

FILOCALIA

UNIVERSALIA

2001

**COLECȚIA
OPERA OMNIA**

Coperta de Andreea Drogeanu.
Ilustrațiile de pe coperta întâi și a patra ale volumului al doilea
reproduc două icoane românești reprezentându-i
pe Sfântul Evanghelist Marcu și Sfântul Evanghelist Ioan.

© 2001 Editura UNIVERSALIA
din grupul editorial UNIVERSALIA.

Toate drepturile rezervate.

Reproducerea parțială sau integrală a acestui volum
sub orice formă și indiferent de suportul material,
fără acordul editorului, se pedepsește conform legii.

© 2001 UNIVERSALIA BOOKS, New York.

**VOLUM REALIZAT CU SPRIJINUL
MINISTERULUI CULTURII ȘI CULTELOR
DIN ROMÂNIA.**

ISBN 973-85538-1-4

SUMAR

Scurtă cuprindere despre Sfântul Macarie cel Mare,
și despre Sfântul Simeon Metafrast, lucrătorul prefacerii de față / 13
SFÂNTUL SIMEON METAFRAST & SFÂNTUL MACARIE-EGHIPTEANUL (13-64)

Pentru Duhovniceasca săvârșire / 14

Pentru rugăciune / 19

Pentru răbdare și dreapta socoteală / 24

Pentru înălțimea minții (sublimitate) / 34

Pentru dragoste / 40

Pentru slobozenia minții / 51

Scurtă cuvântare despre Sfântul Simion Noul Teolog / 65

SFÂNTUL SIMION NOUL TEOLOG (65-91)

Capete 154: lucrătoare și de Dumnezeu grăitoare / 66

Scurtă cuvântare despre Sfântul Nichita Stitat / 92

SFÂNTUL NICHITA STITAT (92-153)

Capete lucrătoare, ale sutei cei dintâi / 93

Suta a doua, capete firești: pentru curățirea minții / 111

Suta a treia, capete cunoscătoare, pentru dragoste și săvârșirea vieții / 131

Scurtă cuvântare despre Sfântul Teolipt Mitropolitul Filadelfiei / 154

SFÂNTUL TEOLIPT MITROPOLITUL FILADELFIEI (154-164)

Cuvânt carele descopere pre lucrarea cea ascunsă întru Hristos

și arată în scurt pre osteneala rânduelei cei Călugărești / 155

Nouă capete pentru lucrarea cea Duhovnicească / 162

Scurtă cuvântare despre Sfântul Nichifor cel din singurătate / 165

SFÂNTUL NICHIFOR CEL DIN SINGURĂTATE (165-173)

Cuvânt pentru trezvie și păzirea inimei, plin de mult folos / 166

Din vieța Prea Cuviosului Părintelui nostru Antonie / 167

Din vieța Sfântului Teodosie, începătorului de obște / 167

Din vieța Sfântului Arsenie cel mare / 168

Din vieța Sfântului Pavel din Muntele Iatrului / 168

Din vieța Sfântului Sava / 168

Din vieța Avei Agafon / 168

Din trimiterea Sfântului Marco, către Nicolae / 169

A Sfântului Ioan Scărarul / 169

A Sfântului Isaiea Pustnicul / 170

A Sfântului Macarie cel Mare / 170

A Sfântului Dieadoh / 170

A Sfântului Isac Sirul / 171

A Sfântului Ioan Carpațiu / 171

A Sfântului Simion Noul Teolog / 171

Scurtă cuvântare despre Sfântul Grigorie Sinaitul / 174

SFÂNTUL GRIGORIE SINAITUL (174-220)

137 Capete foarte folositoare: cuvinte felurite: pentru porunci, dogme, înfricoșări, și făgăduințe, încă și pentru gânduri, patimi și bunătăți. Încă și pentru liniște și rugăciune / 175

Șapte capete / 200

Zece capete / 202

Capete 15: Pentru liniște, și pentru cele două chipuri ale rugăciunii / 206

Capete 7: Pentru cum să cade a ședea întru rugăciune cel ce să liniștește, și nu degrab a să scula / 214

Scurtă biografie a celui întru Sfinți Părintelui nostru Grigorie Palama, Mitropolitul Tesalonicului / 221

SFÂNTUL GRIGORIE PALAMA, MITROPOLITUL TESALONICULUI (221-302)

Către Prea Cinstita între Monahii Xenia

Cuvânt „Pentru patimi și despre bunătăți, și pentru rodirile care se nasc din fără de grija minții“ / 222

„10 Cuvinte la cele 10 porunci ale punerii de lege cei întru Hristos

adecă ale noului Testament. Cuvânt 62. Decalogos / 242

Cuvânt: „Pentru cei ce cu sfințanie să liniștesc“ / 247

Trei capete „Pentru Rugăciune și curățania inimii“ / 255

O sută cincizeci de capete Firești, Teologhicești, năravnice și practice / 257

Tom Aghioriticesc. Pentru cei ce cu sfințenie se liniștesc / 298

Scurtă cuvântare

despre Sfântul Calist Patriarhul, și despre Sfântul Ignatie (Xantopolii) / 303

SFÂNTUL CALIST PATRIARHUL & SFÂNTUL IGNATIE (XANTOPOLII) (303-448)

Meșteșug și îndreptar, cu ajutorul lui Dumnezeu, prea cu de-adinsul / 305

Capete pentru luare aminte / 388

Capetele cele ce au lipsit din ediția dintăi Elenă, iară acum în urmă s-au aflat / 390

SFÂNTUL CALIST TILICUDE (449-452)

Cuvânt pentru iscusirea liniștei (suta a doua) / 449

Adunarea de la Sfinții Părinți, pentru rugăciune și luare aminte / 453

Scurtă cuvântare

despre Sfântul Calist Catafighiotul / 455

SFÂNTUL CALIST CATAFIGHIOTUL (455-501)

Capete socotitoare, înalte și mântuitoare, pentru Dumnezeasca unire și viața (cea) privitoare / 456

SFÂNTUL SIMEON ARHIEPISCOPUL TESALONICULUI (502-504)

Pentru Sfințita și de Dumnezeu făcătoarea rugăciune, adecă,

ce coprinde această Dumnezească rugăciune, Cap. 296 / 502

Cap. 297, Cum că toți creștinii: Preoții, Monahii și mireni,

sunt datorii să se roage în Numele lui Iisus, după putere / 504

SFÂNT ANONIM (505-512)

Cuvânt foarte minunat, pentru cuvintele Dumnezeieștii rugăciunii, adică:
pentru „Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă” / 505
Tâlcuirea lui „Doamne miluește”, prea folositoare să o știe fieștecare creștin / 509

SFÂNTUL SIMEON NOUL TEOLOG (512-523)

Cuvânt 21 Pentru credință și învățătură pentru cei ce zic că nu este cu putință în mijlocul celor lumești,
la săvârșirea faptelor bune a ajunge; și povestire foarte folositoare / 512
Cuvânt pentru cele trei chipuri ale luării aminte și ale rugăciunii / 518

Din viața

Sfântului Macsim Capso-calivitul, Ianuarie 13 / 524

SFÂNTUL MACSIM CAPSO-CALIVITUL (524-526)

Cuvânt cules din viața Sfântului Grigorie Arhiepiscopul Tesalonicului
făcătorului de minuni, că trebuiește toți creștinii să se roage neîncetat / 527
SFÂNTUL GRIGORIE ARHIEPISCOPUL TESALONICULUI (527-530)

Studiu duhovnicesc (nu face parte din *Filocalia*)
(Ava Varsanufie – Optima) / 531

Cuvânt pentru numele „Iisus”

Din cuvântul cel de la Tăierea împrejur a Domnului nostru Iisus Hristos
care să află în viața unei luni Ianuarie în întâia zi / 532

SFÂNTUL CALIST PATRIARHUL CONSTANTINOPOLULUI (535-537)

Chip de luare aminte al rugăciunii / 535

Cuvânt în scurt, pentru Rugăciune / 537

SFÂNTUL MARCO PUSTNICUL (538-540)

Capete ale Legii cei Dumnezeiești și Duhovnicești, în număr de 18 / 538

ANONIMĂ / 541

SFÂNTUL NIFON DIN ȚARIGRAD (543-544)

Din viața Sfântului Nifon celui din Țarigrad / 543

Din cartea ce să numește: „Chir Hariton”: Pentru gândurile cele de hulă, și pentru tămăduirea lor / 545

SFÂNTUL DIMITRIE AL ROSTOVULUI (547-552)

Învățătură Duhovnicească a omului celui dinlăuntru / 547

Cap 1 / 547 / Cap 2 / 549 / Cap 3 / 550 / Cap 4 / 551

Scurtă cuvântare
despre Starețul Vasilie de la „Poiana Mărului” / 553

STAREȚUL VASILIE (553-566)

Înainte cuvântare către Capetele Fericitului Filofteiș Sinaitul / 554

Înainte cuvântare către cartea Sfântului Grigorie Sinaitul / 561

Scurtă cuvântare

despre Cuviosul Paisie Starețul Monastirei Neamțului / 567

CUVIOSUL PAISIE NEMȚANUL (567-597)

Din răspunsul Cuviosului Paisie Nemțanul către Monahul Atanasie:

Cap. 2 Pentru pravila bisericească / 570

Cap. 3 De pravila mea / 573

Cap. 8 Răspuns pentru Sfântul Grigorie Sinaitul / 575

Din al acestuiași răspuns Cap 14, care este pentru folosul citirei cărților / 577

Alcătuire despre rugăciunea minții / 579

Înainte cuvântare a Starețului Paisie / 579

Improtiva hulitorilor rugăciunii minții Cap 1 / 580

Cap 2. De unde această Dumnezeuască rugăciune a minții își are începutul? / 585

Cap 3. Despre aceea că această Sfințită rugăciune a minții este meșteșug Duhovnicesc / 594

Cap 4. Ce pregătire să cuvine acelaia ce voește a trece această Dumnezeuască lucrare / 595

Cap 5. Despre aceea, ce este această sfințită rugăciune a lui Iisus, după bunătatea sa și lucrarea / 595

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR (598-603)

Cuvânt plin de folos și de trezvie / 598

Scrierile Prea cuviosului și de Dumnezeu Purtătorului

Părintelui nostru Nil „Sorsca” / 604

SFÂNTUL NIL SORSCA (604-670)

Înainte cuvântare – istorică – la această ediție „Română”, a cărții Sfântului Nil de la „Sorsca” / 606

Stihuri la acestea: (de prescriitor) / 607

Înainte cuvântare la ediția slavonă / 608

Viața Prea Cuviosului și de Dumnezeu purtătorului Părintelui nostru Nil de la Sorsca / 610

Înainte cuvântarea către cartea Sfântului Nil de la Sorsca alcătuită de Cuviosul între Schimonahî Vasilie / 613

Introducere la scrierile Prea Cuviosului Părintelui nostru Nil Sorsca (editorul rus) / 619

Introducerea Sfântului Nil Sorsca, întru al său tipic / 621

Partea întâi / 623

Partea a doua / 636

Partea a treia / 648

În urmă cuvântare (a Sfântului Nil Sorsca) / 663

Al Aceluiași Sfânt Nil Sorsca, în urmă așăzământ ucenicilor lui / 664

În urmă cuvântare, la cartea Sfântului Nil Sorsca, alcătuită de Fericitul Stareț Vasilie / 668

Rugăciune / 670

PĂRINTELE IOAN CRONSTANDSCHI (671-673)

Tablă Alfabetică (Scară) de Sfinții și materialul ce compune cartea de față (Filocalia) / 674

*Scurtă cuprindere
despre Sfântul Macarie cel Mare,
și despre Sfântul Simeon Metafrast,
lucrătorul prefacerii de față*

CEL DINTRU Sfinți Părintele nostru Macarie a fost în timpul Împărăției lui Teodosie cel Mare, pe la anii 370 de la Hristos de neam Egiptean, pronumit și „Cel Mare“, carele uneltind covârșitoare ostenele ale vieții Monahicești, chip făcându-să tuturor, și învățând desăvârșit Dumnezeștile scripturi, multe și de multe feluri scrieri au lăsat de suflet folositoare, și pline de înțelepciunea Duhului Sfânt, dintre care toate, ceste de față sunt cu numărul 50 de cuvinte. Pre acestea Sfântul Simeon Metafrast, care a fost întru Împărăția lui Vasilie Machedon, pe la anul 860, strălucind întru deobște învățături, și prea minunat fiind de Duhovniceasca înțelepciune, le-au tâlcuit, întru 150 de capete împărțându-le întru scurtime pentru înlesnire. Și prin limba sa cea atrăgătoare cu vorbirea cea bună a vechilor Daruri strălucind, mai dulce decât mierea le-au pregătit pre acestea, pentru auzurile ascultătorilor. Că precum prin înălțimea înțelegerilor, și cu învățatura năravurilor, de a multora altora să deosebesc; Asemenea și cu frumuseța fraselor, și cu grăbnicia schimbărilor, de nimica să lipsesc, precum și inimile acelor ce să îndulcesc de alcătuirea sunetului celui glăsuitor, cu toată mulțămirea le cetesc.

Acelui întru Sfinți
Părintelui nostru Simeon Metafrast:
Prefacere din cele 50 de cuvinte ale Sfântului Macarie-Eghipteanul,
întru 150 de capete

Pentru Duhovniceasca săvârșire

1. **PRIN DUMNEZEESCUL HAR** adecă, și Dar al Duhului, fiecare din noi primește mântuire. Iar prin credință, și dragoste, și nevoiță a voii cei slobode de sineși stăpânitoare, poate a veni la cea desăvârșit măsură a faptei bune. Ca precum prin Dar, așa și prin dreptate să moștenească vieța cea vecinică. Nicî prin singură Dumnezească putere și prin Dar, neaducând împreună și pre ale sale sudori, cei desăvârșit înainte sporiri învrednicindu-să; Nicî iarăși singură puterea sa, neatingându-să de sus și Dumnezeasca mână împreună, la cea desăvârșit măsură a slobozeniei, și a curățeniei, ajungând. „Pentru că de nu va zidi Domnul casa, și va păzi cetatea, în deșert aș privighet cel ce păzește, și cel ce să ostenește și zidește, în deșert asemenea (Ps. 126. 1) ¹.

2. **ÎNTREBARE:** Ce este voea lui Dumnezeu, către care îndeamnă și roagă Apostolul pre fiecare din noi a ajunge? (Rom. 12. 2) ².

RĂSPUNS: Cea desăvârșit curățire a păcatului, și a necinstirii patimilor slobozenie, și cea a vârfului faptei bune reluare. Care este curățenia și sfințania inimii, ceea ce prin împărtășirea celui desăvârșit și Dumnezeesc Duh întru vestire să face, că zice „Fericii cei curați cu inima, că aceea vor vedea pre Dumnezeu” (Mat. 5. 8) ³; și „Fiți și voi desăvârșiți, precum și Părintele vostru desăvârșit este” (Mat. 5. 48) ⁴. Și „Facă-să, zice David, inima mea fără prihană întru îndreptările Tale, ca să nu mă rușinez” (Ps. 118. 80) ⁵; Și iarăși „Atuncea nu mă voi rușina când voi căuta spre toate poruncile Tale” (Ps. 118. 7) ⁶. Însă și către cel ce întreabă iarăși „Cine se va sui la Muntele Domnului? sau cine va sta în locul cel Sfânt al Lui? răspunde: Cel nevinovat cu mâinele și curat cu inima” (Ps. 23. 3-4) ⁷ adecă, a păcatului celui prin lucrare și prin cuget să face, arătând de aceea și cea desăvârșit omorâre.

¹ *Psalmii*, 126, 1: “De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc; de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzește”.

² *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 2: “Și să nu vă potriviți cu acest veac, ci să vă schimbați prin înnoirea minții, ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu, ce este bun și plăcut și desăvârșit”.

³ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 8: “Fericii cei curați cu inima, că accia vor vedea pe Dumnezeu”.

⁴ *Idem*, 5, 48: “Fiți, dar, voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este”. Am corectat trimiterea din mss. dactilografiat care indica 5, 41 în loc de 5, 48.

⁵ *Psalmii*, 118, 80: “Să fie inima mea fără prihană întru îndreptările Tale, ca să nu mă rușinez”.

⁶ *Idem*, 118, 7: “Lăuda-Te-voi întru îndreptarea inimii, ca să învăț judecățile dreptății Tale”.

⁷ *Idem*, 23, 3-4:

“3. Cine se va sui în muntele Domnului și cine va sta în locul cel sfânt al Lui?

4. Cel nevinovat cu mâinile și cel curat cu inima, care n-a luat în deșert sufletul său și nu s-a jurat cu vicleșug aproapei lui său”.

3 . Patimile cele nearătate, zice, și ascunse, Duhul Sfânt știindu-le că sunt nu lesne scăpate, și ca cum în suflet înrădăcinate, prin David arată, cum că adecă să cuvine a face curățirea acestora, pentru că zice „de cele ascunse ale mele curățește-mă” (Ps. 18. 13) ⁸, ca prin multa rugăciune și credință, cu împreună lucrarea Duhului putând noi a săvârși; ci și însuși noi împotriva acestora întinzându-ne, cu toată tăria păzind pre inima noastră.

4 . Și Fericitul Moisi, zice prin chipuri arătând, că nu să cade la două gânduri (năravuri) a urma, – celui bun, și celui rău –, sufletul; ci celui bun singur a urma. Și nu să cuvine două roduri a lucra, celui rău, și celui bun, ci singur celui bun, așa zicând „Nu vei înjuga în ariea ta, dobitoace de alt neam împreună, -- adecă bou și asin –, ci cele de un neam înjugându-le, vei treera secerișul tău” (2 Lege 22. 10) ⁹. Adecă ca nu în ariea inimii noastre, împreună fapta cea bună și răutatea lucrarea să o aibă, ci fapta cea bună singură, „Nu vei țese împreună în haina de lână și cea de in, nici iarăși întru cea de in, de lână; Nu vei ara în țarina pământului tău două roduri împreună; Nu vei pune dobitoc de alt neam spre prăsila altuia, ci cele de un neam cu cele de un neam le vei împreuna împreună” (Levi. 19. 19) ¹⁰. Și prin acestea toate arată tainuit: că nu să cuvine fapta cea bună și cu răutatea, precum s-au zis, întru noi a să lucra. Ci cu un fel de chip rodurile faptei cei bune a să naște, și ca nu cu două Duhuri sufletul să se împreune, cu Duhul lui Dumnezeu, și cu Duhul lumii; Ci cu singur Duhul lui Dumnezeu, și roadele Duhului numai a le rodi. Fiindcă „Pentru aceasta, zice, spre toate poruncile Tale m-am îndreptat, și toată calea nedreaptă am urât” (Ps. 118. 128) ¹¹.

5 . Nu numai de păcatele cele arătate, adecă de curvie, de ucidere, de furtișag, de îndrăcirea pântecelui, de clevetire, de minciună, de iubirea de argint, de lăcomie, și de unele ca acestea, curat să cuvine a fi sufletul celui feciorelnic, și celui ce cu Dumnezeu a ales a să împreuna; Ci cu mult mai ales și de cele ascunse, precum mai înainte am zis, adecă: pofta, săturarea, mărirea deșartă, plăcerea oamenilor, fățarnicia, iubirea de începătorie, vicleșugul, năravul cel rău, urăciunea, necredința, zavistia, iubirea de sine, mândria, și celelalte ce sunt cu unele ca acestea asemenea. Pentru că știe scriptura, pre aceste păcate ascunse ale sufletului, a le pune deopotrivă și cu cele din afară păcate; Fiindcă zice „Domnul, a risipit oasele celor ce plac oamenilor” (Ps. 52. 7) ¹²; Și „pre bărbatul sânghiurilor, și vicleanul, urăște Domnul” (Ps. 5. 6) ¹³. Vicleșugul, de asemenea arătându-le că le urăște Domnul, precum zice scriptura „și celor ce grăesc pace cu cei de aproape ai lor, iară cele rele în inimile sale, dei-le lor Domnul dupre lucrurile lor, și celelalte” (Ps. 27. 4) ¹⁴. Și iarăși „Pentru că în inimă fărădelege lucrați pe pământ” (Ps. 57. 2.) ¹⁵; Și „Vai vouă! când bine vă vor zice oamenii” (Luca 6. 26) ¹⁶, adecă, când vouă vă este voea, de la oameni bine a auzi, și de slava și de lauda lor vă lipiți; De vreme ce cum este cu puțință cei ce lucrează binele, întru tot a să tainui? și mai ales când și însuși Domnul grăește „să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor” (Mat. 5. 16) ¹⁷? Ci însă zice, vă sârguiți, ca întru slava lui Dumnezeu pre cel bun a-l face, nu pentru slava voastră, nici iubind laudele cele omenești. Pentru că și necredincioși a fi i-au arătat pre aceștia, zicând „Că

⁸ Psalmii, 18, 13: „Greșelile cine le va pricepe? De cele ascunse ale mele curățește-mă”.

⁹ Deuteronomul, 22, 10: „Să nu ari cu un bou și cu un asin”.

¹⁰ Leviticul, 19, 19: „Legea Mea să o păziți; vitele tale să nu le faci să se împreune cu alt soi; ogorul tău să nu-l semeni deodată cu două feluri de semințe; cu haină țesută din felurite torturi, de lână și de in, să nu te îmbraci”.

¹¹ Psalmii, 118, 128: „Pentru aceasta spre toate poruncile Tale m-am îndreptat, toată calea nedreaptă am urât”.

¹² Idem, 52, 7: „Că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor; rușinatu-s-au, că Dumnezeu i-a urgisit pe ei”.

¹³ Idem, 5, 6: „Pierde-vei pe toți cei ce grăesc minciuna; pe ucigaș și pe viclean îi urăște Domnul”.

¹⁴ Idem, 27, 4: „Cu cei ce grăesc pace către aproapele lor, dar cele rele sunt în inimile lor”.

¹⁵ Idem, 57, 2: „Pentru că în inimă fărădelege lucrați pe pământ, nedreptate mâinile voastre împletesc”.

¹⁶ Sfânta Evanghelie după Luca, 6, 26: „Vai vouă, când toți oamenii vă vor vorbi de bine. Căci tot așa făceau proorocilor mincinoși părinții lor”.

¹⁷ Sfânta Evanghelie după Matei, 5, 16: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să-L slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri”.

cum puteți credință a avea, slavă unul de la altul priimind, și slava cea de la singur Dumnezeu necăutând?” (Ioan 5. 44)¹⁸. Vezi și pre Apostolul, cum cere păzirea cea cu de-amăruntul, până și însuși a mânca și a bea, pre toate întru slava lui Dumnezeu poruncind a le face? Fiindcă zice „Ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate întru slava lui Dumnezeu le faceți” (1 Cor. 10. 31)¹⁹. Iar Dumnezeescul Ioan, urăciunea împreună cu uciderea alcătuindu-o, aș zis „Cel ce urăște pre fratele său, ucigaș de oameni este” (1 Ioan 3. 15)²⁰.

6. „Dragostea toate le suferă, toate le rabdă, dragostea nici odinioară nu cade” (1 Cor. 13. 1–8)²¹. Iar „nici odinioară nu cade”, acestea arătând este, cum că carii adevărat, Darurile Duhului cele zise le-au câștigat, dar nu încă prin dragostea Duhului cea deplin și puternică a slobozeniei cei desăvârșit a patimilor s-au învrednicit, nici încă de cea temeinică s-au atins, ci în primejdi, încă și în nevoi și frică cele ale sale stătură, pentru duhurile cele cu totul ale răutății. Pentru că măsura aceasta nefiind de aceea sub cădere, nici sub patimă, aș arătat-o întru acest fel fiind, că nimic pre limbile Îngerilor, și pre Prorocie, și pre toată cunoștința, și pre Darurile vindecătorilor a fi, spre aceasta alcătuindu-să.

7. Pentru aceasta arată scoposul săvârșirii, pentru ca fiecare sărac, pre sineși de acest fel de bogăție cunoscându-să lipsit, cu călduros și tare Duh, spre cea depre urmă să se silească; Și pre cea Duhovnicească călătorie așa să alerge, până când va ajunge precum s-au zis „Așa să alergați ca să ajungeți” (1 Cor. 9. 24)²².

8. A să lepăda de sine, aceasta socotește-o a fi: ca tot deodată a să da frățime, și în voea sa nicidecum a umbla, nici cuiva Domn a fi, fără decât a îmbrăcăminții singure. Ca despre toate părțile lăsat fiind, de singure cele ce i să poruncesc lui, cu bucurie să-și aibă pre toți frați, și mai ales pre povățuitori, și pre cei ce au priimit greutățile Mănăstirii, ca cum ar fi cu argint cumpărat: Domni și Stăpâni pentru Hristos socotindu-și; lui Hristos supuindu-să celui ce zice „Cel ce voește între voi a fi cel dintâi, și mare, să fie cel mai depre urmă decât toți, și tuturor slugă, și tuturor rob” (Mat. 20. 26)²³. Nu slavă, nu cinste, nici slavă adevărată și de la frați agonisindu-și, pentru slujire și petrecere. Pentru că zice: slujind cu toată buna cugetare, nu întru slujba ochilor, ca cei ce plac oamenilor, ci dator pre sineși totdeauna socotindu-să, de slujirea fraților cea întru dragoste și întru prostime.

9. Cei ce povățuesc frățimea, ca cei ce spre mare lucru să pun, către cele ale răutății împotivă meșteșugitoare meșteșugiri, prin smerită cugetare să cuvine a să nevoi. Pentru ca nu cu patima mândriei, ca pre niște frați stăpânindu-și, în loc de mare dobândă, pagubă loruși să-și agonisească.

¹⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 5, 44: “Cum puteți voi să credeți când primiți slavă unii de la alții, și slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutați?”

¹⁹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 10, 31: “De aceea, ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți”.

²⁰ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 3, 15: “Ca tot ce-l crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică”.

²¹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 1-8:

1. De aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător.

2. Și de aș avea darul proorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință, și de aș avea atâta credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt.

3. Și de aș împărți toată avuția mea și de aș da trupul mei ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește.

4. Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește.

5. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul.

6. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr.

7. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă.

8. Dragostea nu cade niciodată. Cât despre proorocii – se vor desființa; darul limbilor lor va înceta; știința se va sfârși”.

²² *Idem*, 9, 24: “Nu știți voi că acei care alergă în stadion, toți alergă, dar numai unul ia premiul? Alergați așa ca să-l luați”.

²³ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 20, 26: “Nu tot așa va fi între voi, ci care între voi va vrea să fie mare să fie slujitorul vostru”.

Ci ca niște Părinți milostivi, și a sluji mai ales dându-să pre sine pentru Dumnezeu frățimeii, și trupește și Duhovnicește pentru dânșii a să griji, și ca pentru Fiii lui Dumnezeu totdeauna a să sârgui, spre arătare adecă, orânduieala celui înainte stătător nelepădându-o. Precum a porunci, sau a sfătui pre cei mai iscusiți, sau a certa pre cineva, sau a mostra unde să cuvine, și unde să cade a mângăea. Pentru ca nu din pricina smereniei, sau a blândeții, să fie întru turburare Mănăstirile, nepăzând orânduieala cea cuviincioasă a înainte stătătorilor, și a celor supuși; Iar întru ascunsul cugetului, ca niște slugi nevrednici a tuturor fraților pre sineși socotindu-să, și ca niște buni învățători, fii stăpânești încredințați făcându-să. Cu toată dragostea și frica lui Dumnezeu pre fiecare din frați, a-i întări spre tot lucrul bun sârguindu-să, știind că mare plată este lor, nerăpită, și ascunsă la Dumnezeu pentru osteneala aceasta.

10. Precum cei ce au priimit a învăța pre cei mai tineri, fiind uneori și stăpâni ai lor, dar însă harul pedepsirii pentru buna împodobire a năravurilor, nu să lenevesc a le întinde cu toate acestea și rane lor, însă după multă dragoste. Așa să cuvine și îndreptătorilor, nu cu patima mâniei și a înaltei înțelegeri, nici ca pre sineși izbândindu-să, a răsplăti celor ce au trebuință de oarecare pedepsire dintre frați; ci cu bune îndurări, și cu gând al Duhovniceștii folosințe, întoarcerea acelor a o lucra.

11. Fieștecare, zice, cel ce voește cu unele ca aceste năravuri a să închipui (împodobi), mai înainte de tot altceva, pretutindenea frica lui Dumnezeu și sfințita dragoste, care este mai întâi și mai mare din porunci să o urmeze. Și să o caute pre aceasta de la Domnul pururea întru inima sa; Și așa cu pomenirea lui Dumnezeu cea nelipsită și deasă, după înainte sporire totdeauna crescându-o prin Darul, pre aceasta să o agonisască. Pentru că prin multa sârguință, și întinderea cea către Dumnezeu și grijă, și nevoie, putincioși ne facem pre dragoste a o câștiga, prin Darul și dăruirea lui Hristos întru noi prea închipuindu-să. Iară dintru aceasta, și pre cea de-a doua poruncă, zic cea către aproapele dragoste, lesne să face a o îndrepta. Pentru că cele dintăi, înainte să se pue de celelalte, și mai mult decât acelea sârguite să fie; Și așa cele de a doua, celor dintăi următoare vor fi. Iar dacă cineva pre întâia adecă, aceasta și mare poruncă, dragostea cea către Dumnezeu zic, trecându-o cu vederea, care dintru cea dinlăuntru nostru dragoste și știință, și din cugetările cele către Dumnezeu sănătoase, și cea Dumnezească ajutorință dimpreună atingându-să, să alcătuește; iar acei de a doua, cea din afară numai sârguire a slujirei voește a o împlini, cu neputință îi este lui, pre aceasta sănătos și curat a o trece. Fiindcă meșteșugirea răutății, pre minte aflându-o pustie de pomenirea lui Dumnezeu și de dragoste, și de cea a lui Dumnezeu căutare, nelesnicioase și dureroase Dumnezeștile porunci a să arăta le face. Cărtiri și prihănită împotriva slujirii cei către frați în suflet aprinzând, sau cu plăcere a dreptății înșălându-l il prea trufește, și a să socoti pre sineși și cinstit, și mare, și il pleacă (a să avea) că mărginit îndreptează poruncile.

12. Când va socoti pre sine a fi bun osârduitor al poruncilor, arătat este păcătuind; și de la poruncă greșind, ca unul ce s-a judecat pre sine, și nu a priimit pre cel ce cu adevărat judecă. Pentru că „când mărturisește împreună cu duhul nostru, Duhul lui Dumnezeu“, după cuvântul lui Pavel (Rom. 8. 16)²⁴, atuncea cu iubire de adevăr, vrednici lui Hristos și Fii ai lui Dumnezeu suntem fiind, nu când cu puterea noastră pre sine ne îndreptăm; Fiindcă nu cel ce pre sine să alcătuește este iscusit, zice, ci pre care il alcătuește Domnul. De vreme ce când de pomenire, și de frica lui Dumnezeu să află omul gol, nevoie multă urmează, și slavă a iubi, și laudă a vâna, de la cei ce să slujesc de dansul. Iară unul ca acesta, necredincios fu mustrat de la Domnul, precum acum s-au arătat, că zice „Cum puteți a crede, slavă unul de la altul priimind, și slava cea de la singur Dumnezeu necăutându-o?“ (Ioan 5. 44)²⁵.

²⁴ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 16: „Duhul însuși mărturisește împreună cu duhul nostru că suntem fii ai lui Dumnezeu“.

²⁵ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 5, 44: „Cum puteți voi să credeți, când primiți slavă unii de la alții, și slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutați?“.

13. Prin multă nevoie și osteneală a minții, prin curate cugete, și prin deasă grijă a tuturor bunătăților, dragostea cea către Dumnezeu, precum am zis, să poate a să îndrepta. De vreme ce pre mintea noastră o împedecă protivnicul, și nu o lasă pre dânsa prin pomenirea celor bune, a lua aminte de Dumnezeasca dragoste. Ci cu poftele cele pământești, simțirea o momește. Pentru că întru aceasta este moartea vicleanului, și precum s-ar zice sugrumare, când să află mintea întru dragoste și pomenirea lui Dumnezeu petrecând nesmulșă. De aicea și dragostea cea către aproapele curată, să poate a să alcătui; și cea adevărată prostime, blândeță, smerenie, nerăutate, bunătate, zic și rugăciune, și toată cea prea împodobită a bunătăților cunună. Și prin una și singură și întâia poruncă, prin dragostea cea către Dumnezeu, săvârșirea o priimește. Deci de multă nevoie, și de osteneală ascunsă și nearătată este trebuință, și de ispitirea gândurilor, și de iscusirea organelor simțirelor celor neputincioase ale sufletului nostru, spre socoteala celui bun și a celui rău, și ca să întărească și să aprindă mădularele cele ostenite ale sufletului prin minte, și prin cea osârdnică către Dumnezeu năzuire; Fiindcă mintea noastră, așa totdeauna „de Dumnezeu lipindu-să, va fi cu Domnul un Duh“ după cuvântul lui Pavel (1 Cor. 6. 17)²⁶.

14. Iară pre această nevoie ascunsă, zice, și osteneală și cugetarea cea în toată ziua și noaptea, iubitorilor de fapte bune li să cuvine a o avea spre toată izvodirea poruncii; Orî rugându-să, sau slujind, mâncând au bând, sau altceva făcând; Pentru ca bunul carele să face, întru slava lui Dumnezeu, iar nu întru a noastră slavă să se facă. Și bine înălțătoare nouă și ușoare toate cele ale poruncilor vor fi, dragostea lui Dumnezeu pre acestea netezându-le, și pre toată osteneala lor deslegându-o. Fiindcă toată nevoie și sângherea protivnicului, aceasta este, precum arătat să făcu, a putea smulge pre minte de la pomenirea, și frica, și dragostea lui Dumnezeu, prin aducerile peste dânsa a celor pământești, și prin amăgirî, de la cel bun cu adevărat, întru cele bune cu părerea, abătându-o.

15. Avraam Patriarhul, zice, pre Preotul lui Dumnezeu Melhisedec priimindu-l, din cele întâi pârghi ale roadelor i-au făcut aducerea și așa au dobândit blagoslovenia cea de la El (Fac. 14. 18–20)²⁷. Deci întru mai înaltă oarecare vedere, prin unele ca acestea, Duhul ne aduce pre noi. Că vârfurile și săurile cele dintâi, a toatei amestecării noastre, care este însuși mintea, singură știință, singură cea a sufletului iubitoare putere, lui Dumnezeu să cuvine mai întâi, ca o sfințită oarecare jertfă cu totul a o aduce ardere, și vârfurile cele de pargă și cele întâi ale gândurilor celor drepte, pomenirii Lui a le da. Și întru dragostea Lui, și întru cea negrăită și mai presus de fire dorire, nelipsit a ne îndeletnici. Și întru acest chip vom putea în toate zilele creștere și înainte sporire a priimi, ajutorindu-ne de la Dumnezeescul Dar. Și sarcina îndreptării poruncilor ușoară nouă arătându-se, curate și nepătate pre acestea le vom săvârși, împreună lucrând cu acestea Domnul, pentru cea către Dânsul a noastră credință.

16. Iar pentru cele arătate nevoie, și în ce fel cea mai mare obiceiuință și întâi a bunătăților să dobândește? Aceasta cunoaște-o, iubite, că una de alta faptele cele bune sunt legate, și una de alta să țin, ca oarecare sfințită zale, una de alta atârând. Precum rugăciunea, adecă de dragoste; Iară dragostea, de bucurie; Bucuria, de blândeță; și blândeța, de smerita cugetare; Iar smerita cugetare, de slujire; Iar slujirea, de nădejde; Iară nădejdea, de credință. Iar credința, de ascultare; Iară ascultarea, de prostime. Precum și cele protivnice, una de alta sunt iarăși legate: Precum de

²⁶ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 17: „Iar cel ce se alipește de Domnul, este un duh cu El”.

²⁷ *Facerea*, 14, 18-20:

„18. Iar Melhisedec, regele Salemului, i-a adus pâine și vin. Melhisedec acesta era preotul Dumnezeului celui Preaînalt.

19. Și a binecuvântat Melhisedec pe Avram și a zis: «Binecuvântat să fi Avram de Dumnezeu cel Preaînalt, Ziditorul cerului și al pământului.

20. Și binecuvântat să fie Dumnezeul cel Preaînalt, Care a dat pe vrăjmașii tăi în mâinile tale!» Și Avram i-a dat lui Melhisedec zeciuală din toate”.

iuțime, urăciune, iar de aceasta mândria; de care slava deșartă; iar de aceasta, necredința; și de aceea, învârtoșarea inimii; iar de aceasta, lenevirea, de care trândăviea și împuținarea sufletului; de aceea mahnirea, iar de aceasta, nerăbdarea de care iubirea de dulceți, și așa celelalte părți ale răutății, una de alta sunt ținându-se.

17. Tot binele care ar face omul, voește vicelanul a-l întina și a-l pângări pre acesta cu amestecarea săminților sale: Precum a mării deșarte, sau a părerii, ori a cârtirii, sau ale alteia oarecare dintru unele ca acestea. Pentru că sau nu pentru Dumnezeu singur, sau nu din osârdie, bunul cel ce să face, să se facă. Pentru că scris este: Avel aduce jertfă lui Dumnezeu din săurile și din cele întâi născute ale oilor, și Cain iarăși asemenea, din roade adevădate ale pământului, însă nu din roadele cele întâi eșite; și pentru aceasta spre jertfele lui Avel adevădate, a privit Dumnezeu, iară spre a lui Cain nu luă aminte (Fac. 4. 5)²⁸. Dintru aceasta aveam a lua aminte a ne deprinde, că este ceva bun, care nu să face bine, precum adevădat cu lenevire, sau cu nebăgare de samă, sau pentru altceva, și nu pentru Dumnezeu, și pentru acesta să întâmplă nu bine priimit a fi lui Dumnezeu.

Pentru Rugăciune

18. CAP A TOATĂ BUNA SÂRGUIRE, și vârful îndreptărilor, este îndeletnicirea rugăciunii, prin care și întru câștigarea celorlalte bunătăți ne facem, chemându-se Dumnezeu, și întinzându-ne mână împreună lucrătoare. Pentru că împărtășire a lucrării cei prea tainice, și împreunare a dragostei cei către Dumnezeu, și a singurei minții Sfințenie, prin dragostea cea negrăită către Domnul, să face prin rugăciunea celor ce să învrednicesc. Pentru că zice „Dat-ai veselie în inima mea“ (Ps. 4. 7)²⁹, Încă și însuși Domnul: „Împărăția Cerurilor, înlăuntru vostru este“ (Luca 17. 21)³⁰. Iar împărăție înlăuntru a fi, ca arătând este? Fără decât veselia cea cerească a Duhului, prin lucrare în sufletele cele vrednice a să însămna. Pentru că cea a desfătării, și a bucuriei, și a veseliei cei întru Duhul, căreia întru lumină vecinică Sfinții întru împărăția lui Hristos să vor împărtăși, această logodire și începuturile, de aicea acum prin cea lucrătoare împărtășire a Duhului, sufletele cele vrednice le priimesc. Carele și pre Dumnezeescul Apostol adevădat, a arăta îl cunoscurăm „Pentru că cel ce ne mângâie pre noi întru tot necazul nostru, zice, prin mângâierea cu care ne-am mângâiat și înșine de la Dumnezeu“ (2 Cor. 1. 4)³¹. Ci și aceasta „Inima mea și trupul meu, s-au bucurat de Dumnezeu cel viu“ (Ps. 83. 2)³². Și aceasta „Ca din său și din grăsime să se umple sufletul meu“ (Ps. 62. 6)³³, și cele împreună ale cântărilor acestora, spre aceiași aduc, și pre cea lucrătoare veselie și mângâierea a Duhului o prea arată.

19. Precum mai mare lucru, al rugăciunii este decât altele, așa și durere mai multă și grijă, i să cuvine, celui ce are îndeletnicire spre dânsa. Ca nu oarecare furare de la răutate undevași, prin taină neștiind să rabde. Pentru că oarecărora, cu cât mai mare și mai bună îi este sârguința, pre atât cu mai

²⁸ *Facerea*, 4, 5: „Iar spre Cain și spre darurile lui n-a căutat. Și s-a întristat Cain tare și fața lui era posomorâtă”. Trimitere la 4.4 în mss.

²⁹ *Psalmi*, 4, 7: „Dat-ai veselie în inima mea, mai mare decât veselia pentru rodul lor de grâu, de vin și de untdelemn ce s-a înmulțit”.

³⁰ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 17, 21: „Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntru vostru”.

³¹ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 1, 4: „Cel ce ne mângâie pe noi în tot necazul nostru, ca să putem să mângâiem și noi pe cei care se află în tot necazul, prin mângâierea cu care noi înșine suntem mângâiați de Dumnezeu”.

³² *Psalmi*, 83, 2: „Dorește și se sfârșește sufletul meu după curțile Domnului; inima mea și trupul meu s-au bucurat de Dumnezeul cel viu”.

³³ *Idem*, 62, 6: „Ca de seu și de grăsime să se sature sufletul meu și cu buze de bucurie Te va lăuda gura mea”.

mare ispită și vicleanul îi asuprește, întrucât și mai multă trezvie îi va trebui lui. Pentru ca și mai mult roadele dragosteii, și ale smeritei cugetări, ale prostimii, și ale bunătății spre acestea și ale socotelii, totdeauna întru așteptarea rugăciunii să răsae; Și pre cea a lui adevă dăre spre cele Dumnezești și pre cea înainte sporire arătată să o pue, iar spre ceilalți, spre deopotrivă râvnire să-î îndemneze.

20. „Neîncetat a ne ruga“ (Tes. 5. 17)³⁴, și întru rugăciune a aștepta, și însuși Dumnezeescul Apostol, și cea de la Domnul grăită, ne învață zicând „Cu cât mai ales nu va face izbândire Dumnezeu celor ce strigă ziua și noaptea către Dânsul“ (Luca 18. 7)³⁵. „Pentru că grăia, zice, pildă, cum că să cade totdeauna a ne ruga, și a nu ne supăra“ (Luc. 18. 1)³⁶. Și precum ș-au ales lucrare pre cea mai de căpitanie, cea ce întru rugăciune așteaptă, așa însuși și nevoiță mai multă, și întindere nebiruită i să cuvine a alege. Pentru că multe supt îndeletnicirea rugăciunii, să află împedecările răutății: Somn, trândăvie, greutate a trupului, abatere a gândurilor, nestatornicie a minții, slăbănogire, și celelalte izvodiri ale răutății. Apoî necazuri, și năpădirile asupra ale viclenilor acelora Duhuri, cu osârdie luptându-să cu noi, și prea împotrivindu-să, și a să apropia de Dumnezeu, prea oprind pre sufletul cel ce caută pre Dumnezeu neîncetat dupre adevăr.

21. Cu toată osârdia, și trezvia, și răbdarea, și nevoița sufletului, și cu durerea trupului, celui ce să sârguește spre rugăciune, i să cuvine a să îmbărbăta. Nu slăbănogindu-să, și abaterilor gândurilor împreună dându-să, sau cu mult somn, sau trândăvie, sau slăbănogire, sau turburare și turburacioase glasuri uneltind, sau altora unora ca acestora slobozindu-și cugetul, întrucât numai adevă cea singură stare prea adevărindu-să, și plecarea genunchilor, iară mintea departe undeva de la cele ce să fac avându-o rătăcindu-să. Pentru că nimica este a o opri, de nu să va găti a să trezvi cu de-amăruntul, împotrivindu-să adevă materieii gândurilor celor de prisosit, și ispitindu-le pre toate acestea și socotindu-le, și dorind pururea de Dumnezeu: Prin feluri de chipuri dupre cea nevăzută de la răutate amăgindu-să; Sau și împotriva acelora ce încă nu pot a aștepta la rugăciune a să rădica, și prin unele ca acestea meșteșugiri ale răutății, pre cea bună lucrare a o strica, și vicleanului dieavol pre aceasta a o da.

22. Dacă nu smerita cugetare, și dragostea, și prostimea, și bunătatea, ne împodobesc nouă rugăciunea, această rugăciune, iar mai ales închipuirea rugăciunii, nicidecum poate a ne folosi pre noi. Și nu despre rugăciunea aceasta singură grăim, ci și despre toată osteneala și durerea: despre feciorie, sau postire, sau priveghiere, sau cântarea Psalmilor, sau slujirea, sau orice fel de lucrare, care pentru fapta cea bună este săvârșindu-să; dacă nu pre roadele dragosteii, ale păcii, ale bucuriei, ale prostimii, și ale smeritei cugetări zic, ale blândeții, ale nerăutății, ale credinții, asemenea și ale îndelungei răbdări, și ale iubirei de înțâlepciune, vom putea a le avea întru noi spre nici o folosință cele ale ostenelelor să făcură. Pentru că ostenelele pentru folosința roadelor priimim a le suferi. Iar roadele dragosteii întru noi neaflându-să, prea de prisosit cu adevărat este lucrarea; Întrucât nimica unii ca aceștia de cele cinci fecioare să deosebesc: Pentru a nu avea de aicea în inimă Duhovnicescul untdelemn, care este lucrarea cea prin Duhul, a celor zisă bunătăți, nebune să numiră, și dintru împărăteasca cămară ticălos fură încuiate afară, nimica din ostenelele fecioriei folosindu-să (Mat. 25)³⁷. Căci că precum întru lucrarea vieii, și toată sârguința și osteneala să pune înainte pentru nădejdea rodurilor; iară roade nefăcându-să, în deșert să arată lucrarea tuturor. Așa de nu prin lucrarea Duhului, rodurile dragosteii și ale păcii, și ale bucuriei, și ale celorlalte, care Apostolul le-au prea numit (Gal. 5. 22)³⁸ întru sineși le-am avea, și după toată adevărea aceasta, și Duhovnicasca

³⁴ Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel, 5, 17: “Rugați-vă neîncetat”.

³⁵ Sfânta Evanghelie după Luca, 18, 7: “Dar Dumnezeu, oare, nu va face dreptate aleșilor Săi care strigă către El ziua și noaptea și pentru care El rabdă îndelung?”.

³⁶ Idem, 18, 1: “Și le spunea o pildă cum trebuie să se roage totdeauna și să nu-și piardă nădejdea”.

³⁷ Sfânta Evanghelie după Matei, 25, capitol intitulat Pildele celor zece fecioare și a talanților. Judecata viitoare.

³⁸ Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel, 5, 22: “Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința”.

simțire vom avea a o mărturisi, prea prisositoare să arată osteneală fecioriei, și a rugăciunii, și a cântării Psalmilor, și a privigherii. Pentru că ostenelele adecă și durerile acestea, ale sufletului și ale trupului, pentru nădejdea rodurilor celor Duhovnicești, precum am zis, datoare sunt a să săvârși. Iară cea întru faptele cele bune aducere a roadelor, desfătare Duhovnicească este, cea cu dulceață nesticăcioasă, întru inimele cele credincioase și smerite, de la Duhul negrăit să lucrează. Întrucât ostenelele și durerile, precum sunt dureri și ostenele, să se socotească și rodurile roduri. Iară dacă cineva pentru lipsirea cunoștinții, lucrarea și osteneala sa, roadele Duhului a fi o va socoti, să nu fie. O Vai! mângâindu-să pre sine, și amăgindu-să, de și roadele Duhului cele mari, cu adevărat pre lipsindu-i, pentru a să avea așa.

23. Precum ceta ce tot pre sine dat să află păcatului, patimile cele afară de fire ale necinstirei, adecă, neînfrânarea, curvea, lăcomia, urăciunea și viclesugul, și celelalte izvodiri ale răutății, întru desfătare și dulceață, ca cele firești le lucrează; Așa și ceta ce întru adevăr și săvârșire creștin fiind, toate faptele cele bune, și toate roadele Duhului cele mai presus de fire, dragostea adecă, pacea, răbdarea, credința, și smerenia, și tot neamul cel aurit cu adevărat al bunătății, întru desfătare multă și Duhovnicească îndulcire, fără de durere de aicea și cu lesnire, ca pre cele firești le trece. Nu de aceea luptându-să cu patimile răutății, ca desăvârșit izbăvit făcându-să de la Domnul, și de la Duhul cel prea bun, pacea cea desăvârșită a lui Hristos și veselia în inimă primind. Acesta este cel ce s-au lipit de Domnul, și întru un Duh s-au făcut (1 Cor. 6. 17) ³⁹.

24. Ceî ce nu pot desăvârșit la lucrul rugăciunii a să încredința pre sine pentru pruncime, aceștia slujirea fraților cu cucernicie, și cu credință, și frică Dumnezească li să cuvine a o priimi; Ca poruncii lui Dumnezeu, și ca Duhovnescului lucru slujind. Însă nu ca de la oameni plată, sau cinste și mulțămire așteptând, nedând cu totul încâpere cârtirii, sau înaltei înțelegeri, sau trândăvirei, sau nebăgării de samă, sau slăbănogiei, ca să nu să întine și să se strice bunul acesta lucru. Ci prin cucernicie mai ales, și frică și bucurie, bine primit a fi la Dumnezeu.

25. Cu atâta iubire de oameni și bunătate, O! Dumnezeștile îndurări pentru noi! S-au pogorât Domnul la oameni, și aceasta prea uneltindu-o, ca nici pre unul fără de plată, pentru lucrul cel bun a-l trece cu vederea. Ci pre toți de la cele mici spre cele mai mari bunătăți a-i sui, întrucât nici de răsplătirea unui pahar de apă rece a lipsi pre cineva. Pentru că au zis „Oricine ar adăpa cu un pahar de apă rece pe vreunul dintru acești mai mici, numai întru nume de ucenic, amin grăesc vouă, nu-și va perde plata sa” (Mat. 10.42) ⁴⁰. Și iarăși „întrucât ați făcut unuia dintre aceștia mie ați făcut” (Mat. 25.40) ⁴¹. Numai după Dumnezeu să fie, ceea ce să face, iar nu după slava oamenilor. Pentru că au mai adăogat, „numai întru al ucenicului nume: adecă, cu frica, și cu dragostea lui Hristos. Fiindcă celor ce izvodesc cel bun spre arătare, înputându-le Domnul, și prin hotărâri adevărate întărind cuvântul, aduce zicând „Amin zic vouă, își ia plata lor” (Mat. 6.5) ⁴².

26. Prostimea mai înainte decât altele, și nerăutatea, și smerenia, și dragostea cea a unuia către altul, și bucuria, și smerenia, în tot chipul să fie puse între frați ca oarecare temelie. Pentru ca nu înălțându-ne unul asupra altuia, sau cârtind împotrivă, pre osteneala noastră neînțeleaptă să o arătăm. Și nici ceta ce cu nelipsire așteaptă întru rugăciune, împotriva celui ce nu poate face așa, să se prea înalte. Nici ceta ce slujbei s-au dat pre sine, celui ce la rugăciune să îndeletnicește, împotrivă să cârtească. Fiindcă dacă cu una ca această prostime, unul către altul ar prea aduce și dragoste să face

³⁹ *Înăia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 17: “Iar cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El”.

⁴⁰ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 10, 42: “Și cel ce va da de băut unuia din aceștia mici numai un pahar cu apă rece, în nume de ucenic, adevărat grăiesc vouă: nu va pierde plata sa”.

⁴¹ *Idem*, 25, 40: “Iar Împăratul, răspunzând, va zice către ei: Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut”.

⁴² *Idem*, 6, 5: “Iar când vă rugați nu fiți ca fățarnicii cărora le place, prin sinagogi și prin colțul ulițelor, stând în picioare, să se roage, ca să se arate oamenilor; adevărat grăiesc vouă: și-au luat plata lor”.

prisosința celor ce la rugăciune așteaptă, spre lipsirea celor ce slujesc, și prisosința aceloră, spre împlinirea lipsei celor ce la rugăciune să îndeletnicesc. Și așa mai ales după cea zisă, să vede păzind tocmire „Celui cu mult, nu i-au prisosit, și celui cu puțin, nu i-au lipsit“ (2Cor. 8.15)⁴³.

27. Atuncea „să face voea lui Dumnezeu, precum în Cer și pe pământ“ (Mat. 6.10)⁴⁴, când nu ne vom înălța unul asupra altuia. Și când nu numai fără de pizmuire, ci împreună cu prostime, și întru împărțirea dragostei, și a păcii, și a bucuriei, împreunați vom fi unul cu altul, spre înainte sporirea aproapei a înșine asemenea și lipsirea aceluia, a noastră păgubă socotindu-ne.

28. Cea ce întru rugăciune cu lenevire, și întru slujirea fraților, sau întru alt oarecare lucru ce după Dumnezeu să face, cu slăbănogire și cu nebăgare de samă să află zăcând, acesta de la Apostolul, nelucrător prea arătat numindu-să, de singură pâinea nevrednic a fi să hotărâște. Pentru că a zis „Cel nelucrător, nici să mănânce“ (2Tes. 3.10)⁴⁵. Și aiurea: iară pre cei nelucrători și Dumnezeu îi uraște, iară cel nelucrător nici credincios poate a fi. Și înțelepciunea a zis „Multă răutate a învățat nelucrarea“. Deci să cade fieștecăruia, ca orice fel de lucru ce după Dumnezeu să face roduri a aduce, și cu sârguință măcar spre unul din cele bune a să rândui, ca nu fără de roadă aflându-să, să se facă cu totul neîmpărțit bunătăților celor vecinice.

29. Către cei ce grăesc, cu neputință a fi, zice, întru săvârșire a ajunge, și slobozirei patimilor cei deodată, sau și împărțirea și plinirea prea bunului Duh a o dobândi, de nevoie este ca mărturia cea din Dumnezeștile scripturi a le aduce, și a-i arăta pre dâșii rău știindu-le, și cu minciună împreună și cu primejdie grăindu-le. Fiindcă zice Domnul „Fiți desăvârșiți, precum Părintele vostru cel Ceresc desăvârșit este“ (Mat. 5.41)⁴⁶. Pre cea desăvârșită curățanie arătându-o prin acestea. „Și voiți ca unde sunt Eu, și aceștia împreună cu mine să fie, ca să văză slava mea“ (Ioan 17.24)⁴⁷. Acestea sunt ale celui ce zisese: „Cerule și pământul vor trece, iar cuvintele mele nu vor trece“ (Mar. 13.31)⁴⁸. Și cea a Apostolului „ca să punem înainte pre tot omul desăvârșit întru Hristos.“ (Col. 1.28)⁴⁹. Și aceasta „Până vom ajunge toți întru unirea credinții, și a cunoștinții Fiului lui Dumnezeu, întru bărbat desăvârșit, întru măsura vrăstei plinirii lui Hristos“ (Efes. 4.13)⁵⁰, tot spre aceasta aduce. Și așa spre săvârșire privind, două prea bune să întâmplă a fi, însetare și neîncetată nevoie având către margene a alerga, pentru nădejdea măsurii aceștia zic, și a suirii; și a nu să vâna de mândrie, ci cu măsură a înțelege, și mic pre sine a să socoti, pentru cea desăvârșit încă neajungere a aceștia.

30. Cei ce grăesc acestea, zice, din trei chipuri, pre cea mai mare vătămare o împreunează cu sufletul. Întâi adevă, că să află necrezând scripturilor celor de Dumnezeu însuflete; apoi, că scoposul cel mai mare și mai desăvârșit al creștinătății nepuindu-l înainte, nici spre acela întinzându-să a ajunge, durere și sârguință, flămânzire și însetoșare a dreptății, nu pot a avea. Ci cu chipurile și cu năravurile cele de afară numai, și cu puține oarecare îndreptări adevărindu-să, de acea fericită nădejde și săvârșire, și de cea cu totul a patimilor desăvârșită curățire, să lipsesc. Iar cea a treia, că părându-li-să în margene a ajunge, prin îndreptarea celor puțințele fapte bune, precum ziserăm, și

⁴³ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 15: „Precum este scris: «Celui cu mult nu i-a prisosit, și celui cu puțin nu i-a lipsit»”.

⁴⁴ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 6, 10: „Vie împărăția Ta; facă-se voia Ta, precum în cer și pe pământ”.

⁴⁵ *Epistola a doua către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 10: „Căci și când ne aflăm la voi, v-am dat porunca aceasta: dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce”.

⁴⁶ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 41: „Iar de te va sili cineva să mergi o milă, mergi cu el două”.

⁴⁷ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 17, 24: „Părinte, voiesc ca, unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine și aceia pe care Mi i-ai dat, ca să vadă slava Mea pe care Mi-ai dat-o, pentru că Tu M-ai iubit pe Mine mai înainte de întemeierea lumii”.

⁴⁸ *Sfânta Evanghelie după Marcu*, 13, 31: „Cerule și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece”.

⁴⁹ *Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, 1, 28: „Pe El noi Îl vestim, sfătuind pe orice om și învățând pe orice om, întru toată înțelepciunea, ca să înfățișăm pe tot omul, desăvârșit, în Hristos Iisus”.

⁵⁰ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 13: „Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos”.

nu spre cea desăvârșit sârguindu-să, nu numai smerenie, și sărăcie, și zdrobire a inimii nicădecum nu pot a avea, ci îndreptându-să pre sine, ca când acum ar fi ajuns, nici înainte sporire, nici adăogire priimesc vreodată.

31. Pre cei ce socotesc cum că este cu neputință îndreptarea aceasta, care întru oameni să face prin Duhul, ceea ce este zidirea cea nouă a inimii cei curate, Apostolul arătat asemănându-i îi arată pre dânșii zicând „Celor ce pentru necredință, nu să învredniciră a intra în pământul făgăduinții, și pentru aceasta căzură oasele lor în pustie“ (Evr. 3.18) ⁵¹. Căci care este acolo după cea arătată – pământ al făgăduinții – aceasta după cea ascunsă, aicea este izbăvire a patimilor, pre care o au arătat Apostolul, sfârșit a toată porunca a fi. Și aceasta este pământul cel adevărat al făgăduinții cu adevărat. Și pentru aceasta, prin închipuire a fost date acelea toate de afară, de care și Dumnezeuescul Apostol Pavel, prin tărie cele ale ucenicilor făcându-le, ca nu cuivași să i să întâmple a să vâna de înțelegerea necredinții, zice „Vedeți frații mei, nu cumva să fie întru oarecare din voi, inimă vicleană a necredinții, întru a să depărta de la Dumnezeu cel viu“ (Evr. 3.12) ⁵². Iară întru a să depărta, nu pentru a să lepăda (să înțelege), ci pentru a nu crede făgăduinților Lui, o au pus Apostolul. Pentru aceasta și cele prea închipuite ale Jidovilor, prin închipuirea prea cuvântându-le, și alăturându-le acestea către adevăr, aduce grăind „Fiindcă unii auzindu-l l-au amărât pre El, ci nu toți cei ce au eșit din Egipt prin Mosi. Deci pre cari au urât patruzeci de ani? Au nu pre cei ce i-au greșit, ale căroră și oasele au căzut în pustie? Și căroră s-au jurat că nu vor intra întru odihna Lui? Fără numai celor ce n-au crezut, și vedem că n-au putut intra pentru necredință“ (Stih 16–19) ⁵³. Și aduce: „Deci să ne temem, ca nu cumva de făgăduința cea lăsată, părăndui-să cuiva dintru voi, a intra întru odihna Lui, să se lipsască. Pentru că bine vestiți suntem ca și aceștia, ci n-au folosit auzirea cuvântului, pre cei ce n-au fost împreunăți cu credința, cu cei ce au auzit; pentru că intrăm întru odihnă cei ce am crezut“ (Evrei 4.1–3) ⁵⁴. Și după puțin iarăși aduce „Să ne sârguim dară, a intra întru acea odihnă, ca nu cineva întru aceeași pildă a nesupuneri să cadă“ (stih 11) ⁵⁵. Iar care alta este adevărata odihnă a creștinilor? Fără decât izbăvirea patimilor păcatului și cea deplin și lucrătoare sălășluire întru inima cea curată a prea bunului Duh. Pentru aceasta și aducându-i pre dânșii iarăși către credință, zice „Deci să ne apropiem cu adevărată inimă, întru împlinirea credinții, curățiți fiind în inimă de știința cea vicleană“ (cap. 10.22) ⁵⁶. Și iarăși „Cu cât mai mult Sângele lui Iisus, va curăți știința voastră de la lucrările cele moarte, ca să slujască Dumnezeului celui viu și adevărat“ (cap.

⁵¹ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 18: „Și cui s-a jurat că nu voer intra întru odihna Sa, decât numai celor ce au fost neascultători?“

⁵² *Idem*, 3, 12: „Luați seama, fraților, să nu fie cumva, în vreunul din voi, o inimă vicleană a necredinței, ca să vă depărteze de la Dumnezeu cel viu“.

⁵³ *Idem*, 3, 16-19:

“16. Cine sunt cei care, auzind, s-au răzvrătit? Oare nu toți cei care au ieșit din Egipt, prin Moise?

17. Și împotriva cui a ținut mânie timp de patruzeci de ani? Au nu împotriva celor ce au păcătuit, ale căror oase au căzut în pustie?

18. Și cui s-a jurat că nu vor intra întru odihna Sa, decât numai celor ce au fost neascultători?

19. Vedem dar că n-au putut să intre, din pricina necredinței lor”.

⁵⁴ *Idem*, 4, 1-3:

“1. Să ne temem, deci, ca nu cumva, câtă vreme ni se lasă făgăduința să intrăm în odihna Lui, să pară că a rămas pe urmă cineva dintre voi.

2. Pentru că și nouă ni s-a binevestit ca și acelora, dar cuvântul propovăduirii nu le-a fost lor de folos, nefiind unit cu credința la cei care l-au auzit.

3. Pe când noi, fiindcă am crezut, intrăm în odihnă, precum s-a zis: «M-am jurat întru mânia Mea: nu vor intra întru odihna Mea», măcar că lucrurile erau săvârșite de la întemeierea lumii”.

⁵⁵ *Idem*, 4, 11: “Să ne silim, deci, să intrăm în acea odihnă, ca nimeni să nu cadă în aceeași pildă a neascultării”.

⁵⁶ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 10, 22: “Să ne apropiem cu inimă curată, întru plinătatea credinței, curățindu-ne prin stropire inimile de orice cuget rău, și spălându-ne trupul în apă curată”.

9.14)⁵⁷. Deci să cuvine nouă prin cea făgăduită, prin graiurile acestea, nemăsurată bunătate a lui Dumnezeu a o mărturisi oamenilor, ca slugilor celor bine cunoscătoare și adevărate, și întărite, a le socoti cele făgăduite. Că măcar deși nu ne-am dat pre sine pentru lenevire, sau neputință a voii cei slobode, deodată celui ce ne-au făcut, nici măsurile cele mari și săvârșitoare ale bunătății am fost câștigându-le, ci însă măcar oarecare milă, pentru cea dreaptă și sănătoasă credință, să putem a dobândi.

32. Lucrul rugăciunii și al cuvântului, cu cuviință lucrându-să, decât toată bunătatea și porunca mai presus săvârșăște. Și acestuia însuși Domnul este martur. Că de vreme ce în casa Martei zic, și a Mariei ducându-să, Marta adevărată întru multă îndeletnicire de slujbă; iar Mariea lângă picioarele Lui șezând, și cu dulceața Dumnezeieștii limbii ospătându-să, prihănindu-o soru-sa pre dânsa că nu-i ajută ei, și pentru aceasta la Hristos apropiindu-să, El către dânsa, cea mai domnitoare decât cea de a doua înainte puindu-o, zice „Marto, Marto, te grijești și spre multe te silești, ci de una este trebuință; iară Mariea partea cea bună ș-a-ales, care nu s-a lua de la dânsa“ (Luca 10.38-42)⁵⁸. Iar aceasta s-a-ales, precum am zis, nu ca lucru slujirii lepădându-l, ci ca cea mai mare decât cea mai mică, cu totul înainte puindu-o. De vreme că cum însuși rabdă slujirea, și cum și singur lucrător acestuia să arată făcându-să, și picioarele ucenicilor spălându-le? Și atâta depărtându-să despre a opri aceasta, cât și întru asemenea chip, poruncește ucenicilor a face aceasta unul către altul (Ioan 13.14)⁵⁹. Nu numai aceasta, ci și pre singurii Apostolii îi vei afla, când mai întâi slujirea cea împrejurul meselor o făcea, cea a marelui lucru al rugăciunii zic, și a cuvântului alegerea puindu-o înainte. Pentru că „nu este cu dreptul, zice, noi, părăsind cuvântul lui Dumnezeu, a sluji meselor; Ci alegând bărbați plini de Duhul Sfânt, să-i punem spre slujirea aceasta, iară noi la lucrul cuvântului și al rugăciunii să așteptăm“ (Fap. 6.2-4)⁶⁰. Vezi, cum cele întâi, de cele de a doua înainte le-au judecat? Măcar că amândouă, ale unuia prea bune rădăcinii, nu neștiindu-le a fi odrasle (le zicem).

Pentru răbdare și dreapta socoteală

33. CELOR CE VOESC a să supune Cuvântului lui Dumnezeu, și lucrează rodul cel bun, aceste semne le urmează: Suspin, plângere, întristare, liniște, plecarea capului, rugăciune, tăcere, răbdare, tânguirea cea cu durere, durerea inimii, care să face pentru buna cinstire. Iară lucrurile: Privighere, postire, înfrânare, blândeță, îndelungă răbdare, rugăciunea cea neîncetată, cugetarea Dumnezeieștilor scripturi, credință, dragoste, bunătate, înfrumusețare, și toată lumina care este Domnul. Iară celor ce nu fac roada vieții, semnele le sunt acestea: Trândăvire, înălțare, căutarea împrejur, neluare aminte,

⁵⁷ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 9, 14: “Cu cât mai mult sângele lui Hristos, Care, prin Duhul cel veșnic, S-a adus lui Dumnezeu pe Sine, jertfă fără de prihană, va curăți cugetul vostru de faptele cele moarte, ca să sluiți Dumnezeului celui viu?”

⁵⁸ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 10, 38-42:

38. Și pe când mergeau ei, El a intrat într-un sat, iar o femeie cu numele Marta, L-a primit în casa ei.

39. Și avea o soră ce se numea Maria, care așezându-se la picioarele Domnului, asculta cuvântul Lui.

40. Iar Marta se silea cu multă slujire și, apropiindu-se a zis: “Doamne, au nu socotești că sora mea m-a lăsat singură să slujesc? Spune-i deci să-mi ajute.

41. Și răspunzând, Domnul a zis: Marto, Marto, te îngrijești și pentru multe te silești;

42. Dar un lucru trebuie: căci Maria partea cea bună și-a ales. care nu se va lua de la ea”.

⁵⁹ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 13, 14: “Deci, dacă Eu, Domnul și Învățătorul, v-am spălat vouă picioarele și voi sunteți datorii ca să spălați picioarele unii altora”.

⁶⁰ *Faptele Sfinților Apostoli*, 6, 2-4:

2. Și chemând cei doisprezece mulțimea ucenicilor, au zis: Nu este drept ca noi, lăsând la o parte cuvântul lui Dumnezeu, să slujim la mese.

3. Drept aceea, fraților, căutați șapte bărbați dintre voi, cu nume bun, plini de Duh Sfânt și de înțelepciune pe care noi să-i rândum la această slujbă.

4. Iar noi vom stărui în rugăciune și în slujirea cuvântului”.

cârtire, îngâmfare. Iar lucrurile: Mâncare cu îmbuibare, iuțime, mânie, clewetire, trufie, cuvântare fără de vreme, necredință, nestatomicie, uitare, turburare, urâtă câștigare, iubire de argint, pizmă, obrăznicie, trecerea cu vederea, bârfire, răs fără de vreme, voire de slavă, și tot întunerecul care este Satana.

34. După orânduială, zice, măi Dumnezească, nu îndată s-au trimis vicleanul în ghenă cea sortită lui, ci și pentru ispitirea omului, zic, și pentru cercarea a voii cei slobode, a fost lăsat. Pentru ca și nevrând, măi iscusii și măi drepti, pre Sfinți adevă, prin răbdare să-î lucreze, și de măi mare slavă să li să facă pricină lor. Și iarăși, prin voirea sa cea de răutate, și prin scornirile cele împotriva Sfinților, să-și meșteșugească măi dreaptă muncă. Și precum zice Dumnezeescul Apostol: „ca să fie după prea întrecere păcătuiind păcatul“ (Rom. 7.13) ⁶¹.

35. Înșălând vrăjmașul pe Adam, și așa stăpânindu-l pre dânsul, a luat și stăpânirea cea dată lui. Căci Boer el al veacului acestuia, și stăpân al celor văzute, era omul pus dintru început de la Dumnezeu. Pentru că, nici focul putea împotriva lui, nici apa îl cufunda, nici feară îl vătămă, nici cele purtătoare de otravă lucra ceva asupra lui. Iar după ce fu supuindu-să înșălării, și-a dat începătoriea celui ce l-au înșălat. Pentru care pricină fermecătorii și vrăjitorii după lucrarea cea protivnică, și după slobozirea lui Dumnezeu, să arată făcători de minuni prea slăviți. Fiindcă stăpânesc și pre cele veninoase, îndrăsnesc și împotriva focului și a apelor, precum cei dimprejurul lui Ianvri și a lui Zanvri, zic, împotrivindu-să lui Moisi (Eșire 7.22) ⁶². Sau precum Simon vrăjitorul aducându-să împotriva lui Petru Căpitenie Apostolilor (Fapt. 8.9) ⁶³.

36. Mi să pare, zice, că și fața lui Adam cea măi dintăi, asemenea cu fața lui Moisi strălucind, văzându-o vrăjmașul, cu îndestulare s-au rănit cu dânsa; Ca cum prea chibzuind stricarea împărăției sale, precum zicerea Apostolului, care spre aceasta să aduce „Ceea ce a împărățit moartea, de la Adam până la Moisi, și peste cei ce nu greșisă“ (Rom. 5.14) ⁶⁴. Căci că mi să pare mie, fața lui Moisi cea prea slăvită, închipuire și pildă era, păzind pe cea a omului celui întâi zidit prin mâinile lui Dumnezeu. Pre care văzându-o moartea, adevă pricinuitorul morții Dieavolul, acolo adevă, a să socoti dintru împărăție a cădea, iar în vremea Domnului, și spre adevăr a pătimi aceasta. Decă pre aceasta întru slavă adevă, nemincinoșii creștini cei de acum o îmbracă. Și dinlăuntru moartea, adevă a pătimi cele ale necinstirii, să prea încetează de dânsii, neputând a lucra acestea. Fiindcă slava Duhului cea întru simțire, și prin toată adevărea, în sufletele acestora strălucește. Iară întru învierea cea de apoi, adevă, desăvârșit va înceta și moartea.

37. Prin femeie, ca prin oarecare unealtă, de asemenea înșălând vrăjmașul pe Adam, îl făcu a să lipsi de slava cea îmbrăcat peste dânsul. Și așa gol s-au aflat, și pe necuviința sa o văzu, pre care adevă măi întâi nu o văzuse; de vreme ce înțelegerea sa întru frumusețile cele cerești era desfătându-să. Pentru că după călcare, pământestă și pe jos zburătoare i să făcu înțelegerea lui, și cea proastă și bună înțelegere a lui, cu înțelegerea cea trupească a răutății fu înfășurată. Iar a înțuia pe Raiu, și sabiea cea de văpaie, și Heruvimului a i să porunci a opri intrarea aceluia, aceasta adevă după cea văzută, și să crede a fi după cum s-au zis, însă și să află la fieștecă suflet după cea ascunsă. Fiindcă acoperământul întunerecului cel dimprejurul inimii, să prea asemănă, zic, cu focul duhului celui lumesc, care nici pre minte a vorbi cu Dumnezeu, nici pe suflet îl lasă după voia lui, sau a să ruga, sau a crede, sau a iubi

⁶¹ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 13: „Atunci, ce era bun s-a făcut pentru mine pricina morții? Nicidecum! Ci păcatul, ca să se arate păcat, mi-a adus moartea, prin ceea ce a fost bun, pentru ca păcatul, prin poruncă, să fie peste măsură de păcătos”.

⁶² *Ieșirea*, 7, 22: „Și au făcut așa și magii Egipteni cu vrăjile lor. De aceea s-a învârtoșat inima lui Faraon și nu i-a ascultat, precum le spusese Domnul”.

⁶³ *Faptele Sfinților Apostoli*, 8, 9: „Dar era mai dinainte în cetate un bărbat, anume Simon, vrăjind și uimind neamul Samariei, zicând că el este cineva mare”.

⁶⁴ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 14: „Ci a împărățit moartea de la Adam până la Moise și peste cei ce nu păcătuiseră, după asemănarea greșelii lui Adam, care este chip al Celui ce avea să vină”.

pre Domnul. Iară tuturor acestora, ispita este învățator, celor ce curat a încredințat pre sine Domnului, cu așteptarea rugăciunii, și cu buna întindere a pornirii ce asupra luptătorului.

38. Toeag este al învățăturii, și curea a bătailor, Boearul veacului acestuea, pruncilor celor Duhovnicești. Decî adecă lor, precum s-au zis și mai întâi, slavă mare și cinste mai multă, prin necazuri și prin ispite mijlocindu-le; Pentru că dintru acestea, și chear desăvârșiți de vor fi, li să adaogă loruși; Iară luiși, (dieavolului) și mai multă și mai grea osândă își lucrează. Căci cu totul prea mare oarecare rânduială să orânduiește printr-însul, precum au zis oareunde: cel rău celui bun, prin nu bună, cu înainte voire îi ajută. Pentru că celor prea bune suflete, care au pre cea bună înainte voire, și mahnirile cele cu părere, spre bine li să sfârșaste. Precum adecă aceea: „celor ce iubesc pre Dumnezeu, toate spre cel bun împreună le ajută“ zice Apostolul (Rom. 8.28) ⁶⁵.

39. Pentru aceasta, zice, toeagul acesta al învățăturii a fost lăsat, ca într-un cuptor de foc, vasele lămurite cu foc fiind, cele adecă iscusite mai tari să se afle, iar cele neiscusite, fiind de zdrobit, să se zdrobească, arderea focului nesuferindu-o. Însă rob fiind acesta, și zidire Stăpânească, ispitește, nu pre cât lui îi este părerea, nici după cât îi este voirea necazurile le aduce, ci pre cât adecă voirea cea Stăpânească, prin depărtare îi va slobozi lui. Pentru că Singur știindu-le cu amăruntul cele ale tuturor, pre cât este puterea fiecăruia, atâta lui îi slobozește și ispitirea a o suferi. Precum adecă și Apostolul socotește, că zice „Credincios este Dumnezeu, carele nu va lăsa pre voi mai mult a vă ispiti decât ceea ce puteți, ci va face împreună cu ispita, a putea suferi, și sfârșitul“ (1Cor. 10.13) ⁶⁶.

40. Cel ce caută, după glasul Domnului (Luca 11.9) ⁶⁷, și bate, și până în sfârșit cere, dobândește ceea ce a cerut; Numai îndrăsneala aceasta, cu mintea și cu limba nelipsit să o caute, și la Dumnezeu prin închinăciunea cea trupească, cu neosebire a aștepta. Neîmpleticindu-să cu lucrurile cele lumești, nici cu patimile răutății împreună îndulcindu-să. Fiindcă nemincinos este acela ce au zis „Că tot ceea ce ați cere de la mine întru rugăciune, crezând veți lua“ (Mat. 21.22) ⁶⁸. Iară cei ce zic, că măcar toate cele poruncite de le-ar face cineva, și așteptând nu ar dobândi Darul în veacul acesta, nimic au folosit; Rău, și știu, și grăesc, și cu Dumnezeștile scripturii împreună să glăsuiesc. Că nu este nedreptate la Dumnezeu, ca cele cuviincioase nouă îndreptate fiind, însuși de cele despre Sine să nu bage de samă. Numai prin sârguire să-ți fie ție atunci a să afla, când sufletul tău din ticălosul trupul acesta să va deslega: Nevoindu-te, sârguindu-te, făgăduința așteptându-o, îngăduind, răbdând, crezând, pentru socoteală căutând; Și eu îți zic ție, și să nu fii necrezător, merge-vei cu bucurie, și îndrăsneală vei avea, și Împărăției te vei afla vrednic. Pentru că cel ce întru acest fel, întru supțirătate, prin credință zic, și osârdie, acum cu Dumnezeu este unindu-să; Că precum „cela ce caută spre femeie spre a o pofti, iată în inimă a prea curvit cu dânsa“ (Mat. 5.28) ⁶⁹, măcar adecă după trup nespurcându-să acesta, însă ca acela ce a precurvit acum fu socotindu-să. Așa cel ce s-au întors din inimă despre cele viclene, iar prin dorire și căutare de Domnul este lipindu-să, prin îndeletnicire zic, și prin dragoste iubitoare de Dumnezeu, precum acum este prea deobște cu Dumnezeu, mare Dar are acesta de la Dumnezeu îndată a sări la rugăciune, prin osârdie cea bună, și petrecerea cea iubitoare de bunătate. Căci că dacă și dorea paharului celui de apă rece, nu este fără de plată, cu cât mai mult celuea ce Acestuea iaă aminte ziua și noaptea, și sârguindu-să, nu le va da ceea ce le-au făgăduit?

⁶⁵ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 28: „Și știm că Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor ce iubesc pe Dumnezeu, al celor care sunt chemați după voia Lui”.

⁶⁶ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 10, 13: „Nu v-a cuprins ispită care să fi fost peste puterea omenească. Dar credincios este Dumnezeu; El nu va îngădui ca să fiți ispitiți mai mult decât puteți, ci odată cu ispita va aduce și scăparea din ea, ca să puteți răbda”.

⁶⁷ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 11, 9: „Și Eu zic vouă: Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide”.

⁶⁸ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 21, 22: „Și toate câte veți cere, rugându-vă cu credință, veți primi”.

⁶⁹ *Idem*, 5, 28: „Eu însă vă spun vouă: Că oricine se uită la femeie, pofind-o, a și săvârșit adulter cu ea în inima lui”.

41. Către cei ce nu să dumeresc, zicând: ce este, că în oareșicare zi, mi să face mie, că urăciune am pe fratele, sau și altele viclene întru sinemî împreună chibzuesc carele și fără de voe mi să întâmplă mie a pătimi? Acestea ni să cuvine a le zice: Cum că toată nevoița și sârguința omului adecă, să fie, cum se va pune împotriva vicleanului și gândurilor celor viclene totdeauna. Însă este cu neputință, unde este întunerecul patimilor, și moartea zic cea a înțalegerii trupului, a nu-și arăta și oarecare rodire a sa de răutate, sau prin ascuns, orî prin arătare. Pentru că precum oarecare rană în trup fiind, până nu încă desăvârșit se va vindeca, cât să nu mai fie nici puțin oarecare puroiū sau umezală, căci pre urmă putrezește, sau că se beșică, sau să umflă; Și acestea vindecându-să, dacă nici una din cele spre cuvântul silinții sale o au socotit nevrednică; Iară trecută cu vederea fiind putrejunea, să întâmplă când și stricăciune în tot trupul lucrează: Întru acest fel de chip să-mi socotești mie și patimile sufletului, deși cu multă sârguință sunt împărtășându-să, cu toate acestea rămân înlăuntru arzându-ne. Ci însă cu așteptarea sârguinții, și prin Darul lui Hristos și împreună cu lucrarea cea desăvârșit, își iaū vindecarea. Pentru că este oarecare tină ascunsă și întunerec oarecare a patimilor, care afară de firea cea curată a omului prin călcarea lui Adam, intră întru toată omenirea; și aceasta adecă turbură și spurcă sufletul și trupul. Însă precum ferul prea înfocându-să și bătându-să să curățește, sau aur cu aramă și cu fier amestecate fiind împreună, cu focul să desparte singur aurul; Așa și sufletul, prin patimile cele curate ale Mântuitorului, de prea bunul Duh înfocându-să și prea bătându-să, de toată patima și de tot păcatul să curățește.

42. Precum oarecare făclii multe, dintr-un untdelemn, și dintr-un foc fiind aprinse, de multe ori nu prin cea deopotrivă măsură slobozesc raza focului. Așa și Darurile cele din feluri de îndreptări, osebite au și raza prea bunului Duh. Sau precum în cetate mulți fiind, și întru aceeași lăcuind, și o apă și o pâine mâncând, unii dintr-înșii sunt bărbați adecă, iar alții prunci, și unii sunt copii, iar alții bătrâni. Și multă este despărțirea, sau ceea ce să schimbă între dânșii. Sau precum grău întru una sau aceeași țarină fiind sămănat, osebite de tot își dau și spicele, însă întru aceeași arie să adună, și întru aceeași jitiță să pune. Așa să-mi socotești mie și întru învierea morților, despărțire a fi a slavei acelor ce au învieat, a să slăvi, și după vrednicia îndreptărilor a să cunoaște, după împărtășirea Dumnezeescului Duh, a celui ce de aicea fu într-înșii viețuind. Și aceasta este a fi aceea adecă: „Stea de stea să deosebește întru slavă“ (1 Cor. 15.42) ⁷⁰.

43. Deși stele între stele sunt unele mai mici, însă cu adevărat cu o lumină strălucesc; Prin urmare chipul este arătat, iar acesta adecă numai după sârguință să fie, ca prin Sfântul Duh fiind cineva născut, pre păcatul cel ce lăcuește înlăuntru să și-l spele. Fiindcă despre o parte și singură nașterea aceea, care este prin Duhul Sfânt chip are a săvârșirii, și întru închipuire și mădulări, însă nu prin putere, sau mințe, sau bărbăție. Pentru că „Cela ce spre bărbat desăvârșit, și măsura vrăstei a ajuns“ (Efes. 4.13) ⁷¹, cele ale pruncului, are fire a le înceta. Și aceasta este care Apostolul zice „Orî limbî prea încetate vor fi, orî prorocii“ Ca precum cela ce acum bărbat făcându-să, nici hrane, nici cuvinte cele cuviincioase pruncului nu primește, ci nevrednice le socotește pre acestea, ca cela ce spre altă viețuire s-au suit acum. Așa și cela ce spre săvârșirea Evangheliceștilor îndreptări este crescând, pe pruncimea sa cea întru săvârșire o prea încetează. Pentru că Dumnezeescul Apostol, iarăși zice „Mă făcuî bărbat, încetaî cele ale Pruncului“ (1 Cor. 13.11) ⁷².

⁷⁰ *Întăia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 15, 42: „Așa este și învierea morților: Se aseamănă (trupul) întru stricăciune, înviază întru nestricăciune”. De fapt citatul dat în mss. *Filocaliei* de la Prodromul este din cap. 15, stihul 41: „Alta este strălucirea soarelui și alta strălucirea lunii și alta strălucirea stelelor. Căci stea de stea se deosebește în strălucire”.

⁷¹ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 13: „Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos”.

⁷² *Întăia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 11: „Când eram copil, vorbeam ca un copil, simțeam ca un copil, judecam ca un copil; dar când m-am făcut bărbat, am lepădat cele ale copilului”.

44. Cea ce după Duh adecă este născându-să, prin chip oarecare, precum s-au arătat, desăvârșit este, precum și pruncul acesta desăvârșit îl grăim a fi, pentru a-și păzi părțile toate cele ale întregimeii. Însă Domnul, nu dă Duhul și Darul, pentru ca cineva să cază în păcat, ci singurii oameni sunt pricinuitoari loruși ai relelor, neumblând după Dar, și pentru aceasta sunt prinși de cele rele. Însă poate omul, și dintru ale sale firești gânduri a să aluneca, lenevindu-să, sau și nebăgând de samă, sau mândria și părerea uneltindu-o. Căci ascultă ce zice Pavel „Iar pentru ca să nu mă înalț, datu-mi-s-au mie îmbolditor trupului, îngerul Sataniii” (2Cor. 7.12)⁷³. Vezi? Că și cei de unele ca acestea măsurii s-au stins, nu sunt lipsiți de nepotnicire? Și întru alt chip: de nu unul ar da pricină Sataniii, nu l-ar fi stăpânit cu sila pre dânsul. Și pre aceasta, nici în parte lui Hristos nici în cea a protivnicului să socotește lucru; Ci adecă Darul Duhului puindu-să înainte până la sfârșit al părții lui Hristos să face. Iar neavându-să așa, măcar prin Duhul de s-ar fi născut, adecă, măcar deși părtaș de s-ar face Sfântul Duh, de la sine va atârna, sau înapoia lui Hristos sau a Sataniii a merge. Pentru că ori însuși Domnul, ori și Satana de ar fi luat cu sila, nu era luiși omul pricină, nici în ghenă a fi, nici Împărăție a dobândi.

45. De multă dreaptă socoteală i să cade a să griji iubitorul de fapta bună, pentru ca să fie cunoscător despărțirii binelui și a răului, și a meșteșugurilor celor de multe feluri ale vicleanului, cea ce obicinuește a înșala pre mulți prin năluciri binecuvântate, adecă a ispitii (pre acestea) și a înțelege. Însă cea tare (ispitire) spre toate este folositoare. Că precum dacă cineva voind a lua ispitire de întreaga înțelepciune a femeii sale, noaptea ar veni la dânsa ca un strein, măcar de ar vedea-o pre dânsa împingându-l pre el, întru neapropiere să bucură mai mult, și o sărută cu netemere. Așa ni să cuvine și nouă, prea întărite a avea pre înainte stările gândurilor, fiindcă dacă și vei gonii pre acei cerești, pentru cele necerești, mai mult să vor bucura de aceasta: și vor face de mai mult Dar a te împărtași pre tine, și întru mai multă desfătare Duhovnicească te vor pune, dintru aceasta însuși dragostea ta cea către Domnul chibzuindu-o. Deci, nu degrab ușurimii gândului să te dai pre sine înaintea stărilor gândurilor, spre a ta înșalare; Măcar de vor fi aceea și Îngeri Cerești. Ci să rămâi greu, întru prea sârguitoare ispitire pre acestea dându-le. Și așa pre cel bun al său făcându-l, iar pre cel rău izgonindu-l, va crește întru sine lucrările Darului, carele măcar fața bunului de s-ar fățarnici, nu va putea de tot a da păcatul. Pentru că „știe Satana adecă, după Apostolu, și întru Îngerul luminii a să închipui, pentru ca să înșale” (2Cor. 11.14)⁷⁴. Ci însă dacă și în vederi prea luminoase de s-ar îmbrăca, lucrare bună a da nu va putea, precum s-au zis. Prin care și semnul neascuns să face, că nici dragostea cea către Dumnezeu, nici cea către aproapele, nici blândea, nici smerenie, nici bucurie, nici pace, nici stare a gândurilor, nici urăciune a lumii, nici odihnă Duhovnicească, nici poate a lucra pre poftirea celor Cerești, nici patimii sau dulceții a alina, carele arătat sunt semnele Darului. Pentru că „Roada Duhului zice, este: dragostea, bucuria, pacea, ș.c.l.” (Gal. 5.22)⁷⁵. Ci însă poate mai ales trufie și înaltă înțelegere a face. Prea puternic este acela (Îngerul), prea cuviincios, și prea cucernic. Deci din lucrare vei cunoaște, lumina cea strălucită gânditoare ce este în sufletul tău, care din două: a lui Dumnezeu, sau a Sataniii fu fiind? Ci însă și sufletului adecă, de cele ale dreptei socotelii, prea însănoșate îi fu îndată arătate cele ale osăbirii, de la cea gânditoare simțire. Fiindcă precum oțetul și vinul, după vedere adecă este unul, iar după simțirea cea din gustare, pre a fiecăruia osebite o judecă gâtlejul. Așadar și sufletul, dintru aceeași gânditoare simțire și lucrare, a judeca este puternic, Darurile Duhului, și nălucirele Streinului.

⁷³ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 12: “Deci, deși v-am scris, aceasta n-a fost din cauza celui ce a nedreptățit, nici din cauza celui ce a fost nedreptățit, ci ca să se învedereze la voi sânguinta voastră pentru noi, înaintea lui Dumnezeu”.

⁷⁴ *Idem*, 11, 14: “Nu este de mirare, deoarece însuși satana se preface în înger al luminii”.

⁷⁵ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 22: “Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința”.

46. Prea bine a cerceta și înainte a vedea cu ochii săi, i să cuvine sufletului, ca nu cumva și întru cea mai mică adecă, de puterea protivnicului să se robească. Pentru că precum o parte a dobitocului prinsă fiind în cursă, toată jivina a să gârbovi este nevoe, și subt mâinile vânătorului a fi; Așadar și sufletului de asemenea să obicinuește a i să întâmpla de la vrăjmași. Și aceasta arătat o spune Prorocul, pentru că zice „Cursă au gătit picioarelor mele, și au gârbovit sufletul meu“ (Ps. 34.6) ⁷⁶.

47. Să cuvine celuia ce voește „prin cea strămtă (ușă) a intra în casa celui tare, și vasele lui a le răpi“ (Mat. 12.29) ⁷⁷ a nu binevoi întru buna pătımire și umflarea trupului, ci a să prea împuternici întru prea bunul Duh, având întru pomenire pre cela ce au zis „Că trupul și sângele, Împărăția lui Dumnezeu nu o vor moșteni“ (1 Cor. 15.50) ⁷⁸. Și cum să cade a să împuternici cu Duhul, trebuie să luăm aminte Apostolului carele grăește „pre întâlepciunea lui Dumnezeu, nebulie despre oameni a să socoti“ (1 Corint 2.14) ⁷⁹. Însă și Prorocul zice „Văzut-am pre Fiul omului, și vederea lui necinstită, și sfârșită decât a fiilor omenești“ (Is. 53.3) ⁸⁰. Decî să cuvine cela ce voește Fiul lui Dumnezeu a să face, după cea de asemenea a să smeri întâi, și nebun și necinstit a să socoti, neîntorcându-și fața despre scuiări; Nu slavă, nici frumuseță a veacului acestuia, nimic întru acest fel căutând, neavând unde a-și pleca capul, ocărându-să, și hulindu-să, și a tuturor trecerea cu vederea și călcarea socotindu-să. Arătat și nearătat luptându-să, și cu cugetul împotrivă oștindu-să. Și atunci însuși Fiul lui Dumnezeu, însuși adecă cela ce au zis „Lăcui-voi și voi umbla întru voi“ (2 Cor. 6.16) ⁸¹, arătat va fi inimii aceleia. Și va lua tărie și putere, ca să lege pre cel tare, și vasele lui să le răpească, și „peste Aspidă și Vasilisc și deasupra Scorpiilor și a Șerpilor a încăleca“ (Ps. 90.13) ⁸².

48. Nu mică nevoiță ne zace nouă înainte, pre moarte a o rumpe. Pentru că zice „Împărăția lui Dumnezeu înlăuntru vostru este“ (Luca 17.21) ⁸³; Ci să află oarecare chip, care și însuși înlăuntru fiind, ne luptă pre noi și ne robește. Decî să nu slăbească nicidecum sufletul, până ce mort l-ar pune pre cel ce îl robește pre dânsul. Și atunci va fugi toată durerea, și întristarea, și suspinul, pentru a să trage apă în pământ însetoșat. De vreme ce s-au fâgăduit pre inima cea pustie, a o umplea de apă vie. Întâi adecă prin Prorocul ce zice „Eu voi da apă celor ce sunt întru însetoșare“ (Is. 44.3) ⁸⁴ iar apoi și prin sine „Că cel ce bea din apa care Eu voi da, nu va înseta în veac“ (Ioan 4.14) ⁸⁵.

49. Sufletul cel robit de trândăvie, arătat că este ținut și de necredință, și pentru aceasta din zi în zi petrece, cuvântul neprimindu-l. Să înaripează încă pre sineși și cu visuri de multe ori, neînțelegând lupta cea dinlăuntru, pentru că este prins cu părerea; Iar părerea robie este a sufletului, nicidecum lăsându-l a cunoaște neputința sa.

⁷⁶ Psalmii, 34, 6: „Că în zadar au ascuns de mine groapa lațului lor, în deșert au ocărât sufletul meu“.

⁷⁷ Sfânta Evanghelie după Matei, 12, 29: „Cum poate cineva să intre în casa celui tare și să-i jefuiască lucrurile, dacă nu va lega întâi pe cel tare și pe urmă să-i prade casa?“.

⁷⁸ Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 15, 50: „Aceasta zic însă fraților: Carnea și sângele nu pot să moștenească împărăția lui Dumnezeu, nici stricăciunea nu moștenește nestrăicăciunea“. Trimitere greșită în mss. la *A doua Epistolă* care are doar treisprezece capitole.

⁷⁹ *Idem*, 2, 14: „Omul firesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebulie și nu poate să le înțeleagă, fiindcă ele se judecă duhovnicește“.

⁸⁰ *Isaia*, 53, 3: „Disprețuit era și cel din urmă dintre oameni; om al durerilor și cunosător al suferinței, unul înaintea căruia să-ți acoperi fața; disprețuit și nebagat în seamă“.

⁸¹ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 16: „Sau ce înțelegere este între templul lui Dumnezeu și idoli? Căci noi suntem templu al Dumnezeului celui viu, precum Dumnezeu a zis că: «Voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeu lor și ei vor fi poporul meu»“.

⁸² Psalmii, 90, 13: „Peste aspidă și vasilisc vei păși și vei călca peste leu și peste balaur“.

⁸³ Sfânta Evanghelie după Luca, 17, 21: „Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru“.

⁸⁴ *Isaia*, 44, 3: „Căci Eu voi vărsa apă peste pământul însetat și pâraie de apă în ținut uscat, Vărsa-voi din Duhul Meu peste odrasla ta și binecuvântarea Mea peste mlădițele tale“.

⁸⁵ Sfânta Evanghelie după Ioan, 4, 14: „Dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va preface în el izvor de apă curgătoare spre viață veșnică“.

50. Precum pruncul cel de curând născut, chipul bărbatului celui desăvârșit păzește; Întru acest chip și sufletul icoană oarecare este a lui Dumnezeu celui ce l-au făcut pre dânsul. Decî precum copilașul, din parte adecă crescând, despre o parte cunoaște și pre Părintele. Iar când vine în vrâstă, atuncea împreună să alcătuește, și Părintele Fiului cu de-amăruntul, și Fiul Părintelui; încă i să descopere și vistieria Părintelui; Așa și sufletul măi întâi de neascultare, înainte vrea a spori, și la bărbat desăvârșit a ajunge; Însă pentru neascultare, întru adâncul uitării și în luciul rătăcirii s-au pogorât, și în porțile Iadului s-au sălășluit. De multă dară, ca de o vreme îndelungată (interval) de la Dumnezeu depărtat fiind sufletul, cu neputință îi era lui a să apropie și a cunoaște bine pre cel ce l-au zidit. Ci Dumnezeu întâi adecă, prin Proroci îl întorcea și îl chema pre el, și la cunoștința Sa îl trăgea. Iar măi pre urmă și însuși viind Acela, a luat adecă uitarea, a rădicat și rătăcirea, apoi și porțile iadului sfărâmându-le, a intrat la sufletul cel rătăcit, pre Sineși pildă acestuia puindu-să, prin care va fi lui cu putință, a ajunge la măsura vrăstei și către săvârșirea Duhului. Să ispitește dar Cuvântul lui Dumnezeu de la vicleanul, după rânduială, apoi defăimări, huliri, ocări, și palmuiri, ale acelor îndrăznețe mâini, și pre urmă rabdă singură moartea cea prin Cruce; Arătând precum am zis, ce fel de așazământ să cuvine a arăta către cei ce ne ocărăsc, și ne hulesc, sau și moarte ne aduc nouă. Ca și acela cineva, ca surdul și ca mutul să se facă, nedeșchizădu-și gura sa (Ps. 37.14) ⁸⁶. Pentru că lucrarea și suptirătatea răutății văzându-o, și ca pre Cruce cu piroanele pironit fiind, cu strigare tare să strige către acela ce poate a-l izbăvi pre el de moarte. „Și de cele ascunse ale mele curățește-mă, – să zică – , și de nu mă vor stăpâni, atuncea fără prihană voi fi“ (Ps. 18.13, 14) ⁸⁷. Decî atuncea fără de prihană făcându-să, află pre cel i-au supus lui toate (Ps. 8.7) ⁸⁸ și împreună împărățește și împreună să odihnește cu Hristos. Fiindcă pentru neascultare înghițându-să de cele materialnice și spurcate gânduri, ca un necuvântător s-au făcut sufletul. Întrucât nu mică este (osteneala) a să domestici dintru una ca aceasta materie, și suptirătatea răutății a o înțalege și a o trece, pentru ca să se amestece împreună cu mintea cea dintru început.

51. Dacă voești omule a te întoarce întru sine, și a lua slava care măi întâi o avea, care adecă de tine și de neascultare fu perdată; precum lenevindu-te dintăi de poruncile lui Dumnezeu, luoai aminte la poruncile și sfatul vrăjmașului; așa și acum depărtându-te de cel ce l-ai ascultat, întoarce-te către Domnul. Însă să știi „Că prin multă osteneală și sudoarea feții tale, zice, vei lua bogăția ta“ (Fac. 3.19) ⁸⁹. Pentru că nu îți este ție folositoare, câștigarea celui bun fără de osteneală; De vreme ce fără de durere luând și fără de sudori, ai perdat ce ai luat, și vrăjmașului ai vândut moștenirea ta. Decî să cunoaștem fieștecare, ce adecă am perdat odinioară, și să luăm tânguirea Prorocului, căci cu adevărat moștenirea noastră la cei streini s-au întors, și casa noastră streinilor, pentru că am neascultat porunca, și voilor noastre ne-am supus, și ne-am îndulcit cu spurcatele și pământestele gânduri. Întrucât și cu prea multă osebire, atuncea sufletul nostru este depărtat de la Dumnezeu, și că sirimanilor ne-au asemănat, celor ce nu au părinți. Decî căruia îi este grija pentru suflet, i să cuvine a să nevoi pre cât îi este puterea, a curăți gândurile cele viclene, și toată înălțarea ce să înalță împotriva lui Dumnezeu. Și așa silindu-să, și Biserica lui Dumnezeu neîntinată păzindu-o, vine Cel ce s-au fâgăduit „înălăuntru a lăcui, și întru noi a umbla“ (Lev. 26.12) ⁹⁰ Și atuncea își ia sufletul

⁸⁶ Psalmii, 37, 14: „Și m-am făcut cu un om ce nu aude și nu are în gura lui muștrări”.

⁸⁷ Idem, 18, 13-14:

„13. Greșelile cine le va pricepe? De cele ascunse ale mele curățește-mă.

14. Și de cele străine, ferește pe robul Tău; de nu mă vor stăpâni, atunci fără prihană voi fi și mă voi curăți de păcat mare”.

⁸⁸ Idem, 8, 7: „Oile și boii, toate; încă și dobitoacele câmpului”.

⁸⁹ Facerea, 3, 19: „În sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pământul din care ești luat, căci pământ ești și în pământ de tei întoarce”.

⁹⁰ Leviticul, 26, 12: „Voi umbla printre voi, voi fi Dumnezeuul vostru și voi poporul Meu”.

moștenirea sa, și să învrednicește a fi Biserica lui Dumnezeu. Pentru că singură aceasta prin singură ostășimea pe vicleanul izgonindu-l, de aceea împărățește întru noi.

52. Cuvântul care de la Ziditorul a fost grăit lui Cain, după cea arătată „Gemând, tremurând, și clătînându-te vei fi pre pământ” (Fac. 4.12)⁹¹, închipuire oarecare, și chip al tuturor păcătoșilor, dupre cea ascunsă, era. Pentru că așa neamul lui Adam să clătește de gândurile fricii și ale temerii cei nestatornice, căci căzând din poruncă și vinovat făcându-să păcatelor, plin este de turburare. Și același însuși vrăjmașul, prin feluri de poftes și de dulțețuri, prin tot sufletul care nu s-a născut de la Dumnezeu, viforându-l, și ca grâul în oarecare ciur prea întorcându-l. Și nu numai, ci și Domnul însuși, pre cei ce urmează voilor vicleanului, arătând că închipuirea răutății lui Cain sunt, muștrându-i grăia lor „Voi poftesle omorătorului de oameni Tatălui vostru voiți a face. Pentru că acela este ucigaș de oameni din început, și întru adevăr nu aștăt” (Ioan 8.44)⁹².

53. Să cuvine a socoti, zice, cum că este dorită vederea Împăratului celui pământesc, și de oameni poftită: Și tot carele merge în Cetatea care este Împăratul, poftită îi este lui și prețuirea cea multă a îmbrăcămînții, și iubirea de cinste singură a o vedea. Afară numai de nu de la cei Duhovnicești defăima acestea, și a le necinsti, pentru a fi răniți cu altă frumuseță, și pentru a pofti ei altă slavă. Deci dacă așa este de iubită celor trupești vederea Împăratului celui muritor, cu cât mai ales, nu mai multă cea a celui fără de moarte, este mult îndrăgită? De aceea întru care a picat oarecare picătură a prea Bunului Duh, și pre inimă o aș rānit Dumnezeasca dorire, de toată prietenia lumii să desleagă pre sine, pentru ca să poată a o avea în inimă dorirea Aceluia, și nimic alt aproape către aceasta. Însă puțin sunt fortea aceștia, cari pre buneî începătorii deopotrivă aș pus sfârșit, și nepotniciți rămān până la sfârșit. Pentru că mulți adecă să umilesc, și mulți să fac părtași Darului celui Ceresc, și să rānesc cu Dumnezeasca dorire; Ci durerile cele din mijloc, și ispitele vicleanului celui ce prin cea de demult și chip și fel de meșteșugire asupresc, nesuferindu-le, aș rămas în lume, și s-aș cufundat întru adāncul aceștia, pentru slābiciunea și neputința minții, sau și a fi robiți de oarecare pātimire Acelor pāmāntești. Fiindcă cāți voesc până în sfârșit, cālātorie a alerga fără de greșală, altă dragoste și altă dorire a amesteca împreună cu cea cerească, nu sufer.

54. Precum adecă mari și nepovestite sunt bunāțiile cele de la Dumnezeu, pre atāta aș trebuință și de ostenelele și nevoințele cele multe, cu nādejde și cu credință. Și arātat este de aicea „Dacă cineva, zice, voește a veni după mine, să se lepede de sine, și să rădice Crucea sa, și urmeze mie” (Luca 9.23)⁹³. Și iarāși „De nu va urī cineva pre tatā, și pe mamā, și frați, și femeie, și pre fiți și pe sufletul sāu, nu poate a fi ucenic al meu” (Luca 14. 26)⁹⁴. Iarā cei mai mulți din oameni, atāta întru neînțālegere să aflā, încāt ar voi și Împărăția a o dobāndi, și a moșteni vieța cea vecinicā, și împreună cu Hristos, a împărăți până în sfārșit. – Marele acest lucru, și mai presus de minte –, însă și voilor sale a vieții, și acestora a urma, și mai ales celuia ce a sāmānat întru ei deșārtāciunile acestea, și care nu sunt arātat vātāmātoare.

55. Aceștia sunt cei ce până în sfārșit staū necāzuți și petrec, care pre toate poftesle lumii, și pre sine, și înālțāriile, și dulțețurile aceștia, și indeletnicirile cele către acestea le-aș urāt. Pentru că aceasta este a să lepāda de sine; Întrucāt cu voea sa fiecare din Împărăție să scoate afarā; pentru că nu aș ales cu adevērire ostenelele, și lepādare de sine, și a voi lāngā cea Dumneziascā dragoste

⁹¹ *Facerea*, 4, 12: “Cānd vei lucra pāmāntul, acesta nu-și va mai da roadele sale ție; zbcuiumat și fugar vei fi tu pe pāmānt”.

⁹² *Sfānta Evanghelie dupā Ioan*, 8, 44: “Voi sunteți din tatāl vostru diavolul și vreți să faceți poftesle tatālui vostru. El, de la început, a fost ucigātōr de oameni și nu a stat întru adevār, pentru că nu este adevār întru el. Cānd grāiește minciuna, grāiește dintru ale sale, căci este mincinos și tatāl minciunii”.

⁹³ *Sfānta Evanghelie dupā Luca*, 9, 23: “Și zicea către toți: Dacă voiește cineva să vinā dupā Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea în fiecare zi și să-Mi urmeze Mie”.

⁹⁴ *Idem*, 14, 26: “Dacă vine cineva la Mine și nu urāște pe tatāl sāu și pe mamā și pe femeie și pe copii și pe frați și pe surori, chiar și sufletul sāu însuși, nu poate să fie ucenicul Meu”.

a petrece; Ci cu altele a veacului acestuia împreună a să îndulci, și a nu da lui Dumnezeu toată atârnarea voii sale. Însă prin o pildă cunoștința va fi ca cea din mâini. Pentru că socotind adesea pentru fieștecă socotește, și nu s-a cunoscut pre sine, fiindcă fără de loc este ceea ce să întâmplă, carele s-a pornit a să face. Pentru că mai întâi adecă înlăuntru în inimă, să însămnează cele două păreri, iar dreptarul și cumpăna la a fiecăruia știință, cea arătată mai întâi a lui Dumnezeu și a lumii dragoste, prin aplecare înlăuntru o face, și atunci la cea din afară se ivește. Spre pildă: Pentru că socotind, precum s-au zis, socotește fieștecă; de s-ar întâmpla cineva cu fratele străduindu-să, să prigonește mai întâi întru sine, și pune împotrivă: să spui? ori să nu spui? răspunde-voi împotrivă către ocările acestea care mi s-au adus mie? ori mai ales voi tăcea? Țiindu-să adecă și de poruncile lui Dumnezeu, ci însă și de slava sa nedepărtându-să, nici primind cu totul a să lepăda de sine. Deci dacă și puțin atârnarea prieteșugului lumii, o va trage jos pre cumpăna cea din inimă, îndată cuvântul viclean esă până și la buze. Apoi așa ca pre un arc întinzând mintea dinlăuntru, săgetează prin limbă pe aproapele; și până și la uneltirea mâinilor, și este când și până la rane rău merge înainte, și până la singură uciderea. Cu puțină este dar a privi, de unde este începându-să această mică mișcare a sufletului, și unde înainte a eșit celui cumplit. Așa să-mi înțelegi mie, și la fiecare păcat și izvodire a să întâmpla, Răutatea momind, și mângâind voia sufletului întru poftele cele lumești, și întru dulcețurile trupului. Așa să săvârșăște prea curveia, așa furțișagurile, așa lăcomia, așa și mărirea deșartă, și așa tot orice vicleşug.

56. Și izvodirile cele bune, de multe ori pentru slava deșartă, să săvârșăsc; Carele deopotrivă cu furțișagul și cu nedreptatea, și cu celelalte păcate mari, la Dumnezeu să judecă. Pentru că „Dumnezeu, zice, a risipit oasele celor ce plac oamenilor“ (Ps. 52.7)⁹⁵. Întrucât voește vrăjmașul, și prin singure cele bune a să sluji, și plăcut a fi, înșălător fiind acela, și îndărătnic și mult meștesugitor.

57. Ceea ce cineva a iubit a lumii aceștiea, aceasta adecă și îngreuează cugetul aceluia, și jos îl trage și îl împinge, și nu îl lasă pre el a să desmeteci. Pentru că tragerea, și atârnarea și cumpăna voinții a unora ca acestora, ca din inimă este afară spânzurată. Și de aceea arătarea să face la tot neamul omenesc și ispitirea, adecă a creștinilor celor ce locuiesc în cetăți, sau a celor în munți, a celor în Monastiri, sau în țărini, sau în pustietăți. Că din voe cineva amăgindu-să de ceea ce iubește, arătat că încă n-au dat toată dragostea sa lui Dumnezeu. Adecă, a iubit cineva de s-ar întâmpla agoniselele. altul aurul, altul a sluji pântecelui, sau poftelor trupului a dării, altul înțelepciunea cuvintelor pentru slava cea vremelnică; Unul începătorie, iară altul cinstirele cele de la oameni; Altul iușime și mânie, pentru ca dat a să da pre sine patimii, adecă a să arăta iubind pre aceasta. Altul vorbirile cele de nici o treabă, altul prost a să înălța, a să glumi, sau cuvintelor celor deșarte a lua aminte, sau învățător a fi, și aceasta pentru a să slăvi de la oameni. Și unul adecă întru slăbănie și trândăvie zace, iară altul întru înfrumusețarea hainelor să îndulcește; acesta în somn, acela întru glumire, și altul cu mic ceva sau mare a lumii să leagă și să ține, și nu să lasă a să desmeteci. Pentru că spre care patimă nu se va osteni cineva cu vitejie, nici împotrivă stă, cu aceea cu adevărat și să îndulcește. Și aceea țindu-l pre el, și jos trăgându-l, ca o legătură oarecare și butuc al cugetului să face, ca nu către Dumnezeu să se aducă, nici aceluia singur a-i sluji. Pentru că sufletul, cel ce cu adevărat toată pornirea sa către Dumnezeu a îndreptat-o, acestuia poftirea o slobozește, și el de sine lepădat să face, și nu urmează voilor minții sale.

58. Prin pildă să cuvine a ne învăța, cum că cu voea sa piere omul. Căci că pentru dragostea a vreuniei din cele ale lumii aceștiea, și în foc să bagă (cineva), și în mare să cufundă, și robiei pre sine să dă. Deci fie spre pildă casa cuiva, sau țarina, așa întâmplându-să a să aprinde; Deci cel ce voește a mântui pre sine, îndată cum a simțit arderea, gol a fugit afară, lepădându-să de toate cele dinlăuntru, și de singur sufletul său numai grijindu-să. Iară altul viindu-și în mintea sa, și rămâind înlăuntru,

⁹⁵ Psalmii, 52, 7: “Că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor; rușinatu-s-au că Dumnezeu i-a urgisit pe ei”.

voind a scoate oarecare vase, și fiind el acolo, iată a cuprins focul pre toată casa, și l-au ars împreună și pre el. Vezi cum cu voea sa, prin prietenia oarecăruea ale acestora vremelnice, care să vede că au iubit mai mult decât pre sine, în foc a pierit? Iară alții întru înecare căzând, unul adevăc a mântui pre sine voind, să desbracă și gol acolo în ape să lasă, și așa să face lui cu puțință a izbăvi pre sufletul său; Iară altul voind ca și din îmbrăcăminte pe unele împreună a izbăvi, s-au cufundat în ape: și pentru puțină oareșicare dobândă, o primejdie! și pre sine au perdut împreună. Încă iarăși să fie ție spre pildă, și a vrăjmașilor oarecare năpădire vestită, și unul adevăc auzind, îndată cum să află fugi, nici de una băgând samă din cele ce sunt; Iară altul necrezând, sau voind și din lucruri oarecare împreună a lua, apoi zăbovind și cuprinzându-l vrăjmașii, îl prinse și-l robiră. Vezi că cu voea sa cineva pentru lene, și pentru a să pironi întru unele ale lumii aceștia, rabdă pierzare și a trupului împreună și a sufletului?.

59. Puțină adevăc sunt cu adevărat, cei ce au câștigat dragostea cea desăvârșită către Dumnezeu, și toate dulcele și poftele lumii aceștia întru nimica le socotesc, și pre ispitele vicelanului a le purta cu îndelungă răbdare. Însă nu să cuvine a ne desnădăjdi pentru aceasta, nici de nădejdea cea bună a ne lenevi. Fiindcă măcar deși multe din corăbiu suferă înecare, ci sunt cu adevărat care și trecând apucă liman. Pentru acesta și de credință multă, și răbdare, și de rugăciune, și de nevoiță este nouă trebuință. Spre acestea și de flămânzire, și de însetoșarea celui bun, după înțelegerea și socoteala cea multă; Nu numai, ci și de grăbnicie, și de obrăznicie despre a cere. Pentru că cei mai mulți din oameni, precum am zis și mai înainte, voesc a dobândi împărăția, fără de osteneală și fără de dureri. Și pe bărbații cei Sfinți adevăc îi fericesc, și cinstea și darurile acestorale poftesc, iară necazurilor, și durerilor, și patimilor celor deopotrivă cu dânșii, nu voesc a să împărtăși. Însă aceasta cu adevărat, și curvele și vameșii, și tot oricarele din oameni poftesc, ci pentru aceasta și ispitate zac înainte și năpăști, pentru ca arătați să fie, care sunt întru adevăr cei ce au iubit pre stăpânul lor, și cu dreptul aceștia să dobândească Împărăția Cerurilor.

60. Întru necazuri, și întru pătimituri, și întru răbdare și credință, să socotești a fi ascunse făgăduințele, și singură slava și luarea bunătăților celor cerești. De vreme ce și grâul ce să aruncă în pământ, sau și pomul zic cel ce să sădește, nevoe este mai întâi întru putrejune, și întru fără de cinste a șădea cu adevărat, și așa bunăcuviință a îmbrăcăminteii, și roada cea înmulțită a lua. Pentru că dacă nu prin putrejunea aceasta, și prin acelea, ca prin cele necinstite a trece, li s-ar fi făcut lor, nu s-ar fi îmbrăcat cu cea de pre urmă bună cuviință și frumuseța vederei. Și aceasta și Apostolului să pare „pentru că prin multe necazuri zice, să cade nouă a intra întru Împărăția lui Dumnezeu” (Fapt. 14.21) ⁹⁶. Și Domnul „Întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre” (Luca 21.19) ⁹⁷. Și iarăși „în lume necazuri veți avea” (Ioan 16.33) ⁹⁸.

61. Fieștecarele din noi, precât s-ar învrednici a să face părtaș prin credință și prin sânguință Duhului Sfânt, pre atâta în ziua aceea se va slăvi și trupul lui. Pentru că ceea ce acum a învistierit în sufletul lui, atuncia și din afară pre trup se va descoperi. Și aceasta de la copaci să zicem pilda: fiindcă trecând iarna, și Soarele mai luminat și mai cu căldură strălucind, și cum au suflat și vânturile, dinlăuntru odrăslește; și ca pre o îmbrăcăminte, și frunzele, și florile, și rodurile, le îmbracă. Și de asemenea și floarea erbiu în vremea aceea, din sânurile pământului răsare, și să acopere cu acestea pământul, și ca cu o haină cu bunăcuviință să îmbracă cu acestea. Pentru care și Cuvântul lui Dumnezeu, „nici pre Solomon au zis a să îmbrăca așa, ca una dintru acestea, prin toată slava sa” (Mat. 6.29) ⁹⁹.

⁹⁶ *Faptele Sfinților Apostoli*, 14, 21: “Și binevestind cetății aceleia și făcând ucenici mulți, s-au înapoiat la Listra, la Iconiu și la Antiohia”.

⁹⁷ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 21, 19: “Prin răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre”.

⁹⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 16, 33: “Acestea vi le-am grăit, ca întru Mine pace să aveți. În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea”.

⁹⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 6, 29: “Și vă spun vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceștia”.

Pentru că acestea toate, chip și pildă și închipuire sunt, a celor ce să mântuiesc întru darea învierii. De vreme ce și tuturor sufletelor celor iubitoare de Dumnezeu, adecă, creștinilor celor adevărați, luna cea dintâi înfloritoare este Aprilie, prin care să arată și puterea învierii. Pentru că zice Dumnezeasca scriptură „Această lună va fi vouă întâi între lunile anului“ (Num. 28.16)¹⁰⁰, aceasta va îmbrăca pomii cei goți, prin slava care o avea mai întâi ascunsă înlăuntru trupului. Pentru că să vor proslăvi prin negrăita aceasta lumină, care înlăuntru lor este de acum, adecă prin puterea Duhului, care și atuncea va fi lor: adecă îmbrăcăminte, băutură, veselie, bucurie, pace, și toată vieața cea vecinică.

Pentru înălțimea minții (sublimitate)

62. FERICITUL Moisi, chip a arătat prin slava Duhului ceea ce strălucea pre fața lui, pre care nimenea din oameni nu putea a o privi, cum adecă întru învierea dreptilor, să vor proslăvi trupurile Sfinților. Pre care slavă, de acum să învrednicesc a o avea sufletele cele credincioase ale Sfinților, întru omul cel dinlăuntru. „Că noi, zice, cu față descoperită, adecă prin omul dinlăuntru –, slava Domnului o oglindim, prin aceeași închipuire schimbându-ne la față din slavă în slavă“ (2Cor. 3.18)¹⁰¹. Pentru care s-a scris iarăși: 40 de zile, și de nopți asemenea, nu ar fi putut a nu pomeni de hrană, saū de băutură, care este lucru al firei omenești, de nu de altă oarecare hrană Duhovnicească s-ar fi împărtășit. Căreia adecă, și aceștia din Sfântul Duh sufletele cele sfinte să împărtășesc.

63. Slava cu care de aicea să îmbăgățesc sufletele Sfinților, aceea va acoperi și va îmbrăca trupurile lor cele goale întru înviere, și le va face sus răpite la Ceruri. Și atuncea de aceea, sufletul și trupul, să vor odihni împreună cu Dumnezeu întru Împărăție de-a pururea. Pentru că zidind Dumnezeu pre Adam, nu i-au pus aripă trupești, precum la paseri, de vreme ce voia a-i da lui după înviere cele ale Duhului, pentru ca să se ușureze prin acestea, și să se răpească unde a tot Duhul ar fi voit. Iară aceste aripi înțelegătoare, s-au dat sufletelor Sfinților de acum a le avea, care le înalță pre ele spre înțelegerea cea cerească. Pentru că altă lume este a creștinilor, fiindcă și îmbrăcămintele sunt altele, și altă masă și îndulcire. De vreme ce și pre Hristos de la Ceruri îl știm că va veni a scula pre cei adormiți din tot veacul, precum zic Dumnezeescile scripturi. Și în două părți despărțându-i pre aceștia, adecă pre carii este semnul Lui, care este pecetea Dumnezeescului Duh, pre aceștia osebit de-a dreapta puindu-i îi cheamă „Că oile mele, zice, ascultă glasul meu, și cunosc, ș.c.l.“ (Ioan 10.3)¹⁰². Și atuncea trupurile acestora, se vor îmbrăca cu Dumnezească slavă, și cu cea din lucrurile cele bune, și cu cea a Duhului, care de aicea sufletele Sfinților s-au sortit a le avea. Și așa proslăvindu-să cu Dumnezească lumină, „și la Ceruri întru întâmpinarea Domnului răpindu-să, după cea scrisă, și totdeauna împreună cu Domnul vor fi“ (1Tes. 4.17)¹⁰³.

64. Celora ce le este grijă de vieața cea creștinească, cum mai bine să o îndrepteze, acestora prin întâia urmare, de cea gânditoare, și socotitoare, și stăpânitoare parte a sufletului, li să cuvine a să sângui cu toată osârdiea. Pentru că socoteala a celui bun și a celui rău ispitindu-o, și patimile cele ce afară de fire s-au băgat, din firea cea curată scoțându-le, să putem a vieții nepotcniți, ca ochiul, mădularea socotelii uneltindu-o, și neputând a fi împreună alcătuiți cu pricinele răutății. Fiindcă voea sufletului aceea este: a păzi curate mădulările trupului din vătămarea simțirilor, și a opri pe sine din

¹⁰⁰ Numerii. 28, 16: „În ziua a paisprezecea a lunii întâi sunt Paștile Domnului”.

¹⁰¹ A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 3, 18: „Iar noi toți, privind ca în oglindă, cu față descoperită, slava Domnului, ne prefacem în același chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului”.

¹⁰² Sfânta Evanghelie după Ioan, 10, 3: „Acestuia portarul îi deschide și oile ascultă de glasul lui, și oile sale le cheamă pe nume și le mână afară”.

¹⁰³ Epistola întâie către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel, 4, 17: „După aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiți, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, și așa pururea vom fi cu Domnul”.

zarvele lumii, și a păzi inima a nu-și rășchira în lume mădularele gândurilor sale; ci a le strânge pre acestea despre toate părțile, și a le ținea de dulceață, și de grija cea vătămătoare a celor de jos. Decî ar vedea Domnul pre cineva cu acestea așa petrecând, și pre sine iscusindu-să și păzindu-să, și cu frică și cu cutremur înainte să pune înainte a sluji, îi trimete și ajutorul cel din Darul Său. De vreme ce ar și face Dumnezeu celui ce cu voea sa să dă pre sine lumii, și merge în urma poftelor sale?

65. Cele cinci Fecioare care s-au fost trezvit, și cea streină a firiilor lor, untdelemn, în vasele inimii luând, și acesta este Darul Duhului, au putut intra în cămară împreună cu Mirele. Iară celelalte nebune, ca cele rele, ce au rămas în firea lor, nu s-au trezvit, nici prin sânguire a ajuns, ca acest fel de untdelemn al bucuriei în inimile sale, încă în trup fiind a lua; Ci ca cum au fost adormite prin nebagarea de samă și slăbănogie, și părerea cea a dreptății, pentru care s-au închis lor și cămara Împărăției. Fiindcă arătat este, s-au făcut ținute de oarecare legătură și prieteșug al lumii (Mat. 25)¹⁰⁴; De vreme ce dragostea lor cea desăvârșit, și dorirea cea curată, nu au fost dată Mirelui celui Ceresc. Pentru să sufletele celor ce caută această sfințanie streină de fire a Duhului, toată dragostea lor lipindu-o de Hristos acolo umblă, acolo să roagă, acolo gândesc, acolo cugetă, de toate celelalte depărtându-să. Fiindcă dacă cele cinci simțiri ale sufletului: înțelegerea, cunoștința, socoteala, răbdarea și mila, vor primi Darul cel de sus și sfințania Duhului, fecioare înțelepte vor fi într-un adevăr. Iar dacă s-ar lăsa într-un firea lor, nebune să află într-un adevăr, și fii fiind ai lumii, să arată și ai mâniei.

66. Precum răutatea, fiind streină de firea noastră, însă prin călcarea omului celui dintăi venind, o am primit, și ca o fire cu vreme s-au făcut nouă; Decî așa și prin cea streină de firea noastră, adecă prin Darul Duhului celui Ceresc, să cade a să căuta aceasta, și iarăși a veni într-un firea noastră, și a ne alcătui noi într-un curățeniea cea dintăi. Pentru că dacă nu prin multă rugăciune, și credință, și luare aminte, și prin întoarcerea cea despre cele ale lumii, va fi aceasta, și dacă nu firea noastră cea pângărită prin răutate, se va sfinți de dragostea aceea, care este Domnul, și până în sfârșit necăzuți vom rămânea, șiindu-ne de poruncile Lui cele Dumnezești, nu vom putea a dobândi Împărăția cea Cerească.

67. Suptire oarecare cuvânt și adânc, după cele cu puțință mie, zice, voesc a trece. Trup să face prin sine Domnul, cel nemărginit și neapropiecat, pentru bunătatea cea nemărginită; Și să micșorează cum ar zice cineva, cel Mare și mai presus de ființă, pentru ca să poată a să amesteca împreună cu zidirele sale cele gânditoare, cu sufletele Sfinților, zic, și cu ale Îngerilor. Pentru ca cu puțință să fie și acestea a să împărtăși, vieții cei fără de moarte a Dumnezeirei Sale. De vreme ce fiecare după firea sa, trup este, Îngerul, sufletul și dieavolul. Fiindcă măcar că suptiri sunt, ci însă prin Ipostas și formă, și prin închipuire după suptirătatea firelor sale, trupuri sunt suptiri. Căci că precum într-un stat, trupul acesta gros este, așa și sufletul, trup fiind suptire, îmbrăcat și învălit este cu mădulările trupului acestuia. Pentru că au îmbrăcat ochiul, adecă prin care și vede, au îmbrăcat urechea, prin care și aude, mâna, nasul, și deodată simplu tot trupul și mădulările acestea, s-au îmbrăcat și împreună s-au amestecat cu tot sufletul acesta; Prin care adecă și toate izvodirele câte într-un vieață să întorc, le săvârșăște. Decî într-un chip, și cea negrăită și neînțeleasă cu mintea, bunătatea lui Hristos să micșorează, și trup să face pre sine, și cuprinde sufletele celor iubite ei și credincioase. „Și spre un Duh cu acestea să face“ după cuvântul lui Pavel (1Cor. 6.17)¹⁰⁵, suflet spre suflet, cum s-ar zice Ipostas spre Ipostas. Ca cu acest fel de suflet, într-un a sa Dumnezeire a vieții, și a fi, și a ajunge vieața cea fără de moarte, și într-un dulceața cea nestricăcioasă, și slava cea negrăită a să desfăta.

68. Cu unul ca acesta suflet, zice, Domnul adecă când voește foc să face, tot răul acestuia și aducerea arzându-o. Precum și Prorocul zice „Dumnezeul nostru este foc mistuitor“ (Evr. 12, 29)¹⁰⁶. Și uneori, odihnă nespūsă și negrăită; Iar alteori, bucurie și pace, și hrănindu-l și îmbrăcându-l pre

¹⁰⁴ *Sfânta Evanghelie după Matei, 25*, capitolul intitulat *Pildele celor zece fecioare și a talaților. Judecata viitoare.*

¹⁰⁵ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 6, 17*: “Iar cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El”.

¹⁰⁶ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel, 12, 29*: “Căci «Dumnezeul nostru este și foc mistuitor!»”.

el. Numai întru sânghire ni să cuvine a ne aşăza, de a-l iubi pre El, și prin obiceiuri bune și prin aceeași ispitire, prin singură simțirea va dăruia a vedea negrăite bunătăți „cele ce ochiul n-au văzut, și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit“ (1 Cor. 2.9) ¹⁰⁷, câte Duhul Domnului să face. Aceasta adecă spre odihnă, iar aceea spre mângâere și desfătare, și spre vieța sufletului celui ce să arată vrednic aceluea. Pentru că trup să face pre sine, precum spre hrană Duhovnicească, așa și spre îmbrăcăminte și frumuseță nepovestită. Ca așa de veselie Duhovnicească să-l umple „Fiindcă Eū sunt, zice, pâinea vieții“ (Ion 6.35) ¹⁰⁸; Și „cela ce bea din apa care Eū voiū da lui, să va face lui izvor de apă, ce curge în vieța cea vecinică“ (Ioan 4.14) ¹⁰⁹.

69. Așa zice, fiecăruea din Preoți sau Proroci și din Sfinți s-au arătat Dumnezeū, precum Lui îi era voea, și celui cel îl vedea, spre folos. Adecă, întru altfel lui Avraam, și întru altfel lui Isac, lui Iacob, lui Noe, lui Daniil, lui Moisi, lui David, și fiecăruea din Proroci. Micșorându-să pre sine și trup făcându-să, precum s-au zis, schimbându-să la față, și arătându-să acestora carii îl iubea pre El. Nu precum este El, pentru că este neînceput, ci după încăperea și puterea acelora, pentru dragostea cea multă și nepricepută care o avea către Dânșii.

70. Sufletul care s-au învrednicit, a să sălășlui înlăuntru, puterea cea dintru înălțime, și focul acela Dumnezeesc, și dragostea cea cerească a preabunului Duh, avându-o împreună amestecată întru mădulările sale, să desleagă de toată dragostea cea lumească și meșteșugită, și de legătura răutății să slobozește. Pentru că precum ferul, sau plumbul, aurul, sau argintul, focului dându-să să topește, și cea împotivă închipuire a firei sale, întru moliciune o preface, și întrucât cu focul stă împreună, domolit este și slab, și închipuirea cea firească ș-au lepădat-o, pentru puterea focului; Așa și sufletul priimind acel foc Ceresc al dragostei Duhului, să slobozește de toată pătimirea duhului celui lumesc, și dintru legătura răutății să desleagă; și dintru învârtoșarea cea firească a păcatului să preface, micī toate socotindu-le, și necinstindu-le, și de nimica vrednice. Și zic, că dacă pre cineva din frații lui ar fi cu covârșire iubindu-i, și despre dragostea aceluea l-ar împedeca pre dânsul, atunci și pre aceștiea i-ar fi depărtat sufletul cel ce de una ca această dorire este prins. Pentru că dragostea împărtășirii nunții cei trupești, și de tată, și de maică, și de frați despărtaște, măcar că cineva i-ar iubi pre unii dintru aceștiea, însă în arătare îi iubește; iar dragostea toată și dorirea, aū pus-o către cea împreună sălășluită cu dânsul. Iar dacă așa desleagă prieteșugul cel trupesc, de toată altă prietenie lumească, cu cât mai mult cei ce sunt răniți cu dorul cel fără de patimă, nu pot fi ținuți cu oarecare dragoste din cele ale lumii?

71. Bun fiind Dumnezeū, și iubitor de oameni, și îndelung răbdător, și mult este așteptând pocăința fiecăruea din cei ce greșesc, sărbătoare cerească puind, întoarcerea celui ce să pocăește. Pentru că zice „Bucurie mare să face în Cer, pentru un păcătos ce să pocăește“ (Luca 15.10) ¹¹⁰. Iar dacă cineva bunătatea aceasta și îndelunga răbdare văzându-o, va defăima porunca, și că nu împotiva greșalelor celor din parte muncește (Dumnezeū), pocăința precum am zis așteptându-o, și bunătatea, Vai! pricină o va avea spre defăimare; Pentru că păcat spre păcat adăogând, și zidind poticnire către poticnire, și lenevire cu lenevire împreunând, plinește hotarul păcatelor, și de acest fel pre urmă să prinde căderea, încât dintru aceasta nu-i este lui cu puțință a să agonisi pre sine. Ci cea de pre urmă zdrobire suferind, și vicleanul desăvârșit dându-i-să voe, să prăpădește. Așa în

¹⁰⁷ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 9: „Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»”.

¹⁰⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 6, 35: „Și Iisus le-a zis: Eu sunt pâinea vieții; cel ce vine la Mine nu va flămânzi și cel ce crede în mine nu va înseta niciodată”.

¹⁰⁹ *Idem*, 4, 14: „Dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viață veșnică”.

¹¹⁰ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 15, 10: „Zic vouă, așa se face bucurie îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăiește”.

Sodoma s-a făcut. Pentru că plinind și trecând hotarul păcatelor au fost rămas, s-au făcut din Dumnezeuasca dreptate, cheltuire focului. Așa în vremea lui Noe. Fiindcă neînfrânate porniri uneltind spre răutate, și nici un chip de pocăință arătând, întru acest chip mărimea păcatelor lor s-au vârșuit, întrucât tot pământul deodată a să strica. Așa Egiptenilor celor ce multe greșale, și spre norodul lui Dumnezeu dosădiri înmulța, Bun era Acela, nedându-și spre toată pierzarea, ci prin bătăile cele din parte aduncându-și la pocăință. Iar de vreme ce întorcându-să iar spre răutate cu iubire, și de necredința cea dintăi fiindu-să, iar mai pre urmă și pre norodul Domnului adunându-să îl alunga, i-au cheltuit pre ei Dumnezeuasca judecată, și cu totul i-au pierdut. Așa Israil mult greșind, și pre Prorocii lui Dumnezeu omorându-și, de obiceiuita îndelunga răbdare aceasta să făcea; Iar de vreme ce încă întru această răutate au sporit, întrucât nici de vrednicia cea Stăpânească a să sfii, ci și preste aceea mâinile cele pângărite a-și pune, și aceștia deodată au fost lepădați și surpați. Și s-au luat de la dânșii Prorocia și Preoția, și slujirea, și s-au încredințat acestea limbilor celor ce crezuse.

72. Să alergăm cu osârdie la Hristos cel ce ne cheamă, vărsându-ne inimile înaintea Lui. Și să nu ne desnădăjduim de mântuire, înrăutățându-ne cu voirea noastră. Pentru că și aceasta scornire a vicleanului, ca prin pomenirea păcatelor celor dintăi, cale să facă spre desnădăjduire. Ci ni să cuvine nouă a socoti, căci că dacă Hristos viind era Doftor și îndreptar, al orbilor și al slăbănogilor, și al surzilor și mușilor, și morții cei stricați îi înviea, cu atât mai mult orbiciunea cugetului, și slăbănogirea sufletului, și surzimea inimii cei trândave nu le va vindeca? De vreme ce nu altul, ci însuși acela ce au zidit trupul, acesta este care și sufletul poate a-l vindeca. Și dacă către cele ce să topesc și mor, așa de milostiv era îmblânzit, cu cât mai ales sufletului celui nemuritor, carele este cuprins de boala răutății și a neștiinții, apoi vine la Dânsul și să roagă cu iubire de oameni, și nu cu lecuire îl va prea unelti vindecarea? Că ale acestuia sunt graiurile acestea „Părintele meu cel ceresc, au nu face izbândă celora ce strigă către Dânsul ziua și noaptea? Amin grăesc vouă, va face izbândă lor în degrab“ (Luca 18.7) ¹¹¹. Și acestea „Cereți și se va da vouă, căutați și veți afla, bateți și se va deschide vouă“ (Mat. 7.7) ¹¹². Și iarăși „pentru a fi prieten nu-și va da lui, ci însă pentru obrăznicia lui, sculându-să va da lui“ (Luca 11.8) ¹¹³. Cât îi trebuiește obraznică și petrecătoare cerere, îndemnând a să face. De vreme că și pentru păcătoși a venit, ca să-și întoarcă spre Sine de la apucăturile lor cele rele. De aceea pre cât ne este puterea să ne depărtăm și să ne îndeletnicim Domnului, și El nu ne va trece cu vederea, ci gata va fi dându-ne ajutorul cel de la Dânsul.

73. Precum întru cei ce sunt apucați de oarecare boală și neputință, când nu este cu puțință de aceea trupul a să împărtăși hranei și băuturii, întru desnădăjduire pre acesta îl împinge, și al morții semn să face, și prietenii pentru dânsul plâng. Decă întru acest fel și Dumnezeu și Îngerii, sufletele neputând hrana cea cerească a o unelti, multă mâhnire și plângere fac. Prin urmare dacă te-ai făcut lui Dumnezeu scaun, pre acela avându-l șezând pre sineți, de s-au făcut sufletul tău ochiu Duhovnicesc, tot lumină, de te-ai hrănit cu hrana aceea a Duhului, dacă te-ai adăpat cu apa cea vie, și din vinul cel Duhovnicesc, carele veselește inima ai băut; de s-au îmbrăcat sufletul cu îmbrăcămintele luminii cei negrăite; dacă omul tău cel dinlăuntru au venit întru ispitirea și adevierea tuturor acestora, iată cu adevărat viețuești vieța cea vecinică, în cea de acum în scurt cu Hristos odihniindu-te. Iar dacă nu încă ai luat acestea, nici ai venit întru dobândirea acestora, plânge cu ferbințală, și tânguie uneltește, ca cel ce nu ai aflat una ca aceasta. Și grijă să-ți fie ție, și rugăciune de a pururea pentru sărăciea ta. Și bine ar fi măcar simțirea sărăciei sale de ar intra întru cel ce nu le

¹¹¹ *Sfânta Evanghelie după Luca, 18, 7:* “Dar Dumnezeu, oare, nu va face dreptate aleșilor Săi care strigă către El ziua și noaptea și pentru care El rabdă îndelung?”.

¹¹² *Sfânta Evanghelie după Matei, 7, 7:* “Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide”.

¹¹³ *Sfânta Evanghelie după Luca, 11, 8:* “Zic vouă: Chiar dacă, sculându-se, nu i-ar da pentru că-i este prieten dar pentru îndrăznela ¹¹¹ sculându-se, îi va da cât îi trebuie”.

are, și să nu petreacă fără de grijă, ca cum ar fi sătul de Dumnezeasca bogăție. Pentru că zice „Cel ce caută va afla, și cel ce bate i se va deschide“ (Ier. 29.12, 13) ¹¹⁴.

74. Dacă untul-de-lemn acela alcătuit, avea atâta putere, întrucât cei ce să ungea dintr-însul, să suea de aceea întru cea Împărătească vrednicie; Cu cât mai ales cei ce să ungu cu Sfințitor untdelemn al veseliei, adecă pre minte și pre omul cel dinlăuntru, și iaă logodirea prea bunului Duh, și nu întru măsurile săvârșirei să vor sui, a Împărăției lui Hristos zic, și a moștenirii cei Firești, cu singur împreună tainuitorul făcându-să, având a intra și a eși către Părintele, după ceea ce să pare lor? Căci dacă nu încă moștenirea desăvârșit au luat-o, fiind îmbrăcați cu greutatea trupului, dar însă pentru logodirea Duhului, întru cea neprimejdută lor să află cele ale nădejdiilor. Și cum că împreună cu Hristos vor împărăți, și întru mulțămirea, averi Duhului vor fi, nimica este care pre ei să-i îndoască, dupre cum în trup fiind încă, au venit spre ispitirea puterii și dulceții aceea. Pentru că acoperământul cel pus de la Satana, după neascultare asupra oamenilor, Darul viind, prin curățirea omului celui dinlăuntru și a minții, îl șterge desăvârșit, și toată pângăriciunea, și tot gândul spurcat, din suflet îl leapădă; Ca curat voind a-l face pre el, și firea Sa luând, să poată cu luminați și neîmpedecați ochi, a privi la slava luminii cei adevărate. Unii ca aceștia iată că de aceea, să răpesc spre veacul acela, și văd frumusețile cele de acolo și minunile. Fiindcă precum ochiul acest trupesc, fără de patimă și sănătos fiind, privește cu îndrăsneală la razele Soarelui, așa și aceștia, luminată și curățită având mintea, razele cele neapuse ale Domnului, totdeauna le oglindesc.

75. Această măsură, zice, nu lesne este ajunsă de oameni, ci le trebuie dureri dese, și nevointe, și sudori milioane. Căci că mulți sunt, cu cari împreună este lucrând, și Darul și răutatea, fiindcă înlăuntru ascunzându-să (Darul) nicidecum s-au depărtat, cu duhurile cele două, cel al luminii, și cel al întunerecului, întru una și aceeași inimă lucrează. Decî îmi vei zice mie cu adevărat, dar ce împărtășire este luminii cu întunerecul? Sau ce alcătuire este Bisericii lui Dumnezeu cu Idoli? Și eu ție aceeași îți voi răspunde: Că ce împărtășire este luminii spre întunerec? Sau unde Dumnezeasca luminează să întunece, sau să spurcă, cel cu adevărat curat și nespurcat? Fiindcă zice „Lumina întru întunerec luminează, și întunerecul pre ea nu o au cuprins“ (Ioan 1.5) ¹¹⁵. Întrucât nu nepărtinit să cuvine a lua, nici întru-un chip lucrurile. Pentru că întru atâta unii să odihnesc, cu Darul lui Dumnezeu, întrucât a să putea ținea pre sine și a nu să birui de păcatul carele lăcueste înlăuntru lor. Și să întâmplă acum rugăciune bine sârguitoare având și odihnă; apoi de gândurile cele spurcate a să lucra, și de păcat a să fura; Împreună fiind adecă și Darul. Și celor ce nu sunt încă apucați de adevărit, nicicum lucrând într-înșii Dumnezeescul Dar, (știind) li s-au părut deodată a să slobozi de păcat. Iară cei ce au socoteală și minte, nu s-ar lepăda a zice, cum că și Darul lui Dumnezeu înlăuntru fiind (ascuns), nu să clătesc de gândurile cele urâte și necuvioase.

76. Am văzut pre unii dintre frați, de multe ori așa pre bogat Dar au fost luat, încât de cinci ani, și de șase, a să veșteji și a să stinge lor desăvârșit cele ale poștei. Apoi cum li s-au părut de liman și de liniște a să apuca, atuncea deodată din pândire arătată, fiind răutatea acestora, așa de cu vrăjmășie, s-au pus și cu sălbăticie, întrucât și spaimă au pus într-înșii și nedumerire. Decî nimenea au îndrăsnit din cei ce văd repede, pentru înțelegere a zice: că Darul împreună cu mine fiind, de aceea slobod sunt de păcat. Pentru că lucrează, precum s-au zis, și amândouă duhurile întru una și aceeași minte, măcar dă cei ușori și neînvățați, mică oarecare Duhovnicească mișcare având, grăesc, iată am biruit. Și mi să pare mie lucrurile așa a fi: precum când soarele curat strălucind, văzduh întunecat fără de veste, sau negură alergând, ar întuneca lumina lui cea bună. Darul lui

¹¹⁴ *Ieremia, 29, 12-13:*

“12. Și veți striga către Mine și veți veni și vă veți ruga Mie, și eu vă voi auzi.

13. Și Mă veți căuta și Mă veți găsi, dacă Mă veți căuta cu toată inima voastră”.

¹¹⁵ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 1, 5:* “Și lumina luminează în întuneric și întunericul nu a cuprins-o”

Dumnezeu, iar nu încă cu adevărate s-au curățit, ci încă întru adânc ținută sunt de păcat, întrucât multă socoteală cu adevărat trebuiește spre a lua acestea prin ispita cea desăvârșită.

77. Precum cu neputință este, fără ochi, și fără limbă, fără urechi, și fără de picioare, a vedea, sau a auzi, a grăi, sau a umbla; Întru acest chip cu neputință este, fără de Dumnezeu și ceea ce să dă de acolo lucrare, a să împărtăși tainelor celor Dumnezeești, și a ști înțelepciunea lui Dumnezeu, sau după Duhul a să îmbogăți. Pentru că înțelepții Elinilor, întru cuvinte adecă să nevoesc, și spre îndârjirile cele prin cuvinte, cu osârdie să îndeletnicesc; Iară robii lui Dumnezeu, dacă și nevorbitori de cuvinte sunt, ci însă adecă cu Dumnezeasca cunoștință, și cu Darul lui Dumnezeu, totdeauna săvârșesc (cuvinte).

78. Mă supui a grăi, zice, precum singur Apostoli aceea, plini fiind de prea bunul Mângâitor, nu le-au fost curat adecă, din grijă a să slăbi; ci spre veselie și bucuria cea negrăită, și frică oarecare urma dintru acela negreșit Darul, nu din partea răutății având pricinile; Pentru că însuși Darul, întru întărire cele ale lor le pusesese, cât nici spre cea mai mică a eși ei din ceea ce are bine. Ci precum oarecare prunc mic, carele au lovit zidul cu o petricică, nimica au sporit; sau precum oarecare săgeată neputincioasă, zăua cea tare nicicum ar vătăma-o, așa oarecare parte a răutății pre aceștia asuprindu-i, fără lucrare și deșartă să muștra, de vreme ce bine să îngrădisă cu puterea lui Hristos. Ci însă și desăvârșiți fiind ei, slobozenia a însuși de sine stăpânirii era de față. Și nu precum zic oarecare fără de înțelegere, cum că după Dar de aceea, slobozire a grijelor și slăbire să face. Pentru că caută Dumnezeu și întru cei desăvârșiți, voea sufletului spre slujirea Duhului. Întrucât a să întâmpla acestea unul altuia, că zice Apostolul „Duhul nu-l stângeți” (1 Tes. 5.19) ¹¹⁶.

79. Nu simplu cuvânt este și lesne, adecă a pune lucrurile de față; pentru că mai lesne este fiecăreua a grăi, să zicem cuvântul pildei, adecă: pâinea aceasta din grâu este făcută, însă pre facerea după a sa parte, a o pune, nu este a tuturor a cunoaște, ci este a singurilor celor ce s-au iscusit. Deci așa și de nepătimire, și de săvârșire, lesne este a grăi, iară cu iscusul și cu adevărul, trebuiește lucru a lua, adecă cu lucrul și cu adevărul a pricepe izvodirea săvârșirii.

80. Câți cuvinte Duhovnicești, afară de gustare și de iscus grăesc pre aceștia îi zic, a să asemăna omului celui ce să află într-un pustiu câmp întru amează-ză, în vremea secerișului, și este învăpăiat de sete; Însă își scrie luiși în minte, oarecare izvor de apă rece fiind aproape, și dulce, și limpede apă având, și pre dânsul niciunul oprindu-l a să împărtăși cu sațiu. Sau omului celui ce din miere adecă, nicicât de puțin au gustat, iară altora să ispitește a descoperi cum că are dulceață. Fiindcă unii ca aceștia întru acest fel cu adevărat sunt, câți nu cu lucrul și cu adevărarea sa, cele pentru săvârșire, și sfințanie, și nepătimire au luat, voesc a povesti altora. Căci că de va da Dumnezeu mică oarecare simțire a luoa, ale celor ce să grăesc de la dânsii, vor cunoaște toți, că nu după învățătura lor, ci multă despărțire a adevărului și a lucrurilor avea. Că în chip oarecare să primejduște creștinul din cel cuviincios puțin a să scoate, și neDumnezeire a înțelege. Și așa creștinătatea ca oarecare mâncare și băutură. Și întrucât cineva uneltește aceasta, întru atâta și spre mai multă poftire să aprinde, și mintea lui nesățioasă să face neținută. Precum dacă cineva cleui ce însetează, dându-i lui băutură dulce, l-ar face pre el a pricepe nu din sete numai, ci și dintru aceeași dulceață, încă în oarecare chip mai lacom să află spre ceea ce să bea. Și acestea precum s-au zis, nu cu cuvinte goale singure le pricep, ci cu lucrarea Sfântului Duh în taină, în minte sunt săvârșindu-să, și așa să grăesc.

81. Evanghelia adecă hotărât poruncește la tot omul, aceasta a nu face, sau a face, pentru ca prieten să se facă iubitorului de oameni Împărat. Fiindcă zice „Nu te mâniea, nu pofti, dacă cineva

¹¹⁶ Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel, 5, 19: “Duhul să nu-l stingeți”.

te va lovi peste falca ta cea dreaptă, întoarcei lui și pe cea stângă“ (Mat. 5.22, 28, 39)¹¹⁷. Iar Apostolul pre urma celor poruncite viind, și cum să cuvine după puțin a face lucrul curățeniei, că cu așteptare și cu îndelungă răbdare pedepsește. Întăi adecă „Ca pre niște prunci hrânindu-ne cu lapte, apoi întru creștere aducându-ne“ (1Cor. 3.2¹¹⁸; Evr. 5.12¹¹⁹). Și iarăși întru săvârșire, adecă ca în pildă să zicem, Evanghelia, haină desăvârșit a zis a să face din lână, iar Apostolul, și cum să cuvine a să scărmăna aceasta (adecă lâna), și a să țasă, și haină a să face, bine aū descoperit.

82. Sunt unii care de curviea cea arătată adecă, și de furtișag, și de lăcomie, și de cele asemenea răutăți, să depărtează, și după acestea sunt socotindu-să împreună cu Sfinții. Însă multe le trebuiește ale lucrurilor și ale adevărului a să face. Pentru că lăcuește în mintea acestora de multe ori răutatea; și viețuește și să târăște, și nu încă părăsindu-i pre aceștia s-aū dus. Iară Sfânt este cel ce s-aū sfințit, și după omul cel dinlăuntru s-aū curățit desăvârșit. Pentru că oarecare dintre frați, rugându-să împreună cu alți frați, s-aū robit de puterea cea Dumnezească, și răpindu-să văzu pre cetatea Ierusalimului celui de sus, și locașurile cele de acolo, și nemărginită lumină. Auzi încă și glas grăind: acesta a fi loc de odihnă al dreptilor. Apoi mândrindu-să, și marī de sine părăndu-i-să a fi, aū căzut jos întru adâncul păcatului, și pe urmă aū fost cuprins de multe rele. Decī dacă aceasta așa, cum ar fi cu puțință a grăi celui ce s-ar întâmpla: cum că de vreme ce mă postesc, și mă înstreinez, vânz și averile, și de relele cele ce s-aū zis mă depărtez, nimica este dar ceea ce lipsește ca și eū Sfânt să fiū? Pentru că nu depărtarea răutăților celor ce să văd, este, precum s-aū zis, săvârșirea, ci cel ce are curățenia cea dupre cuget, acesta este cel desăvârșit.

83. Intră, zice, cea ce socotești acestea, prin căpitenia gândurilor tale, și către roaba și slujnica păcatului mintea ta pleacă-te, și vezi încă mai în jos decât aceasta, și mai adânc decât gândurile tale, pre șarpele cel ce să încuibează întru cele ce să grăesc cămări ale sufletului tău, și te omoară pre tine prin cele prea mai întregi mădulări ale sufletului tău. Căci că adânc necuprins este cu adevărat inima ta. Decī dacă pre acesta l-ai omorât, dacă ai curățit toată fără de legea cea întru tine, și păcatul l-ai scos afară, te laudă întru Dumnezeu pentru curățanie. Iar de nu, smerește-te încă ca cel păcătos și lipsit, apropie-te rugându-te lui Hristos pentru cele ascunse. Fiindcă toată scriptura cea veche și cea nouă, să vede vorbind pentru curățanie. Și fieștecăruea om, și Jidovului și Elenului, dorate-s cele ale curățeniei, și nu de toți să săvârșăște. Iar a să face, zic, această curățanie a inimii, nu este cu puțință întru altfel, fără decât numai prin singur Iisus, că El este cea Ipostatnică și prea adevărată adevărînță. Și fără de această adevărînță, cu neputință este, saū adevărul a cunoaște, ori mântuire a dobândi.

Pentru dragoste

84. PRECUM întru acestea văzute, te-ai lepădat de omul cel din afară, ai vândut și averile și le-ai răsipit, așa să cuvine a te lepăda și de înainte apucăturile năravurilor. Și dacă înțălepciune trupească te-ai învățat, saū ai avut cunoștință a lucrurilor te leapădă de acestea. Dacă te nădăjdueshi întru îndreptările trupului, depărtează-te de acestea, smerindu-te pre sine și micșorându-te. Pentru că

¹¹⁷ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 22, 28, 39:

“22. Eu însă vă spun vouă: că oricine se mânia pe fratele său vrednic va fi de osândă; și cine va zice fratelui său: netrebnicule, vrednic va fi de judecata sinedrului; iar cine va zice: nebunule, vrednic va fi de gheena focului.

28. Eu însă vă spun vouă: că oricine se uită la femeie, poftind-o, a și săvârșit adulter cu ea în inima lui.

39. Eu însă vă spun vouă: Nu vă împotriviți celui rău; iar cui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt”.

¹¹⁸ *Întăia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 2: “Cu lapte v-am hrănit, nu cu bucate, căci încă nu puteați mânca și încă nici acum nu puteți”.

¹¹⁹ *Epistola Către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 12: “Căci voi, care de multă vreme s-ar fi cuvenit să fiți învățători, aveți iarăși trebuință ca cineva să vă învețe cele dintăi începuturi ale cuvintelor lui Dumnezeu și ați ajuns să aveți nevoie de lapte, nu de hrană tare”.

așa vei putea prin nebulirea propoveduirii a te învăța; și pentru aceasta vei afla înțelepciunea cea adevărată, iar nu întru cuvinte meșteșugitoare, ci întru puterea Crucii ce să lucrează întru aceștia, care s-au învrednicit întru ipostas a o câștiga pre aceasta. Pentru că zice Dumnezeușcul Pavel „Crucea lui Hristos Jidovilor adecă este sminteală, iară Elinilor, nebunie; Însă nouă celor ce ne mântuim, puterea lui Dumnezeu, și înțelepciunea lui Dumnezeu“ (1Cor. 1.23)¹²⁰.

85. Dacă ai și luat, zice, gustare din Cer, dacă te-ai și împărțit înțelepciunii aceea, și odihnă ai avut în sufletul tău, nici așa nu te înalța, nici să fii îndrăznind a zice: iată am ajuns și am înțales tot adevărul. Ca nu cumva să auzi și tu: „iată prea săturați sunteți, iată v-ați îmbogățit, fără de noi ați împărțit, și măcar de ați fi împărțit, ca și noi împreună cu voi să împărțim“ (1Cor. 4.8)¹²¹. Ci și dacă vei gusta, te socotește a fi ca cel ce nu te-ai atins încă de creștinătate. Și nu ca din arătare să fie ție aceasta, ci ca înlăuntru totdeauna răsădită fiind, și prea adevărată în cugetul tău.

86. Precum oarecare iubitor de bogăție, măcar deși milioane de bani va fi adunând împreună, nu să face încă sătul; ci ceea ce în toate zilele să adăogă, aceasta face mai multă creștere a poftei spre cel mai mult. Saū precum dacă cineva ar fi tras atunci când bea mai cu dulceață, mai înainte de săturare, setea mai mult o au atâțat. Decī așa și cea a lui Dumnezeu gustare, cu totul adecă nu știe sațiu saū sfârșit, ci întrucât să îmbogățeste cineva cu bogăția aceasta, sărac să socotește pre sine a fi. Iar creștinii nu au lângă sine și pre însuși sufletul, ci precum unii dintru cei ce cu adevărat sunt defăimați, mai mult lângă Dumnezeu să află, și robii tuturor oamenilor pre sine să socotesc a fi. Întru acest suflet, mai mult să bucură și să odihnește Dumnezeu, pentru a lui smerenie. Decī dacă și are cineva ceva; pentru că părerea urăciune este la Domnul. Căci că aceasta de la început a scos pre om din Raiu, pre cel ce a auzit „veți fi ca niște Dumnezei“ (Fac. 3.5)¹²², și întru deșarta această nădejde au nădăjduit. Deprinde-te cum Dumnezeul tău, și Împăratul, ci încă și Fiul lui Dumnezeu, s-au deșertat pre sine, chipul robului luând? Și cum au sărăcit cum întru cele necinstite s-au socotit? Cum au pățimit? Iar dacă Dumnezeu așa, tu omule cel ce prin trup împreună și prin sânge ești alcătuit, cela ce pământ ești, vai mie! Și cenușă, și celui bun cu totul neîmpărțit, ci tot necurăție fiind, mare înțelegi despre tine, și te mândrești? Ci tu dară dacă ești înțelept, și pentru aceasta singură mai ales, care o ai luat de la Dumnezeu, grăește: nu este al meu lucru, de la altul acesta luându-l îl am, și părându-i-să Lui, de tot va lua de la mine cea dată. Întru acest fel, tot bunul adecă, Domnului, iar răul, neputinții tale îl scrie.

87. Vistieria care zice Apostolul „în vase de lut o avem“ (2Cor. 4.7)¹²³, pre puterea cea Sfințitoare a Duhului să o socotești a fi, pre care încă în trup fiind, vrednic s-au făcut a o lua. Pentru că oare unde iarăși acesta zice „Carele s-au făcut nouă înțelepciune de la Dumnezeu, și dreptate, și sfințenie, și izbăvire“ (1Cor. 1.30)¹²⁴. Decī carele au aflat, și are lângă sine cereasca această vistierie a Duhului, toată dreptatea și toată lucrarea poruncilor, nu numai curat și fără de prihană, ci și fără de dureri și de ostenele poate a o săvârși. Carele fără de osteneală mai înainte de demult adecă, să și cuvina a face. Că nici poate cineva, măcar deși ar voi, a lucra cu adevărat roada Duhului, mai înainte de împărțășirea prea bunului Duh. Ci însă să se silească fiecare pre sine totdeauna, prin

¹²⁰ *Întăia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 1, 23: „Însă noi propovăduim pe Hristos cel răstignit: pentru iudei, sminteală; pentru neamuri, nebunie”.

¹²¹ *Idem*, 4, 8: „Iată, sunteți sătui; iată v-ați îmbogățit; fără de noi ați domnit, și măcar nu ați domnit ca și noi să domnim împreună cu voi”.

¹²² *Facerea*, 3, 5: „Dar Dumnezeu știe că în ziua în care veți mânca din el vi se vor deschide ochii și veți fi ca Dumnezeu, cunoscând binele și răul”.

¹²³ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 7: „Și avem comoara aceasta în vase de lut, ca să se învedereze că puterea covârșitoare este a lui Dumnezeu și nu de la noi”.

¹²⁴ *Întăia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 1, 30: „Din El, dar, sunteți voi întru Hristos Iisus, Care pentru noi S-a făcut înțelepciune de la Dumnezeu și dreptate și sfințire și răscumpărare”.

răbdare alergând și prin credință, și cu ferbinață să se roage lui Hristos ca să dobândească această vistierie a Duhului. Și atunci toată Dreptatea precum s-a zis, și întru sine și prin sine, poate a face curat și desăvârșit, fără de osteneală, și fără de ticăloșie (zic) –

88. Ceî ce întru sine bogăția cea Dumnezească a Duhului o aū, când împărtășesc pre oarecare cuvintelor celor Duhovnicești, ca dintru a sa vistierie scoțându-le le daū celor cu care vorbesc. Iară câți vistieria aceasta, nu o aū învistierit întru adâncul inimii dintru care izvorăște bunătatea gândurilor celor Dumnezești, și a tainelor celor ce întrec cuvântul, ci în chipul florilor adunând numai unele, dintru fieștecare scriptură, pre vârful limbii le poartă; Saū și a bărbaților celor Duhovnicești ascultători făcându-să, întru cuvintele acestora să laudă, cele ale acestora, ca ale sale înainte întinzându-le, și către streine nașteri puindu-să; Aceștiea altora adecă, fără de osteneală le-aū dat împărtășirea celor zise, iar ei după vorbire, săracilor s-aū sămănat. Pentru că fiecare adecă din cuvinte, ca către ale sale, spre cele de unde sunt luate s-aū întors. Iar ei neavând comoara lor, de unde adecă putincioși ar fi fost, și pre ei a să veseli întâi, și pre alții dupre dare a-î folosi? Pentru aceasta de la Dumnezeu ni să cuvine a cere întâi, spre adevărata această bogăție înlăuntru a să sălășlui, și atunci lesne nouă va fi, și pre alții a-î putea folosi, și din Dumnezeștile cuvinte și din tainele cele Dumnezești a le da acestora. Căci așa aū binevoit bunătatea lui Dumnezeu, a lăcui întru fieștecarele cel ce aū crezut. Pentru că zice „Cel ce mă iubește pre mine, iubi-se-va de Părintele meū, și Eu îl voi iubi pre el, și mă voi arăta pre sinemī lui” (Ioan 14.21) ¹²⁵. Și întru altele „Eu și Părintele vom veni, și lăcaș la dânsul vom face” (Stih 23) ¹²⁶.

89. Ceî ce s-aū învrednicit a fi Fii ai lui Dumnezeu, și întru sine având strălucind pre Hristos, prin multe feluri și osebite chipuri cele ale Duhului să chivernisesc, și întru cea nevăzută inimă de la Dar să hrănesc. Însă nimica este adecă și oarecare din desfătările cele ce să văd în lume, în mijloc a le aduce, spre asemănarea petrecerii robilor celor Dumnezești, cele ale Darului ce sunt în sufletul lor. Fiindcă este când să fac, precum întru oarecare cină împărătească, prea veselindu-să și prea bucurându-să, nespūsă oarecare și negrăită veselie având. Și acum adecă, ca o mireasă cu mirele saū Duhovnicește veselindu-să, și îndulcindu-să. Iar acum ca niște Îngerī (în trup) fără de trup, întru atâta ușurime a trupului și ușurare. cât gândesc că nici cu trup sunt îmbrăcați. Și altă dată adecă, ca cu oarecare băătură veselindu-să și îmbătându-să, cu beție negrăită a tainelor Duhului. Și altă dată, plângerea și tânguirea pre ei îi are pentru mântuirea oamenilor mâhnindu-să. Fiindcă din Dumnezeasca dragoste a Duhului aprinzându-să, toată plângerea lui Adam, o iaū. Și uneori adecă, spre atâta nespūsă dragoste cu dulceață de la Duhul aprinși aū fost prin cuvânt, cât de ar fi fost cu puțință, pre tot omul prin ale sale îndurări în sân a le pune, despărțirea răului de cel bun, cu totul nefăcându-o. Și uneori întru atâta a defăimat pre sine, cât pre nici unul a li să părea a fi cel după urma lor, ci mai pre urmă decât toți pre sine a să socoti. Și acum adecă, de oarecare bucurie negrăită Duhovnicească aū fost înghițiți; Iar acum precum oarecare din cei tari, luând întrarmare Împărătească, și către războiū pogorându-să, pre cei protivnici aū biruit. Întru cel deopotrivă chip și aceștiea, cu armele Duhului îngrădindu-să, s-aū pogorât către vrăjmașii cei nevăzuți, și pre aceștiea i-aū pus supt picioarele lor. Acum adecă multă oarecare liniște îi împresoară pre ei, și fără de grijă și cu pace îi hrănește, și de minunată dulceață ținuți sunt. Iar acum de înțelegere, și de înțelepciune Dumnezească, și de cunoștința Duhului cea necercată. Și cuprinzător cu unele ca acestea să îmbogățesc, și să înțeleptesc, din Darul lui Hristos carele nici la o limbă este cu neputință a spune. Și este când, ca și unul dintre toți oamenii, ei întru vedere arătându-să, așa Dumnezeescul

¹²⁵ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 14, 21:* “Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui”.

¹²⁶ *Idem, 14, 23:* “Iisus a răspuns și i-a zis: Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu, și tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și vom face locaș la el”. Trimiterea din mss. la stihul 14 nu corespunde citatului din text.

Dar, în multe chipuri pre sine întru aceștia schimbându-să și prefăcându-să, a învăța voește oarecum și a iscusi pre suflet. Pentru ca desăvârșit pre acesta, și fără de prihană, și prea curat să-l pue înaintea Cerescului Părinte.

90. Aceste lucrări zise ale Duhului, sunt ale celor prea mari măsuri, și ale celor prea de aproape de săvârșire. Pentru că aceste multe feluri de mângâeri ale Duhului, prin feluri de chipuri adecă, ci însă nelipsit întru aceștia de la Duhul să lucrează, lucrare pre lucrare a Duhului priimind. Căci când ajunge cineva întru săvârșirea Duhului, din toate patimile cu amăruntul curățându-să, și cu totul cu Mângâitorul Duh unindu-să, prin cea negrăită împărtășire, și amestecându-să, când și însuși sufletul s-ar învrednici adecă Duh a să face, ca unul ce împreună cu Duhul s-a amestecat, atuncea tot lumină, tot Duh, tot bucurie, tot odihnă, tot veselie, tot dragoste, tot îndurări, tot bunătate și îmbunătățire să face. Și ca cum este înghițit spre faptele cele bune, de puterea prea bunului Duh, ca o peatră întru adâncul mării de apă de pretutindena împrejurându-să. Decî întru acest fel și unii ca aceștia, în tot chipul cu Duhul lui Dumnezeu împreunați fiind, însuși lui Hristos s-au asemănat, faptele cele bune ale Duhului, la sine avându-le nestrămutate, și unele ca aceste roade tuturor arătându-le. Căci de vreme ce înlăuntru curățî și fără de prihană, cu inima prin Duhul s-au săvârșit, cu neputință este a aduce afară roadele răutății. Ci totdeauna, prin toate roadele Duhului întru sine strălucesc.

Aceasta este înainte sporirea săvârșirii ceî Duhovnicești a plinirii lui Hristos. Întru care a ajunge, ne învață pre noi Apostolul grăind: „Ca să vă împliniți întru toată plinirea lui Hristos“ (Efeseni 3.19)¹²⁷. Și iarăși „până vom ajunge toți întru bărbat desăvârșit, la măsura vrăstei plinirii Lui Hristos“ (Efes. 4.13)¹²⁸.

91. Este când, zice, intră cineva a pleca genunchile, și cu aceasta să face inima plină de lucrare Dumnezească, și sufletul să veselește împreună cu Domnul. Precum iată arătat s-au făcut în chipul miresei împreună cu mirele, marele acesta Isaiea zice „Pentru că în ce chip să veselește mirele de mireasă, așa să va veseli Domnul de tine“ (Is. 62.5)¹²⁹. Și este când s-au întâmpilat adecă, a să îndeletnici unul ca acesta în toată ziua, iară după un ceas la rugăciune au slobozit pre sine, și atunci să răpește la acela omul cel dinlăuntru, și ținut să face de nemărginit adânc al veacului aceleua. Și îl are pre el negrăită și nemăsurată oarecare dulceață, cât a să spăimânta mintea adecă toată fiind înălțată și răpită; și uitare întru cugete a să face dupre vremea aceea, a tuturor înțălegerilor celor pământești. De vreme ce pline fiind gândurile lui, precum s-au zis, și la necovârșire și prea necuprinse lucruri robite cu dânsa ducându-să, întrucât în ceasul acela prin rugăciune să face omului, împreună cu rugăciunea a să duce și sufletul.

92. Către cel ce întreabă adecă zicând: dacă totdeauna este cu puțință omului, întru una ca această stare a să îndeletnici? acestea ni să cuvine a grăi: Cum că Darul adecă nu este când nu este împreună și prea înrădăcinat, și ca oarecare firesc prea înfipt, să face întru omul cu carele împreună este. Însă unul fiind acesta, în multe chipuri precum voește, spre folosul omului orânduiește. Pentru căci este când adecă, mai mult îi este lui focul, iar uneori mai tâmpit arde. Și este când adecă, lumina mai mult strălucește, și este când să și împreună trimite și să posomorăște, cu adevărat după rânduiala cea Dumnezească; măcar adecă deși nestinsă arde făcliea; Însă când mai mult să curățăște, atuncea cu mai multă beție a dragosteî lui Dumnezeu să cercetează omul. Și este când și singură lumina aceea neîncetat luminează în inimă, ceî mai dinlăuntru adecă, și mai adânc îi deschide

¹²⁷ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 19: „Și să cunoașteți iubirea lui Hristos, cea mai presus de cunoștință, ca să vă umpleți de toată plinătatea lui Dumnezeu”.

¹²⁸ *Idem*, 4, 13: „Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos”.

¹²⁹ *Isaia*, 62, 5: „Și în ce chip se însoțește flăcăul cu fecioara. Cel ce te-a zidit Se va însoți cu tine, și în ce chip mirele se veselește de mireasă, așa Se va veseli de tine Dumnezeuul tău”.

lumina. Întrucât omul de dulceața și de vederea aceea fiind înghițit, a nu fi mai mult întru sine, ci ca un nebun și varvar a fi sub lume, pentru cea prea întrecută și în suflet rășchirată dulceața și dragoste, și pentru adâncul tainelor, cărora s-au învrednicit a să împărtăși. Și să întâmplă de multe ori după vremea aceea adecă, spre cele desăvârșit măsură a să sui el, și slobod de tot păcatul a fi și neluoa. Iar după acestea a să strânge în oarecare chip Darul, și acoperământul puterii ceî protivnice a se pune deasupra.

93. Așa să și să pae * cele ale Darului a fi, ca spre pildă să-ți fie ție, către a douăsprezecea treaptă a să sui săvârșirea. Decî a fi adecă când și măsura aceasta putincioasă să face, (să zicem). Ci însă să dă iarăși Dorul înapoi, și una pogorându-să, întru al [primului] la treaptă stă **. Decî s-au arătat minunatele acestea, ale cărora ispitire și omul acela a avut, însă dacă cel deopotrivă lui chip ar fi avut acesta totdeauna, nu ar fi fost cu puțină lui a intra sub orându-eala și greutatea cuvântului. Nicî a auzi ceva, sau a grăi, sau și pentru ceva măcar cât de puțin a să griji, fără decît a zăcea numai întru un unghiū apucându-să, înălțat fiind și îmbătat. Pentru aceasta și măsura cea desăvârșit nu i s-a dat lui, pentru ca să aibă vreme, și întru purtarea de grijă a fraților, și întru slujba cuvântului a să îndeletnici.

94. Auzind cuvântul Împărăției, zice, și spre lacrimi aducând-ne, să nu rămânem întru aceste ale noastre lacrimi, nicî întru auzul nostru, precum că bine auzim, nicî întru ochii noștri (vederea) ca cum bine văzând, și cu îndestulare socotind pre sine a avea ceva. Fiindcă sunt alte urechi, și alți ochi, și alte plângeri. Precum și cugetul și sufletul altul, carele este însuși Dumnezeușul și Cerescul Duh, cel ce aude, și plânge, și să roagă, și cunoaște, și face voe lui Dumnezeu întru adevăr. De vreme ce și Apostolilor, Domnul făgăduindu-le cel prea mare Dar al Duhului, „Mă duc, grăea, iar Mângâitorul, Duhul cel Sfânt, pre care îl trimite Tatăl întru Numele meu, acela vă va învăța pre voi toate“ (Ioan 14.26) ¹³⁰. Și iarăși „Încă am grăit multe vouă, ci nu le puteți ținea acum. Iar când va veni Acela, Duhul adevărului, va povățui pre voi la tot adevărul“ (Ioan 16.12) ¹³¹. Acela să va ruga, Acela va plânge. „Pentru că ce ne vom ruga, zice Dumnezeușul Apostol, precum trebuie, nu știm. Ci singur Duhul să roagă pentru noi cu suspinuri negrăite“ (Rom. 8.26) ¹³². Fiindcă Aceluiași singur Duhului, arătată este voea lui Dumnezeu. „Pentru că cele ale lui Dumnezeu, zice, nimenea nu le știe, fără numai Duhul lui Dumnezeu“ (1 Cor. 2.11) ¹³³. De vreme ce și după făgăduință, în ziua a cincizecea, viind Mângâitorul, și puterea prea Bunului Duh în sufletele Apostolilor sălășluindu-să (Fap. 2) ¹³⁴, acoperământul răutății, de tot s-au luoa despre dânșii, iar patimile s-au depărtat, ochii inimii lor s-au descoperit. Și atuncea umplându-să de înțâlepiciune, și desăvârșit așzându-să de la Duhul, prin Acela adecă și voea lui Dumnezeu o au cunoscut a o face. Însă prin Acela și spre tot adevărul povățuiți au fost, stăpânindu-le și Împărățându-le sufletele acelora. Decî când ne vine a plânge și nouă celor ce auzim cuvântul lui Dumnezeu, să ne rugăm lui Hristos cu credință neîndoită, nădăjduind a veni către noi Duhul cel ce cu adevărat aude, și să roagă, după cea a lui Dumnezeu voe și voire.

95. Lucru așa, zice, să și să pae a avea, cum că zace deasupra oarecare întunecoasă putere, ușor acoperind pre minte, oareșicum suptire; Măcar că făcliea pururea arde și luminează, precum s-au

* să și să pară.

** în mss.: „întru al 1 la treaptă stă”.

¹³⁰ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 14, 26: „Dar Mângâitorul, Duhul Sfânt, pe care-L va trimite Tatăl, în numele Meu, Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte despre toate ce v-am spus Eu”.

¹³¹ *Idem*, 16, 12: „Încă multe am a vă spune, dar acum nu puteți să le purtați”.

¹³² *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 26: „De asemenea și Duhul vine în ajutor slăbiciunii noastre, căci noi nu știm să ne rugăm cum trebuie, ci Însuși Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite”.

¹³³ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 11: „Căci cine dintre oameni știe ale omului, decât duhul omului, care este în el? Așa și cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le-a cunoscut, decât Duhul lui Dumnezeu”.

¹³⁴ *Faptele Sfinților Apostoli*, 2, capitol intitulat *Pogorârea Duhului Sfânt. Cuvântarea lui Petru*. Aici cititorul află cele ce s-au petrecut în „ziua Cincizecimii”.

zis, ci luminii aceea îi zace deasupra ca un acoperământ oarecare. Pentru aceasta nici tăgăduitor este unul ca acesta a nu fi desăvârșit, nici cu totul slobod de păcat; ci precum am zice: și slobod, și nu slobod, și aceasta nu fără voea lui Dumnezeu cu totul, ci după orânduială Dumnezească să face. Și uneori adecă, să răsipește și să sfărâmă zidul acela din mijloc al gardului, și uneori de tot nu să răsipește, nici totdeauna asemenea are pre cele ale rugăciunii. Ci este adecă când mai mult Dar să aprinde, și odihnește și mângâie; Iar este uneori când mai posomorât și smerit să face, precum însuși Darul rânduește spre folosul omului. Însă am intrat și eu, zice, întru măsura cea desăvârșit în oarecare vremi, și am gustat, și cercare am avut a veacului aceluia, însă nu am văzut încă nici un creștin desăvârșit sau deodată slobod. Ci și să odihnește cineva întru Dar, și tainelor și descoperirelor să învrednicește și părtaș să face, și intră întru multă dulceață a Darului, însă păcatul iarăși înlăuntru este dimpreună cu dânsul. Iară unii ca aceștia pentru Darul cel prea covârșitor, și lumina ceea ce strălucește lor, după neiscusință adecă zic, desăvârșiți și slobozî li s-au părut a fi. Iară eu, precum s-au zis, încă nu am văzut pre nimenea cu amăruntul slobod. De vreme ce și mie despre o parte întru oarecare vremi mi s-au făcut întru aceeași măsură, precum s-au grăit, a intra. Și știu deprinzându-mă, în ce fel este cineva om desăvârșit.

96. Când ar fi ție a auzi, de împărțășirea mirelui și a miresei, și de jocuri, și glasuri, și sărbători, nimica materialnic să înțelegi, nici pământesc. Fiindcă în pildă să iaș acestea, numai prin împreună pogorâre. De vreme ce acelea negrăite sunt și Duhovnicești, și de ochii cei trupești neatinsse. Iară sufletele cele simțite și credincioase, întru cuprindere vin acestea. Și singură împărțășirea Duhului, și cereștile vistierii, și danțurile, și sărbătorile Sfinților Îngerii, celui ce prin iscus singur le-au luat, să face arătate; Iară celui neînvățat, nici a gândi cu totul îi este cu neputință. Decî cu evlavie de acestea să auzi, până și ție crezând, s-ar face a te învrednici, unele ca acestea a nemeri. Și atuncea vei vedea cu singur iscusul ochilor celor sufletești, de ce fel de bunătăți și taine, pot și aicea a să învrednici sufletele creștinilor. Fiindcă întru înviere, și însuși trupul se va învrednici a dobândi unele ca acestea, și a le vedea pre acestea, și ca cum a le ținea, când și acesta se va face Duh.

97. Frumusețile cele ale însuși sufletului nostru, și roadele cele bune: orî rugăciune, orî dragoste, orî credință, priveghere, post, și celelalte izvodiri ale faptelor bune, când s-ar amesteca și s-ar împărțâși împărțășirei Duhului, atuncea și acestea precum oarecare tămâie pusă în foc, nu numai de bună mireasmă să umplu, ci și nouă să face lesne prin urmarea vocii lui Dumnezeu a vieții. Fiindcă fără de Duhul cel Sfânt, precum iată s-au zis, și mai întâi, nimănuî nu-i este cu putință a înțelega vocea lui Dumnezeu. Căci că precum bărbatului viind femeea spre nuntă, mai întâi adecă până a fi împreună, cu mintea sa umblă și voilor sale urmează; Iar când împreună vine după una, sub același stăpânitor cu totul viețuește, lăsându-să a privi către sine. Decî întru acest chip și sufletul, are a sa oarecare voire, și osebite legi și lucruri. Iar când să face vrednic a veni împreună cu Hristos Cerescul bărbat, să supune de aceea legii bărbatului, nu vocii lui, ci urmând lui Hristos Mirele său.

98. „Îmbrăcămîntea nunții” pentru care cuprind Dumnezeștile cuvinte ale lui Hristos (Mat. 22.11) ¹³⁵, Darul Sfântului Duh să socotești a fi. Pre carele cel ce nu s-au făcut vrednic a-l îmbrăca, nu va fi părtaș nunții cei Cerești și Duhovnicești a aceiî cinî.

99. Să punem sârguință a bea din Duhovnescul și Dumnezeescul vin, și a ne îmbăta cu beție trezvitoare, că precum cei sătoși de vin, mai grăitori să fac, așa și noi plini făcându-ne de Duhovnescul acela vin, să spunem povestirele tainelor celor Dumnezești. Pentru că: „și paharul Tău, zice Dumnezeescul David, este îmbătându-mă ca un puternic” (Ps. 22.6) ¹³⁶.

¹³⁵ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 22, 11: “Iar intrând împăratul ca să privească pe oaspeți, a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat în haină de nuntă”.

¹³⁶ *Psalmi*, 22, 6: “Gătit-ai masă înaintea mea, împotriva celor ce mă necăjesc; uns-ai cu untdelemn capul meu și paharul Tău este adăpându-mă ca un puternic”. Trimiterea din mss. la Ps. 22, 7 nu corespunde citatului din text.

100. Acesta este sufletul cel sărac cu Duhul, carele cunoaște ranele sale, și cunoaște întunerecul patimilor care este împrejurul lui, și cere izbăvirea cea de la Domnul, care aduce adecă dureri, și nici de unul să bucură al bunătăților celor de pre pământ, ci pre singur Doftorul cel bun îl caută, și întru vindecarea lui nădăjduște. Decî cum sufletul acesta rănit, va fi bun și cu bună față, și spre împreună viețuirea cu Hristos cunviincios? Cum întru altfel, fără decât după cea dintâi a sa zidire, și cunoștința cea arătată a ranelor sale și a sărăciei. Pentru că dacă nu să împreună îndulcește de ranele și bubele patimilor, nici vorbește împreună cu greșalele, nu-î socotește lui Domnul depărtare; Ci viind îl vindecă și îl tămăduște, și îi dăruște lui nepătimire și buna feciorie. Numaî acesta să nu să împărtășască cu înainte alegerea celor ce să lucrează, precum s-au zis, nici cu patimile cele ce să lucrează să binevoască împreună. Ci cu toată puterea să strige către Domnul, ca prea bunul lui Duh să-l învrednicească slobozeniei tuturor patimilor. Decî dar fericit este sufletul acela, iar amar celui ce nu priimește împreună simțirea ranelor sale, celui ce i să pare nici ceva răutate a avea, după multă răutate și orbire. Pentru că pre acesta nici prea bunul Doftor îl cercetează, nici îl vindecă, pentru că nici îl caută pre Dânsul, și nici îi este lui grijă de rane, ca celui ce bine a să avea și sănătos să socotește. Pentru că zice „Nu au trebuință cei sănătoși de Doftor, ci cei bolnavi“ (Mat. 9.12)¹³⁷.

101. Fericiți cu adevărat cei râvnitori, pentru petrecerea și cea mai presus de fire împărtășire, și cei câți prin ferbinte credință și cea iubitoare de fapte bune petrecere, cunoștința tainelor celor cerești ale Duhului, cu iscusul și cu simțirea au luat, și petrecerea o au în Ceruri. Aceștia și decât toți oamenii mai buni sunt, și iubită este arătarea lor. Pentru că cine dintru cei tari, și înțelepți, sau pricepuți au fost a să sui la Cer, încă prea întorcându-să pre pământ, și acolo a lucra lucruri Duhovnicești, și frumusețile Duhului a le oglindi? Iar acum sirimanî oarecare după cea văzută, și sirimanî de istov și prea defăimați; Și nici vecinilor cât de puțin cunoscuți. Căci căzând pre fața lor înaintea Domnului, să suie la Cer de la Duhul povățuindu-să, și întru adevărarea sufletului lor să desfătează întru minunile cele de acolo cu gândul. Și acolo lucrează, acolo petrece, acolo viețuirea are, dupre Dumnezeescul Apostol. „Pentru că a noastră petrecere zice, în ceruri este“ (Filip. 3.20)¹³⁸. Și iarăși „Cele ce ochiul nu au văzut, și urechea n-a auzit, și pre inima omului nu s-au suit, cele ce au gătit Dumnezeu celor ce îl iubesc pre El“ (1Cor. 2.9)¹³⁹. Apoi aduce: „Iară nouă ne-au descoperit prin Duhul Său“ (st. 10)¹⁴⁰. Aceștia sunt cei întru adevăr înțelepți, cei puternici, aceștia cei și de bun neam, și cei pricepuți.

102. Și fără de cereștile acelea, zice, dintru acestea de față judecând pre Sfinți, nu te vei îndoi decât toți mai înalți a-i zice. Decî să se judece așa: Navuhodonosor cel ce au stăpânit Vavilonul, când toate neamurile lui, la închinăciunea icoanei cei ce s-au fost întâmplat făcându-o să aduna, – iar de Dumnezeu aceasta cu totul prea cu înălpeciune să rânduia, pentru ca și bunătatea pruncilor tuturor cunoscută să se puie, și să se deprinză toți, că Dumnezeu adevărat este unul cel ce lăcuște Cerurile, Trei prunci, și aceștia robî, și de slobozenie lipsiți, au îndrăsnit către dânsul. Și când toți cu multă temere să închina, și nimica nicidecum a întreba îndrăznind, ci în scurt fără de glas deopotrivă dobitoacelor trăgându-să de nas, aceștia (tinerii) atâta s-au depărtat ca să facă cele de asemenea cu alții. cât nici întru buna credință fiind nu au voit a fi neștiuți, nici au suferit a tăinui, ci întru auzul tuturor au grăit: „Dumnezeilor tăi Împărat nu slujim, și icoanei cei de aur care ai pus, nu ne vom închina“. Pre aceștia spre cuvântul muncii înfricoșatul acela cuptor luându-i, nu cuptor era, nici ș-au arătat lucrarea sa, ci ca cum adecă și acesta rușinându-să de aceștia, i-au păzit

¹³⁷ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 9, 12: „Și auzind El, a zis: Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi“.

¹³⁸ *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 20: „Cât pentru noi, cetatea noastră este în ceruri, de unde și așteptăm Mântuitor, pe Domnul Iisus Hristos“.

¹³⁹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 9: „Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»“.

¹⁴⁰ *Idem*, 2, 10: „Iară nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său, fiindcă Duhul toate le cercetează, chiar și adâncurile lui Dumnezeu“.

nevătămați de rele. Și toți și însuși Împăratul prin aceea, au cunoscut pre adevăratul Dumnezeu. (Dan. Cap. 3) ¹⁴¹. De aceea nu numai cei de pre pământ s-au mirat, ci și cetele cele Cerești. Fiindcă de la biruințele Sfinților, nici cei din Cer au lipsit; Ci împreună a veni, și pre aceea Dumnezeescul Apostol îi prea arată, „Că privesc, zice, ne-am făcut și Îngerilor și oamenilor“ (1 Cor. 4.9) ¹⁴². Aș unele ca acestea și la Ilie a vedea, carele un om fiind, către mulți au putut, prin aducerea focului celui Ceresc (3 Imp. 18.38) ¹⁴³. Ci și Moisi, tot Eghiptul și pre Faraon tiranul a biruit. Aceasta și la Lot, aceasta și la Noe, aceasta și la mulți alții ai a vedea. Carii dupre vedere, viind dedesuptul a multei defăimări mulți vestiți și puternici ținea.

103. Fieștecăruiă din cele ce să văd, dacă nu și altă oarecare fire streină s-ar face spre ajutor, cât este după sine, nelucrată ar fi și neîmpodibită. Pentru că înțalepciunea lui Dumnezeu cea nepovestită, taine și chipuri prin cele ce să văd arată; Cum că firea omenească după sineși fiind, împodobirea cea desăvârșit a faptelor bune, și cea Dumnezească bună cuviință a sfințeniei, afară de nu va lua împreună și Dumnezeasca mână, cu neputință este a arăta. Precum pământul după sine rămâiind, de nu se va împărtași sârguinții cei prin ostenitorii pământului, apoi și cea de a ploilor și a soarelui va primi împreună lucrarea, necuviincios este, și nicidecum îndestulat spre nașterea roadelor. Încă și toată casa are trebuință de lumina aceasta a soarelui, care nu este de aceeași fire cu dânsa, de vreme ce fără de acesta de întunec ar fi plină, și netrebnică. Încă și altele asemenea acestora ve vedea având. Decî întru acest chip și firea cea omenească, neputință dupre sine având, pre roadele faptelor bune a le da, trebuință are de cel Duhovnesc al sufletelor noastre ostenitor al pământului, adecă de Duhul lui Hristos carele și acesta strein de firea noastră nemeșugit este, pentru că noi suntem zidire, iară acesta Ziditor. Ca și cu osebita sa meșugire, inimile zic, cele ale credincioșilor lucrându-le, pre cele ce cu toată voirea Duhovnescului lucrător al pământului s-au dat pre sine, desăvârșit roadele Duhului a da să facă, și să strălucească a Sa lumină în casa sufletului nostru, cea întunecată de patimi.

104. Îndoit este războiul creștinilor, și îndoită lupta. Și spre cele ce să văd cu ochiul acesta, pentru că prea îl zădăresc acestea, și îl îndeamnă pre suflet a pătimi spre acestea și a să îndulci împreună. Apoi, și spre începătoriele, și stăpâniele, cele ale cumplitudii stăpânitor al lumii aceștia.

105. Slava lui Moisi care o avea pre față, chip al slavei cei adevărate, a prea Sfântului Duh era. Că în ce chip acolo, tot carele voea a privi, cu neputință îi era; Așa și acum slava aceasta care în sufletele credincioșilor strălucește, întunecul patimilor nu îl rabdă, ci fuge izgonindu-să de raza aceasta.

106. Creștinului celui iubitor de adevăr, și iubitor de Dumnezeu, care a gustat dulceața celui Ceresc, și sădit și amestecat îl are pre Dar în suflet, și cu totul s-au încredințat pre sine voilor Darului, și toate cele ale veacului acestuea, prin urăciune îi sunt. Pentru că mai bun acesta, decât toate cele ale lumii s-au așăzat. Măcar aur de ai zice, măcar argint, măcar cinsti și slave, măcar fericiri și laude, nicideuna din unele ca acestea poate a să vâna. De vreme ce au venit întru iscusul a altei bogății, și a altei cinsti, și a altei slave, și cu dulceață nesticăcioasă să hrănește cu sufletul, și toată adevărarea și simțirea are prin împărtașirea Duhului.

107. Acesta, pre câtă despărțire este păstorului celui cuvântător, de oile cele necuvântătoare, pre atâta este despărțindu-să de oameni, prin înțalegere, și cunoștință, și socoteală. Fiindcă altui Duh, și altei minți, și altei înțalegeri și înțalepciuni să împărtașăste, afară de cea a lumii aceștia

¹⁴¹ *Daniel, cap. 3, intitulat Chipul cel de aur și cei trei tineri în cuptorul de foc.*

¹⁴² *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 4, 9:* “Căci mi se pare că Dumnezeu, pe noi, apostolii, ne-a arătat ca pe cei din urmă oameni, ca pe niște osândiți la moarte, fiindcă ne-am făcut privesc lumii și îngerilor și oamenilor”.

¹⁴³ *Cartea a treia a Regilor, 18, 38:* “Și s-a pogorât foc de la Domnul și a mistuit arderea de tot și lemnele și pietrele și țărâna și a mistuit și toată apa care era în șanț”.

înțelepciune. „Pentru că înțelepciune grăim, zice, întru cei desăvârșiți; Iar înțelepciune nu a veacului acestuia, nici a Boerilor veacului acestuia, ci grăim înțelepciunea lui Dumnezeu cea în taină“ (1 Cor. 2.6, 7) ¹⁴⁴. Pentru aceasta și de toți oamenii cari au duhul lumii, precum s-au zis, orî pricepuți, orî înțelepți, unii ca aceștia întru toate sunt osebindu-să. Pentru că pre toți oamenii adecă, prea judecă durere cea scrisă, unul ca acesta, și cunoaște pe fieștecare, și de unde grăește, și unde a stătut, și întru care este. Iar pre el a-l cunoaște și a-l judeca, nimănuî este cu puțință, din cei ce au duhul lumii, fără numai acelua la carele este Duhul cel de asemenea al Dumnezeirei, după Dumnezeescul Apostol: „Cu cei Duhovnicești, Duhovnicește împreună judecând, și omul cel sufletesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu, pentru că nebunie îi este lui. Iar cel Duhovnesc, judecă adecă toate, iar el ca nici unul să judecă“ (1 Cor. 2.15) ¹⁴⁵.

108. Iară prea Sfântul acesta Duh, zice, este cu neputință întru alt fel a-l dobândi, dacă nu de toate cele ale veacului acestuia streine se va face, și spre căutarea dragostei lui Hristos se va alcătui pre sine: Ca despre toate grijile cele după materie slobodă fiind mintea, pentru unul acesta scopos să se îndeletnicească. Și așa să va învrednici a să face un Duh cu Hristos precum zice Apostolul „Cela ce să lipește de Domnul, va fi spre un Duh“ (1 Cor. 6.17) ¹⁴⁶. Iară sufletului celui ce cu totul cu ceva acelora ale veacului acestuia se va lega, și spre acelaș cu atârnaire are adecă, spre bogăție, sau spre slavă, sau spre prieteșugul cel după lume, a scăpa și a trece întunerecul puterilor celor viclene, nu-î va fi lui cu puțință.

109. Sufletele cele iubitoare de adevăr și iubitoare de Dumnezeu, nici cât de mică slăbire suferă a dragostei cei către Domnul. Ci toate cu totul întru cea acestuia Cruce fiind pironite, cunoscut făcându-să întru sine simțirea sporirei înainte cei Duhovnicești. Decî rănite fiind cu dorul acesta, și precum am zice, flămânde de dreptatea faptelor bune, și de strălucirea a prea bunului Duh fiind, măcar tainelor celor Dumnezeești vrednice, măcar bucuriei cei Cerești și Darului părtașe de s-ar face, nu nădăjduesc la sine, nici lipsă pare a fi ceva. Ci întrucât să învrednicesc Darurilor celor Duhovnicești, întru atâta mai nesățioase sunt, și cele cerești mai cu iubire le caută. Și cu cât Dumnezeasca înainte sporire o simțesc, pre atâta adecă și mai lacome să face spre împărtașirea acestora. Și Duhovnicește îmbogățându-să, cea adecă lângă sine săracilor să asamănă, dupre Dumnezeasca scriptură. „Pentru că cei ce mă mănâncă pre mine, încă vor flămânzi; Iar cei ce mă beau pre mine, încă vor însetoșa“ (Ioan 6.53) ¹⁴⁷.

110. Unele ca aceste suflete, și slobozeniei patimilor să învrednicesc, și strălucirea Dumnezeescului Duh și împărtașirea, întru plinirea cea desăvârșită a Darului priimesc. Iară câte sunt leneșe, și nesuferitoare de ostenele, și necăutând sfințâniea inimii, de aicea până încă sunt în trup, nu de o parte ci cu toată întregimea, prin răbdare și cu îndelungă răbdare a priimi, nici a să împărtași cu Mângâitorul Duh, cu toată simțirea și adevărea au nădăjduit, și prin acela de patimile răutății a să izbăvi; Acestea măcar Darului celui Duhovnesc de s-ar învrednici, ci de răutate furându-să, de toată îngrijirea pre sine s-au slobozit. Pentru că au luat Dar, și află mângâerea cea dintru acesta, și să împărtașesc îndulcirii cei Duhovnicești; Pentru aceasta și lesne sunt a să mândri, nezdobindu-să cu inima, nici cu înțelegerea smerindu-să, nici însetoșați fiind, și spre măsura cea desăvârșită a

¹⁴⁴ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 2, 6-7:*

“6. Și înțelepciunea o propovăduim la cei desăvârșiți, dar nu înțelepciunea acestui veac, nici a stăpânitorilor acestui veac, care sunt pieritori,

7. Ci propovăduim înțelepciunea de taină a lui Dumnezeu, ascunsă, pe care Dumnezeu a rânduit-o mai înainte de veci, spre slava noastră”.

¹⁴⁵ *Idem, 2, 15:* “Dar omul duhovnesc toate le judecă, pe el însă, nu-l judecă nimeni”.

¹⁴⁶ *Idem, 6, 17:* “Iar cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El”.

¹⁴⁷ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 6, 53:* “Și le-a zis Iisus: Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi”.

nepătimirii întinzându-să. Ci rămâind întru cea puțină această mângâere a Darului, și spre înălțare, nu spre smerenie măi ales înainte sporind și de Darul care s-a învrednicit este când să desgolesc. Pentru că sufletul cel iubitor de Dumnezeu cu adevărat, precum cuvântul a ajuns arătând, măcar milioane de dreptăți ar trece, măcar cu nemărginite postiri ar petrece, și cu privigheri își va zdrobi trupul, măcar feluri de Daruri ale Duhului și descoperirelor și tainelor să va învrednici, așa să are cumpătat, ca cea ce încă nu a început cea după Dumnezeu viețuire, nici a agonisit ceva din cele măi drepte, cu dorire și cu nesăturare aflându-să, către dragostea cea către Hristos și Dumnezească.

111. Iară întru măsurile acestea a ajunge, nici îndată, nici cu lesnire este ajuns nimăru. Ci multe dureri și nevoițe urmând, și ani, și iscusință cu osârdie împreună, și feluri de ispite, până și la cea desăvârșită măsură zic a nepătimirii. Pentru că așa cu toată durerea și osteneala cercându-să, și toate ispitele cele de la răutate să aduc, cu bun suflet suferindu-le, atuncea și cinstelor celor mari, și darurilor Duhului, și Dumnezești bogății să învrednicește. Apoi să face și moștenitor Împărăției ceî Cerești.

112. Sufletul cel ce are cea zisă adevărire a viețuirii, iar nu încă a priimit în inimă cea a sfințeniei simțire, și plângă și să caute de la Domnul cu ferbințală, ca bunul acesta și lucrarea Duhului, ceea ce să face în minte, și priviri negrăite ale Duhului să câștige. Că precum după pravila cea Bisericească, cei ce s-au robit de la păcatele cele trupești se despărțesc măi întâi adecă de la Preot, apoi arătând pocăința cea după cuvânt, să învrednicesc împărțășirei. Iar câți curați viețuiră și necăzuți, înainte spre Preoție sporesc, și de la locul cel măi din afară, priimesc rândueala mutării ceî în lăuntru jertfelnicului, ca slujitori și aproape șazători Domnului să săvârșesc. Decî așa să socotim și de împărțășirea cea tainică a Duhului, pentru care zis este de la Apostolul: Darul Domnului pentru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu și Tatăl, și împărțășirea Duhului Sfânt“ (2Cor. 13.13)¹⁴⁸ va avea de urmare păzindu-să. Fiindcă în lăuntru adecă lăcuesțe Dumnezeasca Treime, întru cel ce are curat sufletul, Dumnezeasca bunătate împreună atingându-să. Și lăcuesțe în lăuntru, nu după cum este, pentru că este neîncăpută și întru singură toată zidirea, ci după cum cu cuviință are și cu primire omul. Iar când cineva s-ar abate din petrecerea cea după voința lui Dumnezeu, și pre Dumnezeescul Duh l-ar întrista, afară să scoate atuncea, și să despărțășe mintea de veseliea cea Duhovnicească, Dumnezeescul Dar adecă, și dragostea, și toată lucrarea cea prea bună Duhului strângându-să. Iar el necazurilor, și ispitelor, și Duhurilor celor viclene să dau, până ce sufletul drept va păzi pre cea spre bună plăcerea Duhului. Apoi prin toată mărturisirea și smerenie, pocăință arătând, atuncea iarăși cercetării Darului să învrednicește; Și veseliea cea Cerească măi mult decât cea dintâi o ia. Iar dacă întru nimica Duhul l-ar mâhni, ci să fie viețuind cu bună plăcere, și tuturor gândurilor celor viclene împotrivă puindu-să, și de Domnul lipindu-să totdeauna, unul ca acesta dară suflet, cu urmare și cu dreptate înainte sporește, și Darurilor celor negrăite să învrednicește, și din slavă în slavă, și din odihnă întru cea măi desăvârșită odihnă să mută. Apoi viind întru măsura cea desăvârșită a creștinătății, cu cei desăvârșiți lucrători, și fără prihană a lui Hristos slujitori după cea vecinică a lui Împărăție, să vor număra.

113. Văzutele acestea chipuri, să-mi socotești mie a fi urmare a celor nevăzute. Biserica care să vede, a Bisericeî ceî din inimă, Preotul, a Preotului celui adevărat al Darului Lui Hristos, și celelalte așa. Decî precum după această văzută Biserică, dacă nu măi întâi cetirele și versurile cântărilor, și câtă altă urmare este a Bisericescului canon, înainte va trece; aceeași taină Dumnezească a Trupului, și a Sângelui lui Hristos. Preotul a o săvârși, este cu neurmăre. Apoi măcar adecă, deși tot Bisericescul canon s-ar săvârși, iar cea tainică aducere de la Preot Evharistie, și împărțășirea Trupului lui Hristos nu va fi, atunci nici Bisericescul canon s-a făcut desăvârșit, și slujirea tainei este cu lipsă. Așa să îmi socotești și cele ale creștinilor. Pentru că dacă post adecă, și privighere, și cântarea

¹⁴⁸ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 13: “Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu și împărțășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți!”.

Psalmilor, și toată pustnicia și fapta cea bună ar fi îndreptat, iar lucrarea cea tainică a Duhului, la jertfelnicul inimii sale, de la Dar după toată simțirea și Duhovniceasca odihnă nu s-ar învrednici a să săvârși, nesăvârșită este toată urmarea uniea ca aceștia nevoițe. Și în scurt deșartă, neavând veselia Duhului, tănuț în inimă lucrându-să.

114. Bun este postul, bună este privigherea, bună este asemenea nevoiță, și petrecerea cea întru singurătate. Ci acestea cu adevărat sunt oarecare începături, și înainte începeri a petrecerii cei iubitoare de Dumnezeu; Întrucât prea necuvântat și nemeșugit este, prost spre unele ca acestea a nădăjdui. Pentru că este când și oarecăruea Dar ne punem întru împărțire, și răutatea înlăuntru șazănd, precum întru cele de sus s-au zis, să meșteșugește și să dă în laturī de voie, și nu face cele ale sale; Ci pre om a gândi că s-au curățit cu mintea, și de aici îl scoate spre părerea desăvârșirei. Apoi tâlhărește de asupra să pune, și până la cele mai de jos ale pământului îl pogoară. Pentru că dacă oamenii de multe ori, douăzeci de ani făcându-să tâlhari oarecare, sau ostași după izvodire, știu a meșteșugi împotriva protivnicilor, și șad, și pândiri scornesc, și cele ale vrăjmașilor urechi le iaū, și omoară nenădăjduit, puindu-să împrejur; Cu cât mai ales răutatea, de atâtea mi de ani făcută fiind, și aceasta lucru ei puindu-și, mai sârguitoare a perde sufletele, știe a gândi unele ca acestea întru adâncul inimei; și după vremi a să liniști cu voie, și a nu lucra stă, ca să tragă pre suflet spre părerea săvârșirei. Înșă temeliea creștinătății este, ca măcar deși toate dreptățile cineva de le va face, a nu să odihni spre acestea și a nădăjdui, nici a gândi că a făcut ceva mare. Dacă și părtaș Darului să va pune, a nu gândi că au luat ceva, nici cu prea săturare a avea. Ci a flămânzi și a însetoșa, și mai ales a să tângui și a plânge, și inimă zdrobită cu totul a avea.

115. Să-mi cugeți mie starea cea Duhovnicească așa a fi. Pune oarecare casă împărătească a fi, și sub aceasta a fi feluri de ogrăzi, și dinaintea ușilor mai afară, alte oarecare case. Și așa iarăși după urmăre mai înlăuntru, întru carele porfira și vistieriele este a să păzi. Apoi și cea a acestora iarăși mai dinlăuntru, unde petrecerea cea împărătească cu cuviință este a fi. Deci precum dacă cineva, spre cele mai dinafară curți și sălășluri întâmpinându-le, i să va părea cum că au ajuns la cele mai dinlăuntru case, s-au înșălat. Așa și după cea Duhovnicească cu urmăre, cei ce spre pânțee și spre somn să luptă, și rugăciunelor iaū aminte pururea, să nu gândească că iată spre sfârșit, ori odihnă s-au suit, nicidecum. Că încă întoarcerea lor împrejur înaintea ușelor este și a curțelor; Înșă nu este unde porfira și vistieriele cele împărătești staū. Măcar de s-ar învrednici oarecăruea Dar Duhovnicesc, nici iarăși acesta pre dâșii să nu-i înșale că au dobândit sfârșitul. Deci să cuvine a cerca, de au aflat vistieriea în vasul acesta de lut, de au îmbrăcat porfira Duhului, de au văzut pre Împăratul, și de s-au odihnit. Pentru că să-mi socotești mie adecă, pre suflet a avea oarecare adânc mult și mădulări multe. Iar intrând păcatul, toate mădulările și înțălegerile inimii a le ținea. Apoi căutând omul Darul, și venind, după părți ale sufletului, întâmplându-să a le prinde. Deci cel ce are neiscusință, și de Darul acesta să mângăie, părere are că toate mădulările sufletului a fi cuprinse, și păcatul a fi tot desrădăcinat; neștiind că cea mai multă parte a lui, este încă ținută de el. Fiindcă cu puțință este, precum de multe ori s-au arătat, și Darul nelipsit a lucra, în ce chip ochiul în trup, și împreună a fi răutatea asemenea furând pre cuget. Și carele adecă nu știe a socoti, i să pare ca cum a ajuns ceva mare el, și ca cum ar fi avut cea mai de pre urmă curățanie, s-au trufit. Iară a avea și pre adevăr împreună ajutorându-și lui, mult adecă și trebuiește. Căci că precum cuvântul ajungând au arătat, că meșteșug și acesta este al Satani, după oarecare vremi a să da în laturī de bună voie, și cele obicinuite a nu le lucra. Cu scopos a tot, ca părere a săvârșirei celor ce pustnicesc să le puie. Ci oare cel ce sădește vie, îndată ia și roada? Și cel ce a semănat semințele în pământ, și adunarea îndată au făcut? Și ce? copilașul cel acum născut, s-au atins îndată de săvârșire? Caută la Iisus, din care slavă Fiū a lui Dumnezeu fiind Hristos la cel fel de pătimiri, și necinstiri, și cruce, și moarte s-au pogorât. Și iarăși cum pentru smereniea Sa s-au rădicat, și de-a dreapta Tatălui au șazut. Iară

vicleanul șarpe, dintăi lui Adam sămănându-î poftirea Dumnezeirei, la ce fel de necinste l-a adus pre dânsul, adecă prin părerea acestora. Decî acestea însuși socotindu-le, pre sineți te întărește câtu-ți este puterea; Și te sârguește pururea smerită și zdrobită inimă a avea.

Pentru slobozenia minții

116. CÂND vei auzi, pogorându-să Hristos jos la Iad, aū izbăvit sufletele cele ținute acolo, să socotești a nu fi departe acestea și de cele ce să petrec acum, (adecă să săvârșesc). Căci să-mi socotești mie mormânt a fi inima, și acolo gândurile și mintea a fi jos îngropate, fiind cuprinse de greu întunec. Decî viind Domnul la Iad, la sufletele cele ce îl strigă pre El, la adâncul inimii adecă, și acolo morții poruncindu-î, să trimiți grăește, sufletele cele încuiate, pre cele ce mă caută pre mine, cel ce pot a le izbăvi. Apoi peatra cea grea rădicându-o, pre ceea ce zace peste suflet, și mormântul îl deșchide. Și pre cel mort întru adevărire îl înviează, și din temnița cea întunecată, pe sufletul cel incueat înlăuntru îl slobozește.

117. Să întâmplă, zice, de multe ori a vorbi cu tine, după aruncare întru ascuns, Satana în inimă, zicându-ți: și înțalege câte rele ți-ai făcut, și s-aū umplut sufletul de fărădelegi, îngreundu-te de multe ori și prin cumplite păcate. Decî să nu te înșale pre tine aceasta făcându-o, și cu chip de smerenie întru desnădăjduire împingându-o. Pentru că de când prin călcare aū intrat răutatea, intrare aū avut a vorbi totdeauna în oarecare chip cu sufletul, ca oarecare om cu om, și ai pune cele necuviincioase. Decî răspunde-î tu lui: Am adevărirele Lui Dumnezeu prescrise, acelu ce grăește „nu voesc moartea păcătosului, precum a să întoarce prin pocăință și a fi viu“ (Ezec. 18.23) ¹⁴⁹. Pentru că ce vrea și a fi pogorârea Lui? fără numai „să mântuească pre cei păcătoși“ (1 Tim. 1.15) ¹⁵⁰, și pre cei ce sunt întru întunec să-î lumineze, și pre cei omorâți să-î facă vii.

118. Precum puterea ce protivnică, așa adecă și Darul cel Dumnezeesc, îndemnător, iar nu silitor să arată fiind, ca așa nouă și slobozenia, și stăpânirea de sine să se păzască. Pentru aceasta și pentru relele ce ar face omul, de la Satana aducându-să, nu Satana mai vartos, ci de la însuși omul pedeapsa să va cere; Ca cela ce nu cu de-a sila este împingându-să, ci cu voirea sa supuindu-să răutății. Și asemenea și întru cel bun, nu își scrie luiși Darul ceea ce s-aū făcut, ci omului. Și pentru aceasta slava lui îi pune, pentru că singur luiși s-aū făcut pricină a bunului. Fiindcă nici cu silitoare putere, precum s-aū zis, voirea lui împreună legându-o, îl face nemutat pe Dar. Ci măcar deși împreună fiind, însă celui de sine stăpânitor sloboade, ca arătat să fie vocea omului, cum are plecarea, spre bunătate sau spre răutate. Pentru că zace nu firii lege, ci de sine stăpânitorului înainte voirea, celui ce poate a să muta spre cel bun sau spre cel rău.

119. Să cuvine a păzi pre suflet, și neîmpreunat a-l feri de gândurile cele spurcate și urâte. Că precum trup cu alt trup împreună viind spre necurăție să spurcă, așa adecă și sufletul să strică, împreunându-să cu gândurile cele viclene și pângărite, și întocmindu-să cu acestea și împreună puindu-să. Nu cu cele ale curviei numai, ci și cu ale fieștecăruia răutate. Precum: al necredinții, al vicleșugului, al îndeșertei măririi, al iuțimeii, al pizmeii, și al pricirii. Și aceasta este „a curăți pre sine, de toată spurcăciunea trupului și a Duhului“ (2 Cor. 7.1) ¹⁵¹. Fiindcă să și să pae a fi, și stricăciune și curvie întru cea nevăzută a sufletului, lucrându-să prin gândurile cele necuvioase. Și precum

¹⁴⁹ *Iezechiel*, 18, 23: “Oare voiesc Eu moartea păcătosului, zice Domnul Dumnezeu – și nu mai degrabă să se întoarcă de la căile sale și să fie viu?”

¹⁵⁰ *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, 1, 15: “Vrednic de credință și de toată primirea e cuvântul că Iisus Hristos a venit în lume ca să mântuiască pe cei păcătoși, dintre care cel dintăi sunt eu”.

¹⁵¹ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 1: “Având deci aceste făgăduințe, iubitorilor, să ne curățim pe noi de toată întinarea trupului și a duhului, desăvârșind sfințenia în frica lui Dumnezeu”.

„cela ce strică Biserica lui Dumnezeu, după Marele Apostol, îl va strica pe el Dumnezeu“ carele este trupul (1 Cor. 3.17)¹⁵². Decî așa și cel ce strică pre suflet și pre minte, când se va întocmi și se va împreună pune cu cele necuvioase, prea vinovat este pedepsirei. Decî să cuvine a păzi, precum pe trup de păcatul cel văzut, așa și pre suflet de gândurile cele necuvioase, că mireasă a lui Hristos este. „Pentru că v-am logodit, zice, cu un bărbat, fecioară curată, înaintea lui Hristos a vă pune“ (2 Cor. 11.2)¹⁵³. Decî cu toată păzirea păzește pre inima ta. Ascultă scriptura care grăește: „Că dintru aceasta, zice, sunt eșirele vieții, și gândurile cele îndărătnice încă a despărți de la Dumnezeu“ (Mar. 7.21)¹⁵⁴. Și iarăși Dumnezeasca scriptură învățându-te, le deprinde (De acolo). –

120. Cuvânt să cee * fieștecare, prin sufletul său cercetându-l cu de-amăruntul, de care să grijaște? Și de să împreună cu legele lui Dumnezeu inima? Și dacă o vede neîmpreună glăsuindu-să, cu toată puterea precum pre trup, așa pre minte a o feri nestrucată să se sârguească, și de gândurile cele viclene nealcătuită. Că adevă de ar voi (Dumnezeu) după făgăduință, pre cel curat a-l sălășlui, fiindcă „înlauntru a lăcui și a umbla“ s-au făgăduit (2 Cor. 6.16)¹⁵⁵, întru sufletele cele curate cu totul, și iubitoare de bunătați.

121. Precum plugarul cel mai cu sârguință lucrează pământul său, pre acesta mai întâi îl înnoește, și mărăcinii împrejur îi curățește, apoi așa semințele le pune. Așa și cel ce așteaptă de la Dumnezeu sămânța Darului a o lua, i să cuvine mai întâi a curăți pământul inimii sale, ca căzând sămânța Duhului, desăvârșit și prea înmulțit să-și dea roadele sale. Că dacă nu aceasta să va face mai întâi, și nu se va curăți pre sine de toată spurcăciunea trupului și a Duhului, trup este și sânge, și departe au stătut de viață (1 Cor. 15.8)¹⁵⁶.

122. Despre pretutindenea meșteșugirele vrăjmașului, și lucrurile cele rele, să cuvine prea iute a le vedea împrejur. Fiindcă precum Duhul cel Sfânt prin Pavel „tuturor toate să făcea, zice, ca pre toți să-î dobândească“ (1 Cor. 9.19)¹⁵⁷, așa și răutății a să face toate, îi este prin sârguire, ca pre toți să-î trimită întru pierzare. Pentru aceasta cu cei ce să roagă, să fățarnicește ca împreună rugându-să, cu scopos, ca prin pricina rugăciunii, băgându-l întru părere, să-l înșale. Și cu cei ce postesc, împreună a posti, cu părerea postului a-î amăgi pre ei. Celor ce au cunoștința scripturilor, cele de asemenea le izvodește, cu pricina cunoștinții dorind a-î lovi pre dânșii. Celor ce s-au învrednicit descoperirii luminii, asemenea a avea să pare, „fiindcă să închipește și Satana, zice, întru Îngerul luminii“ (2 Cor. 11.4)¹⁵⁸, ca prin părerea luminii cei de asemenea, înșălându-î să-î aducă la sine. Și cuprinzător așa spre toți să preface, și tuturor să închipește, ca cu cea de asemenea fiindu-î, prin cea prea binecuvântată pricină arătată, să le mijlocească pierzare. „Gândurile, zice, curățându-le și toată înălțarea ce să înalță împotriva cunoștinții lui Dumnezeu“ (2 Cor. 10.5)¹⁵⁹. Că privește, până și unde cel mândru își întinde cugetarea. Că a voi și pre cei ce au pre

¹⁵² *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 17: „De va strica cineva templul lui Dumnezeu, îl va strica Dumnezeu pe el, pentru că sfânt este templul lui Dumnezeu, care sunteți voi”.

¹⁵³ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 2: „Căci vă răvnesc pe voi cu râvna lui Dumnezeu, pentru că v-am logodit unui singur bărbat, ca să vă înfățișez lui Hristos fecioară neprihănită”.

¹⁵⁴ *Sfânta Evanghelie după Marcu*, 7, 21: „Căci dinăuntru, din inima omului, ies cugetele cele rele, desfrânările, hoțiile, uciderile”.

* *să ceară*.

¹⁵⁵ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 16: „Sau ce înțelegere este între templul lui Dumnezeu și idoli? Căci noi suntem templu al Dumnezeului celui viu, precum Dumnezeu a zis că: «Voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeul lor și ei vor fi poporul Meu»”.

¹⁵⁶ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 15, 8: „Iar la urma tuturor, ca unui născut înainte de vreme, mi S-a arătat și mie”.

¹⁵⁷ *Idem*, 9, 19: „Căci, deși sunt liber față de toți, m-am făcut rob tuturor, ca să dobândesc pe cei mai mulți”.

¹⁵⁸ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 4: „Căci dacă cel ce vine vă propovăduiește un alt Iisus, pe care nu l-am propovăduit noi, sau luați alt duh, pe care nu l-ați luat, sau altă evanghelie, pe care nu ați primit-o – voi l-ați îngădui foarte bine”.

¹⁵⁹ *Idem*, 10, 5: „Și toată trufia care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu și tot gândul îl robim, spre ascultarea lui Hristos”.

cea Dumnezească, după cunoștința adevărului, a-î aduce jos. Întrucât cu toată păzirea să cade fieștecă a-și păzi pre inima sa, și mult a cere de la Dumnezeu înțelegerea, să ne dăruiească nouă ca și cele ale meșteșugirelor răutății a le cerceta. Și a lucra și a osteni mintea întru înțelegerea gândurilor, pururea să cuvine, și pre voia lui Dumnezeu a întări pre sine. Fiindcă nu este decât aceasta mai mare lucru sau mai cinstit „Că mărturisire zice, și mare cuviință este lucrul Lui” (Ps. 110.3) ¹⁶⁰.

123. Obiceiul este sufletului celui iubitor de Dumnezeu, ca măcar toate bunătățile faptei bune de ar face, nimic luiși nu își scrie, ci lui Dumnezeu pre fieștecă. Pentru aceasta și Dumnezeu, iarăși înțelegerii și cunoștinței cei drepte și sănătoase a acelua luând aminte, cea împotriva acelua i le socotește toate; și ca cum acesta ar fi ostenit, și de la sine tot ar fi lucrat, îi numără răsplătirele. Cu toate că părându-i-să Lui, spre judecată cu noi a veni, nimic spre adevărul a omului drept să va afla. Pentru că și banii, și bunătățile acestea cu părere toate, prin care și bine poate fieștecă a face, ale Acelua sunt, pământul și toate cele ce sunt într-însul, însuși trupul, și însuși sufletul, ale Lui sunt. Nu numai aceasta, ci și însuși a fi omul dupre Dar. Ce dar lui îi rămâne al său, de carele s-ar mândri, sau a să îndrepta, și dupre cuvânt a avea? Dumnezeu prea mare Dar priimește de la oameni, și aceasta dintru cele ce să aduc Acelua este cea mai plăcută adevă: ca sufletul bine cunoscând, cum că are cele ce sunt, toate bunătățile câte ar face, și câte înțelege și cunoaște, lui singur Dumnezeu a le socoti, și acelua toate a le pune.

124. Precum când bărbat împreună cu femei ar veni spre împreună viețuire și împreunare, de obște toate cele ale fieștecarua să fac, și o casă, și avuția una, și o avere. Și nu numai cele ce sunt ale lui, ci și însuși trupul poate femeia a-l stăpâni. „Pentru că bărbatul, zice Dumnezeescul Apostol, trupul său nu-l stăpânește, ci femeia” (1 Cor. 7.4) ¹⁶¹. Decă așa și cea adevărată și negrăită împreunare a sufletului are spre Hristos „și spre un Duh vine împreună cu Dânsul” (1 Cor. 6.17) ¹⁶². Prin urmare de nevoie urmează, și ale celor negrăite vistierii ale Lui, ca cum stăpân ar fi, precum adevărată că mireasă s-a făcut a Lui. Fiindcă când Dumnezeu ar fi al acelua, arătat este că cele ale acestuia, ale acelua sunt toate. Precum zice Apostolul: „Toate ale voastre sunt, ori lume, ori vieță, ori moarte, ori Îngerii, ori stăpâni, ori aceste de acum, ori cele viitoare” (1 Cor. 3.22) ¹⁶³.

125. Precum Israil până adevărat bine mulțămitor era către Stăpânul, măcar adevărat că nici odinioară precum să cuvine, ci însă până să părea sănătoasă oarecare credință, cât de cât ce către Acela avea, stălp de foc și nor înaintea lui povățuia. Și marea înaintea lui să da în laturi, și milioane altele luoa minunate. Iară când să depărta de la cea către Dumnezeu bună cugetare, atuncea vrăjmașilor era dat, și cu slujbe amare să muncea. Asemenea să-mi socotești mie și la sufletul carele prin Dar a cunoscut pre Dumnezeu, și de multe spurcăciuni adevărată s-a curățit mai întâi, apoi și Darurilor s-a făcut vrednic; Însă cea prea cuviincioasă a minții bună stare, nepăzidu-o Cerescului bărbat până în sfârșit, au căzut din vieță, căruia să făcuse părtaș. Fiindcă cu puțință îi este protivnicului, și împotriva acelora ce la unele ca acestea măsurii au ajuns a să înălța. Întrucât să cuvine a ne nevoi pre cât ne este puterea, și cu frică și cu cutremur pentru vieța noastră să cade să ne grijim; Mai ales celor câți să făcură părtași Duhului lui Hristos. Acesta nici mic sau mare pentru defăimare a face, și pentru însuși aceasta Duhul Domnului a-l întrista. Pentru că „precum bucurie să face în Cer, după cum zice Adevărul, pentru'un păcătos ce să pocăiește” (Luc. 15.10) ¹⁶⁴ așa și întristare iarăși pentru un suflet ce cade din vieță cea vecinică.

¹⁶⁰ Psalmii, 110, 3: “Laudă și măreție este lucrul Lui și dreptatea Lui rămâne în veacul veacului”.

¹⁶¹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 4: “ Femeia nu este stăpână pe trupul său, ci bărbatul; asemenea nici bărbatul nu este stăpân pe trupul său, ci femeia”.

¹⁶² *Idem*, 6, 17: “Iar cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El”.

¹⁶³ *Idem*, 3, 22: “Fie Pavel, fie Apollo, fie Chefa, fie lumea, fie viața, fie moartea, fie cele de față, fie cele viitoare, toate sunt ale voastre”.

¹⁶⁴ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 15, 10: “Zic vouă, așa se face bucurie îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăiește”.

126. Când sufletul s-ar învrednici Darului, atunci și prea folositor adecă, acestuia îi dă Dumnezeu mai ales cunoștință, înțelegere, și socoteală. Carele adecă și acestea Dumnezeu i le dă, acela cerându-le, ca cu bună mulțămire acesta să slujască Duhului. Pre carele și s-au învrednicit a-l lua, nefurându-să de răutate, și negreșind pentru necunoștință. Și nu pentru a să lenevi, și fără de frică a vieții, abătându-să, și afară de voea cea Stăpânească ceva făcând.

127. Precum lucrarea patimilor, care este duhul cel lumesc al înșălării, al întunerecul păcatului, întru unul ca acesta om ar lăcui, carele este plin de înțelegere trupească; Așa iarăși și lucrarea și puterea luminatului Duh, în omul carele s-au sfințit lăcuesce, după cele ce au zis: „dacă ispitire căutați a lui Hristos celui ce grăește întru mine“ (2Cor. 13.3) ¹⁶⁵. Și iarăși: „Și viețuesc nu de aceea eu, ci veituește întru mine Hristos.“ (Galat. 2.20) ¹⁶⁶. Și: „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat“ (Galat. 3.27) ¹⁶⁷. Și Domnul: „Vom veni Eu, și Părintele meu, și lăcaș la el vom face“ (Ioan 14.23) ¹⁶⁸. Acestea nu nearătat, nici fără de lucrare, ci întru putere și adevăr să fac întru cei ce să învrednicesc. Fiindcă Legea adecă mai întâi, cu cuvânt nestatornic întorcea spre oameni, jug greu și cu anevoe de purtat puind asupra lor, și nici un ajutor știind a le da. Și aceasta pentru a nu avea cu puțință, pre puterea Duhului a le da. „Pentru că ceea ce era cu neputință legii, zice, întru carele era slabă prin trup, și celelalte.“ (Rom. 8.3) ¹⁶⁹. Iar de la venirea lui Hristos ușa Darului s-au deschis celor ce au crezut întru adevăr, și puterea lui Dumnezeu, și lucrarea Sfântului Duh, să dă lor.

128. După ce au trimis Hristos Darul bunătății cei dintâi și firești a Duhului Sfânt, Dumnezeștilor Ucenici, de acolo tuturor celor ce cred, Dumnezeasca aceea putere umbrindu-le, și întru sufletele acelea lăcuind, îl vindecă adecă de patimile păcatului, și de întunerec, și de omorâre pre ei îi slobozea. Pentru că până atunci să rănisă și să încueasă sufletul, și de întunerecul păcatului ținut era. Pentru aceasta acum sufletul carele încă nu s-a învrednicit a avea împreună lăcuitor pre Domnul, nici puterea prea bunului Duh, care prin lucrare într-însul și după toată puterea și adevărea s-ar fi sălășluit, întru întunerec încă este. Iar la carele au venit Darul Dumnezeescului Duh, și întru cele mai adânci ale minții lor s-au sălășluit, acestora adecă și Domnul ca sufletul să face. Pentru că „cel ce să lipește de Domnul, zice Dumnezeescul Apostol, un Duh va fi cu Dânsul“ (1Cor. 6.17) ¹⁷⁰. Încă și însuși Domnul: „precum Eu și Tu una suntem, ca și aceștia întru noi, una să fie“ (Ioan 17.21) ¹⁷¹. O! bunătate, și bună voire, ceea ce a nemerit așa, pre cea smerită firea omenească despre răutate! Ci însă de vreme ce și cu răutatea patimilor sufletul împreună fiind, ca cum una era cu aceasta; măcar deși osebită avea voea, ci ceea ce să părea lui a face, nu putea. Carele și Pavel zice: „Că nu carele voesc aceasta și fac“ (Rom. 7.19) ¹⁷². Cu cât adecă mai ales, puterea lui Dumnezeu cu sufletul cel de s-au sfințit, și vrednic acestuia s-au făcut, împreună viind,

¹⁶⁵ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 3: „De vreme ce voi căutați dovadă că Hristos grăiește întru mine, Care nu este slab față de voi, ci puternic în voi“.

¹⁶⁶ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 20: „M-am răstignit împreună cu Hristos; ci eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine. Și viața mea de acum, în trup, o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit și S-a dat pe Sine însuși pentru mine“.

¹⁶⁷ *Idem*, 3, 27: „Căci, câți în Hristos v-ați botezat. în Hristos v-ați îmbrăcat“.

¹⁶⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 14, 23: „Iisus a răspuns și i-a zis: Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu și Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și vom face locaș la el“.

¹⁶⁹ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 3: „Pentru că ceea ce era cu neputință Legii -- fiind slabă prin trup -- a săvârșit Dumnezeu, trimițând pe Fiul Său întru asemănarea trupului păcatului și pentru păcat a osândit păcatul în trup“.

¹⁷⁰ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 17: „Iar cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El“.

¹⁷¹ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 17, 21: „Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi, să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis“.

¹⁷² *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 19: „Căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârșesc“.

spre una cu Acesta va fi voirea acestuia. Că să face atunci sufletul într-adevăr, ca sufletul Domnului, celui ce de bună voie și după mine, de puterea prea bunului Duh să împărățească, și într-voia sa nu de aceea a ales să merge. Fiindcă zice „Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos? (Rom. 8.35) ¹⁷³, adică sufletul carele s-a unit cu Duhul Sfânt.

129. Deci acela ce vrea să fie următorul lui Hristos, ca și lui să-i fie a să cheme Fiul lui Dumnezeu, după ce s-ar naște din Duhul, mai înainte de altele, i să cuvine a suferi necazurile cele ce îl întâmpină. Adecă: boalele cele trupești, sau necinstele de la oameni și ocările, spre acestea încă și sfătuirea cel împotriva de la cei nevăzuți, cu bun suflet și cu răbdare (a le suferi). Fiindcă după orânduia lui Dumnezeu, să sloboade sufletelor ispitire a felurii de necazuri, pentru ca arătate să fie cu adevărat cele ce iubesc curat pre Domnul. Și semn este acelor din tot veacul, și Patriarhilor, și Proccilor, și Apostolilor, și Mucenicilor, nu într-un alt fel, ci prin calea cea strâmtă de umblat, a ispitelor și a necazurilor au fost a trece, și așa au bine plăcut lui Dumnezeu. Fiindcă zice scriptura: „Fiule, dacă vrei să slujești Domnului, gătește sufletul tău spre ispite. Îndreptează inima ta și răbdă“ (Iis. Sirah. 2.1) ¹⁷⁴. Însă și aiurea: Toate cele ce să aduc ție, ca bune le primește, știind că fără de Dumnezeu nimica nu să face. Deci dar de răbdare și de nădejde, mai înainte decât de toate altele, i să cuvine a să apuca sufletul cel ce vrea să bine plăcea lui Dumnezeu. Că un meșteșug este și acesta al răutății, trândăvie a băga nouă în vremea necazului, ca să ne depărteze de nădejdea cea către Dumnezeu. Însă nici odinioară nu a lăsat Dumnezeu. spre atâta a fi ispitit de ispite, pre sufletul cel ce nădăjduiește spre Dânsul, cât într-un nedumerire a să face. Fiindcă zice Apostolul: „Credincios este Dumnezeu, carele nu va lăsa pre voi a fi ispitiți mai mult decât ceea ce puteți. Ci va face cu ispita împreună și sfârșitul ca să puteți a răbda“ (1 Cor. 10.13) ¹⁷⁵. Însă și vicleanul, nu cât îi este aceluia voirea măhnește pre suflet, ci cât i să sloboade lui de la Dumnezeu. Pentru că dacă este arătată oamenilor, câtă greutate poate duce mușcoiul, și câtă asinul, și câtă cămila, ci fieștecăruia îi pune deasupra încărcătura cea suferită. Ci și olarului arătată îi este, câtă vreme trebuie a da focul pre vase, ca nici mai mult rămânând să plesnească, nici iarăși mai înainte scoțându-le de cea de ajuns arsură, netrebnice să fie. Dacă atâta este înțelegerea omului, au nu cu mult mai cu mult, și nemărginit mai mult, știe înțelegerea lui Dumnezeu, câtă ispită să cade a fi adusă fieștecăruia suflet, ca să fie iscusit și prea cuviincios către Împărăția Cerurilor?

130. Precum lucrul cănepei, dacă nu va petrece spre mult bătându-să, nu ar fi trebuincioasă spre facerea torturilor celor suptirele. Ci cu cât adecă s-ar bate, și cu cât s-ar scărmana pre atâta și mai curată, și mai de bună treabă să face. Și în ce chip vasul cel de nou izvodii, (oala, nebăgându-să în foc, a să unelti de oameni este necuviincios. Și precum pruncul încă este neiscusit spre lucrul cel lumesc, că nici a zidi case știe, nici poate semințe a pune, nici altceva a săvârși din lucrurile lumii. Așa și sufletele de multe ori, măcar că să împărțise Darului celui Dumnezeesc, și fusese prea adevărându-să într-un dulceața și odihna Duhului; însă pentru a lor pruncime, din bunătatea Domnului, nici ispitite sunt adecă, nici cercate prin felurii de ispite, și de necazuri, de la duhurile cele viclene. Încă de pruncie fiindu-să, și ca așa să zic, nici încă spre Împărăția Cerurilor, pre cea cu cuviință o au. Fiindcă „dacă fără de pedepsire sunteți, zice Dumnezeescul Apostol, căruia părtaș să făcură toți, adecă, iată că fii din curvie sunt ei, și nu fii adevărați“ (Evrei 12.8) ¹⁷⁶. Pentru aceea și ispitele și necazurile, spre cea de folos să aduc omului,

¹⁷³ *Idem*, 8, 35: „Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foamea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia?“.

¹⁷⁴ *Cartea Înțelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)*, 2 1: „Fiule! Când vrei să te apropii să slujești Domnului Dumnezeu, gătește-ți sufletul tău spre ispită“.

¹⁷⁵ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 10, 13: „Nu v-a cuprins ispită care să fi fost peste puterea omenească. Dar credincios este Dumnezeu; El nu va îngădui ca să fiți ispitiți mai mult decât puteți, ci odată cu ispita va aduce și scăparea din ea, ca să puteți răbda“.

¹⁷⁶ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 8: „Iar dacă sunteți fără de certare, de care toți au parte, atunci sunteți fii nelegitimi și nu fii adevărați“.

mai incusit așa și mai tare pre suflet lucrându-l. Și dacă adecă ar răbda până în sfârșit, cu nădejdea cea către Domnul, este cu neputință a greși el de făgăduința Duhului, și de izbăvirea patimilor răutății.

131. Precum prin multe chinuri pătimind Sfinții Mucenici, și până la moarte cele ale răbdării arătând, așa s-au făcut vrednici cununilor slavei; Și cu cât mai multe și mai cumplite ostenele uneltea (adecă tirani), mai multă și slava și îndrăsneala cea către Dumnezeu au câștigat. Întru acest chip adecă, și suferitele fiind date la feluri de necazuri, sau celor după cea văzută ce le vin de la oameni, sau după cea gânditoare, gândurilor celor necuvioase ce să fac, sau boalelor celor trupești ce să nasc, dacă până în sfârșit răbdarea vor purta, acelor cununii cu Sfinții Mucenici, și aceiași îndrăsneală cu aceea să vor învrednici. De vreme ce și muncirea necazurilor, care aceea prin oameni, aceștia prin Duhurile răutății, prin cele ce au lucrat întru aceea, sunt răbdându-le. Și cu cât mai mult și aceștia au suferit necazurile protivnicului, cu atâta și mai multă slavă, nu numai întru cea viitoare vieată vor lua de la Dumnezeu, ci și aceea să vor învrednici mângâerii prea bunului Duh.

132. De vreme ce întru acest fel s-au mărturisit „calea ceea ce duce spre vieata cea de sus, și strâmtă foarte, și prea necăjicioasă, și pentru aceasta și puținii are pre cei ce o trec pre dânsa“ (Matei 7.13, 14)¹⁷⁷, pre toată ispita vicleanului ni să cuvina a o răbda, pentru nădejdea ceea ce să păzește în Ceruri. Fiindcă câte necazuri de am și răbda, ce vrednic vom aduce sau spre făgăduința ceea ce va să fie? Sau spre mângâerea care să face de aicea în suflet de la prea bunul Duh? Sau spre izbăvirea de întunerecul al patimilor răutății? Sau spre mulțimea datoriilor păcatelor noastre? Fiindcă „nu sunt vrednice pătimirele vremei de acum, spre mărirea ceea ce va a să descopri la noi“ (Romani 8.18)¹⁷⁸. Decî toate ni să cuvina a răbda, pentru Domnul, precum s-au zis, ca niște buni ostași murind pentru Împăratul nostru. Că pentru ce când lumii și lucrurilor celor lumești luom aminte, nu cădem întru unele ca acestea mahniri? Ci acum când am venit a sluji lui Dumnezeu, acestea ispite în multe chipuri răbdăm? Vezi că pentru Hristos necazurile, pizmuind nouă protivnicul, pentru răsplătirea acelor ce să nădăduesc de noi, și slăbănogie și trândăvie a pune întru suferitele noastre, ca nu bine viețuind să ne învrednicim acelor? Decî cu cât vicleanul să întramează împotriva noastră, dacă vom răbda cu bun suflet asupra cele aduse împotriva noastră, toate meșteșugurile acele să răsipesc, cu a lui Hristos ajutor. Fiindcă avem pre sprijinitorul și apărătorul nostru Iisus. Ia să ne aducem aminte că și El veacul acesta așa l-au călătorit. Ocărându-să, gonindu-să, batjocorindu-să, în sfârșit și prin necinstită moarte, prin cea prin cruce săvârșindu-să.

133. Dacă voim ca tot necazul și toate ispitele cu lesnire a le răbda, să ne fie nouă poftită moartea cea pentru Hristos, și înaintea ochilor totdeauna. Că întru acest fel ne este nouă și porunca, „Crucea rădicându-o, și Acestuia a urma“ (Matei 16.24)¹⁷⁹, Carele adecă este aceea: prea bine a fi gătiți, și gata spre a muri. Dacă întru acest fel de stare ne vom afla stând, tot necazul, precum s-au zis, și arătat și nearătat, cu multă lesnire îl vom putea suferi. Că cel ce este gata și a muri pentru Hristos prin poftire, târziu spre cele ostenitoare și scârbicioase s-ar mâhni. Pentru aceasta și pre necazuri grele le socotim, pentru că nu avem poftă de moartea cea pentru Hristos, nici atârnam totdeauna gândul de Hristos; Iar cel ce pofteste a-l moșteni pre Acela, și patimilor Lui de asemenea să poftescă; Întrucât cei ce grăesc a iubi pre Domnul, întru aceasta să fac arătați: întru a răbda ei tot necazul. Nu numai cu vitejie aceasta a o face, ci și cu osârdie, pentru nădejdea ceea ce este la Acela.

¹⁷⁷ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 7, 13-14:

“13. Intrați prin poarta cea strâmtă, că largă este poarta și lată este cărarea care duce la pieire și mulți sunt cei care o află.

14. Și strâmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puținii sunt care o află”.

¹⁷⁸ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 18: “Căci socotesc că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi”.

¹⁷⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 16, 24: “Atunci Iisus a zis ucenicilor Săi: Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie”.

134. De nevoie este mai întâi cel ce a venit la Hristos, și cu de-a sila a trage pre sine spre cel bun, și nevrând inima noastră. „Pentru că silitorilor este Împărăția Cerurilor, zice Domnul cel fără de minciună, și cei ce să silesc o răpesc pre dânsa“ (Mat. 11.12) ¹⁸⁰. Și iarăși: „Nevoiți-vă a intra prin ușa cea strâmtă“ (Luca 13.24) ¹⁸¹. Decî să cuvîne, precum s-a zis, și fără de voe a întinde pre sine spre fapta cea bună: Spre dragoste, zic, neavând dragoste, spre blîndeță, fiind întru lipsirea aceleiea, Pre inimă a o avea, spre împreună pătimirea și de oameni iubitoare; Spre a suferi necinstirele și trecerea cu vederea; Și întru cele defăimate și nencinstite a ne judeca, neavând încă comoara aceasta; Rugăciunea a o căuta, neavând încă rugăciunea Duhului. Dacă întru acest fel ne va vedea Domnul nevoindu-ne, și cu sila trăgînd pre sine spre cel bun, măcar deși împotrivă ca cum lucrează inima noastră, atunci ne dă rugăciune adevărată, ne dă milostiviri ale îndurărilor, răbdare, îndelungă răbdare, și cuprinzător deodată, de toate roadele Duhului ne umple pre noi. Iară dacă cineva și de celelalte fapte bune lipsit fiind, spre singură rugăciunea numai adevărată dară s-ar întîmpla a sili pre sine, întrucît a avea rugăciunea Darului, dar însă spre blîndeță adevărată, și spre smerita cugetare, și dragoste, și spre toată rudeniea cea ce bun neam a bunătăților, încă și spre cea adevărată credință și nădejde întru Hristos, cu nebăgare de samă să află și cu negrijire petrece: Unuia ca acestuia uneori adevărată rugăciunea Darului i să dă despre o parte, întru veselie și odihnă, după a lui cerere de la prea bunul Duh. Însă pustiū de toate celelalte bunătăți petrece, pentru că nu silește pe sine spre câștigarea acelora, precum s-a zis, nici să roagă lui Hristos (pentru acestea). Fiindcă trebuie nu numai spre cele zise, a întinde spre sine și nevrând, și de la Dumnezeu a cere ca să luăm, ci și spre cele neuneltite graiuri și cu totul nelucrătoare, care nici limba este vrednică a le judeca. Și a cugeta pururea și cu gura și cu inima cuvintele lui Dumnezeu. Încă și spre a nu să mânia, nici strigarea a o unelti, „Pentru că toată amărăciunea, zice, și strigarea, să se rădice de la voi“ (Efes. 4.31) ¹⁸². Spre a nu cleveți pre cineva, a nu judeca, a nu să mândri. Ca așa văzîndu-l Domnul pre cel de să atîrnă pre sine, precum s-a zis, și cu sila împreună trăgîndu-să, să îi dăruească cade tot fără de durere, cele ce mai întîi nici cu de-a sila putea a le lucra, (adevărat a le face acum) pentru răutatea cea împreună alcătuitoare. Și atuncea să facă lui toate izvodirile acestea ale bunătăților, ca o fire. De vreme ce de aceea și Domnul după făgăduință viind (Ioan 14.23) ¹⁸³, și făcîndu-să întru acesta, și acesta asemenea întru Domnul, acela întru Acesta după multă lesnire poruncile săvârșește.

135. Cea ce să silește pre sine numai la singură rugăciunea, precum cuvîntul a arătat, iară către acestea: zic, spre smerita cugetare, spre dragoste, spre blîndeță, și spre toată mulțimea a celorlalte bunătăți nu este ostenindu-să pre sine nici silindu-să, la acest fel de margene va ajunge: adevărat ca uneori rugîndu-să el, vine și Dumnezeescul Dar, de vreme ce bun fiind Dumnezeu, dăruește celor ce cer mai cu iubire de oameni cererile; Iar neobiciindu-să pre sine, nici pedepsit și iscusit spre bunătățile carele am zis așzîndu-să, ori va cădea din darul carele îl luase, pentru înalta înțelegere a lui, sau întru însuși acesta nu să dă, nici crește. Că precum am zice, lăcașul și odihna prea bunului Duh, este smerita cugetare, și dragoste, și blîndeța, și cu urmare toate Sfintele porunci ale lui Hristos. Decî cea ce voește prin toate acestea a veni întru creștere și săvârșire, pre cea dintîi să o sălășluească întru sine, și să se silească a iubi, precum s-a zis, și pre inima sa cea ce să pricește întru sine, și împotrivă să pune, dătătoare și supuitoare lui Dumnezeu să se sîrguească

¹⁸⁰ *Sfânta Evanghelie după Matei, 11, 12:* “Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mîna pe ea”.

¹⁸¹ *Sfânta Evanghelie după Luca, 13, 24:* “Siliți-vă să intrați prin poarta cea strîmtă, că mulți, zic vouă, vor căuta să intre și nu vor putea”.

¹⁸² *Epistola către Efesenii a Sfîntului Apostol Pavel, 4, 31:* “Orice amărăciune și supărare și mînie și izbucnire și defăimare să piară de la voi, împreună cu orice răutate”.

¹⁸³ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 14, 23:* “Iisus a răspuns și i-a zis: Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvîntul Meu, și Tatăl meu îl va iubi, și vom veni la el și vom face locaș la el”.

a o face. Pentru că celui ce așa s-au silit mai întâi, pre ceea ce să întinde împotriva sufletului, îmblânzită o au arătat-o, și cu bun nărav ascultătoare aceluia o au făcut. Și întru acest fel avându-să sufletul, cere și să roagă, crește și înverzește într-insul Darul cel dat de la Duhul al rugăciunii, întru măsura înțelegerii odihnindu-să. Carele prin dragoste și prin prea drăgăstoasă blândeță l-au cerut. Și atuncea îi dăruiește lui Duhul și acestea, și îl învață smerita înțelepciune cea adevărată, dragostea cea nemincinoasă, și blândeța, cele ce mai întâi silindu-să le-au cerut. Decî întru acest fel crescând și săvârșindu-să după Domnul, Împărăției cei Cerești vrednic se va arăta; Fiindcă cel smerit nici odinioară nu cade. Că unde va și cădea, cela ce adecă de dedesubtul tuturor să are pre sine? Prin urmare mare (leac) adecă este al înaltei înțelegeri, smerenia; Iar mai mare după cea dimpotivă înălțare, și necăzută vrednicie este smerita cugetare.

136. Cei ce întru adevăr au iubit pre Dumnezeu, nici pentru Împărăția Lui au ales a-i sluji, ca cum pentru neguțătorie și dobândă; Nici iarăși pentru izbăvire munca aceea ce stă înainte păcătoșilor; Ci numai ca pre singur Dumnezeu și Făcătorul său iubindu-l, și prin urmarea orânduiei cunoscându-l, cum că cu datorie este slugile a bine plăcea Stăpânului și Ziditorului. Carele și multă înțelegere spre cele ce să întâmplă uneltesc; Pentru că multe sunt împiedecările bunei plăceri acei către Dumnezeu. De vreme ce nu numai sărăciea și necinstirea, ci și bogăția și cinstea, de asemenea ispite să așază sufletului. Iară despre o parte în chip oarecare, și aceleași mângâeri și odihne, care adecă din Dar cuprinde pre suflet, de nu va simți pre acesta cel ce s-au învrednicit, și de nu va unelti multă măsură și înțelegere, zic, multă lesnire are spre ispitirea acestuia, mai ales și împiedecare a-i așterne răutatea. Ca cum cu pricina Darului acestuia, a-i deslega silința lui, meșteșugindu-să, slăbănogie și împuținare de suflet îi aduce. Pentru aceea și singur Darul, spre împărțășire are trebuință sufletul de evlavie și de buna cinstire; Întrucât și a-l cinsti pre Dânsul, și vrednice pre roduri a le arăta. Decî să primejduește nu numai necazurile, ci și odihnele, ispită a să face sufletului. Pentru că de vreme ce ale amândurora sufletele, de la cela ce l-au zidit să cearcă, ca arătați prea luminos să se facă cari sunt cei ce pe pricina câștigului nu o pun, pricină a dragostei cei către Acela. Ci numai pre singur cela ce este vrednic cu adevărat de mult prieteșug și cinste. Că precum celui leneș și de credință lipsit, și care are înțelegerea pruncească, împiedecare i să face toate acestea spre vieța cea vecinică, adecă aceste mahnicoase și ostenitoare. ca: boale, sărăcii și necazuri; Sau cea dimpotrivă acestora: adecă, bogăția, slava, și fericirile cele de la oameni, spre acestea încă și războiul vicleanului carele întru nearătare lovește. Întru acest chip iarăși întorcându-te împotriva vei afla, cum că celui credincios și priceput, și viteaz, împreună lucrătoare mai ales să pun spre Împărăția lui Dumnezeu, după Dumnezeescul Apostol: „Toate împreună lucrează spre cel bun” (Romani 8.28)¹⁸⁴. Pentru aceea să arată că toate cele din lume, împiedecare a fi să socotesc. Decî rupându-le, biruindu-le și covârșindu-le, cela ce este cu adevărat iubitor de Dumnezeu, de singură iubirea cea Dumnezească să ține. „Pentru că funiile păcătoșilor, s-au împletit împrejurul meu, zice Dumnezeescul Proroc, și legea Ta nu o am uitat” (Ps. 118. 61)¹⁸⁵.

137. Dumnezeescul Apostol Pavel, mai cu amăruntul și mai luminos, taina cea desăvârșit a creștinătății, o au arătat fieștecărui suflet ce crede, prin lucrarea cea Dumnezească a veni spre ispitire. Adecă, care este cea a Cereștii lumini întru descoperire, și a puterii Duhului strălucire. Pentru ca nu cineva luminarea Duhului, cea prin cunoștința înțelegerilor a fi numai socotindu-o, să se prijmejduească; Prin necunoștință și trândăvire, a nu nemeri taina cea desăvârșit a Darului. Pentru aceasta pilda slavei Duhului, cei împrejurul feții lui Moisi îmbrăcate, întru arătare prea mărturisită ne-au adus-o nouă. Decî zice: „Că dacă slujba morții cea cu slove închisă în pietri au fost făcută cu mărire, întrucât nu putea fiii lui Israil să privească la fața lui Moisi, pentru mărirea feții lui cea trecătoare: Cum

¹⁸⁴ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 28: “Și știm că Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor ce iubesc pe Dumnezeu, al celor care sunt chemați după voia Lui”.

¹⁸⁵ *Psalmii*, 118, 61: “Funiile păcătoșilor s-au înfășurat împrejurul meu, dar legea Ta n-am uitat”.

mai ales nu va fi mai mult slujba Duhului întru mărire? Că de era slujba osândirei mărire, cu mult mai vârtos va prisosi slujba dreptății întru mărire. Pentru că încă nu era mărită cea prea covârșitoare. Că dacă este cea trecătoare mărită, cu mult mai vârtos cea netrecătoare este întru mărire“ (2Cor. 3.7–11) ¹⁸⁶. Iar trecătoare o au grăit, pentru a fi îmbrăcat în trupul lui Moisi cel muritor, adică pre cea a luminii slavă. Și aduce: „Deci având o nădejde ca aceasta cu multă îndrăzneală lucrăm“ (Stih 12) ¹⁸⁷. Și înainte mereu trecând, am arătat pre cea neconținută curgătoare și nemuritoare întru descoperire slava aceea a Duhului, acum întru cea nemuritoare față a omului celui dinlăuntru, celor vrednici și fără de murire, și neîncetat a să străluci. Deci zice: „Iară noi toți, – adică, cei ce după cea desăvârșită credință ne-am născut de la Duhul –, cu față descoperită, ca printr-o oglindă mărire Domnului privind, spre același chip ne prefacem din mărire în mărire, ca din Duhul Domnului (stih 18) ¹⁸⁸. Iar „cu față descoperită“, adică cu cea a sufletului. „Încă și când se va întoarce cineva către Domnul, să va rădica acoperământul; Iară Domnul este Duhul“ (stih 16, 17) ¹⁸⁹. Deci luminos prin acestea au arătat, pre acoperământul întunerecului a fi pus preste suflet, carele de la călcarea lui Adam, încăperea a avut a intra în sufletul omului. Iar acum pre acesta îl credem a rădica, de cea a Duhului strălucire, din sufletele cele credincioase, și vrednice cu adevărat. Pentru care pricină să făcu și venirea lui Hristos. Și la unele ca acestea măsuri ale Sfințeniei a ajunge, au binevoit Dumnezeu, acei ce întru adevăr cred.

138. Una ca această strălucire a Duhului, zice, cu ca cum a înțelegerilor numai este descoperire, și luminare a Duhului, precum s-au zis, ci a luminii ceii Ipostatnice în suflete, adevărită și cea de-a pururea strălucire. Pentru că zice: „dintru întunec lumina a strălucit, acela au strălucit întru inimile noastre, spre luminarea cunoștinții mărireii lui Dumnezeu în fața lui Iisus Hristos“ (2Cor. 4.6) ¹⁹⁰. Și aceasta: „Luminează ochii mei, ca nu cumva să adorm întru moarte“ (Ps. 12.4) ¹⁹¹. Adecă că nu după deslegarea trupului, sufletul să se întunece de acoperământul morții răutății. Și spre acestea și aceasta: „Descopere ochii mei, și voi cunoaște minunile din legea Ta“ (Ps. 118.18) ¹⁹². Și aceasta: „Trimite lumina Ta și adevărul Tău, acestea mă vor povățui și mă vor duce la Muntele cel Sfânt al Tău, și la lăcașurile Tale“ (Ps. 42.3) ¹⁹³. Ci încă și aceasta: „Însemnatu-s-au preste noi lumina feții Tale, Doamne, dat-ai veselie întru inima mea, și celelalte“ (Ps. 4. 6–7) ¹⁹⁴, aceeași urmare a scoposului o arată.

¹⁸⁶ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 7-11:

“7. Iar dacă slujirea cea spre moarte, săpată în litere, pe piatră, s-a făcut întru slavă, încât fiii lui Israel nu puteau să-și atîntească ochii la fața lui Moise, din pricina slavei celei trecătoare a feței lui,

8. Cum să nu fie mai mult întru slavă slujirea Duhului?

9. Căci de a avut parte de slavă slujirea care aduce osândă, cu mult mai mult prisosește în slavă slujirea dreptății.

10. Și nici măcar nu este slăvit ceea ce era slăvit în această privință, față de slava cea covârșitoare.

11. Căci dacă ce este trecător s-a săvârșit prin slavă, cu atât mai mult ce e netrecător va fi în slavă”.

¹⁸⁷ *Idem*, 3, 12: “Având deci o astfel de nădejde, noi lucrăm cu multă îndrăzneală”.

¹⁸⁸ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 18: “Iar noi toți, privind ca în oglindă, cu față descoperită, slava Domnului ne prefacem în același chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului”.

¹⁸⁹ *Idem*, 3, 16-17:

“16. Iar când se vor întoarce către Domnul, vălul se va ridica.

17. Domnul este Duh, și unde este Duhul Domnului, acolo este libertate”.

¹⁹⁰ *Idem*, 4, 6: “Fiindcă Dumnezeu, care a zis: «Strălucească, din întuneric, lumina» – El a strălucit în inimile noastre, ca să strălucească cunoștința slavei lui Dumnezeu, pe fața lui Hristos”.

¹⁹¹ *Psalmii*, 12, 4: “Caută, auzi-mă, Doamne, Dumnezeul meu, luminează ochii mei, ca nu cumva să adorm întru moarte”.

¹⁹² *Idem*, 118, 18: “Deschide ochii mei și voi cunoaște minunile din legea Ta”.

¹⁹³ *Idem*, 42, 3: “Trimite lumina Ta și adevărul Tu; acestea m-au povățuit și m-au condus la muntele cel sfânt al Tău și la lăcașurile Tale”.

¹⁹⁴ *Psalmii*, 4, 6-7:

“6. Mulți zic: «Cine ne va arăta nouă cele bune?» Dar s-a însemnat peste noi lumina feței Tale, Doamne!

7. Dat-ai veselie în inima mea, mai mare decât veselia pentru rodul lor de grâu, de vin și de untdelemn ce s-a înmulțit”.

139. Însă și fericitul Pavel, zice, inima care a strălucit în cale, (Fapte 22.6) ¹⁹⁵, prin care și la al treilea Cer s-a rădăcat (2Cor. 12.4) ¹⁹⁶, și a tainelor celor negrăite auzitor s-a făcut: nu era oarecare lumină a înțelegerilor și a cunoștinței, ci a puterii prea bunului Duh strălucire după Ipostas în suflet. A căruia străluciri cu prea întrecere, ochii cei trupești nesuferindu-o, au orbit (Fapte 22.11) ¹⁹⁷. Prin care toată cunoștința să descopere, și întru adevăr Dumnezeu să cunoaște, sufletului celui vrednic și celui ce iubește.

140. Tot sufletul carele prin sângea sa și prin credință, desăvârșit s-a îmbrăcat întru Hristos, de aicea, după puterea și adevărea Darului, s-a învrednicit și s-a unit cu lumina cea Cerească a chipului celui nestricat. Și acum adecă, cunoștința tainelor celor cerești întru Ipostas să învață totdeauna, iară în ziua cea mare adecă, a învierii, cu aceștia chip ceresc al mării, și trupul acetuea împreună să va proslăvi, și de Duhul răpit la Ceruri, după cea scrisă (1Tesal. 4.17) ¹⁹⁸, și de o ființă cu trupul mării Lui, a să face învrednicindu-să. Și Împărăția cea vecinică și necurmată, și cu Hristos împreună o va avea.

141. Pre cât cineva osârdiea sa și prin credință, s-a împărțit mării cei Cerești a Duhului Sfânt, și cu lucruri bune pre suflet l-a împodobit, pre atâta în ziua aceea să va face vrednic, ca și trupul lui să se proslăvească împreună. Pentru că ceea ce a învistiert cineva acum înlăuntru, aceasta atuncea înainte esă afară. Dupre cum și copacii în vremea ernii înlăuntru a rodurile, iar făcându-să primăvară afară le scot. Și precum adecă mai întâi s-a arătat, cel al Sfinților cu Dumnezească vedere, adecă chip al Duhului, de acum înlăuntru ca cum întipărit fiind, și pre trup înDumnezeit și vederos afară și Ceresc îl va lucra. Iară pre sufletul al celor pângăriți și păcătoși, vai mie! Acoperământul cel neluminos acoperindu-l (sau cuprinzându-l), al duhului celui lumesc, și urâciunea patimilor întunecată pre minte și fără de chip așazăndu-o, întunecat împreună și pre trup, și plin de toată rușinea, îl va arăta pe dinafară (atuncea).

142. Precum după călcarea lui Adam, moarte împotriva lui hotărând bunătatea lui Dumnezeu, aceasta mai întâi adecă, a pățimit-o cu sufletul, cele gânditoare ale sale și nemuritoare simțiri, prin lipsirea Cereștii și Duhovniceștii împărțiri stângându-i-să lui, moarte s-a făcut. Iară mai pre urmă și moartea trupului, după 930 de ani să făcu. Întru acest chip și acum, prin Cruce și moarte împreunându-să cu omenirea Dumnezeu, pre sufletul cel ce întru adevăr a căzut, în așază încă în trup fiind întru dulceața luminilor celor cerești și a tainelor. Și organele simțirelor lui cele gânditoare, iarăși cu Dumnezeasca lumină a Darului le oglindește. Iar pe urmă și însuși trupul îl îmbracă cu mărirea cea nestricăcioasă și nemuritoare.

143. Cei ce s-a făcut departe de lumea aceasta, și cinstit adecă, și cu iubire de fapte bune viețuesc, însă zac supt acoperământul patimilor, căruia vinovați ne-am așăzat toți, prin neascultarea celui întâi zidit, zic cea trupească înțelegere, care și de Apostolul moarte de asemenea s-a chemat, pentru că zice: „cea a trupului înțelegere, moarte este“ (Romani 8.7) ¹⁹⁹. Aceștia de asemenea sunt oamenilor, celor ce umblă adecă noaptea, și de stele să strălucesc, care sunt poruncile cele Sfinte ale lui Dumnezeu. Pentru că nu încă desăvârșit de întunec

¹⁹⁵ *Faptele Sfinților Apostoli*, 22, 6: „Dar pe când mergeam eu și mă apropiam de Damasc, pe la amiază, deodată o lumină puternică din cer m-a învăluit ca un fulger”.

¹⁹⁶ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 4: „Că a fost răpit în rai și a auzit cuvinte de nespuse, pe care nu se cuvina omului să le grăiască”.

¹⁹⁷ *Faptele Sfinților Apostoli*, 22, 11: „Și pentru că nu mai vedeam, din cauza strălucirii acelei lumini, am venit la Damasc, fiind dus de mână de către cei ce erau împreună cu mine”.

¹⁹⁸ *Epistola întâia către Tesaloniceni*, 4, 17: „După aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiți, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, și așa pururea vom fi cu Domnul”.

¹⁹⁹ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 7: „Fiindcă dorința Cărnii este vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu, căci nu se supune legii lui Dumnezeu, că nici nu poate”.

fiind sloboziți, pre toate bine, cu neputință este lor a le oglindi. Căroră și cu cuviință este, cu durere și cu credință multă sârguindu-să de fapta bună, a să ruga lui Hristos pre Soarele dreptății a-l străluci întru inimile lor (Mal. 3.20) ²⁰⁰, ca să poată toate cu de-amăruntul a le vedea: și cea a hearelor celor gânditoare punere împotriva noastră, care în multe chipuri și în tot felul sunt; Și cele ale lumii cei nesticăcioase, negrăite după vedere, și după dulceață nepovestite frumuseți, în ce chip adecă și celor desăvârșiți cu bunătatea, și întru ale căroră inimă au strălucit lumina cea gânditoare lucrător, arătat acestea și prea ivite să fac. Pentru că: „a celor desăvârșiți este, precum zice Fericitul Pavel, hrana cea vârtoasă“ (Evrei 5.14) ²⁰¹, a celor ce prin avere s-au iscusit cu simțirele, spre socoteala celui bun și a celui rău. Ci și Dumnezeescul Petre zice: „Și voi având prea tare pre cuvântul cel Prorocesc, căruia bine faceți luându-i aminte, ca la o lumină ce luminează în loc întunecos, până când ziua va străluci, și va răsări luceafărul întru inimile voastre“ (1 Petru 2.9) ²⁰². Iară cei mulți, nici de tot fură despărțiți. Decă cei ce umblă în noapte de lumină cu totul lipsită, și cari nicicât de puțină rază să strălucesc, carele este Dumnezeescul cuvânt, în sufletele lor putând a străluci, ca în scurt a zice, asemenea a fi orbilor. Aceștia sunt cei legați de împletiturile cele cu totul materialnice, și de funiile cele lumești, și nici de frica cea Dumnezească sunt ținuți, nici oarecare din lucrurile cele bune lucrează. Pentru că câți din bărbații cei din lume sunt, precum s-au grăit, cari de poruncile cele sfinte, ca de la oarecare stele să luminează, credinții și fricii Domnului luând aminte, aceștia nu cu totul de întunec sunt stăpânindu-să, dintru care le este cu puțință și nădejde de mântuire a avea.

144. Precum din feluri de pricină, zice, și izvodiri, să adună oamenilor bogăția cea din lume; una adecă din vrednicie cele boarești, iară alta din neguțatorie, iară alta din iubirea de osteneală cu totul și plugărie și alta întru altfel. Această orânduială să-mi socotești mie a fi și întru orânduielele cele Duhovnicești. Fiindcă unii adecă, din feluri de Daruri, precum arată cea a Dumnezeescului Pavel, „iar având Daruri după Darul lui Dumnezeu, cel dat vouă în multe feluri“ (Rom. 12.6) ²⁰³. Iară alții din feluri de nevoie, și din feluri de îndreptări și fapte bune, cele ce pentru singur Dumnezeu să face, adună bogăție Cerească. Cu a căruia Dar, s-au oprit a judeca pe aproapele, sau a-l defăima, sau sub defăimare a-l aduce. Ci însă nu sunt nearătați și cei ce sapă aurul, cei ce prin îndelungă răbdare, adecă și așteptare aleargă; și despre o parte să îmbogățesc nădejdea cea prea bună poffindu-o. Încă nu sunt nearătați și cei ce sunt ca niște năimiți și frageți, și leneși, cari îndată pre ceea ce să întâmplă; ca cum o mănâncă, și nu cu așteptare cele dintru mână săvârșindu-le, pururea săraci și golii să vadă și petrec. Pentru că aceștia gata fiind și foarte cu ferbințală pentru a lua Darul, iară spre a și face și a agonisi, lenevoși fiind și nesuferitori; de a câștiga lesne strămutători, și împreună de a să atinge săturându-să, și curând sățioși și leneși spre a să osteni cunoscându-să. Și de care Dar s-au întâmplat învrednicindu-să, să lipsesc pre sine. Fiindcă pururea cea zăbavnică, și trândavă și tâmpicioasă, și fără de osârdie voire, nu să împreunează adecă cu Darul; Și pustie de

²⁰⁰ *Maleahi*, 3, 20: „Și va răsări pentru voi, cei care vă temeți de numele Meu, soarele dreptății, cu tămăduire venind în razele lui și veți ieși și veți zburda ca vițeele de îngrășat”. Trimitere în mss. la *Maleahi*, 4, 2. Capitolul 4 nu există, ultimul fiind 3. E posibil să se fi folosit o *Biblie* cu altă numărătoare? În antologia de la Veneția să se fi strecurat greșeli? Sau în mss.? Sau în dactilogramă?

²⁰¹ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 14: „Iar hrana tare este pentru cei desăvârșiți, care prin obișnuință simțurile învățate să deosebească binele și răul”.

²⁰² *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, 2, 9: „Iar voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chhemat din întuneric, la lumina Sa cea minunată”.

²⁰³ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 6: „Dar avem felurite daruri, după harul ce ni s-a dat. Dacă avem prorocie, să prorocim după măsura credinței”.

fapte bune, (adecă voirea lor) și neiscusită lângă Dumnezeu și neslăvită, și acum s-au cunoscut și în veacul acela se va arăta.

145. După ce au călcat omul porunca lui Dumnezeu, și au căzut din petrecerea Raiului, au urmat de două a fi legat ca de niște lanțuri: De una adecă, de lucrurile cele lumești, a dulceturilor cele trupești, de a bogăției, a slavei, a prieteșugului, a femeii, a fiilor, a rudeniei, a patriei, a câștigurilor, și cuprinzător a tuturor celor ce să văd; De la carele ne poruncește nouă Cuvântul lui Dumnezeu (Luca 14.26)²⁰⁴ a ne deslega, după cea a noastră înainte voire. Iară de alta, nearătată și nevăzută. Pentru că fu legat sufletul cu oarecare legătură a întunerecului, de duhurile acelea ale vicleșugului. Pentru care nici îi este cu puțință lui, nici pre Dumnezeu a iubi, nici a crede, nici rugăciune a face precum îi este lui voirea. Fiindcă împotrivirea tuturor pre noi pre toți ne muncește, și întru cele arătate și întru cele nearătate, de la călcarea omului celui dintăi. Decî când cineva ascultătoare ureche dând Cuvântului lui Dumnezeu, se va depărta adecă de lucrurile cele lumești, și se va depărta de toate dulcețile trupului; atuncea lângă Dumnezeu aproape stând, și după îndeletnicire cu Dânsul făcându-să, putere priimește spre a să deprinde. Pentru că este ascunsă altă luptă oarecare întru ascunsurile inimii noastre, și războiul al altor gânduri. Și întru acest fel așteptând, și pre îndurările lui Hristos rugându-le, și multă credință la Dânsul împreună cu a aștepta aflându-să, adecă nu numai aceasta, ci și a lui Dumnezeu aplecare împreună atingându-să, poate a slobozi dintru cele dinlăuntru legături, și din îngrăditurile acelea, și de întunerecul duhurilor vicleșugului, carele este lucrurile patimilor celor ascunse. Și războiul acesta, prin Darul adecă și puterea lui Hristos, puternici ne facem a-l înceta. Iară fără de Dumnezeu, și prin sine a izbăvi cineva pre sine, până și de luptarea cea prin gânduri slobozit a fi, cu totul este cu neputință. Iară numai a cuvânta împotrivă (gândurilor), și a nu să împreună îndulci, cu puțință este.

146. Dacă cineva întru lucrurile lumii aceștia, și întru legăturile cele de multe feluri s-ar fi cuprins, și întru patimile răutății s-ar fi robit: mult adecă i să cuvine și a cunoaște, precum și ajungând am zis, a fi altă luptare ascunsă oarecare, și războiul altul întru cele nevăzute. Pentru că iubit este ca cineva slobozindu-să pre sine de toate cele ce să văd, și de dulceturile cele trupești depărtându-să, și Domnului începând a-i sluji, poate a cunoaște luptarea patimilor ceea ce lăcuște înlăuntru, și războiul cel ascuns întru noi. Fiindcă dacă, precum am zis, nu se vor face acestea de la tot sufletul, și tot cu totul va priimi ca să slujască lui Dumnezeu, nu va cunoaște patimile cele ascunse ale răutății, și legăturile cele dinlăuntru. Ci să primejduște rane având și nevăzute patimi mângâind, a să socoti sănătos, și nu mai ales a bolii. Însă celui ce au trecut cu vederea pofta și slava, întâi adecă a cunoaște acestea cu puțință îi este. Și apoi rugându-să lui Hristos cu credință, și arme luând din Cer cele ale Duhului „Zeaua dreptății, coiful mântuirii, pavăza credinței, și pre sabia Duhului“ (Efesenî 6.13-17)²⁰⁵, (cu acestea adecă) pre acelea le va birui.

147. Milioane adecă de meșteșugiri despre protivnicul să lucrează, meșteșugindu-să a ne dejghina * pre noi de la nădejdea și dragostea cea către Hristos. Pentru că sau dinlăuntru aduce

²⁰⁴ *Sfânta Evanghelie după Luca, 14, 26:* “Dacă vine cineva la Mine și nu urăște pe tatăl său și pe mamă și pe femeie și pe copii și pe frați și pe surori, chiar și sufletul său însuși, nu poate să fie ucenicul Meu”.

²⁰⁵ *Epistola către Efesenii a Sfântului Apostol Pavel, 6, 13-17:*

“13. Pentru aceea, luați toate armele lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotrivă în ziua cea rea, și, toate biruindu-le, să rămâneți în picioare.

14. Stați deci tari, având mijlocul vostru încins cu adevărul și îmbrăcându-vă cu platoșa dreptății.

15. Și încălcați picioarele voastre, gata fiind pentru Evanghelia păcii.

16. În toate luați pavăza credinței, cu care veți putea să stingeți toate săgețile cele arzătoare ale vicleanului.

17. Luați și coiful mântuirii și sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu”.

* dezbină.

sufletului necazuri și necuvioase varsă preste dânsu; Ce pre pomenirea păcatelor celor mai dinainte rădicându-o. trândăvie să poată a pune într-însul, și gânduri de desnădăjduire a arunca în el; Și cum că nu îi este cu puțință lui a nemeri mântuirea. Și cum gândurile acestea cu totul de la sine le naște sufletul, ci însă cu duh strein prin răutate i le samănă acestea, voind a-l înșala pre el. Decî saū acelea i le face, saū dureri trupești îi aduce, saū ocări și necazurile cele de la oameni îi scorește. Ci pre cât vicleanul săgețile acestea înfocate le sloboade asupra noastră, pre atâta ni să cuvine nouă a ne aprinde mai mult de la nădejdea cea către Dumnezeu. Și a ști cu de-adinsul, că această voire a Aceluia este, ca pre sufletele cele ce prin dorire să țin de Dânsul, întru ispitire a le da, dacă întru adevăr îl iubesc pre El.

148. O mie de ani ai veacului acestuia, alăturându-să cu lumea cea nesticăcioasă și vecinică, întru acest fel este: precum dacă cineva ar lua un năsip, din tot năsipul mării. Și socotește-mi mie și chipul acesta: adevă fie-ți ție ca singur a te face Împărat preste tot pământul, și singur toate vistieriele lumii a le stăpâni. Și să punem începătura a aducerii cei spre a fi, a oamenilor; începătura și ție a ți să face, și hotar aceștiea a fi pre cea a acestora ce să văd, și a toată lumea schimbare și prefacere. Decî ce alegere ți-ai fi făcut din cea dată ție? Ai fi schimbat aceasta cu cea adevărată și prea dovedită, și carele nimic nicidecum nu are trecător și peritor? Nu, eū ași zice adevă, dacă ție ceea ce judecă. sănătoasă ai avea-o, și dacă bine pentru cele ale tale te-ai socoti. Pentru că zice: „Ce va folosi omului, de ar câștiga toată lumea, și ș-ar perde sufletul său“ (Mar. 8.36)²⁰⁶, a căruia nici a fi schimb ne-am deprins. De vreme ce și decât toată lumea, și decât Împărăția cea asemenea ei, acestuia singur după sine, sufletul, cu mult mai cinstit este; Cu cât mai ales Împărăția Cerurilor? Iară mai cinstit a fi pre suflet, după aceasta îl zicem: dupre cum întru nimic alta dintru cele ce să văd, aū binevoit Dumnezeu a pune unirea și împărtașirea Duhului ființii Sale, nici în Cer, nici în pământ, nici întru altă oarecare zidire dintru cele ce să văd, fără decât numai întru singur omul, pre carele și decât toate zidirele Sale l-aū iubit. Decî dacă pre acestea mari ale lumii, bogăție zic, atâta și Împărăția a toată lumea, supt unul singur zicând, nu o am fi schimbat drept judecând, în locul Împărăției cei vecinice; Ce pătimind cei mai mulți, o cinstesc pre aceasta (de față) pentru lucrurile cele rele? Adevă pentru oarecare poftă, pentru puțină slavă, pentru puțină dobândă, și pentru unele ca acestea. Fiindcă ceea ce iubește cineva a veacului acestuia, și cu care s-aū legat, aceea cu totul și în locul Împărăției Cerurilor o schimbă. Și cea mai cumplită, că și Dumnezeu o socotește pre aceasta a fi, precum s-aū grăit oareunde „Că de care s-aū biruit cineva, de aceasta s-aū și robit“ (Romanî 6.16)²⁰⁷ Decî trebuiește tot prin totul către Dumnezeu a alerga, și a atârna pre sine, și a să răstigni cu trupul și cu sufletul, umblând prin toate poruncile Lui cele Sfinte.

149. Fie-ți ție și drept a fi să ți să pară, slava aceasta adevă, și spre cea de o zi Împărăție, și câte altele ca acestea din cele vremelnice, cu multe dureri și cu multe sudori, cei ce doresc a le priimi pre acestea le dobândesc. Iară împrună cu Hristos nemărginit a Împărăți, și negrăitele acelea bunătăți a le nemeri, acestea așa lesne oarece de cumpărat, și cu lesnire a fi, întrucât afară de ostenele și de dureri a să îndrepta celui ce voește.

150. Care este rânduiala venirii lui Hristos? Cea a firei noastre către sine întoarcere și săvârșire. Pentru că aū dat firei omenești, vrednicia lui Adam celui întâi Zidit, și spre acestea încă și Cereasca moștenire aceștiea i-aū dăruit. O! Dumnezească, și mare cu adevărat dăruire a prea bunului Duh!

²⁰⁶ *Sfânta Evanghelie după Marcu*, 8, 36: „Că ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul?“.

²⁰⁷ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 6. 16: „Au nu știți că celui ce vă dați spre ascultare robi, sunteți robi aceluia căruia vă supuneți; fie al păcatului spre moarte, fie al ascultării spre dreptate?“.

SFÂNTUL SIMEON METAFRAST

Și scoțându-o pre dânsa din temnița întunerecului, calea vieții și ușa i-a arătat. Prin care celui ce a venit, și întru care celui ce a bătut, cu puțință îi este întru Împărăție a să face.
„Că cereți, zice, și se va da vouă, bateți și se va deschide vouă“ (Luca 11.9) ²⁰⁸.

Prin ușa aceasta, tuturor din cei ce voesc, este cu puțință slobozenia sufletului său a-și afla-o, și aceluia pre cele ale gândurilor sale a le lua. Și a să îmbogăți cu Hristos împreună lăcuior, și ca pre un Mire pre acesta, dupre împărțășirea prea Bunului Duh, a-l unelti.

Vezi dragoste nepovestită a Stăpânului, către omul cel făcut de Dânsul, după chipul Său.
Iar lui Dumnezeu să-i fie mărire în vecii vecilor.
AMIN.

Sfârșitul Tâlcuirei Sfântul Simeon Metafrast.

²⁰⁸ *Sfânta Evanghelie după Luca, 11, 9:* “Și Eu zic vouă: Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide”.

*Scurtă cuvântare
despre Sfântul Simion Noul Teolog*

Sfântul Părintele nostru Simion, după darul Teologhiei dat lui de la Dumnezeu numit aŭ fost: „Noul Teolog“. Şi a fost întru Împărăŭia lui Constantin Porfirogheritul, în a zecea sută, după naşterea lui Hristos. Ucenic fiind Sfântul Simion, numit „Evlaviosul“ şi de la dânsul învăŭându-să pustniceasca nevoiŭă, la atăta înălŭime a faptei bune şi a nepătimirei s-aŭ înălŭat, şi de atăta bogat dar Dumnezeesc s-a învrednicit, că abea cu puŭiŭă este scrisoarei a le da, precum scrierea vieŭii lui, fără de toată alta pe larg o povesteşte. Toată puterea margenelor Duhului întru sine luând, precum s-aŭ zis, şi priimitor strălucirelor Lui făcându-să, s-aŭ arătat izvor al Teologhiei, gazda Dumnezeesti Luminări, dulce locuinŭă a tainelor celor Dumnezeesti negraite, şi în scurt a zice, a toată înŭălepciunea şi Dumnezească cunoşŭinŭă casă. Cu această putere, luminat cele viitoare şi de multe feluri cugetări compunerii, şi după stihuri, şi cuvinte scrise a alcăŭuit un număr covârşitor, şi de mult folos pline. Dintru care numai acestea de faŭă am ales, şi întru aceste cărŭi le-am pus; mult şi nepovestit folos de la dânsule se descopăr cetitorilor.

(Spre ştiinŭă). La urma acestei cărŭi (Elene), se mai află încă două cuvinte, care şi noi la rând le vom pune.

Ale Sfântului Simion
noul Cuvântător de Dumnezeu
Capete 154: lucrătoare și de Dumnezeu grăitoare

1. CREDINȚĂ este, să moară cineva pentru Hristos și pentru poruncile Lui, și să crează că moartea aceasta, îi este pricinuitoare de viață. Credință este, să socotească sărăciea, ca pre bogăție; pre prostie și defăimare, ca pre o slavă cu adevărat și strălucire, și când nu are nimic, atuncea să creadă că pre toate le (are) stăpânește; Iar mai vârtos, cum că a câștigat neurmată bogăție a cunoștințelor lui Hristos și ca pre niște tină și fum, pre toate cele văzute să le socotească.

2. Credința cea întru Hristos este, nu numai să defaime cineva pre toate cele veselitoare ale lumii aceștia, ci și a suferi și a răbda toată ispita ceea ce-î va veni asupra, întru scârbe, și în necazuri, și în primejdii, până ce va voi și ne va cerceta pre noi Dumnezeu. „Că așteptând, zice, am așteptat pre Domnul, și a luat aminte la mine“ (Psalm 39. 1) ¹.

3. Ceî ce întru ceva cinstesc pre părinții lor, mai mult decât porunca lui Dumnezeu, nu au câștigat credința cea întru Hristos. Că negreșit de a lor știință să împedecă, deși au știință vie pentru necredința lor. Că lucrul credincioșilor acesta este: ca întru nimic nici de cum să calce porunca Marelui Dumnezeu, și Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

4. Credința cea întru Hristos adevăratului Dumnezeu, au născut pofta bunătăților celor adevărate, și frica muncilor. Iar pofta bunătăților și frica muncilor, păzire cu de-ainsul a poruncilor a lucrat; Iar cunoașterea adevăratei neputinței noastre, au născut pomenirea morții. Și cela ce pre aceasta împreună lucrătoare o a câștigat, însuși va căuta cu durere să se învețe, ce fel de lucrare va fi lui după eșirea și ducerea din viața aceasta. Că cela ce întru acestea și până la un mic lucru este biruit și stăpânit de împătımire, pre cunoștința cea desăvârșit a acelora, nu poate să o câștige. Iar deși va gusta dintru acestea după iconomia lui Dumnezeu, de nu mai degrab va lăsa pre acelea, de care și întru care să ține și să stăpânește cu împătımire, și de nu se va da cu totul tot întru o cunoștință ca aceasta acelor ce vor să fie neprimind de voie să gândească nimic altceva afară de aceasta care i să pare că o are, se va lua de la dânsul.

5. Lepădarea de lume, și depărtarea cea desăvârșit, pre înstreinarea tuturor materiilor lumești, și a năravurilor, și a socotelelor, și a fețelor, și pre lepădarea de trup, și de voie luându-o asupra-și, de mare folos se face pricinuitoare în scurtă vreme, celui ce așa de ferbinte s-a lepădat de lume.

6. Tu cela ce fugi de lume, vezi, să nu dai sufletul tău la mângâerî întru început, și întru dânsa, – adecă în lume, locuința ta să-ți faci, deși toate rudeniile, și prietenii te vor (sfătui) sili să faci aceasta. Că dracii îi sfătuesc pre dânsii aceasta, ca pre căldura inimii tale să o stângă. Că deși desăvârșit nu vor zăticni puterea ta, dar mai trândavă pre aceasta și neputincioasă negreșit o vor lucra.

¹ Psalmii. 39. 1: "Așteptând am așteptat pe Domnul și S-a plecat spre mine"

7. Când către toate cele îndulcitoare te vei afla viteaz, și nepoftind mângâeri trupești, atuncea dracii spre milostivire ca cum pre rudenii întorcându-le, îi fac să plângă, și să se bocească înaintea feței tale. Și acest lucru îl vei cunoaște că este adevărat, când tu adecă neschimbat și întru această asupreală vei rămânea; și pre aceea spre mânie și urăciune, de năprasnă aprinși îi vei vedea, și ca un vrăjmaș întorcându-să despre tine, și nevoind să te vază.

8. Văzând necazul carele au părinții, și frații, și prietenii tăi pentru tine, râzând de dracul carele îi sfătuește ca să facă acestea multe chipuri asupra ta; cu frică și cu sângeț multă depărtează-te, și pre Dumnezeu cu de-adinsul roagă-l; Ca mai degrab în limanul vreunui bun Părinte să ajungi, întru carele pre sufletul tău, care este obosit și însărcinat, el îl va odihni. Că multe lucruri pricinuitoare de primejdii și de peirea cea mai depre urmă are noianul vieții aceștia.

9. Cea ce voește să urască lumea, dator este să aibă dragoste dintru adâncurile sufletului său către Dumnezeu, și necurmată POMENIRE a Lui. Că nimic alt ca aceasta îl face pre el să părăsească pre toate cu bucurie, și ca despre niște gunoae să se întoarcă.

10. Să nu voești pentru pricină bine-cuvântate, și nebinecuvântate a rămânea în lume nicidecum. Ci când te-ai chema, ascultă degrab. Că de nimic alt așa să veselește Dumnezeu, ca de grabnica eșire a noastră. Fiindcă mai bună este ascultarea cea în grabă cu sărăcie, decât întârziere cu mulți bani.

11. Dacă lumea și cele din lume toate trec, iar Dumnezeu este nesticăcios și nemuritor, apoi bucurați-vă toți câți pentru Dânsul pre cele stricăcioase le-ați lăsat. Iar stricăcioase sunt, nu numai bogăția și banii, ci și toată desmerdarea și desfătarea păcatului stricăcioasă este. Și numai singure poruncile lui Dumnezeu sunt lumină și vieță, și așa de toți să numește.

12. Dacă ai luat vâpaie frate, și alergând ai venit în vieța de obște, sau la Părinte Duhovnicesc, pentru aceasta dacă vei fi îndemnat de la dânsul, sau de la frații cei ce pustnicesc împreună cu tine, ca să metaherisăști scaldături, sau bucate, sau alte grijă trupești pentru odihnă, să nu priimești aceasta. Ci de-a pururea să fii gătit spre post, și spre reaua pătimire, spre înfrânarea cea desăvârșit. Că dacă vei fi îndemnat de Părintele tău cel întru Duhul, să te împărtășești de mângâere, să te afli adecă aceluia ascultător, iar voia ta nici întru aceasta făcând. Iar dacă nu-ți va porunci, apoi cu bucurie să le rabzi acelea, care de bună voie ai voit să le faci, și sufletește te vei folosi. Că aceasta păzindu-o, vei fi totdeauna întru toate ca cum ai postit și te-ai înfrânat, și de a ta voie întru toate te-ai lepădat. Și nu numai aceasta, ci și pre vâpaia care este întru inima ta, nestănsă o vei păzi, care te sfătuește, pre toate să le defaimi.

13. Când pre toate cele de la sineși le vor lucra dracii, și pre scoposul nostru cel după Dumnezeu a-l clăti nu vor putea, sau a ne împedeca, atuncea intră întru cei ce să fățarnicesc evlavie, și printr-inșii ispitesc să împedeca pre cei ce să nevoesc. Și întâi adecă, ca cum din dragoste și din milostivire ar fi porniți, îi sfătuește pre dânșii să se dea odihnei trupești. Ca să nu să slăbească trupul, zice, și în trândăvie să cază. Apoi și spre vorbiră nefolositoare chemându-i pre dânșii, îi fac pre ei întru acestea să-și cheltuiască zilele lor. Și dacă cineva ascultând pre cei mai sângețori s-ar asemana lor, se întorc, și-și rād de pierzarea lui. Iar dacă nu se vor supune cuvintelor lor, ci s-ar păzi pre sineși streini despre toți, și strănși și fără de îndrăzneală, atuncea ei să pornesc spre zavistie, și pre toate le fac și le lucrează, până când și din singură Mănăstirea îl vor alunga pre dânsul. Că nu suferă mărirea deșartă cea necinstită, să vază pre smerenie laudându-să împotriva ei.

14. Să sugrumă mărețul în deșert, văzând pre cel smerit cugetător vărsând lacrimi, și îndoit folosindu-să; și pre Dumnezeu milostiv printr-insele făcându-l, și pre oamenii spre laudă, fără de voia Lui trăgându-i.

15. După ce pre sineși tot Duhovnicescului tău Părinte te vei da, să știi că ești strein de toate acelea care de afară le aduci adecă, de oameni, de lucruri și de bani. Fără de carele, să nu voești nici să faci, nici să lucrezi întru dânsele și nici să ceri de la dânsul nici un lucru mare sau mic; dacă nu însuși de a sa voie, sau îți va porunci să ia tu singur, sau însuși acela cu a sa mână îți va da ție.

16. Să nu dai fără de știrea Părintelui tău celui după Dumnezeu milostenie, din banii care i-ai adus. Dar nici să voești prin vreun mijlocitor, să ieși ceva dintru ei de la dânsul. Că mai bine să fii sărac și strein să te numești, decât să răsipești banii și să nu dai săracilor, fiind tu nou începător. Și dovadă a credinței ce adevărate este, ca pre toate să le afiorăsești întru voia Duhovnicului tău Părinte, ca în mâna lui Dumnezeu.

17. Să nu ceri să iai băutura de apă, nici de s-ar întâmpla ție să te frigă de sete, până când de la sineși pornindu-să Duhovnicul tău Părinte îți va porunci. Că strâmtorează-te pre sineși, și silește-te întru toate, plecându-te și zicând gândului tău: de va voi Dumnezeu, și de vei fi vrednic de a bea, negreșit va descoperi Părintelui meu, și va zice ție, bea. Și atunci vei bea cu știința curată, deși afară de vreme va fi.

18. Cea ce a câștigat iscusința a folosului celui Duhovnic, și a dobândit credință adevărată către Părintele său cel Duhovnic puind înainte martor al adevărului pre Dumnezeu, auzis: Am pus întru sinemă un gând ca acesta, ca niciodată să nu cer de la Părintele meu, nici să mănânc, nici să beau, sau afară de voia lui să mă împărtășesc, nicidecum, până ce Dumnezeu îi va descoperi lui și îmi va porunci mie. Și având acest fel de hotărâre, niciodată va zice, am greșit din scopul meu.

19. Cea ce a dobândit credință întemeiată către Părintele său cel după Dumnezeu, văzându-l pre dânsul, socotește că vede pre însuși Hristos. Și împreună fiind, sau urmându-l pre dânsul, cu întemeiere crede, că împreună cu Hristos este, și lui îi urmează. Unul ca acesta nu va pofti niciodată să vorbească cu altcineva. Nu va protimisi ceva din lucrurile lumii, mai mult decât pomenirea aceluși împreună și dragostea. Că ce lucru este mai mare, sau mai folositor, în viața aceasta de acum, și în ceea ce va să fie, decât a fi împreună cu Hristos? Și ce este mai frumos și mai dulce, decât vederea Lui? Iar dacă și de vorbirea cea de al El se va învrednici, negreșit viața veșnică dintru aceasta dobândește.

20. Cea ce din tot sufletul iubește pe cei ce îl ocărăsc, și îl năpăstuesc, și-l lipsesc pre dânsul de ceva, și pentru aceștia să roagă, în puțină vreme la mare sporire să suie. Că întru simțirea inimii acest lucru făcându-să, întru adâncul smereniei, și întru izvoare de lacrimi pogoară pre ceea ce gândește acestea (pre inimă), întru care se cufundă cele trei părți ale sufletului, și înalță pre minte în cerul nepătimirei și văzătoare o lucrează. Și prin gustarea bunătății ce de acolo, îl face să socotească gunoaie, pre toate cele ale vieții cești de acum, și pre însuși hrana și băutura nu cu dulceață, sau mai adesea ori să nu o priimească.

21. Nu să cade numai de la faptele cele rele să se depărteze (pustnicul) * ci și gânduri și de cugetele cele împotrivnice, slobod a să face. Să cuvine dar să se sârguiască, și să se zăbovească de-a pururea întru gândurile cele de suflet folositoare și Duhovnicești. Că așa fără de grija despre lucrurile cele lumești să rămâie și să petreacă.

22. Precum cea ce tot trupul său l-au dezgolit, dacă are pre ochii lui acoperiți cu oarecare acoperământ, și nu va voi să-l rădice și să-l lepede pre dânsul, nu poate întru goliciunea celui alt trup să vadă lumina. Așa și cea ce pre toate celelalte lucruri împreună și banii i-au defăimat, și de însuși patimile cele rele va slobozi pre ochiul sufletului, nu va vedea niciodată lumina cea gândită, adecă, pre Domnul nostru Iisus Hristos și Dumnezeu.

23. Precum este acoperământul care se pune pre ochi, așa și gândurile cele lumești, și pomenirele cele deșarte se fac în minte, adecă în ochiul sufletului. Deci în câtă vreme le vom lăsa, și le vom slobozi pre dânsele în minte, nu vom vedea. Iar după ce se vor rădica, și le vom scoate din minte prin pomenirea morții, atunci luminat vom vedea lumina cea adevărată care luminează pre tot omul ce vine în lumea cea de sus.

* adecă nevoitorul (n. tr.)

24. Cea ce din naștere este orb, nu va cunoaște, nici va crede puterea celor scrise. Iar cel ce s-a învrednicit cândva să vadă, împreună va mărturisi că sunt adevărate cele zise de mine.

25. Cea ce vede cu ochii cei simții, știe când este noapte, și când este zi. Iar cel orb, pre amândouă nu le știe. Și cea ce Duhovnicește a văzut, și cu ochii minții a văzut lumina cea adevărată și neapusă, când din trândăvie întru orbirea cea mai dinainte se va întoarce, și de lumină se va lipsi, cu bună simțire simte lipsirea luminei aceștia, și știe de unde i s-a întâmplat să se facă lipsirea aceasta. Iar cea ce rămâne orb din naștere, nimic dintru acestea, nici cu iscusul, nici cu lucrul nu știe; fără numai dacă din auz va auzi ceva, și se va învăța pentru acelea care niciodată le-au văzut, și va povesti altora acelea care a auzit; Înșuși el și cel ce-l aude neștiind pentru ce fel de lucruri vorbesc unii cu alții.

26. Cu neputință este până la săturare pre pânțele a-l umplea de bucate, și Duhovnicește a să îndulci de Dumnezeasca bunătate. Că cu cât odihnește și grijăște cineva pânțele, pre atâta se va lipsi pre sine de aceea. Și cu cât va trudi pre trup, dupre asemănarea trudei, și de hrană Duhovnicească și de mângâere, se va sătura.

27. Să părăsim toate cele depre pământ, nu numai bogăția și aurul și toate celelalte materii ale vieții, ci și pofta către dânsel desăvârșit din sufletele noastre să o alungăm. Să urâm nu numai dulcele trupului, ci și pre mișcările lui cele dobitocești; și să ne sârguim a-l omori pre dânsul prin ostenele. Că printr-aceștia se lucrează poftel și în faptă să aduce. Și trăind el, toată nevoia urmează ca sufletul să moară, și cu greu mișcat să fie către toată Dumnezeasca poruncă, ori și cu totul nemișcat.

28. Precum văpaia focului de-a pururea la înălțime să rădică, și mai ales dacă vei răscoli materia de care se aprinde, așa și inima celui mareț în deșert, nu poate a să smeri. Ci precum îi vei zice lui cele pentru folosul lui, el încă și mai multă să înalță. Căci muștrându-să, sau și sfātuindu-să, el foarte împotivă grăește. Iar lăudându-se, sau mângâindu-se, se înalță și se trufește.

29. Omul ce a cugetat să grăească împotivă, își este luiși sabie cu două ascuțisuri, ucigându-se prin neștiința sufletului său, și de vieața cea veșnică strein lucrându-l pre dânsul.

30. Cea ce împotivă grăește, asemenea este cu cea ce să dă de voie vrăjmașilor celor împotivnici Împăratului. Că împotivă grăire, este undiță, care are rămă și amăgire pre îndreptare. Prin care amăgindu-ne înghițim pre undița păcatului. De care și să obicinuește să se răpească păcătosul suflet, și de limbă, și de grumaz să se tragă de duhurile răutății, și ale vicleniei. Și uneori adecă, la înălțimea mândriei să se suie; Iar alteori, întru adâncul păcatului să se cufunde, și cu cei ce au căzut din Cer, să se osândească.

31. Cea ce să necinstește, sau să ocărăște, și foarte îl doare inima, să cunoască dintru acestea, că pre șarpele cel vechiu îl poartă în sânul său. Decă adecă, dacă cu tăcere va răbda, ori cu multă smerenie va răspunde, neputincios și slăbănogit pre acesta l-au lucrat. Iar dacă cu amărăciune împotivă va răspunde, sau va grăi cu semeție, au dat putere șarpelui ca să-și verse veninul în inima lui, și fără de milă de tot să-și mânânce pre cele dinlăuntru ale lui. Cât de aicea totdeauna împuternicindu-să el, să mânânce și să strice îndreptarea lui cea întru lucrurile cele bune, și pre virtutea ticălosului său suflet. Și de atuncea adecă, să viseze el păcatului și mort să fie dreptății.

32. Dacă voești să te lepezi de lume, și petrecerea cea Evanghelicească să te înveți, să nu te dai pre sineți vreunui dascăl neiscusit, și neînvațat și pățimaș. Ca nu în loc de Evanghelicească, diavolească petrecere să te învețe. Fiindcă ale dascălilor celor buni, bune le sunt învățăturile; Iar ale celor răi, rele. Și ale seminților celor rele, negreșit că rele sunt și lucrările de pământ.

33. Cu rugăciuni și cu lucrări, roagă pre Dumnezeu ca să-ți trimită ție povățuitor nepățimaș și Sfânt. Cearcă și tu Sfânta Scriptură și mai ales scripturile cele lucrătoare ale Sfinților Părinți și așa

alăturându-le pre dânsule, cu cele ce te învață pre tine dascădul și Proestosul tău, și cu cele ce lucrează, și ca întru o oglindă să le vezi pre acestea, și să le înveți. Și pre cele ce adecă împreună să glăsuesc cu scripturile, să le bagă în sân și să le ții minte; Iar pre cele neadevărate și streine, să le deslușești și să le lepezi, ca să nu te înșăli. Că să știi că mulți amăgitori și dascăli mincinoși în zilele aceste s-au făcut.

34. Tot ceta ce nu vede, și pre alții să făgăduiește să-i povățuiască, amăgitor este. Și pre cei ce urmează lui, în groapă perzării îi aruncă, după glasul Domnului: „Orb pre orb dacă vor povățui, amândoi în groapă vor cădea“ (Mat. 15. 14) ².

35. Ceta ce întru unul este orb, tot orb este întru toate. Iar ceta ce vede întru unul, este întru vederea tuturor. Și de vederea tuturor să depărtează, și întru vederea tuturor vine, și de cele ce să văd, afară este. Când așa întru unul este, pre toate le vede. Și când este întru toate, nici unul din cele toate nu vede. Ceta ce vede întru unul, prin unul acela, și pre sine, și pre toți, și pre toate le vede. Și ascuns fiind întru cel Unul, nici pre unul din cele toate nu vede.

36. Ceta ce în chipul Domnului nostru Iisus Hristos, Omului celui Ceresc, și Dumnezeu pre omul cel cuvântător și gândit (pre suflet), cu bună simțire și cu cunoștință nu l-au îmbrăcat, trup numai și sânge este, și simțire a slavei cei Duhovnicești, nu poate numai prin cuvânt să ea. Precum și cei orbi din naștere, prin singur cuvântul, nu pot să cunoască lumina Soarelui.

37. Ceta ce aude întru acest chip, și vede, și simte, știe puterea celor ce să zic de mine, ca unul ce acum s-a îmbrăcat în chipul celui Ceresc „și la bărbat desăvârșit, la măsura vârstei plinirei lui Hristos a venit“ (Efes 4. 13) ³. Și așa aflându-să, poate să povățuiască bine și cu Dumnezească plăcere, pre calea poruncilor lui Dumnezeu, turma lui Hristos. Iar cel ce nu știe, și întru alt fel să află, arătat este că nici pre simțirele sufletului său, luminoase și sănătoase le poartă. Căruia mult mai bine îi va fi să se povățuiască de alții, decât să povățuească pre alții cu primejdie.

38. Ceta ce la dascădul și povățuitorul său, ca la Dumnezeu caută, nu poate să grăiască împotrivă. Iar dacă socotește și zice că le are pe amândouă, să știe că s-au rătăcit. Că nu știe ce fel de așazământ au către Dumnezeu, robii lui Dumnezeu.

39. Ceta ce crede că în mâna păstorului său, îi este vieța sa și moartea, niciodată nu-i va grăi împotrivă. Iar neștiința acestora, naște împotriva grăire, care este pricinuitoare de moartea cea gândită și vecinică.

40. Mai înainte de a lua pre hotărâre osânditul, i să dă lui loc de răspundere, și de a grăi judecătorului cele ce a lucrat. Iar după arătarea celor lucrute, și după hotărârea judecătorului, nimic nici mic, nici mare, nu mai grăește împotriva celui ce îl muncește.

41. Mai înainte de a intra Monahul în divanul acesta al pocăinței, și de a-și arăta cele din inima lui, poate îi este cu puțință lui să grăească împotrivă. Unele adecă fiindcă nu știe; iar altele, și socotind că își ascunde greșalele sale. Iar după descoperirea gândurilor sale, și după curata și adevărata mărturisire, nu i să cuvine să grăească împotrivă Judecătorului celui după Dumnezeu, și stăpânitorului său, niciodată până la moarte. Că Monahul carele întru începuturi a intrat în divanul acesta, și ș-au descoperit cele ascunse ale inimei sale, încredințat este din începuturi, dacă cât de puțin cunoștință a câștigat, că de nenumărate morți este vrednic. Și dacă știe cu adevărat și chipul tainei pocăinței, crede că prin ascultarea sa și smerenia, de toată pedeapsa și munca se va izbăvi.

² *Sfânta Evanghelie după Matei*, 15, 14: “Lăsați-i pe ei; sunt călăuze oarbe, orbilor: și dacă orb pe orb va călăuzi, amândoi vor cădea în groapă”.

³ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 13: “Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos”.

42. Ceta ce neșterse pre acestea în inima sa le păzește, niciodată cu inima nu se va porni, când se va certa, sau se va dojeni, sau se va muștra. Fiindcă cel ce cade într-o niște rele ca acestea, zic într-o împotrivă grăire, și într-o necredință cea către Duhovnicescul său Părinte și dascăl, în grătarul și adâncul iadului încă trăind se pogoară. Și casa a Satani, și a toată puterea lui cea necurată să face, ca un nesupus și fiu al periciunei.

43. Te rog pre tine fiul ascultării, ca pre acestea adesea ori să le întorci în mintea ta, și cu toată sânguina să te nevoești, ca să nu te pogori într-o relele cele zise ale iadului; Că așa să te rogi totdeauna cu ferbințală lui Dumnezeu, și să zici: Dumnezeu și Doamne al tuturor, ceta ce ai Stăpânirea a toată suflarea și sufletul, Ceta ce singur poți a mă vindeca pre mine, ascultă rugăciunea mea a ticălosului, și pre balaurul cel ce s-a încuibat într-o mine, omoară-l și-l perde pre el cu venirea Prea Sfântului Duh. Și pre mine ceta ce sunt scăpătat și gol, de toată fapta bună, învrednicește-mă cu lacrimi să caz la picioarele Sfântului meu Părinte, și pre Sfântul lui suflet cu milostivire să-l trag ca să mă miluească. Și dă Doamne smerenie inimii mele, și gânduri cuviincioase mie păcătosului, ceta ce m-am fâgăduit Ție să mă pocăesc. Și să nu părăsești până în sfârșit pre sufletul cel ce odată s-au fâgăduit, și s-au mărturisit, și care în locul a toatei lumi, te-au ales și te-au protimisit pre Tine. Că știi Doamne, că voesc să mă mântuesc, deși obișnuința mea cea rea împedicare îmi face mie. Ci cu puțință sunt Ție Stăpâne, toate câte la oameni sunt cu neputință.

44. Ceii ce bună temelie a credinței și a nădejdei, în curtea blagocestiei au pus cu frică și cu cutremur, și pre piatra ascultării Părinților celor Duhovnicești picioarele lor neclătite le-ai răzâmat, și ca din gura lui Dumnezeu pre cele poruncite de aceea le aud, și pre temeliea aceasta a ascultării fără de îndoială le zidesc pre dânsule, într-o smereniea sufletului, îndată isprăvesc întâia ispravă această mare, adecă pre lepădarea de sineși. Pentru că a împlini cineva voie streină, și nu pre a sa, nu numai lepădare de sufletul său, ci și omorârea cea despre toată lumea îi pricinuește.

45. De ceta ce împotrivă grăește Părintelui său, se bucură dracii. Iar de cel ce până la moarte să smerește, să minunează Îngerii. Căci unul ca acesta lucrează lucrul lui Dumnezeu. Și să asemănă Fiului lui Dumnezeu, care „a făcut ascultare Părintelui Său până la moarte, iară moartea de cruce“ (Filip. 2. 8)⁴.

46. Zdrobirea cea multă și fără de vreme a inimii, întunecă și turbură mintea; Și pre rugăciunea adecă cea curată și umilinta o pierde, și durere inimii pricinuește, adecă scârbă nemăsurată. Iar din scârbă să pricinuește învârtoșare și întunecare nemărginită. Și prin acestea dracii, într-o ceii Duhovnicești, pre desnădăjduire o lucrează.

47. Când acestea te vor întâmpina pre tine O! Monahe, și vei afla râvnă și dor de săvârșire în sufletul tău multă, cât să poftesti adecă pre toată porunca lui Dumnezeu să o îplinești, și nici până la cuvânt deșert să caz și să păcătuești; și de nici unul din Sfinții ceii de demult cu fapta, și cu cunoștința, și cu vederea să rămâi înapoi; Și te vezi pre sineși împedându-te de ceta ce samănă neghinele mahniciunei, și nu te lasă pre tine la atâta înălțime de Sfințenie să ajungi, fiindcă vără el în mintea ta gânduri de mahniciune, și-ți zice: cu neputință îți este ție în mijlocul lunei să te mântuești, și fără de lipsă să păzești pre toate poruncile lui Dumnezeu. Atuncea tu într-o unghișă șezând deosebi, strânge-te pre sineși adunând gândul tău, și dă sfat bun sufletului tău, și zi: „Pentru ce ești mahnit suflete al meu? Și pentru ce mă turburi? Nădăjduiește spre Dumnezeu că mă voi mărturisi Lui, mântuirea feței mele. – Nu sunt lucrurile mele –, ci Dumnezeul meu ești“ (Ps. 41. 6-7)⁵. Că cine se va îndrepta din lucrurile legii „Că nu se va îndrepta, zice,

⁴ *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 8: „S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte de cruce“.

⁵ *Psalmi*, 41, 6-7:

„6. Pentru ce ești mahnit, suflete al meu, și pentru ce mă turburi?

7. Nădăjduiește în Dumnezeu, că-L voi lăuda pe El; mântuirea feței mele este Dumnezeul meu“.

înaintea Ta tot cel viu“ (Ps. 142. 2) ⁶. Ci din credința cea întru însuși Dumnezeuul meu, nădăjduesc prin negrăita milostivirea Lui, în dar să mă mântuiesc. Du-te înapoia mea, Satano! Domnului Dumnezeuului meu mă închin, și Lui tinerețile mele îi slujesc, Celui ce poate să mă mântuească cu singură mila Sa. Decî depărtează-te de la mine. Dumnezeu cel ce m-au făcut după chipul și după asemănarea Sa, te va surpa pre tine.

48. Dumnezeu de la oamenii nimic alt nu caută, fără numai și numai să nu păcătuiem. Și aceasta nu este lucrul legei, ci păzire netrecută a chipului și a vredniciei ce de sus. Întru care după fire stînd, și veșmântul Duhului strălucit purtându-l, întru Dumnezeu petrecem și El întru noi. Dumnezeu după dar și Fii ai lui Dumnezeu făcându-ne, și cu lumina cunoștinței de Dumnezeu însemnându-ne, după cea zisă „Însemnatu-s-au preste noi Lumina Feței tale Doamne“ (Ps. 4. 6) ⁷.

49. Slăbănogirea și greutatea trupului, care din pregetare și din lenevire să face în suflet, opresc pre Monah de la obișnuita pravilă, și întunecare și mahniciune în minte îi pricinuesc, cât de aicea poezesc în inimă gândurile fricei și ale hulei. Și nu poate nici în locul cel obicînit al rugăciunii să intre, cel ce să ispîtește de dracul trîndăviei, ci să lenevește și împotriva Făcătorului tuturor gânduri necuvioase aducînd. Decî tu cunoscînd pricina, și de unde acestea au venit asupra ta, cu sîrguință intră în locul cel obicînit al rugăciunii tale, și la iubitorul de oameni Dumnezeu căzînd, roagă-te cu suspinuri ale inimei, cu durere și cu lacrimi cerînd izbăvire de greutatea slăbănogirei, și de gândurile cele rele. Și se va da ție celui ce cu durere bați și îngăduiești îndegrad slobozirea cea dintru acestea.

50. Cel ce curată pre inima sa o a câștigat, acesta a biruit temerea. Iar cea ce încă să curățește, uneori adecă o biruește pre dînsa, iar alteori să biruește de dînsa. Iar cel ce nici decum nu se nevoește, sau cu totul este nesimțitor, și fiindcă este prieten al patimilor și al dracilor, lângă mărirea deșartă șade, și bolește cu trufiea, „părîndu-i-să că este ceva, nimic fiind“ (Galat. 6. 3) ⁸, ori este rob și supus al temerei, și ca un prunc cu socoteale tremură. Și să teme de frică, acolo unde nu este frică, nici temerea celor ce să tem de Domnul (o are).

51. Cea ce să teme de Domnul, de pornirile dracilor nu se teme, nici de neputințioasele lor năpădiri, încă nici de îngrozirele oamenilor celor răi. Ci este ca oarecare pară și foc cu totul aprins fiind, umblînd prin locuri ascunse și întunecate, noaptea și ziua gonește pre draci, care fug de dînsul, mai mult decît al de dînșii, ca să nu se arză de raza cea de chipul vîpăii, și de Dumnezeescul foc care esă dintr-însul.

52. Cea ce cu frica lui Dumnezeu umblă, acela în mijlocul bărbaților celor răi petrecînd, nu se teme, avînd frica lui Dumnezeu înlăuntrul lui, și purtînd arma cea nebiruită a credinței; cu care se întărește, și poate pre toate să le lucreze, și pre însuși cele ce să par la mulți grele și cu neputință. Ci ca un oarecare Urieaș în mijlocul piticilor, sau ca un Leu ce răcnește, în mijlocul câinilor și a vulpelor petrecînd, nădăjduiește spre Domnul. Și cu tăria cugetului îi spăimîntează pre ei, înfricoșînd mințile lor, purtînd ca un toiag de fer, cuvîntul Înțălepciunii.

53. Nu numai cea ce să liniștește, sau cea ce să supune, ci și cea ce Egumenește, și cea ce preste mulți Proistosește, și însuși slujitorul dator este să fie fără de grijă, adecă slobod după cea zisă: „Să nu vă grijiți cu sufletul vostru, ce veți mânca, sau ce veți bea, sau ce vă veți îmbrăca, că

⁶ Psalmii, 142, 2: „Să nu intri la judecată cu robul Tău, că nimeni din cei vii nu-i drept înaintea Ta”.

⁷ Idem, 4, 6: „Mulți zic: «Cine ne va arăta nouă cele bune?» Dar s-a însemnat peste noi lumina feței Tale, Doamne!”.

⁸ Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel, 6, 3: „Căci de se socotește cineva că este ceva, deși nu este nimic, se înșală pe sine însuși”.

pre acestea toate neamurile le caută“ (Mat. 6. 25–32)⁹. Și iarăși „căutați să nu să îngreueze inimile voastre cu mahmuriele și cu bețiile, și cu grijele cele lumești“ (Luca 21. 34)¹⁰.

54. Cela ce întru lucrurile cele lumești, își are pre gândul său grijindu-să, nu este slobod; Că de grija acestora este ținut, și stăpânit, și robit, măcar pentru sine de să grijaște de acestea, măcar pentru alții. Iar cela ce este slobod de acestea, nici pentru sine, nici pentru alții nu se va griji lumește. Măcar Episcop, măcar Diacon, măcar Egumen de s-ar întâmpla să fie. Dar nici deșert nu va fi niciodată, nici va defăima vreun lucru din cele prea proaste și prea mici. Ci cu plăcere de Dumnezeu pre toate făcându-le și lucrându-le, fără de grijă întru toate va fi, și întru toată vieța.

55. Să nu-ți răsipești casa ta, vrând tu pre a vecinului tău să o zidești. Că vezi cât de greu, și cât de nelesnicios este lucrul acesta. Ca nu cumva vrând tu să faci aceasta, și pre a ta o vei surpa, și pre a celui a o zidi nicidecum nu vei putea.

56. Dacă nu vei câștiga nepătimire desăvârșit a lucrurilor lumei și a banilor, să nu voești a primi Economia lucrurilor, ca să nu te biruești și să te prinzi întru acestea; și în loc de a lua plată pentru slujbă, să te osândești ca un tâlhar și fur de cele Sfinte. Iar dacă de Proestosul vei fi silit la aceasta, ca cum ai purta în mâini un foc ce arde, așa să te afli. Și pre asupra la năpădirea gândului prin mărturisire și pocăință oprindu-o, nevătămat prin rugăciunea Proestosului vei fi păzit.

57. Cela ce nu s-a făcut nepătimaș, nici știe că este nepătimire. Că cela ce nu s-a lepădat de sineși mai întâi, și mai vârtos sufletul său cu osârdie pentru fericita această adevărată vieță (nu l-a pus), cum va socoti pre altul că au făcut acestea ca să dobândească nepătimirea? Așa încă și cela ce i să pare că are pre Duhul Sfânt întru sineși, nimic având, când aude că să cunosc lucrările Sfântul Duh întru cei ce au întru ei pre Sfântul Duh, nicidecum nu crede niciodată. Și cum că este cineva în neamul acesta, care întocmai cu Apostolii lui Hristos și cu Sfinții cei din veac să lucrează și să mișcă de Duhul Sfânt sau întru vederea Acestuia cu cunoștința și cu simțirea au venit. Că fieștecare dintru a sa așezare, și pre ale aproapelui le judecă, adevă precum se află, ori întru fapta bună, vei zice, ori întru răutate.

58. Alt lucru este nepătimirea sufletului, și altul nepătimirea trupului. Că aceea adevă, și pre trup îl Sfințește cu strălucirea sa, și cu vărsarea de lumină a Duhului. Iar aceasta singură prin sineși, cu nimic nu poate a folosi pre cel ce o are.

59. Precum cela ce din sărăciea cea mai depre urmă, de la Împăratul s-au învrednicit să ia multă bogăție, și strălucită vrednicie, și cu strălucite haine de la dânsul s-a îmbrăcat, și înaintea feței sale i-au poruncit să șază, și pre însuși Împăratul cu dragoste îl vede, și ca pre un făcător de bine prea îl iubește, și haina cu care s-a îmbrăcat o înțălege, și vrednicia o cunoaște, și bogăția cea dată lui o știe. Așa și Monahul, carele cu adevărat de lume, și de lucrurile cele din lume a fugit, și la Hristos

⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei, 6, 25-32:*

“25. De aceea zic vouă: Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca; au nu este sufletul mai mult decât hrana și trupul decât îmbrăcămintea?”

26. Priviți la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitnițe, și Tatăl vostru Cel ceresc le hrănește. Oare nu sunteți voi cu mult mai presus decât ele?”

27. Și cine dintre voi, îngrijindu-se poate să adauge staturii sale un cot?”

28. Iar de îmbrăcăminte de ce vă îngrijiți? Luați seama la crinii câmpului cum cresc: nu se ostenesc, nici nu torc.

29. Și vă spun vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceștia.

30. Iar dacă iarba câmpului, care astăzi este și mâine se aruncă în cuptor, Dumnezeu astfel o îmbracă, oare nu cu mult mai mult pe voi, puțin credincioșilor?”

31. Deci, nu duceți grijă, spunând: Ce vom mânca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca?”

32. Că după toate acestea se străduiesc neamurile; știe doar Tatăl vostru Cel ceresc că aveți nevoie de ele”.

¹⁰ *Sfânta Evanghelie după Luca, 21, 34:* “Luați seama la voi înșivă, să nu se îngreueze inimile voastre de mâncare și de băutură și de grijile vieții, și ziua aceea să vină peste voi fără de veste”.

s-au apropiat, și s-au chemat de sus întru simțirea sufletului lui, și la înălțimea vederilor celor Duhovnicești s-au înălțat prin lucrarea poruncilor lui Dumnezeu, și pre Dumnezeu însuși fără de rătăcire îl vede, și pre schimbarea cea făcută întru dânsul, luminos o înțalege. Că vede de-a pururea pre darul Duhului care îl strălucește pre dânsul, care și îmbrăcăminte, și porfiră Împărătească să numește. Iar mai bine să zic, este însuși Hristos Domnul, fiindcă întru Dânsul se îmbracă, cei ce cred întru Dânsul (Gal. 3. 27)¹¹.

60. Mulți adecă cetesc Dumnezeeștile scripturii. Iar alții și cetindu-să ele le aud. Dar puțini sunt cei ce pot să înțalegă puterea drept, și mintea celor ce să cetesc. Care unii, hotărăsc, cum că cu neputință sunt acelea care grăesc Dumnezeeștile scripturii. Iar alții, orî și cu totul necrezute le socotesc, orî tâlcuesc pre acestea cu chip aligoricesc și cu greșală. Și pre unele adecă, din cele ce zic Sfintele scripturii, că se fac în vremea de acum, ei le socotesc cum că în veacul ce va să fie vor să se îplinească. Iar altele, care pentru cele ce vor să fie sunt zise, le înțaleg că ele acum s-au făcut, și în fieștecare zi să fac. Și așa nu este judecată dreaptă întru ei, nici cunoștință adevărată întru lucrurile cele Dumnezești și omenești.

61. Pre toți credincioșii ca pre unul, datorî suntem să-î vedem, noi credincioșii. Și să socotim cum că în fieștecarele dintru dânsii este Hristos. Și așa cu dragostea cea către dânsul să ne aflăm, cât să fim gata pentru dânsul a ne pune sufletele noastre. Că nu să cuvîne nicîdecum să zicem, sau să socotim pre cineva că este rău; Ci pre toți ca pre niște bunî să-î vedem, dupre cum am zis. Că măcar deși ai vedea pre cineva de patimî supărându-să, nu pre fratele, ci patimile cele ce-l luptă, și-l supără pre dânsul urăște-le. Măcar de l-ai vedea de pofta și de prinderile în minte tiranisându-să, tu mai mult milostivește-te spre dânsul. Ca nu cumva și tu să te ispitești, ca unul ce ești sub schimbare și de materie lesne schimbăcios.

62. De este cineva nelămurit din fățarnicie, sau din lucruri prihănit, sau puțin ceva și zdrobit de vreo patimă, sau puțin lipsit din parte de vreo faptă bună, nu să numără cu cei întregi împreună și care nu le lipsește nici o faptă bună; Ci ca netrebnic orî nelămurit să leapădă, ca nu în vremea întinderei să facă pre legătura lanțului să se rupă, și despărțiri întru frații care se cade să fie nedespărțiți, și scârbe întru amândouă părțile să lucreze. Fiindcă cei ce merg înainte adecă, și sporesc întru fapta bună, să scârbesc pentru cei ce rămân pre urmă. Și cei ce rămân pre urmă, să scârbesc căci s-au despărțit de cei ce merg înainte.

63. Precum când aruncă cineva țărână în văpaia cuptorului celui aprins, o strânge pre aceasta; întru acest chip și grijele cele lumești, și tot chipul de împătîmire a vreunui prost și mic lucru, pre căldura și ferbințeala inimei, cea dintru început aprinsă, de tot o pierde.

64. Cea ce păzește întru sineși frica morții, toată mîncarea și băutura, și împodobirea o va urî. Și pâine cu dulceață nu va mânca, apă nu va bea. Ci de va da trupului numai pre cele de trebuința cea de nevoie, cât numai să-î fie de ajuns a trăi. De toată voia se va lepăda, și rob se va face cu socoteală și cu deslușire al tuturor celor poruncite lui de la Proestosul.

65. Cea ce s-au dat pre sine rob Părinților celor după Dumnezeu pentru frica muncilor, nu va alege poruncile care ușurează durerea inimei lui. Nicî pre cele ce-î dezleagă pre legătura friceî. Nicî pre cei ce îl îndeamnă pre unul ca acesta prietenește orî cu momiri, orî cu porunciri îi va asculta. Ci mai vârtos pre cele ce cresc pre întristarea inimei lui le va iubi, și întru acestea va rămânea. Ca unul ce nu mai așteaptă niciodată că va lua slobozenie nicîdecum dintru acestea. Că nădejdea izbăvirei mai ușoară pre durere o lucrează, care lucru este nefolositor celui ce ferbinte să pocăește.

66. Fieștecăriua ce începe să viețuiască dupre Dumnezeu, de folos îi este frica muncilor, și durerea care se naște dintru dânsa. Iar cea ce fără de durere, și fără de o legătură ca aceasta, să

¹¹ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 27: "Căci, câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat".

năucește că pune începătură; Nu numai pre năsip pe temelia faptelor își zidește case, care lucru cu totul este cu neputință. Că durerea aceasta (adecă scârba inimei), numai cât tuturor păcatelor sale și ale patimilor le rupe. Și muncitorul acesta, nu moarte, ci vieată vecinică îi pricinuește.

67. Cela ce nu va voi să fugă, și să scape de durerea ceea ce să naște și să pricinuește din frica muncii cei vecinice, ci cu voirea și cu purerea inimei va urma ei, și va strânge mai mult pre legătura aceasta întru sineși, va umbla mai în scurt, după măsura legăturilor cu care se va strânge, și înaintea feței Împăratului Împăraților îl va pune pre dânsul. Și acest lucru făcându-să, îndată cum îl va vedea pre Dânsul, și va căuta întunecat către slava Lui, numaidecât se vor deslega adecă legăturile lui. Iar muncitorul frica, va fugi departe de la dânsul. Și durerea ceea ce este întru inima lui, se va întoarce întru bucurie. Și izvor se va face lui izvorând simțitor, adecă lacrimi ca râul neîncetat. Iar gânditor, alinare, blândeță, și netâlcuită dulceață. Și încă bărbăție, și alergare către toată ascultarea poruncilor lui Dumnezeu, cu slobozenie și fără de împedecare. Care lucru celor încă noi începători, cu neputință este. Și osebit al celor ce s-au făcut desăvârșiți întru fapta bună, lumină li să face izvorul acesta, și inima lor îndată li să schimbă și să preface întru lumină.

68. Cela ce înlăuntru său lumina Sfântului Duh o are, pre aceasta nesuferind să o vază, cu fața la pământ cade, și strigă, și chinuește de spaimă și de multă frică. Căci mai presus de fire, mai presus de cuvânt, mai presus de gând și de înțelegere lucru a văzut și a pătimit. Și să face asemenea unui om, căruia de oare unde i s-a aprins măruntaiele lui de foc, de care arzându-să, și pre aprinderea văpăii neputând să o sufere, se află ca un eșit din minte, și nici poate nicidecum în sineși să-și vie. Și cu lacrimile udându-să și spălându-să totdeauna, și de acestea răcorindu-să, focul dorului mai mare se aprinde. Și de aicea lacrimile mai mult curg, și cu vărsarea acestora spălându-să, mai strălucit fulgeră. Și când cu totul se arde, și ca o lumină se face, atuncea să împlinește cuvântul Sfântului Grigorie Teologul: „Dumnezeu cu Dumnezeu și unindu-să și cunoscându-să. Și atâta poate, precât acum s-au unit cu cei ce s-au împreunat cu Dânsul, și precât s-au descoperit celor ce l-au cunoscut pre Dânsul.

69. Mai înainte de plâns și de lacrimi, nimenea pre noi cu cuvinte deșarte să nu ne amăgească, nici să ne înșălăm pre înșine. Nu este în noi pocăință, nici adevărată căință, nici frica lui Dumnezeu întru inimile noastre, nici ne-am osândit pre înșine nici întru simțirea judecății ceea ce va să fie, și a muncilor celor vecinice au venit sufletele noastre. Că dacă ne-am fi osândit pre înșine, le-am fi câștigat pre acestea. Și dacă am fi venit întru simțirea muncilor, îndată și lacrimi am fi slobozit. Că fără de acestea, nici învârtoșarea inimei noastre nu poate niciodată a să muia; nici sufletul nostru smerenie Duhovnicească va câștiga; Nici smeriți vom putea să ne facem. Și cela ce nu s-a făcut întru acest chip, nu poate să se unească cu Duhul Sfânt. Și cela ce prin curăția inimei nu s-au unit cu Acesta, nici întru vederea și cunoștința lui Dumnezeu nu poate să vie, nici este vrednic faptelor bune ale smereniei cu taină să se învețe.

70. Pre cei ce să fățarnicesc fapta bună, și chipul adecă al omului celui din afară alta este, iar cu cel dinlăuntru om, care este sufletul, alta sunt, ca cum plini de toată nedreptatea, plini de pizmă, și de prigonire, și de putoarea desmerdărilor, ca pre niște nepătimași și ca pre niște Sfinți îi cinstesc cei mai mulți. Fiindcă nu au curățit pre ochiul sufletului, și nu pot să-i cunoască pre dânsii din roadele lor. Iar pre cei ce întru cucernicie, și întru fapta bună, și întru prostimea inimei petrec, și cu adevărat sunt Sfinți, ca pre ceilalți oameni, cu greșală îi socotesc, și defăimându-i îi trec alătura și ca pre o nimica îi socotesc.

71. Pre cel limbut și iubitor de arătare, învățator mai vartos și Duhovnicească, unii ca aceștia îl socotesc cum că este. Iar cel tăcut, și carele cu de-adinsul să păzește de deșarta cuvântare, țărănatec și fără de glas îl socotesc.

72. Pre cela ce întru Duhul Sfântul grăește, cei înalt cugetători, și care cu mândria dieavolului bolesc, ca despre un înalt cugetător și mândru se întorc; și de cuvintele lui mai mult să rănesc,

decât să umilesc. Iar pre cel ce grăește rotund și mințește împotriva mântuirii sale, prea îl laudă și de minune vrednic îl socotesc. Și așa nimenea întru unii ca aceștia nu este carele bine și cum să află lucru, să poată a desluși și a vedea.

73. „Fericiți, zice Domnul, cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu” (Mat. 5. 8)¹². Însă inimă curată, nu o faptă bună, nici două sau zece pot să o facă. Ci toate împreună ca cum am zice, când se vor isprăvi desăvârșit ca cum ar fi una. Și nici așa singure pot să facă curată pre inimă, fără de lucrarea și venirea Sfântului Duh. Că precum faurul de aramă, pre meșteșug, adecă, prin uneltele lui îl arată; Însă fără de lucrarea focului nicidecum nu poate să facă vreun lucru. Așa cu adevărat și omul, pre toate adecă le face, și ca pre niște unelte metaherisește faptele bune, dar fără de venirea de față a focului celui Duhovnesc, nelucrătoare rămân și nefolositoare, fiindcă nu curățesc întinăciunea și puroaiele sufletului.

74. De la Dumnezeu scul Botez adecă, luăm iertarea păcatelor noastre, și de blestemul cel mai dinainte ne slobozim, și cu venirea Sfântului Duh ne sfințim. Iar darul cel desăvârșit, duple aceea adecă: „Voiu lăcui întru dânșii, și voiu umbla” (2 Cor. 6. 16)¹³, nu atuncea cu acest lucru, ca celor întăriți în credință, și acelor ce din lucruri o arată pre aceasta. Că după ce ne-am botezat noi, la faptele cele rele și urâte abătându-ne, și pre însuși Sfințirea cu totul o lepădăm. Iar prin pocăință, și mărturisire, și lacrimi, după măsura pocăinței luăm mai înainte ertarea păcatelor; Și așa pre Sfințire împreună cu darul cel de sus.

75. Din pocăință adecă, spălarea întinăciunilor faptelor celor urâte să face. Iar după aceasta împărtășirea Sfântului Duh. Însă nu așa prost, ci după credință, și după așezământul, și duple smerenia celor ce din tot sufletul să pocăesc. Și nu numai aceasta, ci și după ce vor lua de la Părintele și priitorul lor cel Duhovnesc ertarea păcatelor cea desăvârșit. Pentru aceasta bine este totdeauna a ne pocăi, pentru porunca ceea ce poruncește. Că cuvântul acesta adecă „Pocăiți-vă că s-a apropiat Împărăția Cerurilor” (Mat. 3. 2)¹⁴, nehotărât ne arată nouă pre lucrarea pocăinții. Și pentru aceea să cade a ne pocăi totdeauna.

76. Darul Sfântului Duh, sufletelor celor ce s-au făcut Mirese lui Hristos ca o arvună să dă. Și precum fără de arvună nu are întemeiere femeia, că să face cândva întemeată împreunarea cea cu bărbatul ei; Așa și sufletul nu ia niciodată întărită adevărire că va fi în veci cu Stăpânul său și Dumnezeu, sau cu taină și negrăit cu Dânsul se va împreuna, și de frumuseța cea neapropiată a Lui se va îndulci, de nu va lua arvuna Darului Lui, și de nu cu cunoștință pre Dânsul întru sineși îl va câștiga.

77. Precum foile cele de tocmeală, care se scriu, de nu vor primi iscălituri ale marturilor celor vrednici de credință, nu este arvuna întărită și întemeiată. Așa nici fără de lucrarea poruncilor lui Dumnezeu, și fără de câștigarea faptelor bune, nu se face întemeiată strălucirea Darului. Că cele ce sunt întru tocmele mărturii, aceasta este la arvuna cea Duhovnicească lucrarea poruncilor și faptelor cele bune. Că prin acestea desăvârșit o ia pre moștenirea arvunei, fiește carele din cei ce voesc să se Mântuiască.

78. Întăi să scriu ca cum foile cele de tocmeală ale nunții cei Duhovnicești, prin lucrarea poruncilor, apoi de faptele cele bune se iscălesc și să pecetluiesc. Și atuncea Mirele Hristos, dă Miresei adecă, sufletului celui ce s-au făcut mireasă, inelul, adecă arvuna Duhului.

79. Precum mireasa înainte de nuntă numai arvuna o ia de la mirele, iar zestrea cea tocmită, și darurile cele făgăduite ei, după nuntă așteaptă să le ia. Așa și Mireasa-biserica-credincioșilor, și

¹² *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 8: “Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu”.

¹³ *A doua Epistolă către Corinteni*, 6, 16: “Sau ce înțelegere este între templul lui Dumnezeu și idoli? Căci noi suntem templu al Dumnezeului celui viu, precum Dumnezeu a zis că: «Voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeul lor și ei vor fi poporul meu»”.

¹⁴ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 3, 2: “Spunând: pocăiți-vă că s-a apropiat împărăția cerurilor”.

sufletul fieștecăruia din noi, mai întâi ia de la Mirele Hristos numai arvuna Duhului, iar bunătățile cele vecinice, și Împărăția cea Cerească, după ducerea cea desăvârșită de aicea așteaptă să le ia, deplin adevărit fiind prin arvună. Care le arată lor pre acestea ca întru o oglindă, și-î întărește lui pre cele tocmită cu Stăpânul său și Dumnezeu.

80. Precum când se zăbovește mirele întru o călătorie, sau se îndeletnicește în alte oarecare interese, și încă întârziează să facă nunta, adecă se va mâniea mireasa, și va defăima dragostea aceluia, și pre scrisoarea cea de arvună, ori o va șterge, ori o va rupe, îndată cade din nădejdele cele către mirele. Așa și la suflet să poate să se facă. Că dacă va zice cineva din cei ce să nevoesc: până când dator sunt să pățimesc rău? Și de ostenele și de luptele cele pustnicești se va lenevi, și prin lenevirea pocăinței cei necurmăte, ca cum ar șterge, ori ar rupe scrisorile cele de tocmeală, îndată cade desăvârșit din arvună și din nădejdea cea către Dumnezeu.

81. Precum mireasa, dacă-și va muta către altul dragostea mirelui celui logodit cu dânsa, și va trăi la arătare, sau întru ascuns, nu numai nu ia nimic din cele făgăduite ei de la mirele ei și pedepse, și împutări, și prihănirea legei cea după vrednicie va aștepta. Așa cu adevărat și la noi are fire lucrul să se facă. Că dacă va muta cineva pre dragostea sa cea către Mirele Hristos către pofta altui oarecare lucru, ori arătat, ori întru ascuns, și se va birui inima lui (întru ascuns) de dânsul, urâtă se face Mirelui și grețoasă și nevrednică de împreunarea Lui. Că au zis „Eu pre cei ce mă iubesc, îi iubesc“ (Pil. 8. 17) ¹⁵.

82. Fieștecare din noi se cuvine din niște semne ca acestea să socotească, de a luat arvuna Duhului de la Mirele și Stăpânul Hristos. Și de o a luat adecă, sârguiască-se a o ține pre dânsa. Iar dacă nu s-a învrednicit de a o lua, sârguiască-se prin fapte bune și lucruri, și cu pocăință prea ferbinte, iarăși să o ia, și să o păzască pre dânsa prin lucrarea poruncilor și prin câștigarea faptelor celor bune.

83. Precum acoperământul fieștecăruia case, prin temelie și prin ceilaltă a ei zidire stă și să ține; așisderea încă și temeliele pentru ca să ție acoperământul se pun, ca niște de nevoie și trebuincioase; și nici acoperământul fără de temelie, nici temeliele fără de acoperământ nu se poate să stea, fiindcă cu totul se fac netrebuincioase și nefolositoare vieții. Așa și Darul Duhului se ține și să păzește prin lucrarea poruncilor. Și faptele poruncilor, pentru darul lui Dumnezeu, ca niște temelii să pun. Și nici darul Duhului are fire să rămâie întru noi fără de lucrarea poruncilor; Nici lucrarea poruncilor fără de darul lui Dumnezeu, nu sunt trebuincioase și folositoare.

810381

84. Precum casa cea fără de acoperământ, care din lenevirea celui ce o a făcut a rămas așa, nu numai netrebnică este, ci și de batjocoră și de râs face pre cel ce o a zidit. Așa și cela ce temeliele lucrărilor poruncilor le pune, și păreții faptelor bune înalți i-au rădicat, dacă nu pre Darul Sfântului Duh, întru vederea și cunoștința sufletului îl va lua, nesăvârșit este, și vrednic a să milui de la cei desăvârșiți; Că dintru acestea două pricină, negreșit de darul acesta să lipsește: Că ori de pocăință s-a lenevit, ori către adunarea faptelor bune, ca către niște materie multă și nemărginită obosind, au lăsat ceva din cele ce să par adecă nouă prea mică, dar sunt de nevoie către săvârșirea Caselor faptelor bune. Cât nu poate fără de acelea, prin darul Duhului, să se acopere casa faptelor bune.

85. Dacă pentru aceasta s-au pogorât pre pământ Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu, ca prin Sineși să ne împăce pre noi, care eram vrăjmași cu Tatăl său, și cu Sineși să ne unească pre noi întru cunoștință, prin Sfântul și cel de o ființă cu Dânsul Duhul lui, apoi cela ce din darul acesta cade, pre care altul va mai dobândi? Cu adevărat unul ca acesta nici s-a împăcat cu tatăl, nici pre unirea cea cu Dânsul prin împărțășirea Duhului o are.

86. Cela ce s-a împărțășit de Dumnezeescul Duh, de poftele adecă cele pătimate și de desmerdări să izbăvește; iar de nevoile cele firești ale trupului nu să despărtește. Și ca unul ce s-a (despărțit) slobozit de legăturile cele pătimate ale poftelor, și s-a împreunat cu slava și cu dulceața cea fără de

¹⁵ *Pildele lui Solomon*, 8, 17: “Eu iubesc pe cei ce mă iubesc și cei ce mă caută mă găsesc”.

moarte, și neîncetat sus să silește să fie, și cu Dumnezeu să petreacă. Și nici la puțină vreme de la vederea Aceluia și de la desfătarea cea nesățioasă să nu să depărteze. Dar ca unul ce de trup, și de stricăciune să împedecă, și să trage în jos de dânsul, și către cele pământești se întoarce, și atuncea atâta scârbă pentru aceasta are, cât mi să pare că are sufletul păcătosului când să desparte de trup.

87. Precum iubitorului de trup, și iubitorului de vieață, și iubitorului de desmerdări, și iubitorului de podoabă, despărțirea de unele ca acestea îi este moarte, așa iubitorului de curăție, și iubitorului de Dumnezeu, și iubitorului de nematerialnicie, și iubitorului de fapte bune, moarte cu adevărat îi este depărtarea cea prea mică despre unele ca acestea a minții. Că dacă cela ce vede simțita această lumină, dacă puțin cu ochii va miji, sau îi va acoperi pre aceștia altcineva, să mârșăiește, și să scârbește, și a suferi aceasta nicidecum nu suferi, și mai ales dacă oarecare de nevoie lucruri și prea slăvite ar fi văzut; Cu cât mai vârtos cela ce de la Sfântul Duh să luminează, și vede în vedenia minții, și când este deștept și când doarme, „bunătățile acelea, care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit, și pre inimă de om nu s-au suit“ (1 Cor. 2. 9)¹⁶, la care Îngeriî doresc să privească, dacă de oarecare lucruri s-ar depărta și s-ar rupe de la vederea unora ca acestora, se va scârbi și se va necăji. Că moartea i să pare lui că este aceasta și înstrăinare de vieața cea vecinică.

88. Mulți adecă au fericit pre vieața cea pustnicească; iară alții, pre cea amestecată (de obște); iară alții, pre vieața celor ce voesc să proișoșască preste norod, și să-l sfătuiască și să-l învețe, și să zidească Biserica; dintru care mulți și trupește și sufletește pot să se hrănească. Dar cu pre nici una vrednică de laudă, iar pre alta vrednică de prihănire ași fi zis că este. Ci întru tot și întru toate lucrurile și faptele, vieața cea pentru Dumnezeu, și cea după Dumnezeu, e prea fericită.

89. Precum vieața oamenilor din multe științi ale lumii și meșteșugiri să alcătuește, fiindcă altul al meșteșug lucrează, și altul iarăși altul aduce în mijloc, și așa unii pre alții împărtășind, și unii de la alții luând, trăesc oameni, trebuințele cele trupești dându-le firei. Așa este cu puțință a vedea că se face și întru cele Duhovnicești; fiindcă altul altă faptă bună lucrează, și altul alta, și așa calea vieții săvârșindu-o, la un scopos prin toate faptele acestea, toți aleargă și năzuesc.

90. Scoposul tuturor oamenilor celor ce viețuesc dupre Dumnezeu este ca să placă lui Hristos, Dumnezeului nostru; Și pre împăcarea cea cu Tatăl, prin împărtășirea Duhului să o ia, și pre a loruși mântuire pentru aceasta să dobândească. Că aceasta este mântuirea a tot sufletul. Care nefăcându-se, deșartă este osteneala, și deșartă este lucrarea noastră, și fără de înțelegere, și nefolositoare este toată calea vieții, care nu aduce pre cela ce aleargă pre dânsa la acest scopos.

91. Cela ce pre toată lumea o au părăsit, și în munte ca cum să se liniștească s-au dus, și de acolo cu arătare și cu fală scrie la cei din lume, și pre unii adecă îi fericeste, iar pre alții îi lingușește și îi laudă; se aseamănă celui ce s-a desjugat și s-a despărțit de muerea curvă, și cu năravuri urâte și pre rea, și într-o țară depărtată s-au dus, ca să se izbăvească și de pomenirea ei. Apoi uitându-și scoposul pentru care s-a suit în munte, și către cei ce petrec cu curva aceea împreună, ca să zic așa, și împreună cu dânsa să pângăresc, pofteste să scrie și-i fericeste pre dânsii; Unul ca acesta deși nu cu trupul, dar cu inima și cu mintea negreșit pătimește, și împreună să pângărește, căci din voire îi laudă pre dânsii, pentru împleticirea lor cea cu curva aceea.

92. Cu cât sunt laudați și fericiti cei ce în mijlocul lumii petrec, și-și păzesc curate simțirele și inimile de toată pofta cea rea, pre atâta cei ce petrec în munți și în peșteri, și poftesc laudele și fericirele oamenilor, sunt prihăniți și defăimați. Căci ca niște curvari înaintea lui Dumnezeu celui ce cearcă inimile noastre, vor fi și se vor socoti. Că cela ce pofteste să se facă vieața lui auzită, și numele lui și petrecerea lui în lume, să depărtează de Dumnezeu, și să lipește de lume ca de o curvă, și curvește precum norodul cel de demult, precum zice David.

¹⁶ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 9: “Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El”.

93. Cea ce cu credință neîndoită către Dumnezeu, de lume și de cele din lume s-a lepădat, crede că Domnul este milostiv și îndurat, și primește pre cei ce cu pocăință se apropie de Dânsul. Și știind că prin necinstire, cinstește pre robii Săi, prin sărăciea cea desăvârșit îi îmbogățește pre dânsii, și prin ocări și defăimări îi slăvește pre ei, și cum că prin moarte în viața cea vecinică, pătași și nemuritori îi face pre dânsii, se sârguește cu nevoița ca cerbul cel însetat către izvorul cel fără de moarte printr-însele; și către drumul cel repede și răpos, care este întru dânsule, ca pre o scară să suie, pre care adecă Îngerii să suie și să pogoară, spre ajutorul celor ce să suie; Iar Dumnezeu șade deasupra (Fac. 28. 12) ¹⁷, pre voirea cea după puterea noastră și sânguința așteptându-o. Nu căci să veselește să ne vază pre noi ostenindu-ne, ci căci voește iubitorul de oameni să ne dea plățile ostenelelor ca o datorie.

94. Pre cei ce fără de îndoială se apropie și vin la Dânsul, nu-î lasă Dumnezeu nicidecum să cază. Ci când îi vede pre dânsii slăbindu-să și obosindu-să, îi spijinește și-î ajutorează, tinzându-le lor de sus mâna puterii Sale, și către sineși îi întoarce. Și le ajută arătat, împreună și nearătat, cunoscut, și necunoscut, până când toată scara faptelor bune suindu-o, se vor apropie de Dânsul, și toți cu Dânsul tot se vor uni, și pre toate cele pământești le vor uita, fiind acolo sus împreună cu Dânsul „orî în trup, orî fără de trup nu știu” (2 Cor. 12. 3) ¹⁸, și împreună petrecând și de negrăitele bunătăți îndulcindu-să.

95. Cu dreptate este mai întâi să supunem grumazul nostru, sub cerbicea jugului poruncilor lui Hristos și să nu strechiem afară de drumul poruncilor Lui, nici să ne întorcem înapoi; Ci drept și cu osârdie să călătorim întru dânsule până la moarte; și pre noi înșine să ne înnoim, și să ne facem cu adevărat raii noi a lui Dumnezeu, până când Fiul, împreună cu Tatăl, prin Sfântul Duh, va intra și va locui întru noi (Ioan 14. 23) ¹⁹. Și atunci când tot pre Dânsul îl vom câștiga lăcuiitor întru noi și dascăl, orice oarecăruiă pre aceasta o va primi din mâna lui Dumnezeu, și după glăsuirea Aceluia cu osârdie o va săvârși. Iar mai înainte de vreme, nu ni să cade a o căuta pre aceasta, și nici să primim a o lua pre dânsa când ni să dă de la oameni. Ci să îngăduim întru poruncile Stăpânului nostru Dumnezeu, și poruncile Lui să așteptăm.

96. După ce vom lua noi slujba Dumnezeștilor lucrări, și o vom săvârși bine și cu plăcere de Dumnezeu, dacă ni se va porunci de la Sfântul Duh la altă slujbă să ne mutăm, sau la altă lucrare și faptă, să nu stăm împotrivă. Că Dumnezeu nici deșerți voește să fim noi, nici întru una și aceeași lucrare întru care am început, până în sfârșit să rămânem. Ci voește să sporim, și de-a pururea porniți către dobândirea celor mai bune să fim, duple voia adecă cea Dumnezească, iar nu duple a noastră umblând.

97. Cea ce să sârguește să și omoare voia sa, dator este să facă voia lui Dumnezeu. Și în locul voii sale, pre a lui Dumnezeu să o aducă și să o bage întru sineși, și pre aceasta să o răsădească și să o altoiască întru inima sa. Și lângă aceasta dator este să ia sama cu de-adinsul, dacă cele ce s-au răsădit și s-au altoit, acelea adecă, înrădăcinându-să adânc, odrăslesc; Iar cele altoite, dacă s-au prins, și s-au vindecat, și s-au unit, și un pom s-au făcut. Și dacă a crescut, și a înflorit, și rod frumos și dulce a făcut. Cât să nu să cunoască de dânsul, nici pământul care mai înainte a primit sămânța, și nici tulpina întru care s-a altoit neînțălesul și netălcuițul și de vieață aducătorul rodul acela.

98. Dacă ertare a tuturor păcatelor tale ai luat, orî prin mărturisire, orî prin îmbrăcare prin Sfântul și Îngerescul chip, oare acest lucru de câtă dragoste, și mulțămire, și smerenie va fi ție

¹⁷ *Facerea*, 28, 12: “Și a visat că era o scară, sprijinită pe pământ, iar cu vârful atinge cerul; iar îngerii lui Dumnezeu se urcau și se pogorau pe ea”.

¹⁸ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 3: “Și-l știu pe un astfel de om – fie în trup, fie în afară de trup, nu știu, Dumnezeu știe –”.

¹⁹ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 14, 23: “Iisus a răspuns și i-a zis: Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și vom face locaș la el”.

pricină? Căci de nenumărate pedepse fiind vrednic, nu numai de acestea te-ai învrednicit, adecă de punerea de fii, și de slava, și de împărăția Cerurilor, ci și de pedepsele acelea te-ai izbăvit. Pre acestea în minte întorcându-le, și totdeauna pomenindu-le, fii gata și sprintenește-te, ca să nu necinstești pre cela ce te-a făcut și te-a cinstit pre tine, și nenumăratele greșale ți le-au ertat. Ci prin toate lucrurile tale, proslăvește-l și cinstește-l pre Dânsul, ca și El mai mult să te proslăvească pre tine, pre care te-a cinstit mai mult decât pre toată zidirea ceastă văzută, și al Său prieten te-a numit.

99. Cela ce își taie voia sa pentru frica lui Dumnezeu, așa necunoscut precum el nu știe, Dumnezeu îi dăruiește lui voea sa, și neștearsă pre dânsa o păzește întru inima lui, Să deșchide ochii lui cei ai minții, să o cinstească pre dânsa, și-î dă putere ca să o îplinească pre dânsa. Și acestea darul Sfântului Duh le lucrează, și fără de Dânsul nu se face nimic.

100. Cu cât sufletul este mai cinstit decât trupul, cu atâta omul cel cuvântător este mai bun decât toată lumea. Ca să nu socotești mărirele zidirelor celor ce sunt întru dânsa, și pentru aceasta mai cinstite decât pre tine să le socotești, omule. Ci către darul cel dat ție căutând, și pre vrednicia sufletului tău celui gândit și cuvântător cunoscându-o, laudă și proslăvește pre Dumnezeu, cela ce mai mult decât pre toate acestea văzute te-a cinstit pre tine.

101. Să luăm sama cum să slăvim pre Dumnezeu. Și să slăvește Dumnezeu de noi, nu întru altfel, decât precum de Fiul Său s-a proslăvit. Că prin acelea cu care Fiul a proslăvit pre Tatăl Său, prin acelea și s-a proslăvit și Fiul de la Tatăl Său. Și pre acelea și noi cu sârguință să le lucrăm, ca prin acestea să proslăvim pre Dumnezeu, care a primit a să numi Tatăl al nostru care este în Ceruri. Și să ne proslăvim și noi de la Dânsul cu slava Fiului pre care o avea mai înainte de a să face lumea de Dânsul (Ioan 17. 5)²⁰. Și acestea sunt, Crucea, adecă omorârea despre toată lumea, necazurile, ispitele, și orice altă din patimile lui Hristos. Pre care suferindu-le cu răbdare multă, urmăm pătimirelor lui Hristos și printr-însele proslăvim pre Tatăl nostru și Dumnezeu, ca niște Fii ai Lui după dar, și împreună moștenitori ai lui Hristos.

102. Sufletul carele de ținerea și împătımirea celor văzute cu bună simțire desăvârșit nu s-a izbăvit, pre ispitele cele de scârbă ce năpădesc asupra lui, și supărările ce-î vin lui de la draci și de la oameni, fără de scârbă a le suferi nu poate. Ci ca cu o legătură legat fiind cu împătımirea lucrurilor celor lumești de paguba banilor să mușcă, și de lipsirea lucrurilor să năcăjește, și de ramele cele aduse și puse pre trupul lui foarte se chinuiește.

103. Dacă cineva de ținerea și de pofta lucrurilor celor simțite a rupt pre sufletul său, și cu Dumnezeu pre acesta l-a legat, acesta nu numai banii și averile cele de prin prejurul lui le va defăima, și ca niște streine și ale altora lipsindu-să se va afla, ci și ispitele cele scârbicioase ce se aduc asupra trupului lui, cu bucurie și cu mulțămirea cea cuviincioasă le va răbda. Văzând de-a pururea, după Dumnezeescul Apostol „Că cu cât să strică omul cel dinafară, pre atâta cel dinlăuntru se înnoește din zi în zi“ (2 Cor. 4. 16)²¹. Iar întru altfel nu este cu puțință pre necazurile cele după Dumnezeu să le rabde cu bucurie. Că de cunoștință desăvârșit este trebuință întru acestea și de înțelepciune Duhovnicească. Iar cela ce este lipsit de acestea, întru întunerecul desnădăjduirei și al neștiinței de-a pururea umblă, și nu poate pre lumina răbdării, și a mângâierei nicidecum să o vază.

104. Și tot cela ce cu părere este înțelept, și priceput de învățăturile științei, niciodată nu să învrednicește să se plece și să privească întru tainele lui Dumnezeu; Până nu se va smeri mai întâi, și nebun se va face, și împreună cu trufiea, și pre cunoștința ceea ce i să pare că o are, o va lepăda. Că cela ce aceasta face, și celor înțelepți întru cele Dumnezești cu credință neîndoită urmează, și

²⁰ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 17, 5:* „Și acum, preaslăvește-Mă Tu, Părinte, la Tine Înșuți, cu slava pe care am avut-o la Tine, mai înainte de a fi lumea”.

²¹ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 4, 16:* “De aceea nu ne pierdem curajul și, chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinăuntru însă se înnoiește din zi în zi”.

de acestea să povățuește, și împreună cu dânșii va intra în Cetatea Dumnezeului celui viu. Și de Dumnezeescul Duh povățuindu-să și luminându-să, vede și să învață, acelea care nimenea din oamenii ceilalți a le vedea și a le învăța niciodată nu poate. Și atunci să face de Dumnezeu învățat.

105. Pre cei de Dumnezeu învățați Ucenici, oamenii cei înțelepți ai veacului acestuia, îi socotește nebuni. Ei fiind într-o adevăr nebuni, fiindcă s-au iscusit, și s-au oțărât într-o înnebunită învățătură, sau înțelepciune cea din afară, pre care a înnebunit, după Dumnezeescul Apostol (1 Cor. 1. 20)²², și pre care glasul cel de Dumnezeu cuvântător „pământească, o numește, sufletească, drăcească, plină de prigonire și de izmă“ (Fac. 3. 15)²³. Că afară fiind unii ca aceștia de Dumnezeasca lumină, pre minunile cele ce să află într-o dansă a le vedea neputând, pre cei ce petrec și dvoresc în lumină, și pre cele ce sunt într-o dansă le văd și le învață, ca pre niște rătăciți îi socotește, ei însuși fiind rătăciți, și negustați de bunătățile lui Dumnezeu cele negraite.

106. Cum că și acum sunt nepătimiși, și Sfinți, și plini de Dumnezească lumină, petrecând în mijlocul nostru, care atâta s-au omorât mădulările sale cele de pre pământ, despre toată necurăția și pofta cea prea pătimasă, încât nu numai de la sine nu pot să gândească, sau să facă vreun lucru rău, ci nicicând de altul spre acestea să trag ei, nici o schimbare din neîmpătimirea ceea ce este într-o dânșii nu pătimesc: Ar fi putut să-și cunoască pre aceștia dacă ar fi știut, și dacă ar fi înțeles Dumnezeieștile cuvinte cele ce în fieștecare zi se citesc și să cântă de dânșii, cei ce grăesc cum că nu se află nicidecum unii ca aceștia în vremea de acum; și nu cred celor ce pentru Dumnezeiești lucruri învață într-o înțelepciunea Duhului. Că dacă ar fi avut cunoștință desăvârșită a Dumnezeiești scripturi, ar fi crezut bunătăților celor grăite de Dumnezeu, și dăruite nouă. Dar devreme ce neîmpărtașiți sunt de niște bunătăți ca acestea, din pricina trândăviei și a lenevirei lor, și pre cei ce s-au împărtașit și pentru niște bunătăți ca acestea învață, necrezându-și îi prihănesc.

107. Pentru aceasta nu-mi voesc cei ce sunt plini de darul lui Dumnezeu, și desăvârșiți într-o cunoștință și înțelepciunea cea de sus, să meargă și să cerceteze pre cei ce sunt în lume, ca plată oarecare să le pricinuiască lor, prin aducerea aminte de poruncile lui Dumnezeu, și prin facerea de bine, doară de vor înțeleg și să vor pleca. Fiindcă cei ce nu să poartă de Duhul lui Dumnezeu, într-o întunecare umblă. Și nu știu nici unde merg, nici în care poruncă sporesc. Că poate cândva viindu-și într-o sine, din mândria ceea ce i-au cuprins pre dânșii, vor primi adevărata învățătură a Sfântului Duh. Și pre voea lui Dumnezeu auzindu-o, cu adevărat și fără de fățarnicie, se vor pocăi. Și făcându-o pre dansă, se vor învrednici de oarecare dar Duhovnicesc. Iar dacă pricinuitoari de un folos ca acesta nu vor putea lor să se facă, tânguindu-să de întunecarea inimii lor, se întorc la chiliile lor, ziua și noaptea rugându-să pentru mântuirea lor. Că pentru altceva nici odinioară nu se vor scârbi, cei ce neîncetat cu Dumnezeu sunt, și sunt prea plini de tot binele, fără numai pentru aceasta.

108. Carele este scoposul economiei trușești a Cuvântului lui Dumnezeu, carele într-o toată Dumnezeiasca scriptură să propovăduiește și de noi adecă să cetește, dar nu să cunoaște? Decât cu adevărat, ca împărtașindu-să de ale noastre, părtași să ne facă pre noi de ale Sale. Că Fiul lui Dumnezeu, pentru aceasta Fiul omului s-a făcut, ca pre noi oamenii, Fii lui Dumnezeu să ne facă. Și la ceea ce este El duple fire, să suie duple dar pre neamul nostru, născându-ne pre noi de sus prin Duhul Sfânt. Și în dar băgându-ne pre noi într-o Împărăția Cerurilor, iar mai vărtos dăruindu-ne nouă să avem „în lăuntru nostru pre Împărăția Cerurilor“ (Luc. 17. 21)²⁴. Ca să nu fim într-o nădejde

²² *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 1, 20: “Unde este Înțeleptul? Unde e cărturarul? Unde e cercetătorul acestui veac? Au n-a dovedit Dumnezeu nebună înțelepciunea lumii acesteia?”

²³ *Facerea*, 3, 15: “Dușmănie voi pune între tine și între femeie, între sămânța ta și sămânța ei; aceasta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul”.

²⁴ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 17, 21: “Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru”.

că vom intra întru dânsa, ca dobândindu-o pre dânsa, și avându-o înlăuntru nostru, să strigăm „Iară vieața noastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu” (Coloseni 3. 3) ²⁵.

109. Botezul nu ne lipsește pre noi de stăpânirea de sineși, și de însuși voirea noastră, ci pre slobozenie o dăruiește nouă, ca să nu ne mai tiranisim noi și nevrând de dieavolul. Însă în puterea noastră este după botez, ca ori întru poruncile lui Dumnezeu Stăpânului nostru și Dumnezeu, întru care ne-am botezat, cu voirea noastră să rămânem, și pre calea poruncilor lui să umblăm, ori din această cale dreaptă să ne abatem, și către împotrivă luptătorul și dușmanul nostru diavol să ne întoarcem iarăși.

110. Ceî ce după Sfântul Botez, voilor celui viclean să supun, și pre cele ce-î sfătuește acela le lucrează, pre sineși de Sfântul Mitras „înstreinat-s-au păcătoșii din pânțecă” (Ps. 57. 3) ²⁶. Că fieștecăre din noi nu să schimbă, și nici din firea întru care s-a zidit să strămută, ci bun zidindu-să de Dumnezeu (că Dumnezeu rău n-a făcut) neschimbat cu firea întru care s-a zidit, și cu ființa fiind, pre acelea care le alege, și le voește, și cu socoteală pre acelea le și lucrează, ori bune, ori rele. Că precum pre sabie, ori de o va unelti cineva la lucrul cel rău, ori la cel bun, ea dintru a sa fire nu să strămută, ci rămâne fer. Așa și omul, lucrează și face adecă, dupre cum s-au zis, acelea pre care le voește, dar dintru a sa fire afară nu esă.

111. Milostenia ceea ce să face numai la unul, nu mântuește pre om; Iar defăimarea unuia numai, la focul cel vecinic trimite. Că „am flămânzit, și am însetoșat” negreșit nu s-au zis de Domnul pentru o dată numai, nici pentru o zi, ci prin toată vieața arată că nu s-a hrănit, și nu s-a adăpat, și nu s-a îmbrăcat, și orice alt care urmează acestora (Mat. 25. 42) ²⁷, nu pentru o dată, ci pentru de-a pururea, și prin toată vieața, și la toți Domnul și Dumnezeul nostru a mărturisit că le primește de la robii Săi.

112. Căla ce la o sută a dat milostenie, și putea și altora să dea, și să adape, și să hrănească pre mai mulți, și către ceî ce să roagă către dânsul și strigă îi gonește, ca unul ce n-a hrănit pre Hristos se va judeca de Dânsul, fiindcă și întru toți aceea este Hristos care și întru fieștecăre din ceî prea micî să hrănește.

113. Căla ce astăzi dă tuturor toate, adecă cele spre trebuința trupului, iar mâine putând aceasta să o facă, se va lenevi despre oarecare frați, și de foame, și de sete, și de răceală îi va lăsa să se strice, pre însuși Hristos l-au trecut cu vederea, și l-a lăsat să moară, și pre Dânsul l-au defăimat carele au zis „Întrucât ați făcut unuia dintru acești prea micî, Mie ați făcut” (Mat. 25. 40) ²⁸.

114. Cu acest scopos, fața fieștecăruia sărac au primit să o ia asuprași; și cu tot săracul pre sineși s-au asemănat. ca nimenea asupra fraților celor ce cred întru Dânsul, să nu să rădice; Ci fieștecăre văzând pre fratele și pre vecinul său ca pre Dumnezeul său, mult mai mic pre sineși decât fratele său, pre cât decât căla ce l-au făcut pre el, să se socotească, și ca pre Dânsul să-l primească, și să-l cinstească, și toate averile lui, spre slujirea și grijirea lui să le deșarte. Precum și Hristos, Dumnezeul nostru, ș-au deșartat Sângele Său pentru mântuirea noastră.

115. Căla ce au luat poruncă, pre aproapele său să-l aibă ca pre sineși, nicidecum nu numai întru o zi, ci preste toată vieața, pre acesta dator este să-l aibă așa. Și celui ce i s-a poruncit să dea fieștecăruia celui ce cere, acela i să poruncește să facă acest lucru întru toată vieața lui. Și cel ce voește să-î facă lui alții bunătățile acelea care le poștește, pre acelea i să va cere lui să le facă și el altora.

116. Decî precum cel ce are pre aproapele său ca pre sineși, nu suferă nimic decât aproapele său să aibă mai mult, și dacă are, și cu împărțire nu va da din destul, până ce și el se va face sărac,

²⁵ *Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 3: “Căci voi ați murit și viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu”.

²⁶ *Psalmi*, 57, 3: “Înstrăinat-s-au păcătoșii de la naștere, rătăcit-au din pânțecă, grăit-au minciuni”.

²⁷ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 25, 42: “Căci flămând am fost și nu Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și nu Mi-ați dat să beau”.

²⁸ *Idem*, 25, 40: “Iar Împăratul, răspunzând, va zice către ei: Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, ore amici, Mie Mi-ați făcut”.

și cu cei de aproape ai săi se va asemăna, al poruncii Stăpânului împlinitor nu se va arăta. Nicăci acela ce voește să dea tuturor celor ce cer, că până la un ban, sau până la o bucată de pâine, având se va întoarce despre cineva din cei ce cer de la dânsul. Nicăci acela ce nu face aproapelui, câte voește ca altul să-și facă lui. Așa și cel ce pre tot săracul adevărat, și pre cel prea mic l-a hrănit, l-a adăpat, l-a îmbrăcat, și pre celelelate toate le-a lucrat cu dânsul, dar pre unul numai l-a defăimat, și l-a trecut cu vederea, și unul ca acesta se va socoti ca cum pre însuși Hristos, Dumnezeu, l-ar fi trecut cu vederea flămând și însetat.

117. Poate împăvrătoare se vor arăta acestea la toți. Pentru aceea și li se va părea cu cale zic întru sineși: Cine poate oare pre toate acestea să le facă, cât pre toți să-și hrănească, și să-și grijască, și nicădecum pre nici unul dintru aceștia să-și treacă cu vederea? Dar vor auzi pre Pavel luminat strigând: „Că dragostea lui Hristos ne ține pre noi care judecăm sau socotim acestea. Că dacă unul pentru toți a murit, iată dar cei toți au murit“ (2 Cor. 5. 14) ²⁹.

118. Precum poruncile cele cuprinzătoare, cuprind întru sine pre toate poruncile cele din parte; Așa și faptele bune cele cuprinzătoare, cuprind în sine pre faptele cele din parte. Că cel ce s-a vândut averile sale, și le-a împărțit la săraci și deodată s-a făcut sărac, cu aceasta pre toate poruncile cele din parte le-a împlinit. Că nu mai are trebuință să dea celui ce cere, sau să nu se întoarcă de către acela ce voește să se împrumute de la dânsul. Așa și acela ce neîncetat să roagă, întru aceasta pre toate le-a cuprins. Și nu mai are trebuință să laude pre Domnul de șapte ori pe zi, sau mai este sub vreo nevoie să-l laude sara, și dimineața, și amiază-zi; Fiindcă acum pre toate le-a împlinit, de câte ori duple canoane, și vremi, și ceasuri hotărâte, ne rugăm și cântăm. Așa și cel ce a câștigat cu cunoștință pre Dumnezeu întru sine, Cel ce dă cunoștință oamenilor, pre toată Sfânta scriptură o a trecut, și pre tot folosul cel din cetire l-a dobândit, și nu va mai avea trebuință de cetirea cărților. Că cum? Că acela ce a câștigat întru sineși vorbitor pre Dumnezeu, Cel ce a înșuflat pre cei ce au scris Dumnezeștile Scripturii, și de la Acela se învață tainele cele ascunse și negrăite? Ci aceasta va fi celorlalți carte de Dumnezeu înșuflată, care poartă întru sine taine nouă și vechi, scrise cu degetul lui Dumnezeu întru dânsa. Că acela ce pre toate le-a săvârșit, și s-a odihnit întru Dumnezeu, prin începătoarea săvârșire de toate lucrurile sale.

119. Scurgerea care se face în somn, din multe pricină obicnuește să se facă. Din lăcomia pântecelui, din mărirea deșartă și din pizma dracilor. Se face încă și din multa privighere, fiindcă se slăbănogeste trupul, și să molește în somn. Se face încă și din frică să nu pătimească aceasta, sau pentru Dumnezeasca liturghie, Preot fiind cineva, sau și pentru împărțirea Dumnezeștilor taine, și când se află în pat și să supune gândurilor friceii aceștia, ca nu cumva să pătimească, după ce a adormit a pățimit aceasta; care lucru și acesta al zavistiei dracilor este. Încă și întru altfel să întâmplă aceasta, când cineva ziua a văzut vreo față frumoasă, apoi o zugrăvește pe aceasta în gândul său, și va dormi cu gândurile cele curvești, și pentru moleșirea nu le-a izgonit pre dânsule, cade în somn poate și deștept fiind, și zăcând pre pat. Încă și întru alt fel, când oarecare trândavi ca mine, șezând, și pentru lucruri pătimeșe vorbind, ori și cu împătımire, ori și nu. Apoi mergând să doarmă, și pre acestea în minte învârtindu-le, și poftorindu-le, și întru învoirea acestora adormind, pătimeșc în somn, poate încă și întru însuși vorbirea celuiilalt om, altul a primit vătămare. Pentru aceasta să cuvine să luăm aminte de înșine întotdeauna, și cuvântul Prorocului să-l cugetăm „Mai înainte vedeam pre Domnul înainte mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clătesc“ (Ps. 15. 8) ³⁰. Și cu niște cuvinte ca acestea să ne astupăm urechile. De multe ori și când din rugăciune a încetat cineva, în porniri trupești s-a împins, duple cum și în capul cel pentru rugăciune a arătat.

²⁹ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 14: „Căci dragostea lui Hristos ne stăpânește pe noi care socotim aceasta, că dacă unul a murit pentru toți, au murit deci toți“.

³⁰ *Psalmii*, 15, 8: „Văzut-am mai înainte pe Domnul înainte mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin“.

120. Frate, întru începutul lepădării tale de lume, sârguește-te ca faptele cele bune întru tine să le răsădești, ca și obștei să te faci trebuincios, și pre sineți până la cele mai depre urmă să te mărească Domnul. Să nu câștigi către Egumenul îndrăsneală niciodată, după cum și altă dată am zis: Nicî să cauți cinste de la dânsul. Să nu agonisești prietenie cu cei mai mari ai tăi, nicî să înconjuri pe la chiliile lor. Știind că prin aceasta nu numai patima mării deșarte începe a să înrădăcina întru tine, ci și urâcios Egumenului te vei face. Iar cum? Cel ce înțelege, înțelege. Ci șezi în chiliea ta, ori în ce fel ai fi, în pace. Și de cela ce voește să vorbească cu tine, să nu te întorci pentru evlaviea. Ci dacă cu socoteală părintească vei vorbi cu dânsul, nu te vei vătăma, deși din cei împotivnici este. Iar dacă aceasta care ți-o zic, o vezi că nu-ți este de folos, scoposului celui ce te folosește să cuvine să urmezi.

121. Și să cuvine totdeauna să aibi frica lui Dumnezeu, și în fieștecare zi să te cerci pre sineți, ce lucru bun ai făcut, și ce din cele rele s-au lucrat de tine. Și pre cele bune, adecă să le uiți, ca nu cumva în patima mării deșarte să cazî; Iar pentru cele împotivnice, adecă pentru greșale, să verși lacrimi cu mărturisire, și cu rugăciune întinsă. Și fie-ți ție cercarea așa: După ce se va săvârși ziua, și va sosi sara, să socotești, și să gândești întru sineți, oarecum cu ajutorul lui Dumnezeu am trecut ziua. Oare n-am osândit, sau n-am ocărât, sau n-am smintit pre cineva, sau n-am căutat cu patimă în fața cuiva, sau nu am neascultat pre cela ce este mai mare întru slujbă și m-am lenevit de dânsa, sau m-am mâniat pre cineva, sau stând, la slujba dimineții, pre mintea mea întru lucruri nefolositoare o am îndeletnicit, sau de trândăvie îngreindu-mă, de Biserică și de canonul meu m-am (lenevit) lipsit? Și când întru acestea toate, pre sineți nevinovat te vei afla, care lucru este cu neputință, „că nimenea nu este curat de întinăciune, măcar o zi de ar fi pre inima sa“ (Pil. 20. 9)³¹, atuncia cu multe lacrimi către Dumnezeu strigă: Doamne, iartă-mă, de câte cu lucrul, ori cu cuvântul, și întru cunoștință, și întru necunoștință am păcătuit. Că multe greșim, și nu le cunoaștem.

122. Să cuvine să-ți mărturisești în fieștecare zi gândurile tale la Părintele tău cel Duhovnicesc, și cea zisă de la dânsul, ca din gura lui Dumnezeu, cu toată deplin adevărarea să o priimești; și să nu le arăți pre acestea altuia cuiva. Adecă, că aceștea și aceștea întrebând eu pre Părintele, el aceasta mi-au răspuns mie; oare bine au hotărât, sau nu? Și ce oare sunt dator să fac spre tămăduire? Că graiurile acestea, sunt pline de necredința cea către Părintele tău și de suflet vătămatoare. Și aceasta mai de multe ori s-a obișnuit să se întâmple celor noi începători.

123. Și pre toți cei din Chinovie, ca pre niște Sfinți să cuvine să-i vezi, și numai pre sineți să te socotești mai păcătos și mai pre urmă decât toți; Și cum că toți să mântuesc, și numai tu singur te vei munci în ziua aceea a judecării. Și la slujba Bisericeii stând, acestea să le gândești, și să nu încetezi întru umilință cu ferbințeală a plânge, și să nu bagî samă de cei ce să smintesc de aceasta, sau și te ia în batjocoră. Iar dacă te vezi pre sineți că dintru acest lucru, întru mărirea deșartă te aluneci, eșind din Biserică, întru ascuns fă lucrul acesta, și iarăși degrab intră în Biserică, și stai la locul tău. Că aceasta la cei noi începători, foarte bun lucru este, mai ales la cei șase Psalmi, și la cetirea Psaltirei și a cuvântului, și la Dumnezeasca Leturghie. Și ia aminte să nu osândești pre nimenea. Ci aceasta pune-o în mintea ta, cum că toți câți mă văd pre mine tânguindu-mă, socotindu-mă pre mine că sunt mult păcătos, se roagă pentru a mea mântuire. Și negreșit dacă aceasta de-a pururea vei gândi-o și necurmat vei face, O! foarte mult te vei folosi, Și pre Darul lui Dumnezeu asupra-ți îl vei trage, și al Dumnezeștilor Fericiri părtaș te vei face.

124. Să nu mergi la chiliea cuiva, afară de a Egumenului, și la a acestuia rar. Ci de voești de vreun gând să-l întrebî, în Biserică fă-o aceasta. Și de la slujba Bisericeii, îndată du-te la chiliea ta, apoi așa la ascultare. Iar după Pavicerniță, afară de chiliea Egumenului puind metanie, și cerând blagoslovenie, iarăși plecat în jos cu tăcere aleargă la chiliea ta. Că mai bine este un Sfinte Dumnezeule

³¹ *Pildele lui Solomon*, 20, 9: "Cine poate spune: Curățit-am inima mea; sunt curat de păcat?".

cu luare aminte, și să te culci, și să dormi, decât privighere de patru ceasuri întru vorbiri nefolositoare. Însă unde este umilință și plâns Duhovnesc, acolo este și Dumnezeasca strălucire, și prin venirea acesteia, să alungă trândăvia și boala.

125. Iar dragoste osebită cu orice fel de față să nu câștigă, mai ales cu cel nou începător, deși s-ar părea ție că are vieță prea bună și nu cu prepus. Că din dragostea cea Duhovnicească, mai de multe ori te prăpădești (sau prăpăstuești) pre sineți întru cea pățimașă, și cazi în necazuri nefolositoare. Că acest lucru urmează să se facă, mai ales la cei ce să nevoesc. Însă smerenia, și necurmata rugăciune, te va învăța pre tine acestea. Că nu mă încape vremea cu de-amăruntul să zic pentru toate acestea. Iar cel ce înțalege, înțaleagă.

126. Și pre sineți despre tot fratele ce este în chinovie să te afli strein, dar mai mult de cei cunoscuți din lume. Și pre toți întocmai să-ți iubești, și pre cei cucernici, și pre cei ce să nevoesc, ca pre niște Sfinți să-ți vezi. Iar pentru cei ca mine trândavi, întins să te rogi. Însă după cum mai sus am arătat, pre toți Sfinți socotindu-ți, sânguește-te prin plâns, de patimă să te curățești. Ca strălucindu-te de la Darul lui Dumnezeu, pre toți deopotrivă să-ți socotești, și pre fericirea celor curați cu inima să o dobândești.

127. Și pre aceasta socotești-o frate, că să zice depărtare de lume, adecă pre cea desăvârșit omorâre a voii sale, după aceea pre neîmpătimrea, și lepădarea de Părinți, și de rudeni și de prietenii.

128. Apoi așa să te desgolești de toate averile tale, împărțindu-le la săraci, după Cela ce a zis „Vinde-ți averile tale, și le dă săracilor“ (Mat. 19. 21)³², și uitare să facă de toate fețele care cu lipire le-ai iubit, ori trupești, ori Duhovnicești.

129. Și să-ți mărturisești pre toate cele ascunse ale inimei tale, câte din pruncie și până în ceasul acela de tine s-au lucrat, înaintea Părintelui tău celui Duhovnesc, sau înaintea Egumenului, ca înaintea însuși lui Dumnezeu, Cel ce cercă inimele și rărunchii. Știind că „Ioan a botezat cu botez de pocăință, toți venea la El și-și mărturisea păcatele lor“ (Mar. 1. 4, 5)³³. Că dintru aceasta, mare bucurie sufletului, și ușurare științei să pricinuește. după cuvântul cel Prorocesc „Spuneți tu întâi păcatele tale, ca să te îndepărtezi“ (Isa. 43. 26)³⁴.

130. Și să puți în gândul tău această deplin adevărită, după întoarcere în vieță de obște, cum că toți au murit și părinții și prietenii tăi. Și nici caută pentru vreo trebuință trupească, să ceri de la dânsii ceva. Iar dacă și din purtarea de grijă a lui Dumnezeu, și s-ar trimete ceva de la ei, primește, și roagă-te lui Dumnezeu pentru dânsii, căci au făcut purtare de grijă pentru tine; Și dă pre cele trimise la casa de streini, sau la spital. Și acest lucru să-l faci cu smerenie, că nu este al celor desăvârșiți, ci al celor prea mici.

131. Și să faci tot lucrul care este bun, cu smerenie, gândind pre Cela ce a zis „Când pre toate le veți face, ziceți că robii netrebnicilor suntem, că ceea ce am făcut datorii să facem, am făcut“ (Luca 17. 10)³⁵.

132. Și să te păzești, și de a nu primi niciodată Sfânta Împărtașire, având tu asupra cuiva până și la o asupreală de gând, până ce prin pocăință vei lua împăcare. Însă și aceasta din rugăciune le vei învăța.

133. Și să fii gata în toată ziua spre primirea a tot necazul, socotindu-le pre acestea că sunt izbăvire de datoriile cele multe, și să mulțumești lui Dumnezeu celui Sfânt. Că dintru acestea câștigă

³² *Sfânta Evanghelie după Matei*, 19, 21: „Iisus i-a zis: dacă voiești să fii desăvârșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer; după aceea, vino și urmează-Mi”.

³³ *Sfânta Evanghelie după Marcu*, 1, 4-5:

“4. Ioan boteza în pustie, propovăduind botezul pocăinței întru iertarea păcatelor.

5. Și ieșeau la el tot ținutul Iudeii și toți cei din Ierusalim se botezau de către el, în râul Iordan, mărturisindu-și păcatele”.

³⁴ *Isaia*, 43, 26: “Adu-Mi aminte ca să judecăm împreună, fă tu însuți socoteala ca să te dezvinovățești”.

³⁵ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 17, 10: “Așa și voi, când veți face toate cele poruncite vouă, să ziceți: Suntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem”.

cineva îndrăzneală nerușinată, dupre Marele Apostol „Că necazul, zice, răbdare lucrează, iar răbdarea, lămurire; iar lămurirea, nădejde; iar nădejdea nu rușinează“ (Rom. 5. 3, 5) ³⁶ „pentru că bunătățile acelea, care ochiul nu le-a văzut, și urechea nu le-a auzit, și la inimă de om nu s-a suit“ (1 Cor. 2. 9) ³⁷; acestea sunt după nemincinoasa făgăduință a lui Dumnezeu, celor ce prin necazuri, pre răbdare o arată, ajutorindu-i Darul; Că fără de darul lui Dumnezeu, nimeni nu poate să isprăvească vreun bine.

134. Să nu câștigi vreun lucru materialnic în chiliea ta, până la un ac, afară de rogojină, de o piele, și de o rasă, și hainele cu care ești îmbrăcat, și de este cu puțință, să nu aibi nici papură sub picioare. Că este și pentru aceasta oarecare cuvânt ascuns. Însă cel ce înțalege, să înțaleagă.

135. Nici iarăși să ceri tu ceva de la Egumenul din cele trebuincioase, afară de cele hotărâte, și pre acestea când El te va chema și ți le va da. Nici să te pleci nicidecum gândului celui ce te sfătuește pre tine să schimbi ceva din cele ce ți se dau. Ci orice fel ar fi, ca de la Dumnezeu cu mulțămintă să le ei, și cu dănele să te chivernisești, și să nu ești să cumperi alta. Și întinându-se haina ta, de două ori pe an să o speli pre dânsa. Și să ceri cu chip de sărac și de strein cu toată smerenia, de la alt frate îmbrăcăminte, până când a ta cea spălată, de Soare se va usca. Apoi așa iarăși cu mulțămintă să i-o dai înapoi. Asemenea și rasa, și orice alt lucru.

136. Și să te ostenești după putere în slujbă. Și să îngăduiești în chilie întru rugăciune, cu umilință, și cu luare aminte, și cu necurmăte lacrimi. Și să nu pui în gândul tău că astăzi preste măsură te-ai ostentit, și să scazi ceva din rugăciune, pentru osteneala trupului. Că zic ție, că orișicât se va sili cineva pre sineși întru slujbă, când se va lipsi de rugăciune, să socotească că mare lucru a perdut. Fiindcă cu adevărat așa și este.

137. Și mai înainte de toți să apuci la slujbele cele Bisericești, și mai pre urmă decât toți să ești, afară de mare nevoie.

138. Să-ți câștigi toată supunerea către Egumenul cel din vremea ta, de carele te-ai și tuns. Și fără de judecată pre cele poruncite de la dânsul să le împlinești până la moarte, de s-ar și părea ție că sunt cu neputință. Că întru aceasta urmează pre Cela ce „a ascultat până la moarte, și moartea de cruce“ (Filip. 2. 8) ³⁸. Și nu numai pre Egumenul, ci și pre toată frățimea, și pre cela ce este mai mare preste slujbe, nu să cuvine să-l necinstești pre el întru ceva; Ci deși preste putere ar fi lucrul cel ce ți s-a poruncit, puind metanie cere-ți ertăciune. Iar dacă nu se va pleca la aceasta, ca adecă să te erte, ci voește să-ți faci porunca lui, socotind și gândind că a „silitorilor este Împărăția Cerurilor, și silitorii o răpesc pre dânsa“ (Matei 11. 12) ³⁹, să cuvine să te silești pre sineți.

139. Să te tăvălești cu inima zdrobită la picioarele a toatei frățimi, ca un nearătat, și nevestit, și necunoscut, și ca cum cu totul ai fi un nimic. Că cela ce așa își petrece vieața, îndrăznesc a zice, că se face văzător, și multe va grăi mai înainte, Darul ajutându-i. Cela ce este unul ca acesta, și pentru neajungerile altora va plânge, neînvăluit de lucrurile celor materialnice va rămânea; Fiindcă dorul cel Duhovnesc și Dumnezeesc, nu-l lasă pre dânsul să se alunece întru acestea. Și nu este lucru minunat să procească cineva. Că de multe ori să întâmplă și de la draci să se facă aceasta.

³⁶ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 3-5:

“3. Și nu numai atât, ci ne lăudăm și în suferințe, bine știind că suferința aduce răbdare.

4. Și răbdarea încercare, și încercarea nădejde.

5. Iar nădejdea nu rușinează pentru că iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre, prin Duhul Sfânt, Cel dăruit nouă”.

³⁷ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 9: “Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El”.

³⁸ *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 8: “S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte de cruce”.

³⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 11, 12: “Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesă pun mâna pe ea”.

Însă cel ce înțalege, va înțalege. Iar dacă va începe cineva a primi mărturisire de gânduri, poate să lipește de acestea, fiindcă se îndeletnicește a cerca și a judeca gândurile altora. Iar dacă iarăși din multa smerenie va înceta de aceasta, adecă de a grăi, și de a auzi, și de a asculta gândurile altora, iarăși vine întru așezarea cea dintăi. Iar știința cea cu de-adinsul a unora ca acestora, numai Dumnezeu singur o știe. Că eă de frică ținut și cuprins fiind, pentru unele ca acestea nu îndrăznesc a grăi.

140. Și să aibă mintea ta totdeauna către Dumnezeu, și dormind, și deștept fiind, și mâncând, și vorbind, și cu mâinile lucrând, și orice alt lucru făcând, despre cuvântul cel Proocesc „Maî înainte vedeam pre Domnul înaintea mea totdeauna“ (Ps. 15. 8)⁴⁰. Și socotește-te pre sineți maî păcătoș decăt tot omul. Că zăbovind pomenirea aceasta, are fire să se facă în minte strălucire de lumină ca o rază. Și pre cât o cauți pre aceasta cu multă luare aminte, și cu gând nerăspândit, și cu osteneală multă, și cu lacrămi, maî strălucită se arată. Și arătându-să, se iubește, și iubindu-să, curățește; și curățind, cu chip Dumnezeesc te lucrează, și luminându-te și învățându-te să alegi binele din cel maî rău. Însă de multă osteneală este trebuință O! frate, cu ajutorul lui Dumnezeu, ca să se sălășluiască aceasta desăvârșit în sufletul tău, și cu aceasta să-l strălucești pre dânsul, precum Luna pre întunerecul nopții. Și să cuvine să te iaî aminte, și de asuprelele gândurilor, și ale slavei deșarte, și ale trufiei, și de nu a osândi pre cineva când îl vezi lucrând vreun lucru necuvios. Că draciî văzând pre suflet, slobozit de patimi și de ispite, prin sălășluirea întru dânsul a darului, și prin așezarea cea pacinică, îi pun înainte unele ca acestea. Însă apucă maî înainte ajutorul de la Dumnezeu. Dar să ți să facă ție și plâș necurmat și sațiu de lacrămi să nu fie ție. Și iate aminte să nu pătimești ceva din multa bucurie și umilință. Nicî să socotești că dintru a ta osteneală, și nu din darul lui Dumnezeu sunt acestea și să se ia de la ține, și mult le veî căuta întru rugăciune și Iu le veî maî afla. Și atuncea veî cunoaște ce fel de dar ai perdit. Ci O! Doamne, niciodată să nu ne lipsești de darul acesta. Însă tu O! frate, deși ți s-ar întâmpla aceasta, aruncă spre Domnul neputința și slăbiciunea ta, și sculându-te, întinde-ți mâinile, și te roagă zicând așa: Doamne miluește-mă pre mine păcătoșul, și neputincioșul, și ticăloșul, și trimite preste mine Darul Tău, și să nu mă lași să mă ispitesc maî presus de ceea ce pot. Vezi Doamne păcatele mele cele multe, în ce fel de mânăciune, și de gânduri m-a adus. Eă Doamne, deși ași voi să gândesc, și să socotesc lipsirea mângăierei Tale, dar din pricina dracilor și din trufie nu pociu. Că știu că cei ce cu ferbințeală fac voia Ta, să împrotivesc și daă războiî împrotiva dracilor. Dar eă totdeauna împlinind voia lor cum este cu putință să mă ispitesc de dâșii? Ci mă ispitesc de păcatele mele. Și acum Doamne al meă Doamne, de este voia Ta, și imî este de folos să intre iarăși Darul Tău întru robul Tău. Ca văzându-l pre cеста să mă bucur întru umilință și plângere, luminându-mă de strălucirea cea de-a pururea luminătoare a acestuia, și păzându-mă de gânduri întinate și spurcate, și de tot lucrul rău; Și de cele din fieștecare zi grăite de mine, întru cunoștință; și întru necunoștință, cu lucrul, și cu cuvântul. Luând deplină adevărire a îndrăznirei ceî către Tine Doamne, din necazurile cele ce în fieștecare zi să întâmplă robului Tău, și de la draci și de la oameni, și din tăerea voii Tale, gândind, și socotind, și bunătățile cele ce așteaptă pre cei ce te iubesc pre Tine Doamne. Că Tu Doamne ai zis: Cela ce cere, ia, și cela ce caută, află; și celui ce bate î se va deșchide.“ (Mat. 7. 8)⁴¹. Lângă acestea frate, încă și altele alătorează câte Dumnezeu va dărui minții tale, îngăduște rugându-L, nemoleşindu-te din trândăvie. Și Bunul Dumnezeu nu te va părăsi pre tine.

141. Și în chiliea pre care de la Proestosul o ai luat de la început, rabdă până la sfârșit. Iar dacă pentru căci s-au învechit, saă a căzut ea, te superi de gând, puind metanie înaintea Proestasului, cu smerenie adu-i aminte. Și dacă adecă te va asculta pre tine, bucură-te; Iar dacă nu, și așa mulțumește-î,

⁴⁰ Psalmii, 15, 8: “Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin”.

⁴¹ Sfânta Evanghelie după Matei, 7, 8: “Că oricine cere ia, cel care caută află, și celui care bate î se va deșchide”.

aducându-ți aminte de Stăpânul tău, care „nu avea unde capul să-și plece“ (Luca 9. 58)⁴². Că dacă de două ori, și de trei ori, sau și de patru ori pentru aceasta îl vei supăra, se naște îndrăzneală, apoi și necredință, și mai pre urmă defăimare. Decî dacă voești alinată și liniștită vieață să petreci, să nu ceri nicidecum grijire și odihnă trupească de la Egumenul. Pentru că și la începuturi, oare nu aceasta te-ai fâgăduit?? Ca de toți să fii defăimat, și nimicnicit, dupre porunca Domnului, și să suferi cu bărbăție? Decî de voești credință și dragoste către dânsul să păzești (Egumen), și ca pre un Sfânt să-l vezi pre acesta, trei lucruri păzește-le: adecă, să nu ceri cele spre odihna trupească, și să nu îndrăznești, și să nu mergi adeseori la dânsul, în ce fel pătinesc oarecare, ca cum să se mângâie de la dânsul; Însă nu este statornic lucrul acesta, ci omenesc și greșit; Însă eu nu-l osândesc, micî îl judec. Și să nu ascunzi, ci să-ți descoperi lui pre tot gândul ce-ți vine ție. Că dacă vei păzi acestea, fără de învăluire vei trece marea vieții, și pre Părintele tău cel Duhovnicesc, ori în ce fel ar fi, Sfânt îl vei socoti. Și dacă apropiindu-te să întrebî în Biserică pre Părintele tău pentru vreun gând, vei afla pe altul, care te-au întrecut pre tine, pentru aceeași pricină, sau și pentru alta oarecare, și pentru aceasta te vei vedea pre sineți trecut cu vederea la puțină vreme, să nu te îngreuezi, nici ceva împotrivă să gândești. Ci stăi deosebi, mâinele avându-ți legate la piept, până la isprăvirea aceluia, și la chemarea ta. Că acest lucru să obicinuește să se facă de la Părinți, poate și de voie, spre cercarea și izbăvirea de cele de noi mai înainte grăite.

142. Și să postești Sfânta patru zecimi în postul cel mare îndoite (adecă două zile), afară de praznic mare, de Sâmbătă, și de Duminică. Iar în celelalte posturi, o zi. Iar în celelalte zile ale anului, odată pe zi să cuvine să mănânci, afară de Sâmbăta și de Duminică și de praznic mare. Însă și atunci să nu mănânci până te vei sătura.

143. Și sârguește-te chip și pildă de folos să te faci la toată frățimea, întru toată fapta bună și smerenia, și blândeța, și milostenia, și ascultarea până la cele prea proaste. Și întru nemânieră, și nepățimire, și necăstigare, și umilință, și nerăutate, și neiscodire, și prostimea năravului, și străinătatea despre tot omul, întru cercetarea bolnavilor, întru mângâierea necăjiților, și întru toată altă faptă bună. Și să nu te întorci despre cineva, din cei ce au trebuință de folosul cel de la tine; pentru vorbirea cea cu Dumnezeu. Că mai bună este dragostea, decât rugăciunea. Și să fii tu milostiv către toți, nemărit în deșert, fără de îndrăzneală, nemustrător, necerând nimica de la Proestosul, sau de la vreunul din slujitori. Și pre cinstea cea către toți Preoții să o păzești. Să aibi luare aminte cea întru rugăciune, și așezarea nefelurită, și dragoste către toți să arăți. Și să nu te sârguești a iscodi și a cerca scripturile pentru slava oamenilor. Că rugăciunea cea cu lacrimi, și strălucirea cea de la Dar, te va învăța acestea pre tine; Decî când vei fi întreat pentru vreun lucru din cele trebuincioase, cu multă smerenie, dintru vieța ta, ca dintru a altuia, cele pentru faptele Dumnezești, dăruindu-ți ție Darul, învăța-l cu gând nemăreț în deșert, orișicare s-ar fi întâmplat acela să fie, care poștește să se folosească. Și de cele ce pentru vreun gând caută să se folosească de la tine, să nu te întorci; Ci primește asupra-ți greșalele lui, ori în ce fel ar fi, plângând pentru el, și rugându-te. Că și acestea sunt semn al dragostei și al milostivirei ceî desăvârșit. Și pentru ca să nu te vatămî din auzirea unor greșale ca acestea, să nu gonești pre cela ce a venit la tine ca să se mărturisească, că darul ajutându-ți, nimic nu te vei vatăma. Însă pentru vătămarea celor mulți, în loc ascuns să cade să-l mărturisești pre dânsul, măcar deși ai pătimi ca un om vreo asupreală de vreun gând. Că dacă vei fi cu dar dăruit, niciodată nu o vei pătimi. Că ne învățăm „să nu căutăm pre folosul nostru, ci pre al altora, ca să se mântuiască“ (1 Cor. 10. 33)⁴³. Și precum mai înainte am zis,

⁴² *Sfânta Evanghelie după Luca, 9, 58*: „Și i-a zis Iisus: Vulpile au vizuini și păsările cerului cuiburi; dar Fiul Omului n-are unde să-și plece capul”.

⁴³ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 10, 33*: „Precum și eu plac tuturor în toate, necăutând folosul meu, ci pe al celor mulți, ca să se mântuiască”.

ți se cuvine să păzești viața cea fără de grijă, și necăstigătoare. Și pre sineți atuncea să te socotești că ești lucrat de Darul lui Dumnezeu, când mai păcătos decât toți oamenii întru adevăr te vei avea. Iară cum se face acest lucru, nu pot spune, Dumnezeu știe.

144. Iar ceasurile privigherei, dator ești adevă să cetești două ceasuri, iar două să te rogi cu umilință și cu lacrimi, și canon oricare voești, și Psalmi de voești pre cei doisprezece, și nespurcată neîntinată și rugăciunea Sfintei Evstratie. Acestea în nopțile cele mari să le cetești, iar în cele mici, mai scurtă să faci pravila ta, duple puterea cea dată ție de la Dumnezeu. Că fără de Dânsul nici o bunătate nu se isprăvește, duple cum zice Prorocul „De la Domnul, pașii omului să îndreptează” (Ps. 36. 23)⁴⁴, și precum însuși Mântuitorul a zis „fără de mine nu puteți face nimic” (Ioan 15. 5)⁴⁵. Și fără de lacrimi niciodată să nu te împărtășești!

145. Și să mănânci acelea care pun ție înainte pre masă, ori în ce fel vor fi, așiderea și vin cu înfrânare fără de cârtire să bei. Iar dacă șezi deosebi pentru neputință, să mănânci verdețuri crude cu măslina. Iar dacă cineva din frați, vreun fel de bucate ț-ar trimite ție, primește-le cu mulțămire, și cu smerenie ca un strein; Și împărtășește-te dintru dânsele, ori și ce ar fi și rămășița trimite-o altui frate sărac și cucernic. Iar dacă cineva te-ar chema să te ospăteze, din toate cele puse înaintea ta pre masă împărtășește-te, însă câte puțin, duple poruncă păzând înfrânarea. Și când te vei scula de la masă, puind metania, cu chip de strein și sărac, mulțamește-ți lui zicând: Dumnezeu, Părinte Sfinte, să-ți dea ție plată. Și ia-te aminte să nu grăești nimic de s-ar întâmpla și de folos.

146. Iar dacă cineva din frați s-ar necăji, ori de la Egumen, ori de la Economul, ori de la altcineva, și ar veni la tine, mângâie-l pre dânsul așa: Crede-mă frate, că spre cercare și ispitire s-au făcut ție aceasta. Că și mie de multe ori s-au întâmplat aceasta, și din micșorare de suflet mă scârbeam; Iar după ce desăvârșit m-am adevărit, că spre cercare și lămurire sunt acestea, sufăr cu mulțămită. Deci și tu fă așa, și mai vârtos te vei veseli de niște necazuri ca acestea. Iar dacă și spre ocărare s-ar abate, nici așa să te întorci despre dânsul, ci precât Darul îți va dăruia ție, mângâie-l pre dânsul. Că multe sunt socotelele. Și duple cum pricepi așezarea fratelui, și gândurile lui, urmează-ți lui și dă-te după el, să nu-l lași pre dânsul să se ducă netămăduit și nemângâiat.

147. Și când s-ar îmbolnăvi vreun frate, dacă ți s-au întâmplat ție să nu-l cercetezi multă vreme, să cade ție să-ți trimiți ceva mai înainte, arătându-ți și aceasta: crede-mă Părinte Sfinte, astăzi am înștiințat de boala ta, și te rog să mă erți. Apoi așa mergând și tu, și puind metanie, și rugăciune făcându-să, așa să zici lui: Cum ț-au ajutat ție Dumnezeu Părinte Sfinte? Și șezând cu mâinele strânse la piept, taci. Iar dacă și alții sunt veniți pentru cercetare, ia aminte să nu mă vorbești ceva, ori vreun grai al scripturei, ori Fisiologhicesc, mai ales neîntrebat fiind; ca nu pre urmă să te necăjești. Că acest lucru mai de multe ori să întâmplă celor mai proști din frați.

148. Dacă și s-ar întâmpla să mănânci cu frați cucernici, să cuvine să te împărtășești fără de îndoială din cele puse înainte pe masă, orișice ar fi. Iar dacă ai poruncă a cuiua ca să nu mănânci, ori pește, ori altceva de acest fel, și sunt puse pe masă unele ca acestea, pleacă-l pre dânsul să te erte, și să te slobozească pre tine să te împărtășești dintru dânsele. Iar dacă nu este de față, sau cunoști că nu te va slobozi pre tine, și iarăși pre dânsul nu voești a-ți sminti, după mâncare vestește-ți lui pricina faptei, și cere-ți ertăciune de la dânsul. Iar dacă dintru acestea nici una nu voești, apoi mai bine este ție să nu mergi la dânsul, că două dobândești: și de dracul mării deșarte vei scăpa, și pre dânsul de sminteală și de necaz îi vei izbăvi. Iar dacă din cei mai groși sunt, păzește-ți canonul. Însă tot mai bine este pentru dânsul, din toate să te împărtășești câte puțin. Asemenea și pentru mângâerea

⁴⁴ Psalmii, 36, 23: “De la Domnul pașii omului se îndreptează și calea lui o va voi foarte”.

⁴⁵ Sfânta Evanghelie după Ioan, 15, 5: “Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic”.

vreunui frate, după Apostolul carele legiueste: „să mănânci toate cele ce ni să pun înainte, nimic îndoindu-ne pentru știință“ (1 Cor. 10. 27) ⁴⁶.

149. Dacă făcând tu rugăciune în chiliea ta, va bate cineva în ușă, deschide-î lui, și șezând vorbește-î cu smerenie, pentru orice Ț-ar pune ție înainte, dintru acelea care îi ajută lui spre folos. Și dacă de necaz este îngreuiat, sârguește-te ori cu cuvântul, ori cu lucrul să-l tămăduiești pre dânsul. Și iarăși după ce se va duce el, închizând ușa, apucă-te și-ți săvârșește rugăciunea. Că vindecarea fraților, și mângâerea celor ce vin, este asemenea cu împăcarea. Iar la mireni nu se cade a face așa. Ci după ce vei împlini rugăciunea, așa să vorbești cu dânsul.

150. Și când te rogi tu, dacă frică oarecare, sau sunet, sau ca o lumină va străluci, sau altceva se va face, tu să nu te sperii. Ci mai ales mai cu întindere îngăduiește întru rugăciune. Că turburare drăcească se face, și frică, și cutremur, și spaimă, ca moleșindu-te să lași rugăciunea; Și dacă întru deprindere făcându-să lucrul acesta, supus și rob să te ia dracii. Iar dacă făcând tu rugăciune, altă lumină va străluci preste tine, pe care nu pociu să o povestesc, și de bucurie plin se va face sufletul tău, și dorire de cele mai înalte, și cu curgere de lacrimi de umilință, cunoaște că Dumnezeuască cercetare și sprijinire este aceasta. Iar dacă ar rămânea aceasta la multă vreme, ca să nu să întâmple ție ceva mai mult din strămtorarea lacrimilor, robește-ți mintea ta întru ceva din cele trupesti, și cu aceasta te vei smeri. Și ia aminte să nu-ți lași rugăciunea pentru frica vrăjmașilor. Ci precum copilul care se teme de oarecare chipuri grozave și înfricoșate, și fuge către brațele cele de maică, sau ale tătâne-su, pre frica aceloră o gonește; Asemenea și tu prin rugăciune către Dumnezeuți alergând, de a acestora frică vei scăpa.

151. Dacă șezând tu în chilie, vreun frate venind te va întreba pentru războiul cel trupesc, să nu-l întorci pre unul ca acesta înapoi. Ci cu umilință dintru acelea care Darul lui Dumnezeuți îți va dăruia ție, și dintru aceea care din fapte o ai câștigat, folosește-l pre dânsul, și așa să-l slobozești. Și când va vrea să iasă, puindu-î metanie, să-î zici lui: Crede-mă frate, nădăjduesc la iubirea de oameni a lui Dumnezeuți, că va fugi de la tine acest fel de război, numai să nu te dai, nici să te trândăvești. Și după ce va eși el, sculându-te și tipărind războiul fratelui în gândul tău, și rădicându-ți mâinele, cu lacrimi și cu suspinuri roagă-te lui Dumnezeuți pentru farte zicând: Doamne Dumnezeule, cea ce nu voești moartea păcătoșului, precum știi și precum este de folos fratelui acestuia, iconomisește. Și Dumnezeuți cel ce cunoaște credința fratelui cea către tine, și milostivirea cea din dragoste care o ai către dânsul tu, și curata rugăciune cea pentru el, îi ușurează lui războiul.

152. Și acestea toate câte mai sus am zis, sunt foarte îndemânatece către umilință. Și să cade cu inimă zdrobită, și cu răbdare, și cu mulțămă să le săvârșești. Că sunt pricinii de lacrimi și curățitoare de patimi, și de Împărăția Cerurilor pricinuitoare. Că „a silitorilor este Împărăția Cerurilor, și silitorii o răpesc pre dânsa“ (Mat. 11. 12) ⁴⁷. Că dacă pre toate acestea le vei isprăvi, de obiceiurile cele vechi de tot te vei depărta; Poate încă și de asuprele gândurilor. Că are fire întunerecul, să dea loc luminei, și Soareului umbra. Că dacă de acestea se va lenevi cineva, întru începuturi moleșindu-să cu gândul, și iscoditor făcându-să, se lipsește de dar. Și atuncea în patimile răutății căzând, cunoaște neputința sa, și se umple de temere. Însă nu să cade și cel ce le-au isprăvit, să socotească că dintru a sa osteneală le-au isprăvit, ci de la Darul lui Dumnezeuți. Și să cade mai înainte a să curăți pre sineși, după cela ce au zis: Se cuvine mai întâi a ne curăți, și apoi cu Cel curat a vorbi și a ne uni. Căci când din multele lacrimi se va curăți, mintea, și strălucirea Dumnezeescilor lumini o va priimi, pre care toată lumea de o va lua nu să împuținează, atuncea cu mulțămă (mintea) să zăbovește și petrece gânditor.

⁴⁶ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 10, 27: “Dacă cineva dintre necredincioși vă cheamă pe voi la masă și voiți să vă duceți, mâncați orice vă este pus înainte, fără să întrebați nimic pentru conștiință”.

⁴⁷ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 11, 12: “Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea”.

Au fost întrebat odată Sfântul acesta și Fericitul Simion, în ce fel este dator să fie Preotul? Și au răspuns zicând: Eu adevărat nu sunt vrednic să fiu Preot, însă în ce fel este dator să fie cel ce voește să lucreze cele Sfințite lui Dumnezeu, cu întemeiere am cunoscut. Întâi adevărat să fie curat, nu numai cu trupul, ci și cu sufletul, și lângă acestea dator este să fie neîmpărtășit de tot păcatul. Iar a doua, să fie smerit cu năravul, și cu chipul cel din afară, și cu așezarea cea dinlăuntru sufletului. Apoi când stă înaintea Sfințitei și Sfinte Mese, cu mintea adevărat pre Dumnezeu, iar cu simțirea pre Sfintele daruri cele înainte puse, dator este să le vadă fără de îndoire. Ci nu numai acestea, ci este dator și pre Iisus Hristos cel ce este de față nevăzut întru Sfintele Daruri cu cunoștință să-l câștige lăcuind întru a sa inimă, că așa să poată cu îndrăzneală să-și aducă rugăciunile și ca un prieten cu prietenul său vorbind, așa să zică „Tatăl nostru cerele ești în Ceruri, sfințescă-se numele Tău“. Fiindcă rugăciunea aceasta arată, că pre Cea ce este cu firea Fiul al lui Dumnezeu, îl are lăcuind întru sineși împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh. Am văzut niște Preoți ca aceștia. Ertăți-mă Părinți și Frați.

Zis-au încă și aceasta, ca pentru altul oarecarele, pre sine ascunzându-să, și de slava oamenilor fugând, însă de iubirea de oameni a sa biruit fiind, se arăta pre sineși. Am auzit zice, de la oarecarele Monah Preot, ce avea îndrăzneală către mine ca către un prieten al său, că nici odinioară nu am slujit zice, leturghie, nevăzând pre Duhul Sfânt dupre cum l-am văzut pre Dânsul venind preste mine când mă hirotonisea, și când pre rugăciunea Preotului, Mitropolitul o zicea, Moliftelnicul pus fiind preste păcătosul meu cap. Și după ce l-am întrebat eu pre el, cum l-a văzut pre Acesta, atuncea, și în ce fel de chip, și de formă, au zis: Prost adevărat, și fără de chip, însă ca o lumină. Și cum mă minunam întru începuturi, văzând ceea ce niciodată nu am văzut, și ce ar fi putut fi acest lucru gândind eu, Acela me-a zis în taină; ca întru cunoștință de glas: Eu așa preste toți Prorocii, și preste Apostoli și preste cei de acum și aleși de Dumnezeu și Sfinți, viu, Că Sfântul Duh al lui Dumnezeu sunt. Căruia se cuvine slava și stăpânirea în veci

AMIN.

Spre știință: În cartea cea aparte a acestui Sfânt Simion, mai are încă ca la 100 de capete, împreună și cu cele 40 de capete ale Sfântului Simion Evlaviosul, Starețul acestui Sfânt, din care adevărat din cele 40, sunt culese aici, în această sută și 52 cele de la urmă 20 de capete, Care fiindcă nu sunt deosebite în Filocalia Elenă, și noi tot asemenea am urmat. *

* nota traducătorului și îngrijitorului textelor aparținând Sfântului Simion Noul Teolog ce au fost traduse în volumul de față.

*Scurtă cuvântare
despre Sfântul Nichita Stitat*

NICHITA, prea Cuviosul, Preot al locașului Studiiilor, și Stitat s-aș numit, aș fost pe la anii de la Hristos 1300¹ ucenic de aproape fiind Sfântul Simion noului Teolog (adecă al învățăturilor); De la care mult a învățat fiind Duhovniceasca Filosofie prin tainice învățături, atâta aceluia i-a urmat cu faptele bune, cât cu adevărat s-aș arătat Dascălului, ca alt Soare, cu toate ca să zicem așa, strălucitoarele raze, rumperea acelor daruri și învățături în sufletul lui aș răsărit. De la carele cu ostenele neobosite întru Dumnezeștile scripturi filosofind, prea multe și mai ales noime aș adunat; Care cu iscusul și cu fericita râvnă nu numai a învățat, ci și pipăindu-le lucrând a lor cunoștință, ca cel ce a fost Dumnezeștilor și celor mai presus de fire cugete lucrător. Dintru toate acestea, înalte și prea înțelepte faceri aș arătat, precum să poate a judeca., celor ce vor voi, din cele ce staș înainte de 300 de capete ale lui. A căroră în știre este îndreptarea lucrării, și săvârșirea vieții ceș iubitoare de Dumnezeu, și sobornicește a zice, păzitoare bogată de învățatura năravurilor, și alt oarecare chip, de-l va zice cineva, tot adevărul va vorbi. Așa sunt de înalte noimele. De asemenea marș cu zicerea, și bune cu graiurile cuvintelor, ca cu neîndoială a fi înțelegera celor ce se află întru dâșnele, căci toată veselie naște în sufletul celui ce cetește.

¹Anul 1300 se vede că este cu greșală căci în viața Sfântului Simion, acest Sfânt Nichita se arată că a fost de aproape ucenic al aceluia aflându-se în viață pe la „a zecea sută, după nașterea lui Hristos”, cum citim în *Scurtă cuvântare* despre Sfântul Simion Noul Teolog. Nota este scrisă în mss. cu creionul.

*Ale Sfântului Nichita Stitat,
Monahului și Preotului Monastirei Studișilor,
Ucenicul Sfântului Simion Noul Teolog
Capete lucrătoare, ale sutei cei dintâi*

1. **PATRU** pricină socotesc a fi în Treimea cea desăvârșită a faptelor bune, cele ce îndeamnă a scri cele de folos, pre cel ce începutul mijloc, și începutul a trecut, și către Treimea Teologiei cei de taină a ajuns: Și pre cea dintâi adecă, a fi slobozirea, pre singură aceea nepățimirea sufletului grăesc, care din lucrarea cea cu durere a sporit înainte, spre cea firească vedere a făpturei, și întru întunecul Teologiei au intrat de acolo. Iar pre cea de a doua: ceea ce din lacrimi și din rugăciunea minții, curățenie să face, de la carele să naște cuvântul darului, și râuri de înțelegere izvorăsc. Pre cea de a treia: sălășluirea Sfintei Treimi ceea ce este întru noi, de la care vărsări de lumină ale Duhului, cele ce către folos întru fieștecările din cei ce să curățesc se fac, spre arătarea tainelor Împărăției Cerurilor, și descoperirea vistierielor lui Dumnezeu celor ascunse în suflet. Și pre cea a patra: nevoia ceea ce zace asupra-î, la tot cel ce a luat „talantul cuvântului cunoștinței“ (1 Cor. 12. 8) ², temându-să de certarea lui Dumnezeu „slugă vicleană și leneșă, grăind, să cuvenia ție a da argintul meu neguțătorilor, și viind așa fi luat pre acela cu dobândă“ (Mat. 25. 26, 27) ³. Pentru care adecă și David temându-să a grăit „Iată buzele mele nu le voi opri, Doamne tu ai cunoscut. Dreptatea Ta n-am ascuns în inima mea, adevărul Tău și mântuirea Ta am zis: N-am tăinuit mila Ta și Adevărul Tău de către adunare multă“ (Ps. 39. 12) ⁴.

2. Începătura vieții cei după Dumnezeu, este cea duple tot fugire de lume. Iar aceasta este, lepădarea voilor sufletului, și schimbarea înțelegerii cei de țărână. Pentru care spre cea Dumnezească înțelegere suindu-ne, din trupești, Duhovnicești ne facem. Omorându-ne adecă și trupului și lumii; Iară cu sufletul înviindu-ne, prin Duhul, întru Hristos.

3. Slava sufletului cea nemincinoasă după Dumnezeu, și credința cea cu așezământul întru trecerea cu vederea a celor văzute, și lucrarea faptei cei bune de toată iubirea de sine despărțită fiind, întreită funie este după Solomon (Eclis. 4. 12) ⁵, care în degrab nu se va rupe de duhurile vicleșugului.

² *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 8: “Că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înțelepciune, iar altuia, după același Duh, cuvântul cunoștinței”.

³ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 25, 26-27:

“26. Și răspunzând, stăpânul său i-a zis: Slugă vicleană și leneșă, știai că secer unde n-am semănat și adun de unde n-am împrăștiat?”

27. Se cuvenea deci ca tu să pui banii mei la zarafi, și eu, venind, așa fi luat ce este al meu cu dobândă”.

⁴ *Psalmii*, 39, 12: “Bine am vestit dreptate în adunare mare; iată buzele mele nu le voi opri; Doamne, Tu ai cunoscut”.

⁵ *Ecclesiastul*, 4, 12: “Și dacă unul este luat fără de veste, cel de-al doilea sare pentru el; căci sfoara pusă în trei nu se rupe degrabă”.

4 . Cu credința nădăjduim a lua răsplătirele ostenelelor; pentru aceea și cu lesnire răbdăm durerile faptelor bune. Și plini fiind noi de la Dumnezeucul Duh, cu dragoste ne înaripăm către Dumnezeu.

5 . Nu când suntem supărați de gândurile cele necurate, îndată și din partea celor ce lucrează cele rele ne facem; Ci când va slăbi sufletul de virtutea sa, și pre minte pentru petrecerea cea cu nebăgare de samă și neînfrânată, obiceiul cel turburat și nălucirele cele umbrite, și durerile datelor celor bune, întru lenea învățătorei și a rugăciunei o vor cuprinde. Atunci și nelucrând cele rele, de bună voie ne numărăm în laturea aceea, tăvălindu-ne în noroiul necuratelor dulceți.

6 . Lăstate fiind zăbalele simțirelor celor mai simțitoare, îndată și scularea patimilor să face, și lucrarea simțirelor celor mai slujitoare se mișcă. Fiindcă au deprins care cum ale acestora necuvântare, și dezlegând legăturile înfrânării, zburdă pricinele patimilor, și ca întru cele muritoare, paște ele pășuni. Și atâta mai mult, precât și slăbirea mai cu zăbovire o întinde. Că nu rabdă deslegându-să de zăbale, dupre care firește are pre poftire, a lepăda împărtășire.

7 . Din simțiri, unele adecă dintru dănele sunt mai cuvântătoare, precum: vederea și auzul, și decât celelalte mai iubitoare de înțelepciune, care sunt și mai stăpânitoare. Iar altele, necuvântătoare și dobitocești, precum: gustarea, pipăirea și mirosirea, care slujesc celor cuvântătoare. Pentru că mai întâi vedem, și auzim, și așa cu cuvântul ne atingem de ceea ce stă înainte, și mirosind, gustării o dăm. Drept aceea și decât cele două, mai dobitocești sunt cele trei, și întru arătare mai răbigoase. De care să grijesc mai vârtos, dobitoacele sau hearele, cele lacome cu pânțele și mai curvicioase. Pentru că toată ziua și noaptea, sau de mâncări cu nesăturare să satură, sau către împreunare să pornesc.

8 . Cea ce pre lucrurile simțirelor celor din afară, către simțirele cele dinlăuntru le-au întors, și vederea adecă, către mintea cea văzătoare a luminii vieții au întins; Iar auzul, către înțelegerea cea sufletească; Iar gustarea, către socoteala cuvântului; Iar mirosirea, către cugetul minții; Iar pipăirea către privigherea inimei au mutat, Îngerească vieată pre pământ petrece. Cum adecă oamenilor, și fiind și văzându-să, iară Înger, Îngerilor, petrecând și înțelegându-să.

9 . Prin mintea adecă ceea ce vede lumina vieții cei Dumnezești, a tainelor celor ascunse ale lui Dumnezeu, priimim cunoștință. Și prin înțelegerea sufletului, suirele gândurilor în inimă leguim, cu cunoștință socotind cele mai bune din cele mai proaste. Și prin socoteala cuvântului, chipurile înțelegerilor gustăm. Și pre cele ce adecă din rădăcina cea amară odrăslesc, sau le prefacem spre dulce în sus trimitere sufletului, sau cu totul le depărtăm. Iar ca pre niște flori totdeodată și înflorite aducem, toată înțelegerea robindu-o întru ascultarea lui Hristos. Iar prin cugetul minții, mirul cel înțelegător al Darului Duhului mirosim, de veselie și de bucurie inima umplându-o. Iară prin inima cea deșteaptă, pre Duhul cel ce răurează de sus pre văpaia dorirei a celor mai bune ale noastre, încălzind puterile noastre cele răcite de patimi, cu bună înțelegere îl simțim.

10 . Precum adecă ale trupului nostru cinci simțiri sunt: vederea, auzul, gustul, mirosul și pipăirea, așa și ale sufletului după același număr cinci simțiri sunt: mintea, cuvântul, simțirea cea gânditoare, înțelegerea și meșteșugirea. Și în trei lucrări ale sufletului acestea să adună, adecă: în minte, în cuvânt și întru simțire. Și cu mintea, adecă socotirele; Iar cu cuvântul, supunerile. Iar cu simțirea, nălucirele Dumnezești meșteșugiri și cunoștința priimim.

11 . Cel ce are pre minte întru înțelegerile gândurilor, bine socotind, și înțelegerile cele Dumnezești curat aducând; Iară cuvântul spuior mișcărilor celor firești, a toată zidirea cea văzută cuvintele adecă celor ce sunt strălucindu-le; Iar simțirea cea cugetătoare, primind meșteșugirea înțelepciunei cei Cerești și a cunoștinței, prin simțirea Soarelui celui drept: pre toată simțirea o au trecut, și întru cele mai presus de fire s-au făcut, și de frumusețele cele nevăzute să hrănește.

12 . Puteri născătoare ale minții, patru sunt: înțelegerea, ascuțirea cugetului, ajungerea și tăria cugetului. Decă cea ce către acestea, au împreunat pre cele născătoare bunătați ale sufletului, și adecă către înțelegerea minții, pre cea sufletească înțelepciune; iar către ascuțirea cugetului, pe

pricepere; Iar către ajungere, dreptatea; Iar către tărie, pre bărbăție o aŭ înjugat, căruță de pară de foc, și alergătoare la Cer îndoită luiși aŭ făcut asupra celor trei măi născătoare începători și puteri ale patimilor întrarmându-să: a iubirei de argint, a iubirei de dulceață, și a iubirei de slavă.

13. Cel ce pre iubirea de argint, cu ajungerea dreptății ce legiuite, care este către cei împreună născuți milostivirea cea împreună pătimitoare, o aŭ biruit; Și pre iubirea de dulceață, cu buna înțelegere a întregii înțelepciuni, care este înfrânarea cea cuprinzătoare, o aŭ înfrânt; Iar pre iubirea de mărire, cu ascuțirea minții și cu înțelepciunea, care este socoteală bine cunoscătoare a Dumnezeștilor și omeneștilor lucruri, ca pre o neputincioasă o aŭ călcat, și cu picioarele cele frumoase, ca pre cea pământească și de nimic vrednică pre aceasta stropșindu-o, acela pre înțelegerea cea de țărână a trupului o aŭ biruit. Și atât, cât despre legea Duhului vieții, aŭ prefăcut-o pre aceea, și de lege trupului ceea ce chinuește, slobodă o aŭ făcut; și aŭ zis „Mulțumesc lui Dumnezeu, că legea Duhului vieții, m-aŭ slobozit pre mine de legea robiei morții” (Rom. 7.25⁶; 8.2⁷).

14. Cel ce să grijaște de mărirea cea omenească, ca de ceea ce este, și pre iubirea de dulceață cu nesăturarea cea sufletească o sărută, și de averea cea cu prisosință a iubirei de argint să ține: orî îndrăcit, cu părerea și cu mândria să așază, sau dobitocesc, cu dulcele pântecelui și cu cele de sub pantece să săvârșăște, sau în chipul hearăi să face, cu cea de aproape doritoare de prisosință și fără de omenie iubire de argint. Deci cade din credința cea către Dumnezeu, pentru că primește mărirea cea de la oameni, după cuvântul Domnului (Ioan 5.44) ⁸ Și să leapadă de curățea întregii înțelepciuni, pentru că să arprinde cu nesăturarea cea de sub pantece, și pornirelor celor fără de rânduială să supune. Și să leapadă de dragoste, pentru că numai pre sine păzește, și nu dă averile celor de aproape ce le trebuesc. Și așa oarecare heară de multe cele protivnice luiși aŭ alcătuit. Unul ca acela să vede, și cu Dumnezeu, și cu oamenii, și cu dobitoacele neîmpăcat.

15. Mânia, pofta și cuvântarea minții, dacă după firea lor staŭ și să mișcă, pre om, tot oarecarele Dumnezeesc și văzător de Dumnezeu îl face; cea ce sănătos adecă să mișcă și nicidecum de starea cea firească să leapadă. Iar dacă preste fire să vor mișca îndărăpt, de multe chipuri oarecare, pre acesta (pre om), precum s-aŭ zis, și din multe cele ce luiși să împrotivesc, îl arată alcătuit.

16. Mânia este prin mijlocul poftei și a cuvântării sufletului, care ca o armă este întru cea după fire, sau afară de fire mișcare a ei. Că pofta și cuvântarea mișcându-să după fire spre cele Dumnezești, atunci mânia este ca o armă a dreptății fieștecăruia, asupra singur numai aceluși șarpe, care aduce întru împărțășire a dulcelelor celor trupești, și primire a mării ce omenești. Iar întorcându-se dintru cea după fire mișcare a ei, și schimbându-să întru cele preste fire puteri, și de la îndeletnicirea lucrurilor celor Dumnezești mutându-să spre cele omenești, este armă a nedreptății întru păcat. Cu aceea dând război și năpădind asupra celor ce opresc pornirele și poftirele lor (adecă cu mânia). Cât de aicea, sau lucrător și văzător și de Dumnezeu măi cuvântător omul prin mijlocul Bisericeii lui Dumnezeu a credincioșilor să arată, mișcându-să după fire; sau dobitocesc și în chip de heară, și în chip drăcesc, întru cea afară de fire prefăcându-să.

17. Dacă nu cineva măi întâi pre puterile sufletului său întorcându-le, le va săvârși cu pocăința cea cu durere, și cu postnicia cea cu așteptare, întru acel fel după cum din început ne-aŭ dat nouă Dumnezeu, zidind pre Adam și suflare de viață întru el suflând: nu va putea câștiga pre gândul cel însuși stăpânitor, fără de trufie, neispititor, neviclean, prost, smerit-înțelept, strein de clevetire și de zavistie, și pre toată înțelegerea supuindu-o întru ascultarea lui Hristos; Ci nici pre sufletul său va afla aprinzându-să și învăpăindu-să spre dragostea lui Dumnezeu; Nică hotarele înfrânării

⁶ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 25: “Mulțumesc lui Dumnezeu prin Iisus Hristos, Domnul nostru! Deci, dar, eu însumi, cu mintea mea, slujesc legii lui Dumnezeu, iar cu trupul, legii păcatului”.

⁷ *Idem*, 8, 2: “Căci legea duhului vieții în Hristos Iisus m-a liberat de legea păcatului și a morții”.

⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 5, 44: “Cum puteți voi să credeți când primiți slavă unii de la alții, și slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutați?”.

covârșindu-le, și îndestulat fiind cu cele ce zac înainte; Nicî odihna Sfinților dorind. Și dacă nu va câștiga pre acestea așa, nicî pre inima sa o va putea câștiga cândva: blândă, pacinică, fără de mânie, bună, neluptătoare, plină de liniște și de milă. Decî așa gâlcevindu-să întru sine sufletul, și pentru turburarea puterilor, cu neîncăpere petrece acolo razele Duhului.

18. Cel ce nu primește așa pre cea bună cuviință a neamului celui bun, a celui de demult, și nu înnoește pururea chipul înșămării chipului ce iarăși l-au zidit pre acela după asemănarea Sa: Cum este cu puțință cândva a să împreuna cu acela, de carele s-au despărțit pre sine, cu neasemănarea închipuirelor? Și căruia lumina întru adevăr s-au stins, prea protivnică luminii într-însul au intrat. Și neîmpreunându-să cu Acela, de la carele au luat începutul statului, și de la Cela ce dintru ce n-au fost, adus s-au făcut, și pre cele ce sunt au stăpânit: unde adecă tăindu-să ca cel ce este asemenea celui ce l-au zidit, aruncat va fi? Arătat e celor ce văd, dacă și eu voi tăcea.

19. Până când adecă avem lucrurile patimilor, și pricinele acestora le păzim cu singură voirea, a le scutura pre acestea nu putem; împuțernicindu-să, și puterea acestora asupra noastră, arătat luându-o adecă de la noi. Iar când pre acelea le vom lepăda de la noi, și pre inimă o vom curăți cu lacrimile pocăinței, urând și înșălăciunea celor văzute, atuncea ne facem întru împărtășirea venirei Mângâitorului, văzând pre Dumnezeu întru lumina cea pururea înființată, și de la Dânsul văzuți fiind.

20. Care au rupt pre toate legăturile simțirei cei lumești, aceia petrec întru slăbire de toată robiea simțirelor: Unuia Duhului viețuind, și cu Acela împreună vorbind, ca cei ce de la Dânsul să mișcă. Prin care și cu cei de o ființă, cu Tatăl și cu Cuvântul, a să împreuna oarecum s-au deprins, și un Duh, după Pavel, a să săvârși. Cariî nu numai nu sunt cuprinși de draci, ci și înfricoșați sunt lor, ca cei de s-au împărtășit focului celui Dumnezeesc, și adevărat foc și ei s-au făcut.

21. Pipăirea, nu din parte ceva este în trup, sau întru o parte numai lucrarea sa purtându-o, precum celelalte din simțiri; ci statnică oarecare și preste tot trupul. Decî când nu după credință să atinge de ceva, încă având pătimire de netezire, face a să clăti mintea de gândurile cele pătimase. Iar când după trebuința cea de nevoie cu prostime, de fire întorcându-să, și pre simțire plecându-o dedesupt, nu au deprins a clăti simțirele cele sufletești.

22. Mintea intrând pentru cele ce sunt mai presus de fire, simțirele dupre fire stând, fără de pătimire cu pricinele împreună vorbește. De cuvintele și de firele lor numai ispitind, și nemincinos socotind, de lucrările acestora împreună și de bunătăți. Neavând pătimire, sau cu însușire împotriva firei mișcându-să către acelea.

23. Nevoințele și ostenelele cele Duhovnicești, nasc sufletului veselie și pace despre patimi, adecă înainte mergând. Decî ceea ce este nelesnicioasă celor de sub simțire, aceasta sufletului celui ce să ostenește, și care dragoste a câștigat către Dumnezeu dintru Sfințitele sudori, și s-au rănit de dorirea Dumnezeestii cunoștinți, cu lesnire este, mai vărtos și mai dulce. Că acelora adecă, durerile și nevoințele faptelor bune, de vreme ce de răsfățarea trupului și de îndulcirea poftelor au grijă, nelesnicioase sunt și foarte aspre li să par, neînvățându-să mai înainte a îneca Marea cea sărată a poftelor, cu apele cele de lacrimi. Iar acestuia (sufletului), cu dorire și cu săturare, care au urât dulceața ceea ce a mijlocit durerile și buna pătimire o au scuturat cu însuși de sine iubirea trupului. Una adecă acestuia îi este cu necaz, slăbirea durerilor și părăsirea nevoințelor. Decî ceea ce mijlocitoare este acelora spre veselia trupului, aceasta sufletului celui ce a schimbat dorirea spre cele Dumnezeestii, este pricinuitoare necazului. Și ceea ce este acestuia mijlocitoare veseliei cei Duhovnicești, acelora de susupin și de durere este pricină.

24. Ostenelele să par adecă dintăi, a fi durerilor făcătoare tuturor celor ce intră întru sudorile și nevoințele cele Duhovnicești. Iar deprinzându-să din adaosul faptelor celor bune, și către mijlocul ei întinzându-se, acestea, de oarecare dulceață și prea slăvită mângâiere se arată. Iar când se va înghiți înțelegerea această muritoare a trupului, de la vieța cea fără de moarte, care să adaogă întru

venirea Duhului, întru cei ce întru adevăr să întind spre săvârșirea faptelor bune prin dureri, cu bucurie nespusă și cu veselie să ascute ei. Arătat de sus pogorându-să izvorul cel curat al lacrimilor, și apa cea prea dulce a umilinței.

25. Dacă voești a te sui la hotarul faptei bune, și voești a afla calea care duce către Dumnezeu fără de rătăcire, „să nu dai somn ochilor tăi, nici dormitare genelor tale sau odihnă“ (Psalmul 131.4)⁹ până ce cu multe ostenele și cu lacrimi, vei afla locul nepătimirii sufletului celui ostenit. Și vei intra întru Sfințirea cunoștinței lui Dumnezeu, și cu cea ipostatnică înțelepciunea Lui, întru sfârșiturile cele dupre urmă ale lucrurilor celor omenești, cu înțelegere vei căuta. Și de cele de jos nebăgând samă, spre munții cei înalți ai privirei, asemenea cerbilor, și însuși mai cu sete vei alerga.

26. Cale grabnică a înălțării faptelor bune, este celor noi începători: tăcerea gurei, închiderea ochilor și asurzirea urechilor. Că luând mintea părăsire de acestea, intrările întru sine cele din afară închizându-le, începe a socoti pre sine și pre mișcările sale. Și care adecă sunt cele ce în Marea cea înțelegătoare a gândurilor să poartă, îndată ispitește. Și care sunt înțelegerile cele ce să pun în vasul cugetului, ce fel; curate și neamestecate de semințele cele amare, și de la Îngerul luminei sunt, sau zizanii amestecate, și în chipul neghinelor, și de la cel protivnic luminei. Și așa precum oarecarele stăpân însuși stăpânitor, stând prin mijlocul cugetului, socotind și despărțind gândurile cele mai bune de cele proaste. Și unele adecă, dintru cele ce să pun înlăuntru, priimindu-le cu cinstea cea de la dânsul și cu mișcarea, în jitnițele cele înțelegătoare le toarnă, cele ce cu focul Duhului s-au ars, și pline sunt de apele cele Dumnezești, de la carele și hrânindu-să, să împuternicează și să umple de lumină. Iar pre altele le trimite adâncului uitării, scuturând amărăciunea acestora. Iar gânditorul acesta lucru, al singur aceluia este, ce s-au atins de calea ceea ce duce către Ceruri și către Dumnezeu, fără de rătăcire; Și s-au desbrăcat ce haina plângerii patimilor celor întunecoase.

27. Sufletul cel ce deodată au lepădat vicșugul și înțelegerea cea ispititoare a îngâmfării cei rele, și cu proastă și fără de răutate inimă s-au îmbogățit prin venirea Mângâitorului, îndată (cele ale) lui Dumnezeu, și în sine i să face. Și pre cele ce vede și aude, credincioase și adevărate le socotește fără de îndoire; Ca cela ce a trecut pre cea cumplită prăpastie a necredinței, și mai presus de iadul zavistiei să poartă.

28. Decât toate bunătățile, mai înainte merge credința cu așăzământul. Nu când sufletul aduce năravul cel îndoit, ci când de tot leapădă pre iubirea de sine. Pentru că nimic alta știe a opri pre cel ce acum s-a gătit către nevoița lucrării poruncilor, precum cea a tot înrăutățită iubire de sine. Aceia este împedecare înainte sporiri acelor sârguitori. Aceia pune pre dânsii boalele și patemițele trupului și cu nelesnire de tămăduit. Aceia pre căldura sufletului o face rece, și îl supune să se lepede a pătimi pentru fapta cea bună, ca de ceea ce ar fi bănuitoare vieții cei cu bună pătimire. Iar iubirea de sine, este necuvântătoarea iubire a trupului, care pre Călugăr însuși de sine iubitor îl așază, precum a zice iubitor de suflet și iubitor de trup; și departe îl face pre el, de la Dumnezeu și de la Împărăția Lui, după cuvântul cel cuvios „Cel ce-și iubește sufletul său, perde-l-va pre el“ (Ioan 12.25)¹⁰.

29. Cel ce cu durere a început lucrările poruncilor lui Dumnezeu, și cu călduroasă dorire a luat pre grumazul său jugul cel ușor al pustniciei, nu cruță sănătatea cea trupească. Nici către asprimea lucrării faptelor bune să slăbește; nici către ostenele să necăjaște; Nici caută către altcineva, carele cu lenevire și cu nebăgare de samă are grijă de nevoiță. Ci cu dragostea cea aprinsă, ară brazda faptelor bune, întru toată reaua pătimire. Către sine numai căutând și către poruncile lui Dumnezeu. Și în fieștecă ceas samănă semințele sale în laturea celor vii, și în fir va crește cunoștința lui Dumnezeu, și spic va aduce, sămânța cuvântului purtând, și îi vor veni grăiele dreptății lui.

⁹ Psalmii, 131, 4: “Nu voi da somn ochilor mei și genelor mele dormitare și odihnă tamplelor mele”.

¹⁰ Sfânta Evanghelie după Ioan, 12, 25: “Cel ce-și iubește sufletul îl va pierde; iar ce își urăște sufletul în lumea aceasta îl va păstra pentru viața veșnică”.

30. Nicîdecum, mi să pare mie, să fie așa în degrab și în scurt sporirea sufletului, precum din singură credință. Iar credință, nu din ceea ce din singură numai întru Dumnezeu, și întru Unul născut Fiul Lui; ci și din cea cu așezământul cu care credem, adevărate a fi făgăduințele lui Hristos, care le-au făgăduit și le-au gătit celor ce îl iubesc pre Dânsul. Precum, și cercările și cercările și muncile iadului, cele gătite dieavolului și lucrătorilor lui. Această credință vestește sufletului a nădăjdui întru nevoiță, pentru a dobândi așezarea Sfinților, și a nepătimirei lor cei fericite. Și sus a alerga către înălțimea Sfințeniei lor, și împreună moștenitor cu aceștia a fi întru Împărăția lui Dumnezeu. Și întru acest fel încredințat fiind, cu sârguire spre lucrarea poruncilor să întinde, neîndoindu-să întru sine, ci râvnind durerilor acestora, cu cele de asemenea nevoițe gonind a ajunge săvârșirea lor.

31. Împreună a să schimba s-au deprins așezarea cea din afară a feței, cu așezarea cea dinlăuntru a sufletului. Că în ce fel de lucrare are mișcarea lui cea gânditoare, întru acest fel și chipul feței celor ce văd, așezământul său arată. Căci cu gândurile cele ce lucrează așezământ făcând, și împreună schimbându-să, uneori adecă să arată luminos, veselindu-să inima pentru suirea gândurilor celor bune și învățătura lui Dumnezeu. Iar alteori, mâhnit și posomorât, pentru gândurile cele necuvioase amărându-să; Întru carii și a să tăinui nu este cu puțință celui lucrător, despre cei ce organele sufletului au deprins. Măcar că schimbarea este a dreptei Celui Prea Înalt, arătat este acelora, ca ceea ce cunoscută le este și iubită; prin care născuți făcându-să de sus de la Duhul, lumină și sare s-au făcut celor de aproape. Că saū gâlceava puterilor de este, și turburarea gândurilor, arătat este oarecum acestora luminos, ca celora ce au lepădat-o pre aceea, și este închipuirea luminoasă a fiului lui Dumnezeu, ce poartă întru darurile lui Dumnezeu.

32. Lucrarea cea dinlăuntru, saū cununilor mijlocitoare să face sufletului, saū de chinuire și de munci. Că dacă adecă pentru lucrurile cele Dumnezești să îndeletnicește, și locurile smeritei înțelepciunii le înfrumusețază, are adăpare mai presus de lacrimi, și lucrează pre cea către Dumnezeu dragoste și credință, și pre cea către aproapele împreună pătimire. Prin care închipuind în suflet frumuseța chipului lui Hristos lumină să face oamenilor; și cu razele faptei cei bune, trage către sine vederile lor, și îndeamnă pre toți spre slavosloviea lui Dumnezeu. Iar dacă pentru cele de jos și omenești să îndeletnicește, și locurile cele de sub lege le turbură și le aprinde cu păcatul, având reaua împuțaciune și întunecare, lucrând urăciunii și întoarcere de la cel bun, prin care închipuind pre cel de țărână și fără de chip al vechiului chip, atunci tot întunec să face al celor ce să apropie. Și cu lucrarea celor rele și cu vorbirea, preface sufletele cele proaste și neîntărite, și rădică asupra lui Dumnezeu hulă. Și așa întru care adecă moartea îl va ajunge pre suflet, întru acelea și răsplătirea va lua.

33. Cel ce este lucrător cugetelor celor rele, întunecoase și posomorâte are pre chipurile sale cele din afară. Și limba o are fără de glas întru Dumnezeștile cântări, și nelesnicios întru întâmpinare este tuturor întru vorbă. Iar lucrătorul cel fără de moarte, și cu bune saduri ale inimei, bucuroasă și veselă are fața, și limba sa dulce cântătoare întru rugăciuni, și pre tot pre sine cu dulceață întru a vorbi. Cât arătat este celor ce bine văd de aicea: și pre cel ce este încă sub robiea patimilor celor necurate, și sub nevoia legei a înțelegerei cei pământești petrece; și pre cel ce iarăși slobod s-au făcut de una ca aceia robie, dub legea Duhului, după înțeleptul Solomon „Inima veselindu-să, înflorește fața; Iară întru necazuri fiind, să mârșește“ (Pilde 15.13)¹¹.

34. Patimile cele ce prin lucrare să săvârșesc, prin buna lucrare să tămăduesc. Că precum neînfrânarea, dulceața, mâncarea cea cu prisosință, și vieața cea cu lenevire și răsfățată, obiceiuri pătimase săvârșesc în suflet, și spre lucrările cele necuvioase duc; Așa și strâmtorare, înfrânarea, durerile și nevoițele cele Duhovnicești, nepătimiri îi prefac lui, și din obiceiul cel pătimas, întru liniștea nepătimirei îl aduc pre dânsul.

¹¹ *Pildele lui Solomon. 15, 13:* “O inimă veselă înseninează fața, iar când e tristă și duhul e fără de curaj”.

35. Când cineva din pustnicia cea cu durere și cu tărie, de mari Daruri se va învrednici de la Dumnezeu, prin smerita cugetare; apoi căzând jos de acolo, patimilor dat va fi și certărilor dracii: să se știe pre sine că s-a umflat, și mare de sine a socotit, și asupra altora s-a înălțat. Însă niciodată unul ca acesta, de nicăiri va afla tămăduire și slobozire de patimile și de dracii ce a cuprins vieța lui, ci numai din a alerga el cu pocăință întru cea dintâi așezare; Și a să apuca de mijlocitorul cel bun, zic de smerenie și de cunoașterea măsurii sale. Prin care tot cel ce stă bine pre temeliea faptelor bune mai jos pre sine să are sub toată făptura.

36. Cât de rău este (adecă, socotit) de la Dumnezeu și de la oamenii cei ce viețuesc după Dumnezeu, ca să fie oarecine pătimaș cu fapta prin năravul neînfrânării, și a să înălța cineva cu Duhul părerii întru faptele bune. Că în ce chip faptele aceleia, așa și înălțările inimii acestuia de al doilea, urăciuni sunt înaintea lui Dumnezeu. Și precum acela lepădat este de la Dumnezeu din odihnă, pentru a fi el trup după Dumnezeescul Apostol, așa și acesta de la Dumnezeu necurat este, pentru a fi el mândru.

37. Că nu ceea ce este patimă, aceasta este și păcatul cel cu lucrarea; Ci alta este aceea, și alta aceasta. Patimă adecă este, ceea ce întru suflet să înțalege; Iar lucrarea cea păcătoasă este, ceea ce în trup să vede. Adecă, iubirea de dulceață, iubirea de argint și iubirea de mărire, patimi cumplite sunt ale sufletului; Iar curviea, averea cea cu prisosință și strâmbătatea, lucrare păcătoasă este a trupului. Pofirea, mânia și mândria, sunt patimi ale sufletului preste firea puterilor lui mișcându-să; Iar prea curviea, uciderea și furtișagul, sau altă ceva dacă cu trupul să săvârșăște, lucrare păcătoasă și cumplită este a trupului.

38. Trei sunt mai născătoare și tuturor patimilor începătoare, și trei întrarmări să află asupra lor, și trei sunt care pre acestea le biruesc și jos le pun: cei noi începători, cei de mijloc, și cei desăvârșiți; Pre al iubirei de dulceață, pre al iubirei de argint, și pre al iubirei de slavă, pre șarpele cel cu trei capete.

39. Nu una și aceeași nevoiță este celor trei, asupra celor trei începători și puteri ale duhului celui stăpânitor; Ci una întru un fel, și alta întru altfel, dând războiul fieștecarele dintru acești începători, asupra fieștecăruia celor ce stă împotriva războiului lor, și să întrarmează cu cea dreaptă mânie. (adecă după fire).

40. Carele din nou acum către nevoița buneii cinstiri s-au gătit către întrarmarea patimilor, asupra duhului iubirei de dulceață pre tot războiul său primește, și cu putere prin toată reaua pătimire asupra lui să ostășăște. Trupul adecă cu nemâncarea supțiindu-l, cu cele de jos culcări, cu privigherile și cu răgăciunile cele de toată noaptea. Iar pre suflet sfărâmându-l cu pomenirele iadului, și cu pomenirea morții. Iar inima curățindu-o de spurcăciunea ceea ce este întru însoțire, și din împreună alcătuire, cu lacrimile pocăinței.

41. Cel ce a schimbat începătura spre suirea cea din mijloc, și sudorile cele făcute asupra duhului celui iubitor de dulceață, le-au șters cu buretele nepătimirei cei dintâi, și nouă descoperire ochilor săi i s-au făcut, și au început a vedea firele celor ce sunt: asupra duhului necredincios al iubirei de argint armele credinței să ia. Minte sa adecă, înălțându-o cu învățătura Dumnezeestilor lucruri; Iară cuvântul atingându-se de cuvintele făpturilor și firelor lor tâlcuindu-le, să se lumineze; Iar pre suflet rădicându-l cu credința de la cele ce sunt văzute, la înălțimea celor nevăzute, și crezându-l pre Acela (adecă pre Dumnezeu) a fi purtător de grijă; Carele toate le-au adus dintru neștiință întru știință, și tot pre acesta (pre suflet) făcându-l întru nădejdiele vieții cei întru Dumnezeu.

42. Cel ce a trecut pre cea mijlocie prin vedere și prin nepătimire, și pre toată înșălarea simțirei cei lumești o au trecut cu vederea, și nouă cu cuvântul cunoștinței și cu ipostatnică înțălepciune a lui Dumnezeu, întru întunerecul Cuvântării de Dumnezeu a intrat, asupra duhului iubirei de mărire să ia armele, cu puterea smeritei cugetări. Pre suflet adecă cu Sfințitele descoperiri umilindu-l, și lacrimi fără de durere a vărsa făcându-l. Iar înțălegerea lui surpându-o cu pomenirea neputinței omenești, și înălțându-o pre aceea prin înțălegerea cunoștinței lui Dumnezeu.

* **43.** Cu post adecă, și cu privigheră, și cu rugăciuni, și cu culcarea pre jos, și cu ostenelele cele trupești, și cu tăerea voilor întru smerenia sufletului, nelucrător punem pre duhul iubirei de dulceață. Iar de-l vom apuca pre el cu lacrimile pocăinței, și către temnița înfrânării îl vom duce nemișcat și nelucrător îl săvârșim; Întru întrarmarea celor sânguitori și nevoitori adecă stând de aceea.

44. „Cu armele credinței, și cu sabia cea Duhovnicească, care este graiul lui Dumnezeu” (Efes. 6.17)¹², pre duhul iubirei de argint biruindu-l îl junguiem. Cariî acum către vederea celor ce sunt, cu celor văzute ne-am făcut, cu cuvântul înțelegerei, și întru Împărăția dragostei, cu multă bogată vistierie, cu nădejdea cea către Dumnezeu vom odihni înlăuntru.

45. Prin aripile nepătimirei, și a smeritei cugetări, pre văzduhul cuvântării de Dumnezeu cei de taină purtându-ne, și întru adâncul cel de sus al cunoștinței tainelor lui Dumnezeu cu Duhul cel Dumnezeesc intrând, cu fulgerile Dumnezeștilor dogme și ale înțelegerilor, pre Duhul iubirei de mărire îl ardem. Și cu ploile lacrimilor, și cu râurile umilinței, întru sfârșitul lucrurilor celor omenești căutând, pre cele trei pâlcuri de draci le înecăm: părerea, mărirea deșartă și mândria, cele ce ne luptă pre noi.

46. Cea ce pre „pofa cea trupească, și pre pofa ochilor, și mândria vieții (1Ioan 2.16)¹³ – nedreptățile cele lumești –, pentru ale căror prietenie vrăjmași ne facem lui Dumnezeu, de la suflet le-au urât, și de acestea s-au lepădat „lui lumea s-a răstignit, și acela s-a răstignit ei”. Stricând vrajba cea prin mijlocul lui Dumnezeu, și a sufletului cu trupul său, făcând pace întru amândoi. Pentru că cel ce asupra acestora s-au omorât întru desbrăcarea înțelegerii cei trupești, au împăcat pre sine cu Dumnezeu; ucigând vrajba cea lumească întru omorârea dulceleilor, cu vieța cea răstignită lumii, și cu Iisus iubirea au sărutat. Decî nu este de aceea unul ca acesta vrăjmaș, ca prietenul lumii; Ci a lui Dumnezeu prieten să face ca cel răstignit lumii. Și poate să zică „mie lumea s-a răstignit, și eu lumii” (Gal. 6.14)¹⁴.

47. Cea de tot părăsire a celor ce să nevoesc, pentru acestea a să face s-au obicinuit: pentru mărirea deșartă, pentru osândirea aproapei și pentru înălțarea cea întru bunătați. Decî dacă cineva dintru acestea va socoti că s-au apropiat în sufletele nevoitorilor, va mijloci a acestora lăsare de la Dumnezeu. Și nu vor scăpa de aceeași dreaptă judecată ce este pentru cădere, până când adecă nu vor alerga din cele mai dinainte, întru înălțimea smeritei cugetări.

48. Că nu a nu să curăți de înțelegerile cele pătimeșe, aceasta este numai necurăția inimei și spurcăciunea sufletului. Ci și a să înălța întru mulțimea îndreptărilor, și pentru faptele cele bune a să trufi, și mare pre sine a să părea întru înțelepciunea și cunoștința lui Dumnezeu, și a ocări pre frații cei leneși și nebăgători de samă. Și aceasta arătat este din pilda cea despre Vameș și Fariseu (Luca 18.10)¹⁵.

49. Să nu ți să pară a lua slăbire de patimi, și a scăpa de spurcăciunea gândurilor celor ce să face de acolo, purtând încă înaltă înțelegere și înălțare pentru faptele cele bune. Că nu vei vedea curtea păcii, întru bunătaatea gândurilor. Nicî în Biserica dragostei vei intra cu bucurie, întru toată mângâerea și liniștea inimei, până când ești nădăjduindu-te spre tine și spre faptele tale.

50. Măcar și spre bună înfrumusețare a trupului pătimește sufletul tău cu pătimire, și de gândurile cele ce să nasc de acolo chinuit este, să nu socotești a fi aceasta pricina turburării și a mișcării cei pătimeșe, ci ascunsă înlăuntru în suflet să înțelegi a fi pricina: ca un magnet oarecare

¹² *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 17: “Luați și coiful mântuirii și sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu”.

¹³ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Ioan*, 2, 16: “Pentru că tot ce este în lume, adică pofa trupului și pofa ochilor și trufia vieții, nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume”. În mss., trimitere eronată la *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 2, 16.

¹⁴ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 14: “Iar mie, să nu-mi fie a mă lăuda, decât numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine, și eu pentru lume!”.

¹⁵ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 18, 10: “Doi oameni s-au suit la templu, ca să se roage: unul fariseu și celălalt vameș”.

trăgând către sine, cu puterea deprinderii ceî pătimașe și a obiceiului celui viclean vătămarea cea de la fețe, precum acela pre fer. De vreme ce toată zidirile lui Dumnezeu, sunt foarte bune dupre al său cuvânt (Facere 1.31) ¹⁶, și nici vreun cuvânt de ocară are făpturile lui Dumnezeu.

51. Precum ceî ce trec Marea și varsă, nu din pricina Mării pătinesc aceasta, ci din pricinele cele mai înainte păzite în fire a putredelor umezele. Așa și sufletul, nu din pricina fețelor, ci din pricina deprinderii răului, care este înlăuntru încă, și rabdă întru sine împătimitoare clătire și turburarea.

52. După cel dinlăuntru așezământ al sufletului, împreună a să schimba s-au deprins și singură firea lucrurilor. Decî când după fire staū simțirele lui cele cugetătoare, și mintea de cuvintele făpturilor ce s-aū făcut cu nerătăcire călătorește, având pre cuvânt cel ce luminează firele și mișcările lor, atunci după fire să arată lui și lucrurile, și fețele, și toată firea lucrurilor celor materialnice, neavând pricină ascunsă de oarecare vătămare. Iar când preste fire să fac, puterile lui gâlcevindu-să, afară de fire și acestea să văd lui. Nu pentru cea firească bunătate a lor, spre rânduiala Făcătorului de neam, pre aceasta rădicându-o, ci pentru obiceiul lui cel mai pătimaș, întru adâncul perzării pogorându-l.

53. Dacă ai căzut, – lăsat fiind –, cu căderea cea trupească, sau cu limba, sau cu gândul, cea cu durere și aspră trăgând vieață, să nu ți să arate ție aceasta streină și prea slăvită. Pentru că a ta este căderea și dintru a ta pricină. Că de nu ai fi socotit însuși de sine întâi oareșice nou și plin de trufie, – precum nu era cu cuviință –, sau nu te-ai fi înălțat asupra altuia cu înțelegerea cea cu mândrie, sau pre cineva nu ai fi osândit, fiind întru neputința firei omenești: nu ai fi fost părăsit cu judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu, spre a-ți cunoaște neputința ta. Și ai cunoscut-o, ca de aicea înainte să te deprinzi a nu osândi, și „a nu înțalege mai mult decât să cuvine a înțalege“ (Rom. 12.3) ¹⁷, nici asupra cuiva a te înălța.

54. Ai căzut întru adâncul răutăților? Nicîdecum nu te desnădăjdui de strigare, măcar de ai fi și căzut întru adâncimea cea mai de pre urmă a răutăților iadului. Că dacă cu faptele cele lucrătoare mai înainte păzită ai temeliea blagocestiei ferbinte, măcar deși cădere a pătimit această casă zidită de tine cu multe petre a faptelor bune până și la pământ de relele cele cumplite, însă nu va uita Dumnezeu vechile tale ostenele și nevoițe, având inimă înfrântă pentru căderile tale. Că cel ce pomenește zilele cele vechi, și a ta strigătoare cădere cu suspinuri înaintea Lui (viind), căutând va căuta curând asupra ta, „cel ce tremuri de cuvintele lui“ (Isa. 66.2) ¹⁸. Și se va atinge nevăzut de ochii măhnitei inimei tale, și pre cea mai înainte așezată de tine temelie a faptelor bune cu ostenele, va pune și va da tărie mai bună și mai desăvârșită ca cea dintăi, pre căldura arzătorului Duh; Ca iarăși să agonisești cele surpate de zavistiea vicleanului, și cu răbdarea faptelor celor bune, a rădica în Duhul smereniei, casă mai luminată decât cea dintăi, după cea scrisă „întru odihnă vecinică Lui“ (Ps. 131.14) ¹⁹.

55. Toate cele ce ni să întâmplă nouă de necinstire, măcar de la oamenî, măcar de la draci, cu judecata lui Dumnezeu cea dreaptă, după iconomie să întâmplă, spre smereniea umflării ceî deșarte a sufletului nostru. Că scopos al purtării de grijă a lui Dumnezeu este, ocârmuitorului vieții noastre,

¹⁶ *Facerea*, 1, 31: “Și a privit Dumnezeu toate câte a făcut și iată erau bune foarte. Și a fost seară și a fost dimineață: ziua a șasea”.

¹⁷ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 3: “Căci, prin harul ce mi s-a dat, spun fiecăruia din voi să nu cugete despre sine mai mult decât trebuie să cugete, ci să cugete fiecare spre a fi înțelept, precum Dumnezeu i-a împărțit măsura credinței”.

¹⁸ *Isaia*, 66, 2: “«Toate acestea mâna Mea le-a făcut și sunt ale Mele, zice Domnul. Spre unii ca aceștia Îmi îndrept privirea Mea: spre cei smeriți, cu duhul umilit și care temură la cuvântul Meu!»”.

¹⁹ *Psalmi*, 131, 14: “Aceasta este odihna Mea în veacul veacului. Aici voi locui, că l-am ales pe el”. În mss. se făcea trimitere la Ps. 131, 15, stih ce continuă și dezvoltă citatul din text.

ca să fim noi pururea smeriți, și să nu (înțelegem) cugetăm mai mult decât ce ni se cuvine a înțelegem“ (Rom. 12.3)²⁰. Ci să înțelegem, ca întreg să înțelegem. Nici să socotim ceva mai mare de sine, ci către Dânsul să căutăm, și să ne asemănăm dupre cât este cu puțință, fericitei smereniei Lui. Pentru că „era blând, și smerit cu inima“ (Mat. 16.29). Și unii ca aceștia ne dorește pre noi a fi; Cea ce a răbdat pentru noi moartea cea nedreaptă și fără de cinste. Că nimica alt nu este Aceluia mai cu drag, și mai de aproape întru adevăr. întru toată fapta cea bună, ceea ce poate și din gunoiul patimilor să înalțe, ca: blândeța, smerenia și dragostea cea către aproapele. Iară acestea nefiind întru noi care lucrăm bunătățile, toată lucrarea noastră este deșartă, și toată osteneala pustniciei fără de folos și neprimită.

56. Celor ce să povățuesc în vieța cea cu fapte bune, frica muncilor ajutorează spre lucrarea pruncilor, și depărtarea de răutăți. Iară celor ce sporesc cu faptele bune întru vederea slavei lui Dumnezeu, altă frică asemenea urmează, foarte înfricoșându-i pre dânsii din dragostea cea firească, care și ajutorează acestora întru petrecere neclătit a sta întru dragostea lui Dumnezeu, temându-să de această înfricoșată cădere. Acelor ce cad adevă, cei ce sunt în mâna scoposului celor ce să pocăesc, frica dintăi le urmează cu nădejdi bune iarăși după ce să scoală. Iar acestora (al doilea) ce au greșit, – din zavistia luptătorului – căzând din înălțimea vedeniilor lui Dumnezeu, nu îndată frica a doua urmează; Ci întunec pipăit îi primește pe aceștia, care este plin de scârbe, și de boale, și de amărăciune cu frica muncilor dea dintăi. Și „dacă nu Domnul Savaot ar fi scurtat zilele acelea“ (Mar. 13.20)²¹ a nesuferitei durerei aceea, nu s-ar fi mântuit tot cel ce cade de acolo.

57. Când sufletul va lua slăbire de turburarea cea poftitoare a gândurilor celor pătimase, și para cea chinuitoare a trupului să va veșteji, să-ți fie ție atuncea știind a fi venirea Sfântului Duh întru noi; Vestind lăsarea celor mai înainte greșite, și dăruindu-ne nouă nepățimirea. Iară până când ceva din mirosul lor prin deasă turburare o simți, și cele de sub pânțec ale trupului să aprind, departe de aceasta să înțelegi buna mirosire a Sfântului Duh; Și pre tot ținut va fi sub legăturile cele nedeslegate ale patimilor și ale simțirelor.

58. „Văzut-am sub Soare, zice prea înțeleptul, pre om întru sine părându-i-să înțelept a fi“ (Pil. 26.12)²², pre carele l-am văzut și eu, sub vieța omenească nădăjduind spre lucrurile sale, și mari înțelegând pentru „cea omenească, pământescă și sufletească înțelepciune“ (Iac. 3.15)²³. Și pentru aceasta nu numai asupra celor mai proști să înalța, ci și de cei ce s-au făcut întru odihna cea Dumnezească Învățătorii lui Hristos își râdea, dimpreună și joc își bătea pentru chipul cel prost al vorbelor lor; Și pentru că n-au voit a urma alegerilor de cuvinte cele înfrumusețate ale înțelegerei filosofilor celor din afară, nici prin punerea buneî rândueli a lor au meșteșugit întru scrierea învățătorei lor. Căruia ca celui ce nu știe, că de la Dumnezeu nu înfrumusețarea cuvintelor, nici bună glăsuirea graiurilor, ci însămnarea cea bună a înțelegerilor, mai înainte cinstită și mai iubită este: pre această pildă voiți zice „Că mai bun este câinele cel viu, decât Leul cel mort“ (Ecl. 9.4)²⁴, și „mai bun pruncul cel sărac și Înțelept, decât Împăratul bătrân și fără minte carele nu știe a purta grijă de aceea“ (Eclis. 4.13)²⁵.

²⁰ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 3: „Căci, prin harul ce mi s-a dat, spun fiecăruia din voi să nu cugete despre sine mai mult decât trebuie să cugete, ci să cugete fiecare spre a fi înțelept, precum Dumnezeu l-a împărțit măsura credinței”.

²¹ *Sfânta Evanghelie după Marcu*, 13, 20: „Și de nu ar fi scurtat Domnul zilele acelea, n-ar scăpa nici un trup, dar pentru cei aleși, pe care i-a ales, a scurtat acele zile”.

²² *Pildele lui Solomon*, 26, 12: „Dacă vezi un om care se crede înțelept în ochii lui, să nădăjduiești mai mult de la un nebun decât de la el”.

²³ *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, 3, 15: „Înțelepciunea aceasta nu vine de sus, ci este pământescă, trupească, demonică”.

²⁴ *Ecclesiastul*, 9, 4: „Oare cine va rămâne în viață? Pentru toți cei vii este o nădejde, căci un câine viu este mai de preț decât un câine mort”.

²⁵ *Idem*, 4, 13: „Mai de preț este un copil sărman și înțelept decât un rege bătrân și nebun, care nu mai este în stare să asculte de sfaturi”.

59. Cumplită și nu lesne biruită este patima hulei, și are pre pricină de la cugetul cel mândru al Satanei. Care și pre toți adecă cei ce viețuesc după Dumnezeu în fapte bune, îi turbură, și mai mult pre cei ce sporesc întru rugăciune, și întru vederea lucrurilor celor Dumnezești. Pentru aceasta avem datorie cu toată păzirea a strejui simțirele, și bine a ne cucernici de toate tainele cele înfricoșate ale lui Dumnezeu, și de cele Sfințite închipuirii și de cuvinte și a lua aminte de intrarea acestui duh. Fiindcă șade pre lângă noi cei ce ne rugăm și cântăm; și este când izbucnește neluând noi aminte, cu buzele noastre, blestemuri asupra noastră, și hule necuviincioase asupra lui Dumnezeu celui Prea Înalt, la stihurile Psalmilor, și la cuvintele rugăciunei aducând pre acestea (pre hule). Ci să se întoarcă asupra lui cuvântul lui Hristos când ceva de acest fel va aduce în buze, sau va sămăna întru cugetele noastre. Și „mergi înapoia mea Satano” (Mat. 4.10)²⁶ să zicem către dânsul, plinule de toată împuțiciunea, și vinovat a focului celui vecinic, hula ta asupra capului tău. Și îndată către alt oarecare lucru Dumnezeesc, sau omenesc care este acum, pre minte pentru robiri să o îndeletnicim, sau cu lacrimi spre Cer pre aceea către Dumnezeu să o înălțăm. Și așa Dumnezeu ajutând, ne vom izvâbi de greutatea hulei.

60. Făcătoare de putrejune este patima mahniciunei, și în suflet și în trup, și de singurii creerii atingându-să. Că cele ce sunt în lumea aceasta, a oamenilor celor ce să ating de cele vremelnice, multora prin aceea și de moarte să face pricinuitoare. Iar scârba cea după Dumnezeu, mântuitoare împreună și folositoare este, răbdare în ispite, în boale și în necazuri lucrează; Izvorul umilinții lărgindu-l, celui ce să nevoeste și însetează de dreptatea lui Dumnezeu, și hrănește inima sa cu lacrimile, ca să se împlinească asupra aceluia cuvintele lui David „Hrăni-ne-vei pre noi cu pâine de lacrimi, și ne vei adăpa pre noi cu lacrimi întru măsură” (Ps. 79.6)²⁷ cu vinul umilinței.

61. Sfărâmate fiind părțile sufletului din lucrarea celor rele, scârba cea după Dumnezeu foarte le zidește pre ele, și întru cea duple fire le cheamă. Că atâta iarna patimilor și norii păcatelor le subțiază de la văzduhul cel înțelegător al sufletului, și le gonește cu lacrimile, cât îndată senin să face întru gândurile minții noastre, și liniște în Marea cugetului, și veselie întru inimile noastre, și schimbare întru arătarea feței noastre. Pre care, cei ce văd bine, precum de chipuri așa și de așezământurile lor odihnindu-să, așa duple David strigă „Aceasta este schimbarea Drepteii celui Prea Înalt” (Ps. 76. 10)²⁸.

62. Nu primi gândurile cele sămănate din părere asupra aproapelui; Că acelea sunt mincinoase, și păgubitoare, și cu totul înșălătoare. Cunoaște că cu scoposul acesta să ispitesc vrăjmașii a arunca în groapa perzării sufletele care fac înainte sporire întru faptele cele bune. Că întru altfel întru adâncul osândirei și în păcatul lucrător, din cei ce să nevoesc, a-l arunca nu pot, dacă nu-l vor face pre acela a primi păreri viclene, de la cele din afară așezări și năravuri ale aproapelui. Așa făcându-l pre acela sub judecata și căderea aproapelui, va a să judeca cu lumea, după cuvântul cel cuvios „Că de ne-am fi judecat pre înșine, zice scriptura, nu ne-am fi osândit; Iar judecându-ne, de la Domnul ne certăm, ca nu cu lumea să ne osândim” (1 Corinteni 11. 31, 32)²⁹.

63. Când din lene vom da loc dracilor, a grăi întru urechea noastră scornirele cele asupra fraților noștri, fără de păzire adecă fiind despre mișcarea ochilor, atuncea a osândi ne aducem de la dânsii, și este când și pre cei desăvârșiți cu fapta bună. Că dacă cel ce cu bucurie caută zâmbindu-să cu fața, și bine apropieat tuturor întru vorbă, ție și să pare a fi împreună alcătuit cu poftă și cu patimi,

²⁶ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 4, 10: “Atunci Iisus i-a zis: Piei satano, căci scris este: «Domnului Dumnezeului tău să te închini și Lui singur să-i slujești!»”.

²⁷ *Psalmii*, 79, 6: “Ne vei hrăni pe noi cu pâine de lacrimi și ne vei adăpa cu lacrimi, peste măsură?”.

²⁸ *Idem*, 76, 10: “Și am zis: Acum am început să înțeleg; aceasta este schimbarea dreptei Celui Preaînalt”.

²⁹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 31-32:

“31. Căci de ne-am fi judecat noi înșine, nu am mai fi judecați.

32. Dar, fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea”.

atunci să-ți fie ție și tot cel ce cu mâhnire și trândav caută, că suflă cu iuțime și e plin de mândrie. Ci ni să cuvine a lua aminte osăbirele cele omenești, că nu e adevărată judecată pentru unele ca acestea. Că sunt în ei întru adevăr multe felurile firelor, și ale obiceiurilor, și ale așezământurilor trupesti și ale trupurilor. Care numai la unii ca aceștia sub vedere și sub judecată cea adevărată sunt cu cuviință: care curat au câștigat ochiul cel înțelegător al sufletului, prin multă umilință; Și sălășluitoare are lumina cea fără de măsură, întru vieața cea întru Dumnezeu. Căroră „a ști li s-au dat tainele Împărăției lui Dumnezeu“ (Mat. 13. 11)³⁰.

64. Făcându-ne singuri lucrători ai faptelor celor rele ale trupului, care sunt împotriva firei, dorinței poștei și cumplitimeii sufletului slujim: trupul spurcând cu relele curgeri ale păcatului, iar pre suflet întunecându-l cu amărăciunea cumplitiei, și înstrăinându-l de Fiul lui Dumnezeu. Să cuvine dar pre curgerea spurcăciunii ce de la trup, cu pâraele lacrimilor a o curăți. Că dacă dulceața prin curgere firească a spurcat trupul, această boală a scârbei, iarăși prin curgerea lacrimilor celor firești să curăță. Iar pre întunerecul sufletului, cel din amărăciunea cumplitiei, cu lumina umilinței și cu dulceața dragosteii, care sunt după Dumnezeu, a-l alunga. Și a nu primi iarăși pre acela, de la carele mai întâi prin acelea ne-am înstrăinat.

65. Precum spurcăciunea cea din dulceață, pofta Satani are, care a mers mai înainte spre împlinirea răului; așa și curăția din necazul cel cu durere, are pre căldura inimei care merge mai înainte spre împlinirea plângerii și a lacrimilor. Și această iconomie este a bunătății lui Dumnezeu ce către noi, ca cu ostenelele cele cu durere, pre osteneala dulceților, și cu curgerea lacrimilor, pre curgerea cea cu rușine a trupului, să o învingem și să o curățim. Iar în chipurile cele rele din Minte, pre chipurile cele fără de chip, fără de veste de la suflet să le facem, și mai luminos pre acela cu frumuseța cea firească să îl arătăm.

66. În ce chip cel ce curvește, de duhul cel viclean fiind lucrat, culege roadă pre dulceața cea trupestă, și sfârșitul celor rele aceluia, este spurcăciunea; Așa și cel ce din Duhul cel Sfânt de sus să lucrează, culege roadă, bucuria sufletului, și sfârșitul celor bune este lui, curăția cea din lacrimi, și a doua naștere, și unirea cea cu Dumnezeu și împreunarea.

67. Două sunt curgerile cele firești cele ce sunt întru noi dintru care au aceeași ființă: cea născătoare și cea a lacrimilor, prin care haina cea sufletească o spurcăm, și prin care iarăși nevoie este a spăla spurcăciunea cea din ființă prin lacrimi, care dintru aceeași ființă să mișcă. Că întru altfel pre spurcăciunea cea din fire cu neputință este a o curăți.

68. Toat așezarea sufletului celui greșit și mișcat cu năravurile răutății, întru o scurtă dulceață perde osteneala. Și tot sufletul curățit de răul obicei și așezare, întru depărtată întindere a ostenelelor dulceții ce veselitoare. Și minune! Cum dulceață pre dulceață micșorează, și cea născută din dulceață alinează boala?

69. Uneori adecă amărăciune și durere să adaoge simțirei ce gânditoare a inimei, din curgerea lacrimilor; Iar alteori, bucurie și veselie. Când adecă ne curățim prin pocăință de rugina și spurcăciunea păcatelor, cu căldura focului celui Dumnezeesc aprinzându-ne, și precum ar fi cu maiuri grele gândul bătându-l, prin suspinurile inimei cele ce dintru adânc să înalță, atunci amărăciuni și dureri, și gânditor și simțitor simțim. Și când cu unele ca acestea lacrimi, de ajuns curățindu-ne, vom veni întru slobozirea patimilor, atuncea de la Duhul cel Dumnezeesc mângâindu-ne, ca cei ce am câștigat lină și curată inimă, de nespusă îndulcire și de dulceață ne umplem de la cele făcătoare de bucurie lacrimi ale umilinței.

70. Altele sunt lacrimile cele din pocăință, și altele cele vărsate de Dumnezeuasca umilință. Pentru că acelea adecă, ca un pârâu înecând și stricând toate tările păcatului; Iar acestea ca nourul

³⁰ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 13, 11: “Iar El, răspunzând, le-a zis: Pentru că vouă vi s-a dat să cunoașteți tainele împărăției cerurilor, pe când aceluia nu li s-a dat”.

asupra holdelor vin în suflet, și ca roua pre fân; spicul cunoștinței crescându-l și rodindu-l, și mult răvărsat purtător de rouă arătându-l.

71. Că nu ceea ce este lacrămă, aceasta este și umilință; Ci multă (oare ce) este prin mijlocul lacrimilor și a umilinței. Că acelea din multa obicinuință a pocăinței, și din pomenirea celor vechi sfărâmări a sufletului vine, ca de la foc și de la apa cea caldă, spre curățirea inimii. Iar aceasta de sus să pogoară de la roua cea Dumnezească a Duhului, spre mângâerea și răcorirea sufletului, celui ce din nou întru adâncul smeritei cugetări cu căldură a intrat, și să îndulcește de vederea luminei ceî neatinsese. Și așa către Dumnezeu după David strigă întru bucurie: „Trecut-am prin foc și prin apă, și ne-ai scos pre noi întru odihnă” (Psalm 65. 11)³¹.

72. Am auzit pre ceî ce zic: că cu neputință este întru deprinderea faptelor bune a veni, fără depărtare depărtată, și fugirea în pustie; și m-am minunat! Cum au voit întru nehotărâtu loc a alerga. Că dacă deprinderea faptelor bune, este așezare a puterilor sufletului întru bunul neam cel vechiu, și împreună adunarea celor întâi fapte bune, în lucrarea care este după fire; și acestea din afară aduse întru noi petrec; care sunt cu noi prin lucrarea celor Dumnezești și înțelegătoare simțiri, prin care și cu dânsule după fire ne mișcăm întru Împărăția Cerurilor, că înlăuntru nostru este, după cuvântul Domnului (Luca 17. 21)³²; atunci de prisos este nouă pustiea, a celor ce intrăm într-înșă fără de pocăință și toată păzirea poruncilor lui Dumnezeu. Că și în tot locul stăpânirii Lui poate a fi, după Dumnezeescul David. „Binecuvântează suflete al meu pre Domnul, zice, în tot locul stăpânirii Lui” (Ps. 102. 22)³³.

73. Cine în mijlocul Împărăției oștiri, sub Voevozi și rânduitoři apărat și numărat fiind, n-au putut în lupta cu protivnicii îndrăsneală și bărbăție a arăta și nici pre unul dintru aceștia a-l birui; cum singur va putea a să lupta, și în mijlocul întunerecilor de vrăjmași, voevozească oarecare faptă va arăta, neiscusindu-să în luptă? Dacă aceasta cu neputință este întru cele omenești, cu mult mai vărtos întru cele Dumnezești. Cine fugind în pustie de năpădirele dracilor, și de năvălirile patimilor celor neștiute, arătat le va cunoaște? Ori năpădire va face asupra aceloră, neînvățându-să mai întâi bine tăerea voci în mijlocul fraților, sub iscusit povățuitor întru asemenea lupte, nevăzute cu adevărat și gânditoare? Dacă este aceasta cu neputință, decî mai cu neputință este ca pre aceea așa să-î biruiască, și pre alții să-î învețe a birui pre nevăzuți vrăjmași.

74. Aruncă de la sine imputarea nebăgării de samă, și ocară negrijirei de poruncile lui Dumnezeu. Leapădă pre iubirea de sine, și cu necruțală te pornește asupra trupului. Caută îndreptările Domnului și mărturiile Lui. Treci cu vederea mărirea și necinstea. Urăște cele dulci poște ale trupului. Fugi de săturare, cu care să aprinde cele de sub pânțele. Sărută sărăciea și reaua pătimire. Stăi asupra patimilor. Întoarce simțirele tale către cele sufletești dinlăuntru. Privește înlăuntru către lucrarea celui mai bun. Asurzește despre lucrurile cele omenești. Cheltuește toată puterea ta întru lucrarea poruncilor. Plângi, jos te culcă, postește, rău pătimește, liniștește-te; În sfârșit, să înțelegi nu cele pentru tine, ci pre tine însuși. Fii mai presus de cele văzute ale smereniei. Întinde ochiul minții tale spre vederea lui Dumnezeu, și vezi a Domnului dulceață dintru frumuseța zidirelor. Și de acolo pogorându-te, spune fraților tăi cele ale vieții ceî vecinice, și tainele Împărăției lui Dumnezeu, Și acesta e lucru fugirei de oameni, și sfârșitul petrecerei în pustie.

³¹ Psalmii, 65, 11: “Ridicat-ai oameni pe capetele noastre, trecut-am prin foc și prin apă și ne-ai scos la odihnă”.

³² Sfânta Evanghelie după Luca, 17, 21: “Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru”.

³³ Psalmii, 102, 22: “Binecuvântați pe Domnul toate lucrurile Lui; în tot locul stăpânirii Lui, binecuvântează suflete al meu pe Domnul”. Am modificat trimiterea din mss. pentru a corespunde cu citatul dat. Stihul 23 nu există în versiunea românească.

75. Dacă voești a vedea bunătățile, care a gătit Dumnezeu celor ce îl iubesc pre Dânsul (1 Cor. 2. 9)³⁴, fii în pustiea lepădării voii tale, și fugi de lume. Și de care de acestea?? „De pofta ochilor și a trupului, de mândria gândurilor, și de înșălarea celor văzute“ (1 Ioan 2. 16)³⁵. Că de această lume dacă vei fugi, vei „vedea lumina dimineții răsărind ție“ (Isa. 58. 8)³⁶; a vieții ceî Dumnezeestî și hainele sufletului tău. Și grăesc, lacrimile degrab vor răsări, și te vei schimba cu „schimbarea Dreptei Celui dintru înălțime“ (Ps. 76. 10)³⁷. Și de atuncea rana patimilor „nu se va mai apropiea către trupul tău“ (Ps. 90. 10)³⁸. Și așa prin mijlocul lumii și a noroadelor petrecând, vei fi ca în pustie petrecând, și nevăzând pre om. Iar dacă nu de acestea așa fugi de lume, nimica ție de singura fugire de lumea cea văzută spre a săvârși bunătățile și spre împreunarea lui Dumnezeu se va adaoge.

76. Aceea a fi Călugăr, nu este a fi afară de oameni și de lume; ci aceea a lăsa pre sine și afară de voile sale a fi, și a să duce în pustiea patimilor. Că măcar deși s-au zis către Marele acela: fugi de oameni și te vei mântui, ci cu acest scopos s-a zis. De vreme ce și după ce a fugit el, prin mijlocul oamenilor să sălășluia, și în lume era umblând, și cu ucenici viețuia. Ci fugirea cea gânditoare dintru cea simțitoare, cu sânguire a fugit, și nimic nu să vătăma dintru împreunarea oamenilor. Și acestea și altul oarecare din cei mari, de la adunare eșind „fugiți fraților strigă“ la gură arătând, fiind întrebat de pricină.

77. Decât împreună vieța cea din chinovie, mai grea este cea de la singurătate. Pentru că cea de nevoie, deci, care este vieța cea împreună, martor este Sfântul Cuvânt al Domnului Iisus și Dumnezeu „Unde va fi doi sau trei adunați, zice întru Numele Meū, acolo, și Eū sunt în mijlocul lor“ (Mat. 18. 20)³⁹. Iar pentru primejdia cea de la singurătate, Solomon, zice „Vai! celui singur, că când va cădea nu este cine să-l scoale pre el“ (Ecl. 4. 10)⁴⁰. Pentru că cei ce în dragoste și în singură gândirea cântă lui Dumnezeu, și David îi fericește zicând „Fericiți cei ce strigă, norodul care aū cunoscut strigarea“ (Ps. 88. 15)⁴¹, și pre cea împreună vieță o laudă zicând „Iată ce este bun sau ce este frumos, fără numai a locui frații împreună“ (Ps. 132. 1)⁴². Și pentru Ucenicii Domnului că era întru dânsii un suflet și o inimă (Fap. 14. 32) * . Dar cea către noi a lui Dumnezeu venire, nu în pustie a fost, ci în locurile cele locuite și în mijlocul oamenilor păcătoși. Nevoe deci este, singură gândire a fi împreună vieța, iară singurătatea este alunecătoare și primejdioasă.

78. „Nevoie este a veni smintelele, zice Domnul, dar Vai! aceluia prin care vine sminteala“ (Mat. 18. 7)⁴³. Cel ce a perdut evlaviea, și cu negrijire și fără frica lui Dumnezeu petrece în mijlocul adunării fraților, multora din cei proști le dă sminteală. A aceluia adecă lucrurile, și chipurile și relele năravuri; iară acelora, cuvinte și vorbe putrede, și deci strică sufletele și năravurile cele bune.

³⁴ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 9: „Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»”.

³⁵ *Sfânta Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, 2, 16: „Pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții, nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume”.

³⁶ *Isaia*, 58, 8: „Atunci lumina ta va răsări ca zorile și tămăduirea ta se va grăbi. Dreptatea ta va merge înaintea ta, iar în urma ta slava lui Dumnezeu”.

³⁷ *Psalmi*, 76, 10: „Și am zis: Acum am început să înțeleg; aceasta este schimbarea dreptei Celui Preaînalt”.

³⁸ *Idem*, 90, 10: „Nu vor veni către tine rele și bătaie nu se va apropia de locașul tău”.

³⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 18, 20: „Că unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor”.

⁴⁰ *Ecclesiastul*, 4, 10: „Căci dacă unul cade, îl scoală tovarășul lui. Dar vai de cel singur care cade și nu este cel de-al doilea ca să-l ridice”.

⁴¹ *Psalmi*, 88, 15: „Mila și adevărul vor merge înaintea feței Tale. Fericit este poporul care cunoaște strigăt de bucurie”.

⁴² *Idem*, 132, 1: „Iată acum ce este bun și este frumos, decât numai a locui frații împreună!”.

* Capitolul 14 din *Faptele Sfinților Apostoli* nu are decât 28 de stihuri.

⁴³ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 18, 7: „Vai lumii, din pricina smintelilor! Că smintelile trebuie să vină, dar vai omului aceluia prin care vine sminteala”.

79. Cel ce păzește poruncile lui Dumnezeu, nu piatră de sminteală să face oamenilor, pentru că nici este sminteală întru el. Că zice „Pace multă este celor ce iubesc legea Ta, și nu este lor sminteală“ (Ps. 118. 165)⁴⁴. Ci lumină, și sare, și vieață, după cuvântul Domnului „Voi sunteți lumina lumii, și sarea pământului“ (Matei 5. 13, 14)⁴⁵. Lumină deci, cu vieața cea îmbunătățită, și cu cuvânt luminat și cu cuget înțelept. Iar sare, că mult este întru cunoștința Duhovnicească, și puternic întru înțelepciunea lui Dumnezeu. Iar vieață, că cu graiurile cuvintelor sale, vii făcând pre cei omorâți de patimi, pre aceștia îi scoală din iadul necunoștinței; Și cu lumina dreptății sale, strălucind înaintea oamenilor prin lucruri, și luminându-și pre ei. Cu dulceața și cu amărăciunea cuvintelor sale, rădicându-și pre aceștia din slăbănogire și izbăvindu-și din putrețunea patimilor. Iar cu viața cuvintelor sale, viață dând sufletelor celor omorâte de păcat.

80. Patima slavei deșarte, cu trei ghimpă este: cu slava deșartă, și părerea și mândria, de la draci înferbântați și căliți. Iar celor ce „s-au sălășluit întru acoperământul Dumnezeului ceresc“ (Ps. 90. 1)⁴⁶ văzuți să face, și ghipurile lui să sfăramă; zburând adecă aceștia prin smerita cugetare, și odihnindu-se înlăuntru întru livada vieții.

81. Când necuratul și cel cu multe măestrii drac al mării deșarte, asupra lui îi va aduce ție celui ce faci înainte sporire întru fapta cea bună, și vrăjind ție înălțările scaunelor, cu scornirea gândurilor pre aducerea aminte rădicându-o, și suind lucrarea ta, ca pre ceea ce mai presus zace decât a celorlalți; și pre suflet îl supune: oprește-l pre el cu mintea, nu îl lăsa a fugi, dacă ai luat de sus adecă putere așa a face. Și prinzându-l pre el mergi cu cugetul, ca să ți să pară spre ce este cu plăcere vreun rău făcut de tine. Și pre acesta descoperindu-l înaintea feții aceluia, zi către dânsul: Oare cei ce lucrează unele ca acestea, sunt vrednici a să sui spre una ca aceasta a sporirii înainte?? Și îndestulați ți să par a povățui sufletele, și a aduce pre cei mântuiți la Hristos? Tu dar să zici, și eu să tac. Și neavând el ce îți va răspunde ție, ca fumul de rușine va fugi, și nu te va mai turbura pre tine cu putere. Iar de nu este ceva din cele rele făcute întru tine, prin cea mai presus de lume vieață, măcar prin porunci, și prin pătimirele ce le-au primit Domnul. Și atâta te vei afla pre sineți neîndestulat întru săvârșire, pre cât scaldătoarea apei, este neajunsă către Mare. Pentru că dreptatea cea omenească, atât este cu neajungere de drepte lui Dumnezeu, pre cât pământul către înălțimea Cerului, și a țanțarului spre a Leului asemănare.

82. Cel ce întru adânc s-a rănit de dragostea lui Dumnezeu, cu neajungere îi este puterea cea trupească din osârdie. Că nu este săturare osârdiei acestuia, întru ostenelele și sudorile cele pustnicești. Ca în chipul acelora ce foarte însetează, nu este ceea ce ar tămădui aprinderea lui ce zace într-însul. Ci și toată ziua și toată noaptea însetează de a să osteni, și de puterea trupului să biruește. Și mi să pare că cu această patimă mai presus de fire, și mucenicii lui Hristos cuprinși fiind, nu simțau muncile, și sațiu nu aveau de acestea împărțându-să. Ci singuri pre sine să biruia, aprinși fiind de dragostea lui Dumnezeu, și de-a pururea să vedea cu neajungere, spre cea aprinsă osârdie ca să pătimizească.

83. Care pre sine după oarecare chip, să măsoară cu cei ce să nevoesc, ori de la frații cei petrecători cu dânsul tăinuindu-să, s-au înșălat pre sine, și strein de la Dumnezeu umblă pre cale. Pentru că unul ca acesta, nu s-a cunoscut pre sine, ori s-au abătut de la cele ce îl duc către Ceruri; Prin care cei sârguitori, cu înțelegerea cea jos aruncată mergând, și prin care și mrejele vrăjmașului trecându-le, în vârful cel gânditor cu aripele nepătimității au intrat, și înfrumusețați fiind cu măsuratecă înțelepciune, în luminatele locuri primăvărează.

⁴⁴ Psalmii, 118, 165: „Pace multă au cei ce iubesc legea Ta și nu se smintesc“.

⁴⁵ Sfânta Evanghelie după Matei, 5, 13-14:

13. Voi sunteți sarea pământului; dacă sarea se va strica, cu ce se va săra? De nimic nu mai e bună decât să fie aruncată afară și călcată în picioare de oameni.

14. Voi sunteți lumina lumii; nu poate o cetate aflată pe vârful de munte să se ascundă“.

⁴⁶ Psalmii, 90, 1: „Cel ce locuiește în ajutorul Celui Preaînalt, întru acoperământul Dumnezeului cerului se va sălășlui“.

84. Cel ce să umflă, și cugetul îl înșală cu părerea, niciodată întru lumina smereniei va dobândi darurile umilinței; Prin care să dă lumina înțelepciunii lui Dumnezeu celui sfărâmat cu Inima după cea scrisă „întru lumina Ta vom vedea lumină” (Ps. 35.9)⁴⁷. Ci noaptea patimilor îl acopere atuncea, întru care toate hearăle luncii firei cei omenești, ale mării deșarte grăesc, și dracul curviei răcnind, căutând pre cine ar înghiți (1Pet. 5.8)⁴⁸, și în pânțele necunoștinței a-l trimite.

85. Cel ce trăește după om, și este mișcat cu duhul părerii, Mare de rele vieța aceasta i să face lui; udând partea sufletului lui cea înțelegătoare, cu sarea dulțeților; Și cu cumplitile valuri ale patimilor, cele trei părți ale lui bătându-se de la duhurile viclesugului; și cumplita nedumerire, mari scârbe îi întinde, când și lopețile lui și cârma cea sufletească să strică de dulțețile trupului. Și cârmaciul, mintea, sub adâncimea păcatului și în gânditoarea moarte să face, până când Marea răutăților (se va preface) întru adâncul smereniei, și liniștea va alina valurile ei; și curgerea lacrimilor va întoarce în nori sărătura dulțeților, și întru dulceață se va preface de lumină văzătoare a umilinței.

86. Cel ce întru săturarea poftelor celor trupești și lucrărilor lui a slujit, întru săturare să apuce și durerile pustniciei, întru sudorile relei pătimiri. Că săturarea cu săturare, și dulceața cu durere, și răsfățarea cu ostenelele celor trupești să se desbată de la tine, și săturarea veseliei și a bucuriei întru odihnă vei afla. Că așa te vei hrăni și de bunul miros al curățeniei și al Sfințeniei, și de nespusa dulceață te vei îndulci, a rodurilor celor fără de moarte ale Duhului. De vreme ce și doftoriele cele curățitoare, după potrivirea spurcăciunii hainelor, ne-am deprins a le pune spre curățirea lor, când de spurcăciune întru adânc se vor face netrebnice.

87. Folositoare încă sunt neputințele celor ce să suie către vieța cea cu fapte bune, ajutorindu-le acestea topirea și smerenia înferbântatului trup. Acestea lucrează puterea trupului mai neputincioasă, iar înțelegerea cea de țărână a sufletului o suptiează; singură tăria lui săvârșindu-o mai tare și mai puternică, după Dumnezeescul Apostol „Când sunt neputincios, zice, atuncea sunt tare” (2Cor. 12.10)⁴⁹. Iar pre cât acestea acelora le sunt folositoare, pre atâta vătămătoare celor ce au sporit întru ostenele faptelor bune, și acum pre simțire lepădându-o, întru Cereștile videnii au intrat. Că împedecă pre aceea de la îndeletnicirea celor Dumnezești, și vestejesc cu boalele și așezarea sufletului lor cea cugetătoare, și cu norul scârbei turbură pre aceea, și umilița o usucă uscatul durerilor. Pre care Pavel cunoscându-o, bine a zis stăruind cu legea judecării, zicând: „Îmi chinuesc trupul meu cu ostenelele nevoiețelor, și-l supui robiei, ca nu cumva altora propoveduind, însumi să mă fac netrebnic” (1Cor. 9.27)⁵⁰.

88. Dintru rânduiala cea netedă care nu are potrivire, de multe ori să nasc oarecare boale sârguitorului: sau spre cea după urmă nemăncare, și spre ostenelele faptelor bune, fără de măsură și fără de socoteală întinzându-să, sau spre cea de-a pururea mâncare și săturare abătându-se, care este luptătoare. Decî de nevoie este înfrânarea celor ce să aduc spre faptele cele bune, și celor ce preste nevoiețele cele de mijloc, au schimbat suirea întru marginea videniei. Pentru că aceasta este maica sănătății, și iubita curățeniei, și smeritei cugetări bună împreună viețuitoare.

89. După nepățimiri să înțelegi a fi, și îndoit a să face mai ales întru cei sârguitori. Și întâi adecă de la sfârșitul iubirei de înțelepciune cei lucrătoare, cea mai întâi nepățimire să face celor sârguitori, care din nevoieța cea legiuită, înainte au sporit în multe chipuri prin ostenele, știind adecă îndată a omori pre patimi, și pornirele cele trupești nelucrătoare a le pune; Și a să mișca spre cea după fire, face pre puterile cele sufletești, și pre minte întru învățăturele cele Dumnezești cu înțelegere o așază.

⁴⁷ Psalmii, 35, 9: “Că la Tine este izvorul vieții, întru lumina Ta vom vedea lumină”.

⁴⁸ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, 5, 8: “Fiți treji, privegheați. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită”.

⁴⁹ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 10: “De aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strămtorări, pentru Hristos, căci, când sunt slab, atunci sunt tare”.

⁵⁰ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 9, 27: “Ci îmi chinuesc trupul meu și îl supun robiei; ca nu cumva, a altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic”.

Apoi de la începutul vederei cei firești cea a doua și mai desăvârșită, cu înțelepciune să adăogă lor. Care dintru liniștea cea înțelegătoare a gândurilor, înălțându-să întru așăzarea cea pacinică a minții, mai văzătoare înainte și înainte privitoare știe a face pre minte. Mai văzătoare înainte adecă, întru lucrurile cele Dumnezești, și întru vederea celui mai bun, și întru descoperirea tainelor lui Dumnezeu. Iar înainte privitoare, întru lucrurile cele omenești, cele ce departe vin și vor să fie, întru care unul și același Duh lucrând este. Care adecă ține și stăpânește după cea dintâi nepătimire, și sloboade după cea de a doua, întru slobozirea vieții cei vecinice, precum au zis Pavel (Rom. 6.2)⁵¹.

90. Cel ce s-au apropiat de hotarele nepătimirei, drepte vederi făcându-să adecă, și de Dumnezeu și de cele ce sunt; din frumuseța fapturilor, după potriua curățeniei lui, către Făcătorul sus alergând, primește vărsări de lumină ale Duhului. Și bune cugetări având către toți, pururea gândește de toți cele bune; și Sfinți și curați îi vede pre toți. Și din toate cele Dumnezești și omenești lucruri, scoate dreaptă judecată. Și nu dorește adecă nimic din cele ce sunt lucruri ale lumii și care oamenilor sunt cu sârguire. Și desbrăcându-să mintea de simțirele a toată lumea, către Ceruri și către Dumnezeu sus aleargă, curat de toată tina și de toată robiea slobod fiind; Și tot să face întru cele bune cugetătoare a lui Dumnezeu întru un Duh, și vede frumuseța cea Dumnezească; Și cu cea de Dumnezeu cuviință în lucrurile cele Dumnezești, a fericitei mării a lui Dumnezeu cu dragoste încape. Întru nespusă tăcere și bucurie, și simțirele toate schimbându-să; Ca un Înger nematerialnic în trup materialnic, cu oameni vietuește.

91. În știință să fie cuvântului, că cinci simțiri sunt și în cele nevoitoare: privigherea, învățatura, rugăciunea, înfrânarea și liniștea. Cel ce a împreunat pre simțirele sale, adecă: pre vedere privigherei, pre auz învățaturei, pre miros rugăciunei, pre gust înfrânării, și pre pipăire a înjugat-o cu liniștea, acela curând curăță mintea sufletului său, și supțiindu-o cu acestea, o lucrează nepătimașă și văzătoare.

92. Minte fără de patimi aceea este, care a stăpânit pre patimile sale, și mai presus de scârbă și de bucurie s-a făcut. Care nici de aducerile necazurilor măhnită să face, nici de cele ale bărbăției sufletului să revarsă cu bucurie. Ci aducând adecă pre suflet când să bucură întru scârbe, iar întru bărbăție să înfrânează, și nu să poartă afară de măsură, sau afară de ceea ce să cuvine.

93. Asupra celor ce fac înainte sporire întru vedere, multă le este turburarea cea drăcească. Pentru că pândesc ziua și noaptea asupra lor. Și prin cei ce adecă sunt cu dânșii, cumplite ispite rădică asupra lor; Iar prin sine, bufnete fac spre înfricoșare. Și când dorm năpădesc asupra lor, zavistuiind odihnei acelora. Și în multe feluri îi scârbesc pre aceea, măcar că nu pot face strâmbătate celor ce s-au lipit de Dumnezeu. Și dacă nu ar fi fost Îngerul Domnului Atot Țiitorul păzindu-î pre ei, nu ar fi scăpat de bântuețele lor, și de cursa cea de moarte.

94. Cei ce faci nevoiță de cea lucrătoare iubire de înțelepciune faptă bună, ia-te aminte cu de-adinsul de bântuețele dracilor celor atot perzători. Că pre cât poți suire sporind înainte, întru cele înalte bunătați, și lumina cea Dumnezească crește întru luare aminte, și la descoperiri vii și la vederile cele negrăite prin Duhul, pre atâta el văzându-te suindu-te la Ceruri scrâșnesc cu dinții, și mreșile cele mult împletite ale răutăților, pre văzduhul cel cugetător cu sârguire le întinde. Că nu numai dracii cei ai poței și ai iuțimeii vor sufla asupra ta, cei iubitori de trup și în chipul hearcelor, ci și ai hulei cu amară zavistie să vor scula asupra ta. Și către acestea, cei ce zboară prin văzduh, ai începătoriilor și ai stăpânirelor, după nălucirea cea goală, în chipuri streine și întru înfricoșate închipuiri, pre cât este după dânșii se vor rădica asupra ta spre a te necăji. Ci întru lucrarea rugăciunei cei din minte, cu ochiul cel deștept al minții îndeletnicindu-te, și cu cugetele vederei cei firești întru zidirele lui Dumnezeu învățându-te, nu te vei teme de săgeata lor ce zboară ziua. Că nici vor putea să se apropie de trupul, de lumina care este întru tine întunerecul gonindu-să, și de focul cel Dumnezeesc arzându-să.

⁵¹ *Epistolă către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 2: "Nicidecum! Noi care am murit păcatului, cum vom mai trăi în păcat?".

95. De darul Dumnezeescului Duh foarte să tem viclenele duhuri, și mai vârtos atunci, când bogat ne vor afla curății cu învățatura și cu curata rugăciune. Că nu îndrăsnesc a să apropiia de trupurile cele strălucite, ci cu singurile nălucirele și înfricoșatele tropote, și cu neștiute glasuri a înfricoșa, și a turbura să ipsitesc, și de la lucrările rugăciunii și a privigherei a ne întoarce. Ci și celor ce pre pământ dorm nu-î cruță, și foarte zavistuesc odihnei ostenelelor lor, și năpădesc cu oarecare înfiorări, ca somnul de la ochii lor să fugă, și prea grea viața lor și plină de boale cugetând așa a li-o face.

96. Duhurile întunerecului să par a avea trupuri supțiri, precum cuvântul din iscus părere dă; Ori aceasta nălucind fură pre simțire, ori și întru aceasta osândiți fiind ce la cea veche cădere. Dar de vreme ce a să lupta să pleacă cu sufletul cel nevoitor, când trupul aceluia este plecat spre somn, încă și ispită oarecare să pare a fi sufletului, acum fiind mai presus de smerenia trupului. Ca cumplirea lui și bărbăția sufletului, care este spre aceea, să se arate, care vor să-î împedece cu cumplire înfricoșată. Însă care de dragostea de Dumnezeu rănit fiind, și cuprins este sufletul cu faptele cele cuprinzătoare, nu numai cu dreaptă mânie să împrotivește, ci și îi bate pre ei, dacă aș oarecare simțire, precum să pare, cu nemilostivire pre cei împământeniți cu căderea de la cea întâi și Dumnezească lumină.

97. Mai înainte de luptă și de biruință, mulțimea dracilor turbură simțirea sufletului, și somnul de la gene îl răsipesc. Iar sufletul cel plin de bărbăție și de îndrăsnală de la Sfântul Duh, nu să grijaște de acestea aflări ale lor și amară turburări; Ci cu făcătoarea de vieață închipuire, și cu chemarea lui Iisus și Dumnezeu, și pre nălucirele lor le strică, și pre dânșii fugători împreună cu acelea îi face.

98. Dacă ai eșit spre cea lucrătoare iubire de înțâlepiciune, ca să robești dobânda duhurilor celor luptătoare, caută și ia aminte, de pretutindenea a te întrarma pre sine cu armele Duhului. Dar știi pre ale cui vase a le răpi ai pus de gând? Ale luptătorilor adevă, însă ale celor gânditori, și ale celor fără de trup, (tu) carele cu trupul încă Împăratului Duhurilor și lui Dumnezeu ostășești. Să știi dar că mai amar decât întâi să vor ostăși asupra ta, și cu multe măestrii vor fi asupra ta. Până când saș înțâlându-te, vrând dobânda să o pearză, împreună cu dânsa și pre tine rob să te răpească, și cu multă amărăciune sufletul tău să-l umple; saș cu năpăștile cele rele, și cu dureri te vor înfășura pre tine, spre bătea trupului tău și necăjirea.

99. Nu poate izvorul cel bun, ape turbure și puturoase a nu izvorî, cu materie lumească puțând. Nici inima afară de Împărăția cea Cerească fiind, pârăele vieții cei Dumnezești cândva va izvorî, trimițând bună mireazmă a mirului celui gânditor. „Aș dintru aceeași vână a izvorului, zice, izvoraște dulce și amar? Nu poate spinul să facă măslîne, saș măslinul ghinde“ (Iac. 3.11-12)⁵². Așa nici izvorul unei inimî, împreună poate a rodî vicleană și bună înțâlegere. „Omul cel bun din comoara cea bună a inimei sale scoate cele bune; Iar omul cel viclean, din comoara cea vicleană a inimei sale scoate cele rele“, după cuvântul Domnului (Mat. 2.35)⁵³.

100. Precum nu este cu puțință fără de untdelemn și foc, a arde luminătorul și a lumina celor ce sunt în casă; Așa și sufletului cu neputință îi este, fără de Dumnezeescul Duh și foc, cele Dumnezești, arătate a le vesti și a lumina pre oameni. „Că tot Darul cel desăvârșit, de sus este pogorându-să, de la Părintele luminilor“ – împărțindu-să tot iubitorului de Dumnezeu suflet. „La care nu este după cuvânt, schimbare saș umbră de mutare“ (Iac. 1.17)⁵⁴.

⁵² *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, 3, 11-12:

„11. Oare izvorul aruncă din aceeași vână, și apa dulce și pe cea amară?“

12. Nu cumva poate smochinul, fraților, să facă măslîne, sau vița de vie să facă smochine? Tot așa izvorul sărat nu poate să dea apă dulce“. Am adăugat la trimiterea din mss. Iac. 3. 11 și versetul (stihul) 12, cuprins în citatul din text.

⁵³ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 2, 35. Trimitere eronată, capitolul 2 nu are decât 23 de stihuri cu totul.

⁵⁴ *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, 1, 17: „Toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este, pogorându-se de la Părintele luminilor, la Care nu este schimbare sau umbră de mutare“.

*Ale aceluiași,
Suta a doua,
capete firești: pentru curățirea minții*

1. ÎNCEPĂTURA dragostei lui Dumnezeu adecă, este nebăgarea de samă a lucrurilor celor văzute și omenești. Iar mijlocul, curățirea inimei și a minții, dintru care este descoperirea cea cugetătoare a ochilor minții, și cunoașterea Împărăției Cerurilor ce este ascunsă întru noi. Iar sfârșitul, este dorirea cea necuprinsă a darurilor lui Dumnezeu celor mai presus de fire, și cea firească poftă a împreunării ei cu Dumnezeu și a odihnei ce întru Dânsul.

2. Unde este dragoste înfocată a lui Dumnezeu, și lucrarea lucrărilor celor gânditoare, și împărtășirea neapropiatei luminii, acolo este pacea puterilor celor sufletești, și curățirea minții, și sălășluirea Sfintei Treimi. „Că cel ce mă iubește, zice, cuvântul meu va păzi, și Părintele Meu îl va iubi pre el, și către el vom veni, și lăcaș la dânsul vom face“ (Ioan 14.23)⁵⁵.

3. Trei așezări ale vieții știe cuvântul: trupească, sufletească și Duhovnicească. Dintru acestea fieștecarele pre a sa sânguire a vieții o are, ceea ce în multe feluri este către sine, și altora neasemănată.

4. Așezarea vieții ce trupești, toată cu totul spre poftele și îndulcirea vieții ce de acum să indeletnicește. Nimic dintru așezarea cea sufletească, sau dintru cea Duhovnicească având întru sine, sau măcar cu totul vrând a o câștiga. Iar cea sufletească, prin mijloc oarecum stând, a răutății și a bunătății, spre cea a trupului sânguină și sănătate privește, și spre lauda oamenilor după potrivire. Și spre ostenelele bunătăților lepădându-le, și de lucrurile cele trupești fugind, nu să grijește de răutate sau de bunătate, pentru pricinele cele protivnice ce sunt întru dânsele. De bunătate adecă pentru asprimea ei, împreună și osteneala; Iar de răutate, ca să nu pearză lauda cea de la oameni. Iar așezarea vieții ce Duhovnicești, dintru acestea adecă niciuna, nici voește a avea, nici întru amândouă ce sunt așa de rele a să indeletnici. Ci toată cu totul slobodă este de aceasta și de aceea. Care cu aripele cele aurite ale dragostei și ale nepățimirei, au sburat cu amândouă, nici lucrând ceva din cele lepădate, și fugind de deșertăciunea celor rele.

5. Cei ce viețuesc trupește, și au pre cea mai mult trupească înțelegere zăcând întru sine, cu totul trupuri fiind, nu pot să placă lui Dumnezeu; Că întunecați sunt cu înțelegerea, și razelor luminii ce Dumnezeesci cu adevărat nepărtași. Fiindcă norii patimilor ce stați deasupra lor, ca niște ziduri înalte fiind, care îngrădesc razele cele Duhovnicești, îi fac a fi neluminați. Căci având adecă simțirele sufletelor sale tâmpite, nu pot a căuta sus către frumusețile cele gândite ale lui Dumnezeu, și a vedea lumina vieții ce adevărate întru adevăr, și a fi mai presus de smerenia cestor văzute. Ci ca niște dobitocești cu simțirea lumii făcându-să, întru lucrurile cele simțitoare și omenești leagă vrednicia cuvântului. Și toată nevoința către cele văzute și stricăcioase o au, unul pre altul pentru acestea luptând. Și întru acestea indeletnicindu-și și pironindu-și pre sufletele sale, și

⁵⁵ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 14, 23:* “Iisus a răspuns și i-a zis: Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și vom face locaș la el”.

greșind de avere, de mărire, și de dulceața cea trupească, pagubă prea mare de unele ca acestea socotește. Către care cu cuviință cuvântul acela Proarocesc, ca de la fața lui Dumnezeu să se grăească „Nu are a petrece Duhul Meu în oamenii aceștia, pentru că sunt trup“ (Fac. 6.3)⁵⁶.

6. Cei ce viețuiesc sufletește, și pentru aceasta să numesc sufletești, din jumătate oarecare fiind, și ca slăbănogiți sunt cu mădulările, nici a fi cândva pentru fapta cea bună cu durere, și pentru poruncile lui Dumnezeu a să sârgui, și de lucrurile cele oprite fugind pentru slava cea omenească, și de iubire de sine, de hrănitoarea patimilor celor perzătoare cuprinși fiind, de toată plăcerea, și pentru sănătate, și pentru îndulcirea trupului să țin. Și pre toată scârba, și pre toată durerea, și pre toată reaua pătimire le scutură pentru fapta bună, încălzind pre trupul cel luptător mai presus de cum să cuvine. Și întru acest fel vieța și petrecerea având, împământenează pre minte, cu patimile îngroșându-o, și nepriimitori sunt de cele cugetătoare și Dumnezești lucruri, prin care sufletul din materie să răpește, și tot către Cerurile cele gânditoare să suie. Și acesta pătimesc încă fiind cuprinși de duhul cel materialnic, ca cei ce iubesc sufletele lor, și a face voile sale voesc. Că deșertii fiind de Duhul Sfânt nepărtași sunt și de darurile Lui. Drept aceea nici rod Dumnezeesc este a vedea întru dânșii, adecă al dragostei cei către Dumnezeu și către cei de aproape. Sau bucurie întru sărăcie și întru scârbe, sau pacea sufletului, sau credința cea cu așezământul, sau cea cuprinzătoare înfrânare. Încă nici umilință, sau lacrimi, sau smerenie și milostivire. Ci tot plini de mândrie și de trufie. De aicea și a să cufunda întru adâncurile Duhului, de la sine putere nu au. Că nici este întru dânșii lumina aceea, ce povățuiește și deschide pre minte ca să înțeleagă scripturele. Însă nici rabdă a auzi, alții povestind de acestea. Că cu cuviință de unii ca aceștia Apostolul a hotărât: „Iară omul cel sufletesc, nu primește pre cele ale Duhului, că nebunie îi sunt lui“ (1Cor. 2.14)⁵⁷, și nu știe „că legea Duhovnicească este, și Duhovnicește să cearcă“ (Rom. 7.14)⁵⁸.

7. Cei ce umblă cu Duhul, și totdeauna au primit vieța cea Duhovnicească, totdeauna plăcuți sunt lui Dumnezeu, având grijă ca cei Sfințiți Lui. Că de-a pururea cu durerile curățesc pre sufletele sale, și poruncile Domnului le păzesc, vărsând sânghiurile lor pentru dragostea Lui. Trupul îl istovesc cu posturile și cu privigherile; Cu lacrimile suptiază grosimea inimii, și cu reaua pătimire omoară mădulările. Cu rugăciunea și cu învățătura, pre minte o umplu de lumină și luminoasă pre aceea o face. Și prin lepădarea voii, despart sufletele lor de la împătımirea cea trupească și cu totul unuia Duhului să fac. Drept aceea și Duhovnicești nu numai să cunosc, ci și să numesc de la toți cu cuviință. Aceștia către nepătımire și dragoste viind, să înaripează către vederea fapturilor și de acolo înțelegerea celor ce sunt, prin înțelepciune iaă, cea ascunsă în Dumnezeu. Și numai acelora să dau, care mai presus de smerenia trupului lor s-au făcut. Decă și pre toată simțirea lumii trecându-o, și cu cuget luminos întru cele mai presus de simțire făcându-să, luminează cuvântul. Și prin mijlocul Bisericeii lui Dumnezeu și a adunării credincioșilor, cuvinte bune din curată inimă izbucnesc, și să fac oamenilor sare și lumină. Precum și Domnul grăește către dânșii „Voi sunteți lumina lumii și sarea pământului“ (Mat. 5.13, 14)⁵⁹.

8. „Îndeletniciți-vă și cunoașteți că Eū sunt Dumnezeu“ (Ps. 45.11)⁶⁰ glasul Dumnezeescului Cuvânt este acesta, și să cunoaște lucrător celor ce voesc. Una este de folos celui ce s-a lepădat de

⁵⁶ *Facerea*, 6, 3: „Dar Domnul Dumnezeu a zis: «Nu va rămâne Duhul Meu pururea în oamenii aceștia, pentru că sunt numai trup. Deci zilele lor să mai fie o sută douăzeci de ani!»”.

⁵⁷ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 14: „Omul firesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie și nu poate să le înțeleagă, fiindcă ele se judecă duhovnicește”.

⁵⁸ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 14: „Căci știm că Legea e duhovnicească; dar eu sunt trupesc, vândut sub păcat”.

⁵⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 13-14:

„13. Voi sunteți sarea pământului; dacă sarea se va strica, cu ce se va săra? De nimic nu mai e bună decât să fie aruncată afară și călcată în picioare de oameni.

14. Voi sunteți lumina lumii; nu poate o cetate aflată pe vârf de munte să se ascundă”.

⁶⁰ *Psalmi*, 45, 11: „Domnul puterilor cu noi, sprijinitorul nostru, Dumnezeul lui Iacob”.

această turburătoare vieață și cumplită deșertăciune: ca cu multă luare aminte de sine și liniște despre lucrurile cele dinafară, cu de-adinsul a să cerceta și pre Dumnezeu întru sine a-l căuta, și a cunoaște înlăuntru Împărăția lui Dumnezeu. Căci așa făcând cineva, abea va putea prin multă vreme, chipurile răutății a le șterge din suflet, și i să va da curat a păzi vechea bunătate.

9. Otrava răutății ceea ce mai înainte a fost pusă întru noi, multă fiind, multă adevă și foc curățitor îi trebuie prin lacrimile pocăinței și a durerilor celor de voe ale pustniciei. De vreme ce, saū cu cele de voe dureri ne curățim de spurcăciunea patimilor, saū cu cele fără de voe aduceri de cele cumplite. Că apucând mai înainte cele de voe, nu să întâmplă cele fără de voe. Iar acelea, curățenie nelucrând a păharului și a blidului, acestea de a doua mai luminos lucrează pre a noastră așezare cea de demult, așa meșteșugitorul rânduind.

10. Își bate joc de buna credință, și batjocoriți sunt de lucruri, care nu dupre cuvânt au făcut lepădarea sa; Nicī pre învățător și pre povățuitor au voit dintru început a lua. Ci înțelegerei sale a urmat, și s-a arătat înaintea sa meșteșugitor.

11. Nicī pricinele trupeștilor neputințe poate cineva a le cunoaște și lucrurile lor, fără de iscusul cel mult al doftorescului meșteșug, nicī pre cele sufletești, fără de multă pentru dânsese învățătură. Pentru că greșit să pare și cele foarte lesne de cunoscut, cunoașterea celor micī trupești neputințe, întru care lucrează meșteșugul doftoresc; Întru acest fel de greșit, și mult mai mult decât acelea, dacă sunt sufletești. Că pre cât e mai bun sufletul decât trupul, pre atâta marele acelea și nelesne de biruit patimī, decât acest trup văzut cu toate cele simțitoare ale lui.

12. Cu firea oamenilor s-a născut cele întâi și de căpetenie fapte bune. Dintru care ca de la patru începuturi, răurile tuturor faptelor bune să umple de ape, și adapă cetatea lui Dumnezeu, care este inima cea curată și mângâiată cu lacrimile. Și cel ce a păzit acestea nesurpate de la duhurile vicleșugului, saū cele împreună căzute, cu multe ostenele ale pocăinței le-au rădicat, casă luiși Împărătească și Palat au înălțat, întru care, lăcaș face Împăratul tuturor, și darurile sale cele înalte, cu belșug le împarte și le dă celor ce au gătit Lui așa.

13. Scurtă este vieața aceasta, lung veacul cel viitor, și puțină întindere este a vieții aceștia. Iar omul, această jivină mare și mică, căruia strămtă i s-au dat vremea de față, neputincios este. Și aceea adevă este strămtă, iar acesta neputincios. Însă gătit înainte fiind întru nevoință, pentru răsplata ostenelelor sale, mare este. Nenumărate având răsplătirele, și în vieață scurtă pătimind.

14. Nu voește Dumnezeu a fi lucrarea celor sârguitori neispită, ci și foarte iscusită. Decī pentru aceasta lasă focul ispitelor, și darul la puțină vreme îl strânge carele li să dă lor de sus, și gândul liniștei sloboade a să mähni de la duhurile vicleșugului. Ca să vază plecarea sufletului, cui mai mult dărueste, saū căruia? Aceluia însuși Făcătorului și dătătorului de Dar al lui, saū simțirei lumii și netezimei dulceților? Și așa saū Darul îl îndoește lor, celor ce înainte sporesc întru dragostea lui, saū îi rânește pre ei cu ispite și cu scârbe, având grijă ei de lucruri. Până ce vor lua asupra urăciunea nestatorniciei cei purtătoare împrejur, și pre amărăciunea cea ce acolo a dulceților, cu lacrimi o vor șterge.

15. Pacea gândurilor turburându-să de la duhurile vicleșugului, îndată și săgețile cele aprinse ale poftelor, asupra minții cei ce aleargă cu răpejune la înălțime, de la dracii cei prinzători și iubitori de trup adesea să slobod. Iar mintea din mișcare, de la cele de sus smulgându-să, întru mișcările cele necuvioase și întru turburări cade. Și așa fără de rânduială trupul asupra duhului începe a face rădicări, smulgând pre minte cu gânduri și cu aprinderi, și cu norodul dulceților dorind a o impresura pre aceea. Și de nu ar fi scurtat Domnul Savaot zilele acelea, și puterea răbdării de nu ar fi dăruit robilor săi, nu s-ar fi mântuit tot trupul.

16. Dracul cel mult iscusit și mult meșteșugăreț al curviei, unora adevă cădere și groapă a noroiului să face; Iară altora, rană și toiag drept; Iară altora, iscus și sufletului chinuire. Una adevă celor noi începători, care încă trag slab jugul pustniciei și cu lenevire să vad. Iar alta, pentru cei ce

aŭ mijlocul înaintei sporiri întru faptele cele bune și mai ușor să întind către dânsul. Iar alta, pentru cei ce către vedere acum, pre aripa minții o aŭ întins, și acum bine aŭ venit către cea mai desăvârșită nepătimire. Fieștecăruiă spre folos arătat se dă, că de sus este așezat.

17. Cădere și groapă a noroiului să face dracul curviei, celor ce trec vieața cea călugărească întru toată nebăgarea de samă. Aprinzând mădulările acestora cu flacăra curviei și a poftirei, și falnice meșteșugiri dând lor, ca să facă voia trupului și afară de împărțășirea altui trup. Pentru care urât este, și a grăi și a gândi. Decî aceștiea după cel zis, trupul și-l spurcă și roduri mânâncă dulcelele cele sărate, și cu întunerec umple chipurile sale, și cu dreptate afară din cele mai bune se află greșind. Cărora și tămăduire dacă vor vrea le vor fi, căldura pocăinței, și cea dintru aceea umilintă a lacrimilor; Care și depărtare de cel rău face, și pre suflet de spurcăciuni îl curățește, și moștenitor îl face pre acesta miliî lui Dumnezeu. Care întru cuviință și Înțeleptul Solomon zice: „tămăduirea va face să înceteze păcate mari“ (Ecl. 10.4)⁶¹.

18. Rană și toiag să face acest duh, celor ce întru cea dintâi nepătimire să săvârșesc, prin cea lucrătoare iubire de înțelepciune, și fac acum sporire întru cele mai înainte și desăvârșite. Căci când tăria pustniciei care o țin, cu lenea o vor slăvi, și către cea fără de păzire vedere a simțirei cei lumești puțin se vor abate, și lucrurilor celor omenești întru dorire vor fi, îndată și acesta asupra lor să lasă a-i răni, dintru cea de pre urmă bunătate a lui Dumnezeu. Și încep a-l bate pre acesta ce gândește cu gândurile poftei cei trupești. Că neputând adecă a răbda, iarăși întru a sa păzitorie cu osârdie să alerge, a lucrării cei bune duple putere și a luării aminte. Și mai cu osârdie de lucrurile cele ce îi mântuesc pre ei, prin mai ostenitoare petrecere să se apuce. Că nu voește Dumnezeu pre sufletul cel ce a ajuns întru aceasta, nicidecum la simțirea cea lumească a să întoarce. Ci a merge pururea întru cele înainte, și de lucrurile cele mai desăvârșite a să atinge cu sârguință: Ca nu rana răutății să se apropie de trupul lui.

19. Iscus, și împungător, și muncire după iconomie să face duhul acesta, cărora de la cea dintâi către cea de a doua nepătimire aŭ venit. Ca prin aceea fiind supărați, șă-și aducă aminte de neputința cea firească; Și pentru prea mulțimea descoperirelor celor din vedere, după cuvântul cel zis, să se smerească. Ci văzând pre lege ostășindu-să împotriva legii minții lor, și prin cea suptire pomenire a păcatului să o scuture; Cu frică, ca să nu primească simțirea vătămării ceea ce să naște înlăuntru dintru pomenirea aceștiea, și din înălțimea vederei să nu surpe privirea minții lor.

20. Numai acei ce și de suptirele pomeniri ale păcatului mintea lor fără de necăjire a o păzi aŭ putut, căci de vieață făcătoare omorârea Domnului întru mădulările lor, și înțelegerile de sus prin Duhul s-aŭ învrednicit a primi. Și trupul adecă mort păcatului îl înconjură, iară Duhul cu vieața cea întru Hristos s-aŭ învrednicit a-l îmbogăți. Și la căți s-aŭ dat mintea lui Hristos cu cuvântul înțelepciunii, acelora și nenăcăjita făcătoare de vieață omorâre, întru cunoștința lui Dumnezeu s-aŭ aflat.

21. Către sufletele cele ce acum s-aŭ curățit, s-aŭ obicinuit a veni duhul poftei și al mâniei. Pentru care pricină? Ca să scuture roadele Duhului Sfânt cele ce să îngreuiază întru dânsule. Iar de vreme ce din bucuria slobozeniei vărsare oarecare i să face întru asemenea suflete, toate spre folos iconomisindu-le înțelepicunea, pururea voind ca cu ale Sale daruri să tragă cugetul lor către Sine, și prin aceea a petrece întru smerita cugetare neclătiți, ca nu cu multa slobozenie și cu bogăția de daruri spre altele să se înalțe, ori a li să părea că cu ale sale puteri și înțelegere aŭ agonisit marele acest Palat al păcii, le dă locul duhurilor ca să năvălească asupra lor, întru împreună înjugare cu aceasta (smerita cugetare). Ca cu frică rănite fiind căderile, să stea întru a lor pază a fericitei smeritei cugetări. Și să se învețe că trupul și sângele legate sunt, și să caute fireasca sa strajă, întru care fără de vătămare vor putea a să păzi cu puterea Duhului.

⁶¹ *Ecclesiastul*, 10, 4: "Dacă mânia stăpânitorului se ridică împotriva ta, nu te clinti din locul tău, căci firea domoală înlătură mari neajunsuri".

22. După boala patimilor ce stăpânește preste noi, și după putrețunea păcatului care stă întru noi, și aducerea ispitelor să face; Și paharul pelinului judecăților lui Dumnezeu, să mai cumplit ni să dă nouă, să mai cu milă. Că dacă vindecătoare va fi, și lesne de a să tămădui materia ceea ce zace întru noi a păcatului, carele este arătat din gândurile cele iubitoare de dulceț și iubitoare de vieață, atunci paharul ispitelor dres cu milostivire, de la Doftorul sufletelor noastre ni să dă, ca oamenilor celor ce ne cercăm cu boalele, și încă cele omenești pătimim. Iar dacă nu cu lesnire de tămăduit aceea va fi, și zace întru adânc, și spre moarte face putrețunea – din gândurile mândriei și ale trufiei cei mai de pre urmă –, nedres întru cumplițimea mâniei ni să dă. Ca cu focul ispitelor celor deosebi împreună topindu-să și suptiindu-să boala prin smerenie, să o gonim de la sufletele noastre. Și gândurile cele sărate, cu lacrimile să le înecăm, și curați să ne arătăm întru lumina smereniei, Doftorului sufletelor noastre.

23. Nu este întru alt fel celor ce să nevoesc a scăpa de osebirea ispitelor, de nu vor cunoaște neputința lor, și streini de toată dreptatea pre sine să vor socoti, și nevrednici a toată mângâerea, a toată cinstea, și a toată odihna. Pentru că scoposul lui Dumnezeu Doftorului sufletelor noastre, de-a pururea este ca noi smeriți să fim, mahniti, streini de tot omul, și următori patimilor Aceluia „Că blând era și smerit cu inima“ (Mat. 11.29)⁶², și întru blândetă și întru smerenia inimei nevoește pre noi a alerga în calea poruncilor Lui.

24. Smerenia, nu cu plecarea grumazului, să cu părul rășchirat, ori cu haina întinată, aspră și veche, să isprăvește, precum mulți scriu cuprinderea faptei aceștiea. Ci cu inima înfrântă, și cu Duhul smereniei, după David cel ce a zis: „Duh umilit, inima înfrântă și smerită, Dumnezeu nu o va urgisi“ (Ps. 50.18)⁶³.

25. Alta este smerita cuvântare, și alta smerenia, și alta este smerita cugetare. Că smerita cuvântare, adevă și smerenia, prin toată reaua pătimire, și prin ostenelele cele din afară ale faptelor bune, să îndreptează întru cei ce să nevoesc; întru singură lucrarea cea trupească și deprinderea având adunarea. Drept aceea și de multe ori întâmplându-să ispită, sufletul nefiind întru așezare, să turbură. Iar smerita cugetare, este oarecare lucru Dumnezeesc și înalt. Dintru singură venirea Mângâitorului să adaogă celora ce pre cea de mijloc o au sărit. Cari arătat este că mai înainte au călătorit prin toată smerenia, pre calea cea aspră a faptelor bune.

26. Smerita cugetare apuind întru adâncul sufletului, și ca o piatră grea căzând asupra lui, atâta îl tescuește pre el și cu putere îl necăjește, cât să deșartă toată puterea acestuia întru cea neoprită pornire a lacrimilor. Și mintea să curățeste de toată spurcăciunea gândurilor, și întru vederea lui Dumnezeu să face, după Isaia. Și așa zice lucrându-să și acela: „O! ticălosul de eu, că m-am umilit, că om fiind, și necurate buze având, prin mijlocul norodului celui ce are buze necurate, eu viețuesc. Și pre Împăratul Domnul Savaot, l-am văzut cu ochii mei“ (Isaia 6.5)⁶⁴.

27. Când întru adânc smerita cuvântare se va adaoga ție, atunci nu va fi ție a grăi înalt. Iar când se va înrădăcina întru adâncul inimei tale smerenia, atunci și cea deasupra, să întru adânc smerita cuvântare, se va depărta de la tine. Iară când de sus te vei îmbogăți cu smerita cugetare, atunci aceea singură din afară smerenie, și cea a limbei smerită cuvântare desăvârșit se vor deșărta de al tine, după Pavel cel ce zice „Iar când va veni cea desăvârșit, cea din parte va înceta“ (1Cor. 3.10)⁶⁵.

⁶² *Sfânta Evanghelie după Matei*, 11, 29: „Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre”.

⁶³ *Psalmii*, 50, 18: „Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit, inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi”.

⁶⁴ *Isaia*, 6, 5: „Și am zis: «Vai mie, că sunt pierdut! Sunt om cu buze spurcate și locuiesc în mijlocul unui popor cu buze necurate. Și pe Domnul Savaot L-am văzut cu ochii mei!»”

⁶⁵ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 10: „După harul lui Dumnezeu, cel dat mie, eu, ca un înțelept meșter, am pus temelie; iar altul zidește. Dar fiecare să ia seama cum zidește”.

28. Precât de departe staî răsăriturile de la apusuri, pre atâta stă cea adevărată smerită cuvântare, de cea adevărată smerenie. Și pre cât este Cerul mai mare decât pământul, și sufletul decât trupul, pre atâta smerita cugetare ceea ce să dă prin Duhul celor desăvârșiți, mai desăvârșită și mai mare este decât cea adevărată smerenie.

29. Nici pre cel ce cele smerite grăește, cu chipul și cu îmbrăcăminte smereniei, smerit a fi cu inima lesne să-l socotești. Nici cel ce cele înălțate și înalte grăește, mândru și trufaș, cu lesnire să ți să pară ție. Ci prin cercarea cea pentru acestea, din roadele lor îi vei cunoaște pre dânșii.

30. Rod al Duhului Sfânt este dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, milostivirea, credința, blândeța, înfrânarea (Gal. 5.22)⁶⁶. Iar rod al celui protivnic duh este, urăciunea, grija lumii, neașezarea sufletului, turburarea inimei, viclesugul, înțelegerea cea ispititoare, slăbirea, mâniea, necredința, zavistia, mâncarea cea de-a pururea, beția, dosădirea, osândirea, pofta ochilor, trufia și mândria sufletului. Că dintru unele ca acestea roduri, cunoscut să fie pomul. Și preste tot așa vei fi știind, al cărui Duh este cel ce vorbește cu tine. Căci că ai semnele acestea arătate mult mai mult și din glasul Domnului „Omul cel bun zice, din vistieria cea bună a inimei sale scoate pe cele bune. Asemenea și cel viclean, din vistieria cea rea a inimei sale scoate pre cele rele. De vreme ce împotriva pomului și rodirile lui“ (Matei 12.35)⁶⁷.

31. Întru care adevă sunt și să văd cele ale Sfântului Duh, întru aceea este și sălășluirea lui Dumnezeu. De la aceștia și izvorul cel neturbure al cuvântului, cu înțelepciune și cu cunoștință; măcar smerit cuvântând, să aud, măcar cele înalte grăind. Iară întru care nu să văd rodirile și darurile lui Dumnezeu, ci ale duhului celui protivnic, este întru dânșii întunerecul necunoștinței lui Dumnezeu; și adunarea patimilor, și sălășluirea celor luptătoare. Măcar cele smerite vestind și aducând s-ar vedea, măcar cele înalte cu îmbrăcăminte de aur, și cu cea arătată Cucernicie.

32. Nu fețele, ori chipurile, sau cuvintele însămnează adevărul; nici prin acestea să odihnește Dumnezeu. Ci întru inimele cele înfrânte, și în duhurile cele smerite, și în sufletele cele luminate de cunoștința lui Dumnezeu. Iar când să supune cuvintelor celor din afară, după toate întrebuițând graiul smerit, laudă omenească vânează. Iar înlăuntru plini sunt de păreri înșălăciune, și a zavistiei, și de rele pomeniri către aproapele. Și este când și după vederea cea din afară, pentru dreptate luptându-să, cu cuvinte înalte a înțelepciunii, stând împotriva cuiva, ori a minciunii, ori a călcării Dumnezezeștilor legi. Și către singur adevărul adevă privind, și înlăuntru plini sunt de toată măsurata înțelepicune, de smerenie, și de dragoste către aproapele. Este când laudându-să întru Domnul se arată, după cea zisă de Pavel „și lauda-mă-voiu întru Domnul, iară eu mă voiu lauda întru neputințele mele“ (2Cor. 12.9)⁶⁸.

33. Nu la cele ce noi zicem, ori lucrăm, privește Dumnezeu; Ci la voința sufletului, și la scoposul lor, pentru care ori lucrăm ceva din cele văzute, ori vorbim ceva din cele înțelese. Precum și puterea cuvintelor, la sfârșitul lucrurilor mai vartos privește, decât celelalte covârșind cu înțelegerea, și judecățile lor le fac negreșite. După cum zice: „Omul adevă în față, iar Dumnezeu în inimă privește“ (1 Împr. 16.7)⁶⁹.

34. Aș nu să cuvenea, ca să fi fost judecat de Dumnezeu în neam și în neam, ca Prorocii și prietenii Lui, să fie pregătiți de Duhul, spre săvârșirea Bisericii Lui? Că dacă vechiul bălaur nu aș lăsat a nu pune otrava păcatului în auzurile oamenilor, prin care vine sufleteasca perzare; Cum cel

⁶⁶ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 22: „Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelunga-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința”.

⁶⁷ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 12, 35: „Omul cel bun din comoara lui cea bună scoate afară cele bune, pe când omul cel rău, din comoara lui cea rea scoate afară cele rele”.

⁶⁸ *A doua Epistolă către Corinteni*, 12, 9: „Și mi-a zis: Îți este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârșește în slăbiciune. Deci, foarte bucuros, mă voi lauda mai ales întru slăbiciunile mele, ca să locuiesc în mine puterea lui Hristos”.

⁶⁹ *Cartea întâi a Regilor*, 16, 7: „Dar Domnul a zis către Samuel: «Nu te uita la înfățișarea lui și la înălțimea staturii lui; Eu nu Mă uit ca omul; căci omul se uită la față, iar Domnul se uită la inimă”.

ce au zidit deosebi inimile noastre, nu va scula pre cel mișel din pământul smereniei, și din gunoiul patimilor nu va rădica pre cel sărac, dându-le lor sabia dea Duhovnicească, care este graiul lui Dumnezeu, întru ajutor moștenirii sale? Cu adevărat, deci începând de la smerenie, la înălțimea cunoștinței se vor rădica, și să dea acelor de sus cuvântul înțelepciunii cu puterea lui Dumnezeu, ca celor ce bine vestesc mântuirea Bisericii Lui.

35. Să te cunoști însuși pre tine, și aceasta este întru adevăr smerenia cea adevărată, care învață a cugeta smerit, sfărâmand pre inimă, și aceasta este singură aceea, a lucra și a păzi. Iară dacă nu ai cunoscut pre sine, deci nici știi ce este smerenia, nici te-ai atins de cea adevărată lucrare și păzire. Pentru că a cunoaște pre sine, este sfârșitul lucrării faptei bune.

36. Carele din curățenie a venit întru cunoștința cea adevărată, au cunoscut pre sine, după cea zisă „cunoaște-te însuși pre sine“. Iar carele nu a ajuns încă întru cunoștința a singurelor cuvinte făpturii, și a lucrurilor celor Dumnezești și omenești, au cunoscut adecă cele pentru dânsul, și cele afară de dânsul, iară pre sine nicidecum.

37. Nu ceea ce (sunt) eu, aceasta cu totul și ceea ce preste mine; Nici aceea ce preste mine, aceasta este și ceea ce pentru mine; Nici ceea ce pentru mine, aceasta este și cea afară de mine. Ci alta acestea, și alta acelea. Deci eu, sunt chipul lui Dumnezeu, cel ce în sufletul cel gânditor, și fără de moarte și cuvântător să vede; Ca cel ce are pre minte Tatăl cuvântului, și nedespărțit este de suflet, și de o ființă. Iar ceea ce preste mine, este cea Împărătească, cea Începătoare, cea cuvântătoare, și cea singură stăpânitoare. Iar ceea ce pentru mine, câte sunt din voire voite, adecă: a fi lucrător de pământ, sau de meșteșugirea cea învățătoare, sau iubitor de înțelepciune. Iară cele din afară de mine, câte sunt pentru iubirea de cinste a vieții, și pentru bun neamul cel de jos: bogăție, mărire, cinste, zile bune, și înălțimea dregătorielor. Sau iarăși înapoi: sărăciea, neslăvirea, necinstire și rea dobândirea.

38. Tot cela ce au cunoscut pre sine, mai odihnit de toate lucrurile sale cele după Dumnezeu, și au intrat întru Sfințitorul lui Dumnezeu, întru slujba cugetării Duhului, și întru limanul cel Dumnezeesc al nepătimirii și al smereniei. Iar cel ce încă nu au cunoscut pre sine, cu smerita cugetare și cu cunoștință, întru osteneală încă și întru sudoare în viața călătorește. Pentru că și David aceasta a grăit „Iată osteneală este înaintea mea, până când voi intra întru Sfințitorul lui Dumnezeu“ (Ps. 72.16-17)⁷⁰.

39. Când va cunoaște cineva pre sine, (iară aceasta are trebuință de multă păzire cea din afară, și despre îndeletnicirea lucrurilor celor lumești, și de singură ispitirea științei), îndată de năprasnă vine și oarecare Dumnezească smerenie în suflet mai presus de cuvânt; purtând sfărâmarea inimii, și lacrimile umilinței cei calde. Că pre cât gândește atuncea cela ce de la acea să lucrează, pre atâta pământ pre sine și cenușă, verme și nu om să are; Și către aceasta încă nici vieții cei dobitocești să socotește vrednic, pentru prea mulțimea Darului acestuia a lui Dumnezeu. Întru care a zăbovi învrednicindu-să, de altă nespūsă beție a umilinței să umple, și întru adâncul smeritei cugetări intră. Și uimindu-să, să face fără de cuvânt despre toate cele din afară, despre mâncări, băuturi și acoperământuri. Necovârșind trebuința trupului, ca cela ce s-a schimbat cu bună schimbare a Dreptei Celui Prea Înalt.

40. Mare avere este întru faptele cele bune smerenia. Că aceea întru care dacă să va răsădi cu pocăința cea adevărată, și pre rugăciune împreună călătoare cu înfrânare o va avea, îndată de robiea patimilor slobozi pre aceea îi face. Și pace de puterilor sufletului lor; Și spre inimă cu lacrimi

⁷⁰ *Psalmi*, 72, 16-17:

“16. Și mă frământam să pricep aceasta, dar anevoios lucru este înaintea mea.

17. Până ce am intrat în locașul cel sfânt al lui Dumnezeu și am înțeles sfârșitul celor răi”.

În mss., trimiterea se făcea la stihul 15 care nu conținea acest citat. De altfel, mai cu seamă în cazul citatelor din *Psalmi* am întâlnit asemenea decalări, pe care le-am corectat și semnalat, ca atare.

o curățește, și îi umple pre ei de alinare prin venirea Sfântului Duh. Și așa acestea așezate fiind, de aicea să luminează cuvântul acestora de cunoștința lui Dumnezeu, și vin întru vederea tainelor Împărăției Cerurilor, și a singurelor cuvinte ale făpturei. Și după cât intră în adâncul smeritei cugetări să cufundă. Și dintru acestea crește lor cunoștința măsurilor sale, și cunoaște neputința firei omenești, și dragostea lui Dumnezeu și a celor de aproape să înmulțește. Cât li să pare lor a scoate Sfințirea dintru singură sărutarea și apropierea celor ce împreună petrec.

41. Nimic așa altceva întriripează pre suflet spre dorul lui Dumnezeu și spre dragostea oamenilor, precum smerita cugetare, umilința și rugăciunea cea curată. Că aceea sfărâmă pre Duh, izvorăște răruri de lacrimi, și cunoașterea neputinței omenești învață. Iar ceialtă, curățește pre minte de materie, și luminează ochiul inimei, și cu totul luminos pre suflet îl face. Iar aceasta, împreunează pre tot omul cu Dumnezeu, și îl face pre acesta împreună petrecător cu Îngerii, și gustă dulceața bunătăților lui Dumnezeu, și vistieriele tainelor celor mari le dă lui. Și aprins fiind cu dragostea, îl pleacă pre el a pune sufletul său pentru prietenii săi, ca pre cel ce mai presus s-a făcut de hotarele smereniei cei trupești.

42. Păzește-mi mie zălogul cel bun al smereniei cei făcătoare de bogăție, întru care zac vistieriele cele ascunse ale dragostei. Și întru care să păzește mărgăritarele umilinței, și Împăratul Hristos Dumnezeu, ca pre un scaun să odihnește, din aur așezat, daruri împărțind ale Sfântului Său Duh, hrănitorilor aceluia. Și vredniciele cele mari le dăruiește acestora, adecă: cuvântul cunoștinței Sale. Înțelegerea Sa cea negrăită, mai înainte vederea lucrurilor celor Dumnezești, și înainte vederea lucrurilor celor omenești, prin nepățimire pre omorârea cea făcătoare de viață, și împreunarea cea împreună cu dânsul, ca să împărătească împreună cu Dânsul, întru Împărția lui Dumnezeu și Tatăl. Precum însuși face rugămite către El pentru noi grăind: „Părinte, pre care mi-ai dat, voi că unde sunt Eu și aceasta să fie“ (Ioan 17.24) ⁷¹.

43. Când cineva fiind lucrător, ostenindu-să pentru lucrarea poruncilor, și de năprasnă întru negrăită și nespūsă bucurie va fi, cât să se schimbe el cu străină schimbare și mai presus de cuvânt, și greutatea cea trupească adecă să o depărteze, și să uite și hrana, și somnul, și altele cele de nevoie ale firei, să știe pre aceea a fi venirea lui Dumnezeu cea către dânsul, care face întru cei ce să nevoesc pre omorârea cea făcătoare de viață, și dăruiește lor acum de aceea așezarea celor fără de trup. Acestei fericite vieți, mijlocitoare este smerenia; Iar hrănitore și maică, Sfânta umilință; Și iubită, și soră, vederea Dumnezești luminii; Scaunul, nepățimirea; Și sfârșit, Sfânta Treime Dumnezeu.

44. Cea ce a ajuns acest vârf, nu să poate ținea sub (jugul) legăturile simțirei a toate. Nu vede nimic din cele frumoase ale lumii; Nu deosebește de cel necuvios pre cel cuvios. Ci pre cum Dumnezeu deopotrivă plouă, și strălucește Soarele, și dreptilor și celor nedrepți, viclenilor și celor îmbunătățiți; așa și acela după asemănare strălucește și întinde către toți razele dragostei sale, și nu să strămtorează cu îndurarea, pre toți cu dragoste încâpându-i înlăuntru. Ci să strămtorează și să scârbește, nelucrând precum voește. Dintru aceasta esă oarecare alt izvor precum din Edem al umilinței, în patru începături împărțindu-să: întru smerita cugetare, întru nepățimire, întru curățanie, și întru înălțimea răgăciunii cei fără de grijă, și adapă fața a toatei cei gânditoare făpturi a lui Dumnezeu.

45. Cei ce n-au gustat dulceața lacrimilor umilinței, nici cunosc care este darul aceleia și care este lucrarea: nimic din cei ce varsă lacrimi asupra morților să deosebesc; Ci multe oarecare înștiințări deșarte și nedumeriri socotesc. Iar acestea sunt întru noi firește. Decă când mândria minții acum către smerenie s-ar plecă, iar mijirea sufletului și privirea lui de înșălăciunea celor văzute, către singură vedenia cea nematerialnică și întâia lumină s-ar întinde, scuturând toată simțirea lumii aceștia, și primind de sus mângăerea Duhului: îndată lacrimile ca niște ape ale izvorului vor curge dintr-însa și

⁷¹ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 17, 24:* „Părinte, voiesc ca, unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine și aceia pe care Mi l-ai dat, ca să vadă slava Mea pe care Mi-ai dat-o, pentru că Tu M-ai iubit pe Mine mai înainte de întemeierea lumii”.

simțirele acelea să îndulcesc, umplând cugetul aceluia de toată veselie și Dumnezeasca lumină. Și nu numai, ci înfrânge și inima, și pre minte smerit înțeleaptă o lucrează întru vederea celor mai bune. Întru care cu neputință este a fi acestea, fără numai întru cei ce plâng și să tânguesc.

46. Cu neputință este cuiva a îngrădi izvorul lacrimilor, afară de adâncă smerită cugetare. Nici iarăși smerit cugetător poate a fi, afară de umilința ceea ce să adaogă din venirea Duhului. Că umilința pre smerita cugetare, și smerita cugetare pre umilință naște prin Sfântul Duh; precum oarecare împletitură una pre alta fiind, și cu un Dar împreunate, fiind, neruptă aș pre legătura Duhului.

47. Lumina ceea ce să adaogă sufletului de la Dumnezeescul Duh, a să duce s-aș de deprins din lene, din nebăgare de samă, și din nerânduiala cuvintelor și a bucatelor. Că udăciunea mâncărilor și orânduiala dietei, și singură aceea neoprirea limbei, și nepăzirea ochilor, a goni pre Acela de la acela s-aș de deprins, și a ne face pre noi întunecați. Și umplându-ne noi de întunec, îndată trec într-însul toate hotarele cele sălbatece ale inimii noastre, și pui gândurilor celor pătimase, căutând hrană patimilor și răpind pre cea pusă întru noi vistierie de la Duhul. Ci înfrânarea cea iubită duple adevăr și rugăciunea cea făcătoare de Înger, nu numai nu sloboade nimic de unele ca acestea a trece prin suflet, ci și strălucirea Duhului nestinsă o păzește în minte. Și pre inimă lină și curată o păzește și o săvârșește, și umilința cea Dumnezească izvoraște, și pre suflet cu dragostea lui Dumnezeu îl lărgește, și pre tot cu totul, cu feciorie și cu veselie îl împreunează lui Hristos.

48. Nimic alt așa este osebit cuvântul, precum curățenia și întreaga înțelepciune a sufletului. Iar maica acestora este cuprinzătoarea și iubita înfrânare; iar tatăl, frica este. Așa că intrând întru dragoste, și cu dorința Dumnezeescilor lucruri unindu-să, face pre suflet nefricos, și plin de dragostea lui Dumnezeu, și născător de Dumnezeescul cuvânt.

49. Cu frica adecă mai întâi împreunându-să sufletul, în pântec îl face pre el a lua cuvântul judecării prin pocăință; pre carele îndată îl impresoară durerile iadului și ale muncilor; și suspinurile și durerile întru cuprinderea inimii fiind, pedepsesc pentru cele rele, pre cel ce gândește pentru răsplătirea ceea ce va să fie. Apoi cu multe lacrimi și cu dureri, pre cea zămislită în pântecul cugetului acestuia, săvârșindu-să, Duhul mântuirii naște pre pământul inimii sale. Și de durerile iadului slobozindu-să, dorirea și bucuria celor ce vor să fie, pre acesta îl moștenesc. Și îl întimpenă pre acela curăția cea dragăstoasă împreună cu întreaga înțelepciune, și dragostei cei înfocate a lui Dumnezeu pre acesta îl împreunează. Și împreunându-să sufletul cu Acesta, nespun dulceață simte. Cât de aicea cu poftă și cu dulceață varsă lacrimile umilinței, și afară să face el de toată simțirea cea lumească; și ca cel uimit aleargă în urma Mirelui, și așa strigă cu negrăite glasuri „În urma ta alerg, întru mirosul mirului Tău, vestește mie ceea ce ai iubit așezământul meu. Unde paști? Unde te culci întru amiază-zi, a vederei cei curate? Doară cum voi fi înfășurat de la Tine, întru turmele strălucirelor celor drepte“ (Cânt. C.1.3 și 6)⁷². ale tainelor celor mari. Pre carele aducându-l Mirele întru acoperământul tainelor Lui celor ascunse, văzător pre acela cuvintelor făpturei, cu înțelepciune îl săvârșește.

50. Să nu zici întru inima ta: cu neputință îmi este mie de aceea a câștiga curăția fecioriei, care am căzut în multe feluri supt stricăciunea și turburarea cea trupească. Pentru că unde durerile pocăinței întru reaua pătimire, și întru căldură să vor pune în suflet, și râurile lacrimilor întru umilință vor curge, de acolo toate tăriele păcatului să vor surpa, și toată vâpaia patimilor să va stinge. Și să săvârșește nașterea cea de sus, prin venirea Mângâitorului. Și iarăși să face sufletul, curte curăției și fecioriei. Întru care pogorându-să Dumnezeu cel mai presus de fire, cu lumina și cu

⁷² *Cântarea Cântărilor*, 1, 3 și 6:

“3. Răpește-mă, ia-mă cu tine! Hai să fugim! – Regele m-a dus în cămările sale: ne vom veseli și ne vom bucura cu tine. Îți vom preamări dragostea mai mult decât vinul. Cine te iubește, după dreptate te iubește!

6. Spune-mi dar, iubitul meu, unde-ți paști tu oile? Unde poposești tu la amiază? De ce oare să rătăcesc zadarnic pe la turmele tovarășilor tăi?”.

bucuria cea negrăită, și ca pre un scaun înalt al mărire, pre mintea lui șezând, dă pace tuturor celor ce sunt întru dânsul, așa grăind: „Pace vouă“ despre patimile cele luptătoare, „Pacea mea dau vouă“ ca să vă mișcați întru cea după fire, „Pacea mea o las vouă“ (Ioan 14.27) ⁷³. Ca să vă săvârșiți întru cea mai presus de fire. Decă prin cele trei dăruiri ale păcii, pre cele trei părți ale sufletului tămăduindu-le, și întru cea întreită săvârșire rădicându-l, și împreunându-l Luiși, pre tot acum fecioară, și bună și frumoasă, întru bun miros al curățeniei mirului, ferbând îl săvârșaste. Și au zis către dânsa „Scoală-te, vino cea de aproape a Mea, cea bună a Mea, porumbița Mea“ – prin cea lucrătoare iubire de înțălepciune. „Că iată iarna patimilor a trecut – „ploia gândurilor celor iubitoare de dulceață –, s-au dus și a mers la sineși. „Florile faptelor bune s-au arătat“, – cu bun miros al înțălegerilor, pre pământul inimei tale. „Scoală-te vino cea de aproape a Mea, – întru cunoștința vederii ceș firești –, și vino tu porumbița Mea“ (Cânt. C.2.13-14) ⁷⁴ – întru acoperământul și întunerecul Cuvântării de Dumnezeu ceș de taină, și al credinței, a petrei ceș tari întru Mine.

51. Fericit este carele pentru buna schimbare și sporire a suirei cu lucrătoare iubire de înțălepciune, pre păretele împătimitoarei deprinderi l-au trecut; și de acolo cu ariplele nepătămirei cele argintuite cu cunoștința, întru gânditorul văzduh al videnielor celor ce sunt s-au înălțat și de acolo a intrat întru întunerecul Cuvântării de Dumnezeu, și s-au odihnit de toate lucrurile sale întru Dumnezeu, cu fericită vieață.

52. „Pace multă este celor ce iubesc legea Ta, și nu este lor sminteală“ (Ps. 118.165) ⁷⁵. De vreme ce nu numai cele plăcute oamenilor, acestea și lui Dumnezeu. Ci câte să par a fi nu bune, acestea și foarte bune sunt, cu firea, celor ce cunoaște cuvintele celor ce sunt și care au fost.

53. Bine este a muri lumii, și viu a fi lui Hristos. Că întru altfel nu poate să se nască de sus, după cum a zis Domnul (Ioan 3.3) ⁷⁶. Iar cel ce nu se va naște de sus, nici întru Împărăția cea Cerească poate a intra. Iară această naștere, dintru supunerea Părinților celor Duhovnicești s-au deprins a fi. Că dacă nu vom fi mai întâi zămislighi prin cea cuvântătoare sămânță a învățăturei ceș Părintești și să ne facem Fii ai lui Dumnezeu printr-înșii, nu ne putem a ne naște de sus. Pentru că așa și ceș doisprezece de la unul Hristos și ceș șaptezeci de la ceș doisprezece s-au născut, și s-au făcut Fii ai lui Dumnezeu și Părintelui, după cea zisă de la Domnul „Voi sunteți fii ai Părintelui Meu carele este în Ceruri“. Drept aceea și către noi a zis Pavel: Că de ați avea mii de învățători, ci nu mulți Părinți. Eu v-am născut, asemenea mie faceți-vă“ (1Cor. 4.15, 16) ⁷⁷.

54. Cel ce nu să supune Părintelui celui Duhovnesc, după urmarea Fiului celui supus Tatălui până la moarte și cruce, nu este născut de sus. Iar nefiind fiul iubit de părintele cel bun, cum dar Părintele, adecă, nu cu cuvântul și cu Duhul născându-să de sus, fiilor celor buni și acela va fi părinte bun, și (în) bunătate va naște fii, asemenea bunătății părintelui lor? Iar dacă nu așa, atunci după pom este și roada lui.

⁷³ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 14, 27: „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu. Să nu se tulbure inima voastră, nici să se înfricoșeze“.

⁷⁴ *Cântarea Cântărilor*, 2, 13-14:

„13. Smochinii își dezvelesc mugurii și florile de vie văzduhul parfumează. Scoală, draga mea, și vino!

14. Porumbița mea, ce-n crăpături de stâncă, la loc prăpăstios te-ascunzi, arată-ți fața ta! Lasă-mă să-ți aud glasul! Că glasul tău e dulce și fața ta plăcută. În mss. trimiterea la cap. 10, 11-13 reprezintă o eroare sau o greșeală de dactilografere.

⁷⁵ *Psalmii*, 118, 165: „Pace multă au cei ce iubesc legea Ta și nu se smintesc“.

⁷⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 3, 3: „Răspuns-a Iisus și i-a zis: Adevărat, adevărat zic ție: De nu se va naște cineva de sus, nu va putea să vadă împărăția lui Dumnezeu“.

⁷⁷ *Întâia Epistolă către Corinteni*, 4, 15-16:

„15. Căci de ați avea zeci de mii de învățători în Hristos, totuși, nu aveți mulți părinți. Căci Eu v-am născut prin Evanghelie în Iisus Hristos.

16. Deci, vă rog, să-mi fiți mie următori, precum și eu lui Hristos“.

55. Rea este necredința, a viclenei iubirei de argint și a zavistiei cei prea viclene purtare (în pânțele). Dacă este aceasta rea, cu cât mai mult ceea ce naște. Pentru că dragostea aurului, decât dragostea lui Hristos mai înainte cinstită întru fiii omenești să lucrează, și lucrătorul aceștia, supunerea materiei o socotește. Și acelaia a sluji, mai vârtos decât lui Dumnezeu, făpturei, mai vârtos decât Făcătorului, slujbă dând. Și adevărul lui Dumnezeu schimbându-l în minciună. Că dacă boala aceasta este răutate, precum și a doua slujire de idoli cu sorți s-au dat nume, care răutate nu covârșește, suirea sufletului celui (cuprins de această) boală cu voia sa?

56. Dacă voești a fi prieten lui Hristos uraște dar aurul și prieteșugul lăcomiei, ca pre cel ce întoarce către sine pre cugetul celui ce-l iubește, și smulge pre acela de la dragostea cea dulce a lui Iisus. Care nu în chipul cuvântului a să vedea, mi să pare, ci întru chipul lucrării poruncilor Lui. Iar dacă aurul, Vai! vei câștiga, adevă în îngropându-l pre acela care acum ai, și dacă iubirea acelaia, dobândă, iar nu paguba cea mai de pre urmă ai, înainte cinstind pre acela, decât pre Hristos, Să știi că și de acela te vei lipsi, și spre pagubă se va întoarce ție, și vei perde și pre capul celor ce ai, adevă pre Dumnezeu, fără de care nu este oamenilor vieța cea de mântuire.

57. Dacă iubești aurul, pre Hristos nu-l iubești. Iar dacă pre Hristos nu-l iubești, iubind aurul, vezi! cui pre tine a semăna te face muncitorul acesta. Că acelaia ucenic, adevă, însă necredincios; prieten, ci vânzător arătându-să, și rău dosădind împotriva stăpânului celui de obște, și cu ticăloșie căzând din credință, împreună și din dragostea cea către Acela, și întru adâncul desnădăjdurei pogorându-să. De care tu temându-te, fugi de aur, mie supuinu-te și aceștia dragoste, ca să poți dobândi pre Hristos și Acela să te iubească pre tine. Iar dacă nu, atunci cunoaște osăbitul lor al celui căzut.

58. Nu cu aur, ori cu ajutor omenesc, ori cu rugămintă, să te sârguești cândva a primi începătorie, fără de chemarea de sus, deși te privești pre tine putând a folosi sufletele. Pentru că acestea trei te vor întâmpina, și dintr-însele una se va împlini: Că ori neplăcere a lui Dumnezeu va veni asupra ta, și mânie cu felurite aducerii și așezării; să vor lupta asupra ta nu numai oamenii, ci și făptura fără puțin nu toată, și nu va fi ție vieța aceasta mult suspinătoare; Ori cu multă necinstire de acolo te vei surpa, de cei ce te covârșesc pre tine; ori vei muri nu în vremea ta tăiat fiind din vieța aceasta. (adevă mai înainte de vreme). –

59. Nu este (cu puțință) a trece cu vederea mărirea și necinstea, și a să face mai presus de durere și de dulceață, de nu se va învrednici cineva a privi la sfârșitul lucrurilor. Căci când vede sfârșiturile a toată mărirea, dulceața, hrana, bogăția și bunătatea zilelor întru nimica viind, moartea pre acestea vârsându-le și stricându-le, atuncea defăimând deșertăciunea cea arătată a tuturor lucrurilor celor omenești, întoarce pre simțirele sale către săvârșirea lucrurilor celor Dumnezeești; și de cele ce petrec și nicidecum pot a să strica, să ține. Și de acestea având grijă, mai presus de durere și de dulceață să face. Adevă, de durere, ca cel ce pre iubirea de dulceață, și pre iubirea de mărirea, și pre iubirea de bani a sufletului a biruit; Iar de dulceață, fiindcă simțirea lumii o au scuturat. Drept aceea și cinstit fiind, și necinstit, același este. Și de durerile și de slăbiciunile cele firești supărat fiind, pentru toate mulțămeste lui Dumnezeu, și nu să înalță cu gândul.

60. Cu puțință este și din somnuri (visuri) mișcările sufletului și așezările a le privi cel sârguitor, și pentru starea sa a să griji. Că după așezările omului celui dinlăuntru, și grijele lui sunt, și mișcările trupului, și nălcirele minții. Decă dacă are cineva suflet iubitor de materie, și iubitor de dulceață, agonisală de lucruri și de bani cu belșug nălucește, și chipuri femeesti cu împleticiri pătimește, de la care spurcată fiind haina, și spurcarea trupului să adaogă. Iar dacă iubitor de dobândă și iubitor de argint: aur vede peste tot, și de acesta să năcăjaște, și înmulțăște dobânzele, și în vistierii le pune, și ca un nemilostiv să judecă. Iar dacă cumplit și zavistnic: de heară, de cele otrăvitoare și târătoare gonit este, și sub frică și boală este pus. Iar dacă îngâmfat cu slava deșartă: bunele cuvântări, întâmpinările

oamenilor, scaunele, începătoriile și stăpâniele le nălucește, și de cele ce nu sunt ale lui, ca de cele ce sunt, și de toate cele viitoare privighind, voință are. Iar dacă este mândru și de îngâmfare plin: în căruțe luminate să vede pre sine purtat, și ca când cu aripele în aer zburând și toate cele covârșitoare tremurând de puterea lui. Așa și omul cel iubitor de Dumnezeu, sârguitor fiind pentru lucrarea faptelor bune, și drept fiind întru nevoițele blagocestiei, și sufletul purtându-l curat de materii: împlinirea lucrurilor viitoare în somnuri vede și videniele înfricoșatelor descoperiri, și pururea rugându-să cu umilință și pacinică așezare a sufletului și trupul din somn deșteptându-l înțalege pre sine, și a fi decî, pre obrazii lui lacrimi, iar cu gura, către Dumnezeu a vorovi.

61. Dintru cele ce să nălucesc în somn, unele adecă dintr-însele sunt visuri, iar altele vederi, iar altele descoperiri. Și visurile adecă sunt, câte nu petrec nu schimbate întru cea nălucitoare a minții, ci turburată, și una după alta, și adesea schimbată dintru una întru alta nălucirea. Dintru care nici un folos să adaogă aceluia ce i să nălucește, și acea nălucire după sculare din somn, piere, de care și a nu băga în samă cei sârguitori datorî sunt. Iar vederi sunt: câte sunt neschimbate, și nu să închipuesc întru aceasta întru alta, ci petrec închipuite în minte, spre multă înconjurare a anilor și neuitate; Și câte împlinirea lucrurilor celor ce vor să fie arată, și sufletului folos mijlocesc din umilință și din vederile cele înfricoșate; și posomorât și cutremurat fac pre cel ce le vede, dintru cea înfricoșată și neschimbată vedere a celor văzute (atunci). Cele ce și întru mult cei sârguitori sunt datorî a le pune, că sunt vederi. Iar descoperiri sunt: cele ce mai presus de toată simțirea vederilor, să fac sufletului celui curat și luminat. Cele ce aduc putere a oarecărora streine Dumnezești lucruri, și a înțalegerii, și învățătura cea de taină a tainelor lui Dumnezeu celor ascunse, și împlinirea lucrurilor celor mari întru noi, și schimbarea cea de obște, pentru lucrurile lumii și ale oamenilor.

62. Din cele zise, unele adecă sunt ale celor materialnici și iubitori de trup bărbați, al cărora este pântecul Dumnezeu și dragostea spațiul. Cărora le este întunecarea minții din viața cea cu nebăgare de samă și sfărâmată cu patimi, și pre care îi nălucesc și îi batjocoresc dracii. Iar altele sunt ale celor sârguitori, și care au curate simțirele cele sufletești, și prin cele văzute bine lucrează, spre ajutorul lucrurilor celor Dumnezești, și spre adaosul suirei. Iar altele, ale celor ce sunt desăvârșiți, și să lucrează de la Duhul cel Dumnezeesc, și împreunăți sunt cu Dumnezeu din sufletul cel Cuvântător de Dumnezeu.

63. Nu sunt tuturor adevărate vederile cele în somn, nici tuturor întru stăpânirea minții să închipuesc. Ci a singuri acelora care sunt curați cu mintea, și luminate au simțirele cele sufletești, și au alergat sus către vederea cea firească. Cărora nici o grijă au de lucrurile vieții, nici de viața aceasta de acum. Care pre cea îndelungată nemâncare, întru cea cuprinzătoare o au pus. Și prin sudorile și ostenelele cele duple Dumnezeu, întru Sfințirea lui Dumnezeu pre cunoștința celor adevărate, lăcaș o au făcut, împreună cu cea mai bună înțalepciune a cărora vieată este Îngerească, și vieata cea ascunsă întru Dumnezeu le este acum, și sporire înainte întru Sfințita liniște, și în treapta Prorocilor pentru Biserica lui Dumnezeu s-au suit. Pentru care și în Moisi au grăit Dumnezeu „De va fi Proroc întru voi, în vis mă voi arăta lui, și întru videnie voi grăi către dânsul” (Num. 12. 6) ⁷⁸. Și întru Ioil „și va fi după aceasta, voi vărsa din Duhul meu peste tot trupul, și vor Prooroci fiii voștri și fetele voastre, și bătrânii voștri visuri vor visa și tinerii voștri videnii vor vedea” (Ioil 3. 1) ⁷⁹.

64. Liniștea este: așezarea minții cei neturburate; alinarea sufletului slobod și carele să bucură; Șederea inimei cea întru Dumnezeu neturburată și fără de valuri; Vederea lumini; Cunoștința

⁷⁸ Numerii. 12. 6: “Apoi a zis: «Ascultați cuvintele Mele: De este între voi vreun proroc al Domnului, Mă arăt lui în vedenie și în somn vorbesc cu el»”.

⁷⁹ Ioil, 3, 1: “Dar după aceea, vărsa-voi Duhul Meu peste tot trupul, și fiii și ficele voastre vor profeti, bătrânii voștri visuri vor visa iar tinerii voștri vedenii vor vedea”. În mss. trimiterea la Ioil, 2, 28 nu are nici un corespondent în citat, nici în existența unui stih 28 în capitolul 2.

tainelor lui Dumnezeu; Cuvântul înțelepciunii din cugete curate; Adâncul înțelegerilor lui Dumnezeu; Răpirea minții; Vorbirea lui Dumnezeu; Ochiul cel neadormit; Rugăciunea minții; Odihna cea fără de osteneală întru ostenelele cele mari; Și sfârșitul, unirea cea cu Dumnezeu și împreunarea.

65. Până când să priponește sufletul întru sine, fără de rânduială mișcându-să puterile lui, și nu s-au făcut încă încâpător de razele cele Dumnezești, nici s-a învrednicit slobozeniei, începând lui acum luptarea patimilor celor neoprite: multă tăcere gurei îi trebuie. Cât să grăească și acele cu David împreună „Iară eu ca un surd nu auzeam, și ca un mut ce nu-și deschide gura sa“ (Ps. 37. 14)⁸⁰. Și i să cuvine de-a pururea a fi mâhnit, și prost a umbla în calea poruncilor lui Hristos. Și când va fi el scârbit de la vrăjmași, să aștepte venirea Mângâitorului. Drept aceea umilindu-să acela, și spălându-să cu lacrimile, i să dă slobozirea cea adevărată.

66. Când întru liniște, mierea faptelor bune lucrând, măi presus de smerenie se va face trupul din nevoințele iubirei de înțelepciune, și în cea după fire vor veni înțelegerile, ca niște puteri ale sufletului de jos aruncate, și va încăpea razele Duhului, inima curățându-să cu lacrimile, și cu făcătoarele de vieață omorări ale lui Hristos întru nestrucăciune se va îmbrăca și pre Mângâietorul, în foisorul liniștei săzând, cu limbă de foc acela îl va primi, atunci a „grăi cu îndrăsneală Mărirele lui Dumnezeu dator este, și în Biserică mare cuviința Lui a bine vesti“, „ca în mijlocul pântecelui primind legea“ (Ps. 144. 5, 11-12⁸¹ și Ps. 39. 10⁸²) Duhului; Ca nu el ca un rob viclean, talantul Stăpânului său ascunzându-l, în focul cel vecinic să se arunce. Așa și David cu pocăință spălând păcatul, și primind iarăși Darul cel Prorocesc, că nu putea binefacerea a o ascunde zice către Dumnezeu „Iată buzele mele nu le-am oprit, Doamne Tu ai cunoscut. Dreptatea Ta n-am ascuns în inima mea, adevărul Tău și mântuirea Ta am spus, nu am ascuns mila Ta și adevărul Tău de către adunare multă“ (Ps. 39. 12-14)⁸³.

67. Mintea toată curată fiind, Cer cu stele luminate și prea strălucite înțelegeri să face sufletului, având pre Soarele dreptății lucind întru sine, și luminate raze ale Teologiei în lume slobozind; Cuvântul acestuia curat viind din bezdna * înțelepciunii, proaste și neamestecate scoate către sine chipurile lucrurilor, și descoperirele cele ascunse le lămurește, ca să cunoască care este adâncul, și înălțimea, și lărgimea cunoștinței lui Dumnezeu. Acestea firește el însuși lămurește tuturor adâncurile Duhului cu cuvântul, ca cel ce are pre Dumnezeescul Duh întru cele dinlăuntru, și dă pe față înșălăciunile dracilor, și povestește tainele Împărăției Cerești.

68. Pre poftele și pre zburdările cele trupești, le alinează înfrânarea, postirea și nevoințele cele Duhovnicești. Iar ferberile cele sufletești, și înălțările inimii, le răcește cetirea Dumnezeștilor scripturi, și le smerește rugăciunea cea neîncetată, și ca untdelemnul unge pre acestea umiliința.

69. Nimic așa alt, precum rugăciunea cea curată și nematerialnică, vorbitor cu Dumnezeu pre om îl face, și cunoaște pre aceea a uni cuvântului, întru liniște cu Duhul rugându-să. Când și cu lacrimile curățind pre al său suflet, și cu dulceața umiliinții îndulcindu-l, și cu lumina Duhului luminându-l.

⁸⁰ Psalmii, 37, 14: „Și m-am făcut ca un om ce nu aude și nu are în gura lui mustrări“.

⁸¹ Idem, 144, 5, 11-12:

“5. Măreția slavei sfințeniei Tale vor grăi și minunile Tale vor istorisi.

11. Slava împărăției Tale vor spune și de puterea Ta vor grăi.

12. Ca să se facă fiilor oamenilor puterea Ta și slava măreției împărăției Tale“.

⁸² Idem, 39, 10: “Ardere de tot și jertfă pentru păcat n-ai cerut. Atunci am zis: «Iată vin!»“.

⁸³ Idem, 39, 12-14:

“12. Bine am vestit dreptate în adunare mare: iată buzele mele nu le voi opri; Doamne, Tu ai cunoscut.

13. Dreptatea Ta n-am ascuns-o în inima mea, adevărul Tău și mântuirea Ta am spus.

14. N-am ascuns mila Ta și adevărul Tău în adunare mare“.

* așa apare în mss.

70. Și suma întru cântările rugăciunelor este aleasă când mai înainte de aceasta întâmpină așteptarea și luarea aminte. Însă felimea este ceea ce înviează pre suflet, sau și mijlocitoare este de rodul acestuia. Iară felimea (bunătatea) rugăciunii și a cântării, este cu Duhul a să ruga și cu mintea. Și atunci să roagă cineva cu mintea, când rugăciune făcând și cântând, mintea lui socotește cele ce zac întru Dumnezeștile scripturii; Și primește de acolo suirele înțălegerilor întru inima sa, din cugetele cele de Dumnezeu cuvioase. Dintru carele gânditor hrânindu-să sufletul, și mai mult să curățește, și tot suit la Ceruri să face, și oglindește frumusețile cele bune, ce sunt puse înainte pentru Sfinți. Cu a căroră dor înaripându-se, îndată sloboade roada rugăciunii din ochi și apele lacrimilor izvorăște, dintru lucrarea cea făcătoare de lumină a Sfântului Duh. Ale căroră gustare este atât de dulce, cât cel ce s-a făcut întru împărtășirea acestora este când uită hrana trupului. Și aceasta este roada rugăciunii, care dintru felimea cântării să adaogă sufletelor celor ce să roagă.

71. Unde să vede roada Duhului, acolo și felimea rugăciunii este. Și unde este felimea, acolo este aleasă și cățăimea cântării. Iar nevăzându-se roada, neudăcioasă este felimea. Și aceasta fiind uscată, mai cu prisosință este cățăimea. Care măcar deși pre cea trupească deprindere o aduce, însă preste tot multora, fără de dobândă este.

72. Privește înșălarea, rugându-te și cântând Psalmii Domnului. Pentru că sau altele în locul altora a grăi, dracii furând pe simțirea sufletului nostru ne înșală, prefăcând stihurile Psalmilor întru hulă, ca să zicem cu gura cele ce nu să cade; Sau începutul Psalmului începând, la sfârșit ne face a duce noi cuvântul, răsipind de la minte pre cele din mijloc; Sau pre singur acelaș stih, de-a pururea ne întorc înapoi, nelăsându-ne cu uitarea a afla pre cea apropiată a Psalmului, de năprasnă i-au toată pomenirea minții de la stihurile cele împreunate, cât nici a ținea noi minte pre care din cântări am avut în gură, nici putând a afla pre aceasta și a o repeta cu limba. Și aceasta o fac, ca să ne puie pre noi întru împuținare de suflet și trândăvie, și să ne facă pre noi deșerți de roada rugăciunii, puind înlăuntru zăbava vremei. Ci tu împotivă să stai cu putere, și mai cu zăbavă te apucă de Psalm. Că cu vederea ce lua folosul rugăciunii, și te vei îmbogăți cu luminarea Sfântului Duh, ceea ce petrece în sufletele cele ce să roagă.

73. Când ceva întru acest fel și se va întâmpla cântând tu cu înțălegere, să nu te împuținezi cu sufletul, nici să te trândăvești, nici odihna cea trupească mai înainte să o cinstești, decât folosul sufletului tău, zăbovirea vremei socotind. Ci unde te va ajunge pre tine robiea minții, să stai. Și de va fi către sfârșitul Psalmului, tu către început mai cu tărie aleargă; și luându-o pre aceea iarăși de apucă pre calea Psalmului, chear dacă și de multe ori întru un ceas te va întâmpina pre tine robirea. Că aceasta făcând tu, nerăbdând dracii răbdarea ta și așteptarea și tăria osârdiei tale, de rușine umblându-să vor fugi de la tine.

74. Rugăciune neîncetată pre aceea să o înțălegi a fi cu adeverire, care nu încetează de la suflet toată ziua și noaptea. Care nu întru întinderea mâinilor, sau întru înainte stare a trupului, sau întru glasul limbei să vede celora ce o văd; Ci întru învățatura cea gânditoare, care adecă întru lucrarea minții și întru pomenirea lui Dumnezeu, cu umilința cea osârduitoare să cunoaște de cei ce știu a cunoaște.

75. Cineva poate a lua aminte rugăciunii de-a pururea, când are adunate gândurile sale întru stăpânirea minții, cu pace, și cu smerenie, și cu cucernicie săpând întru adâncurile lui Dumnezeu, și căutând a gusta de acolo apa cea prea dulce a vederei. Iar nefiind una ca această pace, nu poate (de-a pururea). Căci căruia puterile sufletești cu înțălegerea s-au împăcat, acestuia și rugăciunea cea de-a pururea s-au îndreptat.

76. Dacă cântări cântările lui Dumnezeu, și fratele va sta înainte bătând în ușa chilie tale, să nu cinstești mai întâi lucrul rugăciunii decât lucrul dragostei, și să treci cu vederea pre fatele tău cel ce bate. Că aceasta nu este iubită lui Dumnezeu. Pentru că mila dragostei voește, iar nu jertfa rugăciunii. Ci lăsând darul rugăciunii, dă vorbă dragostei fratelui, odihnindu-l pre el. Și atunci

întorcându-te, adă darul tău Părintelui Duhurilor, cu lacrimi, și cu sfărâmată inimă, și „Duh drept să va înnoi întru cele dinlăuntru ale tale“ (Ps. 50.1) ⁸⁴.

77. Nu întru cea rânduită vreme și loc, tainica rugăciune să săvârșește. Că de orâncuești cele ale rugăciunii în ceasuri, și în vremi, și locuri, vremea adecă ceea ce este afară de acestea deșertăciune aduce întru alte lucruri a deșertăciunii. Că hotarul rugăciunii acesta este: mișcarea minții cea întru Dumnezeu de-a pururea. Iar lucru: a întoarce pre suflet întru lucrurile cele Dumnezești. Iar sfârșit: a să lipi cu mintea de Dumnezeu, și un Duh a fi cu Dânsul, după hotarul și cuvântul Apostolului (1 Cor. 6.17) ⁸⁵.

78. Măcar deși cu mădulările cele trupești ai omorât, și cu sufletul învieat te-ai făcut prin Duhul, și darurilor celor mai presus de fire de la Dumnezeu te-ai învrednicit, ci tu adecă să nu lași cu slăbire cugetarea sufletului tău. Și să o depărtezi pre aceasta de la tine, ca de-a pururea să se întoarcă întru pomenirele cele greșite oarecând prin tine, și la muncele cele din iat, și ca pre cel osândit gânditor să te socotești pre tine. Și așa întorcând mintea întru acestea, și așa socotindu-te pre tine, înfrânt vei păzi pre Duh. Și vei lua izvorul umilinței, izvorând râurile Dumnezeescului Dar, și pre Dumnezeu căutând întru tine, și dând ție Duh spre întărirea inimii tale.

79. Postirea cu socoteală, privigherea cu învățătură, și pre rugăciune primind călătorul, degrab la hotarele nepățimirei face a sări pe lucrătorul lor. Când și pre sufletul său pentru covârșitoarea smerenie, cu lacrimile muiat îl va avea, și de dragostea lui Dumnezeu învăpăiat. Întru acestea viind, către pacea cea Duhovnicească pre acela îl aduce, toată mintea avându-o slobodă, și cu dragoste laudând pre Dumnezeu.

80. Nu așa Împăratul pentru slavă și împărăție să prea mărește, și pentru stăpânire laudându-să să bucură, pre cât Călugărul pentru sufleteasca nepățimire și lacrimile umilinței. Că acela adecă cu împărăția veștejită are înțelegerea; iar aceasta, trecând acolo, petrece cu veselie fericita nepățimire întru nesfârșiți veci. Că ca o roată, întru această vieată, în mijlocul oamenilor să învârtește, puțin de pământ, și de cele pre dânsul atingându-să pentru nevoia firei; Tot cu chip rotund în gânditorul aer să poartă, învârtindu-să în sine, aduce începutul către sfârșit. Și chipurile dăruirelor întru cununa smereniei le lipește. A căruia masă plină este de vederea celor ce sunt; Iar băutura din păharul Înțelepciunii; Și-l odihnește Dumnezeu.

81. Cea ce cu voe s-au dat pre sine ostenelelor faptelor celor bune, și alergarea nevoiței călugărești mai cu căldură o a trecut, de mari daruri să învrednicește de la Dumnezeu. De aicea sporind și către cea de mijloc, vine întru descoperirele cele Dumnezești și în vederi. Și atât cu totul în chipul luminei și prea înțelept să face, pre cât și osteneala nevoiței aceleia i să întinde. Și pre cât să suie la înălțimea vederei pre atâta și zavistie multă rădică asupra sa dracii cei cu totul perzătorii. Că nu rabdă a-l vedea pre om prefăcut întru firea cea Îngerească, pentru care și în taină săgeata cea ascuțită a înălțării slobode asupra lui. Și dacă adecă înțelegând înșălăciunea, va alerga către tăria smereniei, defăimându-să pre sine, va scăpa de perzătoarea mândrie, și întru limanul mântuirii va fi dus. Iar de nu, apoi lăsat va fi de sus, duhurilor celor ce-l cer pre el, dându-să întru cea fără de voe pedeapsă. De vreme ce nu s-au iscusit pre sine cu cea de voe. Și aceștia sunt: iubitorii de dulceață, iubitorii de trup, și cei iuțoși și vicleni. Care îl și smeresc pre el cu aducerile cele cumplite, până când va cunoaște neputința sa, și tânguindu-să va lepăda chinuirea, și va zice și acela împreună cu David „Bine este mie că m-ai smerit, ca să mă învăț îndreptările Tale“ (Ps. 118. 71) ⁸⁶.

82. Dumnezeu nu voește a fi noi pururea smeriți de patimi și goniți de dănsule, că numai „Epurilor a pus peatra scăparelor“ (Ps. 103, 13) ⁸⁷. Pentru că nu ar fi zis: „Eu am zis: Dumnezei sunteți și fii ai celui Prea Înalt toți“ (Ps. 81. 6) ⁸⁸, ci ca Cerbiu a ne sui în munții cei înalți ai poruncilor

⁸⁴ Psalmii, 50, 1: „Miluiește-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta”.

⁸⁵ Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 6, 17: „Iar cel ce se alipește de Domnul este un Duh cu El”.

⁸⁶ Psalmii, 118, 71: „Bine este mie că m-ai smerit, ca să învăț îndreptările tale”.

⁸⁷ Idem, 103, 13: „Peste acelea păsările cerului vor locui; din mijlocul stâncilor vor da glas”.

⁸⁸ Idem, 81, 6: „Eu am zis: «Dumnezei sunteți și toți fii ai Celui Preaînalt»”.

Lui, și a ne face însetați de apele cele făcătoare de vieață ale Duhului. Că precum aceea șerpă mîncînd, cu firea, din amărăciunea cea cu multă curgere, otrăvitoarea fire a șerpilor, întru gust prea slăvit, precum spun, o preface, nimic de aceea vătămîndu-să; Așa și noi tot cugetul cel pătimaș în pîntecele cel gânditor primindu-l, cu înfocată curgere a poruncilor lui Dumnezeu, și cu puterea Duhului, îl prefacem întru bun miros și mîntuitoare lucrare a faptei bune. Ca să ne arătăm „toată înțelegerea robindu-o, cu lucrarea, întru ascultarea lui Hristos“ (2 Cor. 10. 5)⁸⁹. Că lumea cea de sus, nu cu cei nesăvârșiți, și de țărână bărbați, ci cu cei Duhovnicești, și săvârșiți, și în bărbați desăvârșiți a împlinirii (vrăstei) lui Hristos trebuie a să umplea (Ef. 4. 13)⁹⁰.

83. Cel ce pururea să întoarcă întru aceiași, și nu voește a să întinde mai departe, asemenea este Asinului carele împrejurul aceiași roate să învârtește. Pentru că cel ce de-a pururea să luptă cu trupul, și pentru singură deprinderea cea trupească să îndeletnicește, prin toată reaua pătîmire, și a uitat pre sine, de cele mari păgubindu-să, fiindcă nu a ajuns cunoștința Dumnezeieștii voiri. „Căci că nevoiea cea trupească, după Apostolul întru puțin este folositoare“ (1 Tim. 4. 8)⁹¹; (ci numai) până când se va înghiți înțelegerea cea de țărână a trupului, cu repejunele lacrimilor pocăinței, și să va adăoga trupului omorârea cea făcătoare de vieață a Duhului, și legea Duhului va împărăți în trupul nostru cel muritor. Iară buna cinstire a sufletului, ceea ce prin cunoștința celor ce sunt, și prin pomenirele cele fără de moarte, ale cugetelor celor Dumnezeiești grăesc, văzându-să ca un pom al vieții, întru lucrarea cea gânditoare a minții, întru toate pretutindena folositoare este. Ca ceea ce lucrează curăție inimii, ca ceea ce face pace întru puterile lui, luminarea minții, curăția trupului, întreaga înțelepciune, înfrînarea cea cuprinzătoare, smerita cugetare, umilința, dragostea, sfințirea, cunoștința cea cerească, înțelepciunea cuvântului și vederea lui Dumnezeu. decî carele dintru cea multă nevoiea sus a alergat, întru una ca aceea săvârșire a buneî cinstirii, trecând a patimilor Mare roșie, (acela), în pămîntul făgăduinței a intrat, dintru care curge miere și lapte a cunoștinței lui Dumnezeu, și cea necheltuită hrană a Sfinților.

84. Cel ce nu voește adecă, a să scula din cele ce sunt din parte, ce întru puțin a folos, și către cele ce preste tot sunt folositoare a să sui, încă pâine de tărăță mîncîndă, întru sudoarea feței sale, după cea dintăi hotărâre a lui Dumnezeu (Fac. 3. 19)⁹². Drept aceea și nepoftitor aduce pre suflet de Manna cea gânditoare, și de miera ceea ce a curs din piatra cea crăpată lui Israil. Iar cel ce a auzit „Sculați-vă să mergem de aicea“ (Ioan 14. 31)⁹³, și din glasul Învățătorului s-a sculat de la lucrarea cea cu osteneală, și a mânca pâinea durerii a lăsat, scuturînd simțirea, și din păhărelul Înțelepciunii lui Dumnezeu a gustat, acesta a cunoscut că este bun Domnul. Ca cel ce a plinit legea adecă, întru slujirea Cuvântului, și s-a suit la foisor, și așteaptă venirea mîngăietorului.

85. După rânduiala vieții cei cu iubire de înțelepciune, peste tot ni să cuvine nouă a călători întru cele dinainte, și către ceea ce mai sus zace cu sînguire a ne sui, ca celor ce suntem pururea mișcători întru Dumnezeu, și stare neștiind nici odinioară de la cel bun. De aicea și din pustnicia cea lucrătoare adecă, la vederea cea firească a zidirei; și dintru aceasta, la Cuvântarea de Dumnezeu cea tainică a Cuvântului, a ne sui să cuvine; și a ne odihni întru aceea de toate lucrurile lucrării cei

⁸⁹ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 10, 5: „Și toată trufia care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu și tot gândul îl robim, spre ascultarea lui Hristos”.

⁹⁰ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 13: „Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos”.

⁹¹ *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 8: „Căci deprinderea trupească la puțin folosește, dar dreapta credință spre toate este de folos, avînd făgăduința vieții de acum și a celei ce va să vină”.

⁹² *Facerea*, 3, 19: „În sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pămîntul din care ești luat; căci pămînt ești și în pămînt te vei întoarce”.

⁹³ *Sfînta Evanghelie după Ioan*, 14, 31: „Dar ca să cunoască lumea că eu iubesc pe Tatăl și precum Tatăl Mi-a poruncit, așa fac. Sculați-vă, să mergem de aici”.

trupești, ca cei ce mai presus ne-am făcut de smerenia celor trupești, și am primit cunoștința cea cu bună socoteală, a socotinței cei adevărate. Iar de nu am primit cunoștința acestei socotele, nici întru acest fel a merge către cele înalte, și a ne întinde către cea mai desăvârșit am știut, mai răi suntem încă decât mireni. cei ce nu știu hotarul înaintei sporiri; Nici pre starea suirei, până când se vor sui către ceea ce zace mai presus de alte dregătorii, și pre dorirea cea pentru acestea, ca întru aceea să se odihnească.

86. Sufletul cel ce cu bună tărie să curăță cu căldură prin durerile nevoinței, să strălucește de la lumina cea Dumnezească; și pre încet începe a privi firește pre bunătatea cea dată lui de la Dumnezeu dintru început, și să lățește spre dragostea celui ce l-au făcut pre el. Și pre cât să luminează el întru curăție cu razele Soarelui dreptății, și bunătatea cea firească i să descopere lui și i să cunoaște, după atât și durerile nevoinții și acesta înmulțește, spre mai multă curățire a sa. Ca curat să se deprinză de mărirea Duhului, căruia s-au învrednicit, și să primească prea bun neamul cel de demult. Și chip curat și neamestecat cu materia, să păzască, celui ce l-au făcut. Și nicidecum din adăogirea ostenelelor să slăbească, până ce de toată îngreșarea și spurcăciunea se va curăți pre sine, și vrednic spre vedere și spre vorbirea lui Dumnezeu să va face.

87. „Descopere ochii mei, și voi cunosc minunile din legea Ta“ (Ps. **118**. 18)⁹⁴, (și tu) cu întunerecul încă de pământeașca înțelegere acoperit fiind, strigă către Dumnezeu. Că necunoștința minții cei de țărână, întunecoasă fiind, și ca o ceață adâncă, acopere vedeniele sufletului, întunecimea aceea și tâmpirea, spre a înțelege cele Dumneziești și omenești, îi lucrează, neputând a privi către razele Dumnezeiești lumini, ori a fi întru îndulcirea „bunătăților aceloră, care ochiul nu le-au văzut, și urechea nu le-a auzit, și la inima omului nu s-au suit“ (1 Cor. **2**. 9)⁹⁵. Iară acestea descoperite fiind cu pocăința, ochii văd curat, aude întru cunoștință, și înțelege cu pricepere. Și nu numai, ci și suisuri de la acestea pune înțelegeri întru inima sa. De aicea gustând dulceața aceloră, să lămurește cu cunoștința. Și cu cuvântul înțelepciunii lui Dumnezeu, povestește toate minunile lui Dumnezeu, bunătățile care le-au gătit Dumnezeu celor ce îl iubesc pre El, și pre toți întru împărțirea acestora ne îndeamnă cu multe nevoințe și lacrimi a veni.

88. Șapte daruri fiind ale Duhului, cuvântul de sus începând, de la înțelepciune le numără pre acelea, și pogoară sfârșitul la Dumnezeasca frică a Duhului: „Duhul, zice, al înțelepciunii, și al înțelegerii, Duhul sfatului și al tăriei, Duhul cunoștinței și al blagocestiei, Duhul fricei lui Dumnezeu“ (Isa. **11**. 2-3)⁹⁶. Iar nouă ni să cuvine a începe de la frica cea curățitoare care este a muncilor, ca prin acestea bine depărtarea făcând, și cu pocăința curățindu-ne de spurcăciunile păcatului, către frica Duhului curat să ajungem, pe cale mergând către Dânsul, și odihnindu-se întru El toată lucrarea faptei cei bune.

89. Cea ce dintru frica judecării au început, și spre curăția inimii înainte sporește prin lacrimile pocăinței, mai întâi să umple de înțelepciune, de vreme ce și începutul aceștiea este frica, după cea zisă. Apoi de înțelegere, după aceasta de sfat împreună, cu care adecă pre sineși sfătuește cele folositoare, a voi, a să sârgui. Și întru acestea sporind înainte prin lucrarea poruncilor Lui, întru cunoștința celor ce sunt să sue, și primește adevărată știință a celor Dumneziești și omenești lucruri. Și de aicea tot făcându-să lăcaș al buneii cinstiri, pre vârful dragostei suindu-să să săvârșește;

⁹⁴ Psalmii, **118**, 18: „Deschide ochii mei și voi cunosc minunile din legea Ta”.

⁹⁵ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, **2**, 9: „Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»”.

⁹⁶ *Isaia*, **11**, 2-3:

“2. Și se va odihni peste el Duhul lui Dumnezeu, duhul înțelepciunii și al înțelegerii, duhul sfatului și al tăriei, duhul cunoștinței și al buneii-credințe.

3. Și-L va umple pe el duhul temerii de Dumnezeu. Și va judeca nu după înfățișarea cea din afară și nici nu va da hotărârea Sa după cele ce se zvonesc”.

și îndată îl primește frica cea curată a Duhului, ca să păzască vistieria cea pusă întru dânsul a împărăției cerurilor. Această frică foarte mântuitoare fiind, pre cel suit la înălțimea dragostei, cu cutremur și întru nevointă îl face a fi, de frică ca să nu cază din una ca această înălțime a dragostei lui Dumnezeu, și iarăși lepădat să fie întru frica cea înfricoșată a muncilor.

90. Altă cetire să face celor ce săvârșesc viața blagocestiei, zic a scripturilor, și alta celor ce până la mijloc a sporit, și alta celor ce a ajuns la săvârșire. Pentru că acestora adecă, (ca) pâinea din masa lui Dumnezeu se face întărind inimele lor întru sfințitele nevoițe ale faptelor bune, care și puterea tăriei li să dă spre luptă cu lucrătoarele patimi și duhuri, și bărbați luptaci asupra dracilor îi săvârșește, precum zice acelora „ai gătit înaintea mea masă împotriva celor ce mă necăjesc pre mine“ (Ps. 22. 6) ⁹⁷. Iar acestora vinul păharului lui Dumnezeu, veselind inimele lor și înspăimântându-i pre aceea cu puterea înțelegerilor, și pre minte smulgându-o din zăpădul celui ce ucide, și băgându-o întru adâncurile Duhului celui ispititor, și toată născătoare și aflătoare lucrând înțelegerile ei, ca și acelor potrivit a zice „și păharul tău este adăpându-mă un puternic“ (Ibidem. 6) ⁹⁸. Iar acestora untul de lemn al Dumnezeescului Duh ungând sufletul lui, și muind și smerindu-l cu covârșirea Dumnezeștilor străluciri, și tot făcându-l mai presus de smerenia trupului, ca și acela laudându-să să cânte „uns-ai cu untdelemn capul meu, și mila ta mă va urma în toate zilele vieții mele“ (Stih 6) ⁹⁹.

91. Până când cu osteneală întru sudoarea feței ne îndreptăm către Dumnezeu cu lucrătoarea iubire de înțelepciune, patimile cele trupesti micșorându-le, cu pâinea cea de-a pururea lucrând lucrarea faptelor bune, și cu care inimele omenești să întăresc, se hrănește Domnul cu noi la masa darurilor sale. Iară când prin nepătimire să sfințește Numele Lui întru noi, și singur împărățește întru toate puterile cele sufletești ale noastre, supuind și împăcând cele de față, zic, cele de sus cu stăpânitorul gând, și voia Lui să fie precum în Cer și întru noi, atunci băutura nouă mai presus de cuvânt, a înțelepciunii cuvântului, scos întru umilință, și cunoștința tainelor celor mari, bea cu noi întru împărăția Sa, întru noi fiind. Iar întru împărțirea Duhului Sfânt ce ni să face nouă, și cu bună schimbare schimbându-ne pre noi întru înnoirea minții noastre: atunci Dumnezeu fiind cu Dumnezei va fi împreună cu noi, ca nemuritoare să facă priimirea.

92. Când apa cea neținută a gândurilor celor pătimase ale minții prin venirea Sfântului Duh să va ținea, și adâncul cel sărat al cugetelor și al gândurilor celor necuvioase, cu înfrânarea și cu cugetarea morții va opri, atuncea suflă Dumnezeescul Duh al pocăinței, și es apele umilinții. Pre care le-au purtat Dumnezeu și Stăpânul în ligheanul pocăinții, și picioarele noastre pre ele a călca în curțile Împărăției Sale.

93. Cuvântul lui Dumnezeu carele trup s-au făcut, și firea noastră întru Sine o au alcătuit, și om desăvârșit s-au făcut, afară de păcat, ca un Dumnezeu desăvârșit pre aceasta a doua oară zidindu-o o au înDumnezeit. Pre cuvântul acestuia l-au unit cu Dumnezeu, mintea cea dintâi dupre gândire; Și pre acela, adecă omul, înălțimea l-au întraripat, a înțelege și a cugeta cele Dumnezești. Ci și foc fiind, cu focul cel înființat și Dumnezeesc, iuțimea acestuia asupra dracilor și a patimilor celor împotriva luptătoare, repede o au ascuțit. Și dorire fiind, a toată firea cea cuvântătoare, și odihnirea dorirei, dorirea acestuia spre împărțirea celor bune ale vieții cei vecinice, cu dragostea cea cu așezământul o au lărgit. Și așa pre tot omul întru sine înnoindu-l, din vechiū nou l-au făcut, și nici un cuvânt de clevetire asupra făcătorului Cuvântului, întru zidire aducând.

⁹⁷ *Psalmii*, 22, 6: „Gătit-ai masă înaintea mea, împotriva celor ce mă necăjesc; uns-ai cu untdelemn capul meu și paharul Tău este adăpându-mă ca un puternic“.

⁹⁸ Citatul face parte din *Psalmii* 22, 6. finalul stihului. Vezi supra.

⁹⁹ *Idem*, 22, 7: (trimitere eronată în mss.): „Și mila Ta mă va urma în toate zilele vieții mele, ca să locuiesc în casa Domnului, întru lungime de zile“. Vezi nota anterioară unde se face trimitere la același stih.

94. Cu sfințenie lucrând Cuvântul întru Sine a noastră rădicare, Singur pentru noi prin Cruce și moarte dându-să, și pururea ne dă a să jertfi prea curatul Său trup, și de suflet hrănitore toată masa ne pune înainte în fieștecare zi nouă, ca pre acesta mâncând, și cinstitul Lui sânge bând întru simțirea sufletului, să fim cu împărtășirea mai bună decât suntem. Prefăcându-ne cu acestea din mai mic în mai mare, și una făcându-ne cu îndoitul cuvânt, îndoiiți cu trupul și cu sufletul cuvântători, ca cu întrupatul Dumnezeu și nouă după trup de o singură ființă. Că nu ai noștri a fi, ci una ca cel ce ne-a făcut pre noi cu sine la masa cea nemuritoare, și aceasta făcând a fi pururea, care aceea după fire este.

95. Dacă ispitiți suntem cu ostenelele faptelor bune, și curățiți cu lacrimile ne apropiem și mâncăm din pâinea aceasta, și din păharul acesta bem, cu îndoite firești puteri, îndoit cuvântul blândețelor, cu noi să prefacă. Tot prefăcându-ne pre noi cu Dânsul, ca cel întrupat, și nouă după omenire de o ființă. Și pre toți Dumnezeii făcându-i cu cuvântul cunoștinței, și noi Luiși de un chip, și pre frați însușindu-i, ca Dumnezeu și Părintelui de o ființă. Iar dacă suntem amestecați cu materia patimilor, și spurcați cu spurcăciunea păcatului ne apropiem: cu firescul foc al distrugătoarei răutăți apropiindu-să de noi ne arde, și ne pârjolește pre toți, și taie vieața noastră. Nu cu voința bunătății Sale, ci de negrijirea nesimțirii noastre îndemnat fiind.

96. Tuturor aceluia ce după cea lucrătoare iubire de înțelepciune au început a umbla pre calea poruncilor lui (Dumnezeu) Hristos, Domnul nevăzut apropiindu-să, – cari nesăvârșită înțelegere încă au și pre sufletul cel ce să îndoeste pentru cuvântul faptelor celor bune –, merge împreună cu dânșii. A cărora adevărat, acum duple dreptate și ochii sufletului să țin închiși (Luc. 24.16)¹⁰⁰, ca să nu cunoască pre a lor înainte sporire pre ceea ce acum o au: când merge împreună cu dânșii Domnul, și le ajută spre slobozirea patimilor, și le dă mână de ajutor spre îndreptarea a toată fapta bună. Deci făcând înainte sporire spre nevoițele blagocestiei, și către nepătimire viind ei prin smerenie. nu voește cuvântul până la aceasta să stea ei, care s-au prea ostenit cu ostenelele faptelor bune; Ci mai departe să meargă, și către vedere să se suie. De unde și hrânindu-i pre ei întru măsura cea de ajuns cu pâinea lacrimilor, cu lumina umilinții îi binecuvintează; Și mintea lor o deschide ca să înțeleagă adâncul Dumnezeieștilor scripturi, și de acolo să oglindească firile și cuvintele celor ce sunt. Și îndată strânge pre Sine de la dânșii, ca să se rădice aceea, și mai cu sârguire să se deprinză a căuta, ce este înțelegerea celor ce sunt, și care este cea de la acestea suire. Pre care și cu sârguire căutându-o, să suie spre cea mai înaltă slujire a cuvântului, și să propoveduească tuturor din lucrare și din vedere înviere a cuvântului.

97. Cu cuviință cuvântul împută zăbovirea celor ce zăbovesc întru ostenele nevoiței cei lucrătoare, și nu voesc a să muta de acolo, și a veni către suirea cea mai înaltă a vederei, grăind lor: „O! nepricepuților și zăbavnici cu inima“ (Luc. 24.25)¹⁰¹ ca să credeți întru cuvântul cel ce poate descoperi, a celor ce umblă întru Duhul vederei cei firești, adâncurile Duhului. Căci că a nu voi cele mai începătoare, a trece spre simțirele cele mai desăvârșit, de la graiul trupului scripturei cei Dumnezeiești, a veni la mintea și cugetul cuvântului: arătare este a sufletului celui ce este leneș și negustător de folosul cel Duhovnesc, și care cumplit zavistuește sporirii sale înainte. Căruia nu numai să va zice, ca celui ce poartă strânsă făcliea sa „mergi de cumpără untelemn de la cei ce vând“ (Mat. 25.9)¹⁰², ci și după ce i să va închide lui cămara“ du-te, nu te știu pre tine de unde ești (Luc. 13.25)¹⁰³.

¹⁰⁰ *Sfânta Evanghelie după Luca, 24, 16:* “Dar ochii lor erau ținuți ca să nu-L cunoască”.

¹⁰¹ *Idem, 24, 25:* “Și El a zis către ei: O, nepricepuților și zăbavnici cu inima ca să credeți toate câte au spus proorocii!”.

¹⁰² *Sfânta Evanghelie după Matei, 25, 9:* “Dar cele înțelepte le-au răspuns, zicând: Nu, ca nu cumva să nu ne ajungă nici nouă și nici vouă. Mai bine mergeți la cei ce vând și cumpărați pentru voi”.

¹⁰³ *Sfânta Evanghelie după Luca, 13, 25:* “După ce se va scula stăpânul casei și va încuia ușa și veți începe să stați afară și să bateți la ușă, zicând: Doamne, deschide-ne! – și el, răspunzând, vă va zice: Nu vă știu de unde sunteți”.

98. Când va veni Cuvântul lui Dumnezeu în sufletul cel căzut, precum în Cetatea Viftaniei (Vezi Ioan Cap 11) ¹⁰⁴, pre mintea lui cea omorâtă de păcat, și îngropată cu stricăciunea patimilor, înviindu-o, atuncea înțelegerea și dreptatea, cele cufundate în necaz pentru omorârea minții, precum tânguindu-să îl întempenă pre El și zic: „Doamne, de ai fi fost aicea păzit de noi și ferit, nu ar fi murit fratele nostru – mintea de păcat. De aicea să sârguește adecă, dreptatea a hrăni pre Cuvânt cu multă îngrijire, prin lucrarea poruncilor, și a pune masa aceluia, cu multe feluri și cu multe chipuri a relei pătimiri să sârguește. Iar înțelegerea, de toate celelalte grijiri nebăgând samă a relei pătimiri celei cu osteneală, spre lucrările minții și spre mișcările cuvântului cele gânditoare, și spre auzirea înțelegerilor, alege pre vederea Acelui ce au voit a șede lângă Dânsul. Și pre aceea o primește Cuvântul adecă, care să nevoește bine a hrăni cu masă prin iubirea de cinstire, a cei în multe chipuri, și lucrătoare iubire de înțelepciune. Însă mult grijindu-să acum cu reaua pătimire, și îndeletnicindu-să pururea pentru ceea ce este puțin folositoare, o mustră: „Una fiind ceea ce să caută spre trebuința Cuvântului“. Ca gândului celui mai bun, să supuie pre cel mai prost, și înțelegerea sufletului celui de țărână, să o prefacă întru cea Duhovnicească, prin sudorile faptelor bune. Iar pre aceasta o laudă Acela firește și o împreună, ca pre ceea ce „ș-au ales partea cea bună“ a cunoștinței cei Duhovnicești. Prin care zburând preste lucrurile cele omenești, întru adâncurile cele Dumnezești ale lui Dumnezeu vine. Și mărgăritarul Cuvântului, de acolo bine îl cumpără, și vede vistieriele cele ascunse ale Duhului, și nespūsă bucurie să adaogă ei, „care nu să va lua de la dânsa“ (Luc. 10.38–42) ¹⁰⁵.

99. Mintea ceea ce s-au omorât de patimi, și cu venirea Cuvântului lui Dumnezeu a învieat, răsturnând peatra nesimțirei, să desleagă de legăturile păcatului, și de gândurile cele făcătoare de stricăciune de la slugile Cuvântului, – de frica muncilor grăesc și de ostenelele faptelor celor bune –, și îndulcindu-să de lumina vieții cei fiitoare, să sloboade întru nepătimire. De acolo șezând pre scaunul simțirelor, și cu Sfințenie lucrând pre taina vederei, să face împreună ospătător al Cuvântului. Și împreună cu Dânsul ducându-să depre pământ la Ceruri, împreună cu Hristos împărătaște, întru Împărăția lui Dumnezeu și Tatăl odihnind pre toate dorirele sale.

100. După deslegarea trupului fiecăruia din cei nevoitori ce cu lege s-au nevoit, sporind către mijlocul săvârșirei, întru măsura vrăstei plinirei lui Hristos, zidirea cea de acolo lămurită și arătată să face cu înștiințarea și lucrarea Duhului. Iar bucuria, vecinică este întru lumina cea pururea fiitoare, fericirea odihnei acelia. Bucurie deci neîncetată cuprinde pre inimile ce s-au nevoit aicea cu lege, și-i sărută pre aceea veselie Sfântului Dub; Care după cuvântul Domnului „nu se va lua de la Dânsii“. Iar cel ce s-a învrednicit venirei Mângâitorului de aicea, și s-au îndulcit din roadele faptelor bune prin lucrare, și s-au îmbogățit cu Dumnezeștile Lui dăruiri, plin fiind de bucurie și de toată dragostea, toată frica adecă fuge, și cu bucurie să desleagă de legăturile cele trupești, și cu veselie trece de la ceste văzute, carele și mai înainte viū fiind, a uitat simțirele. Și cu bucurie lăcuește întru lumina cea negrăită, unde este lăcașul tuturor celor ce să veselesc. Deși trupul mult pătimește, și boală întru deslegare, și tăere are întru oarecare uniri, după cum (se întâmplă) nelesne-născătoarelor femeii.

¹⁰⁴ *Sfânta Evanghelie după Ioan. Cap. 11. Învierea lui Lazăr. Arhieretii și Fariseii uneltesc împotriva lui Iisus.* Viftania: este vorba de satul Mariei și al Martei, Betania.

¹⁰⁵ *Sfânta Evanghelie după Luca, 10, 38-42:*

“38. Și pe când mergeau ei, El a intrat într-un sat, iar o femeie cu numele Marta, L-a primit în casa ei.

39. Și ea avea o soră ce se numea Maria, care, așezându-se la picioarele Domnului, asculta cuvântul Lui.

40. Iar Marta se silea cu multă slujire și, apropiindu-se, a zis: Doamne, au nu socotești că sora mea m-a lăsat singură să slujesc? Spune-i, deci, să-mi ajute.

41. Și răspunzând, Domnul i-a zis: Marto, Marto, te îngrijești și pentru multe te silești;

42. Dar un lucru trebuie: căci Maria partea cea bună și-a ales, care nu se va lua de la ea”.

*Ale acestuiași
Suta a treia,
Capete cunoscătoare, pentru dragoste și săvârșirea vieții*

1. **M**INTE nepătimașă este Dumnezeu, mai presus de toată mintea, și decât toată nepătimirea. Lumină, și izvoru luminei cei bune. Înțelepciune, cuvânt și cunoștință, și cuvântul înțelepciunii și dătător de cunoștință. Deci cărora s-au dat acestea pentru curăție, și întru care bogat să văd, aceștia au păzit pre cea duple chip cu multă băgare de samă, ca să fie lor de aici povățuindu-să de Fiul lui Dumnezeu, duple cea zisă de la Duhul „câți cu Duhul lui Dumnezeu să poartă, aceștia sunt Fii ai lui Dumnezeu“ (Ro. 8.14) ¹⁰⁶.

2. Câți cu ostenelele nevoiților, curați pre sine s-au lucrat de toată spurcăciunea trupului și a duhului, să fac prietenii firei cei nemuritoare, prin darurile Duhului. Iar cei ce au ajuns întru aceasta, plini sunt de lumină bună, din care umplându-să inimile de alinare și pace, slobozesc cuvinte bune, și înțelepciunea lui Dumnezeu izvorăște din gura lor, cu cunoștința Dumnezezeștilor și omeneștilor lucruri. Și cuvântul lor neturburat, din adâncurile Duhului, zice „împotriva acestora nu este lege“ (Galat. 5.23) ¹⁰⁷, odată înlăuntru unindu-să cu Dumnezeu, și cu bună schimbare schimbându-să.

3. Care cu osârdnică sânguire către Dumnezeu s-au îndreptat, închipuirea chipului Aceluia făcându-să, prin faptele cele bune ale sufletului și ale trupului: acela este în Dumnezeu și Dumnezeu într-însul să odihrește după întoarcere. Ca să fie și să se arate deci de aici, chipul Dumnezezeștii fericiri în bogăția dăruirilor Duhului, și cu punerea Dumnezeu. Iar Dumnezeu de taine începătorul este săvârșitorul lui.

4. Nu după așezarea mădulărilor trupului, de neștiință purtat să zică cineva, că după chipul lui Dumnezeu este omul, ci după firea cea înțelegătoare a minții, nescrisă trupului care jos îl atarnă. Că precum Dumnezezeasca fire afară fiind de toate făpturile și pipăirea, nescrisă, nemărginită și netrupească, și mai presus de toată ființa și de tot cuvântul, nealcătuită, necuprinsă, neînmulțită, nevăzută, nemuritoare, neajunsă, neînțeleasă deci cu totul de noi. Așa și cea dată lui de la Dânsul a minții fire, nescrisă fiind și afară de pipăirea aceasta, netrupească este, nevăzută, necuprinsă, neajunsă, și chipul nemuritoare și de-a pururea fiitoare slavei Lui.

5. Mințe întâi fiind Dumnezeu, ca un Împărat al totului, de o ființă are cu sine Cuvântul și cu Duhul deopotrivă vecinic. Nici fără de Cuvânt și Duh fiind cândva, pentru firea Lor cea nedespărțită; nici vârsându-să cu Dânsule, pentru neamestecarea Ipostasurilor celor ce sunt întru Ele. Pentru

¹⁰⁶ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 14: “Câți câți sunt mânați de Duhul lui Dumnezeu sunt fii ai lui Dumnezeu”.

¹⁰⁷ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 23: “Blândețea, înfrânarea, curăția; împotriva unora ca acestea nu este lege”.

aceasta și Cuvântul din firea sa firește născându-să, singur pre sine despărțindu-să nedespărțit fiind luiși; Are pre cel de o fire fără de început al Său Duh, de la Tatăl purcegându-să mai înainte de veci, pururea de o ființă cu Cuvântul, și de cel ce l-au născut netăiat. Că una le este Lor firea și nedespărțirea, dacă și cu deosebirele Ipostasurilor să desparte în fețe, și Treimea să cântă: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Și fețele acestea, ca o singură fire și Dumnezeu unul, niciodată nu să despart de la cea de-a pururea ființă și fire. Pentru aceasta Tri-ipostatnica și unimea firei, chipul veze-mi după omul cel înțelegător zidit de la Dânsa, iar nu după cea vărsată, ci după cea nemuritoare și pururea asemenea fiind, iar nu după cea muritoare și dezlegătoare.

6. Precum minte fiind, și cu înaltă înțelepciune pentru zidirele cele făcute, Dumnezeu născând pre Cuvântul pentru ființa lor (adecă a zidirelor), și către petrecerea lor purcegând, precum este scris, pre Prea Sfântul Duh, care este dinafară și înlăuntru tot. Așa și Dumnezești firei Lui împărțându-să omul, chipul Lui fiind, după înțalesul gânditorului și nematerialnicului, și celui fără de moarte suflet, și minte având, firește pre cuvânt naște din ființa sa, prin care toată puterea să păzește trupului, din afară fiind și înlăuntru materiei și acestor văzute. Și precum Ziditorul acestuia nedespărțit este de Ipostasurile Sale, a Cuvântului zic și a Duhului; Așa și aceea după suflet nedespărțită este, mintea și cuvântul de o singură fire și ființă, nescrisă trupului.

7. Tre-Ipostatnică este Dumnezeirea, în Tatăl, în Fiul și în Sfântul Duh închinată. În trei despărțiri să vede și chipul cel zidit de la Dânsul, omul: în suflet, minte și cuvânt, închinându-să singur lui Dumnezeu celui ce au făcut toate din ce n-au fost. Ceea ce să privește după fire de-a pururea vecinice, acelea sunt și de o ființă; Acestea și chipului lui (Dumnezeu) după fire împreună firești sunt, și de o ființă, dintru care cea după chip întru noi să vede, și pre care suntem chipul lui Dumnezeu, măcar deși cu praful de ne vom amesteca.

8. Alta este chipul lui Dumnezeu, și alta cele ce să văd împrejurul chipului. Pentru că chipul lui Dumnezeu este, sufletul cel gânditor, mintea și cuvântul, una și nedespărțită fire. Iar cele ce să văd împrejurul chipului, stăpânire și împărăție este, și singură stăpânire. Așa și alta este mărirea minții, și alta vrednicia; și alta este cea dupre chipul lui Dumnezeu, și alta e cea după asemănare. Și mărirea minții adecă, este suire în sus, mișcare de-a pururea către cele de sus, ascuțirea, curățirea, înțelegerea, înțelepciunea, nemurirea. Iar vrednicia este, gândirea, împărăția, începătoriea, și însuși de sine stăpânirea. Iar după chipul lui Dumnezeu: ce este împrejurul sufletului, și a minții, și a cuvântului, și însă de sine ipostatnică, și de o ființă, și neîmpărțirea, și nedespărțirea, pentru că a sufletului este cuvântul și mintea, aceluși fără de trup și fără de moarte, și Dumnezeu și gânditor; care și de o ființă sunt, și împreună pururea înființate și netăiate, niciodată de la sine sau a să despărți putând. Iar cea după asemănare este: dreptatea, adevărul, îndurarea, milostivirea și iubirea de oameni. Deci întru care acestea și să lucrează, și să păzesc, întru aceea să vede luminos și cea după chip și cea după asemănare. După fire adecă arătat fiind mișcătoare, iar după vrednicie, decât cele necuvântătoare mai presus zăcând.

9. Sufletul cel cuvântător, în trei este împărțit, și în două să vede; Deci una îi este lui partea cea cuvântătoare, iar alta cea pătimitoare. Și cea cuvântătoare a lui adecă, după chipul celui ce l-au zidit, pre el, necuprinsă este, și nevăzută, și nehotărâtă prin simțiri. Prin aceasta împărțându-să cu puterile cele gânditoare și Dumnezești după fire, întru Dumnezeu ca întru cel dintâi chip, cu sfințita înțelegere a celor ce sunt sus aleargă, și să fac întru îndulcirea firei lui cei Dumnezești. Iar cea pătimitoare a lui să împarte prin simțiri, dedesuptul patimilor și a odihnelor stând. Cu aceasta împărțându-să firei cei simțitoare, și hrănitore, și crescătoare, și primește văzduhul, și răceala, și căldura, și hrane, spre petrecere, spre vieată, spre creștere și spre sănătate. Drept aceea, și cu acestea împreună shimbându-să, uneori adecă poștește pofta cea necuvântătoare, dintru mișcarea cea după fire preste fire mișcându-să. Iar alteori să întărâtă, și cu iuțimea cea necuvântătoare să

poartă, și a flămânzi face, și a înseta, a să scârbi, a fi cu dureri, și iarăși a să vărsa; ca ceea ce cu slăbirele adecă este îndulcită, cu scârbele să strânge, care și partea lui cea pătimitoare cu cuviință să numește, ca ceea ce să cearcă de patimi. Decă când va fi înghițită această muritoare, cu vieța Cuvântului biruind cea mai bună, atuncea și vieța lui Hristos în trupul nostru cel muritor să arată (2Cor. 4.11) ¹⁰⁸ făcând întru noi omorârea cea făcătoare de vieța a nepătimirei, și nesticăciunea nemurirei dând, cu venirea Duhului.

10. Precum Făcătorul a toate și mai înainte, pre toate din ce nu au fost le-au făcut, cunoștința, firele și cuvintele tuturor celor ce sunt, le-au avut ca un Împărat al veacurilor și văzător întru sine: Așa și pre chipul Său zidindu-l Împărat făpturei, adecă pre om, are cuprinse întru sine pre toate cuvintele celor ce sunt, și firele și cunoștințele. Prin urmare și uscata și recea umezală, o are din pământ după zidirea sa; Iar căldura sângelui și apăsotarea, din foc și aer; Iar umezicioasele flegme și cea rece, din apă; și din pometuri, cea crescătoare; din sadurile cele viețuitoare, cea hrănitore; de la dobitoacele cele necuvântătoare, cea pătimitoare; de la Îngerii, cea cuvântătoare și înțelegătoare; Iar de la Dumnezeu, suflarea aceea nematerialnică, a netrupescului și celui fără de moarte suflet, în minte și cuvânt privindu-să, și cu puterea Sfântului Duh, în ființă și vieța.

11. După asemănarea lui Dumnezeu ne facem noi, a celui ce ne-au zidit duple chipul și asemănarea sa (cu acestea) adecă, cu bunătatea și cu priceperea: Că „acoperit-au Cerurile bunătatea lui, și de priceperea lui este plin pământul” (Avac.3.3) ¹⁰⁹. Iar bunătatea lui Dumnezeu este, dreptatea, cuvioșia și adevărul, precum zice David „Drept și cuvios este Domnul” (Ps. 10.7) ¹¹⁰. Cu dreptatea și cu bunătatea: „Bun și drept este Domnul” (Ps. 24.9) ¹¹¹. Cu Cuvântul înțelepciunii și cu cuvântul cunoștinței: că întru aceea sunt acestea, și înțelepciunea și cuvântul ce să numește. Cu Sfințenia și cu săvârșirea: precum singur zice „Fiți desăvârșiți, precum Tatăl vostru desăvârșit este” (Mat. 5.48) ¹¹² și: „Fiți Sfinți, că Eu Sfânt sunt” (Lev. 19.2) ¹¹³. Cu smerenia și cu blândeța „Învățați-vă de la mine, zice, că sunt blând și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre” (Mat. 11.29) ¹¹⁴.

12. Minte noastră fiind chipul lui Dumnezeu, osebit are întru sine, când întru ale sale petrece, și nu departe de vrednicia sa să mișcă; ci întru Dumnezeu a petrece și cu Acela a să uni caută, de la carele are începutul, și prin carele să mișcă, către carele și aleargă, prin fireștile osebirii, și Aceluia a urma dorește, cu iubirea de oameni, cu blândeța și cu prostimea. Pentru aceasta și pre singur cuvântul născând, precum pre alte Ceruri sufletele iarăși le zidesc de un neam oameni, și tari pre aceea îi săvârșăște cu răbdarea lucrătoarelor fapte bune. Și vii îi face cu Duhul gurei sale, putere asupra patimilor celor perzătoare dându-le. Și așa văzut este Făcătorul și acela al făpturilor celor gândite, din lumea cea mare Dumnezeului său urmându-i cu podoaba; Și aude lămurit de sus: „Cel ce scoate vrednic din nevrednic, ca gura mea va fi” (Ieremia 15.19) ¹¹⁵.

13. Cel ce după fire are grijă de mișcarea minții, și de vrednicia cuvântului, de materie curat să păzește, înfrumusețându-să cu blândeța, cu smerita cugetare, cu dragostea, cu împreună pătimirea, și

¹⁰⁸ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 11: “Căci pururea noi cei vii suntem dați spre moarte pentru Iisus, ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor”.

¹⁰⁹ *Avacum*, 3, 3: “Dumnezeu vine din Teman, și Cel Sfânt din muntele Paran! Sela (*oprire*) – Slava Lui acoperă cerurile și tot pământul este plin de slava Lui!”.

¹¹⁰ *Psalmi*, 10, 7: “Că drept este Domnul și dreptatea a iubit și fața Lui spre cel drept privește”.

¹¹¹ *Idem*, 24, 9: “Bun și drept este Domnul, pentru aceasta lege va pune celor ce greșesc în cale”.

¹¹² *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 48: “Fiți, dar, voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este”.

¹¹³ *Leviticul*, 19, 2: “Vorbește la toată obștea fiilor lui Israel și le zi; Fiți sfinți, că Eu, Domnul Dumnezeu vostru, sunt sfânt”.

¹¹⁴ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 11, 29: “Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine; și veți afla odihnă sufletelor voastre”.

¹¹⁵ *Ieremia*, 15, 19: “Și la acestea, Domnul mi-a răspuns așa: «De te vei întoarce Eu te voi aduce la starea cea dintâi și vei sta înaintea feței Mele; dacă tu vei deosebi lucrul de preț de cel fără de preț, vei fi ca gura Mea: și nu te vei întoarce la ei, ci ei se vor întoarce la tine”.

cu strălucirea Sfântului Duh. Și spre vederile cele înalte privind, să face întru cunoștința tainelor lui Dumnezeu celor ascunse. Și prin cuvântul înțelepciunii, celor ce pot auzi acestea, cu bună iubire le slujește. Nu numai sieși mult îndoind talantul, ci și celor de aproape din îndulcirea acestuia dând.

14. Cea ce pre unul dintru cele două prea a sburat sus, și bunul neam al acestuia slobod l-a făcut de acestea (văzute), viețuirea cea nematerialnică aș aflat întru Duhurile cele nematerialnice, Duh și însuși făcându-să gânditor; măcar că și prin mijlocul altor oameni întorcându-să să vede cu trupul.

15. Cea ce pre robiea doimei o aș supus vredniciei și firei, pre toată făptura o aș supus unuia lui Dumnezeu; Pre cele despărțite întru una împreunându-le, și pre toate împăcându-le.

16. Până când adecă este firea puterilor întru noi fără rânduială asupra sa, și întru multe osebirii să desparte, neîmpărtașiți suntem și darurilor lui Dumnezeu celor mai presus de fire. Și acestora fiind neîmpărtașiți. departe oare unde stăm de cea de taină Sfințită lucrare a jertfelnicului celui Ceresc, care întru lucrarea cea gânditoare a minții să săvârșește. Iar când prin multă sânguință a nevoițelor celor sfințite, de răutatea cea materialnică ne vom curății, și întru una osebirile noastre cu puterea cea Duhovnicească le vom aduna, atuncea și bunătăților lui Dumnezeu celor nespuse întru împărtașire ne facem; și tainele cele Dumnezești ale Sfințitei lucrări cei de taină a minții, pre cel Ceresc și gânditor jertfelnicul lui Dumnezeu, cu vrednicia Cuvântului lui Dumnezeu înălțăm, ca niște văzători și Preoți ai tainelor lui celor fără de moarte.

17. „Trupul pofteste asupra Duhului, și Duhul asupra trupului“, (Gal. 5. 17) ¹¹⁶ cum unul asupra altuia va avea biruința și supt așa stăpânire îl va pleca. Aceasta *deosebitate între noi se zice și neunire și povârnire* * și împărachere, și luptă de amândouă părțile, prin care sufletul să desparte, oriunde mintea să schimbă în lucru după patima omenească.

18. Până când ne despățim cu nestatornice cugete, și legea trupului întru noi să mișcă și stăpânește, întru multe părți ne prefacem, și de la Dumnezeasca unime suntem lepădați, fiindcă nu ne-am îmbogățit cu această unime. Iar când această muritoare va fi înghițită de puterea cea singură făcătoare, și cu grija cea mai presus de fire și mintea singură în sine va fi, cu cele înțelepte făcătoare de străluciri și înțelegeri luminate, împletite întru unimea de Dumnezeu văzătorul suflet, (atunci) una în loc de multe aflări să face, și Dumnezești unimi cu Dumnezeasca unime unindu-să, cu prostimea cea de Dumnezeu următoare să unește. Și aceasta este, cea a sufletului iarși de demult așezare, și cea mai bună a noastră înnoire.

19. Cumplită este neștiința, și mai mult decât cele cumplite. Și întru care suflete să află, întunecate le face, și în multe gânduri le împărtaște, și pre cea cu Dumnezeu unire a sufletului o taie. Aceasta toată adunată împreună, necuvântătoare este; Că necuvântător și nesimțitor tot îl lucrează pre om. Întru acest chip necunoștința dându-l întru întunecarea ce s-a vărsat multă (asupra lui) adânc al iadului să face sufletului celui acoperit cu aceasta, întru care toată chinuirea, boala, scârba și suspinarea este. Așa și Dumnezeasca cunoștință, strălucită oarecare și nemărginită întru vărsarea de lumină fiind, asemenea ca lumina pre sufletele întru care prin curăție să face, de Dumnezeu împodobite le lucrează; Și le umple pre acestea de pace, alinare, bucurie, înțelepciune negrăită și dragoste desăvârșită.

20. Venirea luminei ce Dumnezești, proastă și singuratecă fiind, către sine adună pre părtașii ei, adecă pre suflete, și către sine le întoarce, și le împreunează unimei sale, și cu săvârșirea Sa le săvârșește. Și către adâncurile lui Dumnezeu rădică vederea cugetului lor, și tainelor celor mari văzători și ucenici. și învățători de taine pre aceștia îi face. Decă a te curății până în sfârșit să voești prin dureri, și arătat vei vedea întru tine, pre ceea ce să grăește, lucrarea cea iubită lui Dumnezeu.

21. Strălucirele luminii cei dintâi, cele ce să fac cu cunoștința întru sufletele cele curățite, nu numai fericite pre acestea și în chipul luminii le fac, ci și le rădică prin vederea cea firească la cerurile

¹¹⁶ Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel, 5, 17: “Căci trupul pofteste împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului; căci acestea se împotrivesc unul altuia, ca să nu faceți cele ce ați voi”.

* text scris cu creionul, reproducând întocmai sau corectând textul ce a fost dactilografiat dedesubt.

cele gânditoare. Și nici așa stați, acestora cele ce sunt ale lucrării ce Dumnezești, ci până acolo să săvârșesc, până ce unuia adecă cu înțelepciunea, și cu cunoștința celor negrăite să vor uni, și una în locul celor multe, vor fi întru Dânsul.

22. Mai întâi adecă nouă ni să cuvine a fi neamestecați și neturburați, – prin rânduiala cea curățitoare –, de răutatea cea materialnică a celor gânditori; Apoi luminați și pururea străluciți, prin altă rânduială luminătoare a ochilor celor gânditori, care să săvârșăste prin înțelepciunea cea de taină și ascunsă întru Dumnezeu. Și așa sus a alerga întru Sfințita cunoștință a celor gânditoare. Ca pre cele nouă și pre cele vechi cu cuvântul, celor ce au ochi spre slujire, și dătători să fim de înțelegerile cele ascunse, și de ale aceuia taine arătat ca întru auzurile cele nespurcate aducând pre acestea. Și de la cei nesăvârșiți strângându-le, ca să nu să dea cele Sfinte câinelor, nici mărgăritarele cuvântului răsipite să fie în sufletele porcilor, netrebuincioase pre acestea făcându-le.

23. Când cineva vede lărgindu-să arderea sufletului său, întru credința cea cu așezământul și dragostea lui Dumnezeu: atuncia să știe că pre Hristos îl poartă întru sine, cea de la pământ, și din cele văzute lucrându-i înălțarea sufletului lui, și în Ceruri lăcaș gătindu-i. Iar când vede inima sa umplându-să de bucurie, și întru dorință a fi a negrăitelor bunătăți a lui Dumnezeu, cu umilință, atuncia cunoscut să-i fie luiși că de la Sfântul Duh să lucrează. Iar când simte că să umple mintea sa de lumină negrăită, și de înțelegerile înțelepciunii ce mai bune, atuncia să cunoască a fi și a să face venirea Mângăitorului în sufletul său întru arătarea celor ascunse întru el a vistierielor Împărăției ce cerești. Și ca Palatul lui Dumnezeu, și lăcaș al Duhului pre sineși cu scumpătate să se păzască.

24. Păzirea celor ascunse vistierii ale Duhului, este deșertare de lucrurile cele omenești: care cu adevărat și liniște o numește cuvântul. Iar această dorire, din dragostea lui Dumnezeu, din curăția inimii, și din dulceața umilinții mai vârtos să aprinde, deslegând sufletul de legăturile simțirelor, și slobozenia năravurilor supuinu-l a o săruta. Iar puterile acelea întorcându-le spre cea după fire chemare, iarăși și în cea de demult așezare acestuia o dă, ca să nu fie răutatea rădicându-să asupra Făcătorului celor bune, de la care, la înaltul chip să întoarcă și să mișcă.

25. Întru Sfințita aceasta și Dumnezeasca săvârșire, binecuvântata renaștere și liniștea cea cu iscusință luminată, duce pre cel deprins și care au trecut-o cu lege. Iar dacă nu întru atâta înălțime și săvârșire este, cel cu părerea liniștitor, prin urmare ca cei gânditori și desăvârșiți, încă n-au liniștit cu cea desăvârșită liniște; ci nici liniștiți sunt de furtunile cele dinlăuntru ale patimilor celor neținute, până când se vor sui la această înălțime. Că nu numai trupul îl va avea înconjurat cu ziduri, ori cu prăpăstii și peșteri, ci și mintea cea fără de rânduială și nestatornică va fi chinuită.

26. Sufletele care în vârful curăției au ajuns, și la înălțimea mării înțelepciunii și cunoștințe au alergat, sunt asemenea Heruvimilor, nemijlocit oarecum, cu privirea lor apropiindu-să de izvorul bunătăților. Și de acolo, dreaptă arătare a videniei curate înlăuntru primind, ca și singur Puterilor Heruvimilor nemijlocit de la începătoria de Dumnezeu mult să luminează; precum a zis oarecine de cele Dumnezești văzător, după cea înaltă întindere.

27. Precum cele mai întâi puteri de sus, unele dintru dânsule ferbinți sunt, și grabnice pentru cele Dumnezești, și neîncetat pentru acestea pururea având mișcarea; Iar altele, de Dumnezeu văzătoare, cunoscătoare și înțelepte. Și acest lucru Dumnezeasca deprindere este, care celor pentru acestea a să mișca pururea le fac. Așa și aceste suflete ferbinți sunt, pentru cele Dumnezești, și foarte grabnice, înțelepte și cunoscătoare, cu videniele cele de taină întinzându-să. Căroră osebit le este după putere, și Dumnezeasca deprindere, cea către Dumnezeu pururea mișcare și neabătuta prietenie și petrecere. Și către acesta având deprinderea strălucirelor, cu care împărășitori fiind celor ce sunt, trimit către celelalte (zidiri) cu îmbeșugare cuvântul al vărsării de lumină al acestia și al darului.

28. Minte este Dumnezeu, și pricină pururea mișcătoare a totului; Și toate mințile întru singură cea dintâi minte, și șederea o are petrecătoare și mișcarea neîncetată. Aceasta pătimesc câți nu

materialnică oarecare mișcare și amestecată, ci neamestecare și neturbare au Sfintele nevoițe. Încă o pățimesc aceasta, după dorirea Dumnezească, împărțându-să unul altuia și singur pre sine, de la începătorie de Dumnezeu slobozind strălucirele cele cu dar, și ascunsa înțelepciune a tainelor lui Dumnezeu; Și altora cu iubire de bine dându-le cu împărțășire, întru neîncetată laudă a lui Dumnezeu.

29. Staū și să mișcă împrejurul lui Dumnezeu acele suflete, câte ușor de materie s-au lucrat gânditor, și luptându-să cu ele după toată doimea, – căruță cu aceasta bine îndreptată mergătoare la cer au alcătuit. Și împrejurul lui Dumnezeu neîncetat să mișcă, precum osiea, și a mișcărilor întoarcere pricinuitoare. Decî staū petrecând și neabătându-să, de la al său loc ținute fiind, către simțirea și joasa înșălăciune a lucrurilor omenești. Aceasta decî este desăvârșitul sfârșit al liniștei, întru care duce pre adevărații liniștitori; Ca cum a celor mișcători, a sta, și acelor ce staū, petrecătoarea mișcare de cele Dumnezești. Și până când aceasta nu se va face păruta noastră liniște, cu neputință este afară de materie și de înșălăciune a fi mintea noastră.

30. Când către vechea bunătate a cuvântului, cu toată stăruința și silința vom veni, și cea dată nouă de sus înțelepciune și cunoștință, cu venirea Duhului partea cea bună vom primi, atuncea întâiul izvor și pricina tuturor eșirelor a înțelepciunii și a binelui, de noi putându-să a să privi firește să cunoaște: Nimic defăimător asupra Sa întru noi purtând, de la cea blestemată răutate a zidirei, cu fugirea de la cele de sus. Când aceea adecă și despărțindu-să, s-au înălțat, și de la vechea bunătate eșind, au căzut din înDumnezeire; Iar spre aceasta aflându-să, necuvântătorul acela chip înlăuntru l-au făcut.

31. Una și cea dintâi treaptă a celor ce să întind întru înainte sporire, este cunoștința a celor ce sunt, care să adaogă lor din iubirea de înțelepciune cea lucrătoare. A doua: cunoașterea tainelor lui Dumnezeu celor ascunse, care din vederea cea firească prin taină să arată lor. Și a treia: împreunarea și amestecarea cu lumina cea dintâi, întru care este odihna a toată sporirea înainte cea cu iubire de înțelepciune și a vederei.

32. Toate mințile, singure întru sine, și către sine, și către cele ce sunt cu adevărat, cu trei de un chip văzute să poartă adunate; Și pre cei de aproape luminându-și, cu taină îi învață cele Dumnezești, și săvârșăsc ca Duhurile cele curate cereasca înțelepciune, pre aceea cu sine, și cu unimea una făcându-și.

33. ÎnDumnezeirea este întru viața cea gânditoare și Dumnezească, întru adevăr Sfințită lucrare, duple care cu Sfințire să lucrează cuvântul înțelepciunii cei negrăite, și celor ce s-au gătit pre sine, ca împreunându-și li să dă. Pre aceasta cu bună cuviință Dumnezeu de sus o au dăruit firei cei cuvântătoare, spre unirea credinței. Ca unii adecă câți din curăție întru împărțășirea vredniciei aceștiea fiind, prin cunoștința celor Dumnezești, să asemănă lui Dumnezeu; asemenea cu chipul Fiului lui Dumnezeu făcându-să cu mișcările lor cele înalte și gânditoare pentru cele Dumnezești, și așa cu punerea Dumnezeu vor fi altor oameni pre pământ. Iar alții prin curăția cuvântului lor celui Dumnezeesc, și prin împreunarea cea Sfântă să săvârșăsc către fapta bună, și duple măsura înaintei sporirei lor și a curățirei, întru împărțășirea Dumnezeirei ale acestora să fac, și să împărțășăsc lor cu împreunarea cea întru Dumnezeu. Cât adecă, toți întru una și împreunați și cu unirea dragostei împreună cuprinși fiind, unui Dumnezeu neîncetat să vor uni, și va fi Dumnezeu cel din fire, prin mijlocul Dumnezeilor celor ce sunt cu punere, pricinuitoare lucrurilor celor bune, nimic cu ocară Luiși aducând din zidire.

34. Asemănarea cea către Dumnezeu, duple câte ne este nouă cu putință, cu nici un chip este celui sânguitor să o dobândească, dacă nu măi întâi prin lacrimile cele călduroase va lepăda grozăviea strângerei acelor rele care este împedecătoare, și nu să va atinge de lucrarea cea Sfințită a Sfințelilor porunci a lui Hristos. Că întru alt fel nu este cu putință lui a să face întru împărțășirea bunătăților lui Dumnezeu celor negrăite. Pentru că cel ce dorește a gusta din dulceața și îndulcirea cea Dumnezească și gânditoare a celora gânditoare, de toată simțirea lumii cu totul să depărtează, și prin dorirea bunătăților celor ce zac înainte Sfinților, întru vederea celor ce sunt, are pre sufletul său învârtindu-să.

35. Cea de Dumnezeu văzătoare asemănare neschimbată păzindu-o nouă înșine, din desăvârșita petrecere a curăției, și a mulței dragoste a lui Dumnezeu, singură este cea către Dumnezeu neîncetată în sus privire și întindere a minții ce văzătoare; Care s-a obicinuit a petrece în suflet: de la neconținută stăruință a faptelor bune în liniște, de la nematerialnica, și curata și neîncetata rugăciune, de la cuprinzătoarea înfrânare, și din deasa cetire a scripturilor.

36. Nu numai în pace să cuvine a să sângui a veni puterile cele ce sunt întru noi; ci și întru dorință a ajunge odihna minții, care fieștecare cunoaște îmbunătățirea cea prin alinare a odihnei gândurilor, și prin cea din Ceruri pogorătoare Dumnezească rouă a vindeca pre cea rănită, și a răcori inima cu focul cel de sus aruncat și arzător de la Duhul.

37. Nu poate întru adânc rănit fiind sufletul de dorul lui Dumnezeu, cupă cea gânditoare dulce gustare a darurilor Lui, întru sine a sta, ori a petrece întru aceeași, și nu întru cele mai dinainte care este cea spre Dumnezeu suire a nu să întinde. Că cu cât suirele sale le va trece cu Duhul, și întru adâncurile Lui mai adânci tainele mării Lui le ispitește, și a să apropia către fericita lumină să silește, unde toată eșirea minții șade, cu oprirea curgerilor sale, întru veselie odihnind pre inimă.

38. Când va fi cineva întru împărțășirea Sfântului Duh, și venirea Lui va cunoaște întru sine cu oarecare negrăită lucrare și bună mirosire, cât să strălucească mirosul cel bun și prin cea trupească a lui arătare, atunci nu mai rabdă unul ca acesta a petrece întru hotarele firei; Ci cu schimbarea cea bună, a dreptei Celui Prea înalt schimbându-să, uită de hrană, pre somn îl trece cu vederea, odihna cea trupească nu o bagă în samă, și toată ziua întru ostenele fiind și întru sudorile cele pustnicești, orice osteneală sa o dărnă firească, înflămânzirea, sau setoșarea, sau somn, și altele cele de nevoie ale firei nu le simte. Pentru că nevăzut s-a vărsat dragostea lui Dumnezeu, în inima lui prin negrăită bucurie (Rom. 5.5) ¹¹⁷. Și toată noaptea întru luminarea focului răbdând, lucrarea cea gânditoare întru nevoița trupului o lucrează. Și de toată mâncarea cea nemuritoare a pometurilor Raiului celui gânditor, a celor fără de moarte, să îndulcește. Întru care adecă și Pavel rănit fiind, a auzit graiuri negrăite, pre care nu este cu puțință omului a le auzi, celui ce are pătimirea către simțirea celor văzute.

39. Trupul carele au fost odată aprins cu focul pustniciei, și adăpat cu lacrămile, nu de aceea mai stă de osteneala sudorilor, ca cela ce arătat mai presus s-a făcut decât sânguirea cea lucrătoare; Ci liniște, și tăcerea păcii luând înlăuntru, să face plin foarte de altă putere, de altă bună silință, de altă tărie a Duhului. Și cu unul ca acela împreună sporitor, sufletul îmbogățindu-să cu trupul, și mai presus de cea trupească deprindere aflând pre a sa așezare spre, nevoițele cele gânditoare schimbă mișcările cele firești, și lucrarea cea gânditoare repede lucrându-o, păzește lui și rodirile pometurilor celor fără de moarte, în Raiu cel gânditor. De unde izvor de înțelegerile cele cuviincioase de Dumnezeu ca un râu izvoraște, și întru dânsul pomul cunoștinței ce Dumnezeuști stă, aducând rodirile înțelepciunii, ale bucuriei, ale păcii, ale îndelungei răbdări, ale bunătății, ale milostivirei și ale dragostei ce desăvârșite și negrăite. Și așa cu sânguire lucrând și așa păzind, es din trup, ca cel ce cu nici una este ținut din cele văzute, și cu Dumnezeu împreunându-să, de sudoři și de dorire încetează.

40. Ce este mai înalt decât cele ce sunt întru noi, ne zice nouă cuvântul celor sânguitoři: ceea ce să vede, sau ceea ce să înțelege? Decă dacă ceea ce să vede, nimic cu totul să ne fie nouă mai înainte cinstită și mai iubită decât cele stricacioase, nici mai bun sufletul decât trupul. Iară dacă ceea ce să înțelege, „Duh este Dumnezeu, și cela ce i să închină Lui, întru Duhul și întru adevăr, i să cuvine a i să închina“ (Ioan 4.24) ¹¹⁸. Și așa de prisosință este cea trupească nevoița, când este sănătoasă lucrare a sufletului cea gânditoare. Care ușurează pre ceea ce îl trage jos, și toate ale lui făcându-le Duho nicești întru împreunare a celui mai bun.

¹¹⁷ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 5: “Iar nădejdea nu rușinează pentru că iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre, prin Duhul Sfânt, Cel dăruit nouă”.

¹¹⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 4, 24: “Duh este Dumnezeu și cei ce l se închină trebuie să i se închine în duh și în adevăr”.

41. Trei rânduele sunt cele ce fac sporiri, ale suirelor celor desăvârșit făcătoare: cea curățitoare, cea luminătoare și cea de taină, care este și desăvârșit făcătoare. Și una adecă este a celor noi începători, iar alta a celor de mijloc, iar alta a celor desăvârșiți. Pentru că cu aceste trei, după orânduială suindu-să cel sânguitor, crește cu vrâsta cea după Hristos și să face „în bărbat desăvârșit, întru măsura vrâstei plinirei lui Hristos“ (Efes. 4. 13)¹¹⁹.

42. Cea curățitoare este a celor ce către nevoințele cele Sfințite acum înlăuntru să aduc; Și osăbirii adecă le este lor: lepădarea chipului a omului celui de țărână, și izbăvirea de toată răutatea cea materialnică, și îmbrăcarea omului celui nou, carele cu Sfântul Duh să înnoește. Iară lucrul: urăciunea materiilor, istovierea trupului, fugirea cea gânditoare de toată pricina ceea ce întărită pre patimi și căința pentru cele făcute. Și către acestea, cu lacrimi a îneca sărătura păcatului, a orându obiceiu bunei cinstiri a Duhului, și pre dinlăuntru păharului, adecă a minții, cu umilința a-l curăți de toată spurcăciunea trupului și a duhului; Și așa a turna într-însul vinul Cuvântului, care veselește inima omului celui ce să curățește, și a-l duce Împăratului Duhurilor spre gustare. Iară sfârșitul: a să aprinde prin lucrare cu focul pusniciei, și prin durerile nevoințelor, pre toată rugina păcatului a o depărta, și a să oțali bine, și a să adăpa cu apa umilinții, și sabie a să săvârși tăria asupra patimilor și asupra dracilor, pre cât este duple putere. Decî care întru acestea a ajuns cu nevoințele cele multe ale pusniciei; „aș strâns puterea focului celui firesc. aș astupat gurile Leilor, ale patimilor cele sălbatece; Aș putut cu Duhul, din neputință s-aș făcut tare“ (Evr. 11. 33)¹²⁰, și precum alt lov oarecarele Avsiditul, biruința răbdății aș pus, biruind pre cel ce l-aș ispitit pre el.

43. Cea luminătoare, este a celor ce dintru nevoințele cele Sfințite înainte aș sporit întru cea dintâi nepățimire. Și osăbirii, adecă aceea este: cunoștința celor ce sunt, vedere a cuvintelor făpturei, și împărțășirea Sfântului Duh. Iară lucrul: curățirea minții care să face prin focul cel Dumnezeesc, descoperirea ochilor inimii celor gânditori, și nașterea cuvântului, cu cele înalte cugetări ale cunoștinței. Iară sfârșitul: cuvântul înțelepciunii carele luminează firele celor ce sunt, cunoștința celor Dumnezești și omenești lucruri, și descoperirea tainelor Împărăției Cerurilor. Decî ceta ce a ajuns întru aceasta prin lucrarea cea gânditoare a minții, pre careul cel de foc să poartă cu pătrimea faptelor bune, precum alt oarecarele Tezvittean. Și încă viu fiind, în văzduhul ce. gânditor sus să ia, și încunjură cele Cerești, mai presus de smerenia trupului făcându-să.

44. Cea de taină și desăvârșit făcătoare rânduială, este a celor ce acum pre toate le-aș trecut, și întru măsura lui Hristos aș ajuns. Și osăbirele adecă aceia este: a trece văzduhul, și mai presus de toate a să face; a fi întru rânduețele cele Cerești de sus, și luminându-i cei dintâi a să apropiea, și adâncurile lui Dumnezeu a le cerca cu duhul. Iară lucrul: a umplea pre văzătoarea minți de unele ca acestea, adecă, de cuvintele cele pentru pronie, de dreptate și de adevăr, de deslegarea gâlciturilor, și a pildelor și a cuvintelor celor întunecate ale Dumnezeștii scripturi. Iară sfârșitul: prin taină a învăța pre cel ce așa s-aș săvârșit întru tainele lui Dumnezeu cele ascunse; a umplea pre acela de negrăită înțelepciune, prin împreunarea Sfântului Duh, și Cuvântător de Dumnezeu prea înțelept a-l arăta prin mijlocul Bisericeii lui Dumnezeu cei mari, cu cuvântul Cuvântării de Dumnezeu pre oameni luminându-i. Decî carele aș ajuns întru acestea, prin cea prea adâncă smerenie și umilință, la al treilea Cer luat s-aș făcut al Cuvântării de Dumnezeu precum alt Pavel oarecarele; Și negrăite graiuri aș auzit, pre care nu este cu puțință omului a le auzi, carele este sub simțire. Și pre bunătățile cele nespuse, pre care ochiul nu le-aș văzut, și urechea nu le-aș auzit“

¹¹⁹ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 13: “Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos”.

¹²⁰ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 33: “Care prin credință, au biruit împărății, au făcut dreptate, au dobândit făgăduințele, au astupat gurile leilor”.

(1 Cor. 2. 9) ¹²¹, acesta le-a gustat; și slujitor tainelor lui Dumnezeu s-a făcut, gură făcându-să a Aceluia, slujind pre acestea oamenilor cu cuvântul; și odihnind cu toată odihna cea fericită, săvârșit fiind întru cel desăvârșit Dumnezeu. Împreunându-să cu cei de Dumnezeu Cuvântători Puterilor celor prea înalte. Heruvinilor și Serafimilor, ale căroră și cuvântul înțelepciunii este împreună și al cunoștinței.

45. Vieța omenească în două împărțindu-să, în trei rânduele are adunate, sfârșiturile aceștiea. Și una adecă a ei este cea împărțășitoare și luminează; iară alta, cea neîmpărțășitoare este și mai presus de fire. Și cea împărțășitoare adecă, să împarte pentru întreaga înțelepciune, și întru nesăturare. Iar cea neîmpărțășitoare, întru iubirea înțelepciunii, întru meșteșugirea cea firească și întru lucrarea cea mai presus de fire. Dintru acestea, una adecă, sau celui drept să împărțășaste, mergând după fire, sau nedreptății și întru nedreptate încape, rătăcind după cea după fire mișcare. Iară alta, dacă adecă după scopos aleargă, îndreptată fiind cu îndreptarul, întru nesfârșitul sfârșit al firei, să săvârșaste mai presus de fire. Iară dacă după iubirea de cinstire deprinzându-să va minți din scopos, întru cea neiscusită minte să sfârșaste, și ca ceea ce este nedesăvârșită după cuviință, să leapădă de la cea desăvârșit.

46. Lumină, și vieță și pace este Duhul. Deci luminându-să cineva de la Dumnezeescul Duh, în liniște pacinică săvârșaste vieța. De aceea cunoștința celor ce sunt, și cuvintele înțelepciunii curge, și minte a lui Hristos să face. Acesta cunoaște tainele Împărăției, și întru adâncurile lui Dumnezeu intră, și din zi în zi scoate oamenilor de la neturburata și luminata inimă cea bună cuvintele vieții, de vreme ce bun este, bune având graiuri întru sine, cele nouă și cele vechi.

47. Înțelepciune este Dumnezeu, și cei ce cu cuvântul și cu înțelepciune umblă, întru adevăr cu cunoștință Dumnezeu făcându-i, îi unește pre toți Luiși cu lumina Sa, și cu punerea Dumnezei îi lucrează. Și precum singur din ce n-au fost cu înțelepciune toate le-au făcut, și prin înțelepciune toate cele ce sunt în lume le povățuește și le îndreptează, și mântuire celor ce să apropie de El cu întoarcere, așisderea pururea cu înțelepciunea le lucrează. Așa și cel ce să învrednicește înțelepciunii cei de sus cu curăție a fi părtaș, pururea ca chipul lui Dumnezeu, și acela ce cu înțelepciune face și lucrează, cele ce sunt voile cele Dumnezești. Adunând totdeauna și întinzând cugetarea sa cu cunoștința celor negrăite, către Îngereasca cu adevărat vieță și singură văzută, precât a putut ajunge vieța sa lucrând, să unește pre sine puterilor celor de sus, care numai întru Dumnezeu să mișcă, și cu acelea către începutul cel întâi și pricina, ca de niște buni Voevozi să povățuește.

48. Cei ce prin înțelepciunea cea bună s-au unit pre sine cu puterile cele de sus, și pentru aceasta cu Dumnezeu împreunându-să, precum după asemănarea lui Dumnezeu, cu cuvântul și cu cuprinzătoarea unire cea cu iubire de înțelepciune cu toții împreună vorbind, – taie pre cei ce voesc Dumnezeasca putere a o deprinde de la cele dinafară și despărțitoare –, și către vieța cea de un singur fel, precum pre sine, ca un următor al lui Dumnezeu, și spre aceea aducându-i întru Duhul, cu înțelepciune și cu cunoștință, și cele ascunse luminându-le, îi înalță către privirea slavei a singurei și cei dintâi lumină. Și unindu-i pre aceea, cele pentru Dumnezeu cu starea și cu rânduiala, întru unimea a lui Dumnezeu îi aduce, tot străluciți fiind, cu strălucirea Duhului.

49. Pătrimeii faptelor bune, îi urmează optimea acelor firești și născătoare fapte bune, una dintru alta, fiecare de la celelalte laturi pre cele două răsărindu-le; precum și acelea fiecare deosebit fiind în treime. Adecă înțelegerea: cunoștința o răsare și înțeleapta privire. Dreptatea: socoteala și împreună pătimitorul sfat. Bărbăția: răbdarea și împotivirea cea tare. Întreaga înțelepciune: curăția și fecioria. Aceste treimi intră în douăsprezece unimi, ca un alt oarecare ziditor și învățator de taine Dumnezeu, cu înțelepciune mai pre deasupra șade în scaunul minții, trimițând cuvântul întru

¹²¹ *Înțâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 9: "Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»".

zidirea lumii cei cu fapte bune; Care și primind de la începătorile cele înainte stătătoare materie, de la una și celelalte zise, gânditoare lume zidește în suflet. Și precum adecă pre Cer întinde asemenea înțelegerea, toate stelele întru toată strălucirea vieții întru care cei doi luminători mari, Dumnezeasca cunoștință și fireasca privire, a o lumina pre aceasta o face. Și precum pre pământ întărește dreptatea într-însa, întru petrecere neclătită. Și precum aerul întinde întreaga înțelegere întru răcorire și rouă curată a vieții. Iar precum pre mare, bărbăție hotărește întru neputința firei spre stricarea celui tare și înălțat protivnic. Decî această lume cuvântul zidind, putere bagă într-însa duh spre mișcare gânditoare, și pururea mișcătoare, întru cuprinsul cel nerăsipit și petrecător, după cea zisă de Dumnezeescul David: „Cuvântul Domnului Cerurile s-au întărit, și cu Duhul gurei Lui toată puterea lor“ (Ps. 32.6) ¹²².

50. Cu Duhovniceștile creșteri a celor sânguitoari, împreună a crește s-au obicinuit și Domnul nostru Iisus Hristos. Și când adecă, ca pruncii au trebuință de lapte, sugători zicându-să de laptele faptelor bune, pregătitor a trupeștii deprinderi cei de folos, în mic este, crescând cu fapta bună, și câte puțin lăsând pruncia. Iar când în tânăr ajung, și cu vârtoasă hrană să hrănesc a videnielor celor ce sunt, ca cei învățați cu sufleteștile simțiri, sporiți să zice, cu vrâsta și cu darul, și în mijlocul bătrânilor șade, și descopere acelora cele adânci dintru întunec. Iar când „întru bărbat desăvârșit în măsura vrăstei plinirei lui Hristos.“ (Efes. 4.13) ¹²³ să săvârșăste, propoveduitor să zice, al cuvântului pocăinței tuturor, și a învăța pre oameni cele despre Împărăția lui Dumnezeu, și spre a pătimi să sârguește. Că acesta este sfârșitul a tot celui desăvârșit întru faptele bune, ca trecând toate vrăstele lui Hristos, să se suie către pătimirele ispitelor de pre Cruce ale Aceluia.

51. Până când ne aflăm supt stihiele învățătorei, suntem păziți a ne atinge de mâncări, ori a ne apropia de pipăire, ori a privi frumuseți, ori a asculta cântece, ori miruri a mirosi, supt epitropii fiind încă ca niște prunci, măcar deși moștenitori suntem și stăpâni a tuturor celor părințești. Iar când va veni plinirea vremii aceea, și ne va umplea de nepătimire, atuncea să naște întru noi cuvânt din curatele cugete, și ne facem supt legea Duhului, ca înțelegerile cele ce sunt supt lege trupești, să le răscumpere, și punerea de fii nouă să ne dăruască. Iar acestea făcându-să, atunci strigă Duhul întru inemele noastre „Ava Părinte“; Arătând și arătată făcând nouă înfiere și îndrăzneala cea către Tatăl și Dumnezeu, și precum ca cu fiii și moștenitori lui Dumnezeu prin Hristos cu noi petrece și vorbește; nu încă cu ținuta robie a simțirelor (Gal. 4.3-7) ¹²⁴.

52. Celor sporiți în credință, precum lui Petru, și celor suiți în nădejde, precum lui Iacob, și celor desăvârșiți în dragoste, precum lui Ioan, să schimbă la față, suindu-să în muntele cel înalt Dumnezeu Cuvântul Domnul. Și să luminează adecă acelora, cu arătarea și însămnarea curatului cuvânt, ca soarele; Iar cu înțelegerile și cu negrăita înțelepciune, să face luminos ca lumina; Și să vede Cuvântul în mijlocul acestora, stând între lege și Proroci: unora adecă lege puind și învățându-î, iar unora descoperindu-le din cele adânci și ascunse vistierii ale înțelepciunei. Iar când le vedea și le spunea, pre care și ca un nor luminos îi umbrea Duhul, glas tainic al Cuvântării de Dumnezeu de acolo vine către dânșii, învățându-î pre ei taina Trei-Ipostatnicei Dumnezeiri și așa zicându-le

¹²² Psalmii, 32, 6: „Cu cuvântul Domnului cerurile s-au întărit și cu duhul gurii Lui toată puterea lor“.

¹²³ Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel, 4, 13: „Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos“.

¹²⁴ Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel, 4, 3-7:

„3. Tot așa și noi, când eram copii, eram robi înțelesurilor celor slabe ale lumii;

4. Iar când a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege,

5. Ca pe cei de sub Lege să-i răscumpere, ca să dobândim înfierea.

6. Și pentru că sunteți fii, a trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre, care strigă: Avva, Părinte!

7. Astfel, dar, nu mai ești rob, ci fiu; iar de ești fiu, ești și moștenitor al lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos“.

„Acesta este iubitul Meu hotar al cuvântului săvârșirei, întru care bine am voit, fiți mie Fii săvârșiți întru Duhul cel desăvârșit“ (Mat. 17. 1–5).¹²⁵

53. Sufletul nebăgând samă de cele ce îl trag jos, și cu totul de dragostea lui Dumnezeu rânindu-să, uimire oarecare streină și dumnezească priimește. Că după ce vede luminos firele celor ce sunt și cuvintele lor, și la sfârșitul lucrurilor omenești ajunge, înlăuntru a toate a fi, nu rabdă de aceea a să scri împrejur de ceea ce-l cuprinde. Ci din hotarele sale eșind, și legăturile simțirei tiranisându-le, firele a toate trecând, întru întunerecul Cuvântării de Dumnezeu prin negrăită tăcere să suie, și privește frumuseța Celui ce este, întru lumina înțelegerilor a înțelepciunii cei nespuse, precât adecă aceluia i să va da dupre dar de acolo. Și cu Dumnezească cuviință prin înțelegeri întru vederea ei înaripindu-să, să hrănește cu rodirile pometurilor celor fără de moarte, cu frica dragostei, cu înțelegerile, grăesc, ale cugetelor celor Dumnezești. A cărora mare cuviință și slavă strângând către sine, niciodată poate desăvârșit a spune. Ci precum strein să lucrează de la Duhul, pre patima adecă cea lăudată o știe întru cea nespuse bucurie și întru tăcere; Iar cum să lucrează, sau ce este ceea ce să vede și îl mișcă, grăindu-î lui în taină cele negrăite? a le spune nu poate.

54. Cel ce samănă luiși întru dreptate lacrămile umilinții, întru rodirea vieții va culege bucurie negrăită. Iar cel ce caută și rabdă (așteaptă) pre Domnul, până când vor veni vremea secerișului dreptății lui; acesta va secera mult roditorul spic al cunoștinței lui Dumnezeu (Ps. 125.5–7)¹²⁶, și lumina înțelepciunii pre acela îl va lumina, și pururea va fi luminătorul Bisericeii, ce să lumineze pre toți oamenii. Și nu va zavistui luiși și aproapeli, sub vasul zavistiei acoperind lumina înțelepciunii cea dată lui; Ci în Biserica credincioșilor va vărsa cuvinte bune spre folosul multora, și va lumina nedumerirele cele din început, câte de sus a auzit de Dumnezeescul Duh chemându-să, și câte a cunoscut întru privirea celor ce sunt îndeletnicindu-să, și câte Părinții i-au povestit lui.

55. Tot celui sărguitor, în ziua săvârșirei lui în faptele cele bune, din munții lucrării poruncilor lui Dumnezeu vor pica lui dulceața veseliei, celui ce împărățește în Sion în curata minte; și din dealurile cuvintelor faptelor celor bune, vor izvorî lapte, hrană celui ce să odihnește pre patul nepătimirii vor aduce; Și toate izvoarele ludeii, credința lui, zic, și cunoștința vor izvorî ape, dogme adecă, și pilde, și găcitură a Dumnezeștilor lucruri. Și izvorul negrăitei înțelepciunii din inima lui ca din casa Domnului va eși și va adăpa pâraul cel de iarnă“ (Ioan 4.18)¹²⁷ singure acelea adecă, uscatul și arșița patimilor ce usucă pre om. Și atunci va înțelege adevărata împlinire în sine a cuvintelor Domnului, ce zice „Cel ce crede întru mine, râuri de ape vii vor curge din pântecul lui“ (Ioan 7.38)¹²⁸.

¹²⁵ *Sfânta Evanghelie după Matei, 17, 1-5:*

“1. Și după șase zile, Iisus a luat cu Sine pe Petru și pe Iacov și pe Ioan, fratele lui, și i-a dus într-un munte înalt, de o parte.

2. Și S-a schimbat la față, înaintea lor, și a strălucit fața Lui ca soarele, iar veșmintele Lui s-au făcut albe ca lumina.

3. Și iată, Moise și Ilie s-au arătat lor, vorbind cu El.

4. Și, răspunzând, Petru a zis lui Iisus: Doamne, bine este să fim noi aici; dacă voiești, voi face aici trei colibe: Ție una, și lui Moise una, și lui Ilie una..

5. Vorbind el încă, iată un nor luminos i-a umbrat pe ei, și iată glas din nor zicând: «Acesta este Fiul Meu Cel iubit, în Care am binevoit; pe Acesta ascultați-L»”.

¹²⁶ *Psalmii, 125, 5-6 (corectat greșeala din mss.):*

“5. Cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera.

6. Mergând mergeau și plângeau, aruncând semințele lor, dar venind vor veni cu bucurie, ridicând snopii lor”.

¹²⁷ *Ioil, 4, 18:* “Și în vremea aceea, din munți va curge must, văile vor fi pline de lapte, toate pâraiele din Iuda vor șerpui umplute de apă, iar din templul Domnului va ieși un izvor care va uda valea Șitim”. În mss. trimiterea se face la Ioil 3, 18, dar Capitolul 3 din Ioil are numai 5 stihuri, citatul fiind de găsit în următorul capitol 4, stihul 18.

¹²⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 7, 38:* “Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura: râuri de apă vie vor curge din pântecul lui”.

56. „Va răsări întru cei ce să tem de Numele meu, zice Dumnezeu soarele dreptății, și vindecare întru lucrările lor; și din temnițele patimilor vor eși, și vor juca ca vițeei cei slobozi din legăturile păcatului; Și vor călca pre bărbații cei fără de lege și pre draci supt picioarele lor ca niște cenușă în ziua așezărilor, pre care o fac Eu, zice Domnul Atot Țiitorul“ (Mal. 3.20-21) ¹²⁹; când se vor înălța arătat cu faptele cele bune, precum și săvârșiți vor fi cu înțelepciunea și cu cunoștința întru împărtășirea Duhului Sfânt.

57. Când în Muntele cel drept în lumea aceasta a Bisericei lui Hristos vei lua de sus cunoștință de noi înțelegeri, și vei înălța glasul tău, zic, după cea dată ție înțelepciune de la Dumnezeu „îndemnându-ți cu cuvântul și învățând pre frații tăi, deschizând acelora cunoștința Dumnezeescilor scripturi, spre înțelegerea minunatelor daruri a lui Dumnezeu, și îndemnându-ți spre lucrarea pruncilor Lui“ (Isa. 58.1) ¹³⁰, să nu te temi de cei ce vor zavistui puterea cuvintelor tale, și care răsvrătesc toată Dumnezeasca scriptură, cei deșeți, și netrebniți, și gata întru lăcaș diavolului. Că va așa Dumnezeu cele din buzele tale în cartea vieții, și nu va fi ție vătămare despre aceștia, precum nici lui Petru de la Simon; Ci mai vârtos vei zice și singur cu Prorocul, în ziua aceea întru care vezi pre cei ce fac asupra ta cărări de sminteală: „Iată Dumnezeul meu și Mântuitorul meu Domnul, și voi nădăjdui spre Dânsul, și mă voi mântui prin Trânsul, și nu mă voi teme. Pentru că mărirea mea și lauda mea este Domnul, și mi-a fost mie Mântuitor, și nu voi înceta a vesti mărirea Lui în tot pământul“ (Isaia 12.2). ¹³¹

58. Dacă ai cunoscut că pornirea lucrării patimilor este nelucrătoare întru tine, și umilința din smerita cugetare curge din ochii tăi, cunoaște că au venit Împărăția lui Dumnezeu întru tine, și plin ești de Sfântul Duh. Iar dacă și lucrând, și mișcând, și vei înțelege că grăește Duhul întru cele dinlăuntru ale tale; și îndemnându-te a grăi în Biserică marea Mântuire și adevărul lui Dumnezeu, să nu oprești buzele tale pentru zavistia bărbaților înțelepți Iudei. Ci șezând scrie pe lespele, precum grăește Isaia (8.1) ¹³² cele ce Duhul îți va grăi ție, că vor fi acestea în zilele vremilor, și până în veac, după cea zisă așa: Cei bolnavi cu zavistia, oameni nesupuși, fiii minciunei, care nu au credință, cei ce nu voesc să asculte că Evanghelia încă lucrează, și prietenii lui Dumnezeu și Proroci face; Ci zic Prorocilor și învățătorilor Bisericilor: nu povestești nouă înțelepciunea lui Dumnezeu, și cunoștința cea firească celor ce văd, nu grăiți nouă; Ci grăiți și vestiți nouă altă înșalare, care lumea iubește, și luați de la noi judecata lui Israel“. Să nu ei aminte zavistiei și cuvintelor lor. Că vor auzi, cei ce te cheamă pre tine spre folosul multora de sus, surzii în sfârșit; Și cei ce întru întunerecul vieții aceștia, și cei ce întru negura păcatului orbiți au ochii, lumină vor vedea cuvintele tale. Și să vor bucura de dansule cei săraci cu Duhul, și oamenii cei desnădăjduți se vor umplea de veselie, și vor cunoaște cei înșalați cu duhul, cunoștința întru lucrurile tale; și cei ce cârtesc asupra ta, să vor învăța a asculta cuvintele Duhului; Și limbele gângavilor, să vor învăța a vorbi pace.

59. „Fericit cel ce are în Sion – în Biserica lui Dumnezeu –, sămânță de învățătură a cuvintelor sale“ (Isa. 31.9) ¹³³ zice, și fiii lui cu dânsul și cu Duhul în Ierusalimul cel de sus, al celor întâi

¹²⁹ Maleahi. 3. 20-21:

”20. Și va răsări pentru voi, cei care vă temeți de numele Meu, soarele dreptății, cu tămăduire venind în razele lui și veți ieși și veți zburda ca vițeei de îngrășat.

21. Și veți călca în picioare pe cei răi, care vor fi ca cenușa sub talpa picioarelor voastre, în ziua când Eu voi face judecată”, zice Domnul Savaot”.

¹³⁰ Isaia. 58. 1: ”Strigă din toate puterile și nu te opri, dă drumul glasului să sune ca o trâmbiță vestește poporului Meu păcatele sale și casei lui Iacov fărădelegile sale”.

¹³¹ Idem. 12. 2: ”Iată Dumnezeul cel tare al mântuirii mele: nădăjdui-voi întru El și nu mă voi înfricoșa, că izvorul puterii mele și cântarea mea de laudă este Domnul Dumnezeu și izbăvirea mea”.

¹³² Idem. 8. 1: ”Și a zis Domnul către mine: «Ia o carte mare și scrie deasupra cu slove omenești: Maher-Șalal-Has-Baz (grabnic-pradă-apropiat-jaf)»”.

¹³³ Isaia. 31. 9: ”De frică întăritura ei va fi nimicită, iar căpeteniile vor fugi din jurul steagului, zice Domnul, a Cărui văpaie este în Sion și cuptorul în Ierusalim!”. Citatul din *Sfânta Scriptură* e diferit de cel din mss. Trimiterea nu corespunde.

născuți. „Că va fi acel om ascunzând în vreme, zice, cuvintele sale“ (Is. 32.2)¹³⁴, și să va ascunde ca de niște ape purtate, și mai pre urmă să va arăta în Sion în Biserica credincioșilor, și ca un pârâu slăvit curgând, în pământul cel însetat de râurile înțelepciunii sale; Și către aceasta nu va fi de la cei zavistnici surpători a nădăjdui spre dânsul; ci urechile sale le va da întru ascultarea cuvintelor omului aceluia, și inima cu suflet slăbănogit va lua aminte a asculta. Și către aceasta nu va zice slugile zavistiei: tacă, de vreme ce cu înțelegerea s'fătuit, blagocestiv fiind, și nu precum înțelepții cei nebuni ai lumii, cele nebune grăind; Nicăi inima lui au înțeles cele deșarte, ca să săvârșască fără de lege, și să grăiască asupra lui Dumnezeu înșălăciune, ca să răsipească suflete flămânde, și suflete însetate, deșarte făcându-le. Pentru aceasta cuvintele lui vor petrece spre folosul multora, deși neplăcute sunt acestea celor zavistnici.

60. „În peștera înaltă de peatră tare cel ce s-au sălășluit“ i să va da întru săturare pâinea cunoștinței, și pâharul înțelepciunii întru beție, și așa va fi credincioasă apa lui. „Pre Împăratul cu slavă îl va vedea, și ochii lui pământ departe va vedea; Sufletul lui să va învăța înțelepciune“ (Isa. 33.17)¹³⁵, și va vesti tuturor locul cel veșnic, al căruia hotar dinafară nimic nu este.

61. Deci dacă pedepsirea Domnului deschide urechile a tot celui ce să teme de Dânsul, și pleacă urechea lui ca să asculte, și limbei îi dă învățătură, ca să înțeleagă când să cade a zice cuvântul: Cine este altul ca să întoarcă înapoi pre înțelepții și înțelegătorii lumii aceștia, și înțelepciunea lor înnebunindu-o, puind numai cuvintele robilor săi? Fără numai: „Singur făcând nouă și prea slăvite întru slava Sa. Cel ce face în deșarta și uscata inimă, calea smereniei și a blândeții; Iar întru neumezicioasa și fără de apă minte, râurile înțelepciunii cei negrăite, ca să adape neamul lui cel ales, oameni pre care i-au agonisit a face cunoscute faptele Lui cele bune“ (Isaia 43.20)¹³⁶. „Că înaintea celor ce-l iubesc și să tem de El umblă, și munții patimilor netezește, și porțile cele de aramă -- ale necunoștinței, le surpă, și deschide ușile cunoștinții Sale, și descopere acelora vistieriele Lui, întunecate, ascunse, și nevăzute; Și să cunoască, că acela este Domnul Dumnezeu cel ce cheamă numele lor Israil“ (Is. 45.2-3)¹³⁷.

62. Cine este cel ce turbură Marea patimilor, și potolește valurile ei? izbăvind pre cei ce-l iubesc pre El de nevoile păcatului, și furtuna gândurilor întru alinare făcându-o? Domnul Savaot, cel ce au pus cuvintele Sale în gurele lor, și îi acopere pre aceea sub umbra cea acoperitoare a mâinii Sale, cu care au făcut Cerul, și au întărit pământul. Acela celor ce să tem de Dânsul, le dă limbă de învățătură și urechea cunoștinței, ca să asculte de sus glasul Lui, și să vestească în casa lui Iacov, în Biserica credincioșilor, poruncile lui. Iar care nu au ochi ca să vază razele Soarelui dreptății, și ureche ca să asculte cele slăvite ale lui Dumnezeu, întunec este al necunoștinței partea lor, și nădejdea întru cuvinte deșarte. Aceștia nimic nu vorbesc drept, că nici este întru dânsii judecată adevărată, că nădăjduesc spre deșărtăciune, și vorbesc cele deșarte; În pânțele poartă zavistia, născând clevetirea.

¹³⁴ *Isaia*, 32, 2: "Fiecare va fi ca un adăpost împotriva vântului, ca un liman împotriva vijeliei, ca pâraiele de apă într-un pământ uscat și ca umbra unei stânci înalte într-un ținut însetat". Citatul din mss. nu își află un corespondent, la locul trimiterii.

¹³⁵ *Idem*, 33, 17: "Ochii tăi vor privi pe rege în toată frumusețea lui și o țară îndepărtată vor vedea". Acesta este citatul la care se face referire în text. Trimiterea din mss. la *Isaia* 33, 16 pe care am modificat-o cu *Isaia* 33, 17, corespunde următorului stih: "Acela va locui pe înălțimi, și stâncile cele tari vor fi cetatea lui; pâine i se va da și apa nu-i va lipsi".

¹³⁶ *Idem*, 43, 20: "Pe Tine Te vor preaslăvi fiarele câmpului, șacalii și struții, că Tu ai izvorât apă în pustiu, șuvoaic de apă în pământ neumbat, ca să adăpi pe poporul Meu cel ales". În mss. trimiterea se face la 43, 19.

¹³⁷ *Idem*, 45, 2-3:

"2. Eu voi merge înaintea ta și drumurile cele muntoase le voi netezi, voi zdrobi porțile cele de aramă și zăvoarele cele de fier le voi sfărâma.

3. Și îți voi da ție vistierii ascunse, bogății îngropate în pământ, ca să știi că Eu sunt Domnul Cel Care te-a chemat pe nume, Eu sunt Dumnezeuul lui Israel".

Pentru că nu sunt tăiate împrejur urechile lor, și nu pot auzi; și pentru aceasta le-a fost lor cuvântul cunoștinței lui Dumnezeu întru defăimare, și nu voesc a-l asculta pre el“ (Ier. 6.10) ¹³⁸.

63. Care este înțelepciunea celor ce bolesc cu pântecel de zavistie asupra aproapelui? Cum zic zavistnicii, spune Ieremia, că înțelepți suntem noi? Și legea lui Dumnezeu este cu noi? Când să topesc cu râvnă spre cei ce au primit darul Duhului înțelepciunii și al cunoștinței lui Dumnezeu? Însă deșartă au fost și mincinoasă cunoștința Cărturarilor și înțelepților lumii, ca cei ce au greșit de adevărata cunoștință. Pentru aceasta s-au rușinat înțelepții căzând de la înțelepciunea Mângâitorului; Aceasta au văzut-o întru fiii pescarilor înmulțită, și s-au temut de puterea cuvintelor lor, și prinși au fost de mrejele înțelegerilor lor; De vreme ce adevărata înțelepciune și cunoștința Domnului, o au trecut cu vederea, (adecă aceea).

64. Pentru ce s-au topit de pizmă zavistitorii, asupra celor ce s-au îmbogățit cu darul Duhului? asupra celor ce au primit limbă de foc „ca condeii scriitorului ce scrie degrab“ (Ps. 44.2) ¹³⁹, lăsând izvorul înțelepciunii lui Dumnezeu? Că dacă ar fi umblat în calea lui Dumnezeu, s-ar fi sălășluit adecă întru pacea nepătimirei în vremea cea vecinică; S-ar fi deprins unde este înțelepciunea, unde este tăria, unde este înțelegerea și cunoștința celor ce sunt, unde este cea lungă viețuire și vieață, unde este lumina ochilor și înțelepciunea cu pace. S-ar fi deprins cine află locul Lui, și cine intră întru vistieriele Lui; Și cum poruncește Dumnezeu prin Prorocul, tănuitorilor cuvântului grăind: „Prorocul întru care este visul descoperirii, să spue visul vederei lui, și întru carele cuvântul Meu este către El, să spue cuvântul Meu întru adevăr“ (Ier. 23.28) ¹⁴⁰. Și iarăși zice „scrie ție toate cuvintele Mele, care le-am vestit ție în carte“ (36.2) ¹⁴¹, și nicidecum adecă cândva asupra unora ca acestora de zavistie s-ar fi topit.

65. „De va schimba arapul pielea sa, și râsul împistriturele sale“ (Ier. 13.23) ¹⁴², vor putea și zavistnicii bine a zice și a sfătui, învățându-să cele rele. Că cu împedecare împedecă pre cei de aproape ai lor, de vreme ce cu înșălăciune umblă, și își bat joc de prietenii săi, negrăind adevărul; Fiindcă au deprins limba lor a grăi cele deșarte și mincinoase. Să înțelegi adecă tu cel ce pentru cunoștința lui Dumnezeu și a Cuvântului zavistuit ești de la dânsii și batjocorit, și cu osârdie te roagă după Ieremia ce zice: „Doamne pomenește-mă și mă cercetează, și nevinovat să mă faci pre mine despre zavistnicii bărbați. Că nu întru îndelungă răbdarea Ta să mă pui pre mine, a mă ispiti vrând spre mult. Cunoaște că am primit batjocorire de la cei ce să leapădă de cunoștința Ta, sfârșăște-i pre ei întru pizma lor, și va fi mie cuvântul cunoștinței Tale spre veselie și spre bucurie inimei mele“ (Ier. 15.15, 16) ¹⁴³. Că nu am șezut întru adunare cu cei ce își bat joc de cunoștința Ta. Ci m-am sfuit de la fața mâniei Tale, și am șezut deosebi, căci m-am umplut de amărăciune din zavistia din calea lui, te voi ușața între cei iubiți ai mei, înaintea feții Mele vei sta. Și de vei scoate pre cel cinstit de la cel nevrednic, ca gura Mea vei fi, și te voi izbăvi pre tine de mâna pierzătorilor celor ce te zavistuesc, grăește Domnul Dumnezeu lui Israil“ (Stih 19) ¹⁴⁴.

¹³⁸ Ieremia, 6, 10: „Cu cine să vorbesc și cui să vestesc, ca să audă? Că iată urechea lor este netăiată împrejur și nu pot să ia aminte; și iată, cuvântul Domnului a ajuns de răs la ei și găsesc în el nici o plăcere”.

¹³⁹ Psalmii, 44, 2: „Limba mea este trestie de scriitor ce scrie iscusit”.

¹⁴⁰ Ieremia, 23, 28: „Prorocul care a văzut vis, povestească-l ca vis, iar cel ce are cuvântul Meu, acela să spună cuvântul Meu adevărat. Ce legătură poate fi între pleavă și grăuntele de grâu curat, zice Domnul?”.

¹⁴¹ Idem, 36, 2: „Ia-ți un sul de hârtie și scrie pe el toate cuvintele pe care ți le-am grăit Eu despre Israel, despre Iuda și despre toate popoarele, din ziua când am început a-ți grăi, din zilele lui Iosia și până în ziua de astăzi”.

¹⁴² Idem, 13, 23: „Poate oare să-și schimbe etiopeanul pielea și leopardul petele sale? Așa și voi! Puteți oare să faceți bine, când sunteți deprinși a face rău?”.

¹⁴³ Idem, 15, 15-16:

„15. O, Doamne, Tu știi toate! Adu-Ți aminte de mine, cercetează-mă și mă răzbună împotriva prigonitorilor mei! Nu mă pierde după îndelungata Ta răbdare, știind că pentru Tine sufăr ocara.

16. Aflat-am cuvintele Tale și le-am sorbit și cuvântul Tău a fost bucurie și veselie pentru inima mea, că s-a chemat asupra mea numele Tău, Doamne Dumnezeu puterilor”.

¹⁴⁴ Ieremia, 15, 19: „Și la acestea Domnul mi-a răspuns așa: «De te vei întoarce Eu te voi aduce la starea cea dintâi și vei sta înaintea feții Mele; dacă tu vei deosebi lucrul cel de preț de cel fără de preț, vei fi ca gura Mea; și nu te vei întoarce la ei, ci ei se vor întoarce la tine»”.

66. Sfârșitul cuvântului peste tot, cei înțelepți zavistnici să-l audă: „Curățitu-s-au cei Sfințiți a lui Dumnezeu prin dureri, mai vărtos decât zapada. Aū strălucit – cu vieța –, mai vărtos decât laptele; și mai vărtos decât piatra Săfir” (Pl. Ier. 4.7) ¹⁴⁵ chipul înțelepciunii lor. Și mai mult decât Mărgăritarul cel curat, închipuirea cuvintelor lor. Iară cei ce mănâncă hrana cunoștinței cei lumești, fără de veste s-au făcut întru eșirele Duhului; Și cei ce țas pre cea mohorâtă a înțelepciunii cei Elinești, cu gunoiul necunoștinței s-au îmbrăcat, și îndată s-au făcut asupra lor legături, și s-au legat cu ele, că s-au legat limba lor către gâtulejul lor, și aū amuțit; de vreme ce pre cea adevărată înțelepciune și cunoștință a Duhului, o aū trecut cu vederea, și n-aū voit prin osteneți și dureri, a lua aceasta.

67. „Dumnezeu smerește lemnul cel înălțat, și înalță lemnul cel smerit, și usucă lemnul cel verde, și iarăși înverzește lemnul cel uscat” (Iez. 17.24) ¹⁴⁶. Acela este carele dă gură deșchisă în mijlocul multei adunări robilor săi, și graiul celor ce bine vestesc cu putere multă. Că înțelepciunea, și pricepera, și punerea a Aceluia este, și Acela o schimbă, precum și vremurile și anii. Așa și pre sufletele celor ce-l caută și-l doresc pre Dânsul. Pune asupra patimilor Împărați, și mută din viață în viață, dând înțelepciune celor înțelepți cu Duhul, și înțelepciune celor ce aū cunoscut înțelegerea. Acela descopere cele ascunse și adânci, celor ce ispitesc adâncurile lui Dumnezeu, și a cunoaște dă acelora, cele ce sunt întru întunerecul găciturilor. Că lumina, înțelepciunea și cunoștința cu Dânsul este, și cui voește le dă pre acestea.

68. „Fieștecăriua celui ce prin răbdare lucrează poruncile” (Rom. 2.7) ¹⁴⁷, dupre omul cel din afară și cel dinlăuntru, și către din gură mărirea lui Dumnezeu caută, cinste i să dă cunoștința celor Cerești, pacea sufletului și nesticăciunea; ca celui ce nu auzitor, ci făcător este al legei Darului. A căruia și cunoștință mărturisită fiind din lucruri, nu o va necinsti Dumnezeu. Ci împreună îl proslăvește cu cuvintele cunoștinței, cu cei ce cu înțelepciunea Lui aū strălucit în Biserica credincioșilor; De vreme ce fățarnicie nu este de la Dânsul. Iar celui ce din întărătare (sau pizmă) să nevoește, și să împrotivește cuvintelor celor ce să povățuesc de la Duhul, și să supune înțelegierilor sale, și cuvintelor celor înșalate, ale celor ce cu singură închipuirea buneii cinstiri s-au îmbrăcat, și să poartă de duhul cel iubitor de mărirea și iubitor de dulceață: necaz și sfărâmare i să dă, zavistie, iuțime și mânie; Acum adecă spre răsplătirea înșălăciunii lor, iară mai pre urmă, spre hula gândurilor lor, celor ce prin mijlocul loruși hulesc unii pre alții, sau și răspund lor, în ziua întru care va judeca Dumnezeu tainele cele omenești, și va răsplăti fieștecăriua dupre lucrurile lui (Rom. 2.6) ¹⁴⁸.

69. Precum „nu este Iudeu care numai întru arătare, dupre cea zisă, de Pavel, nici întru cea arătată în trup tăere împrejur, ci cel ce întru ascuns este Iudeu, și tăierea împrejur a inimii prin Duhul, iar nu prin scriptură” (Rom. 2.28, 29) ¹⁴⁹; Așa nici desăvârșit este bărbatul cu cunoștința și cu înțelepciunea, care numai cu arătatul și cu vorbitul cuvânt este puternic. Nici sărguitor desăvârșit, care numai întru cea arătată osteneală trupească are deprinderea, ci acela care în tainica și a minții lucrare este sărguitor, și care de la curata și îmbunătățita inimă cu Duhul lui Dumnezeu vorbește. Iar prin scriptură este înțelept în cunoștință și desăvârșit, a căruia laudă nu este de la oameni, ci de la Dumnezeu. Că nu celui necunoscut, ori și urât de oameni, ci singur lui Dumnezeu, și mișcat cu același duh, și iubit și știut.

¹⁴⁵ *Plângerile lui Ieremia*, 4, 7: “Căpeteniile ei erau mai strălucitoare decât zăpada, mai albe decât laptele; trupul lor era mai roșu decât mărgeanul, ca săfirul era înfățișarea lor”.

¹⁴⁶ *Iezechiel*, 17, 24: “Și vor cunoaște toți pomii câmpului că Eu, Domnul, pomul înalt îl fac mic și pe cel mic îl fac înalt; pomul verde îl usuc și pomul uscat îl înverzesc. Eu, Domnul, am spus acestea”.

¹⁴⁷ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 7: “Viață veșnică celor ce, prin stăruință în faptă bună, caută mărirea, cinste și nesticăciune”.

¹⁴⁸ *Idem*, 2, 6: “Care va răsplăti fiecăriua după faptele lui”.

¹⁴⁹ *Idem*, 2, 28-29:

“28. Pentru că nu cel ce se arată pe din afară e Iudeu, nici cea arătată pe dinafară în trup, este tăiere împrejur; 29. Ci este Iudeu cel întru ascuns, iar tăierea împrejur este aceea a inimii, în duh, nu în literă; a căruia laudă nu vine de la oameni, ci de la Dumnezeu”.

70. „Dacă nu să va îndrepta din lucrurile legei tot trupul înaintea lui Dumnezeu, după cel zis“ (Rom. 3.20) ¹⁵⁰, cine dintru nevoințele și durerile postniciei numai, să va săvârși înaintea lui Dumnezeu? Căci prin lucrare ne întărim întru obiceiul faptei bune, și încetăm din lucrarea patimilor; Iară nu adecă ne și săvârșim, cu singură aceasta întru plinirea lui Hristos. Dară ce este ceea ce ne rădică pre noi întru săvârșire? „Credința întru Dumnezeu cea cu așezământul, care este ipostasul celor nădăjduite“ (Evr. 11.1) ¹⁵¹, prin care Avel mai multă jertfă a adus lui Dumnezeu, decât Cain, și mărturisit a fost de drept (Fac. 4.4) ¹⁵². Și Avraam chemat fiind a ascultat a eși și a nemernici în pământul făgăduinții (Fac. 12.1) ¹⁵³. Aceasta rădică pre cei sărguitori întru adevăr, spre nădăjduirele cele mari ale darurilor lui Dumnezeu celor înalte, și de acolo întru cunoștința celor ce sunt. Și le dă lor întru inimă vistieriele cele necheltuite ale Duhului, ca să scoată de acolo nouă și vechi taine ale lui Dumnezeu, și să dea celor ce le trebuiesc. Decî care pre acestea bine le-au dobândit, acela s-a suit și s-a săvârșit întru dragoste și întru cunoștința lui Dumnezeu, și au intrat întru odihna Lui, odihnind și însuși de toate lucrurile sale, precum și Dumnezeu de ale Sale (Evrei. 4.10) ¹⁵⁴.

71. Dacă celor împrotivitori s-au jurat de demult Dumnezeu a nu intra întru odihna Sa, drept aceea nici au putut să intre pentru necredință (Evr. 3.18) ¹⁵⁵; Cum dar unii cu o singură deprindere trupească, fără de credință, pot a intra întru odihna nepătimirei, și a cunoștinței cei desăvârșite, când pe mulți îi vedem neputând așa a intra și a să odihni de toate lucrurile sale? Că să cuvine a căuta fiecare ca niciodată să fie în inima lui vicleană necredință, și pentru aceasta să se lipsească de ale sale multe ostenele, de odihnă și de săvârșire; Pentru care să ostenește cu faptele cele bune lucrătoare, și pâinea durerii mânâncă, care încă și lăsată este lui Sâmbăta, a să sărgui să intre cu credință în odihna nepătimirei și în săvârșirea necunoștinții; Ca nu în cea veche pildă de împotivire să cadă, și asemenea cu cei de demult împrotivitori să pătimească.

72. Simțitor fiind, cuvântători și cugetători, zecime oarecare suntem datorî noi a aduce lui Dumnezeu de la noi. Și ca cei adecă simțitori, bine este a simți simțitoarele lucruri, și prin bunătatea acestora a curge, și a îndrepta a acestora negreșită înțelegere către Făcătorul. Iar ca cei cuvântători, bine este a vorbi de cele Dumnezești și omenești lucruri. Și ca cei cugetători, fără de greșală a înțelege despre Dumnezeu, despre vieța cea vecinică, despre împărăția Cerurilor, și despre cele ascunse întru dânsa taine ale Duhului. Că și a simți, și a grăi, și a înțelege sănătos și neprihănit, după Dumnezeu să atârna, care este adevărat cu totul și Dumnezească măsură și Sfântă aducere a lui Dumnezeu.

73. Zecime cu adevărat către Dumnezeu este, sufleteasca pască; adecă trecerea a toată împătimitoarea deprindere, și a toată necuvântătoarea simțire. Întru care să jungheie adecă cuvântul cu videnia celor ce sunt; și să mânâncă același în pâinea cunoștinței, și să bea cinstitul lui sânge în pâharul negrăitei înțelepciunii. Aceasta adecă mâncând și sărbătorind pasca, s-au jungheiat luiși Miel, cel ce rădică păcatul lumii; și decî nu va muri, și după cuvântul Domnului, viu va fi în veac (Ioan 6.51) ¹⁵⁶.

¹⁵⁰ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 20: „Pentru că din faptele Legii nici un om nu se va îndrepta înaintea Lui căci prin lege vine cunoștința păcatului”.

¹⁵¹ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 1: „Iar credința este încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute”.

¹⁵² *Facerea*, 4, 4: „Și a adus și Abel din cele întâi-născute ale oilor sale și din grăsimea lor. Și a căutat Domnul spre Abel și spre darurile lui”.

¹⁵³ *Idem*, 12, 1: „După aceea a zis Domnul către Avram: «Ieși din pământul tău, din neamul tău și din casa tatălui tău și vino în pământul pe care ți-l voi arăta Eu”.

¹⁵⁴ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 10: „Pentru că cine a intrat în odihna lui Dumnezeu s-a odihnit și el de lucrurile lui, precum Dumnezeu de ale Sale”.

¹⁵⁵ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 18: „Și cui S-a jurat că nu vor intra întru odihna Sa, decât numai celor ce au fost neascultători?”.

¹⁵⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 6, 51: „Eu sunt pâinea cea vie, care s-a pogorât din cer. Cine mânâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci. Iar pâinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este trupul Meu”.

74. Cel ce s-a sculat din lucrurile cele moarte, cu Hristos a înviat. Iar dacă cu Hristos a înviat cu cunoștință, „Hristos decî nu măi moare” decî nici acesta va fi ținut cu moartea necunoștinței. Că cel ce a murit demult păcatului, mișcându-să cea după fire mișcare, „odată a murit; Iar cel ce acum viețuește, viează lui Dumnezeu”, prin slobozenia Sfântului Duh, cel ce l-a sculat pre el din lucrurile cele moarte ale păcatului, ca să nu măi viețuească decî acela trupului și lumii, omorându-și mădulările trupului său și lucrurile vieții aceștia. Ci viețuește într-însul Hristos ca cel ce s-a făcut sub darul Sfântului Duh, și nefiind sub legea trupului său, „armele dreptății mădulările sale arătat aducându-le lui Dumnezeu și Tatălui” (Rom. Cap. 6) ¹⁵⁷.

75. Cel ce s-a slobozit mădulările sale din robiea patimilor, și robiei dreptății le-a adus pre ele, către Sfințania Duhului s-a apropiat, măi presus de legea trupului făcându-să. Decî păcatul nu-l va măi stăpâni pre el, ca cel ce petrece întru slobozenia, și în legea Duhului. Că nu precum sfârșiturile robiei patimilor, așa și sfârșiturile robiei dreptății. Pentru că acelea adecă în gânditoarea perzare s-a obicînit a sfârși sufletele, iar aceasta în vieța cea vecinică sfârșăște, cea ascunsă în Domnul nostru Iisus Hristos (Rom. 6.7-14) ¹⁵⁸.

76. Legea trupului întru câtă vreme viețuește omul trupește, îl stăpânește pre el. Iar dacă va muri și să va omori lumii, să desleagă de legea lui. Că în alt chip cu neputință este a muri lumii, dacă nu vom omori mădulările trupului. Iar le omorăm pre acestea, când ne facem părtași Sfântului Duh. Și atuncia cunoaștem a fi părtași Sfântului Duh, când roduri vrednice Duhului aducem lui Dumnezeu: dragostea către Dumnezeu din tot sufletul, și către aproapele din poruncă, bucuria inimii din curată știință, pacea sufletului din nepătimire și smerenie, bunătatea gândului minții, îndelunga răbdare întru scârbe și ispite, bunătate întru înfrumusețarea năravurilor, credință cu bună așazăre către Dumnezeu și neîndoindu-să de nimic, blândeță din smerita cugetare, și umilință, și cuprinzătoarea înfrânare a simțirelor. Când așa aducem roduri lui Dumnezeu, afară de legile trupului suntem. Și decî nu va măi fi legea muncindu-ne pre noi pentru roduri, care încă viețuim trupului, aducând roduri morții. Că suntem deșerți de legea lui, ca cei ce din lucrurile cele moarte, am înviat cu Hristos prin slobozenia Duhului. (Rom. 7.1-7) ¹⁵⁹.

¹⁵⁷ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, cap. 6, intitulat *Lucrarea faptelor bune ce se cuvine să urmeze credinței*.

¹⁵⁸ *Idem*, 6, 7-14:

“7. Căci Cel care a murit a fost curățit de păcat.

8. Iar dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom viețui împreună cu El,

9. Știind că Hristos, înviat din morți, nu mai moare. Moartea nu mai are stăpânire asupra Lui.

10. Căci ce a murit, a murit păcatului o dată pentru totdeauna, iar ce trăiește, trăiește lui Dumnezeu.

11. Așa și voi, socotiți-vă că sunteți morți păcatului, dar vii pentru Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru.

12. Decî să nu împăratească păcatul în trupul vostru cel muritor, ca să vă supuneți poftelor lui;

13. Nici să nu puneți mădularele voastre ca arme ale nedreptății în slujba păcatului, ci, înfățișați-vă pe voi lui Dumnezeu, ca vii, sculați din morți, și mădularele voastre ca arme ale dreptății lui Dumnezeu.

14. Căci păcatul nu va avea stăpânire asupra voastră, fiindcă nu sunteți sub lege, ci sub har”.

¹⁵⁹ *Idem*, 7, 1-7:

“1. Oare nu știți, fraților -- căci celor ce cunosc Legea vorbesc -- că Legea are putere asupra omului, atâta timp cât el trăiește?

2. Căci femeia măritată e legată prin lege, de bărbatul său atâta timp cât el trăiește; iar dacă i-a murit bărbatul, este dezlegată de legea bărbatului.

3. Decî, trăindu-i bărbatul, se va numi adulteră dacă va fi cu alt bărbat; iar dacă i-a murit bărbatul este liberă față de lege, ca să nu fie adulteră, luând un alt bărbat.

4. Așa că, frații mei, și voi ați murit Legii, prin trupul lui Hristos, spre a fi ai altuia, ai Celui ce a înviat din morți, ca să aducem roade lui Dumnezeu.

5. Căci pe când eram în trup, patimile păcatelor, care erau prin Lege, lucrau în mădularele noastre, ca să aducem roade morții;

6. Dar acum ne-am desfăcut de Lege, murind aceluia în care eram ținuți robi, ca noi să slujim întru înnoirea Duhului, iar nu după slova cea veche.

7. Ce vom zice decî? Au doară Legea este păcat? Nicidecum. Dar eu n-am cunoscut păcatul, decât prin Lege. căci n-aș fi știut pofta, dacă Legea n-ar fi zis: Să nu poftesi!”

77. „Începutul Duhului avându-l prin baia de a doua naștere, și păzindu-l pre acela nestins, cei ce cu greutatea trupului îngreuiată fiind“, singuri în sine suspină, „așteptând împlinirea înfierii Mângâitorului, ca să vadă izbăvirea trupului lor de robia putrejunei: Că îi ajutorea Duhul pre aceea în fireștile lor neputințe (sau boale), și mijlocește pentru dânșii cu suspinuri negrăite.“ Pentru că după Dumnezeu este înțelegerea lor, și nădejdea lor așteaptă descoperire a vedea în muritorul lor trup pre Fiul lui Dumnezeu, care este făcătoarea de viață omorâre lui Iisus. Ca Fiii lui Dumnezeu prin Sfântul Duh povățuiți fiind, și aceea să se izbăvească din robia trupului, și să ajungă în slobozenia slavei Fiilor lui Dumnezeu. „Pentru că celor ce iubesc pre Dumnezeu, toate le sporesc spre bine“ (Rom. 8. 23–28) ¹⁶⁰.

78. Celui ce a ajuns a i să asămăna Duhovnicește, Dumnezeasca scriptură, și descoperindu-i-să cele ce sunt într-însa Duhovniceștile vistierii ale Duhului Sfânt nu poate omul cel sufletesc descoperirele acelea a le primi“ (1Cor. 2.13, 14) ¹⁶¹, mai mult decât urmarea cugetelor sale, nepriimind altceva a înțelegere orî a auzi de la cineva grăind. „Pentru nu are întru sine Duhul lui Dumnezeu, cel ce ispitește adâncurile lui Dumnezeu“ (st. 11) ¹⁶², și cel ce cunoaște cele Dumnezești, ci duhul lumii cel materialnic, plinî fiind de zavistie și de râvnă, de sfadă și de pricire, „pentru care și nebunie îi este lui“, (st.14) ¹⁶³, cu înțelegere să ispitească, și cu mintea să urmărească cele scrise. „Iar a le înțelegere neputând, căci Duhovnicește să judecă toată Dumnezeasca scriptură“, împotriva Dumnezeștilor și omeneștilor lucruri, să ceartă cu cei ce judecă acestea Duhovnicește. Și nu-î are Duhovnicești, nici cu Duhul lui Dumnezeu purtați, ci înalți cu mintea (mândri) pre aceștia numindu-î, pre cât îi este lui cu puțință răzvrătind și stricând – precum Dimas acela – cuvintele lor și Dumnezeasca înțelegere. Iar cel Duhovnesc nu așa, „ci le judecă adecă toate – de Duhul lui Dumnezeu lucrându-să -, și singur acela de nici unul putându-să a fi judecat; pentru că mintea lui Hristos este într-însul, pre care nimenea a-l înțelegere nu poate“ (stih. 15, 16) ¹⁶⁴.

79. „În foc să va descoperi ziua cea de apoi, și cu foc se va ispiti atunci lucrul fieștecăruia, precum arătat zice Pavel“ (1Cor. 3.13) ¹⁶⁵. Decî fieștecăruia lucru, care luiși spre zidire înlăuntru aū

¹⁶⁰ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 23-28:

“23. Și nu numai atât, ci și noi, care avem pârga Dunului, și noi înșine suspinăm în noi, așteptând înfieria, răscumpărarea trupului nostru.

24. Căci prin nădejde ne-am mântuit; dar nădejdea care se vede nu mai e nădejde. Cum ar nădăjdui cineva ceea ce vede?

25. Iar dacă nădăjduim ceea ce nu vedem, așteptăm prin răbdare.

26. De asemenea și Duhul vine în ajutor slăbiciunii noastre, căci noi nu știm să ne rugăm cum trebuie, ci însuși Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite.

27. Iar Cel ce cercetează inimile știe care este dorința Duhului, căci după Dumnezeu, El Se roagă pentru sfinți.

28. Și știm că Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor ce iubesc pe Dumnezeu, al celor care sunt chemați după voia Lui”.

¹⁶¹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 13-14:

“13. Pe care le și grăim, dar nu în cuvinte învățate din înțelepciunea omenească, ci în cuvinte învățate de la Duhul Sfânt, lămurind lucruri duhovnicești, oamenilor duhovnicești.

14. Omul firesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie și nu poate să le înțeleagă, fiindcă ele se judecă duhovnicește”.

¹⁶² *Idem*, 2, 11: “Căci cine dintre oameni știe ale omului, decât duhul omului, care este în el? Așa și cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le-a cunoscut, decât Duhul lui Dumnezeu”.

¹⁶³ *Idem*, 2, 14: “Omul firesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie și nu poate să le înțeleagă, fiindcă ele se judecă duhovnicește”.

¹⁶⁴ *Idem*, 2, 15-16:

“15. Dar omul duhovnesc toate le judecă, pe el însă nu-l judecă nimeni;

16. Căci «Cine a cunoscut gândul Domnului, ca să-L învețe pe El?» Noi însă avem gândul lui Hristos”.

¹⁶⁵ *Idem*, 3, 13: “Lucrul fiecăruia se va face cunoscut; îl va vădi ziua (Domnului). Pentru că în foc se descoperă, și focul însuși va lămuri ce fel este lucrul fiecăruia”.

lăsat, de va fi de ființă neputrezătoare, va petrece în mijlocul focului necheltuită; Și nu numai nu să va arde, ci și va lumina, și să va curăți de tot de miclele sale pete. Iar a căruia lucru din materie putregăioasă este, ceea ce lui cu vremea ș-au legat, aprinzându-să va arde, și nimic nu va lăsa dintr-însa în mijlocul focului. Iar lucru neputregăios și puternic este: lacrămile pocăinții, milostenia, îndurarea, rugăciunea, smerenia, credința, nădejdea, dragostea, și altceva cu cunoștința blagocestivă lucrat, care și cu omul cel ce trăește, împreună să zidește întru Sfânta Biserică lui Dumnezeu, și murind acesta, trec și petrec neputrezite în veac. Iar sub focul acela lucru cel de putrezăcuine, arătat este tuturor: iubirea de dulceți, iubirea de slavă, iubirea de argint, urăciunea, zavistia, jocurile, beția, dosădirea, osândirea, și altă oarecare răutate a trupului, după pofță și mânie lucrată. Acestea și cu omul ce viețuește împreună putrezăsc, și aprinzându-să cu focul poftei, și rumpându-să de la trup, trec, dar nu petrec; Ci pierzând pre lucrătorul său, în mijlocul focului îl lasă în vecii vecilor, fără de moarte muncindu-să.

80. Cunoștința de Dumnezeu, ca să fie cunoscută de la Dumnezeu, semn este celui zidit pre aceasta, cu smerita cugetare și rugăciune, și cu cunoștința nemincinoasă a să îmbogăți de la Dumnezeu, de tainele Lui cele mai presus de fire (1 Cor. 13.12)¹⁶⁶. Iar dacă îngâmfare să vede întru cineva, nu s-au zidit cu acestea, ci cu duhul cel materialnic al lumii aceștia să poartă. Pentru care i să pare unuia ca acestuia că cunoaște, nimic cunoscând din Dumnezeștile lucruri precum să cuvine a cunoaște. Iar cel ce pre Dumnezeu iubește, și nimic nu socotește mai înainte cinstit decât dragostea Lui și a aproapelui, acela a cunoscut adâncurile lui Dumnezeu și tainele Împărăției Lui, precum să cuvine a cunoaște celui mișcat de Dumnezeescul Duh; Și cunoscut au fost de la Dumnezeu, lucrător adevărat al raiului Bisericii Lui, care lucrează cu dragoste voia lui Dumnezeu. Întorcând adecă sufletele, și vrednici scoțând din nevrednici, cu cuvântul cel dat lui de la Sfântul Duh, și își păzește trupul lui cu smerită înțâlepiciune, și cu umilință nejezuită.

81. „Toți întru Hristos ne-am botezat cu apă și cu Sfântul Duh, și toți aceiași mâncare Duhovnicească mâncăm, și toți aceiași băutură Duhovnicească bem; Iar aceasta este Hristos. Dar nu întru mulți din noi binevoește Dumnezeu” (1 Cor. 10.3–5)¹⁶⁷. Că mulți din cei credincioși și sânguitori, cu multe ostenele a pustniciei și a deprinderii cei trupești, trupurile sale și le-au supțieat și istovit; Ci pentru că nu au avut aceea umilință din sfărâmare, cu cugete de Dumnezeu iubitoare, și îndurare din dragoste către aproapele și către sine: au fost lăsați deșerți de plinirea Sfântului Duh, și departe de cunoștința lui Dumnezeu; mincinoase cugete având și neroditoare, și cuvântul nesărat și neluminat.

82. Nu a să sui în Muntele Sinaï, prin lucrare cu îndoială a Nazoreului, de cuvânt este căutată. Și nici aceea a să curăți mai înainte de suire, și hainele a le spăla, și a nu să atinge de femeï (Eș. 19.1)¹⁶⁸, și aceea: a privi nu dosul lui Dumnezeu (Eș. 33, 23)¹⁶⁹ și pre singur Dumnezeu întru slavă, binevoind pentru dânșii, și lepedele cunoștinței dându-le lor, și trimițându-i pre ei spre zidirea norodului Său.

83. Nu toate slugile Sale și Ucenicii Cuvântului, întru cele ascunse și mari taine ale Sale spre descoperire îi aduce cu sine; Ci pre oarecare, și la câți s-au plecat urechea, și s-au deschis ochiului videniei, și limba s-au limpezit; Pre aceștia însă luându-i și deosebindu-i, adecă de ceilalți. Și

¹⁶⁶ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 12: “Căci vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură, iar atunci, față către față; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște pe deplin, precum am fost cunoscut și eu”.

¹⁶⁷ *Idem*, 10, 3-5:

“3. Și toți au mâncat aceeași mâncare duhovnicească;

4. Și toți, aceeași băutură duhovnicească au băut, pentru că beau din piatra duhovnicească ce îi urma. Iar piatra era Hristos.

5. Dar cei mai mulți dintre ei nu au plăcut lui Dumnezeu, căci au căzut în pustie”.

¹⁶⁸ *Ieșirea*, 19, 1: “Iar în luna a treia de la ieșirea fiilor lui Israel din pământul Egiptului, chiar în luna de lună plină, au ajuns în pustiul Sinaï”.

¹⁶⁹ *Idem*, 33, 23: “Iar când voi ridica mâna Mea, nu vei vedea spatele Meu, iar fața Mea nu o vei vedea”. II

acelora asemenea ucenici fiind, în Muntele Tavorului, al privirei, să sue și să schimbă la față înaintea lor. Nu învățându-î deci pre dânșii în taină cele despre Împărăția Cerurilor, ci arătând acelora slava Dumnezeirei și luminarea. Și chip adecă al vieții, și al cuvântului, pre dânșii a-i lumina de la Sine dându-le, precum Soarele, în mijlocul Bisericef credincioșilor. Și înțelegerele lor prefăcându-le întru albeață, și curățenia luminiî prea luminată. Și mintea Sa întru dânșii o pune, și gura lasă a scoate nouă și vechi, spre zidirea Bisericef Sale (Mat. cap. 17) ¹⁷⁰.

84. Multî holdele lor cu multă osteneală lucrându-le, și sămânță curată într-însele aruncând, spinî și pălămidă au secerat, cu focul pocăinții arzându-le. Dar de vreme ce nu s-au adăpat cu Dumnezeasca ploiea a Duhului din umilință, nimic de acolo au secerat; Că cu uscăciune s-au uscat, și spic mult roditor n-au adus luiși, cunoștința de Dumnezeu. Pentru aceasta și nu cu foamea cuvântului lui Dumnezeu, ci lipsiți fiind de cunoștința lui Dumnezeu, cu mâinele deșarte au eșit din trup, puține oarecare de la masă spre hrană pentru drum luându-și luiși.

85. Tot cel ce scoate din gură cuvinte de folos pentru aproapele spre zidire, din comorile cele bune ale inimei sale le scoate, bun fiind, după glasul Domnului (Mat. 12.35) ¹⁷¹. Și nimenea nu poate în Teologie a să mișca și a zice ceva despre Dumnezeu, fără numai cu Duhul Sfânt. Și nimenea grăind cu Duhul lui Dumnezeu, grăește protivnic credinței ceî întru Hristos. Ci câte (ajută) spre zidire, câte către Dumnezeu și Împărăția Lui, și către vechiul bun neam iarăși așază, și îi împreunează cu Dumnezeu pre oarecare din cei ce să mântuesc. Iar dacă și arătarea Duhului să dă fiecăruia spre folos, ori cu cuvântul îmbogățindu-să cu înțelepciunea lui Dumnezeu, și cu cuvântul cunoștinței priimindu-l, cu Dumnezeescul Duh lucrat este, și casă de aceea este a vistierielor lui Dumnezeu celor necheltuite.

86. Tot cel ce s-a botezat și a crezut întru Hristos nu rămâne neîmpărtașit de Dar --, dar oarecând nu se va da pre sine întru toată lucrarea protivnică Duhului, și cu faptele va spurca credința, ori cu urăciune și cu negrijire va viețui. Pentru că cel ce a păzit începutul Sfântul Duh nestins când a primit Sfântul Botez, ori stins și aprins cu lucrurile dreptății, cu neputință este de aceea a nu priimi de sus împlinirea; Ori și bine nevoindu-să cu plinirea cuvintelor înțelepciunii lui Dumnezeu, se învrednicește Duhului întru învățătura Bisericef; Ori cuvintele cunoștinței tainelor lui Dumnezeu, întru același Duh (1 Cor. 12.8-11) ¹⁷² întru a cunoaște tainele Împărăției ceî Cerești; Ori credința cea făgăduitoare cu același Duh, ca să creadă făgăduințelor lui Dumnezeu, după Avraam; Ori dăruirile tămăduirelor întru același Duh, ca să tămăduiască neputințele; Ori Prorocii, întru a vedea mai înainte și a spune cele viitoare; Ori alegerile Duhurilor, ca să cunoască cine vorbește cu Duhul lui Dumnezeu, și cine nu; Ori tălmăcirea felurilor limbilor; Ori apărarea celor strămtorați; Ori îndreptarea turmelor lui Dumnezeu și noroadele; Ori dragostea cea către toți și dăruirile ei, îndelunga răbdare, bunătatea și celelalte împreună. Iar dacă din toate acestea neîmpărtașit să va afla cineva, nu am a-l numi pre unul ca acela credincios, sau din numărul celor îmbrăcați întru Hristos cu Dumnezeescul Botez.

87. „Cel ce are dragoste: nu cunoaște râvnă din zavistie; nu să trufește ca un obraznic și dârz; nu să mândrește asupra cuiva; nu să schimonosește, și cele necuvioase împotriva apropielui nu

¹⁷⁰ *Sfânta Evanghelie după Matei, cap. 17 intitulat Schimbarea la față. Vindecarea lunaticului. A doua vestire a Patimilor. Darea pentru Templu.*

¹⁷¹ *Idem. 12, 35:* „Omul cel bun din comoara lui cea bună scoate afară cele bune, pe când omul cel rău, din comoara lui cea rea scoate afară cele rele”.

¹⁷² *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 12, 8-11:*

„8. Că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înțelepciune. iar altuia, după același Duh, cuvântul cunoștinței.

9. Și unuia i se dă întru același Duh credință, iar altuia, darurile vindecărilor, întru același Duh;

10. Unuia faceri de minuni, iar altuia prorocire; unuia deosebirea duhurilor, iar altuia feluri de limbi și altuia tălmăcirea limbilor.

11. Și toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind fiecăruia deosebi, după cum voiește”.

face; nu caută ale sale, ci numai cele folositoare aproapelui; nu să mânie curând asupra celor ce îl scârbesc; nu cugetă răul, când pătimește ceva rău; nu să bucură pentru nedreptatea prietenilor, ci să bucură pentru adevărul dreptății lor; Toate le iubește cele ce să află scârbicioase; la toate din prostime și nerăutate credința are; toate ispitele le rabdă; nu răsplătește rău pentru rău, și niciodată de la dragostea cea către aproapele cade lucrătorul dragostei (1 Cor. 13.4-7) ¹⁷³.

88. Din cei ce s-au învrednicit de sus darului Sfântului Duh prin feluri de dăruiri, „unii sunt încă prunci și nesăvârșiți în Dumnezeștile dăruiri, iar alții bărbați și săvârșiți întru împlinirea lor“. Și unii decî către lucrarea Dumnezeștilor porunci să întind și sporesc întru dănele, și să umple de mari darurile Duhului, nelucrând cele din urmă pruncești dăruiri; Iar alții în sfârșit alungând Dumnezeasca dragoste și cunoștință, încetează din celelalte care sunt din parte dăruiri, „dacă Prorocii sunt, precum cuvântul grăește, dacă alegerile duhurilor, dacă apărarea, dacă îndreptarea ș.c.l.“. Iar cel ce a intrat în Palatul dragostei nu decî „din parte cunoaștere – pre Dumnezeul dragostei –, ci față către față vorbește către Dânsul, îl cunoaște pre El, precum și acela de dânsul cunoscut este“ (1 Cor. 13. 8-12) ¹⁷⁴.

89. Care au ajuns dragostea din râvna Dumnezeștilor dăruiri, „nu suferă singur lui și a grăi cu rugăciunea și cu cetirea spre zidire; Că cel ce grăește cu limba numai lui Dumnezeu rugăciune și cântare, pre sineși să zidește, precum zice Pavel, ci și a proroci să silește spre zidirea Bisericii lui Dumnezeu“ (1 Cor. 14. 4) ¹⁷⁵. Adecă, a învăța pre aproapele lucrarea poruncilor lui Dumnezeu, și cum să cuvine a să sârgui ca să bine placă lui Dumnezeu. Că cu ce poate a folosi înainte stătătorul pre oarecarele, luiși și lui Dumnezeu grăind unuia cu rugăciunea și cu cântare pururea, dacă nu va grăi și celui de sub dânsul: orî întru descoperirea Sfântului Duh, orî întru cunoștința tainelor lui Dumnezeu, orî întru mai înainte văzătoare dăruire a Prorociei, orî întru învățătura cuvântului lui Dumnezeu? Că cine din ascultători să va găti la luptă împotriva patimilor și a dracilor, dacă nu cu bine-însămănătorul cuvânt al învățătorului va da în scris orî prin viu grai? Cu adevărat, dacă nu către zidirea turmei sale caută păstorul, ca să prisosească cu cuvântul învățătorei și al cunoștinței Duhului, nu este râvnitor al darurilor lui Dumnezeu. „Că a să ruga numai și a cânta cu limba multe, cu Duhul, adecă cu sufletul rugându-să, pre sine să zidește, iar mintea lui fără de roadă este“ (st. 14) ¹⁷⁶, neprorocind cuvântul dascălesc, și nezidind Biserica lui Dumnezeu. Că dacă Pavel, mai vârtos decît toți oamenii cu rugăciunea era unit cu Dumnezeu „cinci cuvinte roditoare, cu mintea sa mai vârtos a voit a le zice în Biserică, ca și pre alții să folosască, decît întunerece de cuvinte cântând cu limba“ (St. 19) ¹⁷⁷. Prin urmare cel ce s-a rătăcit din dragoste înspre alte începuturi, și cântarea numai cu cetirea (au ales), s-au lipsit de vrednicia de păstor.

¹⁷³ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 13. 4-7:*

“4. Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește.

5. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul.

6. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr.

7. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă”.

¹⁷⁴ *Idem, 13. 8-12:*

“8. Dragostea nu cade niciodată. Cât despre proorocii – se vor desființa; darul limbilor va înceta; știința se va sfârși;

9. Pentru că în parte cunoaștem și în parte proorocim.

10. Dar când va veni ceea ce e desăvârșit, atunci ceea ce este în parte se va desființa.

12. Căci vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură, iar atunci, față către față; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște pe deplin, precum am fost cunoscut și eu”.

¹⁷⁵ *Idem, 14, 4:* “Cel ce grăiește într-o limbă străină pe sine singur se zidește, iar cel ce prooroceste zidește Biserica”.

¹⁷⁶ *Idem, 14, 14:* “Căci, dacă mă rog într-o limbă străină, duhul meu se roagă, dar mintea mea este neroditoare”.

¹⁷⁷ *Idem, 14, 19:* “Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăț și pe alții, decît zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină”.

90. Cel ce pre a fi aŭ dat nouă de la șazătoarea (temeliea) materie, și ființa minții, și întru una protivnică firei, singură cu sine proslăvit unindu-o, aŭ dat și pre cea bună a fi, cu cuvântul înțelepciunii Sale și cuvântul cunoștinței. Că decî așa adecă cunoscuți (fiind) cu înțelegerea Duhului, vistiereriele cele ascunse ai Împărăției cei Cerești, să ne dăruiască nouă. Iar aceasta o și zicem celor de aproape cu înțelepciunea cuvântului „bogăția bunătății Lui, și bunătățile cele vecinice, care le-aŭ gătit pentru îndulcirea celor ce-l iubesc pre El“ (1 Cor. 2. 9)¹⁷⁸.

91. Cel ce s-aŭ făcut mai presus de amenințările și făgăduințele celor trei legi, aŭ intrat în vieța cea nesupusă legei; legea Bisericeii fiind, dar nu stăpănit de lege. Iar dacă este întru cea slobodă nesupuindu-să legei vieții, decî de toate fireștile nevoi și întoarceri mai presus este; și cel ce a intra într-înșă, slobod este ca afară de trup. Și foc să face cu împărțirea Duhului duple toate și singur, cu cea mai înaltă decăt toată firea unindu-să cu Hristos, odihnindu-să întru Dânsul, cu aceea care este din parte.

92. Cel ce a priimit cunoștința a minții cei dintăi, care este al tuturor și începutul și sfârșitul, și nehotărât după sine și altora tuturor fiind înlăuntru și dinafară, cunoaște: și singur a să singurătăi, și în mijlocul altora a fi singuratec. Ca să nu fie el singur răbdând sfârșitul lipsirei, și nici cu mulți singurătatea; Ci a fi acela în tot locul și întru toate singur. Ca un început adecă spre a să singurătăi, altora fiind mișcare; Iar sfârșitul, mai înainte șederea a faptei bune cei desăvârșite.

93. Nesleita unire și împreunare a sufletului și a trupului învoindu-să întru sine, un întreg desăvârșit lucrează, ori materie, ori fire. Iar neînvoindu-să, pofta biruinții rădică întru dânsule. Înșă cuvântul viind, și putere luând, socotește decî îndată cu râvnă, mijlocitor fiind învoirea, toate lucrurile firei și a duhului dându-le.

94. Din cele trei ce sunt întru noi mai de căpetenie, una adecă dintr-înșele stăpânește, iar nu să stăpânește; Iar alta, și stăpânește și stăpănită este; Iar alta nu stăpânește, însă stăpănită este. Decă când ceea ce stăpânește, sub stăpânirea altuia va fi, din cele stăpânitoare – ceea ce este din fire slobodă, slujitoare celui ce este din fire rob să face, și es din începătorie lor și din fire, și gălceavă mare este între dânsule. Iară gălceavă între acestea fiind, nu încă pre toate să vede supuse cuvântului. Iar când ceea ce stăpânește pre celelalte va ținea, și sub dregătorie și stăpânirea sa va supune pre acestea, atuncea cele despărțite întru una aducădu-să și întru una glăsuindu-să, pace ai către Dumnezeu. Și toate supuse cuvântului făcându-să, să dă Împărăție de la Dânsul, lui Dumnezeu și Părintelui.

95. Pătrimei cei începătoare acelor dintăi fapte bune, cincimea simțirelor supuinđu-să, și păzinđu-le pre acelea cu bună supunere, (precum) de la patru stihii zidită fiind firea trupului, (așa) neturburată a să mișca împrejurul roatei vieții pregătesc. Iar așa mișcându-să aceea, puterile între dânsule nu să gălcesc; Ci pătimitoarea parte, și a poftei și a mâniei cu cea cuvântătoare unindu-să, primește mintea fireasca stăpânire, căruță adecă eiși împătrită alcătuește întru început; Iar scaun pre lucrătoreea cincime, și muncind pre stăpânitorul trup îl supune; cu patru cai la Ceruri răpinđu-să să rădică, și Împăratului veacurilor arătându-să, să încununează cu cununa biruinții, și într-înșul odihnește toată alergarea sa.

96. Celor ce să fac desăvârșiți în vremea privirei, și pe stâlpurile Duhului să întăresc: pâharul dres, și pâine de la ospățul cel Împărătesc să pun înainte. Și scaun întru odihnă, și întru bogăție, argintul și vistieriea mărgăritarelor și a pietrelor celor scumpe, la ușă să află; și bogăția cea nenumărată, în mâinele acelora se dă. Acestea bărbaților celor înainte-văzătorî, lucrarea săvârșind, mai iuți la lucrul cel Împărătesc îi pregătește a ședea aproape, iar nu bărbaților celor leneși.

¹⁷⁸ *Întăia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 2, 9:* “Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»”.

97. Care din două? aicea Împărăția cea Cerească să dă tuturor celor sărguitori, sau după deslegarea din trup? Dacă adevărat aicea, atunci biruința este nebiruită, bucurie negrăită, și intrarea noastră în Raiu slobodă; Că șade acela pre Dumnezeștile răsărituri nemijlocit. Iar după moarte și deslegare, să cuvine a căuta: fără de frică eșirea noastră să face? Și ce este Împărăția Cerurilor și Împărăția lui Dumnezeu? Precum și ce este Raiul să ne învățăm? Și cu ce una de alta să deosebește? Și care este vremea acestora a fiecăruia? Și oare într-o amândouă vom fi? Și cum? Și când? Și după câtă vreme? Care au ajuns înlăuntru cei dintâi încă viu fiind, și trup purtând, de celelalte n-au greșit.

98. Lumea cea de sus nesăvârșită încă fiind, așteaptă împlinirea, ca să primească a sa așazăre cu cei întâi născuți ai lui Israil, adevărat cei ce văd pre Dumnezeu. Pentru că de la cei ce curg (sporesc) întru cunoștința lui Dumnezeu, cu împlinirea să săvârșăște, și săvârșită fiind, lumiile cei de jos a credincioșilor și a necredincioșilor, hotărăște sfârșiturile, singură în sine făcând sinod, împarte fieștecăruia a sa treaptă, și desparte una de altele, neunindu-să cu dănele. Și dacă de la acestea alte începuturi și sfârșituri duce către sine, și fiind ca un hotar nehotărât, hotărăște pre acestea. Iar sângură de la alt început nici să poartă, dar nici să hotărăște ca un purtat. Că osăbire pururea mișcătoare are, precum nici a să aduna singură în sine, nici a să întinde mai mult de locuința hotărâtă; Ci a fi celorlalte odihnă, și încetare a tot începutul și mișcarea.

99. Cele nouă puteri de sus, ca niște cântători de laude, și stăpâni ai cântărilor fiind, întreit alcătuiesc rânduețele cetelor celor ce staū, și întreit Treimeii înainte stând, ca frică slujind înaltă cântarea. De la aceștia, care decī (supt) începătoresc, și toți cu pricină să întind, de la care și stăpâniți sunt (adevărat celelalte), câți aproape sunt și preste cântării stăpânesc: Scaunele, Heruvimii și Serafimii, aceste nume, firească osăbire au: de foc fire, înțelepciune, și cunoștința celor Cerești; Iar sfârșitul: de Dumnezeu împodobita cântare „Ghel“ după Evreescul glas. Iară cele din mijlocul lor, și următoarele rândueli ce împrejurul lui Dumnezeu staū: Stăpâniele, Domniele și Puterile, osăbirea lor este: îndreptarea marelor lucrări, lucrările minunelor, și semnele lucrărilor minunelor; iar sfârșitul: întreit Sfânta cântare „Sfânt, Sfânt, Sfânt“. Iar cele ce către noi ajung, mai presus adevărat de noi, și mai jos fiind de cele de sus și împrejurul lui Dumnezeu staū: Începătoriale, Arhanghelii și Îngerii, cărora firească osăbire le este: cea slujitoare slujbă; și sfârșitul: Sfințita cântare „Aliluia“. Prin acestea cuvântătoarea fire a oamenilor cu toată fapta bună să săvârșăște, și cu toată cunoștința și înțelepciunea înălțată de Duhul și de Dumnezeescul foc, însușându-vă cu Dumnezeștile dăruiri, ca o osăbitoare cu curăția primește pre toți. De vreme ce adevărat, unora cu slujba, și cu slujirea poruncilor lui Dumnezeu; Iar altora, cu milosârdie, și cu starea înainte acelor de o seminție, încă și cu iconomie marelor și Dumnezeștilor lucrări și lucrări ale Duhului; Iar acelora, cu de foc firească înțelepciune a cuvântului și cunoștința Dumnezeștilor și omeneștilor lucruri să împărtășăște. Așa săvârșindu-să, și daruri dând firește, zecime lui Dumnezeu cu aceasta împreunează, ca un început al zecimei acela aducând de la sine (adevărat omul).

100. Dumnezeu unimea și Treime, de la unime să începe, iar în sine ca o zecime, împrejur să săvârșăște. Acesta ale tuturor începuturile și sfârșiturile, înlăuntru le are. Însă este de toate din afară, ca cel ce este mai presus de toate. Acesta înlăuntru fiind, înlăuntru cunoștința și cuvintele celor ce sunt a priimit: și din afară a tuturor stând, înlăuntru tuturor să sălășluește, cunoscând începutul și sfârșitul lor, precum cu Tatăl prin Cuvântul alcătuire gânditor priimind, și săvârșit fiind cu Duhul; Sângureii a tot săvârșitoarei și nedespărțite Treimii, și de o ființă: în Tatăl, și în Fiul, și în Sfântul Duh închinată și întru una slăvită, fire, și Împărăție și Putere, a Dumnezeirei, să fie stăpânirea în vecii vecilor.

*Scurtă cuvântare
despre Sfântul Teolipt Mitropolitul Filadelfiei*

TEOLIPT, Marele cu adevărat luminător al Filadelfiei, a fost adevărat întru întregimea vrăstei, pe vremea lui Andronic cel al doilea din Paleologi, pe la anii: 1325. Iar după ce în Muntele Sfințeniei a încercat întâi viața pustnicească, de acolo apoi a primit asupra sa scaunul Arhieriei Filadelfiei; Povățuitor și aducător către tainele celor prea frumoase învățături, al Sfântului Grigorie celui al Tesalonicului a stătut. Pentru că și pe Sfințita trezvie, și taina rugăciunii ce de gând, pe acesta l-a învățat; până încă rânduit era întru cele lumești, precum întru viața aceluiași Grigorie cea de Filofteu Patriarhul scrisă să află. Iar acest de față cuvânt, de dânsul cu osârdie lucrat, chip prea bun spre pildă prea luminată pus fiind înainte, și îndreptar cu dinadinsul, și deplin a cugetării ce întru Hristos ascunsă, împreună cu capetele cele ce împreună urmează lui, care sunt alcătuite prea minunat cu înțelegeri lui Dumnezeuști, și cu curățenie a vorbirii, aici împreună cu celelalte s-au încheiat. Pentru că de folos mai mult decât orice alt lucru, și de mare preț sunt, la cei ce în puțină vreme să sânguesc a aduna pe învățătura cea de Dumnezeu înțeleptă, a filosofiei ce Duhovnicești.

*Al aceluiași Sfânt Teolipt,
Mitropolitul Filadelfiei,
Cuvânt
carele descopere pre lucrarea cea ascunsă întru Hristos
și arată în scurt pre osteneala rândueleī ceī Călugărești*

CINUL CEL călugăresc, copaciū este, cu frunzele sus înălțate, și prea roditor; a căruia rădăcină este adecă, înstrăinarea de toate cele trupești; iar ramurī, ne-impătımirea sufletului, și aceea adecă a nu avea nici o împrietenie către lucrurile de care s-aū lepădat și a fugit. Iar roada, agonisala faptelor bune, și dragostea cea de Dumnezeu făcătoare, și veseliea cea dintru acestea care nu să cumă. Pentru că „roada, zice, a Duhului este dragostea, bucuriea, pacea, ș.c.l.“ (Gal. 5.22) ¹. Fugirea de lume, dărueste te scăparea cea către Hristos. Iar lume zic, pre iubirea lucrurilor celor simțite și trupești. Cea ce despre aceste să înstrăinează întru bună cunoștință a adevărului, să împrieteneste cu Hristos agonisind pre dragostea Lui; Pentru care fiindcă pre toate cele ale lumii le-a lepădat, pre mărăgăritarul cel de mult preț, pre Hristos l-aū cumpărat. Întru Hristos te-ai îmbrăcat prin botezul cel de mântuire, ai lepădat întinăciunea prin Dumnezeasca baie, pre luminarea Dumnezeescului dar o ai luat, și pre bun neamul plăzmuirei. Înșă ce s-a făcut? Iar mai vârtos, ce aū pătimit omul din nesocoteală? Prin împrieteniarea cea către lume, aū prefăcut pre Dumnezeestile însămnări și tipărituri, prin împrieteniarea cea către trup, netrebnicind pre chip, ceața socotelelor celor întunecate, aū innegrit pre oglinda sufletului, prin care Hristos Soarele cel gândit înlăuntru să arată.

Tu, cu frica lui Dumnezeu pre suflet l-ai pironit; Ai cunoscut pre întunecarea nepotrivirei, și a nestatorniciei ceī lumești; Ai priceput pre răsipirea ceia ce să adună în socoteala minții, din turburările cele gâlcevitoare; Ai văzut pre deșarta grijă, care întâlnește pre oameni din vieța cea cu multe turburări; Te-ai rănit cu săgeata dorirei ceī a liniștei; Ai căutat pacea gândurilor, pentru că te-ai învățat: „Caută pacea și o urmărește pre ea“ (Ps. 33.13) ²; Ai dorit de odihna cea de acolo, de vreme ce ai auzit „întoarce-te suflute al meu la odihna ta“ (Ps. 114.7) ³. Decī pentru acestea, și cu mintea ai socotit pre bun neamul, care l-ai dobândit întru botez după dar, și l-ai lepădat duple socoteală de bună voie prin patimī în lume, să-l chemi de a doua oară cu bună voire. La lucru ai eșit, la Sfințita școală viind, și întru cinstitele îmbrăcămīnți cele de pocăință îmbrăcându-te, și pre cea până la moarte deosebită rămănerē în Monastire, cu bărbăție de suflet făgăduindu-o. Pre a doua acum tocmeală și legătură către Dumnezeu o ai făcut. Pre cea întâi, întru cea de acum vieță intrând; iar

¹ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 22: “Iar roada Duhului este dragostea, bucuriea, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătaea, facerea de bine, credința”.

² *Psalmii*, 33, 13: “Ferește-te de rău și fă bine, caută pacea și o urmează pe ea”.

³ *Idem*, 114, 7: “Întoarce-te suflute al meu, la odihna ta, că Domnul ți-a făcut ție bine. În mss. se făcea trimiterea la stihul 6 al Psalmului 114.

pre cea de a doua, către sfârșitul vieții aceștii de acum grăbindu-te. Atunci prin blagocestie te-ai luat lângă Hristos, acum prin pocăință te-ai lipit lângă Hristos. Acolo, dar ai aflat, aici datorie ai tocmii, și împreună ai legat. Atunci prunc fiind, vrednicia aceea ce ți s-au dat ție nu o ai simțit, deși mai pre urmă după ce ai crescut, pre mărimea darului l-ai cunoscut, și frâu pre gură porți. Acum întru cuget și cunoștință desăvârșit aflându-te, pre puterea tocmelei o cunoști; Vezi că nu și prin această făgăduință defăimându-o, ca oarecarele vas sfărâmat cu totul, lepădat să fii întru întunecul cel mai dinafară, unde este plângerea și scrâșnirea dinților. Pentru că afară de calea cea a pocăinții, altă cale întorcând către mântuire nu este. Ascultă ce ție David îți făgăduiește „Pre Cel prea Înalt ai pus scăpare ție“ (Ps. 90. 9) ⁴. Și dacă ai ales pre cea după Hristos vieată cu necaz, nu vor veni către tine relele cele ce din petrecerea și învățarea cea lumească, ca o adaosătură ți s-au dat ție. Nu va urma ție după ce primești a te pocăi, dorire de bani, desfătare, cinste, înfrumusețare, neînfrânarea simțirelor. Nu vor rămânea călcătorii de lege înaintea ta, nici răsipirele gândirei, robiea minții, moliciunea și slăbănogirea gândurilor celor dese, și toată altă abatere în laturi. Nici iubirea părinților, a fraților, a rudeniilor, a prietenilor și obișnuințelor te va întâmpina pre tine. Nici întâlnirea cea fără de vreme și nefolositoare, și către acestea, și voroava nu va nemernici întru tine. Dacă pre lepădarea cea de acestea o vei iubi cu trupul și cu sufletul, rană de durere nu se va apropia întru sufletul tău, și săgeată de întristare nu va răni pre inima ta, nici fața ta se va posomorî. Pentru că cei ce să despărțesc de obiceiuința cea întru dulceață, și pre împătimirea cea cu lipire către toate cele zise departe o au împins și o au lepădat, pre boldurile cele ascuțite ale întristării le tâmpesc. Pentru că Hristos să arată în sufletul cel ce să nevoește, și bucurie negrăită dă inimii, și pre bucuria cea Duhovnicească nimic din cele dulci din lume s-au cumplite, poate vreodinioară a o rădica. Pentru că cugetări bune, și pomeniri de mântuire, și Dumnezeuști socotelî, și cuvinte ale înțelepciunii slujind nevoitorului, pururea îl păzesc pre dânsul, întru toate căile lucrurilor lui celor după Dumnezeu. Drept aceea, calcă deasupra peste toată pofta cea necuvântătoare, și preste iușimea cea pornită fără de socoteală, ca pre o aspidă și Vasilisc. Și calcă ca pre un Leu pre mânie, și pre dulceață ca pre un Bălaur. Iar pricina este: că pre toată nădejdea lui, de la oameni și de la cele zise lucruri o au depărtat, și lângă Dumnezeu o au legat, și cu cunoștința de Dumnezeu este îmbogățit, și pre Dumnezeu de-a pururea gânditor către al său ajutor îl cheamă „Că către Mine, zice, ai nădăjduit și-l voi izbăvi pre el, acoperi-l voi pre dânsul, că ai cunoscut Numele Meu. Striga-va către Mine, și-l voi auzi, – și nu numai din cele ce îl năcăjesc îl voi scăpa –, ci și îl voi slăvi pre el“ (Ps. 90. 14, 15) ⁵. Vezi nevoințele celor ce să iscusesc duple Dumnezeu, și plățile cele dintr-însele Sârguește-te dar, ca pre chemare să o faci faptă. Și precum te-ai săngurătățit cu trupul, leapădă și pre înțelegerile lucrurilor; Ai schimbat portul, fă-te și strein, leapădă și cuvintele, și pre cei ce să cuvin duple neam. Pentru că de nu vei înceta de rătăcirea împrejur a celor dinafară, nu te vei scula asupra celor ce pândesc înlăuntru. De nu vei birui pre cei ce dau război prin cele arătate, nu înfrângi pre pânditorii cei nearătați. Iar când pre smulgerile împrejur cele dinafară le vei strica, și pre gândurile cele dinlăuntru le vei părăsi, să rădică atunci mintea întru lucrurile și întru cuvintele Duhului. Și în loc de obiceiuința rudeniilor și a prietenilor, pre obiceiurile faptelor bune le săvârșești. Și în loc de cuvintele cele deșarte, care să nasc din voroava cea lumească, cugetarea și arătarea Dumnezeieștilor cuvinte, celor ce să mișcă întru socoteala minții, luminează și înțelepțește pre suflet. Deslegarea simțirelor, legătură să face sufletului; Și legătura simțirelor, slobozenie dăruiește sufletului. Apunerea Soarelui, noapte face; și

⁴ *Psalmlui*, 90, 9: “Pentru că pe Domnul, nădejdea mea, pe cel Preaînalt L-ai pus scăpare ție”. În mss., nu este indicat decât *Psalmlui* 90, nu și stihul ce coresponde citatului.

⁵ *Idem*, 90, 14-15:

“14. Că spre Mine ai nădăjduit și-l voi izbăvi pe el, zice Domnul; îl voi acoperi pe el că ai cunoscut numele Meu.
15. Striga-va către Mine și-l voi auzi pe el; cu dânsul sunt în necaz și-l voi scoate pe el și-l voi slăvi”.

dacă Hristos să trage în latură din suflet, și întunecarea patimilor îl prinde pre dânsul, și hearele cele gândite îl rump și îl sfășie bucăți. Aū răsărit Soarele cel simțit, și hearele să adună întru vizuinele lor; Răsare și Hristos întru tăria cugetării minții ceea ce să roagă, (atunci) și toată obicinuița lumii să duce și piere, și prietenia trupului trece, și mintea străbate către lucrul ei, adecă către cugetarea celor Dumnezești până sara. Nu cu întindere și cu măidan al vremei împrejur hotărând pre lucrarea legii ceii Duhovnicești, și întru măsură pre aceasta făcându-o, ci și până ce sfârșitul vieții ajungând pre această de acum vieată, va lucra pre eșirea sufletului din trup. Pre care lucru cu adevărat însămân-du-l Prorocul zice „Cât am iubit legea Ta Doamne, toată ziua cugetarea mea este“ (Ps. 118.97)⁶. Ziuă numind, pre toată alergarea cea până la sfârșitul vieții fieștecăruia.

Deci înfrânează-te de vorbirele cele de afară, și dă război către gândurile cele dinlăuntru, până ce vei afla locul rugăciunei ceii curate, și casa întru care locuește Hristos; luminându-te și îndulcindu-te pre tine cu bună cunoștință, și cu cercetarea Sa; și pregătindu-te, ca pre necazurile, adecă cele pentru dânsul, să le socotești bucurie; iar pre dulcelele cele lumești, ca pe niște pelin să nu le priimești. Vânturile rădică pre valurile Mării, și de nu vor înceta vânturile, valurile nu să alinează, și Marea nu să îmblânzește. Și duhurile vicleșugului rădică și pornesc întru sufletul lenevosului, aducere aminte de părinți, de frați, de rudeni, de prieten, de împreună petreceri, de sărbători, de privesți, și de toate alte năluciri ale dulceții. Și îl îndeamnă ca cu vederea, și cu limba, și cu tupul, să facă pre întâlnire și voroavă, ca și ceasul cel ce stă înainte de față, să se cheltuiască în zădar, și cel ce vine pe urmă, când singur rămâne înlăuntru chilieii, să se cheltuiască întru pomenirele celor văzute și grăite. Și așa fără de folos vieața Călugărului să săvârșaste, și la lumești lucruri pre ale loruși pomeniri, le scobesc întru cugetarea minții, ca niște picioare de om pre ale sale urme în zăpadă umblând. Dacă mâncare hearelor dăm, atunci când le vom omori pre dânsule? Și întru lucruri și gânduri, ale celui necuvântător prieteșug și obicinuița pururea cugetăm, apoi când pre cugetul trupului îl vom face mort? Când cu vieața care o am făgăduit, dupre Hristos vii vom fi? Închipuirea cea în zăpadă a picioarelor, după ce a strălucit Soarele să strică, sau după ce să pornesc apele piere. Și pomenirele cele adâncate în cuget, din așăzământul sufletului celui iubitor de dulceți și din fapte, de Hristos cel ce răsare în inimă, prin rugăciune și prin ploaia cea bine umilită a lacrimilor, să pierd cu totul.

Deci Călugărul cel ce nu după socoteală lucrează, când pre cele mai dinainte apucări întru cuget le va șterge? Să săvârșaste lucrarea faptelor bune în trup, dacă vei părăsi obicinuița lumii. Să tipăresc pomeniri bune, și Dumnezești cuvinte cu dragoste petrec în suflet, dacă prin dese rugăciuni, care să săvârșasc întru cuget cu ferbinte umilință, pre pomenirea celor mai dinainte lucruri le vei șterge. Pentru că luminarea pomenirei lui Dumnezeu cea cu credință, și zdrobirea inimei, ca un briciu rad pre pomenirele cele rele. Urmează înțelepciunei albinilor, pentru că acelea când știu roiul vespilor că face sburare împrejurul lor, înlăuntru știubeiului îngăduesc, și de vătămarea vrăjmașilor scapă. Viespar înțelege prin întâlnirele și voroavele cele lumești. De acestea cu sârguință multă fugind, petreci în chilia Monastirească, și de aici ispitește-te iarăși a intra în turnul de străjuire al sufletului celui mai dinlăuntru carele este casă a lui Hristos întru care: pace, bucurie și alinare cu adevărat să vede; Fiindcă Hristos Soarele cel gândit, pre darurile acestea ca pre oarecare raze din sineși le trimite, și ca pre oarecare plată le dă sufletului celui ce îl primește pre Dânsul cu credință și cu iubire de podoabă. Deci săzând în chilie pomenește pre Dumnezeu, rădicând pre minte de la toate, și către Dumnezeu fără de grăire aruncându-o, și pre toată așăzarea inimei vârsându-o înaintea Lui, și prin dragostea lângă Dânsul lipindu-te. Pentru că pomenirea lui Dumnezeu, vedere de Dumnezeu este, care trage pe vederea și pre dorirea minții către sineși, și cu totul tot o strălucește pre dânsa cu lumina cea de la sineși. Pentru că întorcându-să mintea către

⁶ *Psalmi*, 118, 97: “Că am iubit legea Ta, Doamne, ea toată ziua cugetarea mea este”.

Dumnezeu, în vremea când să potolesc toate gândurile cele făcătoare de chipuri ale celor ce sunt, fără de chip vede; și cu cea după covârșire necunoștință pentru neapropierea slavei, spre a sa vedere o strălucește. Și necunoscând pentru neînțelegerea celui ce să vede, cunoaște pentru adevărul celui ce cu adevărat și chiar este, și carele singur are pre mai presus de a fi; Și pentru bogăția bunătații, cei ce cu îndestulare să revarsă de acolo, hrânind pre a sa înfocată dragoste, și pre a sa iute osârdie deplin adevărindu-o, odihnei cei neîncetate și fericite învrednicindu-să.

Acestea sunt semnele cunoașterii pomenirii cei cu de-adinsul. Iar rugăciunea este, vorovirea cugetului către Domnul, graiuri de cerere săvârșind cu toată desăvârșita căutare a minții către Dumnezeu. Pentru că cugetarea minții des zicând pre Numele Domnului, și mintea luminat luând aminte la chemarea Dumnezeescului Nume, lumina cunoștinței lui Dumnezeu, ca un nor luminos umbrește preste tot sufletul. Și urmează pomenirii lui Dumnezeu adecă cei cu de-adinsul, dragoste și bucurie. „Că mi-am adus aminte, zice, de Dumnezeu, și m-am veselit“ (Ps. 76.3) ⁷. Iar rugăciunii cei curate, cunoștință și umilință. „Că ori în ce zi, zice, te voi chema pre Tine, iată am cunoscut că Dumnezeul meu ești“ (Ps. 55.9) ⁸. Și iarăși: „Jertfa lui Dumnezeu este Duhul umilit“ (Ps. 50.18) ⁹. Pentru că mintea și cugetul stând înaintea lui Dumnezeu prin lucrătoare căutătură și prin ferbinte cerere, (și) umilință sufletului urmează. Iar mintea, și cuvântul, și Duhul căzând către Dumnezeu, aceea adecă, prin luare aminte, iar acela prin chemare, iar celălalt prin umilință și prin dragoste, tot omul cel dinlăuntru slujaște Domnului. „Că veți iubi, zice, pre Domnul Dumnezeul tău, din toată inima ta“ (Luc. 10.27) ¹⁰. Însă voesc să știți tu și aceasta, adecă: să nu cumva socotind că te rog, departe de rugăciune să călătorești, și fără de câștig să te ostenești, și în deșert să alergi. Pentru că ceea ce întru cântarea de Psalmi a gurei să săvârșaste, iar mintea în altă parte să poartă, în patimi și în lucruri împărțindu-să, cât din aceasta și priceperea cântării de Psalmi să se vatăme, aceasta să face și în cuget. Pentru că de multe ori ea cetind pre graiurile rugăciunii, mintea nu împreună călătorește, nu privește întru Dumnezeu, către carele și vorovirea cea după rugăciune să face, ci să rătăcește din drum în taină de oareșicare gânduri. Și cugetul zice din obicei graiurile, iar mintea din cunoștința lui Dumnezeu cade.

Drept aceea și atunci sufletul nepriceput, și fără de așzare să arată; fiindcă mintea să răsipește în oarecare nălciri, și să împrăstie sau către acelea ce să fură, sau către cele ce voește. Pentru că cunoștința rugăciunii nefiind de față, nici cel ce să roagă (mintea), nestând lângă cel ce are trebuință a să ruga, cum să va îndulci sufletul? Cum să va veseli inima prefăcându-să a să ruga, dar nu adevărată rugăciune agonisindu-și? „Veseli-se-va inima celor ce caută pre Domnul“. Însă caută pre Domnul, ceta ce cu toată socoteala minții, și cu așzare a sufletului ferbinte cade către Dumnezeu; și pre toată înțelegerea adecă pre toată cugetarea lumii o leapădă pentru cunoștința lui Dumnezeu și dragostea, care s-au înălțat și să revarsă, din cea deasă și curată rugăciune. Ci însă eu pentru descoperirea și înțelegerea vederii în minte, cei după Dumnezeesca pomenire, și a vredniciei cei după cea curată rugăciune întru cuget, pre ochiul cel trupesc, și pre limbă, spre pildă le pun înainte. Pentru că ceea ce este la ochi lumina ochiului, și la limbă grăirea cuvântului, aceasta este minții pomenirea, și cugetului rugăciunea. Că precum ochiul prin simțirea cea văzătoare, apucându-să de lucrul cel văzut care zace înainte, nici un glas nu face, ci prin cercarea vederii, pre cunoștința lucrului ce să vede o primește. Întru acest chip și mintea, prin pomenire alergând, și lipindu-să cu dorire către Dumnezeu, prin lipirea dragostei cei înfocate, și prin tăcerea gândirii cei prea

⁷ Psalmii, 76, 3: „Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu și m-am cutremurat; gândit-am și a slăbit duhul meu”.

⁸ *Idem*, 55, 9: „Întoarce-se-vor vrăjmașii mei înapoi, în orice zi Te voi chema. Iată, am cunoscut că Dumnezeul meu ești Tu”.

⁹ *Idem*, 50, 18: „Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi”.

¹⁰ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 10, 27: „Iar el, răspunzând a zis: Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuși”.

neamestecată, de Dumnezeasca strălucire cu totul să luminează; arvună a luminării ce va să fie luând. Și precum iarăși limba, graiuri ale cuvântului grăind, pre cea nearătată voie a minții o arată celui ce aude. Așa și cugetul, pre graiurile cele cu silabe scurte ale rugăciunei, des și ferbinte vestindu-le, pre cererea sufletului o descopere lui Dumnezeu celui ce știe toate. Și prin șederea aproape, și prin cea cu statornică zdrobire a inimii, și zdrobirea aceea deschide pre cele iubitoare de oameni milostiviri ale Înduratăului, și bogată înlăuntru primește pre mântuire „Că pre inima zdrobită și smerită, Dumnezeu nu o va urgisi” (Ps. 50.18) ¹¹.

Deci te va povățui pre tine la rugăciunea cea curată, și (din) ceea ce să săvârșește la Împăratul cel de pre pământ. Pentru căci când te veî apropiea la vre un Împărat, și cu trupul stai înainte, și cu limba te rogi, și cu ochiul către dânsul cauți, și așa pre împărăteasca milostivire către sineți o tragi. Aceasta și tu săvârșește-o, și întru adunarea Bisericeî, și întru singurătatea chilieî. Pentru că adunându-te întru Domnul împreună cu frații, precum pre starea cea de față ce prin trup o faci, și pre cea prin limbă cântare de Psalmi i-o aduci Lui, așa aibi și pre minte luotoare aminte la cuvinte, și la Dumnezeu, și știutoare cu cine vorbește, și cui să roagă. Pentru că cu osârdie întinsă și curat cugetul îndeletnicindu-să la rugăciune, unii bucurii nejeffuite, și unii păci negrăite să învrednicește inima. Iar deosebî iarăși în chilie stăruind, de cea după cuget rugăcune ține-te, cu trează minte și cu zdrobit duh; și vederea va umbri preste tine prin trezvire; și cunoștința să va sălășlui întru tine prin rugăciune; și înțâlepiciunea va șădea întru tine prin umilință, pre dulceața cea necuvântătoare izgonindu-o, și pre Dumnezeasca dragoste înlăuntru sălășluindu-o. Crede-mi mie celui ce adevărul îți spui, dacă întru toată lucrarea ta, nedespărțită veî avea pre maica bunătăților, pre rugăciune, nu va dormita până ce îți va arăta ție pre cămara cea de mire, și înlăuntru te veî duce, și de mărire negrăită și de veselie te va umplea pre tine. De vreme ce pre toate împedecările curățindu-le, pre cărarea faptei bune o curățâște, și lesnicioasă celui ce o caută o face. Și vezi pre chipul rugăciunei ceî dupre cuget: vorovirea ucide pre socotelele cele împătimitre; Căutătura minții ceî către Dumnezeu, întoarce în fugă pre gândurile lumii; Umilința sufletului, pre prietenia trupului o gonește; Și din a grăi fără tăcere pre Dumnezeescul Nume, să vede rugăciunea cum că este împreună glăsuire și unire a minții, a cuvântului și a sufletului. Pentru că zice „Unde sunt doi sau trei întru Numele meu, acolo sunt în mijlocul lor” (Mat. 18.20) ¹².

Deci întru acest chip rugăciunea chemându-le, și către dânsule pre unele către altele, și către însuși sufletul cel în trei părți împreună legându-le, unuia Dumnezeu celui în Trei Ipostasuri le împrietenește. Pentru că întâi după ce prin chipurile faptei bune, prin pângărăciunea păcatului din suflet o ar fi ras; apoi spre frumusețile Dumnezeștilor însămnări, prin cea dupre sine Sfântă Cunoștință, de a doua oară o ar fi zugrăvit, pune pre suflet a sta de față lângă Domnul. Iar sufletul îndată-și cunoaște pre al său Făcător, „Că orî în ce zi, zice, te voi chema pre Tine, iată am cunoscut că Dumnezeu meu ești Tu” (Ps. 55.9) ¹³. Și să cunoaște de Domnul „Că aș cunoscut, zice, Domnul pre ceî ce sunt ai Lui” (2Tim. 2.19) ¹⁴. Cunoaște sufletul pentru curățenia chipului, pentru că tot chipul, către chipul cel dintâi are pre aducerea înapoi. Să cunoaște, pentru asemănarea cea dupre faptele bune, prin care și cunoștința are a lui Dumnezeu, și Dumnezeu să cunoaște. Cea ce să roagă să dobândească împărăteasca îmblânzire, întreit chip apucă în mână: sau prin glasuri căzând la

¹¹ Psalmii, 50, 18: “Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi”. În mss. trimiterca se face la Psalmii, 59, 19. La Psalmi apare adeseori această decalare cu o cifră mai puțin a poziției versetului.

¹² Sfânta Evanghelie după Matei, 18, 20: “Că unde sunt doi sau trei, adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor”.

¹³ Psalmii, 55, 9: “Întoarce-se-vor vrăjmașii mei înapoi, în orice zi te voi chema. Iată, am cunoscut că Dumnezeu meu ești Tu”.

¹⁴ Epistola a doua către Timotei a Sfântului Apostol Pavel, 2, 19: “Dar temelta cea tare a lui Dumnezeu stă neclintită, având pecetea aceasta: «Cunoscut-a Domnul pe ceî ce sunt ai Săi»; și «să se depărteze de la nedreptate oricine cheamă numele Domnului»”.

rugăciune, sau tăcând stă înainte, sau înaintea picioarelor celui ce poate a-î ajuta pre sineși să aruncă. Și rugăciunea cea curată, pre minte, pre cuvânt și pre Duh către sineși adunându-le, prin cuvânt adecă pre Numele Domnului îl cheamă; iar prin minte, la Dumnezeu către care să face rugăciune, privește fără rătăcire; iar prin Duh, pre umilință, pre smerenie, și dragoste o arată întru sine. Și așa împlânzește pre Treimea cea fără de început, pre Tatăl, și pre Fiul, și pre Sfântul Duh, pre unul Dumnezeu. Precum multe feluri de bucate învitează pre pofa de mâncare a să împărtași dintr-însele, așa feluri de feluri de chipuri ale faptelor bune, pre iute osârdiea minții o deșteaptă. Pentru aceasta pre calea cugetului călătorind, pre graiurile rugăciunii cetește-le, și vorbește Domnului pururea strigând, și neslăbindu-te, des rugându-te, urmând nerușinării văduvei aceea, ce a înduplecat pre Judecătorul cel neîmplânzit (Luc. 18.3) ¹⁵. Atunci cu Duhul umblî, și la pofte trupesti nu ia aminte, și cu gânduri lumești pre ținerea cea de una a rugăciunii nu o tai. Că lăcaș a lui Dumnezeu ești, fără de răspândire pre Dumnezeu cântându-l.

Întru acest chip dupre socoteala minții rugându-te, te vei învrednici a trece și în pomenirea lui Dumnezeu, și întru cele neintrate părți ale minții a intra, și cu tainice vederi pre cel nevăzut a-l privi; Și cu cunoștință prin chip de unul, și dragăstoase vărsări, singur tu lui singur Dumnezeu deosebi a-î sluji. Deci când te vei vedea pre sineși moloșindu-te întru rugăciune, apucă în mână carte, și la cetire luând aminte, pre cunoștință înlăuntru primește-o; Nu în treacăt pre cuvinte trecându-le, ci cu socotire a minții pre acestea bine socotindu-le, și în minte învistierindu-le. Apoi pre cugetarea celor cetite fă-o ca să se îndulcească cugetul tău din înțelegere, și neuitare îndelung să rămâie cetirele. Și dintru această pricină, încă să se aprinză ferbișala ta, întru Dumnezeștile înțalgerei, „Că întru cugetul meu, zice, se va aprinde foc“ (Ps. 38.4) ¹⁶. Că precum mâncarea îndulcește pre gust, măcinându-să de dinți, așa Dumnezeștile cuvinte învârtindu-să în suflet, îngrașă pre cuget, și cu totul îl veselesc. Că „cât sunt de dulci, zice, gâtlejului meu cuvintele Tale“ (Ps. 118.103) ¹⁷. Grăește de rost și cuvinte Evanghelicești, și ale Fericiților Părinți graiuri cu socoteală grăite, și pre viețile lor cercă-le, ca să le aibi pre acestea cugetare în nopți. Ca pre cuget când din rugăciune s-ar fi îngreuiat, cu cetirea și cu cugetarea Dumnezeștilor cuvinte să îl înnoești, și mai osârdiuitor să-l gătești la rugăciune. Pre cântarea Psalmilor cu gura să o săvârșești, însă cu prea liniștit glas, și cu starea de față a minții, neîngăduind a lăsa ceva din cele ce să zic nesocotit de minte. Ci de cândva ceva va scăpa de minte, întoarce iarăși stihul, ori de câte ori să și întâmplă, până ce pre minte o vei avea urmând celor ce să zic. Pentru că poate mintea și a cânta cu gura, și a pomeni pre Dumnezeu; și aceasta învață-te din cercarea cea firească. Că precum cela ce să întâlnește cu oarecine, și vorbește, la acesta și cu ochii ia aminte; Așa și cela ce cântă cu buzele, și la Dumnezeu a privi prin pomenire poate (de va voi).

De plecările genunchilor nu te părăsi, pentru că dintru a pleca genunchele, căderea păcatului să închipuește, arătare a mărturisirei dând; Iar dintru a te scula, pocăința tăinuit să însămnează, făgăduință a vieții ceî dupre fapta bună dând a înțalege. Însă fieștecare plecare de genunche, săvârșască-se împreună cu cea de gând chemare a lui Hristos. Ca cu sufletul și cu trupul căzând către Domnul, pre Dumnezeul sufletelor și al trupurilor bine împăcat să-l faci. Iar deși lucru fără de turburare cu mâinele vei face, împreună cu rugăciunea cea dupre cuget, pentru ca să gonești de la sineși somnul și trândăviea, și acest lucru pre nevoința cea Călugărească împreună o adună. Pentru că toate cele arătate lucrări, împreună cu rugăciunea săvârșindu-să, ascut pre minte, pre mahniciunea cea cu lenevire o izgonesc, mai întinerit pre suflet îl gătesc, și mai iute și mai ferbinte pre minte o face să se îndeletnicească la lucrarea cea dupre cuget. Lovind toaca eși din chilie, cu ochii trupului

¹⁵ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 18, 3: „Și era, în cetatea aceea, o văduvă, care venea la el, zicând: Fă-mi dreptate față de potrivnicul meu”.

¹⁶ *Psalmii*, 38, 4: „Înfierbântatu-s-a inima mea înăuntrul meu și în cugetul meu se va aprinde foc”.

¹⁷ *Idem*, 118, 103: „Cât sunt de dulci limbii mele, cuvintele Tale, mai mult decât miera, în gura mea!”.

la pământ căutând, iar pre cuget lângă pomenirea lui Dumnezeu răzămându-l. După ce ai intrat în Biserică, și ceata fraților împreună o împlinești, nici cu limba deșarte cuvântă cu cel de aproape Călugăr, nici cu mintea te rădica la deșărtăciuni; Ci limba adecă cu singură cântarea de Psalmi, iar cugetul cu rugăciunea întemeiază-l. După ce s-au făcut otpustul, du-te la chilia ta, și începi canonul rânduit ție. Ducându-te la masă nu căuta împrejur părțile fraților, nici împărți pre sufletul tău cu prepusul nu bune; ci pre cele ce zac înainte și văzându-le și atingându-te, gurei adecă pre hrană, iar auzului pre ascultare celor ce să cetesc, iar sufletului pre rugăciune dă-i-o. Ca cu trupul și cu Duhul hrânindu-te, cu totul deplin „să lauzi pre cela ce umple de bunătați pofta ta“ (Ps. 102.5) ¹⁸. Iar după ce de acolo te vei scula, cu cucernicie și cu tăcere intră în chilia ta, și ca o albină iubitoare de osteneală, ostenește-te cu osârdie la lucrarea faptelor bune.

Când să vârșăști slujba împreună cu frații, mâinele lucreze, buzele tacă, iară mintea pomenească pre Dumnezeu. Și dacă cumva vreunul s-ar fi pornit a grăi deșarte, spre curmarea neorânduieii sculându-te fă metanii. Pre gânduri abate-le de la sineți, și nu da loc acestora să alerge prin inimă și să întârzieze. Pentru că întârzierea gândurilor celor împătimașe, pre patimi adecă le înviează, iară pre minte o face moartă. Ci când năpădesc ele, îndată dintru cea dintăi ivire a gândirei, grăbește a le ucide cu săgeata rugăciunei. Iar de ar fi mai așteptat bătând și turburând pre cuget, și uneori adecă trăgându-să în latură, iar alteori dând năvală, să știți că din voința ce a apucat mai înainte sunt întărite. Pentru aceasta dreptăți având asupra sufletului, pentru înfrângerea în război a voiți ceii slobode, turbură și supără. Deci să cuvine a le vădi și a le muștra pre dănsule prin mărturisire, pentru că vădite făcându-să gândurile cele rele, să izgonesc. Că precum lumina luminând, să trage în latură întunerecul, așa și lumina mărturisirii perde pre gândurile patimilor care și acelea sunt întunerec. De vreme ce mărirea cea deșartă și răsfațarea, pre care locuința le avea gândurile, s-au rupt prin mărturisirea ce a urmat rușine, și prin reaua pătimire cea dupre canon. Drept aceea și pre cuget aflându-l atunci slobod de patimi, prin cea deasă și bine înumilită rugăciune, cu rușine fug. Pentru că când nevoitorul să încearcă a tăia prin rugăciune pre gândurile cele ce îl turbură pre dânsul, taie adecă în scurtă vreme, și oprește pre multă gândirea lor, ca unul ce să luptă și să nevoește, însă nu să izbăvește deplin; de vreme ce pre pricinele gândurilor ce îl supără, le primește și le iubește. Adecă, pre iubirea trupului, și pre iubirea de cinste cea lumească, pentru care și către mărturisire pornire nu face. Drept aceea și pace nu are, pentru căci pre pricinele vrăjmașului le ține. Și cine ține pre vasele cele streine, nu cu datorie i să cer acestea de la cei ce le au? Și cine, când cu datorie i să cer, și nu slobozește pre acelea ce le ține rău, să izbăvește de la împotivă pârâșul lui? Iar când cela ce să nevoește împuternicit fiind prin pomenirea lui Dumnezeu, pre defăimare o va iubi și pre chinuirea trupului, și pre mărturisirea gândurilor fără de rușinare o va face, îndată și vrăjmașii să depărtează. Iar cugetul slobod fiind, pre necurmarea rugăciunei și pre cugetarea celor Dumnezești necrâmpoțită o are.

De tot prepusul ce să mișcă în inimă împotivă cuiva, părăsăște-te cu totul, ca de unul ce strică de dragoste și pre pace. Și pre toată împotivnică vătămăre ce năvălește asupra-ți din afară, vitejaște priimește-o, ca pre cea ce pricinuește prin răbdarea cea de mântuire: pre răbdarea aceea, ce în Cer îi dăruiește pre sălaș și pre odihnă. Întru acest chip zilele să vârșindu-le, întru această adecă de aici vieață, cu veselie vei viețui, cu fericitele nădejdi veselindu-te; Iar întru eșire, cu îndrăsneală te vei muta de la cele de aici, și în locul odihnei pre care ți l-au gătit ție Domnul te vei duce. Plăți pentru ostenelele cele de aicea dându-ți ție spre răsplătire, să împărătaști împreună cu Dânsul. Căruia i să cuvine toată mărirea, cinstea și închinăciunea, împreună și celui fără de început a lui Părinte, și Prea Sfântului și Bunului, și de vieață Făcătorului Duhului lui; Acum și pururea și în vecii vecilor

AMIN

¹⁸ Psalmii, 102, 5: “Pe Cel ce umple de bunătați pofta ta; înnoi-se-vor ca ale vulturului tinerețile tale”.

*A aceluiași Teolipt al Filadelfiei
pentru lucrarea cea Duhovnicească – 9 capete*

1. **MINTEA** fugind din cele din afară, și adunându-să spre cele dinlăuntru, către sineși să întoarcă; Adecă: Cu cuvântarea care este întru cuget să unește; și prin cuvântul carele este împreună cu dânsa după ființă, să împreunează cu rugăciunea; Și prin rugăciune, la cunoștința lui Dumnezeu să suie, cu toată puterea cea iubitoare și pornirea. Atunci, adecă pofta trupului piere, și toată simțirea cea spre dulcele împătimită nu lucrează; și cele frumoase ale pământului, grețoase să arată. Pentru că sufletul, fiindcă pre toate cele ale trupului, și pre cele dimprejurul trupului în urma sa le-au pus, înapoia frumuseței lui Hristos. Și urmându-i împreună cu lucrurile cucerniceii, și cu curăția cea duple cuget, cântă „Aduce-se-vor Împăratului fecioare în urma Lui” (Ps. 44.16) ¹⁹. Pre Hristos nălucindu-l, și mai înainte văzându-l, și zicând „Mai înainte vedeam pre Domnul înaintea mea pururea, ca de-a dreapta mea este” (Ps. 15.8) ²⁰. De Hristos lipindu-te prin dragoste, și strigând „Doamne înaintea Ta este toată dorirea mea” (Ps. 37.9) ²¹. La Hristos totdeauna privind și strigând „ochii mei pururea spre Domnul” (Ps. 24.16) ²². Lui Hristos vorovindu-i prin rugăciunea cea curată, și îndulcit veselindu-să „Îndulcească-se Lui vorba mea; iară eu mă voi veseli de Domnul” (Ps. 103.35) ²³ Pentru că priimind Dumnezeu pre rugăciunea cea din vorovire, și ca cel ce să iubește, și ca cel ce să cheamă pre nume, și cel ce să caută spre ajutor, pre cea negrăită bucurie o dăruiește sufletului celui ce să roagă. Pentru că pomenind pre Domnul, prin cea duple a rugăciunii vorovire, cu totul să veselește de Domnul. Că „adusu-me-am aminte, zice, de Dumnezeu, și m-am veselit” (Ps. 76.3) ²⁴.

2. Fugă de simțiri, și ai făcut nelucrătoare pre dulceața simțirelor. Fugă și de nălucirele cele duple cuget ale celor dulci, și ai făcut nelucrătoare pre dulcea pătımire cea a gândurilor. Și fără de năluciri rămâind mintea, ca ceea ce nu priimește, nici de felurile de chipuri cele duple dulceață, nici de gândurile cele duple poftă a să închipui, și a să pecetlui, întru prostime să află. Și mai presus de toate cele simțite și de cele gândite ajungând, la Dumnezeu pre gândire o înalță; nimic alt, fără numai Numele Domnului prin cea duple pomenire, întru adânc tănuit glăsuind, ca un prunc pre Tatăl său. „Că voi chema, zice, cu Numele meu, Domnul înaintea ta” (Eș. 33.19) ²⁵. Și precum Adam după ce s-au plăsmuit din țărână de mâna lui Dumnezeu, s-au făcut întru suflet viu prin suflare Dumnezească, așa și mintea după ce să plăzmuește cu faptele cele bune, prin deasa chemare, care

¹⁹ Psalmii, 44, 16: “Aduce-se-vor Împăratului fecioare în urma ei, prietenele ei se vor aduce ție”.

²⁰ Idem, 15, 8: “Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin”.

²¹ Idem, 37, 9: “Doamne, înaintea Ta este toată dorirea mea și suspinul meu de la Tine nu s-a ascuns”.

²² Idem, 24, 16: “Ochii mei sunt pururea spre Domnul ca El va scoate din laț picioarele mele”.

²³ Idem, 103, 35: “Plăcute să-i fie Lui cuvintele mele, iar eu mă voi veseli de Domnul”.

²⁴ Idem, 76, 3: “Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu și m-am cutremurat; gândit-am și a slăbit duhul meu”.

²⁵ Jeșirea, 33, 19: “Zis-a Domnul către Moise: «Eu voi trece pe dinaintea ta toată slava Mea, voi rosti numele lui Iahve înaintea și pe cel ce va fi de miluit îl voi milui și cine va fi vrednic de îndurare, de acela Mă voi îndura»”.

din curat cuget, și din ferbinte dragoste pre Domnul tăinuit îl cântă, cu Dumnezească schimbare să schimbă înviețuindu-să, și Dumnezeu făcându-să, dintru a cunoaște și a iubi pre Dumnezeu.

3. De vei fugi de pofta celor pământești prin curată și deasă rugăciune, și în loc de somn, nu vei înceta de toată gândirea cea duple Dumnezeu, și te vei întări cu totul întru singură pomenirea lui Dumnezeu, se va zidi întru tine ca altă ajutorătoare, a lui Dumnezeu dragoste. Pentru că cea din rugăciune după dorire strigare, pre Dumnezeasca dragoste o odrăsește; și Dumnezeasca dragoste deșteaptă din somn pre minte către arătarea celor ascunse. Atunci mintea cu dragostea alcătuindu-să, câștigă roadă pre înțelepciune, și prin înțelepciune pre cele negrăite le vestește. Pentru că Dumnezeu Cuvântul prin cea în vremea rugăciunii strigare, cu iubire de suflet chemându-să pre Nume, ia pre gândirea minții ca pre o coastă, și pre cunoștința îi dăruiește. Și în locul ei împlinind pre buna așazăre, dăruiește pre fapta bună, zidește pre dragostea cea de lumină făcătoare, și o aduce la mintea cea umilită, și care doarme și să odihnește despre toată pofta cea pământească. Iar dragostea altă ajutorătoare să afle minții, ceea ce a încetat despre pătimirea cea necuvântătoare către cele simțite. Drept aceea și scoală din somn pre minte, ca pre o curată către graiurile înțelepciunii. Atunci către dânsa privind mintea și cu totul îndulcindu-să, pre cele ascunse așzări ale faptelor bune, și spre cele nevăzute lucrări ale cunoștinței, le descopere prin întinderea cuvintelor.

4. Stăi departe de la toate cele duple simțire, și părăsește pre legea trupului; și legea cea Duhovnicească se va scrie întru cugetul tău. Că precum „cela ce umblă cu Duhul, pofta trupului nu săvârșește“ (Gal. 5.16) ²⁶, duple Apostolul, așa și cei ce staū departe de la simțiri, și de la cele simțite, de la trup adecă, și de la lume, spre a umbla cu Duhul și pre cele ale Duhului a le cugeta vine. Și acestea învață-te dintru cele ce Dumnezeu a lucrat la Adam, mai înainte de neascultare.

5. Pre cela ce împrejurul păzirei poruncilor cu de-adinsul să nevoește, și în Raiul rugăciunii cu osârdie rabdă, și lângă Dumnezeu stăruiește departe de la iubirele de dulceți cele trupești, și de la toate mișcărilor cele duple simțire, și de la toate închipuirele cele duple cuget; și mort patimilor și păcatului gătindu-l, Dumnezeestiū vieți părtaș îl așază. Că precum cela ce doarme, și mort să asemănă, și viu este, aceea adecă cu lucrarea trupului, iar aceasta cu împreună lucrarea sufletului; Așa și cela ce rămâne lângă Duhul, trupului adecă și lumiū mort să face, însă trăește cu înțelegerea Duhului.

6. De cunoști cele ce cânti, ia bună cunoștință; Din buna cunoștință, agonisești pricepere; Din pricepere, fapta celor cunoscute odrăsește; Din faptă, pre cea duple deprindere cunoștință o câștigă roadă; Iar cunoștința cea întru cercare, pre vederea cea adevărată o odrăsește. Din aceasta, înțelepciunea răsare prin cuvintele darului cele aruncătoare de lumină, pre aerul cugetului umplându-l, și celor de afară descoperind cele ascunse.

7. Mintea întâi caută și afle, apoi să unește cu cel aflat. Și prin căutare adecă o face prin cuvânt, iar pre unire prin dragoste. Și căutarea adecă cea prin cuvânt, să face pentru adevărul, iar unirea dragosteī, pentru binele.

8. Cela ce pășăste mai presus de firea celor curgătoare de aici, și pre alătura pre lângă pofta celor ce trec alcargă, nu caută la cele de jos; Nu dorește cele frumoase ale pământului; Ci pre vederile cele de sus deșchise le are, și pre frumusețile cele din Ceruri le privește, și pre fericirea celor nesticăcioase o cercă cu de-amăruntul. Că precum celui ce cu totul cască la materiile pământului, și către dulcetile trupului să îngheboșază, încuiate îi sunt Cerurile, ca unuia ce are întunecați pre ochii cei de gând; Întru acest chip cela ce defaimă pre cele de jos și le uraște, sus rădicată are pre minte, și pre mărirea celor vecinice o vede, și pre strălucirea cea gătită Sfinților o înțelege. Acesta și pre Dumnezeu iubește, cele mai înalte așzări de la Acesta primind. Și lăcaș al

²⁶ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 16: “Zic dar: În Duhul să umblați și să nu împliniți pofta trupului”. Am decalat cu un stih, trimiterea din mss. care se făcea la *Gal. 5*, 15.

Sfântului Duh să face, și pre Dumnezeștile voiri le dorește. Și de Duhul lui Dumnezeu să poartă, și punerii de Fii să învrednicește, și pre Dumnezeu îl are binevoind și plăcându-l lui. „Pentru că câți cu Duhul lui Dumnezeu să poartă aceștia sunt Fii a lui Dumnezeu“ (Rom. 8.14) ²⁷.

9. Pentru neputință (boală) să nu lași pre rugăciune, nici măcar o zi până ce răsufli, auzind pre cela ce zice „Când sunt neputincios, atunci sunt tare“ (2Cor. 12.10) ²⁸. Pentru că aceasta făcând, mai mult te vei folosi, și aceasta (rugăciunea) te va rădica pre tine, ajutorind darul. Pentru că unde este mângâere a Duhului, neputința saū mahniciunea nu zăbovește.

AMIN.

²⁷ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 14: “Căci câți sunt mânați de Duhul lui Dumnezeu sunt fii ai lui Dumnezeu”.

²⁸ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 10: “De aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strămtorări, pentru Hristos, căci, când sunt slab, atunci sunt tare”.

*Scurtă cuvântare
despre Sfântul Nichifor cel din singurătate*

PREA CUVIOSUL Părintele nostru Nichifor, întru Sfântul Munte al Aftonului săvârșindu-și pustniceștile nevoițe, puțin mai înainte de 1340 a înflorit, învățător și tainic povățuitor al înaltei înțelepciuni de filosofie cea nevoitoare a fost Sfântului Grigorie Palama, precum singur de sine oareunde pentru dânsul mărturisește. Cu liniște negrijitoare cea cu de-adinsul, și pre sine prin unirea cu cel mai presus de lume și verhovnicul poruncitor negrăit unindu-să, fericita aceea cea în Ipostatică în inimă luminarea darului a învățat. Așadar neurmatul chip al înDumnezeirei, și de Dumnezeu făcătorului dar singur mai întâi bogat umplându-să, acest dar și nouă Fericitul cu acest de față cuvânt, dacă voim deopotrivă cu dânsul a ne învrednici cinstei, părintește și destul ne-a învățat; Întru care adunând locurile din viețile Sfinților Părinți, arătând prin ce chip folosul trezvirii, al luării aminte și al rugăciunii, puind de la el, firese și iscusit cu adevărat meșteșug, decât care nimenea altul a afla n-ar fi putut, aducerea minții prin răsufarea nărilor înlăuntru inimei, și cu dânsa chemarea Domnului Iisus, ca o prea dreaptă măsură a Sfințitei trezvirii, și scară curată și nerăsipită a rugăciunii, și izvorătoarele de la dânsa bunătați, celor ce voesc a să mântui, întâi el a așezat, ca un nou oarecare Veseleil, pregătind arhitectura Duhovnicească.

Suiți-vă dar suiți-vă, câți aveți dorință a să sălășlui întru voi Hristos și întru chipul Sfântului Duh a vă schimba din slavă în slavă voiți, și după urmare a vă înDumnezei, și mântuindu-vă a vă învrednici de luminata moștenire.

*Al Sfântului Nichifor cel din singurătate,
Cuvânt
pentru trezvire și păzirea inimei, plin de mult folos*

CĂȚI AVEȚI înfocată dragoste, a dobândi Dumnezeesca arătare de lumină, cea de mare cuvîință a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Căți voiți a priimi cu inima întru simțire, folosul cel mai presus de Ceruri; Căți vă sârguiți a dobândi cu cercarea, și cu simțirea, împăcarea cea cu Dumnezeu; Căți comoara cea scunsă în țarina inimei voastre, a o afla și a o agonisi voiți, lepădați pre toate cele ale lumii; Căți voiți ca luminele sufletelor voastre încă de acum luminos să lumineze, rumpeți-vă de toate cele de acum; Căți întru cunoștință și întru cercare a împărăției Cerurilor „carele este înlăuntru vostru“ (Luc. 17.21) ¹ voiți a o cunoaște și a o lua, veniți și vă voi povesti vouă știință a vecinicei Cereștii viețuirii, sau mai vârtos meșteșug care duce înlăuntru în limanul nepătimirei, și pre lucrătorul aceștiea, fără de osteneală, și fără de sudoare, ca cela ce nu-i este frică de nici o rătăcire sau cădere de la draci. Iară numai atunci îi este frică, când afară de vieța care povestesc vouă, departe oare unde din neascultare umblați; precum Adam de demult, defăimând porunca și pre Dumnezeu, și cu șarpele împrietenindu-să, și credincios socotindu-l, și din roada înșălăciunei, de dânsul întru tot sașul umplându-să, întru adâncul morții, al întunerecului și al stricăciunei, ticăloșaste pre sine și pre toți cei după dânsul i-au aruncat.

Deci dar întoarceți-vă, iar mai vârtos și mai adevărat să zic, să ne întoarcem către înșine fraților, din sfatul șarpelui și din rătăcirea cea către cele ce jos să târască, întru tot făcându-ni-să scârbă; Pentru că nu este întru alt fel a dobândi noi împăcarea cea către Dumnezeu și unirea, dacă nu ne vom întoarce mai întâi către înșine, pre cât este întru puterea noastră, sau mai vârtos dacă nu vom intra întru noi, – ceea ce este prea slăvit –, din rătăcirea lumii și din deșarta grijă pre înșine deslipindu-ne, și lângă aceasta deprinzându-ne, nelipsit a lua aminte la Împărăția Cerurilor, care este înlăuntru nostru. Că pentru aceasta meșteșug al meșteșugurilor, și știință a știinților, petrecerea cea călugărească s-au numit; De vreme ce Cuvioasa aceasta nu ne este pricinuitoare nouă de lucrurile acestea ce să strică, ca și către dânsle minea noastră de la cele mai bune abătându-o, să o îngropăm; Ci streine oarecare și nepovestite bunătăți ne făgăduște nouă „cele ce ochiul nu le-a văzut, și urechea nu le-a auzit, și pre inima omului nu s-au suit“ (1 Cor. 2.9) ². Și „de aici nici lupta noastră este către sânge și trup, ci către începătoriele, către stăpânirele, către țiitorii întunerecului veacului acestuia“ (Efes. 6.12) ³. Deci dacă întunerec este veacul acesta de acum, să fugim de

¹ *Sfânta Evanghelie după Luca, 17, 21*: “Și nici nu vor zice: iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntru vostru”.

² *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 2, 9*: “Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»”.

³ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel, 6, 12*: “Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpânilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri”.

dânsul, să fugim cu gândirea; Nimic este de obște nouă și vrăjmașilor lui Dumnezeu „Că cela ce voește a să împrieteni cu el, vrăjmaș lui Dumnezeu să face“ (Iac. 4.4)⁴. Și celuia ce să face vrăjmaș lui Dumnezeu, cine poate a-î ajuta? Pentru aceasta să urmăm Părinților noștri și pre comoara cea dinlăuntru inimelor noastre, precum aceea, să o căutăm, și aceasta aflându-o, să o ținem foarte tare, lucrând dimpreună și păzind, că spre aceasta dintru început ne-am rânduie. Iar dacă cineva Nicodim oarecarele altul, să va arăta iubind prigonirea întru acestea, și zicând: cum poate cinevași dacă va intra întru inima sa, acolo a lucra și a petrece? Precum acela a zis împotriva Mântuitorului „Cum poate cineva în pântecele maicii lui a doua oară a intra, și a să naște bătrân fiind?“ (Ioan 3.4)⁵, să auză și acesta „Că Duhul unde voește suflă“ (Ioan 3.8)⁶. Și dacă noi lucrurile lucrării, așa ne îndoim necrezându-le, cum ale vederei taine vor veni preste noi? Că a vederei, treaptă este lucrarea.

Însă precum fără de dovezi scrise, la așa treaptă, celui necredincios cu neputință este a ajunge, să punem în cuvântul nostru spre folosul multora, înșămări din viețile Sfinților, și cele lăsate de dânșii în scris socotele, spre întărirea zisului adevăr, că fiecare încredințându-se să-și lepede îndoiala. Să începem de la întâiul Părinte al nostru Antonie cel mare, și pe urmă mergând pe rând la cei muritorî, să adunăm din parte, pre cât este cu putință, cuvintele și lucrările lor, să le punem de față, spre încredințarea celor necredincioși.

Din viața Prea Cuviosului Părintelui nostru Antonie

Au mers odinioară către Ava Antonii doi frați; și când li s-au isprăvit lor pre cale apa, unul a murit, iar celălalt aproape era de moarte; Neavând putere a merge, ședea pre pământ și aștepta moartea. În vremea aceea șezând Antonie în Munte, au chemat pre călugării care s-au întâmplat a fi lângă el, și le-au zis: Luoți un ulcior de apă, și alergați pre calea către Eghipt; Acolo din doi ce venea aici, unul a murit, iar altul va muri de nu veți grăbi. Că aceasta am văzut-o eu când mă rugam. Sosind la acel loc Călugării, adevărat au aflat pre cel mort, și l-au îngropat; Iară pre celălalt înviindu-l cu apă, l-au adus la Bătrânul. Depărtarea căii era de o zi. Dacă va întreba cineva: Pentru ce (Sfântul) n-a trimis mai înainte de a muri acela? întrebarea va fi îndreptată. Hotărârea morții fratelui aceluia, n-au fost lucrul lui Antonie, ci a lui Dumnezeu, Carele și pentru cel întâi așa a judecat, și pentru a-l doilea au descoperit. Iar sângur lui Antonie i să cuvine acel minunat lucru, că, el stând în Munte, avea inima trezvitoare, și s-au învrednicit a-i descoperi Domnul lui ceea ce era departe de la dânsul. Vezi că Sfântul Antonie pentru trezirea inimii, s-au făcut de Dumnezeu văzător, și mai înainte văzător? Fiindcă după Sfântul Ioan Scărarul, în inimă Dumnezeu să arată minții, mai întâi ca un foc curățind pre îndrăgitorul Său, iar mai pre urmă ca o lumină luminând pre minte, și de Dumnezeu văzătoare făcându-o. Ci la cele următoare cuvântul să treacă.

Din viața Sfântului Teodosie, începătorului de obște

Dumnezeescul Teodosie așa era rănit de dulcea săgeată a dragostei, și tare ținut de legăturile ei, întrucât înalta aceasta și Dumnezeasca poruncă „Să iubești pre Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta, și din tot sufletul tău, și din toată virtutea ta, și din tot cugetul tău“ (Luc. 10.27)⁷, a implinit-o

⁴ *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, 4, 4: „Preadesfrânaților! Nu știți, oare, că prietenia lumii este dușmănie față de Dumnezeu? Cine deci va voi să fie prieten cu lumea se face vrăjmaș lui Dumnezeu“.

⁵ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 3, 4: „Iar Nicodim a zis către El: Cum poate omul să se nască, fiind bătrân? Oare, poate să intre a doua oară în pântecele mamei sale și să se nască?“.

⁶ *Idem*, 3, 8: „Vântul suflă unde voește și tu auzi glasul lui, dar nu știi de unde vine, nici încotro se duce. Astfel este cu oricine este născut din Duhul“.

⁷ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 10, 27: „Iar el răspunzând, a zis: Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuși“.

cu singur lucrurile. Iar aceasta nu să putea face, decât numai cu întinderea tuturor fireștilor puteri ale sufletului, către singură dragostea Ziditorului. Așa era la dânsul lucrarea minții, în puterea căruia, el când mustra era înfricoșat, iar când da sfaturi, era iubit tuturor și dulce. Cine așa ca dânsul și cu mulți vorbind, prea folosă? Și totodată era sânguitor să-și adune simțirele, și să și le așeze către întoarcerea înlăuntru? Cine așa ca dânsul între turburări s-a îndulcit de liniște, precum alții trăind în pustie? Și care una era, și în mijlocul adunării și în singurătate. Iată și Marele acesta Teodosie, de vreme ce ș-au adunat simțirele, și a intrat înlăuntru, s-au făcut rănit de dragoste către Ziditorul.

Din viața Sfântului Arsenie cel mare

Iar și acesta minunatul Arsenie, cu multă luare aminte să păza, nici a scri către cineva scrisori, și nici a primi scrieri. Nu ca neputând; Că cum ar fi fost cu neputință celuia ce bine grăia? Că așa era de cu lesnire, precum altora le este ușor, prost a vorbi. Ci cu deprinderea tăcerei, și a fugirei de slava deșartă să arăta pre sine. Pentru aceasta totdeauna în adunările Bisericei, foarte să sânguea a fi așa, ca nimenea nici să-l vază, nici el pre alții să vază. Și la adunările fraților să ascundea. Așa să grija el a-și lua aminte de sine, și înlăuntru a ținea mintea adunată, ca de aici mai cu lesnire să se înalțe către Dumnezeu. Această pildă ne-a lăsat-o nouă întru moștenire Dumnezeescul acesta bărbat și pământescul Înger.

Din viața Sfântului Pavel din Muntele Iatrului

Dumnezeescul acesta Pavel, toată vremea o petrecea în pustietăți și în munți; Având ca pre niște vecini și împreună meseni, pre fearele cele sălbatece. Și câteodată să pogora în Lavră pentru cercetarea fraților, pre care îi învăța a nu să împruțina cu sufletul, și a nu slăbi de a lucra faptele cele bune; Ci cu toată luarea aminte și cu dreaptă judecată a să ținea de Evanghelică viațuire, și cu tot sufletul a să lupta împotriva duhurilor răutăților. Pe lângă acestea el le-a povestit și meșteșugul cum pot a să face tari, a să depărta de pătimășele așezări cele mai dinante, și a să întoarce despre cele sămănate patimi. Iată cum Dumnezeescul acesta Părinte învață pe ucenicii cei neînvățați meșteșugul ca să poată ei a întoarce asupra patimilor? Meșteșugul acesta nu era altceva, decât păzirea minții. Pentru că acestuia (meșteșugului) este acest lucru, iar nu altuia; Însă mai departe cuvântul să se întindă.

Din viața Sfântului Sava

Când Dumnezeescul Sava a văzut că cel ce s-a lepădat de lume, bine a deprins rânduiala Monahiceștii viețuirii, și s-au făcut puternic a-și păzi mintea sa, și a să lupta cu gândurile protivnicilor; iar pe lângă aceasta și desăvârșit a izgoni din minte pomenirele cele lumești: Atunci dacă el avea trup neputincios și bolnăvicios, îi da lui chilie în Lavră; Iar dacă era sănătos și tare cu trupul, îi da voie ca sângur să-și facă chilie deoparte. Vezi cum Dumnezeescul Sava mai înainte de toate, de la ucenicii săi căuta păzirea minții, și apoi după deprinderea acestii lucrări, le da voie a șădea singuri deosebi? Oare ce vom face noi! Care deșerti ședem în chilie, și nu știm ce este această păzire a minții?

Din viața Avei Agafton

Un frate a întrebat pre Ava Agafton: spune-mi mie Avo, ce este mai mare, osteneala trupească, sau păzirea cea dinlăuntru? Și i-a zis: Omul este asemenea copaciului, iar osteneala cea trupească sunt frunzele, iar păzirea cea dinlăuntru, roadele. Însă de vreme ce după scriptură „tot copaciul carele nu face

bună, să taie și în foc să aruncă“ (Luc. 3.9) ⁸, arătat este că noi trebuie toată grija a o avea pentru roadă, adecă pentru păzirea minții. Cu toate acestea pentru noi trebuincios este și acoperământul frunzelor, și buna împodobire, aceasta fiind osteneala cea trupească. Minunat cum acest Sfânt a învățat pre toți cei ce nu au paza minții, și să laudă cu singură practica faptelor bune, zicând: tot pomul nefăcând roadă, adecă păzirea minții, să taie și în foc să aruncă. Înfricoșată este hotărârea ta Părinte!! *

Din trimiterea Sfântului Marco, către Nicolae

Dacă voești fiule, sfeșnicul luminei cei gândite, și al Duhovniceștii cunoștințe înlăuntru tău a-l câștiga, ca să poți umbla fără de poticnire în noaptea cea prea adâncă a veacului acestuia; Și „ca de la Domnul să se îndrepteze pașii tăi“ (Ps. 36.23) ⁹ ca să voești foarte cale Evangheliicească (Ps. 111. 1 ¹⁰; 118.30 ¹¹) după Prorocescul cuvânt, adecă întru credință înfocată a petrece, a poruncilor celor mai desăvârșit ale Evangheliei, și a patimilor Domnului prin dorire și rugăciune a te face părtaș: arăt ție meșteșug minunat, și socoteală a chipului celui Duhovnesc, netrebuindu-ți trupească osteneală, sau nevointă, ci sufletească osteneală, și a minții povățuire, și a gândului luare aminte trebuindu-ți, prin lucrarea fricei și a dragostei lui Dumnezeu împreună ajutorându-să. Cu care meșteșug totdeauna tu lesne vei întoarce în fugă pâlcurile vrăjmașilor... Decă dacă voești a ținea biruință asupra patimilor, prin rugăciune și prin împreună lucrarea lui Dumnezeu, pogoară-te înlăuntru tău întru adâncul inimei, și acolo urmărește pre cei trei tari Urieași, pre uitare zic, pre necunoștință și pre trândăvie, pre întemeerea (puterea) celor gânditori ai celor de alt neam, prin care celelalte patimi ale răutății purtându-să, împrejur lucrează și viețuesc, și să împuternicează în sufletele cele iubitoare de dulcea. Și prin multă luare aminte și cu a minții stăpânire, împreună și cu ajutorul de sus, aflând spre acești mulți și răi urieași, cu lesnire iarăși cu luare aminte și cu rugăciunea vei putea a te izbăvi de dânșii. Atunci cu râvna pentru adevărata cunoștință, prin pomenirea Cuvântului lui Dumnezeu, și împreună cu îmbunătățita voire, cu așezată luare aminte în inimă, cu puterea lucrătorului Dar, care o păzește, singură urma uitării, și a necunoștinței, și a trândăviei să va strica și va pieri. Vezi împreună glăsuire a Dumnezeescilor cuvinte? Vezi cum de lămurit descopere ale știința luării aminte. Acum vezi și pre cei mai dinainte (Părinți) ce fel iarăși ne zic nouă.

Al Sfântului Ioan Scărarul

Liniștitorul este ființă fără de trup, pre sufletul său silindu-să a-l ținea în hotarele cele trupești. Lucru prea minunat! Liniștitor este acela, care zice „Eū dorm, iară inima mea privighează“ (Cânt. C. 5.2) ¹². Cel ce închizi ușa chilie pentru trup, și ușa gurei pentru vorbe, și înlăuntrică ușa sufletului pentru duhurile cele viclene, șezând la înălțime, privighează dacă o știți aceasta, și vezi, cum și când, de unde, cât de mulți, și ce fură voesc a intra și a fura roada viei. Păzitorul cel ce s-aū ostenit, sculându-să să roagă, și iarăși șezând se apucă de lucrul cel dintăi cu nouă bărbăție. Alt lucru este păzirea gândului, și altul păzirea minții; Și „pre cât sunt departe răsăriturile de la apusuri“ (Ps.

⁸ *Sfânta Evanghelie după Luca, 3, 9*: “Acum securea stă la rădăcina pomilor; deci orice pom care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc”.

* În tot manuscrisul semnele de exclamare și de întrebare apar multiplicat, de regulă fiind puse câte trei, la rând.

⁹ *Psalmii, 36, 23*: “De la Domnul pașii omului se îndreptează și calea lui o va voi foarte”.

¹⁰ *Idem, 111, 1*: “Fericit bărbatul care se teme de Domnul; întru poruncile Lui va voi foarte”.

¹¹ *Idem, 118, 30*: “Calea adevărului am ales și judecățile Tale nu le-am uitat”.

¹² *Cântarea Cântărilor, 5, 2*: “De dormit dormeam, dar inima-mi veghea. Auzi glasul celui drag! El la ușă bătând zice: Deschide-mi, surioară, deschide-mi, iubita mea, porumbița mea, curata mea, capul îmi este plin de rouă și părul ud de vлага nopții”. Am corectat trimiterea din mss. care se făcea la stihul 3 din capitolul al doilea și nu corespundea citatului din text.

102.12) ¹³ pre atâta este mai mare cea de a doua decât cea dintâi, deși cu neasemănare este mai grea. Precum tâlharii văzând în oarecare loc șezând arme Împărătești, nu cum s-ar întâmpla năpădesc: Așa și cel ce a împreunat rugăciunea cu inima, nu cum s-ar întâmpla să fură de tâlharii cei gândiți. Vezi graiuri care descopere minunata lucrare a acestui Mare Părinte? Iar noi ca cei ce ședem întru întunec, fără de luarea aminte, lăsăm aceste de suflet mântuitoare vistierii Duhului, și ca niște surzi cu voirea nu le auzim pre dânsule. Vezi iarăși pre Părinții cei ce urmează, cât ne scriu ei nouă cele povăuitoare în calea către mântuire.

A Sfântului Isaia Pustnicul

Deci când cineva se va despărți pre sineși de la partea cea de-a stânga, va cunoaște cu de-adinsul pre toate păcatele sale, care le-au făcut înaintea lui Dumnezeu; fiindcă nu vede păcatele sale, dacă nu se va despărți de dânsule cu despărțire amară. Cei ce au ajuns la măsura aceasta, plâng, umilindu-și rugăciunile, și cu rușine acoperindu-să înaintea lui Dumnezeu, pomenindu-să prietenia lor cea netrebnică cu patimile. Deci ia să ne nevoim fraților după puterea noastră, și ne va ajuta nouă Dumnezeu, duple mulțimea milei sale. Și de n-am păzit inima noastră precum Părinții noștri, măcar să facem puterea noastră a păzi trupurile precum le cere Dumnezeu fără de păcat. Și să credem că în vremea foametei care ne-a ajuns pre noi, va face El cu mila Sa, precum și cu Sfinții Lui. (Cap. 17) ¹⁴. Mângâie aicea Marele acesta Părinte pre cei foarte neputincioși zicând: dacă nu ne-am păzit inimile noastre ca Părinții noștri, măcar trupurile să le păzim fără de păcate precum cere Dumnezeu, și El va face cu noi milă. Mare este bunătatea acestui Părinte și pogorământul!!

A Sfântului Macarie cel Mare

Lucrul cel de căpetenie (al nevoitorului) acesta este: ca intrând în inima sa, să facă acolo luptă cu Satana și să-l urască; și împotivă luptându-să cu gândurile lui, să facă război cu dânsul. Iar dacă cineva își păzește trupul său de stricăciune și de curvie, iar înlăuntru prea curvește înaintea lui Dumnezeu cu cugete curvești, atunci a avea trup feciorelnic nici un folos nu este. Că scris este „Tot cel ce să uită spre muere spre a o pofti pre ea, iată a precurvit cu dânsa întru inima sa“ (Mat. 5.28) ¹⁵. Este curvie făcută cu trupul, și curviea sufletului cu Satana împreunându-să. După cum să vede Marele acesta Părinte, împotivă grăește celor mai înainte zise cuvinte ale lui Ava Isaia; Iar în fapt nu este așa. Pentru că și acela ne îndeamnă a ne păzi trupurile noastre, că Dumnezeu o cere; Însă Dumnezeu cere nu numai curăția cea trupească, ci și cea Duhovnicească, care ni să arată nouă în poruncile cele Evanghelicești.

A Sfântului Dieadoh

Cela ce să află de-a pururea întru a sa inimă, călătorește cu adevărat afară de frumusețile vieții. Că umblând cu Duhul, pofta trupului a o ști nu poate. De vreme ce de aici în trupul său paza poruncilor celor de acest fel face umbletele, pre singure faptele ca pre niște portari avându-le, ale cetățuei curățeniei. Pentru care dar nelucrătoare de aici să fac asupra lui atuncea meșteșugurile dracilor; măcar de ar ajunge săgețile poștei, până și la ferestrele firei. Bine au zis Sfântul, că nelucrătoare rămân meșteșugurile vrăjmașilor, când noi întru adâncul inimelor noastre petrecem; și aceasta atât mai mult, pre cât noi mai multă zăbovim acolo. – În știință să fie: că nu-mi ajunge mie

¹³ Psalmii, 102, 12: “Pe cât sunt de departe răsăriturile de la apusuri, depărtat-a de la noi fărădelegile noastre”.

¹⁴ Faptele Sfinților Apostoli, cap. 17 intitulat Pavel propovăduiește în Tesalonic, în Bereea și în Atena.

¹⁵ Sfânta Evanghelie după Matei, 5, 28: “Eu însă vă spun vouă: Că oricine se uită la femeie, poftind-o, a și săvârșit adulter cu ea în inima lui”.

vremea, voind ca întocmai cele povestite în cuvintele tuturor Părinților a le pune de față. Cu aceasta una sau două pomenind, la sfârșitul cuvântului ne vom afla.

A Sfântului Isac Sirul

Silește-te a intra întru vistieria cea dinlăuntru, și vei vedea pre cea Cerească vistierie. Fiindcă și aceea, și aceasta una este, și prin o intrare le vei vedea pre amândouă. Scara ce duce întru Împrăția aceea, înlăuntru tău este ascunsă, adecă în sufletul tău. Spală-te pre sineți de păcat, și vei găsi acolo treptele suirei, prin care vei putea a te sui într-însa.

A Sfântului Ioan Carpațiu

Multă osteneală și nevoiță ni să cere în rugăciuni, ca să putem a ajunge neturburata stare a cugetelor – alt oarecare dar al inimei, întru care lăcuește Hristos după cum zice Apostolul: „Aū nu vă cunoșteți pre voi că Hristos este întru voi, doară de sunteți netrebniți“ (2Cor. 13.5) ¹⁶.

A Sfântului Simion Noul Teolog

Lesnire aū aflat Diabolul cu draciū lūi, după ce din Raiul lūi Dumnezeū izgonit pentru neascultare l-aū făcut pre om, ca pre toată partea cea cuvântătoare a omulū sū o clătească gânditor și noaptea și ziua, a unora adecă mai mult, iar a altora mai puțin, iar a altuia mai tare. Și nu este cu puțință întru altfel sū înceteze pre sineși, decât cu pomenirea cea necurmată a lūi Dumnezeū; Ca prin puterea crucei întipăriindu-sū în inimă Dumnezeasca pomenire, spre a nu sū mai clăti sū o întărească pre dānsa. Cā spre aceasta ne aduce nevoița, cu care fieștecare din Monahi s-aū desbrăcat a sū lupta în măidanul credinții lūi Hristos. Iar dacā nu, în deșert sū ostenește. Pentru că lupta aceasta este toată și cea a tot felul de nevoiță a fieștecāruia ce pătīmește rāū pentru Dumnezeū, ca cineva sū plece îndurările Bunului Dumnezeū, și sū-ī dāruiascā iarāși cea dintāi acestuia vrednicie și sū se întipărească în partea cea cuvântătoare Hristos. După cum zice Apostolul „Fiișorilor, pre care iarāși chinuesc sū vā nasc, până când se va închipui Hristos întru voi“ (Gal. 4.19) ¹⁷.

Ați înțales voi fraților, ce este Duhovnicescul meșteșug care degrab suie către nepătīmire și vedere de Dumnezeū, pre cel ce îl lucrează? V-ați încredințat, cum că toată lucrarea sū socotește de Dumnezeū ca frunzele copaciului neavānd roadā, și tot sufletul neavānd păzirea minții în deșert sū ostenește? Sū ne grijim pentru aceasta, ca nu sfārșindu-ne fārā de roadā, sū ne cāim vecinic fārā de folos.

ÎNTREBARE. (acelor ascultători). Din mărturiile cele aduse cunoaștem care a fost lucrarea Părinților celor ce bine a plăcut lūi Dumnezeū, și cum că este altā lucrare, care sloboade pre suflet de patimi, și cu dragostea îl leagā de Dumnezeū, care este trebuincioasă tot celui ce sū ostășăște întru Hristos. Precum noi acum nu numai că nu ne īndoim, ci și foarte întāriți suntem întru aceasta. Dar te rugām a ne īnvāța pre noi, ce este luarea aminte? Și cum sū ne īnvrednicim a o afla, fiindcă acest lucru desāvārșit ne este nouā necunoscut.

RĂSPUNS. Domnului nostru Iisus Hristos celui ce a zis „Fārā de mine nu puteți a face nimic“ (Ioan 15.5) ¹⁸, pre acesta în ajutor, și dimpreună lucrător chemāndu-l, ceea ce este după puțință, mă voiū cerca a vā arāta, ce este luarea aminte, și cum aceasta vrānd Dumnezeū s-ar putea īndrepta.

¹⁶ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 5: „Cercetāți-vā pe voi īnșivā dacā sunteți în credință; īncercați-vā pe voi īnșivā. Sau nu vā cunoașteți voi singuri bine că Hristos Iisus este întru voi? Afārā numai dacā nu sunteți netrebniți“.

¹⁷ *Epistola către Galatei a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 19: „O, copiii mei, pentru care sufār din nou durerile nașterii, până ce Hristos va lua chip în voi“.

¹⁸ *Sfānta Evanghelie după Ioan*, 15, 5: „Eu sunt vița, voi sunteți mlādițele, Cel ce rămāne în Mine și Eu în el, acela aduce roadā multā, cāci fārā Mine nu puteți face nimic“.

Pre luare aminte, unii din Părinți o au zis: păzire a minții; Iar alții, păzire a inimii; Iar alții, trezvie; Iar alții, liniștire de gând, și alții întru altfel. Însă toate una și aceeași arată, precum ar zice cineva pâine, și ar zice și frântură (de pâine), și ar zice și bucată, așa și pentru aceasta înțelege. Și ce este luarea aminte, și care sunt obiceiurile aceștia, cu de-amăruntul învățate. Luarea aminte este, cunoștință de pocăință curată; Luarea aminte este, chemare de a doua oară a sufletului, urăciune de lume, și întoarcere către Dumnezeu; Luarea aminte este, lepădare de păcat, și luare iarăși a faptei ceii bune; Luarea aminte este, neîndoită încredințare pentru ertarea de păcate; Luarea aminte este, începătură a videniei, și mai vârtos pricină a vederei, că prin aceasta Dumnezeu ivindu-să, să arată minții. Luarea aminte este, neturburare a minții, sau mai vârtos stare a ei, care prin mila lui Dumnezeu, s-au dăruit sufletului. Luarea aminte este, adecă surparea gândurilor, și înălțare a pomenirii de Dumnezeu, și vistierie de răbdare a celor ce vin asupra. Luarea aminte este, pricinuitoare a credinții, a nădejdei, și a dragostei. Pentru că dacă cineva nu va crede, nu poate suferi scârbele cele ce îi vin asupra de afară, și de nu ar priimi scârbele cu bucurie, nu va putea zice Domnului: „Sprijinitorul meu ești Tu, și scăparea mea“ (Ps. 90.2) ¹⁹. Și dacă nu va pune (nădejdea) scăparea pre cel Prea Înalt, nu să va putea face priimitor dragostei Lui.

Deci această prea mare, din cele prea mari îndreptări, din învățătură mai vârtos celor mulți, sau tuturor să face, pentru că rari sunt cei ce au luat aceasta de la Dumnezeu, fără învățătură prin sila lucrării, și prin ferbințala credinții; Și ceea ce rar să întâmplă nu este lege. Pentru aceasta să cade a căuta povățuitor neînșălat; ca prin chipul aceluia, cele ce din luarea aminte cad asupra noastră drepte și stângi, lipsiri zic, și covârșiri, cele ce să aduc de la vicleanul, trebuie de la dânsul să ne învățăm și să luăm chip, dintru cele ce a pătimit el ispitindu-să, arătate nouă făcându-le, și fără de îndoire această cale de gând să o săvârșim de aici zice Sfântului Paisie iară dacă povățuitor nu este, să cade a căuta cu durere; Iar dacă nu să află, pre Dumnezeu chemându-l întru înfrângerea Duhului, și cu lacrimi, dimpreună cu agonisala, rugând pre Dânsul, fă ceea ce îți zic ție: –

Știi că suflarea care răsuflăm, văzduhul acesta este, și îl răsuflăm pre el, nu pentru altceva, ci numai pentru inimă, că aceasta este pricinuitoare vieții, și a ferbințelei trupului. Deci trage inima pre Duhul, ca adecă ferbințala ei afară prin suflare să o împingă, iar eiși bun văzduh să-și dea. Și pricinuitoare al aceștii rânduiei, sau mai vârtos slujitor, plământul este, carele fiindcă s-au zidit rar de Făcătorul, ca un suflător fără de necaz, bagă și scoate văzduhul. Așa și inima, răceala adecă trăgându-o prin Duhul, iară ferbințala împingându-o, rânduiala cu adevărat pentru care s-au rânduit, către statornicia dobitocului neclătită o păzește. Deci tu, șazănd și adunându-ți mintea, bagă-o pre dânsa, adecă pre minte, în calea nasului, pe unde duhul intră în inimă, și împingându-o pre dânsa, silește-o, ca să se pogoare dimpreună cu duhul cel ce să suflă, înlăuntru în inimă; Și dacă va intra acolo, nu se va mai face încă neveselitoare, nici fără bucurie cele după aceasta. Ci precum un bărbat oarecarele, dus departe de la a sa casă, dacă se va întoarce nu are ce să facă de bucurie, căci s-au învrednicit a vorbi cu fiii și cu femeia. Așa și mintea dacă se va împreuna cu sufletul, de nepovestită dulceață și veselie să umple. Deci frate, obicinuește mintea ta ca să nu iasă de acolo degrab, că foarte întru început să supără din încuerea celor dinlăuntru și strâmtorimea; Iar dacă obicinuită să va face, nu are dragoste întru rătăcirile cele din afară. Pentru că Împărăția Cerurilor, înlăuntru nostru este, care acolo socotindu-o, și prin curată rugăciune aceasta căutându-o, toate cele de afară urâte i să pare. Deci dacă întru întâi precum s-au zis, prin minte vei intra înlăuntru în locul inimei, carele ți l-am arătat ție, această lucrare de-a pururea; și aceasta te va învăța pre tine cele ce n-ai știut. Și să cade a te învăța tu și aceasta, că acolo aflându-să mintea, nu tăcând și fără de lucru să cade de atunci a sta, ci aceea: Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluește-mă, a avea lucru și cugetare neîncetat, și să nu înceteze vreodată dintru aceasta. Că aceasta neînălțată

¹⁹ *Psalmii*, 90, 2: “Va zice Domnul: «Sprijinitorul meu ești și scăparea mea; Dumnezeu meu, voi nădăjdui spre Dânsul»”.

fiind pre minte, o arată pre ea nerobită și neatinsă de asuprele vrăjmașilor, și întru dragoste și dorire Dumnezească în toate zilele o suie. Iară dacă mult ostenindu-te o, frate! nu poți a intra în locurile inimii după cum ți-am arătat ție, fă ceea ce îți zic, și vei afla cercarea, Dumnezeu dimpreună cu tine lucrând. Știi că partea cea cuvântătoare a tot omul în piept este. Pentru că înlăuntru peptului, tăcând buzele noastre, acolo grăim, și ne sfătuim, și rugăciuni așazăm, și cântările Psalmilor, și altele oarecarele. Decî aceștii părți cuvântătoare, tot gândul dintru dânsa rădicându-l, că poți dacă vei voi, dă-î ei pre „Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă“, și silește-o, aceasta a striga înlăuntru de-a pururea în loc de altă gândire; Și aceasta câtăva vreme fiindu-o, ți se va deschide ție printr-aceasta și intrarea inimii, precum am scris ție, afară de toată îndoirea, precum și noi prin cercare am cunoscut. Și îți va veni ție dimpreună cu mult dorita și veselitoarea luare aminte, și toată ceata faptelor bune: Dragostea, bucuria, pacea, și celelalte; Prin care toate cererile tale vei lua, întru Hristos Iisus Domnul nostru, împreună cu carele Tatălui și Sfântului Duh, se cuvine: slava, cinstea și închinăciunea, acum și pururea și în vecii vecilor

AMIN.

*Scurtă cuvântare
despre Sfântul Grigorie Sinaitul*

CEL DINTRU Sfinți Părintele nostru Grigorie, tuns a fost Călugăr în Muntele Sinaiului, și pentru aceasta și Sinait s-a numit. A înflorit întru Împărăția lui Andronic Paleologul, pe la anii 1330, și în Muntele Atonului viind, și înconjurând locașurile acelor, și liniștindu-să, a aflat pre mulți adecă cu socoteală, și cu curăția năravurilor înfrumusețați sârguitori numai pentru lucrare; Iar despre păzirea minții, și liniște, și privire atât de neînvățați, cât nici pre nume acelea precum să cuvine nu le înțelegea. Numai unora trei s-au întâmplat în Schitul Magula ce stă în preajma Monastirei Filofteului (Isaia, Cornilie și Macarie) puțin și pentru privire să ostenea. Pentru aceasta cu râvna lui Dumnezeu învăpându-să, nu numai pre cei deosebi liniștitori, ci și pre toate chinoviile, trezvia, și păzirea minții și rugăciunea cea de gând i-au învățat. Și nu numai, ci și pre la Machedonia, trei Lavre mari au făcut, și multe locuri trecând, pre toți de obște pentru lucrarea rugăciunii minții ceii neîncetate, cu Dumnezeștile sale învățături au învățat. Și pre mulți din acei păcătoși întorcând, și vrednici dir ednici arătându-i, părții cei mântuitoare s-au învrednicit pricinuitor a fi. A căruia și viața, Calist Sfi Patriarh, și cu ucenicul lui vestindu-o, o au scris pre larg. Și precum în viața sa, slăvit de obște învațator a Sfintei trezviri s-au arătat, așa și după moarte, către aceia, cu aceste ale sale scrieri ne duce pre cale. Că meșteșugul cel lucrător al rugăciunii minții ceii din inimă, prea ales și desăvârșit învață, și pentru năravnicele fapte bune și pentru patimi lămurește; și pentru altele, care sunt semnele înșălării, iar întru altele, ale darului întru acestea arată. Și toată prea de folos este această facere (adecă carte) potrivit noilor începători, celor de mijloc, și celor desăvârșiți. Iar acea ascunsă întru dânsule Duhovnicească bogăție, precât și este, cel ce cetește fără de lenevire va afla, și cu adevărat cu bucurie negrăită se va bucura de aflarea ei.

Acelui întru Sfinți
Părintelui nostru Grigorie Sinaitul,
Capete foarte folositoare

CUVINTE felurite: pentru porunci, dogme, înfricoșări, și făgăduințe; Încă și pentru gânduri, patimi și bunătăți. Încă și pentru liniște și rugăciune.

1. Cuvântător adevărat a fi cineva, sau a să face după firea curățeniei și nestrucăciunii, precum a fost mai întâi, cu neputință este. Căci că pre una, adevărat starea cea simțitoare a necuvântării, iară pre cealaltă, alcătuire cea stricăcioasă a trupului o a să stăpânit.

2. Cei după fire cuvântători, singuri Sfinții s-au arătat prin curățenie. Pentru că cuvânt curat, nimenea a avut dintru cei înțelepți întru cuvânt; Cuvântarea dintru început stricându-o prin gânduri. Căci materialnicul și mult grăitorul duh înțelepciunii lumii aceștia, cuvintele adevărate, preste cei mai cunoscători, iară gândurile preste cei mai neînțelegători aducându-le, îi face lipsiți împreună și de locuirea înțelepciunii cea Ipostatnică, și de privire, și de neîmpărțita și singurateca cunoștină.

3. Cunoștința a adevărului, pre simțirea Darului a fi cu adevărat să socotește; Iar pre celelalte, iviri ale înțelegerilor, și arătări ale lucrurilor, să cuvine a le numi.

4. Câți Darul nu-l nimeresc, aceasta o pățimesc pentru necredință și lenevire. Și câți iarăși îl află, prin credință și sârguință, că de-a pururea, pentru acestea înainte merg; iar pentru cele împotriva, să întorc înapoi desăvârșit.

5. Deopotrivă este: și mort și nesimțitor a fi; și orb cu mintea, și trupește a nu vedea. Pentru că unul, s-a lipsit de cea vie și lucrătoare putere; Iar celălalt, nevăzând pre Dumnezeuasca lumină, ceea ce face a vedea, și a să vedea.

6. Puterea și înțelepciunea, puțin amândouă de la Dumnezeu le priimesc. Pentru că una adevărată este împărțitoare Dumnezeuștilor bunătăți; Iar cealaltă este arătătoare. Iară a să împărțasi și a împărțasi, lucru Dumnezeuesc este întru adevăr, și mai presus de om.

7. Sfinților adevărat, și mai înainte de viețua ceea ce va să fie, este inima ceea ce fără de gânduri să lucrează cu Duhul. Că toate acolo să săvârșesc și să lucrează Duhovnicește. Și cel ce pre acesta nu l-a câștigat de aicea, piatră este pentru alte fapte spre zidire iscusită a Dumnezeuștilor Biserici, iar nu Biserica, și de sfințanie lucrător adevărat al Duhului.

8. Nestrucăcios s-a zidit omul fără de umezelă, în ce fel va și înviea. Însă nu neschimbat, nici iarăși schimbat. Putere având a obiceiului celui din voe a să schimbe, sau nu. Pentru că neschimbare desăvârșit, nu face voirea către fire. Pentru că aceasta dăruire este a înDumnezeirei cei neschimbate ce va să fie.

9. Căci că stricăciune este facerea trupului. Iară a mânca, și prisosința a lepăda, și a să sălbătici, și a dormi, osăbiri firești sunt ale fiarelor și ale dobitoacelor; prin care pentru neascultare, dobitoacelor asemănându-ne, am căzut din cele ale noastre și de la Dumnezeu date bunătăți; Necuvântători din cuvântători, și din Dumnezeuști în chipul hearelor făcându-ne.

10. Raiul îndoit este, simțitor și gânditor. Adecă: Cel din Eden *, și cel al Darului. Decă este locul Edemului înalt foarte, întrucât este a treia parte până la Cer, precum grăesc istoricii, cu feluri de pomi bine mirositori fiind răsădit de la Dumnezeu. Dar nici desăvârșit nesticăcios, nici cu totul stricăcios; În mijlocul stricăciunii și a nesticăciunii făcut fiind. Întrucât a fi de-a pururea și încărcat cu roadele, și înflorind florii, și necoapte și coapte având pururea. Pentru că putrezindu-să pomii și roadele cele săvârșite, și pre pământ aruncându-să țărână bine mirositoare să face. Și nu put a putrejune, precum sadurile lumii. Și aceasta să face din multa ființa cea împrejur și din Sfințirea Darului celui ce de-a pururea petrece acolo. Pentru aceasta, trecând prin mijlocul Ocheanului Râul, carele din poruncă întotdeauna îl adapă pre acesta, care este dintr-însul, și în patru începături să împarte, și țărâna și acele frunze căzute; Indienilor și Arapilor curgând le aduce și le dă. Și legat fiind pururea prin mijlocul holdelor acestora udează; Fisonul dimpreună și Gheonul, până iarăși s-ar împărți; Unul Liviceasca, iar altul Egipteneasca lature adăpând.

11. Curgătoare, adecă stricăcioasă zidirea, spus, cum că nu s-au făcut dintru început; Ci mai pre urmă stricăndu-să, și căzând sub stricăciune, și supuindu-să deșertăciunii după scriptură, adecă omului. Însă nu de bună voie, ci nevrând, pentru cel ce o au supus, spre nădejdea înnoirii ce de iznoavă a lui Adam. Iară de iznoavă înnoindu-l pre acesta și Sfințindu-l, măcar deși poartă trup stricăcios pentru vremelnica vieată, și spre aceasta de iznovă o au înnoit, încă de stricăciune neschimbându-o. Iară mutare a zidirei din stricăciune, unii adecă pre schimbarea cea spre mai bine grăesc a fi, iar alții pre cea desăvârșit schimbare a acestor simțitoare. Că obiceiul este scripturei, prost și fără iscodire, pentru cele ce-s încă nedomerite a face hotărâre.

12. Cei ce priimesc Darul: Orî prin căderi pierd Dumnezeasca sămânță, sau văduvind despre Dumnezeu, prin împărțirea vrăjmașului, ce să tăinuește înlăuntru într-înșii. Și pierderea adecă a Darului, prin lucrarea patimilor; Iară lipsirea cea cu totul desăvârșit, să face prin lucrarea păcătuirilor. Căci că sufletul cel iubitor de patimi, și iubitor de păcate, lipsindu-să, și perzând Darul și văduvind, al patimilor pentru ca să nu zic al dracilor va fi lăcaș, acum și în veacul cel viitor.

13. Lină și blândă a o face pre mânie, (nimica alta) precum este bărbăția și mila. Una adecă prin cei din afară, iar alta pre cei dinlăuntru sfărâmându-î ca pre niște luători de Cetățî.

14. Multora li să pare că lucrează poruncile și călătoresc, iară neajungând încă Cetatea rămân afară. Căci că eșirele dintru Împărăteștile și dreptele cărări, adecă răutățile cele ce sunt aproape de ușile faptelor celor bune, prin neștiință rădicându-le, fără de folos vor călători. Pentru că nu numai nici de lipsire, nici de prea întrecere, ci și de scopos plăcut lui Dumnezeu, și de singură Dumnezeasca voire au trebuință, cei ce caută poruncile. Iar dacă nu, în deșert este osteneala, a nu face dreptate cărările lui Dumnezeu, dupre scriptură. Pentru că la tot lucrul, scoposul lucrului să caută.

15. În cale, adecă prin porunci, caută pre Domnul în inimă. Căci când auzi pre Ioan strigând și poruncind tuturor „căile Domnului a găti, și cărările drepte a le face“ (Mar. 1.3) ¹, poruncile, și inimile, și faptele socotește-le a fi. Pentru că este cu neputință calea dreaptă a poruncilor a să face, și faptă nevinovată, dacă nu va fi îndreptarea inimii.

16. „Toiag, și vargă“ când vei auzi scriptura grăind dupre Prorocul cuvânt (Ps. 22.5) ², judecata și proniea să o socotești a fi. Iară după năravnicul cuvânt, cântarea Psalmilor și rugăciunea. Pentru că judecându-ne de la Domnul cu toiagul pedepsirei, spre întoarcere ne pedepsim. Pară pedepsind pre cei ce să scoală asupra noastră cu toiagul bărbăției cântării Psalmilor, rugăciunea ne întărim. Decă având toiagul și varga în mâna lucrării minții, să nu încetăm pedepsind, și a ne pedepsi, până ce dedesuptul proniei cu totul făcându-ne, vom scăpa de judecata cea de acum, și de cea viitoare.

¹ *Sfânta Evanghelie după Marcu*, 1, 3: „Glasul celor ce strigă în pustie: Gătiți calea Domnului drepte faceți cărările Lui”.

² *Psalmii*, 22, 5: „Toiagul Tău și varga Ta, acestea m-au mângâiat”.

* În mss., Edem, și mai departe „Edemului”. În loc de Eden.

⁵ **17.** Osebit este al poruncilor, a cinsti înainte de-a pururea pre porunca cea cuprinzătoare, adecă pre cea a lui Dumnezeu pomenire; Prin ceea ce grăește „Adu-ți aminte de Domnul Dumnezeuul tău totdeauna“ (2Lege.8.18) ³. Pentru că prin care au perit, prin aceasta și pot a să păzi. Căci că uitarea din început au pierdut Dumnezeasca pomenire înnegrind poruncile, și așa gol de tot binele au arătat pre om.

18. Prin două porunci nevoitorii iarăși vine spre vrednicia dea dintăi: prin ascultare și postire. Fiindcă din nepăzirea acestora, toată răutatea a intrat în neamul omenesc. Și cei ce prin ascultare păzesc poruncile, să întorc către Dumnezeu mai cu vrednicie. Iară care prin postire și prin rugăciune, mai cu zăbavă. Și ascultarea adecă noilor începători este cuviincioasă; Iară postirea, celor de mijloc, și cunoscătorilor, și bărbaților. Pentru că a păzi pre cea prin porunci ascultare lui Dumnezeu nemincinoasă, foarte a puțin este; Și însuși celor cu bărbăție (este lucru) cu oseneală.

19. „Lege a Duhului vieții, dupre Apostolul (Rom. 8.2) ⁴, ceea ce lucrează și grăește în inimă. Precum și scripturii, ceea ce în trup să lucrează. Pentru că aceea adecă, o slobozește pre minte din legea păcatului și a morții; Iar aceasta pre ascuns Fariseu o lucrează, trupește legea făcându-o și înțelegându-o, și pentru ca să se vază poruncile lucrându-le.

20. Pre cea împreună punere a tuturor poruncilor, celor ce împreună să alcătuesc, și să unesc cu legătura întru Duhul; Om a fi o grăesc desăvârșit, sau nesăvârșit după sporirea înainte făcându-să. Și poruncile adecă, ca un trup; Iar faptele cele bune, ca pre niște oase deprinderi ale bunătății; Iară Darul ca pre un suflet viu, și carele să mișcă, și lucrează ca un trup lucrările tuturor poruncilor. Pentru că lenevirea și sârguința, spre vrăstele lui Hristos, prunc s-au desăvârșit arată pre om, și acum și în veacul cel viitor.

21. Cel ce voește a crește trupul poruncilor, laptele cel cuvântător și fără de viclesug al Darului celui ca o maică să va sârgui a-l pofti. Pentru că de acolo să hrănește cu lapte, tot cel ce caută și voește a să crește creșterea cea întru Hristos. Lapte adecă spre creștere: Înțelepciunea din țatele sale ferbinte dându-l pruncilor celor întru Hristos. Iară mierea hranei celor desăvârșiți, spre a sa veselie spre curăție. „Miere, zice, și lapte sub buzele tale“ (Cânt. C. 4.11) ⁵. Lapte adecă pre cea hrănitore și crescătoare; Iară mierea, pre puterea cea curățitoare a Duhului Solomon o au zis. Iar Marele Apostol osăbirea lucrărilor arătând, grăia „Ca pre niște prunci cu lapte pre voi v-am hrănit, iar nu cu bucate“ (1 Cor. 3.2) ⁶.

22. Cel ce caută fără de porunci cuvintele poruncilor, și prin deprindere sau cetire poște a le afla, de asemenea este celui ce umbră în locul adevărului nălucește. Pentru că cuvintele adevărului, întru părtașii adevărului să împărtășește. Iară neimpărtășiții și nedeprinșii adevărului, cuvintele căutându-le, pre cele dintru înțelepciunea cea înnebunită le află. Pre care și „sufletești“ i-au numit Dumnezeescul Apostol (1 Cor. 2.14) ⁷ Duh neavând, măcar deși întru adevăr să laudă.

23. Precum ochiul cel simțitor în carte privește, și din carte să ia înțelegerile cele simțitoare; Așa și mintea când s-ar curăți, și la cea dintru început vrednicie s-ar întoarce, spre Dumnezeu privește, și dintr-însul primește Dumnezeestile înțelegeri: și în loc de carte adecă, are pre Duhul; Iar

³ *Deuteronomul*, 8, 18: „Ci ca să-ți aduci aminte de Domnul Dumnezeuul tău, că El îți dă putere să faci bogăție, ca Să-și țină ca acum, legământul Lui, pe care cu jurământ l-a întărit cu părinții tăi”.

⁴ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 2: „Căci legea duhului vieții în Hristos Iisus m-a liberat de legea păcatului și a morții”.

⁵ *Cântarea Cântărilor*, 4, 11: „Ale tale buze miere izvorăsc, iubit, miere curge, lapte curge, de sub limba ta; mirosul îmbrăcăminte tale e mireasmă de Liban”.

⁶ *Întâia Epistolă către Corinteni*, 3, 2: „Cu lapte v-am hrănit, nu cu bucate, căci încă nu puteați mânca și încă nici acum nu puteți”.

⁷ *Idem*, 2, 14: „Omul firese nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebulie și nu poate să le înțeleagă, fiindcă ele se judecă duhovnicește”.

în loc de condei, cugetul și limba. „Limba mea, zice, este trestie“ (Ps. 44.2)⁸. Iar lumina în loc de cerneală. Decî întingând cugetul în lumină, și lumină săvârșindu-să, scrie cuvintele tainilor întru Duhul întru inimile cele curate ale celor ce ascultă. Atuncea cunoaște cea grăită „cum vor fi credincioșii învățați de Dumnezeu“ și cum învață Dumnezeu pre om cunoștință, duple Prorocie, întru Duhul (Ioan 6.45⁹; Ps. 93.10¹⁰).

24. Lege a poruncilor, pre credința cea fără de mijlocire să o socotești a fi, care să lucrează în inimă. Pentru că prin aceasta toată porunca izvorăște, și lucrează spre a sufletelor luminare. Ale căroro roadele credinții cei adevărate, și aceea ce să lucrează sunt, înfrânarea și dragostea, și sfârșit, cea de Dumnezeu dăruită smerenie, începătura dragostei și întărirea.

25. Slavă nemincinoasă a celor ce sunt, este cunoștința cea adevărată a celor văzute, și a celor nevăzute. A celor văzute adecă, a celor simțitoare; Iar a celor nevăzute, a celor gânditoare și cuvântătoare, și înțelegătoare, și Dumnezești.

26. Hotar al dreptei-credințe este, pre cele două dogme ale credinții, din curățenie a le vedea, și a le cunoaște din sineși: Treimea grăesc, și doimea. Treimea întru unime, și unimea întru Treime, fără de amestecare, și fără de tăere, a o vedea și a o cunoaște. Iară doimea firelor lui Hristos întru un Ipostas. Pre un Fiū și mai întâi de întrupare, și după întrupare a-l mărturisi, fără amestecare slăvindu-să.

27. Ne-naștere, Naștere, și Purcedere, pre cele trei osăbirii, nemișcate și neschimbate ale prea Sfintei Treimi, să cuvine cu blagocestie a mărturisi. A Tatălui celui nenăscut și fără de început. A Fiului celui născut și împreună fără de început. A Duhului celui Sfânt, a celui Purcегător de la Tatăl, și prin Fiul, (precum zice Damaschin) și împreună pururea fiitor dându-să.

28. Singură credința ajunge întru Dar spre mântuire prin porunci lucrându-să întru Duhul, de o am fi păzit, și nu pre cea moartă și nelucrătoare mai înainte cinstindu-o, decât pre cea vie și care să lucrează întru Hristos. Pentru că ajunge credinciosului, închipuirea și vieața credinții cei ce să lucrează întru Hristos. Căci necunoștința, pre credința cea întru cuvânt, pre cea moartă și nesimțitoare, și nu pre credința cea întru Dar, o aū învățat acum cei bine credincioși.

29. Proastă unime este Treimea (adecă simplă), de vreme ce este fără de felurime, și neîmpreună alcătuită: Treime este întru unime. Pentru că Dumnezeu este în trei – Ipostasuri; Având încăpere unul întru altul cu totul neamestecat.

30. Treimecește întru tot, Dumnezeu să cunoaște și să grăește, pentru că este nescris împrejur. Că împreună cuprinzător, și înainte purtător de grijă, A toate este, prin Fiul întru Duhul Sfânt. Și nu este nimenea, (afară de El) saū fără de celelalte grăindu-să și înțelegându-să, orișunde să numește.

31. Precum întru om este: mintea, cuvântul și duhul; Și nici mintea este fără de cuvânt, nici cuvântul este fără de duh. Și una întru alta fiind, și după sineși. Pentru că mintea prin cuvânt vorbește, și cuvântul prin duh să arată. După pilda aceasta, întunecoasă închipuire poartă omul, a nenumitei și întâi închipuitoarei Treimi, pre cea după chip, încă și pentru aceasta arătându-o (adecă pilda).

32. Pentru că mintea, este Părintele; Iară cuvântul, este Fiul. Iară duhul, cu adevărat este Duhul Sfânt, de Dumnezeu purtătorii Părinți prin pildă ne învață, pre cea mai presus de ființă Sfânta Treime, și mai presus de fire dogmatisindu-o, pre unul Dumnezeu în trei Ipostasuri; Credință adevărată, și temeiū al nădejdiī lăsându-ne nouă. Pentru că a cunoaște pre un Dumnezeu, duple scriptură, rădăcină este a nemurirei. Și a ști ținerea unimei cei în trei Ipostasuri, este dreptate întreagă. Saū iară cu cuviință e, pre cea Evanghelicește grăită a o înțalege: „Aceasta este vieața cea

⁸ Psalmii, 44, 2: „Limba mea este trestie de scriitor ce scrie iscusit”.

⁹ Sfânta Evanghelie după Ioan, 6, 45: „Scris este în proroci: «Și vor fi toți învățați de Dumnezeu». Deci oricine a auzit și a învățat de la Tatăl la Mine vine”.

¹⁰ Psalmii, 93, 10: „Cel ce pedepsește neamurile, oare, nu va certa? Cel ce învață pe om cunoștința”.

vecinică, ca să te cunoască pre Tine unul adevăratul Dumnezeu – în trei Ipostasuri –, și pre Iisus Hristos pre carele l-ai trimis – în două firi și voiți –“ (Ioan 17.3) ¹¹.

33. Muncile de multe feluri sunt, precum și răsplătirele bunătaților. Însă sunt sub Iad, după scriptura ceea ce zice „în pământ întunecos și neguros“ (Iov. 10.22) ¹², în pământul vecinicului întunerec, unde păcătoșii locuiesc mai înainte de judecată, și prin hotărâre la acesta să întorc. Pentru că „să se întoarcă păcătoșii la Iad (Ps. 9.17) ¹³ și moartea-i va paște de pre urmă hotărâre și osândă vecinică.

34. Foc, și întunerec, și vierme, și tartar, este cea cuprinzătoare dulce pătimire, și cea sobornicească necunoștință a întunerecului, și gâdilirea aprinderii cea întru toți, și cutremurul, și putoarea cea rea mirositoare a păcatului. Care ca niște arvune, și începături ale muncilor, acum de aicea să arată în sufletele păcătoșilor lucrându-să prin deprindere.

35. Deprinderile patimilor, arvune sunt ale muncilor; Precum și ale Împărăției, sunt lucrările faptelor bune. Însă să cuvine a înțalege, și a chema, pre porunci, lucrări; Iară pre faptele cele bune, deprinderi. Precum și răutățile după desime, deprinderi le grăesc.

36. Deopotrivă sunt dările răsplătirelor, măcar deși la mulți să văd netocmai. Că unora adecă, pre cea vecinică vieață; Iară altora, pre cea vecină muncă, le dăruiește Dumnezeasca dreptate. Pentru că amândoi veacul de acum, bine sau rău trecându-l, după lucruri avea răsplătirele. Iară suma, sau felurimea împărțării, după a patimilor, sau a faptelor bune deprindere și lucrare, vor lua-o.

37. Iazere ale focului sunt, sufletele cele dulci pătimitoare, întru care ca niște noroiu este puțând mirosul patimilor. Pentru că hrănește vierme neadormit al curviei, pre cea poftitoare de neînfrânare a trupului, și șerpă, și broaște, și lipitori ale poftelor celor viclene, pre pângăritele și lovitoarele cu veninul, gânduri, și pre draci. Una ca această stare, de aicea ș-au luat arvuna muncii cei de acolo.

38. Precum începăturile muncilor sunt ascuse în sufletele păcătoșilor, așa și arvunele bunătaților întru inimile dreptilor, și lucrează prin Duhul, și să împărțesc. Pentru că Împărăția Cerurilor este cea îmbunătățită viețuire; Precum și munca este deprindere a patimilor.

39. „Noapte ce vine“ (Ioan 9.4) ¹⁴ este după cuvântul Domnului, cea desăvârșită nelucrare a întunerecului celui viitor. Sau după alt chip, Antihrist, noapte și întunerec, și fiind și înțelegându-să. Sau iarăși după obicinuitul cuvânt, este cea a fieștecăruia lenevire, care ca o întunecare omoară pre suflet, întru somnul nesimțirii. Că precum noaptea a dormi face pre toți, și închipuire este a morții după omorâre; Așa noaptea întunerecului celui viitor, morții și nesimțitorii îi lucrează pre păcătoși, cu beția durerilor.

40. „Judecată a lumii aceștia“ (Ioan 3.12) ¹⁵ după cuvântul Evangheliei, este necredința necredincioșilor, după cea zisă: Iar cel ce nu crede acum s-au judecat; Și aducerile spre sfieală, sau spre întoarcere cele judecătoare ale proniei. Și cea a înainte punerilor noastre, întru cele bune sau rele plecări (cumpănire) după lucrare, după cea zisă „Înstrăinatu-s-au păcătoșii din mitras“ (Ps. 57.3) ¹⁶. Pentru că spre necredință, și pedepsire și faptă, să arată atuncea judecata lui Dumnezeu cea dreaptă. Pre unii, muncindu-i; iară pre alții, miluindu-i; iară altora, cunună, sau muncă le dă. Că

¹¹ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 17, 3: „Și aceasta este viața veșnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos, pe care L-ai trimis”.

¹² *Cartea lui Iov*, 10, 22: „Țara de întuneric și neorânduială unde lumina e totuna cu bezna”.

¹³ *Psalmi*, 9, 17: „Să se întoarcă păcătoșii în iad; toate neamurile care uită pe Dumnezeu”.

¹⁴ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 9, 4: „Trebuie să fac, până este ziuă, lucrările Celui ce M-a trimis pe Mine; că vine noaptea când nimeni nu poate să lucreze”.

¹⁵ *Idem*, 3, 12: „Dacă v-am spus cele pământești și nu credeți, cum veți crede de vă voi spune cele cerești?”.

¹⁶ *Psalmi*, 57, 3: „Înstrăinatu-s-au păcătoșii de la naștere, rălăcit-au din pântece, grăit-au minciuni”.

cei dintăi, sunt necredincioși cu totul; iar cei de al doilea, credincioși, însă sunt leneși, pentru aceasta și cu iubire de oameni să pedepsesc. Iară cei ce să fac desăvârșit întru bunătăți, sau întru răutățile căderilor, vor lua răsplătirele.

41. Nespurcată de nu se va păzi firea, sau de nu se va curăți prin Duhul precum este, întru un trup și Duhul întru Hristos și acum, și întru alcătuirea ceea ce va să fie, este cu neputință a să face. Pentru că petec al vechimei patimilor, a să coasă la haina nouă a Darului (Mat. 9.16) ¹⁷ spre împlinire, puterea Duhului cea cuprinzătoare și unitoare nu are fire.

42. Deopotrivă cinste va avea spre cea întru Hristos închipuire, cel ce pre înnoirea Duhului în Dar o aū luat, și o aū păzit; pre cea mai presus de fire înDumnezeire atuncea cu negrăire pătimindu-o. Pentru că unul în Hristos sau mădularul lui Hristos nu va fi, nefăcându-să de aicea părtaș al Darului; Pre închipuirea adevărului și a cunoștinței, neavându-o întru sineși, dupre Apostolul Pavel (Romani 2.20) ¹⁸.

43. Asemenea este Împărăția Cerurilor, cortului celui de Dumnezeu făcut, după cel Mosaicesc (Evrei 9.6, 7) ¹⁹, în două catapetezme așăzământul veacului celui viitor avându-l. Și în cortul cel dintăi, toți câți sunt Preoți ai Darului vor intra; Iară întru cel de al doilea ca întru un gânditor, numai aceea câți de aicea întru ceața Cuvântării de Dumnezeu Ierarhicește întru săvârșire Treimicește aū slujit, pre Iisus începător și săvârșitor al tainelor, și întâiul începător al Preoților, avându-l mijlocitor către Treime, în cortul carele l-aū înfipt intrând, mai arătat cu razele Acestuia strălucindu-să.

44. „Multe lăcașuri“ aū zis Domnul (Ioan 14.2) ²⁰, pre osăbitele suiri și sporiri înainte ale stării cei de acolo. Una adecă fiind Împărăția, iară multe osăbiri având înlăuntru. Întrucât a fi și cerești și pământești, și după fapta cea bună și după cunoștință, având cătățimea Dumnezeirei. Pentru că „alta este slava Soarelui, alta este al Lunei, și alta a Stelelor, și Stea de Stea să deosăbește întru slavă“, precum zice Dumnezeescul Apostol (1Cor. 15.41) ²¹ măcar deși toți întru o Dumnezească tărime strălucesc.

45. Împreună petrecători să face cu Îngeri, puțin cevași și fără de trup ca un nesticăcios, cel ce pre minte o aū curățit prin lacrimi, și sufletul l-aū învieat de aceea prin Duhul, cu vederea, și înfocată icoană a Dumnezeștii frumuseți aū făcut pre chipul său cel cu firea de tină; Dacă adecă este nesticăciunea trupurilor, lipsirea umezelilor și a grăsimelor.

46. Pământesc va fi trupul nesticăciuneii, fără umezele, și fără grăsimi (sau grosime), negrăit prefăcându-să dintru cel sufletesc în trup Duhovnicesc. Întrucât a fi și trup pământesc și Ceresc, prin suptirătatea vederii cei înDumnezeite. Că în cel fel s-aū zidit dintru început, întru acest fel va și înviea. Pentru ca să fie împreună cu chipul chipului Fiului Lui Dumnezeu după întreaga împărtășire a Dumnezeirei.

47. Pământ al blânzilor este împărăția Cerurilor, sau viețuirea cea cu Dumnezească bărbăție a lui Iisus Fiul lui Dumnezeu, întru care ne-am suit, sau ne suim, dintru care a doua oară ne-am zidit: luând pre cea întru Dar naștere a punerii de fii, și pre cea prin înviere înnoire. Sau iarăși, pământ Sfânt, este firea cea

¹⁷ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 9, 16: “Nimeni nu pune un petec de postav nou la o haină veche, căci, peticul acesta, ca umplutură, trage din haină și se face o ruptură și mai rea”.

¹⁸ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 20: “Povățuitor celor fără minte, învățător celor nevârșnici, având în lege dreptarul cunoștinței, și al adevărului”.

¹⁹ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 9, 6-7:

“6. Astfel fiind întocmite aceste încăperi, preoții intrau totdeauna în cortul cel dintăi, săvârșind slujbele dumnezeiești; 7. În cel de-al doilea însă numai arhiereul, o dată pe an, și nu fără de sânge, pe care-l aduce pentru sine însuși și pentru greșelele poporului”.

²⁰ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 14, 2: “În casa Tatălui meu multe locașuri sunt. Iar de nu, v-aș fi spus. Mă duc să vă găsesc loc”.

²¹ *Întâia Epistolă către Corinteni*, 15, 41: “Alta este strălucirea soarelui și alta este strălucirea lunii și alta strălucirea stelelor. Căci stea de stea se deosebește în strălucire”.

înDumnezeită. Saū poate este aceasta și curățindu-să, spre pământesteți, după vrednicia unora ca acestora pământul acesta. Saū după altă chibzuire, pământ de care să moștenește de cei ce sunt cu adevărați Sfinți, liniștea cea neînvaluită, Dumnezeasca alinare cea mai presus de minte, întru care se va sălășlui neamul dreptilor, nimic dintru cele ce sunt turburându-î, saū clătînându-î pre dânșii.

48. Pământ al făgăduinții, este nepătimirea: Dintru care izvorăște ca, mierea și ca laptele, veseliea Duhului.

49. Cuvânt, Sfinții vor găsi întru sineși în taină, în veacul cel viitor, pre cel înlăuntru pus prin Sfântul Duh, afară glăsuindu-să.

50. Dacă nu vom cunoaște în ce fel ne-aū făcut pre noi Dumnezeū, nu vom cunoaște în ce fel ne-aū lucrat pre noi păcatul.

51. Întocmai după vrăstă sunt întru Duhul, câți plinirea săvârșirei lui Hristos de aicea o aū luat (Efes. 4.13).

52. Ale căroră sunt ostenelele, ale acelora și plățile. Iară cătățimea, saū felurimea, adecă măsura în ce fel este, rânduiala și starea o arată acolo prin împărtășire.

53. Minți „întocmai cu Îngerii, zice, vor fi“ (Mat. 22.30)²² fiii învierii lui Hristos cu nesticăciunea și cu înDumnezeirea, Sfinții.

54. Întru veacul cel viitor, Îngerii și Sfinții, zic, sporind înainte întru adăogirea darurilor, niciodinioară vor înceta, saū vor slăbi, bunătățile cu dorire căutându-le. Pentru că slăbire saū măi împuținare, saū schimbare din bunătate spre răutate, veacul acela nu are.

55. Bărbat desăvârșit socotește a fi acum, pre cel ce ca cum întru o arvună, aū luat întru sine pre asemănarea vrăstelor lui Hristos (Efes. 4.13)²³; Iară pre cel desăvârșit întru cel viitor, îl arată puterea înDumnezeirei.

56. Întocmai are cei împreună de un chip, și vrednicia și Dumnezeirea în veacul cel viitor, cel ce întru bunătate de aicea este desăvârșit către vrăstele Duhului.

57. Slavă adevărată pre cunoștință, saū pre vederea Duhului, o grăesc a fi; Saū și pre cea a dogmelor adevărată cunoștință a credinții cei adevărate pricepere.

58. Însăpăimântare este, rădicarea cea de tot a puterilor sufletului, spre cele împreunate și cunoscute slavei cei cu mare cuviință. Saū iarăși, însăpăimântare este, întinderea cea curată, și cu totul întreagă, spre puterea cea nemărginită întru lumină. Iară unire este, nu numai răpirea puterilor sufletului către Cer, ci și uimirea cea cu totul dintru singură simțirea. Iară cea îndoită dragoste înfocată este, beția cea mișcătoare a dorirei duhului.

59. Cu adevărat două sunt dragostele cele umilicioase întru Duhul: cea înlăuntru în inimă, și cea însăpăimântătoare. Pentru că una este, a celor ce încă să luminează; Iară ceialtă, a celor ce întru dragoste s-aū săvârșit. Iară amândouă, prin mintea care să lucrează o scot afară din simțire: De vreme ce Dar Dumnezeesc este beția către cel mai bun, a celor după fire cugete ale Duhului, prin care și simțirea din ținere să lipsește.

60. Începătură și pricină a gândurilor este, pomenirea cea proastă; Care s-aū despărțit dintru un chip, prin călcarea poruncii omului, prin care și pre cea Dumnezească o aū pierdut, împreună alcătuită din prost. Și în multe chipuri dintru un chip cu puterile sale făcându-să, aū pierit.

61. Vindecare a pomenirei cei întâi născute, dintru cea vicleană pomenire a gândurilor celor născătoare de pierzare este, întoarcerea ei spre prostimea cea dintăi. Pentru că unealtă a răutății este, neascultarea. Care nu numai pre pomenirea cea prostă a sufletului care este către cel bun, o aū pierdut,

²² *Sfânta Evanghelie după Matei, 22, 30*: “Căci la înviere, nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii lui Dumnezeu în cer”.

²³ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel, 4, 13*: “Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos”.

ci și pre toate puterile și le-au stricat: Pre cele după fire dorinți, care sunt spre facerea bunătăților înnegrindu-le. Însă vindecă (această) pomenire cu adevărat, întărită fiind Dumnezeasca pomenire cea petrecătoare prin rugăciune, dintru cea după fire, spre cea mai presus de fire, amestecată fiind cu Duhul.

62. Pricinele patimilor adecă sunt, faptele cele după păcat; Iară ale gândurilor, sunt patimile; Iară ale nălucirelor, sunt gândurile; Iară ale cugetelor, este pomenirea; Iar a pomenirei, este uitarea; Iar a uitării este născătoare, neștiința; Iar a neștiinții, este trândăviea; Iară pre trândăvie o naște, dorința poftelor; Iară a poftelor maică este, mișcarea schimbării; Iar a mișcării, este lucrarea faptei; Iar faptă este, poftire nesocotită a răului, și dragoste a simțitoarelor și a simțirelor.

63. În partea cea cuvântătoare, sunt gândurile; Iară întru cea mânioasă, sunt patimile cele în chipul hearelor; Iar întru cea poftitoare, sunt pomenirele poftei cei dobitocești. Iară întru cea socotitoare, cugetele răsar și lucrează.

64. Curgere de râu este năpădirea gândurilor celor viclene, întru care este asupreală; Cu care și împreună alcătuirea păcatului, ca o undire de apă ce să învâluește să face, pre inimă acoperindu-o cu totul.

65. Noroiu al adâncului să socotești, dulceața cea umezicioasă sau tina curviei, saū și pre însărcinarea lucrurilor celor materialnice. Dintru care îngreindu-să mintea cea pătimașă, întru adâncul desnădăjduirei să afundă pre sineși cu gânduri.

66. Gânduri de multe ori, și pre cuvintele lucrurilor scriptura le grăește, precum și pre cuvinte, înțălegeri; și dimprotivă pre înțălegeri, cuvinte. Iar aceasta să face, de vreme ce mișcarea unora ca acestora, duple sineși este nematerialnică; Însă închipuește prin lucruri întru chip și să preface, și așa ceea ce au asuprit, prin arătarea cea de față, să cunoaște și să grăește.

67. Gândurile, cuvinte sunt ale dracilor, și înainte mergători ai patimilor, precum și cuvintele și înțălegerile sunt ale lucrurilor. Pentru că este cu neputință bine saū rău a lucra, ne năvălind mai întâi gândul saū, de vreme ce gândul este pornire nearătată a asuprelei, a orice fel de lucruri.

68. Materia lucrurilor, naște pre gândurile cele goale. Iară asupreală cea drăcească, pre cele viclene le cioplește. Decī osăbire au cele firești, din cele afară de fire și mai presus de fire cuvinte și gânduri, după asemănare.

69. Întocmai lucrează spre cea întru netăere schimbare, cele firești, spre cele afară de fire. Iară cele după fire, spre cele mai presus de fire drept abătându-să. Și pricină sunt spre schimbarea și nașterea cea întru dănsale, ale celor drăcești adecă, cele din materie; Iară ale celor materialnice, cele din asupreală. Asemenea și ale celor Dumnezeești sunt cele firești, și cele firești, ale celor mai presus de fire sunt născătoare. Pentru că fieștecare spre neamul cel dimpreună, pre a sa schimbare o are pornitoare. Împătrit fiind împărțită pricina și nașterea.

70. Să însămnează, cum că mai înainte de gânduri, sunt puse pricinele; Iară mai întâi de năluciri, sunt gândurile; Și mai întâi de patimi, sunt nălucirele; Iară mai înainte de draci, sunt patimile: Ca un lanț oarecare și rânduială, întru duhurile cele fără de rânduială ale vicleșugurilor, una de alta fiind ținute s-au atârnat. Însă nici lucrează de sineși, ci de la draci să lucrează. Pentru că nici gândul să pune înainte vreodată, nici nălucirea să face Idol, nici patimile lucrează, fără de cea prin taină ascunsă drăcească putere. Pentru că deși au căzut Satana sfărămându-să, ci mai mult să întărește prin trândăvie asupra noastră lăudându-să pentru noi.

71. Închipuesc pre mintea noastră, iară mai vartos să închipuesc de sineși și nouă, și pun înainte după deprinderea patimii cei ce stăpânește și lucrează în suflet. Pentru că pricină spre facerea idolului, pre deprinderea patimii draci o au câștigat. Decī în multe feluri și în multe chipuri năluciri întru trezvie și în somn ne arată nouă. Pentru că să închipuesc prin închipuire draci poftirei: uneori în cai turbați spre partea femească și înfocați cu chipurile, iar alteori în Jidovi ai necurăției mai ales. Iară ai mâniei: uneori în păgâni, alteori în Lei. Iară ai fricei: în Ismailtenī, și a curviei, în Idumei; Iară a băuturii cei multe și ai neînfrânării, în Agarenī; Iară ai lăcomiei, uneori

adecă în Lupi, iar alteori, în pardali *. Iară ai vicleșugului: în șerpî, în năpârcî, și în vulpî. Iară ai nerușinării, în câini; Ai trândăviei, în mâțe. Iară este când și ai curviei, uneori în șerpî, alteori în corbî și în croncani. Iară ca niște paseri, draci, celor sufletești, și mai vartos cei din văzduh, prefăcându-să. Și are pricina nălucirea în trei feluri, chipurile duhurilor schimbându-le; după cele cinci puteri ale sufletului, întreită și nălucirea a fi: adecă, în paseri, în fiare, și în dobitoace. (Punându-să) lângă partea cea poftitoare, cea mânioasă, și cea cuvântătoare, puteri ale sufletului (fiind). Pentru că cei trei boeri ai patimilor, de-a pururea să intrarmează asupra celor trei. Și spre care patimă s-au prefăcut sufletul, către aceasta după cea dimpreună rudenie să închipuesc nouă și să apropie.

72. Ca focul, de multe ori ca cărbunii, draci dulceții să apropie. Pentru că duhurile cele iubitoare de dulțuri, pre partea cea poftitoare o aprinde, iară pre cea iuțoasă o turbură, și pre cea socotitoare turburându-o întunecă pre suflet. Pentru că a aprinderii, și a turburării, și a întunecului, pricină este, dulceața, doamna patimilor.

73. Noape a patimilor este, întunecul necunoștinții. Saū iarăși, noapte este, a patimilor celor născătoare, stăpânirea, întru care împărătește începătorul întunecului. Și întru carele fiarele țării, paserile Cerului, și cele ce să târască ale pământului, închipuit grăindu-să; Duhuri răcnind, caută a ne răpi pre noi spre mîncarea lor (Ps. 103. 18–22)²⁴.

74. În vremea lucrării patimilor, gândurile adecă unele merg înainte, iară altele pre urmă. Și gândurile merg înaintea nălucirelor, iară patimile urmează nălucirelor. Și patimile merg înaintea dracilor, iară draci urmează patimilor.

75. Începătură și pricină a patimilor este: cea afară de trebuință. Iară a cei afară de trebuință, este abaterea. Iară a abaterii, este plecarea deprinderii cei de voe; Iară a vorei este cercare, saū ispitire, asuprea; Iară a asuprelei, sunt draci, sloboziți fiind prin Pronie, a arăta pre însuși stăpânirea de sine a noastră în ce fel este.

76. Otravă a boldului păcatului spre moarte este, deprinderea cea pătimașă a sufletului. Pentru că cel ce s-a unit cu patimile de bună voe, nemîșcat și neschimbat are năravul.

77. Patimi să grăesc prin multe chipuri. Ele să despărțesc în trupești și sufletești. Cele trupești să desparte în dureroase și păcătuitoare; Cele dureroase să desparte în bolnăvicioase și în pedepsitoare. Iară cele sufletești: în mânioase, în poftitoare, și în cuvântătoare (saū gânditoare); Cele cuvântătoare să desparte în nălucitoare și în socotitoare. Dintru acestea adecă unele sunt după cea afară de trebuință vore; Iară altele după nevoe fără de voe, ca niște patimi ce să grăesc neprihănitore, care și urmări, și osebirii firești ale deprinderii le-au numit Părinții.

78. Altele sunt patimile cele trupești, și altele cele sufletești; Altele sunt cele ale mâniei, și altele ale poftirei. Altele ale cei cuvântătoare, și altele ale minții și ale cugetului. Însă să împărtășesc unele cu altele, și împreună lucrează unele cu altele. Adecă, cele trupești, spre cele ale poftirei; Iară cele sufletești, spre cele ale părții cei mânioase. Și iarăși cele cuvântătoare (saū gânditoare), spre cele înțelegătoare, și cele înțelegătoare, spre cele ale cugetului și ale pomenirii patimi.

79. Ale mâniei adecă patimi sunt: Iuțimea, amărăciunea, strigarea, iuțimea fierei, îndrăsneala, îngâmfarea, trufiea, și orice alta. Iară a poftirei: lăcomiea, neînfrânarea, neșinerea, nesațiul, iubirea de dulțuri, iubirea de argint, și iubirea de sine cea mai cumplită decât toate. Iară cele trupești:

* pardali, de la *pardos* cum apare și în *Biblia de la 1688*, în *Apocalipsis a lui Ioan Bogoslavul* (Ioan Botezătorul), ed. cit., p. 927.

²⁴ *Psalmii*. 103. 18-22:

“18. Săturase-vor copacii câmpului, cedrii Libanului pe care i-ai sădit; acolo păsările își vor face cuib.

19. Locașul cocostârcului în chiparoși. Munții cei înalți adăpost cerbilor, stâncile scăpare iepurilor.

20. Făcut-ai luna spre vremi, soarele și-a cunoscut apusul său.

21. Pus-ai întuneric și s-a făcut noapte, când vor ieși toate fiarele pădurii;

22. Puii leilor mugesc ca să apuce și să ceară de la Dumnezeu mîncarea lor”.

curviea, prea curviea, necurăția, nestâmpărarea de rușine, nedreptatea, îndrăcirea pântecelui, trândăvirea, înălțarea, iubirea lumii, iubirea de viață, și orice alt ar fi. Iară cele ale părții cei cuvântătoare sunt: necredința, hulirea, răutatea, osândirea, defăimarea, facerea râsului, fățarnicia, minciuna, cuvântarea de rușine, cuvântarea de nebunie, batjocorirea, arătarea, plăcerea oamenilor, înălțările, jurământul mincinos, cuvântarea în deșert, și celelalte. Iară cele ale minții: Părerea, înălțarea, marea laudă, pricirea, pizma, plăcerea de sineși, cuvântarea împotrivă, neascultarea, nălucirele, inchipuirele, iubirele de arătări, iubirea de slavă, mândria ca întâi și pre urmă a tuturor răutăților. Iară cele ale cugetului sunt acestea: Răspândirele împrejur, înălțările în sus, robirele, întunecarea, osăbirea, aducerile, asuprelele, împreună alcătuirile, cumpănirile, abaterile, zburările, și cele de asemenea acestora. Decă ca întru un hotar a zice, toate relele cele afară de fire, împreună cu cele trei puteri ale sufletului s-au amestecat; Precum și bunătățile, întru acestea și toate împreună sunt după fire.

80. O! grăirea cea mare a lui David către Dumnezeu, dimpreună cu îngrozire! „Minunată s-a făcut știința Ta de la mine, grăind, pentru că nu pociu spre dânsa“ (Ps. 138.6)²⁵, mai puternică fiind și neajunsă, măi presus de a mea neputincioasă cunoștință și putere spre mine. Cum și trupul acesta necuprins după alcătuirea zidirei fiind, Treimicească întru fieștecăre chip, și una avându-și alcătuirea mădulărilor și a părților sale, și prin numărul al șaptelea, al doilea constindu-să, care vreme și fire arată după cei numărători, întruat a fi și acesta întru slava lui Dumnezeu, unealtă arătătoare a Treimiceștii mării cuviinți, firește cuvântându-să după legile cele arătate ale firei.

81. Legi ale firei sunt, împreună alcătuirile mădulărilor, care să lucrează cele cu felurime așazate. Pre care și osăbirii cuvântul le-au numit, ca pre niște părți multe ale osăbirelor sale. Saū iarăș, lege firească este, lucrarea fieștecăruia chip și mădular întru putere. Pentru că precum Dumnezeu pre toată zidirea, așa și sufletul pre mădulările trupului, și le lucrează și le pornește pre fieștecăre spre cea a sa lucrare. Însă să cuvina a căuta, cu ce cuvânt pre mânie și pre poftire, uneori purtătorii de Dumnezeu bărbați, le grăesc a fi ale trupului, iar alteori puteri ale sufletului? Și zicem, cum că nici o neglăsire a cuvintele Sfinților, lângă cei ce cu de-amăruntul le știu pre dânsle; Ci amândouă sunt adevărate, și după cuviință numirele le schimbă foarte cu înțălepciune, pentru facerea cea negrăită a amândorora spre a fi, după chipul ființii cei dimpreună. Întrucât ar fi săvârșit sufletul de aicea, iară trupul nesăvârșit pentru creșterea cea hrănitore. Că sufletul după sine, are și putere a poftirei cei poftitoare, și mânie către bărbăție pornitoare a dorului, din zidirea sa cuvântător și înțălegător fiind zidit. Pentru că nu s-au zidit împreună cu dânsul mânie necuvântătoare, și poftire fără de minte; precum nici un trup mai întâi. Ci zidit fiind nesticăcios, era fără de umezeli, dintru care mâniea și poftirea cea de feară a urmat. Că după neascultare, căzând întru stricăciune și grosime a celor necuvântătoare, de nevoe și mâniea și pofta acestora într-însul aū căzut. Că pentru aceasta să împotrivește voirea trupului, sufletului, și după mânie și poftire când stăpânește. Iară când s-ar supune muritorul celui cuvântător urmează spre lucrarea bunătăților sufletului. Că când s-aū frământat împreună, și cu amestecare s-aū făcut cu sufletul osăbirele cele trupești aduse de afară, atuncea ne-am asemănat dobitoacelor, plecându-ne legii păcatului, pentru nevoia firei, dobitoc din cuvântător, și fiară, din om făcându-ne.

82. Precum sufletul prin insuflare fiind zidit cuvântător și înțălegător prin suflarea cea de viață, mânie și poftă dobitocească n-aū zidit Dumnezeu împreună cu dânsul. Ci putere a dorirei poftitoare, și bărbăție doritoare a tragerii cei către Dânsul. Așa nici în trup, zidindu-l, mânie și poftă necuvântătoare la început aū pus. Că pre urmă acestea, prin neascultare le-aū luat la sine, muritor, stricăcios și dobitocesc făcându-să, cu care s-aū și asemănat. Că trupul, zic grăitorii de Dumnezeu,

²⁵ Psalmii, 138, 6: „Minunată este știința Ta, mai presus de mine; este înaltă și n-o pot atinge”. Am decalat cu o cifră de la stihul 5 la stihul 6 trimiterea din mss. pentru a corespunde citatului din text.

nesticăcios s-a zidit, în ce fel și va înviea. Precum și sufletul nepătimaș, măcar deși priimitor patimilor s-a făcut. Însă s-a stricat amândoi, și s-a amestecat, prin cea prea firească lege a încăperii și a împărtășirii, unul întru altul, adecă sufletul și trupul; Sufletul cu patimile, și mai vârtos cu dracii înființându-să, iară trupul dobitoacelor celor necuvântătoare, prin lucrarea așăzământului asemănându-să, și prin ținerea stricăciunei. Și întru una puterile amândorora făcându-să, un dobitoc necuvântător, și fără de minte, cu mâniea și cu pofta făcându-să, s-a săvârșit. Și așa „s-a alăturat, după scriptură, dobitoacelor, și după tot chipul s-a asemănat lor“ (Ps. 48.12) ²⁶.

83. Începătură și facerea bunătăților, este înainte punerea cea bună, adecă poftirea binelui; precum Dumnezeu este pricină și izvor a tot binele. Iară începătura binelui, este credința; și mai vârtos Hristos. Piatra credinții. Pre care ca pre o începătură și temelie îl avem tuturor bunătăților, întru carele ne-am suit, și pre carele ne și zidim, și zidim tot binele. Această piatră este din capul unghiului (1 Pet. 2. 6) ²⁷, care ne leagă pre noi împreună cu sineși, și „mărgăritarul cel de mult preț“ (Matei 13. 46) ²⁸, pre carele căutându-l Monahul cel ce a intrat întru adâncul liniștei, toate voile cele ce sunt la dânsul le vinde, prin ascultarea poruncilor, ca să-l agonisască pre el.

84. Potrivire a bunătăților, una către alta, și toate întru una să adună, și un hotar și chip al bunătății împlinesc. Că sunt bunătăți, și este bunătate decât bunătățile mai mari, ca niște cuprinzătoare și împreună țitoare ale celor mai multe, sau și ale tuturor. Precum este: Dumnezeasca dragoste și smerenia, și Dumnezeasca răbdare. Că zice Domnul pentru aceasta „întru răbdarea voastră veți câștiga sufletele voastre“ (Luca 21. 19) ²⁹: „Și nu ați zis întru postul vostru, sau întru privigherea voastră, Ci „întru răbdarea voastră veți câștiga sufletele voastre“. Însă zic pentru răbdarea ceea ce după Dumnezeu să face, pentru Împărăteasa bunătăților, pentru temelie vitejilor. Că aceasta este, aceasta, pacea cea întru războaie, liniștea cea întru vifor, întemeerea cea neștrămutată întru cei ce o îndreptează pre dânsa, pre care nu arme, nu arce și gârzi, nu ostășimii fiind slobozite, nu singură întrarmarea dracilor, nu pâlcurile cele întunecate ale împotivnicilor, vor putea a vătăma pre cel ce o a câștigat pre aceasta întru Hristos Iisus.

85. Faptele cele bune, măcar deși sunt născătoare unele altora, ci dintru cele trei puteri ale sufletului toată nașterea o a, afară de cele Dumnezești. Pentru că pricină și începătură acelor patru de un neam întru cele firești, și acelor Dumnezești bunătăți, din care și întru care celelalte să alcătuesc împreună, zic: a înțelegerii, a bărbăției, a întregii înțelepciunii, și a dreptății este: Dumnezeasca înțelepciune cea de Duhul mișcată, a Cuvântătorilor de Dumnezeu împătrit mișcându-se în minte. Însă nu le lucrează toate împreună, ci osăbit pre fieștecăre în vremea ei precum voește. Și pre înțelegere, ca pre o lumină; Iară pre bărbăție, ca pre o putere iute și de-a pururea mișcătoare suflare; Pre ceilaltă, ca pre o sfințitoare și curățitoare putere; Și pre alta, ca pre o rouă a curățeniei veselitoare, și a arsuri patimilor răcoritoare. Și pre fieștecăre, fieștecăruia, precum s-a grăit mai înainte, celui desăvârșit, săvârșită și lucrarea după chip o dă.

86. Sănătate desăvârșită sufletului, nu dăruiește izvodirele cele dintru a sa sânguință ale faptelor bune, de nu acestea înființat prin deprindere întru Dar vor veni. Pentru că fieștecăre are Dar deosebit al lucrării întru sineși, prin deprinderea și firea bunului. Și când s-ar da nouă, neschimbată, și neștrămutată de atuncea să păzește. Pentru că ca pre un suflet viu are pre Darul Duhului întru mădulările sale, ca să le lucreze pre dânsule. Pentru aceasta și mort să face tot soborul faptelor bune

²⁶ Psalmii, 48, 12: „Și omul, în cinste fiind, n-a priceput; alăturatu-s-a dobitoacelor celor fără de minte și s-a asemănat lor”.

²⁷ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, 2, 6: “Pentru că scris este în Scriptură: «Iată, pun în Sion Piatra din capul unghiului, aleasă, de mare preț, și cel ce va crede în ea nu se va rușina»”.

²⁸ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 13, 46: “Și aflând un mărgăritar de mult preț, s-a dus, a vândut toate câte le avea și l-a cumpărat”.

²⁹ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 21, 19: “Prin răbdarea voastră, veți dobândi sufletele voastre”.

fără de acesta. Și celor ce li să pare a le avea desăvârșit, să le îndreptează pre dânsule, acestea luiși, singure numai umbre și chipuri ale binelui, iară nu ale adevărului închipuește.

87. Deci patru sunt faptele bune cele sobornicești: înțelegerea, bărbăția, întreaga înțelepciune (sau cumpătatea) și dreptatea. Iară opt, sunt cele ce după prea întrecere și lipsire a acestora aproape urmează; Care adecă răutățile la noi sunt, iară fapte bune lângă cei din lume, și să grăesc și să înțeleg. Adecă ale bărbăției sunt: îndrăzneala și frica. Ale înțelegerii: vicșugul și necunoștința. Ale întregii înțelepciunii: neținerea și împietrirea. Ale dreptății: agoniseala a cea multă și nedreptatea, adecă averea cea mai puțină. Pentru că în mijlocul (lipsirei și al întrecerii), fapte bune sunt: Nu numai cele sobornicești, și firești, și cele afară de toată lipsirea și prea întrecerea, ci și bunătățile cele lucrătoare. Și unele adecă, înainte alegerea, prin îndreptarea științii; Iară altele, abaterea și părerea, împreună lucrătoare le-au câștigat. Că acestea cum că sunt fapte bune de mijloc ale îndreptării, martor este parimia așa grăind „Și vei îndrepta toate căile bune“ (Pilde 2. 9)³⁰. Deci toate întru aceste trei puteri ale sufletului împreună sunt alcătuite, întru care să nasc și să zidesc. Căci ca pre o temelie pre cele patru sobornicești le au, și mai vartos pre Hristos al zidirei lor. Că cele firești, prin cele lucrătoare de iznoavă să curățesc; Iară cele Dumnezești și mai presus de fire, după dăruire să dă întru bunătatea Duhului.

88. Din bunătăți unele adecă sunt lucrătoare, iar altele firești, iar altele Dumnezești și ale Duhului. Și cele lucrătoare sunt ale înainte punerii, iar cele firești, ale izvodirei; iar cele Dumnezești ale darului.

89. Precum are sufletul nostru pre cea a faptelor bune naștere, așa și pre cea a patimilor. Ci pre cea a bunătăților, adecă după fire; Iar pre cea a răutăților, afară de fire obicnuește a le naște. Că pricină are sufletul, spre nașterea binelui, sau a răului, pre plecarea voirei, ca pre oarecare bold către slove, sau a cumpenii punerea cea mai presus, ori încotro s-ar abate, pre aceasta lucrătoare împreună o primește la sineși și lucrează. Pentru că înainte punerea este zăcând de desuptul a amândorora lucrurilor; De vreme ce și pre acestea și pre acelea întru sineși le poartă. Pre una adecă prin naștere, iar pre ceialtă, prin singură de sineși plecarea voirei.

90. „Tinerele“ numește scriptura (Cânt. C. 1. 2)³¹, pre faptele cele bune, pentru împreunarea amestecată a acestora, care să face către suflet, și întru un trup și Duh împreună cu dânsul să vede. Pentru că chip al dragostei este, cea a tinerelii vedere; Și semn al curățeniei și al sfințeniei este chipul Sfințelor Fecioarelor acestora. Pentru că obicei este Darului, pre cele Dumnezești a le închipui către aceea ce s-au înființat, și spre rudenia cea dimpreună fără de înșalare întru cei ce pot a face chipul, obicnuește din fire.

91. Deci opt sunt ca niște întâi stăpânitori, ai tuturor patimilor: Trei adecă cei mari, cel al îndrăcirii pântecelui, cel al iubirei de argint, și al mării deșarte. Iar cinci următorii acestora: Cel al curviei, al iușimeii, al mahniciunei, al trândăviei, și al mândriei. Așa sunt și cele protivnice acestora cuprinzătoare trei fapte bune: Înfrânarea, necâștigarea și smerenia. Dimpreună cu care sunt și cele ce urmează acestora: curățenia, blândea, bucuria, bărbăția și defăimarea de sine, și toată urmarea faptelor bune. Iară puterea, și lucrarea, și priceperea cea osăbită a fieștecăruia bunătăți, sau răutăți, a o deprinde și a o cunoaște, nu este a tot celui ce voește, ci a celui ce face și pătimește cu lucrul și cu cuvântul, și au luat de la Duhul darul științei și al socotelii.

92. Din bunătăți, unele adecă lucrează, iară altele să lucrează. Și lucrează adecă acestea întru noi viind: în ce vreme să cuvine, și când, și pre cât voesc, și precum. Iară le lucrăm pre acestea noi,

³⁰ *Pildele lui Solomon*, 2, 9: „Atunci tu vei înțelege dreptatea și buna judecată, calea cea dreaptă și toate potecile binelui”.

³¹ *Cântarea Cântărilor*, 1, 2: „Miresmele tale sunt balsam mirositor, mir vărsat este numele tău; de aceea fecioarele te iubesc”.

dupre înainte voire și după deprinderea cea obișnuită a istețimei noastre. Ci însă acelea înființate; iară noi cu închipuire, către nărav închipuindu-ne. De vreme ce închipuire este, chipul tuturor lucrărilor noastre, către cele de acolo întâi închipuite. Fiindcă de puținii foarte înființat ele gânditoare să împărtășesc, mai înainte de ceea ce va să fie nesticăcioasă îndulcire. Pentru că pre ostenele de aicea și pre chipuri; Iară nu pre singure faptele cele bune, întru adevăr le lucrăm și le priimim.

93. Preoțește lucrează Evanghelia după Pavel (2 Tim. 4. 5)³² cel ce poate a să împărtăși și a împărtăși prin lucrare și altora luminarea lui Hristos ca pre oarecare sămânță Dumnezească pre cuvânt, în brazdele cele sufletești, ale celor ce ascultă pre dânsul îl pune. „Cuvântul vostru, zice, să fie dres cu sarea cea Dumnezească a bunătății“ (Col. 4. 6)³³, pentru ca să dea Dar, celor ce îl ascultă cu credință. Și „plugari, și țarină“ (2 Tim. 2. 6)³⁴ pre învățători, și pre cei ce să învață zicându-i, îi arată foarte luminos. Pre învățători adecă, ca pre niște arători și sămănători ai Dumnezeescului cuvânt, Iară pre cei ce să învață, ca pre niște pământ al faptelor celor bune, aducător de roadă gras și cu bun spic. Pentru că lucrarea cu sfințenie, cu totul adevărată, nu numai lucrarea celor Dumnezești, ci și împărtășirea bunătăților și darea.

94. De multe feluri este cuvântul, cel ce prin cea înainte aducere spre învățătură esă afară, și în multe feluri din multe năravuri, să adună din patru chipuri: unul, din învățătură; altul, din cetire; Altul, din faptă; Și altul, din Dar. Și precum apa una este cu firea, însă să preface și să schimbă, după osebita materie ceea ce zace de desuptul pământului întru a sa felime, întrucât prin gustare înțelegându-să: Una adecă a fi amară, iar alta dulce, și alta sărată și puturoasă. Așa după obișnuita deprindere a fieștecăruia cuvântul, eșind și schimbându-să, prin lucrarea să cunoaște și folosința o dă.

95. Iară de vreme ce cuvântul s-a dat spre îndulcirea a toată firea cea cuvântătoare, ca niște bucate oarecare multe osebite, dulceața acestora, sufletul osebit o priimește și o simte. Pentru că are pre cuvântul cel meșteșugit, ca pre un învățător, spre obicei închipuindu-l pre el. Iară pre cel al cetirei, ca pre o apă a odihnei hrânindu-l. Pre cel al faptei, ca pre un loc al verdeții îngrășându-l. Și pre cel al Darului ca pre un păhar îmbătându-l pre dânsul și veselindu-l (Ps. 22. 7)³⁵. Iară pre cea negrăită bucurie a Darului, ca un unt-de-lemn care veselește fața (stih 6)³⁶ și luminoasă o arată.

96. Cu adevărat nu numai ca pre o vieață are sufletul pre acestea întru sineși, ci când și de la alții le aude pre acestea spre învățătură, le simte, când înaintea amândorora povățuește dragostea și credința. Unul adecă cu credință ascultând, iară celălalt cu dragoste învățând, fără de înălțare și slavă cuvintele faptelor bune făcându-le. Pentru că pre cuvântul cel din învățătură adecă, ca pre un învățător îl priimește. Iară pre cel din cetire, ca pre un hrănit. Pre cel din faptă, ca pre un pus înlăuntru, ca pre un prea dulce împodobitor de mireasă. Și pe cel luminător al Duhului, ca pre cel ce îl unește pre dânsul cu Mirele Cuvântului, și care îl veselește. Că tot graiul carele esă prin gura lui Dumnezeu, sunt cuvintele cele ce au eșit din gura Sfinților prin Duhul, saū cea prin lucrare prea dulce suflare a Duhului; Întru care să desfătează nu toți, ci singuri cei vrednici. Iară de vreme ce și hrană au pre cuvânt cei cuvântători, aicea adecă cei ce arătat să veselesc dintru cele ale Duhului, puținii sunt foarte. Că cei mulți, numai pre chipurile Duhovniceștilor cuvinte, prin pomenire, și le

³² *Epistola a doua către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 5: “Tu fii treaz în toate, suferă răul, fă lucru de evanghelist, slujba ta fă-o deplin!”.

³³ *Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 6: “Vorba voastră să fie totdeauna plăcută, dresă cu sare, ca să știți cum trebuie să răspundeți fiecăruia”.

³⁴ *Epistola a doua către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 6: “Cuvine-se ca plugarul ce se ostenește să mănânce el mai întâi din roade”.

³⁵ *Psalmii*, 22, 7: “Și mila Ta mă va urma în toate zilele vieții mele, ca să locuiesc în casa Domnului, întru lungime de zile”.

³⁶ *Idem*, 22, 6: “Gătit-ai masă înaintea mea, împotriva celor ce mă necăjesc; uns-ai cu untdelemn capul meu și paharul Tău este adăpându-mă ca un puternic”.

cunosc și să împărtășesc, cu pâinea cea adevărată a veacului ce va să fie, cu Dumnezeu Cuvântul întru simțire neîmpărtășindu-să încă. Pentru că însuși El acolo zace de față cu îndestulare, spre toată îndulcirea celor vrednici; Nicî mîncându-să, nicî jertfindu-să, sau cheltuindu-să vreodată.

97. Fără de simțire gânditoare, cu neputință este a gusta dulceața celor Dumnezești întru simțire. Pentru că precum cel ce simțirele le-au tâmpit, nelucrătoare le-au făcut spre cele simțitoare, și nicî vede, nicî aude, nicî miroșește slăbănog fiind, și mai vîrtos jumătate mort. Așa și pre cel ce pre cele sufletești dupre fire puteri le-au omorât prin patimi (să-l înțelegi). Căci nesimțitoare le-au făcut spre lucrarea și împărtășirea tainelor Duhului. Pentru că cel ce nu vede, și nu aude, și nu simte Duhovnicește, mort este, neviețuind într-însul Hristos și el întru Hristos nemișcându-să și nelucrându-să.

98. Întocmai și aceeași, ca să nu zic și una, au lucrarea simțirele spre puterile cele sufletești, și mai vîrtos când sunt sănătoase. Că prin acelea, acestea, și viețuesc și lucrează, și întru amîndouă Duhul cel viețuitor împreună este amestecat. Că este bolnav cu adevărat omul, când neputința cea născătoare a patimilor deasupra o poartă, întru bolnița * trîndăviei zăcînd de-a pururea. Căci simțirele adecă, pre cele simțitoare, iară acelea, pre cele gânditoare luminos le privesc; Când mai ales nu este oarecare luptare satanicească într-insele, legii minții și Duhului împotrivindu-să (Rom. 7. 23)³⁷. Iar când întru una s-ar împreuna prin Duhul, ca o închipuire făcîndu-să, atuncea pre cele Dumnezești și pre cele omenești, fără de mijlocire și luminat le cunosc, precum se află din fire, și cuvintele acestora luminat le vîd, și pre una Treimea tuturor, precum este cu puțință, curat o privesc.

99. Întîi adecă dator este cel ce liniștează, ca o temelie a avea pre aceste cinci fapte bune, întru care și lucrări a zidi. Adecă: Tăcerea, înfrînarea, privigherea, smerenia, și răbdarea. Iar lucrări plăcute lui Dumnezeu trei: Cîntarea psalmilor, rugăciune și cetire. Și lucrarea mâinilor dacă este neputincios. Pentru că cele înainte grăite fapte bune, nu numai sunt ale tuturor cuprinzătoare, ci și împreună alcătuitoare unele altora. Și de dimineață a să îndeletnici întru pomenirea lui Dumnezeu prin rugăciune, și liniște a inimii, și cu îngăduială a să ruga ceasul întîiu. Apoi al doilea, a ceti. Al treilea, a cînta. Al patrulea, a să ruga. Al cincelea, a ceti. Al șaselea, a cînta. Al șaptelea, a să ruga. Al optulea, a ceti. Al noulea, a cînta. Iar al zecilea, a mânca. Al unsprezecilea, a dormi, de are trebuință. Al douăsprezecilea, a cînta cele de seară. Și așa stadia ** zilei bine trecîndu-o, place lui Dumnezeu.

100. Din toate faptele cele bune, să cuvine ca o albină a aduna cele folositoare; și așa împărtășindu-să câte puțin din toate, face mare împreună punerea lucrării bunătăților. Dintru care mierea înțalepciunei agonisește spre veselia sufletului.

101. Iar mai lesne de voești, și pre cea a nopții măsură a o trece, ascultă: Trei petreceri are privigherea nopții: A începătorilor, acelor de mijloc, și a desăvârșitorilor. Și cea întîi petrecere este aceasta: jumătate a nopții dormi, și jumătate a privighea. Sau de cu sară până la jumătatea nopții, sau de la jumătatea nopții până dimineață, a privighea sau a dormi. Iară cea de a doua petrecere este aceasta: Privighează de cu sară un ceas sau două, apoi doarme ceasuri patru, și să scoală la utrenie, cîntînd, și rugîndu-să ceasuri șase, până dimineață. Apoi cîntă întîiul ceas, și șade liniștind precum s-au grăit mai înainte. Și sau hotarele lucrărilor le păzește prin ceasuri, sau desimea nedespărțită o ține, prin care petrecînd este deprinderea. Iară Cea a treia petrecere, toată noaptea are starea și deșteptarea.

102. Iată că și pentru mîncare grăim: Că o litră de pâine ajunge fieștecărui celui ce să nevoește spre liniște; și vin trei pîhăre neamestecat a bea, iară apă trei. Și din bucatele cele ce să află a să hrăni, nu câte cere firea cu poftire, ci câte proniea rînduește, cu înfrînare a mânca. Decî

* *bolniță*, *bolnițe* s.f. Formă învechită. Spital pe lângă o mănăstire sau un așezământ de binefacere. Loc unde se izolau și se îngrijeau vitele bolnave. Din sl. *bolnica*.

³⁷ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 23: "Dar vîd în mădularele mele o altă lege, luptîndu-se împotriva legii minții mele și făcîndu-mă rob legii păcatului, care este în mădularele mele".

** *stadie*, *stadii* s.f. Mîră sau riglă gradată în centimetri care servește în topografie la măsurarea indirectă a distanțelor terestre sau a cotelor relative ale punctelor de pe teren. Din fr. *stadia*.

prea bună și scurtă știință este pentru cei ce cu adevărat voesc a vieții, pre cele trei lucrări cuprinzătoare ale faptelor bune a le păzi: Postirea zic, privigherea și rugăciunea, care întemeează prea tare întărirea tuturor faptelor bune.

103. Liniștea măi întâi de toate, de credință are trebuință și de răbdare, și din cea din toată inima, și putere, și virtutea, dragoste și nădejde. Pentru că cel ce crede, măcar deși aicea ceea ce caută nu o va nemeri, poate pentru lenevire, sau pentru altă pricină, ci întru eșire a tot cu neputință este a nu să adevări de roada credinții, și a nevoinții, și a nu vedea slobozenia, care este Iisus Hristos cea a sufletelor izbăvire și mântuire, Dumnezeu-Omul Cuvântul. Iară cel necredincios, să va osândi întru eșire cu adevărat „Ci și acum s-a osândit“ (Mar. 16. 16)³⁸ zice Domnul. Pentru că cel ce slujește dulceților, și „caută slava cea de la oameni, și nu pre cea de la Dumnezeu, necredincios este zice“ (Ioan 5. 44)³⁹, măcar deși întru cuvânt credincios a fi să pare, prin goală mărturisirea și credința. Unul ca acesta întru ascuns a înșălat pre sine, pentru că va auzi, că de vreme ce „nu m-ai luat pre mine“ (Ioan 5. 43)⁴⁰ întru inima ta, ci m-ai aruncat pre mine înapoia spatelor tale, și ești te voi lepăda pre tine. Că să cuvine credinciosului bine nădăjduit a fi, a crede adecă adevărului lui Dumnezeu, care să mărturisește întru toate scripturele. Și a mărturisi pre a sa neputință, pentru ca nu îndoită și neertată să-și aibă osândirea.

104. Pre inimă zdrobită și pre suflet smerit, nimic alt așa le face, precum a fi deosebii întru cunoștință, și cea despre toate tăcere. Că cu adevărat nu este altceva ceea ce prăpădește așazarea liniștirea, și pre cea Dumnezească putere dintr-înșă o rădică, precum aceste șase patimi cuprinzătoare: Îndrăzneala, îndrăcirea pântecelui, vorba cea multă, grijele, îngâmfarea, și doamna patimilor părerea. Întru care cel ce cu osârdie s-a obicinuit, desăvârșit, și după înainte sporire întunecându-să, nesimțitor să face. Și dacă adecă s-ar desmetici, și din nou cu credință și cu osârdie s-ar pune început, ceea ce să caută, o va meri iarăși, și măi ales smerindu-să, și cerând și căutând. Iară dacă una dintru aceste înainte grăite, prin lenevire va împărăși într-însul, atuncea tot numărul relelor, împreună cu necredința cea pierzătoare oștindu-să, pustiie pre suflet și plin de patimi îl lucrează; Ca oarecare altă cetate Vavilonească, prin gâlcevirele și turburările dracilor făcându-să pustiită, întrucât „a fi cele măi depre urmă măi rele decât cele dintâi“ (Mat. 12. 45)⁴¹. Și vrăjmaș mâniaș cu chipul, și clevetitor împotiva celor ce liniștesc, și limbă iute și ca o sabie cu două ascuțisuri de-a pururea ascuțită împotiva acestora să face.

105. Apele patimilor, dintru care Marea cea turbure și împreună amestecată a liniștii înecă pre suflet, nu este întru alt chip a le trece, fără decât numai în corabia cu neîmpovărată și ușoară a necăstăgării, și a înfrânării ce cuprinzătoare. Pentru că din neînfrânare, și din iubirea materiilor, râurile patimilor, pre pământul inimii îl înecă, și toată necurăția și materia gândurilor într-însul o adună. Atuncea turburarea minții, și învălmășala cugetului, și greutate trupului fac, și trândav, și întunecat, și amorțit lucrează pre suflet, și pre inimă, și din deprinderea sa cea dupre fire și din simțire îl scot afară.

106. Slăbănog și fără de minte, nu face pre sufletul sârguitorilor așa, precum iubirea de sine, cea cu adevărat hrănitorea patimilor. Pentru că când odihnele trupului, măi înainte le cinstește decât durerile cele pentru fapta cea bună și mângâitoare, socotește cunoștință pentru sănătate a

³⁸ *Sfânta Evanghelie după Marcu*, 16, 16: „Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi”.

³⁹ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 5, 44: „Cum puteți voi să credeți, când primiți slavă unii de la alții, și slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutați?”.

⁴⁰ *Idem*, 5, 43: „Eu am venit în numele Tatălui Meu, și voi nu mă primiți; dacă va veni un altul în numele Său, pe acela îl veți primi”.

⁴¹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 12, 45: „Atunci se duce și ia cu sine alte șapte duhuri mai rele decât el și, intrând, sălășluiesc aici și se fac cele de pe urmă ale omului acela mai rele decât cele dintâi. Așa va fi și cu acest neam viclan”.

nu osteni de voe întru lucruri, mai ales și întru lesnicioase mici sudori ale poruncilor, atuncea neputința sufletului către stadia liniștii obicinuește din fire a o face, și slăbănogirea întru lucruri puternică și nebiruită o lucrează.

107. Doftor prea bun și întâi, celor ce sunt neputincioși spre porunci, și care voesc pre întunecarea cea turburată cu lesnire să o borască, nu este alt, precum ascultarea cea fără de indoială și cu credință întru toate. Că doftorie de vieață a faptelor bune mult împreună alcătuită este, celor ce o beau, și cuțit carele deodată curățește pre zgaibele ranelor. Pre care cel ce întru credință și cu prostime o au judecat întâi decât pre toate a o lucra, pre toate patimile întru una împrejur le-au tăiat. Și liniștea nu numai o au ajuns, ci acum prin ascultare o au și îndreptat pre dânsa, pre Hristos aflându-l, și următor acestuia, și slugă, și făcându-să și grăindu-să.

108. Fără de plângătoarea lucrare și viețuire, cu neputință este a suferi arșița liniștii. Că cel ce plânge adecă, și pre cele mai înainte de moarte și după moarte cumplite le cugetă, mai înainte până ce de la sineși vor veni; și răbdare va avea și smerenie, temeliele cele două ale liniștii. Iară cel ce aduce liniște fără de cele mai înainte grăite, are de-a pururea împreună tovarăș pre părerea nebăgării de samă, dintru care robiile și rătăcirile să înmulțesc, și spre slăbănogire ne împing pre noi. De aicea neînfrânarea – frica trândăviei –, slăbănog și neputincios face pre trup; iară pre minte întunecată și orbită o lucrează. Iar atuncea și Iisus s-au ascuns, fiind mulțime de înțalegeri și de gânduri în locul cel de cugetare al minții.

109. Muncirea științii cei de acum, sau a cei viitoare, a o gusta întru simțire, nu este cu puțință tuturor. Pentru că singuri acelora din parte să face, căror slava și dragostea de aicea, sau de acolo au lipsit. Căci că precum un Gealat oarecarele ce este înfricoșat, omorând pre cei vinovați prin multe chipuri, și râvna sau mustrea, ca pre o sabie ne precurmată cu tiranie de-a pururea să vede golindu-o. Deci întreit a să porni: către protivnici, către fire, și către suflet, dată este știința ceea ce să cheamă râvnă, și la alții firească mânie; pre care ca pre o sabie cumplită ne poruncește nouă a o ascuți spre vrăjmași. Și dacă adecă biruind, ar supune pre cele două unuia, atuncea hotar al bărbăției prefăcându-să, către Dumnezeu să face. Iară dacă s-ar supune sufletul celor două, zic, păcatului și trupului, la sfârșit acolo i să alcătuește lui muncire nemilostivă; ca celui ce s-a robit cu cunoștință de voe celor protivnice. Aicea adecă lucrând cele pre urâte, și ca unuia ce perzând starea cea din fapte bune, au căzut, despărțindu-să de la Dumnezeu.

110. Cu adevărat din toate patimile, două sunt aspre și prea grele: Curviea și trândăviea, cele ce țin și slăbănogesc pre ticălosul suflet, care de obște au ținerea una de alta, și înjugarea una de alta, cu anevoe luptate fiind și nebiruite. Și una adecă prisosește în partea cea poftitoare, și cuprinde materia din fire, cu nehotărâre, a amândorora grăesc: a sufletului și a trupului, împreună amestecată toată dulceața sa întru toate mădulele avându-o. Iară ceilaltă, dintru început partea cea stăpânitoare fiind-o, pre tot sufletul și trupul, ca un curpene tot împrejur cuprinzându-o, zăbavnică, trândavă și slăbănoagă pre fire o face. Și să scot afară, și desăvârșit să biruiesc, mai întâi de fericita nepătimire, când sufletul puterea Sfântului Duh primindu-o întru rugăciune, care face odihnă acestuia și vârtute, și adâncă pace, și liniște în inimă, și prin liniște să veselește. Aceasta este începătură, și Împărăteasă, și Doamnă, și cuprinzătoare dulceața a dulceților, și împreună tovarășiții ei (curviei) trândăviea, ceea ce pre Voevoziului lui Faraon deasupra îi poartă, căruța cea nebiruită, prin care pricinele patimilor au intrat în vieață asupra noastră ticăloșilor.

111. Început al rugăciunii cei gânditoare este lucrarea, adecă puterea cea curățitoare a Duhului, și cea tainică Sfințită în lucrare a minții; Precum începătură a liniștei este îndeletnicirea, iară mijloc, este puterea cea luminătoare și vederea; Și sfârșitul, este uimirea și răpirea minții către Dumnezeu.

112. Oltar Duhovnicesc este al îndulcirii cei ce va să fie mai presus de minte, lucrarea cea gânditoare a minții, care să lucrează cu sfințenie, și să împărtașește din Mielul lui Dumnezeu cu taină

întru logodire pre jertfelnicul sufletului. Iară a mânca pre Mielul întru jertfelnicul cel gânditor al sufletului, este, nu numai a să împărtași saū a înțalege, ci și a să face precum este Mielul după închipuire, întru cel ce va să fie în veac. Cuvintele adecă aicea, iară lucrurile tainelor, acolo nădăjduim a le priimi.

113. Rugăciunea este adecă la cei noi începători, ca un foc al veseliei în sus izvorând din inimă. Iară la cei desăvârșiți, ca o lumină care bine mirezmează lucrându-să. Saū iarăși, rugăciunea este, propoveduire a Apostolilor. Lucrare a credinții, și mai vârtos credință fără de mijlocire. Ipostas al celor ce să nădăjduesc. Dragoste care să lucrează. Îngerească mișcare. Putere a celor fără de trup. Lucru și veselie a acestora. Bună vestire a lui Dumnezeu. Adevărire a inimii. Nădejde a mântuirii. Al Sfințirii semn. A Sfințeniei închipuire. Cunoștință a lui Dumnezeu. A Botezului arătare. A Băii curățire. Logodire a Duhului. A lui Iisus bucurie. Veselie a sufletului. Milă a lui Dumnezeu. Semn al împăcării. Pecete a lui Hristos, Rază a Soarelui celui înțalegător. Lucefăr al inimilor. Adevărire a creștinătății. Arătare a împăcării cu Dumnezeu. Dar a lui Dumnezeu. Înțalepciune a lui Dumnezeu, și mai vârtos a însuși înțalepciunii începătură. Arătare a lui Dumnezeu. Lucru al Călugărilor. Petrecere a celor ce să liniștesc. Pricină a liniștii. Chibzuire a petrecerii cei Îngerești. Și ce să cade mult a grăi? Rugăciunea este Dumnezeu, carele lucrează toate întru toate; Pentru că una este lucrarea tatălui, și a Fiului și a Sfântului Duh, a celui ce lucrează toate întru Hristos Iisus.

114. De nu ar fi luat Moisi toiagul puterii de la Dumnezeu, nu s-ar fi făcut Dumnezeu lui Faraon; Decī pre acesta îl rănește și pre Eghipt. Și nimenea dacă nu va priimi în mână puterea rugăciunii, pre păcat și pre puterile cele protivnice a le zdrobi, cu neputință îi este.

115. Cei ce grăesc, saū fac ceva fără de smerenie, să asemănă ca cum ar zidi case iarna, saū fără de tină. Iară cu iscusul, și cu cunoștință a o afla pre aceasta și a o cunoaște, foarte puțin sunt. Pentru că cei ce grăesc cu cuvântul pentru aceasta asemenea sunt cu cei ce măsoară adâncul, Iară noi orbii, cu trufie pentru această lumină mare puțin nălucind, grăim. Smerenia cu adevărat, nici vorbire smerită are, nici să smereste cu chipul, nici să silește a înțalege cele smerite, nici pre sine să prihănește smerindu-să. Măcar deși acestea pricinii și chipuri sunt ale smereniei, ca niște obiceiuri de multe feluri. Ci aceasta este Dar și dăruire de sus. Însă două smerenii sunt, precum zic Părinții: A să avea pre sineși de desuptul tuturor, și a scrie lui Dumnezeu îndreptările sale. Și cea dintâi adecă, este începătură; Iară cea de a doua, sfârșit. Și să face celor ce o caută pre dânsa, dintru a avea cunoștință, și a gândi pre aceste trei întru sine, adecă: Mai mult decât toți oamenii păcătoși a fi; și mai urât decât toate zidirele, ca cel ce este, întru cea afară de fire; și mai ticălos decât dracii, întrucât rob a fi dracilor. Și este dator a grăi așa: De unde știu eu cu de-amăruntul, saū sunt deopotrivă cu fărădelegile mele? Și pentru necunoștința, O suflete! suntem dedesuptul tuturor oamenilor, ca niște pământ și cenușă, și dedesuptul picioarelor lor. Însă cum și a nu avea pre sinemi mai spurcat decât toate zidirele, fiindcă ele întru cea după fire precum s-au zidit staū, iară eu pentru fără de legile mele cele nenumărate, întru cea afară de fire? Pentru că cu adevărat, fearele și dobitoacele sunt mai curate decât mine păcătosul. Și pentru aceasta dedesuptul tuturor, ca în Iad, și mai înainte de moarte pogorât fiind, zac. Și cine nu știe întru simțire, că păcătosul și decât dracii este mai rău, ca un rob al acestora, și ascultător, și de aicea împreună cu dânsii întru întunerecului adâncului încuiat? Cu adevărat mai rău este și decât dracii, cei ce să stăpânește de dânsii. Și pentru aceasta adâncul împreună cu dânsii ai moștenit, O! ticăloase suflete. Și cela ce mai înainte de moarte, pământul, și iadul, și adâncul lăcuesti, cum pre sine drept numindu-te te amăgești cu cugetul, păcătos, și pângărit, și drac prin lucrurile cele rele făcându-te? Va de înșălarea și rătăcirea ta, răule drace, câine necurate, și cu totul pângărite, focului și întunericului, pentru acestea trimițându-te.

116. Înțalepciune mișcată de Duhul este, după grăitorii de Dumnezeu, puterea rugăciunii cei gânditoare, și curate, și Îngerești. Al căruia semn este când face rugăciune, mintea cu totul nevăpsită a să vedea, și nici pre sine, nici altceva întru grosime a vedea. Ci și simțirele de multe ori, despre

lumina aceea sfiindu-să. Pentru că mintea nematerialnică, și în chipul luminii, să face atunci, negrăit cu Dumnezeu într-un Duh lipindu-să.

117. Decī sunt cele ce duc înlăuntru, și povățuesc întru această de Dumnezeu dăruită smerenie, chipuri osebite șapte, împreună alcătuitoare unele altora, și născătoare: Tăcerea, smerita cugetare, smerita vorbire, smerita purtare, prihănirea de sine, zdrobirea, și cel mai depre urmă a să socoti. Și tăcerea adecă, cea întru cunoștință, naște pre smerita cugetare. Iară din smerita cugetare, să nasc trei chipuri ale smereniei: smerite a grăi, smerite și proaste a purta, și pre sine totdeauna a să prihăni. Iară aceste trei chipuri, naște prin zdrobire, care să face din slobozirea ispitelor, pre care, și cu rânduială, pedepsire o grăesc, și de la draci smerenie. Iară zdrobirea, lesne cu lucrul face pre suflet a fi de desuptul tuturor, și mai de pre urmă decât toți, ca cel ce să stăpânește de toate. Iară aceste două chipuri, aduce pre cea desăvârșit și de Dumnezeu dăruită smerenie, pre care o numesc putere a săvârșirei tuturor faptelor bune; și ca aceasta scrie lui Dumnezeu îndreptările. Decī întâia și maica tuturor este tăcerea, dintru care să naște smerita cugetare; Iară aceasta naște pre cele trei chipuri ale smereniei; Iară acestea trei, nasc pre cel unul al zdrobirei; Iară cel al zdrobirei, naște pre cel al șaptelea al smereniei chip, pre cel de desuptul tuturor, pre carele și cu rânduială, smerenie o numesc. Iară cea cu rânduială, aduce pre cea de Dumnezeu dăruită smerenie, și desăvârșită, și neînchipuită, și adevărată. Și cea întâi adecă să face așa: dacă nu va fi părăsit omul, și biruit și stăpânit, și robit fiind și biruindu-să, de toată patima, și gândul, și duhul, și nici ajutor aflând din lucruri, sau de la Dumnezeu, sau de la cineva cu totul, întrucât cineva cu totul, întrucât în scurt, și întru desnădăjduire să vie chinuindu-să întru toate, nu poate a să zdrobi și a avea pre sine dedesuptul tuturor, și mai rău adecă decât draci, ca cel ce de dânșii să tiranisește și să biruește. Și aceasta este cea după rânduială a proniei pedepsitoare smerenie, prin care cea de a doua și înaltă de la Dumnezeu să dă. Care este Dumnezeasca putere, ceea ce lucrează și face toate printr-înșă unealtă pre aceasta eiși văzându-o (pre putere), și prin aceasta minunele lui Dumnezeu lucrându-le.

118. Ipostatnică Duhovnicească vedere a luminii; și minte nenălucită și neînălțată; lucrare a rugăciunei adevărată și din mijlocul inimii de-a pururea curgătoare; înviere a sufletului și întindere; Înspăimântare Dumnezească și înălțare dintru toate ceste de aicea; Unire a cugetului întru Duhul cu totul din simțiri; Răpire a minții din puterile sale; A sufletului mișcare Îngerească de Dumnezeu mișcată, spre nemărginire și înălțime mișcându-să: întru neamul nostru a afla, este cu neputință, tirănia patimilor întru noi împărățind acum pentru mulțimea ispitelor. Pentru că obicinuește din fire mintea, întru cei mai ușori, mai vârtos, pre acestea și mai înainte de vreme a le năluci, pentru ca și pre cea dată ei de la Dumnezeu puțină așazăre să o piarză, și moartă din toate să se facă. Pentru aceasta să cuvine cu multă socoteală, nici pre cele ale vremii, a le căuta mai înainte de vreme, nici pre cele ce sunt în mâini a le lepăda, și altele a le năluci. Pentru că din fire mintea spre ceste dinainte grăite cu lesnire are nălucire a face, și a le închipui, și pre acelea întru care n-a ajuns. Pentru aceasta frică nu puțină este, ca nu și de cele date să se lipsească unul ca acesta, și mintea să o pearză de multe ori înșălându-să, nălucitor și nu liniștitor făcându-să.

119. Nu numai credința este Dar, ci și rugăciunea ceea ce să lucrează, Pentru că lucrându-să prin dragoste de Duhul, arată pre credința cea adevărată, pre ceea ce are pre vieța lui Iisus ivită. Decī pre cea protivnică, și moartă și nevie credință o are, cela ce nu știe pre aceasta întru sine lucrându-să. Ci nici credincios cu adevărat s-ar numi, cela ce crede cu singur gol cuvântul, și nu are pre aceasta lucrându-să prin porunci sau prin Duhul. Decī să cade ivită pre aceasta a o arăta cu sporirele înainte prin lucruri, sau cu lucrurile lucrându-să întru lumină, și strălucind a o avea, precum zice Apostolul „Arată-mi mie credința ta din lucrurile tale, și eu îți voi arăta ție lucrurile

mele din credința mea“ (Iac. 2. 18) ⁴². Arătând de aceea cum că din lucrurile poruncilor să arată credința Darului, precum să lucrează poruncile prin credința cea întru Dar și strălucesc. Pentru că rădăcina poruncilor este credința; și mai vărtos izvor carele adapă pre acestea spre creștere. Însă în două să desparte: în mărturisire și în Dar, măcar deși nedespărțită este din fire.

120. Cea mică, și mare, și scurtă scară a celor ce să supun, cinci treptișoare are aducătoare spre săvârșire. Cea întâi, lepădarea; a doua, supunerea; a treia, ascultarea; a patra, smerenia; și a cincea Dumnezeuasca dragoste, care este Dumnezeu. Și adevă lepădarea, rădică din Iad pre cea ce zace, și pre cel rob, din materie îl slobozește. Iară supunerea, pre Hristos au aflat și Acestuia slujește precum însuși zice „Cela ce îmi slujește mie îmi urmează, și unde sunt Eu, acolo și sluga mea va fi“ (Ioan 12. 26) ⁴³. Și unde este Hristos? De-a dreapta Părintelui în Ceruri șazănd. Deci acolo să cuvine a fi și slujitorul, unde și cel ce să slujește. Înălțând piciorul către suire, sau mai întâi de a să sui, cu chipurile împreună cu Hristos suindu-să, și sus împreună ducându-să. Iară ascultarea prin porunci lucrându-să, cu totul de-a pururea zidește scara din feluri de fapte bune, și pre acestea ca pre niște suișuri le pune în suflet; Dintru care smerenia cea făcătoare de înălțime pre aceasta îmbrățișându-o, și sus către Cer ducându-o, Împărătesei faptelor bune, dragosteii o dă, și la Hristos ducându-o de față o pune. Și așa prin scara cea scurtă, cu lesnire către Cer să sue, cel ce să supune în adevăr și cu cunoștință.

121. Mai scurtă cale către Palaturile sau Împărățiile cele de sus, prin scara cea mică a faptelor bune, nu este alta, precum este omorârea acestor cinci patimi împotivitoare ascultării: A neascultării zic, a împotivă cuvântării, a plăcerii de sine, a îndreptării, și a părerii ceii cu totul pierzătoare. Pentru că aceste sunt mădulări și părți ale dracului celui nesupus, a celui ce înghite pre ceii mincinoșii din ascultători, și îl trimite Bălaurului întru adânc. Și neascultarea adevă este, al Iadului gură; Iară grăirea împotivă, este limba acestuia ca o sabie ascuțită; Iară plăcerea de sineși, sunt dinții acestuia ascuțiți; Iară îndreptarea, este gâtul; Iară răsuflarea a prea mândăciosului pântecelui lui, este părerea ceea ce trimite către Iad. Și carele pre cea dintâi o biruește prin ascultare, pre celelalte deodată le-au tăiat, și la Ceruri o treptișoară cu grăbnie să înalță. Și minune este cu adevărat, și de cele negrăite neajunse, și aceasta Domnul nostru iubitorul de oameni o făcu; ca prin o faptă bună, sau mai vărtos poruncă, fără de zăbavă la ceruri a ne înalță. Precum și prin o neascultare, în Iad și ne-am pogorât, și ne pogorâm.

122. Ca o altă lume oarecare îndoită, văzut este omul, și zidire nouă să numește, duple Apostolul carele au zis „De este cineva întru Hristos zidire nouă“ (2 Cor. 5. 17) ⁴⁴. Căci că și Cer, și pământ, și toate câte lumea are, omul, și să face și să numește duple fapta bună, pentru carele tot cuvântul și toată taina (este), precum zice de Dumnezeu Cuvântătorul Grigorie. Că de vreme ce a zis Apostolul „Că lupta noastră este, nu spre sânge și trup, ci spre începătoriele, spre stăpâniele întunerecului veacului acestuia, spre duhurile viclesugului întru cele Cerești, ale boerului văzduhului“ (Efes. 6. 12) ⁴⁵, cu cuviință este ca întru altă lume mare a firii sufleteștilor noastre puteri a fi, ceii ce să luptă împotivă cu noi pe ascuns; Și împotiva celor trei, ceii trei Boeri împotivă stând, cu nevoitorii să oștesc; Și duple ceea ce ar fi sport înainte, și spre ceea

⁴² *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, 2, 18: „Dar va zice cineva: Tu ai credință, iar eu am fapte; arată-mi credința ta fără fapte și eu îți voi arăta, din faptele mele, credința mea”.

⁴³ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 12, 26: „Dacă-Mi slujește cineva, să-Mi urmeze, și unde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu. Dacă-Mi slujește cineva, Tatăl meu îl va cinsti”.

⁴⁴ *A doua Epistolă către Corinteni*, 5, 17: „Deci, dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă; cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi”.

⁴⁵ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 12: „Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpâniilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri”.

ce lucrează luptându-să. Și Bălăuru, adecă boerul adâncului, spre cei ce iaū aminte cu inima oștindu-să să împrotivesc, ca cel ce către mijlocul poftirei și a buricului are puterea. Și prin uriașul cel înlăuntru îndulcitor al uitării, pre puterile cele arzătoare, ale săgeților celor înfocate, slobozindu-le asupra lor, care pre un alt adânc și Mare pre poftire avându-o, apuind, și târându-să, și turburându-o pre aceasta, și cu spume ferbându-o pre aceasta, și spre împreunări pângărite și aprinzându-o, și prin râurile dulțeților vărsându-o pre aceasta, și ca pre o nesățioasă ne umplându-o. Iară Boerul lumiī aceștiea, spre cei ce prin cea lucrătoare bunătate merg, să împrotivește: ca cela ce are lupta către partea cea mânăoasă. Și prin uriașul trândăvirei, pre cele de multe feluri mreji ale patimilor (izvodindu-le) ca întru altă lume, sau privesște, și stadie, luptarea gânditor a o face biruindu-să, sau biruind, pre cei ce de-a pururea să luptă prin bărbăție cu dânsul. Și cununī, sau rușine înaintea Ūngerilor le mijlocește lor, și oștile sale împotriva noastră totdeauna întrarmându-le să luptă cu noi. Iară Boerul văzduhului, vine asupra celor ce cu cugetul să indeletnicește spre Dumnezeasca videnie, năluciri închipuind; Ca cel ce să apropie către partea cea cuvântătoare dimpreună cu vicleșugul duhurilor văzduhului. Și prin uriașul neștiinții, pre cugetul cel întins în sus, ca pre un alt Cer cuvântător, învâlmășându-l, îl face turbure, pre nălucitoarele și neguroasele închipuirī ale duhurilor, și pre cele cu înșălare închipuirī sau prefacerī, ca pre niște fulgere și tunete, vifore și vijelī prin fricā aducând. Fieștecarele, fieștecāruia, adecă prin cele trei, spre partea cea întreitā a sufletului luptându-să, să împrotivește. Și spre ceea ce luptarea o are, spre aceiași și nevoința o aū câștigat.

123. Pentru că minți fiind odinioară și aceștia, și din acea nematerialnicie și suptirătate căzând, materialnicā oarecare grosime fieștecarele o aū câștigat, duple rânduialā sau lucrare întrupându-să, pre care luându-o prin felurime s-aū înființat. Că de vreme ce precum omul și aceștiea, dulceața cea Ūngerească o aū pierdut, lipsindu-să de Dumnezeasca desfātare, cu pământ precum și noi, și aceștia a să desfāta pătinesc. Și pre cea materialnicā dulceață, o aū împreună cu noi îndulcire: Materialnicī oarecum și ei precum și noi făcându-să, prin deprinderile patimilor cele materialnice. Și nu să cade a să minuna, de vreme ce și sufletul nostru cel zidit duple chipul lui Dumnezeū cuvântător, și înțālegător: dobitoc și nesimțitor, și în scurt fără de minte s-aū făcut, cu îndulcirile lucrurilor celor materialnice necunoscând pre Dumnezeū. Că obicīnește din fire deprinderea a prefaca firea, și a schimba lucrarea spre înainte alegerea voirei. Și unele adecă sunt materialnice, și grele oarecare, și cu anevoe ținute, iuțoase cu vederea, și izbânditoare, și ca niște fiare oarecare mânătoare de trupuri, către dulceața și desfātarea cea materialnicā, căscând în chipul cāinilor celor mânătorī de sângiurī, putrejuena cu cei îndrāciți mânăndu-o, pre cea îndrāgitā lor o nālucesc, pre cele grase și materialnice trupuri, și desfātare și case avându-le. Iară altele curvare oarecare și umezicioase, ca orișicare lipitorī în iezār cu poftirea, și broaște și șerpī. iarā uneorī și în pești schimbându-să să târāsc; pre cea sārātā îndulcire a curviei ca o desfātare avându-o, înotând în noianul bāuturei cei multe, netede oarecare fiind și molatice cu firea, întru umezala dulțeților celor necuvântătoare bucurându-să, valurī de gândurī și de spurcāciuni, și întreite valurī și furtunī rādicā pururea în suflet. Iară altele ușoare și suptirele oarecare, ca niște duhurī fiind în văzduh, pre cea vāzătoare (parte) a sufletului o lovesc, vānturī înainte întinzând, întru paserī, și este cānd și întru Ūngerī schimbându-să amāgesc pre suflet, pomenirī de chip face a oarecārora cunoscuți; Prefācând și schimbând toatā vederea cea Duhovnicească, māi alos încă întru cei ce să nevoesc, māi înainte de curātenie și de socoteala cea Duhovnicească. Și nimic nu este Duhovnicesc, întru care să nu să prefacā întru ascuns precum acela, întru nālucire. Pentru că către așzarea și sporirea înainte, și aceștia să întrarmează, înșālare în locul adevārului, și nālucire în loc de vedere aducând asupra să sālășluesc înlăuntru. Că pentru acestea mărturisește

scriptura zicând „Fearele țarinii, și paserile Cerului, și cele târătoare ale pământului” (Ps. 103.12, 13)⁴⁶; pre duhurile vicleșugului însemnându-le le-au arătat (Prorocul).

124. Năpădirea patimilor, și războiul trupului cel ce să rădică asupra sufletului, după cinci chipuri să adaogă întru noi: Uneori adevărat trupul afară de trebuință uneltind cele ce sunt; Iară alteori, pre cele afară de fire, ca pre cele după fire, caută a le lucra: Iară alteori, și de la draci întrarmându-se asupra sufletului, ca cel ce cu dulceață să împrietenește cu aceștia; Iară este când și însuși sufletul, dintru cea înainte dulce pătimire obicnuită, singur întru sineși face nerânduială, ca cel ce prin felime înainte s-a înființat cu patimile. Însă să face și războiul, măi pre urmă tuturor din pizma dracilor, după slobozire împotrivindu-să nouă pentru smerenie, când din toate cele înainte zise vor fi scăpați.

125. Iară pricină ale războiului, cu adevărat sunt trei, din toate și prin toate nouă adăugându-să: Deprinderea, uneltirea cea cu prisosință a celor ce sunt, și cea după slobozire a dracilor pizmuire și luptă. Iară a să scula asupra, sau a pofți trupul împotriva sufletului, și sufletul împotriva trupului, întru aceștia chip după deprindere și lucrare o au, patimile trupului împotriva sufletului, și biruințele sufletului împotriva trupului. Însă și singur luptătorul Dieavolul, este când fără de socoteală și fără de pricină, ca un fără de rușine, împotriva noastră sălbăticiindu-să, să luptă cu noi. Decă să nu dai, O prietene, lipitorii ca unii ce să bucură în sânge, a-ți suga alcătuirile mădulărilor tale, și nici a borî sângele va putea vreodată. Nici țărână spre săturarea șarpelui și bălaurului să-ți slobozi, și vei călca cu lesnire deasupra întărâtării Leului și a bălaurului. Susupină până ce desbrăcându-te te vei îmbrăca întru sălășluirea cea de sus, și întru închipuirea celui ce după asemănare te-au zidit pre tine Iisus Hristos.

126. Cu adevărat cei ce sărută pre iubirea de sine, și trupuri singure fiind, dulceții și mării deșarte de-a pururea slujesc. Întru care pizma s-au înrădăcinat, de zavistie topindu-să, și pre cea aproapelui bună lucrare, amărăciune o socotesc, pre cele bune ca pre cele rele clevetindu-le, și ca pre cele ce ar fi naștere a înșălării, și nici pre cele ale Duhului le priimesc sau le cred, nici pot a ști sau a cunoaște pre Dumnezeu, cu împușinarea credinții (ținuți fiind). Unii ca aceștia după orbirea lor și puțină credință, cu cuviință vor auzi de acolo „nu vă știți pre voi” (Mat. 25.12)⁴⁷. Pentru că să cuvine credinciosului celui ce întrebă, sau a crede cele ce nu știe auzindu-le, sau a să deprinde cele ce crede, sau a învăța cele ce a cunoscut, înmulțind fără de pizmuire talantul, întru care priimesc cu credință. Iară de nu crede cele ce nu știe, și defăimează pre cele ce nu le-au cunoscut, și învață pre cele ce n-au învățat, zavistiuind celor ce cu fapta le învață pre acestea, fi va partea acestuia cu adevărat, cu cei ce au fierea amărăciunei certându-să.

127. Ritor este cu adevărat, după cei înțelepți întru cuvânt, carele întru scurtime prin cea sobornicească meșteșugire, pre cele ce sunt le cuprinde, și ca pre un trup, și le desparte, și le împreunează, arătându-le pre acestea ca întocmai cu puterea, și după schimbare, și după același lucru; sau și cel ce după adevăr arătător să grăește. Sau iarăși, Ritor Duhovnicesc este cu adevărat, carele spre cele despărțite sobornicești ale celor ce sunt cinci cuprinzătoare osăbiri, pre care Cuvântul cel ce s-au făcut Om le-au împreunat. le despărțește și le împreunează al alcătuitorului glas, ca un Ritor toate cuprinzându-le. Nu prin cuvânt gol numai arătător, după cei din afară a le arăta altora pre acestea, ci din vederile cele Dumnezești, care i le arată prin Duhul acestuia cele ce sunt înființate, putând pre ceilalți a-ți lumina. Iară adevărat Filosof este, cel ce din cele ce sunt pricina celor ce sunt o știe, sau din pricină pre cele ce sunt le cunoaște, după unirea cea măi presus de minte, și după credința

⁴⁶ Psalmii, 103. 12-13:

“12. Adăpa-se-vor toate fiarele câmpului, asinii sălbatici setea își vor potoli.

13. Peste acelea păsările cerului vor locui; din mijlocul stâncilor vor da glas”.

⁴⁷ Sfânta Evanghelie după Matei, 25, 12: “Iar el, răspunzând, a zis: Adevărat zic vouă: Nu vă cunosc pe voi”.

cea fără de mijlocire făcându-să. Nu numai deprinzându-le cele Dumnezești, ci și pătimindu-le. Sau iarăși Filosof cu adevărat este, mintea ceea ce și lucrătoare, și de Dumnezeu văzătoare, și viețuitoare s-au făcut. Însă minte desăvârșit filosoafă este, ceea ce pre cea năravnică, și firească, și de Dumnezeu cuvântătoare filosofie o au îndreptat; Iar mai vartos iubirea de Dumnezeu. Și a cei năravnice, adevărate faptele; Iară a cei firești, cuvintele; Iară a cei de Dumnezeu cuvântătoare, vederea, și pre cea a dogmelor adevărată cuprindere de la Dumnezeu s-au învățat. Sau iarăși, Ritor Dumnezeesc întru cele Dumnezești este, cela ce pre cele ce sunt, cu adevărat din cele ce sunt, sau nu sunt, le despărțește. Și pre cuvintele acelora adevărate, dintru acestea le arată, și dintru acestea, pre cuvintele acelora le vede cu prea în Dumnezeire. Și pre cea gânditoare și nevăzută, din cea simțitoare și văzută; Iară pre cea simțitoare și văzută lume, din cea nevăzută și gânditoare o sămuește. Că cea văzută adevărată, al cei nevăzute chip este, iară cea nevăzută întâiul chip. Mai înainte, zice, s-au pus pecetile de cele nepecețuite, și asemănările celor neasemănate. Ca prin aceea, aceasta, și prin aceasta, aceea a să arăta Duhovnicește, și luminos una întru alta, și alta întru alta a o vedea, și ivită a o face prin cuvântul adevărului. Nu prin duceri în sus, sau alte cuvinte spuitoare a o izvodi, pre cea în chipul Soarelui strălucitoare cunoștință a adevărului, ci prin meșteșugire și putere Duhovnicească, pre cuvintele adevărului, amândorora a le lumina, și a le arăta pre acestea prea cu arătare. Întrucât una adevărată, povățuitoare a noastră a fi, iară alta, casă vecinică Dumnezească pentru noi făcută prea foarte cu arătare. Iară filosof Dumnezeesc este, cel ce prin faptă, și prin vedere, fără de mijlocire s-au unit cu Dumnezeu, și prieten lui și s-au făcut și să grăește, ca cel ce pre cea dintâi și făcătoare, și adevărată înțelepciune, și o au iubit, și o au îndrăgit, mai presus de toată altă prietenie, și înțelepciune, și cunoștință. Iară iubitor de cuvinte este, și nu adevărat filosof (măcar deși cu părerea a filosofi numire o au întru ascuns, precum zice Marele Grigorie), cel ce pre înțelepciunea și făptura lui Dumnezeu, o iubește și o cearcă după cea mai pre urmă grăire. Însă nu pentru lauda și slava omenească să se nevoească de filosofia aceasta cu arătare, pentru ca nu iubitor de materie să fie, și ne iubitor de înțelepciune a înțelepciunii lui Dumnezeu cei cuvântătoare de fire. Iară cărturar este cel ce să învață întru Împărăția lui Dumnezeu, tot cel ce prin faptă să îndeletnicește întru privirea cea pentru Dumnezeu, și întru liniște răbdând, care scoate din vistieria inimii sale „nouă și vechi“ (Mat. 13.52)⁴⁸, adevărat: Evanghelicești și Prorocești sau din Noul și Vechiul așăzământ, sau învățătoare și lucrătoare, sau legiuitoare și Apostolești. Pentru că aceste sunt tainele cele vechi și cele nouă, prin care lucrătorul cărturar le scoate afară, învățat fiind întru petrecerea cea plăcută lui Dumnezeu. Și cărturar este tot lucrătorul, carele trupește încă să îndeletnicește către fapte. Iară Ritor Dumnezeesc este cel firesc, carele către cunoștințele și cuvintele celor ce sunt, stă în mijloc, și cel arătător al tuturor întru Duhul, prin cea a cuvântului despărțitoare putere. Iară filosof adevărat, cel ce pre cea mai presus de fire unire a lui Dumnezeu, cu cunoștință și fără de mijlocire o are întru sine.

128. Cei ce scriu și grăesc fără de Duh, și voesc a zidi Biserica, sufletești sunt, precum oare unde Dumnezeescul Apostol zice „Duh neavând“ (Iuda 1.19)⁴⁹. Pentru că unii ca aceștia vinovați sunt blestemului celui ce grăește „Amar celor înțelegători întru sineși, și înaintea lor știutori“ (Isa. 5.21)⁵⁰. Că grăesc de la sineși, și „nu este Duhul lui Dumnezeu cel ce grăește întru dânșii, după cuvântul Domnului“ (Mat. 10.20)⁵¹. Că cel ce grăește dintru ale sale gânduri mai înainte de curățenie,

⁴⁸ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 13, 52: „Iar El le-a zis: De aceea, orice cărturar cu învățătură despre împărăția cerurilor este asemenea unui om gospodar, care scoate din vistieria sa noi și vechi“.

⁴⁹ *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iuda*, 1, 19: „Aceștia sunt cei ce fac dezbinări, (oameni) firești, care nu au Duhul“.

⁵⁰ *Isaia*, 5, 21: „Vai de cei care sunt înțelepți în ochii lor și pricepuți după gândurile lor!“.

⁵¹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 10, 20: „Fiindcă nu voi sunteți cei care vorbiți, ci Duhul Tatălui vostru este care grăiește întru voi“.

s-au înșălat de Duhul părerii. Că pentru aceasta zice pilda (26. 12)⁵², „Văzut-am pre bărbatul căruia i s-au părut la sineși înțelept a fi, nădejde mai multă are nebunul decât acesta“. Și aceasta „nu fiți înțelepți la sinevă“ (Rom. 12. 16)⁵³ înțelepciunea ne poruncește nouă. Ci și însuși Dumnezeuescul Apostol cel plin de Duh, mărturisea grăind „Că nu suntem îndestulați de la sine a cugeta ceva ca de la sine, ci îndestularea noastră de la Dumnezeu: (2Cor. 3.5)⁵⁴. Și aceasta: „Ci ca de la Dumnezeu înaintea lui Dumnezeu întru Hristos grăim“ (2Cor. 12. 19)⁵⁵. Că acelora ce nu sunt luminați de Duhul Sfânt, unora ca acestora cuvintele (lor) sunt nedulci și neluminate, că nu din izvorul cel viu al Duhului împărtășindu-să grăesc; Ci ca din oarecare heleșteu noroios, din inima ceea ce are și hrănește lipitori, și șerpî, și broaște ale poftelor, ale mândriei, și ale neînfrânării. Și apa cunoștinții acestora, este puturoasă și turbure; și „nici ferbinte, nici rece“ (Apoc. 3. 15)⁵⁶ din care cei ce beau spre îngreșare și neîndulcire, și spre borăre schimbându-să întorc.

129. „Trupul lui Hristos suntem noi, zice Dumnezeuescul Apostol, și mădulări din parte“ (1Cor. 12.27)⁵⁷. Și iarăși „Un trup și un Duh sunteți, precum v-ați chemat“ (Efes. 4.4)⁵⁸. Că „precum trupul mort este nesimțitor fără de Duh“ (Iac. 2.26)⁵⁹, așa și cel omorât cu patimile prin lenevirea poruncilor cea după botez, nelucrător să face, și neluminat de Sfântul Duh, și de Darul lui Hristos Având Duhul adecă prin credință, și prin nașterea de a doua, însă nelucrător și nemișcător, prin amorțirea cea sufletească. Că sufletul adecă unul fiind, iară mădulările trupului multe, pre toate sufletul le ține, și vii le face, și le mișcă, pre cele ce sunt priimitoare de vieață. Iară pre mădulările cele ce după oarecare neputință întâmplată s-au veștejit, ca pre niște moarte și nesimțitoare le poartă adecă întru sine însă neviețuitoare și nesimțitoare. Așa tot întru toate mădulele lui Hristos neamestecat este Darul lui Hristos lucrând și vii făcându-le, pre cele ce pot a să împărtăși vieții; Ci și pre cele ce a să împărtăși sunt neputincioase, cu iubire de oameni ca pre ale sale împrejur le (poartă) ține. Pentru aceasta și tot credinciosul, părtaș adecă este prin credință punerii de Fiul Duhului. Însă nelucrător să face și neluminat, prin omorârea patimilor, și prin lenevire și necredință, de lumină și de vieața lui Iisus lipsindu-să. Întrucât a fi tot credinciosul mădular a lui Hristos și Duhul lui Hristos având, însă nelucrător și nemișcător, și spre împărtășirea Darului ne priimitor.

130. Cele opt vederi sobornicești, zicem a fi: Întăi, cea pentru Dumnezeu, fără de chip, și fără de început, și nezidită, și pricină a tuturor, Treimicească una, și mai presus de ființă Dumnezeuire. A doua, cea a puterilor celor gânditoare, rânduială și așăzare. A treia, starea cea împreună alcătuită a celor ce sunt. A patra, pogorârea Cuvântului cea cu rânduială. A cincea, cea sobornicească înviere. A șasea, înfricoșată a doua venire a lui Hristos. A șaptea, vecinica muncire. A opta, împărăția Cerurilor. Și patru adecă, ale celor ce au trecut, și s-au făcut, sunt. Iară patru, ale celor ce vor să fie, și ale celor ce încă nu s-au arătat. Și să vede aceste luminos, și să află de la cei ce au agonisit prin

⁵² *Sfânta Evanghelie după Matei*, 26, 12: „Că ea, turnând mirul acesta pe trupul Meu, a făcut-o spre îngroparea Mea“.

⁵³ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 16: „Cugetați același lucru unii pentru alții; nu cugetați la cele înalte, ci lăsați-vă duși spre cele smerite. Nu vă socotiți voi înșivă înțelepți“.

⁵⁴ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 5: „Nu că de la noi înșine suntem destoinici să cugetăm ceva ca de la noi înșine, ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu“.

⁵⁵ *Idem*, 12, 19: „De mult vi se pare că ne apărăm față de voi. Dar noi grăim în Hristos, înaintea lui Dumnezeu. Și toate acestea, iubirii mei, pentru zidirea voastră“.

⁵⁶ *Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul*, 3, 15: „Știu faptele tale; că nu ești nici rece, nici fierbinte. O, de ai fi rece sau fierbinte!“.

⁵⁷ *Întăia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 27: „Iar voi sunteți trupul lui Hristos și mădulele (fiecare) în parte“.

⁵⁸ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 4: „Este un trup și un Duh, precum și chemați ați fost la o singură nădejde a chemării voastre“.

⁵⁹ *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, 2, 26: „Căci precum trupul fără de suflet mort este, astfel și credința, fără de fapte, moartă este“.

Dar multă curățenie a minții. Iară cel ce fără de lumină vine către acestea, să știe că năluciri închipuește, și nu vederi, prin duhul cel nălucitor, nălucindu-să și nălucind.

131. Iată și pentru înșălare, de nevoe este a zice după putere; Fiindcă este de cei mulți, de cei mulți, după cea mult meșteșugitoare și mult închipuită a aceștia pândire, cu anevoe cunoscută, și mai în scurt neîntăleasă. Înșălarea zice, în două chipuri să arată, sau mai vartos vine asupra și să adaogă: după nălucire, și după lucrare; măcar deși dintru una, din mândrie, începătura o are și pricina. Și cea întâi adevă, începătura este a cei de a doau; Iară cea de a doua, începătura a cei după uimire, a treia obicinuește firește. Pentru că începătura a videniei cei după nălucire, este părerea; cei ce pre Dumnezeu ca pre un chip oareșicare nălucit a fi, îl face. Dintru care urmează cea după nălucire către amăgire înșălare, prin care să naște hula, și cu care împreună înșălare cea după nălucire, naște pre cea de la cei de alt neam înfricoșare de nălucire, intru trezvire și în somn: pre care, tremur și clătire a sufletului numindu-să o grăesc. Că mândriei, urmează înșălarea. Înșălării, hula. Hulei, frica. Și înfricoșării, cutremurul. Iară cutremurul, uimirea cugetelor celor după fire. Acesta este chipul înșălării cei după nălucire. Iară cel după lucrare al doilea chip, este acesta: Că începătura de aicea o are prin dulce pătımirea din poftirea cea firească născându-să. Fiindcă din dulceață să naște neînfrânarea celor nepovestite necurății; Iară aceasta pre toată firea înferbântându-o, și pre partea cea stăpânitoare turburându-o, prin împreunarea nălucirelor, pre minte o aduce intru uimire, prin îmbătarea lucrării cei arzătoare, fără de minte lucrându-l pre dânsul, și îl face a grăi înainte, și prorocii mincinoase a vrăjitori, ca când vederile oarecărora Sfinți, și cuvintele acelora, ca prin sineși poruncește, fiind îmbătat de beția patimii, și cu obiceiul schimbat și îndrăcit. Pre unii ca aceștia care să poartă în lume cu amăgirea înșălării, proroci îl numesc, care șed și petrec lângă lăcașurile oarecărora Sfinți. Și ca arătat îndrăciți fiind, și de la singuri aceea ca când lucrându-să și muncindu-să (cercându-să), cele printr-înșii (grăite) le vestesc oamenilor; Pre care îndrăciți, și amăgiți, și de înșălare robiți cu cuviință este a-i chema, iar nu prooroci, și înainte spuitori de cele de față și de cele ce vor să fie. Pentru că singur dracul curviei, prin înfocarea poftii mintea lor întunecându-o, o aduce intru uimire din minți, nălucindu-le lor pre oarecare din Sfinți, și vorbirii și vederi arătându-le. Și este ca când Dracii a ceea aproape să arată, spre a-i înfricoșă și a-i turbura pre aceștia. Că de jugul lui Veliar legându-i pre ei, către păcatul cel după lucrare silindu-i pre dânsii îi împinge, ca de aicea dați să-i aibă și robi până la Moarte și în muncă trimițându-i.

132. Să cade a ști că trei pricină sobornicești are înșălarea, prin care vine asupra oamenilor: Din mândrie, din pizma dracilor, și din pedepsitoarea slobozire. Iară pricinele acestora, a mândriei adevă, este ușurimea. Iară a pizmei, sporirea înainte. Iară a slobozirei cei pedepsitoare, este viețuirea cea cu păcat. Și cea din pizmă, și din părere singură, grabnică are vindecarea, când mai ales și s-ar smeri. Iară cea din pedepsire pentru păcat dare Satani, de multe ori până la moarte spre lăsare o sloboade Dumnezeu pre aceasta. Însă este când și nevinovați, muncii a fi să dau spre mântuire. Și să cade a ști, că și singur dracul părerii, înainte grăește intru cei ce nu i-au aminte inimii cu de-adinsul.

133. Preoți, și Împărați după adevăr să ung intru a doua naștere, toți bine credincioși, precum atuncea și cei vechi dupre închipuire. Că chipuri era aceea adevărului nostru. Nu despre o parte, ci toți pre noi pre toți ne închipuia. Pentru că dupre aceea nici împreună de asemenea cu chipul și cu vederea una, Împărăția și Preoția noastră, măcar deși semnele aceleași. Nici asupra noastră are fire hotărârea, sau Darul, și chemarea spre ungere, ca să fie osăbite cele ce s-au uns; Ci una și aceeași chemare, și credință, și ungere, și închipuire avem. Dar descopere, și arată după cuvântul adevărului, curățenia și nepătımirea, și tot sfințit a fi lui Dumnezeu, și acum și în cel viitor veac.

134. Înțelepciune atuncea cu gura grăește, și cu inima cugetă înțelegere: cel ce pre Dumnezeu Cuvântul, pre Înțelepciunea cea Ipostatnică a lui Dumnezeu și Părintelui, luminat din cele ce sunt o arată, ca cel ce are cuvinte închipuind pre cele ce sunt întâi închipuitoare intru cele ce sunt, și prin

cuvântul cel viu după lucrare, cu gura grăește dintru înțelepciune înțelepciune. Iară cu inima strălucindu-să, prin puterea înțelegerii cei prefăcătoare cugetată fiind cu Duhul, poate a face și a lumina prin înțelegere pre cei ce cu credință ascultă.

135. Cea mare a adevărului împotrivă luptătoare, și înșălarea ceea ce trage pre oameni astăzi spre pierzare, (prin care necunoștința întunerecului au împărătit în sufletele celor leneși, de la Dumnezeu înstrăinându-ne pre noi; Și ca cum n-ar fi Dumnezeu, necunoscând pre cel ce a doua oară ne-au născut pre noi și ne-au luminat, Sau prin singur gol cuvântul să crede și să cunoaște, și nu cu lucrul, Sau celor singuri vechi, iar nu întru noi. Și mărturiile cele scripturelnice de alții pentru Dumnezeu, sau și de cei ce le-au grăit le unesc. „Și slava, precum zice, cea pentru Dumnezeu o hulesc, iară pre cea a cunoștinții bună cinstire cu adevărat lepădându-o“ (2 Pet. 2. 2) ⁶⁰. Și trupește numai, pentru ca să nu zic jidovește, scripturele le cetesc, sau și le cunosc, pre cea prin învierea sufletului sculare de aicea lepădându-o, de-a pururea în mormânturi cu necunoștință a lăcui poftesc); patimile aceste trei sunt: Necredința, vicleșugul, și trândăvia. Și una alteia sunt împreună țitoare și născătoare. Că necredința este învățator al vicleșugului; Și viclenia, soție a trândăviei, a cării semn este lenevirea. Sau iarăși altmintrelea: Trândăvia, este născătoare a vicleșugului, precum Domnul a zis „Slugă vicleană și leneșă“ (Mat. 25. 26) ⁶¹. Iară viclenia, maică este a necredinții. Că tot cel viclean este necredincios. Iar cel ce nu crede și de Dumnezeu este netemător. Dintru care să naște trândăvia maica defăimării, prin care tot cel bun să defăimează, și tot răul să lucrează.

136. Slavă adevărată pentru Dumnezeu, și cunoștință nemincinoasă a celor ce sunt: pre cea desăvârșit a dogmelor dreaptă slăvire o alcătuește împreună. Pentru aceasta și a slavoslovi este dator unul ca acesta așa: Slavă ție Hristoase, Dumnezeul nostru slavă ție. Că pentru noi te-ai făcut om, Dumnezeu Cuvântul, cel mai presus de ființă. Pentru aceasta mare este taina rânduelii Tale, Mântuitorul nostru, slavă ție.

137. Decî sunt ale cuvintelor celor ce împreună să scriu, după Marele Macsim, chipuri osăbite trei, neprihănite și neosândite. Întăiu, cel pentru aducerea aminte de sine. Al doilea, cel pentru folosul altora. Al treilea, cel ce pentru ascultare împreună să scrie, Întru care și cele mai multe din scripturi s-au pus, celor ce cu smerenie au cerut cuvântul. Iară dacă spre plăcere și slavă este, și cel ce scrie spre a să vedea fapte bune „își ia zice, plata sa“ (Mat. 5. 12) ⁶², nici un folos aicea având, sau plată în cel ce va să fie. Ci și ca un plăcător oamenilor și viclean, cărciumărind cuvântul lui Dumnezeu, să va osândi.

⁶⁰ *A doua Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru, 2. 2:* “Și mulți se vor lua după învățăturile lor rătăcite și, din pricina lor, calea adevărului va fi hilită”.

⁶¹ *Sfânta Evanghelie după Matei, 25, 26:* “Și răspunzând stăpânul său i-a zis: Slugă vicleană și leneșă, știai că secer unde n-am semănat și adun de unde n-am împrăștiat?”.

⁶² *Idem, 5, 12:* “Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri, că așa au prigonit pe proorocii cei dinainte de voi”.

*Alte capete, ale aceluiași,
cu numărul de 7*

1. **PRE TOATE** vrăstele cele întru Hristos a le ajunge fieștecine este dator cel ce s-a botezat întru Hristos. Pentru că înainte au luat pre cea a acestora putere, și prin porunci poate a le afla și a le deprinde pre acestea. Și Zămislirea adecă, este logodirea Duhului. Iară Nașterea este, lucrarea bucuriei. Iară Botezarea este, puterea cea curățitoare a focului Duhului. Iară Schimbarea la față este, vederea luminiî ceî Dumnezeeshî. Răstignirea este, omorârea cea despre toate. Și Îngroparea este, ținerea cea în inimă a Dumnezeescului Dor. Iar Învierea este, scularea cea făcătoare de viață a sufletului. Iar înălțarea, uimirea cea către Dumnezeu, și răpirea minții. Iar cel ce n-au aflat pre acestea, nici le-au simțit, prunc încă este, și cu trupul, și cu Duhul, măcar deși cărunt și lucrător de la toți să socotește.

2. Patimile lui Hristos au omorâre făcătoare de viață, celor ce prin toate au pățimit; Adecă: „De împreună pățimim, împreună să ne și proslăvim“ (Rom. 8.17)⁶³. Iară patimile dulceșilor, au câștigat omorârea făcătoare de moarte, celor ce le lucrează pre ele. Pentru că este răstignire a răstignirei, și omorâre a omorârei, pătimirea cea de voe a patimilor lui Hristos.

3. A pătimi pentru Hristos este, a răbda cele ce vor să se întâmple. Pentru că pizma, celor nevinovați este spre folos. Iară mustrea spre întoarcere să face nouă pedeșire a Domnului, deșchizându-ne nouă celor vinovați urechile. Pentru aceasta le-au făgăduit și cunună celor ce rabdă, Domnul în veacul veacului. Slavă ție Dumnezeul nostru slavă ție, Treime Sfântă, pentru toate slavă ție. Pentru schimbarea cea pătimicioasă.

4. Trândăvirea fiind patimă cu anevoe de biruit, slăbănogeshî pre trup. Și slăbănogindu-să trupul, împreună să slăbănogeshî și sufletul. Iar amândoi slăbănogindu-să, să schimbă amestecarea trupului prin pătimirea cea dulce. Iar pătimirea cea dulce, pornește poftirea. Poftirea, aprinderea. Aprinderea, năpădirea. Năpădirea, pornește pomenirea. Pomenirea, nălucirea. Nălucirea pe asupreală. Asupreală, pe unire. Unirea, învoirea. Învoirea face lucrarea: Orî pre cea prin trup, orî pre cea prin frecăturile cele de multe chipuri, și așa omul biruit fiind, cade.

Pentru schimbarea cea bună

5. Răbdarea întru tot lucrul, naște pe bărbăție. Bărbăția pre osârdie. Osârdia, pre îngăduire. Îngăduirea, pre sporire; și pre cea a lucrului sporire, adecă, adăugarea, potolește neînfrânarea trupului, și pre cea a poftii dulce pătimire o îmblânzește. Iar poftirea, pornește pre dorire. Dorirea, pre dragoste. Dragostea pre râvnire. Râvnirea, pre ferbințală. Ferbințala, pre sculare. Scularea, pre sârguință. Sârguința, pre rugăciune. Rugăciunea, pre liniște. Liniștea, naște pre privire. Privirea, pre cunoștință.

⁶⁴ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 17: “Și dacă suntem fii suntem și moștenitori – moștenitori ai lui Dumnezeu și împreună-moștenitori cu Hristos, dacă pățimim împreună cu El, ca împreună cu El să ne și preamărim”.

Cunoștința, pe cuprinderea tainelor. Iară sfârșitul tainelor este, Cuvântarea de Dumnezeu. Iară rodul Cuvântării de Dumnezeu este, dragostea cea desăvârșită. Al dragostei este, smerenia. Al smereniei este, nepătimirea. Al nepătimirii este, vederea înainte, și proorocia, și înainte cunoașterea. Pentru că nu are cineva de aicea pre faptele cele bune desăvârșite, nici deodată micșorează răutățile; Ci câte puțin crescând fapta cea bună, câte puțin răutatea într-o neînțelegere să face.

Pentru ispitele cele în somn

6. ÎNTREBARE: În câte chipuri să face păcatul cel din scurgere, cel cu păcat, și cel fără de păcat?

RĂSPUNS: În trei feluri, adică cea păcătuitoare: prin curvie, malahie, și învoirea gândurilor. Și prin șapte feluri cea fără de păcat: prin urduri, prin mâncări materialnice, prin cele pornitoare, prin băutura cea rece, prin slăbănogirea trupului, prin osteneala cea fără de măsură, și prin nălucirea cea drăcească în multe feluri. Și a îmbătrâniților adică lucrători, să întâmplă de multe ori prin cele înainte grăite cinci chipuri. Iară a nepătimășilor, prin urduri singure cele nearătate rar făcându-să, și prin multe dureri, și prin lucrare mai Dumnezească curățitoare și sfințitoare, dăruirea curățeniei lor fiind adăugată. Iară chipul cel mai de pre urmă, al scurgerii cei prin nălucire în somn, al pătimășilor și al neputințioșilor este. Însă și aceasta ca o fără de voe, este fără de păcat, precum grăesc Părinții. A celui fără de pătimă, este osebită, cea din părăsire după pronie pornire fără de păcat; precum ceilaltă materie să cheltuește cu Dumnezeescul foc. Iară a lucrătorului, este nevoia cea prin multe chipuri, și neprihănită deșertare. Iară a celui pătimăș, este cea îndoită scurgere și nelesnicioasă: cea în somnuri prin nălucire, și întru deșteptare învoire. Dintru care una adică este fără de prihană, iară alta, cu păcat, și întru certări să hotărăște. A nepătimășilor, una este și pornirea și deșărtarea trupului de materie, după pronie, prin urduri. Una adică vărsată să fie ca o prisosință, iar ceilaltă, ca o mistuită prin focul cel Dumnezeesc cheltuindu-să, după cel ce grăește. Iar ale lucrătorilor, și ale mijlocielor, șase sunt cele sobornicești nevinovate chipuri ale pornirii cei curgătoare, și cele firești, de nevoie să se curățască și să se izbăvească: Prin mâncările cele materialnice, și prin cele pornitoare, și prin băutura cea rece, și prin slăbănogirea firei, și prin slăbănogirea ostenelelor, și în sfârșit, prin pizma dracilor, pătimește firea prin sineși. Iară ale neputințioșilor și ale începătorilor, de asemenea șase sunt și ale acestora chipurile cele pătimășe: Prin îndrăcirea pântecelui, prin clevetire, prin osândire, prin mărirea deșartă, prin învoirea cea îndoită întru nălucire, și în sfârșit zavistia dracilor cea după asupreală. Însă și aceasta scopos este al pronie, a curății firea de stricăciune, și de prisosirele cele streine, și de poftele cele necuvântătoare care sunt aduse din afară înlăuntru ei, și a pedepsi pe nevoitori ca să se smerească, și totdeauna cu luare aminte a să înfrâna despre toate.

Pentru cum să cade a lua milostenie cel ce liniștează

7. Cea ce șade deosebii și mânâncă dragoste (adică milostenie) dator este după șapte chipuri a priimi milostenie: Întâi, cu trebuință a cere. Al doilea, cu trebuință a lua. Al treilea, ca de la Dumnezeu cele ce vine a le priimi. Al patrulea, spre Dumnezeu a nădăjdui, și acela a fi dătător al plăților. Al cincelea, lucrător a fi al poruncilor. Al șaselea, a nu face dintru acestea avere mai presus de trebuință. Al șaptelea, a nu fi scump, ci dătător și îndurător. Pentru că unul ca acesta carele este întru acestea, să bucură ca cel de la Dumnezeu, și nu de la oameni are purtare de grijă.

Ale acestuiași capete 10

*Știință cu de-amăruntul, pentru liniște și pentru rugăciune.
Încă și pentru semnele Darului și ale înșălării.
Și care este osăbirea căldurei și a lucrării.
Și cum că fără de povățuitor lesne împreună vine rătăcirea*

1. **DECI SĂ CADE** nouă a zice după Marele Învățător, a nu avea trebuință de ajutorul cel din scriptură, sau de cel de la ceilalți Părinți, O Purtătorule de semne Loghine! Ci așa a fi de Dumnezeu învățați „Că vor fi, zice, toți învățați de Dumnezeu“ (Ioan 6.45)⁶⁴. „Că dintr-însul, și printr-însul“ (Rom. 11.36)⁶⁵ a cunoaște și a învăța cele ce folosesc, nu numai noi, ci și toți fieștecarele din cei credincioși; Ca unii ce pre legea Duhului scrisă întru tăblițele inimilor noastre a o purta, și fără de mijlocire, Herovimicește, cea minuantă, împreună cu Iisus prin curată rugăciune a inimii a vorbi ne-am învrednicit. Iară de vreme ce suntem prunci, după vremea zidirei cei de iznoavă, nici Darul înțelegându-l, nici înnoirea pricepându-o, și mai vârtos necunoscând, cea covârșitoare mărime a cinstii și a slavei, căria ne-am împărțășit. Și măcar că datorii suntem prin porunci, sufletește și Duhovnicește a crește, și a vedea gânditor ceea ce am luat, însă cădem prin lenevire, și prin obiceiul prea pătimaș, întru nesimțire și întunecare, cei mulți; Și nici de este Dumnezeu cunoaștem nici cine eram, sau care ne făcusem, Fii ai lui Dumnezeu, Fii ai luminii și Fii și mădularii ai lui Hristos făcându-ne. Și dacă și bărbați ne botezăm, ci însă întru apă numai, și nu întru Duhul ne simțim. Iară dacă și întru Duhul ne înnoim, credem prin goală credința cea moartă și nelucrătoare, și întru îndoirea sufletului a ne face grăim; Și așa asemenea întru tot desăvârșit trupuri fiind, trupește viețuim și umblăm. Iară deși ne-am pocăi, trupește numai, și nu Duhovnicește, poruncile le facem și le cunoaștem. Iară deși prin multe ostenele, Darul cu iubire de oameni, pre unii arătării i-au învrednicit, ca pre o înșălare pre acesta îl primim. Iară deși de la alții pre aceasta lucrându-să vom auzi, ca pre o rătăcire pre aceasta, pentru pizmă îl socotim. Și așa rămânem morți până la moarte, neviețuind întru Hristos și nelucrându-ne. Și aceea ce avem, după scriptură (Mar. 4.25)⁶⁶ în vremea eșirei, sau a judecării, prin necredință, sau desnădăjduire, să va lua de la noi. Neînțelegând cum că dupre Părintele să cuvine să fie și Fiii. Dumnezei din Dumnezeu, și Duhovnicești din Duhul. „Că cel născut, zice, din Duhul, Duh este“ (Ioan 3.6)⁶⁷. Iară noi trupuri fiind, deși credincioși, măcar deși Cerești făcându-ne, pentru aceasta (că suntem trupuri) Duhul lui Dumnezeu nu rămâne întru

⁶⁴ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 6, 45*: “Scris este în proroci: «Și vor fi toți învățați de Dumnezeu». Deci oricine a auzit și a învățat de la Tatăl la Mine vine”.

⁶⁵ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, 11, 36*: “Pentru că de la El și prin El și întru El sunt toate. A Lui să fie mărirea în veci. Amin!”.

⁶⁶ *Sfânta Evanghelie după Marcu, 4, 25*: “Căci celui ce are i se va da; dar de la cel ce nu are, și ce are i se va lua”.

⁶⁷ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 3, 6*: “Ce este născut din trup, trup este; și ce este născut din Duh, duh este”.

noi. Și pentru aceasta a arătat Domnul aducerile asupra și robiele, și junghierile le-au înmulțit, poate vrând a îndrepta sau a tăia răutatea, sau a mântui prin ierburii mai puternice.

2. Și întâi adevărat zice, Dumnezeu dând grai celor ce bine vestesc unele ca acestea bune, cum ar afla cineva, și mai vârtos cum s-ar afla ceea ce are, sau a priimit pre Hristos prin Botez întru Duhul? Dupre Apostolul Pavel, că zice „Aș nu știți că Iisus Hristos lăcuște întru inimile noastre? (2Cor. 13.5) ⁶⁸: Iar apoi și cum ar spori înainte, pe urmă așa și cum va păzi pre ceea ce a aflat. Că este prea bun chip în scurt, marginile dimpreună cu mijlocul în scurt a le zice, multă lățime având. Pentru că ca mulți adevărat nevoița până a afla ceea ce caută aș luat-o, și aș pus să stea dorința până la aceasta; și mai departe nu trec înainte, nici le pasă acestora, îndeletnicindu-să numai întru începătura care o aș aflat. Și împiedecându-să, și prin neștiință trecerea rădicând, li să pare bine a călători, și cu necăștigare să poartă pre dinafară de aceasta. Iară alții pre jumătatea luminării ajungând, către sfârșit s-aș lenevit trândăvindu-să. sau întru cele dinapoi întorcându-să prin nedeosebita petrecere, și noi începători făcându-să. Iar alții către săvârșire ajungând, prin neluarea aminte, cad din (pricina) părerii, și întru cele dinapoi să întorc, și mijlociilor și noilor începători deopotrivă spre lucru să învoesc. Iară a noilor începători, și a celor de mijloc, și a celor desăvârșiți este: a unora, lucrarea; iară a altora, luminarea; iară a celorlalți, curățirea sufletului, sau învierea acestuia.

Pentru cum să află lucrarea

3. După două chipuri să află lucrarea Duhului, pre care întru Botez tăinuit o am luat înainte. Și întâi, sobornicește a zice, prin lucrarea poruncilor, prin multă osteneală și vreme. Darul să descopere, precum zice Sfântul Marco. Și dupre cât poruncile le lucrăm, dupre atâta mai arătat străluște nouă razele sale. Iară a doua, pre cea cu meșteșug (lucrare) și chemare deasă a Domnului Iisus, adevărat prin pomenirea lui Dumnezeu să arată întru supunere. Și din petrecerea cea dintâi, mai cu zăbavă; Iar dintru cea de a doua mai degrabă. Dacă și a deprinde ar afla cu durere și cu așteptare săpând pământul și aurul căutându-l. Decă dacă voim nu ne rătăcim, adevărul a-l afla și a-l cunoaște, căutând a avea pre singură lucrarea inimii, fără de chip cu totul și neînchipuită. Și nici închipuire, sau față ca când a Sfântului cu nălucire a ogîndi, nici lumină a vedea. (Pentru că are fire înșălarea, întru începuturi mai vârtos, cu unele ca acestea mincinoase năluciri a înșăla pre mintea celor neiscușiți). Ci numai lucrarea rugăciunei, în inimă lucrându-să să ne sârguim a o vedea, încălzând pre minte și-nveselindu-o, și spre dragoste nepovestită a lui Dumnezeu, și a oamenilor pre suflet aprinzându-l. Pentru aceasta și smerenie, și zdrobire, atuncea nu puțină este a vedea din rugăciune făcându-să. De vreme ce rugăciunea este la cei noi începători, pururea mișcătoare lucrare gânditoare a Duhului Sfânt. Întru început ca un foc de veselie, din inimă dându-să.

4. Iar sunt semne ale începerii acestiea, ale celor ce o caută pre dânsa cu adevărat, și nu ca cei ce ipsisesc fiind; după singură Înțelepciunea care grăește (1.2) * „Cum că să află celor ce nu o ipsisesc pre dânsa; și să arată celor ce nu o cred pre dânsa“: Întru unii adevărat să vede, ca o lumină răsărind. Iar întru alții, veselie cutremurătoare. Iară întru alții, bucurie. Și întru alții, amestecată bucurie și frică. Iară întru unii, cutremur și frică cu bucurie. Iară uneori întru oarecare, și lacrimi și frică. Să bucură sufletul de cercetarea și mila lui Dumnezeu; Însă să teme și să cutremur de venirea Lui, Ca un vinovat întru păcate multe. Iară altora, iarăși să face la început, nespuse zdrobire, și durere negrăită a sufletului. Cuprins fiind de dureri „ca ceea ce naște“ (Sirah. 48.22 ⁶⁹

⁶⁸ A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 13, 5: „Cercetați-vă pe voi înșivă dacă sunteți în credință; încercați-vă pe voi înșivă. Sau nu vă cunoașteți voi singuri bine că Hristos Iisus este întru voi? Afară numai dacă nu sunteți netrebniți”.

* trimitere incompletă în mss.

⁶⁹ Cartea Înțelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul), 48, 22: „Atunci au tremurat inimile și mâinile lor și s-au chinuit, ca cele care nasc și au chemat pe Domnul cel Milostiv, întinzând mâinile lor către El”.

și Ioan 16, 21⁷⁰) și bolește după scriptură. Că străbătând viul și lucrătorul cuvânt, adică Iisus: precum zice Apostolul (Evr. 4.12)⁷¹, până la împărțirea sufletului și a trupului, a încheieturilor și a creierilor, ca partea cea pătimașă din toate părțile sufletului și ale trupului, cu sila să o topească. Întru alții, dragoste și pace către toți să vede, neluptătoare. Întru alții, veselie, pre care și săltare întru multe locuri Părinții o au numit, puterea Duhului fiind, și mișcare vie a inimii. Această săltare, să grăește și „suspina a Duhului celui negrăit, ce pentru noi către Dumnezeu să roagă” (Rom. 8.26)⁷². Și zămislire a dreptății lui Dumnezeu, pre aceasta și Isaia o au numit (21.3)⁷³. Și împungere, Marele Efrem; Iară Domnul „Izvor al apei ce curge în viața cea vecinică” (Ioan 4.14)⁷⁴. (Iară apă pre Duhul l-au numit) ca pre cela ce saltă în inimă și fierbe prin pornirea puterii.

5. Să cuvine a ști cum că două osăbirii are săltarea: adică, Bucuria, cea cu chip lin (care săltare și suspin, și întâmpinare a Duhului să grăește); și cea mare a inimii (care și săltare, și batere, adică sărire să grăește a inimii cei vii, spre Dumnezeescul văzduh, sau alcătuitoare zburare). Că de la Dumnezeescul Duh înaripându-să cu dragostea, și din legături slobozindu-să sufletul, spre cele de sus, și mai înainte de eșire, a zbură să ispitește, poftind dejugarea greutății. (Aceasta și turburarea a Duhului, adică fierbere și mișcare să grăește, după cea scrisă „Iară Iisus s-au turburat pre sine cu Duhul, pornindu-să întru putere și zicând: unde l-ați pus pre el” (Ioan 11.34)⁷⁵. Și arată osebirea a cei mari, și a cei mici săltări Dumnezeescul David, zicând „Munții ca berbecii, și dealurile ca mieii oilor săltând” (Ps. 11.3, 4)⁷⁶. Pentru cei desăvârșiți, și pentru cei noi începători zicând. Căci pentru munți și dealuri simțitoare, cum că saltă neviețuitoare fiind, de care a pomenit, de prisosirea lui a grăi.

6. Să cade a ști, că Dumnezeasca frică, cutremur nu are. (Iară cutremur grăesc, nu pre cel din bucurie, ci pre cel din mânie adică, pre cel din pedepsire și părăsire). Ci bucuria cea cutremurătoare, care să adaogă din rugăciune, întru focul Dumnezești frici. Iară frică, nu pre cea cutremurătoare pre cea din mânie adică din muncire: ci pre cea a înțelepciunii, care și „începătură a înțelepciunii să grăește” (Pil. 1, 7⁷⁷; Ps. 110.10⁷⁸). Însă să împărțăște frica în trei (măcar deși în două Părinții au grăit-o): pre cea intrătoare, și pre cea desăvârșit; apoi și pre cea din mânie frică, pre care și cutremur cu adevărat să cuvine a o chema, adică clătire și zdrobire.

7. Iară cutremurul, are multe osăbirii cu chipurile. Unul este al mâniei, și altul al bucuriei, și altul al iuțimei (când după covârșire s-ar face căldură, precum grăesc, a sângelui celui dimprejurul

⁷⁰ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 16, 21: “Femeia, când e să nască, se întristează, fiindcă a sosit ceasul ei; dar după ce a născut copilul, nu-și mai aduce aminte de durere, pentru bucuria că s-a născut om în lume”.

⁷¹ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 12: “Căci cuvântul lui Dumnezeu e viu și lucrător și mai ascuțit decât orice sabie cu două tăișuri, și pătrunde până la despărțitura sufletului și duhului, dintre încheieturi și măduvă, și destoinic este să judece simțirile și cugetările inimii”.

⁷² *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 26: “De asemenea și Duhul vine în ajutor slăbiciunii noastre, căci noi nu știm să ne rugăm cum trebuie, ci Însuși Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite”.

⁷³ *Isaia*, 21, 3: “De aceea inima mea s-a umplut de neliniște, dureri m-apucă, ca durerile unei femei care este gata să nască. Însăpământat cum sunt, nu mai aud; tulburat, nici că mai văd”.

⁷⁴ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 4, 14: “Dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viața veșnică”.

⁷⁵ *Idem*, 11, 34: “Și a zis: Unde l-ați pus? Zis-au Lui: Doamne, vino și vezi”. Am decalat cu un stih trimiterea din mss., de la 11, 33 la 11, 34 ce corespunde citatului din text.

⁷⁶ *Psalmi*, 11, 3-4:

“3. Pierde-va Domnul toate buzele cele viclene și limba cea plină de mândrie.

4. Pe cei ce au zis: «Cu limba noastră ne vom mări, căci buzele noastre la noi sunt; cine ne este Domn?»”.

Citatul din text nu corespunde stihurilor și psalmului din notă.

⁷⁷ *Pildele lui Solomon*, 1, 7: “Frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii; cei fără minte disprețuiesc înțelepciunea și stăpânirea de sine”.

⁷⁸ *Psalmi*, 110, 10: “Începutul înțelepciunii este frica de Domnul; înțelegere bună este tuturor celor ce o fac pe ea. Lauda Lui rămâne în veacul veacului”.

inimii); și altul din bătrâneță, și altul este al păcatului, adecă al înșălării, și altul al blestemului, dat fiind prin Cain neamului Omenesc. Însă cu nevoitorul la început, cel din bucurie, și cel din păcat cutremur să luptă; dar nu tuturor așa să întâmplă. Iară semnele amândorora sunt: A unora, adecă este bucuria cea tremurătoare, întru veselie multă și lacrimi, Darul pre suflet îl mângâie. Iară a celuilalt, înăsprită ferbințală, și îngâmfare, și învârtoșare inimii, pre suflet aprinzându-l, și înfocând mădulările cele împreunătoare, și către împleticirea trupurilor, și dragoste prin năluciri înlăuntru întru învoire, lucrarea cea urâtă făcându-o.

8. Îndoită a fi lucrarea fieștecăruia începător (știm), și îndoit în inimă lucrându-să și neamestecat. Una adecă din Dar, iar alta din înșălare. Precum mărturisește cu cuvântul Marele Marco pustnicul așa grăind: Este lucrare Duhovnicească, și este lucrare Satanicească, de prunc necunoscându-să. Și iarăși întreită a fi ferbințala lucrării, întru oameni aprinzându-să: pre cea din Dar, pre cea din înșălare, adecă a păcatului, și pre cea din umplerea sângelui, pre care și amestecare Africanul Talasie o auzis. Și prin înfrânarea cea cu măsură, să cuvine pre aceasta a o netezi, și a o împăca (adecă domoli).

9. Lucrarea Darului este, putere a Duhului întru bucurie și veselie a inimii pornindu-să, întărind, și păzind, și înfierbântând pre suflet, și curățându-l. Și pre gânduri încetându-le, până la o vreme. Iară pre cea a trupului pornire o omoară, până la o vreme. Și acestea sunt semnele aceștia, și roadele cele ce arată adevărul: Lacrămile, zdrobirea, smerenia, înfrânarea, tăcerea, răbdarea, a să ascunde, și câte unele ca acestea, prin care fără de îndoială ne adevărim.

10. Lucrarea înșălăciunei este, aprinderea păcatului întru dulceață, înfierbântând pre suflet, și spre împreunarea trupurilor cu nebunie, pre poftirea care este întru pornirea trupului rădicându-o. Însă fără de fel este toată și neașăzată, după Sfântul Diadoh. Bucurie necuvântătoare, și părere, și turburare, și veselie fără de fel, și precum cu cuviință este a zice, nehrănitore având întru dulceață, nici căldură, nici răceală, către partea cea poftitoare mai vârtos lucrând. Dobândindu-și materie de aprinderea dulceațelor, și pe prea nesățiosul pânțec avându-l ajutor. Că de acolo să pornește și să aprinde, spre împreună amestecarea trupului, pricină luând, spre a lucra și a arde pre suflet, și spre sineși a-l trage, ca prin deprindere dulce pătîmind omul, după puțin Darul din sineși să îl izgonească: [Și prea curvește întru ascuns, înfierbântând și aprinzând mădulările prin împătîmirea cea dulce, și i să pare a fi Darul mângâerea ceea ce lucrează și încălzește pre minte neștiut; iară cu lucrarea învăpăiată a păcatului, și mai vârtos a înșălării, și împătîmirei ceî dulci. Că pre acestea și Sfântul Ioan Scărarul știindu-le, zice „Am întrebat pre aceea, și auzis: Eū ajutorătoare am dobândit pre aprinderea cea dinafară, și împărțășitoare a mișcare a poftei ceî firești, ca să aprindă pre om spre lucrarea înșălării sale.] *

* În mss., înainte de fragmentul de text pus de noi între paranteze drepte este dactilografiat următorul text subliniat cu o linie continuă și așezat între paranteze mici: (acest adaos la acest cap, se află în cea Slavonă).

Ale acestuiași
Capete 15:
Pentru liniște și pentru cele două chipuri ale rugăciunii

1. Două chipuri sunt ale unirei, și mai vârtos intrări despre fieștecare parte a rugăciunii cei gânditoare, aceea ce să lucrează în inimă prin Duhul. Prin cele ce mințea saŭ o apucă înainte pre dânsa acolo, de Domnul lipindu-să, după scriptură (Psalm 72.27)⁷⁹, saŭ pornindu-să lucrarea după înainte călătorie, întru focul veseliei trăgând pre mințea, saŭ o leagă pre dânsa către chemarea și unirea Domnului Iisus. Pentru că dacă „și Duhul deosebî fieștecăruia lucrează în ce chip voește“ precum zice Apostolul (1Cor. 12.11)⁸⁰. Ci este când una mai întâi decât alta urmează întru unii, după chipurile cele ce le-am grăit înainte. Și uneori adecă, lucrarea să pornește în inimă, patimile micșorându-le, prin deasă chemarea lui Iisus Hristos. Dumnezeasca fierbințală arătându-să. „Că Dumnezeul nostru este foc mistuind patimile, zice scriptura“ (Evr. 12.29)⁸¹. Iară alteori Duhul trage pre mințea către sine, întru adâncul unimii atârându-o pre dânsa, și de obiceiuita înconjurare oprindu-o. Și atuncea nu mai mult robită să face la Airieni din Ierusalim; Ci din Vavilon în Sion face mutarea cea mai bună. Întrucât a grăi și ea cu Prorocul „Ție să cuvine cântare Dumnezeule în Sion, și Ție se va da rugăciune în Ierusalim“ (Ps. 64.1)⁸². Și iarăși „Bucura-se-va Iacob și se va veseli Israil“ (Ps. 13.7)⁸³, adecă mințea cea lucrătoare și văzătoare. Ceea ce prin bunătatea cea lucrătoare, patimile după Dumnezeu le biruește, și pre el prin privire îl vede, dupre cât îi este ei cu ajungere. Că atuncea mințea ca la o masă prea bogată fiind chemată, întru desfătare Dumnezească veselindu-să, cântă „Gătit-ai înaintea mea masă, – împotriva dracilor și a patimilor – celor ce mă necăjesc pre mine“ (Ps. 22.6)⁸⁴

⁷⁹ Psalmii, 72, 27: „Iar mie a mă lipi de Dumnezeu bine este, a pune în Domnul nădejdea mea, ca să vestesc toate laudele Tale în porțile fiicei Sionului“.

⁸⁰ Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 12, 11: „Și toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind fiecăruia deosebi, după cum voiește“.

⁸¹ Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel, 12, 29: „Orice muștrare, la început, nu pare că e de bucurie, ci de întristare, dar mai pe urmă dă celor încercați cu ea roada pașnică a dreptății“.

⁸² Psalmii, 64, 1: „Ție Ți se cuvine cântare, Dumnezeule, în Sion și Ție Ți se va împlini făgăduința în Ierusalim“.

⁸³ Idem, 13, 7: „Dar când va întoarce Domnul pe cei robiți ai poporului Său, bucura-se-va Iacob și se va veseli Israel“.

⁸⁴ Idem, 22, 6: „Gătit-ai masă înaintea mea, împotriva celor ce mă necăjesc; uns-ai cu untdelemn capul meu și paharul Tău este adăpându-mă ca un puternic“.

Pentru cum să cuvine a lucra rugăciunea

2. „În dimineață, zice Solomon, samănă sămânța ta, – adică pre cea a rugăciunii –, și în seară să nu o lase mâna ta“ (Ecl. 11. 6) ⁸⁵. Ca necurmarea rugăciunii, pre îndelungare de vreme avându-o, deși ceasul ceî auzite l-ar dobândi, să nu cumva să greșască. „Că nu știi, zice (tot mai sus) care va eși, aceasta sau aceea“. Și de dimineață adică, șezând pe scaun de o palmă, sugrumă pe minte din partea cea stăpânitoare în inimă, și o ține pre ea întru dânsa. Și plecându-te, cu durere, peptii, și umerii, și grumazul foarte durându-te, cu îngăduială strigă cu mintea, sau cu sufletul: Doamne Iisuse Hristoase, miluește-mă. Apoi pentru durerea și strâmtorarea, poate, și cu dulceață, pentru desime aflându-te, (care nu este numai pentru că o mâncare a celui întreit cu Numele, care să mânâncă adesea: „Că cei ce mă mânâncă pre Mine zice, încă vor flămânzi) (I.Sir. 24.23) ⁸⁶ schimbând mintea spre ceialtă jumătate, grăește: Fiul lui Dumnezeu miluește-mă. Și de multe ori grăind jumătatea, nu ești dator des, din trândăvie, a le schimba pre acestea. Că nu să înrădăcinează sadurile, adesea răsădindu-să. Și ține și răsufierea pământului, ca nu fără de trebuință să răsufle. Că răsufierea Duhurilor din inimă în sus dându-să, întunecă pre minte, și clătește cugetul, de acolo pre dânsa oprindu-o. Și sau robită o dă uitării, sau altele în loc de altele a cugeta pre dânsa o gătește, cu nesimțire întru cele ce nu să cade aflându-să. Și dacă vei vedea necurățiile Duhurilor celor viclene, adică a gândurilor, rădicându-să, sau închipuindu-să în mintea ta, să nu te spăimântezi. Măcar deși înțelegeri bune, a oarecărora lucruri ți s-ar arăta ție, nu lua aminte acestora. Ci fiind răsufierea, pre cât este cu putință, și pre minte în inimă închizându-o, și chemarea Domnului Iisus des, și cu îngăduială lucrându-o, în degrab le arzi și le strâmtorezi pre dânsa, nevăzut prin Dumnezeescul Nume bătându-le pre ele. Că zice cel al Scării: Cu numele lui Iisus să bați pre vrăjmași; Că nici o armă mai tare este în Cer și pre pământ.

Pentru răsufiere

3. Iară cum că ești dator a-ți ținea răsufierea, martor este Isaiea Sihastrul, pentru aceasta grăind, și alții mulți. Unul adică: Ține pre mintea cea neșinută, care să împinge adică arătat, și să răsipește de puterea cea protivnică, de ceea ce pentru lenevire iarăși după Botez s-au întors, împreună și cu alte mai viclene Duhuri în sufletul cel trândav, precum zice Domnul „și pre cele mai de pre urmă, le-au făcut mai rele decât cele dintâi“ (Mat. 12.45) ⁸⁷. Iară altul: cum că dator este călugărul, a avea pomenirea lui Dumnezeu în loc de răsufiere. Iară celălalt: pre dragostea lui Dumnezeu ceea ce înainte apucă pe răsufierea lui. Și Noul Teolog: Sugrumă și pre aceea a nărilor tragere, pentru ca nu fără de trebuință să răsufli. Și cel al Scării: Pomenirea lui Iisus să se unească cu suflarea ta, și atuncea vei cunoaște folosul liniștii. Și Apostolul „nu el, ci Hristos întru dânsul viețuia lucrând, și Dumnezeasca vieată răsufliându-o“ (Gal. 2.20) ⁸⁸. Și Domnul „Duhul unde voește suflă, zice“ (Ioan 3.8) ⁸⁹, pilda luându-o din suflarea vântului celui simțitor. De vreme ce curați făcându-ne prin Botez, și pre Hristos luându-l, logodirea Duhului, și cuvânt răsădit înlăuntru ca o sămânță, după Iacob

⁸⁵ *Ecclesiastul*, 11, 6: „Dis-de-dimineață seamănă sămânța și până seara nu odihni mâna ta, căci nu știi care va izbuti, aceasta sau aceea, sau dacă amândouă sunt deopotrivă de bune”.

⁸⁶ *Cartea înțelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)*, 24, 23: „Cei care mă mânâncă pe mine iar vor flămânzi; și cei care mă beau iar vor înseta”.

⁸⁷ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 12, 45: „Atunci se duce și ia cu sine alte șapte duhuri mai rele decât el și, intrând, sălășluiesc aici și se fac cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi. Așa va fi și cu acest neam viclean”.

⁸⁸ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 20: „M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine. Și viața mea de acum, în trup, o trăiesc încredința în Fiul lui Dumnezeu. Care m-a iubit și S-a dat pe Sine însuși pentru mine”.

⁸⁹ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 3, 8: „Vântul suflă unde voește și tu auzi glasul lui, dar nu știi de unde vine, nici încotro se duce. Astfel este cu oricine e născut din Duhul”.

fratele Domnului (1.21)⁹⁰ priimind, răsădite fiind, și ca cum împreună înfipite, întru împărtășire neîmpărtășit și neamestecat, Dumnezeii lucrându-ne pre noi cu nemicșorare cel prea deplin, pentru bunătatea, de princi ca de niște păzitoare ale Darului lenevindu-ne am căzut iarăși în patimi pentru lenevirea. Și în loc de răsufierea Duhului Sfânt, ne-am umplut de răsufliările Duhurilor celor viclene; Și arătat, căscarea și întinderea, de la acestea să fac, precum zic Părinții. Că cel ce a câștigat Duhul, și de la acesta s-au curățit, prin El să înferbântă și răsufliă Dumnezeasca vieată, și gândește, și grăește, și înțalege, și să mișcă, după glasul Domnului „Că nu voi sunteți cei ce grăiți: Ci Duhul Tatălui meu, zice, este carele grăește întru voi” (Mat. 10.20)⁹¹. Asemenea iarăși cel ce are pre cel protivnic, (Duh) și de dânsul este stăpânit, cele protivnice face și grăește.

Pentru cum să cuvine a cânta

4. Ostenind stejarul, zice cel al Scării, sculându-să să va ruga. Și iarăși șazănd, de lucrarea cea mai dintăi cu bărbăție să va ținea. Căci că dacă și pentru minte aș zis, când va ajunge pre cea a inimii străjuire, acestea sunt datorii a le face; dară însă nu cu necuviință, și pentru cântarea Psalmilor aș zis aceasta. Că să grăește, cum că întreat aș fost Marele Varsanufie pentru cântarea Psalmilor: Cum adecă să cuvine a cânta? Și aș răspuns bătrânul: Ceasurile, și câte sunt Bisericești așzământuri, și bine pentru împreună glăsuire s-au dat. Iară pustnicii nici ceasuri cântă, nici cântări aș; Ci lucrul mâinelor, și cugetarea cea întru singurătate, și după puțin rugăciune. Iară la rugăciune stând, dator este a grăi întreit Sfinte, Tatăl nostru, și a ruga pre Dumnezeu ca să se izbăvească de omul cel vechi, și a nu zăbovi întru acesta. Că toată ziua mintea ta întru rugăciune este. Și aceasta o aș arătat bătrânul zicând cum că cugetarea cea întru singurătate, este rugăciunea inimii; Iară rugăciunea cea după puțin, e starea cântării Psalmilor. Luminos grăește și Marele Ioan cel al Scării: Lucrul liniștii negrijirea întru toate, rugăciune nelenevoasă; aceasta este starea. Și a treia, lucrarea a inimii nefurată: Iar aceasta este scaunul rugăciunii, adecă al liniștii.

Pentru osăbirea celor ce cântă

5. Care este osăbirea: că unii adecă mult a cânta învață, iară alții puțin, și alții nicidecum, ci singură rugăciunea și osteneala, lucrarea mâinilor, poate saș metanii, saș altă oarecare lucrare ostenioasă? Și aceasta este deslegarea unora ca acestora. Câți din bunătatea cea lucrătoare prin multe ostenele și anii, aș aflat Darul, aceasta deprinzându-să, așa pre alții învață. Și nu să supun priimind, celor ce prin meșteșugire, cu mila lui Dumnezeu, întru scurtime prin credință ferbinte, precum zice Sfântul Isac, la aceasta aș ajuns. Pentru aceasta și prihănesc prin unii ca aceștia, furându-să de necunoștință, și de părere. Și pre alții îi adeverează, cum ca dacă este întru alt fel, înșalare este, și nu lucrare a Darului. Și nu știu „Că ușor este întru ochii Domnului, după scriptură, de năprasnă a îmbogăți pe sărac” (I.Sir. 11.23)⁹². Și „începătura înțalepciune este a câștiga înțalepciune”, pe Dar grăindu-l Pilda (2.7)⁹³. Și ocărăște și Apostolul pe ucenicii cei de atunci, care nu știa Darul, zicând „Nu știți că Iisus Hristos lăcuește întru voi, de nu – adecă pentru

⁹⁰ *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, 1, 21: “Pentru aceea, lepădând toată spurcăciunea și prisosința răutății, primiți cu blândețe cuvântul sădit în voi, care poate să mântuiască sufletele voastre”.

⁹¹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 10, 20: “Fiindcă nu voi sunteți care vorbiți, ci Duhul Tatălui vostru este care grăiește pentru voi”.

⁹² *Cartea înțelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)*, 11, 23: “Că lesne este înaintea Domnului a îmbogăți pe cel sărac degrabă și fără de veste”.

⁹³ *Pildele lui Solomon*, 2, 7: “El păstrează mântuirea pentru oamenii cei drepti; El este scut pentru cei ce umblă în calea desăvârșirii”.

lenevirea voastră -- sunteți neiscușiți“ (2Cor. 13.5)⁹⁴? Pentru aceasta și cele prea slăvite osăbirii ale rugăciunii, întru oarecare de la Duhul cu chip osăbit lucrându-să, din necredință și înălțarea minții, nu le cunosc.

Împrotivă grăire a aceluiași

6. Spune-mi mie, o tu: Dacă ar posti cineva, s-ar înfrâna, ar priveghea, ar sta, metanii ar face, ar plânge, ar fi neagonisitor; nu sunt acestea fapte? Dar cum zici fără de cea lucrătoare, cântarea Psalmilor înainte puindu-o numai rugăciunea a ținea este cu neputință? Aū nu este aceasta faptă? Deslegare:

Dacă cineva cu gura numai să roagă, și mintea să rătăcește, ce s-aū folosit? Unul zicând și altul risipind? Nimic, fără numai ostenele. Ci precum cu trupul lucrează, așa este dator și cu mintea. Ca să nu se afle cu trupul drept, iară cu mintea plin de toată trândăviea și necurățiea. Pentru aceasta și Apostolul o adeverează grăind „Că dacă mă voiū ruga cu limba – adecă cu gura, duhul meu să roagă, – adecă glasul meu –; Iară mintea mea fără de roadă este. Mă voiū ruga cu gura, ruga-mă-voiū și cu mintea, și voiū zice cinci cuvinte, și celelalte“ (1Cor. 14.15)⁹⁵. Și martor este cum că pentru aceasta grăește, cel al Scării zice în cuvântul cel pentru rugăciune: Lucrătorul cel mare și desăvârșit al rugăciunii cei mari, așa zice: „Voiū a zice cinci cuvinte prin minte, și celelalte“ Și sunt lucrări multe, ci din parte sunt. Iară mare și cuprinzătoare, ca un izvor al faptelor bune, după cel al Scării, rugăciunea inimii este, prin carele tot binele să află. Nu este, zice Sfântul Macsim, mai înfricoșat decât gândul morții: Nicī decât Pomenirea lui Dumnezeu mai mare. Cu cuviință covârșirea lucrului arătându-o. Iară unii nicī de este Dar în vremea de acum vor auzi, din multa nesimțire și necunoștință, întuneacăți fiind și puțin credincioși.

7. Iară cei ce puțin cântă, mi să pare bine fac, măsura cinstindu-o. Că toată măsura este prea bună, dupre cei înțelepți. Pentru că nu toată puterea sufletului întru cea lucrătoare deșertându-o, mintea împuținată întru rugăciune aflându-să, să slăbească spre dânsa. Ci din parte cântând, cea mai multă vreme întru rugăciune să se întindă. Și poate este când întru cea deasă gânditoare strigare, și întru cea lucrătoare înfigere mintea mahnindu-să, mică odihnă priimește, când o sloboade pre dânsa întru lățimea Cântării Psalmilor dintru cea strâmtorată stare a liniștii. Această rânduială prea bună este, și învățatură a Prea înțelepților bărbați.

8. Iară cei ce nu cântă nicīdecum, bine fac, dacă sunt întru înainte sporire. Că aceștia nu aū trebuință a grăi Psalmi, ci tăcere, și nelipsită rugăciune, și privire, de aū ajuns întru luminare. Că uniți sunt cu Dumnezeu, și nu aū trebuință a-și smulge mintea lor de la Dânsul, și a o pune pre ea întru turburare. Căderea adecă a ascultătorului, zice cel al Scării, este voia sa; Iară a liniștitorului este, depărtarea de rugăciune. Fiindcă prea curvește mintea unora ca acestora, când s-ar depărta de la pomenirea lui Dumnezeu, ca de la un Mire, și întru lucruri prea mici cu dragoste s-ar ținea. Iară această rânduială a învăța și pre alții, nu este întru toți priimită. Întru ascultătorii cei ce sunt proști și necărturari, așa. Pentru că ascultarea, din toată fapta cea bună să împărtășaște prin smerenie. Iară celor nesupuși, nu li să dă, ca nu cu lesnire să se înșale, măcar proști, măcar cunoscători ar fi; Fiindcă rânduitorul de sine nu poate a scăpa de părere, prin care înșălarea a urma s-aū obicinuit, precum zice Sfântul Isac. Iară unii neînțelegând vătămarea ceea ce va să fie, spre a să obicinui zic,

⁹⁴ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 5: “Cercetați-vă pe voi înșivă dacă sunteți în credință; încercați-vă pe voi înșivă. Sau nu vă cunoașteți voi singuri bine că Hristos Iisus este întru voi? Afară numai dacă nu sunteți netrebniți”.

⁹⁵ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 14, 15: “Atunci ce voi face? Mă voi ruga cu duhul, dar mă voi ruga și cu mintea; voi cânta cu duhul, dar voi cânta și cu mintea”. Am decalat cu un stih trimiterea din mss. de la 14, 14 la 14, 15.

și a iubi mintea pre pomenirea lui Dumnezeu, oricare s-ar întâmpla, pre aceasta singură a o lucra îl învață. Care nepriimită este, și mai vătos de sineși rânduitori fiind, și încă mintea lor necurată fiind, pentru nebăgarea de samă și înălțarea minții, care nefiind curățită prin lacrimi mai întâi, Idoli mai vătos ai gândurilor urâți, și nu rugăciune oglindește; Duhurile cele necurate în inimă de Numele cel înfricoșat fiind turburate, și a omori, răcnind, pre cel ce bate (muncește). Că dacă ar auzi, sau s-ar învăța orânduitorul de sineși de lucrarea aceasta, și voește a o ținea pre dânsa, una din două va pătimi, adecă: de să nevoește, să înșală, și nevindecat rămâne. Iar dacă se lenevește, nesporit înainte întru toată vieța să alcătuește.

9. Însă grăesc și eu, ca cel ce din isusință puțin am cunoscut. Când vei ședeia ziua sau noaptea liniștind, des rugându-te lui Dumnezeu, fără de gânduri întru smerenie, și va slăbi mintea strigând iar trupul te va dura și inima, din înfigerea cea deasă a chemării lui Iisus, nici înfierbântându-te, ori veselindu-te, dintru care osârdie și răbdarea nevoitorului să naște; Atuncea sculându-te, stăi și cântă întru sângurime, sau cu ucenicul care este împreună cu tine, sau întru cugetarea a oarecărui grai, sau întru pomenirea morții, sau întru lucrarea Mâinilor, și întru celelalte îndeletnicindu-te, sau cetirii luând aminte, stând mai vătos ca să faci trupului osteneală. Și când stai întru sângurime cântând, grăește întreit Sfântul, și apoi așa rugăciunea sufletește fă-o, sau cu mintea, luând aminte mintea inimii. Iar dacă ar zăcea trândăviea deasupra-ți, grăește și Psalmi doi sau trei, și tropare umilincioase fără de vers: Că nu vor cânta versuri unii ca aceștia, zice cel al scării. Că ajunge lor spre veselie durerea inimii pentru blagocestie făcându-să, precum zice Sfântul Marco, și căldura Duhului spre bucurie și veselie dându-să lor. Și zice după Psalmi rugăciunea cu mintea sau cu sufletul fără de rătăcire, și aliluia. Că această rânduială este a celor de demult Sfinții Părinți: a lui Varsanufie, a lui Diadoh, și a celorlalți. Și precum zice Dumnezeescul Vasilie: să cade în fieștecare zi a schimba Psalmii, pentru a zădări spre osârdie, și pentru ca să nu afle mintea, zice, fără de dulceață totdeauna aceleași cântând. Ci să cuvine a-î slobozi ei slobozenie, și încă mai mult spre osârdie să îmbărbătează. Iară dacă împreună cu ucenic credincios stai cântând, acela, Psalmii să-î grăească. iară tu din inimă întru ascuns luând aminte și rugându-te păzește pre sineți. Și toate înțelegerele, simțitoare și gânditoare, cele ce răsar din inimă le defăimează, rugăciunea dimpreună lucrând. Că liniștea este lepădarea înțelegerilor, celor ce nu sunt de la Duhul și Dumnezeescii, până la o vreme. Ca nu luând acelora aminte ca celor bune, pre cea mai mare să o pierzi.

Pentru înșalare

10. Ia aminte dară cu de-adinsul întru cunoștință, de Dumnezeu doritorule. Când vei vedea lumină lucrând lucrul, sau foc dinlăuntru, sau dinafară, sau chip ca când a lui Hristos sau al Îngerului, sau al altuia oarecărui, să nu-l primești pre acela, ca să nu primești vătămare. Nici tu de la sineți prin închipuire luând aminte, să lași mintea a închipui unele ca acestea. Că toate acestea din afară, fără de vreme închipuindu-să, să fac spre a înșala pre suflet. Că începătura rugăciunii cei adevărate, este căldura inimii, care arde patimile, și blândeță sau bucurie face în suflet, cu dorire neîndoită, și cu neîndoită adevărire pre inimă adevărindu-o. Că tot care vine în inimă, zic Părinții, măcar simțitor, măcar gânditor, și să îndoeste întru aceasta inima neprimindu-o, nu este de la Dumnezeu, ci de la protivnicul s-au trimis. Măcar de vei și vedea pre minte trăgându-să de la oarecare putere nevăzută dinafară, sau dintru înălțime, să nu crezi aceștia, nici să o lași pre dânsa a să trage; Ci sugrumă-o îndată întru al ei lucru. Cele ale lui Dumnezeu, zice Sfântul Isac, de la sineși vin, tu vremea neștiindu-o. Că măcar deși vrăjmașul înlăuntru cel firesc al mijlocului închipuește (ca când) cele Dumnezeescii pre cum voește prin nălucire, altele în loc de altele; Și în loc de ferbințală,

pre cea a lui netocmită aprindere fără de rânduială aducându-o, cât să îngreuiască atunci sufletul într-o amăgire ca aceasta. Iară în loc de veselie, bucurie necuvântătoare, și dulceață umezicioasă aducând, părere și îngâmfare dintru aceasta să vede născându-să, a să tăinui pre sineși de cei neiscusiți, și ca pre un Dar lucrător s-ar sili a o socoti pre cea a lui înșalăre. Ci vremea, și iscusul, și simțirea, arătat pre el a-l face s-aū obicinuit, celor ce puțin știu pre cea a lui vicleană lucrare. Că zice scriptura, mâncările gâtlejul le deslușește, adecă gustarea cea Duhovnicească, arătate în ce fel sunt, fără de înșălăciune le arată.

Pentru cetire

11. Fie ție celui ce ai a fi lucrător, zice Scărarul: cele ce să cetesc, lucrătoare. Că lucrarea acestora, prisositoare face pre cea a celorlalte cetire. Să cetești pururea cele pentru liniște și rugăciune: la ale Scărarului, ale Sfântului Isac, ale Sfântului Macsim, ale Noului Teolog, ale ucenicului acestuia – Stitat, ale lui Isihie, ale lui Filofteiu Sinaitul: și ale unora ca acestora, câte sunt unele ca acestea. Iară celelalte lasă-le până la o vreme, nu ca lepădate, ci ca pre cele nepotrivite vremii, căci pre minte într-o istoria lor o trage de la rugăciune. Și să fie ție cetirea într-o sângurime, nu într-o glasul deșartei mării înălțându-te, nu într-o sârguirea buneii limbuții meșteșugit, sau într-o frumoasă grăirea cuvântului, sau a dulceații cei viersuitoare, sau lipsind ca de față fiind, cu împătımirea furându-te fără să simți, spre plăcerea oarecărora, nici iarăși cu nesăturare, că toată măsura este prea bună. Nici cu asprime, nici cu lenevire și cu nebăgare de samă. Ci cinstit, blând, bine statornicit, cu înțelegere, bine orânduit, cu mintea și cu sufletul său și cu cuvântul. Că într-o acestea împuternicindu-să mintea, putere într-o deprindere primește, spre a să ruga cu tărie. Iară într-o cele mai înainte grăite protivnice acestora, întunecare și slăbănogire, și uimire câștigă; întrucât a-l durea și pe stăpânitorul înlăuntrul creerilor, și într-o rugăciune a slăbi.

12. Însă ia aminte și de înainte punere în fieștecare ceas, într-o cercare cu de-amăruntul, unde să pleacă, dacă după Dumnezeu pentru însuși binele, și pentru sufleteasca folosință să alcătuește: Liniștind, sau cântând, sau cetind, sau rugându-te, sau orice altă faptă bună lucrând, ca nu prin neștiință să se fure. Nu cumva să te afli numai cu chipul lucrător, iar cu obiceiul și cu cugetul oamenilor a plăcea voind și nu lui Dumnezeu. Că multe sunt pândirele vicleanului, și foarte pe ascuns vede cumpănirea punerii înainte, întrucât de mulți nu să cunoaște. Și pururea voește a fura lucrul prin necunoștință, ca nu după Dumnezeu să se facă ceea ce să face. Și dacă și fără de slăbire bate războiul, și fără de rușine să apropie, ci tu adevărată punere având către Dumnezeu, nu te furi adesea, măcar deși fără de voe a să rătăci de la acela silită ar fi cumpăna voirii. Și poate sau și din neputință să biruește cineva fără de voe ci gata să eartă (adecă numaidecât) și să laudă, de la cela ce înainte punerile și inimile le cunoaște. Această patimă, a mării deșarte zic, nu lasă pre Călugăr a spori înainte într-o fapta bună; Ci ostenelele le suferă, și în bătrâneță să află fără de roadă. Fiindcă pre câte trei încalcă pururea și îi golește pre ei de lucrarea bunătăților: pe noul începător, pe mijlociul, și pe cel desăvârșit.

13. Iară aceasta deprinzându-mă o grăesc: cum că fără de aceste fapte bune, nu sporește înainte Călugărul niciodată. Adecă: fără de postire, înfrânare, privighere, răbdare, bărbăție, liniște, rugăciune, tăcere, plângere, și smerenie. Că sunt una alteia născătoare și păzitoare. Că din postire deasă veștejându-să poftirea, naște pe înfrânare; Înfrânarea, privighere; Privigherea, răbdare; Răbdarea, bărbăție; Bărbăția, liniște; Liniștea, rugăciune; Rugăciunea, tăcere; Tăcerea, plângere; Plângerea, smerenie; Smerenia, dimpotivă pe plâns. Și de aceea de-a-ndaraptele (invers) ficele pre maice cum le nasc, cu deslegare vei afla. Decă decât această lucrare a nașterii, adecă una pe alta, mai mare într-o faptele bune nu este. Că cele protivnice acestora, tuturor sunt arătate.

14. Însă să cade și ostenelele și durerile lucrării, aicea a le rândui, și cum să cuvine pre fieștecare lucrare a o trece, luminos a o arăta. Că nu fără de durere cineva din auzire călătorind, roada ne nemerindu-o, pre noi, sau pre alții oareșicare să prihănească, cum că nu este precum am zis. Când durerea inimii, și osteneala trupului, știe a face lucrul adevărului. Dintru care lucrarea Sfântului Duh să arată, ceea ce prin Sfântul Botez s-au dat ție și la tot credinciosul. Care prin nebăgarea de samă a poruncilor este îngropată în patimi, și pocăința noastră iarăși o așteaptă pentru negrăita milă. Ca nu în sfârșit pentru nerodirea noastră să auzim „Luați Talantul de la dânsul“ (Mat. 25.28)⁹⁶, și aceasta „ceea ce i să pare a avea, lua-se-va de la dânsul (Luc. 8.18)⁹⁷. Și întru munca de veci ne va trimite pre noi, în Ghena durere iute pătimind, (Că ceea ce este plăcut Lui n-am priimit, sau am primit, și din nebăgare de samă ne-am lepădat). Că toată lucrarea și trupească, și Dumnezească, neavând durere, sau osteneală, niciodată nu aduce roadă celui ce o trece pe aceasta. „Că silitoare este Împărăția Cerurilor, zice Domnul, și silitorii o răpesc pre Dânsa“ (Mat. 11.12)⁹⁸. Silă zicând, pre simțirea cea dureroasă întru toate a trupului. De vreme ce mulți, poate mulți ani fără de durere au lucrat, sau lucrează; și pentru că nu face cu durere întru călduroasă osârdiea inimii ostenelele, deșerti de curățanie și neîmpărtașiți Sfântului Duh să făcură, iuțimea durerilor lepădându-o. Că cei ce lucrează întru lenevire și slăbănogire, poate ostenesc precum li să pare, adecă mult, însă roadă niciodată nu culeg, pentru nedurerea, întru adâncime nedureroși fiind. Și martor este cel ce zice: Măcar deși toate petrecerile noastre mari le avem, iară inimă dureroasă neavând, mincinoase acestea sunt și zădarnice. Și poate cândva fără de durere călătorind din trândăvie întru grijă nefolositoare împinși fiind, ne întunecăm, părându-ni-să întru acestea răsufare a afla, care nu este. Ci cu înfășări nedeslegate nevăzut negându-ne, nemișcați, și nelucrători întru tot lucrul ne facem, slăbănogirea întru noi înmulțindu-să, și mai ales noi începători fiind. Că celor desăvârșiți, toate pentru măsură sunt folositoare. Aceasta mărturisește și Marele Efrem * grăind: Ostenind ostenește-te cu durere, ca să scapi de durerile ostenelelor celor deșarte. Dacă nu dupre Prorocul „coapsa noastră lipsind se va sfârși“ (Is. 21.3)⁹⁹ din slăbireea postului cea cu osteneală, și cu durere să zămislăm prunc, ca ceea ce naște, prin înfigerea cea dureroasă a inimii, nu vom naște „Duhul Mântuirii“ pre pământul inimii precum ai auzit. Ci întru anii numai, și întru cea fără de folos pustie, și întru slăbănogita liniște, părându-ni-să a fi oareșice, ne laudăm. Însă în vremea eșirei fără de îndoială, toată roada o vom cunoaște toți.

15. Nu este a deprinde cineva prin sineși meșteșugirea faptelor bune, măcar deși oarecare iscusința ca pre un învățator o au uneltit. Că aceea a face de la sine, și nu prin sfătuirea celor ce au călătorit înainte, mândrie este, și mai vârtos a naște s-au obicinuit. Că dacă Fiul „de la sineși nu face nimic, ci precum l-au învățat pre Dânsul Tatăl, așa face“ (Ioan 8.28)¹⁰⁰. Și Duhul, că „nu va grăi de la sine (Ioan 16.13)¹⁰¹: cine este acesta care întru atâta înălțime a faptei bune să fi ajuns, ca să nu aibă trebuință de altul oarecare, carele prin taină l-ar învăța pre dânsul? S-au înșălat, părere mai vârtos având decât

⁹⁶ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 25, 28: „Luați deci de la el talantul și dați-l celui ce are zece talanți”.

⁹⁷ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 8, 18: „Luați seama deci cum auziți: Celui ce are i se va da; iar de la cel ce nu are, și ce i se pare că are se va lua de la el”.

⁹⁸ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 11, 12: „Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea”.

* Efraim

⁹⁹ *Isaia*, 21, 3: „De aceea inima s-a umplut de neliniște, dureri m-apucă, ca durerile unei femei care este gata să nască. Însăpământat cum sunt, nu mai aud; tulburat, nici că mai văd”.

¹⁰⁰ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 8, 28: „Deci le-a zis Iisus: Când veți înălța pe Fiul Omului, atunci veți cunoaște că Eu sunt și că de la Mine însumi nu fac nimic, ci precum M-a învățat Tatăl, așa vorbesc”.

¹⁰¹ *Idem*, 16, 13: „Iar când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul; căci nu va vorbi de la Sine, ci câte va auzi va vorbi și cele viitoare vă va vesti”.

fapte bune. Pentru aceasta ni să cade a ne supune celor ce știu durerile faptei bune ce lucrătoare, și așa a trece. Postirea adecă cea flămânzitoare, înfrânarea cea nedesfătă, privigherea cea statornică, plecarea genunchilor cea ostencioasă, starea cea cu mișcarea dureroasă, rugăciunea cea râvnitoare, smerenia cea nemincinoasă, zdrobirea și suspinarea cea neîncetată, tăcerea cea binecuvântată, și ca cu niște sare dreasă răbdare întru toate. Că nu să cade totdeauna întru odihnă a petrece, nici întru singură șederea neîncetat mai înainte de vreme, sau de bătrâneță sau de neputință a aștepta. Că zice scriptura „Ostenelele bunătăților tale vei mânca“ (Ps. 127.2) ¹⁰², Și „A nevoitorilor este Împărăția Cerurilor“. Deci cel ce pre cele înainte grăite lucruri s-ar sârgui în fieștecare zi a le săvârși cu durere, și roade – împreună cu Dumnezeu –, în vremea acestora, o va secera.

¹⁰² Psalmii, 127, 2: „Rodul muncii mâinilor tale vei mânca. Fericit ești; bine-ți va fi!“.

Ale acestuiași

Capete 7

*Pentru cum să cade a ședea întru rugăciune cel ce să liniștește,
și nu degrab a să scula*

1. Pre scaun uneori adecă, mai mult pentru osteneală. Iară alteori, și pe așternut mai de puține ori până la o vreme, pentru răsuflare. Ci întru răbdare dator ești a-ți fi șederea ta, pentru cela ce aș zis „întru rugăciune răbdând“ (Col. 4.2) ¹⁰³. Și nu lenevindu-te degrab a te scula, pentru durerea cea cu osteneală, și pentru strigarea minții cea gânditoare, și pentru cea deasă înfigere. Că iată, zice Prorocul „dureri m-aș cuprins pre mine ca pre ceea ce naște“ (Irim.8.21) ¹⁰⁴. Ci plecându-te jos, și pre minte în inimă adunându-o, de ți s-aș deschis (inima) cheamă pre Domnul Iisus spre ajutor. Și bolind cu umerile, și capul de multe ori durundu-te, răbdă cu durere și cu dorire întru acelea, căutând în inimă pre Domnul. „Că acelor ce să silesc este Împărăția lui Dumnezeu, și silitorii o răpesc pre ea“ (Mat. 11.12) ¹⁰⁵. Pe sârguirea cea întru aceasta, și a unora ca acestea Domnul o aș arătat cu adevărat. Că răbdarea și așteptarea întru toate, naștere este a ostenelelor, ale trupului și ale sufletului.

Pentru cum să cade a grăi rugăciunea

2. Așa aș zis Părinții: Unul „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu miluește-mă“ adecă, pre toată. Iară altul, jumătate „Iisuse Fiul lui Dumnezeu miluește-mă“. Ceea ce este mai lesne pentru neputința minții. Că nici poate de la sine în taină „fără de Duhul a zice singură pre Domnul Iisus, fără numai prin Sfântul Duh“ (1 Cor. 12.3) ¹⁰⁶ curată și desăvârșit. Ci este ca un prunc ce să îngânează, încă a o săvârși pe aceasta cu luminoase cuvinte neputând. Însă nu este dator des a schimba chemările numelor pentru trândăvie, ci cu zăbavă pentru desime. Iarăși, unii adecă cu gura, iară alții, cu mintea învață a grăi aceasta. Iară eș, pe amândouă le pui. Uneori mintea să slăbește a grăi trândăvindu-să, iar alteori gura. Și pentru aceasta întru amândouă să cade rugăciune a face, și cu gura, și cu mintea. Însă cu liniște și fără de turburare să cade a striga, ca nu pre simțire și pre luare aminte a minții glasul turburându-le, să se împedece, până ce mintea obicinuindu-să în lucru ar spori înainte. și putere ar lua de la Duhul, întru tărie și cu totul a să ruga. Că atunci nu-î trebuie a grăi prin gură (rugăciunea) că nici poate, îndestulându-să numai cu mintea întreagă lucrarea a o face.

¹⁰³ *Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 2: “Stăruți în rugăciune, priveghind în ea, cu mulțumire”.

¹⁰⁴ *Ieremia*, 8, 21: “De durerea fiicei poporului meu sunt îndurerat, umblu posomorât și groaza m-a cuprins”.

¹⁰⁵ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 11, 12: “Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea”.

¹⁰⁶ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 3: “De aceea, vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema fie Iisus! – tot așa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus – decât în Duhul Sfânt”.

Pentru cum să cade a ținea pe minte

3. Să înțelegi, că nimeșea de la sine nu poate a ține pre minte, de nu va fi oprită de la Duhul. Că neținută este, nu din fire, ca cum pururea este mișcătoare, ci din lenevire încunjurarea sa o face, din început întru aceasta obișnuindu-să. Că prin călcarea poruncilor celui ce ne-au născut pre noi, ne-am despărțit de la Dumnezeu, pre cea întru simțire a lui gânditoare simțire și unire, pierzându-o. Că de acolo alunecându-să mintea, și de Dumnezeu despărțându-să, pretutindenea să poartă ca o roabă. Și nu este cu puțință întru altfel a sta, de nu se va supune lui Dumnezeu, și oprită va fi de la Dânsul, și cu Dânsul să se unească cu veselie, și să se roage Lui des și cu răbdare, și Lui a ne mărturisi și în fieștecare zi gânditor câte greșim; Carele și iartă îndată toate, celor ce întru smerenie, și întru zdrobire cer, și pururea Numele cel Sfânt al lui îl cheamă. Că zice „Mărturisiți-vă Domnului, și chemați Numele cel Sfânt al lui” (Ps. 104.1) ¹⁰⁷. Ci și suflarea răsufării când ar strânge gura, ține pre minte, ci din parte, și iară să răsipește. Dar când ar veni lucrarea rugăciunii, atuncea întru adevăr aceea ține pre ea la sine, și o veselește, și de la robie o oprește. Însă este uneori mintea rugându-să, și în inimă stând, și cugetul sboară întru altele învățându-să. Și acesta nici unuia nu i să supune, fără numai celor desăvârșiți întru Sfântul Duh, cari la nesburare au ajuns întru Hristos Iisus. ¹⁰⁸

Pentru cum să cade a goni pre gânduri

4. Nu gonește vreodată cel nou începător pre gânduri, de nu Dumnezeu le va izgoni pre ele. Că acelor puternici este, războiul a face și a izgoni pre dânsule. Ci și aceștia nu de la sine gonesc, ci cu Dumnezeu să pornesc la războiul asupra lor, ca cei îmbrăcați cu Darul, și cu toată arma acestuia. Iară tu venind gândurile, în loc de armă cheamă pe Domnul Iisus *, des și cu așteptare, și vor fugi. Că suferind ferbințala inimii ceea ce să înalță din rugăciune, ca de foc arzându-să fug. Cu Numele lui Iisus *, au zis cel al Scării, bate pre luptători. Că Dumnezeu nostru este foc carele mistuește răutatea; Domnul cel grabnic spre ajutor va face îndată izbândă, celor ce strigă către Dânsul cu tot sufletul ziua și noaptea (Luc. 18.7) ¹⁰⁸. Iară cela ce nu are lucrarea rugăciunii, ou alt chip îi biruește pre dânsii, urmând lui Moisi. Că sculându-să, și la Cer întinzând mâinele și ochii, îi gonește pre dânsii Dumnezeu. Apoi iarăși șezând, începe rugăciunea cu răbdare. Și chipul acesta îl unelțește cela ce nu are puterea rugăciunii. Însă și cela ce are lucrarea rugăciunii, pentru patimile cele trupești, trândăvia zic, și curviea, cele aspre și mai grele patimi, de multe ori sculându-să rădică mâinile spre ajutor împotriva acestora. Însă de puțină oră pentru înșălare aceasta o face, și iarăși șade. Ca nu cumva să nălucească vrăjmașul pre mintea lui de sus, și închipuire de aicea a adevărului arătându-i. Că aceea a avea mintea sus, și jos, și în inimă, și pretutindenea fără de greșală, este numai acelor singuri curății, și desăvârșiți, fără de vătămare a o păzi.

Pentru cum să cuvina a cânta

5. Unii adecă puțin zic, iară alții, mult, și alții, nicidecum. Însă tu celor ce cântă puțin urmează. Nici mult să cânti că este turburare, nici cu totul părăsind pentru slăbănogirea ce urmează. Că toată măsura este prea bună după cei înțelepți. Că mult a cânta, este a lucrătorilor pentru cunoștință și osteneală. Iar nu a celor ce liniștesc, cari să îndestulează întru Dumnezeu, singur a să ruga cu inima, depărtându-să de înțelegeri. Că liniștea este lepădarea înțelegerilor, celor simțitoare și a celor

¹⁰⁷ Psalmii. 104, 1: “Lăudați pe Domnul și chemați numele Lui; vestiți între neamuri lucrurile Lui”.

* Dactilografiat în mss. cu majuscule.

¹⁰⁸ Sfânta Evanghelie după Luca, 18, 7: “Dar Dumnezeu, oare, nu va face dreptate aleșilor Săi care strigă către El ziua și noaptea și pentru care El rabdă îndelung”.

gânditoare, după cel al Scării. Că toată puterea lui cheltuindu-o întru Cântarea Psalmilor să va slăbi mintea, după a să ruga cu tărie și cu răbdare. Decî noaptea, zice cel al Scării, cea mai multă petrecere să o dai rugăciunii, iară cea puțină Cântării Psalmilor. Așa și tu dator ești a face când vezi întru petrecerea ta că lucrează rugăciunea, și nu ostenește a să mișca întru inima ta, să nu o lași vreodată pre ea și să te scolî a cânta, până la vremea care prin rânduială te va lăsa pre tine. Că pre Dumnezeu lăsându-l înlăuntru, îl cauți pe afară, de la cele înalte către cele de jos plecându-te. Ci faci și turburare, și pe minte o turburi din liniștea ei. Că liniștea, după numele ei, și fapta a dobândit, ca întru pace și alinare să o avem pre dânsa; Că Dumnezeu pace este, departe de turburare și de strigare. Că să cuvine Îngerească a fi și cântarea noastră după petrecere, și nu trupească. Că cu glas întru strigare a cânta, închipuire este a cei gânditoare strigări, și pentru lene și neștiința noastră să dă, ca să ne aducă pre cele adevărate. Că celor ce nu știu rugăciunea, care este izvorul faptelor bune, după cel al Scării, care adapă sadurile, adecă puterile sufletului, li să cade mult a cânta și fără măsură, pururea în felul multora a fi, și niciodinioară a înceta. Până când din multa dureroasă lucrare, întru înainte vedere vor spori, aflând rugăciunea cea gânditoare care lucrează înlăuntru lor. Că alta este fapta liniștii, și alta a vieții cei de obște. Pentru aceasta mă tem a scrie pentru cei neputincioși, văzându-te pre tine în mijlocul acestora petrecând.

Că tot cel ce din auz, sau din învățătură petrece întru rugăciune, pierde, ca cel ce n-au câștigat pre povătuitorul. Iară cei ce au gustat din Dar, dator este întru măsură a cânta, precum au zis Părinții, mai mult întru rugăciune îndeletnicindu-să. Iară trândăvindu-să, să cânte, sau a ceti viețile Părintești cele lucrătoare. Că Corabia nu are trebuință de vâsle, vântul vetrila * întinzându-o. Suflarea cu măsură Duhul dându-i aceștia, spre înotare pe deasupra Mării cei sărate a patimilor. Însă stând, cu vâsle sau cu varca să trage. Iară oarecare înainte pun pre Sfinții Părinți cu iubire de pricire, sau aicea pe oarecare, cum că toată noaptea făcea stare și neîncetată cântare. Răspundem către dânsii din scripturi: Cum că nu a tuturor toate sunt săvârșite, pentru lipsirea sârguinții și slăbiciunea puterii. Ci cele puține celor mari, nu la toți sunt puține. Iar cele mari la cei mici, nu la toți săvârșite. Că celor desăvârșiți, toate sunt lesne lucrându-să. Că nu toți sunt pururea, acum, sau de demult lucrători, nici toți aceiași cale au călătorit, sau până la sfârșit au ținut. Că mulți din lucrare au venit întru vedere, și au odihnit despre toate, sâmbetind după legea cea Duhovnicească. Și întru singur Dumnezeu să veselea, săturați fiind de Dumnezeasca hrană, și neslobozindu-să a cânta, sau întru altceva a cugeta de la Darul; întru uimire fiind, până la o vreme, marginea celor dorite din parte ca prin o arvună ajungându-o. Iară alții până la sfârșit întru lucrare adormind, s-au mântuit, răsplătirea în veacul cel viitor așteptând. Iară unii la moarte adevărindu-să, sau după moarte bună mirosire slobozind spre arătarea mântuirii lor, Darul Botezului avându-l, precum toți, și pentru robia și necunoștința minții lor, nu s-au împărțit prin taină cu Dânsul încă fiind vii. Iară alții, întru amândouă bine iscusiți sunt, adecă, și întru cântarea Psalmilor și întru rugăciune, și așa petrecând îndesulat Darul avându-l, ca cela ce pururea să mișcă, niciodată de ceva împedându-să. Iară alții, până în sfârșit proști fiind mai ales liniștea au ținut, îndestulându-să întru rugăciune numai foarte bine, ca singuri către singur Dumnezeu unindu-să. Că cei desăvârșiți, precum am zis, toate le pot, întru Hristos cel ce îi împuternicează pre dânsii: Căruia slava și ținerea în veci

AMIN.

Pentru cum să cuvine a ne hrăni

6. Iară pentru pântece ce voi zice, de Împăratul patimilor? De vei putea a-l omorî pre el și jumătate mort a-l face, să nu slăbești. Că m-au stăpânit pre mine, iubitele, și slujesc acestuia ca un rob, și supus sub mâna acestuia; ajutorului celui dimpreună al dracilor, și sălășluirii patimilor. Că

* *vetrilă, vetrelă, s.f.*, formă învechită, pânză de corabie și prin extensie corabie. Din sl. *větrilo*. DEX, ed. cit., p. 1159.

prințr-însul să face cădereă noastră, și prințr-însul sculareă, când bine s-ar orândui. Și pentru el am căzut din cea dintâi și din cea deă doua vrednicie Dumnezească. Că stricându-să cea din început, iarăși ne-am îndoit întră Hristos. Și iată căzuți suntem de la Dumnezeu prin lenevireăa poruncilor, celor ce păzesc și cresc Darul întră sporirea înainte, măcar deși necunoscând ne înălțăm, părăndu-ni-să cu Dumnezeu a fi. Iară întră hrană multe osăbirii aū trupurile, precum aū zis Părinții. Și unuia adecă puțin, iar altuia mult îi trebuiește, spre alcătuirea puterii sale cei firești; fieștecare după putere și după obiceiū îndestulându-să. Însă cela ce să liniștește totdeăuna întră lipsire dator este a fi, nesăturându-să. Pentru că îngreindu-să stomahul, și mintea turburându-să prințr-însul, nici rugăciunea poate a grăi tare, saū curat. Ci din aburirea mănărilor celor multe, cu somnul jos atârându-să, a dormi în degrab poștește, dintră care năluciri fără de număr în somn să întâmplă minții ceii ce voește a nemei mântuire, și pentru Dumnezeu să silește cu liniște a vieții. Decī o litră de pâine, precum mi să pare, destul îi este lui, și de apă saū de vin trei saū patru păhare, în fieștecare zi. Și din bucatele cele ce s-ar întâmplă din toate câte puțin după vreme a să împărtăși, izgonind săturarea. Că și întră acestea cu înțelegere cucernicindu-să, prin împărtășirea cea dintră toate, să poată a scăpa de mândrie. Și pre făpturile cele foarte bune ale lui Dumnezeu să nu le urască, mulțumindu-ī lui pentru toate. Și socoteala aceasta este a celor înțelepți cu mintea. Iară a celor neputincioși, după credință, și după suflet, depărtarea mănărilor mai mult le folosește, căroră legumi a mânca le-aū poruncit Apostolul (Rom. 14. 2) ¹⁰⁹ pentru a nu crede ei de la Dumnezeu păziți a fi. Dară ce voiū zice, că pravilă ai cerut, și greutate multă, bătrân fiind? Cei mai tineri nu pot întră cumpănă și măsură, și cum Tu vei ținea pre aceasta? Că cu slobozenie mănăcând, și să cuvine a te stăpăni întră toate. Iar dacă te biruești, căește-te, defăimează-te pe sine, și iarăși începe. Și nu înceta așa făcând totdeăuna, căzând și sculându-te, și prihănuindu-te pururea de tine și nu pre altul, și vei avea odihnă, cu înțelepciune prin căderi biruința făcându-o, după scriptură. Însă să nu treci hotarul carele înainte am pus, și îți ajunge ție. Că nici întăresc pe trup celelalte mănări atât precum împărtășirea apeī și a pâinei. Că grăia Prorocul, pre celelalte întră nimic puindu-le „Fiule al omului, cu cumpănă pâinea ta să o mănănci, și cu măsură apa ta să o beī” (Iez. 4. 10) ¹¹⁰ Că trei hotare are mănărea: înfrânarea, de ajuns, și sațiul. Înfrânarea este, încă a fi flămând după ce mănăncă. Iară de ajuns, nici flămând a fi nici a să îngreuia. Iară sațiul este, a să îngreuia puțin. Iar după săturare iarăși a mânca, ușa îndrăcirii pântecelui este, prin care intră curvia. Însă tu pre acestea cu de-amăruntul știindu-le, după puterea ta, cea mai bună alege, necălcând hotarele. Că acelor desăvârșit este, și aceasta, după Apostolul „a flămânzi și a să sătura, și întră toate puternic a fi” (Filip. 4. 12) ¹¹¹.

Pentru înșălare, întră care și pentru multe alte pricinī

7. Caută dar, că te voesc pre tine cu de-amăruntul să știī pentru înșălare, ca să te păzești despre dānsa, ca nu cumva cu neștiință purtându-te, te vei vătāma foarte, și pre suflet vei pierde. Că lesne să abate însuși stăpānirea omului către împărtășirea celor protivnice, și mai vārtos acelor neiscușiți, ca celor ce încă să chinuesc de dānșii, că aproape de ei, și împrejurul acelor noi începători sunt dracii, și acelor rānduitori de sine; întinzând cursele gândurilor, și gropile căderilor, și perzarea nălucirelor. Că cetatea lor, încă sub stăpānirea varvarilor este (și cela ce li să împrotivește, în degrab de la ei să omoară). Și nu să cade a să minuna dacă se va înșāla cineva, saū i-a eșit mintea, saū

¹⁰⁹ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 14, 2: “Unul crede să mănānce de toate; cel slab însă mănāncă legume”.

¹¹⁰ *Iezechiel*, 4, 10: “Hrana ta, cu care te vei hrāni, să o mănānci cu măsură, câte douāzeci de sicli pe zi, dar s-o mănānci din timp în timp”.

¹¹¹ *Epistola către Filipeni*, 4, 12: “Ștu să fiu și smerit, știu să am și de prisos; în orice și în toate m-am învățat să fiu și sătul și flāmând, și în belșug și în lipsă”.

înșălare a primit, sau priimește, sau cele streine de adevăr vede, sau grăește din neînțelegere și neiscusință cele ce nu să cade. Că de multe ori cineva din prostime pentru adevăr vorbind, altele în locul altora întru ascuns grăind, nu știe drept a grăi, precum este, și pre mulți i-au spăimântat, sau grăind cu neînțelegere și purtându-să, ocară și răs au mijlocit celor ce liniștesc. Că nu este minunat, a să înșăla cineva din cei noii începători; Ci după multe ostenele. Că s-au făcut multora, și cestor de acum, și celor de demult, cari caută pre Dumnezeu. Că pomenirea lui Dumnezeu, adecă rugăciunea minții⁺, mai înaltă decât toate lucrările este; Că aceasta este capul faptelor bune, precum dragostea lui Dumnezeu. Și cela ce fără rușine și cu îndrăzneală voește a intra către Dumnezeu, și a vorbi cu Dânsul curat, și a agonisi pre El întru sineși să silește, lesne să omoară de la singuri dracii unul ca acesta, zic dacă slobozit va fi. Că cu îndrăzneală și cu obrăznicie cele mai presus de a sa stare căutându-le, cu mândrie le gonește mai înainte de vreme a le ajunge. Și de multe ori milostivindu-să Domnul, văzându-ne pre noi întru cele înalte îndrăzneți, nu sloboadă ispitiți a fi, ca pre a sa părere fieștecare cunoscându-o, de sine să se întoarcă, mai înainte de a să face ocară dracilor, și răs, sau plâns întru oameni; Ci mai vârtos aceluși ce cu îndelungă răbdare caută, și cu smerenie, și ceea ce este mai mare, cu supunere, și cu întrebarea celor iscusiți este minunatul acesta lucru; Ca nu cumva în taină în locul grăului mărcinî să secere, sau amărăciune în locul dulceții, și perzare în locul mântuirii să afle. Pentru că acelor puternici și desăvârșiți este, pururea a să lupta singuri cu dracii, „și sabia Duhului, care este graiul lui Dumnezeu” (Efes. 6. 17)¹¹² asupra lor neîncetat a o întinde. Iară celor neputincioși și noi începători, fuga, cu cucernicie și cu frică, ca o întărire uneltindu-o, și de războiū lepădându-să, neîndrăznind mai înainte de vreme a să lupta, scăpând de moarte.

Iară tu dacă liniștezi bine nădăjduindu-te cu Dumnezeu a fi, niciodată să priimești măcar deși simțitor vei vedea, sau gânditor, sau pe dinafară, sau pe dinlăuntru, sau măcar și chipul lui Hristos sau ca când al Îngerului, sau chip al Sfântului, sau lumină a să năluci în minte, sau a închipui. Că și singură mintea de la sine din fire nălucire o are, și cu lesnire poate a închipui cele ce poștește, celor ce nu încă cu de-amăruntul ia aminte aceștia, care și spre sineși aduce vătămarea. Și iarăși singura pomenire a bunătăților, sau a răutăților, a închipui de năprasna pre simțirea minții, și către nălucire a o rădica obicinuește. Unde și să face nălucitor unul ca acesta de la sineși, și nu liniștitor. Pentru aceasta ia aminte să nu crezi ceva în degrab împreună învoindu-te, deși bun este, mai înainte de întrebarea celor iscusiți, și ispitire multă, ca să nu te vatămî. Ci rămâi îngreindu-te către dânsul, pururea păzindu-ți mintea ta nevăpsită, neînchipuită și nenălucită. Că de multe ori și cea trimisă de la Dumnezeu spre ispitire pentru cunună, pre mulți i-au vătămat. Că voește Domnul nostru, a cerca pre cea a noastră singură de sineși stăpânire unde să pleacă. Că cela ce au văzut ceva în cuget, sau întru simțire, deși de la Dumnezeu ar fi, însă fără de întrebarea celor iscusiți ar priimi, lesne să înșălă, sau să va înșăla ca un lesne primitor. Că să cuvine noului începător, lucrării inimii a lua aminte, ca cei neînșălate, iară celelalte a nu le priimi până la vremea păcii patimilor. Că lui Dumnezeu nu-î pare rău spre cel ce cu de-amăruntul ia aminte de sine pentru înșălare, măcar deși nu ar priimi pre cea de la Dânsul, fără de întrebare și cercare multă; Ci mai vârtos îl laudă ca pre un înțelept, măcar deși spre unii s-au mâniat.

Însă nu pre toți dator ești a întreba, ci pre unul carele este încredințată ocârmuirea și a altora, și cu vieața strălucește. Carele adecă este sărac, și pre mulți îmbogățește, după scriptură (2 Cor. 6. 10)¹¹³.

(+) Vezi cetitorule: că aicea este vorba pentru lucrarea rugăciunii minții cea cu meșteșug, – mai înainte de vreme –, iar nu pentru pomenirea lui Dumnezeu, datorită tuturor creștinilor (n.t.) Aflată în subsolul p. 1023 din mss.

¹¹² *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 17: “Luați și coiful mântuirii și sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu”.

¹¹³ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 10: “Ca niște întristați dar pururea bucurându-ne; ca niște săraci, dar pe mulți îmbogățind; ca unii care n-au nimic, dar toate le stăpânesc”.

Că mulți neiscușiți, pre mulți nepricepuți au vătămat, a cărora osândă o vor avea după moarte. Că nu a tuturor este a povățui și pe alții, ci cărora s-au dat Dumnezeuasca socoteală după Apostolul (1 Cor. 12. 10)¹¹⁴. Socoteala Duhurilor, care desparte pre cel mai bun de cel mai rău, cu Sabia cuvântului. Că fieștecarele osăbită cunoștință, sau socoteală firească, sau lucrătoare, sau învățătoare are, ci nu toți pre cea a Duhului. Pentru aceasta grăia Înțeleptul Sirah (6. 6)¹¹⁵ „Ceii ce păciuesc cu tine să fie mulți, iar sfetnicii tăi unul din mii”. Și nu mică nevoie este a afla povățuitor neînșălat, și cu lucrurile, și cu cuvintele, și cu înțelegerile. Întru acestea să vede cineva neînșălat fiind, când mărturisită din Dumnezeștile scripturi are și fapta, și înțelegerea, cu măsură înțelegând întru cele ce să cade a înțelege. Că nu puțină osteneală este a ajunge adevărul arătat, și a fi curat despre cele protivnice Darului. Că în chipul adevărului să obicinuește (întru cei noi începători mai vârtos) Diavolul a arăta înșălarea sa. închipuind cele viclene ale sale ca pe cele Duhovnicești. Pentru aceasta cea ce să sârguește într-o liniște, a ajunge către curata rugăciune, într-o cutremur mult și plângere, și prin întrebare cu povățuirea celor iscușiți, dator este a călători. Și a plânge totdeauna păcatele sale, întristându-să și temându-să, ca nu cumva să se muncească, sau să cază de la Dumnezeu despărțit fiind, acum, sau în veacul cel viitor.

Deci când ar vedea Diavolul pe cineva cu plângere viețuind, nu petrece acolo, temându-să de smerenia ceea ce să face din plângere. Iar dacă i să nălucește cele înalte cu părere a le ajunge, și dor Satanicesc și nu adevărat are, într-o mrejiile sale, lesne îl leagă pre dânsul ca pe o slugă a sa. Pentru aceasta prea mare armă este a ținea și plânsul într-o rugăciune, ca să nu cază într-o părere din bucuria rugăciunii. Ci necazul cel de bucurie lui și alegându-l, să se păzească nevătămat. Că rugăciunea cea neînșălată, ferbințea este cu rugăciunea lui Iisus, aceluși ce au pus foc în pământul inimii noastre, ceea ce arde pe patimi ca pre niște mărăcinii, și veselie, și liniște pricinuește sufletului. Și nici despre dreapta, nici despre stânga, nici din sus vine: ci în inimă izvorăște, în chipul izvorului de apă, din Duhul cel făcător de viață. Și pre aceasta singură în inima ta să o dorești a o afla, și a o câștiga, păzindu-ți mintea ta pururea nenălucită, și goală de înțelegeri și de gânduri, și nu te teme. Că cea ce au zis „Îndrăzniți Eu sunt, nu vă temeți” (Marco 6. 50)¹¹⁶ Acela este cu noi (pre carele îl căutam, apărându-ne pe noi totdeauna, și nu suntem datorii a ne teme, și a suspina chemând pre Dumnezeu). Iar dacă și oarecare s-au răzvrătit, vătămați fiind cu mintea, caută că din singură rânduiala de sine, și din înalta cugetare aceasta o au pățimit. Că cel ce într-o supunere, cu întrebare, și cu smerită cugetare caută pre Dumnezeu, niciodată nu se va vătăma, cu Darul lui Hristos carele voește toți oamenii să se mântuiască. Iar dacă și se va întâmpla ispită, spre iscusire și spre cunună să face, prea grabnic având ajutorul lui Dumnezeu, celui ce sloboade pentru chipurile care știe. Că pre cel ce drept viețuește, și fără prihană, și să depărtează de plăcerea oamenilor, și de înalta cugetare, deși nenumărate ispite va porni împotriva lui tot pâlcul dracilor, nu-l va vătăma, precum grăesc Părinții. Însă cei ce cu obrăznicie, și cu sfătuire de sine umblă aceștia și vătămare cu lesnire pățimesc. Pentru aceasta calea Împărătească dator este pururea a ținea cel ce liniștează. Că covârșirii într-o toate cu lesnire are fire părerea a-î urma, pre care înșălarea o moștenește. Țineți suflarea minții puțin, strângându-ți gura, iară nu suflarea nărilor, precum cei neînvățați, ca nu vătămat să fii umflându-te.

Deci trei sunt faptele bune ale liniștii, pre care ni să cuvine a le păzi cu de-adinsul, și în tot ceasul a ne ispiti de petrecem într-o acestea, ca nu cumva de uitare furându-ne, dinafară de acestea să

¹¹⁴ *Întăia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 10: “Unuia faceri de minuni, iar altuia proorocie; unuia deosebirea duhurilor, iar altuia feluri de limbi și altuia tălmăcirea limbilor”.

¹¹⁵ *Cartea înțelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)*, 6, 6: “Mulți să fie cei ce trăiesc în pace cu tine, iar sfetnicii tăi să fie dintr-o mică unul”.

¹¹⁶ *Sfânta Evanghelie după Marcu*, 6, 50: “Căci toți l-au văzut și s-au tulburat. Dar îndată El a vorbit cu ei și le-a zis: Îndrăzniți! Eu sunt; nu vă temeți”.

călătorim. Iară ele sunt acestea: Înfrânarea, tăcerea și ocărărea de sine, adecă smerenia. Că cuprinzătoare sunt una alteia și păzitoare, dintru care rugăciunea să naște și crește de-a pururea. Iară începătura Darului întru rugăciune, în multe feluri să arată la oarecare, și în multe chipuri împărăția Duhului, precum zice Apostolul (1 Cor. 12. 4) ¹¹⁷ după voirea lui să vede și să cunoaște, întrucât duple chipul lui Ilie Tezvituanul, și întru noi să vede. Adecă: întru unii Duhul fricii lui Dumnezeu vine, topind munții patimilor, și sfărâmând ca pre niște pietri, pre inimile cele aspre, întrucât a să pironi de frică, și trupul mort a să face. Iar întru alții, cutremurare, adecă bucurie (pre care și săltare mai luminos Părinții o au zis). Și întru unii, foc întru început nematerialnic, și înființat întru cele dinlăuntru să arată; Că cea neînființată, și fără de stat, și nefiind este. Iară întru alții, cea mai de pre urmă suflare suptire și pașnică a luminii, întru cei ce au sporit întru rugăciune, mai vârtos lucrează Dumnezeu, Hristos carele lăcuește în inimă, după Apostolul (Efes. 3. 17) ¹¹⁸ și în taină să arată întru Duhul. Pentru aceasta grăia Dumnezeu către Ilie în Muntele Horiv „Că nu întru aceasta, saū întru aceea este Domnul: – adecă întru lucrările cele din parte ale noilor începători –, ci întru suptire suflare a luminii, și acolo este Domnul“ (3 Împ. 19. 12) ¹¹⁹ pe rugăciunea cea desăvârșit arătându-o.

Întrebare: Ce să facă cineva când să închipuește diavolul întru Îngerul luminii și înșală pe om?
Răspuns: Pentru aceasta are omul trebuință de multă socoteală, ca să cunoască osăbirea bunului și a răului. Decī să nu te dai pre tine în degrab celor ce ți să arată pentru ușurime, ci să petreci greū, și cu multă ispitire să ții pe cel bun; iară pe cel rău leapădă-l. Că dator ești a ispiti, și a socoti, și atuncea crede. Decī cunoaște că arătate sunt lucrările Darului, cele ce dracul măcar de să și închipuește, însă a le da nu poate. Nicī blândeță, nicī socoteală, nicī smerenie, nicī bucurie, nicī pace, nicī aşăzare a gândurilor, nicī urăciunea lumii, nicī poftă și patimi potolește: care sunt lucrări ale Darului. Iară lucrarea aceluia este: Umflarea, înalta înțelegere, înfricoșarea, și toată răutatea. Decī din lucrare poți cunoaște lumina ceea ce au strălucit în sufletul tău, a lui Dumnezeu este, saū a Satani. Marola este asemenea cicoarei după vedere; și oțatul este asemenea vinului după vedere. Ci din gustare gâtlejul cunoaște și socotește pre a fiecăruia osăbire. Așa și sufletul dacă are socoteală din simțire gânditoare, cunoaște Darurile Sfântului Duh, și nălucirele Satani.

AMIN

(Sfârșitul capetelor Sfântului Grigorie Sinaitului.)

¹¹⁷ *Întăia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 4: “Darurile sunt felurite, dar același duh”.

¹¹⁸ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 17: “Și Hristos să Se sălășluiască, prin credință, în inimile voastre, înrădăcinați și întemeiați fiind în iubire”.

¹¹⁹ *Cartea a treia a Regilor*, 19, 12: “După cutremur va fi foc, dar nici în foc nu va fi Domnul. Iar după foc va fi adiere de vânt lin și acolo va fi Domnul”.

*Scurtă biografie
a celui întru Sfinți
Părintelui nostru Grigorie Palama,
Mitropolitul Tesalonicului*

CEL DINTRE Sfinți Părintele nostru Grigorie al Tesalonicului, a fost pe vremea Împărăției lui Andronic cel al doilea dintre Paleologi, la anul mântuirii 1340 și ceva. Și după ce a lăsat lumea și toate cele din lume și așezat din patria lui * Constantinopol, a venit în Sfântul Munte al Atonului îmbrățoșând viața Monahicească, unde și multe ostenele pustnicești uneltind și singur cu singur Dumnezeu înălțându-se prin desăvârșita liniște, s-a făcut de Dumnezeu văzătoare oglindă a Sfântului Duh, mai presus decât alții în lucrare și privire arătându-se: Întrucât luminându-se și strălucindu-se cu cele de Dumnezeu văzătoare străluciri duple minți, a lăsat Bisericii lui Dumnezeu, pre cele prea înțelepte și Teologhicești scrieri, ca niște stâlpi ai drepte slăvirii. Dintre care scrieri sunt și aceste de față dintru această carte; care pricinuesc la cei ce le vor citi cu osârdie și evlavie, visterii de cunoștințe Dumnezești și săvârșiri ale Duhovniceștii înțelepciuni.

Fiindcă de Dumnezeu văzătoare această și cerească minți, nu a adunat numai pre cuvintele Sfinților Părinți întru acestea, ci a adăugat și pre cele câte prin lungimea iscusului și a fericitei lui pătimiri, care mai presus de fire s-a învățat, așa a alcătuit oareșcum ca un prânz pre frumos celor flămânzi de cele Duhovnicești: Întrucât a socoti că acestea nu sunt nașteri ale minții omenești, ci ceva cu mult departe de acestea.

Întru adevăr mințea lui Hristos purtând, și glasuri ale lui Dumnezeu fiind acestea, face a să spăimânta tot auzul și cugetul. Deci prin acestea Părintele cu vitejie apără pre cei ce sfinți să liniștesc și să îndeletnicesc la privire și la rugăciune. Iară pre scornirile cele nouă și pusă împotriva dreptei-credințe, prin adevărtoarea scriere, le arată cu întinsă știință cum că sunt contra Adevărului.

* Cuvânt tăiat de un cititor și înlocuit cu sa.
Textul acesta este dactilografiat cu spații mari între rânduri.

Al celui dintru Sfinți
Părintelui nostru, Grigorie Palama, Arhiepiscopul Tesalonicului,
către Prea Cinstita între Monahii Xenia
Cuvânt
„Pentru patimi și despre bunătăți,
și pentru rodurile care se nasc din fără de grija minții“

ACELORA care au mare osândă a vieții cu adevărat Monahicească petrecere, le este neplăcut nu numai întâlnirea cu cei mulți, ci și încă vorbirea cu aceea care sunt de o petrecere cu ei. Pentru că când se face deasă împedecare a dulcele grăiri cea împreună cu Dumnezeu și face pre mintea cea una îndoită, din care se alcătuește adecă cel dinlăuntru adevărat Monah, câteodată îl împarte în multe părți. Pentru aceea și oarecare din Părinți, când îl întreba: pentru care cuvânt fugi de oameni (pricina)? răspunzând au zis: nu pot să fiu cu Dumnezeu și cu oamenii. Iar altul oarecare din Părinți, care din iscus tâlcuia acestea, nu numai împreună vorbirea (sau petrecerea), ci încă prost și numai vederea oamenilor, zice, că se face vătămare liniștitorilor, fiindcă poate să vatăme liniștea minții. Iară dacă cineva va cerceta cu de-amăruntul lucrurile, și numai dintru aducerea aminte cum că are a-l întâmpina cineva și cu a aștepta vreo întâlnire: și acestea împedecă pre minte de la liniștea cea desăvârșit.

Fiindcă precum cel ce să obișnuiește a-și da cuvintele lui și în scris, își încurcă mintea lui cu mai multă grijă, și de va fi adecă dintru aceea care au sporit în fapta bună și prin sănătatea sufletului au ajuns întru dragostea lui Dumnezeu, poate să aibă adecă această lucrare și când scrie, însă nu fără mijlocire și curat. Iar de este dintru aceea care cad în multe neputințe și patimi sufletești, după cum cu adevărat sunt și eu, și au nevoie să strige neîncetat către Dumnezeu: Doamne, vindecă-mă, că am greșit înaintea Ta, acesta nu să cuvine mai înainte de a se vindeca, să lase rugăciunea și să se îndeletnicească voind la altă lucrare. Afară de aceasta și care grăește prin scrisori și la câți nu sunt de față și în felurite vremi cu mulți oameni deodată și încă cu aceea care nu voește, îi împărtășește de vorbire adecă, fiindcă scrisorile firește rămân și după moartea celui ce le-au scris: Pentru aceea mulți din Părinți cei desăvârșit liniștitori, nicidecum nu voeau a scri ceva, deși puteau a scri mari și multe lucruri de folos.

Iară eu carele mă aflu mult înapoi de la săvârșirea care o avea aceea, la toate lucrurile aveam obiceiul a scrie, însă a scri când era mare nevoie. Iar acum m-au făcut a mă sili mai mult a scri, aceea care cu viclene învățături au văzut unele din scrierile mele și dintru acestea căuta pricină ca să mă pârsacă. Căci aceștia (ereticii) dupre cum zice Marele (Vasilie) Dionisie, iați pricină dintru aceste neînsuflețite stihii din semne adecă, din silabe și din cuvintele care nu le înțelegă cugetul lor, nici pot a încăpea întru neînțelegătorul lor suflet. Și este cu adevărat mare nepricepere și nebunie, iar nu lucru al celor ce voesc să înțelegă cele Dumnezeești, spre a nu lua aminte cineva la scoposul

scriitorului, ci la cuvinte. Însă eu cunosc cum că cu dreptul am înțeles clevetirele lor nu cum că nu am scris la un fel cu Părinții, pentru că aceasta cu Darul lui Hristos am păzit-o în scrierile mele, ci pentru că am scris lucruri de care nu am fost vrednic (însă fără de patimă), alt Ozan întocmai, uneltind a ajuta carului, adecă cuvântului adevărului, pre carele îl răsturna ei. Însă pornirea vrăjmașilor noștri, nu au fost lucru atât al mâniei lui Dumnezeu, încât au fost ca o mică pedeapsă, pentru aceasta și nu au putut a săvârși nimic aceștia care s-au pus împotriva noastră, poate și aceasta să fie pricină a nevredniciei mele. Fiindcă nu am fost eu vrednic, nici putincios, după cum se vede, ca să pățimesc ceva pentru adevăr, și așa cu bucurie să mă fac părtaș pătimirelor Sfinților. Însă ce? Pentru urâciunea cea asupra Sfântului Ioan Gură de Aur încă fiind în trup, nefiind încă împreună cu Biserica celor întâi născuți în Ceruri, carele mai mult decât fiecarele, cu încredințare și cu de-amăruntul, cu dulce împestriciune au scris cuvintele lui cele pentru buna credință: nu încă dar și acest atât de mare dascăl, oare nu l-au despărțit de Biserică și l-au osândit în surgunie, pentru că adecă (precum zicea vrăjmașii) era de un cuget cu Orighen și scria dogmele lui? Ci și vârful Apostolilor Petru, zice: că și cele cu anevoe de înțeles părți ale Epistolielor Marelui Pavel, cei de atuncea neînvățați, le răzvrăteau spre a lor perzare (2 Petru Cap. 3. 16) ¹.

Iară eu pentru puțină ispită ce mi-au urmat, deși Soborul i-au osândit, însă cugetam ca să încetez desăvârșit de a mai scri orice. Dar tu, O, sfințită Bătrână, nu m-ai lăsat cu rugătoarea ta scrisoare de a mă ruga, până când m-ai plecat iarăși să încep de a scri cuvinte folositoare, deși tu nu ai nevoie de sfătuire. Fiindcă cu Darul lui Hristos ai împreună cu vrâsta bătrânețelor și pre înțelepciunea care te face cinstită, și cu lucrarea îndelungatei vremi ai cugetat în legea sfințitelor făgăduințe, după ce ai petrecut viața ta întru ascultare și în liniște în vremea cea cuviincioasă, prin care după ce ai curățit bine cartea sufletului tău, l-ai făcut pre el îndămânatec spre a priimi și a păzi Dumnezeștile semne. Însă întru adevăr întru acest fel este sufletul acela, carele totdeauna să stăpânește tot cu totul de Duhovniceasca învățătură, că niciodată nu se satură de Ea; Pentru aceasta și Înțelepciunea zice pentru sineși: „Câți mă mănâncă pre mine, încă vor flămânzi” (Sirah. 24, 23) ². Asemenea și Domnul nostru care pune înlăuntru în sufletul nostru acest Dumnezeesc Dor, zice pentru Maria care ș-a ales partea cea bună, că nu se va lua de la dânsa (Luca 10. 42) ³. Ție poate și să cuvine cuvintele acestea și la fiicele Marelui Împărat, care viețuesc după învățatura ta, pre care fără măsură dorești a le logodi cu înțelepciunea, ca prin mijlocirea ei, să le aduci mirese frumoase Mirelui Hristos, Începătorul nestricăciunii, Căruia îi urmez. Și după cum Acela cu adevărat au luat chipul nostru întru adevăr pentru noi, așa și tu ai luat față de uceniță care are nevoie de învățătură. Pentru aceea și eu deși nu sunt bogat întru cuvinte și măi ales a acestor cuvinte, însă pentru Darul ascultării și pentru porunca care ne poruncește să dăm celui ce cere de acelea care avem de față, să-mi arăt osârdia și să împlinesc datoria mea întru dragostea lui Christos.

Cunoaște dar, Sfințită bătrâno, măi ales de a învăța prin a ta mijlocire pre cele tinere, care doresc a vieții viață după Dumnezeu cum că se află și moarte a sufletului, carele firește este nemuritor: Așa zice iubitul Teolog: „Este păcat spre moarte, și este păcat nu spre moarte” (1 Ioan 5. 16) ⁴.

¹ *A doua Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, 3, 16: “Cum vorbește despre acestea, în toate epistolele sale, în care sunt unele lucruri cu anevoe de înțeles, pe care cei neștiutori și neîntăriți le răstălmăcesc, ca și pe celelalte Scripturi, spre a lor pierzare”.

² *Cartea înțelepciunii lui Iisus. Jiul lui Sirah (Ecclesiasticul)*, 24, 23: “Cei care mă mănâncă pe mine iar vor flămânzi; și cei care mă beau iar vor înseta”.

³ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 10, 42: “Dar un lucru trebuie: căci Maria partea cea bună și-a ales, care nu se va lua de la ea”.

⁴ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, 5, 16: “Dacă vede cineva pe fratele său păcătuiind – păcat nu de moarte – să se roage, și Dumnezeu va da viață acelu frate, anume celor ce nu păcătuesc de moarte. Este și păcat de moarte; nu zic să se roage pentru acela”.

Moarte aici cu adevărat să înțelegi pre moartea sufletului. Însă și Marele Pavel zice: „Că întristarea lumii naște moarte“ (2 Cor. 7. 10) ⁵ moarte cu adevărat a sufletului. Și iarăși întru alt loc zice „Deșteaptă-te cela ce dormi și te scoală din morți, și te va lumina Hristos.“ (Efes. 5. 14) ⁶. Din care morți poruncește să se scoale? Cu adevărat dintru aceea care sunt omorâți cu poftele trupesti, care să rădică spre război împotriva sufletului. Pentru aceia și Domnul a chemat morții, pre câți viețuesc în deșertăciunea lumii aceștia: căci nu a dat voe ucenicului acela care au cerut să meargă să îngroape pre tatăl său, ci au poruncit Să-i urmeze, și să lase pre cei morți să-și îngroape pre morții lor (Luca 9. 59) ⁷. Morți aicea au numit Domnul pre cei vii, pre aceea cu adevărat morți cu sufletul. Că precum întru adevăr despărțirea sufletului de trup este moarte a trupului, așa și despărțirea sufletului de la Dumnezeu este moarte a sufletului. Și aceasta este dupre adevăr moarte nemuritoare a sufletului. Că pre această moarte o însemna cu porunca care au dat-o Dumnezeu lui Adam în Raiu înlăuntru când zicea: „În ziua întru care vei mânca din pomul cel oprit, cu moarte vei muri“ (Fac. 2. 17) ⁸, pentru că atuncea au murit sufletul lui prin călcarea poruncii, fiindcă s-au despărțit de Dumnezeu. Iară trupește au urmat a mai trăi de atuncea încă 930 de ani. Însă moartea care s-au făcut sufletului prin călcarea poruncii, nu numai pre suflet îl face netrebnic și pre om blestemat, ci și pre acest trup ticăloșit și mult chinuit și stricăcios l-au prefăcut, și mai pre urmă l-au dat morții. Fiindcă atuncea când au murit omul cel dinlăuntru cu călcarea poruncii, au auzit pământescul Adam: „Blestemat pământul în lucrul tău, să răsară spinii și pălămidă, și întru sudoarea feții tale să mănânci pâinea ta, până când te vei întoarce în pământul dintru carele ești luat, pentru că pământ ești și în pământ vei merge“ (Facere Cap. 3. st. 17) ⁹.

Iară după renașterea ceia ce va să fie la învierea dreptilor, și aceste trupuri ale necredincioșilor și ale păcătoșilor au să se scoale, însă ca să se dea la o a doua moarte în munca cea vecinică, vermelui celui neadormit, în scrâșnirea dinților și întru întunerecul cel mai dinafară și pipăit, în focul ghenii cel nestins și întunecos; dupre cum zice Prorocul, că are să se arză cei necredincioși și păcătoși dimpreună și n-are cine să le stingă focul. Aceatsa este a doua moarte, dupre cum ne-au învățat Sfântul Ioan la Apocalips (Cap. 21. 8) ¹⁰. Ascultă și pre Marele Pavel unde zice: „De veți viețui dupre trup, aveți să muriți, iar dacă cu Duhul pre faptele cele trupesti le veți omori, aveți să trăiți“ (Rom. 8. 13) ¹¹. Viață și moarte aici să înțelege veacul ce va să fie; Viață adecă pre dobândirea vecinicei Împărății, iară moarte pre vecinica aceia muncă. Călcarea dar a poruncii lui Dumnezeu să face pricină a tot felul de moarte, și trupește și sufletește: Adecă moartea vieții ceștii de față, și moartea vecinicilor munci. Și aceasta este moartea cea adevărată, a se despărți sufletul pentru totdeauna de Dumnezeescul dar, și să se împreuneze cu păcatul. Această moarte este înfricoșată la cei ce au minte și pot a scăpa de ea. Aceasta pentru cei înțelepți este înfricoșată și încutremurată mai mult încă și decât muncile ghenii focului.

⁵ A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 7, 10: „Căci întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, fără părere de rău; iar întristarea lumii aduce moarte”.

⁶ Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel, 5, 14: „Căci tot ceea ce este descoperit, lumină este. Pentru aceea zice: «Deșteaptă-te cel ce dormi și te scoală din morți și te va lumina Hristos»”.

⁷ Sfânta Evanghelie după Luca, 9, 59: „Și a zis către altul: urmează-Mi. Iar el a zis: Doamne, dă-mi voie întâi să merg să îngrop pe tatăl meu”.

⁸ Facerea, 2, 17: „Iar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânci, căci, în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreșit”.

⁹ Idem, 3, 17: „Iar lui Adam i-a zis: «Pentru că ai ascultat vorba femeii tale și ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit: Să nu mănânci!, blestemat va fi pământul pentru tine! Cu osteneală să te hrănești din el în toate zilele vieții tale!»”.

¹⁰ Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul, 21, 8: „Iar partea celor fricoși și necredincioși și spurcați și ucigași și desfrânați și fermecători și închinători de idoli și a tuturor celor mincinoși este în iezorul care arde, cu foc și cu pucioasă, care este moartea a doua”.

¹¹ Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, 8, 13: „Căci dacă viețuiți după trup, veți muri, iar dacă ucideți, cu Duhul, faptele trupului, veți fi vii”.

Așadar și noi de aceasta să fugim cu toată puterea noastră. Toate să le lăsăm, toate să le defăimăm: prietenii, și fapte și voinți, câte ne trag în jos și ne despart de la Dumnezeu și ne naște această moarte. Pentru că oricarele se va teme de această moarte și se va păzi pre sine, acela nu se va înfricoșa de moartea cea trupească când i se va apropia, fiindcă are lăcuind înlăuntru lui pre viața cea adevărată, care prin moarte măi ales să dobândește nedespărțită. Pentru că după cum moartea sufletului este chiar moarte, așa și viața sufletului este chiar încredințată viață. Iar viața a sufletului este unirea lui cu Dumnezeu, după cum întru adevăr și viața trupului este unirea sufletului cu trupul. Că după cum prin călcarea poruncii s-a omorât sufletul, prin despărțirea de la Dumnezeu, așa prin ascultarea poruncii, împreunându-se cu Dumnezeu, iarăși dobândește viață. Pentru aceea zice în Evanghelie Domnul: „Că cuvintele care grăesc eu vouă, Duh sunt și viață sunt“ (Ioan 6. 63)¹². Aceasta și Petru o a învățat cu cercarea și zice către Dânsul: „că ai graiurile vieții vecinice“ (Ioan 6. 68)¹³. Însă graiurile vieții vecinice sunt la câți fac ascultare, (adecă poruncilor), Iară la cei neascultători, această poruncă a vieții li să face moarte. Așa și Apostolul, întrucât era mireazma lui Hristos unora era mireazmă morții spre moarte, iară la alții mireazmă vieții spre viață (2 Cor. 2. 16)¹⁴. Iar această viață este nu numai a trupului, ci și a sufletului, pentru că și pre trup îl face nemuritor prin înviere, și îl scoate nu numai din muriciune, ci și din moartea cea nesfârșită și din cea vecinică, fiindcă îi dăruiește și acestuia cea în Hristos viață vecinică, unde nu se află neputință, nici scârbă, nici osteneală, ci este cu adevărat nemuritor.

Deci după cum la moartea sufletului, adecă la călcarea poruncii și la păcat, a urmat pre urmă moartea trupului și să desleagă trupul în pământ și să face țărână, și după cum la moartea trupului iarăși urmează osânda sufletului în iad, așa și la învierea sufletului, adecă la întoarcerea cea către Dumnezeu, care să face prin ascultarea Dumnezeieștilor porunci, va urma pe urmă învierea trupului, care se va uni iarăși cu sufletul, și la învierea aceasta va urma adevărata nestrăicăciune și unirea cea vecinică cu Dumnezeu, la aceia care sunt vrednici și care se va face Duhovnicești din trupești și vor viețui în Ceruri ca Îngerii lui Dumnezeu. Că după cum zice Scriptura: „Ne vom răpi întru noui întru întâmpinarea Domnului în văzduh și așa pururea cu Domnul vom fi“ (1 Tes. 4. 17)¹⁵. Căci după cum Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om pentru iubirea de oameni și a murit trupește, s-a despărțit adecă sufletul Lui de trup, însă nu s-a despărțit și de Dumnezeire, pentru aceia și când a înviat Trupul Lui, l-a luat pre El sus în ceruri în slavă: așa și câți viețuesc aicea după Dumnezeu. Fiindcă aceștia când se vor despărți de trup, de Dumnezeu nu se despart, și își va lua la înviere și trupul lor la Dumnezeu și vor veni împreună cu trupul cu negrăită bucurie acolo unde întâiu pentru noi a intrat Iisus, și vor dobândi deopotrivă slava care are să se descopere în Hristos. Și cu adevărat nu numai ai învierii, ci și ai Înălțării Domnului se vor face părtași și ai toatei deplin Dumnezeieștii vieți. Ci nu însă câți au viețuit aicea trupește și care în ceasul eșirei s-au aflat fără de a avea vreo împărtașire cu Dumnezeu. Pentru că vor învia toți atunci, însă, zice fiecare în ceata unde i se cuvine. Iar acela carele prin mijlocirea Duhului, a omorât aici faptele cele trupești, acolo va viețui împreună cu Hristos. Dumnezească și adevărată vecinică viață. Iar acela carele a omorât aici Duhul cu poftetele și prin patimile lui cele trupești, acesta Vai! se va osânda acolo împreună cu Diavolul, carele este ziditorul și pricină a răului, și se va da muncilor celor nesuferite și negrăite, care e a doua moarte și nesfârșită.

¹² *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 6, 63: „Duhul este cel ce dă viață; trupul nu folosește la nimic. Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh și sunt viață”.

¹³ *Idem*, 6, 68: „Simon Petru l-a răspuns: Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieții celei veșnice”.

¹⁴ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 16: „Unora, adică, mireasmă a morții spre moarte, iar altora mireasmă a vieții spre viață. Și pentru acestea, cine e destoinic?”.

¹⁵ *Epistola întâi către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 17: „După aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiți, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, și așa pururea vom fi cu Domnul”.

Deci, de unde au luat început cu lucru această moarte? Adecă din care s-au născut sufletului și trupului moartea cea vremelnică și vecinică? Oare nu adecă în locul vieții (în Rai?). Pentru aceia și nemijlocit îndată omul s-au osândit, Vai! și s-au izgonit de la Dumnezeu din Rai, fiindcă au dobândit viață purtătoare de moarte și necuviincioasă pentru Raiu. Așadar și adevărata viață, carea și la suflet și la trup este pricină de nemurire, adevărata viață își va lua începutul ei în locul acesta al morții. Pentru aceea acela care nu urmează să o dobândească pre aceasta în sufletul lui de aicea, să nu să amăgească pre sineși cu deșarte nădejdi ca cum ar dobândi-o acolo, nici să nădăjduască că va dobândi iubirea de oameni a lui Dumnezeu în vremea aceia, pentru că atuncea este vremea răsplătirii și a izbândirei, iar nu vremea ertării și a iubirei de oameni. Atuncea este vremea întru care se va arăta mânia și urgia și dreapta judecată a lui Dumnezeu; Este vremea arătării puternice și înaltei mâini care trimite în muncă pre cel nesupus „Vai de cel ce va cădea în mâna Dumnezeului celui viu” (Ev. 10. 31) ¹⁶. Vai! atuncea de cel ce va cerca mânia Domnului, și care nu au cunoscut de aicea prin mijlocirea fricei lui Dumnezeu puterea mâniei Lui, și care nu s-au grijit prin fapte bune a dobândi iubirea de oameni a lui Dumnezeu! Acest lucru se dobândește numai în vremea de față, și pentru aceasta mai ales ne-au dăruit nouă Dumnezeu viața aceasta, ca să ne dea loc de pocăință: Că de nu era aceasta, îndată omul după păcat își perdea și această viață. Pentru că ce folos îi este viața aceasta? Pentru aceia și desnădăjduirea nici un loc nu se cuvine să aibă între oameni, deși vicleanul cu felurite chipuri ne-o aduce, nu numai la câți viețuesc cu nepăsare și cu lenevire, ci de multe ori și celor ce să nevoesc.

Dar de vreme ce timpul vieții noastre este vreme de pocăință, pentru aceia, că trăește cel păcătos, arătat este, că, de va voi să se întoarcă la Dumnezeu, îndată îl primește pre el. Ci fiindcă omul în viața de acum are pre de sineși stăpânirea totdeauna, deci întru această de sineși stăpânire să atâră să aleagă drumul vieții, sau al morții, după cum s-au arătat mai sus, fiindcă poate să dobândească din două pre care voește. Unde dar va afla loc desnădăjduirea? Dacă toți pot totdeauna când voesc a dobândi viața cea vecinică? Ci vezi marea iubire de oameni a lui Dumnezeu, că din început nu au uneltit dreapta judecată împotriva-ne pentru neascultarea noastră, ci îndelung răbdă și ne dă vreme de pocăință și ne dă stăpânire, ca în vremea aceasta a îndelungei răbdări, de vom voi, să ne facem fii ai Lui. Ce să zic Fii ai Lui? Să ne împreună cu Dânsul și să ne facem un Duh cu Dânsul. Ci și în vremea îndelungei răbdări, de vom urma pe drumul cel dimpotrivă și vom iubi mai mult moartea decât viața cea adevărată, această pre de sineși stăpânirea ne-au dat-o, nu ne-o ia, și nu numai că nu ne-o ia, ci și ne cheamă la Sineși și caută să ne afle și grijăște ca să ne întoarcă la lucrurile vieții, deopotrivă cu pilda viei: de dimineață încă și până în sara vieții noastre. Însă cine este Acesta carele ne cheamă și ne dă plata? Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos și Dumnezeu a întregii mângâeri. Dar care este via la care ne cheamă să lucrăm? Fiul lui Dumnezeu, carele zice: „Eu sunt via”, pentru că „nimeni nu poate să vie către Hristos”, dupre cum Singur a zis în Evanghelie „de nu-l va trage pre el Tatăl”. Și care sunt vițele? Noi, pentru că auzi-l pre El iarăși când zice: „Voi sunteți vițele și Tatăl meu lucrătorul este (Ioan 15.1) ¹⁷.

Așadar Tatăl prin mijlocirea Fiului ne împrețenește pre noi cu Sineși, fără dea pomeni păcatele noastre, și ne cheamă nu ca pre niște lipiți la lucrurile cele fără de rânduială, ci ca pre niște deșerți, deși nelucrarea este păcat, pentru că încă și „pentru cuvântul deșert avem să dăm răspuns”. Ci dupre cum am zis, Dumnezeu trecând cu vederea păcatele cele mai dinainte ale fiecăruia, ne cheamă iarăși și iarăși. Ne cheamă dar ca să facem, ce? „ca să lucrăm în vie”, adecă să lucrăm pentru vițe, adecă pentru înșine. Și pe urmă, O! mare iubirea de oameni a Lui! ne

¹⁶ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 10, 31: „Înfricoșător lucru este să cădem în mâinile Dumnezeului celui viu”.

¹⁷ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 15, 1: “Eu sunt vița cea adevărată și Tatăl meu este lucrătorul”.

făgăduiește că ne dă și plată, întrucât pentru noi lucrăm, veniți, zice, luați viață vecinică, pre care v-o dau bogat și vă plătesc ca un datornic plată, și pentru osteneala călătoriei, și pentru aceasta încă, că ați voit să luați aceasta de la mine. Cine nu e dator să plătească acelui care îl scoate de la moarte? Cine nu mărturisește Har * celui care ne-au dăruit viață? Însuși ne făgăduiește mai înainte să ne plătească și leafă, și ce leafă? Negrăită! Pentru că „am venit, zice, ca să aivă viață vecinică și mai mult să aibă“ (Ioan 10.10)¹⁸. Ce este aceea „mai mult“? Nu numai a fi dimpreună și a vieții cu El, ci încă are să ne facă și frați și rude-nii ale Lui. Așadar acest „mai mult“, cum se vede, este plata care se dă la aceea, cari grabnic au venit în viața cea făcătoare de viață și s-au făcut vițe ale ei, și s-au ostenit pentru sineși și s-au lucrat bine pre sineși. Ce au lucrat? Întăiu adevărat au curățit tot prisosul carele nu era de folos, ci dimpotrivă și pedecă era de a aduce roduri vrednice pentru Dumnezeuasca jitniță. Care sunt aceste de prisos? Bogăția, desfătarea, slava deșartă, și toate câte curg și trec; toată patima sufletească și trupească, grețoasă și rea, și toate gândurile cele deșarte ale minții, toată auzirea și vederea și tot cuvântul carele poate să aducă vătămare sufletului.

Deci, de nu va pune cineva mare luare aminte să taie și să curățască de jur împrejur odrasla inimei, niciodată nu va aduce rod pentru viața vecinică. Pot cu adevărat și lumenii cei căsătoriți să dobândească această curățenie, ci cu anevoie mare. Pentru aceasta câți din tinereță, din milostivirea lui Dumnezeu, s-au întâmplat a-și arunca ascuțită vedere spre viața cea monahicească și să se facă iubitori ai bunătăților aceștii vieți, aceștia cu bun cuvânt să depărtează de nuntă. Fiindcă la înviere, duple cum au zis Domnul „nici să însoară, nici să mărită, ci ca Îngerii lui Dumnezeu în cer vor fi“ (Mat. 22.30)¹⁹. Oricare dar, dacă ar voi să fie ca Îngerul lui Dumnezeu, să se păzască pre sine cu dreptul și aicea, precum și fiii învierii aceia, mai înalți făcându-se decă împreunarea trupurilor, fiindcă pre de altă parte și pricina păcatului din început a venit prin muere. Să cuvine dar să părăsască nunta, câți voesc vreodată să nu dea de la sineși pricină de prindere împotivnicului (diavol). Și dacă trupul acesta cu anevoie să supune și cu anevoie să pleacă faptei bune, și mai ales că îl avem și firească vrăjmaș al faptei bune, ce oare vom pătimi și cât vom mări nelesnirea faptei bune, când ne vom lega cu multe feluri de trupuri? Cum dară va avea libertate aceia ce s-au făgăduit să urmeze celor făgăduite, care este legată cu firești legături, cu bărbat, cu copii și cu toate rudele? Cum poate fără de grijă să fie cu Domnul, când va avea grijă de atâtea fețe? Cum poate să fie departe de turburare, dacă face prietșug cu atâtea mulțime de oameni?

Pentru aceia adevărat fecioară care s-au făcut asemenea cu Feciorelnicul cel ce s-au născut din Fecioară, cu Mirele sufletelor acelora, care au viețuit, precum am zis mai înainte întru feciorie, să depărtează nu numai de nuntă, ci și de prietșugul lumenilor să înstrăinează și de toate rudeniile ei: Ca să poată zice cu îndrăsneală dimpreună cu Petru către Hristos. „Iată noi am lăsat toate și am urmat Ție“ (Luc. 18.28)²⁰. Și dacă mireasa cea pământescă le lasă toate, și tată și mamă, pentru dragostea mirelui celui vremelnic, lângă care să lipește, după Scriptură (Ef. 5.31)²¹: ce lucru mare face adevărata fecioară, când le părăsește toate pentru Mirele cel mai presus de lume și pentru cămara Lui? Cum dară vor avea rudenie pre pământ, aceia „a cărora petrecere se află în ceruri“

* În dreptul acestui cuvânt aflat la capătul unui rând din mijlocul paginii, cineva a scris cu creion roșu și a subliniat tot cu roșu, cuvântul „Har“.

¹⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 10, 10: „Furul nu vine decât ca să fure și să junghie și să piardă. Eu am venit ca viață să aibă și din belșug să aibă“.

¹⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 22, 30: „Căci la înviere, nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii lui Dumnezeu în cer“.

²⁰ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 18, 28: „Iar Petru a zis: Iată, noi, lăsând toate ale noastre, am urmat Ție“.

²¹ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 31: „De aceea, va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va alipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup“.

(Filip. 3.20) ^{22?} Și cum poate să aibă prietenie cu trupurile cele streine, aceia care și de trupul ei să ferește și în toate zilele fuge de el după putere, fiindcă a părăsit viața cea trupească? Cum dară trupești copii neavând, ci Duhovnicești, trupesc părinte să fie, sau mamă, sau altă oarecare după sânge rudenie? Iar dacă cineva asemenea se face cu oareșicare ce are prieteșug, după cum se zice, că, cel asemenea pre cel asemenea lui iubește, atunci și fecioara se face asemenea cu acela pre carele îl iubește, și va cădea iarăși în patima iubirei de lume, „iar dragostea lui este vrajbă la Dumnezeu“ (Rom. 8.7) ²³, zice Pavel aducătorul de mireasă al Duhovnicului Mire. Dintru care se va primejdui nu numai a se despărți, ci încă și a veni spre vrajbă cu Mirele cel mai presus de lume. Și nu te minuna, nici te mähni, pentru că Scriptura nu prihănește pre femeile cele măritate, pentru că se grijesc de cele ale lumii și nu de ale Domnului; Iară pre acelea care s-au făgăduit feciorie la Dumnezeu, le oprește desăvârșit să nu se apropie de cele ale lumii și deloc nu se cuvine să viețuească cu odihnă: deși Pavel zice celor însurați, că „vremea de acum scurtă este, ca și cei ce au femei să fie ca cei ce nu au și cei ce să folosesc de lumea aceasta, ca cum nu s-ar folosi de ea“ (1 Cor. 7.29) ²⁴. Dintru care eu cuget că nu este mai cu anevoe nevoie fecioriei, precum și postul din cercare se vede mai ușor decât înfrânarea la băuturi și la mâncări. Și poate cineva cu dreptul și adevărul să zică, că petrecerea cea întru feciorie, mult mai ușor să săvârșaste și mai cu puțină osteneală, decât viețuirea celor însurați, dar numai pentru aceia care se grijesc pentru mântuirea lor, fiindcă pentru aceea care nu le pasă de a lor mântuire, nu are nici o privire cuvântul nostru.

Deci să lăsăm acestea, însă pune luarea aminte la acelea care am zis mai sus, O! fecioară, mireasa lui Hristos vița viei vieții, după cum Domnul nostru zice: „Eu sunt via și voi vițele, iar Tatăl meu lucrătorul este... Toată vița care aduce roadă întru mine, Tatăl o curățește pre ea, ca mai multă roadă să aducă“ (Ioan 15.1) ²⁵. Așadar adevăratele a rodurilor fecioriei tale și a dragostei care are spre tine Mirele, este aceasta: grijirea care o arată spre tine. De aceia bucură-te mai mult și să aibă dragoste mai multă spre Dânsul, arătându-te bine supusă Lui. Iar de altfel se vede cum că aurul când se va amesteca cu puțină aramă se zice fals, iar arama când se va polei cu puțin aur, se arată mai mult strălucitoare și luminoasă. Așa O! fecioară, slavă este a-ți râvni ție și lucrurilor tale, acele ce nu fecioresc, iară ție îți este necinste a râvni acelora, pentru că acest dor iarăși te întoarce la lume. Pe de o parte fiindcă ai prietenie cu lumenii și petreci împreună cu dânșii, tu care ai murit lumii, iar pre de altă parte, fiindcă voești ca și aceia să dobândească câte și ei doresc pentru sineși și pentru rudeniile lor, adică: îndestulare de toate lucrurile vieții aceștia, bogăție, mândrie, slavă și veselie care se naște dintru toate acestea. Deci așa se va întâmpla și ție ca să cazî din voința Mirelui tău. Pentru că Acela toate acestea le vâicărește înfricoșat la Evanghelie, și zice: „Vai vouă celor ce vă îmbogățiți! Vai celor de râdeți! Vai celor sături! Vai când vă vor zice: bine, toți oamenii!“ (Luca 6, 25) ²⁶. Pentru ce îi ticăloșaste? nu ca pe niște morți cu sufletele?

Așadar, care rudenie poate să aibă mireasa vieții cu cei morți? Care apropiere poate să aibă între sineși, câți urmează căi protivnice? Drumul pe care umblă aceia este lat și larg, și de nu se va păzi puțin pre sineși și de nu va amesteca și ceva dintru ale tale lucruri, are să ajungă întru desăvârșită perzare; Iară tu ajungi la viață prin strămta ușă și necăjicioasa cale. Prin ușa cea strămtă și pre

²² *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 20: “Cât pentru noi, cetatea noastră e în ceruri, de unde și așteptăm Mântuitor, pe Domnul Iisus Hristos”.

²³ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 7: “Fiindcă dorința cămii este vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu, căci nu se supune legii lui Dumnezeu, că nici nu poate”.

²⁴ *Întăia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 29: “Și aceasta v-o spun, fraților: Că vremea s-a scurtat de acum, așa încât și cei ce au femei să fie ca și cum nu ar avea”.

²⁵ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 15, 1: “Eu sunt vița cea adevărată și Tatăl Meu este lucrătorul”.

²⁶ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 6, 25: “Vai vouă, celor ce sunteți sături acum, că veți flămânzi. Vai vouă celor ce astăzi râdeți, că veți plânge și vă veți tângu”.

drumul cel îngust, nu poate nimeni să treacă de va fi încărcat cu greutatea slavei, ori de va fi plin de dulceață, ori de va avea încărcătura de averi și bani. Iară când vei auzi că este lată calea ceilaltă, să nu socotești că nu are scârbe: plină este de primejdii multe și mari; Însă o numește lată și largă, fiindcă sunt mulți care călătoresc pre dânsa, și fiecare dintru ei are cu sineși mare grămadă de lucruri stricacioase. Iară calea ta, O! fecioară, este tare strâmtă și nu încapă doi oameni alături a trece pe dânsa. Pentru aceia și multe femei măritate, care au rămas singure după moartea bărbatului lor, au râvnit petrecerii tale cei Îngerești și s-au lepădat de lume și au ales să urmeze căii tale, ca să dobândească împreună cu tine cununile. Pre acestea poruncește și Pavel să le cinstim „fiindcă îngăduesc la rugi și rugăciuni dimpreună cu nădejdea spre Dumnezeu” (1 Tim. 5.3–5)²⁷. Întru această strâmtă și necăjicioasă petrecere, de se va întâpla și ceva de scârbă, dar aceasta să face mângâere și pricină de mântuire și de dobândire a împărăției Cerurilor. Iară cel protivnic drumului celuiilalt, toate și cele bune și cele rele, aduc moarte, „pentru că scârba cea după lume, aduce moarte, iar scârba cea după Dumnezeu, pocăință spre mântuire fără căință lucrează (2Cor. 7.10)²⁸.

Pentru aceasta și Domnul fericește pre bunătățile cele protivnice lumii, și zice: „Fericiți cei săraci cu Duhul, că acela este Împărția Cerurilor” (Mat. 5.3)²⁹. Pentru ce dar, când au zis „Fericiți cei săraci”, au adăogat – cei cu Duhul? Ca să arate că fericește și priimește pe smerita înțalepciune a sufletului. Și pentru ce dară nu au zis „fericiți cei săraci după duh”, pentru că și așa se putea înțalege smerita înțalepciune? ci au zis „fericiți cei săraci cu Duhul”? Ca să ne arate că și sărăcia cea trupească să fericește și ne solește Împărția Cerurilor, ci atunci numai când se va face pentru smerenia sufletului și este împreună cu dânsa și are începutul de la dânsa. Și când au fericit pre cei săraci cu duhul, au arătat cu chip minunat care este chipul și rădăcina și pricina sărăciei care o vedem la Sfinți, adecă pre Duhul lor. Fiindcă Duhul lor când va îmbrătoșa Darul propoveduirii Evangheliei, scoate de la sineși izvorul de sărăcie, care adapă toată fața pământului nostru, adecă pre omul cel dinafară și-l face un Raiu plin de bunătăți. Această dar sărăcie este fericită de la Domnul. Deci Domnul nostru când pre pământ preda cuvântul Mântuirii, după Prorocul, ne-au arătat și au fericit pricina sărăciei care se face cu voința noastră și este cu multe feluri, și au cuprins dimpreună cu învățătura Lui și acelea care se face dintr-însa, care sunt multe. Pentru că poate cineva să fie negonisor și defăimat și înfrânat de voe, însă pentru a-l lăuda oamenii. Acesta nu este sărac cu duhul, fiindcă fățarnicia sa naște din înălțare și este protivnică sărăciei duhului. Întrucât, oricarele are duh umilit și smerit, este cu neputință să nu aibă și bucurie din defăimarea cea din afară și smerenia; Pentru că acesta se are nevrednic pre sine de slava și buna pătimire și bogăție și celelalte. Și aceasta este fericeirea dea de la Dumnezeu: adecă săracul carele se are pre sine nevrednic. Acesta este adevărat sărac, carele aduce acest nume cu fapta. Pentru aceasta și Dumnezeescul Luca a zis: „Fericiți cei săraci” (6.20)³⁰, și nu a mai adăogat „cu duhul”. Aceștia sunt aceia care au urmat și au ascultat și s-au asemănat cu Fiul lui Dumnezeu carele zice: „Învățați-vă

²⁷ *Epistola întâia către Timotei*, 5, 3-5:

”3. Pe văduve cinstește-le, dar pe cele cu adevărat văduve.

4. Dacă vreo văduvă are copii sau nepoți, aceștia să se învețe să cinstească mai întâi casa lor și să dea răsplătire părinților, pentru că lucrul acesta este bun și primit înaintea lui Dumnezeu.

5. Cea cu adevărat văduvă și rămasă singură are nădejdea în Dumnezeu și stăruiește în cereri și în rugăciuni, noaptea și ziua”.

²⁸ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 10: “Căci întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, fără părere de rău; iar întristarea lumii aduce moarte”.

²⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 3: “Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărția cerurilor”.

³⁰ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 6, 20: “Și El, ridicându-și ochii spre ucenicii Săi, zicea: Fericiți voi cei săraci, că a voastră este împărția lui Dumnezeu”.

³¹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 11, 29: “Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre”.

de la mine că sunt blând și smerit cu inima și veți avea odihnă sufletelor voastre“ (Mat. 11.29) ³¹; Pentru aceia și a lor este Împărăția Cerurilor, pentru că și ei sunt moștenitori ai lui Hristos.

Deci fiindcă sufletul este în trei părți și se privește întru o tocmire cu cele trei puteri ale lui, adecă cu cea cuvântătoare, cu cea mânioasă și cu cea poftitoare, iar slăbiciunea, (boala) a acestor trei părți, cu drept cuvânt Christos, Carele căuta vindecarea lor, a început tămăduirea acestora de la cea din urmă, adecă de la cea poftitoare. Fiindcă pricină a mâniei este pofta, care nu o poate săvârși (adecă fără de poftă), după cum și a nestatorniciei este înălțarea minții; Și acestea două, adecă cea poftitoare și cea cuvântătoare, având rea stare, nu este cu puțință vreodată, nici cea mânioasă a sufletului a se vindeca, de nu mai întâi se va vindeca pofta, nici cea cuvântătoare, de nu se va vindeca mai întâi celelalte două. Iar întâia naștere a răutății, adecă a ceii poftitoare, de vei cerceta să afli, este iubirea de agonisală. Deoarece poftele care ajută ca să viețuim, nu au nici o prihană, pentru aceasta și să află înrădăcinate în firea noastră, dintru întâia noastră vrastă cea copilărească, pentru aceia și este arătat că nu este firească, ci-și ia începutul ei de la voire (alegere). Și cu dreptul o au numit Dumnezeușul Pavel „rădăcină a tuturor răutăților“ (1Tim. 6.10) ³², fiindcă pre celelalte următoare răutăți le naște firește, precum pre scumpete, negustorie, răpire, furtișag, și cu un cuvânt tot felul de lăcomie, pre care însuși Apostolul o au numit a doua închinare de Idoli. Însă celelalte răutăți care nu răsar dintr-însa, mai ales la toate le dă materie pentru ființa lor. Și toate patimile acestea care se nasc din dragostea materiei, sunt patimi sufletești, care nu au nici o dorință ca să facă vreo faptă bună. Și este mai cu lesnire a se slobozi cineva de patimile acelea care au începutul lor din alegere, decât de patimile acelea care din fire își au începutul lor. Însă patimile iubirei de argint, prin necredința la Pronia lui Dumnezeu, le face nevindecate și neșterse; Pentru că cea carele nu are desăvârșită credința la Pronie, nădăjduște la bani. Că deși aude pre Domnul zicând: „Că mai cu lesnire este împărăția cerurilor“ (Mat. 19. 21) ³³; acesta fără a cugeta desăvârșit pre Împărăție, și ce împărăție? a cerurilor, și vecinică, iubește bogăție pământească și stricăcioasă. Bogăție, care și când încă nedobândindu-o acei ce o iubesc, prin numai că o poftesc, mult se păgubesc. Pentru că aceștia care poftesc să se facă bogați, cad întru ispite și în cursa diavolului“ (1Tim. 6.9) ³⁴, după cum zice Pavel.

Deci bogăția și numai când singură va veni, se arată cum că nu-î nimic, fiindcă bogății poftesc iarăși mai multă bogăție, ca și cum nu ar avea nimic: și pre care nici cercarea lucrurilor nu i-au înțeleptit. Și această poftă rea a bogăției întru adevăr nu se naște din sărăcie, și mai mult sărăcia se naște din pofta bogăției, și pofta aceasta a bogăției, este desăvârșită nebunie. Pentru aceasta și Dascălul nostru cel de obște Hristos cu dreptul au numit pre cel bogat „nebune“, acela carele zicea „strica-voiu jitițele mele și mai mari le voiu zidi“ (Luca 12.18) ³⁵. Pentru că cum nu este nebun acela, carele schimbă pre lucrurile cele folositoare ale lui, cu cele care nu-l pot folosi nimic, deoarece întru nici una din prisosurile acelea, nu-î este viața, și carele nu voește să se facă înțelept neguțator, ca să tae câte puțin câte puțin, pre cât poate, și să-și mărească capetele și lucrurile, carele aduc întru adevăr mult câștig adecă zic, a lucrării de pământ, (cei adevărate), a căria raî înainte de a veni vremea secerișului, aduce în urmă însutit sămânța și vestește adecă câtă sumă mare și prea slăvită va fi câștigul cel viitor și buna rodire în vremea cea cuviincioasă. Și cea prea slăvită este că aceasta

³² *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 10: „Că iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor și cei ce au poftit-o cu înfocare au rătăcit de la credință și s-au străpuns cu multe dureri”.

³³ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 19, 21: „Iisus i-a zis: Dacă voiești să fii desăvârșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer; după aceea, vino și urmează-Mi”.

³⁴ *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 9: „Cei ce vor să se îmbogățească, dimpotrivă, cad în ispită și în cursă și în multe pofte nebunești și vătămătoare, ca unele care cufundă pe oameni în ruină și în pierzare”.

³⁵ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 12, 18: „Și a zis: Aceasta voi face: Voi strica jitițele mele și mai mari le voi zidi și voi strânge acolo tot grâul și bunătățile mele”.

se face și încă când sămânța esă din lipsită și sărăcească vistierie. De aceia, niciodată pentru binele omului, nu-î rămâne pricinuire iubirea de bogăție. Însă aceea care cu adevărat nu cred la Acela carele au zis: „Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și acestea toate se vor adăuga vouă“ (Mat. 6.33)³⁶, să tem de sărăcie și numai din această pricină se pornesc și niciodată nu încetează de bolnăvicioasa și perzătoarea această poftă a bogăției, măcar și când încă vor dobândi toată lumea. Pentru aceasta totdeauna adună și să încurcă cu sarcină care nu-î folosește; iar mai ales se asemănă pre sineși încă de vii cu un mormânt cu totul neslăvit. Pentru că acolo adecă numai trupurile cele moarte ale oamenilor se îngroapă în obișnuitul mormânt, iară mintea iubitorilor de argint, încă de vie este îngropată în pământul aurului; și mormântul acesta este mai puturos decât celălalt mormânt, la aceia care-și au simțirele sănătoase; și cu atât mai mult, pre cât mai mult pământ al aurului va arunca asupra lui. Pentru că putoarea ranei a ticăloșilor bogați celor îngropați în aur, biruește și să sue până la ceruri și la Îngerii lui Dumnezeu, și la însuși Scaunul lui Dumnezeu. Și se face pentru aceia greșoși și vrednici întru adevăr a se întoarce cineva despre ei, precum zice David: „Împuțitu-s-au de la fața nebuliei lor“ (Ps. 37.5)³⁷.

Deci, de la purtătoarea de moarte și împuțită aceia patimă, slobozește pre oameni cea de voe neagonisală, care nu se face pentru plăcerea oamenilor, adecă sărăcia cea întru Duhul, pre care Domnul o au fericit. Monahul carele are patima aceasta, este cu neputință a se supune, iară de nu se va sili ca să o vindece în multă vreme, este frică mare nu cumva va cădea și întru alte nevindecate patimi trupesti. Pildă îndestulată avem la aceasta din Testamentul cel vechi pre Ghezi, iară din cel nou pre Iuda. Pentru că adecă lui Ghezi i-au urmat lepra, care este semn că sufletul lui avea patimă nevindecată; iară Iuda s-a spânzurat în țarina sângelui (a olarului) și după ce au căzut pre față au plesnit și s-au vărsat măruntaele lui (Fap. 1.18)³⁸. Iară după depărtarea de lume și de cele din lume se va face mai înainte de a se supune, cum va fi cea a doua mai întâi întâi? (adecă începătoria mai înainte de a se lepăda de cele din lume). Iară dacă depărtarea de cele din lume, au stăut temelie a monahiceștii petreceri, cum este cu putință să înainteze întru altă oarecare nevoie a petrecerii monahicești, acela carele nu au lăsat mai întâi banii? Deci ce? Și dacă nu va pricopsi acesta întru supunere, va putea însă să se liniștească însuși la chilia lui lucrând singur și rugându-se? Însă după cum zice Domnul: „Unde este comoara voastră, acolo și inima voastră va fi“ (Mat. 6.21)³⁹. Și cum va rădica ochii cei înțelegători ai sufletului spre Acela carele șade de-a dreapta Mărireii întru cele de sus, când învistierește vistierii pre pământ? Și cum va moșteni Împărăția, pre carele patima lui nu-l lasă nici să cugete cu totul desăvârșit la dânsa (la Împărăție)? Pentru aceasta „Feriți-vă de cei săraci cu Duhul, că acela este Împărăția Cerurilor“ Vezi câte patimi Domnul nostru le-au tăiat cu o fericire?

Ci nu numai aceasta, ci întâia adecă naștere a poștei cei rele, precum am zis, este iubirea de materie, însă se află și a doua a ei naștere mai înfricoșată, și a treia, care nu-î mai pre jos cu răutatea. Deci care este a doua naștere a aceștia? Iubirea de slavă. Deoarece precât înaintează în vârstă, pre atâta se arată din început patima iubirei de trup încă fiind noi tineri, ca un început al răutății aceștia (al iubirei de slavă). Iar felul iubirei de slavă dupre cea de față, se zice acela carele voește împodobirea trupului și lucsul hainelor, pre care Părinții o numește lumească slavă deșartă. Iară celălalt fel al slavei deșarte, vatămă pre câți au înaintat la fapta bună, că aduce împreună înălțarea și fătărnicia, cu care vrăjmașul să silește să fure și să răsipească Duhovniceasca bogăție. Toate acestea se vindecă prin

³⁶ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 6, 33: „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă”.

³⁷ *Psalmi*, 37, 5: „Împuțitu-s-au și au putrezit rânile mele, de la fața nebuliei mele”.

³⁸ *Faptele Sfinților Apostoli*, 1, 18: „Deci acesta a dobândit o țarină din plata nedreptății și, căzând cu capul înainte, a crăpat pe la mijloc și i s-au revărsat toate măruntaele”.

³⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 6, 21: „Căci unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta”.

împreună pătimire și cu dorul cinstei ceî de sus, când neîncetat se vede pre sineși nevrednic de această cinste; Încă să vindecă și cu a răbda defăimările oamenilor, când de asemenea se va socoti pre sineși vrednic acestora. Încă și când cineva va protimisi (alege) slava lui Dumnezeu, mai mult decât slava lui, potrivit cu cela ce zice: „Nu nouă Doamne, nu nouă, ci Numelui tău dă slavă (Ps. 113.9)⁴⁰. Și încă se va face cineva, lucru vrednic de laudă, să dea pe pricină lui Dumnezeu și Lui să-i aducă slavă cu mulțămîntă, iar nu luiși. Așadar se va bucura că în Dar a luat fapta bună, și adevă nu se va mândri, fiindcă va cugeta că nimic nu are de la sineși; Ci dimpotrivă încă se va smeri înaintea lui Dumnezeu cu ochii minții lui ziua și noaptea, „dupre cum slujnica are ochii ei, precum zice Psalmistul, în mâinele stăpânei sale“ (Ps. 122.2)⁴¹, și se va teme nu cumva vreodată se va despărți de Dumnezeu, întru adâncul răutății surpându-se; Carele singur i-au dat lui frumuseța bunătății și îl ține întru acest bine, pentru că aceasta obișnuit pătimește cel ce este rob al înălțării și al slavei deșarte.

Deci spre a putea cineva vindeca pre acestea, ajută mult depărtarea și cu a șădea cineva singur în chilia sa. Să cuvine încă să simțască și neputința lui și să se socotească pre sineși nevrednic de împreună petrecerea cu oamenii. Iar aceasta ce alt este? Fără numai sărăcia cea întru Duhul, pre care o ferește Domnul. Iar dacă cineva va socoti și necinstele care firește urmează aceștii patimi ai slavei deșarte, atunci se va sili să fugă de ea pre cât poate. Fiindcă iubind pre slava oamenilor, face de multe ori spre plăcerea lor, din care pricină se întâmplă a se necinsti. Ca cum ar voi să se arate frumos, și se mândrește pentru buna norocire a neamurilor și pentru hainele cele bune, și să mulțamește întru cele asemenea acestora: așa că se arată că încă este prunc cu înțelegerea, fiindcă toate acestea sunt pământ. Și ce este mai necinstit ca pământul? Iară femeia aceea care uneltește îmbrăcămînțile, nu ca să acopere și să încălzească trupul ei, ci ia aminte mai mult la materie că este frumoasă și lustruită, nu numai se arată la cei ce o văd că nu are deloc rod sufletesc ci atrage asupra ei și nepodoaba femeilor celor curve. Lasă să audă mai înainte de alta aceia zicere, cum că „cei ce poartă cele moi, în casele Împăraților sunt“ (Mat. 11. 8)⁴², iară „a noastră petrecere în ceruri se află“ (Filip 3. 20)⁴³, zice Dumnezeescul Pavel. Nu dar pentru o fală ca aceasta a îmbrăcămintelor, să ne surpăm din Cer întru locașurile țitorului lumii al întunerecului veacului acestuia, pre care o pătimește și lucrătorii faptei bune, pentru slava oamenilor lucrând. Pentru că aceia care au hotărât ca să aibă petrecerea lor în Ceruri, lasă, Vai! pre slava lor în pământ și ia împreună pre blestemul lui David, (Ps. 7. 5)⁴⁴, pentru că și rugăciunea lui nu se poate sui în Ceruri și toată osteneala lui cade jos, fiindcă nu are aripile Dumnezeiești dragoste, care dă aripă faptelor noastre ca să se înalțe, întrucât aceștia și să ostenească și pre plata lor o perd. Și ce zic pre plata faptei bune o perd? Aceștia mai ales în loc de plată priimesc rușine și nerânduiala gândurilor, și robia minții și turburare, dupre cum zice Scriptura: „Domnul a risipit oasele celor ce plac oamenilor, rușinatu-s-au că Dumnezeu i-au urgisit pre ei“ (Ps. 52. 7)⁴⁵. Această patimă este mai suptire decât toate patimile.

Pentru aceia se cuvime acela ce să nevoește, să nu cerceteze numai împreună voirea, și să nu caute să fugă numai de împreună tocmlirea (cu patima), ci și asupreala aceștia să o socotească ca o împreună învoire și să se păzască de dânsa. Că numai așa va putea cu acest chip să fugă de grabnica

⁴⁰ *Psalmii*, 113, 9: „Nu nouă, Doamne, nu nouă, ci numelui Tău se cuvine slavă, pentru mila Ta și pentru adevărul Tău”.

⁴¹ *Idem*, 122, 2: „Iată, precum sunt ochii robilor la mâinile stăpânilor lor, precum sunt ochii slujnicei la mâinile stăpânei sale, așa sunt ochii noștri către Domnul Dumnezeu nostru, până ce Se va milostivi spre noi”. Am decalat cu un stih mai sus (de la 122, 3 la 122, 2) trimiterea din mss. pentru a fi în concordanță cu citatul din text.

⁴² *Sfânta Evanghelie după Matei*, 11, 8: „Dar de ce ați ieșit? Să vedeți un om îmbrăcat în haine moi? Iată, cei ce poartă haine moi, sunt în casele regilor”.

⁴³ *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 20: „Cât pentru noi, cetatea noastră este în ceruri, de unde și așteptăm Mântuitor, pe Domnul Iisus Hristos”.

⁴⁴ *Psalmii*, 7, 5: „Să prigonească vrăjmașul sufletul meu și să-l prindă, să calce la pământ viața mea și mărirea mea în țărână să o așeze”.

⁴⁵ *Idem*, 52, 7: „Că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor; rușinatu-s-au, că Dumnezeu i-a urgisit pe ei”.

lui cădere. Și de va lua aminte și va lucra întru acest chip, asupra ei se va face lui pricină de umilință; Iar de nu, se gătește întru dânsul loc de a se mândri: Iar acela carele a dobândit mândria, cu greu se întoarce și mai ales rămâne și multe ceasuri nevindecat, fiindcă mândria este căderea diavolească. Însă și afară de acestea, patima plăcerii oamenilor, atâta de mare vătămare aduce la câți o au, întrucât pătimesc înecare și cădere din credință, după Cela ce zice: „Cum nu puteți să credeți, slavă de la oameni luând și pre Slava lui Dumnezeu nu o căutați? (Ioan 5. 44) ⁴⁶. Și ce te folosește slava oamenilor, O, omule? iar mai vârtos numele cel deșert al slavei? Și nu numai aceasta, ci afară de aceasta se face și pricină a zavistiei. A zavistiei, care putere este a uciderii și pricină a întâii ucideri (a lui Cain), și pe urmă și a uciderii de Dumnezeu. Ce oare folosește firei noastre slava deșartă? O ține, sau o păzește? sau oarecum o îndreptează când greșăște și o vindecă? Întru adevăr nu poate nimenea aceasta să o zică. Pentru aceia socotesc că și aceasta este muștrare la câți caută să-și îndrepteze prihănierea lor: Iar dacă voește cineva să cerceteze cu scumpătate, va vedea cum că slava deșartă, pe de o parte să face însuși pricină și a multor lucruri de rușine, iar pe de altă parte impriveștește pe prietenii ei, după ce va lepăda masca, fără de nici o rușine, pre care o face de multe ori și-î aduce la mare rușine pre aceea: Deși dascăli ai Elineștii înțelepciunii dogmatisează, cum că nici o ispravă nu poate să se facă în viața noastră, fără de slava deșartă. Vai de înșălăciune! Că nici să rușinează să o zică. Însă noi cari purtăm Numele lui Hristos, Carele cu iubirea de oameni a uns firea noastră prin Sine, nu ne-am învățat de la El așa, ci noi îl avem pre Dânsul văzător al lucrurilor noastre, pentru aceia și câți privesc la El, săvârșesc prin Darul și mijlocirea Lui, cuprinzător tot lucrul bun, și toate lucrurile lor le fac spre slava lui Dumnezeu și desăvârșit nu poftesc să placă oamenilor, iar mai ales nici să-î mulțamească deplin voesc, precum zice Pavel, de aproape tainic al Puitorului de lege și al nostru dătător de lege: „De așa plăcea încă oamenilor, nu așa fi slugă lui Hristos.“ (Gal. 1. 10) ⁴⁷.

Ci ia să vedem și a treia naștere a poftei cei rele, de să perde prin mijlocirea sărăceștii fericiri. Așadar al treilea fiu al aceștia, care bolește spre partea cea poftitoare a sufletului, este lăcomia pântecelui, din care se naște toată necurăția trupească. Decă cum în rânduiala a treia vom pune-o și la sfârșit, dacă este sădită în noi din nașterea noastră? Și nu numai aceasta, ci încă și fireștile mișcări spre nașterea de fiu, se arată încă și la prunci cei sugători. Pentru ce dară o punem la sfârșit pre boala poftei cei trupești? Deoarece este adevărat că câte firești avem, nu sunt arătate bolnăviciosului suflet, ci însă se fac acestea la câți le uneltesc rău. Fiindcă cele firești adecă nu au nici o prihană deoarece s-au dat de la Bunul Dumnezeu, ca cu acestea să umblăm întru faptele bune (Efes. 2. 10) ⁴⁸; Însă când facem purtare de grijă a trupului spre poftă (Rom. 13. 14) ⁴⁹ atuncea întru adevăr patima este rea și început la celelalte patimi trupești; și prin urmare și iubirea de dulceață este boală a sufletului. Pentru că întru aceasta patima începe de la minte, pentru aceia, fiindcă de la minte începe relele patimi, Domnul nostru zice: că „din inimă es gândurile cele rele și acelea sunt care spurcă pre om“ (Mat. 15. 18) ⁵⁰, și Legea mai înainte de Evanghelie zice „Ia aminte de sine: nu cumva vreodată se va face întru inima ta grai ascuns fără de lege“ (2 Lege 15. 9) ⁵¹. Ci și dacă

⁴⁶ Sfânta Evanghelie după Ioan, 5, 44: „Cum puteți voi să credeți când primiți slavă unii de la alții, și slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutați?“

⁴⁷ Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel, 1, 10: „Căci acum caut bunăvoința oamenilor sau pe a lui Dumnezeu? Sau caut să plac oamenilor? Dacă așa plăcea încă oamenilor, n-aș fi rob al lui Hristos“.

⁴⁸ Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel, 2, 10: „Pentru că a Lui făptură suntem, zidiți în Hristos Iisus spre fapte bune, pe care Dumnezeu le-a gătit mai înainte, ca să umblăm întru ele“.

⁴⁹ Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, 13, 14: „Ci îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos și grija de trup să nu o faceți spre poftă“.

⁵⁰ Sfânta Evanghelie după Matei, 15, 18: „Iar cele ce ies din gură pornesc din inimă și acelea spurcă pe om“.

⁵¹ Deuteronomul, 15, 9: „Păzește-te să nu intre în inima ta gândul nelegiuit și să zici: Se apropie anul al șaptelea, anul iertării; și să nu se facă din pricina aceasta ochiul tău nemilostiv către fratele tău cel sărac și să-l treci cu vederea; că acela va striga împotriva ta către Domnul și va fi asupra ta păcat mare“.

mintea întâi are rea plecare, însă fiindcă priimește nălucirea truștilor simțiri a celor de desupt, prin mijlocirea simțirelor pentru aceea are la acestea această plecare. Și mai întâi să mișcă către reaua uneltire întâiu prin mijlocirea vederii, care pot și de departe să aducă pre necurăție. Și arătată mărturie la aceasta este Strămoașa noastră Eva, pentru că întâi a văzut pomul cel oprit, că era bun la vedere și frumos la a înțelege (Fac. 3.6)⁵² și atunci inima ei a făcut învoire și a luat din el și a mâncat.

Așadar bine ziceam că căderea care s-a făcut din frumuseța trupurilor, să naște întâi și este înainte mergătoare la patimile cele de rușine. Pentru aceea și Părinții ne poruncește să nu iscodim frumuseța străină a trupurilor și să nu vedem cu dulceața podoaba trupului nostru. Așadar mai înainte de a se face mintea nepătimașă, deși la prunci se află firește patimile, însă nu se mișcă spre păcat, ci spre alcătuirea (starea cea firească, pentru aceea și patimile acestea nu au atunci nici o răutate); Dar însă deoarece și patimile cele truștilor au pre începutul lor de la împătımirea minții, pentru aceea este de nevoie ca și vindecarea lor să se înceapă de la minte. Pentru că precum și acela care vrea să stângă vreun foc, de se va ispiti (sili) să taie flacăra de deasupra, nu face nimic. Însă de va desrădăcina materia care arde, îndată focul se înmoaie. Așa se face și la patimile cele truștilor, de nu vei usca dinlăuntru izvorul gândurilor, cu rugăciunea și cu smerenia, ci le lupți pre acestea numai cu postul și cu reaua pătimire, în deșert te ostenești. Iară de vei sfinți rădăcina cu smerenia și cu rugăciunea, după cum am zis, ai să ai sfințania și la cele din afară mișcări ale trupului. Aceasta mi s-a pare că învață cuvântul acela Apostolesc, care poruncește „să încingem mijloacele noastre cu adevărul” (Efes. 6.14)⁵³. După cum și oarecare din Părinți bine și înțelepțaste au zis, că privirea strânge pre cea poftitoare și adunând patimile cele de sub pânțele. Este însă de nevoie și reaua pătimire a trupului și înfrânarea la bucate, pre cât să cuvine, pentru ca să se supue trupul mai cu lesnire și să nu să facă prea îngreuetor gândurilor. Precum și pre toate patimile cele truștilor, nimic alt nu le vindecă, ca reaua uneltire sau pătimire a trupului și rugăciunea, care se face cu smerenia inimii, și cu cuvânt, sărăcia cea întru Duhul, pre care Domnul o a fericit.

Așadar, oricine pofteste ca să dobândească bogat sfințania, fără de care nimeni nu va vedea pre Domnul, las să se liniștească în chilia lui cu reaua pătimire și rugăciune întru smerenie. Pentru că chilia Monahului întru care să liniștește bine, este un liman al întregii înțelepciuni: Iară toate cele din afară, mai ales târgurile și praznicele, sunt pline de turburare și de amestecare curvească, care să rădică (decurg) din necuviincioasele auziri și vederi, și aruncă ca într-un adânc pre ticălosul suflet al Monahului, carele se apropie de acestea. Însă și cu focul carele arde poți să asemeni pre răutatea lumii, care ia de materie pre câți se apropie de ea și preface în cenușă cuprinzător toate bunătățile lor. Iară focul acela care nu arde, era în pustie (Rugul) (Eș. 3.2)⁵⁴. Așadar și tu în loc de pustie să șezi în chilia ta și ascunzându-te câtuși decât puțin, până ce va trece iarna împătımirei (Isaia 26.20)⁵⁵. Pentru că când aceia va trece, atunci poți fără de vătămare să eși afară din chilie, și atunci vei fi cu adevărat sărac cu Duhul și vei dobândi putere împotriva patimilor și ai să te fericești luminat de acela carele zice „Fericiți cei săraci cu Duhul, că acela este împărăția cerurilor”. Deci cum să nu se fericească aceea care nu a nici o nădejde la bani, ci la Dânsul? Acea care nimănu altuia nu poftesc să-î placă, fără numai Acestuia? după cum și câți viețuesc cu smerenie, dimpreună cu aceștia înaintea Lui? Așadar să ne facem și noi săraci cu duhul, cu smerenia și cu

⁵² *Facerea*, 3, 6: “de aceea femeia, socotind că rodul pomului este bun de mâncat și plăcut ochilor la vedere, și vrednic de dorit, pentru că dă știință, a luat din el și a mâncat și a dat bărbatului său și a mâncat și el”.

⁵³ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 14: “Stați deci tari, având mijlocul vostru încins cu adevărul și îmbrăcându-vă cu platoșa dreptății”.

⁵⁴ *Ieșirea*, 3, 2: “Iar acolo i S-a arătat îngerul Domnului într-o pară de foc, ce ieșea dintr-un rug; și a văzut că rugul ardea, dar nu se mistuia”.

⁵⁵ *Isaia*, 26, 20: “Du-te, poporul meu, intră în cămărilor tale și închide ușa după tine; ascunde-te puține clipe, până când mânia va fi trecut”.

reaua pătimire a trupului și cu neagonisala vieții, pentru ca să fie Împărăția lui Dumnezeu și a noastră, și să ne învrednicim fericitelor nădejdi cu moștenirea Împărăției Cerurilor.

Iară când Domnul nostru ne-a dat ca pre un chip oarecare cuvinte privitoare ale Evangheliei mântuirii noastre, care cuprinde multe și înalte lucruri, nu a cuprins cu un cuvânt numai atâtea bunătăți și atâtea răutăți, și nu a aruncat afară fericirea Lui pre aceea câți prin mijlocirea pocăinței bine a curățit pre partea cea pătimitoare a sufletelor lor; Ci și altele prea multe, care nu a oarecum rudenie (apropiere) ci lucrează spre a tăia și a curăți cele de prisos și vătămătoare, și cu silă să rabde frig, înghețare, brumă și vânturi sâlnice, și în sfârșit toate ticăloșiile ce suferă adecă sadurile care zac supuse la ger, la iarnă, la căldura verii, care fără de acestea nici un sad vreodată nu poate să pricopsască. Și care sunt acestea? Felurile ispite care ne vin asupra-ne, pre care sunt de nevoe ca să le suferim cu mulțămintă, deoarece vrea să aduc rodul Lucrătorului Duhurilor. Pentru că precum dacă cineva se va întrista de sadurile ce are în pământ, compătindu-le pre ele, și le va îngrași și le va acoperi pe deasupra, și nu le va lăsa ca să pătimească câte am zis mai sus, acesta deși le va lucra bine și le va curăți și le va griji dupre cum să cuvine, însă nici un rod nu are să ia de la ele, ci să cuvine să le lăsăm să pătimească toate; pentru că numai cu acest chip, pe urmă după reaua pătimire a ermi, în vremea primăverii odrăslesc, fac flori și să împodobesc cu foi și să arată spre noi cu bunele acelea și foioasele odrasle și cu rodirile care încă sunt necoapte; care câte puțin cu căldura razelor soarelui care cad asupra-le și din zi în zi se fac mai călduroase, așa se măresc și se coc și se fac bune pentru mâncare și pentru cules. Așa și aceia care nu rabdă cu bărbăție nelesnirea și greutatea ispitelor, și de nu va dobândi încă și toate bunătățile, nu va putea însă niciodată să aducă rod vrednic pentru Dumnezeescul teasc și jitnița cea vecinică.

Deci cu răbdarea celor de voe și fără de voe ostenele, fiecare îmbunătățit se face desăvârșit. Dintru care unele dintru acele ostenele, ne vin fără de voe de afară (de la alții); iară cele de voe ostenele ne vin de la noi înșine; Că ce adecă firește se face la sadurile pământului, cu meșteșugul lucrării și cu felurile mișcări ale vânturilor: Acestea se întâmplă de voe și nouă cele zise vițe ale lui Hristos când avem credință într-însul, Carele este Lucrătorul sufletelor noastre. Însă fără de răbdare la câte ne vin fără de voea noastră, nici cele ce cu voea facem, nemeresc Dumnezeasca blagoslovenie; Fiindcă dragostea cea către Dumnezeu cu necazul și cu strămtorarea ispitelor să cearcă. Însă să cuvine și sufletul nostru să săvârșască mai întâi pre cele de voea noastră, ca după ce se va obișnui, prin mijlocirea lor și vom defăima dulcețile și slava, pe urmă vom răbda cu lesnire și pre cele ce ne vine asupra fără de voea noastră. Pentru că oricarele ce pentru sărăcia cea întru duhul defaimă toate și se privește pre sine vinovat de mai iuși și lucrătoare doftorii ale pocăinții, acesta totdeauna aștepată necazuri și rabdă orice ispită, fiindcă se socotește vinovat și se bucură când va cădea în ispite, pentru că a aflat curățania sufletului lui; Și dintru acestea ia pricină a face rugăciune către Dumnezeu cu mare osteneală și mai cu bună săvârșire: și privește cum că ispitele îi dau și-i păzesc pre sănătatea sufletului. Și nu numai să asigure cu nepomenirea de rău la câți îi greșesc, ci și le unelțește mulțămindu-le și se roagă pentru dânșii ca cum i-ar fi făcut lui bine. Pentru aceia și după făgăduința Domnului, primește și el nu numai ertarea păcatelor lui, ci și să învrednicește bine cuvântării lui Dumnezeu și Împărăției Cerurilor, și se ferește de Domnul pentru îndelungarea răbdării care a arătat până în sfârșit cea întru smerenia Duhului.

Iară noi prin puține ce am adus spre pildă, puține din câte e dator a tăia și a curăți cela ce voește să viețuească dupre Duh, acum că spunem câteva pentru rodirea care se face dintru această lucrare. Așadar pe urmă dintru acestea, care întru sărăcia Duhului a dobândit bogăția cea nejeftuită, „Cel singur fericit (Domnul)“ (1 Tim. 6.18)⁵⁶, face tovarăș al fericirii Lui pre câți plâng, zicând

⁵⁶ *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 18: “Să facem ce e bine, să se înavuțască în fapte bune, să fie darnici, să fie cu inima largă”.

„Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia“ (Mat. 5.4) ⁵⁷. Și pentru ce Hristos pune plânsul dimpreună cu sărăcia? Pentru că plânsul totdeauna se află înlăuntru sărăciei. Însă adecă „întristarea care se naște din sărăcia lumii, naște moartea sufletului, precum zice Apostolul, iar întristarea sărăciei cei după Dumnezeu, lucrează pocăință necăită spre mântuirea sufletului“ (2Cor. 7.10) ⁵⁸. Și pentru cea dintâi sărăcie, fiindcă-î fără de voe, urmează și plânsul cel de voe. Iară de vreme ce plânsul carele se fericește aicea, se împreunează cu sărăcia cea după Dumnezeu și se naște de nevoe dintr-însa și se atârnă hotărâtor de la dânsa ca pricină, pentru aceasta de nevoe este Duhovnicesc și de voe (adecă plânsul) precum și aceia (sărăcia cea Duhovnicească).

Ci ia să vedem cu ce chip sărăcia care se fericește naște fericitul plâns. Așadar puțin mai sus am adus prin cuvânt patru feluri de sărăcii ale sărăciei cei Duhovnicești, adecă pre: sărăcia cea trupească, pre sărăcia cea întru cuget, pre sărăcia cea întru averile noastre și pre sărăcia care ne vine nouă din ispitele cele din afară. Și fiindcă oarecare din câți ne aud că numărăm deosebii felurile sărăciei, necugetând că faptele lor sunt despărțite, pentru că acestea firește se fac una prin mijlocirea alteia, pentru aceia decî și s-au cuprins (încuiat) înlăuntru întru o fericire, care deodată ne-au arătat cu chip minunat care este oarecum rădăcina și pricina al alteia, adecă spre Duhul nostru. Carele, după ce au cuprins după cum am zis, pre Darul Evangheliceștii propoveduirii, izvorăște de la sine izvorul sărăciei, carele adapă toată fața pământului nostru, adecă pre omul cel din afară, și-l face un Raiu plin de bunătați. Și fiindcă se află patru feluri de sărăcii Duhovnicești, din fiecare dintru acestea se naște feluritul plâns, carele aduce dimpreună totodată și pre mângâere.

Întâi: Din cea de voe trupească sărăcie și smerenie, care este foamea și setea, și cuprinzător toată ticăloșia și reaua pătimire a trupului și adevărata păzire a simțirelor, se naște adecă nu numai plânsul, ci și lacrămile. Pentru că precum asprimea, împetrirea și învârtoșarea inimei izvorăsc din odihnă, din desfătare, încă și din buna pătimire, așa din înfrânata și sărăcească diată izvorăște frângerea inimei și umilița, care depărtează toată întristarea și plictisala și ne aduce o dulce alinare în față. Pentru că fără de sfărămarea inimei, împreună glăsuț cu oarecare cuvânt al Părinților, este cu neputință să scape cineva de răutate. Iară pre sfărămarea inimei, înfrânarea cea întreită o aduce, a somnului zic, a hranei și a odihnei cei trupești. Iar când sufletul cu acest fel de sfărămare se va slobozi din răutate și din amărăciune, dobândește negreșit Duhovniceasca veselie, și aceasta este mângâerea, pentru care fericește Domnul pre cei ce plâng. Zice încă și Ioan carele ne-au arătat cu cuvintele lui Scara cea Duhovnicească, că: setea și privigherea, necăjesc și strâmtorează pre inimă, iară inima strâmtorându-se, izbucnesc afară și curg lacrămile. Și acela adecă zice, că: cel ce prin cercare le-au aflat pre acestea, are să se bucure și să răză, fericitul răs, adecă mângâerea, pre care Domnul o au făgăduit. Așadar izvorăște din sărăcia cea Duhovnicească fericitul plâns, carele mângâe pre câți îl au.

Al doilea: Decî cum acest plâns se naște și din smerita cugetare și din Dumnezeasca smerenie a sufletului? Ocărarea de sine totdeauna lăcuște dimpreună cu smerenia sufletului și pornește foarte în om la început frica muncilor și închipuește înaintea ochilor lui felurite munci și toate acelea împotivnice din care să săvârșaste înfricoșata muncă, și încă mărește frica cu cugetarea, cum că muncile acelea sunt negrăite și amare mai mult decăt cineva le-ar înfătoșa cu cuvintele. Iar dintru altă parte arată cât se mărește cele cumplite ale veșniciei aceștia, pentru că întru acea osândă se adună dimpreună căldura și frigul, și întunerecul și focul, și cumplirea și poziția, și legăturile și lucrurile care pornesc pe frică, și mușcările fearelor veșnic. Și nici așa poate încă cineva să arate necazul acela, după cea scrisă: „Că la mintea omului nu s-au suit“ (1Cor. 2.9) ⁵⁹. Decî unde vom

⁵⁷ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 4: “Fericiți cei ce plâng căci aceia se vor mângâia”.

⁵⁸ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 10: “Căci întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, fără părere de rău: iar întristarea lumii aduce moarte”.

⁵⁹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 9: “Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»”.

pune ne folositorul acela și nemângâețul și nesfârșitul plâns? Pentru că câți au greșit lui Dumnezeu se pornesc spre plâns, fiindcă simțaste atunci greșalele lor. Așadar fiindcă s-au făcut acolo văzute lucrurile lor și nu se află nici o bună nădejde spre mângâere și sunt desnădăjduiți, și muștrarea științei care se face fără de a voi înmulțiște mai mult durerea la fieștecare, prin mijlocirea întristării; Și iarăși fiindcă această întristare nu are să se sfârșască niciodată, pentru aceea se face pricină altei întristări și alt întunec cumplit și căldură fără răsufare și adânc ne cugetat de amărăciune. Însă aicea acest plâns este prea folositor, pentru că Dumnezeu cu milostivire ne ascultă aicea; Carele mai ales s-a pogorât și până la noi ca să ne cerceteze; și Carele, pre câți cu acest chip plâng, le-au făgăduit mângâere, care este Însuși El, fiindcă este și să numește Mângâitor. Așadar ai văzut și plânsul smereniei sufletului și mângâerea care se face. Însă afară de aceasta și numai însăși ocărarea de sineși ca o greutate înțelegătoare, după ce se va pune deasupra părții ceii cuvântătoare a sufletului și va rămânea multă vreme, sfărâmă și strivește și stoarce vinul cel mântuitor, „care veselește inima omului“ (Ps. 103.16)⁶⁰, adecă pre omul nostru cel dinlăuntru. Iar acest vin este umilința: Pentru că prin plâns se strecură patimile afară și umple sufletul de fericita bucurie, după ce se va slobozi acesta din cumplita boală a patimilor. Pentru aceea „Fericiti ceii ce plâng, că aceia se vor mângâia“.

Al treilea: Iară ce vei asculta cu luare aminte și înțelegere, ai să înveți cu ce chip să naște plânsul și mângâerea care este întru el, din neagonisală, adecă din sărăcia cea din lucruri; când aceasta este cu adevărat unită cu sărăcia cea Duhovnicească, duple cum am zis mai sus. Pentru că aceasta atunci sunt desăvârșite și bine priimate la Dumnezeu, când se face dimpreună lui Dumnezeu. Așadar afară de acestea, sărăcia când întru noi va naște plânsul, și dintru acesta mângâerea, atunci înțelepți ascultători suntem. Prin urmare omul când va lăsa toate cuprinzător și se va despărți de bani și de averi, pre acestea răsipindu-le întocmai după poruncă, și va despărți sufletul lui de grijă, îi dă lui slobozire să se întoarcă și să privească pre sineși, după ce s-au făcut sloboz de grijile lucrurilor, care pre dinafară îl strămtora. Decă când mintea se va depărta departe de fiecru lucru simțitor și va eși din potopul turburării și amestecării lor, și va privi bine pre omul cel dinlăuntru, întâi adecă când va vedea urăciunea prefăcutei feți care au dobândit-o cu a se rătăci la cele trupești, aleargă ca să se spele și să se curățască cu plânsul Și după ce va scoate acoperământul acela urât, atunci (sufletul) măcar de nu se va despărți cu lesnire de felurile altele legături, totuși sporește fără vreo turburare înlăuntru întru adevăratele cămări și să roagă Părintelui lui întru ascuns, Carele îi dă lui mai întâi pacea gândurilor, care este Dar potrivit de a încăpea Darurile, și dimpreună cu aceasta face întru el desăvârșită pre smerenie, care naște și ține toate bunătațile. Iară smerenia aceasta, nu este aceea care se face cu cuvintele saii cu chipurile, pre care cu lesnire cine va voi a o săvârși, ci este aceea pre care o mărturisește Bunul și Dumnezeescul Duh, pre care o înnoește acest Duh, Carele înnoește cele dinlăuntru ale noastre. Și în mijlocul acestora, duple cum ca într-o asigurată grădină a Raiului minții, înlăuntru închisă, răsar felurim de copaci ai adevăratei fapte bune; Iar în mijlocul acestora chear este înălțate Sfințitele Pălaturi ale dragostei. Iar înaintea ușilor acestora înflorește începutul viitorului veac, a negrăitei și nejeputei bucurii.

Așadar neagonisala este maică a negrijirei; Iar negrijirea este maica luării aminte și a rugăciunei. Decă aceasta naște plânsul și lacrimile, iar acestea șterg relele apucări, și când se va șterge, atunci să înlesnește drumul fapte bune, fiindcă s-au rădicat din mijloc picioarele, și dobândește omul știință neosânduită: dintru care se naște bucuria și veselia fericirei sufletului. Și atunci mai ales și lacrimile cele amare se prefac în dulci, și cuvintele lui Dumnezeu se fac dulci în gâtlej, mai mult încă decât mierea și fagurul în gură (Ps. 118.103)⁶¹. Iar cererea rugăciunei se preface în

⁶⁰ Psalmii, 103, 16: „Ca să scoată pâine din pământ și vinul veselește inima omului“.

⁶¹ Idem, 118, 103: „Cât sunt de lungi limbii mele, cuvintele Tale, mai mult decât mierea, în gura mea!“.

mulțămire și cugetarea Dumnezeștilor porunci este veselia inimei, cu nădejdea care nu rușinează, care este ca o începere oarecare și început; și cugetă la Dumnezeștile porunci inima și cu cercarea și gustul să învață din parte nemărginita bogăție a bunătăților Domnului, după cea ce zice: „Gustați și vedeți că bun este Domnul“ (Ps. 33.8)⁶², care este bucuria și veselia dreptilor, adecă acelor smeriți cugetători: Mângâerea acelor care plâng pentru Dânsul. Și oare numai până aicea stă mângâerea? Și acestea numai sunt Darurile Sfințitei arvuni? Și nu se arată oare pre Sineși mai curat la aceia care au spălat pre sineși bine și s-au curățit pre eiși cu fericitul plâns și s-au împodobit ca o mireasă cu faptele bune Mirelui acestor suflete? Nu, cu adevărat. Însă noi aicea vom înainta mai mult cuvântul, fără desăvârșit a socoti pre cei ce cu ochi vicleni are să ne critice (prijănească), și care oarecum ne zic: să nu grăești pre Numele Domnului, iar de nu, vom scoate numele tău ca un viclean, plăzmuind și aruncând asupra ta clevetiri și mincinoase cuvinte. Așadar vom prelungi cuvântul nostru, fiindcă credem și zicem cuvintele Sfinților Părinți și întru acestea avem toată luarea aminte a noastră, voind adecă și pre alții a-î pleca la aceasta, că zice „Crezut-am, pentru aceia am și grăit, și noi credem pentru aceia și grăim“ (2Cor. 4.13)⁶³.

Așadar când vom alunga orice patimă de rușine care lăcuește în sufletul nostru, și dupre cum mai sus am zis, mintea înconjurând toate și dimpreună cu toate puterile sufletului se va întoarce întru sineși și înfrumusețând sufletul desăvârșit cu lucrarea faptelor bune, după ce va înainta la cea mai desăvârșit și cu ajutorul lui Dumnezeu se va spăla pre sineși mai mult și va pune mai mult lucrătoare suișuri întru inima lui, și nu numai va șterge desăvârșit toată răutatea, ci și va rădica din mijloc toată mișcarea gândului, fie și bun, care ca un fur intră, și atuncea mai cu samă după ce se va sui mai sus la cele gândite și nălucite cugetări pentru acestea, după ce va arunca departe toate dimpreună, cu plăcerea de Dumnezeu și cu cinstire, stă înaintea lui Dumnezeu, precum este scris: „surd și mut“ (Ps. 37.14)⁶⁴: Așadar atuncea ca o materie ce să frământă prin cea de sus frământare cu toată slobozenia, (pentru că nimenea din cei din afară nu poate să vază cele dinlăuntru), de vreme ce Dumnezeescul Dar preface pre cele dinlăuntru întru cea mai bună și cu mai multă proslăvire le luminează cu negrăită lumină, făcând desăvârșit pre omul cel dinlăuntru. Iară când va lumina ziua și va răsări înlăuntru în inimile noastre Acela care povățuește lumina, precum zice Vârful Apostolilor (2Petru 1.19)⁶⁵, esă afară, după Proarocesul acela cuvânt, adevăratul om, prin adevărata lui lucrare (Ps. 103.24)⁶⁶; Și după ce urmează calea acelei Lumini, se înalță și ajunge la muntele veșniciei. Și O! minune, se face cu Lumina aceea, văzător celor mai presus de lume, fără a se despărți, sau și după ce se va despărți de materia trupului, care din început s-au zidit și s-au mărit împreună cu aceasta, după cum îl povățuește Calea spre acele părți. Pentru că nu se înalță cu aripile nălucirii minții, care aleargă pretutindenea ca o oarbă, și nici pre cele ce nu-s de față simțite, și nici pre înțălegerile cele înalte le cugetă de fel cu de-amăruntul și singura lor cunoștință, ci să înalță lucrător întru adevăr, cu negrăită puterea Duhului și cu Duhovnicească și Dumnezească cuprindere, aude negrăite graiuri și vede cele nevăzute, și de acum înainte este plin de minunare și încă când nu se află acolo, și prea înalță fără tăcere laude: și se face întru adevăr un alt Înger al lui Dumnezeu pre pământ și aduce către Acesta prin mijlocirea Lui tot felul de zidiri, pentru că și el se ia împreună adecă cu zidirele, ci mai ales Acela carele este mai presus de toate, ca să fie și cele dinlăuntru ale lui Dumnezească icoană, desăvârșit asemenea către Dumnezeu.

⁶² Psalmii, 33, 8: „Gustați și vedeți că bun este Domnul; fericit bărbatul care nădăjduiește în El”.

⁶³ A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 4, 13: „Dar având același duh al credinței – după cum este scris: «Crezut-am, pentru aceea am și grăit», – și noi credem: pentru aceea și grăim”.

⁶⁴ Psalmii, 37, 14: „Și m-am făcut ca un om care nu aude și nu are în gura lui muștrări”.

⁶⁵ A doua Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru, 1, 19: „Și avem cuvântul proaroces mai întărit, la care bine faceți luând aminte, ca la o făclie ce strălucete în loc întunecos, până când va străluci ziua și Luceafărul va răsări în inimile voastre”.

⁶⁶ Psalmii, 103, 24: „Leși-va omul la lucrul său și la lucrarea sa până seara”.

Pentru aceasta zice Dumnezeu Nil (aceasta se află în Cuvântul 32 a Sfântului Isac la urmă): „cum că așazarea minții este înălțime gândită asemenea cu văpsala cerului, la carele și în vremea rugăciunii să răsfrânge înapoi (reflectează) lumina Sfântei Treimi“. Și iarăși el zice: De va voi cineva să-și vadă starea lui adevărată a minții, să se curățască pre sineși de toate noimele, și atuncea va vedea pre sine asemenea Samfirului, ori ca văpsala cerului. Însă este cu neputință să se facă așa, mai înainte de a ajunge nepățimirea. Pentru că are nevoie de a se face aceasta de ajutorul lui Dumnezeu, Carele și va străluci deasupra lui de un fel (singenicon) * lumină. Ci și Sfântul Diadoh zice: „cum că două lucruri ne dăruiește nouă Darul Sfântului Botez, dintre care una este fără de asemănare mai presus decât ceilalți. Cea dintâi adevărată este că ne reînnoiește în apă și face pre cea după chip luminată, după ce se va spăla bine toată necurăția păcatelor noastre; iar a doua așteaptă a se face cu a noastră voie și lucrare. Așadar când mintea va începe să guste cu multă simțire pre bunătatea Prea Sfântului Duh, atuncea suntem datorii să cunoaștem cum că Darul începe să zugrăvească deasupra la cea după chip pre cea după asemănare...** Iar pre cea desăvârșit după asemănare, o vom cunoaște după luminare...** Și iarăși zice mai departe: Că nimeni nu poate să dobândească Duhovniceasca dragoste, de nu se va lumina de la Sfântul Duh cu toată adevărata...** Pentru că mintea de nu va dobândi pre cea după asemănare desăvârșit prin mijlocirea Dumnezeștii lumini, poate să aibă adevărat toate celelalte bunătăți, însă nu gustă încă pre desăvârșita dragoste“ (Cap. 89)***. Asemenea auzim și pre Sfântul Isaac zicând: Cum că mintea cea cu Dar vede în vremea rugăciunii ei pre curățania ei asemenea cu văpsala cerului, pre care bătrânii lui Israil o au numit loc a lui Dumnezeu când s-au arătat lor în munte. Și iarăși zice: Că se află curățania minții întru care strălucește în vremea rugăciunii pre lumina Sfintei Treimi (Cuv. 32)***. Iară mintea care se va învrednici aceștii Lumini, aduce și în trupul cu carele este împreună multe semne ale Dumnezeștii frumuseți, și mijlocește între Dumnezeștile Daruri și a grăsimii trupului, și dă putere la părțile cele neputincioase; Și dintru aceasta se naște Dumnezeasca obișnuință a faptei bune, care nu primește întrecere și micșorare cu totul spre răutate. Dintru aceasta se naște cuvântul carele tâlcuește cu adevărat pre cuvinte cu totul, și descopere de la sineși pentru curăția lui pre tainele cele firești, prin mijlocirea cărora, potrivit mintea acelor care cu credință ascultă, ajunge la a înțelegere pre cele mai presus de fire: Pre care cel ce o învață, a cunoscut-o după ce s-au apropiat cu credință; pre acest Cuvânt al Tatălui nematerialnic iarăși prinzându-l. Dintru aceasta se naște și feluritele minuni, privitor și înainte văzător și cu a grăi pentru lucrurile care se întâmplă departe, precum vorbește pentru câte se întâmplă înaintea ochilor lui; și cea mai mare este, că scoposul al fericitorilor acestora oameni nu privește la acestea, ci precum când se uită cineva la razele Soarelui, vede și întunerecul (atomele) care este în aer, fără de a avea el scoposul acesta. Așa și la aceia care curat se luminează de la Dumnezeștile raze, care firește toate le descopere, nu numai cele de față și cele trecute, ci și cele ce în urmă vor să se facă, ca întru un trecut li se face cunoscut acestora, după măsura curățaniei ce o au. Chear lucrul lor acesta este, ca să întoarcă mintea lor întru sineși, și mai ales care este și a se minuna cineva, a întoarce toate puterile sufletești spre minte și lucrarea ei întru sineși și întru Dumnezeu. Prin mijlocirea cărora revine la întâiul chip, și așa se află întru mai bună așazare, fiindcă Darul îi aduce la aceasta întru întâia aceea și minunata frumuseță.

Iată dar la câtă înălțime înalță fericitul plâns pre cei smeriți cu inima și săraci cu Duhul. Deci fiindcă noi nu putem a ne apropia de acestea, pentru lenevirea și trândăvirea care lăcuește întru noi, să ne întoarcem iarăși la temelie acestora, adevărat să urmărim puține pentru plâns. Așadar plânsul urmează și la orice fel fără de voe sărăcie luminează. Pentru ca cum nu se va scârbi și acela carele nu

* Trimitere la versiunea greacă.

** În mss. apar aceste puncte, puncte.

*** Trimitere la scrierile Sfinților Părinți.

are bani? Și cel ce pătimizește de foame fără de a voi, și cel ce să ticăloșăște și să necinstește? Însă acest plâns este fără mângâere; Ci mai ales cu cât să mărește sărăcia, saū mai bine să zic, pre cât este mai departe de cunoștința cea adevărată acela care pătimizește. Pentru că acesta fiindcă nu supune dulcețile și durerile simțirelor la cuvânt, ci mai vartos el să supune acestora, și netrebnicește cu chipul acesta pre puterea dreptului cuvânt, pentru aceia mărește acestea fără nici un câștig și folos, mai vartos și spre marea lui pagubă. Acesta mărturisește și arată curat cum că nu crede cu încredințare în Evanghelia lui Dumnezeu și în Proarocii cei mai dinainte de Evanghelie și în Ucenicii cei după Evanghelie, cari s-au trimis ca să bine vestească oamenilor bogăția care nu se sfârșăște, pre care va dobândi-o prin mijlocirea sărăciei și pre negrăita slavă la care se va învrednici prin nimicnicia lor, iar pre cea fără de nici o durere odihnă va dobândi-o prin mijlocirea înfrânării, la care aū să se învrednicească prin răbdarea ispitelor la care ne vin, și spre slobozirea de vecinicie strămtorări și scârbe, care sunt mai înainte hotărâte pentru aceia care aū iubit aicea viață desfrănată și nu aū voit să umble prin strămtă și necăjicioasă cale și ușă.

Bine dar aū zis Apostolul Pavel „că întristarea cea duple lume naște moarte“ (2Cor. 7.10)⁶⁷, și Ucenicul Cuvântului aū arătat că „este păcat spre moarte“ (1Ioan 5.16)⁶⁸. Iară dacă viața cea adevărată a sufletului este Dumnezeasca lumină, care are izvorul ei de la cel duple Dumnezeu plâns, duple cum mai sus aū zis Părinții, atuncea și moartea sufletului va fi întunec rău, care se face în suflet din întristarea cea lumească; Întunecul acela pre carele îl zice Marele Vasilie: cum că păcatul fiindcă nu este bun, tipărește în cuget prin mijlocirea lui întunec înțelegător (gândit). Ci și Dumnezeescul Marco Pustnicul zice: Acela carele este stăpănit de viclenele gânduri, cum poate să-și vază păcatele lui, carele este întunec și ceață al sufletului și aū înaintat în el prin relele cuvinte, gânduri și fapte? Iar acela care nu aū privit la aceste cuprinzătoare păcate, când se va ruga lui Dumnezeu pentru ele? Și când se va curăți? Iar acela care nu s-aū curătit, cum va afla locul Curatei Firi? Și acela care nu va afla acest loc, cum va vedea Cămara lui Hristos care este cea mai dinlăuntru?

Se cuvine dar să așteptăm bătând totdeauna prin rugăciune, ca să aflăm acest loc; și nu numai să-l dobândim, ci și să-l păzim, fiindcă mulți aū dobândit Darul, iar pre umră l-aū perdut. Proasta această cunoștință, ori și întâmplatul iscus, poate să aibă la acestea și oamenii cei tineri, și orișicine care le-aū învățat mai înainte: Iară lucrarea aceia, abea evlavioși bătrâni și mult iscusiți pot să o aibă și să o dobândească cu mare răbdare. Aceasta o mărturisește și Sfântul Macarie, cel cu cerească cunoștință. Asemenea și toată ceata Cuvioșilor. Ci precum întunecul acesta (al sufletului) își are ființa lui din toate păcatele, așa de vei cerceta pre întristarea cea lumească, vei vedea că se naște din toate păcatele, pentru aceia este oarecum chip, și început, și începere, și arvună al desfărșitului aceluia plâns, pre care are să-l dobândească aceia cari nu aū pătimit plânsul pre care l-aū fericit Domnul, carele aduce ca un câștig nu numai prin mângâere, fiindcă rodește pre arvuna veciniceii bucurii, ci și asigură pre bunătate, fiindcă face pre suflet să nu se prefacă în răutate. Pentru că deși cineva se va face sărac, și se va smeri și va iscusi pre cea după Dumnezeu nimicnicie, însă dacă nu înaintează spre mai bine ca să dobândească și plânsul, acesta poate cu lesnire a se întoarce și a veni cu voința iarăși la acelea pre care le-aū părăsit și să poștească iarăși pre acelea care le avea lepădate, și așa se face pre sine călcător. Însă când urmează și rămâne și are lipită petrecerea lui în fericita sărăcie și se va obișnui cu dânsa, atuncea nu se mai întoarce iarăși înapoi, și nu se reîntoarce rău la acelea care aū făcut bine și le-aū părăsit. Pentru că întristarea cea duple

⁶⁷ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 10: “Căci întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, fără părere de rău; iar întristarea lumii aduce moarte”.

⁶⁸ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, 5, 16: “Dacă vede cineva pe fratele său păcătând – păcat nu de moarte – să se roage, și Dumnezeu va da viață aceluia frate, anume celor ce nu păcătuiesc de moarte. Este și păcat de moarte; nu zic să se roage pentru acela”.

Dumnezeu, precum zice Apostolul, pocăință fără de căință naște în suflet spre mântuire. Pentru aceia oarecarele din Părinți zice, că: plânsul lucrează și păzește. Și nu numai această dobândă se naște din plâns, că adevărat omul se face mai ales nemișcat spre rău și neprefăcut la cele următoare păcate, ci face și a nu să vedea (păcatul), ca cum nu s-a făcut niciodată. Pentru că, de vreme ce la începutul plânsului să întristează cu de-adinsul pentru păcate, pentru aceia le socotește Dumnezeu ca pre niște fără de voe, iară cele fără de voe nu au nici o judecată (dare de samă). Că precum acela care se mârșește de sărăcie, arată cum că nu o voește, pentru aceia și va cădea în cursele diavolului dimpreună cu câți poftesc să se facă bogați, orî sunt bogați, și de nu se va pocăi, și de nu se va sili să fugă de aceste (păcate) curse, are să se trimeată împreună cu aceia în vecinica muncă: Asemenea și care va greși lui Dumnezeu, de va urma să se întristeze de aceste păcate ale lui, cu dreptul are să i să socotească acestea ca niște fără de voe, și va umbla fără a se poticni pre calea care duce la vieața cea vecinică, dimpreună cu câți nu au făcut aceste păcate.

Așadar acesta este câștigul cel din început al plânsului, care este puțin ostencios, fiindcă e împreună împreună cu el și frica lui Dumnezeu. Însă pe cât sporește plânsul, se împreună oarecum minunat cu dragostea lui Dumnezeu, și primește ca o roadă pre dulcea și sfințita mângâere a bunătății Mângâitorului Duh, pre care o câștigă acela ce are împrietenire cu plânsul. Iară bunătatea aceasta a Mângâitorului, ca o negrăită, este mai ales și neuzită la aceia care nu au luat iscus la dânsa: Pentru că dulceața mierei este cu neputință a o spune cineva acelora ce nu au gustat-o. Decî cum va înfășoșa cineva celor neiscusiți dulceața și sfințita bucurie a Darului care se dă de la Dumnezeu? Afară de aceasta, și adevărat începutul plânsului se aseamănă oarecum cu a căuta cineva a se logodi cu Dumnezeu, pre care să o socotești că nu poate nimeni a o ajunge îndat, deoarece și câți au plânsul pentru dragostea aceasta a unirei cei neîmpreunate, se bat pre sineși cu plângere și cu mari strigări chemându-l pre El, ca când nu ar fi de față și poate socotind că nu vine. Iară săvârșirea plânsului este desăvârșită împreună cu nemărginită curățire a minții. Pentru aceia și Pavel când a zis că „mare-i taina împreunării acelor însoții într-un trup, zice: iară eu zic acesta de Hristos și de Biserica” (Ef. 5.32)⁶⁹. Fiindcă precum cei însoții sunt trup, așa și cei de aproape robii ai lui Dumnezeu, sunt un Duh cu Dumnezeu, dupre cum și întru alt loc curat iarăși însuși zice: „Cel ce să lipește de Domnul un Duh este cu El” (1 Cor. 6.17)⁷⁰. Unde dar sunt aceia care zic că este zidit Darul carele lăcuște în Sfinții lui Dumnezeu? Să cunoască că hulesc la însuși Duhul, pre Carele îl primesc Sfinții.

Noi dară să aducem înainte și altă pildă, care are să ne arate mai curat pre adevăr. Începutul plânsului se aseamănă cu întorcerea fiului celui curvar, pentru aceia umple pre lucrătorii acestuia de mare sfială, și-l face să zică cuvintele acelea „Părinte greșit-am la cer și înaintea Ta și nu sunt vrednic a mă chema fiul Tău” (Luca. 15.21)⁷¹. Iară sfârșitul plânsului iarăși se aseamănă cu întâmpinarea și îmbrășoșarea Cerescului Părinte, în urma căruia Fiul după ce s-au învrednicit bogăției negrăitei milostivirii, s-au umplut din pricina aceștia de multă bucurie și îndrăsneală și se sărută de Părintele și el îl sărută pre Dânsul. Și după ce au intrat dimpreună cu Părintele, s-au veselit împreună cu El și au priimit cereasca Lui veselie. Decî veniți și noi să cădem cu fericitul plâns și să plângem înaintea Domnului și Dumnezeului nostru, ca și cele dinainte ale noastre păcate să le ștergem, și la răutate nemișcați să ne facem, și să ne învrednicim Mângâerii Sfântului Duh, și prin trânsu-L mângâindu-ne, să înălțăm slavă celui fără de început Părinte și Unului născut Fiului Lui, Acum și pururea și în vecii vecilor,

AMIN

⁶⁹ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 32: „Taina aceasta mare este; iar eu zic în Hristos și în Biserica”.

⁷⁰ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 17: „Iar cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El”.

⁷¹ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 15, 21: „Și i-a zis fiul: Tată am greșit la cer și înaintea ta și nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău”.

Al aceluiași:

10 Cuvinte la cele 10 porunci ale punerii de lege ceî întru Hristos adecă ale noului Testament. Cuvânt 62.

1. „DOMNUL DUMNEZEUL tău, Domnul, unul este“; Carele se cunoaște în Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Și adecă Tatăl este nenăscut, iară Fiul născut fără de început și fără vreme și fără patimă, precum Cuvântul, Carele fiindcă aŭ uns prin mijlocirea Lui pre firea noastră, pre care o aŭ priimit Înсуși, să numește Christos. Iar Duhul Sfânt esă și să purcede de la Tatăl, nu cu chip de naștere, ci purcedere din Tatăl: Acesta este un singur Dumnezeu. Și acesta este cu adevărat și un singur Domn în trei Ipostasuri, Carele nu se despărtaște dupre fire și sfat și slavă și putere și lucrare și la toate câte să înțalege la Dumnezeire. Pre Acesta numai să-L iubești și Acestuia numai să-ı slujești, cu toată inima ta, cu toată puterea ta și cu tot cugetul tău, și să ai cuvintele Lui și poruncile Lui în inima ta, ca să le cugeți și să le lucrezi și să vorbești întru dânsele, și când umbli, și spre culcare și când te scolı din somn, să-ți aduci aminte totdeauna de Domnul Dumnezeuul tău, și să te temi numai de El, și să nu-L uiți pre El, nici poruncile Lui: Că așa făcând, îți va da El putere ca să faci voea Lui. Pentru că nici un lucru nu cere de la tine, fără numai să-L iubești, și să te temi de Dânsul și să urmezı toate cărările Lui. Acesta să fie lauda ta, Acesta să fie Dumnezeuul tău. Și nu, când veı auzi că Îngerii ceı mai presus de lume sunt nepătimași și nevăzuți, și cel ce aŭ căzut de acolo, este viclean și prea rău spre a înșala și isteț și aflător și plâzmuitoar de rele: Să nu socotești că sunt asemenea lui Dumnezeu cu cinstea. Așa și când veı vedea mărimea cerului și mișcarea lui care este în multe feluri, și frumuseța Soarelui, lumina Lunii, și lumina celorlalte stele, întrebuintarea vântului spre răsuflare, pre marea rodire a pământului și a mării, nici una dintre acestea să nu voești a le face Dumnezeu: Fiindcă toate sunt zidiri și roabe numai lui Dumnezeu, și s-au făcut din ce nu aŭ fost în ce sunt numai cu Cuvântul, „Că El aŭ zis și s-au făcut, El aŭ poruncit și s-au zidit“ (Ps. 148.5) ⁷². Așadar pre Acesta numai, pre Stăpânul și Ziditorul a toate, slăvește-l ca pre un Dumnezeu, și lipește-te de Dânsul prin dragoste, și numai Acestuia pocăește-te ziua și noaptea pentru cele de voe și cele fără de voe ale tale păcate. Pentru că Acesta este Îndurat și Milostiv, îndelung răbdător și mult milostiv și făcător de bine vecinic, Carele s-au fägăduit a da pre nesfârșita fără de moarte și lumină neınserată spre dobândire, acelora cari il cinstesc și i să închină, și-l iubesc și păzesc poruncile Lui. Afară de acestea este și Dumnezeuul răvnitor, și Drept judecător și înfricoșat izbânditor, aducând împotiva acelora care nu cred și nu se supun Lui și nu păzesc poruncile Lui muncă vecinică, foc nestins, durere neıncetată, necaz nemângâiat, acoperământul întunerecului celui neluminos, lature întunecoasă și necăjicioasă, jalnică scrășnire a dinților, otrăvicioși și neadormiți vermi, care s-au gătit pentru întâiul viclean și depărtat, și împreună cu el pentru toți care se amăgesc de el și-ı urmează și să leapădă de Ziditorul lor cu cugetele, cu cuvintele și cu lucrurile.

⁷² Psalmii, 148, 5: “Să laude numele Domnului, că El a zis și s-au făcut, El a poruncit și s-au zidit”.

2. „Nu vei face toată asemănarea, câte sunt în Cer sus, câte-s pre pământ jos și câte-s în apă“; Să nu te închini lor, nici să le slăvești ca pre niște Dumnezei: fiindcă toate acestea sunt zidiri numai ale lui Dumnezeu. Carele în veacul cel mai de pre urmă, după ce au luat trup din pânțele cel Fecioresc, s-au arătat pre pământ și s-au împreunat cu oamenii, și după ce au pățimit pentru hatârul lor și pentru a lor mântuire, și au murit, și au înviat, și s-au suit la Ceruri cu Trupul și au șazut dea Dreapta Mărire întru cele înalte, și iarăși va să vie cu slavă împreună cu același Trup, ca să judece viii și morții. Așadar incuipuește chipul Lui, mișcându-te din dragostea cea către Dânsul, Carele s-au făcut Om pentru noi, și să-ți aduci aminte prin mijlocirea acestii Icoane, rădicându-ți mintea ta prin aceasta la închinatul acela Trup al Mântuitorului, Carele șade de-a Dreapta Tatălui în Ceruri. De asemenea închipuește și Icoanele Sfinților și închină-te lor, nu ca la niște Dumnezei, pentru că aceasta este oprită, ci să-ți rădici prin aceste icoane cugetul tău la aceștia, pentru asemănarea care o au acelea către chipul cel însemnat, după cum și Moisi au făcut chipurile Heruvimilor înlăuntru celor Sfinte. Și aceste dar Sfinte ale Sfințelor, era chip al celor cerești și sfințire lumească, care închipuea pre toată lumea. Și Moisi le-au numit pre acestea Sfinte, nu că credea zidirelor, ci prin mijlocirea lor, Ziditorul lumii Dumnezeu (credea).

Ci tu dară nu face Dumnezei Icoanele Stăpânului Hristos și ale tuturor Sfinților, ci prin mijlocirea lor închină-te lui Dumnezeu Carele ne-au făcut dupre asemănarea Lui și bine au voit pe urmă, din negrăita Lui iubire de oameni, a purta chipul nostru și să se facă scris împrejur. Și nu numai Dumnezeștilor Icoane ești dator a te închina, ci și chipul Crucei Lui, care este mare semn și biruință a lui Hristos asupra diavolului și al toatei cetei drăcești. Pentru aceia să înfricoșază și fug când o văd pre aceasta închipuindu-se. Acest chip al Crucei și mai înainte de a se face întâiul chip, s-au slăvit mare între Proroci și au făcut mari minuni. Ci și la a doua venire, când Cel ce s-au spânzurat pre dânsa, Domnul nostru Iisus Hristos așteptându-se să vie cu putere și slavă multă ca să judece viii și morții, are să fie închinat acest mare și înfricoșat semn al Lui. Slăvește-l dar acuma, ca atunci să-ți rădici spre dânsul ochii tăi cu îndrăzneală și să te slăvești împreună cu Dânsul. Dar și Icoanele Sfinților, fiindcă și ei s-au răstignit împreună cu Domnul, să te închini lor, după ce-ți vei închipui fața ta cu semnul Crucei și-ți vei aduce aminte că aceia s-au făcut părtași patimilor lui Hristos. Asemenea și Sfințelor Moaște și oaselor lor, pentru că Darul lui Dumnezeu lăcuște întru acestea, dupre cum și în vremea făcătoare de viață morții lui Domnului, Dumnezeirea nu s-au despărțit de Închinatul Trupul Lui. Iar când le vei păzi pre acestea și vei slăvi pre cei ce au slăvit pre Dumnezeu, fiindcă te-ai arătat cu lucru desăvârșit întru dragostea lui Dumnezeu, ai să te slăvești și tu împreună cu aceia de Dumnezeu și ai să cânti împreună cu David ce zice „Iară mie foarte îmi sunt cinstiți Prietenii Tăi Dumnezeule“ (Ps. 138. 17)⁷³.

3. „Nu vei lua Numele Domnului Dumnezeuului tău la cele deșarte“, pentru lucru pământesc, ori pentru frica oamenilor, ori pentru rușine, ori pentru câștigul tău jurându-te asupra minciunei: fiindcă călcarea de jurământ este lepădare de Dumnezeu. Pentru aceia nu te jura nicidecum, ci fugi de jurământ desăvârșit, fiindcă din jurământ vii la călcarea jurământului, care înstrăinează de la Dumnezeu și să socotește cu cei fără de lege călcătorii de jurământ. Pentru aceia să zici adevărul la toate cuvintele tale, ca cu acest chip să se încredințeze cuvintele tale și fără de jurământ. Iar de nu se va întâmpla vreodată, care să nu fie, de te vei jura ca să faci ceva, de va fi lucru după legea lui Dumnezeu, atunci să cuvine să faci după Lege, însă să te pedepsești pentru sine după canoane, ca să milostivești pre Dumnezeu pentru că ai jurat, adecă: cu milostenie, cu rugăciuni, cu plâns și cu reaua pătimire a trupului, fiindcă Însuși au zis „să nu te juri nicidecum“ (Mat. 5. 34)⁷⁴. Iar însă

⁷³ Psalmii. 138, 17: „Iar eu am cinstit foarte pe prietenii Tăi, Dumnezeule, și foarte s-a întărit stăpânirea lor“. Am decalat cu o cifră trimțterea din mss. de la Psalmul 138, stihul 16, la stihul 17 care corespunde citatului din text.

⁷⁴ Sfânta Evanghelie după Matei, 5, 34: „Eu, însă vă spun vouă: Să nu jurați nicidecum nici pe cer, fiindcă este tronul lui Dumnezeu“.

de vei jura ca să faci ceva fără de lege lucru, pentru ca să nu te muncești și tu împreună cu ucigătorul de Proroc Irod, pentru aceia să cuvine să calci acel fără de lege jurământ, și să te supui pre tine sub canon, ca niciodată să nu te mai juri, iar pre Dumnezeu să-l milostivești după ce vei unelti mai cu asprime lucrurile care am zis mai sus.

4. Ești dator să sfințești ziua cea dintâi a săptămânii, care să și numește „Duminică“, pentru că este dăruită Domnului, care întru aceasta a înviat din morți și ne-a încredințat pre învierea cea de obște, întru care va înceta toate lucrurile cele pământești, și nici un lucru lumesc să nu faci întru această Duminică, afară de cele prea de nevoie; și să dai cu aceasta răsufare la câți ai sub stăpânirea ta și la toți casnicii tăi, pentru ca să slăvești dimpreună pre Acela care cu moartea Lui a renăscut pre firea noastră și prin Învierea Lui a înviat dimpreună și pre a noastră. Ești dator întru aceasta să-ți aduci aminte și de veacul ce va să fie, și să cugeți întru toate poruncile și dreptățile Domnului, și să te cercetezi pre sineți, nu cumva vreodată ai călcat, sau ai trecut cu vederea ceva, și să te îndreptezi pre sineți întru toate. Și să urmezi și să stăruiești în Biserica lui Dumnezeu la Sfintele slujbe și să te împărtășești cu credință adevărată și cu știință neosândită cu Sfântul Trup al Domnului nostru Iisus Hristos și să pui început de mai bună viață, și să te reînnoești pre sineți și să te gătești spre primirea vecinicilor bunătăți. Dar nu să cuvine nici celelalte zile să faci rea întrebuințare la cele pământești, însă în Duminică să încetezi de toate cele pământești, pentru că Dumnezeu este mai presus de toate, afară de cele prea de nevoie, fără de care nu este cu puțință cineva ca să trăească. Fiindcă întru acest chip când vei avea pre Dumnezeu loc de scăpare, nu te vei muta la alta, Atuncea focul patimilor nu-l vei aprinde, și încărcătură nu vei rădica, și așa vei sfinți ziua Sâmbetei, dacă vei face încetare de la cele rele. Împreună cu Duminica și celelalte hotărâte sărbători să le înțelegi, și să faci asemenea întru acestea și să încetezi de la toate ca și Duminica.

5. „Cinstește pre Tatăl tău și pre mama ta“, că prin mijlocirea lor te-a adus în viață Dumnezeu și aceștia după Dumnezeu sunt pricină de te afli în viață; Așadar și tu după Dumnezeu pre aceștia ciinstește-ți și-i iubește. Și dacă dragostea către părinții tăi folosește spre dragostea lui Dumnezeu, iar de nu folosește să fugiți de dânșii îndată, și dacă ți să face împedecare, și mai ales la adevărata și mântuitoarea credință, fiindcă unii sunt de altă credință: atuncea nu numai să fugi, ci să-ți și urăști. Și nu numai pre dânșii, ci și pre toate rudeniile și pre câți ai orice apropiere și prieteșug; și de însuși mădulările tale și de poftele tale, și de însuși tot trupul tău și de apropierea lui la patimi. Pentru că „cel ce nu urăște pre tatăl lui, și pre mamă, și pre femeie, și pre fii ca și pre frați, încă și pre sufletul lui, și de nu-și va rădica Crucea lui și să-mi urmeze mie, nu este vrednic ucenic al meu, auzis Domnul“ (Mat. 10.37)⁷⁵. Și că părinții noștri cei trupești și cu frații și cu prietenii așa să cuvine să facem, iar pre cei de o credință cu noi care nu ne împedecă mântuirea noastră, și să-ți cinstim și să-ți iubim. Și dacă pe părinții cei după trup așa ești dator să-ți iubești, cu atât mai mult pre părinții tăi cei Duhovnicești, cari de la ceea ce erai, te-au mutat la ceea ce bine este, prin a cărora mijlocire ai luat lumina cunoștinței și te-ai învățat arătarea adevărului, și te-au născut din nou cu baea renașterii și au pus întru tine nădejdea învierii și a nemuririi și a moștenirii veciniceii Împărăției; și te-au făcut din nevrednic vrednic vecinicilor bunătăți, și din pământesc, cresc, și din vremelnic, vecinic, și fiu și învățățal, nu încă omului, ci lui Dumnezeu – Omului – Iisus Hristos. Carele ț-au dăruit pre Duhul punerii de fii, Carele zice „Nu vă chemați tată pre pământ, nici Dascăl, pentru că unul este Tatăl și Dascălul vostru Hristos.“ (Mat. 23.9, 10)⁷⁶. Așadar orice fel de cinste și dragoste

⁷⁵ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 10, 37: „Cel ce iubește pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; cel ce iubește pe fiu ori pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine”.

⁷⁶ *Idem*. 23, 9-10:

„9. Și tată al vostru să nu numiți pe pământ, că Tatăl vostru unul este, Cel din ceruri.

10. Nici învățători să nu vă numiți, căci învățătorul vostru este unul: Hristos”.

ești dator a da Duhovniceștilor tăi părinți, fiindcă cinstea aceasta dată acelora, se aduce la însuși Hristos, și la Prea Sfântul Duh, cu a căroră putere ai luat punerea de fiu și pre Cerescul Părinte, din partea Căruia, toată Părințimea în cer și pre pământ să numește. Și să te silești în toată viața ta ca să aibii Părinte Duhovnesc, și să-î mărturisești lui tot păcatul și gândul, și să primești de la dânsul vindecarea și ertarea, fiindcă lor li s-a dat Darul a lega și a deslega suflete, și toate câte vor lega pre pământ, vor fi legate și în ceruri și iarăși câte vor deslega pre pământ, vor fi deslegate și în ceruri. Așadar acest Dar și putere au priimit de la Hristos pentru aceia și să ascuți de dânsii și să nu le grăești împotrivă, ca să nu să facă în sufletul tău perzare. Pentru că dacă se omoară, dupre Lege, acela care grăește împotrivă Părinților lui celor trupești, la câte nu oprește Dumnezeasca Lege. cum acela carele grăește împotrivă la Părinții lui ceî Duhovnicești, nu gonește de la dânsul pre Duhul lui Dumnezeu și-și perde și sufletul? Drept aceia să te sfătuești cu Părinții tăi ceî Duhovnicești și să-î ascuți până la sfârșitul vieții tale, pentru ca să se mântuească sufletul tău și ca să te faci moștenitor vecinicilor bunătați, unde nu este nici o scârbă.

6. „Să nu curvești – ca să nu te faci mădulări curviei, în loc ca să fii mădulări ale lui Hristos și să te despărtaști de Dumnezeescul Trup și să cazî din Dumnezeasca moștenire și să te arunci în ghenă. Că dacă fiica Preotului ce se va prinde curvind se ardea, fiindcă a rușinat pre al ei Părinte, cu cât mai mult acela care a lipit o asemenea necurăție la Trupul lui Hristos va fi vinovat veciniceî munci? Însă de vei putea păzi și fecioria, ca să poți fi cu totul tot al lui Dumnezeu și cu desăvârșită dragoste să te unești cu El și cu El să fii toată viața ta, și să te grijești fără de nici o altă împătımire de toate cele ale Domnului, și de acuma să înțelegi vitoarea viața și ca un Înger al lui Dumnezeu să petreci pre pământ: pentru că firește a lor este fecioria, și să te faci asemenea cu ei, tu cela ce cu trupul după puterea ta te lipești de feciorie; Iar mai vârtos mai mult decât cu aceia, cu Părintele, Carele mai înainte de toți vecii a născut în feciorie: și cu Feciorelnicul, Carele din Feciorelnicul Tatăl s-a născut din început, și la sfârșitul veacurilor din Fecioară Maică trupește s-a născut, și cu Sfântul Duh, Carele este negrăit din Tatăl, nu născut ca Fiul, ci purces cu chip negrăit. Așadar cu acest Dumnezeu se face asemenea, și în nunta cea nestrucioasă împreună să adună, carele pre adevărata feciorie o au cinstit mai înainte, și sufletul și trupul îl păzește în feciorie și cu frumuseța fecioriei împodobește fiece simțire a lui și cuvânt și cuget. Iar dacă nu alegi să feciorești, nici nu o ai făgăduit lui Dumnezeu, poți potrivit cu legea întru Domnul să-ți ei o femeie, dimpreună numai cu aceasta să locuești și ca pre o a ta proprietate să o aibi întru sfințanie și de femeile cele streine cu toată puterea ta să te păzești. Și vei putea de aceea desăvârșit să te păzești, de te vei păzi pre sineți de necuviincioasele întâlniri și împreună vorbiri. Să nu te mulțumești cu auziri și cu cuvinte curvești, și însuși trupul și sufletul tău să-l întorci de la acestea, pre cât vei putea să te obișnuiești a nu vedea frumuseța vremelnică cu iscodire. Fiindcă oricare va privi la femeie și o va pofti pre ea, a născut întru inima lui, și pentru aceasta este necurat lui Hristos. Carele privește în inimă; Iar dintru această vedere adecă, ajunge ticălosul și în păcatul cel cu lucrul. Și ce zic curvie, și prea curvie și la toate necurățiile firei noastre? Pentru că și la cele afară de fire desfrânări, de la a privi cineva cu iscodire la frumuseța trupului să trage la desfrânări omul. Tu dar după ce te vei curăți pre sineți, nu ai să aduci roduri purtătoare de moarte, ci ai să rodești prin curățenia și sfințirea care se naște dintr-însa, „fără de care sfințanie, nimenea nu va vedea pre Domnul“ (Evr. 12.14)⁷⁷.

7. „Nu vei ucide“, ca să nu cazî din punerea de fiu a Aceluia care și pre morți îi înviază, și să te faci fiu cu lucru al celui care din început este ucigaș de oameni. Pentru că uciderea vine din lovire, iară lovirea din ocări, iară ocările din mânie, iară mânia ne vine din paguba care ni se face de la alții: ori de la lovire, ori de la ocară. Pentru aceia „de la acela ce-ți ia haina ta, nu-î opri și cămașa“

⁷⁷ Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel, 12, 14: “Căutați pacea cu toți și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul”.

(Mat. 5. 40)⁷⁸ aŭ zis Domnul; și pre cel ce te lovește, să nu-l lovești și tu, și pre cel ce te-aŭ ocărât pre tine, nu-l ocărâ: fiindcă cu acest chip și pre împotivnicul tău și pre altul carele te vatămă ai să-l slobozești de ucidere. Iară tu cu adevărat și pentru toate păcatele tale ai să iaș ertare de la Dumnezeu, pentru că zice: „Ertați și se va erta, lăsați și se va lăsa vouă” (Mat. 6. 14)⁷⁹. Iar cela ce grăește de rău și face rău, ca osândă va priimi munca cea vecinică. Pentru că „oricarele va zice fratelui său – nebune –, vinovat va fi ghenii focului” aŭ zis Domnul (Mat. 5. 22)⁸⁰. Iar dacă vei putea din rădăcină să tai răutatea, după ce vei lucra bine în sufletul tău pre fericita blândeță, slăvește pre Hristos pre Dascălul și împreună lucrătorul bunătăților, fără de Carele, după cum te-ai învățat, nu putem nici una din bunătăți să facem. Iară de nu vei putea rămânea fără de mânie, prihănește-te pre sineți carele te mânii, și să te pocăești lui Dumnezeu și aceluia carele s-aŭ ocărât de tine și s-aŭ bătut. Fiindcă cel ce să pocăește din începutul păcatului, nu ajunge sfârșitul lui. Și acela carele nu-l doare pentru cele mici, prin mijlocirea celor mici, are să cază și în cele mari.

8. „Să nu furi”, pentru ca să nu-ți întoarcă însutit munca Cunoscătorul celor ascunse Dumnezeu, pentru că l-ai defăimat; mai ales întru adevăr și dintru acelea care ai, să dai la câți aŭ nevoie întru ascuns, pentru ca să ei de la Dumnezeu care vede întru ascuns însutit și viață veșnică în veacul viitor.

9. Să nu clevetest, ca să nu te faci asemenea cu acela carele aŭ clevetit la Eva pre Dumnezeu, și să te faci blestemat ca acela; și mai ales cu adevărat dacă nu-i vreo vătămare la cei mulți, să acoperi păcatul aproapelui, ca să nu te faci asemenea cu Ham, ci ca să te faci asemenea cu Sim și cu Iafet și să dobândești blagoslovenia acelora (Facere 9. 25)⁸¹.

10. Să nu poftest de la aproapele tău, nici moșie, nici bani, nici slavă, nici orice se află la aproapele tău. Pentru că pofta când se va prinde în suflet, naște păcatul; iar păcatul când se va săvârși, naște moarte. Iar dacă tu nu vei pofti lucrurile cele streine și de răpire din lăcomie te vei putea depărta, mai ales și dintru ale tale să dai celui ce cere, și să miluești pre acela care are nevoie de milostenie și să nu te întorci despre acela carele îți cere împrumut, și de vei afla vreun lucru perdut să îl dai stăpânului lui, de va fi și vrăjmașul tău. Pentru că cu acest chip și cu el te vei împăca și cu binele vei birui pre rău, duple cum poruncește Hristos. (Mat. 5. 44)⁸². Acestea cu toată puterea de le vei păzi și întru acestea de vei viețui, vei băga în sufletul tău vistieria dreptei credințe și vei bine plăcea lui Dumnezeu, și vei lua faceri de bine de la Dumnezeu și de la câți trăesc după Dumnezeu, și te vei face moștenitor al veșnicilor bunătăți: pre care fie ca toți noi să le dobândim, cu Darul și cu iubirea de oameni a Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Hristos. Căruia i se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, împreună cu cel fără de început al Lui Părinte, și cu Prea Sfântul și Bunul și de viață făcătorul Lui Duh, acum și pururea și în vecii vecilor,

AMIN

⁷⁸ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 40: “Celui ce voiește să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i și cămașa”.

⁷⁹ *Idem*, 6, 14: “Că de veți ierta oamenilor greșelele lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc”.

⁸⁰ *Idem*, 5, 22: “Eu însă vă spun vouă: Că oricine se mânie pe fratele său vrednic va fi de osândă; și cine va zice fratelui său: netrebnicule, vrednic va fi de judecata sinedriului; iar cine va zice: nebunule, vrednic va fi de gheena focului”.

⁸¹ *Facerea*, 9, 25: “A zis: «Blestemat să fie Canaan! Robul robilor să fie la frații săi!»”.

⁸² *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 44: “Iar Eu vă zic vouă: Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc”.

*Al aceluiași Sfânt Părinte:
Cuvânt:
„Pentru cei ce cu sfințanie să liniștesc“*

Răspunsul către oarecare frate ce ați scris către dânsul așa:

Întrebarea fratelui:

BINE ai făcut Părinte de mi-ai adus spre mărturie pentru cererea mea, încă și cuvintele Sfinților Părinți; pentru că când te auz că-mi tâlcuești nedumeririle mele, mă mir adecă pentru cel cu totul arătat adevăr, însă îmi vine fără de a voi gândul acesta: fiindcă pre cuvânt îl luptă alt cuvânt, precum ai zis, pentru aceia mi-e frică, nu cumva și pre ale tale cuvinte poate se va afla cineva care să le lupte împotrivă. Însă fiindcă cunosc, cum că mărturia care se face cu lucrul este singură care nu poate nimenea să o lupte cu cuvintele; Iar de altă parte fiindcă auz pre cuvintele Sfinților Părinți cum că se unesc cu cuvintele tale, pentru aceia nu am încă nici un fel de frică, deoarece întru adevăr cine nu ascultă pre Sfinți, cum este cu puțință pre alții să-î asculte și să-î crează? Cum dară acela care defaimă pre Sfinți, nu are să defaime și pre Dumnezeuul Sfinților? Fiindcă însuși Domnul au zis către Apostoli și prin mijlocirea lor către ceilalți Sfinți, cum că: oricine vă defaimă pre voi, pre mine mă defaimă, și prin urmare pre însuși Adevărul. Așadar cum este cu puțință noi care căutăm adevărul, să-l priimim pre acesta de la vrăjmașul adevărului? Pentru aceia te rog Părinte să mă ascuți ca să-ți povestesc și ale altora cuvintele, câte le-am auzit de la bărbații care toată viața lor o au petrecut întru înțălepciunea Elinească; și pre urmă să-mi spu oareșcum și pre al tău cuget pentru cuvintele acestea și pe urmă să adaogi și cuvintele Sfinților Părinți ce zic pentru aceste cuvinte.

Acești oameni Filosofi zic, cum că noi nu facem bine că ne stăruim să aducem și să închidem pre mintea noastră înlăuntru trupului, ci să cuvine mai ales cu orice chip să o scoatem afară din trupul nostru. În scrierile lor care le alcătuesc contra celor bine credincioși și-î clevetesc, scriu: pentru ce adecă sfătuesc (Părinții) pre cei noi începători să-și aibă ochii lor înainte către sineși și cu răsufierea să bage mintea lor înlăuntru trupului? Și zic cum că mintea nu este despărțită de suflet, și prin urmare cum poate cineva un lucru să bage înlăuntru, dacă nu este despărțit, ci este înlăuntru? Încă zic cum că noi și pre Dumnezeescul Dar îl priimim prin nări. Însă eu fiindcă cunosc cum că aceștia zic minciuni spre a cleveti, deoarece dintru ai noștri pre nimenea altul nu l-am auzit să zică așa, dintru acestea am cunoscut că și pentru celelalte toate care zic, într-adins le zic spre catigorisirea noastră. Fiindcă lor le este obicei să nască lucruri care nu sunt adevărate spre prihănirea oamenilor, iar acelea care sunt adevărate să le facă mincinoase, înrăutățiții. Ci pre Tine Părinte te rog, să mă înveți ce să cuvine să facem, și cu ce chip să cade să aducem și să închidem pre mintea noastră în trupul nostru, și să nu socotim cum că este rău lucrul acesta???

Răspunsul:

„Cum că câți au ales viața cea liniștită și doresc să dobândească pe trezvie, să ia aminte întru sineși, și mult le ajută la lucrul acesta, dacă se va sili să aibă mintea lor înlăuntru trupului lor“.

FRATE; Nu auzi pre Apostolul zicând: „Că trupurile noastre sunt Biserica Duhului Sfânt, care lăcuște întru noi“ (1 Cor. 6. 19)⁸³, și iarăși întru alt loc, „Cum că suntem sălășuire a Dumnezeului nostru“ (2 Cor. 6. 16)⁸⁴ după cum și însuși Dumnezeu zice că: va lăcui înlăuntru în trupul nostru și va umbla și va fi al nostru Dumnezeu (Lev. 26. 12)⁸⁵? Așadar dacă trupul nostru firește s-a făcut ca să fie sălășuire al însuși lui Dumnezeu cum poate un înțelept om, având minte, să-l privească nevrednic spre a pune înlăuntru în sineși pre mintea lui? Ci dar și însuși Dumnezeu din început încă a băgat pre mintea noastră în trupul nostru? Așadar și însuși Dumnezeu nu a făcut bine? Aceste cuvinte, frate, numai Ereticii le zic, care și pre trup îl zic că este rău și zidire aceluși rău. Noi însă credem că numai atunci este rău trupul, când mintea noastră se va indeletnici la înțelegerea cele trupești; iar de a fi înlăuntru în trup, nu este rău, fiindcă și trupul acesta nu este rău. Pentru aceia dimpreună cu David strigă toți, câți în viața lor slujesc lui Dumnezeu, și zic: „Însetat-aș de Tine sufletul meu Dumnezeule, de câte ori trupul meu Ție“. Și „Inima mea și trupul meu, s-au bucurat de Dumnezeul cel viu“ (Ps. 83. 2)⁸⁶, (deoarece stai înaintea lui Dumnezeu). Asemenea și cu Isaia strigă „Pântecel meu ca o alăută va răsuna și cele dinlăuntru meu ca un zid de aramă“ (Is. 16. 11)⁸⁷, pre care l-au îndulcit. Și pentru frica Ta Doamne am luat în pântecel meu Duhul mântuirii Tale, întru care având nădejdele noastre, nu ne temem că vom cădea noi, ci va cădea aceia care strigă din pământ și cu felurite minciuni amăgesc și pun de față cuvintele cele cerești ale lui Dumnezeu și petrecerea Îngerească ca niște pământești. Și dacă Apostolul pe trup îl numește moarte, acolo unde zic „Cine mă va izbăvi de trupul morții aceștia“ (Rom. 7. 24)⁸⁸ Însă aicea Apostolul socotește pre materialnica și trupeasca înțelegere, care este întocmai cu trupul la asemănare. Pentru aceasta când o va alătura pre aceasta cu Duhovniceasca și Dumnezeasca înțelegere, atunci o numește cu drept cuvânt „trup“, și nu numai simplu îl numește trup, ci trup al morții.

Și aceasta o descopere mai bine, zicând mai sus, unde nu categorisește Apostolul pre trup că este pricină a păcatului, ci acea pornire (aplecare) care ne trage spre păcat, care pornire ne-a venit ca un tâlhar, din pricina călcării lui Adam; zice dar Apostolul „sunt vândut sub jugul păcatului“ (Rom. 7. 14)⁸⁹. Acela însă care este vândut, nu este și firește rob. Și iarăși zice „Știu că nici un lucru bun nu se află în mine“. Vezi dar că nu zice pe trup rău, ci pre răutatea care lăcuște întru acest trup. Această dar lege a păcatului care s-află în mădulările noastre, și este totdeauna vrăjmașă și luptătoare împotriva legii minții noastre, o numește Apostolul „rău“ care lăcuște înlăuntru în trupul nostru, însă nu mintea. Pentru aceia noi ne luptăm totdeauna împotriva aceștii legi a păcatului și o izgonim

⁸³ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 19: „Sau nu știți că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt care este în voi, pe care-L aveți de la Dumnezeu și că voi nu sunteți ai voștri?“

⁸⁴ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 19: „Sau ce înțelegere este între templul lui Dumnezeu și idoli? Căci noi suntem templu al Dumnezeului celui viu, precum Dumnezeu a zis că: «Voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeu lor și ei vor fi poporul Meu!»“.

⁸⁵ *Leviticul*, 26, 12: „Voi umbla printre voi, voi fi Dumnezeu vostru, și voi poporul Meu“.

⁸⁶ *Psalmii*, 83, 2: „Dorește și se sfârșește sufletul meu după curțile Domnului; inima mea și trupul meu s-au bucurat de Dumnezeul cel viu“.

⁸⁷ *Isaia*, 16, 11: „Pentru aceasta lăuntru meu se zburciună pentru Moab ca o harfă și inima mea pentru Chir-Hares“.

⁸⁸ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 24: „Om nenorocit ce sunt! Cine mă va izbăvi de trupul morții aceștia?“.

⁸⁹ *Idem*, 7, 14: „Căci știm că Legea e duhovnicească; dar eu sunt trupesc, vândut sub păcat“.

din trupul nostru, și așa aducem și punem Episcop (cercetător) asupra trupului nostru pre minte, și printr-înșă punem legi la fiecare putere a sufletului nostru și la fiecare mișcare a mădulărilor trupului nostru și fiecăruia după măsura ce i se cuvine. Și adecă la simțirele noastre (la ochi, urechi, nas, ș.c.l.) le rânduiam a primi cât li să cuvine și cât e de nevoe; iar acest lucru al legei aceștia se numește înfrânare. Și iarăși părții cei pătimitoare a sufletului, ne stăruim a-i da pre cea mai bună aplecare care se numește dragoste; Ci și pre partea cea cuvântătoare a sufletului cu care cugetăm și gândim, cu acest chip o îndreptăm, după ce vom alunga din mintea noastră orice gând și luget care stă înaintea minții și o împedecă pre ea de a se înălța către Dumnezeu, pre această parte a legei aceștia (cei Duhovnicești) o zicem: trezvie. Și când va curăți trupul lui cu înfrânarea, atuncea pre mână și pre poftă le unelțește ca organe ale faptelor bune cu Dumnezeuasca dragoste, iar nu ale răutății; Iară pre minte o aduce și o înfășoșază înaintea lui Dumnezeu curată și lămurită prin rugăciune. Acela care va săvârși acestea, dobândește și vede în sineși pre Dumnezeescul Dar, pre care-l fâgăduiește Domnul celor ce au inima curată (Mat. 5. 8)⁹⁰; și acela atuncea va putea să zică cu Apostolul Pavel: „Dumnezeu carele au zis, ca dintru întuneric să strălucească lumină, Acela au strălucit în inimile noastre, spre luminarea cunoștinței mării lui Dumnezeu în fața lui Iisus Hristos și avem comoara aceasta în vase de lut ...“ (2 Cor. 4. 6-7)⁹¹.

Și așa de vom păzi mintea noastră în lăuntru în trupul nostru, oare vom face vreun lucru nevrednic de mărimii minții? Și cine poate să o zică aceasta? Nu numai om Duhovnicesc și îmbunătățit, ci și încă unul carele este gol desăvârșit de Dumnezeescul Dar și care numai omenească minte are. Și fiindcă sufletul multe și mari puteri are, și unelțește pre trupul cu care viețuește firește împreună ca pre un organ: se face întrebare: Ce mădulări unelțește ca pre niște organe și lucrează puterea aceluia? Aceasta este pre care o numim noi „minte“. Însă întru adevăr nici au cugetat cineva vreodată, să zică că mintea se află în unghii, în sprâncene, în nas, ori în buze. Dar toți cunoaștem cum că mintea este în lăuntru trupului nostru. Au voit însă oarecare să se pricească, zicând: Care din mădulările trupului se unelțește ca organ? Și unii dintr-înșii au adevărit zicând: cum că întâiul organ sunt creerii, care ca într-un vârf de cetate este în lăuntru mintea; Iar alții îi dă minții ca o căruță pre cea mai din lăuntru parte a inimii și pre curatul și suptirele duh al inimii, carele este în părțile inimii. Iară noi deși nu zicem că nici în lăuntru este, ca într-un vas, fiindcă e fără de trup, nici afară, pentru că este amestecată cu trupul. Însă dar întru adevăr cunoaștem că cuvântarea noastră cu care cugetăm și gândim, se află în lăuntru în inimă, ca în lăuntru unui vas. Și aceasta o învățăm nu de la vreun om, ci de la însuși Acela care au zidit omul; Carele zice în Evanghelie, că: nu cele ce intră, ci cele ce es prin gură fac pre om necurat, „fiindcă din inimă es gândurile cele rele“ (Mat. 15. 11, 19)⁹². Pentru aceasta dar și Marele Macarie zice: Cum că inima stăpânește tot organismul omului, (trupului), și când Darul va stăpâni pre inimă, atuncea împărățește preste toate gândurile și mădulările trupului, fiindcă acolo este mintea și toate gândurile sufletului (Cuv. 15 Cap. 18). Și prin urmare inima noastră este vistieria gândurilor și cel întâi organ trupesc al cuvântării, cu care gândim și cugetăm. Și când dar vom voi a cerceta și a îndrepta pre al nostru organ al cuvântării (inima) cu desăvârșită trezvie, cu ce alt chip vom putea a-l cerceta? fără numai când vom aduna pre mintea noastră, care este revărsată prin simțiri, și o vom aduce iarăși

⁹⁰ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 8: „Feriți cei curați cu inima că aceia vor vedea pe Dumnezeu“.

⁹¹ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 6-7:

„6. Fiindcă Dumnezeu, Care a zis: «Strălucească din întuneric lumina» – El a strălucit în inimile noastre, ca să strălucească cunoștința slavei lui Dumnezeu, pe fața lui Hristos.

7. Și avem comoare aceasta în vase de lut, ca să se învedereze că puterea covârșitoare este a lui Dumnezeu, și nu de la noi“.

⁹² *Sfânta Evanghelie după Matei*, 15, 11, 19:

„11. Nu ceea ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură, aceea spurcă pe om.

19. Căci din inimă ies: gânduri rele, ucideri, adultere, desfrânări, furtișaguri, mărturii mincinoase, hule“.

înlăuntru nostru și înlăuntru însuși al inimei, după cum am zis, că este vistierie a gândurilor (casă). Pentru aceasta și cel cu numele și cu lucrul „Fericit” (Marele Macarie) urmează în cuvântul lui pre care l-am zis puțin mai sus și zice: Acolo dar să cuvine să luăm aminte, de aș scris Darul în inima noastră pre legile Duhului. Acolo, unde? Înlăuntru, întru împărătescul organ, unde este scaunul Darului, unde mintea se află și toate sufleteștile cugete, adică în inimă.

Așadar, vezi că este mare nevoie, ca câți din liniștitori vor voi a lua aminte de sineși, să-și adune iarăși pre mintea lor și să o închidă înlăuntru în trup și mai ales în cea mai dinlăuntru parte a lui, care se numește „inimă”. Și dacă după cum zice Psalmistul „Toată slava fiicei Împăratului dinlăuntru” (Ps. 44. 15)⁹³, cum noi o căutăm afară? Și iarăși după cum zice Apostolul „Dumnezeu a trimis pre Duhul Lui, Carele strigă înlăuntru inimei: „Avva (taică) Părinte” (Rom. 8. 15)⁹⁴, atuncea cum noi să nu ne rugăm dimpreună cu Duhul în inima noastră? Și iarăși după cum zice Domnul Prorocilor și al Apostolilor „Împărăția cerurilor este înlăuntru nostru” (Luca 17. 21)⁹⁵, pentru ce să nu fie afară de Împărăția cerurilor acela, carele cu osârdie să silește a alunga pre mintea lui din trup? „Întăleapta inimă, zice Solomon (Pil. 15. 14)⁹⁶ caută simțire”, pre care în altă parte însuși o numește de gând și Dumnezească. Către aceasta dar de gând și Dumnezească simțire, ne înfățișează Părinții și zic: cum că mintea este fără de îndoială lucru de gând, și ca fiind așa, cu înțelegătoare simțire se împodobește. Pre care și când o avem înlăuntru nostru și când nu o avem, să nu încetăm de a o căuta. Vezi cum că oricine voește și are plecare a sta împotriva păcatului, ori pre faptă bună a o dobândi, ori cunună pentru săvârșirea faptei bune ar voi să câștige, iar mai ales arvuna cununei faptei bune, are nevoie a afla pre simțirea cea de gând, după ce va întoarce iarăși pre minte în trup și în sineși?

Aceasta însă de a scoate cineva pre mintea lui, nu afară de înțelegerea cea trupească, ci din însuși trupul, spre a afla adică acolo vederi înțelegătoare, aceasta este cea mai mare înșălăciune a înțălepciunei Elinești, și rădăcină și izvor al orișicărui rele slăviri; Această învățătură este aflare a dracilor, săvârșire a neînțălegerii și naștere a nebuniei. Pentru că și aceia cari vorbesc din lucrarea drăcească, sunt afară din sineși întru acea vreme și nici înțăleg ce zic. Însă noi nu numai înlăuntru în trupul nostru adunăm pre mintea noastră, ci și în însuși lăuntru inimei; Așadar las să ne prihănească aceia care zic că mintea nu este despărțită, ci este înlăuntru în suflet. Așa fiind, cum iarăși cineva va reîntoarce mintea înlăuntru? Însă întru adevăr după cum se vede, nu știu că alta este ființa minții și alta lucrarea ei. Ori să zic mai bine, că deși cunosc, însă de voe s-a făcut una cu acei înșălători, care cu feluri de înțălegeri turbură lucrurile. Fiindcă aceștia pe de o parte îcusindu-se la împotriva grăire și la minciuni, iar pre de alta din mândrie pentru înțălepciune și cunoștința lor, nu priimesc simplitatea Duhovniceștii învățături, precum zice Marele Vasile, le preface și le răstoarnă din puterea cuvântului și a adevărului, cu minciinoase deșteptăciuni dobândite din sofistică. Însă întru adevăr acești oameni să cuvine a fi unii ca aceștia înșălători, cei care întrucât sunt trupești, socotesc cum că sunt vrednici să judece și să învețe pentru cele Duhovnicești. Fiindcă întru adevăr cunosc, că mintea nu este precum ochiul carele vede toate lucrurile care se văd, ci a se vedea pre sineși nu poate, însă nu așa și mintea: căci aceasta vede înțălegător, orice va voi să privească; Iar această privire a minții, Marele Dionisie o numește: dreaptă pomire a minții. Vine dar iarăși mintea întru sineși și lucrează înlăuntru eiși, când mintea se vede pre sineși: aceasta iarăși același Părinte o numește „rotundă mișcare a minții”. Această dar lucrare a minții, este mai înaltă și nedespărțită de ea. Cu această dar lucrare, mintea se face mai presus de ce este, și de multe ori se apropie și se unește de Dumnezeu (adecă cu cea rotundă mișcare). Fiindcă zice Marele

⁹³ Psalmii, 44, 15: “Toată slava fiicei împăratului este înăuntru, îmbrăcată cu țesături de aur și prea înfrumusețată”.

⁹⁴ Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, 8, 15: “Pentru că n-ai primit iarăși un duh al robiei, spre temere, ci ai primit Duhul înfierii, prin care strigăm: Avva! Părinte!”.

⁹⁵ Sfânta Evanghelie după Luca, 17, 21: “Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntru vostru”.

⁹⁶ Pildele lui Solomon, 15, 14: “Inima înțeleaptă caută știința, iar gura celor nebuni se simte mulțumită cu nebunia”.

Vasilie: Minteă când se va răspândi la cele din afară, lesne o vezi că eșă. Așadar când va eși afară, este de nevoie să o reîntorci iarăși în sineși și prin sineși să înalțe către Dumnezeu, ca pre o cale dreaptă, unde nu te temi a te rătăci. Iar această mișcare (rotundă) a minții, după cum zice cel neînșălat Marele Dionisie, care s-au învrednicit să vază tainice priviri înțelegătoare, este cu neputință să cază în vreo rătăcire.

Așadar tatăl înșălăciunei – Diavolul –, fiindcă pofteste să aibă pre om departe de această rotundă mișcare a minții, și să-l aducă întru ceilaltă dreaptă mișcare a minții, care răsipește pre minte și aduce înșălăciunea, niciodată până astăzi, precum puțin cunoaștem, nu și-a aflat vreun ajutor luisi de oameni, care îndemnând cu înșălătoare cuvinte, să înșale și să aducă pre celălalt la rătăcire. Iar acuma duple cum se vede, au aflat pre ajutorii și împreună lucrătorii lui, de ar fi întru adevăr unii ca aceștia, precum zici, care scriu cuvinte și cu acelea îndeamnă ca să aducă pre oameni la această rătăcire, și stăruesc să plece pre câți pot mai mulți, că adecă este mai bine întru rugăciune să-și aibă pre mintea lor afară, întrucât și însuși ei îmbrătoșează pre înalta și liniștitoare petrecere a Monahilor, fără cel puțin să cinstească pre Cuviosul Ioan al scării, carele cu cuvintele lui ne înalță la Cer, și care zice arătat și hotărăște, că: liniștitor este acela, carele să stărueste să închidă înlăuntru în trupul lui această minte care este fără de trup. Unit cu acest cuvânt și Sfinții Părinții noștri duple urmare zice cele asemenea. Pentru că întru adevăr de nu va închide pre minte în trupul lui, cum poate să păzească înlăuntru întru sineși pre acela carele este unit cu trupul, și urmează după a lui firească însușire întru toată reînnoirea trupului? Iar cea dinafară și hotărăta formă a materiei trupului, nu poate să priimească frința minții, în câtă vreme mintea viețuește înlăuntru întru această materie a trupului, cu un fel de viețuire, care este potrivită cu împreunarea lor. Vezi frate, că nu numai cu chip Duhovnicec, ci și omeneste de vom cerceta lucrurile, se arată cum că este multă mare nevoie să punem și să păzim pre mintea noastră înlăuntru, și câți poftesc să se facă stăpânitorii lor și vrednici a se numi Monahi duple omul cel dinlăuntru?

Aceasta adecă a-î sfătuî pre cei noi începători a privi înlăuntru lor și cu răsufierea să bage pre minte întru sineși, nu este rău. Fiindcă acela care nu poate să privească încă și să ia aminte de sineși înlăuntru, nici un om înțelept nu are să-l oprească niciodată, spre a meșteșugi feluri de chipuri de a-și aduna mintea lui întru sineși. Fiindcă la acei ce nu de mult au început nevoințele, mintea lor întrucât încă și-o adună întru sineși, se întâmplă des a se despărți și a se răspândi, așa că este de nevoie ca des a o aduce iarăși întru sineși, fiindcă fuge fără cu totul de a cunoaște aceștia, ca niște neiscușiți ce sunt. Pentru că firește mintea este cel mai grabnic și cel mai nelesnicios de a se vedea de cât toate celelalte lucruri, de aceia sfătuesc și îndeamnă oarecare pre cei noi începători să ia aminte la răsufiere, care des se revarsă afară și iarăși vine înlăuntru, și să o țâie puțin pre aceasta, ca printr-înșă să stăpânească pre minte să nu să răspândească, până când cu ajutorul lui Dumnezeu va spori întru cele mai bune și va săvârși acest lucru, păzând pre mintea lor întru sineși curată de cele din afară lucruri ale lumii, și vor putea cu scumpătate a uni pre cele două întru una nedespărțite (răsufierea cu mintea). Iar acest lucru poate cineva să-l vază firește că se face de sineși, când omul cugetător ia aminte de sineși înlăuntru lui în vremea când are vreo mare așintire și se află în nevoință mare când răsufierea se face încet încet și liniștită. Iar aceasta se întâmplă încă mai mult la cei ce să liniștesc și cu trupul și cu cugetul; fiindcă aceștia deoarece au Duhovnicească îndeletnicire și părăsesc precât este cu puțință orice trupesc lucru, care face pre minte să umble și să se întindă la multe și felurite cunoștințe a sufleteștilor puteri, și încă stăpânesc și pre simțiri și prost toată mișcarea trupului care este în stăpânirea noastră. Iar câte mișcări nu sunt nicidecum în stăpânirea noastră, duple cum cu de-amăruntul și răsufierea, acestora le hotărâm pre cea după putere. Iar acestea le cei ce au sporit în liniște le urmează fără de nici o osteneală și multă grijă; fiindcă când sufletul va intra cu totul întru sineși, atuncea toate acestea vin de la sineși: iar la cei noi începători, nici una dintru acestea care am zis, nu se face fără osteneală.

Așadar după cum dragoste îi urmează răbdarea, spre a suferi cineva, „fiindcă dragostea toate le suferă“ (1 Cor. 13. 7)⁹⁷, însă noi le învățăm acestea din scripturi, ca cu sila să săvârșim răbdarea, ca prin aceasta să ajungem la dragoste. Așa se întâmplă și aici: și ce e de nevoie să zicem mai multe pentru acestea? Fiindcă toți câți au iscus la aceste lucruri, răd de aceia cari nu sunt iscusii și grăesc împotriva și scriu împotriva. Fiindcă la aceste lucruri nu încap cuvinte, cu ostenele, și dascăl le este iscusința, care se dobândește cu osteneală. Și când va dobândi cineva iscus la aceste lucruri, atuncea își vede folosul lui și se întoarce de cuvintele oamenilor celor ce iubesc a se pricini și slăvitori în deșert, care nu dă nici un folos. Fiindcă și, după cum zice oarecine din cei mari la aceste căutări, cum că după călcarea lui Adam, firește omul cel dinlăuntru se face asemenea cu chipurile cele dinafară, și cum nu va ajuta mult pe acela care să silește a-și aduna mintea lui întru sineși, de a nu se mișca la cea dreaptă mișcare a înșălăciunei, ci la cea neînșălată rotundă mișcare a minții? Ci ochii lui iarăși nu și-i întoarce încoace și încolo, ci ca pre o întărire și-i ațintește la pieptul lui, sau la buric. (Adecă privirea cea dinafară, fiindcă cea dinlăuntru alt drum are). Fiindcă cu acest chip al trupului, se întoarce ca într-un ocol pre sineși, pre cât e cu puțință, întocmai cu mișcarea cea rotundă pre care o căutăm, aduce înlăuntru inimei lui pre puterea minții, care se varsă afară când vedem. Și dacă puterea gânditei heară – a Satani – este la buricul pântecelui, și fiindcă legea păcatului acolo își are stăpânirea ei și dă hrană bălaorului, pentru ce să nu punem și acolo prin rugăciune cu întindere adecă pre legea minții noastre, care să luptă împotriva legii păcatului? Nu cumva Duhul cel viclean, care s-a depărtat prin mijlocirea Sfântului Botez, se va întoarce și va pune scaunul lui înlăuntru nostru cu alte încă? Duhuri mai viclene, și atuncea se face cele mai de pre urmă ale noastre mai rele decât cele dintâi“ (Luca 11. 26)⁹⁸.

Ia-ți aminte de sineși, zice Moisi (2 Lege 15. 9)⁹⁹, adecă la însuși totul tău, la toate mișcărilor tale, nu la unele numai, iar la altele nu. Cu ce mijlocire să luăm aminte? Întru adevăr cu mintea, fiindcă cu nici un alt mijloc poți să iași aminte de sineși. Aceasta dar luare aminte și păzire să o ai și la sufletul tău și la trupul tău, fiindcă cu aceasta te vei izbăvi lesne și de cele trupesti și de cele sufletești rele patimi. Așadar stai înainte-ți întru sineși, stai ca un cercetător asupra ta, privește-te pre sineși ca pre un neputincios, iar mai ales cercetează-te pre sineși totdeauna, caută și priveghează-te pre sineși, fiindcă numai așa vei putea supune pre trup sufletului, ca pre un cal obosit care cu greu să supune, și așa făcând, nu are să se arate niciodată în inima ta nici un gând ascuns. „Iar dacă vreun Duh viclean al celui ce stăpânește – adecă vreun Duh rău și pătimaș gând –, se va scula asupra ta, nu-î da loc“, zice Eclisiastul (10. 4)¹⁰⁰, adecă nici o parte a sufletului tău și nici un mădular al trupului tău să-l lași nepăzit. Fiindcă numai cu așa chip ai să te faci mai presus de duhurile cele ce te luptă la cele de jos părți, și ai să stai de față înaintea lui Dumnezeu, carele cearcă inimele și rărunchii, necercetat și cu îndrăzneală, fiindcă tu singur pre sineși te-ai cercetat mai înainte cu luarea aminte de sineși. Fiindcă Apostolul Pavel zice „De ne-am fi judecat pre înșine, nu ne-am fi osândit“ (1 Cor. 11. 31)¹⁰¹.

⁹⁷ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 7: „Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă”.

⁹⁸ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 11, 26: „Atunci merge și ia cu el alte șapte duhuri mai rele decât el și, intrând, locuiește acolo; și se fac cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi”.

⁹⁹ *Deuteronomul*, 15, 9: „Păzește-te să nu intre în inima ta gândul nelegiuit și să zici: Se apropie anul al șaptelea, anul iertării; și să nu se facă din pricina aceasta ochiul tău nemilostiv față de fratele tău cel sărac și să-l treci cu vederea; că acela va striga împotriva ta către Domnul și va fi asupra ta păcat mare”.

¹⁰⁰ *Eclisiastul*, 10, 4: „Dacă mânia stăpânitorului se ridică împotriva ta, nu te clinti din locul tău, căci firea domoală înlătură mari neajunsuri”.

¹⁰¹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 31: „Căci de ne-am fi judecat noi înșine, nu am mai fi judecați”.

Iar când și tu vei pătimi firește acea patimă a lui David, ai să zici și tu însuși către Dumnezeu: „Întunerecul nu se va întuneca de la Tine, și noaptea ca ziua se va lumina întru mine că Tu ai zidit rărunchii mei“ (Ps. 138. 11)¹⁰²; adică, nu numai cea poftitoare a sufletului meu zice, toată o ai făcut a ta Doamne, ci și orice trupească poftă care era întru mine, după ce s-a întors în suflet (mintea) și prin mijlocirea aceea s-au suit la Tine și să spânzură de Tine și este lipită de Tine. Că precum la aceia care sunt predați la cele simțite și trupești stricătioase dulceți, cea poftitoare se întoarce cu totul tot în trup și pentru aceea se face cu totul trup, și Duhul lui Dumnezeu nu poate încă să rămâie acolo într-înșii: așa și cea care-și înalță mintea lor sus la Dumnezeu, iară sufletul se atarnă de Dumnezeescul Dor, și trupul lor se preface și dimpreună cu mintea și sufletul se înalță la Dumnezeu și dobândește pre Dumnezeasca împărtășire: și se face și primește moștenire și sălășluire a lui Dumnezeu, fără de a mai avea înlăuntrul loruși vrajba cea către Dumnezeu, ci și nici pofteste mai mult contra Duhului. Decă care este potrivitul loc al duhului iubitorului de trup, care să rădică asupra noastră de la cele de jos? Nu este oare acest trup care și Apostolul Pavel zice „întru care nu se află nici o bunătate, mai înainte de a să sălășlui înlăuntrul lui legea vieții?“ (Rom. 7. 18)¹⁰³. Așadar pre acest trup este prea mare nevoie să nu-l lăsăm niciodată fără de luarea aminte. Fiindcă cum vom putea a-l supune? Și cum vom putea împedeca pre Duhul cel viclean de a nu intra în el, de-l vom lăsa necercetat fără de luarea aminte? Și mai ales acela care nu cunoaște încă Duhovnicește, să vie și să lupte Duhurile cele viclene, de nu vom obicinui pre înșine ca și cu cele din afară chipuri să luăm aminte întru înșine? Și ce zic pre cei noi începători, întrucât și din ce-î desăvârșit sunt oarecari care au uneltit aceste chipuri întru rugăciune și îndată i-au ascultat Dumnezeu, nu numai după Hristos ci și înainte de a vei Hristos. Fiindcă și acesta care era desăvârșit a vedea pre Dumnezeu, – Ilie –, după ce s-au plecat capul lui între genunchi și cu mare osteneală s-au adunat mintea lui întru sineși și întru Dumnezeu, cu chipul acesta au deslegat neplecarea, care au ținut atâtea ani (3 Împ. 18. 42)¹⁰⁴.

Acestea dar frate, de la carele auzi acestea, după cum îmi spui, mi se pare că pătimesc patima Fariseilor; Pentru aceea și pre cea dinlăuntru a păharului, adică pre inima lor, nu voesc a o cerceta și a o curăți. Și întrucât nu urmează predaniile Dumnezeescilor Părinți, caută să fie înainte stătători la alții, ca oareșcare noi dascăli puitori de lege. Iar chipul acela al rugăciunei vameșului, carele este mai îndreptat de la Hristos aceștia nu-l voesc, ci încă și pre alții îi sfătuiesc când să roagă (să nu facă așa). Fiindcă după cum zice Domnul în Evanghelie „acest Vameș nu voia nici ochii lui să-și rădice la cer“ (Luca 18. 10–14)¹⁰⁵. Iar acestuia urmează, câți la rugăciune își au ochii lor întorși spre sine. Însă aceștia arătat îi critică mincișos și-î clevetesc și-î numesc: „buric însuflețit“. Decă adică cine dintre ai noștri au zis vreodată cum că sufletul este deasupra la buric? Și afară de aceasta, care s-au arătat pe față mai ales, că ne clevetesc și ne hulesc, ci s-au făcut arătat cum că numai voesc ca să-î laude, iar nu ca să-î îndrepteze cele greșite; Și cum că scriu, nu spre cinstea liniștei și al adevărului,

¹⁰² *Psalmi*, 138, 11: “Și am zis: «Poate întunericul mă va acoperi și se va face noapte lumina dimprejurul meu»”.

¹⁰³ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 18: “Fiindcă știu că nu locuiește în mine, adică în trupul meu, ce este bun. Căci a voi se află în mine, dar a face binele nu aflu”.

¹⁰⁴ *Cartea a treia a Regilor*, 18, 42: “Și a plecat Ahab să mănânce și să bea; iar Ilie s-a suit în vârful Carmelului și s-a aplecat la pământ până a atins genunchii cu fața sa”.

¹⁰⁵ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 18, 10-14:

“10. Doi oameni s-au suit la templu, ca să se roage: unul fariseu și celălalt vameș.

11. Fariseul, stând, așa se ruga în sine: Dumnezeuule, îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepti, adulteri, sau ca acest vameș.

12. Postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuială din toate câte câștig.

13. Iar vameșul, departe stând, nu voia nici ochii să-și ridice către cer, ci-și bătea pieptul, zicând: Dumnezeuule, fii milostiv mie, păcătosului.

14. Zic vouă că acesta s-a coborât mai îndreptat la casa sa, decât acela. Fiindcă oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înalța”.

ci din slava deșartă, nici ca să aducă pre liniștitori la trezvire, ci din contra ca să-î facă să-și părăsească trezvirea. Acest lucru al trezvirii cu orice chip să silesc a-l defăima, atât cât și pre cei ce cu osârdie să silesc la aceasta. Acești oameni cu lesnire va numi – pântece însuflețit – și pe Proorocul David, că zice „Legea lui Dumnezeu este în mijlocul pântecelui meu” (Ps. 39. 11)¹⁰⁶, și pre Isaia care zice către Dumnezeu, că „pântecel meu va striga ca o cobză și cele dinlăuntru ca un zid de aramă” (16. 11)¹⁰⁷. Și cuprinzător pre toți va cleveți, câți cu semne trupești pun de față (închipuesc) pre cele gânditoare și Dumnezești și Duhovnicești. Însă pre aceia adecă nu pot de fel a-î vătăma, ci mai ales din contra îi va folosi și-î va pregăti a se face vrednici fericiirelor și să li se adaoge cununii mai multe în ceruri. Aceștia adecă și de la Sfințitele pridvoare vor rămânea afară (adecă nu se va învrednici să vază Duhovniceasca privire), fără de a putea rădica ochii lor să vază nici încă umbra adevărului. Și mare temere, nu cumva se vor osândi și vecinic, fiindcă nu numai se despărțesc pre sineși de la Sfinți, ci și scriu contra lor.

Întru adevăr, cunoști viața Sfântului Simeon Noului Teolog, care este toată mai ales o minune și cu mari minuni proslăvindu-se de la Dumnezeu. Ale acestuia scrieri de le va numi cineva: „scrieri ale vieții”, nu va minți. De asemenea cunoști și pre Cuviosul acela Nichifor, carele mulți ani a făcut în pustnicie și în liniște, și mai pe urmă s-a sălășluit întru cele mai adânci pustii ale Sfântului Munte, și s-a stăruit a alege de la toate învățăturile Părinților, trezvitoarea lucrare, pre care ne-au și predat-o. Aceștia dar pre învățatura aceasta, pre care o zic cum că oarecare o luptă, învață arătat pre toți câți voesc a-î primi. Și ce zic pre Sfinții cei vechi? Noi cunoaștem bărbați cari mai înainte cu puțin au murit, mărturisii și arătați cu puterea Sfântului Duh, care toate acestea ni le-au predat cu gura lor. Aceștia și pre Sfântul Simeon Noul Teolog înaintea noastră ni l-au propovăduit, ca pre unul ce cu lucrul a Teologhisit, și asigurat privitor al adevărului tainelor lui Dumnezeu. Și mai auzi și pre acela cu lucrul și cu numele „Teolipt” (insuflat de Dumnezeu) Mitropolitul Filadelfiei, carele a luminat toată lumea din scaunul acesta, ca dintr-un sfeșnic. Și pre Marele acela Atanasie, carele mulți ani a împodobit Patriarhicescul scaun al Țarigradului, ale căruia moaște Dumnezeu le-au cinstit. ((carele a pustnicit pe moșia Mănăstirei Ivirului la aluniș, unde se află și locaș pe numele lui)). Pre Nil acela Italianul, carele era râvnitor Marelui Nil Sinait. Pre Seliotul și pre Ilie, cari nu erau mai de jos și mai mici decât aceia. Pre Gavriil și Atanasie, cari s-au învrednicit și de Darul Prorociei. Pre aceștia întru adevăr să-î ascuți și pre alți mulți cari erau într-o vreme cu aceștia, ori că cu puțin mai înainte de aceștia au viețuit; aceștia toți laudă și sfătuesc pre câți voesc să păzască această predanie, pre care cei noi dascăli ai liniștei, fără de a cerca nici umbra liniștei, stăruesc să o defaime, și învață cele protivnice aceștii liniști, fără nici un folos ai ascultătorilor lor; Oamenii care nici un lucru nu sfătuesc din iscus, ci din pizmă și obicinuiți întru grăirea împrotivă.

Noi însă cu oareșicare din Sfinții aceia am grăit și Dascăli pre ei i-am numit. Și cum dar să-î defăimăm pre ei, cari și cu iscusul și din Darul Sfântului Duh le-au învățat? Și să credem la oameni cari dintr-o mândrie și grăire împrotivă sporesc în lucrul învățătorei? Nici odată nu va fi aceasta, nicidecum. Ci în sfârșit, tu fugi de aceștia, cu cugetarea și cu cunoștința grăind întru sineți cu David: „Bine cuvintează suflete al meu pre Domnul și toate cele dinlăuntru meu, Numele cel Sfânt al Lui”, și să te ai pre sineți înaintea Părinților fiu al ascultării, și să ascuți cu ce chip ne sfătuesc ca să întorcem mintea noastră întru înșine și acolo a o ținea.

AMIN. AMIN. AMIN.

¹⁰⁶ Psalmii, 39, 11: “În capul cărții este scris despre mine. Ca să fac voia Ta, Dumnezeul meu, am voit și legea Ta înlăuntru inimii mele”.

¹⁰⁷ Isaia, 16, 11: “Pentru aceasta lăuntru meu se zbuciumă pentru Moab ca o harfă și inima mea pentru Chir-Hares”.

*Ale aceluiași Sfânt Grigorie Palama:
„Pentru Rugăciune și curățania inimii”: 3 Capete*

121; **1. FIINDCĂ DUMNEZEIREA** este însuși bunătatea și chiar într-un adevăr mila și adâncul bunătății, iar mai vârtos și cuprinzător al însuși acestui adânc, fiindcă este mai presus de fiecare nume al lucrurilor, care se numește și să cugetă: poate decî fiecare a dobândi milă numai cu împreunarea aceștei Dumnezeiri. Și se împreună fiecare cu Aceasta, pre cât este cu puțință, după ce se va uni cu asemenea Dumnezeestii bunătăți, cu cererea rugăciunii și împreunarea, care decurge prin rugăciunea cea către Dumnezeu; Ci adecă împreunarea prin mijlocirea faptei bune, prin asemănarea cea firească, care face pre cel îmbunătățit a fi vrednic de a priimi pre Dumnezeire, nu însă și a-l uni, ci puterea însă a rugăciunii sfîntit o lucrează pre aceasta și face desăvârșit înălțarea și unirea omului cu Dumnezeirea: Fiindcă aceasta este o legătură care unește zidirele cele cuvântătoare cu Dumnezeu Ziditorul; când adecă cu adevărat cele ale rugăciunii se va face mai presus de patimi și de cugete, prin rugăciunea umilinței; Fiindcă cu pătimașă minte a se împreuna cu Dumnezeu, este cu neputință. Așadar mintea întrucât este pătimașă rugându-se, nu dobândește nici milă. Iar cu cât cineva se va lepăda de gânduri, încă pre atâta va dobândi și pre plâns; Iar deopotrivă cu plânsul ce-l are, pre atâta se împărtașește și de mângăerea milei. Iar după ce va face multă vreme la aceasta cu smerenie, atunci și pre toată partea cea pătimitoare a sufletului o preface.

2. Când unimea minții se va face întreită și va rămânea unime, atuncea se împreună cu unimea Dumnezeestii Treimi, și închide orice fel de înșălăciune și se face mai presus de trup și de lume și de țiitorul lumii. Și într-un acest chip după ce va fugi desăvârșit de ținerea lor, este mai mult într-un sineși și într-un Dumnezeu, și priimește Duhovnicești bucurii, care izvorăște din lăuntru, întrucât se află într-un această stare Dumnezească. Se face dar unimea minții întreită, rămâind iarăși îndată unime, cu întoarcerea spre sineși și prin întoarcerea către sineși să suie către Dumnezeu. Iar întoarcerea minții către sineși este păzitoare a luiși. Iar înălțarea lui către Dumnezeu, își face începutul adecă prin rugăciune. Iar rugăciunea deasă și neîncetată, întrucât mai mult se întinde este și mai ostencioasă. Iar de va rămânea (răbda) cineva până la sfârșit într-un această stare a minții și într-un înălțarea lui către Dumnezeu, cu mare silă, și va stăpâni tare pornirea cugetului, atuncea gânditor se aseamănă cu Dumnezeu și dobândește bunătățile cele negrăite, și gustă veacul ce va să fie, și cu simțire gândită cunoaște cum că bun este Domnul, precum și Psalmistul zice: „Gustați și vedeți că bun este Domnul” (Ps. 33.8) ¹⁰⁸. Așadar a afla îndatăși mintea în treimea ei întrucât însuși este singură unime, păzând și păzându-se și rugându-se într-un ținere, aceasta poate nu este prea nelesnicioasă; iar de a aștepta cineva într-un această stare într-un multă vreme, care naște pre cele negrăite. aceasta este prea mult cu nelesnire. Pentru că orice altă osteneală a faptei bune orișicare ar fi, este mică și lesnicioasă asemănându-se pre lângă aceasta. Pentru aceasta și mulți neputând

¹⁰⁸ Psalmii, 33, 8: “Gustați și vedeți că bun este Domnul; fericit bărbatul care nădăjduiește în El”.

suferi strâmtorarea faptei bune a rugăciunii, nu dobândesc darurile ei cele mari; însă aceia care rabdă strâmtorarea ei, mai mari ajutorire le-o rădică și-î păzește ca cu mulțămire (dulceață) să înainteze la cele dinainte, și mai lesnicioasă face nelesnirea lucrării în drum și ca cum am zice, după ce va priimi în sineși o Îngerească îndămânare, le împuternicează firea lor a se apropia la cele mai presus de fire, dupre cea zisă de Prorocul: că câți au răbdare, se va întraripa și va schimba putere.

3. Minte să zice și lucrarea minții care unește gândurile cu înțelegerile. Minte este și puterea care lucrează acestea, care să numește și inimă după Scriptură; Și dintre care cea mai stăpânitoare din puterile care-s întru noi, cuvântarea este în sufletul nostru. Așadar în gânduri lucrarea minții la aceia este care s-au afierosit pre sineși la rugăciune și mai ales la rugăciunea minții, curățând și întocmind cu lesnirea ei (pre suflet). Iară puterea care naște aceasta, nu poate să curățască, de nu se va curăți de toate celelalte puteri ale sufletului. Pentru că cu adevărat este un lucru sufletul cu multe puteri. Așadar să întină tot, de se va întâmpla vreo răutate la vreo sufletească putere, și să împărtășască toate celelalte puteri prin unimea sufletului. Dar deoarece fiecare putere deosebit își are pre lucrare, este cu puțință în puțină vreme cu mare purtare de grijă a se curăți una dintru acestea; însă nu și puterea (aceia) pentru aceasta va fi curată, fiindcă e împreună cu celelalte, și mai ales este necurată decât curată. Pentru aceia acela care prin purtare de grijă a rugăciunii, a curățit și lucrarea minții și s-au luminat puțin, orî cu lumina minții sau cu luminare înțeleghătoare, dacă adecă pentru aceasta se va socoti pre sineși curățit, se înșală amăgindu-se pre sineși, și prin înălțare deschide poartă mare acelora care uneltesc totdeauna a-l amăgi pre el. Iar de va cunoaște necurăția inimei lui și nu se va mândri pentru puțina aceia curățire, având întru ajutor pre curățania aceasta, vede mai curat pre necurăția celorlalte puteri ale sufletului lui, și cu acest chip înaintează în smerenie și adaugă mai mult la plâns, și află îndămânatece lecuii pentru fiecare putere a sufletului: cu lucrarea, cea lucrătoare, iar cunoștința, cu cea cunosătoare, iar cu rugăciunea pre partea cea privitoare o curățăște, și prin mijlocirea lor ajunge la desăvârșita și adevărata și pentru totdeauna curățire a inimei și a minții, pre care niciodată nu avea să o săvârșască cineva, fără numai cu desăvârșita lucrare și cu neincetată obicinuiță a privirei și cu rugăciunea minții.

150 capete

Firești, Teologhicești, năravnice și practice

Ale acestui Sfânt Grigorie Palama Arhiepiscopul Tesalonicului

1. **PRE ÎNCEPUTUL** lumii, și firea învață și istoriile adeverează și aflările meșteșugurilor și punerile de legi și întrebuițarea cetăților, arătat ne pune înainte. Pentru că pre toți aflătorii meșteșugurilor și pre puitorii de legi și câți din început metaherisesc cetățile, îi cunoaștem; încă întru adevăr cunoaștem și pre toți câți din început au scris pentru orice. Și nici unul dintru dânșii nu-î vedem să întrecă timpul și cele pentru facerea lumii pre care le-au istorisit Moisi. Și acest Moisi care au prescris începutul facerii lumii cu atâtea lucruri multe și cuvinte prea covârșitoare, ne pune înainte fără de împotrivă grăire, spre încredințarea adevărului lui, întrucât pre tot neamul omenesc l-au făcut să crează desăvârșit și l-au plecat să batjocorească pre oricare învăța împotrivă. Fiindcă și firea lumii aceștia totdeauna înfășoșază pre întâiul început al ei; fiindcă orice lucru are nevoie de nouă reînnoire și fără de aceasta nicădecum nu poate a sta, care nu au fost dintru alta prin care staă lucrurile (firei).

2. Că, nu numai început, ci și sfârșit va avea lumea, adecă și firea ei ne arată, cum că în oarecare chip din parte are să se sfârșască, însă cu adevărire și fără împotrivă grăire, credința noastră pune înainte și pre ale altor Sfinți Bărbați proorocii, iar propoveditor mai ales pre singur Hristos cel preste toate Dumnezeu: pre care nevoie este nu numai cei bine credincioși a le crede, ci și însuși cei necredincioși a le crede ca pre niște adevărate. Și cuprinzător în toate ale lor câte au profetisat, îi vedem pre ei că au grăit adevărul. Este dar cu puțință de la Aceștia a ne învăța, cum că toată lumea nu are să vie desăvârșit întru a nu fi, ci precum și trupurile noastre are să se prefacă, așa și ea după ce se va deslega, se va preface spre mai Duhovnicească, prin puterea Dumnezeescului Duh, ca să fie deopotrivă și de un chip cu noi.

3. Iar Înțelepții Elinilor zic, cum că Cerul să întoarcă cu firea sufletului celui lumesc, și aceasta zic ei cum că învață drept și cu cuvânt. Care drept învață? Și ce cuvânt? Fiindcă dacă cerul se întoarcă nu întru a lui fire, ci în firea cea lumească, pre care o numește suflet, iar dacă lumescul suflet este al toatei lumii, cum nu se întoarcă și pământul și apa și aerul? Deși după aceștia sufletul cel lumesc este de-a pururea mișcător. Ci precum pământul dupre a lui fire stă și apa, când ia decă întoarcerea cea de jos? Întru acest chip și cerul întru a lui fire totdeauna să mișcă și mișcându-se încunjură, fiind locul cel de sus. Și ce oare este și lumescul suflet întru a lui fire care mișcă cerul? Oare-î cuvântător? Așadar va fi de sineși stăpânitor și nu va mișca totdeauna cu aceleași mișcări pre cerescul trup. Pentru că cele de sineși stăpânitoare felurit să mișcă (după cum vrea). Decă, și ce urmare vedem la cuvântătorul suflet întru această sferă de jos, la pământ zic iarăși, ori la cele mai de aproape cu el, adecă la apă și la aer, și încă la însuși focul? Pentru că și al acestora va fi lumescul suflet. Cum dar iarăși unele sunt însuflețite, iar altele neînsuflețite? Și aceasta dupre cum zic ei; însă acestea nu toate care sunt, ci numai acestea, adecă petrele, metalurile, pământul, aerul, apa și focul.

Fiindcă și focul, dupre cum zic ei, să mișcă întru a lui fire, iar nu întru al sufletului. Așadar dacă este de obște sufletul, cum numai cerul să mișcă cu puterea acestuia, și nu și întru a lui fire? Ci dacă sufletul, dupre cuvântul lor, mișcă trupul cel ceresc, și nu este cuvântător, cum aceasta? Căci chear dupre dânșii aceasta (cuvântarea) este izvor al sufletelor noastre. Iar dacă nu-î cuvântător, atunci simțitor, orî firese va fi; Ci nici una dintre acestea nu vedem că mișcă trupul fără de organe: Iar parte de organe nu vedem nici una, atât la pământ, cât și la cer, precum nici la alte oarecare din stihii care se află întru ele, fiindcă fiecă organ se mișcă din felurite firî. Nici una din stihii dar este simplă fire, iar mai ales cerul. Așadar sufletul este lucrarea organelor trupesti, al căruia putere este viața; Iar cerul carele nu are nici un mădular, sau parte organizatoare, nici poate a trăi: cum dar este cu puțință cu totul a trăi și a avea suflet, acela care nu are putere viețuitoare? Iară cei ce să rătăcesc cu cugetele lor, din neînțelegerea inimei, au plămuit cu nălucirea lor suflet, carele nici este, nici au fost, nici are să fie, și mai ales adecă al întregii lumii cei simțite a fi ziditor și purtător de grijă și ocârmuitor. Iară al sufletelor noastre și mai ales al tuturor (sufletelor) o au zis oarecum rădăcină și izvor, și cum că acesta are naștere din minte, care oarecum nu este acea minte, zic ei, ci cum că este altul dupre fire, afară de cel cu firea nemărginit Dumnezeu. Și unele ca acestea dogmatisească aceștia, care se nălucesc pre sineși cum că sunt desăvârșit întru înțălepciune și în Teologie, care nu-s mai de jos decât aceea care fac Dumnezeii pre hearele cele sălbatece și pietrile, iar mai ales și mai răi, dupre cinstire. Pentru că hearele cele sălbatece, aurul, potirele și pământul este oareșce, deși sunt cele mai de pre urmă din zidiri; însă lumescul suflet și purtătorul de stele, nici se află și nici nu este desăvârșit nici întru o parte, ci este numai o nălucire a minții cei rătăcite.

4. Fiindcă zic ei, că e de nevoie a se mișca cerescul trup, însă nu se află mai încolo alt loc unde să înainteze, să reîntoarce către sineși, și drumul lui este o înconjurare. Bravo! Și dacă mai avea încă loc, se putea a se rădica mai sus, precum cu adevărat și focul, și mai mult decât focul, de vreme ce și este mai ușor cu firea decât focul. Așadar această mișcare nu este a fireștilor suflete, ci al firelor celor ușoare. Prin urmăre dacă călătoria cerului este împrejur întru a lui fire, și nu întru firea sufletului, nu se întoarce dar în firea sufletului, ci întru a lui fire, așa că nu are suflet. Decî nici se află suflet ceresc sau lumesc; Ci numai cuvântătorul suflet se află, adecă cel omenesc: Nu ceresc, ci mai presus de cer, nici în vreun loc ci, în însuși firea lui, deoarece ca cela ce întru adevăr se află înțălegătoare ființă.

5. De asemenea dar nu are cerescul trup (adecă fire) nici de a înainta, orî a se întinde către cele mai de sus. Nu că nu-î loc mai încolo, fiindcă și sfera eterului care-î mai jos de el și se cuprinde în sine, nu înaintează mai sus, nu că nu care loc unde să înainteze, fiindcă se revarsă întru însuși lățimea cerului, și nu se întinde mai sus de aceasta. Acest trup ceresc este mai ușor decât această sferă, pentru aceasta și este mai sus decât ea cu a lui fire. Așadar nu că nu are loc cerul mai sus de el, de nu înaintează mai sus, ci pentru că nici un trup decât acesta nu este mai supțire și mai ușor.

6. Nici un trup nu este mai înalt decât trupul cel ceresc. Ci nu că apropierea acestuia nu este priimitoare a altui trup de mai sus, ci pentru că fiecă trup îl cuprinde întru sineși cerul. Și nici un alt trup nu este mai încolo și nici este cu puțință să treacă, dupre cum cu de-amăruntul noi cei bine cinstitori credem, nici este priimit locul acela care-î mai presus de ceruri. Fiindcă Dumnezeu carele umple toate și carele se întinde și mai încolo de ceruri întru nemăgînire, era și mai înainte de lume, dupre cum și acuma umple toate locurile cele din lume, și nici un loc nu-L strâmtorează, precum se face întru acest trup. Așadar nici afară de ceruri se va afla vreo împedecare a nu se afla loc, dupre cum cel mai presus, orî cel ce să află în lume spre a fi trup înlăuntru întru acesta.

7. Cum dar, dacă nu este nici o împedecare, de ce nu înaintează spre cele de sus mișcarea cerescului trup, ci să întoarce înapoi întru sineși și să mișcă împrejur? Pentru că cu adevărat, de vreme ce este mai sus decât orice trup, ca un mai supțire decât toate trupurile cuprinzător, decât tot

trupul este mai sus și mai mișcător. Pentru că după cum tina (materia) este mai grea și mai deasă și mai de jos, așa și cele ușoare sunt mai sus și mai mișcătoare. Și fiindcă este firește a se mișca un trup care încunjură în sus firește, iar acela carele încunjură întru acest chip, a se despărți pentru firea lui de câte încunjură este cu neputință; Încunjurătoarele dar trupuri întru care încunjură cerescul trup, de nevoie aleargă împrejurul lor neîncetat, nu cu fire sufletească, ci cu închipuire de trup și a lui fire: fiindcă și loc după loc schimbă din parte. Iar mișcarea cu totul tot se deosebește a trupurilor, precum cu de-amăruntul și protivnică stare au împotivnicile trupuri care nu să rătăcesc.

8. Și poate cineva să privească și la părțile cele dimprejurul nostru, adecă vânturile, întru care firește încunjură, fără a se despărți de ele, întrucât se mișcă împrejurul lor. Iar mai sus de fel nu se suie, nu că nu se află loc, ci pentru că părțile cele mai de sus despărțite sunt mai ușoare și rămân în locurile întru care încunjură, de vreme ce cu adevărat firește sunt mai ușoare decât acestea; Însă să mișcă și acestea împrejurul lor, nu cu fire sufletească, ci cu a lor fire. Pentru aceasta și cel întru toate înțelept – Solomon –, vrând să arate, precum socotesc, pre măsurateca aceasta asemănare, cu numele vânturilor au numit pre cerescul trup, când scria pentru acestea: „Împrejur încunjurând esă duhul și întru înconjurarea lui se întoarce duhul (vântul)” (Eclis. 1.6)¹⁰⁹. Se despart dar de la părțile cele mai de sus firea vânturilor celor dimprejurul nostru și de prea grabnica mișcare a acestora, atâta, cu cât sunt mai ușoare decât acelea.

9. Două brăuri (zone) ale pământului sunt vizavi și locuite, după cum zic înțelepții Elinilor; Și fieștecare dintre aceste două se despărțeste iarăși în două și care se locuesc, și întru acest chip se fac patru. Pentru aceasta se întăresc cum că se află pre pământ patru feluri de oameni, care nu pot să treacă unii la alții, pentru că, după cum zic ei, sunt aceea care locuesc dedesupt, care sunt în coasta Oceanului, cari se despărțesc de noi prin cea arzătoare zonă a pământului. Cu împotivă stare locuesc, după cum ei cugetă, aceea care sunt supt brăul acesta, precum cu de-amăruntul se întâmplă și la noi, câți avem asemenea chip către noi: Dintru care unii adecă le zic, cu împotivă stare, iar alții împotivă picioarelor, iar alții cu împotivă întoarcere către noi. Pentru că nu s-au învățat ei cum că afară de a zecea parte a pământului, ceialtă mai ales se acopere de apă.

10. Poate cineva să cunoască, cum că afară de locul pământului carele locuim, nici o altă parte a pământului nu este locuită, fiindcă e înconjurată de adânc. Iar când vom socoti cum că cele patru stihii din care se alcătuiește lumea, sunt de o putere după cătățime, nu încă și după greutate, fiindcă una este mai rară, iar alta mai deasă, însă fiecare după măsura rărimii ei are și volumul carele-l stăpânește în glob mai mult decât ceialaltă parte. Precum cugetă și Aristotel, fiindcă zice: cinci sunt stihiele care sunt înlăuntru în cele cinci încăperi ale sferii, și să cuprinde totdeauna cea mai mică în cea mai mare, adecă: pământul în apă, iar apa în aer, iar aerul în foc, iară focul în eter; și aceasta este lumea.

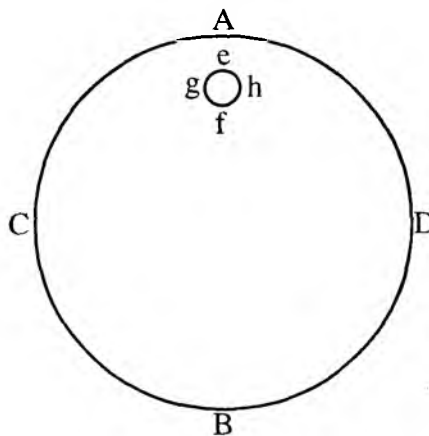
11. Eter adecă întru adevăr se arată că are înmulțită cătățimea de foc, care să și numește ațâțare; Iară focul are mai mult volum decât sfera aerului; și aerul iarăși decât apă, și apa decât pământul, carele fiindcă este cu mult mai închegat și mai des, este și mai mic volumul lui între celelalte stihii care sunt supt cer. Așadar fiindcă sfera apei are mai multă cătățime decât cea a pământului, de ar fi înconjurată toată sfera pământului, ca împrejurul unui punct (centru) și aceste două sferi, a apei zic și a pământului i s-ar retrage vreo parte, atunci ar lăsa apa să întrebuinteze vietuitoarele pământul. Și fiindcă nu încunjură toată fața pământului, se află pământul întru carele locuim descoperit de apă, și deci afară de cel hotărât centru să mișcă sfera apei de nevoie. Se cuvine dar a ne învăța, câtă oare este afară de centru și unde îi este centrul ei? Oare mai sus de noi, ori mai jos? Însă a fi mai sus, este cu totul cu neputință, pentru că dedesuptul nostru vedem că este

¹⁰⁹ *Ecclesiastul*, 1, 6: “Vântul suflă către miazăzi, vântul se întoarce către miazănoapte și, făcând roate-roate, el trece neîncetat prin cercurile sale”.

arătarea apei. Așadar mai jos de către noi și decât însuși centru pământului se află centru sferii apei. Lipsește dar a ne învăța câtă depărtare are centrul aceștia de centrul pământului.

12. Poate cineva a cunoaște prin închipuire câtăimeea câtă să depărtează centrul pământului de cel a sferii apei, când va socoti, cum că cu arătarea pământestei sferi, care este aceea locuită de noi, se aseamănă aproape cu aceasta care o vedem noi și supt noi, precum e vatra pământului pre care noi o călcăm, asemenea fiind și arătarea apei. Decî este adecă partea pământului unde locuim noi a zecea parte și mai mult de cea nelocuită. Decî fiindcă cinci brăuri (zone) are pământul, și de abea o jumătate dintre acestea cinci brăuri este locuită de noi, așadar oricare din aceste cinci părți ale arătării pământului va voi să închipuească sfera pentru pământ, va afla sfera care se aseamănă cu îndoită apropiere a măsurii sferii, care se aseamănă pre dinafară și care o are înconjurată pre ea; Iar după mărimea ei înopțită este și va avea centrul cel privitor ca spre noi, mai jos decât vederea pământului precum se arată aceasta din figura de mai jos.

13. Fie sfera pământului rotundă, înlăuntru care e subînsemnată: A.B.C.D. și împrejurul ei se aduce alt ocol în de sfera apei, care se alcătuește la suprafață întru rotunjimea cea de sus a zecea parte, pre care este scris: E.F.G.H. Așadar se află marginea de jos cea despre noi înlăuntru sferii centru cercului care se aduce pre dinafară, pentru cât se află îndoit acesta duple măsurare, dovedindu-se arătat cu măsurarea pământului, cum că este de opt ori sfera aceea care are măsurarea îndoită de sfera aceea care are măsurarea cea din mijloc. Se întâmplă dar această optime a umezelei apei aceștii sferi a fi amestecată cu pământul, pentru aceasta și izvoară es din ea prea multe, și pârae multe care curg totdeauna cu îndestulate ape și se alcătuesc în râuri și multe mări care se revarsă întru aceste sânuri ale pământului și multe ghioluri de ape se deșchid și curg mult, și nu este mai ales nici o parte a pământului în care săpând cineva să nu afle apă dedesupt.

14. Afară de pământul carele îl locuim noi, figura și cuvântul arată că nu se află alt pământ. Pentru că precum cu încredere de s-ar afla acelaș centru al pământului și al apei, era să fie pământul la toți cu totul nelocuit. Întru acest chip și cu mult mai mult, dacă centru are apa pre marginea părții ceî de jos a pământului, ca despre noi, afară de noi pământul carele îl locuim, care alcătuește partea cea de sus a sferii aceea, toate celelalte fiindcă cupleşesc cu multe ape, este cu neputință a fi locuite. Iar fiindcă numai în pământul cel locuit care-i spre noi, aș arătat cum că se află suflete cuvântătoare în trupuri, care era una, acum însă ne-au înfășoșat și altele; Așadar urmează că întru acesta numai se sălășluiesc și dobitoacele uscatului.

15. Din văpseli și din închipuirii se alcătuește fața, mirosirea din aburi, gustul din umezeli, iar din sunete auzirea, iar pipăirea din cele vârtoase, sau din cele moi după așazare; Iară închipuirea care se face înlăuntru, din simțire este adecă de la trupuri, însă nu sunt trupuri, deși sunt trupesti; pentru că nu sunt simplu din trupuri, ci din închipuirea trupurilor (nălucire); Însă nici aceasta este închipuirea trupurilor, ci icoanele lor: și precum oarecare icoane care nedespărțit se despărțăște de închipuirea trupurilor. Și aceasta se face arătat mai mult de la față și mai ales de la acelea care se arată cu oglinda.

16. Așadar aceste închipuirii ale simțirelor, care le nălucește sufletul din simțiri, iarăși de le va priimi, nu pre aceste simțiri, ci pre închipuirile lor, pre care le numim icoane, cu totul și deosebindu-se de trupuri și de felurile lor, și le are pre acestea tipărite înlăuntru ca o scumpă vistierie spre întrebuințarea lui și le aduce înaintea lui cu chip îndemănat, odată unele, altă dată altele, fără de a fi de față trupul, și toate cuprinzător le face văzute, și pre cele gustate și pre cele mirosite și pre cele pipăite.

17. Această dar nălucire a sufletului, la viețuitorul cel cuvântător se face parte mijlocitoare întru minte și simțiri; Și icoanele dar ce le are luate înlăuntru de la simțiri mai ales fiind fără de trupuri, deoarece sunt despărțite de trupuri, acestea dar întrucât le vede, își întoarce mintea felurit de sine și gânduri alcătuește, cu a cugeta, a gândi și a socoti cu feluri de chipuri, pătimase, nepătimase, de mijloc, cu înșălăciune și fără de înșălăciune. Dintru care (gânduri) se naște multe răutăți și bunătăți, bune slăvirii și rele slăvirii. Fiindcă nu orice gând (venit) în minte este de la simțire, ci câteodată poate cineva să afle vreunele care nu e cu puțință a le priimi simțirea, pre care mintea le dă în gânduri pentru aceea am zis că nu are începutul de la gânduri, ci de la nălucire fiecă adevăr, ori înșălăre, bunătate ori răutate.

18. Este vrednic foarte a ne minuna și a iscodi (ispiti) cum din cele trecătoare (vremelnice) și simțite, nemutabilă se face în suflet frumuseța sau grozăvia, bogăția și sărăcia, slava și neslava, și simplu ori lumină înțelegătoare a vieții cei vecinice dobândește, ori înțelegător și muncitor întunec.

19. Pre nălucirea sufletului șazănd mintea ca într-o căruță, și prin mijlocirea ei cu simțirele împrietenindu-se, de la sineși amestecată naște pre cunoștință. Fiindcă dacă cineva va vedea simțitor pre Soare apuind întru acelaș timp și pre Lună urmând în partea cea întoarsă despre Soare, pe urmă câte puțin depărtându-se la alte părți până ce va ajunge față în față, și iarăși după puțin apropiindu-se la amândouă părțile și lumina ei iarăși începând a se împuțina și a-și perde cu totul a ei lumină, care din început aș priimit-o de la Soare; Aceste priviri însemnându-le cineva cu mintea lui, câte adecă mai înainte apucându-le le are ale simțirelor, cunoscând din simțiri, și nălucirele și înțelegerele lor: Din Soare adecă (zice) își are lumina Luna, mai cu apropiere fiind de polul pământului polul ei și cu mult mai jos de polul Soarelui.

20. Nu numai doar cele despre Lună, ci și cele despre Soare (le socotim); Că ale eclipsei și împreună legăturile, și cum că se întâmplă aceste prefaceri și la celelalte planete cerești, mutările și depărtările și felurile schimbării, și în scurt câte cunoaștem pe cer, și afară de acestea și cuvintele firei și regulele și toate meșteșugurile, și simplu fiecă cunoștință pentru toate, pre care o avem adunată din rămășițurile oarecărora lucruri, de la simțiri și năluciri prin minte le avem adunate, și niciodată vreuna din acestea nu se poate chema Duhovnicească, ci mai ales firească și mai cu samă că nici nu le încap pre cele ale Duhului.

21. De unde ne-am învățat cele pentru Dumnezeu? De unde pentru bunătăți? De unde pentru noi înșine ceva încredințat și adevărat? Oare nu din dăscălia cea Duhovnicească? Fiindcă aceasta ne învață cum că este un Dumnezeu singur întru adevăr, fiind și pururea fiitor „OM“ (este), și carele este neschimbat și nici din ceea ce nu aș fost aș luat pre a fi, nici să întoarce la ceea ce nu este. Și acesta carele este în trei Ipostasuși și atotputernic, carele în șase zile, și numai cu cuvântul, dintru ce nu aș fost le-aș adus spre a fi; ci mai vârtos dimpreună toate le-aș făcut, dupre cum spune Moisi, Că „întru început aș făcut Dumnezeu cerul și pământul“. Nu, întru adevăr, cu totul și deșert, nici cu totul și fără de cele împreună cu totul. Fiindcă pământul era amestecat cu apă, și purta în sine (ingrecate) și pre ale amândorora feluri, ale văzduhului și ale dobitoacelor și ale sadurilor și ale celor asemenea. Iară cerul purta în sine pre felurile lumini și focuri, întru carele totul aș stătut. Așadar cu acest chip Dumnezeu aș făcut întru început cerul și pământul, ca pre o materie întru care încap totul, și cu putere pre toate aducându-le. Și bine aș depărtat și aș gonit cu pământul pre aceea care cugetă rău și zic cum că materia aceea era mai înainte de zidirea lumii.

22. Așadar după aceasta lucrând și lumea împodobind, cel ce din neînțelegere a adus pre toate, potrivit (proprie) a fiecăruia și trebuincioasă regulă a însușirelor, și deplinind lumea Sa, o aș împărțit în șase zile, despărțind pre fiecare numai cu porunca și ca dintr-un tezaur depuse, scoțând în fel cele depuse în pământ, așzând și alcătuiind în armonie desăvârșit una către una din acestea și fiecare către toate și toate către fiecare cu mare meșteșug. Și pământul adecă nemișcat ca către un centru, puind împrejur cerc prea înalt și împreunând cu înțelepciune prin mijloace nemișcatul cerc, ca aceeași lume să rămâie dimpreună și stătătoare și mișcătoare; deoarece la tot chiclu apelor pururea mișcătoare și grabnic mișcătoare a marilor corpuri, puindu-se împrejur nemișcarea, de nevoie aș luat partea din mijloc, împotrivă mișcare având starea, ca să nu se mute afară de cilindru sfera universală (a totului).

23. Pre aceasta dar, Prea bunul Meșter, împărțind starea tuturor marginelor universului, pre totu acesta cu bună înfrumusețare (adecă lumea) o aș înfipt și o aș mișcat, iară celor dintre aceste margini aș împărțit iarăși fieștecăria pre cea dupre cuviință. Și altele adecă le așază sus și le poruncește să stea întru înălțime și să călătorească împreună în cele cerești, umblând în hotarul cel mai de asupra a totului, cu înțelepciune și cu bună podoabă în toată vremea; și câte sunt ușoare și iuși și lesne de prefăcut spre trebuința lucrurilor, atât înălțate din mijloc foarte cu înțelepciune, precum și nemăsurarea răcelei cea preste măsură o temperează, (o potrivește), și însuși nemăsurarea căldurei o oprește; Ține încă și nemăsurarea pomirei celor mai înalte margini, care să mișcă de sineși pe dos, și le ține pe loc și pre acelea prin învârtire împotrivă, nouă dându-ne anuale ceasuri de multe feluri folositoare și măsurii de distanțe ale timpilor, și pre cunoștința Făcătorului și Rânduitorului și Împodobitorului Dumnezeu. Unele adecă în aer mai sus, în multe feluri a dântui le-aș făcut, pline de frumusețe și de dar a toată lumea și de mult folos; Pre altele jos și despre mijloc le-aș pus, câte aș greutate și sunt din fire pătimitoare, aș zis să se facă și să se prefacă, deosebin-du-se și alăturându-se și pătîmind mai ales, spre a se face spre bună întrebuițare, dupre lume supuindu-se și acestea și cuvântul cel între dănele, ca cu adevărat să se numească lume totu acesta.

24. Deci așa mai întâi una din ființe s-a adus în zidire, și după cea întâi alta, și după aceasta alta, și celelalte, și pre urmă după toate omul, carele s-a învrednicit de la Dumnezeu de atâta cinste și purtare de grijă, ca și pre toată aceasta, toată simțita lume, mai întâi să se facă pentru el. Și împărăția cerurilor de la întemeerea lumii, pentru dânsul să se prepare, mai întâi de el și cu sfat Dumnezeesc cele despre dânsul din început să apuce înainte, și cu Mâna lui Dumnezeu să se zidească dupre chipul lui Dumnezeu. Și nu totu având din această materie și din a simțitei lumii, precum celelalte animale, ci numai trupul, iară sufletul din cele mai presus de lume, și mai ales de la însuși acest Dumnezeu, prin însuflare nespūsă, ca un ceva mare și minunat, covârșind totu și băgând de samă totu, și asupra tuturor stăpânind: Prin urmă vrednic și îndămânatec a cunoaște pre Dumnezeu și a-l priimi, arătător mai ales de cea mai presus de loc a mării, înțelepciunei și puterii Marelui Dumnezeu. Și nu numai că este îndămânatec de a priimi pre Dumnezeu prin osteneală și Har, ci și a putea să se unească cu Dânsul dupre un Ipostas.

25. Acestea și cele asemenea, întru care se află adevărata cunoștință și mântuitoarea înțelepciune, ce se face pricină a fericirei cei de sus: Care Evelid? sau Empedoclis, sau Marin, sau Ptolemei aș putut înțelege? Cari Empedoclii, sau Socrați, Aristoteli și Platonii, prin logice, metode și dovezi matimatice aș putut arăta? Și mai ales care simțire aș luat din unele ca acestea? Ce minte aș nemerit? Iar dacă la aceea care filosofesc pentru fire și cei asemenea lor, pe jos târătoare s-aș arătat și smerită înțelepciunea cea dupre Duh, dintru aceasta se arată încă prisosind cu mult mai mult decât aceea chear ca animalele cele necuvântătoare, către înțelepciunea acelora se află, (sau mai bine a zice: precum copiii care mai bine aleg a ținea în mâini plăcinte, decât coroane împărătești), sau ca și aceia cunosători a toate, de acest fel aceștia sunt către adevărata și cea mai presus de loc înțelepciune și învățatură a Duhului.

26. Nu numai a cunoaște cineva după cât este cu puțință în adevăr pre Dumnezeu, neasemănat mai presus de înțelepciunea Elinilor este, ci și a cunoaște ce lor are omul aproape de Dumnezeu, întrece fiecă toată înțelepciune a acelora; Fiindcă numai el (omul) decât toate cele pământești și cerești, s-au zidit după chipul Ziditorului, ca spre Dânsul să privească, pre El să-l iubească și numai al Aceluia să fie tănuitor și îndrăgitor (adorator); și cu credința cea către Dânsul și aplecarea și amelintarea așezării să păstreze a sa frumuseță. Iar toate celelalte câte pământul și cerul aici pre aduc, mai jos decât sineși și le socotim și de minte cu totul lipsite; pre care, înțelepții Elenilor fiindcă nici acum nu au putut a le înțelege, au necinstit făptura și au necrezut în Dumnezeu, cinstind și slujind zidirei și nu Ziditorului, ațântind mintea la văzutele și nesimțitele constelații (horul stelelor), cinstindu-le după analoghia trupurilor în putere și vrednicie, pre care cu rușine venerându-le și Dumnezeu unii mai mari și alții mai mici numindu-le, toată stăpânirea totului acestora o au încredințat. Oare nu din văzutele acestea și din filosofia acestora, rușine și defăimare și sărăcia cea depre urmă au pricinuit sufletelor ucenicilor lor și întunec cu totul de munci groaznece cu adevărat?

27. Cu a cunoaște că ne-am făcut noi după chipul lui Dumnezeu, care este lucrul Ziditorului, nu e slobod a face Dumnezeu nici pre lumea cea Duhovnicească; Deoarece acesta „dupre chip“, nu o are starea trupului, ci întru adevăr firea minții, decât care nimic nu este după fire mai bun, fiindcă de ar fi fost ceva mai bun, întru aceea s-ar fi aflat și cea după chip: Deci fiindcă decât toate cele dinlăuntru nostru mintea (sufletul) este mai bună, prin urmare aceasta deși-i după chip, însă s-a zidit de Dumnezeu, ce dar poate fi cu nelesnire de a înțelege cineva? Sau mai ales cum nu de aceea se adeverează că Ziditorul sufletului (minții) nostru, Acela este și atot ce este înțelegător făcător? Așadar împreună roabă cu noi este toată firea cea Duhovnicească și după chipul Ziditorului, deși decât noi e mai cinstită, ca ceea ce este fără de trup (Îngerii) mai cu apropiere fiind de firea cea netrupească cu totul și nezidită, și mai ales cei ce au păzit rândueala lor și iubesc și rămân mulțămiiți întru aceea pentru care s-au zidit: Aceștia deși sunt dimpreună robi cu noi, la noi însă sunt cinstiți și cu starea mult mai cinstiți ca noi; Iar cei ce nu au păzit rândueala lor, ci s-au răscolat, și pre ceea ce, pentru carea s-au zidit o au lepădat, de cei ce sunt aproape de Dumnezeu s-au făcut foarte depărtați și din vrednicie au căzut; și dacă și pre noi a ne trage spre cădere uneltesc, nu numai că sunt răi și miserabili, ci și împotrivnici lui Dumnezeu, și neamului nostru vrăjmași și vătămători.

28. Însă naturaliștii și luătorii sama de stele, cari se laudă a cunoaște toate, nimic neputând a înțelege din filosofia lor, și pre Domnul întunerecului și pre toate cele de supt dânsul răscolitoare puteri, nu numai mai presus de sineși, ci și Dumnezei i-au numit pre aceea și jertfelnici le-au înălțat și jertfe le-au adus, supuindu-se și pre sineși legilor celor perzătoare ale lor, de care s-au batjocorit foarte, după cuviință, de popi nesfințiți și de jertfe spurcate, umplându-se de necurata mândrie, și de prooroci și de proorocițe, care cu totul i-au rătăcit de la lucrătorecul adevăr și foarte i-au depărtat.

29. Nu numai a ști cineva pre Dumnezeu, și a se cunoaște omul pre sineși și starea sa (ceea ce și cei mai simpli creștini acum o cunosc), mai înaltă știință este decât fizica și astrologia și decât orice filosofie despre aceste învățături, ci și a cunoaște neputința minții noastre și a căuta să o vindecăm, mult mai bine este cu neasemănare, decât a ști de a cerca mărimea stelelor, cuvinte de fizică, și cum s-au făcut cele de jos, și schimbările celor de sus, înturnări și răsăriri de stele, întăriri și răsturnări, depărtări și împreunări, și în scurt, toate legăturile acei de în multe feluri mișcare. Că cel ce cunoaște neputința minții sale, au aflat pe unde să intre în locul mântuirii sale, și a se apropia de lumina cunoștinței, și va priimi adevărata înțelepciune, carea și în veacul de acum nu se va deslega împreună cu dânsul.

30. Toată firea cea cuvântătoare și Duhovnicească, sau a Îngerilor de va zice cineva, sau a oamenilor, fiindă are pre viață, prin care rămâne de asemenea după fiindă nemuritoare, nepriimind desfacere.

Însă cea din noi Duhovnicească fire cuvântătoare, nu numai ființă are pre viață, ci și pre lucrare, că face viu și pre trup, pentru care și să zice viață a trupului, către acestea, viață să zice și este lucrare a ei (a firei), fiindcă către altele nicidecum nu s-ar fi zis ființă după sineși. Iar a Îngerilor fire, nu și lucrare de acest fel are pre viață, că nu au luat din pământ alcătuit trup de la Dumnezeu, ca să ia spre aceasta și putere viețuitoare; însă priimitoare este și ea (firea Îngerilor) acelora împotriva, adică: de răutate și de bunătate, și din această pricină cei răi din Îngeri au pățimit cădere, pentru mândria lor. Alcătuiți sunt oarecum și Îngeri, și din cea de sineși ființă și din una din cele potrivnice calități: de bunătate zic, și de răutate, de unde se arată că nici aceștia nu au ființă pre bunătate.

31. Sufletul fiecărui dobitoc necuvântător, viață este a însuși însuflețitului trup, iar nu și ființă, ci lucrare are ele pre viață, fiindcă sunt în alt trup, și nu de sineși, că acesta nimic se vede că are, decât numai cele lucrare prin trup. Pentru aceasta și când se desleagă trupul, de desface și sufletul împreună cu el, că nu mai puțin muritor este decât trupul; Fiindcă tot ce este în dobitoc, murire este și să zice, pentru aceasta murind trupul, împreună moare cu el toate.

32. Sufletul fieștecăruia om, este adică și al însuși însuflețitului trup viață, și făcătoare de viață are și pre lucrarea către altul, care se vede într-însul (în trup) adică înviețuindu-se de la aceea. Însă nu numai lucrare, ci și ființă are pre viață, ca cel ce de sineși viețuește, că se vede având pre cuvântătore și Duhovniceasca viață, arătat alta fiind, afară de a trupului și de toate cele ale trupului, pentru aceea desfăcându-se trupul, el (sufletul) nu se desface împreună, ci rămâne nemuritor, ca cea ce nu către altul să privește, ci are ființă pre însuși viață.

33. Sufletul cel cuvântător și Duhovnicească, ființă are adică pre viață, însă priimitor de cele potrivnice, adică: de răutate și de bunătate, de unde se arată că nu are ființă pre bunătate, după cum nici pre răutate, ci se uneltește din una din acele două, spre care are plecare. Cărea nu este localnică, ci când înțelegătorul suflet va priimi pre de sineși stăpânirea de la Ziditorul său, să va pleca către dânsa, voind a viețui întru aceea; pentru aceasta și alcătuit oarecum este Duhovnicească suflet, nu din cea mai sus zisă lucrare, deoarece fiind el către altul, amestecare a i se face nu obicinuește, ci din însuși ființa sa și din una din cele mai sus zise însușiri potrivnice (calități), adică: din bunătate sau din răutate.

34. Minte cea Prea înaltă, binele cel desăvârșit, firea cea mai presus de viață și mai presus de Dumnezeire, fiindcă cu totul este nepriimitoare de nimic din cele potrivnice, arătat are ființă pre bunătate, iar nu calitate. Pentru aceea orice bun ar cugeta cineva, este în Ea, și mai ales însuși Aceea este și mai presus de aceea este, și orice ar înțelege cineva că este bun întru Dânsa și mai ales bunătate mai presus de bunătate este bună. Și viața întru Ea este, iar mai ales însuși este viața; Fiindcă viața este lucru bun, și bunătatea înlăuntru întru Ea este viața. Și înțelepciunea întru Ea este, iar mai ales Ea este înțelepciunea; Că bună este înțelepciunea, și bunătate este întru Dânsa înțelepciunea; Și vecinicia, și fericirea, și cu un cuvânt, orice ar înțelege cineva bun, întru Ea este. Și nu este acolo deosebire de viață, și de înțelepciune, și de bunătate și de alt asemenea; Fiindcă toate adunate și unite și cu totul simplu le cuprinde, și din toate să înțelege și să numește din bunătăți. Și unul și adevărat este, orice ar înțelege cineva și ar zice despre Dânsa bun. Și nu numai aceasta este Dânsa, ceea ce cu adevărat să înțelege și de acei care cu minte Dumnezească înțeleg și cu limbă mișcată de Sfântul Duh cuvintează despre Dumnezeu; Ci ca o nespasă și neînțeleasă și mai presus de acestea este și de unateca și mai presus de fire simplitate nu se desparte: Una fiind prea bună și mai presus de bunătate, bunătate, că aceasta numai și să înțelege și să numește. Și după aceasta, numai de singure cele către zidire convenite lucrări Făcătorul zidirei și Domnul se numește și este prea bun și mai presus de bunătate, bunătate, ființă având pre bunătate, pentru aceasta și acei către Dânsa împotriva, cu totul de toată este nepriimitoare, și nici este potrivnică a nici unei ființe.

35. Această prea bună și mai presus de bunătate, Bunătate, este și izvorul bunătății și însuși sfârșitul a bunătății bunătăților, care nu se desparte cu nimic de cea desăvârșită bunătate. Și fiindcă este minte mai presus de săvârșire și desăvârșită bunătate, nimic alt nu este aceea care izvorăște dintr-însa ca dintr-un izvor, fără numai cuvânt, și Cuvânt nu duple cuvântul nostru pronunțător, fiindcă acesta nu este cuvânt al minții, ci al trupului, care prin minte să mișcă; Nică după cuvântul nostru cel dinlăuntru, fiindcă cu sunet ca niște întipăriri să face acela întru noi; Dar nică după cuvântul nostru care-l avem în cuget, deși este fără de glas, carele cu netrupești asupra să deosebește cu totul: Fiindcă și acela în noi este și are nevoie de deslușiri (intervale) încă și de multe depărtări de vreme (distanțe), carele întinzător înaintează, și din început este nesăvârșit, către desăvârșitul sfârșit aducându-ne. Ci însă după cuvântul carele este sădit înlăuntru nostru, din care avem facerea noastră de la Ziditorul nostru după însuși al Său Chip; Pre Cuvântul carele se află ca o comoară în minte, cunoștință care totdeauna se află dimpreună cu acesta, carea și mai ales acolo deasupra întru cea Prea înalta Minte a prea desăvârșitei și mai presus de săvârșire Bunătate, lângă care nimic nu este nesăvârșit, afară numai că izvorăște dintru Dânsa și toate sunt asemenea ca Dânsa. Pentru care și Fiul Prea înaltul Cuvânt este și de noi se numește, ca să-l cunoaștem pre El a fi desăvârșit, în Ipostas hotărât și al Său; fiindcă din Tatăl fiind, și întru nimic rămânând înapoi de Părinteasca ființă, ci neschimbat Aceluia fiind, deși nu după Ipostas: saū, cel dintru Acela după naștere cu Dumnezeuască cuviință a fi arată pre Cuvântul.

36. Bunătatea, carea mai întâi esă cu naștere din înțelegătoarea Bunătate, ca dintr-un izvor, fiindcă cuvânt este, (însă Cuvânt fără de Duh, nu poate înțelege cineva având minte); pentru aceasta Duhul cel Sfânt, cel din Dumnezeu Dumnezeu Cuvântul, împreună mai întâi purcederea de la Tatăl o are. Însă Duh nu ca al nostru, care este dimpreună cu cuvântul nostru cel rostit prin buze, dar nică după acela carele-î cu cuvântul nostru ce este înlăuntru în cuget, deși netrupesc este, fiindcă acela este o pornire a minții, împreună întinzându-se vremelnic cu cuvântul nostru, având nevoie de întreruperi (intervale), și din nesăvârșire înaintând la săvârșire; Iar Duhul Acela al Prea Înaltului Cuvânt, este ca un oarecarele Amor Dumnezeesc al Făcătorului către acest Cuvânt cu negrăire născut, care (Amor) și El nemărginitul Cuvânt și Fiul al Tatălui, îl are către Născătorul Său; Însă ca din Tatăl provenit și firește împreună întru Dânsul odihnindu-se. Acestea ne-am învățat de la însuși Cuvântul, carele au petrecut cu noi trupește, și de la Carele asemenea ne-am învățat și Numele a deosebitei existențe, de la Tatăl a Duhului Sfânt. Și nu numai al Tatălui este Acela, ci și al Fiului; Că „Duhul adevărului, zice, carele de la Tatăl să purcede“ (Ioan 15.26)¹¹⁰, ca noi să cunoaștem cu scumpătate nu numai Cuvânt ci și Duh din Tatăl; nu făcut, ci purces. Este dar și al Fiului, pre care îl are de la Tatăl, fiindcă se zice: Duhul înțelepciunii și al Adevărului și al Cuvântului. Fiindcă Cuvântul, și Adevărul și Înțelepciunea, Născătorului sunt potrivite, carele dimpreună să bucură cu Tatăl, bucurându-se asupra însuși: după cuvântul lui Solomon prin El zis: „Eu, înțelepciunea eram, care mă bucuram împreună cu Dânsul“ (Pis. 8.30)¹¹¹; și nu a zis „mă bucuram“, ci împreună mă bucuram; Că această, a Tatălui și a Fiului mai înainte de veci bucurie, Duhul Sfânt este, ca o de obște lor, adecă după însușire (atribuțiune) prin cari de amândoi se trimite celor vrednici, dar numai al Tatălui după existență este; pentru aceasta și numai de El singur se purcede după estime.

37. Pre Icoana acestui Prea înalt Amor Dumnezeesc, o are și mintea noastră cea zidită după chipul lui Dumnezeu, către cea de la Dânsul și întru Dânsul neîncetată aflătoare cunoștință, de la El și întru El și aceea (mintea) fiind, și mai întâi împreună pornindu-se de la Dânsul în cel mai

¹¹⁰ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 15, 26:* “Iar când va veni Mângâietorul, pe Care Eu Îl voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede. Acela va mărturisi despre Mine”.

¹¹¹ *Pildele lui Solomon, 8, 30:* “Atunci eu eram ca un copil mic alături de El veselindu-mă în fiecare zi și desfătându-mă fără încetare în fața Lui”.

dinlăuntru cuvânt. Și arată dovadă la aceasta este cei ce nu pot a vedea cele dinlăuntru lor, sau a cunoaște a oamenilor nesățioasă aplecare sau dorință; Ci întru acel dintăiü Chip, întru aceea, zic, cu totul desăvârșită și mai presus de săvârșire bunătate, lângă care nimic nu este nesăvârșit; afară numai că izvoraște dintru Dânsa cunoștința; dupre toate este fără de schimbare Dumnezeescul Amor cu Aceea. Deci și Sfântul Duh, și Alt mângâitor acesta este și să numește de noi, precum Cuvântul adeverează; Ca noi să-l cunoașcem a fi desăvârșit cu Ipostasul întreg și al Său (propriu), întru nimic nedeosebindu-se și Acesta de Părinteasca ființă. Ci același fiind neschimbat cu Fiul și cu Tatăl, deși nu dupre Ipostas; Carele arată nouă cum că cu Dumnezească Cuviiință este purces de la Tatăl: Și să credem un Dumnezeu adevărat și desăvârșit în trei Ipostasuri adevărate și desăvârșite, nu însă în trei, să nu fie, ci simplu; Că nu este întreită bunătatea, nici treime de Bunătăți, ci Una Treime Sfântă, și cinstită, și iubită, și închinată este Bunătatea cea Prea înaltă, din Trânsa și întru Dânsa vărsându-se fără curgere, și de Sineși fiind mai întâi de veci cu Dumnezească cuviiință, nehotărâtă fiind și numai de Sineși delimitată (hotărâtă), și pre toate stăpânindu-le și asupra totului întinzându-se, și nici una din cele ce sunt afară de Dânsa fiind.

38. Are însă și a Îngerilor firea cea Duhovnicească și cuvântătoare, și minte și cuvânt din minte, și către cuvânt dragoste a minții, precum și acesta este din minte, și împreună este totdeauna cu cuvântul și cu mintea, și duh poate să se numească, fiindcă cu cuvântul firește împreună lucrează, dar pre acest duh nu-l are de viață făcător, nici că l-a luat adunat din pământ pre trup de la Dumnezeu, ca să aibă și cuprinzătoare putere de viață făcătoare. Iar firea cea Duhovnicească și cuvântătoare a sufletului, fiindcă s-a zidit dimpreună cu trupul, cel pământesc, dimpreună a luat și pre duhul cel făcător de viață de la Dumnezeu, carele viu face și împreună ține trupul cel adunat, dintru care se și arată celor înțelegători oameni, cum că duhul omului este un înțelegător amor carele înviază pre trup. Carele precum că este din minte, este și din cuvânt; și în cuvânt și în minte este; și întru sineși are și cuvântul și mintea; Și atât de iubitoare alcătuire are sufletul către trupul său, încât niciodată voește a se lipsi de el sau a-l părăsi, dacă nu vreo silă de boală mare, sau vreo rană din afară i-ar despărți unul de altul.

39. Firea cea Duhovnicească și cuvântătoare a sufletului, având singură numai minte și cuvânt și duh de viață făcător, singură numai și decât Îngerii cei fără de trup s-a zidit de Dumnezeu după chipul Său. Și aceasta o are neschimbată, deși nu cunoaște a sa vrednicie și a celui ce l-a zidit dupre chipul Său, și nu cugetă și nu se poartă dupre vrednicie. Acestea dar după neascultarea străbunilor prin lemn în Raiu, și mai întâi de moartea trupului am cercat pre moartea sufletului, ceea ce este despărțirea lui de la Dumnezeu, golindu-ne de asemănarea cea Dumnezească, iar cea după chip n-am pierdut-o. Însă retrăgându-se sufletul de la relele legături, și lipindu-se prin dragoste de cel mai bun și supuindu-se aceluia prin fapte bune și purtări bune, se luminează de Dânsul, adecă de cel mai bun, și se face îmbunătățit și supus voințelor Aceluia și îndemnărilor, prin care și viața cea cu adevărat vecinică reprimește. Și așa prin aceasta și trupul cel împreunat îl face nemuritor, dobândind totdeauna după oarecare timp și făgăduința învierii a vecinicei slave. Iar de nu va lepăda plecarea și supunerea cea către cel mai rău, prin care urăciune rușinoasă face chipului lui Dumnezeu, atuncea pre lângă acestea să înstrăinează și să alungă de la Dumnezeu, Carele este singură fericirea cea adevărată și viața cea nemincinoasă (reală), întrucât precum sufletul mai întâi l-au părăsit pre El, așa cu dreptul se părăsește și dânsul de la cel mai bun.

40. Cea după Prea înalta Treime, întreita fire, ca ceea ce este de la Dânsa zidită și chip al Ei făcută, mai mult decât altele, adecă înțelegătoare, cuvântătoare și Duhovnicească, (că întru acest fel este sufletul omului): trebuie să păzască rânduiala sa, și numai cu Dumnezeu să fie, și numai cu Acesta să se unească, și să I să supue și să-L asculte; și numai către El să privească, și să se

înfrumusețeze pre sineși cu neîncetată pomenirea Lui și cu privirea, și în sfârșit cu prea ferbinte și înflăcărată către Dânsul iubire nemărginită: prin care minunat către sineși Îl trage, iar mai ales se va atrage de tainica strălucire a nespusei firei Aceluia; Și atunci are cu adevărat pre cea după asemănare Icoana lui Dumnezeu. De bucurie, și de înțelepciune și Dumnezeșce prin Ea făcându-se plin: Prin care să învață – sau văzându-se arătat, sau apropiindu-se nevăzut –, pre Dumnezeu a-l iubi mai mult decât pre sine, iar pre aproapele ca pre sine, și de aici a păzi vrednicia sa cu bună rânduială, și pre sine cu adevărat a se iubi. Fiindcă „Cel ce iubește nedreptatea, urășce sufletul său“ (Ps. 10.5) ¹¹², și despărțându-se de chipul lui Dumnezeu și înrăutățându-se, cu totul să stăpâneșce de patima nedreptății; și precum cei îndrăciți își mănâncă cărnurile lor nesimțând, asemenea și acela mai rău îndrăcindu-se, își strică fireasca sa frumuseță, sfărâmând nebuneșce pre a iubirei treimică dinlăuntrul său alcătuire, a ceii mai presus de frumuseță frumuseși a sufletului său. Că ce este mai nedrept? Și ce este mai perzător decât cela ce pre Ziditorul său, carele l-a făcut după Chipul Său, și l-a împodobit, dându-i și puterea iubirei și a cunoștinței, – și pre cei ce întrebuințază acestea bine, umplându-i de îmbelșugate nespuse Daruri, dându-le și viață vecinică –, să nu-și aducă aminte de Dânsul, și să nu voească neîncetat a-L vedea și a-L iubi?!

41. Unul din cele mai mari rele a sufletelor noastre și mai mult și încă cu mult mai mare rău decât altele, este șarpele cel gândit începătorul răutății, Anghel al vicleșugului, din cea către oameni vicleană urăciune mai rău făcându-se; Atât mai de jos și mai rău decât toți este, încât a dorit din mândrie a se asemana în stăpânire cu Dumnezeu Ziditorul. De carele atât s-a părăsit cu dreptate, pre cât el mai întâi l-a părăsit pre El, și atât l-a părăsit, încât protivnic lui Dumnezeu și împotriva stătător și arătat vrăjmaș s-au făcut. Deci dacă Acela este bunătate vie și făcător de viață a celor vii, acesta este chear însăși răutate moartă și de moarte făcător. Că Acela având ființă pre bunătate și Fire nepriimitoare a răutății de Care nu poate nici a se apropia părtașii răutății, cu cât mai mult pre făcătorul răutății și începătorul și altora pricinuatorul, nu-l va goni foarte departe de la Sine? Iară vicleanul, nu vicleșugul, ci pre viață având ființă, rămâne muritor întru ea (în răutate), ca cela ce este primitor al ei, și cu de sineși stăpânirea cinstit: că de va voi să se supue și să se alătoreze de vecinicul izvor al bunătății, poate să se facă părtaș al adevăratei vieți. Dar fiindcă singur către răutate a prea îndrăsnit, să lipseșce și de viața cea adevărată, lepădându-se din aceasta cu dreptate, din care izgonit fiind, se face Duh mort, nu după ființă, (că nu este ființă murirea), ci după alungarea din viața cea adevărată. Iară el, ca cela ce nu a luat sațiu din pornirea cea spre răutate, ci adăogând încă și mai multă, se face pre sine Duh de moarte făcător, grăbindu-se a trage și pre om spre împărțășirea murirei lui.

42. Ca cela ce este amăgitor și prea viclean, mijlocitorul și pricinuatorul murirei, să îmbrace cu vicleanul șarpe în Raiul lui Dumnezeu atunci; nu însuși el făcându-se șarpe, ca nici nu poate aceasta, că nu după nălucire era, nici judeca bine a unelti acest meșteșug atunci, temându-se orecum ca să nu se vădească, ci fiindcă nu îndrăsnea prin arătată vorbire a se apropia, propune pre cea vicleană, și prin aceasta mai mult nădăjduia să înșale fără să-l înșaleagă, căci ca un prieten văzându-se, pre cele ale lui prea rele să le introducă, și cu cea mai aleasă vorbire, (că nu era cuvântător simțitul șarpe, nici putea mai întâi a scoate glas) glăsuia, ca către sine să atragă, și mașinariile îndămănite să le facă ascultătoare (Evei) ca să îndemne pre aceasta îndată să se supue celor mai rele, și acelora să slujască, asupra cărora a împărăți a fost hotărâtă, ca una ce numai singură din toate cele după simțire viețuitoare, a fost cinstită cu cuvânt și făcută cu Mâna lui Dumnezeu după Chipul Ziditorului. Însă slobode Dumnezeu, ca văzând omul sfățuirea cea adusă de la cel mai rău și mai jos decât el, (căci cu cât mai rău este șarpele decât omul!) și cunoscând bine

¹¹² *Psalmi, 10, 5*: „Domnul cercetează pe cel drept și pe cel necredincios; iar pe cel ce iubește nedreptatea îl urășce sufletul său”.

că nicidecum nu-î este de folos, și privirea aceasta nevrednică de el fiind, cu urgie să lepede supunerea cea către cel mai rău, și păzind credința către Ziditorul, să se facă biruitor căzutului (diavol) din adevărata viață, și să priimească după dreptate fericita nemurire și totdeauna să viețuească în Dumnezeu în vecii vecilor.

43. Nimic este mai bun decât omul, ca a gândi, și a chibzui, și a se sfătui, și prin acestea a cunoaște să protimisască folosul lui cu bună înțelegere, numai de va păzi starea sa, ca să se cunoască pre sine, și numai pre cel mai bun decât sine, și să facă cele ce s-a învățat de la cel mai bun, iară la cele ce încă nu s-a învățat de la Acela, să ia împreună sfătuitor numai pre Dânsul. Că și Îngerii, deși mai sus de noi, sunt cu vrednicia, dar slujesc și dânșii în cele pentru noi cu voințele Aceluia, trimițându-se pentru cei ce au a moșteni mântuirea; și mai ales nu toți, ci cei mai buni, cari au păzit rânduiala lor: Că au și aceștia de la Dumnezeu, cuvânt, minte și Duh, strâns împreunate fiind aceste trei, și trebuie să se supue la Mintea cea Ziditoare, Cuvântului și Duhului, ca și noi, și ne covârșesc pre noi în multe, dar sunt mai jos decât noi, precum este știut, întru a fi după Chipul lui Dumnezeu, pentru aceasta și mai mult suntem noi decât dânșii, că ne-am făcut după chipul lui Dumnezeu.

44. Spre a sluji Ziditorului, este hotărât foarte tare Îngerilor, și numai a fi supuși înainte s-au ales, iar a stăpâni pre cei mai mici nu s-au orânduit, ci numai când se va trimite la acest lucru de ceea ce ține toate. Satan însă a dorit să stăpânească cu mândrie fără voea Ziditorului, și lăsându-și starea sa (oficiul) dimpreună cu împreună învoitorii săi Îngeri, să părăsească cu dreptate de adevărul Izvor cel înviețuitor și luminător, îmbrăcându-se cu moartea și cu vecinicul întunec. Dar fiindcă omul, nu numai a se stăpâni, ci și a stăpâni este rânduit preste toate cele de pre pământ; pre carele cu ochi zavistnici văzându-l începătorul răutății, întrebuițază toată măestria ca să-l scoată din stăpânirea lui, însă neputând a sili, deoarece să împedecă de Țiitorul a toate, Carele au zidit slobodă pre firea cea cuvântătoare și de sineși stăpânitoare: însă cu vicleșug aduce sfatul cel stricător de stăpânire, și ca un fur înduplecă pre oameni să treacă cu vederea și întru nimic să pue porunca cea dată de la Cel mai Bun, și lepădându-o să se împrotivească, și împotrivă să facă de cele sfătuite; și ca părtaș al răsculării să se împărtășască și de întunerecul și murirea lui.

45. Iar cum că și cuvântătorul suflet este ca cum să omoară, deși are viață pre a fi, Marele Pavel ne-a învățat scriind: „Văduva ce să desfătează, de vie este moartă“ (1 Tim. 5.6) ¹¹³. Deci a se zice aceasta și despre cuvântătorul suflet, nu ar greși cineva; Fiindcă sufletul cel lipsit de Duhovnicescul Mire, de nu se va strânge și va plânge, și va urma pre strâmta și necăjicioasa viață a pocăinții, ci revărsându-se, și dându-se pre sineși îndulcirelor cu desfătare, viu fiind (că după fire este nemuritor) este mort, deoarece este priitor de moartea celui mai rău, precum de viața celui mai Bun. Iar deși văduvă numește pre cea lipsită de trupescul mire, când în desfătări viețuind după trup, întru adevăr zice moartă este după suflet; Că și în alt loc zice același: „Că mori fiind noi cu păcatele, ne-a înviat împreună cu Hristos.“ (Efes. 2.5) ¹¹⁴: Dar ce este ceea ce zice: „Este păcat spre moarte“ (1 Ioan 5.17) ¹¹⁵, încă și Domnul: „Lasă morții să îngroape pre morții lor“ (Luca 9.59) ¹¹⁶! Aicea îi zicea pre acei îngropători care viețuesc după trup, morți cu totul cu sufletul îi numește.

¹¹³ *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 6: “Iar cea care trăiește în desfătări, deși vie, e moartă”.

¹¹⁴ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 5: “Pe noi cei ce eram morți prin greșelele noastre, ne-a făcut vii împreună cu Hristos – prin har suntem mântuiți!”.

¹¹⁵ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, 5, 17: “Orice nedreptate este păcat, dar este și păcat care nu este de moarte”.

¹¹⁶ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 9, 59: “Și a zis către altul: Urmează-Mi. Iar el a zis: Doamne, dă-mi voie întâi să merg să îngrop pe tatăl meu”.

46. Fiindcă de voea lor despărțându-se străbunii noștri de pomenirea lui Dumnezeu și de privirea Lui, și defăimând porunca Lui, și una cugetând cu Duhul cel mort al Satanei, și din pomul cel oprit gustând, fără de voea Ziditorului, și după ce s-au golit de îmbrăcămintea cea luminată și de strălucirea sa cea de sus, Vai! morți și dânșii duple Duh ca Satana s-au făcut. Însă fiindcă Satana nu numai este Duh muritor, ci și omoară pre cei ce se apropie de el, iar către cei ce să împărtășesc de omorâciunea lui și trupul a ajutat, prin carele împreună au lucrat a ajunge la fapta sfătuirii cea omorătoare, făcându-se părtașă, Vai! și însuși trupul lor acelor Duhuri făcătoare de murire. Și era să se deslege îndată și să se întoarcă în pământul din carele s-au luat trupul cel omenesc, de nu se ținea de purtarea de grijă cea mai înaltă putere, și aștepta pre hotărârea Acelui ce toate le poartă numai cu Cuvântul, fără de Acăruia hotărâre, nimic nu se săvârșea din cele ce să fac. Însă aceea totdeauna să împlinească prin dreapta judecată; Că „Drept este Domnul și dreptății au iubit“, duple Dumnezeescul Psalmist (Psalm 10.7) ¹¹⁷.

47. Dumnezeu nu au făcut moarte, duple cum este scris, ci și au oprit de a se face aceasta, duple cât se cuvenea: Și cu dreptate era cu puțință să o oprească pre aceea, acei ce era de Dânsul zidiți cu de sineși stăpânirea, fiindcă avea hotărâre mai dinainte, duple care l-au făcut nemuritor și l-au asigurat bine (adecă hotarul); Pre acest sfat făcător de viață, l-au făcut poruncă a Lui și mai înainte le-au spus arătat și i-au înfricoșat, și tare le-au hotărât, cum că, porunca Lui care era să le fie spre viață, de o va călca, le va fi spre moarte: ca să se păzască ori din dragoste, ori din cunoștință, ori din frică a nu muri, fiindcă Dumnezeu iubește folosul al fiecăruia din zidiri, pre carele îl cunoaște și poate. Iar dacă întru adevăr numai cunoșcea, însă nu iubea, îndată lăsa nesăvârșită după ce au oprit pre aceea care era bine cunoscută. Iar de iubea numai, și nu cunoștea, ori nu putea, îndată rămânea nesăvârșită iarăși și fără de a voi aceasta, fiindcă este ca cum nu o ar fi dorit și nu o ar fi cunoscut. Decă fiindcă precum am zis, folosul nostru mai ales și-l iubește, și cunoaște și poate, orice ne va veni vreodată de acelea care nu voim, pentru folosul nostru cu adevărat ne vine. Iar întru acelea întru care singuri noi de voea noastră venim, fiindcă avem fire de sineși stăpânitoare, mare frică este! Nu cumva să nu ne fie de folos. Iar când cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu, arătat va opri ceva din toate cuprinzător, duple cum s-au făcut și la nepoții lui Israil prin Prooroci, precum și în legea Darului prin Apostolii Lui și prin moștenitorii lor, arătat este vătămătoare și perzătoare, cu a pofți cineva pre aceea și să alerge la aceea. Și deși încă ne-ar îndemna cineva la aceasta și ne va sili să alergăm la aceasta, stăruind să ne plece cu cuvinte și cu chipuri îndămănatete să ne aducă întru pofța ei, arătat este acesta vrăjmaș și luptător al vieții noastre.

48. Prin urmare trebuia, sau din iubire să dorim noi a vieții, (că de ce ne-a zidit vii, dacă nu iubea aceasta cu deosebire?) Sau spre a cunoaște mai mult folosul nostru întru aceasta, (cum nu dar cu neasemănare mai mult cela ce ne-au dat nouă cunoștința, Domnul cunoștințelor?), sau temându-ne de stăpânirea Lui cea Atot puternică, să nu ne furăm, să nu ne amăgim, nici să ne plecăm a lepăda porunca Lui și sfătuirii; Precum nici acum cele după aceea date nouă porunci și sfaturi mântuitoare. Deoarece precum acum, cei ce nu voesc a se împotrivi cu bărbăție păcatului, nici a se supune Dumnezeștilor porunci, înaintează spre calea cea protivnică, care este asemenea, ca cum am zice, cum că înaintează spre calea ceea ce duce spre cea dinlăuntru și vecinică moarte, de nu prin pocăință vor repara sufletele lor. Întru același chip și cea periculoasă întâmplare a străbunilor noștri, neîmpotrivindu-se celor ce-i îndupleca a nu se supune, au trecut cu vederea Dumnezeasca poruncă, de unde a eșit la îndeplinire hotărârea cea mai întâi dată prin dreapta judecată, cu mare glas, după care mîncând din pom au murit. Și îndată au adus în lucrare ceea ce uitase: adecă porunca dragostei, a adevărului, a înțâlepiciunei și a puterii. Și de rușine se ascunde, văzându-se

¹¹⁷ Psalmii, 10, 7: „Că drept este Domnul și dreptatea a iubi și fața Lui spre cel drept privește”.

desgoliți de slava aceea, care face vii mai bine pre duhurile cele nemuritoare, fără de care viața Duhurilor mai rea decât multe morți este și se crede.

49. Cum că nu le era de folos a mânca din acel pom străbunii noștri, arată cela ce a zis: – „Privire era pomul, ca privirea mea, la care numai celor mai desăvârșiți ese a se sui fără de primejdie, iar celor mai simpli și cu aplecarea slabă nu le este de folos, precum întru adevăr nici hrana cea vârtoasă celor frageți le este de folos, celor ce încă au nevoie de lapte“ –. Însă dacă nu spre privire voește cineva a înțelege acel pom tainic și hrana cea dintru dânsul, nu este prea cu nelesnire a înțelege cineva, precum eu îmi dau cu părerea, că nu spre folos le era această hrană, fiindcă nu era încă desăvârșiți aceea pentru ea; Că eu socotesc a fi după simțire privirea și mâncarea aceea din pomii Raiului, cari coprindeau o prea mare dulceață; Iară hrana cea foarte dulce, nu este cu adevărat din cele totdeauna bune nici din cele pentru toți bune totdeauna. Însă celor ce astfel o întrebuintază, fiind puternici, fără a se birui, și numai când trebuie și întru slava Făcătorului, bună este; iară celor ce nu așa o întrebuintază, din neputință, nu este bună. Pentru aceasta zic, că și cunoscător s-au numit, al binelui și al răului, acel pom; Că numai celor desăvârșiți în privire și lucrare este a vorbi cu cele dulci după simțire, și a cărora minte nu să împedecă de la pomenirea și privirea lui Dumnezeu și de la laudele Aceluia și rugăciunii; Însă mai ales acestea dau materie și pricină a înălțării cei către Dumnezeu, și pre dulceața cea după simțire, până în sfârșit o ține prin cea a minții mișcare spre cele mai înalte și mai bune. Și dacă nu este obicinuită (minte), fără de a vătăma pre cea cuvântătoare a sufletului, ci este mare și grozavă încă mai mult și o aduce la acela întrucât este rău se socotește a fi bun, atuncea acela desăvârșit s-au biruit, mâncând din el până la sațiu.

50. Înțeleptășce se cuvenea străbunilor noștri, când locuia întru acel Sfințit loc al Raiului, ca nicidecum să nu dea uitării pre Dumnezeu, ci mai ales să se deprinză și să se iscusască cu cele simple și cu adevărat bune și să se săvârșască după privitoarea obicinuintă. Ci dacă încă nu erau desăvârșiți, și ușor se mutați la bine și la rău, să nu înainteze cu cercarea către acelea care sunt de nevoie a unelti putere. Și acestea mai ales se fac la cei ce prea mult trag în jos firește, și la cei stăpâniți de simțiri, și cari pre toată mintea o trag în jos, și dau loc faptelor celor rele, cu încredințare arătând și pre începătorul și ziditorul unor asemenea patimi a cărora început este împătimita hrană a prea îndulcitoarelor bucate. Că dacă numai privirea celui pom, după spunerea istorică, l-au făcut bine priimit pre șarpe și vrednic de credință sfetnic, cu cât mai mult mâncarea cea cu prea sațiu? Oare nu este lesne de înțales, că încă nu era de folos străbunilor a mânca simțitor din acel pom? Oare nu era de necuviință după ce a mâncat din el, să se izgonească din Raiul lui Dumnezeu, ca să nu facă acel sfințit loc adunare și fabrică de răutăți? Oare nu trebuia atuncea îndată și moarte să sufere cu trupurile călcătorii de poruncă? Dar a îndelung răbdat Stăpânul!

51. Hotărârea cea de moarte după suflet, în carea ne-a dus cu lucru pre noi călcarea de poruncă, după dreptatea Ziditorului, după ce l-am părăsit noi, ne-a părăsit și El pre noi, ca pre niște de sineși voitori, fără de a ne sili cineva. Deci aceea hotărâre s-a rostit de Dumnezeu cu iubire de oameni, înainte după pricinele ce am zis, dar a dat și a pus deasupra hotărârea de moarte a trupului mai întâi. Și când a scos aceasta cu adânc nemăsurat de înțelepciune și cu nemărginită iubire de oameni, au păzit pentru viitor aducerea aceasta la îndeplinire și nu au zis lui Adam: întoarce-te la aceea de unde te-au luat, ci: „pământ ești și în pământ te vei întoarce“ (Fac. 3. 19)¹¹⁸; Se poate însă cei ce cu bună înțelegere aud aceste cuvinte, a vedea că Dumnezeu nici sufletului nici trupului a făcut moarte, nici mai întâi a zis poruncind: în care zi veți mânca să muriți, ci „veți muri în orice zi veți mânca“; nici acum întoarce-te în pământ au zis, ci: te vei întoarce. Și cu acest chip mai întâi vestind și poruncind, însă fără de a împedeca prin condamnare, rezultatul lucrului.

¹¹⁸ *Facerea, 3, 19*: „În sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pământul din care ești luat; căci pământ ești și în pământ te vei întoarce“.

52. Trebuie dar acea moarte să se atingă de străbunul, precum și de noi cei ce ne aflăm în viață, și mort să se facă trupul. Se află încă și altă (moartea) care este și aceasta o lungă moarte, și nu una, ci miș mai ales a zice, una pre alta duple moștenire priimind, până ce la una și cea din urmă și mai lungă vom ajunge. Că întru stricăciune ne naștem, și născându-ne ne scurgem, până ce de a ne scurge și a ne naște vom înceta. Și nu putem cu adevărat a fi aceeași, deși se pare a fi celor ce nu iaș aminte, precum ca și focul atingându-se numai de marginea cea suptire a trestiei. Pentru că și aceea (trestia) altădată altceva fiind, măsură – a fi – având pre lungimea trestiei, asemenea și desfăcându-se, măsură este fiecăruia prelungirea vieții.

53. Însă ca nu cu totul să nu cunoaștem pre iubirea de oameni cea nemăsurată și adâncimea înțelepciunii lui Dumnezeu, din ce pricină adecă Dumnezeu au depărtat sfârșitul morții, nu spre puțin au lăsat pre om a vieții și încă destulă prelungime. Întăi adecă arătat pedepsind cu milă, iar mai ales ertând nepedeapsa cea cu dreptul, ca să nu se desnădăjduască cu totul, încă a dat și timp de pocăință și de a bine plăcea Lui prin purtare din nou și punere de început bun, mângâindu-l prin acestea de întristarea moștenitoare morții. A înmulțit încă și neamul moștenitorilor, încât covârșesc cu mulțimea numărul celor mai înainte născuți, pre numărul morților. În locul unui Adam, carele din simțita frumuseță a pomului s-au făcut sărac și mișel, pre mulți din cei simțiți i-au arătat cari cu bună fericire s-au îmbogățit de Dumnezeasca cunoștință și de bunătăți de știință și de bună voință Dumnezească, martori fiind: Sit, Enos, Enoh, Noe, Melhisedec, Avraam și câți întru acestea, mai întăi de dânșii și după dânșii, ca aceea s-au arătat. Decă fiindcă din aceștia toți nici unul n-a viețuit desăvârșit fără de păcat, întrucât și a putea iarăși să se lupte pentru acea biruire a străbunilor, și să vindece rădăcina ranei neamului nostru, și celor după aceștia tuturor să le ajungă spre binecuvântare și sfîntire și întoarcere la o altă viață, și aceasta mai înainte cunoscând Ziditorul, după oarecare timp a făcut alegerea neamurilor și a semințiilor, din care era să se înalțe Toiagul cel prea lăudat, din a căruia Floarea și prin carele înainte zăcea a se săvârși Mântuitoarea Iconomie la tot neamul omenesc.

54. O! adânc al bogăției, și al înțelepciunii și al Dumnezeescii iubiri de oameni! Că de nu ar fi fost moarte, și mai întăi de moarte, cel muritor neamul nostru, ca cel ce din asemenea rădăcină se află, nu ne-am fi îmbogățit cu pârğa nemuririi noastre, nu ne-am fi chemat la ceruri, nu s-ar fi învrednicit firea noastră a se întrona mai presus de toată începătoria și stăpânirea de-a Dreapta Prea Înaltei Măririi în ceruri. Așa a știut Dumnezeu a preface, prin înțelepciunea și puterea Sa, cu iubire de oameni, spre cel mai bun, alunecăturile abaterilor noastre din pricina stăpânirii de sineși.

55. Mulți poate învinovătesc pre Adam, că lesne plecându-se sfătuirii vicleanului (diavol) a călcat Dumnezeasca poruncă, prin care călcare a pricinuit și nouă moarte; dar nu este astfel, că mai înainte de a cerca cineva, de ar fi voit să guste din vreo plantă otrăvitoare, și după cercare văzând cât de otrăvitoare este, ar fi voit iarăși să mânânce dintru aceea; cu totul vinovat este acela, carele, dacă după cercare ar fi mâncat din acea otravă, trăgând cu ticăloșie moartea către sineși, decât acela carele mai înainte de cercare făcând și pătimind aceasta. Pentru aceasta mai mult fiecare din noi este vrednic de prihănire decât Adam. Căci însă nu este oare la noi acel lemn? Nici a lui Dumnezeu poruncă către noi, oprind gustarea din el? Poate același lemn nu este între noi, însă porunca lui Dumnezeu pentru el, și acum întru noi se află, și pre cei ce rămân întru dansa și supuindu-se ei și viețuesc duple cum datoiesc, de toată răspunderea păcatelor strămoșescului blestem și osânda îi slobozește; Iar pre cei ce și acum o leapădă pre ea, alegând mai mult decât pre dansa, sfătuiră și îndemnarea diavolului, nu se poate a nu cădea din viața aceea și din petrecerea cea din Rai și în amenințata osândire a focului Gheni.

56. Și care este această poruncă, carea de Dumnezeu ni se pune înainte nouă astăzi? Pocăința, al căruia cuprins este: ca de cele oprite să nu ne mai atingem. Deoarece lepădați fiind din locul Dumnezeescii desfătării, și scoși din Raiul lui Dumnezeu, duple dreptate ne-am osândit a petrece și

locui împreună cu animalele cele necuvântătoare și ne-am făcut fără de nădejde ca prin puterea noastră să ne întoarcem iarăși în Rai. Acelaș Dumnezeu, carele cu dreptate a adus asupra noastră osândirea iar mai ales a slobozit a veni preste noi această osândă, acum din cea prea multă iubire de oameni și prea marea bunătatea Sa, și nespusa îndurare și milostivire, până la noi s-a pogorât pentru noi, și făcându-se om ca și noi, însă fără de păcat, precum bine a voit, ca pre cel asemenea, prin cel asemenea să-l reînvețe și să-l remântuească, dându-ne mântuitoare pocăință, și prin introducerea poruncii zicând: „Pocăiți-vă că s-a apropiat Împărăția Cerurilor“ (Mat. 3. 2) ¹¹⁹. Că mai întâi de În-omenirea Cuvântului lui Dumnezeu, precât este de departe cerul de pământ, pre atâta depărtată era de noi Împărăția lui Dumnezeu (Cerurilor). Iar după ce Dumnezeu, Împăratul nostru, bine a voit a veni la noi și a se uni cu noi, s-a apropiat de noi toți Împărăția Cerurilor.

57. Deci aproape fiind acum de noi Împărăția Cerurilor, prin pogorârea la noi a Dumnezeu Cuvântului, să nu ne facem însuși depărtați de dânsa, viețuind și petrecând nepocăiți; Ci mai ales să fugim de ticăloșia celor ce viețuiesc întru întunec și în umbra morții. Și să dobândim lucrurile pocăinții, prin cuget smerit, umilință și plângere Duhovnicească, cu inimă înfrântă și blândă, plină de milostivire, iubitoare de dreptate, dreasă prin curățire, pacinică, făcătoare de pacea aproapelui, împreună pătimitoare, bine mulțamitoare întru cele ce ne vin asupra pentru dreptate și adevăr, și în goniri și în pagube, ocărări, clevetiri, intrigi, învinuirii și orice pătimiri; Pentru că Împărăția cerurilor, iar mai ales Împăratul ceresc, O! nespusa marea Sa dăruire! întru noi este. De Carele prin faptele pocăinții suntem datorți totdeauna a ne lipi, iubindu-L după puterea noastră, precum și El atât de mult ne-a iubit pre noi nevrednicii.

58. Pre dragostea cea către Dumnezeu o întărește depărtarea patimilor, și înavușirea de bunătăți. Fiindcă urâciunea spre cele rele, din carea se face depărtarea patimilor, adună dorința înlăuntru nostru a dobândirii faptelor bune; Iar îndrăgitorul faptelor bune și dobânditorul, cum nu va iubi mai cu deosebire pre dătătorul bunătăților prea bunul Dumnezeu și Stăpânul?? Carele este singur dătătorul și păzitorul a tot binele, întru carele Singur se află duple cel mai ales chip, și prin mijlocirea iubirei îl poartă întru sineși? duple cum zice „Cela ce rămâne întru dragoste, întru Dumnezeu rămâne și Dumnezeu întru dânsul“ (1 Ioan 4. 16) ¹²⁰. Cunoască dar oricine, că nu numai din faptele cele bune să dobândește dragostea cea către Dumnezeu, ci și din dragoste se nasc bunătățile; pentru carea și Domnul în Evanghelie, uneori zice: „Cela ce are poruncile mele și le păzește pre ele, acela este carele mă iubește pre mine“ (Ioan 14. st. 21) ¹²¹; iar alteori „Cela ce mă iubește pre mine, poruncile mele păzește“ (st. 15) ¹²². Însă nici lucrarea bunătăților este lăudată și folositoare celor ce o lucrează fără de dragoste, nici dragostea fără de lucruri bune; Despre carele Marele Pavel scriind către Corinteni, zice: „De voiți face acestea și acestea ... iar dragoste nu am, nimic nu mă folosesc“ (1 Cor.13) ¹²³. Încă și prea iubitul ucenic a lui Iisus Hristos zice: „Să iubim nu cu cuvântul, nici cu limba numai, ci cu adevărul și cu lucrul“ (Ioan 3. 18) ¹²⁴.

¹¹⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei, 3, 2*: „Spunând: Pocăiți-vă că s-a apropiat împărăția cerurilor”.

¹²⁰ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan, 4, 16*: „Și noi am cunoscut și am crezut iubirea, pe care Dumnezeu o are către noi. Dumnezeu este iubire și cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne întru el”.

¹²¹ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 14, 21*: „Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine, va fi iubit de Tatăl Meu și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui”.

¹²² *Idem, 14, 15*: „De Mă iubiți, păziți poruncile Mele”.

¹²³ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel: 13, 2-3*:

2. Și de aș avea darul proorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință, și de aș avea atâta credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt.

3. Și de aș împărți toată avuția mea și de aș da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește”.

¹²⁴ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 3, 18*: „Cel ce crede în El nu este judecat, iar cel ce nu crede a și fost judecat, fiindcă nu a crezut în numele Celui Unuia-născut, Fiul lui Dumnezeu”.

59. Prea Înaltul și Închinatul Părinte, este Tată al însuși Adevărului, adică a Unuia Născut Fiului. Și Duh al adevărului are pre Sfântul Duh, precum a arătat mai întâi Cuvântul Adevărului. Deci cei ce să închină Acestuia (Tatălui) întru aceste trei fețe și așa cred și ca cum prin acestea lucrându-se, că „Duhul este, zice Apostolul Pavel, prin carele ne închinăm și prin carele ne rugăm“ (Rom. 8. 26) ¹²⁵; Și „nimeni nu vine la Tatăl decât prin mine, zice cel Unul Născut al Tatălui (Ioan 6. 45) ¹²⁶, prin urmare cei ce să închină astfel Prea Înaltului Tată întru Duhul și Adevărul, aceștia sunt adevărații închinători (Ioan 4. 23) ¹²⁷.

60. „Duh este Dumnezeu, și cei ce să închină Lui, întru Duhul și Adevăr trebuie să i se închine“ (Ioan 4. 24) ¹²⁸, adică, netrupește pre cel fără de trup înțelegându-L; Fiindcă așa întru adevăr Îl vor vedea în tot locul, întru Duhul și Adevărul Lui. Pentru că Duh fiind Dumnezeu, netrupesc este, iar cel netrupesc nu este în loc, nici să scrie împrejur de hotare locale. Așadar cel ce zice că trebuie a ne închina lui Dumnezeu (carele este pretutindenea) în vreun loc din locurile cele din cer sau de pe pământ, nu spune adevărat, nici drept să roagă; fiindcă Dumnezeu ca netrupesc fiind, nici întru un loc este, iar ca Dumnezeu în tot locul se află. Fiindcă de ar fi hotar, sau loc, sau zidire, unde să nu fie Dumnezeu, s-ar afla cum că-I împrejur scris în vreun loc. Așadar este pretutindenea, fiindcă este nehotărât. Dar cum în tot locul, ca cel ce nu de vreun loc, ci de tot locul cuprinzându-se? Nu cu adevărat, deoarece iarăși trup ar fi. Așadar ca cel ce ține totul și-l cuprinde, El este întru Sineși, în tot locul și mai presus de tot locul, închinat de adevărații închinători, întru Duhul și Adevărul Lui.

61. Îngerul și sufletul fiindcă sunt fără de trup, nu sunt în loc, dar nici pretutindenea sunt; Fiindcă nu țin totul, ci și aceștia au nevoie de Cel ce cuprinde totul din toate părțile (a se ține). Așadar și aceștia înlăuntru Celui ce ține și cuprinde toate se află: De Dânsul cu îndămănată chip hotărându-se. Sufletul adică conținând trupul cu carele și s-au zidit, pretutindenea în trup se află, nu ca într-un loc, nici să hotărășce, ci ca cuprinzându-l și conținându-l și înviețuindu-l, ca cel ce este după Chipul lui Dumnezeu și acesta.

62. Nu numai după aceasta s-a făcut omul după Chipul lui Dumnezeu mai mult decât Îngerii, fiindcă are esențială și făcătoare de viață putere întru el, ci și după a stăpâni; Fiindcă se află în firea sufletului nostru oarecare putere, care pe de o parte este domnitoare și stăpânitoare, iar pe de alta supunându-se și slujind firei: cu voința (dragostea), dorința, simțirea, și în scurt câte după minte împreună s-a zidit minții de Dumnezeu. Deși noi, întrucât suntem cu cuget iubitor de păcat, eșim din hotarele noastre, că nu numai către Dumnezeu Atot Țiitorul, ci și către însuși de sineși Țiitorul cel firesc dintru noi nu ne supunem. În sfârșit Dumnezeu pentru stăpânirea cea dintru noi, ne-a dat și stăpânirea a tot pământul. Îngerii nu au trup împreună înjugat, ca și mintea să o aibă subjugată; Iar voința Duhovnicească (a minții) cei ce au căzut, o au rea totdeauna, iar cei buni o au totdeauna bună, neavând nicidecum nevoie de povățuitor. Iar ținerea pământească, cel viclean (Satan) nu o a avut, ci o a răpit, de unde se adeverează că nu s-a zidit el stăpânitor al pământului; Iar Îngerii cei buni sunt rânduiți de Atot Țiitorul a-l păzi, după căderea noastră. Și pentru aceasta din vrednicie, – deși nu cu totul pentru iubirea de oameni –, ne-a scos. Însă hotarele Îngerilor, precum Moisi în cântarea sa zice, le-au pus Dumnezeu, când a împărțit neamurile; Iar împărțirea aceasta după Cain și Sit s-au făcut. Că nepoții cei din Cain se numeau fiii oamenilor, iar cei din Sit, fiii lui Dumnezeu;

¹²⁵ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 26: „De asemenea și duhul vine în ajutor slăbiciunii noastre, căci noi nu știm să ne rugăm cum trebuie, ci însuși Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite”.

¹²⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 6, 45: „Scris este în prooroci: «Și vor fi toți învățați de Dumnezeu». Deci oricine a auzit și a învățat de la Tatăl la Mine vine”.

¹²⁷ *Idem*, 4, 23: „Dar vine ceasul și acum este, când adevărații închinători se vor închina Tatălui în duh și adevăr, că și tatăl astfel de închinători își dorește”.

¹²⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 4, 24: „Duh este Dumnezeu și cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh și în adevăr”.

Împărțind, după părerea mea, de atunci pre numele (adecă fiii lui Dumnezeu) și mai înainte prevestind neamul din carele avea să ia Trup cel Unul Născut Fiul lui Dumnezeu.

63. Poate a zice cineva, că între altele multe, și trinitatea cunoștinței noastre, pre noi mai mult decât pre Îngerii ne arată duple Chipul lui Dumnezeu a fi; nu numai că este trinitatea, ci și că cuprinde împreună cunoștința de tot felul. Fiindcă numai noi din toate zidirele, împreună cu cea înțelegătoare și cea cuvântătoare avem și pre cea simțitoare, care fiind firește împreună cu cea cuvântătoare, au adus meșteșugurile și artele, și a cunoaște mulțimea sciințelor; Fiindcă numai omului i-au dat Dumnezeu a lucra pământul și a-l instrui a produce din cele ce nu sunt, deși nu încă cu totul nefiind: Că aceasta numai a lui Dumnezeu este a o da. Se face dar aproape ca din nimic, nici să strică nimic din câte se face de Dumnezeu, ci amestecându-se una cu alta de cele de la noi, arată o altă figură (formă). Încă și nevăzutul cuvânt al minții, nu numai prin auzire se face simțit, prin mișcarea aerului, ci și prin a se scri pe hârtie, prin trup cu trup a se vedea: și aceasta numai oamenilor o au dat Dumnezeu. Aducându-ne la credință statornică cea către Prea Înaltul Cuvânt, prin venirea cu Trup și arătarea în lume; Din care nimic nicidecum nu se află la Îngerii.

64. Însă deși cea duple Chip mai mult decât Îngerii o avem noi și până acum, ci de a fi duple asemănarea lui Dumnezeu, cu mult însă suntem mai jos decât Îngerii, și mai cu samă acum. Și ca pre celelalte să le las, (zic) că săvârșirea de a fi cineva duple asemănarea lui Dumnezeu, prin cea de la Dumnezeu Dumnezească strălucire să săvârșească: de care se lipsesc Îngerii cei răi pentru aceasta și supt întunec se află. Dar de această strălucire sunt plini Îngerii cei buni, care se și numesc a doua lumină, de la cea întâi lumină luminat împărțându-se. Și aceasta nu cred cineva a nu o cunoaște, din cei ce se îndeletnicesc cu silință și cu bună (cunoștință) înțelegere cu de Dumnezeu însuflătele scripturi. Au încă și pre aceasta Sfinții Îngerii, adecă cunoștința celor simțite, nu că cu simțitoare oarecare și firească putere cuprind aceasta, ci prin o Dumnezească putere le cunosc pre acestea, cărora (Îngerilor) nici una din cele de față sau trecute, sau viitoare se pot ascunde.

65. Acestei străluciri și luminări de care am zis mai sus, cei ce să împărțesc avându-o cu măsură, alăturându-se, cu măsură au și cunoștința tuturor ființelor. Dar că și Îngerii se împărțesc de dânsa, și că nezidită este, și nu este ca Dumnezeasca ființă, toți știu care cetesc cu sârguință scripturele Sfinților Apostoli și ale de Dumnezeu însuflăților Cuvântători de Dumnezeu. Și fiindcă cei ce cugetă cele protivnice, hulesc această Dumnezească Lumină, și să întăresc că este orî zidire, orî ființă a lui Dumnezeu; Și când o zic pre aceasta zidire, nu priimesc a zice că aceasta este a Îngerilor lumină. Ci las să vie acum Predicatorul de Dumnezeu Ariopaghitul, carele în scurt acestea trei le lămurește: că împrejur, zice, mișcându-se Dumnezeestile minți, să împreunează cu cele fără de început și fără de sfârșit străluciri ale Bunului și ale Prea Binelui. Iar cum că Dumnezeesci minți numesc pre bunii Îngerii, tuturor este cunoscută; și înmulțit cu numărul zicându-le, i-a deosebit de ființa lui Dumnezeu, fiindcă una este aceea, totdeauna neîmpărțită; Iar numindu-le fără de început și fără de sfârșit (pre străluciri), ce alt, decât a fi nezidite ne-au arătat nouă?

66. De această Dumnezească strălucire și luminare desgolindu-se firea noastră, din pricina călcării de poruncă, și fiindcă milostivindu-se Cuvântul lui Dumnezeu spre slujănia noastră, pentru multa Sa îndurare, după ce o au luat pre a noastră fire, au arătat-o celor mai aleși din Ucenici sus în Muntele Tavorului, îmbrăcătă cu mai multă frumuseță, adecă ce eram odată și care vom fi în viitorul veac prin El, dacă duple Dânsul vom vieții aici, pre cât ne va fi nouă cu putință, precum și cel cu Gura de Aur Sfântul Ioan ne spune.

67. Acestei Dumnezeesci străluciri și luminări fiind și Adam părtaș mai înainte de călcarea poruncei, ca cu o adevărată podoabă a slavei îmbrăcat aflându-se, nu era gol, ci cu mult mai înfrumusețat, ca cum am zice, ca cei de acum înfășurați cu multe podoabe de aur și îmbrăcați cu porfire și steme de petre scumpe. Pre această Dumnezească strălucire și dăruire, Marele Pavel o

numește cerească locuință, zicând: „Că de aceasta suspinăm, dorind a ne îmbrăca în locașul nostru cel din ceruri ... Și după ce ne vom îmbrăca cu acesta nu ne vom afla goi” (2 Cor. 5. 1-2-3)¹²⁹. Pre această Dumnezească strălucire a îmbrăcăminței minții, și acest Pavel ca o arvună a luat-o de la Dumnezeu, când se ducea de la Ierusalim spre Damasc (Fap. 9. 3)¹³⁰. Orî ca să zic după Marele întru Teologhie Grigorie, mai întâi de a se curăți încă de goniri, vorbind către gonitor, și mai ales prin puțină strălucire a Marei Lumini.

68. Dumnezeasca ființă cea mai presus de toate, nici odată nu se numește cu număr înmulțit; Iar neziditul și Dumnezeescul Dar al lui Dumnezeu și lucrarea, împărțându-se neîmpărțit, după chipul razei Soarelui, că deși înferbântă, dar luminează și înviețuește și crește și aruncă lumină celor luminate părți, prin a ei și strălucire, și ochilor privitorilor se vede; Asemenea după o închipuire umbroasă, și Dumnezeasca lucrare a lui Dumnezeu, nu numai una, ci și multe se numește de Teologi, precum și de Marele Vasilie; Iar lucrările Duhului, zic, care? nespuse adecă sunt pentru mărimea lor și nenumărate pentru marea mulțime! Cum dar vom înțelegem pre cele după acestea ale veacurilor? Care a fost lucrările Sale înainte de zidirea acei înțelegătoare și dincolo de veacuri? Că a zice, că și veacurile cele Duhovnicești zidiri sunt, nimeni n-a zis a fi ceva zidit, dar nici a înțeles, prin urmare nezidite sunt puterile și lucrările Dumnezeescului Duh, pentru aceasta și multe le (numesc) Teologhiesc nedespărțite de una și rămâind cu totul tot neîmpărțită Ființa Duhului.

69. Lucrarea cea nezidită a lui Dumnezeu, fiindcă se împărțășce neîmpărțit, pentru aceea și cu număr înmulțit se numește de Teologi, precum mai sus am zis, ceea ce Marele Vasilie deslușit o adeverește. Deci fiindcă și Dumnezeasca înDumnezeitoare strălucire, nu ființa, ci lucrarea lui Dumnezeu este, pentru aceasta și aceea nu cu număr singular, ci și cu număr înmulțit se zice, după alăturarea împărțășitorilor și după vrednicia priimitorilor, care mai ales și mai mult s-au revărsat întru dânsii de înDumnezeitoare Lumina.

70. Lucrările acestea, șapte le zice Prorocul Isaia, care număr la Evrei de șapte, multe înțelegem. Că zice „Se va sui toiag din rădăcina lui Iesei și floare dintr-însul se va rădica, și se vor odihni pre Dânsul șapte Duhuri: Duhul înțelepciunii, Duhul înțelegerii, al cunoștinței, al buneii credințe, al sfatului, al puterii, și al temerii” (Is. 11. 1, 2, 3)¹³¹. Pre aceste șapte Duhuri, zidite, după mintea lor cea stricată, le zic ereticii că sunt, pre carii, deși cei ce mai cu întindere s-au împotrivit acestor împotrivă zicători, dar și noi de ajuns i-am muștrat cum că hulesc. Însă și Dumnezeescul Grigorie Teologul, amintind de aceste lucrări ale Duhului, zice: Lucrările Duhului, după Isaia, se numesc. Iar acela cel între Proroci cu mare glas, nu numai pre deosebirea cea către Dumnezeasca ființă curat și arătat prin număr o a descoperit, ci și a lucrărilor acestora nezidirea a înfățișat-o. Că a se odihni este vrednicie stăpânitoare, deci cele ce odihnesc pre acel Trup Stăpânesc, cum poate fi zidire?

¹²⁹ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 1-2-3:

“1. Căci știm că, dacă acest cort, locuința noastră pământească, se va strica, avem zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută de mână, veșnică, în ceruri.

2. Căci de aceea și suspinăm, în acest trup, dorind să ne îmbrăcăm cu locuința noastră, cea din cer.

3. Dacă totuși vom fi găsiți îmbrăcați iar nu goi”.

Trimiteri incompletă în mss. Ia 2 Cor. 2, 3, în loc de 5, 1-2-3.

¹³⁰ *Faptele Sfinților Apostoli*, 9, 3: “Dar pe când călătorea el și se apropia de Damasc, o lumină din cer, ca de fulger, l-a învăluit deodată”.

¹³¹ *Isaia*, 11, 1-3:

“1. O Mlădiță va ieși din tulpina lui Iesei și un Lăstar din rădăcinile lui va da.

2. Și se va odihni peste El Duhul lui Dumnezeu, duhul înțelepciunii și al înțelegerii, duhul sfatului și al tăriei, duhul cunoștinței și al buneii credințe.

3. Și: va umple pe El duhul temerii de Dumnezeu. Și va judeca nu după înfățișarea cea din afară și nici nu va da hotărârea Sa după cele ce se zvonesc”.

71. Domnul nostru Iisus Hristos dupre Sfântul Luca zice „cu degetul Tatălui Eū scot dracii“ (11. 20)¹³²; Iar dupre Sfântul Matei „cu Duhul lui Dumnezeu“ (12. 28)¹³³. Iar deget al lui Dumnezeu, zice Marele Vasilie, este una din lucrările Duhului; deci dacă pre una dintru acestea o aū zis că este a Duhului Sfânt, întru adevăr și celelalte toate, precum aceștia aū arătat nouă. Însă nu pentru aceasta mulți Dumnezei sau multe Duhuri sunt, că sunt înaintări acestea, și figurări și lucrări firești ale Unuia Sfânt Duh, și pentru fiecare Unul este lucrătorul. Iară cei rău socotitori, zicându-le pre acestea zidire, înșăptit în zidire împart pre Duhul lui Dumnezeu; dar se vor rușina de șapte ori. Că precum aū zis prorocul măi sus despre ele, ca șapte ochi ai lui Dumnezeu sunt, cari privesc asupra a tot pământul, precum și în Apocalips scrie „Har vouă și pace de la Dumnezeu ... și de la cele șapte Duhuri cari stău înaintea Scaunului Lui, și de la Iisus Hristos.“ (1. 4)¹³⁴. Iar cum că acestea sunt Sfântul Duh, prea arătat credincioșilor se arată.

72. Dumnezeu și tatăl, prin Sfântul Proroc Miheū, măi înainte vestind cea dupre trup naștere a Unuia născut, vrând să arate pre cea fără de început a lui Dumnezeire, zice „și eșirele Lui din început din zilele veacului“ (5. 1)¹³⁵, iar aceste eșiri, zic Dumnezeștii Părinți că sunt ale Dumnezeirei, care sunt ale Tatălui, ale Fiului și ale Sfântului Duh lucrări și puteri, dupre explicația Sfinților Învățători. Pre care zidite le numesc, cei ce cugetă cele ale celor rău slăvitorilor și așa să silesc a le arăta. Dar fiecare odată viindu-și întru sine să cugete: Care-ī cel din început „ON“ (este)? Cine-ī Acela despre care zice David, „că din veac este“? (Ps. 89. 2)¹³⁶, și cu pricepere las să socotească și să cugete bine, de vor voi, că precum Dumnezeu prin Prorocul din început zicând că sunt aceste eșiri, n-aū zis nici cum că s-aū făcut, s-aū zidit, precum și cel întru Duhul Marele Vasilie teologhisind, nu aū zis – s-aū făcut –, ci, că aū fost Lucrările Duhului măi înainte de zidirea cea Duhovnicească și dincolo de veci. Prin urmare numai Dumnezeu este din veci lucrătorul cel Atot Putinte, cu Cela ce are puteri și lucrări măi înainte de veci.

73. Zic însă cei protivnici Sfinților Învățători, adecă începătorii relei credințe, că numai una este cea nezidită, – Dumnezească Fire –, iar orice alt afară de aceasta, nici întru un chip, ci este zidire, făcând ei aici zidire și pre Tatăl și pre Fiul și pre Sfântul Duh –, că una și aceiași este lucrarea acestor Trei; Iar Acăruia lucrările sunt zidite, acela nu este nezidit, pentru aceasta nu sunt lucrări ale lui Dumnezeu, să nu fie! Ci acela carele s-aū lucrat și s-aū făcut este zidire. De unde și ființască și firească este această mișcare, care se deosebește de lucrarea Dumnezeșcii Firi, precum arată de Dumnezeu însuflatul Damaschin. Însă fiindcă Dumnezeescul Chiril aū zis: Dacă lucrare este a face, cum este aceasta făptură? Care numai prin astă lucrare se lucrează, și aceea prin alta iarăși, și așa va merge spre nemărginit, și al lucrării nezidirea totdeauna se caută și se vestește.

74. În tot locul aflându-se nedespărțit (Dumnezeu) și de Dumnezeasca ființă și de Dumnezeasca lucrare, încăpută este a lui Dumnezeu lucrare de noi cei zidiți: Fiindcă se împărțăște nedespărțit, dupre Teologhi, rămâind dupre ei nedespărțită de Dumnezeasca fire cu totul tot. Pentru care și Sfântul Ioan Gură de Aur zicând: că picătura Harului pre toate le-aū umplut de cunoștință; printr-înșă se face minunele, păcatele se desleagă ... și ne-aū arătat că nezidită este picătura Harului.

¹³² *Sfânta Evanghelie după Luca*, 11, 20: „Iar dacă Eu, cu degetul lui Dumnezeu, scot pe demoni iată a ajuns la voi împărăția lui Dumnezeu”.

¹³³ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 12, 28: „Iar dacă Eu cu Duhul lui Dumnezeu scot pe demoni, iată a ajuns la voi împărăția lui Dumnezeu”.

¹³⁴ *Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul*, 1, 4: „Ioan celor șapte Biserici, care sunt în Asia: Har vouă și pace de la Cel ce este și Cel ce era și Cel ce vine și de la cele șapte duhuri, care sunt înaintea scaunului Lui”.

¹³⁵ *Miheia*, 5, 1: „Și tu, Betleeme Efrata, deși ești mic între miile lui Iuda, din tine va ieși Stăpânitor peste Israel, iar obârșia Lui este dintru început, din zilele veșniciei”. Am decalat cu un stih trimiterea care se făcea în mss., pentru a fi corespunzătoare citatului. Mss. trimitea la *Miheia*, 5, 2.

¹³⁶ *Psalmi*, 89, 2: „Mai înainte de ce s-au făcut munții și s-a zidit pământul și lumea, din veac și până-n veac ești Tu”.

Fiindcă pe urmă voea ca să arate cum că este și lucrarea, dar nu însuși ființa fiind, încă și deosebirea a Dumnezeescii lucrări cea către Dumnezeasca fire șă către Ipostasul Duhului, adaoge zicând: partea zic adecă a lucrării, fiindcă Mângăitorul nu se împărțășce. Deci începător este întru fiecare din noi Dumnezeescul Dar și lucrarea, fiindcă și neîmpărțit acesta se împărțășce. Iară ființa lui Dumnezeu cu totul tot neîmpărțită fiind întru sineși, cum poate din cei zidiți a o încăpea?

75. Fiindcă sunt trei Ipostasuri ale Treimeii, de lucrările ființei se învrednicesc cei ce să unesc cu Dumnezeu, ca un Duh se fac cu El, dupre cum și Marele Pavel aū zis: „Cel ce să lipeșce de Domnul, un Duh este“ (1 Cor. 6. 17) ¹³⁷. Dupre ființă nu se poate uni cu Dumnezeu cei vrednici, precum toți Teologhii mărturisesc, căd dupre ființă, Dumnezeu este neîmpărțit. Iar unirea cea dupre Ipostas, singură rămâne totdeauna a Cuvântului lui Dumnezeu-Omului, și rămâne dupre lucrare a se împărțăși cei ce s-aū învrednicit a se uni cu Dumnezeu. Și precum e un Duh cu Dumnezeu cel ce să lipeșce de Dumnezeu, pre nezidita lucrare a Duhului o zice că este și să numeșce, dar nu ființa lui Dumnezeu, deși protivnicii nu le place. Fiindcă și prin Prorocul zice: nu Duhul meu, ci: din Duhul meu voiū vārsā preste credincioși, aū zis Dumnezeu“ (Ioil. 3. 1) ¹³⁸.

76. Prin îndemnarea lui Dumnezeu, zice, să mișcă și Moisi și David, și căți erau încăpători de lucrare, prin lepădarea obiceiurilor trupeși s-aū făcut, și vii oarecare icoane ale lui Iisus, și mai ales dupre Dar și asemănare; Și una este curățania întru Hristos și Sfinții Lui, și strălucirea Dumnezeului nostru preste noi, de Dumnezeu însuflatul cânta zicând: Că purtătoarele de Duh suflete, dupre Marele Vasilie, după ce se vor lumina de Duhul, și acestea se săvârșesc Duhovnicești și altora le trimite Haruri; de aicea cunoșcința celor viitoare, încredințarea tainelor, descoperirea celor ascunse, împărțirea Darurilor, cereasca petrecere, împreună cu Îngerii dānțuirea, nesfârșita veselie, înDumnezeita Dāruire, către Dumnezeu asemănare și cea mai înaltă din virtuți din câte pofteșce cineva, adecă a se face Dumnezeu (dupre Dar).

77. Că dupre Darul, și strălucirea aceea și de Dumnezeu unirea covârșesc slujitorii ai cei de sus străluciri, adecă Îngerii pre oameni; Pentru care sunt și a doua (strălucire) frumuseță, slujitorii ai cei de sus străluciri, și luminii a doua ai luminii cei dintăi strălucitoare sunt puterile cele de gând și slujitoarele Duhuri, și întâia luminătoare fire după cea dintăi, de unde și să strălucesc, și a doua lumină este Îngerul, care să varsă oarecum din cea dintăi Lumină, sau împărțășire a întâii Luminii. Și împrejur mișcāndu-se Dumnezeestile minți, să unesc cu Strălucirea cea fără de început și nesfârșită a Bunului și a Prea Bunului Dumnezeu, că acelor vecinice singur Dumnezeu este lumină, și nu altul; Și ceea ce este Soarele la cei simțitori, aceasta și celor înțelegători Dumnezeu; și Acesta este a toată cuvântătoare fire Lumină și cea dintăi și cea din margene Lumină. Că dacā veī auzi pre Prorocul zicând, (zice Părintele cel cu Gură de Aur) „Am văzut pre Domnul șezând pre Scaun prea înalt“ (Is. 6. 1) ¹³⁹, să nu socotești că aū văzut pre însuși ființa Aceluia, ci pogorārea; și această pogorāre, mai umbros au văzut-o decât puterile cele de sus.

78. Toată firea, prea departe este și cu totul streinā de Dumnezeasca fire. Că Dumnezeu este fire, iar celelalte nu sunt fire, dupre cum nici ființă sunt, deși celelalte ființi sunt; Iar de este Acela Ființă, celelalte nu sunt ființă, asemenea și a înțelepciunei, și a bunătății, și în scurt a zice de toate cele despre Dumnezeu, sau zicāndu-se pentru Dumnezeu, sau despre Dumnezeu luāndu-se cele zise, bine veī Teologhisi dimpreună cu Părinții. Este însă și să zice fire a tuturor ființelor Dumnezeu, ca cele ce să împărțășesc de la Dānsul, și prin împărțășirea Acestuia împreună staū; și nu prin

¹³⁷ *Întăia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 17: „Iar cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El”.

¹³⁸ *Ioil*, 3, 1: „Dar după aceea, vārsa-voi Duhul Meu peste tot trupul, și fiii și fiicele voastre vor profeți, bătrānii voștri visuri vor visa iar tinerii voștri vedenii vor vedea”. În mss. se făcea trimitere la 2, 28.

¹³⁹ *Isaia*, 6, 1: „În anul morții regelui Ozia, am văzut pe Domnul stānd pe un scaun înalt și mărăș și poalele hainei Lui umpleau templul”.

împărtășirea Firei Lui sta, să nu fie, ci prin împărtășirea lucrării Lui. Așadar și ființă este al ființelor, și chip al chipurilor, ca Începătorul chipurilor, și înțelepciune a înțelepților; și în scurt toate al tuturor. Și nu fire, ca Cel ce este mai presus de toate firele. Și nu ființă fiind, ca cel ce este mai presus de ființă. Și nu ființă, nici având chip, ca cel mai presus de chip Ființă. Deci cum noi ne facem aproape de Dumnezeu?? Oare cu firea ne apropiem de el? Dar nu are, nici va avea împărtășire, sau apropiere către Prea Înalta Fire nici una din toate zidirele. Iar de s-a făcut cineva aproape de Dumnezeu, numai cu lucrarea s-a apropiat de El. Și cum?? Ca împărtășitor de aceea firește? Însă aceasta este de obște a tuturor zidirelor. Negreșit nu celor din fire apropiați, însă la aceia care cu voința se fac aproape sau departe de Dumnezeu, iar buna voință este numai a celor cuvântători. Deci aceștia singuri decât toate celelalte zidiri, sau departe, sau aproape se fac de Dumnezeu, prin bunătate sau răutate, sau să apropie, sau să depărtează: Aceștia singure și priimitoare sunt de ticăloșie, sau de fericire; Însă noi credem că ne vom învrednici fericirii.

79. Deci una către alta alăturându-se zidirele, de aproape de Dumnezeu să zic după fire, sau streină. Aproape adecă să zice de Dumnezeire cele gândite firi și numai cu mintea cuprinse, iară streină cu totul, câte sunt supt simțire; și decât acestea, cu mult mai departe care sunt cu totul neînsuflețite și nemișcătoare. Deci între dânsele alăturându-se zidirele, aproape de Dumnezeu după fire sau streine să zic, iară ele între dânsele după fire, toate streine sunt de Dumnezeu; iară mai mult decât ar putea cineva să zică, precum firea cea gândită este departe de Dumnezeu, ori precât simțirea și cele supt simțire sunt departe de cele gândite, pre atâta e departe și firea noastră de Dumnezeu cu adevărat. Vai nouă! de nu din alegere bine voitoare prin lucruri și chipuri bune, ne vom face aproape de Dânsul.

80. Limba cea în Dumnezeită și de obște a Dumnezeștilor de Dumnezeu Cuvântători, Purtătorul de Dumnezeu Damaschin, zice în Capul 2 al Teologhiilor lui: trebuie cei ce voesc a spune, sau a auzi ceva despre Dumnezeu, să cunoască bine, cum că nu sunt nici toate negrăite, nici toate de grăit, și cele ale Teologiei și cele ale Iconomieii; Că nu-s toate cunoscute, nici toate necunoscute; și sunt mai presus de cuvânt la câte să zic despre cele Dumnezești, și acestea pre cât este cu puțință după covârșitor cuvânt. Că nu afară de cuvânt după lipsire, ci afară de cuvânt după noi, pre cât se poate cuprinde de noi, și câte de către noi înșine, în auzul altora se (da) duc. Că nici acesta tâlcuind poate arăta, nici acela mult cercetând de la sineși poate a zice, nici nouă înșine este slobod a spune ceva despre Dumnezeu; Iară nici să ne întoarcem către cei Duhovnicești cari vorbesc cele ale Duhului și când vor cere cuvânt cei protivnici.

81. Se zice că este scris deasupra porților școlii lui Platon „nimenea să nu intre aici, neînvățat Gheometria”. Iară cu totul neînvățat Gheometria este, cela ce nu poate despre cele nedespărțite, ca despre cele despărțite să cugete și să vorbească; fiindcă este sfârșit a celor cu neputință fără aceea care se mărginește ținta (peratute) (trece). Că Gheometria, mai ales tot cuvântul este pentru toate marginile; care și fără de cele mărginașe, întrucât și acestea și se hotărăsc și se înfășoșază, mintea despărțeste pre cele nedespărțite. Iar acela carele nu s-a învățat ca prin minte să despartă trupul de cele ce urmează lui, cum va auzi despre însuși – fire –, mai ales care nu numai nedespărțită este, fiindcă se află înlăuntru lor, dar nici poate fi vreodată fără de ele? (de cele ce urmează trupului). Cum vor auzi despre totul ca întru totul, care întru cele aparte să află, de minte numai și cuvântul despărțându-le pre acestea, și mai înainte de cele multe înțelegându-să, și care fără a celor multe nicidecum aflătoare a adevăratului Cuvânt? Cum va auzi despre înțelegătoare și gândite? Cum va auzi că și minte având fieștecare din noi zicând și înțelegeri, și fieștecare din înțelegeri cum că se află (se zice) minte? Și nu va râde și va striga hulindu-ne pre noi, că zicem că au doi și mai multe minți fiecare din oameni? Iară cela ce unele ca acestea a le auzi neputând, sau a zice despre cele nedespărțite ca despărțite, cum despre Dumnezeu va putea un asemenea, unele ca acestea a zice

sau a se învăța? Deoarece multe sunt și se zic unirele și despășirele duple Cuvântătorii de Dumnezeu, însă unirele pre despășiri le stăpânesc și mai înainte începătoare fiind; Nicăi leapadă pre acestea, nicăi să împedecă de acestea nicăidecum. Decăi protivnicăi nepriimind, nicăi putând a cunoaște cea duple Dumnezeu neimpășită împășire și împășita unire, auzindu-ne zicând, într-o conglăsuire cu Sfinții, că ale lui Dumnezeu sunt unele cuprinse, iar altele necuprinse, iară Unul este Dumnezeu: Acelaș necuprins fiind cu ființa, însă cuprins de zidiri duple Dumnezeșcile Lui lucrări, duple cea mai înainte de veci adecă a Sa voință pentru noi, duple cea mai înainte de veci Sa Pronie pentru noi, duple cea mai înainte de veci Sa înțalepciune pentru noi; și ca să zic duple Dumnezeescul Măxim, duple nemărginita Sa putere și înțalepciune și bunătate. Acestea dar când noi le vom zice de nevoie, și pre care auzindu-le cei protivnicăi și cei după aceea asemenea lor, ne defaimă că avem mulți Dumnezei, și multe zicând nezidite și cum că alcătuit din acestea facem pre Dumnezeu; Fiindcă nu cunosc că Dumnezeu să desparte nedespășit și să unește despășit, și dintru care nu pătimeșce nicăi înmulțire nicăi alcătuire.

82. Marele Pavel, Gura lui Hristos Vasul alegerii, a Dumnezeescului Nume prea vestită Căruță, „cele nevăzute ale lui Dumnezeu, zice, de la zidirea lumii, se văd curat, înțalegându-se de la făpturile Lui, și vecinica Lui putere și Dumnezeirea“ (Rom. 1.20)¹⁴⁰. Oare și ființa Lui Dumnezeu se vede, prin făpturile lui înțalegându-se Nu într-o adevăr. Pentru că aceasta este a răilor cugetători nebunie și a celor mai înainte de dănișii, iară mai ales a lui Evnomie smintitul. Pentru că acesta mai înainte de rău credincioșii aceea și împreună glăsuie cu aceea, scrie în capetele lui, că din făpturi nimic alt nu se înțalege, fără numai această fire a lui Dumnezeu. Iară Dumnezeescul Apostol (Pavel) cu multă deosebire învață și tâlcuește acestea. Fiindcă mai înainte au învățat că cea cunoscută a lui Dumnezeu arătată este, și au arătat că se mai află și alteceva mai presus de această cunoștință a lui Dumnezeu, ceea ce el au descoperit tuturor celor ce au minte; Apoi adaoge „Că pre cele nevăzute ale lui, de la facerea lumii, prin făpturile Lui înțalegându-se se văd. Iară cea cunoscută a lui Dumnezeu, ce este? Cu acest chip se vei învăța de la Dumnezești Păriniți, care talmăcind zic: Ale lui Dumnezeu unele sunt necunoscute, adecă ființa Sa, iară altele cunoscute, adecă cele dimprejurul ființei Sale, precum: bunătatea, înțalepciunea, puterea, Dumnezeirea și Marea Cuvăntă, pre care și nevăzute le zice Pavel, însă văzute prin făpturi. Iară cele din zidiri înțalese despre Dumnezeasca ființa lui Dumnezeu acestea cum este cu puțință iarăși să fie zidiri? Deoarece și nezidită este lucrarea lui Dumnezeu care din zidiri să înțalege, și ființa nu este; Fiindcă nu numai singuratec aceasta să înțalege (lucrarea), ci și înmulțit (plural).

83. De înțalepciune, și de meșteșug, și de putere, dară nu încă și de ființa lui Dumnezeu sunt priimitoare zidirele lui Dumnezeu, zice Marele Vasilie, lui Evnomie împotrivindu-i-se, că din zidiri zicea, se vede că se arată ființa lui Dumnezeu; Așadar și nezidită este lucrarea lui Dumnezeu cea din făpturi, și nu este ființa. Și cei ce zic că nicăidecum să deosebeșce Dumnezeasca ființă de Dumnezeasca lucrare, arătați sunt Evnomieni.

84. Bine zice într-o contra lui Evnomie, fratele lui (al Sfântului Vasilie) și cel ce frățeste cugeta, – Fiindcă cu amărăunțime am înțales frumuseța și mărirea minunelor celor din zidiri, dintru acestea și cele asemenea acestora, alte înțalegeri despre Dumnezeire priimim, și cu osebită numire tâlcuim pre fieștecă din înțalegerile acestea, care se fac într-o noi. Că din mărirea și frumuseța făpturilor, după măsură să privește Făcătorul, și Ziditor pre Făcătorul numim. Și cu puțință este într-o care au prisosit puterea, ființa să facă pre voință și dreptatea ca un nemitarnic Judecător. Însă și pre glasul „Dumnezeu“, din a vederii lucrare am priceput să ținem; Întrucât pentru aceasta din parte oarecare lucrare a Dumnezești fire învățându-ne, a ființii Aceștia într-o supșirătatea minții prin acest glas (Dumnezeu), nu ne-am făcut.

¹⁴⁰ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 1, 20: “Cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înțalegându-se din făpturi, adică veșnica Lui putere și dumnezeire, așa ca ei să fie fără cuvânt de apărare”.

85. Sfântul Dionisie Ariopaghitul, cel mai întâi, după Sfinții Apostoli, mai înalt între Teologi, după ce a lămurit pre cea duple Ipostas a lui Dumnezeu despărțire, zice: deși Dumnezeasca despărțire este bună cuviincioasă eșire ale unirii cei Dumnezeesci, mai presus unire a Aceștia din bunătate, înmulțindu-se și mult înmulțindu-se, și după oarecare despărțire Dumnezească, zicem cum că este bună-cuviință ale Dumnezeescii Începătorii înaintări, fiindcă dărușce la toate cele ce sunt și revarsă din destul pre împărțășirea tuturor bunătăților, împreunându-se adecă despărțit, înmulțându-se adecă unatec și să prea înmulțăște cel unatec, fără a eși dinlăuntru cu oareșicare. (attribute). Acestea noi cele de obște și unelnice ale toatei Dumnezeescii despărțiri, ori cele cu bună cuviință eșiri (attribute Dumnezeesci), ne vom stăruie duple cuviință a le lăuda, și arată curat, cum că este și altă despărțire la Dumnezeu, ci nu cea Ipostatnică numai, pre care pre ceilaltă de cea Ipostatnică despărțire și Dumnezească despărțire o numeșce; Fiindcă despărțirea cea duple Ipostasuri, nu este despărțire a Dumnezeirei, deși adecă după Dumnezeescile înaintări (attribute), zice că se înmulțăște și prea să înmulțăște Dumnezeu, ci și pre însuși înaintarea aicea o zice cum că sunt și înaintări: Iar acolo zice, nu se prea înmulțăște cel Dumnezeesc, să nu fie, nici duple Dumnezeu să despărțăște, fiindcă Treimea se află la noi Dumnezeu, iar nu în trei. Arată adecă și pre cea nezidită a acestor înaintări și lucrări, fiindcă le numeșce Dumnezeesci pre acestea și despărțiri ale toatei Dumnezeiri. Și această Dumnezească începătorie, zice, cum că duple Dumnezeescile acestea înaintări și lucrări să înmulțăște și prea se înmulțăște pre Sine. Nu că de afară se adaoge ceva, să nu fie, ci și poruncește (Sfântul Dionisie) să laude pre aceste înaintări (însușiri), și chear adăogând laude duple puțință. Și arată cu aceasta, acest Prea Înțelept și Dumnezeesc Cântăreț, că sunt aceste și Prea lăudate.

86. Însuși acest de Dumnezeu porpoveduitor, după ce a zis mai sus, că Dumnezeasca depărțare este cea cu bună cuviință înaintare, adaoge: sunt adecă împreunate duple Dumnezeasca despărțire singuratecele împărțășiri. Împărțășiri dar aici le-a zis numit dimpreună pre toate înaintările și lucrările lui Dumnezeu; A zis adăogat și „pre“ cum că sunt singuratecele acestea, ca să nu socotească cineva că acestea sunt săvârșitoarele, adecă ființa a fiecăruia celor ce sunt, sau simțirea vieții acelor vii, ori pre cuvânt și minte care se află la cele cuvântătoare și înțelegătoare care sunt. Fiindcă cum este cu puțință a fi acestea singuratecele întru Dumnezeu (predările) sunt zidiri, întrucât sigurateca împărțășire, fireșce se află la cel ce o predă, precum cu scumpătate vedem că se face la Lumină?

87. Înaintând Marele acesta pre aceste înaintări și lucrări ale lui Dumnezeu, și cu alte nume cuviincioase lui Dumnezeu le laudă și le numeșce împărțășiri și de sineși împărțășire. Și în multe părți ale cuvintelor lui arată, cum că sunt mai presus de cele ce sunt: și cum că aceste sunt pilde ale celor ce sunt, și mai înainte se afla duple Ipostas în Dumnezeu, duple unire mai presus de ființă. Cum dar este cu puțință a fi acestea zidiri? Mai jos ne arată ce sunt aceste pilde, și zice: Pilde dar zice cum că sunt cele întru Dumnezeu înștiințatele și singuratecele cuvinte, mai înainte aflându-se duple Ipostas, pre care Teologhia le numeșce: mai înainte alegeri și Dumnezeesci bune voințe, ale celor ce sunt înainte despărțitoare și făcătoare, duple aceea, care Cel mai presus de ființă, toate cele ce sunt, mai înainte de le-a zis hotărât și le-a zis adus întru a fi. Cum dar cele mai înainte hotărârele și săvârșitoarele acele ce sunt voințe Dumnezeesci, zidite le zici? Cum dar nu sunt arătați aceștia, că pogoară mult jos pre aceste înaintări și lucrări, cu a le zice pre ele zidite? Fiindcă Ființa cea făcătoare, și de viață făcătoare și de înțelepciune făcătoare și simplu, făcătoare și cuprinzătoare lucrare a tuturor celor ce sunt zidite, sunt Dumnezeescile voințe și Dumnezeescile acestea împărțășiri și dăruiri ale bunătății și pricină a totului.

88. Așadar adecă, dacă împărțășitor a însuși Lui este, atunci cu nici un chip nimenea altul nu-i este părtaș, după cum zice Marele Dionisie. Iară celelalte împărțășiri, dacă sunt împărțășiri și a celor ce sunt începuturi, cu totul tot nicidecum nu împărțășește pre nimenea; Fiindcă nici cunoștința

se împărtășește din cunoștințe, nici viața din vieți; Iară de aș pre a fi, se zice că se împărtășesc de cel ce însuși este: fiindcă fără de El nici sunt, nici să împărtășesc, dupre cum cu de-amăruntul, nici măi înainte cunoștința fără de cunoștință. Pentru aceasta ca niște de sineși împărtășite, cu nici un chip sunt zidite. Acestea, și dupre Dumnezeescul Macsim, niciodată nu aș avut început spre a fi și cele ce pentru Dumnezeu dupre ființă să privesc; Și nu aș fost vreme vreodată când nu era. Iară cei protivnici rău credincioși, pre însuși viața și pre însuși bunătatea, și pre cele de acest fel, cu rea credință socotindu-le zidite, nu înțeleg că se împărtășesc acei de obște numiri a celor ce sunt, deși să zic că sunt, însă și măi presus de toate sunt: dupre cum cu de-amăruntul acest Mare Dionisie zice: Cu lesnire avea zice, să numească și pre Sfântul Duh zidire, căți pre aceste de sineși împărtășite le pune dimpreună cu zidirele. Întrucât Marele Vasilie zice: cum că această împărtășire a numirelor celor cu Dumnezească cuviință, Duhul Sfânt este.

89. Iară dacă cineva zice, cum că numai acelui din început este împărtășirea, fiindcă numai Ea nu se împărtășește, ci împărtășind numai, iară celelalte să împărtășesc aceștia: las să cunoască cum că nu cugetă cu înțelegere pentru celelalte împărtășiri. Fiindcă cele vii, și Sfinte, și îmbunătățite, nu se zic cum că viețuesc prin împărtășire, și să sfînșesc și să îmbunătățesc, ci pentru că simple sunt și de sineși aș începutul, fiindcă împărtășesc. Însă pentru că se împărtășesc dintru a lor viață, și dintru a lor sfînșire și dintru a lor bunătate; iar cea de sineși bunătate, și celelalte, nu se face de sineși viață prin împărtășirea altei de sineși vieți: Pentru aceea și precum de sineși viață este a celor ce împărtășesc, iar nu a celor ce să împărtășesc: Aceea dar care nu se împărtășește de viață, ci ea împărtășește și dă viață celor vii, cum este cu puțință să fie zidire? Acestea să întâmplă și la celelalte împărtășiri.

90. Las să zică și acum dimpreună cu noi Dumnezeescul Macsim, care scrie la sholiele lui, cum că cuprinzătoarea Pronie a totului, sunt însăși înaintările (atributele) lui Dumnezeu, și sunt de obște acelor trei ipostasuri și a ascunsei Unimi ai Ziditoarei Pronii (adecă ai ceia ce zidește) și ai bunății, adecă înființătoare și înviețuitoare și de înțelegătoare făcătoare. Adecă prin cuvântul lui, cum că sunt multe și prea ascunse acestea aș arătat și cum că nu sunt aceste ființa lui Dumnezeu, fiindcă aceea este una și cu totului tot nedespărțită. Iar fiindcă de obște aș zis pre Tri-Ipostatnica și prea ascunsa Unime, ne-aș înfășoșat nouă cum că nici Fiul sunt, nici Duhul cel Sfânt acestea (ci atribute); Fiindcă dintru acestea nici una nu-i de obște lucrarea celor trei (adecă, nu-i una și aceeași cu ființa Ipostasurilor). Iar prin cuvântul lui ne încredințază cum că nu numai Pronia și bunătatea, ci împreună și cea ziditoare aș arătat că sunt nezidite. Fiindcă dacă nu a fi zidită de Ziditorul cea zidită, așadar prin alt Ziditor, și acela iarăși prin altul va fi zidit, și la sfârșitul acestei nebunii va înainta cineva, și nici la nemărginire nu va sta de a urma. Așadar înaintările și lucrările lui Dumnezeu, și nezidite sunt și nici una dintru acestea nu sunt ființă, nici Ipostas.

91. Fiindcă și mult felurit aș făcut pre tot (universul), Ziditorul și împodobitorul totului, din cea nemărginită și covârșitoare bunătate, unele adecă aș voit ca simple să fie, iar altele afară de cea pre – a fi –, să aibă și viață, și altele să o aibă dupre norocirea lor și înțelegătoare pre aceasta, iar altele să priimească de la amândouă pre viață, se măi află și altele care aș aceasta amestecată din amândouă. Și acelea care aș priimit de la Domnul, viață, cuvânt și înțelegătoare putere, să dobândească și unirea, prin cea către Dânsul de voe plecare, și să viețuească întru acest chip Dumnezeesc și măi presus de fire, fiindcă s-a învrednicit Darului și lucrării al însuși înDumnezeirei: Deoarece voința Lui este lucrătoare al totului tot, care din ce nu aș fost vin la a fi, orî să face măi bine din ce aș fost și aceasta cu felurit chip. Și prin această felurime a Dumnezeescii voințe celei preste toate, una și aceeași Pronie și bunătate, și aceeași a zice, întorcerea lui Dumnezeu – din bunătatea Sa – la cele măi de jos; multe Pronii și bunății sunt și

să zic de la Dumnezeu înțelepți Teologii, care se împart neîmpărțiți la cele împărțite și se fac în multe feluri; Întrucât unele adecă să se numească mai înainte cunoscătoare puteri ale lui Dumnezeu, iară altele ziditoare și cuprinzătoare puteri: Dintru acestea iarăși, după Marele Dionisie, unele adecă înființatoare, altele iar învieuitoare, iar altele de înțelepciune făcătoare, și fiecare dintru acestea sunt de obște ale Tatălui și ale Fiului și ale Sfântului Duh. Și după una fiecare dintru acestea spre noi bunătate și Dumnezească voință, – Tatăl și Fiul și Sfântul Duh – este făcătoare de viață, și de ființă făcătoare și de înțelepciune făcătoare, adecă lucrarea și puterea ei, pre care și le-au numit cuprinzătoare împărtășiri și întregime. Și învață că firește se află la cel ce le predă, și le înalță pre acestea din toate celelalte zidiri.

92. După cum cu amăruntul Soarele întregă predă la cei ce să împărtășesc lumina și căldura, și acestea le are sădite și înființate lucrările: Întru acest chip și Dumnezeșcile împărtășiri, întrucât se află la cel ce le predă întregi (fără a se împuțina) sunt firești și ființști lucrări ale Lui și prin urmare nezidite. Precum întru adevăr adecă lumina Soarelui nici urmă nu lasă înapoi când Soarele se află supt pământ, și aceea pre care îi lasă în urma lui deasupra pre pământ, nu este cu puțință ca vederile lor care priimește pre raza acestuia a nu se amesteca către dânsa și printr-însa a se uni cu cel ce izvorașce lumina; Căci căldura cea de acolo și câte se fac dintr-însa, se întrebuintază la nașcerea și înmulțirea celor simțite, și pre cele în multe feluri deosebiri ale umezelor nu le lasă și pre acestea (neîmpărtășite) deși nu are nici o legătură cu soarele prin raze: După aceștia chip, ca o umbroasă oarecum icoană a celor simțite, acei numai câți dobândesc pre cea mai presus de fire și Dumnezeșcii Lumini a Darului celui înDumnezeitor curat se împărtășesc, și prin mijlocirea aceștia se unește cu Dumnezeu. Toate dar celelalte sunt săvârșiri ale ziditoarei lucrări, după Dar adecă din ce nu au fost, făcându-se adecă în Dar: Nu însă și bine împodobite de la Dar, care este următoare frumuseței lui Dumnezeu.

93. Această frumuseță a lui Dumnezeu și înDumnezeitoarea lucrare, pre care câți o priimesc se fac Dumnezei, este oareșicare Dumnezeesc Dar, ci însă nu fire a lui Dumnezeu; Nu cum că nu este de față la cele cu dar dăruite, după bârfeala și clevetirea celor protivnici; fiindcă firea lui Dumnezeu este pretutindenea; Ci fiindcă nu se împărtășește de nimenea din cele zidite, după cum mai înainte s-au arătat, pre care ar fi putut a-i împărtăși și a se împărtăși Aceștia. Iar Dumnezeasca lucrare și Darul Duhului, pretutindenea de față și nedespărțit de aceia totdeauna se află; Iar la aceea cari prin necurăție nu sunt vrednici de împărtășire, este neîmpărtășit, ca cum întru adevăr nu ar fi de față (ar lipsi). Fiindcă zice: după cum întru adevăr înfățișările fețelor nu se face la toate materiile, ci numai la acelea care au oarecare suptirătate și limpezire (sticlire): Așa și lucrarea Duhului, nu la toate sufletele, ci numai întru acelea care nu au nici o răutate și îndărătnică faptă. Și iarăși: La toți este de față Sfântul Duh, însă la câți adecă să curățesc de patimi își arată puterea Lui, iar la câți adecă au pre partea cea stăpânitoare amestecată cu nerânduelele păcatului, nu se află.

94. După cum întru adevăr lumina soarelui este nedespărțită de rază și de căldură, care se dă prin mijlocirea ei (a razei), însă la aceea care nu au ochi, lumina este neîmpărtășită, ci cunosc numai din căldură, prin mijlocirea razei; Fiindcă la aceea zic care nu au ochi, nu este cu puțință desăvârșit a se face priimită lumina: Așa, și cu mult mai mult, la nici unul dintru aceea care nu au cercat Dumnezeasca frumuseță, se va afla împărtășirea firei Ziditorului; Fiindcă nu se află nimenea, nici unica din cele zidite, care va avea putere priimitoare a firei Ziditorului.

95. Las să mărturisască aici împreună cu noi, cum că nici zidită, nici ființă a lui Dumnezeu este Dumnezeasca lucrare cea împărtășitoare. Și Botezătorul lui Hristos Ioan, dimpreună cu Ioan carele este mai iubit de Hristos decât ceilalți Ucenici, și cel cu limba aurită Ioan, unul adecă povestind istoricește cu de-amăruntul în scrierile lui, iar înainte mergătorul lui Hristos zicând cum că nu se

dă lui Hristos Duhul cu măsură, iară cel cu cuvintele de aur tâlcuind și scriind, zice: că aici pre Duhul, lucrare înțeleg. Decî noi toți cu măsură priimim lucrarea Duhului, iar Acela nemăsurată și cu totul întreagă are toată lucrarea. Și dacă lucrarea lui este nemăsurată, cu mult mai mult ființa. Fiindcă cu a zice pre lucrare Duh, mai ales pre însuși Duhul lui Dumnezeu, după cum Botezătorul a zis: și pentru aceea, cum că aceea (lucrarea) este nemăsurată, ne învățază pre nezidirea aceștia, iar cu a zice adecă cum că cu măsură priimim noi aceasta, a arătat deosebirea a neziditei lucrări către nezidita ființă. Fiindcă nimenea niciodată nu priimește pre ființa lui Dumnezeu, ci nici de a-î zice pre toți dimpreună; iar aceea (lucrarea) împărțitor după măsura a însuși curățeniei fieștecăruia. Însă înaintând Părintele Hrisostom, arată și altă deosebire a neziditei Ființi către cea nezidită lucrare: Și dacă lucrarea Duhului e nemăsurată, zice, cu mult mai mult ființa.

96. Și dacă după bârfeala celor protivnici și acelor cugetători cu dânșii, nu are deosebire de fel Dumnezeasca lucrare de Dumnezeasca ființă, și cu „a face“, care a Dumnezeescii lucrări este, cu nimic nu se deosebește de „a Naște și a purcede“, (atunci) nici zidirele cu nimic nu se deosebesc de Naștere și de purcedere. Și dacă aceasta este așa, după cum zic aceștia, atunci nici Fiul și Duhul Sfânt al lui Dumnezeu, nimic nu se deosebește de zidiri, și zidirele toate vor fi lui Dumnezeu și Părintele nașceri și purcederi, și atuncea se va face Dumnezeu zidirea, și Dumnezeu se va rândui în rândul zidirelor. Pentru aceasta Dumnezeescul Chiril vrând să arate deosebirea a Dumnezeescii ființe și a lucrării, zice adecă: Dumnezeasca ființă are pre a naște, iar a face este a Dumnezeescii lucrări. Și afară de acestea adaoge și zice curat: fire dar și lucrare nu este aceeași.

... **97.** Iar dacă nu se deosebește cu nimic Dumnezeasca ființă de Dumnezeasca lucrare, și a „Naște“ și „a Purcede, defel nu se deosebește de la „a face“: Face dar (pre) Dumnezeu și Părintele prin Fiul în Duhul Sfânt, ca cum și naște și purcede, după slăvirea celor protivnici și a celor împreună cu ei cugetători, adecă prin Fiul întru Duhul Sfânt.

98. Și dacă nu se deosebește de fel ființa lui Dumnezeu de Dumnezeasca lucrare și nici de la a voi are vreo deosebire, va fi atunci numai din ființa Părintelui născându-se și din voință, după cei protivnici, ca cum s-ar arăta prefăcut!

99. Iar dacă cu nimic nu se deosebește ființa lui Dumnezeu de Dumnezeasca lucrare, – se mărturisește de Purtătorii de Dumnezeu cum că și lucrări multe are Dumnezeu, după cum și Ziditoare Pronii și bunătăți sunt –, precum cu de-amăruntul s-a arătat mai sus, și multe dar ființa va avea Dumnezeu, pre care niciodată nimeni din neamul celor bine credincioși, nici a zis nici a cugetat.

100. Și dacă nu a zis nici o deosebire Dumnezeescile lucrări de Dumnezeasca ființă, și nici între dânsele va avea vreo deosebire; Așadar atunci cu nimic nu se deosebește voința de mai înainte cunoștința lui Dumnezeu. Întrucât ori că nu înainte le cunoaște Dumnezeu, fiindcă nici toate cele făcute le voește: ori că este voitor și a celor rele, fiindcă toate mai înainte le cunoaște. Și de nu ar fi toate mai înainte cunoscute, este asemenea ca cum nu ar fi Dumnezeu; Ori a nu fi și bun, asemenea este a zice, nu este Dumnezeu. Așadar se deosebește într-o adevăr înainte cunoștința de Dumnezeasca voință, și așa și de Dumnezeasca ființă are deosebire fiecare dintru aceștia.

101. Și de nu a zis nici o deosebire una către alta Dumnezeescile lucrări și cu a lucra, atuncea de mai înainte cunoștința nu are nici o deosebire, și fiindcă a început odată Dumnezeu a zidi și a înainte cunoaște, așadar a început. Și cum Dumnezeu, Acela care e mai înainte de veci, nu înainte le cunoaște pre toate?

102. Și dacă de fel nu are deosebire Dumnezeasca înainte cunoștință de lucrarea zidirei lui Dumnezeu, are să fie dimpreună călătoare cu înainte cunoștința lui Dumnezeu toate cele zidite, ca cum ar fi zidite fără de nici un început. Și fiindcă fără de nici un început zidește El, deoarece și fără

de început înainte le cunoaște, atunci și cele înainte cunoscute, fără de început să cunosc. Și cumu-i Dumnezeu, dacă zidirele Lui nu sunt cu totul mai pe urmă?

103. Și dacă nu se deosebește desăvârșit lucrarea zidirei de înainte cunoștința lui Dumnezeu, nici a zidi să supune voinții. Iar fiindcă înainte le cunoaște, atunci nici prin voința Lui zidește Dumnezeu, ci firește numai zidește. Și cumu-i Dumnezeu, dacă zidește fără de a voi?

104. Dumnezeu, acesta adecă este întru sineși, fiindcă cele trei Dumnezeești Ipostasuri sunt împreunate întru sineși strâns, ca cum cu un chip s-ar săvârși un trup și vecinic. Și fără amestecare încunjură întru sineși: Și preste toate este Dumnezeu, și totul este în Dumnezeu: Dumnezeu adecă, pe de o parte ca cel ce ține totul, iar pe de alta, ca cele cuprinse de Dumnezeu. Așadar toate se împărtășesc și cu cea cuprinzătoare lucrare a lui Dumnezeu, însă nu și de firea ființii Lui. Iar acestea și Teologhii le zic cum că este lucrare a lui Dumnezeu, cu a se afla El pretutindena.

105. Și câtî zice, aū bine plăcut lui Dumnezeu prin pocăință, aū dobândit aceea pentru care s-aū și făcut, adecă înDumnezeirea, fiindcă zice, spre scoposul acesta ne-a făcut Dumnezeu, pentru a ne face părtași Dumnezeirei Lui; Și aceștia adecă în Dumnezeu sunt, fiindcă se înDumnezeesc de Dânsul, și Dumnezeu este întru dânsii, fiindcă-i înDumnezeesc pre ei. Așadar și aceștia se împărtășesc Dumnezeestii lucrări, deși cu alt chip, însă nu și ființii Lui. Pentru aceea și Teologii zic, că înDumnezeirea este al Dumnezeescii lucrări.

106. Cea mai presus de ființă, și mai presus de viață, și mai presus de Dumnezeire și cea mai presus de bunătate fire, și de este mai presus de bunătate și de Dumnezeire și de cele asemenea, nici să zice, nici să înțelege, nici cu desăvârșire să privește, pentru aceea este decât toate (exirimenis)neînțeleasă, și mai presus de cunoștință, și cu starea mai presus de mințile cerești, cu necuprinsă și neînțeleasă putere și la toți cu totul tot neajunsă și negrăită totdeauna. Fiindcă nici să află Nume Ei, după veacul acesta și după cel viitor, numindu-se, ca să o înfățișeze, nici cuvânt carele se face în suflet și nici cu limba, dar nici o plecare și împărtășire simțită ori gândită, și nici nălucire cu totul. Pentru aceasta Teologhii hotărăsc ca o mai apropiată la aceasta, desăvârșită neapropiere, fiindcă are pre cel mai presus grad decât toate câte sunt, sau s-a făcut, sau se va face. Așadar nici fire, nici ființă se potrivește a o numi pre Aceasta, când va voi să o numească pre Aceasta hotărâtor, unul carele mai presus de tot adevărul cunoaște cu de-amăruntul adevărul. Iar fiindcă este pricina totului, și pentru Dânsa sunt toate și către Dânsa, și Aceasta este mai înainte de toate, și simplă și necuprinsă întru Aceasta toate cuprinzător le are. Așadar dintru toate acestea se cuvine să se numească, însă după uneltire, nu și întru adevăr și hotărâtor, însă precum se cuvine. Așadar și ființă și fire pre Aceasta să o numim, iar mai adevărat pre Ființa cea făcătoare a lui Dumnezeu și înaintare și lucrare. Pentru că pre aceasta numai cu adevărat o Teologhisim cu numele ființei, care cu adevărat se află Dumnezeu, precum și Marele Dionisie zice.

107. Poate cineva să afle numirea firelor, care se dă și la cele firești însușiri, și la cele zidite toate, și la cele ale lui Dumnezeu, după cum și din Grigori Teologhisind zice în oareșicare parte din cuvintele lui. „Această fire a mea, Împăratului îi dă bună norocire“. Decî nici a da este fire la fiecare ci firește se află întru cel ce face bine ca o moștenire. Și de la foc poate cineva să zică, că are fire de a se înălța, și a se revărsa la câți îl vād, însă mișcarea aceasta nu este fire într-însul, ci începutul mișcării. Așadar și cele firești să zic fire, după cum și acel Mare Dionisie la alt loc zice: că fire este și la cel bun cu a apropia și a mântui, adecă firește se află aceasta într-însul, ca o moștenire. Și așadar când vei auzi pre Părinți zicând, neîmpărtășită pre ființa lui Dumnezeu, aceea să o înțelegi care nu esă nici să arată. Iar când iarăși vei auzi că-i împărtășită, să înțelegi pre înaintări, care firește la Dumnezeu se află și pre arătare și pre lucrare. Și așa vei rămânea credincios la amândouă acestea, și vei fi conglăsuat cu Părinții.

108. Partea ființii și cea mai mică încă, are toate puterile acelia (a ființii): dupre cum și scânteia este și luminoasă și strălucitoare, deosebit și arzătoare la toți care se apropie de ea: și firește este cu sineși mișcată și pornitoare în sus, și simplu are câte și focul are, al căruia este cea mai mică parte. Și picătura le are toate câte le are și apa, al căreia este picătura; și o bucățică mică de metal are cât și metalul al căruia este bucățica. Așadar întru adevăr, dacă ne împărtășim de nearătata aceea ființă a lui Dumnezeu, ori de toată, ori din parte numai a aceștia dacă cineva se împărtășește, va fi atotputernic. Și așa fiecare din cele ce sunt, va fi atotputernic, pre care, nici toți dimpreună nu o avem, nici toată zidirea să o iai împreună nu o are. Aceasta ne arată și Pavel, avându-se ca o pildă pre sine și mărturisind, că și la aceea încă care sunt îmbogății de la făcătoarele de Dumnezeu Daruri ale Duhului, nu se află la fiecare toate Darurile Duhului, ci la unul zice, se da cuvântul înțelepciunei, la altul cuvântul cunoștinței, și la altul alta, întru același Duh (1 Cor. 12)¹⁴¹. Iară Dumnezeescul Hrisostom arătat împedecă pornirea și înșălăciunea celor protivnici că Darul este ființă. Ci nici va cugeta cineva cuminte cum că este zidit Dumnezeescul Dar al firelor, care dupre acest chip să împărtășe: Fiindcă nu are a se teme nimenea, cu cumva va cugeta pre zidire ființă a lui Dumnezeu. Și deși are deosebire de Dumnezeasca fire, însă nu se despărțăște de aceasta Darul Duhului. ci mai ales îi trage pre cei vrednici la împreunarea Dumnezeescului Duh.

109. Iară ființa, de câți o împărtășaște, atâtea și Ipostasuri are. Fiindcă câte lumânări va aprinde cineva din una, atâtea și pre ipostasuri le-au făcut. Se întâmplă dar dacă ființa lui Dumnezeu se împărtășaște, dupre cum zic cei rău slăvitori, și aceasta de toți, a nu fi mai mult în trei Ipostasuri, ci cu mii de Ipostasuri. Cine oare dintru aceea care s-au hrănit cu dogmele, nu cunoaște întru adevăr, cum că aceasta este bârfeală și neînțelegere a Masilianilor, cari zicea, că cei ce să împărtășesc, se împărtășesc de ființa lui Dumnezeu, aceea cari au ajuns la marginea bunătăților? Pre a cărora hulă cei protivnici void spre hatărul lor a o înmulți, zic, cum că nu numai cei îmbunătățiți, ci firește toți se împărtășesc de Dumnezeasca ființă, cu cea desăvârșit nepricepută pricinuire, (zicând) cum că aceasta este pretutindena de față. Iar cel mare între Teologi – Grigorie –, răstoarnă pre vătămatoarele înțelegeri ale rău slăvitorilor, și ale acestora (protivnici) și ale aceloră (Masilienii), și de departe încă și zice: Că Hristos prin Dumnezeire, – fiindcă aceasta este trebuincioasă omenirei –, nu sfințește prin lucrare, dupre cum și ceilalți Hristoși (unși), ci prin înfătoșarea al totului celui cu unge. Ci și de Dumnezeu înțelepțiți Părinți, după ce s-au adunat în deobște sobor, au hotărât, cum că locuește adecă Dumnezeirea întru aceea cari după cum se cuvine s-au curățit, ci nu aceea dupre cum o are dupre ființă, nici dar dupre ființă să face împărtășit Dumnezeu, nici dupre vreun Ipostas, fiindcă fiecare din aceste două, cu nici un chip nu să împărtășesc, nici se predă la cineva vreodată, Pentru aceea, ca către acestea (ființa și Ipostasurile) Dumnezeu este cu totului tot neîncăput, deși dupre acestea este pretutindena de față. Iară cea de obște lucrare și putere ale trei

¹⁴¹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 12.* Capitol intitulat *Despre darurile duhovnicești și despre dreapta lor întrebuințare.* Stihurile comentate mai sus sunt regăsite în aproape tot capitolul, dar ne oprim spre a cita 4-12:

“4. Darurile sunt felurite, dar același Duh.

5. Și felurite slujiri sunt, dar același Domn.

6. Și lucrările sunt felurite, dar este același Dumnezeu care lucrează toate în toți.

7. Și fiecareia se da arătarea Duhului spre folos.

8. Că unuia i se da prin Duhul Sfânt cuvânt de înțelepciune iar alteia, după același Duh, cuvântul cunoștinței.

9. Și unuia i se da întru același Duh credință, iar altuia, darurile vindecărilor, întru același Duh;

10. Unuia faceri de minuni, iar altuia proorocire; unuia deosebirea duhurilor, iar altuia feluri de limbi și altuia tălmăcirea limbilor.

11. Și toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind fiecareia deosebi, după cum voiește.

12. Căci precum trupul unul este și are mădulare multe iar toate mădularele trupului multe fiind, sunt un trup, așa și Hristos”.

Ipostaticești firii, deși se despărtaște cu deosebire chipuri și potrivit la aceea cu care se împărtășesc, pentru aceea și încăpută se face întru aceea cari au câștigat Darul acesta. Fiindcă Duhul Sfânt, după Marele Vasilie, e neîmpărtașit de cei vrednici, după acea măsură, ci după măsura credinței se desparte lucrarea. Întrucât este simplu, după ființă, iar după putere este de multe feluri.

110. O zicem că este neîmpărtașită nimănuși, ci numai parte are de la Cel ce împărtășaște (pre lucrare). Fiindcă și dacă se va împărtași cu totul, și nu numai din parte, atuncea avea să se zică „pre are“, și nu că se împărtășaște aceluia. Așadar și prin urmare că cea împărtașită este împărtașită, deși cu adevărat adecă de nevoie este aceea care împărtășaște să împărtășască din parte numai: Însă ființa lui Dumnezeu este cu totul tot neîmpărtașită, așadar și cu totul tot este neîmpărtașită. Iară cu a se împărtași, este de asemenea numai a Dumnezeescii lucrări, pre care la multe părți ale cuvintelor lui o aduce Dumnezeescul Hrisostom zicând: Această dar împărtașitoare la cei vrednici, este a Darului celui lucrător de Dumnezeu. Acultă dar iarăși pre această limbă de aur, carele prea arătat învață și pentru amândouă; și una, că lucrarea și nu ființa, se împarte nedespărțit și să împărtășaște, nu însă și pre neîmpărtașita ființă, dintru care izvorăște Dumnezeasca lucrare, au adăogat: și pre cea din Evanghelie, „că din plinirea Lui toți am priimit“ (Ioan 1.16) ¹⁴². Pentru că dacă la firea focului, zice, care îl uneltem, are ființă și trup, și-l împărțim și nu-l despărțim pre acesta, cu cât mai mult la Dumnezeasca lucrare și mai ales lucrarea de la ființa cea netrupească. ¹⁴

111. Și încă a se împărtași după ființă cineva, este de nevoie să aibă de obște pre ființă cu cel ce împărtășaște și după aceeași ființă: Cine dar vreodată au auzit, că ființa lui Dumnezeu și a noastră ființă, este după una și aceeași? Deci și Marele Vasilie zice aceasta: și adecă lucrările lui Dumnezeu se pogoară către noi, iară ființa lui rămâne neapropiată. Și Dumnezeescul Măcșim zice: Toate câte-i Dumnezeu, și cei ce-s prin Dar în Dumnezeiți sunt, afară de a Aceluia după ființă. Așadar nu este cu puțință a se împărtași cineva de Dumnezeasca fire, nici aceea cari s-au în Dumnezeit prin Dumnezeescul Dar. Iar de Dumnezeasca lucrare este cu puțință a se împărtași. Pentru că la aceasta, zice Teologul Grigorie, mă aduce puțină lumină a adevărului, să pățimesc și să văd strălucirea lui Dumnezeu. Și „strălucirea Domnului Dumnezeuului nostru preste noi“ (Ps. 89. 19) ¹⁴³ precum zice Cântărețul Prooroc. Și conglăsuț cu aceștia, Măcșim Dumnezeescul scrie arătat: Că una este a lui Dumnezeu și a Sfinților lucrarea, și vii icoane ale lui Hristos sunt aceștia și mai ales asemenea Lui, după dar.

112. Dumnezeu însuși este întru Sineși, fiindcă cele trei Ipostasuri sunt împreunate între dănselle cu totul și vecinic, firește și nedespărțit, însă și încunjură întru Sine însuși și nedespărțit, cu un chip ca cum una ar fi și lucrarea Acestora, pre care nici una din zidiri poate cineva a o afla, (asemenea adecă și la cele de un neam cu noi, și fiecă ipostas lucrează după aceeași, asemenea și lucrarea). Însă nu se întâmplă așa și la cele trei Dumnezeesci și închinare Ipostasuri. Fiindcă precum cu adevărat, acolo este una și aceeași, fiindcă una este mișcarea Dumnezeescii voi (sfat), care se mișcă de la întâiul început pricinuitor Tatăl și înaintează prin Fiul și în Sfântul Duh se prevede. Și aceasta este arătat de la săvârșiri: Fiindcă de aici fiecă firească lucrare se face cunoscută. Și prin urmare nu este adecă cu de-amăruntul asemenea ca cum de pildă, alt cuib se unelțește de o rândunea și altul de alta, după cum și altă foaie se scrie de alt scriitor, deși dintru aceleași cuvinte sunt alcătuite, nu, zice, cu acest chip și la Sfânta Treime, la Tatăl și la Fiul și la Sfântul Duh să vede despărțită săvârșirea la fiecăre din Ipostasuri: Ci toată zidirea este o lucrare și a celor trei. Și dintru această pildă avem să ne învățăm de la Dumnezeescii Părinți, să înțelegem una și aceeași Dumnezească lucrare a celor trei închinare Ipostasuri.

113. Deoarece între Ele au pre nedespărțire și pre neamestecare Tatăl și Fiul și Sfântul Duh, de unde cunoaștem că una întru adevăr este mișcarea și lucrarea a acestor trei, aceea pre care o

¹⁴² *Sfânta Evanghelie după Ioan, 1, 16:* „Și din plinătatea Lui noi toți am luat, și har peste har“.

¹⁴³ *Psalmii, 89, 19:* „Și să fie lumina Domnului Dumnezeului nostru peste noi și lucrările mâinilor noastre le îndreptează“.

are Tatăl în sineși viață sau putere, nu este alta afară de a Fiului, fiindcă pre însuși aceeași și viață și putere o are asemenea dar și Fiul și Sfântul Duh. Iar cei ce socotesc cum că de fel nu se deosebește Dumnezeasca lucrare de Dumnezeasca ființă, fiindcă cu adevărat nu este altul, ci însuși Dumnezeu este viața noastră, și Acesta este carele se află întru sineși mai înainte de veci viață: aceștia dar sunt rău credincioși și neînvățați. Neînvățați dar, fiindcă nu s-au învățat cum că și Treimea cea Prea înaltă, nu este alta, ci acest Dumnezeu este, și nimic nu împedecă spre aceasta, întru a deosebi unimea de Treime. Iar rău credincioși dar sunt, deoarece de la amândouă rădică și pre ființă și pre lucrare; Fiindcă cea către altul, nu este ființă, și cea către sineși nu este către altul. Așadar dacă acestea nu au nici o deosebire între ele de fel, pre amândouă le leapădă; și mai ales pre aceia care zic cum că acestea nu au nicidecum vreo deosebire, îi rădică din catalogul celor bine credincioși.

114. Dar noi și pre viața noastră după pricină și lucrare, o mărturisim că este Fiul lui Dumnezeu. Și zicem că Acesta este și viață de sineși, și cum că le are pre amândouă acestea cu covârșire și nemărginit cu totul tot și nezidite, asemenea și tatăl și Sfântul Duh. Așadar și a însuși vieții noastre, prin care, fiindcă este pricina celor vii, ne facem vii, nimic alt nu etse fără numai Tatăl și Fiul și Sfântul Duh. Fiindcă după pricină cel în trei Ipostasuri al nostru Dumnezeu, se zice viața noastră. Și dacă nu după pricină, nici către altul, ci cu covârșire și de sineși Teologhisindu-se Dumnezeasca viață, atunci nimenea altul este către Tatăl, ci mai ales și Fiul și Sfântul Duh. Decî nimic nu strămtorează acestea pre aceia cari cred că Dumnezeu este nezidit, nu numai duple ființă și duple Ipostasuri, ci și duple cea de obște Dumnezească lucrare a celor trei. Fiindcă Teologhisim un Dumnezeu și trei Ipostasuri, carele una își are pre fire și pre putere și pre lucrare, și câte altele să privesc pentru ființă, carea și să zic adunare și împlinire a Dumnezeirei, duple scriptură, care la fiecare acelor trei Sfinte fețe, deopotrivă să privește și să teologhisește.

115. Câți desprețesc pre Dumnezeasca această lucrare, și odată zic că este zidită, iar altă dată cum că nu are nici o deosebire de Dumnezeasca ființă, și altă dată iarăși altă nouă rea credință, aceea dogmatisească numai nezidită lucrarea a Unuia născut al Tatălui. Și fiindcă voesc cu cugetarea aceasta să o predea și la alții, între altele aduc spre mărturie și acelea ale Dumnezeescului Chiril, care zice: „viața care Părintele o are în sineși, nu este vreo alta în Fiul, și cum că viața cea în Fiul, nu este alta vreuna în Tatăl“; și acela care zice acestea: „Eu sunt întru Tatăl și Tatăl întru mine“ (Ioan 14. 10) ¹⁴⁴. Iară noi în scurt pre cât vom putea vom tâlcui socoteala Sfântului acestuia cea din cuvintele acestea, și vom arăta reaua cinstire a acelor, care cu întunec fără de socoteală împotrivă ne grăesc. Fiindcă la aceea cari zic rău că Fiul nu este asemenea cu Tatăl, fiindcă adecă nu are viață duple fire, ci cu a vieții și viața o a priimit pe urmă după Tatăl, duple împărțășire și adăogire. Și cum că o priimește pre aceasta dându-i-se de la Tatăl, duple cea scrisă: „dupre cum Tatăl are viață întru sine, așa au dat și Fiului să aivă viață întru sineși“ (Ioan 5. 26) ¹⁴⁵. Așadar acestora cari așa tâlcuesc cu rea credință pre acest graiu al Evangheliei, le zice contra Dumnezeescul Chiril, zicând: Fiindcă și duple lucrare să zice Dumnezeu viață, ca cel ce face vii pre cele vii, decî Acesta este viața celor vii, și este viața celor vii duple fire, ca un Ziditor al firelor, și nu numai ci și ca un dăruitor de Daruri acelor care viețuesc după Dumnezeu. Să zice dar și viață El de sineși și nu către altul, ci absolut și nestăpănit cu totul tot. Voind zice, să arate Dumnezeescul Chiril, cum că și către aceste două de fel nu se deosebește Fiul de Tatăl, și că arată că priimește de la Tatăl, iar nu după Tatăl, nicicum că duple vreme este al doilea Fiul duple ființă, afară de multe altele zice și aceasta: Nu are pre a fi ca când ar priimi ceva, ci aflându-se priimește oarece și la sfârșit zice: Așadar nu va sili să

¹⁴⁴ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 14, 10*: “Nu crezi tu că Eu sunt întru Tatăl și Tatăl este întru Mine? Cuvintele pe care vi le spun nu le vorbesc de la Mine, ci Tatăl – Care rămâne întru Mine – face lucrările Lui”.

¹⁴⁵ *Idem, 5, 26*: “Căci precum Tatăl are viață în Sine, așa I-a dat și Fiului să aibă viață în Sine”.

fie al doilea Fiul după ființă în vreme. Iar cum că primește ceva, să înțelege cum că viața care o aduce aicea că o are Tatăl și pre care Fiul o primește de la Tatăl, nu este ființă.

116. Încă arată Dumnezeescul Chiril, că deși Fiul lui Dumnezeu să zice viață după lucrarea la cele vii, fiindcă le face vii pre acestea, și viață se numește a acestora, nici după acestea, zice, nu este neasemenea cu Părintele, ci după ființă are pre a fi viață acestora și să facă vii pre acestea, precum și Tatăl. Și scrie mai jos: Și dacă nu este viață după ființă Fiul, cum se va adevăra când zice „Cel ce crede întru mine, are viață vecinică“ (Ioan 6.47) ¹⁴⁶? și „Oile mele glasul meu ascultă și Eu le dau lor viață vecinică“ (Ioan 10.11) ¹⁴⁷?, iar mai pe urmă să făgăduiește să dea la aceea care cred într-însul viață vecinică? Fiindcă firește se află propriul întru Sine și după ființă. Așadar cum poate să înțeleagă cineva, cum că nu o are Fiul, ci o primește aceasta de la Tatăl? Las să se rușineze dar cei ce au înțelegerile vătămate când vor auzi, cum că firește se află întru Dumnezeu viața, pre care o zic aceștia ființa Lui. Fiindcă nu ne dă nouă celor credincioși, Tatăl, sau Fiul, sau Sfântul Duh pre a lor ființă, departe această rea credință.

117. Și pentru cele următoare dar, nu mai puțin se împotrivește Marele Chiril celor rău credincioși și zice: După ce au eșit Fiul de la Tatăl, toate cele ale Părintelui le-au adus dimpreună cu El după ființă; Una dar din însușirile Tatălui este și viața, și cu a zice dar: una din aceste însușiri ale Tatălui, arătat cu aceasta descoperire cum că multe sunt însușirile. Iar dacă viața aceasta este ființa lui Dumnezeu, atunci dar după înțelegerea acestora, multe ființa are Dumnezeu, și afară de reaua înțelegere, este și cea prea covârșitoare neînvățătură cu a zice cum că Cel ce este și cu însușirile Lui sunt tot una, și Cel ce mai puțin să zică către oareșice: Ci pentru aceasta sunt mult neînțelegători, fiindcă zic, de fel nu se deosebește Cel ce este de însușirile (atributele) cele către cel ce este (prosonda), și asemenea ca cum am zice, pre una și pre multe. Fiindcă este cu totul tot cu neputință, și întru adevăr nesocotite și nepricepute, cu a fi orice lucru aceeași (tot una) una și multe.

118. Așadar adecă Dumnezeescul Chiril, și cu cuvântul lui zice cum că una din însușirile Tatălui este și viața, ne înfășoșază cum că viața numește aici nu pre ființa lui Dumnezeu; Deci ia să cercetăm cuvânt după cuvânt, spre mai multa lor rușinare. Multe acestea se zic însușirile întru Dumnezeu; urmează așadar la asemenea căutare și zice că multe sunt însușirile Tatălui, însă nu este deșert de acestea și Fiul. Și cum este cu puțință aceste multe însușiri ale lui Dumnezeu să fie Dumnezeasca ființă? Și fiindcă voeă să arate și unele dintru însușirile acestea ale Tatălui, pune de față pre Pavel carele zice: „Nestricăciosul, nevăzutul, numai Unul Înțeleptul Dumnezeu“ (1Tim. 1.17) ¹⁴⁸. Și încă mai mult se arată că nici una din însușirile lui Dumnezeu nu sunt ființă, fiindcă cum este cu puțință să se zică că sunt ființă, nestricăciosul și nevăzutul și simplu toate scăderile și tăgăduirele? Fiindcă nici o ființă nu este întru aceea, aceasta sau aceea nu este. Cu acestea dar nu numai tăgăduitor, ci și hotărâtor când se adună însușirile (atributele) lui Dumnezeu de teologi, ce dovedește că niciuna dintru acestea nu arată pre ființa lui Dumnezeu, ci și cu toate numele acestea nu se arată ființa lui Dumnezeu, fiindcă este cu totul tot nenumită și mai presus de ființă Acea. Și pentru aceea adecă uneltim toate numirele acestea, spre aceasta când va fi de nevoie.

119. Atributele, la cine se află? Se caută de nevoie. Și dacă la nimenea, prin urmare nici atribute nu se află. Dar de se află Acea întru care sunt atributele, Acea este ființa; Cărea după aceia, dacă nu are deosebire nicidecum de nici una și cu toate atributele dimpreună: iară atributele multe fiind, una aceea deci va fi multe ființi, și cea una după ființă va fi multe după ființă, așadar și multe ființe

¹⁴⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 6, 47: „Adevărat, adevărat zic vouă: Cel ce crede în Mine are viață veșnică“.

¹⁴⁷ *Idem*, 10, 11: „Eu sunt păstorul cel bun. Păstorul cel bun își pune sufletul pentru oile sale“. În mss. trimiterea se făcea la capitolul 10, stihul 10. Din nou am decalat cifra stihului din trimitere.

¹⁴⁸ *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, 1, 17: „Iar Împăratului veacurilor, Celui nestricăcios, nevăzutului, singurului Dumnezeu, fie cinste și slavă în vecii vecilor. Amin!“.

are. Și dacă una este și multe ființe are, atunci este alcătuită, după toată nevoea. Dintru acestea dar care au căzut întru atâtea multe greșeli de rele slăvirii, scoate din parte pre cei credincioși Dumnezeescul Chiril, și zice la scrierile lui, care sunt vistierii: Dacă totul se află numai în Dumnezeu, și aceasta este ființa Lui, atunci să alcătuește din multe ființe, fiindcă multe sunt, câte numai adecă într-însul se află după ființă, iară întru nici unul altul din cele ce sunt. Fiindcă Dumnezeescile scripturi și nesticăcios și nevăzut, și Domnul, și Împăratul și afară de acestea multe mi se zic pentru Dânsul, și așadar fiecare dintru acestea atribute ale Lui se va așaza în stare de ființă, cum nu va fi alcătuit cel simplu? Care este fără de rânduială și a o zice și a o socoti cineva.

120. După ce, zice, prin multe au arătat cel înțelept de Dumnezeu – Chiril –, cum că și însuși este viață și să zice cum că are viața după lucrare Fiul, ca cel ce ne înviează pre noi, și fiind viața celor vii, nu este după acestea neasemenea cu Tatăl, fiindcă și El e dătător de viață. Și fiindcă încă voea ca să arate, cum că deși nu către altul cineva, ci desăvârșit și absolut cu totul tot se zice viață și are viață Fiul: ci și așa nu este neasemenea cu Tatăl după viață, fiindcă chiar când nu zicem pre Dumnezeu viața noastră, – ca cel ce ne face vii pre noi –, ci desăvârșit cu totul absolut, atunci pre ființa Lui o numim de la cea după fire lucrare a Lui, după cum întru adevăr și înțelepciunea, și bunătatea, și toate celelalte ce le zicem. Aceasta dar fiindcă voea să o descopere, zice: căci când zicem așa, că viață are în Sineși Părintele, atunci viață numim pre Fiul, carele este altul de Tatăl, după Ipostas numai, ci nu și după viață; Pentru aceea și nu se înțeleg vreo alcătuire și doime despre Dânsii. Și când iarăși zicem că are viață întru sineși Fiul, înțelegând pre aceea pre care o are desăvârșit și absolut, Viață numim pre Tatăl. Iar fiindcă se află viață, nu întru altul, ci desăvârșit și absolut însuși de Sineși Tatăl și Fiul este unul cu altul (asemenea), fiindcă însuși a zis: „Eu sunt întru Tatăl și Tatăl întru mine“ (Ioan 14.10) ¹⁴⁹. Așadar arată Dumnezeescul Chiril, cum că altul oareșicum și nu altul în Tatăl este cea întru Acesta Viața, adecă Fiul. Aceea dar cum că de fel nu este altul în Trânsul, și zic cum că aceeași după toate în Tatăl este în El viață, fiindcă de fel nu are deosebire, acestea ne-au înfătoșat. Iară noi am adus acestea spre a încredința, și ne întărim cu tot adevărul, cum că Aceasta, este Unul născut al Tatălui. Iar dovedirele noastre acestea, nu lovesc în dogmele Dumnezeescului Chiril, ci după toată nevoea în dogmele lui Savelie.

121. Și cum nu va pricinui mare osândă la cei împotivnici, cu a înfătoșa pre Dumnezeescul Chiril spre apărarea lor, adecă spre a se categorisi el? Fiindcă cu a zice altădată aceea cum că și amândouă sunt adevărate, acestea sunt lucruri ale acelora cari Teologhisesc drept și bine credincios. Iar de a zice cele împotivă însuși acestuia, este asemenea acelora cari nu au desăvârșit minte. Cum dar acela carele au zis drept, cum că, viața pre care Fiul o dă la câți cred în Trânsul *, o are după fire, și dintru aceasta au arătat, că nu numai ființa lui Dumnezeu, pre care nimenea nu o priimește, ci și pre cea după fire lucrare a Acestuia o zice viață, pre care au priimit-o după Dar câți cu acest chip s-au făcut vii de El; întrucât și a se mântui prin Trânsul, asemenea este ca cum ar zice cineva, cum că îi face nemuritori după Duh, pre câți înainte nu au viețuit după Duh, întrucât dar și are oarecare care erau morți după oareșicare părți, ori și cu tot trupul morți, să-i învieze: Cum dar acela carele bine și drept au arătat acestea, pre urmă spre răsturnarea acestei Dumnezeesci lucrări, voea să putea să înfătoșeze alte mărturii cum că viață se cheamă ființa lui Dumnezeu: precum întru adevăr fac acum aceștia cari uneltesc spre dovedire cele ale Sfântului Chiril, iar mai ales îl clevetesc pre el?

122. Și nu numai Unul născut a lui Dumnezeu, ci și Sfântul Duh se numește de Sfinți și lucrare și putere; însă cu aceste neschimbate puteri sunt și lucrările Tatălui. De vreme ce și putere Dumnezeu

¹⁴⁹ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 14, 10:* “Nu crezi tu că Eu sunt întru Tatăl și Tatăl este întru Mine? Cuvintele pe care vi le spun nu le vorbesc de la Mine, ci Tatăl – Care rămâne întru Mine – face lucrările Lui”.

* E scris în Trânsul în tot mss. traducerilor din Sfântul Grigorie Palama. Din nou cu majusculă în interiorul unui cuvânt creat din prefixul cu valoare de prepoziție și pronumele la acuzativ.

se zice, după Marele Dionisie Fiind că fiecare putere întru Sineși înainte le avea și prea le avea asemenea. Pentru aceasta și să înțelege, ori și să conglăsuește odată amândouă acestea, când puterea sau lucrarea se cheamă înIpostășită *, duple cum și Marele Vasile zice: Putere sfințitoare, pre Duhul Sfânt unit în ființă, înIpostășit, aflându-se și înIpostășit. Din aceasta că nu sunt înIpostășite toate lucrările, au arătat înțelegerea lui și întru cele pentru Duhul. Prin care iarăși au arătat, după ce le-au despărțit pre acestea de zidiri, fiindcă cele din Duhul fiind, sunt în – Ipostășuite ca făcute: Deoarece Dumnezeu au zidit ființe cu calitatea organizate și caracterisite.

123. Teologhia cea tăgăduitoare, nu se împotrivesce nici leapădă pre cea covârșitoare, adecă pre cea pe deasupra grăire; Ci arată câte se zic către Dumnezeu tăgăduitor, adecă că adevărate sunt și cu credință dreaptă în Dumnezeu. Deci le are pre acestea Dumnezeu, însă nu ca noi, Adecă: așadar are Dumnezeu pre cunoștința celor ce sunt, o avem și noi din parte, însă noi cunoaștem acestea ca fiind și zidite zidiri; Iar Dumnezeu nu ca fiind și făcute, fiindcă le-au cunoscut pre acestea nu mai puțin și mai înainte de a se face. Același dar carele au zis pentru Dumnezeu că nu cunoaște pre cele ce sunt ca fiind, nu stă împotriva la aceea cari zic, cum că cunoaște Dumnezeu pre cele ce sunt și fiind le cunoaște pre acestea. Se află dar și covârșitoare Teologhie, care este putere a Teologhiei cei tăgăduitoare, duple cum când cineva ar zice: fiece cunoștință să zice spre vreun obiect, adecă aceluia care-i cunoscut, iară cunoștința lui Dumnezeu, nu se zice spre nici un obiect. Aceasta aceeași este adecă a zice: cum că Dumnezeu nu cunoaște cele ce sunt ca cele ce sunt și pre cunoștința celor ce sunt nu o are, adecă ca noi; Duple acest chip dar și că nu este Dumnezeu se zice, duple Mărimea și covârșirea Aceluia. Acela dar carele zice aceasta spre a arăta cum că nu zic bine aceea care zic cum că este Dumnezeu, este arătat cum că nu uneltesce pre cea tăgăduitoare despre covârșire, ci după lipsire, ca când nu ar fi adecă cu totul tot în nici un loc Dumnezeu. Aceasta este cea mai covârșitoare rea credință, pre carea, Vai! pățimesc câți uneltesc pre tăgăduitoarea Teologhie spre a lepăda cum că Dumnezeu este ființă și lucrare nezidită. Iară noi le priimim pre amândouă, (Teologhiile) ca nu înstrăinându-le una de alta, și mai ales dar fiecare una dintru acestea două, ne adeverează și ne întărește în cugetarea bune credințe.

124. Și pre toate bârfelele acestea ale celor protivnici, eu cuget cum că este destul de bine și desăvârșit a le critica și pre marea bârfeală a o dovedi și un mic cuvânt Părintesc. Fiindcă zice: Fără început și început și după început, un Dumnezeu. Ci începutul nu împedecă pre cel fără de început întru a fi început, fiindcă începutul nu este fire în sineși, precum cu adevărat nici întru acela cel fără de început: deoarece acestea în fire nu sunt fire. Ce dar? Fiindcă nu sunt fire începutul și cel fără de început, ci spre fire, zidite le va numi cineva? Afară de ar fi nebun. Și fiindcă acestea sunt nezidite și înaintări (attribute) întru firea lui Dumnezeu, alcătuit dintru acestea este Dumnezeu? Nicidcum. Iar nu că nu se deosebește de Dumnezeasca ființă, ci cum că mai ales sunt fire cele firești înaintări în Dumnezeu, ca adecă alcătuit să fie cel Dumnezeesc, afară de alți Părinți și Marele Chiril învață, prin multe (împrotivindu-li-se). Tu dar cugetă (meditează) cele ale marelui Vasile și ale fratelui lui Grigorie celui de un cuget, câte scriu împotriva lui Evnomie, fiindcă acolo vei afla luminat, cum că se conglăsuesc cu Evnomienii câți cugetă întru acel chip.

125. Cele pentru Evnomienii cari cugetă, cum că nu este însuși aceeași Ființă a Tatălui și a Fiului, fiindcă cugetă cum că fiece cuvânt care e pentru Dumnezeu, să zice și duple ființă, și să pricească cum că fiindcă a naște și a se naște are deosebire, pentru aceea (multe) ființi sunt, fiindcă au deosebire. Și pentru cei ce grăiesc împotriva, cum că nu este același Dumnezeu, Carele are și pre Dumnezeasca ființă și pre Dumnezeasca lucrare, fiindcă, tot ce să zice pentru Dumnezeu cugetă cum că este ființă, și să pricească cum că sunt mulți și feluriți Dumnezeu și fiindcă oarecare deosebire

* O nouă creație verbală cu prefix, participiu de la verb creat din substantivul *Ipostas*, a *inPostasui*, *inPostășuit*. Și din nou majuscule în trupul cuvântului, ortografiere curentă în acest mss. al *Filocaliei de la Schitul Prodromul*.

se află ale ființii și ale Dumnezeescii lucrări, se arată cum că nu se zice după ființă toate cele zise despre Dumnezeu, ci se zice relativ, adică către ceva, care aceasta nu este chiar întocmai, precum întru adevăr se zice Tatăl către Fiul, fiindcă nu este Tata Fiul; și Domn (adică să zice) către zidirea cea slujitoare, fiindcă Dumnezeu domnește preste toate cele vremelnice și vecinice, și acestora încă și al veacurilor este Domn: Iar a Domni este nezidita lucrare a lui Dumnezeu, carea se deosebește de ființă, fiindcă se zice ca spre altul, carea însuși nu este.

126. Însă Evnomienii tot orice să zice la Dumnezeu, zic că este ființă: ca să dogmatiscă și pre nașcerea că este ființă, dintru aceasta dar și pre Fiul că are deosebire de Tatăl. Întrucât de ar putea să-l pogoare cu defăimare până la punctul de a-l face zidire. Ci pricinuirea adică la ei este, pentru a nu se face, zic ei, doi Dumnezei. Întrucât întâi pune pre cel Nenăscut, și al doilea după El pre Acesta, ca cel ce să află născut. După urmarea acestora și cei protivnici, toate câte se zice către Dumnezeu, zic că sunt ființă, ca să pogoare întru zidire cu rea credință, pre lucrarea lui Dumnezeu, care nu se despărtaște adică, dar se osebește de ființă, fiindcă izvorașce dintr-însul. Ci să împărtașească întru adevăr de către cele zidite, fiindcă zice, toate se împărtașesc de purtarea de grijă care izvorașce de la atot pricinuitoarea Dumnezeire. Și pricinuirea la dânșii este, de a nu se face, zice, două Dumnezeiri. Sau pre Una cea adică după numire, și pricină și împărtașire – Tri-Ipostatnica Ființă –, a doua lucrare a lui Dumnezeu o numește, carea esă de la cel în Trei Ipostasuri. Fiindcă nu cugetă cum că, după cum întru adevăr Dumnezeu și Tatăl, se zice către însuși Fiul, Tatăl: și este nezidit spre a fi „Tată“, deși nu se însemnează ființa, adică aceea „Părinte“; Așa și lucrarea nezidită o are Dumnezeu, deși să deosebește lucrarea de la ființă. Și cum că o Dumnezeire zicem, toate câte sunt în Dumnezeu zicem. Așadar aceia întru adevăr desparte în două, cu rea credință, pre una Dumnezeire a lui Dumnezeu, în zidite și în nezidite.

127. Întâmplare este cea făcută și despărțită, de unde și la cele nedespărțite vedem întâmplări. Se află dar oarecum întâmplări și la fireștile însușiri (ale zidirelor), fiindcă se înmulțesc și scad, după cum cu adevărat întru cuvântătorul suflet, cunoștința. Însă întru Dumnezeu nici una dintru acestea nu se află, fiindcă întru adevăr cu totulul tot este neprefăcut: Pentru aceasta nici una din cele ale lui Dumnezeu, nu este cu puțință a se zice întâmplare, nici toate cele care despre Dumnezeu se zic, însemnează ființă, fiindcă se zice și către ceva, care este relativ (urcare către ceva) și să aduce către altul și nu însemnează ființă. Asemenea este și Dumnezeasca lucrare în Dumnezeu, fiindcă nici ființă este, nici întâmplare, deși oarecum întâmplare se numește de oarecarii din parte teologă, care arată aceasta numai cum că se află în Dumnezeu, și nu este ființă.

128. Încă Dumnezeasca lucrare deși este întâmplare, după cum se zice, însă se privește în Dumnezeu, și nu face nici o alcătuire. Pre care și Grigorie cel cu numele Teologhiei numit, ne învață, scriind pentru cele ale Sfântului Duh și zicând: Că Sfântul Duh orî este dintru însuși ale acestuia Ipostasuri, orî din cele privite către altul. Dintru care adică pre cea dintâi o numește ființă oarecine cumplit și viclean întru acestea, iar pre ceilaltă o numește întâmplată. Așadar dacă are pre întâmplare, aceasta va fi lucrarea lui Dumnezeu; fiindcă ce alt? orî a cui? aceasta oareșicum și fuge de alcătuire, zice? Decî aceasta când o zice arătat, este ca când din cele ce să privește în Dumnezeu, pentru aceea și nu este ființa, ci întâmplare este, și să numește Duh, și nu este să fie altceva, fără numai lucrarea lui Dumnezeu. Fiindcă aceasta aș arătat zicând (cel viclean), ce dar alt? orî al cui? Decî mai înainte se pregătește zicând: Cum că nu este cu puțință a se privi în Dumnezeu nici una alta, nici calitate, orî cătățime, orî niciuna dintru acestea, ci numai lucrarea, și adaoge: Aceasta dar fuge de alcătuire. Cum dar lucrarea privindu-se în Dumnezeu fuge de alcătuire? Fiindcă Singur are pre lucrare nepătimitoare și lucrează numai, ci nu și pătimește după aceasta, nici să face, nici să prefacă.

129. Și cum că Teologul acesta (cel cumplit), puțin mai sus aș arătat pre lucrare cum că aceasta este și nezidită, după ce o aș despărțit pre ea de zidiri; Fiindcă zice: dintru înțăleptii noștri, unii

adecă aŭ cugetat pre Duhul lucrarea, alŭii iar zidire, alŭii Dumnezeu, Dumnezeu adecă întru adevăr aicea pre Ipostas aceŭtia îl zic. Şi fiindcă aŭ arătat deosebit către zidire prin lucrare, cu aceasta aŭ descoperit curat, cum că nu este al aceŭtia zidire. Ci şi puŭin mai înainte pre lucrarea aceasta o aŭ zis mişcare a lui Dumnezeu. Şi cum dar nu este nezidită mişcarea lui Dumnezeu? Pentru care scrie şi la al 59 Cap şi de Dumnezeu Purtătorul Damaschin, şi zice: *Lucrarea adecă este cea prea puternică şi înfiinŭată mişcarea firelor. Lucrătorul dar este firea, din care izvoraşce lucrarea. Cea lucrată dar este săvârşirea lucrării; Lucrătorul dar este acela care unelteşce pre lucrare, adecă Ipostasul.*

130. Ceŭi protivnici zic, fiindcă aicea Teologul aŭ zis: „şi dacă lucrarea se va lucra, şi nu va lucra, (atunci) dimpreună cu a se lucra va înceta“. Dintru acestea aŭ cugetat şi aŭ pus înainte socoteala lor cum că este zidită Dumnezeasca această lucrare. Fiindcă nu aŭ înŭăles că a se lucra se zice şi preste cele nezidite: precum şi Teologul acesta arată întru alt loc unde scrie: „Iar dacă numele „lucrare“ este Tatăl, acesta va fi lucrat pre de o fiinŭă“. Zice dar şi purtătorul de Dumnezeu Damaschin: „De-a dreapta Tatălui aŭ şezut Hristos lucrând Dumnezeeşce pre purtarea de grijă a totului“. Şi întru alt loc pre „aŭ încetat“, stă contra la a lucrării nezidire. Fiindcă dupre aceea, a zidi aŭ început Dumnezeu şi aŭ încetat, dupre cum zice Moisi „Aŭ încetat Dumnezeu despre toate lucrurile pre care aŭ început să le facă“ (Fac. 2.3) ¹⁵⁰. Şi adecă întru adevăr a zidi dupre a începe Dumnezeu şi a înceta, aceasta este fireasca şi nezidita lucrare a lui Dumnezeu.

131. Dumnezeescul Damaschin, şi iarăşi după ce aŭ zis, cum că lucrarea este cea puternică şi înfiinŭată mişcare a firelor, fiindcă voea să arate, cum că pre această Dumnezească lucrare teologul o aŭ zis că se lucrează şi încetează, aŭ adăogat: Să cuvine să cunoaşcem cum că lucrarea este mişcare şi să lucrează, decât lucrează“, dupre cum zice şi Teologul Grigorie în cuvântul lui cel pentru Sfântul Duh: „şi dacă este lucrare, se va lucra, adecă, şi nu va lucra şi va înceta dimpreună cu cea lucrată“. A arată dar câŭi cugetă cele protivnice şi dogmatiseşce că este zidită aceea, pre care Grigorie Teologul aici o numeşce lucrare, aceŭtia pogoră cu vătămare de minte, pre această firească şi fiinŭască a lui Dumnezeu lucrare la zidiri, pre care Sfinŭitul Damaschin, nu numai lucrându-se, ci şi lucrând după ce o aŭ arătat, ne-aŭ înfăŭşat-o că este nezidită. Şi cum că se uneşce cu cel de un nume Teolog, Grigorie, la aceasta, am arătat, zice, în cuvintele mele cele pre larg.

132. Înşuşirele cele Ipostatniceşci, relativ şi în Dumnezeu se zic către cele dimpreună. Şi se deosebesc Ipostasurile una de alta, ci nu după fiinŭă. Este dar precum şi către zidire relativ se zice Dumnezeu, ci nu întru adevăr precum cu amăruntul se zice: mai înainte de veci, mai înainte de început, Mare, Bun, Dumnezeu prea Sfânta Treime; aşa se poate a se zice şi Tată. Ci nu precum fiecare din Ipostasuri, ci numai una din trei se află Tată, de la Carele şi întru Carele se aduce cele următoare. Şi adecă către zidire fiindcă este un lucru a celor trei, care s-aŭ făcut cu totul din ce nu aŭ fost, şi prin obştescul *Dar al Acestor trei, care se revarsă în (lucrarea) Fiului: Tată se poate a se zice şi Treimea, dupre aceea adecă: „Domnul Dumnezeu tău, Domnul este unul“, şi aceea: „Tatăl nostru este unul cel din Ceruri“, Un Domn şi Dumnezeu pre Sfânta Treime zice, şi mai ales şi Părinte al nostru, fiindcă ne renaşce prin Dumnezeescul Lui Dar, precum am zis relativ se zice. Şi Tatăl numai către cel de o fiinŭă Fiul este Tată. Acestaşi dar să zice şi început către Fiul şi către Duhul. Se zice şi către zidire Tatăl început, însă ca un ziditor şi Stăpân al tuturor zidirelor. Şi când acestea se zic către zidiri, atuncea început este şi Fiul, şi nu sunt două începuturi, ci unul; Fiindcă relativ se zice şi Fiul a început ca spre zidiri, dupre cum cu amăruntul şi stăpânul către slugă. Aşadar Tatăl şi Fiul şi Duhul, ca către zidire, este un început şi un Stăpân şi un Ziditor, şi un Dumnezeu şi Tatăl, şi purtător de grijă: şi toate celelalte şi fiecare dintru acestea nu sunt fiinŭă. Fiindcă întru adevăr dacă esă fiinŭă, nu se zicea relativ către altul.*

¹⁵⁰ *Facerea, 2, 3: „Şi a binecuvântat Dumnezeu ziua a şaptea şi a sfinŭit-o, căci, pentru că într-înşa S-a odihnit de toate lucrurile sale, pe care le-a făcut şi le-a pus în rânduială“.*

133. Stare și obiceiuri și locuri și vremi, și oricare altceva ca acestea, nu se zic hotărâtor spre Dumnezeu, ci figurativ. Iar a face și a lucra, numai la Dumnezeu cu adevărat se poate să se zică, fiindcă numai Dumnezeu face, iară El nu se face, nici încetează, cât se cuvine la Dumnezeasca Lui ființă. Și Singur face pre fiecare pentru toate, și Singur face din ce nu a fost nicidecum: fiindcă are lucrarea atot puternică, și ca către zidiri relativ se zice și pre lucrare că o are; Fiindcă acestea întru însuși ființa nu poate de fel și dupre nici un chip să pătimească ceva. Iar la zidiri poate să adauge de va voi; Fiindcă a pătimi, ori să priimească ceva dupre ființă, este asemenea a neputinței (a boalei). Însă cu a avea pre putere de a face și de a adauge la zidiri când va voi, este lucru al Dumnezeescii cuviințe și Atot Țiitorei Puteri.

134. La toate cele ce sunt, mai mult de zece ființe se zic: adecă, cătățime, calitate, către cine, unde, când, făcând, pătimește, are, zace, și câte se privesc la ființă. Și întru toate acestea Dumnezeu este ființă mai presus de ființă, întru care se privește numai „către cine“ și „a face“, care nu pricinuesc nici o alcătuire, ori prefacere la aceasta (ființa), fiindcă Dumnezeu le face toate, fără de a pătimi ceva dupre ființă. Este doar și Ziditor către zidire, și început și Stăpân al ei, supuindu-se și robindu-î zidirea, însă este și Părintele nostru și ne renaște dupre Dar. Este dar și Părinte către cel fără de început Fiū care în vreme niciodată nu s-au început, și Fiū către Tatăl, și Purcede pre Duhul Părintele dimpreună fără de început, întru Tatăl și al Fiului, și este de o ființă și o aceișime. Și câtî zic că numai ființă este Dumnezeu, care ființă nu are nimic care să se privească întru aceasta, aceștia fac pre Dumnezeu că nici a face și a lucra are, nici are ceva „către ceva“. Iar dacă nu le are pre Acestea, atuncea acesta pre carele ei îl socotesc că este Dumnezeu, nici lucrare este, nici Ziditor, nici că are lucrare, ci nici început și Făcător și Stăpân, și nici Tatăl nostru este dupre Dar. Fiindcă cum este cu puțință să fie aceasta, dacă nu are și pre ființa Lui să privească nici cea către ceva, nici cea a face? Și dacă nu este privindu-se cea „către ce“ în ființa lui Dumnezeu, atuncea se tăgăduiește dimpreună și cea Tri-Ipostăsită a Dumnezeirei. Iar de nu-î Tri-Ipostasură, nici Stăpân al totului, nici Dumnezeu. Așadar întru adevăr fără de Dumnezeu sunt aceștia, carii întru o unire cu cei protivnici cugetă întru acest chip.

135. Are Dumnezeu și alta care nu este ființă. Nu este însă aceasta nici întâmplare pentru că nu este ființă, fiindcă nu numai nu se despărțăște, ci nici nu priimește sau face adăogire, ori scădere oarecum: Pentru aceasta nu este cu puțință a se socoti cu cele întâmplare; Ci fiindcă nu este întâmplare aceasta, nici ființă, nu însemnează că nu se află desăvârșit și nicăirea, ci se află și întru adevăr se află. Nu este dar întâmplare, fiindcă totul cu totul este neschimbată; Ci nici ființă, pentru că nu este din cele ce au Ipostas. Pentru aceea și oarecum este întâmplată, dupre cum se zice de oarecare Teologii: Dacă Dumnezeu face orice voește, ci nu simplu cu cea firească; Așadar alta este a voi ei alta firește, prin urmare și Dumnezeescul sfat (voe) este altul de Dumnezeasca ființă. Ce dar? fiindcă sfatul este altceva de firea cea întru Dumnezeu și nu este ființă, pentru aceea se însemnează cum că desăvârșit nu se află? Nu întru adevăr. Ci se află și a lui Dumnezeu este, carele nu numai ființă are, ci și sfat dupre carele face. Și oricine va voi, numească-o pre aceasta oareșicum întâmplare, fiindcă nu este ființă, și ori nici întâmplare, fiindcă nu pricinuesc vreo alcătuire, sau schimbare (prefacere). Are dar Dumnezeu și pre a fi ființă și pre a nu fi ființă; măcar deși nu se numește întâmplare, adecă pre Dumnezeescul sfat și lucrare.

136. Ființa de nu va avea lucrare care să deosebească de la sineși, va fi desăvârșit ne-Ipostăsuită și numai privire a cugetului; Fiindcă Cel ce cu totul să zice: „OM și nu cugetă, nu

slăvește, nu vede, nu mirosește, nu grăește, nu aude, nu umblă, nu răsufală, nu mânâncă, și prost a zice nu are lucrare care să se deosebească de ființa lui, și să arate cum că este înIpostăsuire: pentru aceea desăvârșit este neipostăsuire acel întreg OM. Iară omul care are sădită lucrarea, care se deosebește am zis, dintru acestea se cunoaște că este înIpostăsuire, iar nu neipostăsuire omul. Și fiindcă vedem cum că lucrurile omului nu sunt una, sau trei, ci multe după număr, se face arătat că omul este în miile de Ipostasuri.

137. După a noastră Biserică cea prin Darul lui Dumnezeu, pe ceea ce drept crede, zice adecă Biserica lui Dumnezeu: Dumnezeu fiindcă are înfiptă în sine lucrarea, care este arătătoare a Acela și care se deosebește de ființa Lui, fiindcă și înainte cunoaște, poartă grijă pentru cele de jos, și le zidește pe acestea, și le ține, și este Stăpân al lor, și le preface după a lui voe, precum El cunoaște: se face arătat cum că este înIpostăsuire și nu numai ființa neipostăsuire. Deoarece aceste toate lucrări, nu spre unul, ci la trei Ipostasuri se cunoaște la noi cum că este Dumnezeu. Iar cei protivnici fiindcă zic cum că Dumnezeu nu are sădită în Sine pe lucrare, care-l arată pe El, și după aceasta deosebindu-se de ființa Lui, aceștia zic că Dumnezeu nu este înIpostăsuire, și-l fac cu totul tot ne-Ipostăsuire pe Domnul cel în trei Ipostasuri; Și pe atâta covârșăște în răutate pe reaua slăvire a lui Savelie Livianul *, cu cât mai mult are deosebire reaua credință de buna credință.

138. Acelor trei Dumnezeiești Ipostasuri, nu este una lucrarea, ca asemenea după cum cu de-amăruntul la noi, ci una lucrătorește și după număr. Pe carea nu pot să o zică câți cugetă cele ale protivnicilor; Fiindcă zic că nu este de obște a celor trei nezidite lucrare, ci zic mai ales și pe ipostasuri unul altuia cum că este lucrarea, fiindcă nu se află, după ei, de obște lucrarea, întrucât nici pot să zică o lucrare a celor trei. Ci și altă dată altele fac întru acest chip tăgăduiri; și cu acest chip îl fac ei pe cel în trei Ipostasuri Dumnezeu.

139. Deci câți au ca o boală în sufletele lor pe înșălăciunea relei credințe, fiindcă o zic zidite pe lucrarea lui Dumnezeu, care are deosebire de Dumnezeasca ființă, aceștia cred cum că și pe „a zidi“ o are Dumnezeu zidite, adecă pe ziditoarea putere a lui Dumnezeu. Fiindcă nu este cu puțință să lucreze și să zidească fără de lucrare, după cum cu de-amăruntul nici pe „fiind“ fără de a fi; Așadar precum nu poate acela carele o zice zidite pe „fiind“ să cugete cum că este nezidite aceasta „este“, așa nu este cu puțință acela carele zice pe lucrarea lui Dumnezeu zidite să cugete cum că are Acesta nezidite pe a lucra și a zidi.

140. Zidiri ale lui Dumnezeu, și sunt și se zic de cei bine credincioși, nu lucrarea lui Dumnezeu, după bârfeala celor protivnici, să nu fie aceasta rea credință: ci cele săvârșite de la Dumnezeasca lucrare, acestea sunt zidirele. Fiindcă dacă zidirele sunt lucrarea atunci ori nezidite sunt acestea, O! nebunie ca cum și înainte de a se zidi erau, ori spre zidiri Dumnezeu nu avea lucrarea, O! a relei necredințe cugetarea; Dar însă din toți vecii lucrează și este atotputernică. Și nu dar lucrarea lui Dumnezeu, ci cele lucrare și zidite sunt zidirele, după cum să și numesc. Iară lucrarea lui Dumnezeu este nezidite. Și pururea vecinică cu Dumnezeu, după Teologii.

141. Nu se cunoaște lucrarea din ființă, ci dimpotrivă, din lucrare se cunoaște ființa că este, iar nu ce este. Pentru aceea și Dumnezeu nu se cunoaște că este din ființă, ci din Dumnezeasca lui purtare de grijă, după Teologii. Se deosebește dar și după aceasta lucrarea de Dumnezeasca ființă, că aceea adecă „cunosc“, este lucrarea, iar aceea adecă „care nu cunoaște“ prin aceea este ființa. Iar cei ce s-au întocmit la reaua slăvire ai relei credințe, fiindcă să stăruiesc ca să ne plece cum că deloc nu are loc deosebire Dumnezeasca lucrare de Dumnezeasca fire, aceasta stăruiesc a face: răstoarnă pe cel cunoscător, și cu acest chip să nu cunoaștem cum că este Dumnezeu, după cum nici aceștia întru adevăr cunosc. Iară cel ce nu cunoaște aceasta, este fără de Dumnezeu și nebun.

* Sfântul Talasie Livianul.

142. Și când aceștia zic că adevărat, are decî Dumnezeu pre lucrare, însă nu are deosebire defel cu totul de Dumnezeuasca ființă, stăruiesc să acopere cu acest chip pre a lor rea credință, și cu meșteșug pre cei ce aud să-î scoată din drum și să-î înșale; Fiindcă așa și acel Savelie Livianul, zicea, că și Fiul are Părintele și Dumnezeu, care defel nu se deosebește de El. Așadar după cum acela se muștră când zicea pre Părintele fără Fiul, tăgăduind pre cea după Ipostasuri osebire a lor, așa și aceștia acuma, cu a zice că întru nimic nu are deosebire Dumnezeuasca lucrare de Dumnezeuasca ființă: se arată că cugetă cum că Dumnezeu, nu are desăvârșit lucrare... Fiindcă dacă aceasta de fel nu are deosebire, nici pre a face sau a lucra are Dumnezeu, fiindcă nu se află lucrând fără de lucrare, după Teologi. După cum cu de-amăruntul după însuși aceștia iar, nici se află, fără a se afla. Și cum că Dumnezeuasca lucrare se deosebește de Dumnezeuasca ființă, se poate a se face cunoscut la cei înțelepți și dintru aceasta: căci lucrarea pre altul lucrează, care nu este cel ce lucrează. Fiindcă lucrează și face Dumnezeu zidirele, însuși dar este nezidit. Și cea „cătrecăva” dar, totdeauna să zice la altul; Fiindcă Fiul se zice către Părintele, iar Părinte al Părintelui niciodată nu este Fiul. Precum dar este cu neputință a nu avea deosebire cea „cătrecăva” în ființă desăvârșit, nici a se privi înlăuntru în ființă, ci să fie ființă; așa nici lucrarea este cu neputință a nu avea deosebire de ființă, ci să fie ființă, deși cei protivnici nu se mulțămesc.

143. Și Marele Vasilie întru capetele cele cugetătoare ale lui, cuvântând pentru Dumnezeu zice: că lucrarea nici cel ce lucrează este, nici cele ce să lucrează. Așadar nu este asemenea, ci are deosebire lucrarea de Dumnezeuasca ființă. Iară Dumnezeescul Chiril și acesta cuvântând despre Dumnezeu, Teologhisește cum că cea, adevărat „a face”, este lucrarea, iar cea „a naște” este ființa. Iară firea și lucrarea nu este de asemenea. Iară Purtătorul de Dumnezeu Damaschin zice: Lucru adevărat al Dumnezeescii voințe este zidirea. Și întru alt loc iarăși însuși curat curat * zice: că alta este lucrarea și altul cel ce lucrează. Fiindcă lucrarea adevărat este ființașcă mișcare a firelor, iar cel ce lucrează este firea, dintru care izvoraște lucrarea. La multe dar lucrarea se deosebește de Dumnezeuasca ființă, conglăsuind cu Părinții.

144. Dumnezeuasca ființă este cu totul nenumită, fiindcă și tot cu totul este necugetată. Să numește dar din toate lucrările Ei, fără a se deosebi acolo nici una din acele numiri după legătura lor cea către altul. Fiindcă din fiecare și din toate, nici una alta, fără numai cea ascunsă aceea se numește, care nicidecum se cunoaște ce este. Iară la lucrări, fieștecă din nume, are altă deosebită legătură; fiindcă cine întru adevărat nu cunoaște cum că se deosebesc una de alta, aceea adevărat: a zidi, a stăpâni, a judeca, a purta de grijă, a ne face Fiul pre noi prin Darul Lui? Așadar câți zic zidire pre fireștile acestea lucrări, fiindcă au deosebire una de alta și de Dumnezeuasca ființă, ce alt? fără numai pre însuși Dumnezeu îl pogoară în zidire! Fiindcă numai câte se zidesc, și se stăpânesc și se judecă, și simplu toate cele asemenea acestora, sunt zidite, însă nu Ziditorul și Stăpânul și Judecătorul, nici aceasta a judeca, sau a stăpâni, sau a zidi, care firește se privește la Acesta.

145. Ființa lui Dumnezeu, precum întru adevărat este tot cu totul nenumită, ca cea mai presus de nume, așa și neîmpărțășită se află, ca cea mai presus de împărțășire, după Teologi. Aceștia dar care acuma nu se supun la învățăturile Sfinților Părinți, și ne ia în răs pre noi care ne unim cu acești Dumnezeesci Părinți, zic că se fac mulți Dumnezei, sau Unul se face împărțit, dacă întru adevărat se deosebește Dumnezeuasca lucrare de Dumnezeuasca ființă; Fie, și dacă se privește ceva în ființa lui Dumnezeu: Fiindcă nu cunosc, că nu aceea Cel ce lucrează și lucrarea, ci a pătimi și patima face pre alcătuire, iară Dumnezeu lucrează fără de a pătimi El ceva, nici și a se preface. Așadar nu va fi alcătuit pentru lucrare. Și cea „cătrecăva” (relativul) Dumnezeu o are către zidire, fiindcă este începutul și Stăpânul ei, ci nu se numără împreună cu zidirele. Cum dară iarăși va fi

* Cuvântul *curat* se repetă în mss., unde apare „curat curat”, cel de-al doilea cuvânt fiind încercuit clar cu pixul, într-o lectură recentă a acestuia. Vezi și la p. 299, în *Tom Aghioriticesc*.

mulți Dumnezeu, pentru aceea că are Dumnezeu lucrare, dacă chiar întocmai este un Dumnezeu și mai ales însuși Dumnezeu, Dumnezeasca ființă și Dumnezeasca lucrare? Așadar aceasta este curată bârfeală acelor vătămați la înțelegere.

146. Zicând Domnul către Ucenicii lui, că sunt unii din cei ce șed aicea, că nu vor gusta moarte până ce va vedea pre Împărăția lui Dumnezeu viind întru putere, ... și după șase zile luând pre Petru și pre Iacob și pre Ioan, și în Muntele Tavorului suindu-se, s-a schimbat la față înaintea lor și a strălucit fața Lui ca Soarele, iară hainile Lui s-au făcut albe ca lumina“ (Mar. Ca. 9)¹⁵¹, fiindcă zice, nu putea aceia să privească mai mult, mai ales fiindcă nu puteau nici ochii lor să-î rădice la strălucirea aceea, aș zis căzut pre față la pământ, însă a văzut după făgăduința Mărturisitorului * pre Împărăția lui Dumnezeu, pre Dumnezeasca aceea și negrăita lumină, pre care Grigorie adecă și Vasilie cei mari, Dumnezeire o numesc și zic: Lumină este Dumnezeirea aceea după Munte, care s-au arătat la Ucenici, și frumuseța a însuși celui Puternic înțelegătoarea Acestuia și prevăzătoarea Dumnezeire. Iară Marele Vasilie zice: Că lumina aceea este și frumuseța a lui Dumnezeu, care este văzută numai de cei Sfinți întru puterea Dumnezeescului Duh. Pentru aceea și zice iarăși: și a văzut frumuseța Lui, Petru și Fiii tunetului în Munte, care strălucea mai mult decât lumina Soarelui, și s-au învrednicit a primi în ochii lor cele mergătoare înaintea venirei Lui. Iar Teologul Damaschin cu Ioan cel cu limba de aur, pre lumina aceea o aș numit firească rază a Dumnezeirei; Unul adecă scriind: că Fiul născându-se fără de început din Tatăl și prea ființasca rază a Dumnezeirei fără de început și slava Dumnezeirei se face și slava Trupului lui. Iară cel cu cuvintele de aur zice: Că mai luminat s-au arătat pre munte Domnul, fiindcă și Dumnezeirea ș-a înfășoșat razele ei.

147. Această Dumnezească și negrăită Lumină, pre Dumnezeirea și Împărăția lui Dumnezeu, pre frumuseța și strălucirea Dumnezești fir, pre vederea și dobândirea sfinților, după neapropiatul acela veac, pre fireasca rază și slavă a Dumnezeirei, pre această zic Lumină, limbuții eretici o zic nălucire și zidire. Și aceea care nu suferă pre aceia să-î auză și să hulească la această Dumnezească Lumină, ci cugetă și cred pre Dumnezeu nezidit și după ființă și după lucrare, îi clevesc și-î împriveliștește cum că sunt cu mulți Dumnezeu. Însă rușineze-se: Fiindcă Dumnezeasca Lumină este nezidită și unul este la noi Dumnezeu întru o Dumnezeire, după cum s-au arătat mai sus cu feluri de chipuri, cum că unul Dumnezeu este și nezidita fire și nezidita lucrare, adecă a Dumnezeescului Dar și strălucirea aceștia.

148. După ce dar aș îndrăsnit și aș zis nălucire și zidire în Sobor, cei ce cugetă cu rea înțelegere eretici, și după ce s-au stărut să o întărească, ca pre o astfel pre Lumina aceea Dumnezească care aș strălucit în muntele Tavorului de la Mărturisitorul *, și după ce prin mulți s-au încredințat că sunt înșălați, s-au dat osândeii înscris – Aforisani și Anatemii –, fiindcă nu s-au supus să-și shimbe cugetul cel rău. Și fiindcă hulesc și pre Economia cea în Trup a lui Dumnezeu, și cu vătămare de cuget, zic, cum că este Dumnezeirea lui Dumnezeu, și în zidire îl pogoară și pre însuși Părintele și pre Fiul și pre Sfântul Duh: Pentru că una și aceeaș este Dumnezeirea a celor trei, și deși zic că cinstesc nezidită pre Dumnezeire, atuncea arătați sunt aceștia cum că zic două Dumnezeiri că este, una zidită și alta nezidită; Și așa să pricească să-ntreacă pre toți cei de demult rău cugetători cu reaua credință.

149. Și iar altădată se silesc cu feluri de meșteșuguri ca să acopere pre reua lor cugetare, și zic nezidită pre Lumina care aș strălucit în Tavor și cum că este ființă a lui Dumnezeu, și la aceasta

¹⁵¹ *Sfânta Evanghelie după Marcu*, capitolul 9 intitulat *Schimbarea la față. Vindecarea lunaticului. A doua vestire a Patimilor. Cearta pentru locul întâi. Prilejul de păcat*. Este vorba de stihurile 2 și 3 din cap. 9:

”2. Și după șase zile a luat Iisus cu Sine pe Petru și pe Iacob și pe Ioan și i-a dus într-un munte înalt, de o parte, pe ei singuri, și S-a schimbat la față înaintea lor.

3. Și veșmintele lui s-au făcut strălucitoare, albe foarte, ca zăpada, cum nu poate înălbi așa pe pământ înălbitorul”.
* Mărturisitorul? În mss. apare prescurtarea cuvântului dactilografiat *M-rului* și *M-torul*. Mai ales această din urmă prescurtare îndreptățește această transcriere a cuvântului.

adecă cu feluri de chipuri hulesc. Așadar deoarece au văzut Lumina aceea Apostoli, dintru aceasta iaă pricină a cugeta cum că este văzută ființa lui Dumnezeu. Ci las să audă pre acelea carele zice, cum că nimenea din cei vii nu au stătit care să vază și să audă cum că au văzut pre firea lui Dumnezeu și pre ființa Lui. Și nu numai nimenea din oameni, ci nici din Îngeri: Fiindcă și acei Serafimi cu șase aripi, neputând să vază pre cea mai presus strălucire care se trimite de acolo, își acopere fețele prin ale lor aripi. Așadar fiindcă niciodată la nimenea nu s-au arătat cea mai presus ființa lui Dumnezeu, când ereticii o zic pre Aceasta cum că este Lumina aceea, atuncea mărturisesc cum că lumina aceasta este tot cu totul nevăzută, și nici cei aleși dintre Ucenici nu s-au învrednicit de vedenia aceasta în Munte. Ci nici Domnul întru adevăr s-au făgăduit acelora aceasta, nici zice adevărul cel ce zice „Am văzut pre slava lui cu Dânsul fiind în Muntele cel Sfânt“ (2 Pet. 1. 18) ¹⁵². „Și deșteptându-se Petru și cei cu dânsul, au văzut slava Lui“ (Luc. 9. 32) ¹⁵³. Altul dar iarăși după alegere iubitul lui Hristos Ioan zice, cum că au văzut rază, care pre Dumnezeirea Cuvântului în Munte arătându-se o înfătoșă. Au văzut dară și întru adevăr au văzut pre nezidita și Dumnezeasca strălucire aceea, care rămâne în Dumnezeu totdeauna nevăzută, dupre cea mai presus de ființă ascundere. Și cei începători de eresuri și cei de un gând cu ei plesnescă.

150. Și când dar cineva va întreba acestea pre acei eretici care au zis că acea Lumină a Dumnezeirei este ființa, așadar și să vede ființa lui Dumnezeu? Se nevoesc a-și acoperi pre viclesugul lor, și zic cum că aceasta o au zis că este ființa, fiindcă prin aceasta s-a văzut ființa lui Dumnezeu. Și iarăși ticăloșii alcătuiesc că este zidire lumina Schimbării la față a Domnului, și să prevede prin zidire, nu ființa, ci ziditoarea lucrare a lui Dumnezeu. Întrucât și cu rea credință și aceasta o zic, împreună glăsuindu-să adecă cu Evnomienii, că ființa lui Dumnezeu se vede prin zidiri. Așa al relei necredințe la dânșii țarină este prea mult pământenită. Să cuvine dar să fugim de aceștia și de împreună petrecerea cu ei, ca de unde suflet vătămătoare și cu multe capete șarpe și ca de o ciumă de multe feluri, ori foamete al relei credințe.

¹⁵² *A doua Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, 1, 18: „Și acest glas noi l-am auzit, pogorându-se din cer, pe când eram cu Domnul în muntele cel sfânt”.

¹⁵³ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 9, 32: „Iar Petru și cei ce erau cu el erau îngreuiți de somn; și deșteptându-se, au văzut slava Lui și pe cei doi bărbați stând cu El”.

Al Aceluiași: Tom Aghioriticesc,

Pentru cei ce cu sfințanie se liniștesc.

Despre cei ce dintru a lor neiscușiți și cea către Sfinți nesupunere, au lepădat ale Duhului tainice lucrări.

(N. B.) „Mai bun este cuvântul celor ce după Duh viețuesc și lucrează și prin lucruri descoperit, decât cel prin cuvinte arătat.“

CELE ADECĂ drept și mărturisite de la toți, și tuturor dimpreună cunoscute, dogmele care și de față se propovăduiesc, au fost tainile cele prin Moisi legiuite, care numai proorocii întru Duhul le vedeau. Iară bunătățile cele făgăduite Sfinților în veacul cel viitor, sunt taine ale petrecerii cei după Evanghelie, celor învredniciți a vedea prin Duhul; și la aceștia măsuratec, ca în loc de arvună dându-se și înainte văzându-se. Ci precum atunci dacă cineva din Iudei, de vreme ce nu asculta cu mulțămire ale Prorociilor zicându-se Cuvântul și Duhul Dumnezeu, cele împreună vecuitoare și înainte de veci, își astupau urechile lor, fiindcă socoteau că aude cuvinte oprite bunei cinstiri și protivnice cuvinte care sunt nemărturisite la cei bine credincioși, adecă cea zisă „Domnul Dumnezeuul tău, Domnul unul este“. Întru acest chip și acuma poate va pătimi cineva, de nu va asculta cu evlavie tainile Duhului, care sunt cunoscute numai la aceea care s-au curățit pre sineși prin fapte bune. Ci precum iarăși cu de-adinsul plinirea acelor Prorocii, întocmai cu cele descoperite, au arătat că tainelor celor de atunci și acuma credem în Tatăl, în Fiul și în Sfântul Duh, Dumnezeuire în trei Ipostasuri, o fire simplă, neamestecată, nezidită, nevăzută, negândită; Așa și cele ale veacului ce va să fie când se va descoperi în deosebite vremi, după negrăita descoperire al unuia Dumnezeu în trei desăvârșit Ipostasuri, conglăsuite cu toate, se va descoperi tainele la cei arătați.

Se cuvine dar și aceea să o luăm în minte, cum? și ce? în laturile pământului au arătat pe urmă Tris-Ipostatnica Dumnezeuire prin Cuvântul Singurei Începătorii, fără a vătăma nicidecum, ci și la Prorocii aceea, mai înainte de a se împlini lucrurile cu de-amăruntul se cunoșcea, și la cei ce o dorea era bine priimită? Cu asemenea chip dar nici acuma cuvintele mărturisirei nu-s cunoscute, acelea care de față se propovăduiesc și acelea care tainic la cei vrednici înainte se arată întru Duhul. Alții adecă prin iscusul acestora le-au arătat, câții și banii, și slava oamenilor și dulcele trupului le-au părăsit, pentru cinstea Evangheliceștei viețuirii. Și nu numai lepădarea tuturor acestora, ci și supunerea către cei ce mai înainte au venit în vrăsta cea dupre Hristos o au adevărit; Fiindcă s-au îndeletnicit întru sine și întru Dumnezeu, prin liniștea cea fără de grijă și prin rugăciunea cea curată, după ce s-au făcut pre sine mai înalți de ce au fost, și făcându-se în Dumnezeu prin cea către Dânsul tainică mai presus de minte unire, s-au învățat cele mai presus de minte: Iară alții prin cea către aceea compătimire a cinstirei credințe și a dragoste. Așadar și noi auzind pre Marele Dionisie zicând la a doua a lui Epistolie cea către Gain: Darul lui Dumnezeu cel în Dumnezeuitor, Dumnezeuirea și Dumnezeasca începătorie și începătoreasca bunătate, și pre Dumnezeu carele îl dă celor vrednici

adecă pre Darul acesta, ne plecăm cum că este mai presus de acestea Dumnezeirea. Pentru că Dumnezeu nu are multa înmulțire, nici zice cineva aceasta Dumnezeirea. Ci pre acest înDumnezeitor Dar a lui Dumnezeu, Dumnezeescul Măxim scriind pentru Melhisedec, îl arată că este nezidit și pururea fiind din Cel ce este totdeauna Dumnezeu. Decî și în multe alte părți ne născuta și în Ipostatnica Lumină la cei vrednici arătându-se, când se va face vrednici, ci însă nu că atuncea se face. Această lumină însuși el o numește lumina negrăitei Slave și curățania Îngerilor; Iar Marele Macarie o numește și hrană a lor și slavă a Dumnezeescii firi, și frumuseța viitorului veac, foc Dumnezeesc și ceresc lumină negrăită și înțelegătoare, arvuna Sfântului Duh, și Sfințit Untdelemn al veseliei.

Așadar oricine care zic pre înDumnezeitorul acesta Dar a lui Dumnezeu nezidit și nenăscut și înIpostăsuț (și pentru aceasta) îi așază împreună cu Masilienii, și-i numește cu doi Dumnezei, acela las să cunoască cum că este protivnic Sfinților lui Dumnezeu, și se scoate pre sine din sorțul celor mântuiți, de nu se va pocăi, și cade acesta de la unul și singurul cu firea Dumnezeul Sfinților. Iar cel ce crede și se pleacă și împreună mărturisește cu Sfinții, și nu pricinuește pricinuirii întru păcate, și acelea adecă care se zic arătat nu le lasă, ca cum nu ar cunoaște, iar nu cunoaște chipul tainii: să nu defaime, ci să priimească și să caute, și să învețe de la aceea care cunosc. Pentru că are să se învețe cum că nici una nu se află la Sfinți și la Dumnezeescile cuvinte și lucruri, care să nu aibă rânduiala lor, și acestea la cele de nevoe și fără de care nici cu un chip nu este cu puțință a se întări cu totul tot taina Dumnezeescii cuviințe. Decî, oricare arată cum că numai cu urmarea și cu apropierea, fără de cel înDumnezeitor Dar al Duhului, pre cea către Dumnezeu desăvârșită unire arată că se săvârșaste, precum adecă se întâmplă la cei de un nărav și iubiți între sine, și cum că Darul cel înDumnezeitor a lui Dumnezeu este obiicnire a firei cei cuvântătoare, și se face numai cu urmarea și nu că este strălucire mai presus de fire și negrăită, și Dumnezească lucrare, care se vede nevăzut la cei vrednici și să înțelege mai presus de cuget, acesta las să cunoască că este Masilian, necunoscând cum că au căzut întru înșălăciune. Pentru că firește va fi după toată nevoea înDumnezeitorul Dumnezeu, – dacă înDumnezeirea va fi după fireasca putere –, și cum că firește se cuprinde înlăuntru în hotarele firei. Să nu uneltească dar acesta pre a lui înșălăciune ca să o lipească la aceea care staū cu întărire, și să aducă mai ales la cei fără prihană prihană; Ci după ce va lepăda jos pre această înțelegere, las să se învețe de la aceea care au iscus, ori de la aceea ce să învață de la ei, cum că cu totul tot este necuprins Darul Duhului lui Dumnezeu, și pu are pre oarecare aceștii pricinuitoare puteri în fire; Pentru că atuncea nu mai este Dar, ci arătare a lucrării cea după fireasca putere; Și atuncea nici va fi prea minunat cea făcută, dacă dupre puterea cea priimitoare a înDumnezeirei este înDumnezeirea: pentru că va fi atuncea lucru al firei cei urmate, și nu Dar a lui Dumnezeu înDumnezeirea. Și va putea acesta să fie și cu firea Dumnezeu, și chear să se numească cu de-adinsul: pentru că nimic alt are să fie cea dupre fire a fiecăruia putere întru adevăr, fără numai o nestrămutată mișcare a firelor spre lucrare: Decî cum înDumnezeirea acelor înDumnezeiți se preface în sineși? Iar de se cuprinde și în hotarele cele firești, nu pot să-mi închipuesc aceasta. Așadar Darul înDumnezeirei este mai presus de fire și de bunătate, și de cunoștință, și cu negrăire toate cele asemenea acestora în scurt și cuprinzător sunt mai jos de acesta, dupre Sfântul Măxim. Pentru că adecă fiece bunătate, cu adevărat și urmarea cea dupre Dumnezeu, pre cât ne este cu puțință nouă, fac pre cel vrednic, îndămănatec și vrednic către Dumnezeasca împreunare; Iară Darul săvârșaste această unire. Pentru că prin Acesta tot Dumnezeu încape în toți cei vrednici, și iarăși toți Sfinții încap cu totul în Dumnezeu, cu totul pre Dumnezeu priimindu-l întru sineși și ei pre El, ca un Dar al unirei lor cei către Dumnezeu, și să lipește precum sufletul cu trupul, dupre cum și însuși mădulările, și-i învrednicește să fie cu Dănsul.

* Oricare să întărește că sunt Masiieni aceea care zice că mintea se află în inimă și în creeri, acesta las să cunoască cum că rău se pune asupra Sfinților. Pentru că adevărat Marele Atanasie zice: Că cea cuvântătoare a sufletului se află în lăuntru în cap; Iar Marele Macarie în inimă lucrarea minții o zice. Într-o unire dar cu aceștia și toți Sfinții, mai ales și Dumnezeescul Grigorie al Nisei zice: Cum că mintea nici în lăuntru, nici afară de trup este, ca o fără de trup ce este. Și aceasta zicând, nu se împotrivește acelor Sfinți de mai sus. Fiindcă aceștia o zice în lăuntru în trup că este mintea, ca o împreunată cu el; Așadar după alt chip o zice mai ales, nimic deosebindu-se de aceea. Pentru că nici la cel ce zice că nu este cuprinsă în loc Dumnezeirea, ca o fără de trup, se împotrivește acela care zice că Acel Cuvânt a lui Dumnezeu carele s-a făcut în lăuntru în Fecioreașca și fără prihană Mitră; fiindcă acolo au fost împreunat mai presus de cuvânt cu a noastră frământătură, prin negrăita Lui iubire de oameni.

Oricine, pre Lumina care în Tavor a strălucit preste Ucenici, o zice făptură și asemuire aceștia, precum a se face, și a se împuțina, și a se perde, iar nu cu adevărat este Lumină, mai presus de cuget, ci lucrare mai de jos a cugetării: Acesta curat curat * se împotrivește la ideile Sfinților. Fiindcă aceștia și la cântări, și la scripturi, o numesc: negrăită, nezidită, vecinică, fără de anii, neapropiată, neîmpărtășită, nemărginită, necuprinsă, nevăzută Îngerilor și oamenilor; Frumuseță a întâiului chip și neschimbată, slava lui Dumnezeu, slava lui Hristos, slava Duhului, Raza Dumnezeirei, și cele asemenea. Pentru că zice: să slăvească trupul când o primește pre ea, și slava trupului se face slavă a Dumnezeirei. Însă slava era nevăzută în trupul care o purta la aceea care nu pot să vadă pre acelea care sunt nevăzute lor, încă și Îngerilor. Așadar se schimbă și ea, nu acela care nu le avea, nici se preface întru aceea care nu era, ci au arătat Ucenicilor Lui, cum că era, după ce le-a deschis ochii, și din orbii i-au făcut să vadă; Fiindcă dacă au rămas în ceea ce era, să vedea acum la Ucenicii Lui întru alt chip, nu cum se arătase întâi: Fiindcă însuși El este lumina cea adevărată și frumusețea slavei și ca Soarele au strălucit umbros la aceea, ci cu neputință a se închipui întocmai în zidiri, cea nezidită.

Oricare zice, nezidită numai pre ființa lui Dumnezeu, însă nu și vecinice lucrările Lui, care toate le cuprinde și care toate cuprinzător lucrează întru cei ce se lucrează, las să auză pre Sfântul Maccim carele zice: Cum că toate cele nemuritoare și însuși nemurirea, și toate cele vii și însuși viața, și cele sfinte toate și însuși sfințenia, și cele bune toate și însuși bunătatea, și toate cele ce sunt și însuși totul: Toate arătat sunt lucrări ale lui Dumnezeu. Ci unele adevărat din acestea au în vreme pre început (fiindcă au fost vreme când nu erau), iară altele în vreme după aceea ce este nu au început, deoarece nu se afla vreme când nu era, și faptă bună și bunătate și sfințenie, și tot orice bun se cuprinde în cuvânt, și simplu, fiecă viață și nemurire, și simplitatea, și neschimbarea, și nemărginirea, și câte în Dumnezeu se privește ființăste, sunt lucrări ale lui Dumnezeu, însă în vreme nu au început, pentru că niciodată s-au aflat mai veche ca bunătatea a nu fi totdeauna, nici altele oarecare din cele zise, sau acelea care se împărtășesc aceloră în vreme au început spre a fi. Fiindcă fără de început e toată bunătatea care nu are pre vreme mai veche, deoarece numai pre Dumnezeu îl are vecinic spre a fi Născător: Iar de toate cele ce sunt, și de cele ce să împărtășesc și împărtășesc, cu nemărginire nemărginit este înalt mai presus de cuvânt. Așadar las să se învețe dintru acestea cum că nu toate câte au Ipostasul de la Dumnezeu sunt și în vreme, fiindcă se află multe care sunt fără de început, și mai ales desăvârșit nu pricinuește nici o hulă la cuvântul acesta al însuși Firei cei fără de început, și ai Treimeii Unimei și ai simplității cei mai presus de fire. Fiindcă cu asemenea chip și mintea dupre umbroasă icoană a însușirii aceea mai presus de mărginire, deloc nu este din părți alcătuită, pentru înțelegerile (noimile) cele sădite într-însa.

Oricine, pre Duhovniceștile dăruiri care se văd la trup, de la Darurile Duhului în sufletul aceloră care au sporit după Dumnezeu, nu le primește, și pre obicinuita omorâre a patimilor, o zice nepătimire,

ci însă nu pre lucrarea cea din deprindere la cele mai bune și înaintarea, dacă cu totul se va întoarce de la răutate la cele bune, fiindcă au lepădat obiceiurile cele rele și s-au îmbogățit cu cele bune: acesta, întocmai urmând cu înțelegerea aceasta, nu voește și pre cea cu trupul petrecere duple nesticăcios veac al totului. Fiindcă dacă atunci împreună se va împărtași și sufletul și trupul cu cele negrăite bunătăți, întru adevăr și acuma se va împărtași, duple cât ne este cu puțință, de Darul lui Dumnezeu carele se revarsă cu taină negrăită în mintea cea curată, și acesta va pătimi pre cea Dumnezească, potrivit întru sineși, după ce se va preface și se va sfinți; însă nu va omori cu totul după obicei pre cea pătimitoare a sufletului. Și prin sineși (prin Dar) pre cele ce se află de obște sufletului și trupului, sfințește plecările și lucrările trupului; Fiindcă mintea acelora care s-au slobozit de cele bune ale vieții aceștia, prin nădejdea viitoarelor bunătăți, se mișcă cu mare putere, duple Sfântul Diadoh, și prin negrijire acesta simte bine pre cea negrăită și Dumnezească bunătate; Ci și în trup duple măsura sporirei lui, predă dintru ale lui bunătăți. Iară a aceștii bucurii care i să întâmplă lui, sufletului adecă și trupului, este neînșelată aducere aminte de nesticăcioasa aceea viață. A altuia dar mintea adecă, iar a altuia simțirea se împărtașește fireștii lumini: Fiindcă adecă simțirea, simțit, lumina aceea (o priimește) care și pre cele simțite le arată ca simțite; iar a minții lumină este cunoștința, care zace întru înțelegere. Așadar firește nu se cuprinde cele ale luminii, adecă vederea și mintea, ci pre cât încapă în firea fieștecăruia, așa și la cele duple fire lucrează. Iară când se va îmbogăți de la Dumnezeescul și prea minunatul Dar și putere, și duple simțire și duple minte, cei vrednici, atunci vād pre cele mai presus de simțire și pre cele mai presus de minte. Și pentru ca să zicem duple Marele Grigorie Teologul, precum numai Dumnezeu cunoaște și aceea care le lucrează pre cele asemenea.

Acestea le-am învățat din scripturi, acestea le-am primit de la ai noștri Părinți, acestea le-am învățat prin mică iscusință: acestea pre care le-au scris cel între Ieromonahî Chir Grigorie și prea Cinstitul frate al nostru (care este Sfântul Grigorie Palama) pentru cei ce cu sfințanie se liniștesc, fiindcă cu de-amăruntul au urmat sfințitelor predanii și spre încredințarea căroră am iscălit pentru aceea care le cetesc:

- 1) Cel mai întâi din Sfântul Munte al cinstitelor Monastiri: Ieromonahul ISAC;
- 2) Egumenul Cinstitei, împărăteștii și Sfințitei Lavre: Teodosie Ieromonahul;
- 3) Avea și iscălitura Egumenului a Monastirei Ivirului pe limba lui.
- 4) Egumenul al cinstitei și împărăteștii Monastiri ai Vatopedului: Ieromonahul Ioanichie;
- 5) Mai avea și iscălitura Egumenului Monastirei Sârbești pe a lui limbă.
- 6) Mai micul între Ieromonahî: Filofteiu, am iscălit acestea cugetând.
- 7) Cel între Ieromonahî mai mic și Duhovnic al Cinstitei Monastiri „Esfigmenul“: Amfilohilos.
- 8) Cel între Ieromonahî Mai mic și Duhovnic al Vatopedului: Teodosie.
- 9) Egumenul Sfânt M.r. Cotlomușul: Ieromonah Teoctiristos.
- 10) Bătrânul păcătos Marulis între Preoți săvârșitor al Cinstitei Monastiri Lavra, acestea cugetând am iscălit.
- 11) Cel între Monahî defăimat: Calist Omuzalon.
- 12) Cel între Ieromonahî defăimat Gherasim, văzând și cetind cele adevărate scrieri și priimindu-le, am iscălit.
- 13) Defăimatul bătrân și între Monahî mai micul Moisi, de asemenea cugetând am iscălit.
- 14) Cel mai mic și defăimat între Monahî Grigorie Stravo-langaditis, adecă și liniștitor cu mintea și cu cugetul, au iscălit.
- 15) Cel din Schitul Magula bătrânul și între Ieromonahî defăimat, asemenea cugetând am iscălit.

16) Cel mai mic între Monahii, Marco Sinaitul.

17) Cel întru al Magula Schit și între Ieromonahii mai micul Calist.

18) Avea și iscălitura celui de la Sira, bătrânului liniștitor, întru a lui limbă.

19) Cel între Monahii mai micul Sofronie.

20) Cel între Monahii mai micul Ioasaf.

21) Smeritul între Episcopi – Episcopul Ieriso și al Sfântului Munte Athos –: Iacov, cele Aghioriticești și Părintești (entitrammenos) date și mărturie, cum că prin aceste alese iscălituri, tot muntele aș iscălit, și însuși unindu-mă și pecetluind, am iscălit pre aceasta cu toate cele mai de sus iscălituri; Decă cei ce nu se vor uni cu Sfinții, duple cum și noi, și cu cei cu puțin mai înainte Părinți, ai noștri: noi pre a lor împărtășire nu o priimim.

AMIN. AMIN. AMIN.

Sfârșitul scrierilor Sfântului Grigorie Palama din filocalie.
Dumnezeului nostru SLAVĂ.

*Scurtă cuvântare
despre Sfântul Calist Patriarhul, și despre Sfântul Ignatie (Xantopoli).*

CALIST, Sfințitul Patriarh al Țarigradului (Constantinopol), numirea avându-o Xantopol, a înflorit întru împărăția celui al doilea din Paleologi, pe la anul 1360. Învățându-să de la Sfântul Grigorie Sinaitul, (a căruia vieată o aș scrie pe larg), s-a nevoit în Sfântul Munte al Atonului, în Schitul Magula, ce este în preajma Monastirei Filoteiului. Aș trăit cu tainicul său Marco, întregi 28 de ani. Și lui Ignatie celui asemenea Xantopol, atâta i-aș fost prieten. încât să părea a fi la amândoi un suflet în două trupuri. Iar mai pre urmă aș Patriarhișit, și în Serbia ducându-să cu clirosul * pentru pacinica unire a aceliași Biserici, prin Sfântul Munte aș trecut, și de acolo de Sfântul Maccim Capso-calivitul numindu-să cu prielnică prorocie aș zis: acest Bătrân s-aș lipsit de păstoria sa. cântându-i din urmă cântarea cea deasupra gropii „Fericiți cei fără prihană în cale“. Și numai ce aș ajuns în Serbia, acolo vieata cea putregăioasă aș schimbat-o pe cea vecinică.

Despre aceștia: Sfântul Calist Patriarhul, și Ignatie Xantopoli, mărturisește și Meletie al Atinelor, în Bisericeasca istorie Cartea 14. Cap. 15. asemenea zicând cu Sfântul Simeon Tesalonicul.

Iar Sfântul Simeon Tesalonicul, în cartea Sa la capul 295, unde scrie pentru de Dumnezeu făcătoare rugăciune: „Doamne Iisuse Hristoase Fiule a lui Dumnezeu“, zice pentru aceștia așa: Iar mai ales în zilele noastre acestea, pentru dânsa (adecă pentru rugăciune) aș scris cu Duhul, (ca cei ce și ei erau din Dumnezeu), și de Dumnezeu grăitor, și de Dumnezeu purtător, și de Hristos purtător, și cu totul în Dumnezeu cu adevărat: cel întru Sfinți Părintele nostru Calist cela ce de la Dumnezeu s-aș făcut Patriarh Împărăteștii Romii cei nouă; și cel de o suflare cu dânsul și împreună nevoitor. Cuviosul Ignatie. Și cu carte a lor alcătuită de dânsii, Duhovnicește și cu Dumnezeesc cuget. și foarte înalt aș filosofit, întru 100 de capete, prin numărul cel desăvârșit, cunoștința cea desăvârșit pentru aceasta arătându-o. Carii și ai împărăteștii aceștia Cetăți fiind odrasle, de vreme ce toate împreună le-aș lăsat, și feciorește și călugărește întru supunere mai întâi aș petrecut, și pustnicește împreună și Cerește, mai pre urmă și nedespărțiți aș viețuit, și întru Hristos una (care lucru însuși Hristos către Tatăl s-aș rugat întru Sine pentru noi toți) (Ioan 17.21) ¹ mai ales aș păzit, ca „niște luminători în lume, precum zice Apostolul Pavel (Filip. 2.15) ² cuvânt al vieții fiind s-aș arătat“.

* probabil *clerul*, totalitatea preoților unei Biserici, a unei eparhii, din lat. *clerus*.

¹ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 17, 21: „Și toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis“.

² *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 15: „Ca să fiți fără prihană și curați. fii ai lui Dumnezeu neînținați în mijlocul unui neam rău și stricat și întru care străluciți ca niște luminători în lume“. Am decalat cu o cifră trimiterea din notă care se referea la stihul 16.

Că în scurt, mai presus decât mulți din cei Sfințiți, pre unire cea întru Hristos și dragostea o au îndreptat, întrucât nici s-au simțit vre-odinioară deosebire oarecare întru aceștia, până și la căutătură și la nărav, sau prepus adecă de neînvoială, sau întru un minut oarecare scârbă (care întru oameni mai că este cu neputință), și pentru aceasta, fiindcă Îngerește s-au făcut și pacea lui Dumnezeu (precum Hristos Domnul s-au rugat) împreună o au păzit și o au agonisit întru dânșii, care este Iisus Hristos pacea noastră (Pavel a zis) „Cela ce a făcut pre amândouă una“ (Efeseni 2. 14)³, a căruia și pacea pre toată mintea o covârșăște. Și după ce s-au mutat cu pace, acum întru liniștea cea prea înaltă să desfătează, și mai curat acum văd Pre Iisus, pre carele din suflet l-au iubit, și cu adevărat l-au căutat. Și una sunt cu Dânsul, și luminii Lui cei prea dulci și Dumnezești, fără de sațiu să împărtășesc. Ale căriea și arvonele de la cele de aicea le-au luat, curății făcându-să cu vederea și cu lucrarea. Și Dumnezeasca strălucire cea în Munte, ca și Apostolii o au dobândit. Și s-au arătat aceasta multora, luminat, spre mărturie la fețe străluciți, ca Ștefan văzuți fiind. De vreme ce nu numai în inimă, ci și în fața acestora să răvărta Darul. Pentru aceasta și ca Marele acela Moisi s-au văzut, precum au mărturisit cei ce i-au văzut, strălucind la față în chipul Soarelui. Carii ca și cei ce au pățit această fericită patimă, și prin cercare o au cunoscut, luminat arată și pentru Dumnezeasca lumină, a fireștii lucrări lui Dumnezeu și a Darului; și mărturie aduc pre Sfinți, precum și pentru pace prea Sfințita Rugăciune.

³ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel, 2, 14*: “Căci El este pacea noastră, El care a făcut din cele două – una, surpând peretele din mijloc al despărțirii”.

Acelor între Monahî:
Calist și Ignatie, Xantopoliî:
Meșteșug și îndreptar, cu ajutorul lui Dumnezeu, prea cu de-adinsul

ȘI DE LA Sfinți având mărturiile, pentru cei care aleg și primesc cu liniște a vieții Călugărește. Și pentru chipul traiului vieții, și petrecerea, și hrana lor; Și pentru a cât de mari bunătăți este pricinuitoare liniștirea celor ce cu socoteală o uneltesc pre dânsa. Și s-au deosebit această lucrare a cuvintelor, întru 100 de capete.

Iară această înainte cuvântare, care și al capului dintăi îl are numărul, este pentru dăruirea și Darul cel Dumnezeesc și mai presus de fire, carele prin Sfântul Duh este întru cei credincioși.

1. Să cădea adecă noi, ca să zic după Dumnezeestile graiuri, de Dumnezeu învățați fiind, ca cei ce pre legea cea nouă, negrăit în inimă scrisă, decât vâpaea mai luminată o purtăm, și de Bunul și de Dreptul Duh ocârmuiți fiind, ca niște Fii și moșteni * adecă a lui Dumnezeu, și împreună moștenitori cu Hristos după urmarea cea Îngerească a petrece; și nicidecum a nu avea trebuință de cel ce să ne învețe aceea, adecă a cunoaște pre Domnul (Ier. 31.34)⁴. Iar acum rătăcirea cea din părul cel dintăi (din pruncie) al nostru, dintru cel mai bun, și abaterea cea spre cel mai rău; încă și a cumplitului Veliear, și tirănia cea neîmpăcată împotriva noastră, departe a alerga de la Mântuitoarele și de Dumnezeu lucrătoarele porunci, pre noi pre cea cu răutate ne-au așezat; și pe prăpăstii pierzătoare de suflet a ne surpa. Și lucrul cel prea vrednic de milă: împotriva înșine nouă, și a cugeta și a lucra ne-au zădărnit. Drept aceea și duple Dumnezeescul Cuvânt „Nu este cel ce pricepe, nu este cel ce caută pre Dumnezeu“ (Ps. 13.2)⁵. Că de vreme ce deodată toți din calea cea dreaptă ne-am abătut, ne-am netrebnicit, și pentru aceasta trupuri cu totul fiind, și de aducătorul de lumină, și de Dumnezeescul Dar lipsindu-ne, de îndemnarea cea a unora de la alții către cele bune, și ajutorul avem trebuință.

Că pentru întrebarea a oarecăruea frate, încă și pentru păzirea poruncii cei Părintești, și după scoposul aceluia așa s-au întins această pricină a cuvântului.

* *moștean, moșteni* sau *moșnean, moșneni*. Formă învechită și regională. În Evul Mediu în Țara Românească; țaran liber, posesor în devălmășie al unei proprietăți de pământ moștenite de la un străbun comun, moștean, răzeș. Moștenitor, succesor. DEX, *ed. cit.*, p. 655.

⁴ *Jeremia*, 31, 34: „Și nu se vor mai învăța unul pe altul și frate pe frate zicând: «Cunoașteți pe Domnul», că toți de la sine Mă vor cunoaște, de la mic până la mare, zice Domnul, pentru că Eu voi ierta fărâdelegile lor și păcatele lor le voi mai pomeni”.

⁵ *Psalmii*, 13, 2: “Ceea ce știți voi știu și eu și nu sunt deloc mai prejos decât voi”.

2. Și de vreme ce tu cu dorire, după cuvântul Domnului (Ioan 5.39)⁶, ca să cerci Dumnezeieștile și de vieață dătătoarele scripturi, și ca să te înveți cu taină fără de greșală, și de la noi netrebnicii de multe ori ai cerut cuvânt și îndreptar dat în scris, pentru al tău folos, și poate că și al altora, precum tu zici, măcar că deși nu mai întâi, dar însă încă acum, cu ajutorul lui Dumnezeu, am judecat că să cuvini să împlinim dorința ta cea lăudată. Și trândăvirea adecă cea întovărășită cu noi, pentru dragostea și folosul tău uitându-o; Iar pre tine prea foarte lăudându-te pentru sârguința cea spre cele bune, și pentru că iubirea de osteneală cea statornică, O! Duhovniceșcule Fiū, și prea foarte iubite! Și mai mult decât acestea, de osânda cea de la Dumnezeu temându-te, care groaznec s-au înfricoșat împotriva celui ce ascunde talantul (Luca 19.22)⁷. Și lângă cele zise, și Părinteasca poruncă împlinind, care nouă ne-au poruncit-o Părinții noștri și Duhovniceștii Învățători, ca și altora iubitori de Dumnezeu să încredințăm cele învățate de la dânșii. Și deci Dumnezeu Tatăl dragostei, și împărțitorul cel cu totul din destul, Dătător a toate bunătățile, să dea nouă adecă celor zăbavnici și cu glasul amortit, cuvânt la bună vreme întru deschiderea gurei noastre; Cea ce de multe ori și în dobitoace necuvântătoare, cuvânt a însuflat pentru folosul celor ce auzău (Num. 22.28)⁸. Iară ție, și tuturor celor ce vor ceti acestea, după cuvântul tău, să adaoge ureche ca cu înțelepciune, și cu bună știință să ascultați acestea. Și precum îi este Lui iubit, fără de abatere în laturi să petreceți. „Că fără de Dânsul, precum s-au scris, nu putem să facem nimic“ (Ioan 15.5)⁹, din cele de folos și de mântuire. Și căci, „Dacă nu Domnul va zidi casa, în deșert s-au ostenit cei ce zidesc“. (Psalm 126.1)¹⁰. Iară acestea adecă întru acest chip, așa sunt.

Cum că decât tot lucrul, scoposul mai întâi povățuește; Deci și scoposul aceștii alcătuirii este, ca să ne învățăm, care adecă este temeliea zidirei cei după Hristos.

3. Dar de vreme ce decât tot lucrul, mai întâi scoposul povățuește; Iar scoposul al amândorora este: al nostru adecă, că după putere cele ce spre a ta Duhovnicească creștere folosesc să spunem; Iară al tău, ca după cele zise adevărat să viețuești; Fiind trebuință mai întâi să cercăm decât tot alt lucrul, oare către ce fel de plinire a zidirei cei după Hristos privind, început a temeliei cei de folos puind, de aceea vremea înainte chemând, iar mai ales ajutorul cel de sus bogat dobândindu-l, și acoperământ vrednic preste începerea zidirei Duhului vom pune.

Că început a toată lucrarea cea după Dumnezeu, aceea este: adecă, după poruncile Mântuitorului a petrece. Iar sfârșit, aceea: adecă să ne întoarcem către cel ce dintru început ni s-au dăruit nouă prin Dumnezeescul Botez, desăvârșit Dar al prea Sfântului Duh, și de vieață începătorului.

4. Deci început a toată lucrarea cea după Dumnezeu, ca în scurt să zicem, aceea este: adecă, să ne sârguim noi în tot chipul, și cu toată puterea, a petrece după punerea de lege a tuturor de Dumnezeu făcătoarele porunci ale Mântuitorului. Iar sfârșit aceea: adecă, să ne întoarcem prin

⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 5, 39: „Cercetați Scripturile, că socotiți că în ele aveți viață veșnică. Și acelea sunt care mărturisesc despre Mine”.

⁷ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 19, 22: „Zis-a lui stăpânul: Din cuvintele tale te voi judeca, slugă vicleană. Ai știut că eu sunt om aspru: iau ce nu am pus și secer ce nu am semănat”.

⁸ *Numerii*, 22, 28: „Dar Domnul a deschis gura Asinei și aceasta a zis către Varlaam: «Ce ți-am făcut eu, de mă bați acum pentru a treia oară?»”.

⁹ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 15, 5: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic”.

¹⁰ *Psalmii*, 126, 1: „De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc; de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzește”.

pădirea acestora, la cea dintâi și din însuși începutul, în Dar dată nouă din Sfințita scaldătoare, desăvârșit Duhovnicească a Darului de a doua oară închipuire și zidire; Sau dacă iubit îți este ție pre un lucru ca acesta adecă, Dăruire a-l numi; și pre Adam cel vechiu, împreună cu faptele și cu poftetele lepădându-l, întru cel nou și Duhovnicesc să ne îmbrăcăm carele este Domnul Iisus Hristos precum zice prea Dumnezeescul Pavel „Fiilor, pre care iarăși cu durere vă nasc, până ce să se închipuească Hristos întru voi“ (Gal. 4.19)¹¹. Și „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și îmbrăcat“ (Gal. 3.27)¹².

Pentru aceea dacă, carele este Darul, și cum ni s-ar fi făcut nouă să-l dobândim pre acesta. Și care sunt cele ce îl fac pre acesta turbure, și care iarăși cele ce de a doua oară îl curățesc pre el.

5. Dar carele este Darul, și cum ni s-ar fi făcut nouă să-l dobândim pre acesta; și care adecă sunt cele ce îl fac pre dânsul turbure; care iarăși cele ce de a doua oară îl curățesc; Cel la suflet și la limbă decât tot aurul mai strălucit, îți va arăta ție așa grăind: Și ce este „mărirea Domnului ca într-o oglindă privindu-o, întru același chip ne schimbăm?“ (2Cor. 3.18)¹³. Mai arătat adecă aceasta să arătă, când Darurile semnelor le lucră. Însă nici acum nu este cu anevoe aceea, celui ce are credincioși ochi. Pentru că împreună ne botezăm, și mai presus decât soarele sufletul strălucește, cu Duhul curățându-să. Și nu numai vedem pre mărirea lui Dumnezeu, ci și de acolo primim oarecare raze; Precum dacă argintul cel curat către razele soarelui stând, și el raze din sineși ar fi trimis, nu dintru a sa fire numai, ci și din strălucirea soarelui. Așa și sufletul curățându-să, și decât tot argintul mai strălucit făcându-să, priimește raze de la mărirea Duhului, întru mărirea ceea ce să face într-însul. Și acest fel, în ce chip cu cuviință este de la Domnul Duhul“ – „Și după puține: – „Veți să-ți arăt ție aceasta, și de la Apostoli mai simțit? înțalege pre Pavel, ale căruia hainele lucra, pre Petru, ale căruia umbrele avea putere. Că nu ar fi fost aceasta, de nu ar fi purtat chipul Împăratului, și neapropiate era strălucirele lor; Atâta hainele lor și umbrele lucra. Pentru că hainele cele Împărătești, și tâlharilor sunt groaznice. Veți să-l veți pre acesta (adecă Darul) și prin trup strălucind?“ Privind, zice, la fața lui Ștefan, o au văzut ca pre o față de Înger“ (Fap. 6.15)¹⁴. Însă nimic este aceasta către mărirea ceea ce strălucește dinlăuntru. Că ceea ce Moisi în față avea, aceasta aceștia în suflet o purta; Iar mai ales și cu mult mai mult. Pentru că aceea adecă a lui Moisi, lucru mai simțit era; Iar aceasta netrupesc. Și precum trupurile cele cu foc strălucitoare, de la cele strălucite trupuri curgând spre cele aproape de dânsule, și pre acelea le împărtășesc din a sa strălucire. Întru acest chip și la credincioși să întâmplă. Decă pentru aceasta de la pământ să mută cei ce pătinesc aceasta, și cele ce sunt în ceruri le sâmuiesc. Vai mie! că bine este aicea și să suspin cu amar; Că atâta de mare cinste dobândind, nici cele ce să grăesc le știm, pentru căci degrab perdem lucrurile, și către cele simțite ne minunăm. Decă această mărire care este negrăită și înfricoșată, până adecă la una și la a doua zi rămâne întru noi, iar după aceea o stingem pre dânsa cu totul, pre furtuna lucrurilor celor lumești aducându-o asupra-î, și prin desimea nourilor împingând departe razele ei.“ – Și iarăși întru alt loc zice: – „trupurile celor ce bine au plăcut lui Dumnezeu, cu atâta mărire să vor îmbrăca, pre cât nici este cu puțință să vedem cu acești ochi. Și ale acestora semne oarecare și urme umbroase, și întru

¹¹ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 19: „O, copiii mei, pentru care sufăr iarăși durerile nașterii, până ce Hristos va lua chip în voi”.

¹² *Idem*, 3, 27: „Câți, câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat”.

¹³ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 18: „Iar noi toți privind ca în oglindă, cu fața descoperită, slava Domnului, ne prefacem în același chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului”.

¹⁴ *Faptele Sfinților Apostoli*, 6, 15: „Și ațintindu-și ochii asupra lui, toți cei ce ședeau în sinedriu au văzut fața lui ca o față de înger”.

cel vechiu și întru cel nou așazământ, aŭ binevoit Dumnezeu să ni să dea nouă. Pentru că acolo adecă fața lui Moisi, cu atâta mărire strălucea atunci, întrucât neapropieată era ochilor Israelitenilor; Iar întru cel nou, decât a acestuia, cu mult mai mult aŭ strălucit fața lui Hristos.“ –.

Auziși graiurile Duhului Priceput-ai puterea tainei? Cunoscut-ai în ce fel adecă sunt durerile cei din Sfințita scaldătoare, a Duhovniceștii nașteri cei de a doua oară, care este desăvârșită întru noi? Și cât sunt de mari dobânzile, și plinirea, și plățile? Și cum din cele ce sunt întru a noastră stăpânire este aceea adecă, pre acest mai presus de fire Dar, și a-l crește, și a-l împutina, adecă a-l arăta și a-l întuneca, pre cât stă întru a noastră putere? Iar acelea sunt, (adecă cele ce întunecă pre Dar) volbura lucrurilor celor lumești, și întunerecul cel adânc carele să naște din însuși patimile; care ca o furtună, sau ca un sălbatec puhoiŭ curgând asupra-ne, și sufletul cufundându-l, nici să se răsufle în sus, sau să privească îl lasă pre dânsul, către cel ce cu adevărat este bun și fericit, pentru carele s-auș făcut; Ci cu totul pre tot clătīt de clătirea și învăluirea valurilor, și iuți de fumul dulcețurilor îl întunecă, și cu totul mueat îl lucrează. Precum iarăș și cele împotriva acestora, adecă cele ce prin poruncile cele de Dumnezeu făcătoare să nasc celor ce nu după trup, ci după Duh umblă, pentru că „cu Duhul, zice, să umblați, și pofta trupului să nu o săvârșiți“ (Gal. 5.16), ¹⁵ de folos sunt cu adevărat, și de mântuire, și către acestea, ca o scară aducând până la însuși vârful, și la partea cea prea de sus a treptelor, adecă până la dragoste care este Dumnezeu.

Cum că adecă întru Sfântul Botez în Dar pre Dumnezeescul Dar, desăvârșit îl priimim, și pre acesta după ce cu patimile l-am acoperit, iarăș prin împlinirea poruncilor îl curățim.

6. Însă atunci întru Dumnezeescul pânțee, adecă întru Sfințita scaldătoare, în dar cu totul desăvârșit pre Dumnezeescul Dar îl priimim. Iar dacă cumva mai pre urmă, cu reaua uneltire a celor vremelnice, și cu grija lucrurilor celor lumești, și cu ceața patimilor, pre acesta, care O! să nu fi fost! îl vom acoperi, și întru acest chip prin pocăință, și prin împlinirea făcătoarelor de Dumnezeu porunci, iarăș ne este nouă cu puțință, de iznoavă să priimim pre această strălucire mai presus de fire, și să o agonisim, și pre arătarea aceștiea să o vedem prea luminat. Însă după măsura cei întru credință nevoiță a fieștecăruia, și arătarea aceștiea să descopere. Și mai întâi de acestea, cu ajutorul și cu bunăvoirea Domnului Iisus Hristos Și zice Sfântul Marco: – „Hristos desăvârșit Dumnezeu fiind, desăvârșit Darul Sfântului Duh l-aŭ dăruit celor botezați; carele adăogire adecă de la noi nu este. Ci să descopere nouă și să arată, după măsura lucrării poruncilor, și ne dă nouă adăogire a credinții, „Până ce să ajungem toți la unirea credinții, la bărbat desăvârșit, la măsura vrăstei plinirii lui Hristos.“ (Efes. 4.13) ¹⁶–. Deci dacă ceva îi aducem Lui după ce de a doua oară ne-am născut, și acest lucru atunci de la Dânsul, și prin Trânsul era întru noi ascuns.–

Că să cuvine cel ce viețuește după Dumnezeu, pre toate poruncile să le uneltească; Iar partea cea mai multă a lucrării să o dea oarecum celor întâi decât altele și ca cum mai cuprinzătoare.

7. Deci de vreme ce începutul adecă și rădăcina, precum am zis, a toatei aceștiea nevoiște este aceea: adecă, după mântuitoarele porunci a viețui; Iar hotarul și roada, aceea: adecă iarăș a ne întoarce înapoi la Darul Duhului, carele întru întâi prin Botez desăvârșit ni s-aŭ dăruit nouă, cela ce întru noi adecă este, „Că fără de căință sunt, zice, Darurile lui Dumnezeu“ (Rom. 11.29) ¹⁷, însă

¹⁵ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 16: “Zic dar: în Duhul să umblați și să nu împliniți pofta trupului”.

¹⁶ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 13: “Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos”.

¹⁷ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 29: “Căci darurile și chemarea lui Dumnezeu nu se pot lua înapoi”.

îngropat cu patimile, și să descopere prin lucrarea poruncilor celor de Dumnezeu lucrătoare. Cuvincios lucru este prin împlinirea cea după putere a tuturor poruncilor celor întru acest fel, în tot chipul a ne sângui ca de a doua oară să curățim pre cea întru noi arătare a Duhului, și prea arătat să o privim; „Că făclie, zice către Dumnezeu, prea Dumnezeescul David, picioarele mele, este legea Ta, (Ps. 118.105)¹⁸ și lumină cărărilor mele“. Și: „Porunca Domnului strălucită, care luminează ochii“ (Ps. 18.9)¹⁹. Și „Spr toate poruncile Tale mă îndreptam“ (Ps. 118.128)²⁰. Și cel depre piept „Cela ce păzește poruncile Lui, întru dânsul petrece, și el întru Dânsul“ (1 Ioan 3.24)²¹. Și „poruncile Lui grele nu sunt“ (1 Ioan 5.3)²². Încă și Mântuitorul: „Cele ce țin poruncile Mele și le păzește pre dânsule, acela este acela ce mă iubește pre mine; Iar acela ce mă iubește pre mine, iubi-se-va de Tatăl Meu, și Eu îl voi iubi pre dânsul, și mă voi arăta pre sinemî lui. Și dacă cineva mă iubește pre mine, cuvântul meu va păzi, și Tatăl meu îl va iubi pre dânsul, și către dânsul vom veni, și lăcaș la dânsul vom face. Și acela ce nu mă iubește pre mine, cuvintele mele nu le păzește“ (Ioan 14.21, 13, 14)²³. Iar mai ales dintru acestea, celor întâi și mai cuprinzătoare, și ca cum maice ale celorlalte pre cea mai multă parte a lucrării, a o da oarecum. Că întru acest chip cu Dumnezeu, fără de greșală și scoposul ce ne stă înainte, adecă însuși începerea cea bună, și sfârșitul dorirei l-am fi putut nemeri, adecă arătarea Duhului.

Că început a toată lucrarea cea de Dumnezeu iubită este, chemarea cea cu credință a Numelui Domnului nostru Iisus Hristos și împreună cu dânsa, pacea ceea ce răsare dintr-însa, și dragostea.

8. Însă început a toată lucrarea cea de Dumnezeu iubită este, chemarea cea cu credință a Mântuitorului Nume al Domnului nostru Iisus Hristos. Că El însuși a hotărât „Fără de mine, nu puteți face nimic“ (Ioan 15.5)²⁴. Și împreună cu aceasta pacea, „Că să cuvine, zice, a să ruga fără de mânie și fără de cugete“ (1 Tim. 2.8)²⁵, și dragostea. „Că Dumnezeu dragoste este, și cel ce petrece întru dragoste, întru Dumnezeu petrece și Dumnezeu întru el“ (1 Ioan 4.16)²⁶. Iar pacea aceasta și dragostea, nu numai bine priimită fac pre rugăciune, ci și iarăși din însuși rugăciunea să nasc, și răsar ca niște gemene Dumnezești raze, și să cresc și să săvârșesc.

Că prin fiecare dintru acestea, și împreună prin câte trele, grămădirea tuturor bunătăților, cu îndestulare ni să dă nouă.

9. Deci dintru acestea trei, iar mai ales prin fiecare dintru acestea, și împreună prin câte trele, grămădirea a tuturor bunătăților, cu îndestulare ni să dă nouă, și ni să răvarsă. Că prin chemarea adecă

¹⁸ Psalmii, 118, 105: „Făclie picioarelor mele este legea Ta și lumină cărărilor mele“.

¹⁹ Idem, 18, 9: „Judecățile Domnului sunt drepte, veselesc inima; porunca Domnului este strălucitoare, luminează ochii“.

²⁰ Idem, 118, 128: „Pentru aceasta spre toate poruncile Tale m-am îndreptat, toată calea nedreaptă am urât“.

²¹ Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan, 3, 24: „Cel ce păzește poruncile Lui rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu în el; și prin aceasta cunoaștem că El rămâne în noi, din Duhul pe care ni L-a dat“

²² Idem, 5, 3: „Căci dragostea de Dumnezeu aceasta este: Să păzim poruncile Lui; și poruncile Lui nu sunt grele“.

²³ Sfânta Evanghelie după Ioan, 14, 21, 13-14:

21. Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine, va fi iubit de Tatăl Meu și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui.

13. Și orice veți cere întru numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit Tatăl întru Fiul.

14. Dacă veți cere ceva în numele Meu, Eu voi face“.

²⁴ Idem, 15, 5: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără mine nu puteți face nimic“.

²⁵ Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel, 2, 8: „Vreau deci ca bărbații să se roage în tot locul, ridicând mâini sfinte, fără de mânie și fără șovăire“.

²⁶ Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan, 4, 16: „Și noi am cunoscut și am crezut iubirea, pe care Dumnezeu o are către noi. Dumnezeu este iubire și cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne întru el“.

cea cu credință a Numelui Domnului nostru Iisus Hristos cu întemeere nădăjduim că vom lua milă, și cea întru adevăr vieată care este ascunsă întru Dânsul, ca alt Dumnezeesc izvor pururea curgător, prea răvărsându-le pre dânsele. Numele Domnului nostru Iisus Hristos cel ce curat să strigă înlăuntru inimii. Iar prin pacea ceea ce covârșăște pre toată mintea, și hotar nici unul nu are, împăcării ceii cu Dumnezeu, și a unora cu alții ne învrednicim. Iar prin dragoste, a căriea mărire este neasemănată, ca ceea ce este sfârșit, și cap, și legi și Prorocilor; Și pentru că și Dumnezeu dragoste să numește (1 Ioan 4.8)²⁷, cu totul ne unim cu Dumnezeu, stricându-să păcatul nostru prin dreptatea lui Dumnezeu, și prin punerea de Fii a Darului, care prin dragoste cu prea slăvire să lucrează întru noi. „Că dragostea, zice, va acoperi mulțime de păcate“ (1 Petr. 4.8)²⁸. Și „Dragostea pre toate le acopere; pre toate le crede; pre toate le nădăjduște, pre toate le suferă, dragostea niciodată nu cade“ (1 Cor. 13.8)²⁹.

Cum că și Domnul Iisus Hristos în vremea mântuitoarei patimi, acestea le-au lăsat Ucenicilor Săi, ca pre niște porunci de eșire, și moștenire Dumnezească, încă asemenea și după înviere.

10. Drept aceea și însuși prea bunul și prea dulcele nostru Iisus Hristos și când către patima Sa cea de bună voe pentru noi au venit, și când după Înviere Apostolilor s-au arătat, încă și când către cel din fire al Său Tată, și al nostru prin Darul vrea să se întoarcă, ca un Părinte adevărat și iubitor de fii, ca pre oarecare porunci de eșire, și mângâeri iubite și prea dulci și întemeete, ca cum să zicem, arvune, iar mai ales moștenire de Dumnezeu dată nemișcată, pre acestea tuturor celor ai Săi le-au lăsat. Și una adecă, întru cele ce zice către Ucenici, când Mântuitoarea Patimă au sosit, așa „Orice veți cere de la Tatăl întru Numele Meu, aceasta o voi face, ca să se slăvească Tatăl întru Fiul. Dacă ceva veți cere întru Numele Meu, Eu voi face“ (Ioan 14.13, 14)³⁰. Și „Amin, Amin, zic vouă, că câte veți cere de la Tatăl nostru întru Numele Meu, va da vouă. Până acum nimic nu ați cerut întru Numele Meu, cereți și veți lua, ca bucuria voastră să fie împlinită. Și întru acea zi întru Numele Meu veți cere“ (Ioan 16.23, 24, 26)³¹. Și iarăși după Înviere „Semne celor ce vor crede acestea vor urma: întru Numele Meu dracii vor scoate, cu limbă nouă vor grăi, șerpilor vor lua, și cele de aceea înainte“. (Mar. 16.17)³². Acestora următoare zice și cel depre piept: „Deci multe adecă și alte semne au făcut Iisus înaintea Ucenicilor Săi, care nu sunt scrise în cartea aceasta. Iar acestea s-au scris, ca să credeți, că Iisus, este Hristos Fiul lui Dumnezeu, și crezând vieată să aveți întru Numele Lui“ (Ioan 20.30-31)³³. Și

²⁷ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, 4, 8: „Cel ce nu iubește n-a cunoscut pe Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este iubire“.

²⁸ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, 4, 8: „Dar mai presus de toate, țineți din rășputeri la dragostea dintre voi, pentru că dragostea acoperă mulțime de păcate“.

²⁹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 8: „Dragostea nu cade niciodată. Cât despre proorocii – se vor desființa; darul limbilor va înceta; știința se va sfârși“.

³⁰ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 14, 13-14:

„13. Și orice veți cere întru numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit Tatăl întru Fiul.

14. Dacă veți cere ceva în numele Meu, Eu voi face“.

³¹ *Idem*, 16, 23-24, 26:

„23. Și în ziua aceea nu Mă veți întreba nimic. Adevărat, adevărat zic vouă: Orice veți cere de la Tatăl în numele Meu El vă va da.

24. Până acum n-ați cerut nimic în numele Meu; cereți și veți primi, ca bucuria voastră să fie deplină.

26. În ziua aceea veți cere în numele Meu; și nu vă zic că voi ruga pe Tatăl pentru voi“.

³² *Sfânta Evanghelie după Marcu*, 16, 17: „Iar celor ce vor crede, le vor urma aceste semne: în numele Meu, demoni vor izgoni, în limbi noi vor grăi“.

³³ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 20, 30-31:

„30. Deci și alte multe minuni a făcut Iisus înaintea ucenicilor Săi, care nu sunt scrise în cartea aceasta.

31. Iar acestea s-au scris, ca să credeți că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, și, crezând, să aveți viață în numele Lui“.

Dumnezeescul Pavel: „Întru Numele lui Iisus tot genunchiul să se plece“ și celelalte (Filip. 2.10, 11)³⁴. Și încă întru Faptele Apostolilor (4.8, 10)³⁵ așa s-au scris „Atuncea Petru umplându-să de Duhul Sfânt auzis: cunoscută să fie tuturor vouă, și la tot norodul lui Israil, că întru Numele lui Iisus Nazoreului, pre carele voi l-ați răstignit, pre carele Dumnezeu l-a sculat din morți, întru acesta stătu înaintea voastră acesta sănătos“. Și după puține „Și nu este întru alt nimenea mântuire, pentru că nici un nume este altul cel dat întru oameni sub Cer, întru carele să cuvine să ne mântuim noi“ (stih 12)³⁶. Și iarăși Mântuitorul: „Datu-mi-s-au toată puterea în Cer și pre pământ“ (Mat. 28.18)³⁷. Iar alta iarăși prin cele ce Dumnezeu – Omul Domnul auzis către Apostoli mai înainte de Cruce „Pacea Mea las vouă, pacea Mea dau vouă“ (Ioan 14.27)³⁸. „Și aceasta este porunca Mea, ca să vă iubiți unii pre alții. Și întru aceasta vor cunoaște toți, că ai Mei Ucenici sunteți, dacă dragoste veți avea între voi“ (Ioan 13.34, 35)³⁹. Și „Precum m-a iubit pre Mine Tatăl, și Eu v-am iubit pre voi, rămâneți întru dragostea Mea. Dacă poruncile Mele veți păzi, veți rămânea întru dragostea Mea, precum Eu poruncile Tatălui Meu le-am păzit, și rămân întru dragostea Lui“ (Ioan 15.9-10)⁴⁰. Și iarăși după sculare întru deosebite vremi, de multe ori să arată că auz dat pacea, arătându-să la ai Săi, și zicându-le: „Pace vouă“ (Ioan 20.21, 26)⁴¹. Încă și către Petru, căruia și începătorie Ucenicilor i-au încredințat, răsplătire oarecare a dragostei cei ferbinți către însuși Domnul Iisus Hristos arătând cum că este purtarea de grijă cea pentru turmă, întru acest chip a treia oară zice „De mă iubești Petre mai mult decât aceștia, paște oile mele“ (Ioan 21.17)⁴². Însă ar fi putut zice cineva, nu departe de scopos și aceasta, că prin cele arătate prea slăvite acestea trei, ni să nasc nouă altele oarecare prea alese trei, iar acelea sunt: curățirea sufletului, luminarea și săvârșirea.

Că întru acestea trei, împreună să țăs toate faptele bune.

³⁴ *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 10-11:

„10. Ca în numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pământești și al celor dedesubt. 11. Și să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl”.

³⁵ *Faptele Sfinților Apostoli*, 4, 8, 10:

„8. Atunci Petru, plin fiind de Duhul Sfânt, le-a vorbit: Căpetenii ale poporului și bătrâni ai lui Israel. 10. Cunoscut să vă fie vouă tuturor și la tot poporul Israel, că în numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, pe Care voi L-ați răstignit, dar pe Care Dumnezeu L-a înviat din morți, întru Acela stă acesta sănătos înaintea voastră!”

³⁶ *Idem*, 4, 12: „Și întru nimeni altul nu este mântuirea, căci nu este sub cer nici un alt nume, dat între oameni, în care trebuie să ne mântuim noi”.

³⁷ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 28, 18: „Și apropiindu-Se Iisus, le-a vorbit lor, zicând: Datu-Mi-s-a toată puterea, în cer și pe pământ”.

³⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 14, 27: „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu. Să nu se tulbure inima voastră, nici să se înfricoșeze”.

³⁹ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 13, 34-35:

„34. Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul. 35. Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții”.

⁴⁰ *Idem*, 15, 9-10:

„9. Precum M-a iubit pre Mine Tatăl, așa v-am iubit și eu pe voi; rămâneți întru iubirea Mea. 10. Dacă păziți poruncile Mele, veți rămânea întru iubirea Mea, după cum și Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân întru iubirea Lui”.

⁴¹ *Idem*, 20, 21, 26:

„21. Și Iisus le-a zis iarăși: Pace Vouă! Precum M-a trimis pre Mine Tatăl, vă trimit și eu pe voi. 26. Și după opt zile, ucenicii Lui erau iarăși înăuntru, și Toma, împreună cu ei. Și a venit Iisus, ușile fiind încuiate, și a stat în mijloc, și a zis: Pace vouă!”.

⁴² *Idem*, 21, 17: „Iisus i-a zis a treia oară: Simone, fiul lui Iona, Mă iubești? Petru s-a întristat, că i-a zis a treia oară: Mă iubești? Și i-a zis: Doamne, Tu le știi pe toate. Tu știi că te iubesc. Iisus i-a zis: Paște oile Mele”.

11. Iar dacă cineva pre amăruntul ar fi voit să cerceteze, chear întru această întreit împletită, și ca cum nerumptă funie, va afla atârnată și împreună țăsută pre toată porfira faptelor bune, cea prea îndestulată și de Dumnezeu lucrată. Pentru că ca oarecare cinstit lanț și șir împodobit cu aur, este petrecerea cea după Dumnezeu, pre una de alta atârnată curat avându-o, și întru una împreună alcătuite pre toate. Decî și un lucru cele multe săvârșesc, carele este aceea: adecă, să se înDumnezească omul cel ce curată viețuește cu dânsule, ca cu niște împreună legături și belciuge, îmbogățite fiind oarecum: și cu însuși chemarea cea de mântuire întru credință, iar de voești și întru dragoste și smerenie a prea iubitului Nume al Domnului Iisus Hristos și cu pacea, împreună și cu dragostea, care sunt copaciul cel de Dumnezeu sădit, și cu trei ramuri, și de vieață dătător. De carele cel ce în vreme să stinge și după cuviință să împărtașește, nu moarte, ca cel întâi zidit, ci viață culege, neperitoare și vecinică.–

Că și Darul, și venirea Sfântului Duh cel prin Dumnezeu Tatăl, către cei credincioși, întru Iisus Hristos Lui Nume să dă.

12. Încă și Darul Sfântului Duh, și venirea către cei credincioși, cea prin Dumnezeu Tatăl, întru Hristos Iisus și întru Sfântul Lui Nume să dă. Precum zice însuși Prea înaltul Dumnezeu, și iubitorul de suflete Domnul nostru Iisus Hristos către Apostoli „Că vă folosește vouă ca Eū să mă duc, că dacă Eū nu vă voiū duce, Mângâitorul nu va veni către voi” (Ioan 16.7)⁴³. Și iarăși „Când va veni Mângâitorul, pre carele Eū îl voiū trimite vouă de la Tatăl, Duhul adevărului, Carele de la Tatăl purcede” (Ioan 15.27)⁴⁴. Și iarăși „Iar Mângâitorul, Duhul cel Sfânt, pre carele îl va trimite Tatăl întru Numele Meū” (Ioan 14.26)⁴⁵.

Cum că cu cuviință s-au hotărât de Sfinții noștri Părinți, și cu SFÂNTUL Duh, cela ce lăcua întru dânsii, să ne rugăm noi întru Domnul nostru Iisus Hristos și de la Dânsul să cerem mila.

13. Decî pentru aceasta și slăviții povățuitori noștri, și învățătorii, prea cu înțelepciune, și cu prea Sfântul Duh cela ce lăcuesțe întru dânsii învață, că mai întâi de toată altă bună lucrare și cugetare, și toți adecă, iar mai ales cei ce voesc să se arate întru alergare pre sineși a de Dumnezeu făcătoare liniștiri, și să se deosebească lui Dumnezeu, și să se rumpă din lume, și după socoteală să se liniștească: întru Domnul Iisus Hristos să se roage, și de la Dânsul mila să o cee * fără de îndoială; Și pre prea Sfântul, și Dulcele NUME al acestuea, neîncetat lucru și cugetare să-l aibă; Și pre Acesta în inimă, și în minte, și în buze pururea să îl poarte. Și întru Dânsul, și împreună cu Dânsul, și să răsufle, și să viețuească, și să se mișce, și să doarmă, și să fie deștept, și să mânânce, și să bea; Și în scurt să zicem, pre toate după asemenea chip să se sârguească a le lucra. Că în ce chip Acesta departe fiind, tot răul împreună curge, iar mai ales nimic din cele de folos nu este întru noi; Întru acest chip Acesta întru noi de față fiind, tot împotivnicul departe este gonit; Iar mai ales nici una din bunătăți nu este nouă lipsindu-ne, nici încă cu neputință și spre îndreptare; precum și însuși Domnul nostru Iisus Hristos zice „Că cela ce rămâne întru Mine și Eū întru dânsul, acesta aduce multă roadă, că fără de Mine nu puteți a face nimic” (Ioan 15.5)⁴⁶. Decî pre Acesta ce la toată

⁴³ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 16, 7*: “Dar Eu vă spun adevărul: Vă este de folos ca să Mă duc Eu. Căci dacă nu Mă voi duce, Mângâietorul nu va veni la voi, iar dacă Mă voi duce, Îl voi trimite la voi”.

⁴⁴ *Idem, 15, 27*: “Și voi mărturisiți, pentru că de la început sunteți cu Mine”.

⁴⁵ *Idem, 14, 26*: “Dar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe Care-L va trimite Tatăl, în numele Meu, Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu”.

* ceară.

⁴⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 15, 5*: “Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic”.

zidirea este înfricoșat și cinstit, și lucru și Nume, și mai presus decât tot lucrul și numele, și noi nevrednicii după ce l-am chemat întru credință, și pre Dânsul am întins pânzele acestui cuvânt, așa începem a grăi, și la cele dinainte a merge.

Cum că să cuvine cel ce fără de greșală voește a călători drumul cel după Domnul al liniștii, mai întâi de toate să aleagă, împreună cu lepădarea cea atotcuprinzătoare, și pre supunerea cea desăvârșit. (să o aibă).

14. Întru Numele Marelui Dumnezeu, și Mântuitorului nostru Iisus Hristos celui ce a zis: „Eu sunt lumina, vieața, adevărul, pacea, și ușa cea către Tatăl Dumnezeu. Și prin Mine dacă cineva va intra, se va mântui, și va eși, și pășune va afla cu adevărat de mântuire“ (Ioan 10.9 ⁴⁷; 14.6 ⁴⁸). Ia aminte la cele ce grăim, și adevărat te sfătuim pre tine. Mai întâi de toate, alegeți ție împreună cu cea după Sfințita învățătură, atotcuprinzătoare lepădare, și supunere neprefăcută desăvârșit; adecă sârguește-te și caută să afli povățuitor și învățător nerătăcit. Și ar fi putut fi nerătăcirea lui întru aceea, adecă că pune de față mărturia pentru cele ce grăește, de la Sfințitele scripturi, și de la purtătorii de Duh Bărbați; Potrivită cu cuvintele având pe petrecerea vieții; Înalt adecă cu cunoștința, dar smerit la cuget; și cu alte năravuri bune; și în ce fel pre învățătorul cel după Hristos cuvintele cele de Dumnezeu prin învățătură date îl zic să fie. Și decă după ce îl vei afla, și de acela ca de un Părinte adevărat fiu iubitor de Părinte te vei lipi, și cu trupul și cu Duhul, cu totul rămâind de la acea vreme înainte călătorind după poruncile aceluea, ca la însuși Hristos la acela privind, și nu ca la om; și pre toată necredința și îndoiala de la tine departe lepădându-o. Încă și înțelegerea, și voea cea cu voire. Așa cu prostime și fără iscodire fii pre urmă urmând învățătorului, spre deplin adevărire arătată acei către Învățătorul de taine alegere, și desăvârșit ascultare, ca pre oareșicare oglindă, având pre însuși a ta știință.

Iar dacă vreodinioară și ceva din cele împotrivă ar sămăna pe furiși întru a ta socoteală a minții, dieavolul cel ce vrăjmășăște cele bune, ca de la curvie, saū ca de la foc saū de acolo, către sineși și către înșălătorul cel ce furiș aruncă acestea, înțelepțește împotrivă grăind: că nu cel ce să povățuește, pre cel ce povățuește; ci cel ce povățuește, pre cel ce să povățuește îl povățuește; Și nu eū pre a începătorului meu, ci acela pre a mea judecată aū priimit-o asuprași. Și nu eū al aceluea, ci acela judecător al meu este, după al Scării; și cele asemenea acestora. Pentru că nici un lucru decât această petrecere, adecă decât supunerea, nu este mai adevărat, celui ce aū ales fără de grăire împotrivă, să rumpă adecă zăpășul greșalelor sale, și să se scrie întru Dumnezeasca carte a celor ce să mântuesc. Și dacă după cum zice Fericitul Pavel „Fiul lui Dumnezeu, și Dumnezeul nostru, Domnul Iisus Hristos ca noi, pentru noi s-aū făcut“, și pre buna voință cea Părintească foarte cu înțelepciune rânduindu-o, o cale s-aū văzut că aū tăiat, prin care și pentru cea după om plăcere, Părintești laude s-aū învrednicit. „Că s-aū smerit, zice, pre sineși, făcându-să ascultător până la Moarte, însă moarte de Cruce: Pentru aceea și Dumnezeu l-aū prea înălțat pre Dânsul, și i-aū dăruit Lui NUME, carele este mai presus decât tot Numele, și cele de aceea înainte.“ (Filip. 2.8, 9) ⁴⁹.

Cine dar este acela ce cu obrăznicie părerii are, cum că dobânditor va fi slavei Domnului și Dumnezeului, și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și plășilor celor Părintești, dacă nu aū priimit a

⁴⁷ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 10, 9: “Eu sunt ușa: de va intra cineva prin Mine, se va mântui; și va intra și va ieși și pășune va afla”.

⁴⁸ *Idem*, 14, 6: “Iisus i-a zis: Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine”.

⁴⁹ *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 8-9:

“8. S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-se până la moarte, și încă moarte de cruce.

9. Pentru aceea și Dumnezeu L-a preînălțat și l-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume”.

umbla pre aceeași cărare cu Povățuitorul și Învățătorul nostru Iisus Hristos? Că să cuvine ucenicului de îi este lui grija să se facă ca Învățătorul, ca la o pecete și întâiul chip prea frumos, așa cu toată puterea sufletului să privească, fără de abatere în laturi, către viața și faptele iscusitorului de prunci; Și pre Acesta în toate zilele să se sârguească a-l râvni. Apoi pentru însuși adevărat Domnul Iisus Hristos scris este aceea, adevărat „și era supuindu-să Tatălui și Numei Lui“ (Luca 2.51) ⁵⁰. Încă și însuși Mântuitorul zice „Nu am venit să-mi slujască, ci să slujesc“ (Mat. 20, 28) ⁵¹. Și este altul, carele voește și viețui într-un alt chip, adevărat cu de sine plăcere, și cu stăpânire de sineși, și fără de povățuitor. Și unul ca acesta păreri are, că ar fi fost după socoteală călătorind, viețuirea cea Dumnezească? Ba nu cu adevărat, niciodată, ca cela ce sare preste cele săpate. Și zice cel al Scării: – „Precum cela ce nu are povățuitor, lesne în cale să rătăcește, așa și cel ce cu de sineși stăpânire merge pre calea cea Călugărească, lesne pierde, măcar de ar ști și toată înțelegerea lumii aceștia.“ –.

Deci pentru acesta și cei mai mulți, ca să nu zicem toți, cari nu să supun și nu cu sfat călătoresc, cu osteneală adevărată și cu sudoare, cele prea multe ca un vis nălucindu-le le samănă; Însă într-un adevăr seceră cele prea foarte puține. Iar oarecarii, și în loc de grâu, adună, Vai! neghini, ca cei ce călătoresc, precum s-au zis, cu osăbită așa rânduire și îndreptare de sineși, și cu cuget luiși plăcut; decât care lucru, nimic mai rău nu este. Și al acestui lucru martor este cel al Scării, așa scriind: – „Câți către nevoia mărurii cei de gând v-ați apucat să vă desbrăcați; Câți pre jugul lui Hristos pre grumazii voștri a-l rădica voiți: Câți de acum înainte pre sarcina voastră pre grumazul altuia a o pune vă sârguiți: Câți pre vinderile voastre de voe a vi le scrie vă sârguiți, și în locul acelora, slobozenie a vi să scrie vouă voiți: Câți cu mâinele altora, înălțați fiind și înotând treceți marele acesta noian: cunoașteți, că pre o scurtă oarecare cale și aspră v-ați apucat a umbla, care numai o singură rătăcire într-un sine are, și aceasta, rândueala de sineși să numește. Că cela ce cu totul s-au lepădat de aceasta, și într-un cele ce să pară că sunt bune, și Duhovnicești, și lui Dumnezeu plăcute, mai înainte de a umbla au ajuns. Că ascultarea este, neîncredințare luiși într-un toate cele bune, până la sfârșitul vieții“ –.

Drept aceea și tu acestea cu pricepere bine înțelegându-le, și partea cea bună și nestrămutată a liniștii cei către Cer alergătoare poftind, ca deplin să o iscusești, urmează legilor celor bine așezate, precum ție și s-au poruncit. Și mai întâi cu dragoste sărută pre ascultare, apoi după aceea pre liniște. Că precum lucrarea este suire a privirii, așa și ascultarea a liniștirii. Și „nu voi a muta din loc hotarele, precum s-au scris, pre care le-au pus Părinții“ (Pil. 22.28) ⁵². Și încă „Vaiu celui singur“ (Ecl. 4.10) ⁵³. Pentru că cu chipul acesta bună începere a temeliei puind, vremea înainte mergând, și pre bine slăvit acoperământ vei pune deasupra pre meșteșugirea cea de zidire a Duhului. Că precum a căruia începerea, după cela ce au zis, este de netreabă și cu totul de lepădat așa iarăși al căruia începutul este de laudă și de cinste, și totul este de bună cuviință, încă și cu bună rândueală, deși împotriva uneori să întâmplă; Însă și aceasta are fire, a ne urma nouă din a noastră punere înainte și alegere a voii cei sloboade.

Care sunt semnele supunerii cei adevărate, pre care țindu-le cel într-un adevăr ascultător, ar fi fost fără de greșală supuindu-să?

⁵⁰ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 2, 51: „Și a coborât cu ei și a venit în Nazaret și le era supus. Iar mama Lui păstra în inima ei toate aceste cuvinte”.

⁵¹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 20, 28: „După cum și Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca să slujească El și să-și dea sufletul răscumpărare pentru mulți”.

⁵² *Pildele lui Solomon*, 22, 28: „Nu muta hotarul străvechi pe care l-au însemnat părinții tăi”.

⁵³ *Ecclesiastul*, 4, 10: „Căci dacă unul cade îl scoală tovarășul lui. Dar vai de cel singur care cade și nu este cel de-al doilea ca să-l ridice”.

15. Dar de vreme ce cuvântul cel pentru o petrecere ca aceasta lung este, și cu anevoe de trecut, drept aceea și cei ce o uneltesc pre aceasta în multe feluri o uneltesc, cuviincios lucru este și pentru dânsa, puține oarecare ca pre niște însemnări să-ți însemnăm ție; pre care și fiindu-le ca pre un îndreptar și cumpănă negreșită, cu curățanie vei fi petrecând. Și deci zicem acestea: Să cuvine adevăratului ascultător, precum nouă ni să pare, să păzască pre aceste cinci fapte bune, după toată nevoea. Și întâi adecă, credință să aibă el, curată și nevicleană, Credință către povățitorul său până întru atâta, cât să i să pară că pre însuși Hristos îl vede și i să supune; Precum zice Domnul Iisus Hristos. „Cela ce vă ascultă pre voi, pre mine mă ascultă. Și cela ce să leapădă de voi, de mine să leapădă; iar cela ce de Mine să leapădă, să leapădă de cela ce m-a trimis pre Mine“ (Luca 10.16)⁵⁴. Și „tot carele nu este din credință, păcat este“ (Rom. 14.23)⁵⁵. Al doilea: adecă adevărul, să adevereze el în lucru și în cuvânt, și întru mărturisirea cea cu de-amăruntul a cugetelor. Că scris este: „Începutul cuvintelor Tale este adevărul“ (Ps. 118.160)⁵⁶. Și „Adevărurile caută Domnul“ (Ps. 30.25)⁵⁷. Și Hristos încă zice „Eu sunt adevărul“ (Ioan 14.6)⁵⁸, și încă și însuși de sine adevărul s-au chemat. A treia aceea: adecă să nu facă a sa voe. Că pagubă este ascultătorului, zice, aceea adecă a face a sa voe. Ci de-a pururea să o taie pre dânsa de bună voe, adecă nesilit fiind de al său Părinte. A patra aceea: adecă să nu grească împotrivă, și să iubească a să prici nicidecum; De vreme ce împotrivă grăirea și iubirea de pricire, nu este acelor blagocestivi lucru. Și scrie prea Sfințitul Pavel „Iar de se pare cineva că este iubitor de pricire, noi obiceiul ca acesta nu avem, nici Bisericiile lui Dumnezeu“ (1Cor. 11, 16)⁵⁹. Iar dacă așa prost și de obște tuturor creștinilor li să opresc unele ca acestea, cu mult mai ales Călugărilor, și mai ales că să fâgăduesc pentru Domnul, să se supue cu de-amăruntul. Însă aceea adecă a grăi împotrivă, și a iubi pricirea, are pre înființare din socoteală, care trăește cu credință și cu înaltă cugetare, precum s-a zis: Călugărul cel înalt cu cugetul, grăește împotrivă foarte. Precum și aceasta: a nu grăi împotrivă, și a nu iubi pricirea, iasă din credincioasă și smerită la cuget așăzare. Încă și pre a cincea faptă bună, să cuvine să o păzască acesta, adecă aceea: să aibă cu de-amăruntul și adevărată mărturisire către întâiul stătător, precum întru tundere. De vreme ce înaintea înfricoșatului scaun al lui Hristos stând, înaintea lui Dumnezeu și a Sfinților Îngerii, am dat fâgăduință, aceea adecă, să avem noi început și sfârșit împreună cu alte fâgăduințe și tocmele ce am făcut cu Domnul, și vestirea ascunsurilor inimii. S-a zis încă și de Dumnezeescul David „Zis-am mărturisi-voiu asupra mea fără de legea mea Domnului, și Tu ai lăsat păgânătatea inimii mele“ (Ps. 31.6)⁶⁰. Și de cel al Scării, adecă s-a zis: umflăturile care să scot la iveală, nu vor spori spre mai rău, ci să vor vindeca.

Pre această numărare a celor de cinci arătate fapte bune, cela ce cu înțelepciune și cu bună știință o păzește, fără de îndoială cunoască, că de aicea dobânditor va fi fericirii Dreptilor ca întru o arună. Și acestea adecă sunt osăbirele cele firești, ale vrednicei de pomenire ascultări, și ca cum rădăcina și temeliea, Însă auzi și ce fel de lucruri sunt ramurile, și roade și acoperământul, zice iarăși cel al Scării: – „Din ascultare, smerenia, din smerenie dreapta socoteală, din dreaptă socoteală,

⁵⁴ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 10, 16: „Cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă, și cel ce se leapădă de voi se leapădă de Mine; iar cel ce se leapădă de Mine se leapădă de Cel ce M-a trimis pe Mine”.

⁵⁵ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 14, 23: „Iar cel ce se îndoiește, dacă va mânca, se osăndește, fiindcă n-a fost din credință. Și tot ce nu este din credință este păcat”.

⁵⁶ *Psalmii*, 118, 160: „Începutul cuvintelor Tale este adevărul și veșnice toate judecățile dreptății Tale”.

⁵⁷ *Idem*, 30, 25: „Iubiți pe Domnul toți cuvioșii Lui că adevărul caută Domnul și răsplătește celor ce se mândresc, cu prisosință”.

⁵⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 14, 6: „Iisus i-a zis: Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine”.

⁵⁹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 16: „Iar dacă se pare cuiva că aici poate să ne găsească pricină, un astfel de obicei (ca femeile să se roage cu capul descoperit) noi nu avem, nici Bisericiile lui Dumnezeu”.

⁶⁰ *Psalmii*, 31, 6: „Zis-am: «Mărturisi-voi fărădelegea mea Domnului»; și Tu ai iertat nelegiuirea păcatului meu”.

vedere străbătătoare, iar dintru aceasta, mai înainte vedere, care al singur lui Dumnezeu este lucru, și celor ce cu fericire Dumnezei să lucrează; Dar dându-se de la Dânsul, prea ales și prea mai presus de fire. Decî lângă cele zise, fie-ți ție și aceasta arătată, că după a ta cea prea cu de-amăruntul, cercată și adevărată supunere, izvoraște întru tine smerenia, și iarăși după smerenia, dreapta socoteală; asemenea și pre rând celelalte toate. Și nevoește-te cât îți este ție puterea, fără de greșală să alergi pre calea Dumnezești ascultări; Că întru acest chip și pre cele de înainte fără de greșală, te vei sui. Iar dacă cumva întru semnul supunerii care să pune întâi schiopătezi, să știi că nu bine vei trece pre ceilaltă alergare a semnului de la soroc carele îți stă înainte, zicem adecă pe petrecerea cea după Hristos nici că te vei încununa cu cununa care să dăruiește biruitorilor. Însă și ce un povătuitor oarecarele ascultarea, și pre cele ce mai întâi le-am zis osăbirii firești ale aceștia, fie-ți ție, ca ceea ce să privește de corăbieri spre păzirea nerătăcirii, ca neabătut către dânsa privind, să poți a înota și a trece peste noeanul cel mare al faptelor bune; Și așa către limanul cel fără de valuri al nepătimirii să te adăpostești. Iar dacă și furtună oarecare, și învăluire va veni asupra ta, și aceasta va fi dintru a ta nesupunere. Pentru că pre adevărul ascultător, nici însuși Dieavolul, precum zic Părinții, nu poate să-l privească împotriva.

Dar pentru ca să-ți arătăm ție prin puțin, și pre cinstita înălțime a prea minunatei și prea cinstitei ascultări câtă este, încă puțin o uneltire de cuvânt a unui Sfânt Părinte vom aduce aminte. Decî zice iarăși prea luminatul sfeșnic al petrecerii ceî după Hristos și Noul Veseliil al Scării ceî Cerești: – „Armă adecă Părinții, cântarea Psalmilor; Iară rugăciunea, zid; Iară baie, lacrima cea fără de prihană hotărăsc cum că este; Iară pre fericita ascultare, mărturisire o au judecat, fără de care nimenea din ceî pătimăși, nu va vedea pre Domnul“ –. Decî destule adecă sunt acestea, precum nouă ni să pare, pre arătare prea luminată și laudă, a neurmăteii urmări a de trei ori fericitei ascultări. Însă vom putea încă prin ispitire să ne învățăm și acestea bine să le cunoaștem, dacă drept în sus la înălțime vom privi, și întru înșine ne vom socoti, ce adecă ne este nouă pricinuirea sfărămării și a murirei, celor ce nu uniî ca aceștia ne-am zidit întru început? Și ce iarăși cea a înnoirei de a doua oară și a nemurirei? Decî aflăm cum că adecă acei mai întâi, adecă a stricăciunii pricinuitoare, este îndreptarea de sineși și ocărnuirea de sineși, și nesupunerea lui Adam celui întâi zidit dintru care urmează lepădarea și călcarea poruncii ceî Dumnezești. Iar acei de a doua oară, adecă a nesticăciunei dătătoare, este voirea cea una cu Tatăl, și supunerea a lui Adam celui al doilea și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos dintru care urmează păzirea poruncii Lui; „Că Eū, zice Mântuitorul, de la sinemî nu am grăit; ci Tatăl, carele m-aū trimis, Acela me-aū dat poruncă, ce să zic și ce să grăesc. Și știū că porunca Lui viață vecinică este. Decî cele ce grăesc Eū, precum me-aū zis mie Tatăl, așa le grăesc“ (Ioan 12. 49, 50)⁶¹.

Decî precum întru strămoșul și întru ceî asemenea lui, rădăcină a toatei cele de întristare și maică este părerea; așa întru cel nou (Adam) Dumnezeū-om Iisus Hristos și întru ceî ce poftesc să viețuească cu Dânsul, început, și izvor, și temeiū a toate bunătățile este, smerenia. Pre o stare și rândueală ca aceasta vedem că pururea o păzește și Sfințita împodobire cu bună rândueală cea prea de sus, și mai presus de noi, a tuturor Îngerilor cu chip Dumnezeesc. Încă și Biserica cea depre pământ și din vremea noastră. Și ceî ce în deșert se abat dintru o punere de lege ca aceasta, ca să nu zicem cu obrăznicie, voesc a petrece, și ținem minte și credem, că să rump și să izgonesc de la Dumnezeū, și de la luminata soartă cea Cerească, și de la soborniceasca și Apostoleasca Biserică, și întru întunerecul și focul Ghenii să trimit. Care lucru cu adevărat viclenii lucrători de rele, și următorii Luceafărului, și ceî după vremi limbuși în cuvinte rău credincioșii Eretici, zicem că le-aū

⁶¹ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 12, 49-50:*

“49. Pentru că Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, Acesta Mi-a dat poruncă ce să spun și ce să vorbesc, 50. Și știu că porunca Lui este viața veșnică. Deci cele ce vorbesc Eu, precum Mi-a spus Mie Tatăl, așa vorbesc”.

pătimit, precum cuvintele cele de Dumnezeu scrise arată. Cari pentru plăcerea de sine, și mândria, și din Dumnezeasca slavă, precum s-au zis, și din desfătare, și din adunarea cea Sfințită, ticăloșește s-au lepădat. S-au zis încă și de oarecarele din cei Înțelepți: Că cele împotrivnice, celor împotrivnice sunt vindecări.

Deci dar de vreme ce a tuturor celor cu chip posomorât pricinuitoare este nesupunerea și trufiea; iar acelor cu chip vesel, supunerea și împreună zdrobirea să cuvine cu adevărat cei ce (cu adevărul) și fără de greșală poștește a vieții, de-a pururea să petreacă viața întru supunere, a unui Părinte ales și nerătăcit, carele pentru iscusirea vremei cei de mulți ani, și a celor Dumnezești lucruri știința, poartă biruința, și la viață este împodobit cu chipul faptelor bune. Și porunca acestuia și sfatul, ca pre niște graiuri ale lui Dumnezeu și sfat să le socotească. „Că mântuirea zice, întru mult sfat este“ (Pil. 11. 14)⁶². Și „Bărbatul cel lipsit de sfat, împotriva sa vrăjmaș este“. Iar deși oarecare din Sfinții slăviții Părinți, li s-au întâmplat și fără de iscusință ca aceasta, adevărat cea întru supunere, de au dobândit liniștirea cea de Dumnezeu făcătoare, și săvârșirea cea după Dumnezeu, însă după descoperire Dumnezească, și rar. Și scris este: Că nu este lege a Bisericei lucrul cel rar; precum nici o rândunică sângură, nu face primăvară. Dar însă tu ca pre oarecare știință întâi înlăuntru aducătoare a prea frumoasei liniștiri, pre supunerea cea adevărată crezându-o, lasă pre cele ce odată cu Dumnezeasca rândueală s-au făcut, și fii călătorind dupre cele de obște s-au hotărât de Dumnezești Părinți, că întru acest chip, și plăților celor ce după lege viețuesc te vei învrednici.

Deci ce? De o cale adevărată oricarele s-ar fi întâmplat, cineva, carele nu s-au făcut întru cercarea aceștiea, nu ar fi priimit să se atingă fără de povățuitor nerătăcit: Încă și în noeanul Mării, fără de cârmuitor bine învățat; Asemenea încă și de orice fel de meșteșug și știință fără de învățator neamăgit; Iar a meșteșugului meșteșugurilor, și a științii științelor, și a cărării care duce către Dumnezeu, și a nemărginitului noian celui gânditor, adevărat a Călugăreștii petreceri care s-au asemănat viețuirii îngerilor, îndrăznește cineva a începe iscusința, și luiși să încrede să dobândească sfârșitul aceștiea fără de povățuitor, și ocârmuitor, și învățator ales, și adevărat? Cu adevărat unul ca acesta măcar orice fel ar fi fost, să înșală cu mintea pre sineși, și mai întâi de a pune început s-au rătăcit, ca cela ce nu după lege să iscusește. Precum împotriva, mai întâi de a călători au ajuns sfârșitul, cela ce să supune așezământurilor celor Părintești. Că de unde de altundeva putem să știm, ori că să oștește împotriva trupului precum să cuvine, ori că să întrarmează asupra patimilor și a dracilor? Pentru că lângă faptele cele bune, precum scris este, înfipte sunt răutățile, și sunt oarecum vecine. Și de unde pre simțirele trupului să le înțelepțim, și pre puterile sufletului ca întru o vioară să le tocim? Iar mai ales cum ne va fi nouă cu puțință să judecăm și să alegem, răspunsuri Dumnezești, și descoperiri, și mângâeri, și vederi Dumnezești? Încă și înșelăciuni, și pândiri, și amăgiri, și năluciri drăcești? Și pentru ca în scurt să zicem, cum întru uniri ale lui Dumnezeu, și de Dumnezeu lucrătoare împliniri de cele Sfinte și taine, ne vom învrednici să ajungem fără de învățator a tainelor a unui învățator de taine adevărat și luminat? Nu să poate cu adevărat, nu să poate.

Deci când și pre vasul alegerii, pre tainicul celor negrăite, pre gura lui Hristos pre lumina lumii, pre soarele cel de obște, pre învățatorul a toată lumea cea lăcuită, și cu cuprinsă împreună (zic adevărat) pre prea Fericitul Pavel, îl vom vedea că arată de obște celor împreună Apostoli, și împreună socotește pre buna vestire și pricina „Nu cumva, zice, în deșert alerg, sau am alergat“ (Gal. 2.2.)⁶³. Încă și pre însuși cea de sine Înțelepciune, zic adevărat, pre Domnul nostru Iisus Hristos că pentru sineși adevărat grăește „Că m-am pogorât din Cer, nu ca să fac voea Mea, ci voea Tatălui celuia ce

⁶² *Pildele lui Solomon*. 11. 14: „Unde lipsește cârmuirea, poporul cade; izbăvirea stă în mulțimea sfteticilor”.

⁶³ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*. 2, 2: “M-am suit, potrivit unei descoperiri, și le-am arătat Evanghelia pe care o propovăduiesc la neamuri, îndeosebi celor mai de seamă, ca nu cumva să alerg sau să fi alergat în zadar”.

m-aū trimis pre Mine“ (Ioan 6. 38) ⁶⁴. Iar pentru prea Sfântul Duh „Că nu de la sineși va grăi, ci cele ce va auzi va grăi“ (Ioan 16. 13) ⁶⁵; Pentru folosința rânduelii, care împreună ține și pre cele Cerești și pre cele pământeste, cu cutremur, și cu spaimă, și cu frică ne ținem, și pentru a noastră slăbiciune și trândăvire, și a celor ce din eșire din minte și din părere, cu neiscusință și cu primejdie aleg a petrece, cu ocărnuire de sineși și cu nesupunere. Că întru adevăr înfricoșată este o nevointă ca aceasta, și nenumărați sunt desbrăcătorii de veșminte, și pândirele făcătorilor de rele celor depre mare; Încă și spargerile de corăbii măsură nu primesc. Drept aceea și din cei mulți, prea puțini sunt cei ce să mântuesc.

Prin urmare aceea adevă precum vor, și călătorească. Că „al fieștecăruea, precum este scris (1 Cor. 3. 13) ⁶⁶ lucru, focul îl va ispitii“. Și „Că Tu vei răsplăti fieștecăruea după lucrurile lui“ (Ps. 61. 11) ⁶⁷. Iar mai ales nu așa prost precum vor, ci pre cum să cuvine și a voi, și a viețui; O! de le-ar da Domnul tuturor pricepere! Iară tu, și fieștecarele ce voește să viețuească după Dumnezeu, ca dintru o poală a hainii, din niște graiuri ca acestea, pre toată țăsătura cea de aur și Duhovnicească, a fericitei ascultări înțelegându-o, silește-te, precum mai înainte s-aū arătat, să afli învățator nerătăcit și desăvârșit. „Iar acelor desăvârșiți, după cum zice purtătorul de Hristos Pavel, hrana cea tare“ (Evr. 5. 14) ⁶⁸. Cari pentru deprinderea, aū simțirele iscusite spre alegerea binelui și a răului. Și cu chipul acesta, adevă prin osteneală și cu credință căutând, nu vei greși de scoposul ce-ți stă înainte. „Că tot, zice Dumnezeescul glas (Mat. 7. 8) ⁶⁹ cela ce cere, ia, și cela ce caută, află, și cela ce bate i să va deșchide“. Și acela pre rând și cu rândueală, îți va arăta ție, cu taină toate cele cuviincioase, și lui Dumnezeu iubite. Și încă mai ales de mână te va duce către cele lui Dumnezeu plăcute, și mai Duhovnicești, și celor mulți nedescoperite.

Te văz pre tine că din suflet te bucuri de măsurare, și de puțin, și de prostime; și în bucate, și în băuturi, și în acoperământuri, și în haine; Și cum că te îndestulezi cu cele de trebuință și cuviincioase vremii și de nevoe; și nu cele de prisosință și molatece, și întru care să trufesc cei ce nebunește trăesc cu deșarta împodobire a trupului, și cu netezire, și împotriva loruși și a mântuirii sale împing sabie. Și zice Marele Apostol Pavel „Având hrane și acoperământuri, cu acestea ne vom îndestula“ (1 Tim. 6. 8) ⁷⁰. Însă tu cauți și poștești a te învăța, și a auzi și de la noi înscris cele cuviincioase: și începutului, și mijlocului, și sfârșitului petrecerii cei după Hristos? Dar măcar deși vrednică de laudă este întrebarea, însă cu anevoie este răspunsul cel dindată. Cu toate acestea Dreapta lui Hristos întinzându-o către a ta căutare, și aceasta ne vom sârgui să o facem, ca pre o temelie statornică și neclătită, spre atotcinstita ascultare cea desăvârșit, deasupra zidind pre mult vestita casă a întregii zidiri cei Duhovnicești, zicem adevă pre liniștirea cea de Dumnezeu făcătoare. Și deci zicem așa: pre cele Părintești, și cu Duhul grăitoare uneltiri (de cuvinte), ca pre niște neclătiți stâlpi răzământându-ne.

⁶⁴ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 6, 38: “Pentru că M-am coborât din cer, nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine”.

⁶⁵ *Idem*, 16, 13: “Iar când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul; căci nu va vorbi de la sine, ci câte va auzi va vorbi și cele viitoare va vesti”.

⁶⁶ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 13: “Lucrul fiecăruia se va face cunoscut; îl va vădi ziua (Domnului). Pentru că în foc se descoperă, și focul însuși va lămuri ce fel este lucrul fiecăruia”.

⁶⁷ *Psalmii*, 61, 11: “O dată a grăit Dumnezeu, aceste două lucruri am auzit: că puterea este a lui Dumnezeu și a Ta, Doamne, este mila; că Tu vei răsplăti fiecăruia după faptele lui”.

⁶⁸ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 14: “Iar hrana tare este pentru cei desăvârșiți, care au prin obișnuință simțurile învățate să deosebească binele și răul”.

⁶⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 7, 8: “Că oricine cere ia, cel care caută află și celui care bate i se va deschide”.

⁷⁰ *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 8: “Ci având hrană și îmbrăcăminte cu acestea vom fi îndestulați”.

Cum că împreună cu pravoslavnică credință, să cuvine a purta grijă să fie plin și de lucrurile cele bune, cel ce curat voește să se liniștească și după Dumnezeu. Și cum că credința îndoită este; Și cum că împreună cu acesta, să cuvine a fi iarăși cel ce să liniștește: pașnic, nescul, neîngrijat, adecă fără de grijă, tăcut, liniștit, mulțămît întru toate, și bine cunoscător a neputinții sale, și vitejește a răbda ispitele, și către Dumnezeu a nădăjdui, și de la Dânsul a aștepta folosul.

16. Întăi. (1). Zice Mântuitorul „Nu tot cel ce-mi zice mie: Doamne, Doamne, va intra întru Împărăția Cerurilor; Ci acela ce face voea Tatălui Meu celui din Ceruri“ (Mat. 7. 21) ⁷¹. Decî și tu iubitele, dacă nu cu cuvinte proaste îndrăgești liniștea cea de Dumnezeu făcătoare, care pricinuește celor ce curat o uneltesc pre dânsa, de acum a primi înlăuntru chear arătările Împărăției Cerurilor, și ale lui Dumnezeu; Iar în veacul ce va să fie, mai cu totul și mai desăvârșit; Ci întru adevăr o îndrăgești cu lucrul, nevoește-te că lângă pravoslavnică credință, să fii plin și de lucrurile cele bune. Apoi întru acest chip, fii pacinic cu toți cât despre partea ta măcar; Neînvăluit de gânduri; Neîngrijat, adecă fără de grijă cu totul; Tăcut; Liniștit; Mulțămît întru toate; și bine cunoscător neputinții tale, și cu totul privighitor ochi și treaz păzește către ispitele cele de multe feluri și în multe chipuri, care ți să întâmplă ție în fiecare zi, cu suferire, și cu îndelungă răbdare împotriva a toată întreita învăluire, și necazul ce-ți vine asupra ție ori în ce fel de chip luptându-te pre tine. Că adecă pentru cea întâi, și pentru a doua, adecă pentru aceea a te împodobi lângă pravoslavnică credință și cu lucruri bune, arătat învățător îți este ție Slăvitul Fratele lui Dumnezeu așa zicând „Credința fără de lucruri moartă este, precum și lucrurile fără de credință“ (Iacob 2. 15) ⁷². Și „arată-mi mie credința ta din lucrurile tale“ (st. 18) ⁷³. Și mai întâi de acesta, Povățuitorul și Învățătorul tuturor, Domnul nostru Iisus Hristos zicând către Ucenici „Mergând învățați toate neamurile, Botezându-i pre dânșii în Numele Tatălui, și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-i pre dânșii să păzască toate câte am poruncit vouă“ (Mat. 28. 19) ⁷⁴. Încă și Teologul (Grigorie) zice: Cum că trei acestea caută Dumnezeu de la tot omul carele are Botezul: credință dreaptă de la suflet, întreagă înfrânare de la trup, și adevărul de la limbă.

Cum că îndoită este credința

2). Și însămnează, cum credința după cuvintele cele de Dumnezeu date prin învățătură îndoită este, una adecă cea sobornicească a tuturor creștinilor drept slăvitori, întru care dintru început ne-am Botezat, și cu care la sfârșit o să ne ducem; Iar alta, a rari oameni, și numai a acelora cari prin împlinirea tuturor poruncilor celor făcătoare de Dumnezeu, și la cea după chip și după asemănare s-au întors, și așa s-au îmbogățit prin lumina cea Dumnezească a Darului, întărind pre toată nădejdea lor către Domnul; Și până întru atâta, O! ce vrednicie! întrucât „nicidecum, după cuvântul Domnului, să nu să îndoiească aceștia în vremea rugăciunii, întru cererile cele către Dumnezeu“ (Mat. 21. 22) ⁷⁵;

⁷¹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 7, 21: „Nu oricine îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu celui din ceruri”.

⁷² *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacob*, 2, 17: „Așa și cu credința: dacă nu are fapte, e moartă în ea însăși”. În mss. se face trimitere la stihul 16: „Și cineva dintre voi le-ar zice: Mergeți în pace! Încălziți-vă și vă săturați, dar nu le dați cele trebuincioase trupului, care ar fi folosul”.

⁷³ *Idem*, 2, 18: „Dar va zice cineva: Tu ai credință, iar eu am fapte; arată-mi credința ta fără fapte și eu îți voi arăta din faptele mele, credința mea”.

⁷⁴ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 28, 19: „Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”.

⁷⁵ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 21, 22: „Și toate câte veți cere, rugându-vă cu credință, veți primi”.

Ci cu credință să caute, și așa să ia cu lesnire cele de folos. După care lucru și pre întemeerea credinții din lucruri adevărate, Fericirii o au câștigat, cei ce pre toată cunoștința, și alegerea, și îndoiala, și grija, de la sineși au lepădat, și cu totul și s-au cufundat întru Dumnezeasca beție a credinții ce către Dumnezeu, și a nădejdi, și a dragostei, și încă „s-au schimbat cu schimbarea cea mai bună și fericită a Dreptei celui prea Înalt” (Ps. 76, 10)⁷⁶, după Dumnezeescul David. Ci aceea adecă a grăi pre larg pentru credință, nu este a aceștii vremi. Iar aceea adecă pentru a doua, care ca oarecare rod Dumnezeesc ce dintru cea dintâi înflorește și să naște, prea foarte bună vreme este.

Pentru că credința ca oarecare rădăcină și cap este a liniștirii ceii ce cu purtare de numire să cheamă făcătoare de Dumnezeu. „Că dacă nu vei crede, zice Scărarul, cum te vei liniști?” Deci zice Dumnezeescul David „Crezut-am, pentru aceasta am și grăit” (Ps. 115, 1)⁷⁷. Și Marele Apostol Pavel „Credința este Ipostas al celor nădăjduite; dovedire a lucrurilor celor ce să vadă” (Evreii 11, 1)⁷⁸. Și „Dreptul din credință va fi viu, ș.c.l. (Ev. 10, 38)⁷⁹. Încă și Mântuitorul către Ucenicii care au cerut de la Dânsul a le adăoga lor credința, așa zice „De ați avea credință cât un grăunț de muștar, ați zice dudului acestuia, desrădăcinează-te, și te sădește în mare, și v-ar fi ascultat pre voi” (Luca 17, 6)⁸⁰. „Și de veți avea credință și nu vă veți îndoii, nu numai cea a smochinului veți face, ci și măcar Muntelui acestuia de veți zice, rădică-te și te aruncă în mare, va fi. Și toate câte veți cere întru rugăciune, crezând veți lua” (Mat. 21, 21-22)⁸¹. Și „credința ta te-au mântuit” (Mat. 9, 22)⁸². Încă scrie și Sfântul Isac: – „Credința mai înaltă este decât cunoștința, precum cunoștința decât lucrurile cele simțite” – (Cuv. 62). Pentru că toți Sfinții fiindcă s-au învrednicit a afla petrecerea aceasta, care lucru este uimire întru Dumnezeu, prin puterea credinții petrec întru desfătarea petrecerii aceii mai presus de fire.

Însă credință zicem, nu întru care crede cineva întru deosebirea închinatelor și Dumnezeescilor Ipostasuri, și întru cea prea aleasă și însuși aceeași fire a însuși Dumnezeirei, și întru minunata purtare de grijă cea întru omenire, întru luarea firei noastre, măcar că și aceasta înaltă este foarte; Ci credința care răsare din lumina Darului în suflet, care întărește pre inimă întru mărturia socotelii minții, neîndoită să fie întru cea deplin încredințare a nădejdi, care este departe de toată părerea, și nu întru sporirea auzirei urechilor să arată pre sineși, ci întru ochii cei Duhovnicești pre tainele cele ascunse în suflet, și pre cea ascunsă și Dumnezească bogăție; care este ascunsă despre ochii fiilor (lumii) trupului, și care să descopere întru Duhul, celor ce să hrănesc la masa lui Hristos întru îndeletnicirea legilor Lui, precum au zis „Dacă veți păzi poruncile Mele, voi trimite vouă pre Mângâitorul, Duhul adevărului, pre care lumea nu poate să-l primească” (Ioan 14, 17)⁸³, și „Acela

⁷⁶ Psalmii, 76,10: “Și am zis: Acum am început să înțeleg; aceasta este schimbarea dreptei Celui Preaînalt”.

⁷⁷ Idem, 115, 1: “Crezut-am, pentru acea am grăit, iar eu m-am smerit foarte”.

⁷⁸ Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel, 11, 1: “Iar credința este încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute”.

⁷⁹ Idem, 10, 38: “Iar dreptul din credință va fi viu; și deși se va îndoii cineva nu va binevoi sufletul Meu întru el”.

⁸⁰ Sfânta Evanghelie după Luca, 17, 6: “Iar Domnul a zis: de ați avea credință cât un grăunte de muștar, ați zice acestui sicomor: Desrădăcinează-te și te sădește în mare, și vă va asculta”.

⁸¹ Sfânta Evanghelie după Matei, 21, 21-22:

“21. Iar Iisus, răspunzând, le-a zis: Adevărat grăiesc vouă: Dacă veți avea credință și nu vă veți îndoii, veți face nu numai ce s-a făcut cu smochinul, ci și muntelui acestuia de veți zice: Ridică-te și aruncă-te în mare, va fi așa.

22. Și toate câte veți cere, rugându-vă cu credință, veți primi”.

⁸² Idem, 9, 22: “Iar Iisus, întorcându-Se și văzându-o, i-a zis: Îndrăznește, fiică, credința ta te-a mântuit. Și s-a tămăduit femeia din ceasul acela”.

⁸³ Sfânta Evanghelie după Ioan, 14, 17: “Duhul Adevărului, pe Care lumea nu poate să-L primească, pentru că nu-L vede, nici nu-L cunoaște; voi îl cunoașteți, că rămâne la voi și în voi va fi”.

vă va învăța pre voi tot adevărul“ (st. 26)⁸⁴ ș.c.l. Și iarăși „până ce va veni Acela, carele este săvârșirea tainelor“, și ne vom învrednici arătat descoperirii lor. Credința slujește între Dumnezeu și între Sfinți taine negrăite: Cărora o să ne învrednicim prin Darul a însuși lui Hristos aicea adecă ca întru o arvună; Iar acolo, întru Ipostasul adevărului, întru Împărăția Cerurilor, împreună cu toți cei ce-l iubesc pre Dânsul.

Cum că să cuvine pacinic a fi tu.

3). *Iară pentru cea a treia*, adecă pentru ca pacinic să fii tu cu toți, luminoasă sfătuire îți este ție uneltirea Fericitului David; Încă și a purtătorului de Hristos Pavel, carele strigă mai cu mare glas decât trâmbița. Acela adecă: „Pace multă este celor ce iubesc legea Ta, și nu este lor sminteală“ (Ps. 118. 165)⁸⁵. Și „Cu cei ce urau pacea, eram pacinic“ (Ps. 119. 7)⁸⁶. Și „Caută pacea, și o urmează pre dânsa“ (Ps. 33. 13)⁸⁷. Iar acesta „Pacea vânați-o cu toții, și sfințânia, fără de care nimenea nu va vedea pre Domnul“ (Evr. 12. 14)⁸⁸. Și „De este cu puțință, cât despre voi, cu toții pacinici să fiți“ (Rom. 12. 18)⁸⁹.

Cum că să cuvine nerăspândit a fi tu.

4). *Iară pentru cea a patra*, adecă pentru că să cuvine nerăspândit să fii tu, Cuviosul Isac îți va arăta ție zicând: „Că dacă pofta, zice, naștere este a simțirelor, dacă dară cei ce cu răspândirea mărturisesc că păzesc pacea minții. Și cu cei ce să răsipesc să nu te amesteci.

Cum că să cuvine a fi tu neînvăluit și fără de grijă.

5). *Iară pentru a cincea*, adecă pentru a fi tu neînvăluit cu sufletul, și fără de grijă despre cele bine cuvântate și nebinecuvântate lucruri, învățător îți este ție, ceea ce în Evanghelie zice Domnul „Pentru aceasta zic vouă: nu vă grijiți cu sufletul vostru, ce să mâncați și ce să beți, nici cu trupul vostru, cu ce să vă îmbrăcați; Aș nu este sufletul mai mare decât hrana, și trupul decât îmbrăcămintea? Căutați la paserile Cerului, că nici samănă, nici seceră, nici adună în jignită, și Tatăl vostru cel ceresc le hrănește pre ele; Aș nu sunteți voi cu mult mai aleși decât acelea Dară cine din voi grijindu-să poate să-și adauge statului său un cot? Și pentru îmbrăcămintea ce vă grijiți? – și după puține –: Drept aceea să nu vă grijiți zicând: ce vom mânca, sau ce vom bea, sau cu ce ne vom îmbrăca? Că toate acestea păgânii le caută: Că știe Tatăl vostru cel Ceresc că vă trebuiește acestea toate. Deci căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu, și dreptatea Lui, și acestea

⁸⁴ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 14, 26: „Dar Mângâietorul, Duhul Sfânt, pe Care-L va trimite Tatăl, în numele Meu, Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu”.

⁸⁵ *Psalmii*, 118, 165: „Pace multă au cei ce iubesc legea Ta și nu se smintesc”.

⁸⁶ *Idem*, 119, 7: „Cu cei ce urau pacea, făcător de pace eram, când grăiam lor, se luptau cu mine în zadar”. În mss., trimiterea se face conform număratoarei Psalmilor din Septuaginta (versiunea grecească a *Vechiului Testament*). Număratoarea din *Biblia* folosită de noi pentru citatele din *Sfânta Scriptură* folosește versiunea autorizată în ebraică unde există o diferență în plus de o cifră, Psalmul 9 și 10 din versiunea greacă fiind contrase în Psalmul 9 în Septuaginta.

⁸⁷ *Idem*, 33, 13: „Ferește-te de rău și fă bine, caută pacea și o urmează pe ea”.

⁸⁸ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 14: „Căutați pacea cu toți și sfințenia, fără de acre nimeni nu va vedea pe Domnul”.

⁸⁹ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 18: „Dacă se poate, pe cât stă în puterea voastră, trăiți în bună pace cu toți oamenii”.

toate să vor adăoga vouă. Drept aceea nu vă grijiți de ziua de mâine, că ziua de mâine va griji de ale sale; ajunge zilei răutatea ei“ (Mat. 6, 25–34)⁹⁰. Zice încă și Sfântul Isac: „Fără de negrijire, lumină în sufletul tău să nu cauți, nici neturburare și liniște într-o trândăvie a simțirelor tale“. Și cel al Scării: „Un mic păr turbură pre ochiul, și puțină grijă prăpădește pre liniște. Fiindcă liniștea este lepădarea înțelegerilor, și lepădare despre grijele cele binecuvântate. Cea ce cu adevărat a aflat pre liniște, nici de trupul său nu să va griji, pentru că nemincinos este cel ce s-a făgăduit“ (Cuv. 27).

Că să cuvine tăcut a fi tu.

6). *Încă și pentru a șasea*, adică pentru a tăcea, rândueala cuvântului acestuia ne silește pre noi să zicem. decî grăește și pentru aceasta Sfântul Isac: „Cel ce își oprește gura sa despre clevetire, își păzește inima sa despre patimi; Și cea ce își curățește inima sa despre patimi, în tot ceasul vede pre Domnul“ (Cuv. 43). Și iarăși: „Când pre toate lucrurile petrecerii le vei pune într-o parte, și pre tăcere într-o alta, o vei afla pre dânsa covârșind într-o cumpănire. Și mai mult decît pre toate pre tăcere iubește-o, că te apropie pre tine către roadă Pentru că limba nu poate spre talmăcirea acestuia. Întâi adică să ne silim pre înșine a tăcea, și atunci din tăcere să naște oarece, care ne povățuește pre noi la însuși tăcerea. O! să-ți dea ție Dumnezeu ca să simți oareșice ce să naște din tăcere. Iar dacă într-o această petrecere vei începe, nu știu eu câtă lumină îți va răsări ție de aicea“. Și iarăși: „Tăcerea taină este a veacului ce va să fie, iar cuvintele unealtă sunt a lumii acestuia“ (Cuv. 34). Încă și Sfântului Arsenie, așa Dumnezeescul glas al doilea i-a legiuit: Arsenie, fugi, tac, liniștește-te, și te vei mântui.

Că să cuvine liniștit a fi tu.

7). *Asemenea încă și pentru cea a șaptea*, adică pentru că cu liniște să viețuești tu, vrednici de credință spre dovadă sunt, și Marele Vasile, și iarăși Sfântul Isac. Acela adică a zis: „Liniștea este sufletului începătura a curățeniei“; Iar celălalt: „Hotarul liniștei este, tăcerea despre toate“. Acela adică pe începătura acestuia; Iar celălalt pre sfârșitul, prin graiurile acestea cât mai în scurt a însemnat. Încă și într-o scriptura cea veche așa s-a grăit „Greșit-ai?? Liniștește-te“ (Fac. 4, 7)⁹¹. Și „Îndeletniciți-vă și cunoașteți, că Eu sunt Dumnezeu“ (Ps. 45, 10)⁹². Încă și cel al Scării zice: „Lucrul liniștii cel cu de-adinsul este, întâi negrijirea de toate lucrurile cele binecuvântate și ne binecuvântate; Pentru că cel ce deschide celor dintâi, într-o cele de a doua negreșit va cădea. Al doilea

⁹⁰ *Sfânta Evanghelie după Matei, 6, 25-34:*

25. De aceea zic vouă: Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca: au nu este sufletul mai mult decît hrana și trupul decît îmbrăcămintea?
26. Priviți la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitnițe, și Tatăl vostru Cel ceresc le hrănește. Oare nu sunteți voi cu mult mai presus decît ele?
27. Și cine dintre voi, îngrijindu-se poate să adauge staturii sale un cot?
28. Iar de îmbrăcăminte de ce vă îngrijiți? Luați seama la crinii câmpului cum cresc: nu se ostenesc, nici nu torc.
29. Și vă spun vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceștia.
30. Iar dacă iarba câmpului, care astăzi este și mâine se aruncă în cuptor, Dumnezeu astfel o îmbracă, oare nu cu mult mai mult pe voi, puțin credincioșilor?
31. Deci, nu duceți grijă spunând: Ce vom mânca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca?
32. Că după toate acestea se străduiesc neamurile; știe doar Tatăl vostru Cel ceresc că aveți nevoie de ele.
33. Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăoga vouă.
34. Nu vă îngrijiți de ziua de mâine, căci ziua de mâine se va îngriji de ale sale. Ajunge zilei răutatea ei”.

⁹¹ *Fucerea, 4, 7:* “Când faci bine, au nu-ți este fața senină? Iar de nu faci bine, păcatul bate la ușă și caută să te târască, dar tu biciuiește-l”.

⁹² *Psalmii, 45, 10:* “Oprți-vă și cunoașteți că Eu sunt Dumnezeu, înălța-Mă-voi pe pământ”.

rugăciunea cea fără de preget; și al treilea, lucrarea inimii cea neșefuită. Cu neputință este cea ce nu a învățat carte, firește în cârți a cetii; Dar mai cu neputință este cea ce nu a știut pre cea dintâi, pre cele două a le unelti după socoteală. –Și iarăși Sfântul Isaac: „Dorire a liniștii este, așteptarea morții cea de-a pururea, Cel ce intră în liniște fără de această îndeletnicire, nu poate a le suferi pre cele ce suntem datorii a le răbda și a le suferi în tot chipul“.

Că se cuvine întru toate a mulțâmi.

8). *Asemenea și pentru a opta*, adecă pentru a mulțâmi întru toate, să-ți fie ție îndestulat sfătuitor Dumnezeescul Apostol Pavel carele poruncește „Întru toate mulțâmiți“ (1 Tes. 5.18)⁹³. Și Cuviosul Isaac (Cuv. 73): – „Mulțămirea celuia ce ia, zădărește pre cela ce dă, ca să-î dea Daruri mai mari decât cele dintâi. Cea ce nu mulțamește pentru cele mai mici, și pentru cele mari mincinos este și nedrept; Și cel ce povățuește pre Darurile lui Dumnezeu către om, inimă este pornită spre neîncetată mulțămire. Iară cea ce povățuește spre ispită pre suflet, gândire este a cârtirii, care pururea să mișcă în inimă. Și gura celui ce totdeauna mulțamește, bine cuvântare priimește de la Dumnezeu. Și inima care petrece totdeauna întru mulțămire, cade într-însa Darul.“

Că să cuvine a cunoaște pre a sa neputință.

9). Însă cât de mare să adună câștigul, de cel de a ajuns a-și cunoaște pre a sa neputință, care și al noulea este cu numărul, luând aminte la Psalmul 6. st. 2⁹⁴ al Dumnezeescului David, te vei învăța întru aceea ce zice „Miluește-mă Doamne, că neputincios sunt“. Și aiurea „Iară eu sunt vierme și nu om, ocara oamenilor și defăimarea norodului“ (Ps. 21.6)⁹⁵ Și Sfântul Isaac: – „Fericit este omul carele își cunoaște pre a sa neputință. Pentru că această cunoștină să face lui temelie, și rădăcină, și începătură a toată bunătatea. Pentru căci când să va învăța cineva, și pentru adevăr va simți pre neputința sa, atuncea își strânge pre al său suflet despre slăbănogirea ceea ce întunecă pre cunoștință, și ca în comoară își adună luiși strălucire“ – (Cuv. 21). Și „Omul cel ce a ajuns a-și cunoaște măsura neputinții sale, acesta a ajuns săvârșirea smereniei“ – (Cuv. 73).

Că să cuvine cu bărbăție a răbda ispitele.

10). *Și capul* cuvântului cel ce ne mai rămâne, carele și pre numărul cel arătat de noi până întru al zecilea îl împlinește, este aceea, adecă a suferi bărbătește, și a sta împotriva cu suferire, și cu îndelungată răbdare, către ispitele care vor a să întâmpla ție, cele de multe feluri și de multe chipuri. Decî ascultă, ce fel și pentru aceasta întru Sfințita scriptură arătat scrisă sunt. Și decî zice purtătorul de Hristos Pavel „Fraților nu este nouă lupta către sânge și trup, ci către începătoriele, către stăpânitorii lumii ai întunericului veacului acestuia. Către Duhurile vicleșugului întru cele Cerești“ (Efes. 6.12)⁹⁶. Și „Dacă afară de certare sunteți, căriea părtași s-au făcut toți, decî sunteți feciorii din curvie, iar nu fii“ (Evr. 12.8)⁹⁷.

⁹³ *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, 5. 18: „Dați mulțumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus pentru voi“.

⁹⁴ *Psalmii*, 6, 2: „Miluește-mă, Doamne, că neputincios sunt; vindecă-mă, Doamne, că s-au tulburat oasele mele“

⁹⁵ *Idem*, 21, 6: „Iar eu sunt vierme și nu om, ocara oamenilor și defăimarea poporului“.

⁹⁶ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 12: „Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpânilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri“.

⁹⁷ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 12. 8: „Iar dacă sunteți fără certare, de care toți au parte, atunci sunteți fii nelegitimi și nu fii adevărați“.

Și „pre carele iubește Domnul îl ceartă, și bate pre tot fiul pre carele îl primește“ (Pil. 3.12)⁹⁸. Și fratele lui Dumnezeu „Bărbatul neispitit, nelămurit este“ (Iac. 1.8)⁹⁹. Și Sfântul Ilie Ecdicul (Cap. 1), zice: – „Să cuvine fieștecăruea creștin celui ce crede drept întru Dumnezeu, să nu fie fără de grijă, ci totdeauna să nădăjduască și să aștepte ispită; ca când va veni, să nu să minuneze, nici să se turbure; Ci cu mulțămită răbdare pre osteneala necazului, și să înțeleagă, ce cântând împreună cu Prorocul zice „Cearcă-mă Doamne, și mă ispitește“ (Ps. 25.2)¹⁰⁰; Și n-a zis: cum că certarea ta m-a surpat pre mine, ci „m-a îndreptat până în sfârșit“ (Ps. 17.39)¹⁰¹ –. Nicî să cauți pre pricinile ispitelor de unde vin, ci numai roagă-te lui Dumnezeu, ca să le suferi cu mulțămită pre dânsule, precum zice Sfântul Marco: – „Că ispita viind, să nu cauți pentru ce, sau prin cine au venit, ci în ce chip să o rabzi pre dânsa cu mulțămită, și fără de pomenire de rău (K. 198, I.F.) * Și iarăși: „Dacă nu este cu lesnire a afla pre cel ce fără de ispită bine au plăcut [lui Dumnezeu], să cuvine a mulțami lui Dumnezeu pentru toată întâmplarea (K. 200) **. Și: Toată scârba, vâdește pre amenințarea voii noastre, au în dreapta cumpănește, sau în stânga. Pentru aceasta scârba cea după întâmplare, ispită să numește, carele dă părtașului cercare a voilor celor ascunse“ – (K. 204).***

Încă și Sfântul Isaac, împreună cu altele multe zice și acestea: – „Pre tot omul îl folosește ispita, că dacă pre Pavel îl folosește ispita, apoi toată gura se va astupa, și vinovată va fi lumea lui Dumnezeu. Nevoitorii să ispitesc, ca să facă adăogare întru bogăția lor: Trândavii ca să se păzască pre sineși despre cele ce îi vatămă; Și cei ce dorm, ca spre deșteptare să se gătească; Și cei ce sunt departe, ca să se apropie la Dumnezeu; Iară casnicii, ca cu îndrăsneală înlăuntru să se sălășlească. Tot fiul neiscusit, nu primește bogăția casii Tatălui său, spre a fi ajutorit de la dânsa. Pentru aceea dar, întâi ispitește Dumnezeu și pedepsește, apoi arată Darul. Slavă Stăpânului, celui ce prin doftorii iuți desfătarea sănătății nouă ne o aduce. Nu este carele în vremea iscusinții nu să mahneste. Și nu este cineva, căruia nu i să arată amară vremea, întru care cu veninul ispitelor să adapă. Fără de acestea, nu este cu puțință (fire) amestecare tare a câștiga. Încă și a suferi nu este a noastră. Că de unde are urciorul cel de lut a suferi curgerea apei, de nu l-ar întări pre el focul cel Dumnezeesc? Dacă ne vom supune cerând întru smerenie, cu dorire neconținută întru așteptare, și noi negreșit pre toate le vom priimi. Întru Hristos Iisus Domnul nostru“ – (Cuv. 48). S-au grăit încă și întru înțelepciunea lui Sirah (2.1)¹⁰² „Fiule, dacă te apropii să slujești Domnului Dumnezeului tău, gătește-ți pre inima ta spre ispită, și așteaptă, și să nu te grăbești în vremea asuprelui“.

Cum că să cuvine spre Dumnezeu a nădăjdui, și de la El a aștepta folosul

Pre anghira **** nădejdi către Dumnezeu, cela ce poate a mântui, atârându-o, și de la Dânsul pre ceea ce va eși din ispite cu folosință așteptându-o. Pentru că zice „Credincios este Dumnezeu, carele nu ne va lăsa pre noi a ne ispiti mai mult decât ceea ce putem, ci împreună cu ispita va face

⁹⁸ *Pildele lui Solomon*, 3, 12: „Căci Domnul ceartă pe cel pe care-l iubește și ca un părinte pedepsește pe feciorul care îi este drag“.

⁹⁹ *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, 1, 8: „Bărbatul îndoielnic este nestatornic în toate căile sale“.

¹⁰⁰ *Psalmi*, 25, 2: „Cercetează-mă, Doamne, și mă cearcă; aprinde răunchii și inima mea“.

¹⁰¹ *Idem*, 17, 39: „Și certarea Ta m-a îndreptat până la sfârșit, și certarea Ta însăși mă va învăța“.

* Sfântul Marco Pustnicul, *Pentru cei ce li se par din lucruri a se îndrepta*, Capete 226, cap. 198, *Filocalia*, vol. I, Ed. Universalia, București, 2001.

** *Idem*, *Ibidem*.

*** *Idem*, *Ibidem*. Citatul nu este dat întocmai cu versiunea din mss.

¹⁰² *Cartea Înțelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)*, 2, 1: „Fiule! Când vrei să te apropii să slujești Domnului Dumnezeu, gătește-ți sufletul tău spre ispită“.

**** Probabil *anghila*, *anghile*, s. f. pește migrator cu capul în formă de șarpe. Din lat. *anguilla*, DEX, ed. cit., p. 41.

și sfârșitul“ (1Cor. 10.13) ¹⁰³. Și „cum că necazul răbdare lucrează, iar răbdarea iscusință, iar iscusința nădejde, iar nădejdea nu rușinează“ (Rom. 5. 3–5) ¹⁰⁴. Și „Cel ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui“ (Mat. 24.13) ¹⁰⁵. Și „întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre“ (Luca 31.19). Și Fratele lui Dumnezeu încă așa grăește „Toată bucuria să socotiți frații mei, când veți cădea în feluri de feluri ispite. Știind cum că iscusința credinții voastre lucrează răbdare, iar răbdare să aibă lucrul desăvârșit, pentru ca să fiți desăvârșiți și întregi, întru nimic lipsind. Și fericit este omul cel ce răbdă ispită, ca lămurit făcându-să, va lua cununa vieții, pe care o au făgăduit Domnul celor ce îl iubesc pre Dânsul“ (Iac. 1.2–4, 12) ¹⁰⁶. Și „Nu sunt vrednice pătimirele vremii de acum, către slava ceea ce va să se descopere la noi“ (Romani 8.18) ¹⁰⁷. Și „Așteptând am așteptat pre Domnul, și au căutat spre mine, și au ascultat rugăciunea mea. Și m-au scos din groapa ticăloșiei și din taina noroiului, și au pus pe piatră picioarele mele, și au îndreptat pașii mei. Și au băgat în gura mea cântare nouă, cântarea Dumnezeului nostru“ (Ps. 39. 1–4) ¹⁰⁸. Încă scrie și fericitul Simeon Metafrast: –„Sufletul carele este prins cu legăturile Dorului celui Dumnezeesc, nimica nu socotește pre aceea: adecă pre a pătimi; Ci întru cele de durere să desfătează, și înverzește întru reaua pătimire. Și când nimica nu ar pătimi din cele de scârbă pentru cel dorit, atuncea mai ales socotește că pătimește, și ca de o muncă fuge de odihnă“.

Pentru frica lui Dumnezeu, și cum că îndoită este, una adecă a începătorilor, iar alta celor desăvârșiți.

17. Și nu să cuvine să ne lenevim acum a aduce aminte și pentru cea după Dumnezeu îndoită frică, măcar deși oarecum pentru aceea ce ni s-au părut nouă ca după sfârșitul zecimei cei însemnate de noi, a capetelor celor mai întâi grăite, să pomenim pentru frica cea desăvârșit, pre rândueala fricii cei dintâi o am clătit din loc, pentru că, după credință, frica s-au rânduit de Dumnezești Părinți.

Pentru cea dintâi frică, saū a începătorilor.

Deci să știți O! iubitele, cum că frica cea după Dumnezeu îndoită este, una adecă a începătorilor, iar alta a celor desăvârșiți. Și pentru cea dintâi, adecă s-au scris „Începătura înțâlepciunii este frica Domnului“ (Ps. 110.9) ¹⁰⁹. Și veniți fiilor, ascultați-mă pre mine, frica Domnului vă voi învăța pre

¹⁰³ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 10, 13: “Nu v-a cuprins ispită care să fi fost peste puterea omenească. Dar credincios este Dumnezeu; El nu va îngădui să fiți ispitiți mai mult decât puteți, ci odată cu ispita va aduce și scăparea din ea, ca să puteți răbda”.

¹⁰⁴ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 3-5:

“3. Și nu numai atât, ci ne lăudăm și în suferințe, bine știind că suferința aduce răbdare.

4. Și răbdarea încercare, și încercarea nădejde.

5. Iar nădejdea nu rușinează pentru că iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre, prin Duhul Sfânt, Cel dăruit nouă”.

¹⁰⁵ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 24, 13: “Dar cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui”.

¹⁰⁶ *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov*, 1, 2-4, 12:

“2. Mare bucurie să socotiți, frații mei, când cădeți în felurite ispite.

3. Știind că încercarea credinței voastre lucrează răbdarea.

4. Iar răbdarea să-și aibă lucrul ei desăvârșit, ca să fiți desăvârșiți și întregi, nelipsiți fiind de nimic.

12. Fericit este bărbatul care răbdă ispită, căci lămurit făcându-se se va lua cununa vieții, pe care a făgăduit-o Dumnezeu celor ce îl iubesc pe El”.

¹⁰⁷ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 18: “Căci socotesc că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi”.

¹⁰⁸ *Psalmi*, 39, 1-4:

“1. Așteptând am așteptat pe Domnul și s-a plecat spre mine.

2. A auzit rugăciunea mea. M-a scos din groapa ticăloșiei și din tina noroiului.

3. Și a pus pe piatră picioarele mele și a îndreptat pașii mei.

4. Și a pus în gura mea cântare nouă, cântare Dumnezeului nostru”.

¹⁰⁹ *Idem*, 110, 9: “Izbăvire a trimis poporului Său poruncit-a în veac legământul Său; sfânt și înfricoșător este numele Lui”.

voii“ (Ps. 33.11) ¹¹⁰. Încă și (Teologul): –,cum că pentru frica Domnului să abate fiecare de la rău. Și unde este frica lui Dumnezeu acolo este paza poruncilor“–. Zice încă și Cuviosul Isaac: –,Frica lui Dumnezeu începătură este a faptei bune. Și să zice că este naștere a credinții; și să samănă în inimă, când se va despărți cugetul cu grija lumii, și să și adune pre gândurile sale cele ce să răspândesc prin răsipirea minții, întru îndeletnicirea așazământului la starea cea dintâi a celui ce va să fie. Și: începătură a vieții ceii adevărate a omului, este frica lui Dumnezeu; Și aceasta împreună cu răsipirea spre oarecare lucruri, nu să supune a petrece în suflet. Și: îndeletnicește-te ca să pui temelie întru călătoria ta pre frica lui Dumnezeu, și întru puține zile te așază iarăși în ușa Împărăției fără de incunjurare de multă cale (K.1).

Pentru a doua, și cea desăvârșit Dumnezească frică.

Iar pentru cea a doua, adecă pentru cea desăvârșit Dumnezească frică, așa s-au grăit „Fericit bărbatul carele să teme de Domnul, întru poruncile Lui va voi foarte“ (Ps. 111.1) ¹¹¹. Și „Fericii toți cei ce să tem de Domnul, cari umblă în căile Lui“ (Ps. 127.1) ¹¹². Și „Temeți-vă de Domnul toți Sfinții Lui, că nu este lipsă celor ce să tem de Dânsul“ (Ps. 33.9) ¹¹³. Și „Iată așa să va blagoslovi omul cel ce să teme de Domnul“ (Ps. 127.5) ¹¹⁴. Și „Frica Domnului curată care rămâne în veacul veacului“ (Ps. 18.10) ¹¹⁵. Scrie până și Sfântul Petru Damaschin: –,Semnul fricii ceii dintâi este, a urî și a să mâniea cineva asupra păcatului, precum cel rănit de vreo heară; Iar al ceii desăvârșit este, a iubi cineva pre fapta cea bună, și a să teme de schimbare, și cum că nimenea nu este neschimbat. Și la tot lucrul în viața aceasta, suntem datori pururea a ne teme de cădere“ –. Drept aceea și tu acestea cu pricepere ascultându-le, sărguește-te împreună cu toate cele mai întâi zise, și pre frica cea dintâi, îndată și lângă sineți a o ține neîncetat. Pentru că este nouă vistierie prea întărită a toată lucrarea cea bună. Fiindcă întru acest chip aflându-te, îndreptați veți avea pre pașii tăi către lucrarea tuturor poruncilor Domnului nostru Iisus Hristos. Și cu drum înainte pășind, veți câștiga încă și pe frica cea desăvârșit și curată, prin dorirea faptelor celor bune, și prin mila Bunului Dumnezeuului nostru.

Încă cum că pentru porunci, și pentru credința cea după dânsul a Domnului Iisus Hristos vremea chemând, datori suntem ca nici pre însuși viața noastră a o cruța.

18. Încă lângă cele zise, trebuie și aceasta a ști tu, cum că pentru dătătoarele de viață porunci, și pentru credința cea după dânsul a Domnului Iisus Hristos datori suntem, vremea chemând, și pre însuși sufletul a-l pierde cu bucurie; Adecă nici pre însuși viața noastră a o cruța. Precum pentru aceasta însuși Domnul nostru Iisus Hristos zice „Că cel ce va pierde sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelie, acesta îl va mântui pre dânsul“ (Matei 8.35) ¹¹⁶. Fără de îndoială crezând, și nestând la nedumerire, că și Învierea, și Vieța, și tot orice de mântuire, însuși este Dumnezeu-Omul Iisus Mântuitorul, precum însuși au zis „Că Eu sunt Învierea și Vieța, cela ce crede întru Mine, măcar

¹¹⁰ Psalmii, 33, 11: „Veniți fiilor, ascultați-mă pe mine, frica Domnului vă voi învăța pe voi”.

¹¹¹ Idem, 111, 1: „Fericit bărbatul care se teme de Domnul; întru poruncile Lui va voi foarte”.

¹¹² Idem, 127, 1: „Fericii toți cei ce se tem de Domnul, care umblă în căile Lui”.

¹¹³ Idem, 33, 9: „Temeți-vă de Domnul toți sfinții Lui, că n-au lipsă cei ce se tem de El”.

¹¹⁴ Idem, 127, 5: „Te va binecuvânta Domnul din Sion și vei vedea bunătățile Ierusalimului în toate zilele vieții tale”.

¹¹⁵ Idem, 18, 10: „Frica de Domnul este curată, rămâne în veacul veacului. Judecățile Domnului sunt adevărate, toate îndreptățite”.

¹¹⁶ Sfânta Evanghelie după Matei, 10, 39: „Cine ține la sufletul lui îl va pierde, iar cine-și pierde sufletul lui pentru Mine îl va găsi”. Trimiterea din mss. la Matei, 8, 35 nu corespunde, capitolul 8 neavând decât 34 de paragrafe. Asemenea trimiteri fără corespondent în edițiile Bibliei, pe care le-am semnalat și cu alte ocazii nu țin de deosebiriile dintre versiunea autorizată în ebraică a Bibliei și Septuaginta (versiunea în limba greacă).

de va și muri viu va fi. Și tot cela ce viează, și crede întru Mine, nu va muri în veci” (Ioan 11.25)¹¹⁷. Și „Atâta aș iubit Dumnezeu lumea, întrucât pe Fiul Său cel unul născut l-aș dat, ca tot cel ce crede întru Dânsul să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3.16)¹¹⁸. Și „Eu am venit, ca viața să aibă, și mai mult să aibă” (Ioan 10.10)¹¹⁹. Deci întru acest chip aflându-te, și pururea „pre cele dinapoți uitându-le, și la cele dinainte întinzându-te” precum s-aș zis (Filip. 3.14)¹²⁰, aleargă împreună cu Hristos Iisus. Domnul nostru, fără de întoarcere, pe drumul tău, întru acest chip. Însă bine este, precum nouă ni s-a pare, și prea potrivit aicea mai întâi a pune de față din cuvânt în cuvânt pre oarecare meșteșugire firească, a prea Fericitului Khir Nichifor, prea minunatului, pentru intrarea cea în lăuntru inimii, prin tragerea suflării în lăuntru prin nas, care folosește oarecum, și pre aducerea către sineși a gândului; Ca așa pre rând bine îndreptat, cu ajutorul lui Dumnezeu, cartea aceasta înainte să sporească. Deci zice Dumnezeescul acela Bărbat, și acestea împreună cu multe altele, care aș pre întemeerea de la cele prea arătate scrise mărturii ale Sfinților Părinți și acestea:

Meșteșugire firească pentru cea în lăuntru inimii intrare și eșire, prin tragerea în lăuntru a suflării prin nas, și pentru rugăciunea care împreună cu dânsa să lucrează de noi, care este aceea, adică: Doamne Iisuse Hristoase, Fiule a lui Dumnezeu, miluește-mă. Și folosește oarecum o meșteșugire ca aceasta, și spre adunarea către sineși a gândului.

19. (Sfântul Nichifor): —, „Știi frate, că suflare pre care o răsuflăm, văzduhul acesta este, și îl răsuflăm pre dânsul, nu pentru altceva, fără numai pentru inimă; fiindcă aceasta este pricinuitoare vieții, și a ferbințelii trupului. Deci trage la sineși inima pre duhul, ca adică pre a sa fierbințală, afară prin răsuflare să o împingă, iară eiși bună și liniștită măsură să-și dea. Și pricinuitoare al unii rânduelei ca aceștia, sau mai ales slujitor, plămânul este; Carele fiindcă rărit s-aș zidit de Făcătorul, ca un foale, fără de greutate bagă în lăuntru și scoate afară pre văzduh. Deci întru acest chip inima, pre răceala Duhului (aerului) trăgându-o, iară pre ferbințală împingându-o afară, pre rândueala adică pentru care s-aș rânduit către statornicia dobitocului, fără de călcare o păzește.

Deci tu, șazănd în chilie liniștită, și adunându-ți mintea ta, bagă-o pre dânsa, pre minte adică, în calea nasului, pre unde Duhul intră în inimă, și împinge-o pre dânsa, și silește-o să se pogoare în inimă împreună cu Duhul ce suflă în inimă. Iar după ce va intra ea acolo, nu încă fără de veselie, nici fără de dulceață și se vor face ție cele după acestea; Ci precum un bărbat oarecarele dus departe de la a sa casă, dacă s-ar fi întors, nu știe ce să se facă de bucurie, că s-aș învrednicit a vorbi cu fiii și cu femeea. Așa și mintea dacă se va uni cu sufletul, de negrăită dulceață și veselie să umple. Deci frate, obicinuește pre minte ca nu degrab să iasă de acolo. Că foarte cu trândăvire lucrează întru început, din încuerea celor din lăuntru și strâmtorarea. Iar dacă se va obicînui, nu să mai împacă întru rătăcirile cele din afară. Pentru că „Împărăția Cerurilor în lăuntru nostru este” (Luca 17.21)¹²¹, pre care celuea ce acolo cu de-adinsul o privește, și prin curata rugăciune pre aceasta o caută, cele de afară pângărite i să par toate și urâte”. Și după puține (adică iarăși zice Sfântul Nichifor): —, „Și să cade a te învăța tu și aceasta, că acolo mintea aflându-să, ești dator de atuncea a nu o lăsa pre

¹¹⁷ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 11, 25: “Și Iisus i-a zis: Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi”.

¹¹⁸ *Idem*, 3, 16: “Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică”.

¹¹⁹ *Idem*, 10, 10: “Furul nu vine decât ca să fure și să junghe și să piardă. Eu am venit ca viața să aibă și din belșug să aibă”.

¹²⁰ *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 14: “Dar una fac: uitând cele ce sunt în urma mea, și tinzând către cele dinainte, alerg la țintă, la răsplata chemării de sus, a lui Dumnezeu, întru Iisus Hristos”.

¹²¹ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 17, 21: “Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntru vostru”.

dânsa să tacă, și să stea nelucrătoare; Ci dă ei pre: Doamne Iisuse Hristoase, Fiule a lui Dumnezeu miluește-mă, lucrul să-l aibă, și cugetare neîncetată, și niciodată despre aceasta să nu înceteze. Pentru că aceasta nerăsipită fiind pre minte, nerobită o arată pre dânsa, și neispită de asuprelele vrăjmașului, și la dragoste și dorire Dumnezească în toate zilele o suie pre ea“.

Și aceasta adecă Fericitul acesta Părinte zice, scopos având cu de-adinsul, ca în oarecare chip lucrându-să această meșteșugire firească, să se întoarcă mintea din rătăcirea cea obicnuită, și din robie, și din răsipire, către luarea aminte, și prin luarea aminte să se întoarcă către sineși, și așa cu rugăciunea să se unească. Și ca atuncea să se pogoare în inimă împreună cu dânsa, adecă cu rugăciunea, și să petreacă pururea întru dânsa. Precum și altul oarecare din înțelepțiții de Dumnezeu, ca cum tâlcuind pre uneltirea cea mai înainte arătată, ca cel ce întru cercarea a unei Sfințite lucrări ca acestea au fost, acestea zice:

Încă pentru fireasca meșteșugire cea prin suflarea înlăuntru a nasului, și prin chemarea cea împreună cu dânsa a Domnului Iisus Hristos.

20. Trebuiește și aceasta iubitorului de învățătură prea arătată să îi o facem; Că dacă pre mintea noastră întru intrarea Duhului o vom învăța să se pogoare împreună cu dânsul, atuncea ne-am fi învățat cu de-amăruntul, pogorându-să mintea (acolo), nu începe acest lucru a-l face, mai întâi de a lăsa pre tot cugetul, și până nu se va face una și goală de nici o pomenire alta apucându-să, fără numai de chemarea Domnului nostru Iisus Hristos. Și iarăși de acolo depărtându-să, și la cele dinafară viind, la pomenirea cea în multe părți, și nevrând să întoarce.

Cum că și Dumnezeescul Gură de Aur, precum și altul din cei vechi Sfinți Părinți, întru Hristos. Domnul nostru a ne ruga hotărăște înlăuntru inimii, și pre aceasta o zice rugăciune, adecă pre: Doamne Iisuse, Hristose, Fiule a lui Dumnezeu, miluește-mă.

21. Zice și Marele Gură de Aur: „Rogu-vă pre voi fraților pravila rugăciunii niciodată să nu o lăsați, sau să o defăimați“. Și după puțin: Dator este Călugărul, ori de mânâncă, ori de bea, ori de șade, ori de slujaște, ori de călătorește, ori altceva de face, neîncetat a striga aceea: Doamne Iisuse Hristoase Fiule a lui Dumnezeu miluește-mă“. Și după puțin: Ca Numele Domnului Iisus pogorându-să întru adâncul inimii, pre bălaurul adecă carele ține pre pășunile inimii să-l smerească, iară pre suflet să-l mântuească și viū să-l facă. Deci neîncetat îngăduiește întru Numele Domnului Iisus, ca să înghiță inima pre Domnul și Domnul pre inimă, și să se facă amândouă întru una“-. Și iarăși zice: Nu despărțiți pre inima voastră de la Dumnezeu, ci îngăduiți și păziți-o pre dânsa, împreună cu pomenirea Domnului nostru Iisus Hristos totdeauna, până ce se va sădi Numele Domnului înlăuntru în inimă, și nimic alt nu va gândi, ca să se mărească Hristos întru voi.

Încă pentru pomenirea lui Iisus, cea prin suflarea înlăuntru a nasului cu luare aminte înlăuntru inimii.

22. Scrie încă și cel al Scării: –„Pomenirea lui Iisus lipească-se de suflarea ta, și atuncea vei cunoaște folosul liniștii“– (Cuv. 27). Și Sfântul Isihie: –„Dacă adecă cu adevărat voești a îmbrăca cu rușine pre cugete, și a te liniști cu dragoste, și cu inima a te trezvi cu lesnire, rugăciunea lui Iisus lipească-se de suflarea ta, și în puține zile vei vedea făcându-să aceasta (Kap. 182) ¹²².

¹²² Sfântul Isihie Ierusalimneanul, *Cuvânt de suflet folositor și mântuitor pentru trezvie, și rugăciune, cu liniștire, în capete 203*, cap. 182, *Filocalia*, Universalialia, București, vol. I, p. 124.

Cum că să cuvine cel ce voește a să trezvi gânditor, și mai ales începătorul, a șădea în vremea rugăciunii în chilie liniștită și neluminoasă. Pentru că întru acest chip, și mintea și gândirea oarecum din parte să adună firește.

23. Drept aceea împreună cu cele arătate, precum mai sus sunt, și de Sfinții Părinți cei mari mai înainte legiuite, după mărturiile cele întinse de noi, pentru a ne ruga prin suflarea înlăuntru a nasului și înlăuntru inimii, întru Domnul nostru Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, și întru Numele Lui cel Sfânt și Mântuitor, a ne ruga, a ne învăța, și a ne trezvi, și de la Dânsul a căuta noi mila. Este încă și aceasta adecă, a șădea întru liniștit încă și neluminos unghiū, și de-a pururea adecă, iar mai ales în vremea cea orânduită a rugăciunii, cea ce să nevoește gânditor în inimă a să trezvi; și mai ales începătorul, precum Dumnezești Părinți și Învățătorii, cari erau întru cercarea uniea ca aceștia prea fericite lucrări, cu taină învăț și poruncesc. De vreme că căutătura și vederea ochilor, s-au arătat pricinuitoare de a să răsipi firește, și a să împărți gândul către cele văzute și arătate, și încă a să supăra și a să face în multe feluri. Iar după ce aceasta se va încuea, precum s-au zis, întru liniștită și întunecoasă chilie, și el de răsipire și de a să face în multe feluri, cât din vedere și din căutătură încetează. Și deci întru acest chip și mintea vrând nevrând din parte a să liniști, și a să aduna către sineși să obicinuește, precum zice Marele Vasile: – „Mintea nerăsipindu-să la cele dinafară, nici de organele cele simțitoare spre lume vărsându-să, să întoarce către sineși”.

Cum că să cuvine mai întâi de toate, prin Domnul nostru Iisus Hristos, și prin chemarea Sfântului Lui Nume cu credință în inimă, nerăsipirea să se dăruiească minții. Și ajutorează oareșicum și fireasca meșteșugire cea în inimă prin înlăuntru suflarea nasului, și șederea cea în loc liniștit și neluminos, și cele asemenea.

24. Și mai întâi de acestea, iar mai ales mai întâi de toate, o nevointă ca aceasta să îndreptează de minte, prin ajutorul Dumnezeescului Dar, cel ce vine mai pre urmă din cea întru credință singură cugetată în inimă curată și nerăsipită chemare a Domnului nostru Iisus Hristos; Dar nu prin cea singură goală firească meșteșugire mai înainte arătată, cea prin înlăuntru suflarea nasului, sau prin șăderea cea întru liniștit și întunecos loc, să nu fie. Pentru că unele ca acestea, nu pentru altceva de Dumnezești Părinți s-au aflat, ci numai ca unele ce sunt ajutătoare oareșicum spre adunarea către sineși a minții, și spre cea către sineși din obicnuita răsipire întoarcere și luare aminte, precum mai înainte am zis; Prin care și minții să dă aceea, adecă a să ruga neîncetat, și curat, și fără de răsipire; precum zice Sfântul Nil: – „Că luarea aminte pre rugăciune căutându-o, pre rugăciune o va afla. Pentru că rugăciunea luării aminte, mai mult decât alt care ce urmează, spre care să cade a ne sârgui (K. 149) ¹²³. Și acestea adecă până întru atât, iar tu, fiule, voind vieață, și iubind a vedea zile bune, și a vieții în trup ca un fără de trup, sub îndreptare și cumpănă ca aceasta viețuește.

În ce chip trebuie a trece sihastrul măsura cea de sară până dimineață, și începătură a învățătorei cei pre larg.

25. Apuind Soarele, pre Domnul Iisus Hristos cel prea bun și a tot puternic chemându-l întru ajutor, șazi pre scăunaș în chilie liniștită și neluminoasă, și adunându-ți pre mintea ta din cea dinafară obicnuită înconjurare și rătăcire, și înlăuntru inimii împingându-o încet încet, prin înlăuntru

¹²³ Sfântul Nil Sinaitul, cap. 149 din *153 de Capete pentru rugăciune*, Filocalia, Ed. Universală, vol. I, Buc., 2001, Fiind vorba de texte aflate în sumarul acestei ediții, citarea lor ar fi excesivă, încărcând aparatul de note.

sufierea nasului, ține pre rugăciune, adecă pre: Doamne Iisuse Hristoase, Fiule a lui Dumnezeu, miluește-mă, deodată adecă cu suflarea împreună băgând înlăuntru cu unire oarecum și pre graiurile rugăciunii, precum zice Sfântul Isihie: – „Cu înlăuntru suflarea nasului tău, unește pe trezvire și pre Numele lui Iisus, și pre cugetarea morții neuitată, și pre smerenie, pentru că amândouă foarte știu a folosi“ – (K. 189) ¹²⁴. Având împreună cu rugăciunea și pre celelalte grăite ție, și spre aducere aminte de judecată, și de răsplătirea bunătăților, și a faptelor celor rele. Și cu totul din tot sufletul socotin-du-te pre sineți, decât toți oamenii mai păcătos și decât însuși dracii mai pângărit; și apoi cum vei să te muncești în veac. Și întru oricare gând din cele arătate ți se va face ție umilintă, și plâns, și lacrimi, întru acela de aceea și îngădueste, până când acestea sângure de sine vor trece. Iar dacă încă nu te-ai învrednicit dăruirii lacrimilor, nevoește-te și roagă-te cu smerit cuget, ca să le agonisești pre acestă. Pentru că prin acestea, de patimi adecă și de spurcăciuni ne curățim; Iar acelor bune și de mântuire, întru împărtășire ne facem, precum zice cel al Scării: – „Că, precum focul este stricător păiușului, așa lacrima cea curată, a toată întinăciunea ce să vede, și să gândește“ – . Și alt Părinte: Cel ce voește a pierde pre răutăți, prin plângere le pierde pre ele; Și, cel ce voește a agonisi fapte bune, prin plângere le agonisește pre dânsule; Și dacă nu ai umilintă, să știți cum că mărire deșartă ai; pentru că aceasta nu lasă pre suflet să se umilească. Iar dacă nu ar fi venit cu lacrimi, șazi luând aminte întru aceste gânduri, împreună și cu rugăciunea, un ceas: Apoi pe urmă sculându-te, cântă cu luare aminte pavicernița cea mică, și iarăși șazănd ține pre rugăciune, pre cât îți este puterea, curat și fără de răsipire, adecă afară de grijă, și de orice fel de gând, și de orice fel de nălucire, cu multă trezvire o jumătate de ceas, după cela ce zice: fără de suflare și fără de hrană, afară de altele (cugete) fii întru rugăciune, dacă voești ca să fii cu singură mintea. Apoi pecetluindu-te pre sineți cu semnul cinstitei și de vieață făcătoarei Crucii, asemenea și pre al tău pat, și șazănd pre dânsul, și pentru cele ce vor să fie, îndulciri zicem, și munci, întru gândirea ta viindu-ți, și de curgerea și de înșălăciunea celor vremelnice; Încă și de cea fără de veste și de obște datorie adecă de moarte, și de cea după sfârșit, și mai întâi de sfârșit, încă și de înfricoșata dare de răspuns, și de cele ce ai greșit, cu totul cuprinzător, cât mai în scurt aducându-ți aminte, și pentru aceste ertăciune fierbinte cerând, și luându-ți sama cu de-amăruntul în ce chip ai petrecut ziua trecută; Culcându-te, fiind și pe rugăciune, dupre cele ce zice: Pomenirea lui Iisus să adoarmă împreună cu tine; dormi cinci ceasuri, sau șase, iar mai ales dupre cum este măsura nopții, dormi și tu pe potrivă.

În ce chip trebuiește a trece vremea de la miezul nopții până dimineța.

26. Iar deșteptându-te din somn, și pre Dumnezeu slavoslovindu-l, și spre al tău ajutor pre Dânsul chemându-l, să începî mai întâi lucrul cel dintâi; adecă a te ruga în inimă curat și fără de răsipire, până la un ceas, pentru că atunci mai de multe ori este oarecum mintea liniștită, și neturburată. Însă ni s-au și poruncit pre cele dintâi și mai ales a le jertfi lui Dumnezeu, adecă pre întâia gândire pre cât este cu puțință, în sus a o întinde fără de abatere, prin curata rugăciune a inimii, către Domnul nostru Iisus Hristos. Și zice Sfântul Nil: – „Acesta săvârșește rugăciune, carele pururea pre toată întâia gândire a lui, o aduce roadă lui Dumnezeu“ – (K. 126) ¹²⁵. Iar după acestea, cântă poloșnița. Iar dacă încă neîntemeat fiind către liniștea cea mai desăvârșit, pentru aceasta nu poți a începe precum am zis, sau poate că și pentru altă pricină, precum de multe ori să obicinuește a să întâmpla celor ce încă încep la o lucrare ca aceasta, încă uneori, rar și celor ce sporesc și n-au ajuns încă săvârșirea. Pentru că celor desăvârșiți, „Toate le pot întru Hristos cel ce

¹²⁴ Sfântul Isihie, Ierusalimneanul, cap. 189, *Cuvântul de suflet folositor și mântuitor pentru trezvire, și rugăciune, cu liniștire*, în *Capete 203, Filocalia*, Ed. Universală, Buc., 2001.

¹²⁵ Sfântul Ilie Sinaitul, cap. 126 din *153 de Capete pentru rugăciune, Filocalia*, Ed. Universală, Buc., 2001.

îi împuternicește pre dânșii” (Filip. 4. 13) ¹²⁶. Însă tu sculându-te din somn, și pre cât îți este puterea trezvindu-te, cântă întâi polonoșnița cu toată luarea aminte și priceperea. Apoi după aceasta șazănd, roagă-te curat și fără de răsipire în inimă, precum s-au arătat, un ceas; Iară mai ales pre cât Dătătorul bunătăților va dărui ție. Pentru că zice cel al Scării: – „Noaptea adecă mai de multe ori dă-te rugăciunii, și mai de puține ori cântării de Psalmi. Iar ziua iarăși gătește-te după puterea Ta” – (K. 27).

Deci dacă și așa te-ai nevoi, încă puțină luare aminte ai, și te trândăvești, și pre minte o ai întru turburare din oarecare întâmplare, sculându-te ridică-te precum știți, și fiindu-te de rugăciune. Apoi șazănd, sârguește-te a te ruga precum mai întâi s-au scris, nevoindu-te de-a pururea ca prin rugăciune curată cu Curatul Dumnezeu să vorbești. Apoi sculându-te, cântă cu pricepere cei șase Psalmi, pre cel al cincizecelea, și un canon care vei voi. Apoi așa șazănd și priveghind, roagă-te curat jumătate de ceas. Și iarăși sculându-te, cântă laudările, și obcînuita slavoslovenie, întâiul ceas, și după aceasta fă otpust. Însă la atâta înălțime aducă-se cele ce s-au grăit prin buzele tale, cât numai urechilor tale să fie auzite; De vreme ce și roadele buzelor a le aduce lui Dumnezeu ni s-au poruncit; dintru tot cugetul și sufletul, mulțămind iubitorului de oameni, și purtătorului de grijă, Atot înțeleptului Dumnezeului nostru, celui ce după a Sa nemărginită milă ne-au învrednicit pre noi a trece cu lesnire luciul nopții cei trecute, și a vedea pre luminata măsură a zilei ce ne stă înainte. Și ferbinte asemenea rugându-te, să ne dăruiească nouă a trece fără de valuri, și pre furtuna dracilor și a patimilor, cea fără de lună și sălbatecă, și să ne miluească pre noi.

În ce chip să cuvine a trece de dimineață și până la prânz.

27. Și iarăși de dimineață și până la prânz, după puterea ta cu totul tot, tot lui Dumnezeu dăruindu-te, și Acestuia întru zdrobită și smerită inimă rugându-te să-ți ajute ție, celuia ce ești neputincios, și fără de voință (spre cele bune); treci întru rugăciune curată în inimă și nerăsipită. Și întru cetire, drept (adecă în picioare) cetind ceea ce ți s-au așăzat ție din Psaltire, din Apostol, și din Sfântita Evanghelie. Asemenea făcând și întru rugăciunile cele către Domnul nostru Iisus Hristos și întru cele către Prea Sfânta Născătoarea de Dumnezeu. Dar șazănd întru celelalte cetiri ale Sfintelor scripturi. Deci după acestea cântă cu bună luare aminte pre obicînuitele ceasuri, care de cei hrăniți de Biserică, prea înțelepțaste s-au așăzat; cu toată puterea sufletului gonind pre nelucrare, ca pre ceea ce este învățătoare a toată răutatea, și împreună cu patimile și pre pricinile lor, măcar deși mici care și ni să par a fi, și măcar de să văd a fi nevătămatoare.

Pentru fericirea despre nelucrare, și cum că de nevoie este a păzi și Sihastrul predania cea Bisericească.

28. Precum zice Sfântul Isaac: – „Apărați-vă o iubiților despre nelucrare; pentru căci ascunsă este întru aceasta cunoscută moarte. Fiindcă fără de aceasta, în mâinele celor ce să sârguesc să robească pre Călugăr, nu va fi cu puțință a cădea. Nu pentru Psalmi în ziua aceea ne va osândi pre noi Dumnezeu, nici pentru nelucrarea rugăciunii; Ci pentru căci prin lăsarea acestora să face dracilor intrare. Iar când vor afla încăpere, și vor intra, și vor încuea pre ușile ochilor noștri, atuncea ne vor umplea pre noi tirănește cu necurăție, de acelea ce supt Dumnezeasca hotărâre țin pre lucrătorii lor cu izbândire prea cumplită. Și ne facem prinși în mână pentru lăsarea celor mici, care pentru Hristos grijii să învrednicesc de la cei prea înțelepți, precum s-au scris: Cel ce nu supune pre a sa voe lui Dumnezeu, să va supune vrăjmașilor lui. Drept aceea, acestea ce ți să par ție mici, ca

¹²⁶ Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel, 4, 13: “Toate le pot întru Hristos, Cel care mă întărește”.

niște ziduri și să va socoti ție, împotriva celor ce ne robesc pre noi. A căroră înlăuntrul chilie, de cei ce țin pre orânduieala Bisericeii înțelepțește s-au pus, spre păzirea vieții noastre, întru Duhul descoperirei; A căroră lăsare de cei neînțelepți, mică să socotea, și pre paguba cea dintr-însele nu o socotesc. A acestora și începătura căii, și mijlocul este slobozenie neiscusită, care este maică a patimilor. Pentru că mai bine este a ne nevoi să nu lăsăm pre cele mici, decât a da loc păcatului întru lățimea lor. Pentru că sfârșitul robului acesteii slobozenii fără de vreme cumplit este“.

Și iarăși: – „O! ce dulci sunt pricinele patimilor. Pentru că pre patimi uneori adecă poate cineva a le tăea, și întru depărtarea cea de la dânsle să alinează, și să veselește când încetează ele. Însă pe pricină a le lăsa nu poate; Pentru aceasta nevoind ne ispitim. Și întru patimi adecă ne mahnim, iară pricinile iubim să rămâie întru noi. Păcatele nu le poftim, iară pe pricinele cele ce ni le aduc nouă asupra pre dânsle, cu dulceață le priimim. Pentru aceasta pricinuitoare să fac lucrării celor dintăi, cele de a doua. Cel ce iubește pe pricinele patimilor, prins în mâna lor este cu de-a sila și nevrând, și rob s-au făcut patimilor. Cea ce urăște pre ale sale păcate, va înceta despre dânsle; și mărturisindu-le pre dânsle, va dobândi ertare. Însă cu neputință este cuiva a lăsa pre deprinderea păcatului, mai întâi de a avea vrajbă cu dânsul; și ertare a dobândi, mai întâi de a mărturisi greșalele. Pentru că aceea adecă este pricină de adevărată smerenie; Iar ceilaltă, și a umilinții ceii ce urmează inimii din rușine“. Și iarăși: „Nu este păcat neertat, fără numai cel nepocăit“. Însă pentru acestea adecă destul este. Iar tu după cântarea de Psalmi a ceasurilor celor zise, mânâncă, fiind și pre rugăciune întru hrană. Că așa făcând, să vii întru deprindere, prin puterea Darului, întru aceea, a te ruga neîncetat, după poruncă (Luca cap. 18) ¹²⁷. Ci cuvântul adecă cel pentru hrană care ține pre trup prin negrăita înțelepciune a celui ce l-au zidit, puțin să îngăduască; Iar cuvântul cel pentru hrana care zidește și face viu pre suflet, mai întâi să se orânduască, care este dupre cum zic Sfinții Părinți: Sfințita și de Dumnezeu făcătoarea rugăciune. Și foarte cu cuviință, de vreme ce și sufletul mai cinstit e decât trupul.

Încă pentru rugăciune, și cum că să cade a ne ruga de-a pururea.

29. Precum acest trup al nostru, sufletul nefiind de față, mort este și împuțit, așa și sufletul nemișcându-să pre sine la rugăciune, mort este, și ticălos, și rău împuțit. Și cum că decât toată moartea să cade a socoti mai amar pre aceea, adecă a ne lipsi de rugăciune, ne învață pre noi bine Marele Daniil Proorocul, carele mai bine auri priimit a muri, decât o minută de ceas a să lipsi de rugăciune (Dan. 6. 10) ¹²⁸. Încă zice și Dumnezeescul Gură de Aur: „Cela ce să roagă cu Dumnezeu vorbește. Și cât de mare lucru este om fiind, cu Dumnezeu a vorbi, nimenea adecă din toți nu poate a nu cunoaște; Însă prin cuvânt a pune de față cinstea nu va putea cineva; Pentru că această cinste covârșește și pre marea cuviință Îngerilor. Încă zice: Rugăciunea este lucru de obște al Îngerilor, împreună și al oamenilor; și nu este nici o mijlocire a unuia și a alteia firii, cât la rugăciune. Aceasta te despărțește de cele necuvântătoare. Aceasta te împreunează cu Îngerii. Și degrab să va muta cineva întru a acelora petrecere, și viețuire, și sălășluire, și cinste, și blagorodie, și înțelepciune, și pricepere, în toată vieța întru rugăciune, și întru slujba lui Dumnezeu sârguindu-să a să zăbovi“. Încă zice: – „Când va vedea dieavolul pre suflet îngrădit cu faptele bune, nu îndrăznește a veni aproape de dânsul, temându-să de tăria și de puterea care o dau rugăciunile, care mai mult hrănesc pre suflet, decât pre trup bucatele“. Încă zice: „Vine ale sufletului sunt rugăciunile. Căci precum trupul prin vine împreună să ține, și împreună aleargă, și stă, și trăește, și întărit este; Iar dacă cineva pre acestea le va tăea, pre toată alcătuirea trupului o strică. Așa și sufletele

¹²⁷ *Sfânta Evanghelie după Luca*, cap. 18, intitulat *Pildele: văduva stăruitoare, vameșul și fariseul. Iisus cheamă pe copii la Sine. Primejdiile bogăției. A treia vestire a Patimilor. Vindecarea orbului din Ierihon*. Capitolul începe cu acest paragraf: „Și le spunea o pildă cum trebuie să se roage totdeauna și să nu-și piardă nădejdea”.

¹²⁸ *Daniel*, 6, 10: „Așadar, regele Dariul a dat oprire scrisă și poruncă”.

prin Sfintele rugăciuni să alcătuesc și să zidesc, și aleargă cu lesnire pre drumul blagocestiei. Iar dacă te vei lipsi pre sineți de la rugăciune, aceeași faci, ca cum ai fi scos pe pește din apă. Că precum îi este aceluea vieată apa, așa ție, rugăciunea. Prin aceasta este cu puțință a zbura prin văzduh, ca prin apă, și la Ceruri a te sui, și aproape de Dumnezeu a ajunge“. Încă zice: – „Rugăciunea și cererea, lăcașuri ale lui Dumnezeu lucrează pre oameni. Și precum aurul, și pietrele cele de mult preț, și marmurile, fac pre casele Împăraților, așa și rugăciunea pre oameni, lăcașuri ale lui Hristos le fac. Decă care laudă mai mare s-ar fi făcut rugăciunei, decât că face lăcașuri ale lui Dumnezeu? Și pre carele nu-l încap Cerurile, Acesta intră în sufletul cel ce trăește întru rugăciune. Încă și de acolo ar fi putut a cunoaște pre puterea Sfintelor rugăciuni, că Pavel prin toată lumea, ca un înaripat alergând, și în temniță lăcuind, și bătăi răbdând, și lanț purtând, și viețuind în sânge, și în primejdii, și draci gonind, și morți sculând, și încetând boalele, întru nici una dintru acestea nu s-au nădăjduit pentru mântuirea oamenilor; Ci cu rugăciunea își întărea sufletul; Și după semne și după învierea morților, la rugăciune alerga, ca oarecare nevoitor la lupta cununii. Pentru că și a învierii morților, și a celorlalte tuturor, rugăciunea este dătătoare. Fiindcă pre care putere o au apele la copaci, pre aceasta o au rugăciunile la vieța Sfintilor“ – Încă zice: – „Rugăciunea este pricină de mântuire; de nemurire pricinuitoare; a Bisericii este zid nerupt; Loc de apărare neșefuit, înfricoșat adecă dracilor, și de mântuire nouă bine cinstitorilor“. Încă: Precum oarecare Împărăteasă, intrând întru vreo cetate, nevoe este a-i urma împreună toată bogăția: așadar și rugăciunea intrând în suflet, toată fapta cea bună împreună intră acolo.“

Încă iar zice: – „Ceea ce este temeliea la casă, aceasta în suflet este rugăciunea. Și să cuvine noi mai întâi pre aceasta, ca pre niște temelie și începătură a o întări în suflet, apoi să zidim deasupra cu sânguință și pre întreaga înfrânare, și pre purtarea de grijă a săracilor, și pre toate legile lui Hristos. Încă: Lumină este a gândului și a sufletului, rugăciunea cea cu sânguință, lumină nestinsă și de-a pururea. Pentru aceasta nenumărate pleve de gânduri aruncă în gândurile noastre vicleanul, și carele niciodată nu le-am socotit, pre acestea aducându-le în vreme rugăciunii, le varsă asupra sufletului nostru“. Încă: Mare armă este rugăciunea, mare întărire.“ Și Teologul Grigorie zice: – „Mai mult să cade a pomeni pre Dumnezeu decât a răsufla. Și iarăși: mai adesea ori să gândești pre Dumnezeu, decât să răsuflă.“ Și Sfântul Isaac zice: – „Fără de neîncetată rugăciune, a te apropiea de Dumnezeu nu poți; Și după osteneala rugăciunii, a face minții altă grijă, răsipire lucrează în cuget (K. 13). Și: Toată rugăciunea întru care nu se va osteni și trupul, și nu se va necăji întru dânsa inima, lepădătură să socotește, pentru că fără de suflet este cea rugăciune (K. 76). Și cel al Scării zice: – „Rugăciunea duple adecă felurimea ei este împreunare și unire a omului cu Dumnezeu; Iară duple lucrare, întărire a lumii, împăcare a lui Dumnezeu, maică a lacrimilor și iarăși fiică, a păcatelor curățire, pod al ispitelor, a necazurilor părete în mijloc, zdrobire a războaielor, lucrul Îngerilor, hrană a tuturor celor fără de trupuri, veselie care va să fie, nemărginită lucrare, fântână a faptelor bune, a Darurilor pricinuitoare, sporire nevăzută, hrană a sufletului, luminare a minții, săcure a desnădăjduirii, dovadă a nădejdi, deslegare a întristării, bogăție a Monahilor, vistierie a liniștitorilor împușinare a mâniei, oglindă a sporirei, arătare a măsurilor, ivire a așazării, vestitoare a celor ce vor să fie, însemnare a laudei. Rugăciunea este celui ce cu adevărat să roagă, judecătorie și Divan și Județ al Domnului, mai înainte de divanul cela ce va să fie. (K. 28). Și iarăși zice: Nimic alt nu este rugăciunea fără numai de lumea cea văzută, și de cea nevăzută înstrăinare“. Și Sfântul Nil: – „Dacă dorești a te ruga, leapădă-te de toate, ca pre tot să-l moștenești (K. 37). Încă: Rugăciunea este suire a minții către Dumnezeu (K. 36). Încă: Rugăciunea este voroavă a minții cu Dumnezeu (K. 3). Încă zice: Precum pâinea este hrană trupului, și fapta bună sufletului, așa și minții rugăciunea cea Duhovnicească îi este hrană (K. 101). Și acestea adecă întru acest chip. Însă vreme bună este acum și pentru hrana cea trupească după cumpănirea, și soma, și felurimea aceștiea a arăta, cât mai în scurt, pre cât să poate.

Pentru hrana cea trupească, adecă cum trebuiește a să hrăni Sihastrul.

¹ 30. Scrisu-s-aū: „Fiule al omului, cu cumpănă pre pâinea ta o vei mânca, și cu măsură pre apa ta o vei bea“ (Iez. 4. 10) ¹²⁹. De vreme ce prin acestea, din destul poate a trăi cel ce să nevoește după Dumnezeu. Pentru că nu vei da, precum zice acela, sânge, nu vei lucra Duh. Zice încă și Marele Pavel „Îmi chinuiesc trupul meu și-l supui robiei, ca nu cumva altora propovăduind, însumi să mă fac netrebnic“ (1 Cor. 9. 27) ¹³⁰. Și Dumnezeescul David „Genunchile mele aū slăbit de post, și carnea mea s-aū schimbat pentru untul de lemn“ (Ps. 108. 23) ¹³¹. Și Teologul: – „Prin nici un lucru din toate nu să cinstește atâta Dumnezeu, cât prin reaua pătimire, și lacrimilor, iubire de oameni li să răsplătește“. Și Sfântul Isaac: – „Precum Maica să grijăște de fii, așa și Hristos poartă grijă de trupul celui ce rău pătimește pentru Dânsul, și aproape de gura lui este totdeauna (K. 56). Și iarăși: „În pântecelul cel plin, cunoștința tainelor lui Dumnezeu nu încap. Și: precum urmează celor „ce în lacrimi samănă, snopii veseliei“ (Ps. 125. 6) ¹³², așa urmează relei pătimiri cei pentru Dumnezeu, bucuria. Și „fericit este acela ce s-aū îngrădit pre sineși despre toată dulcea pătimire, ceea ce îl despărtaște pre dânsul de la așazarea sa“. Și iarăși: întru multă vreme ispitindu-mă, întru cele drepte și întru cele stângi, și după ce m-am cercat pre sinemî întru aceste două chipuri de multe ori, și am priimit de la împotivnicul nenumărate rane, și m-am învrednicit a mari sprijineli întru ascuns, am priimit întru sinemî cercare din lungile vremi ale anilor, și prin ispitire și prin Darul lui Dumnezeu, acestea m-am învățat: Cum că temelia tuturor bunătăților, și cea de a doua oară chemare a sufletului din robia vrăjmașului, și calea care duce către lumină și către viață, aceste două chipuri sunt: aceea adecă a să aduna pre sineși într-un loc, și aceea adecă, a posti de-a pururea, adecă a să canonici pre sineși întru înfrânarea pântecelui, înțelepțește și cu pricepere, întru nemișcat scaun, adecă statornicie, și întru neîncetată îndeletnicire și cugetare a lui Dumnezeu. Pentru că de aicea să face supunerea simțirelor, de aicea trezviea minții, de aicea sălbatecele patimi să imblânzesc, cele ce să mișcă în trup, de aicea blândeța gândurilor, de aicea mișcările cele luminoase ale cugetelor, de aicea sărguința cea către Dumnezeștile lucruri ale faptei bune, de aicea înțelegerile cele mai înalte și suptiri, de aicea lacrimile cele nemăsurate, care în toată vremea să fac, și aducerea aminte de moarte, de aicea întreaga înfrânare cea curată, care desăvârșit este depărtată de toată nălucirea, ceea ce ispitește pre gândire. De aicea vederea cea iute, și ascuțirea cunoștinții acelor ce departe sunt, de aicea cele mai adânci ale înțelegerilor celor tainice, pre care gândirea le pricepe prin puterea Dumnezeștilor cuvinte, și mișcările cele mai dinlăuntru, care să fac înlăuntru în suflet; și deosebirea și alegerea duhurilor din Sfintele Puteri, și a adevăratelor vederi din deșartele năluciri. De aicea frica căilor, și a cărărilor celor ce sunt în noianul gândirei, care taie pre trândăvire și pre lenevire, și vâpaea râvnii care calcă pre toată primejdia, și trece prin toată frica, și ferbințala ceea ce defaimă pre toată poftirea, și din gândire o șterge pre aceasta, și uitarea face a toată aducerea aminte celor ce trec împreună cu altele; Și ca în scurt să zic, slobozenia omului celui adevărat, și bucuria sufletului și învierea, și odihna cea împreună cu Hristos întru împărăția cerurilor de aicea să face.

31 Iar dacă cineva vă va lenevi întru aceste două, să cunoască, că nu numai de aceste toate, cele ce mai înainte s-aū zis, să păgubește pre sineși, ci și pre temelia tuturor faptelor bune o clătește, prin defăimarea acestor două fapte bune. Și precum sunt acestea în suflet, începătură și cap al

¹²⁹ *Iezechiel*. 4, 10: „Hrana ta, cu care te vei hrăni, să o mănânci cu măsură, câte douăzeci de siclii pe zi, dar s-o mănânci din timp în timp”.

¹³⁰ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 9, 27: „Ci îmi chinuiesc trupul meu și îl supun robiei; ca nu cumva, altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic”.

¹³¹ *Psalmi*. 108, 23: „Genunchii mei au slăbit de post și trupul meu s-a istovit de lipsa untdelemnului”.

¹³² *Idem*. 125, 6: „Mergând, mergeau și plâneau, aruncând semințele lor, dar venind vor veni cu bucurie, ridicând nopii lor”.

Dumnezeieștii lucrări, și ușă, și calea cea către Hristos dacă cineva le va ține pre dânsule, și întru ele va răbda; Așa și dacă cineva să va depărta de dânsule, și va sări departe de dânsule, la aceste două împotrivnice acestora ajunge, zic adecă, la a să strămuta cu trupul, și a să îndrăci cu pânțele fără de lege. și cealalte.“ Și întru altele zice: —,„Și cei ce adecă sunt întru începuturile lor leneși și trândavi, nu numai de nevoințele acestea, și de unele ca acestea, ci și de sunetul frunzelor copacilor să înfricoșază și să cutremură. Și din puțină nevoie ceea ce să întâmplă din trebuința foamei, și din puțină neputință, să biruesc, și să leapădă, și să întorc la cele dintăi. Iar cei adevărați și cercați, nici din iarba verdețurilor nu să satură, nici hrânindu-să cu rădăcină de buruene uscate, măi întâi de ceasul cel legiuit al hraniî nu priimesc a gusta ceva. Ci și jos zac întru slăbiciune fiind, și întru nevoință a trupului; Și tîmpit văd ochiî lor, dintru cea prea multă pătîmire a trupului. Și măcar deși de multă nevoe s-ar fi apropiat să iasă din trup, nici așa nu daū mâna să se biruească, și să cază din cea tare a lor voință. Pentru că doresc și poftesc să se silească pre sineși pentru dragostea lui Dumnezeu. și priimesc a să osteni pentru fapta cea bună, decăt pre vieța cea vremelnică a o avea, și pre toată odihna cea întru dânsa. Și când vin asupra lor ispitele, măi mult să veselesc, că întru dânsule să săvârșăsc, adecă să fac desăvârșiți. Dar nici din ostenelele cele cu chinuire, care să fac întru dânsule, nu să îndoesc pentru dragostea lui Dumnezeu; Ci până ce vor lipsi din vieță, din suflet gata sunt să priimească cu vitejie pre asuprele, și nu să daū în laturî, că întru dânsule să fac desăvârșiți“. Decî și noi acestora, și unora ca acestora urmând, încă și celuea ce poruncește „pre calea împărătească mergî, și să nu te abați în dreapta saū în stînga“ (Pil. 4.27) ¹³³ supuindu-te, și chip îți arătăm ție și îndreptar al mijlocimeî, carele cu adevărat și pre acest hotar îl are.

În ce chip să cade a să hrăni nevoitorul, luna, mercuria, și vinerea.

31. În cele trei zile ale săpătămăniî, adecă luni, mercurî, și vinerî, fă de-a pururea Ennâtas, adecă mânâncă o dată în zi, împărtaşindu-te din pâine șase unghii (unghiea are unsprezece dramuri), și din cele ceu aū hrană uscată, pre cât îți este de ajuns împărtaşindu-te cu înfrânare; Iar din apă, până la trei saū patru păhare de voești. Urmând canonului al 69 al Sfinților Apostoli, carele hotărăște: „Dacă vreun Episcop, saū Preot, saū Diacon, saū Ceteț, saū Cântăreț, pre Sfântul post cel de patruzeci de zile al Paștelor nu-l postește, saū mercuria, saū vinerea, să fie Caterisit, afară de nu pentru neputință trupească ar fi fost împiedecat; Iar de va fi mirean, să fie aforisit“. Iar luna mai pre urmă de Dumnezeieștii Părinți s-aū legiuit.

În ce chip să cuvine a să hrăni marța și joes.

32. Iar pentru cele doă zile iarăși, adecă marți și joi, mânâncă de două ori pe zi. La prânz adecă hrânindu-te șase unghii de pâine, din fiertură cu înfrânare, și din cele ce aū hrană uscată ceva împărtaşindu-te, și din vin amestecat cu apă până la trei păhare de ai trebuință, saū patru. Iar sara gustând din pâine unghii trei, și ceva din cele ce aū hrana uscată, saū din oarecare poame, și din vin împreună cu apă un păhar, mult două, de te apucă pre tine multă sete. Pentru că foarte ajutorează setea și în lacrămî, împreună lăcuitoare având și pre privighere, precum zice cel al Scării: „Setea și privigherea aū stors pre inimă; Iar inima după ce s-aū stors, aū sărit afară ape“. Și Sfântul Isaac zice: „Pentru Dumnezeu însetează, ca să te umpli de dragostea Lui“. Iar dacă și întru aceste două zile măi bine voești o dată a mânca, prea bine veî face. De vreme ce și cel întâi, și maică, și rădăcină, și temelie a tuturor bunătăților, postul este, și înfrânarea. Că zice și oarecarele din cei din afară: (Pitagora): Alege vieță prea bună, și dulce pre dânsa o va face obiceiul. Și Marele Vasilie: —,„Unde

¹³³ *Pildele lui Solomon*, 4, 27: „Nu te abate nici la dreapta, nici la stînga, ține piciorul tău departe de rău“.

este voință, opreală nici una nu este“. Și altul oarecare din Purtătorii de Dumnezeu: În ce chip al aducerii de roadă este floarea, așa și început al lucrătoarei fapte bune înfrânarea.

Însă poate că acestea adevărat, și cele ce urmează acestora, să vor părea oarecăroră grele, încă poate că și cu neputință; Dar cela ce socotește roada ceea ce dintru acestea înflorește, și ca în oglindă privește, cât de mare slavă să obicnuiesc a naște, ușoare pre acestea le va judeca. Și prin ajutorul Domnului nostru Iisus Hristos și prin cea după putere sânguință, prea lesnicioase și cu cuvinte și cu lucruri le va propovedui, și pre întărita statornicie, acestora o va pecetlui. Și zice Sfântul Isaac: –„Pâine proastă din masa celui curat, curățește din toată patima pre sufletul celui ce o mănâncă. Și: din masa celor ce postesc și privighează, și să ostensc întru Domnul, ia-ți ție doftorie de viață, și rădică-ți pre murirea sufletului tău; Că cel iubit au săzut la masă în mijlocul lor, sfântând mâncarea, și pre amărăciunea relei pătimirii lor o preface întru dulceața Lui cea nepovestită. Iar Duhovniceștii și Cereștii slujitorii lui, umbresc preste dâșii și preste Sfintele lor bucate. Și: mireazma postnicului prea dulce este, și întâlnirea lui veselește pre inimele celor cu dreaptă socoteală. Și: iubită este lui Dumnezeu, petrecerea celui înfrânat“.

În ce chip să cuvine a să hrăni sâmbăta, și pentru privigheri. Și în ce chip să cade a mânca în vremea privigherii.

33. Iar în fieștecare sâmbătă, afară de cea mare, cuviincios lucru este ție, a mânca de două ori, precum mai înainte s-au așazat în marța și în joes, și pentru hotarul Sfintelor Canoane, și pentru că întru toate Duminicile a tot anulu afară de cea din săptămâna brânzei, să cuvine ție să aibi privigheri, de nu cumva aproape este vreo privighere a celor Stăpânești mari praznice, sau a vreunuea din cei prea mari Sfinți, ca după ce vei face pre aceea să lași pre a Duminicii. Însă și măcar așa, de două ori să mănânci în sâmbete. Dar de folos este ca pururea să te silești la lucrarea privigherii cei de noapte. Drept aceea și împreună cu privigherea ceea ce după întâmplare ar fi venit pre deasupra în săptămână, prea de folos îți este ție să faci și pre a Duminicii: și mare câștig îți va urma ție prea degrab, și mai ales întru acest chip „se va ivi de timpuriu lumina ta, precum s-au zis, (Isa. 58.8) ¹³⁴ și vindecările tale degrab vor răsări“. Zice încă și Sfântul Isaac: –„Fieștecăruea nevoițe împotriva păcatului și a poștei, început îi este osteneala privigherii și a postului, și mai ales celui ce să nevoeste împotriva păcatului care este înlăuntru întru noi. Și semnul urăciunii păcatului, și al poștei lui, dintru aceasta să vede întru cei ce să nevoesc împotriva acestui războiu nevăzut, și pre toată aruncarea patimilor de aproape o împușinează, adevărat, întru post încep ei. Și după aceasta, privigherea nopții ajutoarează la nevoiță. Cela ce întru toată viața sa, pre vorbirea a împreună soției aceștiea o iubește, acesta iubitor și întregei înțelepciunii să face. Că precum odihna pântecelui, început al tuturor relelor este și trândăviea somnului ceea ce aprinde pre pofa curviei; Așa calea lui Dumnezeu cea Sfântă, și temeliea a toată fapta cea bună postul este și privigherea, și deșteptarea cea întru slujba lui Dumnezeu“ (Cuv. 85).

Încă iarăși zice: –„Sufletul cel luminat cu pomenirea lui Dumnezeu, și cu neadormită privighere noaptea și ziua, acolo zidește Domnul pre întărirea Lui; Nor carele îl acoperă pre dânsul în zi, și cu lumină de foc să strălucească noaptea, și lăuntru în tunerecului lumină să-l lumineze. Încă: „Alege-ți ție lucrare a desfătării, adevărat privighere neîncetată, pre cea în nopți, întru care s-au desbrăcat Părinții toți de omul cel vechiu, și s-au învrednicit cei de a doua înnoiri a minții, în ceasurile acestea simte sufletul viața aceea cea fără de moarte, și întru simțirea aceea să desbracă de întunerecul patimilor, și priimește pre Duhul cel Sfânt“ (Trim.3). Și iarăși zice: Cinsteste pre lucrarea privigherii, ca să afli mângâierii, a sufletului (K.23). Încă: Să nu socotești O! omule, că întru toată lucrarea

¹³⁴ *Isaia*, 58, 8: „Atunci lumina ta va răsări ca zorile și tămăduirea ta se va grăbi. Dreptatea ta va merge înaintea ta, iar în urma ta slava lui Dumnezeu“.

Călugărilor, este vreo petrecere mai mare, decât privigherea cea de noapte. Și pre Călugărul ce petrece întru privighere, cu dreaptă socoteală a minții, pre acesta să nu-l vezi ca pre un purtător de trup. Pentru că cu adevărat al rânduelii cei Îngerești este acest lucru. Încă: Sufletul cel ce să ostenește întru această Îngerească petrecerea a privigherii, ochi Heruvimicești va avea, ca totdeauna să privească și să vază pre vederea cea Cerească“ (K.29).

Încă pre acestea, adecă pre privigheri, să le săvârșăști preste tot, întru rugăcine, întru cântarea de Psalmi, și întru cetime cu curat și înțales cuvânt, și fără de răsipirea minții, și cu umilință întru singurătate, sau împreună cu iubita și cea de un nărav însoțire: însă fă și după toată privigherea tu, puțină mângâere, pentru osteneala ce s-au făcut din privighere, și întru mâncări, și întru băuturi la cină, adecă mânâncă pâine trei unghii, punere în masă ceva care are hrană uscată, pre cât îți este ție de ajuns, bea și vin cu apă trei păhare însă vezi, ca nu cumva spre zi, întru care ți să cuvine ție a posti până la al noulea ceas, având privighere, pentru privighere poate ca să deslegi pre postul cel până la al noulea ceas. „Pentru că pre acest lucru să cuvine să-l faci, și pre acela să nu-l lași“ (Mat. 23.23)¹³⁵, pentru că pre mângâere au hotărât cuvântul să o faci tu după ce se va sfârși privighere.

În ce chip să cade a mânca în Duminică, și pentru altele. Încă și pentru osteneală, și pentru smerenie.

34. Asemenea încă și în toate Duminicile, mânâncă de două ori în zi, precum și în sâmbete. Însă acest așazământ atâta întreg păzască-se, afară de neputință. Încă și de zilele cele ce ca cum sunt arătate și deslegate de Dumnezești Părinți, din lungul obicei, și din pricină oarecare ce sunt mai noiă: (adecă nu posti la praznice împărătești, nici la harțuri), Dumnezești, zicem, sau și împotrivă. Pentru că întru acestea, nici mâncăm o dată numai, nici mâncăm uscat, ci din toate cele de trebuință și neprihănite, ca din verdețuri ne împărtășim; Însă cu înfrânare, și cu cea orânduită somă. Pentru că totdeauna prea bun lucru este acela, adecă întru toate a ne înfrâna. Iar întru neputințele cele trupești, precum am zis, fără de sfială să cuvine a te împărtăși cu toate cele de trebuință, și din cele legiuite care întăresc pre trup. Pentru că Dumnezești Părinți ne-au învățat pre noi, să fim ucigători de patimi, nu ucigași de trup. Asemenea cu cuviință este, ca din toate cele dogmatisite, adecă câte slobode sunt cinului Călugăresc, câte puțin să guști întru slava și mulțămita lui Dumnezeu, și pentru netrufiea. „Pentru că lipsa lucrurilor, precum zice Sfântul Isaac, învață pre om vrând și nevrând înfrânare. De vreme ce când îndestulare și voe slobodă vom lua a acestora, nu putem să ne ținem pre înșine“. Și iarăși zice Sfântul Isaac: –,Că sufletul cel ce iubește pre Dumnezeu, întru Dumnezeu singur are pre odihnă“. Și mai ales împreună cu osteneala și cu reaua pătimire, și pre smerenie alege-o. Pentru că osteneala și smerenia (scrie oarecare din Sfinți) agonisesc pe Iisus.

În ce chip să cuvine a să hrăni și a petrece în Sfintele posturi, și mai ales în cel mare.

35. Iar pentru hrana, poate că și pentru petrecerea ce întru Sfintele posturi, de prisosit socotim a descoperi cu de-amăruntul și deosebii. Că precum mai înainte s-au rânduit să săvârșăști tu în zilele întru care faci Ennătas, așa cu cale și cu dreptate este, și în Sfintele posturi să lucrezi, afară de sâmbete și de Duminică. Mai ales de este cu puțință, și mai cu de-adinsu, și mai cu trezvie, mai mult în Sfântul și Marele post cel de patruzeci de zile, ca cela ce este zeciueală a tot anului, și prin Stăpâneasca și Dumnezeasca Înviere, și prin purtătoarea de lumină zi, biruitorilor celor după Iisus Hristos le dă plățile cele pentru nevoință.

¹³⁵ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 23, 23: „Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! că dați zeciuală din izmă, din măr și din chimen dar ați lăsat părțile mai grele ale Legii: judecata, mila și credința; pe acestea trebuia să le faceți și pe acelea să nu le faceți“.

Pentru dreapta socoteală, ca din parte; și cum că lucrării ceî cu măsură preț nu este. Și pentru supunere.

36. Însă și acestea, și cele asemenea acestora, să cuvine să le unelțești tu cu prea bine cercetată dreaptă socoteală, spre împreună glăsuirea indoitului viețuitor, și pacinica așazare. „Că cu înțâlepciune, zice, să zidește casa, și cu pricepere să umple cămările de toată băgăția scumpă și bună“. Scrie încă și Dumnezeescul Talasie: —, „Lipsa cea prin bine judecătoare alegere a minții, cu cuvânt priimit și strămtorarea, împărătească cale este. Drept aceea chinuirea cea fără de judecătoare alegere, saū cea fără de cuvântare scoborâre, de nefolos sunt, ca cele ce și despre o parte, și despre alta afară de cuvânt să fac“. Și Cuviosul Isaac: „Urmează odihniî mădularilor, clătire din statul său a gândurilor și amestecarea. Și lucrării ceî nemăsurate, mahnirea cea cu întunecare; Și mahniriî ceî cu întunecare, clătire din statul său (a minții). Însă are deosebire clătire din statul său, de clătiriî din statul său; Pentru că ceî dintâi clătiriî din statul său, îi urmează adecă războiul curviei; Iară ceî ce a doua, din a sa sihăstrie părăsire, și din loc în loc mutare. Iară lucrării ceî cu măsură și care cu mare osârdie de-a pururea petrece, preț nu-î este. Iar a acestora împuținare adecă, înmulțâște pre dulceață, iar nemăsurarea prin clătire din statul său“. Și Marele Macsim scrie: —, „Să nu aibî pre toată îndeletnicirea pentru trup; ci hotărăștiî lui pre nevoița cea după putere; și pre toată mintea ta, la cele dinlăuntru întoarce-o. Pentru că „Nevoița cea trupească, întru puțin este de folos; Iar blagocestia întru toate, și cele de aceea înainte.“ (1Tim. 4.9) ¹³⁶. Iar dacă cumva cumpăna trupului, trage împotivă și sălnicește, și îngreuează pre cumpăna sufletului, spre plecări și mișcări fără de rândueală, și de suflet vătămătoare, trăgându-o în jos, precum s-au scris „Trupul poștește împotriva duhului, și duhul împotriva trupului“ (Gal. 5.17) ¹³⁷ Însă tu pre acesta prin zăbala înfrânării înfrânându-l, omoară-l, până ce și nevrând lesne purtat în frâu se va face, și să va supune celui mai bun, aducându-ți aminte de Marele Pavel ce zice: „Pre cât omul nostru cel din afară să strică, pre atât cel dinlăuntru să înoește din zi în zi“ (2Cor. 4.16) ¹³⁸; și de Sfântul Isaac: Dă-te pre sineți să mori întru nevoiță, și să nu petreci întru lenevire. Pentru că nu numai ceî ce pentru credința cea întru Hristos aū priimit moarte, Mucenici sunt, ci și ceî ce mor pentru păzirea poruncilor Lui. Și mai bună este nouă moartea întru nevoiță, decât să trăim întru cădere“. Și mai întâi de toate cu voința pre toate fiî făcându-le cu întrebarea Duhovnicescului tău după Domnul Părinte. Că așa cu Darul lui Hristos și cele grele și cu anevoe de suit, și să vor părea ție că sunt foarte ușoare și ca pre un câmp neted. Ci să ne întoarcem de unde am eșit.

În ce chip să cuvine nevoitorului a trece măsura vremii cea de după prânz, până la apusul soarelui. Și cum că să cuvine a crede, că după osteneala și măsura lucrării noastre, ni să dă nouă și împărțirea Dumnezeștilor Daruri.

37. Iar după ce vei prânzi precum să cuvine nevoitorului, după cum Dumnezeescul Pavel poruncește „Că cela ce să nevoește, despre toate să înfrânează“ (1Cor. 9.25) ¹³⁹, să cetești de ajuns săzând jos, în scripturile mai ales cele de trezvie ale Părinților. Și de aceea să dormi un ceas, de sunt zilele mari. Apoi după ce te vei scula, puțin să faci lucru cu mâinele, și fiind și pre rugăciune. Decî după

¹³⁶ *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 9: „Vrednic de credință este acest cuvânt și vrednic de toată primirea“.

¹³⁷ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 17: „Căci trupul poștește împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului; căci acestea se împotrivesc unul altuia, ca să nu faceți ceea ce ați voi“.

¹³⁸ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 16: „De aceea nu ne pierdem curajul și, chiar dacă omul nostru cel din afară se trece cel dinăuntru însă se înoește din zi în zi“.

¹³⁹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 9, 25: „Și oricine se luptă se înfrânează de la toate. Și aceia, ca să ia o cunună stricăcioasă, iar noi, nestricăcioasă“.

acestea, roagă-te precum mai întâi s-au arătat, adecă cetește, apoi cugetare, și sârguește-te ca să te smerești, și să te aibî pre sineți dedesuptul tuturor oamenilor. Pentru „Că cela ce să înalță, zice pre sineși, se va smeri; iar cela ce să va smeri pre sineși, se va înalță“ (Luca 18.14)¹⁴⁰. Și „Cel ce să pare că stă, vază ca nu cumva să cază“ (1Cor. 10.12)¹⁴¹. Și că „Domnul mândrilor le stă împotrivă, iar smeriților le dă Dar“ (Pil. 3.34)¹⁴². Și: început al mândriei este aceea, adecă a nu cunoaște pre Domnul. Și „Ceî mândri au făcut călcare de lege foarte“ (Ps. 118.51)¹⁴³. Și: „Nu cele înalte cugetând, ci cu cei smeriți împreună pogorându-vă“ (Rom. 12.16)¹⁴⁴. Zice încă și Dumnezeescul Gură de Aur: „Acesta mai ales este cela ce să cunoaște pre sineși, carele să socotește pre sineși că nimic este. Pentru că nimic nu este atâta de iubit lui Dumnezeu, precât aceea, adecă a să număra cineva pre sine cu cei de pre urmă“. Și Sfântul Isaac: „,Celor smeriți cu cugetul, li să descopere tainele. Și unde izvorăște smerenia, acolo mărirea lui Dumnezeu izvorăște“ (K.23), Și că: mai întâi de Dar aleargă smerenia, și mai întâi de certare aleargă părerea (K.73). Și Sfântul Varsanufie: „,Dacă întru adevăr voești să te mântuești, ascultă cu lucrul, rădică picioarele tale de la pământ, și suie la Cer mintea ta, și acolo să fie cugetarea ta noaptea și ziua. Și pre câtă putere ai fă-te defăimat, dând războiū ca să te vezi pre sineți dedesuptul a tot omul; Aceasta este calea cea adevărată, afară de aceasta, alta nu este celui ce voește să se mântuească, întru Hristos cel ce îl împuternicește pre dânsul. Alerga cel ce voește, ca să prinză, mărturisesc înaintea lui Dumnezeu celui viu, și carele voește să dăruască vieață vecinică tot celui ce voește“. Și cel al Scării: „Nu am postit, nu am privegheat, nu jos am dormit, ci m-am smerit și m-am mântuit pre mine Domnul“.

În scurt: vânând adecă tu, mai întâi de alt tot lucrul, și pre a nu fi băgat în seamă, precum zice Sfântul Varsanufie: „Că a nu griji de tot lucrul, va face pre Călugăr să se apropie de Cetate; și a nu fi băgat în samă între oameni, îl va face să lăcuescă în Cetate; iar a muri despre tot omul, te va face pre tine a moșteni Cetatea și vistieriele ei; și de voești să te mântuești, ține pre a nu fi băgat în samă, și aleargă către ceea ce-ți zace înainte“. Și este iarăși precum zice ucenicul acestuia (Cuviosul Ioan), adecă a nu fi băgat în samă, aceea: a nu să face pre sine întocmai ci cineva; și a nu zice pentru vreun lucru: că și eu am făcut acesta“. Apoi iarăși șazănd roagă-te curat și fără răspândire, până ce va sosi seara, și așa cântă pre obicinuita vecernie, și fă otpust. Din curată inimă crezând, că după osteneala și durerea cea pentru fapta bună, și după măsura lucrării noastre, și împărțirea Darurilor și a plăților, și lauda de la Dumnezeu ni să dărueste nouă, și mângâiare. Precum zice Dumnezeescul Cântăreț de Psalmi (93.19)¹⁴⁵ „Dupre mulțimea durerilor mele în inima mea, mângâierile Tale au veselit sufletul meu. Și Mântuitorul „Veniți către Mine toți cei osteniți și însărcinați, și Eu vă voi odihni pre voi“ (Mat. 11.28)¹⁴⁶. Și Marele Pavel „Dacă împreună cu Hristos pătimim, ca și împreună să ne proslăvim. Că socotesc că nu sunt vrednice pătimirele vremii de acum, să se asemenea cu slava ceea ce va să se descopere la noi“ (Rom. 8.17)¹⁴⁷. Zice încă și înțeleptul întru cele Dumnezești Macsim: „,Pricină să zice că este a Împărăției Dumnezeștilor bunătați, măsura credinții a fieștecăruia.

¹⁴⁰ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 18, 14: „Zic vouă că acesta s-a coborât mai îndreptat la casa sa, decât acela. Fiindcă oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înalță“.

¹⁴¹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 10, 12: „De aceea, cel căruia i se pare că stă neclintit să ia seama să nu cadă“.

¹⁴² *Pildele lui Solomon*, 3, 34: „De cei batjocoritori El râde, iar celor smeriți le dă har“.

¹⁴³ *Psalmii*, 118, 51: „Cei mândri m-au batjocorit fără măsură, dar de la legea Ta nu m-am abătut“.

¹⁴⁴ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 16: „Cugetați același lucru unii pentru alții; nu cugetați la cele înalte, ci lăsați-vă duși spre cele smerite“.

¹⁴⁵ *Psalmii*, 93, 19: „Doamne, când s-au înmulțit durerile în inima mea, mângâierile Tale au veselit sufletul meu“.

¹⁴⁶ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 11, 28: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi“.

¹⁴⁷ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 17: „Și dacă suntem fii, suntem și moștenitori – moștenitori ai lui Dumnezeu și împreună-moștenitori cu Hristos, dacă pătimim împreună cu El, ca împreună cu El să ne și preamărim“.

Că precum credem, și pre starea osârdiei cea pentru a lucra o avem. Decî ceta ce lucrează, după măsura lucrării arată pre măsura credinții, priimind precum aū crezut pre măsura Darului. Iar ceta ce nu lucrează, după măsura nelucrării arată pre măsura necredinții, priimind precum nu aū crezut, pre lipsirea Darului. Decî rău face zavistnicul, pre cei ce împlinesc cu lucrul zavistuindu-î, de vreme ce întru a lui stăpânire arătat, dar nu întru a altuea este alegerea aceea, adecă a crede și a lucra, și înlăuntru a priimi pre Darul ceta ce vine după măsura credinții“. Și din suflet cerând, adecă tu de la Dumnezeu, să rămâie statornică ceilaltă vreme a noastră. Și încă și însuși sfârșitul vieții: creștinesc, fără de durere, nerușinat, cu pace, și lângă înfricoșatul scaun al Domnului și Dumnezeu, și Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Că mai mare decât toată lucrarea, este rugăciunea cea curată.

38. Încă lângă cele arătate, și aceasta să știi frate, că toată meșteșugirea, și tot canonul, și de voești, și lucrarea cea deosebită, s-aū așăzat cu tipic așa și s-aū legiuit, pentru căci nu putem noi încă a ne ruga în inimă curat, și fără de răsipire a minții. De vreme ce dacă acest lucru s-ar fi împlinit, cu bunăvoirea și Darul Domnului nostru Iisus Hristos pre cele multe și în multe chipuri, și care împărtășc lăsându-le, cu cel unul și singuratec, și unitor, fără de nici o mijlocire, mai presus de cuvânt ne unim, precum s-aū zis de prea slăvitul Teolog: „Dumnezeu cu Dumnezei și unindu-să, și de dânșii cunoscându-să“. Care lucru este strălucirea cea înființată în inimă prin Sfântul Duh, care să naște, precum s-aū zis, din cea pomenită curată și nerăsipită rugăciune a inimii. Însă rar lucru este acesta, și de abea unul dintru o mie este cel ce s-aū învrednicit, prin Darul lui Hristos să sporească la această stare. Iar aceasta adecă, ca să fi înnotat și preste aceea, și Duhovniceștii rug: să se fi învrednicit, și să fi dobândit pre descoperirea tainelor veacului ce va să fie, prea a puțin este, și care de abea în neamuri și în neamuri să află, prin bună voirea Darului, precum scrie și Sfântul Isaac: „precum de abea din milioane de oameni unul să află, carele să fi împlinit poruncile, și cele după lege, puțin cu lipsă, și aū ajuns întru curățenia sufletului, așa unul din mii să află că s-aū învrednicit de aū ajuns cu multă străjuiere întru rugăciunea cea curată, și aū rumpt prin mijloc pre acest hotar, și aū dobândit acea taină. Pentru căci curatei rugăciuni mulți nicidecum nu s-aū învrednicit, ci puțin. Iar întru taina aceea care este după aceea, și pre urma curatei rugăciuni, ceta ce a ajuns, de abea să află din neam și în neam, cu Darul lui Hristos “ Și după puține iarăși zice: „Și dacă cu curățenie de abea cineva să roagă, ce să zicem pentru cea Duhovnicească? după cum iarăși el zice: De mișcare slobodă este și ceea ce să pleacă, adecă ceea ce nu stă tot întru aceeași stare, ci câtuși de cât să pleacă în jos, ca cumpăna, mai jos este decât cea Duhovnicească“ (K.32).

; Pentru aceasta și tu de voești prin faptă și prin lucru, adecă prin însuși ispitirea, să te învrednicești întru Hristos Iisus unor taine nouă ca acestea, în toată vremea, și în tot ceasul, și în toată lucrarea ta, sârguește-te să ajungi întru a te ruga curat în inimă, și fără răsipire; Ca așa dintr-un prunc ce suge tătă, „să sporești întru bărbat desăvârșit, întru măsura vrăstei plinirii lui Hristos.“ (Efes. 4.13)¹⁴⁸. Și împreună cu credinciosul Iconom și înțeleptul, fericirea și lauda să o dobândești (Luca 12.43)¹⁴⁹, ca unul ce iconomisești întru judecată pre ale tale cuvinte, adecă ca unul ce petreci după socoteală. Drept aceea, și nu te vei clăti în veac, precum pentru aceasta scrie Sfântul Filimon așa: – „Frate, orî în noapte, orî în zi, te va învrednici pre tine Dumnezeu ca curat cu mintea să te rogî fără de răspândire, să nu iaî aminte la cel însuși osebit al tău canon; Ci pre cât îți este puterea, încă mai întinde-te, lângă Dumnezeu lipindu-te, și El luminează pre inima ta pentru lucrarea Duhovnicească“.

¹⁴⁸ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 13: “Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos”.

¹⁴⁹ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 12, 43: “fericită este sluga aceea pe care, venind stăpânul, o va găsi făcând așa”.

Și oarecarele din înțelepții de Dumnezeu: „De voești în trup ca un fără de trup a sluji lui Dumnezeu, rugăciune neîncetată să agonisești ascuns în inima ta, și mai înainte de moarte să face sufletul tău ca un Înger“.

Deci la una potrivite cu acestea, scrie și Sfântul Isaac: Că întrebând fiind de oarecarele, ce este lucrul cel atotcuprinzător al tuturor ostenelelor lucrului acestuia, adică al liniștii, ca după ce a ajuns cineva întru acela, să cunoască că a ajuns întru săvârșirea petrecerii? Aș răspuns întru acest chip: „Când se va învrednici cineva petrecerii ce neîncetate întru rugăciune. Căci când va ajunge la aceasta, la marginea tuturor faptelor bune a ajuns, și de aceea lăcaș al Sfântului Duh s-a făcut. Că dacă cineva Darul Mângâitorului cu adevărat nu l-a primit, petrecerea rugăciunii acestuia a o săvârși cu odihnă nu poate. „Că Duhul, zice, când se va sălășlui întru cineva din oameni, nu încetează despre rugăciune. Că însuși Duhul de-a pururea să roagă“ (Rom. 8.26)¹⁵⁰. Atuncea nici când doarme el, nici întru deșteptare, rugăciunea din sufletul lui nu să taie. Ci ori de mânăncă, ori de bea, ori de doarme și ori de ceva lucrează, și până întru somnul cel mai adânc, bunele mirezme, și aburii rugăciunii întru inima lui odrăslesc fără osteneală. Și despărțire atuncea rugăciunea nu are, nici hotar; Ci în toate ceasurile lui întru dânsul este, și cu dânsul, măcar deși ar înceta din afară de dânsul o rugăciune ca aceasta, dar însă iarăși aceasta slujește întru dânsul pe ascuns. Că pre tăcerea celor curăți, rugăciune o zice oarecarele din purtătorii de Hristos. Fiindcă gândurile lor sunt Dumnezești mișcări. Iară mișcările inimii ce curate și ale minții, glasuri blânde sunt, prin care întru ascuns celui ascuns îi cântă“ (K. 85). Și alții mulți din purtătorii de Dumnezeu, cu taină învățați fiind de Darul, prin însuși cercarea, prea multe ca acesta de mirare vrednice au arătat; Pre care pentru lungimea cuvântului le-am lăsat.

Pentru soma plecării genunchilor, adică a metaniilor, cei în fieștecare zi și noapte.

39. Iar pentru soma plecării genunchilor, trei sute cu numărul știm că sunt orânduie de Dumnezeștii Părinții noștri, pre care și datorii suntem a le face în fiecare zi cu noapte, acelor cinci zile ale săptămânii. Pentru că în toată sâmbăta, și în toată Duminea, încă și în altele din obicei însemnate zile, și încă și în săptămâni după care tainice socotele, și negrăite, încetare de acestea a avea ni s-au poruncit. Însă sunt oarecare care covârșesc pre acest număr, iar unii care scad, fieștecarele pre cât îi este puterea sau voința. Deci și tu fă cea după putere; Însă fericit este cu adevărat, și aceasta de multe ori, cela ce întru toate cele după Dumnezeu, totdeauna să silește pre sine „Că silită est Împărăția Cerurilor, și silitorii o răpesc pre dânsa“ (Mat. 11.12)¹⁵¹.

Că nu numai, precum mai întâi s-au zis, dupre nevoița și măsura lucrării noastre, împărțirea Dumnezeștilor Daruri ni să dă; Ci și după deprindere, însemnarea, credința și așzământul cel firesc carele să află întru noi.

40. Deci și aceasta să cade a ști, cum că nu numai, precum mai întâi s-au zis, dupre nevoițe și măsura lucrării noastre, împărțirea Dumnezeștilor Daruri ni să dăruiește nouă; Ci și după deprinderea petrecerii, și îndemânarea, încă și după a noastră credință către cele ce ne sta înaintea, și după așzământul cel firesc, carele cu firească lipire să află întru noi. Că zice Sfântul Macsim: – „Mintea este unealtă a înțelepciunii; Cuvântarea, a cunoștinții; Fireasca deplin încredințare cea

¹⁵⁰ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 26: „De asemenea și Duhul vine în ajutor slăbiciunii noastre, căci noi nu știm să ne rugăm cum trebuie, ci însuși Duhul se roagă pentru noi, cu suspine negrăite“.

¹⁵¹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 11, 12: „Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea“.

întru amândouă, a credinții, care întru amândouă să întemeează. Iar a Darurilor tămăduirelor (unealtă este), iubirea de oameni cea firească. Pentru că tot Darul cel Dumnezeesc, ca pre oarecare putere, sau deprindere, sau așăzământ, are întru noi oarecare îndestulată în firea noastră unealtă priimitoare. Adecă, cea ce pre minte o aŭ făcut curată de toate cele simțite năluciri, priimește înțelepciune; Iar cea ce pre cuvântare o aŭ făcut stăpână preste patimile cele născute în fire, zic adecă, preste mânie, și preste poftă, priimește cunoștință; Iar cea ce și în minte și în cuvântare, neclătită deplin încredințare are pentru Dumnezeu, pre credința, adecă pre ceea ce pre toate le poate o priimește. Iar cea ce bine aŭ îndreptat pre cea firească iubire de oameni, după cea desăvârșit ucidere a iubirei de sine, priimește pre Darurile tămăduirilor“. Și acestea adecă așa.

Însă vezi ca nimenea să nu cunoască lucrul tău, afară de cea ce este mai mare preste tine, și te povățuește pre tine. Rugându-te și pentru noi nevrednicii, cariî grăim adecă, dar însă nu facem ceva bun, ca să ne învrednicim a face mai întâi pre cele ce plac lui Dumnezeu, apoi și altora a spune și a sfătui. Pentru că „cela ce face și va învăța, duple Dumnezeescul Cuvânt, acesta mare să va chema“ (Mat. 5.19)¹⁵². Iar pre tine iarăși Atot ținitorul și Atot înduratul Domnul, O! să te întărească, și să te îndrepteze bine pe drum, ca să le ascuți acestea cu pricepere, și să le faci pre dănele cu toată poftă. „Că nu ascultătorii legii, drepti sunt înaintea lui Dumnezeu, precum zice Dumnezeescul Pavel, ci făcătorii“ (Rom. 2.13)¹⁵³. Și să te povățuească spre tot lucrul bun și de mântuire, și către lucrarea cea de gând și Sfințită, care zace înainte, O! să te ducă de mână întru Duhul Sfânt, prin rugăciunile Sfinților, Amin. Dar de vreme ce s-aŭ zis de noi mai sus puțin oarece, pentru dreapta socoteală cea lucrătoare, vreme bună acum este să cuprindem cuvântul, pre cât este cu puțință cât mai în scurt, și pentru cea atot cuprinzătoare, și prea desăvârșit dreaptă socoteală; De vreme ce aceasta este și mai mare decât toate faptele bune, precum zic Prea Sfinții Părinții noștri.

Pentru cea atot cuprinzătoare și prea desăvârșit dreaptă socoteală; Și carele este cea ce viețuește afară de fire, și trupește, și carele cea ce după fire, și sufletește, și care cea ce mai presus de fire, și Duhovnicește petrece.

41. Cea ce trupește, și afară de fire viețuește și petrece, acesta pre a sa dreaptă socoteală desăvârșit o aŭ pierdut. Iar cea ce depărtare adecă de la cele rele aŭ făcut, și început a pus ca să facă binele, precum s-aŭ scris „Abate-te de la rău, și fă binele“ (Ps. 33.13)¹⁵⁴, acesta ca un înlăuntru intrător, și ca unul ce-și supune urechea sub învățătură, de abea zărește puțin oarecum către oarecare suptire a dreptei socotele, și care este cuviincioasă începătorului. Iar cea ce viețuește după fire, și sufletește, ca unul ce lucrează întru socotitoarea gândire, și ca unul ce după cuvântare viețuește, carele și de mijloc să cheamă, acesta după însuși a sa măsură, și vede, și cu descurcare judecă, și pre cele osăbite ale sale, și pre cele ale celor asemenea cu dânsul. Iar cea ce petrece mai presus de fire, și Duhovnicește, acesta ca unul ce aŭ covârșit pre hotarul cel împătimit, și pre cel înlăuntru aducător, și pre cel al mijlocimii, și prin Darul lui Hristos înainte aŭ sporit spre săvârșire, adecă spre luminarea cea înființată și dreapta socoteală cea prea desăvârșit: să vede pre sineși, și descurcat să judecă prea cu întregă luminare, iar el de nimenea, măcar de să și vede, văzându-să, și cu descurcare judecându-să. Încă nimeni cercetându-să, ca cea ce cu adevărat Duhovnicește

¹⁵² *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 19: “Deci, cel ce va strica una din aceste porunci, foarte mici, și va învăța așa pe oameni, foarte mic se va chema în împărăția cerurilor; iar cel ce va face și va învăța, acesta mare se va chema în împărăția cerurilor”.

¹⁵³ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 13: “Fiindcă nu cei ce aud legea sunt drepti la Dumnezeu, ci cei ce împlinesc legea vor fi îndreptați”.

¹⁵⁴ *Psalmi*, 33, 13: “Ferește-te de rău și fă bine, caută pacea și o urmează pe ea”.

este, și să cheamă, nu prin hârtie și prin cerneală; Ci prin faptă, și prin Darul, precum zice Dumnezeescul Apostol „Că cel Duhovnicesc adevă, pre toate le judecă, iar el de nimenea nu să judecă“ (1Cor. 2.15)¹⁵⁵.

Încă pentru dreapta socoteală, ca în chip de pildă.

42. Dintru aceștia, acela adevă (1), asemenea este cu cel ce umblă ca în noapte adâncă, și întru întunecare fără de lumină și posomorât, Drept aceea și prin întunecarea cel nepipăit rătăcindu-să, și întunecându-să, nu numai pre sineși nu să vede, și nu să judecă cu dreaptă socoteală, ci niciunde merge și umblă, precum zice Mântuitorul „Cela ce umblă întru întunecare nu știe unde merge“ (Ioan 12.35)¹⁵⁶. Iar celălalt (2), asemenea este cu cel ce umblă ca în noapte seninată, care să strălucește de stele; Drept aceea și de razele stelelor puțin oarecum strălucindu-să, câte puțin merge, poticnindu-și picioarele de multe ori în petrele nedreptei socoteli, și pătimind întâmplări. Deci acesta puțin oare ce, și pre sineși să vede, și să judecă cu dreaptă socoteală, și ca într-o umbră, precum scris este „Deșteaptă-te cela ce dormi, și te scoală din morți, și te va lumina pre tine Hristos.“ (Efes. 5.14)¹⁵⁷. Iar celălalt (3), asemenea este cu cela ce umblă ca într-o noapte cu plină lună, și lină; Drept aceea, și de asvârlituri de raze ale lunii bine îndreptându-să, mai fără de rătăcire oarecum călătorește, și la cele dinainte vine, și să vede pre sine ca într-o oglindă, și cu dreaptă socoteală să judecă, și pre cei de asemenea călătoresc împreună cu dânsul, precum s-au zis „La carele, adevă la lege, bine faceți luând aminte, ca la un sfeșnic ce luminează în loc cu ceață, până când ziua se va ivi, și luceafărul va răsări întru inimile voastre“ (2Petru 1.19)¹⁵⁸. Iar celălalt (4), asemenea este cu cela ce umblă întru o ameză zi de vară, și prea curată, care să strălucește de raze ale soarelui amestecate. Pentru care unul ca acesta, curat, adevă ca cum am zice cu limpezală, și pre sineși să vede prin lumina cea de soare, și cu descurcată dreaptă socoteală să judecă, și pre cei mulți îi cearcă, și mai ales și pre toți, precum zice Dumnezeescul Apostol (1Cor. 2.15)¹⁵⁹. Încă și pre toate cele ce întâmpină mintea lui, mai în scurt, în ce fel ar fi fost ori în ce fel de chip, adevă le cearcă fără rătăcire, și el însuși călătorind, și pre cei ce urmează lui fără de rătăcire povătuindu-i către lumina cea adevărată, și vieța și adevărul, pentru cari scris este „Voi sunteți lumina lumii“ (Mat. 5.14)¹⁶⁰. Zice încă și prea Dumnezeescul Pavel „Dumnezeu cela ce au zis să strălucească dintru întunecare lumină, carele au strălucit întru inimile noastre, spre luminarea cunoștinții mării lui Dumnezeu în fața lui Iisus Hristos.“ (2Cor. 4.6)¹⁶¹. Și Fericitul David „Însemnatu-s-au preste noi lumina feții Tale Doamne“ (Ps. 4.6)¹⁶². Și „întru lumina Ta vom vedea

¹⁵⁵ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 15: “Dar omul duhovnicesc toate le judecă, pe el însă nu-l judecă nimeni”.

¹⁵⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 12, 35: “Deci le-a zis Iisus: Încă puțină vreme Lumina este cu voi. Umblați cât aveți lumina ca să nu vă prindă întunericul. Căci cel ce umblă în întuneric nu știe unde merge”.

¹⁵⁷ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 14: “Căci tot ceea ce este descoperit, lumină este. Pentru aceea, zice: «Deșteaptă-te cel ce dormi și te scoală din morți și te va lumina Hristos»”.

¹⁵⁸ *A doua Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, 1, 19: “Și avem cuvântul proorocesc, mai întărit, la care bine faceți luând aminte, ca la o făclie ce strălucește în loc întunecos, până când va străluci ziua și Luceafărul va răsări în inimile voastre”.

¹⁵⁹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 15: “Dar omul duhovnicesc toate le judecă, pe el însă nu-l judecă nimeni”. Acest paragraf este invocat și în cea de-a patruzeci și una parte din *Meșteșug și îndreptar...*

¹⁶⁰ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 14: “Voi sunteți lumina lumii; nu poate o cetate aflată pe vârful de munte să se ascundă”.

¹⁶¹ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 6: “Fiindcă Dumnezeu, Care a zis: «Strălucească din întuneric lumina»!”.

¹⁶² *Psalmi*, 4, 6: “Mulți zic: «Cine ne va arăta nouă cele bune?» Dar s-a însemnat peste noi lumina feței Tale, Doamne!” În mss. se face trimiterea la Stihul 7 din *Psalmul 4*.

lumină“ (Ps. 35.9) ¹⁶³. Și Domnul „Eū sunt lumina lumii, cea ce urmează mie nu va umbla întru întuneric, ci va avea pre lumina vieții“ (Ioan 8.12) ¹⁶⁴.

Pentru schimbarea și prefacerea cea întru fieștecare, și pentru slava care covârșăște a smereniei.

43. Însă și aceasta o a ști tu voim, cum că și cei ce întru săvârșire prin curățanie, și prin luminare, pre cât le este cu puțință au ajuns, pentru că nu este desăvârșit săvârșire întru veacul acesta, cel nu desăvârșit, ci mai ales nu desăvârșit săvârșire. Și unii ca aceștia încă nu totdeauna împreună cu sineși au pre schimbare, și pentru neputința cea firească, și pentru părerea ceea ce uneori să târăște asupra-le. Ci, și schimbări, și furări, pentru ispitire când și când pătinesc. Dar însă iarăși ajutorință mai mare înlăuntru priimesc; Iar ceea ce este împotriva acestora, hotărâsc Părinții cum că parte a lupilor este. Pentru că neprefacerea și neschimbarea, în veacul cel viitor s-au păzit; Iar întru cel de acum, uneori adecă vremea este a curățaniei, și a păcii, și a mângâerei cei Dumnezești; Iar altele a amestecării, și a viforului, și a mahnirei. Încă și aceasta adecă urmează celor desăvârșit, dupre măsura petrecerii și a sporirei fieștecăruia, și cu care judecăți știe Domnul; Încă și pentru ca prin acestea, neputința noastră sămuindu-o, că fericit este, zice, cel ce cunoaște pre a sa neputință, ca „să nu fim nădăjduindu-ne spre înșine, precum zice Pavel, ci spre cea ce au rădicat pre cei morți“ (2Cor. 1.9) ¹⁶⁵, și așa pururea întru smerenie, și întru pocăință, și întru mărturisire către Dumnezeu să alergăm.

Și zice Sfântul Isaac: „Câte una și una de câte ori calcă unii, și prin pocăință își tămăduesc sufletele sale, și Darul (atunci) îi priimește pre dânsii. Că întru toată firea cea cuvântătoare schimbarea cu nehotărâre străbate. Și prefaceri străbate asupra a tot omul întru toate ceasurile lui; Din care din multe află socotitorul a înțelege aceasta. Încă și încercările cele împreună cu dânsul în fieștecare zi, mai ales pot a-l înțelepți pre dânsul de acestea, de să va trezvi: Ca și să se pândească pre sineși prin minte, și să cunoască câtă schimbare a blândeții, și a bunătății priimește mintea în fieștecare zi: Și cum din pacea sa de năprasnă întru turburare să întoarce, când oarecare pricină din loc nu ar fi lui, și cum întru primejdie mare și nepovestită să face. Și aceasta este ceea ce Sfântul Macarie o au scris arătat prin multă purtare de grijă și sârguință spre pomenirea și învățătura fraților, ca să nu să abată în vremea schimbării împotrivirilor spre desnădăjduire. Căci celor ce staū în rânduiala curăției de-a pururea, li să întâmplă lor căderi, precum să întâmplă văzduhului frigul, și fără a fi ei întru lenevire, sau întru răsipire. Și nu numai atunci, ci și când dupre rânduiala lor călătoresc, li să întâmplă lor căderi care să împotivesc scoposului voinții lor...

Și mai jos iarăși zice (Sfântul Isaac): Ce dar este acum? Schimbări, zice, să fac întru fiecare precum să fac în văzduh. Înțelege aceea, adecă: întru fiecare, căci că și firea una este, ca să nu socotești, cum că pentru singuri cei mai de jos, și mai mici au zis, și cei desăvârșiți slobozi sunt de schimbare, și într-o așazare cu neabateri staū aceștia, fără de gânduri pătimase, precum și Evhitenii zic. Pentru aceasta au pus pre aceea: adecă întru fiecare. Cum dar este aceasta? O! Fericite! Însă tu zici, frigul, și după puțin, zăduf, și poate este și grindină, și după puțin este senin. Și întru iscusirea noastră așa să face: războiū, și sprijineală a Darului. Și în vreme să face sufletul în furtună, și să rădică asupra lui valuri cumplite. Și iarăși schimbare, Darul cercetându-l, și umplându-i inima lui de bucurie și de pacea cea de la Dumnezeu, și de gânduri curate și pacinice. Pre gândurile acestea ale întregei înțelepciuni la arată aicea, tainic însemnând pre cele mai înainte de acestea că erau

¹⁶³ *Psalmii*, 35, 9: „Că la Tine este izvorul vieții, întru lumina Ta vom vedea lumină”.

¹⁶⁴ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 8, 12: „decī, iarăși le-a vorbit Iisus, zicând: Eu sunt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții”.

¹⁶⁵ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 1, 9: „Ci noi, în noi înșine, ne-am socotit ca osândiți la moarte, ca să nu ne punem încrederea în noi, ci în Dumnezeu. Cel ce înviază pe cei morți”.

dobitocștii și necurate, și sfătuește zicând: Decî dacă după aceste gânduri curate și blânde ar urma năpădire, să nu ne mahnim, și să nu ne desnădăjduim; Și în ceasul odihnii Darului, să nu ne trufim iarăși, ci în vremea bucuriei, să așteptăm scârba“.

Și mergând mai înainte zice: „Cunoaște, cum că toți Sfinții întru lucrarea aceasta s-au făcut. Cât suntem în lumea aceasta, și mângâierea cea multă împreună cu acestea, ni să fac nouă întru ascuns. Căci în toată ziua, și în tot ceasul să caută de la noi lămurirea dragostei noastre cei către Dumnezeu, și întru luptă și întru nevoie către ispite. Și aceasta este a nu ne scârbi noi, adecă a nu ne mahnii cu întunecare întru nevoie. Și așa să îndreptează calea noastră. Iar cel ce voește dintru acestea a să schimba, sau a să abate, aceasta parte este a lupilor. O! minune de Sfântul acesta, cum prin cuvânt mic audeverit uneltirea aceasta, și o aude arătat pre dânsa, plină de înțelegere, și aude scos îndoirea desăvârșit din mintea cetitorului. Iară acela zice, carele voește a să abate dintru acestea, și parte a lupilor este, nu în cale voește a umbla. Și aceasta o aude pus în mintea sa a o câștiga, și în cărare osăbită care nu este călcată de Părinți voește a umbla“. Și după puțin iarăși zice Sfântul Isaac: „Smerenia și fără de lucruri, multe greșale iartă. Iară acestea fără de dânsa din împotivă nefolositoare sunt“. Și după puțin: „Precum este sarea la toată hrana, așa și smerenia este la toată fapta cea bună, și puterea a multor păcate poate să zdrobească. Decî pentru aceasta trebuință este să ne întristăm neîncetat cu mintea, întru smerenie, și întru întristarea nedreptei socotelii. Și pre aceasta de o vom agonisi, Fii ai lui Dumnezeu ne face pre noi, și fără de lucruri bune ne pune pre noi înaintea lui Dumnezeu. Căci fără de aceasta, toate lucrurile noastre deșarte sunt, și toate faptele bune, și toate lucrările. Decî pre schimbarea minții o voește Dumnezeu, și prin minte ne facem mai buni, și prin minte ne netrebnicim. Aceasta singură ajunge fără de ajutor a sta înaintea lui Dumnezeu, și a grăi pentru noi“. Încă zice: „Aude zis oarecarele din Sfinții Bătrâni: Când îți va veni ție cuget al mândriei zicându-ți, adu-ți aminte de faptele cele bune ale tale, zi! acelua: bătrânule, vezi-ți curveia ta“ (Sfântul Isaac Kuv.49).

Pentru pocăință, curățenie, și săvârșire.

44. (Zice Sfântul Isaac): Săvârșirea a toată călătoria, întru aceste trei este: întru pocăință, întru curățenie, și întru săvârșire. Dar ce este pocăința? a părăsi cineva pre cele mai dinainte, și a să întrista pentru dânsule. Și ce este curățenia în scurt? Inimă milostivă pentru toată firea cea zidită. Și ce este săvârșirea? Adânc de smerenie, care este părăsirea tuturor, și acelor văzute și acelor nevăzute. Acelor văzute, adecă a tuturor celor simțite; Iar a celor nevăzute, a celor gândite și afară de grija cea pentru dânsule“. Încă zice: „Pocăința este, îndoită murire de bună voe despre toate. Inimă milostivă este, ardere de inimă pentru toată zidirea: pentru oameni, și pentru paseri, și pentru dobitoace, și pentru draci, și pentru toată zidirea“. Și iarăși: „Până suntem în lumea aceasta, și în trup lăsați, măcar până la bolta Cerurilor de ne vom înălța, fără de lucruri și fără de ostenele a fi noi, și întru negrijă a fi noi, nu putem. Aceasta este săvârșirea. Iartă-mă“ (L.81). Iar cel mai mult lucru decât acesta, cugetarea este, fără de gândire“.

Și Sfântul Macsim zice: „,Filosofia cea întru faptă bună, are fire a lucra nepățimire a voinții, dar nu a firii, dupre a căruia măsură, adecă nepățimire a voinții, Darul cel în minte al Dumnezeștii dulcești să adaogă: Și iarăși: „Cela ce aude luat cercare, a întristării și a dulceții trupului, s-ar fi putut zice iscusit, ca cela ce aude cercat lesniciunea și greutatea lucrurilor ce să privesc în trup. Iar desăvârșit: cela ce pre dulceața trupului și pre durere prin puterea cuvântului le-aude surpat jos. Iar cu totul întreg: cela ce pre prinderile cele ce să privesc în faptă și în privire, neschimbate le-aude păzit prin osărdiea cea tare întinsă către Dumnezeu“. Decî pentru aceasta și mai mare decât toate faptele bune s-aude hotărât cum că este dreapta socoteală, căci întru care s-ar fi făcut, prin buna voință a lui Dumnezeu,

prin puțință este ca luminându-să cu Dumnezeasca lumină, să judece drept și cu descurcare pre amăruntul, și pre cele Dumnezeestf și omeneșf lucruri, și pre vederile cele tainice și ascunse. Fie dar. Însă vremea este ca pre rând de aicea înainte puțin oarecum precât este cu puțință, cu meșteșugire să-ți așazăm ție, ca cum mai arătat, și pre începutul Sfințitei și de Dumnezeu făcătoarei liniștiri cei mai întâi făgăduite. Iar Dumnezeu să povățuească și înaintea celor ce acum să vor zice.

Pentru cele cinci lucrări ale întâei, și ca cum înlăuntru aducătoarei liniștiri a începătorilor, adecă pentru rugăciune, cântare de Psalmi, cetire, cugetare, și lucrul mâinilor.

45. Prin cinci lucrări, prin care Dumnezeu să slujaște (cinsteste), dator este începătorul cel în liniștire a trecea noaptea cu zioa. Adecă 1) întru rugăciune, adecă întru pomenirea a Domnului Iisus Hristos neîncetată, care să bagă înlăuntru, precum mai înainte s-au zis, prin suflarea nasului în inimă încet și lin, și iarăși întru acest chip să scoate afară închise fiind buzele, fără orice fel de altă gândire și nălucire, care prin înfrânare cuprinzătoare, a pântecelui zicem, și somnului, și a altor simțiri, înlăuntru chilieii cu smerenie adevărată să săvârșaste. 2) Întru cântare de Psalmi. 3) Întru cetire din Sfințita Psaltire, din Dumnezeescul Apostol, și din Sfințitele Evanghelii; Și din scripturile celor de Dumnezeu înțelepțiți și Sfinți Părinți, și mai ales din capetele cele pentru rugăciune, și pentru trezvie, încă și din celelalte Dumnezeestf cuvinte ale Duhului. 4) Întru aducere aminte cu durere de inimă a păcatelor, și întru cugetare a judecării lui Dumnezeu, sau a morții, sau a muncii, sau a îndulcirii din bunătățile cele vecinice, și a celor asemenea. 5) și întru puțină lucrare cu mâinele, ca ceea ce este frâu al lenevirei (sau al mâhnirei cei cu întunecare), și iarăși a să întoarce la rugăciune, măcar deși silă are lucru. Până ce se va obicinui mintea a lepăda cu lesnire pre a sa răsipire, prin cea cu totul tot îndeletnicire către Domnul Iisus Hristos și prin pomenire neîncetată, și prin cea către câmara cea dinlăuntru adecă către locul cel ascuns al inimii, deasă privire, și prin înfiptă înrădăcinare. Și scrie Sfântul Isaac: – „Sârguește-te a intra în câmara cea dinlăuntru tău, și vei vedea pre câmara cea Cerească. Pentru că una este aceasta, și aceea și întru o intrare le vezi pre amândouă”. Și Sfântul Macsim: „Inima domnește preste toată unelta, și după ce va ține pre pășunile inimii Darul, împărătește preste toate cugetele și mădulările. Pentru că acolo este mintea, și toate cugetele sufletului. Deci acolo să cuvine a privi, de au scris înlăuntru Darul pre legile Duhului“. Acolo, unde? întru unelta cea domnitoare, întru scaunul Darului, unde mintea este, și toate cugetele sufletului, adecă în inimă.

De unde să cade a începe cei ce voesc după socoteală a să liniștii, și care e începutul, creșterea, sporirea și săvârșirea.

46. Aceasta este lucrarea începătorilor Călugări, cea întâi și cea înlăuntru aducătoare a celor ce priimesc a să liniștii cu socoteală. Cari încep adecă de la frica lui Dumnezeu, și de la împlinirea cea după putere a tuturor poruncilor celor de Dumnezeu făcătoare, și de la negrija despre cele bine cuvântate, și necuvântate lucruri. Și mai înainte de toate, de la credință, și de la fugirea cea cu totul desăvârșit a celor împotrivă, și de la așazământul sufletului cel întreg și curat, către ceea ce cu adevărat este, precum mai întâi s-au zis. Și să cresc cu nădejde nerușinată, și pășesc înainte „întru măsura vrăstei plinirii lui Hristos“ (Efes. 4.13)¹⁶⁶, prin dorirea cea întregă în Dumnezeiță și înfocată, care să face întru dânsii prin rugăciunea inimii cea curată și nerăsipită, și așa să săvârșesc prin rugăciunea cea nemișcată și neplecată Duhovnicească, și prin uimirea care singură fără de mijlocire

¹⁶⁶ *Epistola Către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 13: “Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos”.

către cel singur izvoraște din dragostea cea desăvârșită, și prin răpirea și unirea cealui din margene și singur dorit; Care lucru este, cea prin lucrare către privire nerătăcită sporire înainte, și în sus întindere. Pre care după ce au pățimit-o și a lui Dumnezeu Părinte David, și s-au schimbat întru cea cu adevărat fericită schimbare, înalt au strigat „Eu am zis întru uimirea mea, tot omul este mincinos” (Ps. 115.2) ¹⁶⁷ Și altul dintru cei prea încuviințați întru cel vechiu așăzământ, zice „Ochiu nu au văzut, și ureche nu au auzit, și pre inimă de om nu s-au suit” (Isa. 64.3) ¹⁶⁸; cele ce au gătit Dumnezeu celor ce îl iubesc pre Dânsul” (1 Cor. 2.9-10) ¹⁶⁹. Și aceasta încheindu-o Marele Pavel, adaoge pre urmă aceea „Iară nouă ne-a descoperit prin Duhul său: Pentru că Duhul pre toate le cearcă și pre adâncurile lui Dumnezeu”.

Încă pentru rândueala liniștirii începătorilor.

47. Decă precum mai întâi am zis, începătorul dator este nu de a eși dintru a sa chilie. Și de vorbă, de vederea tuturor a să opri, fără numai pentru multă nevoie, și atunci cu luare aminte, și cu întemeere și rar. Precum zice Dumnezeescul Isaac: „Pentru tot lucrul, această pomenire rămâie întru tine, că mai bun este ajutorul cel din păzire, decât cel din lucruri” (K.58). Și fiindcă nu numai începătorilor, ci și însuși celor ce acum înainte sporesc, răsipirea și vărsarea, unele ca acestea le pricinuesc, precum același Sfânt Isaac iarăși zice: „Că odihna pre cei tineri numai îi vatămă; Iară deslegarea, și pre cei tineri, și pre cei bătrâni. Și liniștea pre simțirele cele dinafară le omoară, și pre cele dinlăuntru mișcări le rădică; Iar petrecerea (K.85) cea de afară, pre cele împotriva acestora le lucrează, adecă pre simțirele cele dinafară le rădică, și pre cele dinlăuntru mișcări le omoară”. Decă acela adecă pre faptă, încă și pre calea cea după bine a lucra a liniștii întru acest chip spuind, tainic o arată; Iar cel al Scării, pre cel ce în cale bine lucrează și umblă, prin cele de aicea înainte, tănuț însemnează scriind: „Liniștitor este acela ce să sârguește pre cel fără de trup în casă trupească să-l cuprindă, lucrul cel prea slăvit. Și: Liniștitor este acela carele au zis „Eu dorm, și inima mea privighează” (Cânt. C.5.3) ¹⁷⁰. Și a-și încuea adecă pre ușa chilie trupului, și pre ușa limbii graiului, și pre poarta cea dinlăuntru Duhului” (Cuv. 37).

Pentru cea în inimă rugăciune prin luarea aminte și trezvie, și pentru lucrarea ei.

48. Rugăciunea cu luare aminte și cu trezviea făcându-să înlăuntru inimii, precum s-au zis, fără de altă gândire, adecă, și nălucire, ori în ce fel ar fi fost, prin aceea, adecă: Doamne Iisuse Hristoase, Fiule a lui Dumnezeu, către însuși cel ce să pomenește, Domnul Iisus Hristos fără de materialnicie, și fără de grăire cu totul mintea să întinde. Iar prin aceea, adecă: miluește-mă, să întoarcă înapoi și să mișcă către sineși, nesuferind a nu să ruga pentru sineși. Iar după ce înainte au sporit către dragoste prin iscus, cu totul cu unime către însuși Domnul Iisus Hristos sus să întinde, după ce pentru cea de a doua au luat deplin adevărire luminată.

¹⁶⁷ *Psalmii*, 115, 2: “Eu am zis întru uimirea mea: «Tot omul este mincinos»”.

¹⁶⁸ *Isaia*, 64, 3: “Despre care niciodată nu s-a auzit grăind. Nici urechea n-a auzit, nici ochiul n-a văzut un dumnezeu, afară de Tine, care ar săvârși unele ca acestea pentru cei ce nădăjduiesc în el”. În mss., trimiterea se face la *Isaia*, 64, 4.

¹⁶⁹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 9-10:

“9. Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»”.

10. Iar nouă ni le-a descoperit prin Duhul Său, fiindcă Duhul toate le cercetează, chiar și adâncurile lui Dumnezeu”.

¹⁷⁰ *Cântarea Cântărilor*, 5, 3: “Haina eu mi-am dezbrăcat, cum s-o îmbrac eu iar? Picioarele mi le-am spălat, cum să le murdăresc eu iar?”. De fapt citatul din mss. face parte din *Cântarea Cântărilor*, cap. 5, stihul 2: “De dormit dormeam, dar inima-mi veghea. Auzi glasul celui drag! El la ușa bătând zice: Deschide-mi, surioară...”

În ce chip Dumnezeștii Părinți prin învățătură ne-au dat nouă să zicem rugăciunea, și cum că în multe feluri, și care este rugăciunea.

49. Pentru aceasta nu totdeauna pre rugăciune cu totul întreagă Dumnezeștii Părinți toți să văd că o au dat; Ci unul adecă cu totul întreagă; Iară altul, pe jumătate; Iară altul, din parte; Și altul, întru alt chip, poate că după puterea și starea aceluși ce să roagă. Și Dumnezeescul adecă Gură de Aur, cu totul întreagă pre dânsa o dă, așa scriind: „Vă rog pre voi fraților, pre canonul rugăciuneii niciodată să nu-l (uitați) defăimați, sau să îl călcați. Că am auzit odată pre Părinți zicând: Că ce fel de Călugăr este acela, dacă pe canon îl va defăima, sau îl va călca; Ci dator este ori de mânâncă, ori de bea, ori de șade, ori de slujește, ori de călătorește, ori altceva de face, neîncetat să strige pre «Doamne Iisuse Hristoase Fiule a lui Dumnezeu miluește-mă», ca această pomenire a Numelui Domnului nostru Iisus Hristos să zădărase spre războiul pre vrăjmașul. Pentru că pre toate prin pomenire are să le afle sufletul cel ce să silește, ori pre cele rele, ori pre cele bune. Însă mai întâi pre cele rele are să le vază înlăuntru inimii sale, și apoi pre cele bune. Pentru că pomenirea poate să miște pre bălaurul, și pomenirea poate să-l smerească pre dânsul. Pomenirea poate să mustreze pre păcatul cela ce lăcuisse întru noi, și pomenirea poate să-l mistuească pre dânsul. Pomenirea poate să miște pre toată puterea vrăjmașului în inimă; și pomenirea poate să biruească pre dânsa, și să o desrădăcineze la o parte. Că Numele Domnului Iisus pogorându-să întru adâncul inimii, pre bălaurul adecă cel ce ține pre pășuni să-l smerească, iar pre suflet să-l mântuească și viu să-l facă. Deci neîncetat să rămâi lângă Numele Domnului Iisus ca să înghiță inima pre Domnul, și Domnul pre inimă, și să se facă amândouă întru una. Însă lucrul acesta nu este de o zi, sau de două, ci de multă vreme și ani. Pentru că trebuință este de multă nevoie și vreme, ca să se scoată afară vrăjmașul, și înlăuntru să se sălășluească Hristos.“ Și iarăși: „Să cuvine a întemeia și a ocârmui pre minte, și în frâu a o purta pre dânsa, și pre tot cugetul; și pre toată lucrarea vrăjmașului a o munci prin chemarea Domnului nostru Iisus Hristos și unde stă trupul, acolo să fie și mintea; Ca între Dumnezeu și între inimă nimic alt să fie, ca un părete în mijloc, sau îngrădire care face întunecare preste inimă, și despărtaște pre minte de la Dumnezeu. Dar deși vreodată îți răpește pre minte, nu să cuvine a întârziea întru cugete, ca nu învoeala cugetelor în loc de faptă să ți să socotească ție în ziua judecării înaintea Domnului, când va judeca Dumnezeu pre cele ascunse ale omenilor.

Deci îndeletniciți-vă de-a pururea (zice același) și rămâneți lângă Domnul Dumnezeu vostru, până ce se va milostivi spre voi, și nimic alt să nu căutați, decât numai milă de la Domnul mării. Însă căutând milă, întru smerită și vrednică de milă inimă să căutați. Și să strigați de dimineață până seara, de este cu puțință și toată noaptea, pre: Doamne Iisuse Hristoase Fiule a lui Dumnezeu miluește-mă“. Și să siliți pre a voastră minte la acest lucru, până la moarte. Pentru că de multă silă are trebuință lucrul acesta: „Că strămtă este ușa, și cu necaz este calea care duce la viață, și cei ce să silesc întră întru dânsa“ (Mat. 7.14)¹⁷¹. Pentru că a silitorilor este Împărăția Cerurilor (Mat. 11.12)¹⁷². Deci vă rog pre voi, să nu vă depărtați inimile voastre de la Dumnezeu; Ci să îngăduiți, și să le păziți pre dânsul împreună cu pomenirea Domnului nostru Iisus Hristos totdeauna. Până ce se va sădi Numele Domnului înlăuntru în inimă, și nimc alt nu va gândi, ca să se mărească Hristos întru voi. Și mai întâi de aceasta, Marele Pavel pre Domnul nostru Iisus Hristos scriindu-l zice: „De vei mărturisi întru gura ta pre Domnul Iisus și vei crede întru inima ta, că Dumnezeu pre Dânsul l-au rădicat din morți, te vei

¹⁷¹ *Sfânta Evanghelie după Matei, 7, 14*: „Și strămtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puțini sunt care o află“.

¹⁷² *Idem, 11, 12*: „Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea“.

mântui“, că cu inima să crede spre dreptate, iară cu gura să mărturisește spre mântuire“ (Rom. 10.8, 10) ¹⁷³. Și iarăși „Nimenea nu zice Domn pre Iisus, fără numai întru Duhul Sfânt“ (1 Cor. 12.3) ¹⁷⁴. Iar această alăturare „întru Duhul Sfânt“, aceasta este: adecă când lucrarea Duhului Sfânt va primi inima, prin care să și roagă. Care lucru este a celor ce înainte au sporit, și întru dânșii de acum pre Hristos chear lăcuind l-au dobândit.

Următoare acestuia și Sfântul Dieadoh zice: – „Ca pre o datorie cere de la noi cu adevărat mintea, când pre toate trecerile ei le vom îngrădi cu pomenirea lui Dumnezeu, deplin să adevărim pre sârguința ei. Decî să cuvine a-î da ei pre: Doamne Iisuse, numai, pentru întreaga lucrare a scoposului. Că zice „Nimenea nu zice Domn pre Iisus, fără numai întru Duhul Sfânt“ (1 Cor. 12.3) ¹⁷⁵. Însă pre acest grai cu strâmtorime de-a pururea întru cămările sale privească-l, ca să nu să abată la vre oarecare nălucire. Fiindcă câți pre acest prea slăvit și mult dorit Nume îl cugetă neîncetat, aceștia pot și pre lumina minții a o vedea vreodată. Pentru că cu strâmtă grijire de minte șiindu-să, pre toată întinăciunea ce este răvărsată asupra sufletului, întru îndestulată simțire cu totul o arde. „Pentru că Dumnezeu nostru, zice, este foc mistuitor“ (Evr. 12.29) ¹⁷⁶. Drept aceea de acea înainte și către multă dragoste a slavei sale cheamă Domnul pre suflet. Că zăbovindu-să acel prea slăvit și mult dorit Nume, prin pomenirea minții, întru fierbințala inimii, deprindere întru noi face cu adevărat ca să iubim bunătatea Lui; Nimenea de aceea înainte fiindu-ne împedecător. Pentru că acesta este mângăritarul cel de mult preț, pre carele după ce au vândut cineva pre toată averea sa, poată să-l agonisască, și să aibă negrăită bucurie pentru aflarea lui (Mat. 13.46) ¹⁷⁷. Iar Sfântul Isihie pre Hristos Iisus scriindu-l arată: „După ce va zbura sufletul prin moarte sus în văzduh, întru porțile cele Cerești, împreună cu sineși pentru dânșul pre Iisus avându-l, nici acolo de vrăjmașii săi nu se va rușina; Ci cu îndrăsneală precum acum, așa și atuncea va grăi în porți către dânșii. Numai până la eșirea sa că nu să îngreueze a striga către Hristos Iisus și ziua și noaptea, și El făcând va face izbândă lor degrab, după nemincinoasa și Dumnezeasca Sa făgăduință, pre care o au zis pentru judecătorul nedreptății „Așa zic vouă, va face și în vieța această de acum, și după eșirea lui cea din trup“ (Luc. 18.8) ¹⁷⁸; Sfântul Isihie (K.149) ¹⁷⁹ Iar cel al Scării, pre Iisus numai grăindu-l: – „Cu Numele lui Iisus bate pre vrăjmași, pentru că nu este în Cer și pre pământ mai mare armă, și nimic alt nu mai adaogă. Și iarăși încă zice „Pomenirea lui Iisus lipească-se de suflarea ta, și atuncea vei cunoaște folosul liniștii“ (K.27).

Încă, cum că nu numai de la cei ziși Sfinți Părinți, ci și de la însuși cei mai aleși Apostoli: Petru, Pavel și Ioan, s-au aflat date în oarecare chip, prin învățatură cu taină întru Duhul, graiurile Sfintei și de Dumnezeu făcătoarei rugăciuni.

¹⁷³ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 10, 8, 10:

„8. Dar ce zice scriptura? «Aproape este de tine cuvântul credinței pe care-l propovăduim».

10. Căci inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturisește spre mântuire”.

¹⁷⁴ *Întăia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 3: “De aceea vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema fie Iisus! – tot așa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, – decât în Duhul Sfânt”.

¹⁷⁵ Vezi nota 174.

¹⁷⁶ *Epistola către Evrei*, 12, 29: “Căci «Dumnezeul nostru este și foc mistuitor»”.

¹⁷⁷ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 13, 46: “Și aflând un mângăritar de mult preț, s-a dus, a vândut toate câte avea și l-a cumpărat”.

¹⁷⁸ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 18, 8: “Zic vouă că le va face dreptate în curând. Dar Fiul Omului, când va veni, va găsi, oare, credință pe pământ?”.

¹⁷⁹ Sfântul Isihie Ierusalimneanul, cap. 149, în *Cuvânt de suflet folositor și mântuitor pentru trezvie, și rugăciune, cu liniștire*, în capete 203. *Filocalia*, Ed. Universală, Buc., 2001, vol. I.

✦ 50. Și nu numai de la cei ziși de Dumnezeu înțelepțiți Părinți, și de la cei asemenea cu dânsii, va afla cineva pre niște graiuri ca acestea ale Sfintei și de Dumnezeu făcătoarei rugăciunii, oreșicum prin învățatură cu taină date; Ci încă mai întâi de aceștia, și de la însuși cei mai întâi și vârfuri ai Apostolilor, zic adecă, Petru, Pavel și Ioan, pentru că acela adecă zice (Pavel), precum mai întâi am zis „Nimenea nu poate să zică Domn pre Iisus, fără numai întru Duhul Sfânt“. Iar acela (Ioan) „Darul și adevărul, prin Iisus Hristos s-au făcut“ (Ioan 1. 17)¹⁸⁰. Și „Tot Duhul carele mărturisește pre Iisus Hristos că au venit în trup, de la Dumnezeu este“ (1 Ioan 4. 2)¹⁸¹. Iar cel mai ales decât Ucenicii lui Hristos (Petru), către cea către însuși Apostolii a Mântuitorului și Învățătorului întrebare, adecă către aceea „Cine mă zic oamenii că sunt“, pre prea fericita mărturisire improtivă aducându-o, au răspuns „Tu ești Hristos Fiul Dumnezeului celui viu“ (Mat. 17. 13, 16)¹⁸²; Deci pentru aceasta și cei după dânsii, iar ai noștri slăviți povățuitori, și mai ales cei ce au călătorit întru viețuirea cea neînjugată, și pustnicească și liniștită, pre niște uneltiri ca acestea, ca pre unele ce mai înainte s-au vestit sămănate unde și unde, și câte o părticică; Deci pre acești slăviți ai prea curatei Biserici, ca pre niște Dumnezești glasuri, și după descoperire întru Sfântul Duh mai înainte așazate; Încă și prin acei trei vrednici de credință mai de multe ori mărturisite, „Iar prin trei, zice, marturi, va sta tot graiul“ (2 Cor. 13. 1)¹⁸³: Acești de Cer cugetători, după ce le-au adunat întru una, și prea bine, și împreună cu Sfântul Duh, cel ce lăcua întru dânsii împreună încheindu-le, stâlp arătător al rugăciunii le-au numit, și celor mai de pre urmă le-au dat, ca după asemenea chip și să le fie, și să-l păzască pre dânsul.

Însă ia vezi și rândueală și urmare: care prea foarte are împreună cu înțelepciunea cea de sus, pre lucrul cel de înspăimântare. Pentru că acela adecă zice „Doamne Iisuse“; Iar acela „Iisuse Hristoase“; Iar celălalt „Hristoase Fiule a lui Dumnezeu“. Ca cum în oarecare chip unul altuia urmând, și de aproape unii de alții fiindu-să, și prin împreună glăsuirea, și prin împreună legătura unor graiuri ca acestea de Dumnezeu lucrătoare. Că ai fi putut vedea pre fiește carele din Părinți, cum că ia altul ca pre o începătură, pre cuvântul cel ce este altuia la sfârșit, și întru acest chip lucrul acesta înainte pășaste până la cei trei. Însă pre aceeași vei vedea pre adăogirea însemnării Duhului. Că după ce au zis Fericitul Pavel pre aceea, adecă pre: „Nimenea nu poate să zică Domn pre Iisus, fără numai întru Duhul Sfânt“; Deci pre acesta ce zace la sfârșit, zicem adecă pre Duhul cel Sfânt, început îl uneltește cel cu glasul de tunet Ioan zicând „Tot Duhul carele mărturisește pre Iisus Hristos că au venit în trup, de la Dumnezeu este“. Și pre acestea le-au pus înainte tuturor, nu din casă și de la sineși, ci mișcați fiind de palma prea Sfântului Duh. Pentru că și mărturisirea cea prin descoperire a prea Dumnezeescului Petru, întru Duhul Sfânt este lucrată, „Pentru că pre toate le lucrează unul și același Duh, zice, împărțând deosebi fiecăruia precum voește“ (1 Cor. 12. 11)¹⁸⁴. Și decic întru acest chip funia cea ca cum întreită și neruptă, a cei de Dumnezeu făcătoarei rugăciunii, prea cu mare înțelepciune, și prea cu mare știință, și țesută, și împreună cusută, și împreună încheată este, și la cei din vremurile noastre trece, cu deopotrivă chip păzindu-să.

¹⁸⁰ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 1, 17*: „Pentru că Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul au venit prin Hristos“.

¹⁸¹ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan, 4, 2*: „În aceasta să cunoașteți Duhul lui Dumnezeu: orice duh care mărturisește că Iisus Hristos a venit în trup, este de la Dumnezeu“.

¹⁸² *Sfânta Evanghelie după Matei, 17, 13-16*:

„13. Atunci au înțeles ucenicii că Iisus le-a vorbit despre Ioan Botezătorul.

14. Și mergând ei spre mulțime, s-a apropiat de El un om, căzându-l în genunchi,

15. Și zicând: Doamne, miluiește pe fiul meu că este lunatic și pătimește rău, căci adesea cade în foc și adesea în apă.

16. Și l-am dus la ucenicii tăi și n-au putut să-l vindece“.

¹⁸³ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 13, 1*: „A treia oară vin la voi. În gura a doi sau trei martori va sta tot cuvântul“.

¹⁸⁴ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 12, 11*: „Și toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind fiecăruia deosebi, după cum voește“.

.. Însă pre adăogirea cuvîntului acestuia, adecă „miluește-mă“ cei de aceea înainte pre rînd Dumnezești Părinți împreună o aŭ încheeat, și împreună o aŭ rînduit, cu aceste graiuri de mîntuire ale rugăciunii, adecă cu „Doamne Iisuse Hristoase Fiule a lui Dumnezeu“, și mai ales pentru cei mai copilandri întru fapta bună, adecă pentru cei începători și nesăvârșiți. Pentru că cei ce au pășit înainte și săvârșiți după Hristos prin unul fiecarele dintru aceste Dumnezești cuvinte, adecă prin „Doamne Iisuse Hristoase, Fiule a lui Dumnezeu“. Încă uneori și prin singură numirea lui Iisus să îndestulează, și ca pre o lucrare întregă a rugăciunii pre acesta îl îmbrățișază, și îl sărută. Ca cei ce adecă prin acesta, de dulceață și bucurie negrăită, și care biruește pre toată mintea, și pre toată vederea și auzul, să umplu. Și decî întru acest chip, afară din trup și de lume făcându-să, de trei ori fericiții, închizând și prin simțiri pre dăruirea și darul cel Dumnezeesc carele este sălășluit întru dănsii, și cu îmbătare, și cu fericire de dorire apucați fiind, să curățasc, să luminează, și să săvârșesc, ca cei ce pre Darul cel mai presus de fire, și fără de început, și nezidit, al Dumnezeirei cei mai presus de ființă, de acum ca într-o parte de arvună, ca în oglindă privindu-l neîncetat. Și cu pomenirea singură, și cu cugetarea, precum s-aŭ zis, a unuia fieștecăruea din cele arătate numiri ale Dumnezeu-Omului Cuvântului îndestulându-să, și prin aceasta la răpiri, și uniri, și descoperiri negrăite mai presus de fire rădicându-să, și învrednicindu-să întru Sfântul Duh spre chear deplin adevărire, și încredințare a acestora prea arătată. Pre Dulcele și iubitorul de suflete Domnul nostru IS. Hristos Fiul lui Dumnezeu, ale căruea cuvinte sunt lucruri, și graiurile, precum El zice „Duh sunt, și viață sunt“ (Ioan 6. 63)¹⁸⁵, aŭ hotărât prea cu mare glas, „Că fără de Mine nu puteți face nimic“ (Ioan 15. 5)¹⁸⁶, și „Dacă ceva veți cere întru Numele Meu voi face“ și iarăși „Orice veți cere întru Numele Meu aceasta voi face“ (Ioan 14. 13, 14)¹⁸⁷, și cele de aceea înainte, după cele ce mai înainte s-aŭ povestit de noi.

Cum că este cu putință și începătorilor uneori adecă, cu toate graiurile rugăciunii, iar alteori în parte a aceștiea a să ruga, însă înlăuntru inimii și de-a pururea, și pentru aceea adecă a nu schimba des pre graiuri.

51. Însă este cu putință și începătorilor, uneori adecă cu toate graiurile rugăciunii, iar alteori cu o parte a aceștiea a să ruga, însă înlăuntru inimii și neîncetat. Pentru că precum zice Sfântul Dieadoh: „Cela ce să află de-a pururea întru a sa inimă, călătorește cu adevărat afară de frumusețile vieții“. „Pentru că cu Duhul umblând, pre poftel trupului a le ști nu poate“ (Galat. 6. 16)¹⁸⁸. De vreme ce de aceea înainte întru turnul cel de pază al (poruncilor) faptelor bune, unul ca acesta își face preumblările. Pre însuși faptele bune, ca pre niște portari avându-le ale cetății curățeniei. Decî pentru aceasta de aicea înainte și nelucrătoare atuncea să fac asupra lui meșteșugirele dracilor“ (Cap. 57). Scrie încă și Sfântul Isaac: „Acelui ce cercetează pre sufletul său în tot ceasul, i să veselește inima întru descoperiri. Și cela ce își adună luiși înlăuntru pre vederea sa, vede pre raza Duhului. Și cela ce aŭ urât pre toată răsipirea minții, vede pre Stăpânul său înlăuntru inimii sale“. Însă nici des să nu schimbi graiurile rugăciunii, ca nu prin deasa schimbare și mutare, ca cum oare

¹⁸⁵ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 6, 63: „Duhul este cel ce dă viață; trupul nu folosește la nimic. Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh și sunt viață“.

¹⁸⁶ *Idem*, 15, 5: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic“.

¹⁸⁷ *Idem*, 14, 13-14:

„13. Și orice veți cere întru numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit Tatăl întru Fiul.

14. Dacă veți cere ceva în numele Meu, Eu voi face“.

¹⁸⁸ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 16: „Și câți vor umbla după dreptarul acesta - pace și milă asupra lor și asupra Israelului lui Dumnezeu!“.

care nestatornicie și abatere în latură obișnuind mintea, neîntemeată și fără de roadă să rămâie, precum copaci cari des să mișcă de la locul lor și să sâdesc la alt loc.

Că aceea adevărată, pururea înlăuntrul inimii a ne ruga, de lungă vreme are trebuință, și de nevoiță, și de silă, și mai înăscut tot binele prin multă vreme și osteneală să îndreptează.

52. Însă și aceasta adevărată de-a pururea a să ruga cineva înlăuntrul inimii, încă și cele peste aceasta înainte, nu prost, și fiește cum, și prin puțină osteneală și vreme să face, dacă care cumva și acest lucru întru oarecare după negrăită purtare de grijă s-au făcut; Ci și de vreme lungă, și de osteneală, și de nevoiță și trupească și sufletească nu puțină, și de silă multă și întinsă, spre împlinire trebuință are. Pentru că, pre măsura cea prea covârșitoare a dăruirii și a Darului carele să nădăjduiește de noi ca să-î fim întru împărțășire, să cuvine ca și pre nevoițele cele pentru dânsa să le întemeem, și ceasurile să le măsurăm. Iar aceasta este, precum zic Sfinții Învățători, aceea adevărată: să se scoată vrăjmașul din pășunile inimii, și să se sălășluească cu adevărat întru dânsa Hristos. Că zice Sfântul Isaac: „Cela ce voește să vadă pre Domnul, meșteșugire face să curățască pre a sa inimă întru neîncetată pomenire a lui Dumnezeu. Și așa întru strălucirea minții sale, în tot ceasul va vedea pre Domnul“ (K. 43). Și Sfântul Varsanufie: „Dacă nu dinlăuntru lucrarea împreună cu Dumnezeu va ajuta omului, în zadar la cea dinafară să ostenește. Pentru că lucrarea cea mai înlăuntru cu durere de inimă, aduce pre curățenie; Iar curățenia, pre liniștea cea adevărată a inimii; Iar liniștea aceasta, pe smerenie; Iar smerenia, lăcaș a lui Dumnezeu face pre om. Iar din sălășluirea aceasta, împreună cu însuși patimile dracii să izgonesc afară. Și să face omul întru acest chip lăcaș a lui Dumnezeu, plin de sfințenie, plin de luminare, și de curățenie, și de Dar. Decă fericit este acela, carele pre Domnul său întru cămările cele neintrate ale inimii, ca într-o oglindă îl vede, vărsând pre a sa rugăciune împreună cu plângere înaintea bunătății Lui“.

Încă și Cuviosul Carpaftie zice: „De multă nevoiță și vreme, trebuință este întru rugăciune, ca să aflăm întru stare nesupărată a minții pre alt oarecare Cer în inimă, unde lăcuește Hristos precum zice Apostolul „Aū nu cunoașteți că Iisus Hristos întru voi lăcuește? fără numai care cumva de sunteți neiscușiți“ (1 Cor. 13. 5) ¹⁸⁹“. Și Marele Gură de Aur: „Neîncetat să rămâi lângă Numele Domnului Iisus, ca să înghiță inima pre Domnul, și Domnul pre inimă, și să se facă amândouă întru una. Însă lucrul acesta nu este de o zi, sau de două; ci de ani mulți și vreme. Pentru că de multă nevoiță și vreme este trebuință, ca afară să se scoată vrăjmașul, și să se sălășluească înlăuntru Hristos“. Și acestea adevărată până întru atâta: Iar cuvântul întoarcă-se către cele ce pre rând ne stau înainte.

Pentru rugăciunea cea în inimă nu curată; Și în ce chip vine cineva și întru cea curată și nerăsipită rugăciune.

53. Dintru a îngădui întru cea zisă meșteșugire a rugăciunii cei în inimă, curat și fără răsipire, deși nu curată poate alta, și nerăsipită rugăciune, adevărată pentru înainte apucările care i să fac aceștia din împiedicare, și pentru cugete, vine nevoitorul întru deprindere, ca fără de silă, și fără de răsipire, și curat, și adevărat să se roage, adevărat întru a îngădui în inimă mintea, și nu cu silă, prin puțină suflare a să băga înlăuntru, și iarăși de acolo a sări; Ci însuși de-a pururea către sineși întorcându-să, cu dragoste a îngădui întru aceasta, și neîncetat așa a să ruga. Pentru că zice și Sfântul Isihie: „Cela ce nu are rugăciune curată de cugete, armă nu are la război. Iară rugăciunea zic pre aceea care să lucrează neîncetat în părțile cele neintrate ale inimii. Ca cu chemarea lui Iisus,

¹⁸⁹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 5: “Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește rău”.

vrăjmașul cela ce întru ascuns bate războiū, să se bată ca cu un biciū, și să se arză“ (K. 21). Și iarăși: „Fericit este cu adevărat carele așa s-aū lipit de Iisus prin rugăciune întru gândirea minții, și îl strigă pre Dănsul neîncetat în inimă: precum este unit aerul cu trupurile noastre, saū precum este vāpaea cu ceara. Și trecând adecă Soarele pe deasupra pământului, face pre ziuă; Iar Sfântul și Cinstitul Nume al Domnului Iisus, întru gândirea minții strălucind, prin silință neîntreruptă, va naște nenumărate gândiri strălucitoare cu chipuri ca de Soare“ (196).

Pentru cea fără de rāsipire și curată în inimă rugăciune, și pentru fierbințala care să naște de acolo.

54. Și acest lucru, și este, și să numește rugăciune în inimă curată, și fără de rāsipire, precum s-aū zis; Dintru care să naște oarecare fierbințalā în inimă, precum este acel graiū: „Înfierbânta-tu-s-aū inima mea înlăuntru meu, și în cugetul meu să va aprinde foc“ (Ps. 38. 4)¹⁹⁰. Foc pre care Domnul Iisus Hristos aū venit de l-aū aruncat în pământul inimilor noastre, cele ce mai înainte adecă odrāslea spinii patimilor, iară acum sunt purtătoare de Duhul Darului. Precum zice însuși Domnul nostru Iisus Hristos: „Foc am venit să arunc pre pământ, și ce voesc dacā acum s-aū aprins“ (Luca 12. 49)¹⁹¹. Și pre cei dimprejurul Cleopii, dupā ce i-aū înfiebântat odinioară, i-aū aprins cu înspăimântare ca să zică unii către alții acel graiū i-aū făcut „Aū nu inima noastră era arzând întru noi, când ne grāea nouā pre cale?“ (Luca 24. 32)¹⁹². Zice încă și Ioan prea slăvitul cel din Damasc, întru oarecare tropare din versurile sale cele către Prea Sfânta de Dumnezeu Nāscătoarea: „Mā trage către cântare de laudā a dorirei cei Feciorești, focul cel înlăuntru inimii“. Scrie și Sfântul Isaac: „Din lucrarea cea sālnicā, să naște fierbințala cea nemăsurată, care ca focul să aprinde în inimă din cele fierbinți aduceri aminte, care de nou vin sālășluindu-sā întru gândirea minții. Iar această lucrare și păzire supțiează pre minte întru fierbințea ei, și îi dau ei vedere“. Și mai înainte mergând: „Și din fierbințea aceasta care vine din Darul vederii, să naște curgerea lacrărilor“. Și dupā puține: „Și din cele neîncetate lacrămī, priimește sufletul pre pacea cugetelor; Iar din pacea cugetelor, să înalță întru curātenia minții; Iar prin curātenia minții, vine omul întru a vedea pre tainele lui Dumnezeu“. Și dupā puțin: „Iar dupā aceasta ajunge mintea să vazā descoperiri și Semne, precum aū văzut Ezechil Prorocul“. Încā: „Lacrāmile și lovirea cu palma preste obraz în vremea rugăciunii, și a să tăvăli cineva cu fierbințalā, acestea deșteaptā pre fierbința dulceților înlăuntru inimii; și cu uimire lāudatā, zboară inima către Dumnezeu, și strigā „Însetat-aū sufletul meu către Tine, Dumnezeul cel tare, cel viu: Când voiū veni și mă voi arāta feții Tale Doamne?“ (Ps. 41. 2)¹⁹³ și cele de aceea înainte“. Și cel al Scării: „Focul adecā, dupā ce aū venit în inimă, pre rugăciune o aū învieat; Iar aceasta dupā ce s-aū rădicat, la Cer sus s-aū luat, și în foisorul sufletului pogorāre de foc s-aū făcut“. Încā: „Oare cine este credinciosul și priceputul Cālugār, carele pre fierbințala cea a sa o aū păzit nestinsā Și până la a sa eșire în fiește care zi adāogând foc lângā foc, și fierbințalā lângā fierbințea, și dorire lângā dorire, și sārguință lângā sārguință nu aū încetat?“. Și Sfântul Ilie Ecdicul: „Când de la cele de afarā va înceta sufletul, și să va împreuna cu rugăciunea, atuncea ca oarecare vāpaie înconjurāndu-l pre acesta aceeaș precum focul pre fier, cu totulū tot înfocat îl așază. Și este sufletul adecā același, dar încă nu și pipăit; Pentru că nici fierul cel înfocat de pipāirele cele din afarā (K. 105). Încā: „Fericit este acela care a învredniciit a fi văzut întru acest chip în vieața aceasta, și pre chipul său cel ce din fire este: în Dar, de foc l-aū văzut (K. 106)“.

ș:

¹⁹⁰ Psalmii, 38, 4: „Înfierbântatu-s-a inima mea înlăuntru meu și în cugetul meu se va aprinde foc“.

¹⁹¹ Sfânta Evanghelie după Luca, 12, 49: „Foc, am venit să arunc pe pământ și cât aș vrea să fie acum aprins!“.

¹⁹² Idem, 24, 32: „Și au zis unul către altul: Oare, nu ardea în noi inima noastră, când ne vorbea pe cale și când ne tâlcuia Scripturile?“.

¹⁹³ Psalmii, 41, 2: „Însetat-a sufletul meu de Dumnezeu cel viu; când voi veni și mă voi arāta feții lui Dumnezeu?“.

Cum și fierbințala în multe feluri are nașterea, însă mai adevărată cea din rugăciunea cea curată în inimă.

ИСТОРИЯ

55. Însă să știi, că și o fierbințală ca aceasta, în multe feluri și în multe chipuri are pre cea întru noi înșine și nașterea, și înființarea. Și acest lucru arătat este din cuvintele Sfinților cele puse la arătare, că ne sfîim să zicem că și din însuși lucrarea. Însă dintru acestea este mai adevărată oare cum fierbințala care să face cu adăogire din cea curată rugăciune în inimă; Și împreună cu dânsa de-a pururea eșă și crește; și întru luminarea cea înființată sâmbetește, adecă cu înființare luminat lucrează, precum zic Părinții, pre omul cel ce se află întru acest fel.

Ce este lucrul cel de-aproape al ferbințelii ceii în inimă?

56. Care fierbințală cu luare aminte, departe împinge pre cele ce împiedică de a să săvârși desăvârșit curata rugăciune cea mai dintăi. „Pentru că foc este Dumnezeuul nostru“ (Evr. 12. 29)¹⁹⁴ și foc carele mistuește pre răutatea dracilor și a patimilor noastre. Și zice Sfântul Dieadoh: „Când cu călduroasă oarecare înlăuntru cu durere va priimi inima pre săgețile dracilor, întrucât să i să pară celuea ce să luptă că suferă pre însuși ranele, cu durere uraște sufletul pre patimi, ca cea ce este întru începutul curățeniei. Că de nu îl va durea mult pentru nerușinarea păcatului, nu va putea îndestul a să bucura pentru bunătatea dreptății. Decîi cela ce voește să curățască pre inima sa, cu pomenirea Domnului Iisus totdeauna facă-o pre dânsa înfocată: Aceasta numai cugetare, și neîncetat lucru având. Pentru că nu uneori adecă a să ruga să cuvine, iar alteori nu, cei ce voesc să lepede pre aloruși putreziciune; Ci de-a pururea a să îndeletnici la rugăciune întru păzirea minții, măcar deși afară undeva din casele cele de rugăciune s-ar fi sălășluit. Că în ce chip cela ce voește să curățască aur, dacă întru puțin va lăsa a înceta focul din topitoare, învârtoșare iarăși pricinuește materiei ceii ce să curățește; Întru acest chip și cela ce uneori adecă își aduce aminte de Dumnezeu, iar alteori nu, că ceea ce i să pare că aș dobândit prin rugăciune, aceasta o pierde prin încetare. Dar osăbit este a bărbatului celui iubitor de fapte bune, aceea adecă, de-apururea a mistui pre cel pământesc al inimii cu pomenirea lui Dumnezeu. Ca întru acest chip răul câte puțin de focul pomenirii bunului cheltuindu-să, desăvârșit la cea firească strălucire a sa să se întoarcă sufletul cu mai multă slavă“ (K. 97). Și decîi întru acest chip mîntea în inimă petrecând, curat și fără de răsipire să roagă. Precum zice Sfântul acela: Atuncea este adevărata și nerăsipita rugăciune, când pre inimă o păzește mîntea în vremea când să roagă“. Scrie încă și Sfântul Isihie: „Acesta este adevărat trezvitor, carele în inimă este Monah“ (K. 159).

Pentru Dumnezeasca dorire și îndrăgire, care să naște din fierbințală, luare aminte, și din rugăciune.

57. Iar întru o fierbințală ca aceasta, și cea cu luare aminte rugăciune, adecă întru cea curată rugăciune, dorirea cea către cel ce să pomenește de-a pururea Domnul Iisus Hristos și Dumnezeasca îndrăgire, și dragostea în inimă să naște, precum s-au scris: „Tinerile te-au iubit pre Tine, trasu-te-au pre Tine“ (Cânt. C. 1. 2)¹⁹⁵ și încă „Rănită de dragoste sunt eu“ (2. 5)¹⁹⁶. Zice încă și Sfântul Macsim: „Toate adecă faptele cele bune ajutoresc minții către Dumnezeasca îndrăgire, iar mai mult decât toate rugăciunea cea curată; Că prin aceasta către Dumnezeu înaripindu-să, afară de toate cele ce sunt să face“ (Suta I. 11).

¹⁹⁴ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 29: „Căci «Dumnezeul nostru este și foc mistuitor»“.

¹⁹⁵ *Cântarea Cântărilor*, 1, 2: „Miresmele tale sunt balsam mirositor, mir vărsat este numele tău; de aceea fecioarele te iubesc“.

¹⁹⁶ *Idem*, 2, 5: „Întăriți-mă cu vin, cu mere răcoriți-mă, că sunt bolnavă de iubire“.

Pentru lacrimi din inimă, și încă pentru Dumnezeasca dorire și îndrăgire.

58. Dintru care inimă, și lacrimă prea foarte multă curge, curățind și îngrășând pre cea ce din dragoste s-au îmbogățit cu acestea, dar nu topindu-l și împilându-l. Pentru că pre acest grai carele să pricinuește din Dumnezeasca dorire, și pre acela carele să pricinuește din Dumnezeasca îndrăgire, pentru cea tare și neținută dorire și îndrăgire, aceluși ce să pomenește, a Domnului Iisus Hristos și uimindu-să strigă: Trasu-m-aî cu dorire pre mine Hristoase, și m-aî schimbat cu Dumnezeasca Ta îndrăgire. Și: tot ești Mântuitorule îndulcire, tot ești poftă și dorire! Tot ești nesățios! (adecă nici nu ne putem sătura de Dânsul). Tot ești frumuseță neajunsă! Și împreună cu Pavel Propovăduitorul lui Hristos strigă „Dragostea lui Dumnezeu împreună ne ține pre noi”. Și: „Cine ne va despărți pre noi de dragostea lui Dumnezeu. Necazul sau strâmtorimea, sau goana, sau foamea, sau goliciunea, sau primejdia, sau sabia?” Și iarăși „Încredințat sunt că nici moartea, nici viața, nici Îngerii, nici Începătorii, nici Stăpânirii, nici Puterii, nici lucruri ce ne stau înainte, nici cele ce vor să fie. Nici înălțimea, nici adâncimea. Nici altă zidire nu va putea să ne despărțască pre noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus Domnul nostru (Rom. 8. 35) ¹⁹⁷.

Sfătuire pentru a nu căuta cele mai presus de măsură, și încă pentru cea de-a pururea pomeneire în inimă a Domnului nostru Iisus Hristos îndemnare.

59. Deci ca să se fi putut cineva învrednici acestora adecă, și celor după acestea tuturor, pre care acum a le spune nu este vreme. Că zice: Nu căuta mai înainte de vreme, pre cele ale vremii. Și: Bunul nu este bun, când nu bine să face. Și precum zice Sfântul Marco: Nu este de folos mai înainte de lucrarea celor dintâi, a ști pre cele de a doua. „Pentru că cunoștința trufește pentru nelucrare, iar dragostea zidește (1 Cor. 8. 1) ¹⁹⁸, pentru căci rabdă pre toate”. Să cuvine a să sârgui, și de-a pururea a să nevoi, precum s-au zis, a purta neîncetat înlăuntrul adâncului inimii pre pomeneirea Domnului Iisus Hristos și nu afară, și în față, precum zice și pentru aceasta același Fericit Marco: „Că dacă nu prin atotcuprinzătoare și de gând nădejde se va deschide încăperea cea prea dinlăuntru și ascunsă, și curată a inimii, nu este cu puțință ca cu întemeere să cunoaștem pre cel ce înlăuntru lăcuște, nici să știm de s-au primit jertfele noastre cele cuvântătoare, sau nu”.

Pentru râvna cea fierbinte, și pentru Dumnezeasca arătare cea întru noi, și pentru luminarea Darului cea înființată.

60. Pentru că întru acest chip să va abate cu lesnire, nu numai de la lucrurile cele rele, ci și de la cugetele cele împătimitoare, și de la nălucirele cele necuvioase. Precum s-au scris „Cu Duhul să umblați și pre pofta trupului să nu o săvârșiți” (Gal. 5. 16) ¹⁹⁹. Iar mai ales de la tot cugetul, și de la toată nălucirea să va depărta, ca cea ce cu râvna sa cea fierbinte pentru fapta bună, cu totul arde și prăpădește pre toată lucrarea cea rea, care simțit, și gândit, mai întâi lucra întru dânsul, împreună cu începătorii lor draci cei ce pentru rău să bucură. Precum zice Sfântul Isaac: „Înfrișat este dracilor, și dorit lui Dumnezeu și Îngerilor Lui, cea ce cu fierbinte râvnă desrădăcinează pre spiniile vrăjmașului care să cresc întru dânsul. Și întru înainte sporire va veni, ca deplin încredințare de

¹⁹⁷ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 35: “Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau goana, sau foamea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia?”

¹⁹⁸ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 1: “Cât despre cele jertfite idolilor, știm că toți avem cunoștință. Cunoștința însă semețește, iar iubirea zidește”.

¹⁹⁹ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 16: “Zic dar: În Duhul să umblați și să nu împliniți pofta trupului”.

aicea să ia a dragostei cei către Dânsul, și a arătării întru sine, și cei chear și înlăuntru sălășluirii a cei înființate și prea Dumnezești luminări a Darului. Și de ai fi voit să zicem, prea foarte cu lumina iarăși să va întoarce către bunul neam cel de sus, și carele prin Sfântul Botez cu Darul desăvârșit ni s-au lucrat nouă, și către punerea de fii cea Duhovnicească²⁰⁰. Zice iarăși Sfântul Isaac: „Acesta este Ierusalimul, și Împărăția lui Dumnezeu cea înlăuntru nostru ascunsă (Luc. 17. 21)¹⁸⁷, după cuvântul Domnului: Acest loc nor este al slavei lui Dumnezeu, întru carele singurii cei curați cu inima vor intra, ca să vază pre fața Stăpânului lor, numai el să nu caute întru sineși arătarea lui Dumnezeu, ca să nu priimească pre cel ce prea cu adevărat este întunec, și să fățarnicește cum că este lumină (2 Cor. 11. 14)¹⁸⁸.”

Pentru lucrarea cea Dumnezească și cea împrotivnică.

61. Iar când mintea lui, când nu caută ea vede lumină, să nu o priimească pre aceasta, dar însă nici să o socotească de netreabă, precum zice Cuviosul Marco: Că este lucrarea Darului, și este lucrare a Satanei, pruncului necunoscându-să. Însă bine este pre unele ca acestea să nu le privească ca în oglindă, pentru rătăcirea; nici să le anatematisască, pentru adevărul; Ci pe toate prin nădejde să le aducă lui Dumnezeu. Pentru că El știe pre trebnicia amândorora. Și întrebe pre cel ce are Dar și putere de la Dumnezeu a învăța și a judeca cu dreaptă socoteală.

Pentru învățător luminat și nerătăcit.

62. Și de adecă ar fi aflat pre cel ce va învăța, nu precum numai prin Dumnezeasca scriptură cunoscut, ci precum și însuși acela cu fericire aș pătimit, pre lumina cea Dumnezească, lui Dumnezeu să-î dea mulțămită. Iar de nu, măi bine este a nu le priimi, ci întru smerenie către Dumnezeu a năzui. Nevrednic de o vrednicie și vedere ca aceasta pre sineși socotindu-să din curată inimă și chemându-să. Precum cu adevărat și aceasta, și câte s-au zis, și încă să vor zice, cu taină ne-am învățat, cu Darul lui Hristos și din limbă nemincinoase, care de Duhul Sfânt, și să mișcă și să grăia. Și din însuflete de Dumnezeu scripturii, și din iscusul oarecărora.

Pentru lumina cea adevărată, și cea mincinoasă, adecă pentru lumina cea Dumnezească și cea vicleană.

63. Că deși întru câteva scripturi ale lor Slăviții Părinții noștri, pre semnele luminării cei negraite, și ale cei mincinoase umbros le arată oarecum, precum adevărat și de trei ori Fericitul Pavel al Latrului aș făcut, când aș zis către ucenicul său, carele pentru o pricină ca aceasta l-aș întrebat pre dânsul: Că lumina adecă a puterii cei împrotivnice, cu chip de foc este și afumoasă, și asemenea cu focul acesta simțit. Și când pre dânsa un suflet curățit, carele pre măsură aș pătimit, o va vedea, cu îngrețosare să află către dânsa, și să scârbește. Iar cea bună a Bunului, și prea veselă este, și prea limpede, și după ce ar fi lovit asupra, sfînțește, și de lumină, și de bucurie, și de blândeță umple pre suflet, lin îl lucrează pre dânsul, și iubitor de oameni. Încă și alții asemenea. Dar însă ca cela ce pre cele măi întâi zise prin viu glas le-aș auzit, întru acest chip să cuvina și pentru acest lucru la vreme să auzi, că acuma nu este vreme.

²⁰⁰ *Sfânta Evanghelie după Luca, 17, 21*: “Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru”.

²⁰¹ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 11, 14*: “Nu este de mirare, deoarece însuși satana se prefacă în înger al luminii”.

Pentru năluca cea necuvioasă, și cea cu bună cuviință, și în ce chip să cade a le unelti pre ele.

64. Dar de vreme ce cu puțin mai înainte pentru năluciri am pomenit, și pentru nălucire necuviincioasă, prea de folos este precum nouă ni să pare, în scurt și pentru aceasta, iar mai ales pentru toată nălucirea, pre cât este cu puțință, prin cuvânt să cuprindem. Pentru că blestemata foarte stă împotriva rugăciunii cei curate, în inimă, și lucrării minții cei cu chip de unel, și simple. Drept aceea și Sfinții și Dumnezeștii Părinți, în multe chipuri pentru dânsa și împotriva ei grăesc. Decă aceasta, adecă nălucirea, cu feluri de feluri de chipuri, ca Dedal cel ce să băsnuește, și cu multe capete asemenea cu Izdra, s-au zis de Sfinți mai întâi ca oarecare pod al dracilor; Că printr-însa străbătând și trecând ucigașii făcători de rele necurații, să împărtășesc oarecum și să amestecă cu sufletul, știubei de trântori pre dânsul lucrându-l, și lăcaș de gânduri fără de roadă, și împătimașe. Pre care adecă nălucire, să cuvine a o lepăda, cu totul, de nu care cumva voești pentru pocăință, și pentru zdrobire, și pentru plângere, și pentru smerita cugetare, încă și pentru cugetarea și vederea celor ce sunt. Dar încă și pentru necuviincioasa nălucire, a asemenea, și împotriva a rădica, pre cea binecuvincioasă nălucire, și pre aceea cu aceasta amestecându-o, și împotriva luptându-o, și ca pre o lepădătoare de pavăză, pre necinstita, și nerușinata, cu totul lepădându-o, așa împotriva ei a rădica pre cele de biruință. Pentru că întru acest chip făcând, nu numai de pagubă, ci și de dobândă pricinuitoi ai fi fost ție însuși; Ca cel ce întru judecată fără de greșală pre cele de sineși le îndreptezi. Și ca cel ce pre nălucirea cea necuviincioasă prin nălucirea cea binecuvincioasă o surpi. Și cu armele împotrivicilor, pre acești împotrivicii, cu rană de moarte îi rănești, sau îi omori precum de demult pre Golieat Dumnezeescul David (1 Imp. 17.51)²⁰².

Că nu numai cea necuviincioasă nălucire, ci și cea cu bună cuviință, lepădată este de Sfinți întru rugăciunea cea curată, și întru cea simplă și singuratecă lucrare a minții.

65. Însă acest lucru, este nevoița acelor încă prunci, adecă a începătorilor. Pentru că cei ce cu vreme înainte au pășit, cu totului tot pre necuviincioasa nălucire, împreună și cu cea binecuvincioasă o leapădă, și deșartă o face; Ca pre niște ceară ce să topește de fața focului cenușă făcându-o și stricându-o, pentru rugăciunea cea curată, pentru lepădarea și goliciunea despre toate a minții cea neînchipuită, și pentru adunarea gândirii către Dumnezeu cea fără materialnicie. Iar de voești și pentru priimirea, și unirea cea fără de formă, și una. Că zice și Sfântul Isihie: „Tot cugetul nălucire este în minte a oarecăruea lucru simțit. Pentru că minte fiind Asirieanul, întru alt fel a înșăla nu poate de nu va unelti pre cele de noi simțite și obicinuie” (K. 180). Și Sfântul Dieadoh: „De vreme ce tot cugetul prin nălucirea oarecărora simțite lucruri intră în inimă, atunci îi strălucește ei fericita lumină a Dumnezeirii când cu totul va avea bună vreme despre toate, și neformăluită de acestea va fi. De vreme ce strălucirea aceea, după lipsirea tuturor gândurilor să arată în mintea cea curată”. Și Marele Vasilie: „Precum nu în lăcașuri făcute de mâini lăcuește Domnul, așa nici întru închipuirii oarecare și plăzmuiri gândite. Pentru că aruncate înainte sunt acestea, oprind ca un zid pre sufletul cel ruginit, carele nu poate curat a privi către adevăr, ci încă de oglindă să ține și dă gâcire”. Și Dumnezeescul Evagrie: „Acolo să zice că șade Dumnezeu, unde să cunoaște. Pentru aceasta și scaun să zice alui Dumnezeu, mintea cea curată”.

Decă gândirea lui Dumnezeu, nu întru gândirile cele ce închipuesc pre minte să va afla, ci întru gândurile cele ce nu o închipuesc. Pentru care cel ce să roagă, să cuvine, cu totul să se depărteze de gândurile cele ce o închipuesc pre minte; Și întru alt fel să va închipui, văzând gânditor, și întru

²⁰² *Cartea întâi a Regilor*, 17, 51: „Atunci David a alergat și, călcând pe filistean, luă sabia lui și, scoțând-o din teacă, îl lovi cu ea și-i tăie capul; Filistenii, văzând că uriașul a murit, au fugit”.

alt fel cu adevărat să va așaza (la suflet), văzând pre cuvântarea ei (a minții). De aceea ne învățăm cum cunoștința cea Duhovnicească depărtează pre minte de gândurile cele ce o închipuesc pre dânsa; Iar neînchipuită isusindu-o, o pune înaintea lui Dumnezeu. Și Sfântul Macsim în sholiile Marelui Dionisie zice: alt lucru este nălucirea, și alt lucru noisie, adecă noima. Pentru că de la puteri (ale sufletului) deosebite să fac, și prin osebirea mișcării. Pentru că noima adecă lucrare este și facere; Iar nălucirea, patimă, și închipuire vestitoare a oarecăruea lucru simțit, sau ca a oarecăruea lucru simțit. Și simțirea adecă să apucă de cele ce sunt, cu formăluire întru una adunată; Iară mintea, să atinge, adecă să apucă de cele ce sunt cu alt chip, și nu în ce fel simțirea. Decă mișcarea cea pătimitoare și formăluitoare, este împrejurul părții sufletului cei trupești sau cei Duhovnicești, întru care și mai întâi am zis cum că sunt simțirele. Iar cea judecătoare și priimitoare de înțelegeri, sufletului și minții să cuvine să o dăm. Decă supt această parte a sufletului ce este priimitoare de înțelegeri, să cuvine să strângem și pre cea nălucitoare. Pentru că să împărtăște puterea cea nălucitoare în trei părți: Întâi adecă, întru cea închipuitoare a primirelor de înțelegeri către cele simțite lucruri ce fac pe priimirea de înțelegere. Iar a doua, întru cea de a doua oară închipuitoare din rămășițele ce au rămas înlăuntru de la acestea, care nu are undeva pre chipuri, pre care și osebit mai ales putere nălucitoare o numesc. Iar a treia, întru care să face toată dulceața a lucrului celui ce după nălucire să pare bun, sau a celui ce să pare rău după întâmplare. Decă precum s-au zis, nici o nălucire încăpere nu are la Dumnezeu, pentru că cu totul desăvârșit mai presus de toată gândirea este, și mai presus stă. Și iarăși Marele Vasile: „Mintea ce nu să răsipește spre cele de afară, nici de organele cele simțitoare spre lume să varsă, să întoarce adecă către sineși, și prin sineși întru gândirea cea către Dumnezeu să suie; Și cu acea frumuseță cu totul strălucindu-să și luminându-să, și însuși firii uitare priimește“. Decă acestea și tu știindu-le, sărguește-te în tot ceasul, cu ajutorul lui Dumnezeu, fără nălucire, fără formă, fără închipuire, mai pre scurt, cu toată mintea curată, și cu suflet curat, și cu inimă curată a te ruga în tot chipul. Pentru că zice Sfântul Macsim:

Pentru mintea, sufletul, și inima cele curate și desăvârșit.

Pentru mintea cea curată:

66. „Minte curată este, ceea ce de necunoștință s-au despărțit, și de Dumnezeasca lumină cu totul să strălucește“ (S. 1:K.53).

Pentru sufletul cel curat:

„Suflet curat este, cela ce s-au slobozit pre sine de patimi și de Dumnezeasca dragoste neîncetat să veselește“ (K. 34).

Pentru inima cea curată:

Inimă curată este, ceea ce au pus pre pomenire înaintea lui Dumnezeu cu totul fără chip, și fără de formă, și gata să se pecetluească cu singurele chipurile Lui, prin care are fire a să face arătat într-însa. Lângă acestea cu urmare adăogescă-se și acestea:

Pentru mintea ce desăvârșit:

„Minte desăvârșit este, ceea ce prin credință adevărată, pre cel prea cu covârșire recunoscut, cu necunoștință prea l-au cunoscut, și pre atotcuprinderea făpturilor Lui o au văzât; și pre cunoștința

cea cuprinzătoare a purtării de grijă și a judecății ceî întru dănsese de la Dumnezeu o au luat. Însă ca un om zic” (Sfântul Macsim S.3: K.97).

Pentru sufletul cel desăvârșit:

„Suflet desăvârșit este, a căruia puterea cea pătimitoare s-a plecat cu totul desăvârșit către Dumnezeu” (K.98).

Pentru inima cea desăvârșit:

Inimă desăvârșit, poate că aceea să zice, care nici o mișcare firească nu are, în orice fel de chip, către orice. Întru care ca întru o cârticică netezită bine, pentru cea desăvârșit prostime viind Dumnezeu, pre ale Sale legi le scrie.

Încă pentru mintea cea curată:

Pre minte a o curăți, precum zice Sfântul Dieadoh (K.58) a singur Sfântul Duh este. Fiindcă pre minte a o face să stea, precum zice cel al Scării (K.23) a singur Sfântul Duh este. Încă zice și Sfântul Nil (Cuv. Pust.): de ar fi voit cineva să vază pre așzarea minții, lipsască-se pre sineși de toate gândurile sale, și atuncea o va vedea pre dânsa asemenea cu Săfirul, sau cu vâpsala Cerului“. Și iarăși: „A minții așzare este, înălțime gândită, asemenea cu vâpsala cea Cerească, preste care vine și lumina Sfântei Treimi în vremea rugăciunii“. Și Sfântul Isaac: „Când mintă să va desbrăca de omul cel vechi, și să va îmbrăca întru cel nou al Darului, atuncea pre a sa curățenie o va vedea asemenea cu vâpsala cea cerească, care „Loc a lui Dumnezeu” de bătrânimea fiilor lui Israil s-a numit când s-au arătat lor în Munte (Eș. 24.10)²⁰³.

Întru acest chip și acum făcând, precum mai întâi s-au zis, adecă curat, și fără de nălucire rugându-te vei fi, urmând Sfinților pe urmă. Iar de nu, nălucitor te vei face în loc de liniștitor, și în loc de struguri, vei culege spinii; Care O! să nu ți să întâmple!

În ce chip Prorocii nălucau (adecă vedeau videnii).

67. Iar dacă oarecare socotesc cum că vederile Prorocilor, și închipuirele, și descoperirele, prin nălucire și urmare firească s-au făcut, aceștia departe de scoposul cel drept și de adevăr să știe că să poartă. Pentru că Prorocii, și acum cei din vremea noastră de Sfințite taine învățători, nu după firească urmare oarecare, și orânduială, încă și după nălucire vedeau și nălucau, acelea ce vedeau și le năluca: Ci Dumnezeeste, și mai presus de fire mintea închipuindu-li-să, de cea negrăită putere și Dar al Sfântului Duh. Precum zice Marele Vasilie: „Că de nespūsă oarecare putere nălucindu-li-să mintea ceî ce o au pre dânsa nesmulșă împrejur și curată, ca cum răsunând întru dânsii au pre Cuvântul lui Dumnezeu”. Și iarăși: „Vedeau Prorocii închipuindu-li-să de Duhul partea cea Domnitoare“. Și Bogoslovul Grigorie: „Acesta, adecă Duhul cel Sfânt, lucra mai întâi întru Îngereștile și Cereștile Puteri” și după puține: Apoî întru Părinți și întru Proroci. Dintru cariî, unii adecă au nălucit pre Dumnezeu, sau l-au cunoscut, iară alții, ceea ce vrea să fie mai înainte o au cunoscut, închipuindu-li-să de Duhul partea cea Domnitoare, și ca cu niște lucruri de față fiind, cu cele ce vrea să fie“.

²⁰³ *Ieșirea*, 24, 10: „Și au văzut locul unde stătea Dumnezeu lui Israel; sub picioarele Lui era ceva, ce semăna cu un lucru de safir, curat și limpede ca seninul cerului“.

Încă pentru năluciri, și pentru multe și de multe feluri de vederi.

68. Iar dacă oarecare să îndoesc încă, ca cei ce priimesc pre năluciri, și pre cele multe și de multe feluri de vederi, și ni să împrivesc nouă, ca cum în oarecare chip socotind că urmează Sfinților, de vreme ce zice Teologul adecă: „Cum că Dumnezeu de singură mintea umbros să zugrăvește, nu din cele ce sunt întru Dânsul, ci din cele ce sunt împrejurul Lui. Altă nălucire din alt lucru aducându-să spre osămuire oarecare a adevărului“. Și cele de aceea înainte. Iar Dumnezeescul Macsim „Cum că nu poate mintea fără de patimă a să face din singură lucrarea, dacă nu o vor priimi pre dânsa una de la alta multe și de multe feluri vederi“. Asemenea și alți Sfinți deopotrivă cu aceștia grăind, (adecă zic împrivityorii). Unii ca aceștia cunoască, că de acei Fericiți cuvintele acestea s-au arătat, nu pentru cea după priimire lucrare acolo și Dar, zicem adecă pentru cea cunosătoare, și despre Dumnezeu privitoare, și care prin însuși iscusul împreunează pre omul cu Dumnezeu: Ci pentru ceea ce să face după aruncare a gândirii, adecă pentru vederea care să adună din înțelepciune, și din potrivirea și măsurarea între dânselne a celor ce sunt, și alcătuirea cea cu bună tocmire, și care ivește întru gândirea cea pentru Dumnezeu umbros oarecum, pre care și celor mulți, iar mai ales tuturor mai pre scurt slobod le este a unelti, și a socoti; precum cel ce cu bună știință pre niște uneltiri ca acestea ale Sfinților le-ar fi cercetat, chear va cunoaște, precum s-au scris, din mărimea și frumuseța zidirelor, cu potrivită măsură, Făcătorul, lucrător să înțelege. Dar nu din învățatura cea cu meșteșug a lumii, și din afară, care este mult limbută și deșartă; Pentru că aceasta ca o slujitoare necinstită, întru părere și de înțelepciune știutoare, și amăgitoare în cuvinte, și în dovediri trufindu-să; Dar nu de Evanghelică credință, și smerenie, și de adevărata priimire cu învoeală povățuindu-să, departe de Sfințitele pridvoară ale Bisericii izgonită este.

Iară nouă acum ne este cuvântul pentru cea desăvârșit și înființată strălucire în suflet; Pre care și cei din Apostoli prea aleși, cari în Muntele Tavorului împreună cu Iisus s-au suit, după ce negrăit s-au schimbat, cu cea bună, și adevărată și fericită schimbare o au pățimit, și pre nevăzuta Împărăție, și Dumnezeire, și cu ochii simțiți cari să prefăcusă spre mai Dumnezeesc lucru, adecă Duhovnicești să făcusă prin dreapta Prea Sfântul Duh s-au învrednicit a o vedea. Însă pre cât sunt departe răsăriturile de la apusuri, și Cerul de la pământ, și sufletul covârșăște mai presus decât trupul, pre atâta și lucrarea cea după primire și Darul, de cea după aruncare a gândirii; Pentru că aceea, adecă cea după aruncare a gândirii, precum am zis, din afară este, și prin cea cu bună rânduială purtare a celor ce sunt, și prin rânduială, și prin adunare, altă nălucire din alt lucru adunându-să spre o sămuire oarecare a adevărului, pre a spori înainte are, și către Dumnezeu întru credință sus a să întinde. Iar aceea, adecă cea după priimire, fără de mijlocire de la însuși Dumnezeu, înființat înlăuntrul inimii are fire a să face, uneori și trupului cu împărtășire dându-i arătat mai presus de gândire din a sa strălucire, și din prea Dumnezeasca luminare; Mai presus de fire pățimind inima, precum zice prea înțeleptul Macsim: nu făcând pre înDumnezeire cea nezidită; Că zice acest Sfânt: „Nezidită înDumnezeire zic, pre strălucirea Dumnezeirei cea dupre chip înființată, care nu are zidire, ci negândită arătare întru cei vrednici“.

Potrivite cu cele zise, zice și Marele Dionisie: „De nevoie este a ști, cum că mintea noastră, pre o putere adecă o are spre a gândi, prin care pre cele gândite le vede; Iar pre alta, unire care este rădicată mai presus decât firea minții, prin care să împreunează către cele mai presus de sineși“. Și Cuviosul Isaac: „Doi ochi sufletești avem, precum zic Părinții. Și nu aceeași trebuință este a vederii cei și prin unul și prin altul. Pentru că cu un ochi adecă, pre cele ascunse întru firii le vedem, adecă: pre puterea lui Dumnezeu, și pre înțelepciunea Lui, și pre purtarea Lui de grijă cea pentru noi, care să înțelege din Sfințianea ocărnuirei Lui cei către noi. Și cu celălalt ochi, vedem pre mărirea firei Lui cei Sfinte, când întru tainele cele Duhovnicești, va binevoi Dumnezeu a ne băga pre noi“. Și Dumnezeescul Dieadho:

„Ale unuia adecă Sfântul Duh sunt Darurile, și înțelepciunea, și cunoștința, precum și toate Dumnezeștile Daruri: Însă fiecare Dar, ca cum osebită are pre lucrare. Pentru aceasta Apostolul mărturisește, cum că „altuia adecă i să dă înțelepciunea, iar altuia cunoștința întru același Duh (1 Cor. 12. 18)²⁰⁴. Pentru că cunoștința adecă, prin însuși iscusul împreunează pre om cu Dumnezeu, nemișcând pre suflet întru pricinele lucrurilor. Drept aceea și oarecare din cei ce filosofesc vieța cea singuratecă, să luminează adecă de dânsa întru simțire, iar întru cunoștința Dumnezeștilor cuvinte nu vin. Iar înțelepciunea, dacă se va da cuiva dimpreună cu dânsa întru frică; Însă rar este acesta, pre însuși lucrurile cunoștinții le arată. De vreme ce cunoștința adecă cu lucrarea, iar înțelepciunea, cu cuvântul obicinuește a lumina. Însă pre cunoștința adecă, rugăciunea o aduce, și multa liniștire întru negrijire cu totul desăvârșit; Iar pre înțelepciune, cugetarea cea fără de mărire deșartă a cuvintelor lui Dumnezeu, și mai întâi Darul lui Dumnezeu celui ce o dă“ (K.9). Încă și Sfântul Macsim zice în sholi: „Puț a lui Iacob, este scriptura; Iar apa, este cunoștința cea întru scriptură; Iar adâncimea, vederea cea cu anevoe pe trecut, a întunecatelor înțelegeri; Iar vadra (ciutura), este învățătura cea prin slove a Dumnezeescului Cuvânt, pre care nu o au avut-o Domnul, însuși Cuvânt fiind, și nu pre cea din învățătură și din cugetare cunoștință dând celor ce cred; Ci pre cea din Darul cel Duhovnesc pururea curgătoare înțelepciune, și niciodată încetătoare, celor vrednici dăruind. Pentru că vadra, adecă învățătura, parte prea puțină a cunoștinții luând, pre totul îl lasă, căci nu să ține de nici un cuvânt. Iar cunoștința cea după Dar, și fără de cugetare are pre toată înțelepciunea cea prin puțină a oamenilor, la trebuință în multe feluri izvorând“.

Deci iarăși Sfântul Dieadoh zice: „Mintea noastră mai de multe ori întru rugăciune, adecă cu greu suferitoare să află, pentru cea prea multă strâmtorime și strângere a faptei bune cei rugătoare (în inimă); Iar la Cuvântare de Dumnezeu, bucurându-să pre sine să dă, pentru lățime și slobozenia Dumnezeștilor priviri. Deci ca să nu-î dăm ei voe ca multe să voească a grăi, și ca să nu-î dăm loc să se înaripească ea cu bucurie mai presus de măsură, întru rugăciune mai de multe ori, și întru cântarea de Psalmi, și întru cetirea Sfintelor scripturi să ne îndeletnicim. Nici pe privirele bărbaților celor iubitori de cuvinte trecându-le cu vederea, a cărora credință prin cuvinte să cunoaște. Pentru că făcând noi aceasta, nu o facem pre dânsa a amesteca graiuri ale sale întru cuvintele Darului, nici iarăși îi vom da voe de mărirea deșartă pe furis a să smulge, deșertându-să prin multa bucurie și prin multa cuvântare; Ci și afară de toată strălucirea o vom păzi pre dânsa în vremea privirii, și mai pre toate cugetele ei dintru aceasta, lăcrămoase i le vom câștiga. Că odihnindu-să în vremea liniștii, și îndulcindu-să de dulceața rugăciunii mai ales, nu numai din cele mai sus zise pricină afară esă, ci și mai mult să înnoește spre a-și pune gândirea iute și fără de osteneală pre Dumnezeștile priviri, împreună cu aceea, adecă că și întru cunoștința dreptei socoteli a spori ea întru multă smerenie. Însă să cade a ști, că este rugăciune deasupra a toată lățimea; Însă aceasta numai acelora este, cari întru toată simțirea și deplin adevierea, s-au umplut de Sfântul Dar“ (Cap. 68). Auzit-ai? „Este rugăciune, zice, deasupra a toată lățimea, care numai a acelora este, cari întru toată simțirea, și deplin adevierea“ adecă, înlăuntrul inimii cu înființare mai presus de fire s-au umplut de cea prea Dumnezească luminare cea a Darului. Pre aceasta și Sfântul Isaac pomenire nepecetluită o numește, adecă fără de formă, fără de chip, și simplă. Și alții din Sfinții Părinți întru alt chip.

Pentru cele cinci puteri ale sufletului; Încă asemenea și pentru năluciri, care sunt ale însuși sufletului și ale minții. Și cum că să cuvine cu totul a fugi de năluciri, și de închipuiră, și de tipărirea în minte, și de forme în vremea rugăciunii cei curate, și întru cea proastă și singuratecă lucrare a minții.

²⁰⁴ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 8: “Că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înțelepciune, iar altuia, după același Duh, cuvântul cunoștinței”. În mss. se face trimitere eronată la capitolul 12, stihul 18. Cifrele sunt corectate de mână. Au aceeași culoare cu textul dactilografiat deci s-a folosit probabil un indigou.

69. Dar de vreme ce, precum s-au arătat, nu numai de la draci, ci și însuși sufletul de la sine firește are pre a năluci, pentru căci are cinci puteri, adecă: mintea, cugetul, părerea, nălucirea și simțirea, precum cu adevărat trupul are pre cele cinci simțiri, adecă: vederea, mirosirea, auzul, gustul și pipăirea. Dar una este, precum am zis, din puterile sufletului și nălucirea, prin care sufletul și nălucește. Să cuvine aceasta, vrând a iconomisi cu dreaptă socoteală și bine a descurca pre cele de sineși, pre puterile sale cele ce mai ales îl împreunează pre dânsul cu Dumnezeu, și în veacul cel de acum și în cel ce va să fie, să se înaripească, și să se sârguească a le sui către Dumnezeu cu totul tot. Dar pentru celelalte, după cuviință a avea grijă, și a le unelti, și a face. Decî să cuvine a căuta în ce fel pentru acestea Părinți zic, și cu cuviință (întregi și nevătămate) le păzește. Și zice Sfântul Maccim: „De vreme ce sufletul pentru sineși, adecă pentru a sa ființă, este și cuvântător și de gând, cu adevărat și de sineși Ipostatnic este. Iar de sineși Ipostatnic fiind, și din fire pentru sineși, și de sineși osăbit, și împreună cu trupul va lucra, gândind după fire și socotind, și niciodată încetând din puterile cele de gând care firește îi sunt lui. Pentru că cele ce din fire sunt întru un lucru, în orice fel de chip ar fi, până este acel lucru și stă întru a fi, nelipsite sunt de la dânsul. Decî sufletul și de-a pururea fiind de când s-au făcut, și stând întru a fi pentru Dumnezeu cela ce întru acest chip l-au zidit pre dânsul, de-a pururea gândește, și socotește, și cunoaște, și de sineși osăbit, și împreună cu trupul pentru sineși și pentru a sa fire. Decî nici un cuvânt nu să va afla care să poată a înstreina pre suflet de la cele ce îi sunt lui firește, și nu pentru trup, de la deslegarea cea de la aceasta“.

Decî de vreme ce cunoaștem, și de la Sfinți cu taină ne învățăm, cum că mintea și cugetul, și în veacul acest de acum, și în cel ce va să fie, împrejurul lui Dumnezeu să mișcă și lucrează, iar celelalte puteri, numai în veacul cest de acum, ca cele ce sunt osebite lui: de nevoie este ca și sufletul, ca un ocârmuitor bine meșteșugăreț, și pre stăpânirea acestora firește avându-o, și fiindcă au ales, nu numai întru această de acum parte a vremii, ci din veacul ce va să fie mai ales, pre minte și pre cuget, în tot chipul să se sârguească a le întinde sus către Dumnezeu și a le mișca, și a le împreuna în vremea rugăciunii cei curate, și simple. Iar de nălucire cu totul desăvârșit a o despărți pre aceasta, și de celelalte puteri. Pentru că precum zice Sfântul Nil: „Așăzarea rugăciunii este deprindere nepătimitoare, cu prea deplină dragoste, întru înălțime înțelegătoare răpind pre mintea cea iubitoare de înțelepciune și Duhovnicească“ (Cap. 53). Pentru că întru acest chip făcând sufletul, pre vrednicia cea cuviincioasă lui și cinstită va fi păzindu-o.

Încă pentru mînte.

70. Asemenea să cuvine, ca și însuși mintea, ca ceea ce este fără de părți, și simplă, și de sineși săvârșită ființă, curată, și cu chip de lumină, pre sineși să se păzască, și să se ferească neîmpărtășită, și despărțită de aceasta, adecă de nălucire. De vreme ce și însuși de la sine are putere firească spre aceasta, și spre a-și veni întru pomenire, și a să săvârși întorcându-să către sineși, și a să-mișca fără de ținare. Pentru că acest lucru este starea minții, care să face întru dânsa de la Dumnezeescul Dar, precum zice cel al Scării: „a face pre minte să stea, a singur Sfântul Duh este“. Că măcar deși după aceea, că putere a sufletului fiind mintea, și de dânsul să mișcă și să săvârșăste oarecum, dar însă cu toate acestea și ochiul al lui și este și să numește; Și cu osăbită oarecare putere firească simplă, și de sineși săvârșită, precum am zis, îmbogățită este. Pentru aceasta și când după fire cu ținare să află așăzată, și către suflet, și către puterile lui, atuncea cu adevărat și după putere mintea este, care lucru și sufletesc om s-au numit. Iară când va dobândi iarăși pre cea firească a sa și simplă înființată vrednicie, și strălucire, pre cea fără de părți, și de sineși săvârșită, și de sineși stăpânitoare, adecă când va scăpa și de cele trupesti, și de cele sufletești firești țineri, și mișcări, și dintru a fi după putere minte, întru a să face după lucrare mintea să va învrednici, adecă întru omul cel mai presus

de fire și Duhovnicesc va spori, atuncea de-a pururea către sineși fără de plecare să întoarcă, și prin sineși, către gândirea lui Dumnezeu cea fără de formă, și fără de chip, și simplă, fără de ținere să suie cu totul și cu slobozenie, precum zice Marele Vasile: „Mintea nerăsipindu-să spre cele de afară, nici de simțiri spre lume vărsându-să, să întoarcă adecă către sine; Iar prin sineși către cunoștința lui Dumnezeu să suie, și cu acea frumuseță cu totul, și luminându-să, și strălucindu-să, și a însuși firii uitare priimește“.

Deci întru acest chip, și pre cea după chip, și după asemănare a Lui mintea iarăși o dobândește, și întreagă o păzește, fiind minte, și prin sineși fără mijlocire gânditor, cu Dumnezeasca minte, adecă cu Dumnezeu unindu-să, și împreunându-să. Iată această lucrare este, mișcarea cea rotundă, adecă cea către însuși mintea a eiși întoarcere, și învârtire, și unire; și cea prin sineși către Dumnezeu, care și singură cu adevărat este nerătăcită, și fără de greșală, ca ceea ce este neținută, și nemijlocită, și vedere mai presus de vedere. Și zice Marele Dionisie: „Iar a sufletului mișcare este rotundă, adecă cea întru sineși intrare de la cele din afară, și a puterilor lui celor de gând învăluire împreună cea cu chip de unul, ca întru oarecare ciclu pre nerătăcire dăruindu-o lui, și de la cele multe din afară întorcându-l pre dânsul și adunându-l, mai întâi la sineși; Apoi ca pre cea ce s-au făcut cu chip de unul, unindu-l cu puterile cele unite, cu chip unitor. Și așa către cel frumos și bun de mână ducându-l, către cel ce este mai presus de toate cele ce sunt, și unul, și același, și fără de început, și fără de sfârșit. Însă cu chip piezișat sufletul să mișcă, precât dupre cât i să potrivește luiși, strălucindu-să cu cunoștințele cele Dumnezești; Nu gânditor, și cu chip unitor, ci cu chip socotitor, și cu chip trecător, și ca cum prin împreună amestecate, și din loc în loc mutătoare lucruri. Iar cu cea de-a dreptul mișcare, când nu întru sineși intrând, nici cu unitoarea mișcare de gând mișcându-să, (pentru că acest lucru precum am zis, este cel rotund) ci către cele ce sunt împrejurul său mergând înainte, și de la cele din afară, ca de la oarecare semne în multe feluri împodobite și înmulțite, către cele simple și unite vederi să suie“.

Și Sfântul Macsim zice: „După ce a luat mintea pre unirea cea fără de mijlocire către Dumnezeu, pre puterea aceea, adecă a gândi și a să gândi după fire, cu totul o are încetată. Deci când pre aceasta o va deslega, gândind ceva din cele după Dumnezeu s-au deosebit, fiindcă au tăiat pre unirea cea mai presus de gândire; Dupre care până este cu Dumnezeu împreunată, ca ceea ce s-au făcut mai presus de fire, și prin împărtășire Dumnezeu, ca pre un munte nemișcat, mută de la sine pre legea firei“. Și iarăși: „Mintea cea curată, prin unirea cea către pricină, ținere au luat mai presus de gândire, dupre care încetând pre cea în multe feluri mișcare și ținere firească a ei și, către cele dupre pricină, să ține fără cunoștință, după ce a ajuns întru încetarea cea fără de grai, de singură tăcerea cea mai presus de gândire. Pre care cu totul nu poate a o arăta cuvânt sau gândire; Ci numai după împărtășire prin iscus celor ce s-au învrednicit îndulceirei cei mai presus de gândire, al căruia semn este și bine cunoscut, și tuturor prea arătat, nesimțirea sufletului cea desăvârșit, și rumperea cea după așăzământ către veacul acesta“. Deci către acest lucru, adecă către a să mișca către Dumnezeu de-a pururea, de nu se va ajutata mintea de la suflet, și de nu va face de la sineși, și așa fără de ținere a să sui la gândirea cea pentru Dumnezeu; Iar mai ales, de nu și de la una, și de la alta va dobândi pre acest lucru, ci să va uni cu nălucaire, atuncea de aceea înainte și în multe feluri să face, și departe depărtată este de la Dumnezeu.

Încă pentru rugăciunea cea curată.

71. Și zice Sfântul Nil: „Nevoește-te a face pre mintea ta să stea în vremea rugăciunii surdă și mută, și vei putea a te ruga“ (K. 11). Încă: „Eū pre al meu voiū zice, ceea ce și celor mai tineri o am zis: Fericită este mintea care în vremea rugăciunii, desăvârșit neînchipuire au dobândit“ (K. 117). Și Filofteū:

– „Rar lucru este a afla pre cei ce să liniștesc cu partea cea scototitoare. Și a acelora numai este, cari pre Dumnezeasca bucurie și mângâiere, să meșteșugesc a o avea totdeauna întru sineși prin acest lucru“ (K.3). Încă și Marele Vasilie: „Rugăciune bună este, aceea ce înlăuntru face chear în suflet sălășuire a lui Dumnezeu, prin a avea prin pomenire întru sineși pe Dumnezeu întemeeat, când nu să taie ținerea cea de una a pomenirii de grijă pământești, nici de patimi nenădăjduite mintea să turbură, ci de toate scăpând iubitorul de Dumnezeu, către Dumnezeu să depărtează“.

Cum că alt lucru este nepățimirea minții,
și altul rugăciunea cea adevărată:
Care lucru și mai mare este.

72. Decî să cuvine a ști și aceasta, că deși după Sfântul Macsim „Nu poate mintea din singură lucrarea a să face nepățimășă, de nu o vor priimi pre dânsa una de la alta multe și în multe feluri vederi“; Dar însă iarăși după prea Dumnezeescul Nil, este cu puțință și după ce s-au făcut nepățimășă a nu să ruga cu adevărat, ci a să face în multe feluri, și departe depărtată a fi de la Dumnezeu. Că zice acest Părinte pentru un lucru ca acesta așa: „Măcar deși mai presus de trupească vedere mintea de va ajunge, nu încă desăvârșit a ajuns a vedea pre locul lui Dumnezeu. Pentru că poate a fi întru cunoștința gândurilor, și în multe feluri a să feluri către dânsa“ (K.58). Încă: „Nu încă cela ce au dobândit nepățimirea, atuncea și să roagă cu adevărat. Pentru că poate întru goale gândurile a fi, și întru istoriele lor cu totul a să smulge, și departe depărtat a fi de la Dumnezeu“ (K.56). Încă: „Nu căci nu întârziează mintea întru goale gândurile lucrurilor, atuncea și pre locul rugăciunii l-au prins, pentru că poate cu privirea lucrurilor a fi, și întru cugetele lor a să îndeletnici. Care lucruri măcar deși goale graiuri sunt, însă ca cele ce sunt priviri ale lucrurilor, închipuesc pre minte, și departe de laturî o duce de la Dumnezeu“ (K. 57).

Zice încă și cel al Scării: „A căroră minte s-au învățat cu adevărat a să ruga, aceștia cu adevărat Domnului față către față îi vorbesc, precum cei de la urechea Împăratului“ (Cuv. 27)

Decî dintru acestea, și din unele ca acestea, poți cu de-amăruntul a cunoaște pre deosebirea și a uniea și ia alteia petreceri, și pre cea fără de asemănare asemănare, a cei duple primire zicem, și a cei duple aruncare a gândirii. Pentru că al aceștia adecă lucru este, cugetări, și multe și în multe feluri vederi; Iar a acelea lucrare este, rugăciunea cea adevărată; Încă și căci alt lucru este nepățimirea minții, și altul rugăciunea cea adevărată, și încă căci cela ce are pre rugăciunea cea adevărată, duple mărturia Sfinților, duple toată nevoea are fire și pre minte a o avea nepățimășă: Dar nu și cela ce are numai pre minte nepățimășă, au putut a avea și pre rugăciunea cea adevărată. Și acestea adecă întru acest chip; Iar cuvântul întoarcă-se către cele ce înainte zac. Decî de vreme ce nu numai pentru cele mai întâi zise, ci și însuși aducerea aminte și a celor bune, și a celor împotrivă, să obicinuește oarecum a închipui de năprasna pre minte, și către nălucire a o aduce, să cuvine pentru aceasta puțin a însemna.

Încă pentru năluciri și închipuirî ale minții,
și pentru semnele rătăcirii și ale adevărului,
și care sunt semnele rătăcirii.

73. Liniștindu-te, și singur voind a fi împreună cu singur Dumnezeu, niciodată să nu priimești orice ai vedea simțit sau gândit înlăuntru tău, sau din afară, măcar și chip ca cum a lui Hristos sau față de Înger, sau de Sfânt, sau închipuire de lumină nălucindu-să în minte; Ci rămâi necrezând și îngreundu-te de aceasta, măcar deși bun ar fi fost, mai întâi de întrebarea, precum am zis, a celor

iscusiți. Pentru că acest lucru este prea de folos, și lui Dumnezeu iubit, și bine priimit. Ci fii de-a pururea păzind pre mintea ta nevăpsită, neîmpodobită, fără de chip, fără de formă, nefelurită, fără de cătățime. Și numai pre singure graiurile rugăciunii luându-le aminte, și cugetându-le, și socotindu-le cu mintea înlăuntru întru mișcarea cea în inimă, duple cel al Scării care zice: „Începutul adevărat al rugăciunii este când asuprelele dintru începuturile lor, cu o singură amelintare * a minții să izgonesc; Iară mijlocimea este, ca întru singure cele ce să zic sau să gândesc a fi mintea; Iară săvârșirea a aceștia este răpire către Domnul“ (K.28). Încă și Sfântul Nil zice așa: „Este rugăciune cu de-adsul acelor desăvârșit, răpire oarecare a minții, și din cele duple simțire depărtare afară cu totul făcând, prin simțiri negraite Duhul vorbind lui Dumnezeu celui ce vede pre așzământul inimii desvelit, ca pre o carte nescrisă, și cu tipărituri fără de graiuri pre a sa voință arătându-și“. Întru acest chip Pavel până la al treilea Cer s-a răpit, ori în trup era, ori afară de trup neștiind (2Cor. 12.2)²⁰⁵. Întru acest chip Petru după ce s-a suit în casa de sus să se roage, pre vedenia mesii ce de pânză o a văzut (Fap. 10.9)²⁰⁶.

Iar a doua rugăciune după cea dintăi este aceea, adevărată: a zice graiurile urmând mintea cu umilință, și știind cuă aduce pre rugăciune. Iar rugăciunea care să taie prin mijloc de cugete și este amestecată cu grijă trupestă, departe depărtată este de starea rugătorului. Decă rămâind întru acestea, pre altele nu le priimi, până la vremea păcii patimilor, și întrebării, precum am zis, a celor iscusiti. Și acestea adevărate care mai întâi le-am zis, și cele asemenea acestora, sunt semnele rătăcirii prin scurtime. Însă vezi și care sunt semnele adevărului:

Iar cele ale adevărului, și ale Duhului celui bun și de vieață făcător, semne sunt acestea: „Dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, milostivirea, bunătatea, credința, blândețea, înfrânarea, și cele de aceea înainte.“ precum zice Dumnezeescul Apostol (Gal. 5.22)²⁰⁷, roade numindu-le pre dănele ale Dumnezeescului Duh. Și încă iarăși zice „Ca fiii luminii să umblați: Pentru că roada Duhului este întru toată bunătatea, și dreptatea, și adevărul“ (Efes. 5.9)²⁰⁸; Căroră și tot cel împotivă rătăcire are. Zice încă și oarecarele din înțelepții de Dumnezeu așa, întrebând fiind de oarecine: „Întru cărarea cea nerătăcită a mântuirii, precum am zis iubitele, multe sunt cărările care duc la vieață, și multe care la moarte“. Și mergând mai înainte: „ăi pre o cale care ducă către vieață, adevărată pre păzirea poruncilor lui Hristos. Întru aceste porunci veți afla pre tot chipul faptei bune, iar mai ales pre trei acestea adevărate, pre smerenie, pre dragoste, și pre milă, fără de acestea nimenea nu va vedea pre Domnul“ Și după puține: „Aceste trei sunt, nebiruite arme împotivă dieavolului, pre care Sfânta Treime ni le-a dăruit nouă, zic adevărate: smerenia, dragostea, și mila; La carele nici a privi împotivă poate tot pâlcul dracilor. Pentru că nu este la aceștia urmă de smerenie, cari pentru trufie s-au înnegrit, și focul cel veșnic li s-a grăit lor. Unde este la dânșii umbră de dragoste, sau de milă, care către neamul omenesc neîmpăcată vrăjmașie a agonisit, și totdeauna a da război nu încetează? Decă cu aceste arme să ne împlătoșăm, pre carele cela ce le poartă împrejurul său, neprins de vrăjmaș este“.

* amelintare, amenințare.

²⁰⁵ A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 12, 2: „Cunosc un om în Hristos, care acum paisprezece ani – fie în trup, nu știu; fie în afară de trup, nu știu. Dumnezeu știe – a fost răpit unul ca acesta până în al treilea cer“.

²⁰⁶ Faptele Sfinților Apostoli, 10, 9: „Iar a doua zi când ei mergeau pe drum și se apropiau de cetate, Petru s-a suit pe acoperiș, să se roage pe la ceasul al șaselea“. În stihurile 10-12 la care nu se face de fapt trimiterea se afla cuprinsă viziunea:

„10. Și i s-a făcut foame și voia să mănânce dar, pe când ei îi pregăteau să mănânce, a căzut în extaz;

11. Și a văzut cerul deschis și coborându-se ceva ca o față mare de pânză, legată în patru colțuri, lăsându-se pe pământ.

12. În ea erau toate dobitoacele cu patru picioare și târătoarele pământului și păsările cerului“.

²⁰⁷ Epistola către Galateni a sfântului Apostol Pavel, 5, 22: „Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința“.

²⁰⁸ Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel, 5, 9: „Pentru că roada luminii e în orice bunătate, dreptate și adevăr“.

Și după puține: „Pre aceasta în trei împletită funie, pre care Sfânta Treime o au țesut și împreună o au împletit, o vedem cum că este și trei, și una, Trei adecă cu numele, iar de voești cu Ipostasurile; Dar una cu puterea, și cu lucrarea, și cu apropierea cea către Dumnezeu, și privirea, și alăturarea. Pentru acestea au zis Stăpânul „Că jugul meu este bun și sarcina mea ușoară“ (Mat. 11.30)²⁰⁹. Și iubitul Ucenic Poruncile Lui grele nu sunt“ (1 Ioan 5.3)²¹⁰. Și după câteva: „Pentru aceasta sufletul după ce s-au amestecat cu Dumnezeu prin cărătenia vieții, și prin paza poruncilor, și prin cele trei aceste arme, care sunt însuși Dumnezeu, întru însuși Dumnezeu s-au îmbrăcat, și s-au făcut cu punerea Dumnezeu: prin smerenie, prin milă, și prin dragostea. Și de vreme ce au trecut materialnica doime, și mai presus s-au suit la capul legii, zic adecă la dragoste, cu treimea cea mai presus de ființă și de vieață începătoare s-au împreunat, vorovind către Dânsa fără de mijlocire, lângă lumină luând lumină, și veselindu-să cu Dar neîncetat și vecinic“. Ci din destul este și pentru acestea. Însă cu cuviință este precum adecă pentru semnele și roadele rătăcirii și ale adevărului am pomenit ca despre o parte, de unde și dintr-însele adecă din roade, dupre Dumnezeescul Pavel, vom cunoaște în oarecare chip pre cei ce să lucrează, a cărui fel de Duh sunt; Întru acesta și chip și pentru mângâierea cea și din una, și din alta, zicem adecă, cea din Darul cel Dumnezeesc și adevărat, și cea din cel de deasupra și spoit, și împotivnic; prin uneltirele Părintești trebuință este puțin ceva a însemna. Deci zice pentru aceasta așa Dumnezeescul Dieadoh:

Pentru mângâierea cea Dumnezească și cea amăgitoare.

74. „Când mintea noastră va începe a simți pre mângâierea Sfântului Duh și bunătaea, atuncea și Satana prin oarecare simțire cu părerea dulce, întru liniștilele cele de noapte, când cineva ca cum spre plecarea oarecăruea somn prea suptire vine, pre suflet îl mângâie. Deci dacă întru prea fierbinte pomenire (a lui Dumnezeu) să va afla mintea, fiind pre Numele cel Sfânt al Domnului Iisus, și ca pre o armă va unelti, împotriva înșălării pre Sfântul acela și prea salvitul Nume, fuge adecă din vicleșug înșălătorul; Însă de aceea înainte la război înființat al sufletului să aprinde. Drept aceea bine cunoscând mintea pre înșălăciunea vicleanului cu de-amăruntul, mai mult sporește întru iscusul dreptei socotelii“ (K.31). Și iarăși: „Mângâierea cea cea bună, când este deștept trupul să face. Saă și când voește a merge cineva către somn, să arată, când cineva întru ferbinte pomenire a lui Dumnezeu ca cum s-au lipit de dragostea lui. Iar a rătăcirii de-a pururea, precum s-au zis, după ce au venit nevoitorul către suptire oarecarele somn, cu de mijloc pomenire a lui Dumnezeu. Pentru că aceea adecă, ca ceea ce este de la Dumnezeu, arătat pre sufletele nevoitorilor bune credințe întru multă vărsare a sufletului voește a le îndemna către dragoste; Iar ceialtă, de vreme ce prin vânt oarecarele suptire al rătăcirii obicinuește a sufla pre suflet, prin somnul trupului apucându-să a fura pre iscusul simțirii minții ceii ce să înțânătoșază întru pomenirea lui Dumnezeu. Deci de să va afla mintea precum am zis, pomenind cu luare aminte pre Domnul Iisus Hristos răsipește pre cea suptire suflare dulce părută a vrăjmașului, și bucurându-să, să pomește la războiul cel împotriva lui. Având de aicea ca pre o armă tare, după Dar, pre fala cea din iscus“ (K. 32). Și iarăși: „Dacă cu pomire fără de îndoială, și ne nălucită, să va aprinde sufletul către dragostea lui Dumnezeu, ca cum și pre trup trăgându-l întru adâncul aceii dragoste negrăite, deștept fiind, saă dupre chipul ce am zis, către somn viind, cela ce să lucrează de Sfânt. Dar, nimic alt atuncea gândind nicidecum întru sineși, fără numai aceasta către care să pomește, să cuvina a ști că a Sfântului Duh este lucrarea. Pentru că îndulcindu-să tot de ceea netălmăcită dulceață, nimic alt atuncea nu poate a gândi întru sineși, de vreme ce cu neslăbită bucurie atuncea să veselește. Iar dacă îndoială cătuși decât, saă întinată

²⁰⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 11, 30: „Căci jugul Meu e bun și povara Mea este ușoară“.

²¹⁰ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, 5, 3: „Căci dragostea de Dumnezeu aceasta este: Să păzim poruncile Lui, și poruncile Lui nu sunt grele“.

gândire oarecare mintea va zămisi întru sineși în vremea când să lucrează, deși prea Sfântul Nume îl uneltește, spre izbânda răului, și nu mai ales către dragostea lui Dumnezeu să pornește numai, să cuvine a înțalege, că de la înșălătorul este cea mângâiere, prin arătarea de bucurie. Iar bucuria aceasta nefelurită este, și toată neașăzată, vrând vrăjmașul să preacurvească cu sufletul. Căci când va vedea pre minte cum că cu de-adinsul să fălește întru iscusul simțirei sale, atuncea prin oarecare mângâieri, precum s-au zis, bune părute, cheamă la sineși pre suflet, ca deșertându-să el de moleșita aceea și cu totul umezicioasă dulceță, necunoscută să-i fie lui amestecarea vicleanului. „Deci dintru aceasta vom cunoaște pre Duhul adevărului, și pre Duhul înșălăciunii” (1 Ioan 4.6)²¹¹. Însă cu neputință este, saū din Dumnezeasca bunătate întru simțire a gusta cineva, saū pre amărăciunea dracilor cu simțirea a o cerca, de nu deplin se va adeveri pre sineși, cum că Darul adecă întru adâncul minții s-au sălășluit; Iară Duhurile cele rele împrejurul mădulărilor inimii petrec. Care lucru niciodată nu voesc dracii să fie crezut de oameni; Ca nu mintea pre însuși aceasta știindu-o cu de-amăruntul, cu pomenirea lui Dumnezeu să se întrarneze împotriva lor” (K. 33).

Ai acum și pentru acest lucru pre cea din destul sfātuire, și indestulează-te. Pentru că cea de cea parte de Gadera (adecă de Ocean) netrecută este „Și după ce ai aflat miere, mânâncă cu măsură, ca nu săturându-te să o verși pre dânsa” (Pil. 25.16)²¹².

Pentru dulceța cea Dumnezească, ceea ce izvorăște din inimă.

75. Iar mai ales vreme bună este ca mai cu potrivire să zic. Cine va vesti are dulceța mierii celor ce încă nu o au gustat? Și cu mult mai mult fără de asemănare, pre dulceța cea Dumnezească, și veselia cea mai presus de fire, și de viață curgătoare, care din cea în inimă curată și adevărată rugăciune să izvorăște, și să aruncă în sus cu purerea izvorâre: precum zice Dumnezeu-Omul Iisus „Cela ce bea din apa pre care Eu o voi da lui, se va face întru dânsul izvor de apă vie ce sare în sus spre viață vecinică” (Ioan 4.14)²¹³ Și iarăși „De însetează cineva să vie la Mine și să bea. Cela ce crede întru Mine, precum au zis scriptura (Pilde 18.4)²¹⁴, râuri de apă vie vor curge din pântecelul lui. Iară aceasta o au zis pentru Duhul, (zice cel de pre piept), carele vrea să îl ea cei ce cred întru Dânsul” (Ioan 7.37-39)²¹⁵. Și carele Pavel zice: „Iară căci sunteți fi, au trimis Dumnezeu pre Duhul Fiului său întru inimile voastre, carele strigă Avva Părintele” (Gal. 4.3)²¹⁶.

Cum că această dulceță Duhovnicească, și cu multe însămnări este, și nenumită.

76. Care dulceță Duhovnicească mai presus de fire și de viață curgătoare, (mai întâi s-au zis cu taină), și înființată strălucire, și mai presus de lumină ceață, și frumuseță neajunsă, și lucru dorit cel prea din vârful, și privire spre Dumnezeu, și vedere de Dumnezeu, și în Dumnezeire netălmăcită rămâind și după ce s-au tălmăcit câtuși decăt, și necunoscută după ce se va cunoaște, și după ce de minte se va socoti,

²¹¹ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, 4, 6: “Noi suntem din Dumnezeu; cine cunoaște pe Dumnezeu ascultă de noi; cine nu este din Dumnezeu nu ascultă de noi. Din aceasta cunoaștem Duhul adevărului și duhul rătăcirii”.

²¹² *Pildele lui Solomon*, 25, 16: “Dacă ai găsit miere, mânâncă atât cât îți trebuie, ca nu cumva să te sature și s-o verși”.

²¹³ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 4, 14: “Dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viață veșnică”.

²¹⁴ *Pildele lui Solomon*, 18, 4: “Vorbele (ieșite) din gura omului sunt ape fără fund; izvorul înțelepciunii este un suvoi care dă peste maluri”.

²¹⁵ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 7, 39 (corectat trimiterea greșită din mss.): “Iar aceasta a zis-o despre Duhul pe Care aveau să-L primească acei ce cred în El. Căci încă nu era (dat) Duhul, pentru că Iisus încă nu fusese preaslăvit”.

²¹⁶ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 3: “Tot așa și noi, când eram copii, eram robi înțeleșurilor celor slabe ale lumii”.

necuprinsă de minte rămâind. Și zice Marele Dionisie: „Întru această ceață mai presus de lumină ne rugăm noi a ajunge, și prin nevedere și necunoștință a vedea, și a cunoaște, pre Cel mai presus de vedere și de cunoștință, prin însuși aceea adecă, a nu vedea și a nu cunoaște. Că aceasta este cu adevărat a vedea și a cunoaște, și pre cel mai presus de ființă, cu mai presus de ființă chip a-l lăuda, prin luarea de asupra-î a tuturor celor ce sunt“. Încă: „Dumnezeasca ceață este, lumina cea neapropieată, întru care să zice cum că lăcuște Dumnezeu. Care și nevăzută este, pentru lumina cea ce covârșește, și neapropieată aceeași, pentru covârșirea vărsării de lumină cei mai presus de ființă. Întru aceasta este tot cea ce să învrednicește a cunoaște pre Dumnezeu și a-l vedea, prin însuși aceasta adecă, prin a nu vedea, nici a cunoaște cu adevărat întru cel mai presus de vedere și de cunoștință fiind. Aceasta numai cunoscând, că după toate este cele simțite și cele gândite“. Și Marele Vasilie: „Negrăite cu totul, și nepovestite sunt fulgerile Dumnezești frumuseți. Nu le pune de față cuvânt, nici auz, măcar pre lumina lunii, măcar pre lumina soarelui toate necinstite sunt către sămuirea slavei, și rămâind înapoi către asemănarea luminii cei adevărate, mai mult decât o noapte adâncă, și un posomorât întunec fără de lună, de o ameză-zi prea curată. Această adecă frumuseță, de ochii cei trupești nevăzută este; Iar de suflet numai și de gândire prinsă. Și dacă cumva pre oarecare din sfinți împrejur i-au strălucit, nerăbdat bold al dorirei au lăsat întru ei. Care-î cu totul slăbind cu sufletul, și îngreuindu-să către vieța cea de aicea, zice, „Vai mie că nemernicia mea s-a îndelungat“ (Ps. 119.5)²¹⁷ și „însetat-a sufletul meu către Dumnezeu cel tare, cel viu, când voi veni și mă voi arăta feței Dumnezeului meu?(Ps. 41.2)²¹⁸. Și aceea „să mă desleg și împreună cu Hristos să fiu, cu mult mai ales mai bine este“ (Filip. 1.23)²¹⁹. Și „acum slobozește pre robul tău Stăpâne în pace“ (Luc. 2.29)²²⁰. Ca o temniță socotind pre vieța cea de aicea. Cari pentru căci nesățioși erau de vederea Dumnezești frumuseți, rugăciune făcea, ca împreună cu toată vieța cea vecinică să se întinză vedere strălucirii Domnului“.

Și Teologul zice: „Unde este frică, acolo păzire a poruncilor, unde este păzire a poruncilor, acolo curățire a trupului, carele este nor ce să pune înainte preste suflet, și îl întunecă, și nu-l lasă să vază curat pre Dumnezeasca rază. Iară unde este curățire, acolo strălucire; Iar strălucirea este împlinire a dorirei celor ce poftesc pre cele prea mari, sau pre cel prea mare lucru, sau mai presus decât cel prea mare lucru“. Și al Nisei Dumnezeescul Grigorie: „De vei spăla prin purtarea de grijă a vieții, pre întinăriunea cea ce s-a spoiat peste inima ta, iarăși îți va răsări ție frumuseța cea cu chip Dumnezeesc, precum fire este a să face la fier. Pentru că când prin cutie s-ar fi golit de rugină, cel ce cu puțin mai înainte era negru, acum sclipiri oarecare de la sineși către soare lucind, și străluciri sloboade afară; Așa și omul cel dinlăuntru, pre carele inimă îl numește Domnul, după ce va rade de asuprași pre întinăriunea cea ca rugină, care au prins floare deasupra chipului pre mucezala cea rea, iarăși de a doua oară va lua pre asemănarea cea către chipul cel dintâi, și bun va fi. Pentru că lucrului celui bun, de asemenea bun lucru cu adevărat îi urmează“. Și Sfântul Nil: „Fericit este acela ce a ajuns întru necunoștința cea nedespărțită de rugăciune“ (K. 120).

Și cel al Scării: „Adâncul adecă al plângerii, mângâere au văzut. Iară curățenia inimii, au priimit strălucire; Iar strălucirea este negrăită lucrare, gândindu-să necunoscut și văzându-să nevăzut“ (K.7). Pentru aceasta și de trei ori fericiți sunt, cei ce ca Mariea cea de demult (Luca 10.42),²²¹ pre această bună parte și petrecere o au ales, pre cea Duhovnicească, și nevăzută, și unii bune soarte ca aceștia asemenea cu Dumnezeu s-au învrednicit, întrucât cu multă și uimitoare bucurie împreună

²¹⁷ Psalmii, 119, 5: „Vai mie, că pribegia mea s-a prelungit, că locuiesc în corturile lui Chedar!“.

²¹⁸ Idem, 41, 2: „Însetat-a sufletul meu de Dumnezeu cel viu; când voi veni și mă voi arăta feței lui Dumnezeu?“.

²¹⁹ Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel, 1, 23: „Sunt strâns din două părți: doresc să mă despart de trup și să fiu împreună cu Hristos, și aceasta e cu mult mai bine“.

²²⁰ Sfânta Evanghelie după Luca, 2, 29: „Acum, slobozește pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace“.

²²¹ Sfânta Evanghelie după Luca, 10, 42: „Dar un lucru trebuie: Căci Maria partea cea bună și-a ales, care nu se va lua de la ea“.

cu Dumnezeescul Pavel, să le fie cu puțință lor chiar a să uimi întru Duhul împreună și a striga, aceea: „Iară când s-au arătat bunătatea și iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Dumnezeu, nu din faptele cele întru dreptate, care le-am făcut noi, ci după a lui milă ne-a mântuit pre noi, prin baea nașterii de a doua, și a înnoirii Duhului Sfânt, pre carele l-au vărsat preste noi de prisosit prin Iisus Hristos Mântuitorul nostru, Ca îndreptându-ne după Darul Lui, moștenii să ne facem după nădejdea vieții cei vecinice“ (Tit. 3.4-7).²²² Și iarăși „Iar cela ce ne întărește pre noi împreună cu voi întru Hristos și ne-au uns pre noi, Dumnezeu este: Carele ne-au și pecetluit pre noi, și au dat pre arvuna Duhului întru inimile noastre“ (2Cor. 1.21, 22)²²³ Și „Avem pre comoara aceasta în vase de lut, ca covârșirea puterii să fie de la Dumnezeu, și nu din noi“ (2Cor. 4.7)²²⁴. Și aceea adecă întru acest chip. Însă o facă-se și nouă prin ale acelora către Domnul Dumnezeu plecătoare rugăciuni din parte asemenea cu aceea să fim, prin milă și Dar.

Cum că să cuvine după toată nevoea, a fi blând cu inima, cel ce voește deplin a să liniști.

77. Iar tu, o Fiule, aceasta acum în vreme mai întâi de altele, și împreună cu altele, să cuvine a ști, precum cela ce voește a săgeta bine, nu fără de semn întinde arcul; Așa și cela ce voește a să liniști, pre a fi de-a pururea blând cu inima, ca pre un semn aibă-o. Și zice Sfântul Isidor: „Nu este din destul către fapta bună aceea, adecă a să nevoi; Ci să cuvine lângă a să nevoi, și măsurat a fi. Că dacă uneltime pre nevoința blândetii, și prin socoteală turburătoasă pre aceasta o curmăm, nimic alt nu este, fără numai a voi adecă a dobândi mântuire, dar a nu voi a face cele ce folosesc către aceea“. Și mai înainte de Sfântul acesta, pre Dumnezeescul David „Povățui-va pre cei blânzi întru judecată, învăța-va pre cei blânzi căile Sale“ (Ps. 24.9)²²⁵. Și Sirah: „celor blânzi li se descopere tainele (3.18)²²⁶. Și prea dulcele Iisus „Învățați-vă de la mine că sunt blând și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre“ (Mat. 11.29)²²⁷. Și „câte cine voiți privi? Fără numai către cel blând și liniștitor, și care să cutremură de cuvintele Mele“ (Isa. 66.2). Și „Fericii cei blânzi că aceea vor moșteni pământul“ (Mat. 5.5)²²⁸ adecă, inima ceea ce aduce roadă Darului în 30, și în 60, și întru 100 (Mat. 13, 8)²²⁹ După rânduiala începătorilor, acelora de mijloc, și acelor desăvârșiți. Niciodată întru nimic turburând, sau turburându-să, de nu care cumva pentru dreapta credință va fi cuvântul.

²²² *Epistola către Tit a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 4-7:

“4. Iar când bunătatea și iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Dumnezeu s-a arătat,
5. El ne-a mântuit, nu din faptele cele întru dreptate, săvârșite de noi, ci după a Lui îndurare, prin baia nașterii celei de a doua și prin înnoirea Duhului Sfânt,

6. Pe care L-a vărsat peste noi, din belșug, prin Iisus Hristos, Mântuitorul nostru,
7. Ca îndreptându-ne prin harul Lui, să ne facem, după nădejde, moștenitorii vieții celei veșnice”.

²²³ *A doua Epistolă către Corințeni a Sfântului Apostol Pavel*, 1, 21-22:

“21. Căci de vreme ce întru înțelepciunea lui Dumnezeu lumea n-a cunoscut prin înțelepciune pe Dumnezeu, a binevoit Dumnezeu să mântuiască pe cei ce cred prin nebunia propovăduirii.

22. Fiindcă și iudeii cer semne, iar elinii caută înțelepciune”.

²²⁴ *Idem*, 4, 7: “Căci cine te deosebește pe Tine? Și ce ai, pe care să nu-l fi primit?”.

²²⁵ *Psalmii*, 24, 9: “Bun și drept este Domnul, pentru aceasta lege va pune celor ce greșesc în cale”.

²²⁶ *Cartea Înțelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)*, 3, 18-19:

“18. Cu cât ești mai mare, cu atât mai mult te smereste și înaintea Domnului vei afla har.

19. Că mulți oameni mari și slăviți sunt, dar tainele se descopăr celor smeriți. Că mare este puterea Domnului și El este preaslăvit de cei smeriți». Am adăugat și stihul 19 care nu apărea în trimitere, în care se află generalizarea principiului potrivit căruia dezvoltarea tainelor aparține celor smeriți.

²²⁷ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 11, 29: “Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre”.

²²⁸ *Idem*, 5, 5: “fericii cei blânzi că aceia vor moșteni pământul”.

²²⁹ *Idem*, 13, 8: “Altele au căzut pe pământ bun și au dat rod; una o sută, alta șazeci, alta treizeci”.

În ce chip s-ar fi putut îndrepta de noi blândeța, și pentru cele trei părți ale sufletului: iuțoasă, pofuitoare, și cuvântătoare.

78. Iar acest lucru cu lesnire vei putea să-l săvârșești, pre toate abătându-le de la tine deodată, și către dragoste pre suflet pornindu-l; și mai de multe ori tăcând, și cu măsură hrânindu-te, și de-a pururea rugându-te, precum s-au zis de Părinți: „Că prin partea cea iuțoasă a sufletului, cu dragostea ca cu un frâu ține-o; Și pre cea pofuitoare a lui, prin înfrânare veștejaște-o; Și pre cea cuvântătoare a lui, cu rugăciunea înaripează-o: și lumina minții nu să va întuneca niciodată“. Și: „Al iuțimei adecă frâu este, tăcerea cea în bună vreme; Iar al poftii cei necuvântătoare, mîncarea cea cu măsură; Iar a socotelii cei din cuvântare care cu anevoe să ține, rugăciunea cea cu singuratec chip cugetată“. Și iarăși: „(Sfântul Isaia Pus. K.7): Trei fapte bune sunt, care totdeauna dau minții lumină, aceea adecă a nu ști vicleșugul oarecăruea om; a suferi cele ce vin asupra fără de turburare; și a face bine celor ce ne fac rău. Aceste trei fapte bune, nasc pre alte trei fapte bune mai mari decât dănele. Adecă, a nu ști vicleșugul al oarecăruea om, naște pe dragoste; și a suferi pre cele ce vin asupra fără de turburare, naște pre blândeță; Iar a face bine celor ce fac rău, agonisește pe pace“. Și iarăși: „Trei stări ale năravurilor sunt mai sobornicești între Călugări: și cea dintâi adecă este aceea, nimic a păcătui după lucrare; Iar cea a doua, aceea: a nu întârzia în suflet cugetele cele împătimașe; Și cea de a treia aceea, pre chipurile femeilor, și ale celor ce au pricinuit întristare fără de patimă a le vedea întru gândirea minții“.

Că degrab să cuvine a să pocăi întru abaterile cele după întâmplare, și așa de aceea înainte înțelepțește a să întemeea.

79. Iară de se va întâmpla vreodată să te turburi tu ceva, sau întru vre oarecare întâmplare să te aluneci, și din cuviință să greșești, îndată să cuvine a te împăca către cel ce ți-a pricinuit ție întristare, sau și a pătimit întristare de la tine; și să te pocăești din suflet, și să plângi, și să lăcrămezi, și pre sineți să te mustri. Și așa de aceea înainte să ia aminte și să te întemeezi prea înțelepțește. Precum învață Domnul Iisus „Că dacă aduci Darul tău la Jertfelnic, și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva asupra ta, lasă acolo Darul tău înaintea Jertfelnicului, și mergi mai întâi de te împacă cu fratele tău, și atuncia viind ad-o Darul tău“ (Matei 5.23, 24) ²³⁰. Și Apostolul „Toată amărăciunea, și iuțimea, și mâniea, și strigarea, și hula, rădicesă de la voi, împreună cu toată răutatea. Și faceți-vă uniți către alții buni, milostivi, dăruind vouă înșivă precum și Dumnezeu întru Hristos ne-a dăruit nouă. Și: mânieați-vă și nu greșiți, soarele să nu apuie întru mâniea voastră“ (Efes. 4.31, 32, 26) ²³¹. Și: „Nefăcând izbândă pentru înșivă, iubitorilor, ci dați loc mâniei. Și: nu te birui de cel rău, ci biruește întru cel bun pre cel rău“ (Rom. 12.19) ²³². Și aceasta adecă s-au zis pentru împăcarea cea a unora către alții.

²³⁰ *Sfânta Evanghelie după Matei, 5, 23-24:*

“23. Deci, dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, 24. Lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi, venind, adu-l tău”.

²³¹ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel, 4, 31-32, 26:*

“31. Orice amărăciune și supărare și mânie și izbucnire și defăimare să piară de la voi, împreună cu orice răutate. 32. Ci fiți buni între voi și milostivi, iertând unul altuia, precum și Dumnezeu v-a iertat vouă, în Hristos. 26. “Mâniați-vă și nu greșiți; soarele să nu apună peste mânia voastră”.

²³² *Epistolă către Romani a Sfântului Apostol Pavel, 12, 19:* “Nu vă răzbunați singuri, iubitorilor, ci lăsați loc mâniei (lui Dumnezeu), căci scris este: «A Mea este răzbunarea; Eu voi răsplăti, zice Domnul»”. Și stihul 21: “Nu te lăsa biruit de rău ci biruește cu binele”.

Pentru alunecare și pocăință.

80. Iar pentru alunecare zice Sfântul Isaac: „Nu când ne vom aluneca în ceva, atuncea să ne întristăm; Ci când vom rămânea statornicî întru aceea. Pentru că alunecare să întâmplă de multe ori și celor desăvârșiți; Iar a rămânea statornicî întru dânsa, omorâre este desăvârșit. Iar întristarea cu care ne întristăm pentru alunecările noastre, în loc de lucrare curată ni să socotește nouă de la Darul. Cea ce cu nădejde de pocăință să alunecă de a doua oară, acesta cu vicleșug călătorește împreună cu Dumnezeu; Acestuia necunoscut îi cade asupra moartea, și nu ajunge vremea nădejdiî lui, ca să împlinească pre lucrurile faptei bune“. Încă: „Să cuvine, zice, a cunoaște noi în tot ceasul, că întru aceste douăzeci și patru de ceasuri ale zilei și ale nopții trebuință avem de pocăință. Iar înțelegerea a numelui „pocăință“, precum din chipul cel adevărat al lucrurilor am cunoscut, aceasta este: rugăciune întinsă de tot ceasul, întru făgăduință plină de umilință, apropiindu-să de Dumnezeu pentru lăsarea celor trecute, și întristare pentru păzirea celor viitoare“. Și iarăși: „Dar după Dar, după Botez, pocăința s-a dat oamenilor. Pentru că pocăința este, iarăși naștere a doua de la Dumnezeu, și pre arvuna pre care din credință o am priimit, prin pocăință Darul ei îl așteptăm. Pocăința este ușa milii cea deschisă celor ce o caută pre dânsa. Prin ușa aceasta intrăm întru Dumnezeasca milă, și fără de această intrare nu vom afla milă. Pentru că „toți au greșit, după Dumnezeasca scriptură, îndreptându-să în Dar, prin Darul Lui“ (Rom. 3.24)²³³. Pocăința este Darul cel al doilea, și să naște în inimă din credință, și din frică. Iară frica este toiag Părintesc, carele ne ocârmuește pre noi până când vom ajunge întru Raiul cel Duhovnesc. Și când vom ajuge acolo, ne lasă pre noi și să întoarce. Raiul este, dragostea lui Dumnezeu, întru care este desfătarea tuturor Fericirelor“. Și iarăși: „Precum nu este cu puțință a trece Marea cea mare fără de corabie și fără de caic, așa nu poate cineva fără de frică a trece către dragoste, marea cea puturoasă, care este pusă între noi, și între raiul cel de gând. Putem a o trece prin caicul pocăinții, care are pre vâslaşii fricii. Iar dacă vâslaşii aceștia ai fricii, nu ocârmuesc pre corabia aceasta a pocăinții, prin care trecem Marea lumii aceștia, către Dumnezeu, ne înecăm în Marea cea împutită“ (Cuv. 72).

Încă pentru pocăință, frică, dragoste, plângere, lacrimi, și de sineși prihănirea. (Urmarea Cuv. 72, a Sfântul Isaac).

81. „Pocăința este corabia; Iară frica este cârmaciul ei; Dragostea este limanul cel Dumnezeesc. Decî ne așază pre noi frica în corabia pocăinții, și ne trece pre noi Marea vieții cea împutită, și către limanul cel Dumnezeesc care este dragostea, ne povățuește pre noi; Întru care trec toți cei ce să ostenească și sunt însărcinați prin pocăință. Și când vom ajunge dragostea, am ajuns la Dumnezeu. Și calea noastră s-a săvârșit, și am trecut și ostrovul carele este dincolo de lume: Unde este Tatăl, Fiul și Duhul cel Sfânt“. Iară pentru plânsul cel după Dumnezeu, așa zice Mântuitorul „Ferițiți cei ce plâng, că aceea se vor mângâia“ (Mat. 5.4)²³⁴. Încă pentru lacrimi același scrie prea Cuviosul Isaac: „Lacrămile cele întru rugăciune, semn sunt al milii lui Dumnezeu, de care s-a învrednicit sufletul întru pocăință; Și cum că s-a priimit, și au început a intra în câmpul curățeniei în lacrimi. Că de nu să vor rădica gândurile din grija și din pomenirea cestor trecătoare, și de nu ar lepăda de la sineși nădejdea lumii, și de nu s-ar porni dintr-însele defăimarea ei, și de nu vor începe a găti bune merinde de eșirea lor, și de nu vor începe în suflet a să porni gândurile oarecărora ce sunt acolo, nu pot ochii a lacrima. Că lacrămile din cea de-a pururea cugetare curată și nerăspândită, și

²³³ *Epistolă către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 24: „Îndreptându-se în dar cu harul Lui, prin răscumpărarea în Hristos Iisus”.

²³⁴ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 4: “Ferițiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia”.

din gândurile cele multe și dese, și care cu neabateri, să fac, și din aducerea aminte de ceva suptire ce să face în minte, și întristează pre inimă prin pomenirea sa. Și dintru acestea lacrămile să înmulțesc și spre mai mult să cresc“ (K.33).

Zice și cel al Scării: „Precum focul stricător este al păiușului, așa lacrăma cea curată a toată întinăciunea ce să vede și să gândește“. Încă „Pre cele curate și neametscate lacrămii ale deslegării noastre (din trup) să ni le agonisim nouă, pentru că nu este întru dânsule furare, sau părere; ci mai ales curățire, și sporire a dragostei ceî către Dumnezeu, și spălarea de păcate, și nepățimire“. Încă: „Nu crede izvoarelor tale, mai întâi de cea desăvârșit curățire. Pentru că nu are credință vinul, când îndată din teascuși să încuie înlăuntru“. Încă: „Lacrămile adecă cele din frică, însă și întru sineși pre păzire o au; Iar cele ale dragostei, mai înainte de dragostea cea desăvârșit, poate că lesne furate întru oarecare sunt, de nu care cumva focul cel pururea pomenit, în vremea lucrării, foarte pre inimă o va aprinde. Și minunat lucru, cum lucrul cel mai de jos, mai întemeat este în vremea lui?“. Încă: „Lacrăma eșirei au născut frica; Iar după ce frica au născut pre neferică, s-au arătat bucurie; Iar după ce bucuria cea neajunsă au încetat, a cuvioasei dragoste floare au răsărit“ (Cuv. 7).

Iar pentru de sineși prihănirea zice Marele Antonie: „Aceasta este cea mare lucrare a omului, ca pre greșala sa, asupra sa să o arunce înaintea lui Dumnezeu, și să aștepte ispită până la cea de pre urmă răsuflare“. Și alt Părinte Sfânt, întrebat fiind: Ce mai mult ai aflat Părinte în calea aceasta? răspunzând au zis: Pre a mă prihăni pre sinemî întru tot lucrul; Care și cel ce l-au întrebat l-au lăudat, și îi zice lui: Altă cale nu este afară de aceasta“. Și Ava Pimen: „Cu suspin toate faptele bune în lumea aceasta au intrat: Rădică pre o faptă bună, și fără de dânsa cu osteneală stă omul. Și l-au întrebat pre el: Care este aceasta? și zice: „Cel ce să prihănește pre sineși, orice i s-ar fi întâmplat luiși, ori pagubă, ori necinste, sau orice fel de necaz, înainte apucând să are pre sineși vrednic, și niciodată nu să turbură“.

Pentru luarea aminte, și pentru aceea: înțelește a să întemeie.

82. Asemenea și pentru luarea aminte și întemeierea, scrie Dumnezeescul Pavel: „Vedeți cum cu pază să umblați, nu ca niște neînțelepți, ci ca niște înțelepți, răscumpărând vremea, că zilele rele sunt“ (Efes. 5.15)²³⁵. Și Sfântul Isaac: „O! înțelepicune, cât ești de minunată, și cum mai înainte vezi pre toate de departe! Fericit este acela ce te-au aflat pre tine, că din trândăviea tinereții s-au slobozit. Oricine neguțătorește prin mică neguțatorie, adecă câștig, pre vindecarea patimilor celor mari, bine face. Pentru că acest lucru este Filosofiea, ca cineva întru cele prea mici și mici care să fac de dânsul, de-a pururea să se trezvească. Fiindcă odihne mari ca întru o comoară adună luiși, și nu doarme ca să nu i să întâmple lui ceva împotrivă; Ci pre pricină le taie mai înainte de vreme, și prin mică lucruri suferă pre cea mică întristare, prăpădind printr-înșă pre cea mare“, și mai înainte mergând: „Pentru care și zice înțeleptul: fă-te deștept și treaz pentru vieța ta, că rudenie este somnul a minții, și chip al morții ceî adevărate“ (Cuv. 26). Zice și cel de cele sfințite arătător Vasilie: „Cela ce întru cele mici ale sale leneș este, să nu-î crezi lui că întru cele mari este încuviințat“.

Că la toate cele zise să cuvina a să sârgui; Iar mai întâi de toate, ca să fie liniștit și blând, și să se sârguească curat a chema pre Domnul Iisus Hristos înlăuntru inimii cel ce să liniștește.

14, 15

²³⁵ Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel, 5, 15: “Deci luați seama cu grijă, cum umblați, nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți”.

83. Decî pentru aceasta, la toate adecă cele zise sârguește-te; Iar mai întăi de toate, ca cu liniște, și cu blândeță, și cu curată știință, pre Domnul Iisus înlăuntru adâncului inimii să-l chemi, precum am zis. Pentru că întru acest chip pre Dumnezeescul lui Dar, cu drum pășind înainte, odihnind îl veî avea în suflet. Că zice și cel al Scării: „Nimenea de mânie, și de părere, și de fățarnicie, și de pomenirea de rău supărându-să, să nu îndrăsnească vreodată să vadă umbră de liniște, ca nu cumva dintru aceasta să câștige eșire din minte; Iar dacă cineva curat este de acestea, acela de aceea înainte va cunoaște folosul; și mi să pare că nici acela“ (K. 27). Și prin urmare nu numai odihnit veî avea pre Darul întru al tău suflet, ci și odihnind pre suflet desăvârșit despre ceî ce mai înainte îl supără pre el, și draci, și patimî. Pentru că deși supără iarăși, dar nu lucrează, fiindcă nu este dat spre ele, nici dorește pre dulceața cea dintr-însele.

Pentru cea bună și uimitoare îndrăgire, și Dumnezească frumuseță.

84. Pentru că toată dorirea unui lucru ca acesta, și îndrăgirea cea în inimă, și uimitoare, și așzământul cel întreg al lui, privește către frumuseța cea mai presus de frumuseță și prea fericită, care și decăt toate cele dorite s-au zis de Părinți, cea prea din margene. Și zice Marele Vasilie: „Când îndrăgirea buneî cinstiri mai înainte va apuca pre suflet, tot chipul de războaie de răs îi este lui; și toți pre dânsul pentru cel dorit bătându-l, îl veselesc mai ales, decăt îl rănesc“. Și iarăși: „Ce decăt Dumnezeasca frumuseță este mai minunată? Care gândire decăt marea cuviință a lui Dumnezeu este mai veselă? Care dorire a sufletului este atăta de iute și nesuferită, precăt ceea ce să face de la Dumnezeu întru sufletul cel curățit de toată răutatea, și carele din adevărat așzământ zice „Rănit de dragoste sunt eu?“ (Cânt. C.2.5)²³⁶.

Pentru războiul și pedepsitoare depărtare, și cea cu urăciune părăsire.

85. Și i să dă războiul de aceea înainte după depărtare pedepsitoare, nu după urăciune a părăsiriî. Pentru ce? Pentru ca să nu să înalțe mintea lui pentru binele pre care l-aū aflat; Ci și dându-i-să războiul, și pedepsindu-să, să dobândească smerenie de-a pururea, prin care singură nu numai biruște pre ceî ce cu mândrie îl luptă pre dânsul, ci și de Darulî mai marî neîncetat să învrednicește, înainte sporind pre cât este cu puțință omeneștii firî, cu lanțuri din care nu poate scăpa, și cu greutate a trupului, și legat fiind, și tescuindu-să, și mergând către săvârșirea și nepătimirea cea după Hristos. Și zice Sfântul Dieadoh: „Domnul însuși zice Cum că Satana din ceruri ca un fulger aū căzut“ (Luca 10.18)²³⁷, pentru ca să nu privească urătul la lăcașurile Sfinților Îngerî. Decî cum cela ce nu să împărtășaște prin vrednicie robilor celor bunî, poate a avea lăcaș împreună cu Dumnezeu, pre mintea cea omenească? Dar vor zice, că după depărtare aceasta să face: și mai mult nimic nu vor zice. Pentru că depărtarea adecă cea pedepsitoare, nicîdecum pre suflet de Dumnezeasca lumină nu-l lipsește. Ci numai ascunde, precum și cu puțin mai înainte am zis, mai de multe ori Darul de minte prin venirea de față a sa, ca să împingă ca cum pre suflet întru amărăciunea dracilor, pentru ca cu toată frica, și cu multă smerenie, să caute el pre ajutorul cel de la Dumnezeu, pre a vrăjmașului său răutate câte puțin cunoscându-o. În ce chip dacă o maică pre al său prunc când să poartă fără de rânduială întru așzământurile aplecării, puțin de la brațele sale l-ar fi împins, ca înspăimântându-să de oarecare oameni cu chip urât ce staū împrejurul lui, sau de heară în orice fel, cu frică multă și cu lacrămî, iarăși să se întoarcă la sânurile cele de maică. Iar depărtarea care să face după urăciune, ca pre un legat dă dracilor pre sufletul cel ce nu voește a avea pre Dumnezeu. Însă noi nu suntem fiî ai tragerii înapoi, să nu vie; Ci prunci adevărați ai Darului lui Dumnezeu credem că suntem; Cu micî depărtări, și cu

²³⁶ *Cântarea Cântărilor*, 2, 5: „Întăriți-mă cu vin, cu mere răcoriți-mă, că sunt bolnavă de iubire“.

²³⁷ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 10, 18: „Și le-a zis: Am văzut pe satana căzând ca un fulger din cer“.

dese mângâieri de Dânsul aplecându-ne, ca prin bunătatea lui Dumnezeu să ajungem a veni „întru bărbat desăvârșit, întru măsura vrăstei plinirei Lui Hristos.” (Efes. 4.13)²³⁸ (Cap. 86).

Și iarăși (Sfântul Dieadoh): „Depărtarea cea pedepsitoare, aduce adecă întristare multă și smerenie, și desnădăjduire încă măsurată sufletului, ca partea cea iubitoare de slavă a lui și neînsălmântată, cu cuviință întru smerenie să vie. Însă îndată aduce inimii frică a lui Dumnezeu, și lacrimă de mărturisire, și multă poftă a tăcerii cei prea frumoase. Iar depărtarea ceea ce duple urăciune a lui Dumnezeu să face, de desnădăjduire, împreună și de necredință, și de mânie, și de trufie, lasă să se umple sufletul. Decă să cuvine a ști noi pre iscusul amândorora depărtărilor; și duple chipul a fieștecăruea a ne apropierea de Dumnezeu. Pentru că acolo adecă, mulțămire cu dare de răspuns datorî suntem a-î aduce Lui, ca celui ce pre neînfrânarea o muncește; ca să ne învețe pre noi, ca un Părinte bun, deosebirea faptei bune și a răutății. Iar aicea mărturisire a păcatelor neîncetată, și lacrimă nelipsită, și depărtare mai multă; Ca întru acest chip să putem prin adăogirea ostenelelor, a pleca vreodată pre Dumnezeu să privească ca și mai înainte întru inimile noastre. Însă să cuvine a ști, că, când după înființată împleticire luptă să face sufletului și Satani, însă zic la părăsirea cea pedepsitoare, să strânge adecă prin sineși Darul, precum și cu puțin mai înainte am zis, însă necunoscut împreună lucrează cu sufletul spre ajutor, ca pre biruință să o arate vrăjmașilor lui, cum că este numai a singur sufletului” (Cap. 87).

Și Sfântul Isaac: „Nu este cu puțință afară de ispitele cele după pedepsire *, să se întăleptască omul întru războaiele cele Duhovnicești, și să cunoască pre al său purtător de grijă, și să simță pre Dumnezeu său, și să se întărească întru credința lui ascuns, fără numai întru puterea iscusului său pre care l-au priimit. Și când va vedea Darul, că au început întru cugetul lui părerea puțin, și au început a cugeta mare pentru sine, îndată lasă pre ispite să se facă puternice împotriva lui, și să se întărească, până ce va cunoaște pre a sa neputință, și va fugi, și va ținea pre Dumnezeu întru smerenie. Și prin acestea vine omul la măsurile bărbatului desăvârșit, întru credința și întru nădejdea Fiului lui Dumnezeu, și să înalță către dragoste. Pentru că minunată să cunoaște dragostea lui Dumnezeu către om. când vreodată se va afla în mijlocul lucrărilor celor ce curmează pre nădejdea lui, și acolo arată Dumnezeu pre puterea Sa întru mântuirea cea spre dânsul. Pentru că niciodată nu să va învăța omul puterea cea Dumnezească întru odihnă și în lățime. Și niciodată nu au arătat Dumnezeu pre a Sa lucrare simțitor, fără numai întru liniște, și în pustie, și în locuri lipsite de întâlniri, și de turburarea lăcuinții cei împreună cu oamenii”.

Pentru nepățimire. Și aceea, adecă ce este omeneasca nepățimire.

86. Încă lângă acestea cuviincios lucru este, a adăoga aicea din parte, și pre cuvântul nepățimirii, și al săvârșirii, și după puțin întru acest chip sfârșit a da aceștei lucrări. Drept aceea și zice Marele Vasilie: „Cela ce s-au făcut îndrăgitor lui Dumnezeu, și al nepățimirii Aceluea, ca și pre cel prea mic lucru poștește să-l ție; Și din Duhovniceasca sfințanie, și din alinare, și din neturburare, și din blândeță, și din veselia și bucuria care să naște dintru acestea, poștește să guste. De toată, adecă materialnica patimă care turbură pre suflet, departe a-și depărta pre cugete s-au sârguit. Și cu curat, și neacoprit de umbră ochi, pre cele Dumnezești cu luare aminte le privește, fără de sațiu din lumina cea de acolo săturându-să. Și după ce s-au iscusit sufletul întru o deprindere ca aceasta și așazare, să lipește după asemănarea cea după puțință lângă Dumnezeu, și prea îndrăgit și prea dorit

²³⁸ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 13: “Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos”.

* În mss., cuvântul apare scris cu creionul pe marginea paginii 1226 și înlocuiește cuvântul *pedepsire* care a fost tăiat cu creionul.

Lui să face, ca acela ce a suferit mare nevoie, și cu anevoe săvârșită, și din amestecarea cea împreună cu materia aș putea cu curată și despărțită gândire, de amestecarea patimilor celor trupești, a vorbi oarecum cu Dumnezeu“. Și aceasta adecă este pentru nepățimire. Iară pentru aceea adecă, ce este omeneasca nepățimire, scrie întru acest chip Sfântul Isaac:

„Nepățimirea nu aceea este, adecă a nu simți patimile, ci aceea, a nu le priimi pre dânsule. Pentru că din cele multe și de multe feluri de fapte bune, pre care le-aș câștigat arătate și ascunse, aș slăbit întru dânsii patimile, și nu pot cu lesnire să se rădăce asupra sufletului. Și cugetul nu are trebuință totdeauna a lua aminte la dânsule; Fiindcă în toată vremea plin este întru înțălegerile lui din cugetare, și din vorbirea chipurilor celor prea bune, care cu pricepere să mișcă în minte. Și când ar începe patimile a să mișca, de năprasnă să răpește cugetul din apropierea lor întru priceperea oarecăreia ce s-aș ivit în minte. Și rămân întru dânsul patimile nelucrătoare, precum zice Sfântul Marco. Mintea care din Darul lui Dumnezeu pre lucrurile faptelor bune le împlinește, și de cunoștință s-a apropiat, puțin simte din partea răului și a neînțălegerii sufletului. Pentru că cunoștința ei să răpește la înălțime, și o înstreinează pre ea despre toate cele din lume. Și pentru curățenia cea întru dânsii, și suptirătatea, și ușurătatea, și ascuțimea minții lor, și iarăși pentru nevoia lor, să curățește mintea lor, și luminoasă să arată; Pentru căci s-aș uscat trupul lor, din îndeletnicirea liniștirii, și din multa rămânere cea întru dânsa. Pentru aceasta cu lesnire și degrab să pune asupra fieștecăreia, și-i povățuește pre dânsii vederea cea întru dânsii, către înspăimântarea cea de lângă dânsa. Și întru aceasta prea mult să înmulțește cu privirele, și niciodată nu are lipsă mintea lor de materia priceperii, și nici afară de acelea care le pricinuește lor roada Duhului să fac vreodată. Și prin obicinuința cea la multă vreme, să șterg pomenirele din inimile lor, care pornesc patimile în suflet, și tăria stăpânirii dieavolului. Pentru că sufletul, când nu s-ar învoi cu patimile, să nu se va însoți întru cugetarea cea întru dânsule, fiindcă este el ținut de altă grijă cu nelipsire, nu poate tăria unghiilor patimilor a stăpâni simțirele lui cele Duhovnicești“. (Cuv. 81).

Zice și Dumnezeescul Dieadoh: „Nepățimirea este, nu a nu ni să da război de la draci; De vreme ce suntem datori adecă, precum zice Apostolul „a eși din lume“ (1Cor. 5.10)²³⁹. Ci luptân-du-ne de dânsii, a rămânea nebiruiți. Pentru că și ostașii cei îmbrăcați cu fier, să săgetează adecă de la împotivă luptătorii, și sunetul * însăgetării îl aud, încă și pre însuși săgețile cele ce să slobod împotiva lor, mai pre toate le văd, dar nu să rănesc pentru tăria îmbrăcăminteii cei ostășești. Ci aceea adecă, cu fer îngrădindu-să, când dau război au nebiruirea; Iară noi cu toată întrarmarea Sfintei luminii, și cu coiful mântuirii, prin toate lucrurile cele bune întrarmați fiind, pre întunecatele tabere ale dracilor le vom tăea. Pentru că nu numai aceea, adecă a nu lucra relele curățenie aduce; Ci și aceea, adecă prin nevoia celor bune, cu totul a lepăda pre cele rele“ (Cap. 98). Și Sfântul Măcsim, încă în patru chipuri pre aceasta o despărțește, așa zicând: „Nepățimirea cea întâi, zic că este mișcarea cea către păcat a trupului neatinsă după lucrare. A doua nepățimire zic că este, lepădarea cea desăvârșit din suflet a cugetelor celor împățimase, prin care mișcarea patimilor să veștejaște întru nepățimirea cea dintâi, care nu are pre cugetele cele pățimase ce o aprind pre dânsa către lucrare. A treia nepățimire zic că este, către patimi cea desăvârșit nemișcare a poftii, prin care și cea a doua s-aș obicinuit a să face, prin curățenia gândurilor rădicându-să. A patra nepățimire zic că este lepădarea cea desăvârșit în minte a tuturor celor simțite năluciri, după care cea a treia pre naștere o aș luat, neavând pre nălucirele celor simțite lucruri, care năluciri închipuite fac ei pre chipurile patimilor“. Încă: „Nepățimirea este pacinic așăzământ al sufletului, după carele cu anevoe mișcat să face către răutate“ – (Cap. 36, S. 1).

²³⁹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 10: „Dar nu am spus, desigur, despre desfrânații acestei lumi, sau despre lacomi, sau despre răpitori, sau despre închinătorii la idoli, căci altfel ar trebui să ieșiți afară din lume“.

* cuvânt completat (corectat) în mss. dactilografiat cu creionul: *su* (dactilografiat) *netul* (adăugat cu creionul). Aceasta pare să indice existența unei corecturi făcute imediat după dactilografierea traducerilor.

Încă pentru nepățimire și săvârșire.

87. Încă și Sfântul Efrem, pentru nepățimire și săvârșire așa zice: „Ceî nepățimași către doritul cel din margene fără de sațiu prea întinzându-să, nesăvârșită fac pre săvârșire. Pentru căci al bunătăților celor vecinice sfârșit nu este; Că săvârșite, adecă cât către măsura puterii ceî omenești; Iar nesăvârșită, ca aceea ce de-a pururea să săvârșăște pre sineși cu adăogirele cele din fiecare zi, și să înalță neincetat cu suirele cele către Dumnezeu”. Asemenea încă și Sfântul Nil, așa pentru săvârșire zice: „Două săvârșiri să cuvine a înțalege, una adecă vremelnică, iar alta vecinică. Pentru care scrie Apostolul Pavel „Iar când va veni cea desăvârșit, atuncea cea din parte se va strica“ (1 Cor. 13.10) ²⁴⁰. Pentru că aceea adecă „când va veni cea desăvârșit“ însemnează, că aicea nu putem încăpea pre Dumnezeasca săvârșire“. Încă: „Două săvârșiri Pavel Dumnezeescul știe, și știe pre acela desăvârșit, și nu desăvârșit om, cât adecă către vieața cea de acum desăvârșit om zicându-să, iar cât către cea cu adevărat desăvârșit, nu desăvârșit. Pentru care zice „Nu că doară am luat, sau sunt desăvârșit“ și după puține „Deci câți suntem desăvârșiți aceasta cugetăm“ (Filip. 3.15) ²⁴¹.

Pentru împățimire, dulce pățimire, spre pățimire, și nepățimire.

88. Zice încă și Sfântul Ilie Ecdicul: „Materie rea a trupului este, împățimirea; Iar a sufletului, dulce pățimirea; Iar spre pățimirea este a minții. Și să grăește asupra aceea adecă, pipăirea; Iar asupra aceea, celelalte simțiri; Iar asupra ceî mai de pre urmă, împotivnicul așăzământ“ (K.7) Încă: –„Cel adecă dulce pățimaș, aproape este cel împățimaș; Iar cel spre pățimaș, de cel dulce pățimaș; Iar departe de amândouă este cel nepățimaș“ (K.72).

Ce este împățimașul, dulce pățimașul, spre pățimașul, și nepățimașul; și pentru lecuirea tuturor.

89. (Zice tot același): „Împățimaș este, cea ce pre deprinderea cea păcătuitoare o are mai silnică decât cugetul, măcar deși până în câtva nu păcătuește afară. Iar dulce pățimaș este, cea ce pre lucrarea păcatului o are mai neputincioasă decât cugetul, măcar deși pățimește înlăuntru. Iar spre pățimașul este, cea ce este dat la sobozenie, mai mult decât la robie mijlocirilor. Iar nepățimașul ar fi fost, cea ce pre deosebirea tuturor acestora nu o știe“ (K. 73). Asemenea și pentru lecuirea tuturor acestora descopere: „Piere din suflet împățimirea, adecă prin post și prin rugăciune; Iar dulce pățimirea, prin privighere și prin tăcere; Iar spre pățimirea, prin liniște și prin luare aminte. Iar nepățimirea să alcătuește din Pomenirea lui Dumnezeu“ (Cap. 74).

Pentru credință, nădejde, și dragoste.

90. Dar de vreme ce a tuturor bunătăților începătură și mijlocime, și sfârșit, iar de ai fi voit a zice, și dătător și împărțitor, credința, nădejdea, și dragostea, cea în trei împletită și de Dumnezeu țasută funie; Și mai ales decât toate dragostea; Că Dumnezeu dragoste și este, și să zice“ (1 Ioan 4.16) ²⁴², nu este cu dreptate a nu împlini și prin acestea pre lipsa aceștii cărți; Iar mai ales, de

²⁴⁰ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 10: „Dar când va veni ceea ce e desăvârșit, atunci ceea ce este în parte se va desființa”.

²⁴¹ *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 15: „Așadar, câți suntem desăvârșiți aceasta gândim; și dacă gândiți ceva în alt fel, Dumnezeu vă va descoperi și aceea”.

²⁴² *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, 4, 16: „Și noi am cunoscut iubirea, pe care Dumnezeu o are către noi. Dumnezeu este iubire și cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne întru el”.

vreme ce și după Sfântul Isaac: „Pre săvârșirea a multor roade ale Duhului, atuncea cineva o priimește, când să va învrednici dragostei cei desăvârșit“ (K.85). Vino și pentru dânsa puțin să pomenim. Și deci scrie cel al Scării: „Iar acum de aceea după toate cele mai întâi zise rămân aceste trei“ (1Cor. 13.13)²⁴³, pre împreună legătura tuturor strângându-o și ținându-o: Credința, nădejdea, și dragostea. Iar mai mare decât acestea, este dragostea, că Dumnezeu să numește. Însă eu prin aceea adecă rază o văd; Iară pre ceilaltă, lumină; Iară pre aceasta, ciclu (țarcălan* rotund). Însă pre toate le văd o rază și o strălucire. Pentru că aceea adecă pre toate poate a le face și a le zidi; Iar pre ceilaltă, mila lui Dumnezeu de jur împrejur o încunjoară, și nerușinată o face; Iar aceasta, nu cade, nici stă dintru a alerga, nici pre cel rănit îl lasă de aceea înainte a înceta din fericite nebunie“. Încă: „Cuvântul cel pentru dragoste Îngerilor este cunoscut. Și a celor dupre lucrarea strălucirei. „Dragostea Dumnezeu este“. Și acela ce voește hotar al acetuea a zice, întru adânc orb fiind măsoară năsipul. Dragostea dupre felurime adecă, este asemănare a lui Dumnezeu, precât este muritorilor cu puțință; Iar dupre lucrare, beție a sufletului; Iar dupre osebite, izvor al credinții, adânc al îndelungei răbdări, Mare a smereniei. Dragostea este desăvârșită lepădare a tot felul de improtivnică așăzare a gândirii, de vreme ce „Dragostea nu socotește răul“ (1Cor. 13.5)²⁴⁴. Dragostea, și nepătimirea, și punerea de fii, cu singur numele să deosebesc; Precum lumina, și focul, și văpaea, împreună aleargă spre o lucrare“, așa și pentru acestea să-mi înțelegi“ (Cuv. 30).

Zice și Sfântul Dieadoh: „A toatei Duhovniceștii vederi fraților, povățuească credința, nădejdea și dragostea; Iar mai mult dragostea. Pentru că acelea adecă, învață a defăima pre bunătățile cele ce să văd; Iar dragostea împreunează cu însuși faptele bune ale lui Dumnezeu pre sufletul, carele pre Dumnezeu cel nevăzut prin simțire de gând îl caută“ (K.1). Încă: „Alta este dragostea sufletului cea firească, și alta ceea ce din Sfântul Duh să naște întru dânsul. Pentru că aceea adecă dintru a noastră voire, când voim, pre măsură se pornește. Pentru aceasta și cu lesnire de Duhurile cele rele să răpește, când nu prin silă vom stăpâni pre a noastră voință. Iar ceilaltă, atâta aprinde pre suflet către dragostea lui Dumnezeu, întrucât toate părțile sufletului atuncea să lipesc negrăit întru bunătatea Dumnezeeshii doriri, pre nemărginită oarecare prostime a așăzământului. Pentru că ca cum îngreoață mintea atuncea făcându-să de Duhovniceasca lucrare, izvor oarecare de dragoste izvoraște, și de bucurie (K.34). Și Sfântul Isaac: „Dragostea ceea ce să face din oarecare lucruri, ca o luminare este mică, din untdelemn hrânindu-să, și așa să alcătuește lumina ei. Sau și ca un pârâu ce curge din ploaie, a căruca curgere să potolește, lipsă pătimind materia ceea ce îl alcătuește pre dânsul. Iar dragostea ceea ce pre Dumnezeu pricinuitor îl are, ca un izvor este izvorând, și niciodată curgerile ei să opresc; Pentru că El singur este izvor al dragostei, și nelipsită materie a ei“. Și iarăși întreat fiind, care este săvârșirea celor multe roade ale Duhului? aū răspuns: „Când cineva să va învrednici dragostei cei desăvârșit a lui Dumnezeu“. Și iarăși întreat fiind de unde cunoaște cineva că aū ajuns întru aceasta? aū răspuns: „Când se va porni pomenirea lui Dumnezeu în mintea lui, îndată și inima lui să pornește întru dragostea Lui pogoară lacrimi cu îndestulare. Pentru că obiceiū are dragostea, din pomenirea iubiților a aprinde lacrimi. Și întru acest fel fiind, niciodată nu să lipsește de lacrimi. Pentru căci nu-i lipsește lui de-a pururea materie, ce-l duce pre dânsul întru pomenirea lui Dumnezeu; Întrucât și în somnul lui

²⁴³ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 13: “Pentru că într-un duh ne-am botezat noi toți, ca să fim un singur trup, fie iudei, fie elini, fie robi, fie liberi, și toți la Duh ne-am adăpat”.

* *țarcălan, țarcălanuri*, s.n. (reg.) 1. Unealtă asemănătoare cu compasul întrebuințată mai ales în dulgherie. 2. Cerc luminos ce se observă în jurul unui astru sau al unei alte surse de lumină. Pl. și *țarcălane*, var. *șircălam* s.n. Din magh. *circalom*. DEX, ed. cit., p. 1124.

²⁴⁴ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 5: “Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde mânie, nu gândește răul”.

vorbește cu Dumnezeu. Pentru că obiceiul este dragostei, a lucra pe unele ca acestea. Și aceasta este săvârșirea oamenilor în viața lor“ (Cuv. 85).

Încă: „Dragostea lui Dumnezeu fierbinte este din fire. Și când fără de măsură ar cădea preste cineva, face pre acel suflet uimit. Pentru aceasta nu poate inima celui ce o au simțit pre dânsa, a o încăpea pre aceasta și a o suferi. Ci după măsura felimii dragostei cei venite preste dânsul, se vede întru dânsul schimbare neobicinuită. Și acestea sunt semnele ei cele simțite: Să face fața omului rumenă, veselă, și trupul lui să înferbintează; Să depărtează de la dânsul frica și sfieala, și să face ca un uimit. Și puterea cea ce adună pre minte fugă de la dânsul, și ca un afară de minte să face. Pre moartea cea înfricoșată o socotește bucurie, și niciodată vederea minții lui, curmare nu pătimește oarecare, din gândirea celor cerești. Și nefiind de față, ca cum ar fi de față vorbește, nevăzându-să de cineva. Cunoștința și vederea lui cea firească să duce, și nu simte cu simțirea pre mișcarea sa, cu care întru lucruri să pornește. Că deși face ceva, desăvâșit nu îl simte pre dânsul, ca cela ce are pre minte înălțată întru privire. Și cugetul lui de-a pururea ca cu altul să îndeletnicește. Cu această Duhovnicească beție s-au îmbătat oarecând Apostolii și Mucenicii. Și aceea adevă, toată lumea o au străbătut, ostenindu-să, și defăimându-să; Iar aceștia, mădulările tăindu-li-să, și-au vărsat sângiurile lor ca apa, și cele prea cumplite pătimindu-le, nu s-au împușinat, ci cu vitejie au suferit. Și fiind înțelepți, ca niște nebuni s-au socotit. Și alții „în pustietăți s-au rătăcit, și în munți, și în peșteri, și în crăpăturile pământului, întru reașazări bine așăzați fiind“ (Evr. 11.38)²⁴⁵. Întru această nebunie, o să ne învrednicească și pre noi Dumnezeu a ajunge“ (Cuv. 24).

Pentru Sfânta Împărtașire, și pentru aceea adevă, a câte bunătăți ne este nouă pricinuitoare, cea adeseaori cu curată știință luare a aceștia, și împărtașire.

91. Și nimic atâta și către curățirea sufletului, și către luminarea minții, și către Sfințenia trupului, și către a amândurora către mai în Dumnezeu schimbare și nemurire, încă și către izgonirea patimilor și a dracilor, sau mai ales mai cu potrivire să zic, către unirea și cea Dumnezească a lui Dumnezeu și mai presus de fire împreunare, și amestecare împreună lucrează, și ne folosește nouă, precum cea din curată inimă și așăzământ, după puterea omului, deasă luare și împărtașire a Sfințelor neîntinatele, celor fără de moarte, și de viață făcătoarelor Taine, a însuși Cinstului Trup și Sânge a Domnului Dumnezeu, și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Deci pentru aceasta de nevoie este prea foarte mult, și pentru acest lucru din parte să cuprindem, și cu acest fel de osteneală împreună să așăzăm, și așa sfârșit să dăm cuvântului.

Deci și acest lucru arătat este, nu numai din cele ce Sfinții grăesc, ci încă cu mult mai mult din însuși graiurile ale însuși vieții, a însuși Adevărului mai arătat. Pentru că zice: „Eū sunt pâinea vieții. Și aceasta este pâinea care să pogoară din Cer, de cine va mânca dintru Dânsa, să nu moară. Eū sunt pâinea cea vie care s-au pogorât din Cer: De va mânca cineva din pâinea aceasta va trăi în veci. Și pâinea care Eū voiū da Trupul meu este, pre carele îl voiū da Eū, pentru viața lumii. Și: de nu veți mânca Trupul Fiului omului, și de nu veți bea Sângele Lui, nu veți avea viață întru voi. Cel ce mănâncă Trupul meu, și bea Sângele meu, are viața vecilor, și Eū îl voiū învia pre el în ziua cea de apoi. Că Trupul meu cu adevărat este mâncare, și Sângele meu cu adevărat este băutură. Cel ce mănâncă Trupul meu, și bea Sângele meu întru mine petrece, și Eū întru dânsul. Precum m-au trimis pre mine Tatăl cel viu, și Eū vuez prin Tatăl, și cel ce mă mănâncă pre mine, și acela va fi viu prin Mine. Aceasta este pâinea care s-au pogorât din Cer; Și cel ce mănâncă pre această pâine a mea, va

²⁴⁵ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 38: “Ei, de care lumea nu era vrednică, au rătăcit în pustii, și în munți, și în peșteri, și în crăpăturile pământului”.

fi vii în veac” (Ioan 6. 48–58) ²⁴⁶. Încă și de Hristos purtătorul Pavel, unele acestea zice: „Fraților, eu am luat de la Domnul, care am și dat vouă, că Domnul Iisus în noaptea întru care s-a vândut, a luat pâinea: Și mulțămind a vândut, și au zis: luați, mâncați, acesta este Trupul meu, carele să frânce pentru voi: aceasta să faceți întru pomenirea mea. Așisderea și paharul, după cină zicând: Acest pahar legea cea nouă este întru Sângele meu; aceasta să faceți de câte ori veți bea întru pomenirea mea. Că de câte ori veți mânca pâinea aceasta, și veți bea paharul acesta, moartea Domnului vestiți, până când va veni. Drept aceea oricine va mânca pâinea aceasta, sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, vinovat va fi Trupului și Sângelui Domnului. Ci să se ispitească omul pre sine, și așa din pâine să mănânce, și din pahar să bea. Că cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, judecată luiși mănâncă și bea, nesocotind Trupul Domnului. Pentru aceasta între voi mulți sunt neputincioși, și bolnavi, și dorm mulți. Că de ne-am fi judecat pre noi singuri, nu ne-am fi osândit. Iară judecându-ne de la Domnul ne certăm, ca nu cu lumea să ne osândim” (1 Cor. 11. 23–32) ²⁴⁷.

Cum că de nevoie este să ne învățăm minunea Sfințelor Taine și ce sunt, și pentru ce s-au dat, și care este folosul.

92. Scrie încă și cel cu cuvintele de Aur: „De nevoie este să ne învățăm minunea Sfințelor Taine ce sunt, și pentru ce s-au dat, și care este folosul lucrului. Un trup suntem, și mădulări din Trupul Domnului nostru Iisus Hristos și din oasele Lui. Iar cei cu taină învățați urmează celor ce să grăesc. deci ca nu numai după dragoste aceasta să facem, ci și după însuși lucrul, întru acel Trup prin hrana aceasta să ne facem, pre care ne o au dăruit, vrând să ne arate nouă pre dorirea care o are către noi. Pentru aceasta s-au amestecat pre sineși întru noi, și au frământat Trupul său întru noi,

²⁴⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 6, 48-58:*

“48. Eu sunt pâinea vieții.

49. Părinții voștri au mâncat mană în pustie și au murit.

50. Pâinea care se coboară din cer este aceea din care, dacă mănâncă cineva, nu moare.

51. Eu sunt pâinea cea vie, care s-a pogorât din cer. Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci. Iar pâinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este trupul Meu.

52. Deci, iudeii se certau între ei, zicând: Cum poate Acesta să ne dea trupul Lui să-L mâncăm?

53. Și le-a zis Iisus: Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi.

54. Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică, și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi.

55. Trupul Meu este adevărată mâncare și sângele Meu, adevărată băutură.

56. Cel ce mănâncă trupul Meu rămâne întru Mine și Eu întru el.

57. Precum M-a trimis pe Mine Tatăl cel viu și Eu viez pentru Tatăl, și cel ce Mă mănâncă pe Mine va trăi prin Mine.

58. Aceasta este pâinea care s-a pogorât din cer, nu precum au mâncat părinții voștri mană și au murit. Cel ce mănâncă această pâine va trăi în veac”.

²⁴⁷ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 11. 23-32:*

“23. Căci eu de la Domnul am primit ceea ce v-am dat și vouă: Că Domnul Iisus, în noaptea în care a fost vândut, a luat pâine.

24. Și, mulțumind, a frânt și a zis: Luați, mâncați; acesta este trupul Meu care se frânce pentru voi. Aceasta să faceți spre pomenirea Mea.

25. Asemenea și paharul după Cină, zicând: Acest pahar este Legea cea nouă întru sângele Meu. Aceasta să faceți ori de câte ori veți bea, spre pomenirea Mea.

26. Căci de câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest pahar, moartea Domnului vestiți până când va veni.

27. Astfel, oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat față de trupul și de sângele Domnului.

28. Să se cerceteze însă omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar.

29. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului.

30. De aceea, mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit.

31. Căci de ne-am fi judecat noi înșine, nu am mai fi judecați.

32. Dar, fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea”.

ca să ne facem ca un trup cu capul împreunat, fiindcă a celor ce foarte doresc este acest lucru. Deci aceasta Iov umbros înțelegându-o, zicea pentru slugile cărora era după covârșire dorit, că pre dorire arătându-o zice „Cine ne-ar fi dat nouă din cărnurile Lui să ne săturăm?” (Iov 31. 31)²⁴⁸. Deci pentru aceasta și Hristos aceea a făcut, la iubire mai mare aducându-ne pre noi, și pre a Sa dorire arătându-o către noi, nu numai să-l vază dându-să pre sine celor ce-l doresc, ci și să se atingă, și să-l mănânce, și să înfigă în trup, și să se împreuneze, și pre toată dorirea să și-o umple“. Încă: „Ceș ce să împărtășesc Prea Sfântului Trup, și Cinstitului Sânge, cu Îngerii, și cu începătorii Îngerilor, și cu Puterile cele de sus staă, întru însuși podoaba cea Împărătească a lui Hristos înfășurați fiind, pre armele cele Duhovnicești avându-le. Dar nimic încă nu am zis, întru însuși Împăratul sunt îmbrăcați. Însă precum este mare lucru, și înfricoșat, și minunat, așa dacă cu curățenie te vei apropiea; Iar dacă cu rea știință, spre muncă și pedeapsă. „Că cela ce mănâncă și bea cu nevrednicie Trupul și Sângele Domnului, judecată luiși mănâncă și bea“ (1 Cor. 11. 29)²⁴⁹. Că dacă ceș ce înțînă porfira cea Împărătească, să muncesc de asemenea precum și ca ceș ce o rump; Nicî un lucru necuviincios nu este, ca și ceș ce cu necurată minte priimesc Trupul Domnului, aceeași pedeapsă să sufere, cu ceș ce l-au rumpt pre Dânsul prin piroane.

Deci vezi, cum de înfricoșată aș arătat Pavel munca, zicând „Lepădându-să cineva de legea lui Moisi, fără de îndurări prin două sau trei mărturii moare. Socotiți, cu cât mai mult se va sluji spre mai amară muncă, cel ce aș călcat pre Fiul lui Dumnezeu, și aș socotit a fi spurcat sângele legii cu care s-aș Sfințit?“ (Evr. 10. 28, 29)²⁵⁰. Deci câți ne împărtășim dintru acest Trup, Câți din Sânge gustăm, înțălegeți, că din acela ce sus șade, din cel închinat de Îngerii, din cel ce aproape este de puterea cea nestrictată, din acesta gustăm. Vai mie! câte căi ne sunt nouă date spre mântuire, Trup al Său pre noi ne-aș făcut, din Trupul Său ne-aș dat nouă cu împărtășire! Și nimic dintru acestea nu ne oprește pre noi de la rele. O! ce nedurare! O! ce nesimțire!“ Și iarăși: „Un bătrân oarecarele minunat, me-aș povestit mie, după ce s-aș învrednicit a vedea și a auzi oarece întru acest fel: Cum că ceș ce vor a să duce de aicea, de se vor întâmpla împărtășii Tainelor întru știință curată, când vor muri, Îngerii înconjurându-i pentru aceea ce s-aș luat cu împărtășire, de aicea îi duc pre ei“.

Și Dumnezeescul Ioan Damaschin zice: „De vreme ce îndoiți suntem și alcătuiți, să cuvine ca și nașterea îndoită să fie nouă, asemenea și mâncarea alcătuită. Deci nașterea adecă prin apă și prin Duh să dă nouă; Iar mâncarea însuși pâinea vieții, este Domnul nostru Iisus Hristos cel ce s-aș pogorât din Cer. Și precum la botez, de vreme ce obiceiul este oamenilor, cu apă a să spăla, și cu untdelemn a să unge, aș împreunat cu untul de lemn și cu apa, pre darul Duhului, și o aș făcut pre dânsa baie de a doua naștere; Întru acest chip, de vreme ce obiceiul ne este nouă, pâine a mânca, și apă și vin a bea, aș împreunat cu dânsule pre Dumnezeirea Sa; și le-aș făcut pre Dânsule Trup și Sânge al Său, ca prin cele obicinuie și după fire, întru cele mai presus de fire să fim. Trup este cu adevărat unit cu Dumnezeirea, Trupul cel din Sfânta Fecioară. Nu cum că însuși cel înălțat Trup, din cer să pogoară, ci că însuși pâinea și vinul, să prefac în Trup și Sânge a lui Dumnezeu. Iar de cerci chipul, cum să face? destul îți este ție a auzi, că prin Duhul Sfânt, precum și din Sfânta de Dumnezeu Născătoarea prin Sfântul Duh luiși, și întru sineși, Domnul pre Trup l-aș adus întru a fi, și mai mult nimic nu știm. Ci cum că Cuvântul lui Dumnezeu adevărat este, și lucrător, și atotputernic, Iar chipul necercat.

²⁴⁸ *Cartea lui Iov*, 31, 31: „Oamenii care țineau de casa mea, ziceau: «Unde s-ar găsi vreunul care să nu se fi săturat la masa lui?»”.

²⁴⁹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 29: „Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului”.

²⁵⁰ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 10, 28-29:

„28. Călcând cineva Legea lui Moise, e ucis fără de milă, pe cuvântul a doi sau trei martori;

29. Gândiți-vă: cu cât mai aspră fi-va pedeapsa cuvenită celui ce a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu, și a nesocotit sângele testamentului cu care s-a sfințit, și a batjocorit duhul harului”.

Deci să face celor ce cu credință după vrednicie, spre lăsarea păcatelor, să împărtășesc, și spre viață vecinică, și spre păzire a sufletului și a trupului. Iar celor ce întru necredință cu nevrednicie să împărtășesc, spre muncă și pedeapsă; Precum și moartea Domnului, (celor ce adecă cred s-au făcut viață și nestricăciune, spre dobândirea fericirii ceî vecinice; Iar neplecaților și ucigașilor Domnului, spre muncă și pedeapsă vecinică). Și nu este chip (închipuire) pâinea și vinul, al Trupului și al Sângelui lui Hristos, să nu fie! Ci însuși Trupul lui Hristos înDumnezeu, și însuși Sângele. „Pentru că Trupul meu zice, cu adevărat este mâncare, și Sângele meu adevărată băutură“ (Ioan 6. 55) ²⁵¹. Trup este și Sânge a lui Hristos spre întemeierea sufletului și a trupului nostru intrând. Nu mistuindu-să, nu stricându-să, nu spre șăzut mergând; Ci spre a noastră și ființă, și împreună păzire, și a toată întinăciunea curățitor. Măcar deși Aur stricat va lua, prin alegătoarea înfocare îl curățește „ca nu în veacul ce va să fie cu lumea să ne osândim“ (1 Cor. 11. 32) ²⁵². Printr-însul curățindu-ne, ne unim cu Trupul lui Hristos și cu Duhul Lui, și ne facem Trup a lui Hristos. Această pâine este pârgă a pâinii ceî ce va să fie, care este cea spre înființare. Pentru că aceea adecă „Epiouion“, arată saū pre ceea ce va să fie, adecă pre a veacului ce va să fie, saū pre ceea ce să ia spre împreună păzirea ființii noastre. Duh de viață făcător este Trupul Domnului, pentru căci din Duhul cel de viață făcător s-au zămislit. „Pentru că cel născut din Duh, Duh este“ (Ioan 3. 6) ²⁵³. Însă aceasta o zic, nu nepriimind pre firea Trupului; Ci pre cel făcător de viață și Dumnezeesc al Acestuia vrând să-l arăt. Însă acestea împreună închipuitoare celor ce vor să fie să zic, nu ca cum nu sunt cu adevărat Trup și Sânge al lui Hristos. Ci căci acum adecă printr-însele ne împărtășim Dumnezeirei lui Hristos, iar atunci gânditor prin singură vederea“.

Și prea Dumnezeescul Macarie zice: „Precum vinul întru toate mădulările celui ce l-au băut să amestecă, și să face vinul întru dânsul, și el întru vin, Întru acest chip ceta ce bea pre Sângele lui Hristos cu Duhul Dumnezeirei să adapă, și să amestecă întru cel desăvârșit suflet, și sufletul întru Dânsul. Și așa sfințându-ne, vrednic Domnului să face, „Că toți, zice, cu același Duh ne-am adăpat“ și prin mulțămirea pâinii ceî ce duple adevăr să împărtășesc, Duhului Sfânt să învrednicesc a să face părtași, și așa pot a trăi în veci sufletele cele vrednice. Și precum trupului vieța nu din sineși îi este, ci din afară de dânsul, adecă din pământ; Întru acest chip bine au voit Dumnezeu ca și sufletul, nu dintru a sa fire, ci din Dumnezeirea Lui, și dintru al Său Duh, și lumină, să aibă mâncare, și băutură și îmbrăcăminte, care sunt cea întru adevăr viață a sufletului. Pentru că are Dumnezeasca fire și pâine a vieții, care au zis „Eu sunt pâinea vieții“ (Ioan 6. 48) ²⁵⁴, și apă a vieții; și vin care veselește, și untdelemn al bucuriei“. Și Sfântul Isidor: „Împărtășirea, adecă luarea cea cu împărtășire a Dumnezeștilor Taine, pentru căci ne dăruște nouă pre unirea cea cu Hristos și părtași pre noi ne face Împărăției Sale (să zice)“. Și Cuviosul Nil: „Cu neputință este întru alt chip a să mântui credinciosul, și iertarea greșalelor a luoa, și Împărăția Cerurilor a o dobândi, de nu să va împărtăși cu frică, și cu credință, și cu dorire, tainicilor și neîntinatelor Taine a Trupului și a Sângelui lui Hristos“. Asemenea scrie și Marele Vasilie; în trimiterea cea către Chesaria Patrichiea: „Dar și a ne împărtăși în fieștecare zi și a lua cu împărtășire Sfântul Trup și sânge al lui Hristos bun lucru și de folos este; fiindcă însuși arătat au zis „Cel ce mănâncă Trupul meu, și bea Sângele meu, are viață vecinică“ (Ioan 6. 54) ²⁵⁵. Că cine să îndoește, că a să împărtăși adesea ori vieții, nimic alt nu este, fără numai a trăi în multe feluri de chipuri. Iară noi de patru ori în fieștecare săptămână ne împărtășim: în Duminiți, în Mercuri, în Vineri, și în Sâmbete, și în celelalte zile de va fi pomenirea a vreunui

²⁵¹ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 6, 55*: „Trupul Meu este adevărată mâncare și sângele Meu, adevărată băutură”.

²⁵² *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 11, 32*: „Dar, fiind judecați de Domnul, suntem pedeșiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea”.

²⁵³ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 3, 6*: „Ce este născut din trup, trup este; și ce este născut din Duh, duh este”.

²⁵⁴ *Idem, 6, 48*: „Eu sunt pâinea vieții”.

²⁵⁵ *Idem, 6, 54*: „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică, și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi”.

Sfânt“; întru care mi s-a pare și leturghie făcea Sfântul, (Vasilie), pentru că nu putea în fieștecare zi, de atâtea griji supărându-să.

Au zis încă și Avva Apolos: „Că să cuvine Călugărul, de este cu puțință, în fieștecare zi Tainelor lui Hristos să se împărtășească. Pentru că cel ce să depărtează pre sineși de acestea, să depărtează de la Dumnezeu. Iar cela ce adeseaori face aceasta, pre Mântuitorul adeseaori îl priimește. Pentru că glasul cel de mântuire zice „Cel ce mănâncă Trupul meu, și bea Sângele meu, întru mine petrece, și Eu întru dânsul“ (Ioan. 6. 56)²⁵⁶. Decî aceasta de folos este Călugărilor, ca pomenire a patimii cei de mântuire adeseaori să facă. Decî în fieștecare zi gata a fi să cuvine, și a să găti pre sine întru acest fel, ca vrednic să fie întotdeauna spre primirea Sfințelor Taine. De vreme ce și ertării păcatelor așa ne învrednicim“. Zice încă și cel al Scării: „Dacă trup de trup atingându-să, să prefacă cu lucrarea, cum nu se va preface cel ce să atinge de Trupul lui Dumnezeu cu nevinovate mâini?“. Scris este încă și în Pateric: „Ioan Vostrinos bărbat Sfânt, și stăpânire având asupra Duhurilor celor necurate, au întrebât pre dracii cari erau lăcuind întru oarecare fete nebune, și lucrându-să de dânsii rău, zicând: Pentru care lucruri vă temeți de creștini? Iară ei au zis: Aveți cu adevărat trei lucruri mari, unul adevă, pre care îl purtați la grumazul vostru; și altul cu care vă fereduiți în Biserică; Iară altul, care îl mâncați întru adunare. Și întrebând iarăși, dintru aceste trei de care vă temeți mai mult? i-au răspuns: De aș fi păzit bine aceea cu care vă împărtășiți, nu ar fi putut nimenea din noi să nedreptățască pre vreun creștin“. De care vrăjmașii să tem mai mult decât de altele sunt: Crucea, Botezul, și Împărtășirea.

Sfârșit al tuturor pricinilor celor pre larg, și câteva sfătuirii către cel ce au întreat.

93. Decî iată fiule prea iubite, s-au săvârșit cererea ta, cu ajutorul lui Dumnezeu; Dacă adevă după voea ta și socoteala, cu de-adinsul nu știm; Însă după a noastră putere, și lui Dumnezeu încă iubit lucru îi este, cel dupre putere. Decî vezi, ca nu până aici să oprești pre iubirea de învățătură și osârdeia, ci ca și prin acest lucru să te arăți iubitor de învățătură și sârguitor. Că zice prea slăvitul Fratele lui Dumnezeu: „Frații mei iubiți, faceți-vă făcători cuvântului, și nu numai ascultători, amăgindu-vă pre înșivă. Că de este cineva ascultător cuvântului, și nu făcător, acesta este asemenea omului, carele își caută fața nașterii sale în oglindă. Că s-au căutat pre sine, și s-au dus, și îndată s-au uitat în ce chip era: Iară cel ce privește la legea cea desăvârșit a slobozeniei, și rămâne într-însa, acesta nefiind ascultător cu uitare, ci făcător lucrului, fericit va fi în fapta sa“ (Iacov 1. 22-25)²⁵⁷

În ce chip să cuvine a auzi, și a înțelege graiurile Părinților cele Duhovnicești.

94. Și mai întâi de acestea, ca cu credință, și cu cuviincioasă cucernicie, să înțelegi și să auzi pre legiurile cele Dumnezeesti și Duhovnicești ale Părinților. Pentru că zice Sfântul Macarie: „Neatinse sunt de cei neiscușiți, cele Duhovnicești. Iar unui Suflet Sfânt și credincios, către înțelegere îi vine împărtășirea Sfântului Duh; și comorile cele Cerești ale Duhului, arătate să fac numai singur celui ce au luat prin iscus; Iară celui neînvățat cu taină, nu-î este cu puțință a înțelege nicidecum. Decî cu cucernicie pentru acestea să ascuți, până ce și ție crezând, și să va face să te

²⁵⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 6, 56:* „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el”

²⁵⁷ *Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacov, 1, 22-25:*

„22. Dar faceți-vă împlinitori ai cuvântului, nu numai ascultători ai lui, amăgindu-vă pe voi înșivă.

23. Căci dacă cineva este ascultător al cuvântului, iar nu și împlinitor, el seamănă cu omul care privește în oglindă fața firii sale;

24. S-a privit pe sine și s-a dus și îndată a uitat ce fel era.

25. Cine s-a uitat, însă, de aproape în legea cea desăvârșită a libertății și a stăruit în ea, făcându-se nu ascultător care uită, ci împlinitor al lucrului, acela fericit va fi în lucrarea sa”.

învrednicești dobândirii unora ca acestora. Pentru că atunci vei ști prin însuși cercarea ochilor sufletului, a ce fel de bunătați și taine, sufletele creștinilor și aicea pot a să împărtăși“. Așadar întru acest fel aflându-te, prea degrab și pre roada și folosul celor scrise și auzite o vei aduna, și dintru a te învăța și a lucra, înainte vei spori spre a sfătui și pre alții, și a-ți povățui prin însuși iscusul, către cele mai Dumnezești, și multora nedescoperite. Care O! să ți se facă ție, pre palma cea prea puternică a Domnului Iisus Hristos răzămându-te, și întărindu-te, AMIN.

Dar de vreme ce sațiul cuvântului, vrăjmaș este auzurilor, precum hrana cea preste măsură trupurilor. Și toată măsura este prea bună, cu cuviință este ca și noi de sațiu fugind, și pre măsură sărutându-o ca pre o bună, după ce puțin ne vom mai întârzia în cuvânt, și ca pre oarecare scurtă de a doua oară încheere a aceștii cărți, prin scris vom prinde, așa acolo să răzimăm pre anghira cuvântului.

Adunare în scurt a tuturor capetelor celor zise. Și în ce chip să cuvine a să ruga; Și pentru luminarea cea adevărată, și Dumnezeasca putere.

95. Zic Părinții: cela ce cu socoteală voește a să trezvi, de-a pururea, prin înlăuntru suflarea nasului înlăuntru inimii sârguească-se a să ruga curat, și fără răspândire, numai pre singure graiurile rugăciunii luându-le aminte, și cugetându-le, și socotindu-le, adevărat pre „Doamne Iisuse Hristoase Fiule a lui Dumnezeu, miluește-mă“; Până la vremea (liniștirii) minții în inimă precum zice Sfântul Dieadoch: „Că câți pre prea slăvitul și mult doritul Nume al Domnului Iisus întru adâncul inimii îl cugetă neîncetat, aceștia pot și pre lumina minții a o vedea vreodată“ (Cap. 59). Care lucru dacă se va face, cu ajutorul lui Dumnezeu, atunci întru ceilaltă cale a petrecerii noastre, cei duple Dumnezeu, ca întru o lumină umblând, iar mai ales Fii ai luminii fiind, fără de rătăcire, și fără de poticnire vom călători, precum zice de lumină dătătorul Iisus „Până aveți lumină, credeți întru lumină, ca fii ai luminii să fiți“ (Ioan 12. 36)²⁵⁸. Și că „Eu sunt lumina lumii, cela ce urmează mie, nu va umbla întru întunec, ci va avea pre lumina vieții“ (Ioan 8. 12)²⁵⁹. Și David încă către Domnul unele ca acestea strigă „Întru lumina Ta vom vedea lumină“ (Ps. 35. 9)²⁶⁰. Și Prea Dumnezeescul Pavel: „Dumnezeu cela ce a zis, dintru întunec să strălucească lumină, carele au strălucit întru inimile noastre“ (2 Cor. 4. 6)²⁶¹. Pentru că printr-însul ca prin o făclie nestinsă, și cu totul luminătoare, să povățuesc, și privesc cei cu adevărat credincioși, la cele mai presus decât simțirele, și li să descopăr ca unor curați la inimă, poarta cea Cerească, a toatei petrecerii și stării cei deopotrivă cu Îngerii și înalte.

Și iarăși întru acest chip ca dintru un disc al soarelui, le răsare acestora aceea, adevărat a cerca, a judeca cu dreaptă socoteală, a vedea cu pătrundere, a vedea mai înainte, și cele asemenea acestora. Și mai pre scurt, printr-însul strălucește unora ca acestora toată arătarea, și descoperirea tainelor celor nearătate, și de putere mai presus de fire, și Dumnezească întru Duhul să umplu; Și încă prin o putere ca aceasta mai presus de fire, și țărâna lor ușurându-să, sau mai ales greutatea trupului subțindu-să, și sus rădicându-să, mai presus zboară. Prin această putere, care întru Duhul Sfânt este luminătoare, încă cu trupul fiind și oarecare din Sfinții Părinți, ca niște nematerialnici și fără de trup, râuri neumbrate asemenea cu mările, și de corăbii trecute, cu picioare neudate le-au trecut; Și drumuri lungi și de multe zile, întru o cirtă a vremii au călătorit. Și altele vrednice de spaimă: în Cer, pre pământ, în soare, în mare,

²⁵⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 12, 36: „Cât aveți Lumina, credeți în Lumină, ca să fiți fii ai Luminii. Acestea le-a vorbit Iisus și plecând, S-a ascuns de ei“.

²⁵⁹ *Idem*, 8, 12: „Deci, iarăși le-a vorbit Iisus, zicând: Eu sunt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții“.

²⁶⁰ *Psalmii*, 35, 9: „Că la Tine este izvorul vieții, întru lumina Ta vom vedea lumină“.

²⁶¹ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 6: „Fiindcă Dumnezeu, Care a zis: «Strălucească din întuneric Lumina» - El a strălucit în inimile noastre, ca să strălucească cunoștința slavei lui Dumnezeu, pe fața lui Hristos“.

în pustii, în cetăți, în tot locul și laturea, în heară, și în târatoare, în dobitoace, și în saduri, și în pietrele cele neînsuflețite; Și mai pre scurt întru toată zidirea, și întru toate stihiele au lucrat, și prin toate s-au slăvit. Încă și întru rugăciune aceștia stând, și trupurile lor cele prea curate și cinstite, de la pământ ca niște înaripate, mai pre sus să rădica; Și prin Dumnezeușul și nematerialnicul foc cel al Darului, pre grosimea cea trupească încă și pre greutate, cenușă făcându-o, cu ușurință a să rădica o lucră, lucrându-să, și ca cum în oarecare chip, O! minune! prefăcându-să ca dintru o sthie întru alta, și lucrându-să ca întru o herărie, spre mai Dumnezeușul lucru, prin palma cea de Dumnezeu lucrătoare, a puterii și a Darului celui ce lăcua întru ei.

Încă și după sfârșit, ale oarecărora și cinstitele trupuri au pre nerăsipirea, arătat încredințând pre Darul și puterea care lăcuește întru dânsii mai pre sus de fire, și întru toți cei cu întemeere credincioși. Însă și după ce de obște și a toată lumea înviere, prin însuși puterea cea întru Duhul luminătoare, ca cum întru oarecare chip aripă crescându-le, „Să vor răpi în nouri, spre întâmpinarea Domnului în văzduh, – precum zice tainicul știutor al celor negrăite, Prea Dumnezeușul Pavel, și așa pururea împreună cu Domnul vor fi“ (1 Tes. 4. 17)²⁶². Decî către acestea și cel cu Duhul grăitor David cântă „Doamne, întru lumina feții Tale vor merge, și întru Numele Tău să vor veseli toată ziua – adecă cea vecinică –, și întru dreptatea Ta să vor înălța. Că lauda puterii lor Tu ești, și întru bună voirea Ta să va înălța cornul nostru“ (Ps. 88. 16. 17)²⁶³. Și iarăși: „Ceî tari ai pământului, foarte s-au prea înălțat“. Și cel prea cu mare glas Isaies, încă așa grăește: „Ceî ce rabdă pre Domnul, aripile vor crește, schimba-vor puterea lor“ (40. 31)²⁶⁴. Și Sfântul Macarie: „Tot sufletul cel ce prin credință, și prin sânghința tuturor faptelor bune, desăvârșit s-au învrednicit a să îmbrăca întru Hristos de aicea întru putere, și întru deplin adevărire, și cu cea Cerească lumină a chipului celui nestricat, s-au unit, cunoștință de taine Cerești întru înființare a lua totdeauna să învrednicesc. Iar în ziua învierii cu însuși Cerescul chip al slavei, trupul împreună cu sufletul să va proslăvi, și la Ceruri de Duhul, duple ceea ce s-au scris, să vor răpi, spre întâmpinarea Domnului în văzduh, și de un chip cu Trupul mării Lui să vor învrednici a să face, și în veci împreună cu sufletul și cu trupul împreună vor împărăți“.

Altă cuprindere în scurt a capetelor.

96. Acestor nouă și mai presus de cuvânt cuvinte, începătură și născătoare este, cea mai întâi pomenită întru întreagă negrijire liniștire, și luare aminte, și rugăciune, temelia ca cum în oarecare chip înfiptă, și întărire nebiruită având pre împlinirea duple putere a tuturor celor de Dumnezeu făcătoarelor porunci. Iar dintru acestea, din negrijire zicem, din liniștire, din luare aminte, și din rugăciune, să face mișcarea cea în inimă și fierbințala, care arde pre patimi și pre draci, și pre inimă ca întru o topitoare o curățește. Și dintru aceasta, dorirea cea către Domnul nostru Iisus Hristos și îndrăgirea cea fără de încetare (să face). Decî dintru aceasta să face cea îndulcitoare curgere ca șipotul a lacrimilor celor din inimă, prin care sufletul și trupul, ca prin niște Isop, prin pocăință și prin dragoste, și prin mulțămire, și prin mărturisire, să curățește și să îngrașă. Iar dintru aceasta, lina așăzare, și pacea cugetelor, a căriea nici un hotar nu este, ca ceea ce covârșește pre toată mintea.

²⁶² *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 17: “După aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiți, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, și așa pururea vom fi cu Domnul”.

²⁶³ *Psalmii*, 88, 16-17:

“16. Doamne, în lumina feței Tale vor merge și în numele Tău se vor bucura toată ziua și întru dreptatea Ta se vor înălța.

17. Că lauda puterii lor Tu ești și întru bună vrerea Ta se va înălța puterea noastră”.

²⁶⁴ *Isaia*, 40, 31: “Dar cei ce nădăjduiesc întru Domnul vor înnoi puterea lor, le vor crește aripi ca ale vulturului; vor alerga și nu-și vor slei puterea, vor merge și nu se vor obosi”.

Deci dintru acestea, strălucirea cea cu raze ca zăpada luminătoare, și sfârșit, cea după putere a omului nepătimire, și sufletului mai întâi de trup înviere, și cea de a doua oară închipuire și întoarcere către cea după chip și după asemănare, prin lucrare și prin privire, și prin credință, și prin nădejde, și prin dragoste, și cea către Dumnezeu cu totul întreagă sus întindere, și fără de mijlocire unire și uimire, și încetare, și stare, în vremea adecă cea de acum, cea ca în oglindă, ca în găcire, și ca în arvună. Iar întru ceea ce va să fie, cea față către față și desăvârșit, cu săvârșire împărțășire a lui Dumnezeu, și cu pururea vecuire îndulcire.

Cum că aceasta cu adevărat este cea nerătăcită și adevărată, și de Părinți prin învățătură dată, și după Dumnezeu petrecere, adecă liniștirea cea din ascultare; care și în Hristos ascunsă vieață după cuviință s-a numit de Sfinți.

97. Aceasta este acela, și cea după Dumnezeu petrecere de gând și sfințită lucrare, a celor întru adevăr creștini, cea nerătăcită, și adevărată, și nevătămată, și cu adevărat cea întru Hristos ascunsă vieață. Pre aceasta o au brăzdat adecă, și cu taină o au învățat Dumnezeu-Omul, și Prea dulcele Iisus, și călătorind o au trecut Dumnezești Apostoli, și i-au urmat lor, cei după dânșii, precum să cuvine, urmând prea slăviții Părinții noștri, și învățătorii, cei ce dintru însuși începutul a cei dintâi veniri a lui Hristos pre pământ, și până astăzi, ca niște luminători în lume strălucesc, prin razele cuvintelor celor de Dumnezeu luminătoare și făcătoare, și prin facerile de prea slăvirii ale lucrurilor; Cari și până la vremea noastră pre o bună sămânță ca aceasta, pre Sfințitul a luat, pre pârga cea Sfântă, pre nejfuitul odor, pre Darul, pre puterea cea dintru înălțime, pre cel de mult preț mărgăritar, pre soarta cea în Dumnezeită Părintească, pre comoara cea în țarină ascunsă, pre arvuna Duhului, pre semnul cel împărătesc, pre cea vie și sălătoarea apă, pre Dumnezeescul foc, pre cinstita sare, pre ungere, pre pecetluire, pre lumina, și cele asemenea acestora, unii către alții necurmat le-au dat. Care lucru și va fi moștenire dată, și în neamuri de neamuri cu totul trecută, până și la însuși cea a doua iarăși pre pământ a lui Hristos venire. Pentru că nemincinos este acela ce s-au făgăduit aceea, adecă „Și iată Eu împreună cu voi sunt în toate zilele, până în sfârșitul veacului Amin“ (Matei 28. 20) ²⁶⁵.

Că măcar că sunt și alte căi de mântuire, însă aceasta este cea mai aleasă, și împărătească, și la punere de fii aducând.

98. Și măcar deși s-au arătat și alte căi de mântuire, și petreceri, iar de voești și lucrare, care către mântuire povățuesc, și odihnesc pre cei ce le uneltesc pre acestea, precum cu adevărat și sunt, și către robie, sau către tocmeală pe plată de mână duc, și încetează (odihnesc), precum și multe lăcașuri de Mântuitorul s-au zis, cum că sunt la Tatăl Lui (Ioan 14.2) ²⁶⁶; Dar însă aceasta este împărăteasa, și cea prea aleasă, și decât toate lucrurile, precum sufletul decât trupul, mai presus așezată, și prea covârșitoare, ca ceea ce la punerea de fii a lui Dumnezeu cu înnoire lucrează din pământ și cenușă, și Dumnezeu lucrează cu prea slăvire întru Duhul, pre cel ce o uneltește pre dânsa, precum este cu cuviință; Precum zice Marele Vasilie: „Duhul Sfânt după ce a venit în sufletul omului, i-au dat adecă vieață, și i-au dat nemurire, au rădicat pre cel ce zăcea. Iar cel ce s-au mișcat cu mișcare pururea vecuitoare de Duhul Sfânt, jivină Sfântă s-au făcut; Și au luat omul vrednicie de Proroc, de Apostol, de Înger, de Dumnezeu, după ce Duhul s-au sălășluit într-însul, fiind mai înainte pământ și cenușă“.

²⁶⁵ *Sfânta Evanghelie după Matei, 28, 20:* „Învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului. Amin“.

²⁶⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 14, 2:* „În casa Tatălui Meu multe locașuri sunt. Iar de nu, v-aș fi spus. Mă duc să vă gătesc loc“.

Că pentru înălțimea lucrării, și mult numită este această petrecere.

99. Deci pentru aceasta, și cu mult, și în multe feluri pre dânsa, și cu prea slăvite chemări Dumnezești Părinți o cinstesc. Pentru că cale cunoscătoare o au numit; faptă lăudată, și vedere bine nemeritoare, rugăciune de asupra a toată lășimea, trezvie a minții, de gând lucrare, lucru al veacului ce va să fie, Îngerească petrecere, Cerească vieață, înDumnezeită viețuire, lature a viilor, tănuitoare privire spre Dumnezeu, Duhovnicească deplin ospățare, Raiu de Dumnezeu lucrător, Cer, Împărăție a Cerurilor, Împărăție a lui Dumnezeu, ceață mai presus de lumină, întru Hristos ascunsă vieață, vedere de Dumnezeu, și înDumnezeire, lucrul cel prea mare, și cele asemenea acestora; Căroră Dumnezești Părinți, și noi cei ce cu lutul, și cu cărămidăria, cu relele și necuratele cugete, și cuvinte, și lucruri împreună trăim, urmând pre a ta cerere, iubitele, a o împlini ne-am sârguit, așa cu adevrat. Și precum ai cerut, și mai presus de măsura noastră a spune nu ne-am lenevit, pentru a ta dragoste, și pentru Părinteasca poruncă, precum și întru începuturile cele ale cuvântului am zis. Deci împărțitoarea a aceștii viețuiri deopotrivă cu Îngerii este, rândueala și Omenirea cea nouă și negrăită a Cuvântului și Fiului lui Dumnezeu, prin bună voirea Tatălui celui fără de început, și prin împreună lucrarea Sfântului Duh.

MORALĂ (Sfătuire)

. Că cu ajutorul și Darul lui Dumnezeu, să cuvine și nouă după putere a ne sârgui, și a ne nevoi, ca să ne învrednicim de acum ca întru o parte de arună unor Daruri ca acestora mai presus de fire, și prea mari. Și ca nu pentru puțină trândăvie, acestea, Vai! să nu le dobândim, care să nu fie!

100. Deci acest fel și atâtea de mari bunătăți stându-ne nouă înainte, iubiților, nu numai întru nădejdi, și întru făgăduințele cele în veacul cel viitor, ci întru adevăr de acum, și cu lucrul să ne sârguim, ne rugăm, până avem vreme. Să alergăm, să ne nevoim, ca acestora și nouă prin mică și vremelnică sârguință, și prin osteneală puțină, iar cel mai mult, prin Dăruirea și Darul lui Dumnezeu să ne învrednicim. „Pentru că nu sunt vrednice pătimirele vremii de acum, către mărirea ceea ce va să se descopere la noi“ (Rom. 8.18)²⁶⁷, pre Pavel Dumnezeescul povățuitor să-l auzim grăind. Iar mai ales și de acum sârguindu-ne, vom afla, precum el zice, ca întru o parte de pârghă și de arună. Că dacă cei ce pre rudeniile cele Împărătești, și împărțasurele, din întâmplarea cea de jos, de a doua oară le cheamă, toate fac și prin lucruri, și prin cuvinte, și prin izvodirele minții, și de însuși cele neputincioase atingându-să încă și însuși vieața de multe ori defăimându-o, pentru o mărire ca aceasta, și cinste curgătoare, și vremelnică, care uneori și la peire desăvârșit, nu spre folos ajunge. Cu cât dar noi să cade să lucrăm, și să ne sârguim, la împărțasurea, și nunțile, și împreunarea chemându-ne a lui Dumnezeu, Împăratului tuturor Împăraților, și Ziditorului, și celui singur nestricat, și carele de-a pururea rămâne, și mărire și cinste dă celor ai Săi, bine slăvită și statornică? Și nu numai aceasta încă, și că și stăpânire am luat Fii ai lui Dumnezeu a ne face, „Că câți, zice, l-au luat pre Dânsul, le-au dat lor stăpânire Fii ai lui Dumnezeu a să face celor ce cred întru Numele Lui“ (Ioan 1.12)²⁶⁸.

Dă stăpânire, iar nu cu tiranie trage, și afară de voința noastră silește. Pentru că de-a pururea tirănia împotriva celui ce tiranisește îl întramează, ca cu rău pre rău să-l vindece. Și întru aceasta cinstind pre cea dintru început vrednicie a de sineși stăpânirei noastre, și pentru ca să fie binele

²⁶⁷ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 18: “Căci socotesc că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi”.

²⁶⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 1, 12: “Și celor câți L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu”.

prin a lui adecă bună voință, și Dar cu atot cuprindere lucrat; Însă a sânguinții noastre și nevoinții să se socotească fapta. Și Acela adecă deși Dumnezeu este și Stăpân, dar însă pre totul cel al Său l-au făcut. Pentru că pre toți, și asemenea i-au zidit, și asemenea pentru toți au murit, ca deopotrivă să-î mântuească pre toți. Iar întru noi a rămas aceea, adecă să ne apropiem către Dânsul, să credem să ne facem ai Lui, cu frică și cu sânguință, și cu dragoste să slujim celui ce atâta ne-au iubit pre noi, iubitorului de oameni, și Stăpânului, și Purtătorului de grijă, întrucât și moarte au voit a suferi de bună voe pentru noi, și moarte de ocară, ca pre noi din tirănia vrăjmașului Dieavol, și începătorului de rău, să ne izbăvească; Și moșteni adecă ai lui Dumnezeu, și împreună moștenitori ai Săi să ne lucreze, lucrul cel prea slăvit, și prea fericit.

Deci nu prin puțină și scurtă trândăvie, și lenevire, și amăgitoare dulceață, ori în ce fel ar fi fost, de atâtea prea mari, și prea nemăsurate bunătăți, să ne înstrăinăm pre înșine, și de plăți, și de îndulcirii. Ci toate să le facem, și să neguțătorim, și pre însuși, de va fi trebuință, vieața, pentru Dânsul să nu o cruțăm, precum și Acela pentru noi, măcar dă Dumnezeu fiind; Pentru noi au făcut, ca întru acest chip, și celor de aicea, și celor ce vor să fie, și Daruri, și cununii, să ne învrednicim.

Pre care O! facă-se ca toți noi să le dobândim;
Prin bunăvoința și Darul, însuși Prea bunului,
și Milostivului. Domnului și Dumnezeului,
și Mântuitorului nostru Iisus Hristos,
celui ce s-au smerit pre sineși atâta pentru noi,
și celor întru acest fel smeriți,
cu bogăție chear ne dăruește de acum
pre Darul cel mai presus de fire,
și de Dumnezeu—

Făcător.

Că Lui i să cuvine toată Mărirea, Cinstea, și închinăciunea,
împreună cu cel fără de început,
și neîntinat al lui Părinte,
și cu cel împreună pururea vecuitor,
și bun, și de vieață făcător al lui Duh. Acum și pururea, și întru cei nesfârșiți, veci ai vecilor:

AMIN

(Sfârșitul cărții întâi)

*Ale Fericitului Calist,
Prea o Sfințitului Patriarh al Constantinopolului
Capete pentru luare aminte*

1. **DE** voești a te învăța adevărul, urmează ca după o asemănare Vioristului. Pentru că acela jos pleacă capul, și pre auz răsămându-l la cântare, mișcă arcușul cu mâna. Și îndată ce strunele după meșteșug să lovesc unele cu altele, alăuta afară lasă versul; Și Vioristul saltă pentru dulceața mierii.

2. Fieți ție O! pre iubitorului de osteneală, și lucrătorule al viei, arătată asemănarea, și să nu fii necrezător. Pentru că trezvindu-te acolo, precum Vioristul, adecă întru adâncul inimii, cu lesnire vei avea pre cea căutată. Căci sufletul despre Dumnezeasca îndrăgire cu totul prins fiind, a să întoarce înapoi nu poate. Pentru că „Lipitu-s-aș, zice Dumnezeescul David, sufletul meu după Tine“ (Ps. 62.8) ¹.

3. Alăută (vioară) înțelege-mă mie pre inimă, o iubitele! Iară strune pre simțiri, și arcuș pre minte. Care cu partea cea cuvântătoare mișcă neîncetat pre arcuș, cea ce este Pomenirea lui Dumnezeu; Dintru care dulceața oarecare negrăită pre urmă să face în suflet. Și cu curată minte, pre Dumnezeștile străluciri, ca întru oglindă le privește.

4. Dacă nu pre simțirele trupului le vom închide, nici apa cea săltătoare întru noi va izvorî; Pre care Domnul Samarincii aceea o au dăruit. Fiindcă căutând ea pre această simțită apă, pre cea a vieții o au aflat înlăuntru întru sineși săltând. Că precum pământul firește are apă, și îndată o varsă: așa și pământul inimii, firește are pre aceasta săltând, și izvorând oarecum pre Părinteasca lumină, pre care Adam acela prin neascultare o au pierdut.

5. Precum din izvor pururea curgător, apa; Așa și din suflet apa cea vie, și săltătoare izvoraște. Care cu adevărat întru sufletul purtătorului de Dumnezeu bărbat Ignatie lăcuind, îl făcea pre a-l a zice: Nu este întru mine foc iubitor de materie, ci apă este lucrând și grăind.

6. Să asemănăm fericit aceasta, iar mai ales și de trei ori fericita, trezviea zic, cea gânditoare a sufletului, cu apa ceea ce saltă și izvoraște dintru adâncul inimii. Și cea apă care din izvor izbucnește, pre izvor îl umple; Iar ceea ce saltă de acolo din inimă, și ca să zic pururea mișcată prin Duhul să mișcă, pre tot pre cel dinlăuntru om îl umple de Dumnezeasca rouă, și de Duh. Iară pre cel din afară înfocat îl lucrează cu totul.

7. Mîntea curățindu-să de cele dinafară, și pre simțiri cu totul supuinu-le prin fapta bună cea lucrătoare, nemișată rămâne, precum osicia cea cerească. Că către centru privind, întru adâncul inimii, și cârmuind pre cap, privește acolo, funii având care cum pre strălucirile minții, scoțând de acolo pre Dumnezeștile înțelegeri, și supuind pre toate simțirele trupului.

¹ *Psalmii. 62, 8:* “Și întru acoperământul aripilor Tale mă voi bucura. Lipitu-s-a sufletul meu de Tine și pe mine m-a sprijinit dreapta Ta”.

8. Nimenea auzind din cei neînvățați tainelor, și care de lapte au trebuință, să se atingă de unele ca acestea, care sunt oprite întru nevreme. Pentru că pre unii ca aceștia, cari au căutat mai înainte de vreme, pre cele ale vremii, și oarecum către limanul nepătimirii s-au sârguit a intra, cu cuviință Dumnezeștii Părinți, pre unul ca acest lucru, eșire din minte l-au numit, și mai mult nimic. Fiindcă cu neputință este, cel ce nu știe carte, în cărți a ceti.

9. Apa ceea ce să mișcă din nevoiță în suflet despre Dumnezeescul Duh, lină săvârșăste pre inimă, strigând „Avva Părintele“. Ci aceea adecă neînchipuită este, sau și neformăluită. Iară pre noi ne schimbă la față cu strălucirea Dumnezeștii lumini, și ne formăluște precum îi este cu cuviință, împreună cu înfocarea Dumnezeescului Duh. Ci încă ne și preface, și ne schimbă precum însuși știe, cu Dumnezeasca stăpânire.

10. Mîntea care s-au curățit prin trezvire, cu lesnire să întunecă, dacă nu cu cea neîncetată pomenire a lui Iisus, să îndeletnicește desăvârșit de cele din afară. Iar cea ce pre fapta cea lucrătoare o au unit cu privirea, oarecum prin păzirea minții, de sunete nu să leapădă, de sgomote însemnătoare sau și neînsemnate, nu să turbură; De vreme ce rănit fiind sufletul (Cân. C. 2.5)² despre Dumnezeescul dor a lui Hristos ca unui nepot îi urmează acestuea.

11. A înceta adecă pre patimile trupului și pre săltări, cei ce petrec în lume; Sau cu socoteală a să îndeletnici, dupre cea zisă „Îndeletniciți-vă și cunoașteți“ (Ps. 45.10)³, cu cuviință este a să face. Iar a le șterge, sau a le strânge, cu neputință este. Iară vieța cea pustnicească, cu lesnire a le desrădăcina pre acestea știe.

12. La apa ceea ce saltă, una adecă mai iute are pre mișcare, iară alta, lină, și mai zăbavnică. Decî cea dintăi adecă, nici a să turbura cu lesnire poate, pentru grăbnicia mișcării; Iară deși întru puțin s-ar fi truburat, cu lesnire iarăși să curățăște, de vreme ce are acest fel de mișcare. Iară după ce curgerea apei împușinându-să, prea mică s-ar face, nu numai să turbură, ci și în scurt nemișcată rămâne. Pentru că are trebuință de oarecare curățire, ca să zic și mișcare.

13. La începători, și cari să sârguesc pentru îndreptarea năravurilor, și lucrătorii, diavolul prin sunete însemnătoare sau și neînsemnătoare vine. Iar celor ce să îndeletnicesc la priviri, năluciri oarecare le închipește, întrucât să pare că vâpșește pre aer în chipul luminii; Iar altă dată și în chipul focului pre acestea le aduce, pentru ca prin partea cea împotrivă să înșale pre nevoitorul lui Hristos.

14. De voești a te învăța cum să cuvine să te rogi, socotesce pre sfântul luărei aminte, sau al rugăciunei, și nu te înșăla. Pentru că al aceștia sfârșit este, O! iubitule, umilință neîncetată, zdrobire a inimei, dragoste către aproapele...; Iară cea împotrivă arătată este: Gând al poștei, șoptire a lenevirei, urăciune către aproapele și câte acestora sunt asemenea.

² *Cântarea Cântărilor*, 2, 5: „Întăriți-mă cu vin, cu mere răcoriți-mă, că sunt bolnavă de iubire”.

³ *Psalmii*, 45, 10: „Opriti-vă și cunoașteți că Eu sunt Dumnezeu, înălța-mă-voi pe pământ”.

*Tot ale Prea Sfințitului Calist Patriarhul
Capetele cele ce au lipsit din ediția dintăi Elenă,
iară acum în urmă s-au aflat*

„Cum că Raiul cel zis, este închipuire a omului”

15. DUPRE CUM cele arătate ale omului, asemenea sunt icoane ale celor nearătate; Întru acest chip de asemenea și Raiul cel prea împodobit, carele cu mare înțelepciune s-au sădit de Dumnezeu în Edem * spre răsărit (Fac. 2.6) ⁴, este icoană a omului celui dinlăuntru, a cărui pământ are pre însuși inima, iară saduri: câte mintea poate cu voința și cu aplecarea să sădească (ca ceea ce s-a zidit (mintea) dupre chipul lui Dumnezeu), adecă priviri despre Dumnezeu și Dumnezești înțelegeri, și mai ales arătări de Dumnezeu încuviințate, (de pildă: precum se vede Dumnezeu, ca în oglindă): multe de acelea saduri fiind și prea felurite, care au împetrișate vederi și mirosuri Duhovnicești, încă au și hrană și dobândire întru adevăr foarte îndulcitoare. Fiindcă acestea însemnează cea în Edem petrecere, adecă pre inimă care firește să hrănește Duhovnicește, având cu totul arătată dulceață și dobândire pre cele Duhovnicești. Iar cele despre răsărituri simțitoare ale soarelui, care simțitor rămân în om gânditor, întru adevăr sunt: cele dupre luminarea cunoștinței Soarelui celui gândit. Fiindcă inima, dupre Părinți, care este lipsită de lumina cunoștinței, nu poate să aibă Dumnezești înțelegeri și priviri și de Dumnezeu încuviințate străluciri, nici cu totul poate să fie plină și de cele simple și de cele mai desăvârșite Dumnezești cugetări, întrucât să fie întru adevăr un Raiu de nou arătat și mai presus de lume: Ci nici fără de ape să poate face raiul carele va să aibă saduri bine înverzite și prin urmare și roditoare. Pentru aceasta dar în Raiul cel din Edem să vede izvor, carele izvorașce din mijlocul raiului, și să desparte în patru începuturi, și după fața pământului, dupre cum este scris (Fac. 2.10) ⁵. Iar în om izvor de apă vie, este mișcarea cea de viață făcătoare a Sfântului Duh, pentru care a zis mai înainte Domnul: „Apa pre care voi da-o Eu lui, i se va face izvor de apă vie” (Ioan 4.14) ⁶, carele cu minunat chip izvorașce din inimă ca dintr-un alt Edem și se desparte: întru înțelegere, întreagă înțelepciune, Dreptate și Bărbăție, care sunt patru începuturi, dintru care izvorașce fiecă faptă bună Dumnezească. Pentru aceasta și să zice că adapă dupre asemenea chip pre toată fața pământului, iar de voești pre toată fața inimei: adecă pre lucrare, spre odrăslirea și înmulțirea și rodirea acelor mai alese și Dumnezești fapte bune.

Minune este cu adevărat și gustoasă și veselitoare, a cugeta cineva câte se află întru acel izvor, care însemnează pre cea mai presus de fire mișcare și lucrare a Duhului celui făcător de viață din mijlocul inimei. Căci dupre cum nu este firește al sadurilor (a crește), sau al pământului, fără de

* În mss. apare de mai multe ori transcrierea *Edem* pentru *Eden*.

⁴ *Facerea*, 2, 6: “Ci numai abur ieșea din pământ și umezea toată fața pământului”.

⁵ *Idem*, 2, 10: “Și din Eden ieșea un râu, care uda raiul, iar de acolo se împărțea în patru brațe”.

⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 4, 14: “Dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viață veșnică”.

izvor, deoarece le adapă apa pre acelea din saduri ce sunt mai apropiate de izvor, care sunt multe după număr și să înmulțesc acestea; care atât de multe fiind, și mai ales că să și deosebesc între sine atâta, întrucât unele dintru ele și să fie împotriva așezării sănătății: Unele adecă uscate din fire, iar altele umede, unele ferbinți, iar altele reci, întrucât este unul izvorul acela, însă către toate acestea care sunt întru atâtea feluri, deosebit să mișcă, duple cum am zis mai înainte, și înfătoșază pre unul și același de un fel, care săvârșăce pre acestea mărimii de atâtea feluri și dă desparte în cele 4 începuturi: și așa în fieștecare sad face pre cea cuviincioasă; Întru acest chip nu este al firei celei dinlăuntru nostru, nici al faptei bune de vei zice, ori al cunoștinței, ori al privirelor celor dintru acestea, ci nici al însuși inimei noastre, cea Dumnezească și mai presus de fire strălucire a de viață făcătoare și pururea izvorătoare mișcare și lucrare (a Sfântului Duh), ci după Har să hărăzeșce și este dăruită la cei credincioși, și esă din inimă neîncetat și cu prea slăvit chip, și să desparte în patru, duple cum am zis arătat, adecă în patru sobornicești fapte bune, și la acestea ajută foarte una și aceeași apă. Fiindcă duple cum grabnic ca Duh ce este, împreună lucrează cu înțelepciunea; iar ca cunoștință, ajută pre cel împărțășit de dreptate. Se numeșce iarăș și întreg înțelepțitor și putere, ca cel ce pre lucrare o ajută către întreaga înțelepciune. Și iarăș și bărbăției împreună ajutătoare i se face. Iar al dragostei și al înțelepciunii, mărturii de ajuns sunt Pavel și Isaia. Unul adecă cu mare glas și curat zicând: „Dragostea lui Dumnezeu s-a vărsat întru inimile noastre, prin Duhul Sfânt care ni s-a dat nouă“ (Rom. 5.5)⁷; Iar Isaia arătat o face când numără pre Duhul înțelepciunii cu cele șapte lucrări ale Sfântului Duh (Is. 12.2)⁸.

Deci nu numai Duhul, zice, ajută dragostei, ci să face și Duh de râvnă prin oareșcare chip, întru adevăr puindu-să aproape și alătura de dragoste, întrucât „că dragostea acopere mulțime de păcate, duple cum este scris“ (1Pet.4.8)⁹, iară râvna înaintează până și la muștrări și la ucideri. Și aceasta poate să ne-o arate și Marele Ilie Proorocul, carele atâta de prieten lui Dumnezeu fiind, întrucât atâta Preoți ai rușinei i-au trecut prin cuțit (1Imp. 18.40). Și Fines mai înainte, carele împreună cu Israilitul a ucis și pre Madianca (Num. 25.8)¹⁰. Și mai înainte de aceștia, însuși Prea Sfântul puitor de legea veche Moisi, de multe ori din râvă au predat morții pe mulți, și acestea de bărbății cei de un neam (Eș. 32.27)¹¹. Și adecă la cele săvârșite cu lucrarea, cunoștința este foarte puternică și aleasă, iar le cele văzute privitor, necunoștința este mai presus de minte; și aceasta fără de Duhul cunoștinței și fără de Duhul adevărului, în suflet este cu neputință a se face duple cum se cuvine. Și adecă cea întru adevăr bucurie a inimei, și întristarea cea față-n față de bucurie, arătat sunt lucrări ale Duhului: „Că rodul Duhului este bucuria“ auzi pre scriptură zicând (Rom. 11.8)¹². Și ca să zicem pre scurt după Părinți, întru atât ajută spre toate cele către fapta bună Duhul Sfânt cel de viață făcător și pre cele ale așezării cei aplecătoare, contrapuse fiind între ele, întrucât și să se zică de noi că scriptura numește pre acestea – foc și apă – care cu totul au încontrare una cu alta; Iar pentru că ajută tuturor bunătăților, și bunătate a sufletului să cheamă Duhul, și de viață făcător

⁷ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 5: „Iar nădejdea nu rușinează pentru că iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre, prin Duhul Sfânt, cel dăruit nouă”.

⁸ *Isaia*, 12, 2: „Iată Dumnezeul cel tare al mântuirii mele; nădăjdii-voi întru El și nu mă voi înfricoșa, că izvorul puterii mele și cântarea mea de laudă este Domnul Dumnezeu și izbăvirea mea”.

⁹ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, 4, 8: „Dar mai presus de toate, țineți din răputeri la dragostea dintre voi, pentru că dragostea acoperă mulțime de păcate”.

¹⁰ *Numerii*, 25, 8: „A intrat după israilit în sălaș și i-a străpuns pe amândoi, pe israilit și pe femeie în pânțele; și a încetat pedeșsirea fiilor lui Israel”.

¹¹ *Ieșirea*, 32, 27: „Iar Moise le-a zis: «Așa zice Domnul Dumnezeu lui Israel: Să-și încingă fiecare din voi sabia sa la sold și străbătând tabăra de la o intrare până la cealaltă, înainte și înapoi, să ucidă fiecare pe fratele său, pe prietenul său și pe aproapele său»”.

¹² *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 8: „Precum este scris: «Dumnezeu le-a dat duh de amorțire, ochi ca să nu vadă și urechi ca să nu audă până în ziua de azi»”.

și împuternicitoare lucrare a acestora. Și dintru acestea în scriptură se zice acesta și singuratec și înmulțitor, adică și „Izvor“ (Ioan 4.14)¹³ se numește de mântuitorul și „Râuri“ (Ioan 7.38)¹⁴. Întru acest chip și să împarte în patru începuturi și înaintează întru toate faptele bune și cu totul se face un suflet de nou arătat, cu împărțășirea acestui suflet, care cu chip mai presus de fire îl înviază și-l mișcă pre acesta la toate cele cerute și la toate cele făcute, și-l pune desăvârșit duple cum se cuvine.

Eū îmi închipuesc și că peatra care s-aū lovit de toeagul de Moisi puitorul de lege și aū izvorât apă mai presus de fire, ca niște râuri (Num. 20.11)¹⁵, cum că este inima cea împetrită pentru învârtoșarea ei: Pre care când Dumnezeu o va răni, în loc de toeag cu cuvântul și o va umili pre ea, atuncea prea slăvit și mai presus de fire esă din ea pornindu-se cu îndestulare puterea Duhului, ca niște râuri de viață făcătoare și care ajută foarte la toate care să înviază una pre alta, ca să zicem așa, întrucât o apă aflându-se duple fire, pre mulți și nenumărați carii să împărțășesc din ea îi face vii. Minune streină este cu adevărat, cum pe o căruță purtându-se acea peatră, izvoră ape care putea de abea să le rădice mi și nenumărate care De unde aceasta la aceea? Și mai ales întru atâta? Și din ce umezală să întemeea? Și încă mult mai minunat este la toți cei ce cugetă, cum deasupra întru unul și atâta de mic trup să poartă vasul inimei, întru adevăr mult mai mic, și izvorașce afară neîncetat atâta întru nemărginire mii de Duhuri și nemărginite trupuri care viază De unde este aceasta în inimă? Și mai ales atâta întrucât să covârșască fiecă număr? Întru adevăr Duhul este, ca cel ce se va zice de însuși Adevărul „că unde voește suflă, și glasul lui îl auzi, însă nu cunoști de unde vine și unde merge“ (Ioan 3.8)¹⁶, dar întru adevăr suflă totdeauna: De la care am dobândit atâta vrednicie de la Dumnezeu, întrucât să putem sădi înlăuntru nostru Dumnezeesc raiū, duple urmarea lui Dumnezeu, și mai ales întru adevăr nu simțit din afară, ci înțelegător și mult mai cu covârșire, duple bunătățile cele puse într-însul, cu chip prea mult îndestulat. Iar la cei ce n-aū încercat încă această sfințită vrednicie, este cu totul neajunsă și cuprinzător mai presus de toată cugetarea. Decī ia să ne dăm pre înșine cu totul cu evlavie și cu bună credință prin desăvârșită liniște, întru cel în Treime Dumnezeu, prin păzirea poruncilor lui Hristos. Când după ce vom rămânea întru această Dumnezească stare și cu privirea vom aduna cele mai înainte zise de Dumnezeu grăite și Dumnezești înțalegeri, încă și Dumnezești Cuvântări, și ca cum un chip oarecare în inimă vom răsădi cu Dumnezeu aceasta (prin privire), atuncea întru acest chip să-l plecăm cu cea potrivită rugăciune, ca să rămâie înlăuntru nostru și să izvorașcă Dumnezești și mai presus de lume înțalegeri, orī așa zicând „râuri“, pre Duhul cel Sfânt: Fiindcă zice: „Cel ce va crede întru mine, precum zice scriptura, râuri de apă vie vor curge din inima lui. Acestea le zicea (duple cum zice cel de pre pept), pentru Duhul carele era să-l priimească cei ce vor crede întru El“ (Ioan 7.38, 39)¹⁷; A lui este slava și în veci Dătătorului celui mai presus de minte.

¹³ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 4, 14: „Dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu, nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viață veșnică”.

¹⁴ *Idem*, 7, 38: „Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura: râuri de apă vie vor curge din pânțele lui”.

¹⁵ *Numerii*, 20, 11: „Apoi și-a ridicat Moise mâna și a lovit în stâncă cu toiagul său de două ori și a ieșit apă multă și a băut obștea și dobitoacele ei”.

¹⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 3, 8: „Vântul suflă unde voiește și tu auzi glasul lui, dar nu știi de unde vine, nici încotro se duce. Astfel este cu oricine este născut din Duh”.

¹⁷ *Idem*, 7, 38-39:

„38. Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura: râuri de apă vie vor curge din pânțele lui.

39. Iar aceasta a zis-o despre Duhul pe Care aveau să-L primească acci ce cred în El. Căci încă nu era (dat) Duhul, pentru că Iisus încă nu fusese preaslăvit”.

Pentru Darurile cele Duhovnicești

16. Privește pre Daruri și pre neîntrecutele Hărăziri ale necăitului Dumnezeu și te bucură văzând că se reface sau repeteste * minunile lui Dumnezeu; și cugetă câte au făcut Dumnezeu la întâiul om zidit Adam, și câte mai pre urmă face întru noi mai presus de acestea. Căci „au suflat, zice, în Adam suflare de viață“ (Fac. 2.7)¹⁸, adevă pre Darul de viață făcătorului Duh, și așa s-au făcut omul desăvârșit Adam, fiindcă s-au făcut în suflet viu, iar nu în suflet prost; Deoarece Duhul lui Dumnezeu nu este sufletul omului, ci Duhovnicec în suflet viu. Fiindcă întru adevăr Duhul cel Sfânt, a lui Dumnezeu carele face viu, să face în suflet – suflet, însă vine ca să viețuească cuvântătorul și văzătorul de Dumnezeu suflet dupre care se cuvine. Iară când se va afla împreună cu sufletul Duhul lui Dumnezeu, ori după vreo întâmplare rea norocită se va despărți, atuncea se perde și cea de Dumnezeu văzătoare a sufletului, și în loc de cuvântător suflet, – cu care și se cuvenea a vieții –, se transformă în dobitoacesc și cumplit și nenorocit și rău: Fiindcă cu totul depărtându-ne de Dumnezeu, prin urmare și de Duhul și de Hristos, nu vom putea nimic a face, dupre cum au zis Mântuitorul (Ioan 15.5)¹⁹.

Pentru aceasta s-au făcut omul desăvârșit și fără de lipsă, care este: întreg Adam, nu prost în suflet, ci în suflet viu. Fiindcă a suflat într-însul Dumnezeu suflarea, care este viața sufletului celui cuvântător. Această dar suflare însuflându-se de Dumnezeu în Adam, dupre cum este zis, întrucât adevă era într-însul aceasta, se afla întru dânsul slavă mare și înDumnezeitoare, (asemenea lui Dumnezeu) bine norocit și părtaș încă la toate cele ale (lui Dumnezeu) Duhului: Era Domn și stăpânitor cuprinzător la toate, și după Dumnezeu era și el ca un făcător al doilea Dumnezeu, prin Dar, întrucât și cel mai presus de înțelepciune Ziditorul tuturor Dumnezeu să mulțamea de vederea lui, dându-și pre prea strălucitoarea Proorocie. Însă când ș-au plecat genunchele și au căzut în reaua neascultare, atuncea, Vai! s-au depărtat Duhul cel de viață făcător și luminător, fiindcă nu s-a grijit să păzască această mărire a cinstei ce atâta de desăvârșită, ci „alăturându-se cu dobitoacele cele fără de minte, s-au asemănat lor“ (Ps. 48.21)²⁰. Și cu totul dar nepotrivit s-au depărtat de la Dumnezeescul scop, rătăcindu-se ca într-un de-a pururea întunec, pustiū încă și lipsit de Dumnezeescul acela și mai presus de fire Dar al Dumnezeestii însuflări. Iară când au venit vremea milostivirei lui Dumnezeu, atuncea „Dumnezeu a trimis pre Cuvântul Său, ca să ne vindece pre noi de stricăciunile noastre“ (Gal. 4.4)²¹; Iară Cuvântul aduce împreună și pre Duhul, urmându-și firește Lui, carele și ne luminează și ne descopere tainic pre Dumnezeirea Cuvântului, sau ca să zicem așa, pre puterea Lui, pentru care este zis prin Proorocul ca în mărturisire către Dumnezeu pentru toată omenirea: „Trimis-ai Lumina Ta și Adevărul Tău, acestea m-au povățuit și m-au adus la muntele cel Sfânt al Tău“ (Ps. 42.3)²², adevă la unateca și cea prea înaltă cunoștință a Ta și în locașurile slavei Tale și al privirelor: la care mintea ca o de Dumnezeu purtată, să povățuește și să înaltă, și acolo să sălășluește, și așa se face mai presus de cele văzute, atingându-se în oareșcare chip cu Prea Înaltul Dumnezeu.

* În mss. dactilografiate este adăugat cu creionul sau *repeteste*.

¹⁸ *Facerea*, 2, 7: „Atunci luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie”.

¹⁹ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 15, 5: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic”.

²⁰ *Psalmi*, 48, 21: „Omul în cinste fiind n-a priceput; alăturatu-s-a dobitoacelor celor fără de minte și s-a asemănat lor”.

²¹ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 4: „Iar când a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege”.

²² *Psalmi*, 42, 3: „Trimite lumina Ta și adevărul Tău; acestea m-au povățuit și m-au condus la muntele cel sfânt al Tău și la locașurile tale”.

Deci după ce au venit, după cum am zis, adevăratul Cuvânt a lui Dumnezeu, și au adus împreună cu sine firește (ca Cuvânt a lui Dumnezeu) pre Sfântul Duh a lui Dumnezeu, carele urmează și vine prin credință la toți câți priimesc pre Sfântul Cuvânt a lui Dumnezeu, îndată zic aceștia se întâmplă de priimesc și pre Sfântul Duh a lui Dumnezeu, ca pre un următor firește totdeauna al Cuvântului lui Dumnezeu, fără de toată îndoială. Și nu numai în față, după cum întâiu la Adam de la Dumnezeu Tatăl prin însuflare (Fac. 2.7)²³ și la Ucenicii lui Hristos mai pre urmă prin însuflarea lui Hristos (Ioan 20.22)²⁴, ci nevăzut și fără de veste, ca pre o însuflare, (fiind întru adevăr Duh) așa văd cei împărtașiți că suflă Darul Duhului lucrător, carele izvorășce arătat din inimă pururea ca un izvor, (gânditor privindu-l) și luminează de a vedea prin minte pre cele minunate adecă ale renașterii și pre cele firești ale Dumnezeștii slave. Și prin împărtașirea cea mai presus de fire a Duhului după Dar, mintea se face tainică privitoare asemenea marelor lucruri. Și așa sporind prin îndestulatul ajutor al Dumnezeescului dar, vine întru prevedere și mai înainte cunoștință prin strălucirea Duhului, și cu acest chip să rădică în rândueală de Dumnezeu, și privește pre cea mai presus de minte Ipostatică unire a Dumnezeștii Firi cu cea Ipostatică fire a omului care s-au făcut; De asemenea vede fără pizmire pre vărsarea luminii Duhului la toți: pre care Adam nu au văzut-o întru acest chip, nici s-au făcut părtaș al Dumnezeștii Firi și întru adevăr din punere Dumnezeu.

Despre Dumnezeasca lucrare a omenirei și mai ales despre pace

17. Ia să socotim bine, pre cât ne este cu puțință nouă, pre lucrarea Sfântului Duh și prin urmare pre cel ce urmează acestuia, și mai ales pre fireasca lucrare cea întru noi și pre cele următoare ei, adecă cum era cu puțință după fireasca noastră lucrare să fim cu totul în pace; Fiindcă aceasta este întru adevăr rodul lucrării Duhului, al căruia este și cea adevărată dragoste, și bucurie, și îndelungă răbdare, și petrecere îmbunătățită, și cu a ne face plini de toată bunătatea și către aproapele îngrijitori (adecă cei împărtașiți lucrării Duhului). Întrucât dară nici o firească lucrare a noastră este despărțită de sufleteasca mișcare, care arătat este parte oarecare a mâniei, dar nici încă și fără de voe să mișcă lucrarea întru noi: Căci voința celui lucrător să trage din poftire, după cum și a celui privitor din aplecare (atârnare). Pentru aceasta nici o firească lucrare întru noi poate să aibă strânsă desăvârșit pre poftă și pre mânie; Dar însă lucrarea cea mai presus de fire a Sfântului Duh în inima noastră, – nu are după nici un chip naștere a firei, ci neînțales să arată întru cei miluiți, și este arătat că se mișcă fără de voința noastră, sau mai bine a zice, se aprinde. Deci nu are nevoie de nimic din cele ale noastre, cu atât mai mult întru lucrare. Că ori strălucire, ori arătare a Duhului de s-ar zice ție că sunt acestea, oricum ar fi, numai că desfătează pre aceea ce s-au împărtașit de Duhul mai presus de fire, care se văd în inima lor că sunt afară de toată turburarea.

Așadar Dumnezeasca lucrare nu are nevoie întru a se mișca, nici de voința noastră, nici cu totul de vreo pornire firească, de unde este arătat că nelucrătoare rămâne pofta și mânia. Și cuprinzător a zice, partea cea pătimitoare a sufletului zace lepădată și nelucrătoare, fiindcă întru adevăr lucrează însuflarea Duhului cea din inimă a celui Făcător de viață, cu chip mai presus de fire; iar mintea se veseleşce și viețuește: Întrucât se face în pace și în alinare, și după cuviință întru toate nepătimasă; Cu care sufletul privește către Dumnezeu, fiindcă au priimit minunată atârnare către Dânsul, luminându-se și înaripându-se de Duhul, prin carele se împărtașește cu fericire de la Dumnezeu; Și privește adecă cum că a ajuns întru cunoștința netâlcuitei și acei mai presus de lumină înfrumusețare a Dumnezeștii frumuseți. Și iubește prietenește pre prea frumosul Dumnezeu și să bucură oricât

²³ *Facerea*, 2, 7: "Atunci luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie".

²⁴ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 20, 22: "Și zicând acestea a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt".

ai zice, fiindcă ai cunoscut acum pre nemărginita milă, a nemărginitului și necuprinsului și nehotărâtului Dumnezeu Părinte, carele este moștenire a sa. Și prin urmare aduce pace minunată, văzându-se pre sineși cum că nicidecum nu este lipsit prin Dar de nemărginita și cea mai presus de minte bunătate. Iară mânia, după cum cea zisă, desăvârșit nu lucrează, pentru lucrarea cea de sineși mișcată a Mângâitorului, după care sufletul petrece întru îndelungă răbdare și bunătate și întru mulțimea facerii de bine, întrucât acestea sunt rodirile Sfântului Duh la cei împărtașiți de milă. Iară Duhul înșălăciunii și al minciunii, deși să pare cum că mișcă și pornește fără de voea și pornirea împărtașitorului, însă nici pre cea pătimitoare o lasă să se liniștească, ci mai mult o zădărește, și nici dragoste spre Dumnezeu, sau pace, sau bucurie lucrează: Deoarece minciuna este fără de rânduială și neașzată și cu totul streină de pacea și liniștea cea către Dumnezeu.

18. Mă minunez, Doamne, cela ce ești Lumină minunată a păcii, lin, măi presus de odihnă, iubit, firește covârșitor, bucurând pre toate și măi ales înfrumusețând singur pre toată viața minții. Mă minunez Atot puternice Stăpâne Sfinte, de care, pentru nemărginita bunătate te-ai apropiat și te-ai atins cu cele negrăite arătări, cum măi viețuește acesta luiși cu totul, și nu măi ales Ție, cel măi presus de ființă, viața cea făcătoare de viață, și izvorul tuturor bunătăților și al frumuseților (fiind)? Că dacă femeia aceea, numai s-a atins de Tine (Mat. 9.20)²⁵, și nu întru adevăr de Tine, ci numai de haina Ta Mântuitorule, și măi ales nici prost de toată haina, ci numai de poalele ei, deși pe ascuns, însă îndată a luat tămăduire de atâta muncitoare boală a vieții, și s-a făcut fără de așteptare sălășluire a vieții cei sănătoase, întru slava Ta Împărate: Ce poate Mântuitorule să prepue că are să pătimească și ce viață să viețuească acela, carele s-a atins cu Dumnezeștile și netâlcuitele atingeri din bunătate, și arătat întru acela, cu care Ț-ai făcut minunată mila Ta? Te cunoaștem că Te-ai atins de mâna soacrei lui Petru (Mat. 6.14-16)²⁶, a cării și îndată ce s-a atins aprinderea și a dobândit de atunci desăvârșită sănătate, numaidecât s-a sculat și foarte minunându-se sluja cu mare osârdie. Dar atingerea aceea numai o dată s-a făcut femeii, însă măi puțină și numai din afară la mână, și dacă la aceea, după cele zise, deodată s-a învrednicit sănătății atât de bine, ce oare are să facă întru aceea, de care nu numai o dată Te atingi, ci totdeauna noaptea și ziua cu negrăire; Ci măi ales nici numai odată pre dinafară, ci în comoara cea măi adâncă a inimii, Prea iubitorule de suflete Doamne, și întărindu-ți arătat întru cele ce fac și mângâindu-ți întru cele cuviincioase, și alte mii de bunătăți și de frumuseți făcându-le lor.

Cum dar aceștia, Prea Înalte, vor voi să viețuească întru sineși și nu măi ales cu totul desăvârșit întru Tine? Ori măi ales a zice și întru Tine numai viețuind, nu se vor socoti pre sineși ticăloși și jos privind cu smerenie, văzându-se pre eiși pentru cele măi mici nevrednici, cu cât măi mult la atâtea de mari și minunate sprijiniri ai Darului Tău? Slavă Ție Prea slăvite întru adevăr, carele slăvești pre cei smeriți cugetători, pre cari așa-și slăvești și-ți pregătești întru acest chip, ca pre niște datorii (a se învrednici) întru adevăr de multe și nemărginite Haruri, și prin cele negrăite Daruri, gătindu-ți zic, încă măi mult a cugeta smerit. Și cu adevărat, după ce le dăruiești pre Dar, la cei smeriți te afli înlăuntru lor, înrădăcinat întru inimile lor – la aceștia așa de înțelepți și cu adevărat prea slăviți; După cum Tu Înțelepciunea lui Dumnezeu arătat ai zis la Solomon: „Că te-ai înrădăcinat în norod prea slăvit decât toată cugetarea: (Is. Sirah 24.13)²⁷; De unde întru adevăr și Te-ai înălțat în inimă

²⁵ *Sfânta Evanghelie după Matei, 9, 20*: „Și iată o femeie cu scurgere de sânge de doisprezece ani, apropiindu-se de El pe la spate, s-a atins de poala hainei Lui”.

²⁶ *Idem, 6, 14-16*:

“14. Că de veți ierta oamenilor greșelele lor, ierta-va și vouă, Tatăl vostru Cel ceresc;

15. Iar de nu veți ierta oamenilor greșelele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelele voastre.

16. Când postiți, nu fiți triști, ca fățarnicii; că ei își smolesc fețele, ca să se arate oamenilor că postesc. Adevărat grăiesc vouă, și-au luat plata lor”.

²⁷ *Cartea Înțelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul), 24, 13*: “Și m-am înrădăcinat în popor mărit; în partea Domnului, a moștenirii Lui”.

ca un chedru din Livan, deoarece s-au înălțat (inima lor) multă înălțime de la cele de jos pământeste, și la Dumnezeasca înălțime a înțelegerilor celor după Dumnezeu s-au suit. „Eū, zice, am întins ramurile mele, ca copaciul ce să cheamă Terevent“ (Is. Sirah 24.19)²⁸: Arătat este însă, că întru aceea numai, care m-am înrădăcinat prin Duhovnicescul Har, și ramurile mele sunt ramuri de slavă și de Dar.

Așa Doamne, prea adevărat o zici aceasta; Pentru aceasta curatul suflet și pre care l-ai adus în partea ta spre mireasă viind sub umbra Ta, aū poftit foarte întreg înțelept și aū șezut, cu toate că s-aū făcut în umbră numai, însă Tu lămurind ai îndulcit rodul, și nu numai simplu, ci și în gălejul lui. Ci nici la toți după cum s-ar întâmpla vine întru simțirea lor dulceața lui Dumnezeu. Fiindcă după cum când ar zice: „Ca scorțișoara și ca cuișoarele, am dat miros de aromate și ca smirna cea aleasă am dat bună mireasmă“ (Cânt. C.4.14)²⁹, și aceasta nu se face la toți. Căci adeverează despre aceasta Apostolul Pavel zicând: „Că unora adecă suntem bună mireasmă de viață spre viață, iar altora mireasmă de moarte spre moarte“ (2Cor. 2.16)³⁰. Întru acest chip și dulceața lui Dumnezeu, sau de voești să zic așa, și cea dimpreună cu aceasta văzuta slava lui Dumnezeu, nu tuturor, ci numai acelor adecă, să face prin simțire gândită, care se nevoesc la liniște și cu Dumnezeasca bună voință se fac părtași Făcătorului de viață Sfântului Duh și luminării, și numai adecă celor cu totul curați cu inima, după putință. Fiindcă era să fie întru adevăr mare lucru, dacă și cel din turburacioasă viață și necurată petrecere, arătat și fără de împărtașirea Duhului, ar fi priimit slava lui Dumnezeu, și mai ales și mireasmă și îndulcire în suflet: Ci cu neputință este aceasta, cu neputință.

Pentru aceasta trebuieșce neapărată depărtare de lume și prin urmare și singurătate, și liniște, și închidere, și petrecere îmbunătățită, și trezvie, și rugăciune cu luare aminte, și toate câte se cuvin spre săvârșire celor ce să pocăesc. Ca întru adevăr să dea loc bunătății și Dumnezești milostiviri, după a fiecăruia de sine alegerea, ca Dânsa să se plece și să lăcuească în sufletul (nostru) acela carele îl caută cu durere și să se facă minunata milă, adecă a lui Dumnezeu. O! Daruri! cu sufletul întru un Duh înrădăcinat întru adâncul inimei, și de acolo cu prea slăvit chip luminând oareșicum și trupul în care este, și ca cum răsărind și la înălțime înălțându-se și întinzându-se în ramurile minții, și rodind cele Duhovnicești, adecă: Dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdarea, bunătatea, facerea de bine, și alte mi de bunătăți și calități aducând înlăuntru, pre care le rodeșce celui împărtașit, de care și să hrăneșce. Judecă dar după cum se cuvine cele făcute, cum oare vei sămui pre toată slava, mireasma, mirosirea și curata dulceață a simțirei ce vine în gălejul sufletului lui? fără numai gustând din rodirea Duhului celui făcător de viață și luminător. Pentru aceasta dar întru adevăr, „Fericiti sunt cei curați cu inima“ (Mat. 5.8)³¹ din iscusința faptelor bune, că aceștia vor vedea pre Dumnezeu în viața viitoare cu desăvârșire și curat, iar acum ca într-o arvună, după scriptură, privesc și văd (2Cor. 3.18)³², încă și cele mai presus are a pătimi și mai ales pățimesc acum din parte și le dobândesc întru Hristos Iisus (1Cor. 13.12)³³.

²⁸ *Cartea Înțelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)*, 24 19: „Eu ca un terebint am întins ramurile mele și ramurile mele sunt ramurile măririi și ale Domnului“.

²⁹ *Cântarea Cântărilor*, 4, 14: „Nard, șofran și scorțișoară cu trestie mirositoare, cu felurime de copaci, ce tămâie lăcrimează, cu mirt și cu aloe și cu arbuști mirositori“.

³⁰ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 16: „Unora, adică, mireasmă a morții spre moarte, iar altora mireasmă a vieții spre viață. Și pentru acestea, cine e destoinic?“

³¹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 8: „Fericiti cei curați cu inima, căci aceia vor vedea pe Dumnezeu“.

³² *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 18: „Iar noi toți, privind ca în oglindă, cu fața descoperită, slava Domnului, ne prefacem în același chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului“.

³³ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 12: „Căci, vedem acum ca prin oglindă, în ghicitoră, iar atunci, față către față; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște pe deplin, precum am fost cunoscut și eu“.

„Despre viața văzătorului de Dumnezeu, și de câte are trebuință privitorul.
Și cum că și rugăciunea se socotește în locul rugăciunii de Părinți”

19. Viața cea privitoare este dimpreună lăcuitoare și nedespărțit tovarăș al sfințitei rugăciuni, și amândouă dar sunt de Dumnezeu dăruite și în Dumnezeitoare odrasle la omorârea sufletului despre patimi *. Pentru aceasta și amândouă sunt lucruri nedespărțite ale sufletului celui curat și purtat de Dumnezeu. Și așa spre harul celor zise, atâta de multă au pre unire privirea și rugăciunea, întrucât de Părinți să se zică unatec amândouă adecă lucrare a minții și privire. Că zice Sfântul Isaac: Lucrarea minții și ceialaltă lucrare a ei, întru Dumnezească îndeletnicire și așteptare întru rugăciune și întru cele următoare se află, care să săvârșește în partea cea poftitoare, și să cheamă privire. Vezi unire, iar mai ales mai presus de unire cunoașterea unirei amândorora acestora? Adecă a rugăciunii și a privirei, întrucât adaogă și singur: Că privirea aceasta curățește pre lucrarea dragostei sufletului, care este adecă o dorință firească, ceea ce lămurește pre partea cea înțelegătoare a sufletului. Decî împreună una este lucrarea privitorului suflet, adecă a rugăciunii și a privirei. Pentru aceasta și sfințitul Maccim învățând zice: Minte nu se poate curăți fără de grăirea și privirea lui Dumnezeu; și încă: depărtarea de lume și privirea și rugăciunea împuținează pre poftă și aduc încă și desăvârșită perzare a ei; Și iarăși: Cu bună cuviință să mișcă cea cuvântătoare a sufletului, când către Dumnezeu să aduce prin privire Duhovnicească și prin rugăciune. Și adaogă: Decî îndeletnicindu-se prin privire și rugăciune, pre cea cuvântătoare o face înaripită. Pentru aceasta în loc de toate celelalte de nevoe îi este rugăciunii ca să aibă tovarăș pre privire, căci amândouă sunt ale minții, ori mai ales ale cuvântării, firească și potrivită lucrare, nedespărțându-se una de alta, la care mintea cu sănătate să duce, ajutorindu-se ele între sine, și atunci cel cuvântător iubește cu putere și cu meșteșug cunosător săvârșește liniștea. Căci cer fără de stele, să numește de Părinți, mintea aceea ce să roagă fără de puterea cea privitoare. Care întrucât neputând a se înălța către Dumnezeu după chipul acesta, așăzările minții nu poate a se depărta cu totul de cele pământești și a se apropia cu toată puterea sufletului de cele cerești. Că după Sfântul Maccim, privirea adecă curățește pre minte, iară așăzarea rugăciunii goală o pune pre ea înaintea lui Dumnezeu. Decî arătat este că pre curățania aceștia a privirei, nu o va avea mintea, fără de a se înălța către privirea lui Dumnezeu, duple cum au zis: Că curățania zice, a minții, este întru descoperirea tainelor... Pe urmă: Iar curățania minții este săvârșire întru așteptarea cereștii priviri, care să pornește afară de simțiri în Duhovniceasca putere a luminii ce de sus a nenumăratelor minuni. De aceea cu oareșicare înalt chip cel privitor să roagă, ca un curat cu mintea, prin meșteșugitoarea privire: prin care curățanie vede pre Dumnezeu, fără de ochi, pre cât este cu puțință omului, și fericit cu adevărat să așază pre sine rugându-se.

„La aceea: Duh este Dumnezeu, și cei ce se închină lui Dumnezeu,
întru Duhul și adevărul să cade a i se închina”

20. „Duh este Dumnezeu, zice, și cei ce se închină Lui, întru Duhul și Adevărul să cade a i se închina” (Ioan 4. 24)³⁴. Decî zice, „cei ce se închină” care sunt cu număr înmulțitor, iar nu cu număr singuratec acei ce se închină. Și aceasta după cuviință. Fiindcă întru adevăr „pre toți îi voește ca să se mântuească și să vie întru cunoștința adevărului” (1 Tim. 2. 4)³⁵ acela carele are gătite diferite locașuri (Ioan 14. 2)³⁶ spre dobândirea veșniciei pentru câți au a se îndrepta: Mântuitorul, Îngerul

* despre patimi a fost adăugat cu creionul pe marginea paginii 1253 a manuscrisului dactilografiat.

³⁴ Sfânta Evanghelie după Ioan, 4, 24: “Duh este Dumnezeu și cei ce i se închină trebuie să I se închine în duh și în adevăr”.

³⁵ Epistola către Timotei a Sfântului Apostol Pavel, 2, 4: “Care se voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină”.

³⁶ Sfânta Evanghelie după Ioan, 14, 2: “În casa Tatălui Meu multe locașuri sunt, iar de nu, v-aș fi spus. Mă duc să vă gâtesc loc”.

Sfatului celui mare, Acela carele cu negrăita iubire de oameni cu osârdie dă mână de ajutor și la cei înțelepți și la cei neînțelepți și neputincioși la minte (tâmpiți), întărindu-î a striga, și de obște pre toți oamenii povățuindu-î spre mântuire și în multe chipuri, adecă după a fieștecăruia așzare și bună voință, încă și după puterea și după învățătura acelora ce să aduc către Dumnezeu. Carele și după așzările cele zise, s-au învățat a se închina lui Dumnezeu, și întru cât cineva fiindcă nu are învățator iscusit, cu toate că este firește cu bună plecare și bun, însă n-a nemerit desăvârșitul scopos cel după Dumnezeu. Alții iarăși întru adevăr, deși au iscusit și bun dascăl întru cele Dumnezești și Duhovnicești, însă pentru neputința cea firească să opresc de a se rădica la săvârșire: Prin urmare și aceștia și aceea, și cuprinzător a zice, toți cei ce voesc pot a se închina lui Dumnezeu întru Duhul și adevărul, fieștecare după a lui așzare și putere, sau dăruirea pre care au luat-o de la Dumnezeu tuturor. Întru cât cineva de ar fi și prost și din cei de rând oameni, dacă va călători după porunci și credință, și va urma altor înțelepți și iscușiți cu smerenie, aceștia arătat este cum că să închină lui Dumnezeu întru Duhul și Adevărul, fiindcă cu încredințare, Duhul este însuși credința aceea, care lămurește pre cele după Dumnezeu și despre cele Dumnezești și nevăzute lucruri: Fiindcă zice: „Graiurile care le zic Eu vouă, Duh sunt și viață sunt“ (Ioan 6. 63)³⁷. Iară minunatele și de Dumnezeu făcătoarele porunci ale însuși Adevărului, socotesc că nu se află nimenea carele să fie atâta de tâmpit la minte, întru cât să voească a se depărta de adevăr, fie câtuși de cât de puțin.

Prin urmare acela carele întru acest chip urmează credința după cum s-au zis, să închină lui Dumnezeu cu Duhul și adevărul, carele îl învață cele ale credinței, și să numește acesta lucrător, încă și privitor. Iar acela carele este pironit cu sânguință întru cunoștința celor ce sunt și a sfintelor scripturi, și după cât îi este cu puțință urmându-le să unește cu Dumnezeu, și ca cu un chip oarecare din cele văzute și grăite, care să zice, de la cele trupești la cele înțelegătoare, adecă la Duhul, și de aicea să rădică la cele mai presus de minte, care este la Dumnezeu, cel ce este mai presus de tot adevărul, acesta arătat este că se închină lui Dumnezeu întru Duhul și Adevărul. Ci și cei ce cântă și să roagă, dacă înțeleg bine pre puterea graiurilor și a rugăciunei, și deopotrivă cu acestea au și pre plecarea lor, aceștia fără de alt se vor număra cu cei ce să închină lui Dumnezeu întru Duhul și adevărul; Fiindcă sfințitele cuvinte ale Psalmilor, sunt Duh și Adevăr, precum arătat și cele ale rugăciunii. Asemenea și acela carele este unit prin împărtășire cu Duhul, adecă prin luminarea cunoștinții nălucește pre Dumnezeu, deopotrivă și acesta să închină lui Dumnezeu cu Duhul și Adevărul, însă după un chip mai înalt. Și încă afară de aceștia, acela carele vede ca într-o oglindă lumina slavei și a iconomieii lui Iisus Hristos prin urmare și vărsarea de lumină a celui ce lucrează și mângâie pre cei credincioși adecă prin Duhul întru Hristos de la Tatăl, și acesta întru adevăr să închină lui Dumnezeu întru Duhul și Adevărul întru Hristos Iisus Domnul nostru.

„Despre rugăciune“

21. Dumnezeu este acela carele învață pre om cunoștință, după cum este scris (1 Împ. 2. 3)³⁸; Dar cum învață „Dând rugăciune celui ce să roagă“ (1 Împ. 2. 9)³⁹ întru Sfânta înrăurire a Sfântului Duh, care suflă totdeauna izvorătoare în cel ce să roagă. Deoarece cu adevărat asemenea sfințită

³⁷ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 6, 63*: “Duhul este cel ce dă viață; trupul nu folosește la nimic. Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh și sunt viață”.

³⁸ *Cartea întâi a Regilor, 2, 3*: “Nu vă lăudați și cuvinte trufașă să nu iasă din gura voastră, căci Domnul este Dumnezeu al toată cunoștința și lucrurile la Dânsul sunt cântărite”.

³⁹ *Idem, 2, 9*: “Domnul va zdrobi pe cei ce se împotrivesc Lui; va tuna din cer asupra lor. Sfânt este Domnul; să nu se laude cel înțelept cu înțelepciunea sa și cel puternic să nu se fălească cu puterea sa, nici cel bogat să nu se fălească cu bogăția sa; ci cel ce voiește să se laude, cu aceea să se laude că știe și cunoaște pe Domnul și face judecată și dreptate în mijlocul pământului”.

rugăciune fiind Dar, și mai ales mare dăruire a celui mai presus de bunătate Dăruitor, să face dascăl celui ce a dobândit-o, și cu oareșicare chip se află ca o oglindă în fața sufletului, întru care mintea vede curat și lămurit aplecările și abaterile lui și rătăcirile și robirile inimei și furările. Nu numai, ci încă și aerul curățeniei cel strălucitor al privirei, și Duhul Dumnezeștii lucrări al rădicării cei către Dumnezeu și vâpaea focului răvnei cei duple (din dorul cel către Dumnezeu făcându-se), gândita prostime și neformăluire și tăcerea despre toate, și cea făcătoare de bucurie înspăimântare întru multe, și cuprinzător să zic, mintea din rugăciune vede și cunoaște aplecările sufletului, ori în ce fel de chip ar fi ele. Asemenea și pre împătimitri foarte curat și nerătăcit le arată dimpreună cu cele mai de căpitenie pricinii ale mișcării cei stăpânitoare a sufletului. Și pre unele adevărate de vindecă, iar către altele să alipeșce pre sineși, ca de niște potrivite și cuviincioase trebuitoare și oareșicum vrednice de milă, sau de tămăduire. Și de aicea ajunge la iscusitoarea petrecere a Monahilor, când nu numai va învăța din pustnicie precum se cuvine întrebunțarea minții și a cuvintelor și a cugetelor și a simțirelor, ci mai ales și să dea pre cele cuviincioase mâniei și poștei, prin care cunoaște obșteasca buna întocmire a tuturor sufleteștilor puteri și plăcuta armonie, fără de înștiințarea cugetului, întocmindu-le bine și cu știință, și cântă cântare înțelegătoare mai presus de altă mulțămire, care lămurit o învață prin lucrare și privire. De unde plăcuta pace a lui Dumnezeu, dimpreună cu cea cu Dar dăruită bucurie întru Sfânta Dragoste i să sălășluește și lăcuesce întru tainicul adevăratei rugăciuni carele este împodobit cu rodirile Duhului. Întru cât acela carele cu orice meșteșug și cu orice chip a hotărât ca să se roage neîncetat după Apostolul (1 Tes. 5. 17)⁴⁰ și pre care a judecat-o că se cuvine să o facă, acesta pre aceasta va avea-o pentru multe, întrucât lucrându-o după cum se cuvine, să se rânduească împreună cu Ucenicii lui Hristos Carele unul ca acela urmând pre Sfintele învățături ale sfințitei rugăciuni, se va afla Fiul al Darului întru Hristos Iisus.

„Cât este de nevoe rugăciunea și de câtă cinste este vrednică“

22. Dacă era numai dascăl, Duhovniceasca și sfințita rugăciune și povățuitoare a datoriiilor celor către fapta bună, nu era vrednică de atâta mărimă; Acuma însă când mai ales nu este numai dascăl și povățuitoare, ci și mângâietoare este cuprinzător către toate fireștile bunătăți: de câte oare sfințite laude nu este mai înaltă și mai covârșitoare? Dar fiindcă este povățuitoare și mângâietoare, iar pentru neputința și abaterea celui ce se învață nelucrătoare rămâind aceea și să cere potrivită putere împreună lucrătoare, și pre aceasta când vei căuta-o vei afla-o dimpreună lucrătoare cu rugăciunea, carea este întăritoare sufletului întru Duhul. Atâta și întru acest fel dară este puterea rugăciunii întru cei îmbunătățiți! și foarte cu bun cuvânt. Fiindcă însuflata și via rugăciune, ca să zic așa, mișcându-se din inimă și pururea izvorând prin împărtășirea și lucrarea de viață făcătorului Duh, are următoare ei aceste trei mai de nevoe: 1) Învățătură a Duhovniceștilor datorii, 2) Mângâere întru ostenelele nevoițelor celor ce să fac, și al 3) și mai înainte de acestea, putere, care înlesneșce pre cele făcute cu anevoe. Întrucât și Domnul nostru și Dătătorul Duhului, zice: „Veți lua putere viind Duhul Sfânt peste voi“ (Fap. 1. 8)⁴¹. Pre această Putere, iarăși o numeșce – Mângâitor și Dascăl, pentru aceea și zice: „Iar Mângâitorul, Duhul cel Sfânt, pre carele îl va trimite Tatăl întru numele meu, acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte vouă“ (Ioan 14. 26)⁴². Căci întru adevăr prin rugăciune se dă la fieștecare arătarea Duhului spre folos. Și unuia i să dă Duhul

⁴⁰ Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel, 5, 17: “Rugați-vă neîncetat”.

⁴¹ Faptele Sfinților Apostoli, 1, 8: “Ci veți lua putere, venind Duhul Sfânt peste voi și Îmi veți fi Mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și până la marginea pământului”.

⁴² Sfânta Evanghelie după Ioan, 14, 26: “Dar mângâietorul, Duhul Sfânt, pe Care-L va trimite Tatăl, în numele Meu, Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu”.

înțelepciunii, iar altuia Duhul cunoștinței, altuia al vindecărilor și așa și cele următoare despre care Apostolul a pomenit. Și mai ales acestea „le lucrează unul și același Duh, carele împărtășe la fieștecare duple cum voește“, precum arătat dovedește învățătura Sfințitului Pavel (1 Cor. 12. 11)⁴³.

Iar cum că urmează de nevoie a fi acestea trei, celui împărtășit de Darul Sfințitului Duh, adecă de putere mai presus de fire, de învățătură mai presus de lume și de Dumnezească mângâere, arătat se dovedește din sfințitele cuvinte ale Domnului, duple cum am zis mai sus. Iar altă dată când zice Domnul „Că fără de mine nu puteți face nimica“ (Ioan 15. 5)⁴⁴, arată fără de îndoială că la toate câte sunt de nevoie spre a se lucra, se cere Dumnezească putere. Iar când zice: „Să nu vă chemați pre pământ nici un Dascăl, fiindcă unul este Dascălul și Învățătorul vostru Hristos“ (Mat. 23. 8)⁴⁵ curat arată că omul are nevoie de Dumnezească învățătură la toate cele ce să fac trebuincioase după Dumnezeu. Și când iarăși încredințează și zice: „Eu voi ruga pre Tatăl și alt Mângâitor va trimite vouă, pre Duhul Adevărului, ca să rămâie cu voi în veci“ (Ioan 14. 16)⁴⁶, atuncea să o ai întru luare aminte că să înțelege de nevoie și nedespărțit Darul mângâerii. Decă dacă oarecum s-au arătat că împărtășirea Darurilor are osebite întru sine, fiindcă unul este al înțelepciunii, și altul al cunoștinței duple fel, și altul al Proarociei, iar altul al tămăduirilor, și în scurt după cum Apostolul le aduce înșirându-le după număr, adecă că fieștecare Dar al Duhului are osebite între sine: atuncea întru anevoie toate acestea Daruri care le-au înfășoșat, sunt împodobite fiecare cu aceste trei lucrări ale Sfințitului Duh. Fiindcă cum minte zidită și înfășorată înlăuntru cu trupul, întru ale ei lucrări va putea fi părtașă al faptei bune, fără de a lua putere mai presus de fire spre împărtășire? Care întru adevăr nici Îngerii fără de învățătura Duhului pot duple cum să cuvine a se împărtăși de cele mai presus de lume. Și mai ales și va slăbi (mintea) spre a ajunge atâta înălțime a Dumnezeestii Dăruiri și mai cu samă a marelui Dăruiri și a stăruitoareii întinderii a faptei bune, fără de a dobândi pre sfințita mângâere a Bunului. Ce dar se cuvine să prepue cineva despre rugăciunea care se săvârșește cu lucrarea Duhului și care este pricinuitoare în suflet de tot Darul cel Duhovnesc, aducând împreună cu sine pre puterea și învățătura și mângâerea Sfințitului Duh? De care laudă nu este vrednică această rugăciune? Și cât se cuvine a se cinsti de acela carele aș dobândit-o prin Dar? Căci mai ales întru adevăr și i se cuvine a o cere cu statornicie căți încă sunt lipsiți de aceasta, care unește cu sfințită legătură pre minte cu Dumnezeu, întru Hristos Iisus adevăratul Fiū a lui Dumnezeu.

Tot despre Rugăciune

23. Pre lucrătorea lui Dumnezeu înțelegere, după ce mintea o va dobândi prin dar, cu mijlocirea potrivitelor cugetări despre Dumnezeu și prin ajutorul și însuflarea de viață făcătorului Duh, să ia

⁴³ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfințitului Apostol Pavel*, 12, 4-11:

“4. Darurile sunt felurite, dar același Duh.

5. Și felurite slujiri sunt, dar același Domn.

6. Și lucrurile sunt felurite, dar este același Dumnezeu care lucrează toate în toți.

7. Și fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos

8. Că unuia i se dă prin Duhul Sfant Cuvânt de înțelepciune, iar altuia după același Duh, cuvântul cunoștinței

9. Și unuia i se dă întru același Duh credință, iar altuia darurile vindecărilor întru același Duh

10. Unuia faceri de minuni, iar altuia proarocirea; unuia deosebirea duhurilor, iar altuia feluri de limbi și altuia tălmăcirea limbilor.

11. Și toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind fiecăruia deosebi, după cum voiește”.

⁴⁴ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 15, 5: “Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele, Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic”.

⁴⁵ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 23, 8: “Voi însă să nu vă numiți rabi, că unul este Învățătorul vostru: Hristos, iar voi toți sunteți frați”.

⁴⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 14, 16: “Și Eu voi ruga pe Tatăl și alt Mângâietor vă va da vouă ca să fie cu voi în veac”.

aminte și să cerceteze pre sineși bine și pre neputința sa să o cunoască și pre lipsirele lenevirei și ale neștiinței uitării despre datoriile sale: și întru acest chip după ce va veni întru cuviinciosul și adevăratul lucru al defăimării de sine și al umilitei cugetări, apoi să se suie la Dumnezeu prin rugăciune cu gând smerit și cu încredințare și nădejde a dragostei lui Dumnezeu cei negrăite către om din multa Sa bunătate: Prin care covârșitoare dragoste, ne învățăm de la Sfințitul Pavel, să ne apropiem de scaunul lui Hristos cu îndrăzneală (1 Cor. 13. 13)⁴⁷; Fiindcă Dumnezeu nu obișnuiește să facă cele ale noastre duple om, ci duple nemărginita Sa milă. Așadar în vremea rugăciunii să nu privim spre înșine, ci spre cea fără răutate și compătimitoare putere, a celui mai presus de bunătate a Prea Bunului Dumnezeu nostru și Părintele, ca să primim cu acest chip întru noi cu lesnire dorul lui cel cu adevărat mântuitor.

La aceea ce i-a zis Dumnezeu lui Avraam: „Eși din pământul tău”, și pentru privire

24. Aū zis Dumnezeu lui Avraam de demult: „Eși din pământul tău și din neamul tău și din casa tatălui tău, și vino în pământul carele-ți voi arăta ție, pământ care curge miere și lapte” (Fac. 12. 1, 2)⁴⁸. Zice și acum cu oareșicare cuvânt mai înalt al minții, adecă călătorește-te și treci din cele simțite la cele gândite, care este: eși din simțirele tale, iar mai ales din cele simțite, și cu un cuvânt din toată lumea cea văzută, și vino în pământul care-ți voi arăta ție. Aceasta se aseamănă întru adevăr cu cea zisă de Domnul: „Vinde-ți averile tale și le dă săracilor și ia Crucea” (Mat. 19. 21)⁴⁹, care este: răstignește-te pre sineși de către simțiri și despre cele simțite și despre toată lumea, și vino de urmează mie, carele mă suiți către Tatăl, nu adecă fără de stăpânitorul Duh. Că și acolo cu adevărat se zice: „Zis-aū Dumnezeu lui Avraam”, adecă tatăl prin Cuvânt, adecă prin Fiul, și mai jos zice: „și vino în pământul întru care îți voi arăta”. Însă întru adevăr prin deget este obiceiū a arăta cineva cuiva. Iară deget a lui Dumnezeu, Duhul lui Dumnezeu se numește, duple cea zisă: „Dacă Eū cu Degetul lui Dumnezeu scot draciū” (Luc. 11. 20)⁵⁰ pre care în altă parte îl zice „în Duhul lui Dumnezeu” (Mat. 12. 28)⁵¹: așa și Înțelepții Eghiptului ziceaū: „Acesta-ī degetul lui Dumnezeu” (Eș. 8. 19)⁵², numind adecă așa pre Duhovniceasca lucrare. „În pământul în care-ți voi arăta”, ca cum ar zice: în pământul carele prin Cuvântul și Duhul meū te voi povățui, din carele curge miere și lapte; ceea ce este, adecă: întru înțelegerea și cunoștința lui Dumnezeu însuși, duple cum este firește; La care, precum se cuvine, nu poate mintea întru alt chip să vie, fără de a se lumina și a se povățui de strălucirea luminiī Făcătorului de viață Duh prin Fiul. Fiindcă dintru cele mai dinainte cugetate răū acelor ce sunt, iubitorul de oameni Dumnezeu, trage pre obicinuița minții ca pre un alt Avraam, din cele simțite la cele gândite cu adevărat. Și încă înaintează mai încolo, adecă unde

⁴⁷ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfințului Apostol Pavel*, 13, 13: “Și acum rămân acestea trei: credința, nădejdea, dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea”.

⁴⁸ *Facerea*, 12, 1-2:

“1. După aceea a zis Domnul către Avram: «Ieși din pământul tău, din neamul tău și din casa tatălui tău și vino în pământul pe care ți-l voi arăta Eu.

2. Și Eu voi ridica din tine un popor mare, te voi binecuvânta, voi mări numele tău și vei fi izvor de binecuvântare”.

⁴⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 19, 21: “Iisus le-a zis: dacă voiești să fii desăvârșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor, și vei avea comoară în cer; după aceea, vino și urmează-Mi”.

⁵⁰ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 11, 20: “Iar dacă eu, cu degetul lui Dumnezeu, scot pe demoni, iată a ajuns la voi împărăția lui Dumnezeu”.

⁵¹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 12, 28: “Iar dacă eu cu Duhul lui Dumnezeu, scot pe demoni, iată a ajuns la voi împărăția lui Dumnezeu”.

⁵² *Ieșirea*, 8, 19: “Și au zis magii către Faraon: «Acesta e degetul lui Dumnezeu!» Dar inima lui Faraon s-a învârtoșat și nu i-a ascultat, după cum spusese Domnul”.

este unatecă vedere și privire a cei în trei Ipostasuri Dumnezeiri, arătându-se aceștia prin puterea și lucrarea Treimeii cei singure stăpânitoare. Fiindcă pământul făgăduinții, acesta este cu adevărat: Dumnezeu și Părintele, pre carele cei blânzi îl vor moșteni (Matei 5. 5)⁵³, asemenea și cei cu inima dreaptă, făgăduință având de la Dumnezeescul Duh, că se vor face moștenitori cei ce se vor sili după puterea nădejdi. Iar pământ curgător de miere și de lapte este, Luminele cele de dimineață, razele cele gemene, vieața întregii lumii și desfătarea și curățania. Și fiindcă după cum cel din tatăl născut, adecă Fiul este nedespărțit de El, așa întru acest chip se va face și în oameni precum la fagur. Dintru acest pământ dar cu totul omenirea se îndulcește și să veselește minunat, ca să zicem așa, prin minunata dascălie și dăruire și prin alte nemărginite bunătăți și calități. Iară lapte este, Duhul cel Sfânt, singurateca Ființă, nu și naștere, ci purcedere; Luminător, înalbitor și hrănitor, prin care hrană cei pruncești se fac cuvântători către Dumnezeu, cari și vin întru împărăția cerurilor, precum a zis Domnul. (Mat. 19. 14)⁵⁴.

Deci pământ care curge miere și lapte (Eș. 3. 8)⁵⁵ să privește cu bun cuvânt: Tatăl, Fiul și Duhul cel Sfânt. Întru acest pământ să mută mintea, care după cele zise s-a făcut trecătoare prin povățuirea și puterea și lucrarea acei în trei Ipostasuri Dumnezeiri. Că precum cu scumpătate după zisa lui Pavel „Nimenia nu poate să zică Domn pre Iisus fără numai întru Duhul Sfânt“ (1 Cor. 12. 3)⁵⁶, întru acest chip nimenia cu desăvârșire nu poate să apropie și să unească pre mintea sufletului lui către slava și marea cuviință a unatecei Treimi și să caute spre Dânsa, fără numai cu puterea și lucrarea și darul Sfintei Treimi, prin depărtarea de simțiri și fugirea de la toate câte am zis. Așadar cu adevărat întru Lumina Ta, adecă a lui Dumnezeu, unatecă strălucirea Ta, vom vedea lumină, pre Tine carele luminezi inimele noastre și mintea. Și pre ale Tale după ce le vom vedea, dintru ale tale cu totul putem să cunoaștem, ca să nu poată cu totul a se lăuda tot trupul. Din care mai întâiu Avram, carele să tâlcuește „petrecător“, după ce au eșit și pre toate le-au trecut, precum i s-au poruncit, și s-a sălășluit în pământul carele curge miere și lapte, atuncea să numește din Avram Avraam, adecă părinte a multor neamuri. Deci și mintea, trecătoare să cuvine să se zică, fiindcă s-a mutat pre sineși din cele simțite și din simțiri și din toată lumea, cu puterea și lucrarea acei în trei Ipostasuri Dumnezeiri, către Unateca strălucire și privire a Dumnezeestii Treimi, și spre vederea marelor întru adevăr și multora și negrăitelor taine de înțelegeri, ca la niște multe neamuri, al cărora se face născător și înainte mergător (sufletul), și altele mai multe și streine și negrăite i se descopere și se nasc într-însul, de care să bucură ca un Părinte de fii și să mulțumește și să veselește, și are pacea cea întru Hristos Iisus.

„Despre smerenie și privire“

25. Minunate-s lucrurile Tale Doamne și sufletul meu s-au spăimântat foarte, cunoscând cum că pricina înălțimei minții însăși se face pricină de nemărginită smerenie; și aceea care nemărginit înalță pre suflet, însăși aceasta cu desăvârșire smerește. Cum aceasta? Începutul privirei este smerenia, iară sfârșitul smereniei privirea. Și dacă pre toată înțelepciunea lumii aceștia de va învăța-o

⁵³ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 5: “Fericiti cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul”.

⁵⁴ *Idem*, 19, 14: “Iar Iisus a zis: Lăsați copiii și nu-i opriți să vină la Mine, că a unora ca aceștia este împărăția cerurilor”.

⁵⁵ *Ieșirea*, 3, 8: “M-am pogorât dar să-l izbăvesc din mâna Egiptenilor, să-l scot din țara aceasta și să-l duc într-un pământ roditor și larg, în țara unde curge miere și lapte, în ținutul Canaaneilor, al Heteilor, al Amoreilor, al Fereșeilor, al Ghergheseilor, al Heveilor și al Iebuseilor”.

⁵⁶ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 3: “De aceea, vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema fie Iisus! – tot așa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, – decât în Duhul Sfânt”.

cineva, cu neputință adecă este de a dobândi pre făcătoarea de înălțime privire, fără de smerenie. Zic adecă făcătoare de înălțime privire, pentru că aceea care o avea Elenii, nu era făcătoare de înălțime; iar fără de făcătoarea de înălțime privire, nu poate să se smerească omul, măcar de-și va încovoia grumazul lui ca belciugul. O! negrăită Înțelepciune a lui Dumnezeu, care atâta de cu înțelepciune ne-ai zidit. Și cine cândva va cunoaște una ca aceasta mai înainte de a o privi, adecă din smerenia făcătoare de înălțime privire și din covârșitoare înălțime smerenie? Poate va voi cineva a zice asemenea și despre văzătoarea de Dumnezeu minte, că: „Cel ce s-a pogorât acela este și cel ce s-a suit, – adăogând: și cel ce s-a suit, acela este care s-a și pogorât“ (Ef. 4. 9, 10)⁵⁷. Fiindcă când mintea cu chip iscusit și cunoscător întru smerenie vine prin Dar la cele prea înalte, bucurându-se și veselindu-se întru cele mai presus de cuvânt, atuncea se face mai de jos nădejde decât toate prin smerenie. Căci David zice: „Doamne, nu s-au înălțat inima mea, nici s-au răspândit ochii mei, nici am umblat la cele mari, nici la cele mai minunate decât mine, de nu cugetam smerit“ (Ps. 130)⁵⁸. Iară mintea poate să zică către El cu bun cuvânt de-a-ndărăptul: Doamne, nu m-ași fi smerit, nici m-ași fi ticăloșit pre „pământ și cenușă numindu-mă“ (Fac. 18. 27)⁵⁹, de nu s-ar fi înălțat inima mea și s-a răspândit ochii mei și de nu ași fi umblat întru cele mari și mai minunate decât mine! O! Minunate Ziditorule Împărate! uimire ai pus pre inima mea ca să înțeleg lucrul înțelepciunii Tale, adecă pre minte, dupre cum este zidită cu înțelepciune de a Ta Pronie!

Pentru cele de asemenea

26. Mai întâi adecă mintea întorcându-se cu darul lui Dumnezeu către Dumnezeu, să cuprindă de o atâta așazare a cunoștinței, pre cât își simțâște ticăloșia ei. Pentru aceea să tânguește cu plângere și să năcăjâșce văitându-se, – negreșit în minte lucrându-o aceasta omul –, și-și zdrobește dupre cum se cuvine pre inima lui, și treptat își curățăște pre partea cea pătimasă a lui și să smerește dupre cuviință și totdeauna se mătnește. Iar după ce va dobândi prin dăruirea lui Hristos pre cuviincioasa curățanie din liniște, și înțelegător va ajunge către cele înțelegătoare, și către Dumnezeu se va rădica și către slava Lui își va arunca ochii lui, atuncea priimește a doua cunoștință după cea dintâi înțelegătoare care am pomenit-o, care este multă și mare și necheltuită și neîncetată. De unde întru adevăr dobândește lucrătorește dintru aceasta mai încredințată și mai arătată pre smerenie: Atâta de multă, întrucât arătat să-l ferească toți oamenii, iară el ca cum nu ar fi nimic din ființe, așa să privește decât toți fără de asemănare mai rău. Și nu numai atâta, ci și decât cel mai depre urmă (păcătos) se vede pre sineși prin sufleteasca simțire întru adevăr mai rău, întru cât adecă ceea ce nu este, nu poate păcătui, el însă curat se vede pre sineși totdeauna păcătuind.

Și întrucât se află întru această stare, să smerește prin urmare întru sine, însă să bucură și să veselește foarte, nu însă de sineși, dupre nici un chip, fiindcă cum acela care se are pre sineși cum că totdeauna păcătuiește? Ci de iubitorul de îndurare Dumnezeu, și întru adevăr se apropie de El și să alătură de Dumnezeasca Lui suflare. Orî ca să zic mai arătat, înlăuntru din inima lui vede

⁵⁷ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 9-10:

“9. Iar aceea că: «S-a suit» – ce înseamnă decât că S-a pogorât în părțile cele mai de jos ale pământului?

10. Cel ce S-a pogorât, Acela este Care S-a suit mai presus de toate cerurile, ca pe toate să le umple”.

⁵⁸ *Psalmii*, 130:

“1. Doamne, nu s-a mândrit inima mea, nici nu s-au înălțat ochii mei, nici n-am umblat după lucruri mari, nici după lucruri mai presus de mine,

2. Dimpotrivă, mi-am smerit și mi-am domolit sufletul meu, ca un prunc întărcat de mama lui, ca răsplată a sufletului meu.

3. Să nădăjduiască Israel în Domnul, de acum și până în veac!”

⁵⁹ *Facerea*, 18, 27: “Și răspunzând Avraam, a zis: «Iată, cutez să vorbesc Stăpânului meu, eu, care sunt pulbere și cenușă»”.

izvorând lumină cerească și răuri neîncetate de minunări ale Duhului să revarsă minunat și pre mîntuitorul și cu meșteșugit chip numai aceasta nu zicînd: „împreună cu tine sunt“ (Mat. 28. 20)⁶⁰. Întrucît și taina acestuia i-o descopere lui ca unui prieten și-l bucură Dumnezeu. Atuncea întru adevăr vine întru pomenirea lui cuvintele lui David și zice: „Nu după fără de legile noastre, nici după păcatele noastre ne-a răsplătit nouă ș.c.l.“ (Ps. 102. 10)⁶¹ și după Pavel: „În Dar suntem mîntuiți“ (Ef. 2. 8)⁶²; Cu toate că săvârșește Dumnezeieștile porunci, pre cât îi este cu puțință, și pre toată calea nedreaptă o urășce cu toată puterea lui; ci să sileșce, întrucît să nu-l lipsască nimic din cele ce-l pricinuesc lui mîntuirea, pre cât este cu puțință. Iar acela carele nu se vede pre sineși întru acest fel și nu pătimeșce după cum am zis, acela nu s-a atins de privire, nici nu plînge întrucît să verse totdeauna lacrimi, nu vede pre unirea credinței întru cunoștința adevărului, nu vede pre Dumnezeasca slavă a celor făcute, și întru adevăr nici lucrurile cele dincolo de om, orî ca să zic mai pe scurt, nu se află întru știința Dumnezeieștilor și omeneștilor cuvinte.

Pentru Privire

27. Zidirea din câte are înțelegătoare și scriptura Duhovnicești, toate mărturisesc pre slava lui Dumnezeu, și pre Împărăția și înțelepciunea și puterea, și în scurt întru toate pre marea cuviință. Iară cât oare fiecare din acest total? Și ce oare mărturiseșce adevărind? Cu totul prea puțin și ca o picătură oarecare dintr-un noean. Deoarece fiindcă Dumnezeu se priveșce pre sineși absolut (cu totul) neatârnat, n-au făcut întru adevăr toate câte au făcut – și ca să zic așa – pre al Său mișcînd, sau ca puternic, sau înțelept, sau slăvit, sau marea cuviință, întrucît să se vază de noi mari și prea slăvite, pline de înțelepciune și de putere; mult și departe aceasta. Nu al Său, ci cele cuviincioase trebuinții fieștecăruia din cele multe ale bunătății Sale. Și au cunoscut întru adevăr cât și pre cât au cunoscut și au socotit, atîta au și dat, pre toate cu îngrijire și cu măsură atît, pre cât au și fost adecă de ajuns să lăcuescă și să viețuească și să-și petreacă viața omul, cu mare întru adevăr armonie cele către trebuința sa să și le dobîndească cumpătat. Întrucît când au zidit pre unul Adam (pre om), pre mulți îi avea în vedere. Și acum este cu puțință a vedea nici lăsându-l în suferință, nici pre locuitorii oamenî avîndu-l în lipsă. Și adecă pămîntul ș-a păzit măsura cea de desupt, iar cerul și soarele, văzduhul și marea s-au făcut după măsura pămîntului. Și mai ales și acestea fiecare păzesc către dînele pre a lor măsură care li s-au dat lor de la Dumnezeu, carele mai înainte de toate cunoașce pre toate și le-au făcut pre toate după rîndueală și putere cu măsuratecă armonie. Iar dacă întru adevăr Ziditorul nu ar fi făcut începutul zidirei tuturor din pricina trebuinței, ci din însuși pricina puterii Lui și a Înțelepciunii și a slavei și a marelui cuviințe numai, atuncea întru adevăr fără de mijlocire vedeai miî de lumî în loc de una; Și mai ales nu lume precum o vedem pre aceasta, ci altele prea slăvite și mai presus de fire și neînțelese: Pre a cărora slavă și frumuseță și strălucire și pestrițare a înțelepciunii, nici nu putea cu lesnire a o răbda sufletul, ci ar fi sărit din trup din multa minunare.

Deci fiindcă au voit Dumnezeu să facă un singur lucru, adecă pre om Împărat al celor pămîntești, și alt Dumnezeu al celor ale lui Dumnezeu: pentru aceasta pre lumea aceasta spre trebuința lui dacă cu lesnire și într-o cirtă au înfătoșat-o spre a fi, după cum zice Proorocia: „Cela ce ai făcut pămîntul ca o nimica și l-ai întărit pre el pre nimica“ (Înt. Sol. 11. 17)⁶³; Și altul: „Cela ce ai întins pre cele mai

⁶⁰ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 28, 20: „Învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului. Amin”.

⁶¹ *Psalmii*, 102, 10: „Nu după păcatele noastre a făcut nouă, nici după fărădelegile noastre a răsplătit nouă”.

⁶² *Epistola către Efesenii a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 8: „Căci în har sunteți mîntuiți, prin credință, și aceasta nu e de la voi: este darul lui Dumnezeu”.

⁶³ *Cartea înțelepciunii lui Solomon*, 11, 17 (Am decalat trimiterea din mss. de la 11.18 la 11.77): „Nu era cu anevoie mîinii Tale atotputernice, care a zidit lumea din nimic, să trimită asupra lor mulțime de urși și lei feroși”.

pre deasupra, pre cerul ca o piele“ (Ps. 103. 2)⁶⁴ și numai privind asupra pământului să cuprindă de atâta cutremur (Ps. 103. 33)⁶⁵, oare, cât va fi vistieria puterii Lui? Întru cât pre toate cele văzute le-a^u adus spre a fi numai cu singur cuvântul. Iar însă în veacul acela să păstrează întru adevăr cele mai mari și slăvite și mai bune: pre care spre a putea să le sufere sufletul ca să le vadă, ca printr-o topitoare în mormânt prin moarte să prefacă și să face omul nou, spre noi lucruri și desfătări și vedenii. Iară cele de acum văzute sunt ca o umbră și ca un vis mic. Și dacă voești să te încredințezi, caută la lumea cea înțelegătoare și la rândueala Îngerilor, și vei vedea acolo, fără de alta, frumuseță și slavă și înțelepciune și putere, care cât spre noi, nu sunt numai negrăite, ci și neînțelese: deși lumea aceea s-a^u alcătuit numai de o singură amelintare a lui Dumnezeu, asemenea împetriștoare și pre cele de acolo minunatele ființe. Și dacă numai cu o amelintare s-a^u făcut acestea, ce nu era să se facă dacă întru adevăr era cu puțință a se mișca tot sfatul și înțelepciunea și puterea lui Dumnezeu? Dar cum ar fi aceasta cu lesnire a o cugeta cineva pentru sfârșitul cel nemărginit cât este? Că a nemărginitului sfârșit, nu este, prin urmare nici mișcare: ci mai înainte vărsare, ca să zicem așa, și mai ales în parte, din puterea și lucrarea cea eșită din ființă. Pentru aceasta și acelea din care zidirea și scriptura înfășoșază pre Dumnezeu, de le vei alătura cu puterea lui Dumnezeu, ceva întunecat este și ca o picătură mică către nemărginite și nemăsurate noeanuri. Însă întru adevăr să dorim a dobândi pre această cunoștință * a Duhovniceștii picături; și întru acest chip mintea ca de la o picătură privind frumuseța aceștia și slava, și desfătarea și întinzându-se întru nemărginire nemărginită după măsura nemărginitelor nemărginiri al celui mai presus de sfârșit, cu nemărginire nemărginită laudându-L după puterea noastră, fie a ne uni către înșine și Dumnezeu, întru așăzare mai presus de lume, unateci, simpli, nemărginite și nehotărâte minți; Și așa făcându-ne următori Îngerilor, să ajungem întru veselie și bucurie desfătăta a inimei, cu lucrarea Darului Duhului.

„Despre lucrător și privitor“

28. Cel lucrător nu poate ca să nu cânte, fiindcă din cântare să sârguește a-și agonisi luiși blândeță, cea cuviincioasă celor lucrători ca o deșteptare. Iar privitorul nu poate ca să cânte **, sau nu voește. Nu poate adevă, fiindcă să lucrează de Dumnezeescul Dar și întru tăcere mai cu deosebire dobândește pre Duhovniceasca desfătare și să veselește fără de grijă și cu liniște în inimă; Iar nu voește, fiindcă numai la un lucru, caută și mișcă pre partea cea înțelegătoare a sufletului întru adâncă liniște și pustietate către lucrare, prin nestrămutate și pacinice înțelegeri și gânduri. Pentru aceea nevoe urmează privitorului, ca cu tăcere să săvârșească lucrul vederii de Dumnezeu: Iar dacă vreodată să vede că și cetește cătuși de cât, nu este de mirare, celor ce privesc pre schimbarea minții și pre a noastră firească alcătuire și prefacere. Aceasta dar numai să cuvine a cunoaște, cum că după deșchiderea privirei cea prin Dar, cetirea, mai de jos este decât lucrul privirei: Aceia adevă prin sineși, iar ceilaltă (privirea) prin străbaterea minții. Fiindcă mintea la nici un fel de cetire nu poate să-și păzască pre nedespărțire. Iar întru slobozirea cea cugetătoare care cu taină să săvârșește întru tăcere, pre cele multe le vede cu chip unatec, care de lucrul cel despărțit prea mult să deosebește. Sau și așa: adevă, nu este oare mult mai înalt de a cunoaște cineva prin vedere vreun lucru simțit,

⁶⁴ Psalmii, 103, 2: “Întru strălucire și mare podoabă te-ai îmbrăcat; Cel ce Te îmbraci cu lumina ca și cu o haină”.

⁶⁵ Idem, 103, 33 (Am decalat trimiterea din mss. de la 103, 32 la 103, 33): “Cel ce caută spre pământ și-l face pe el de se cutremură”.

* În mss. cuvântul *cunoștință*, scris de mână, înlocuiește cuvântul *picătură* dactilografiat (p. 1264). Corectura a folosit indigoul mov.

** corectura cu creionul în mss. la p. 1265.

decât a auzi așa prost pentru dânsul? Căci după cum să zice: ochii sunt mai credincioși decât urechile (Fac. 18. 21) ⁶⁶. Deci precum cu de-amăruntul să întâmplă întru cele simțite, așa cu adevărat și întru cele gândite, a ști ceva, adecă de a privi cineva ceva din cele gândite, cu mult mai înalt este decât a auzi pentru dânsul: care lucru să întâmplă să se facă la cei ce cetesc.

Fiindcă precum femeia samarineancă vorbind cu adevăratul Cuvânt, la cetățeni a propovedit Dumnezeirea Lui. Iară după ce a venit în cetate Cuvântul, din multa și nemărginita bunătate și a învrednicit pre cei de acolo înfăptșării prezentării Lui și vorbirei cei împreună, atuncea ei ziceau că încă nu mai au nevoie de mărturia femeii spre arătarea Dumnezeirii Cuvântului. (Ioan 4. 42) ⁶⁷. Așa întru adevăr și când din afară mintea mărturisind sufletului și puterilor celor dimprejurii sufletului, prin grăirea cuvântului vorbește despre Dumnezeirea Cuvântului; Iar când s-ar face privire a Dumnezeirii Cuvântului prin dar în suflet împreună cu toate cele ale lui, nu mai are încă vreme să mai aibă sufletul nevoie de mărturia cea dinafară: Fiindcă tot cel ce aude despre ceva, are nevoie ca să vadă și să cunoască pre cele auzite, nu încă și acela carele vede, căci acesta nu are nevoie de a-l învăța cineva ce este aceea ce au văzut, întrucât și acesta săvârșește partea celor ce au ochi și văd. Asemenea poate să vadă cineva și cele despre Toma, carele aude adecă, dar nu să pleacă: pentru aceea și zicea: „De nu voiți vedea, nu voiți crede“, iar când a văzut tare a strigat „Domnul și Dumnezeul meu“ (Ioan 20. 28) ⁶⁸, de Acela carele mai înainte de a-l vedea avea îndoeală. Și mărturisește el de la sine adevărul, căci pre aceea care nu o avea, întrucât numai auzea, aceasta au dobândit-o îndată (adecă pre credință) când pre Acesta l-au văzut. Întrucât și la acestea, atâta se cuvine să dăm deosebire a privirii către lucrare, pre cât este a minții către simțire.

„Despre aceleași“

29. Și cel cu vrâsta prunc și cel în putere uneltesc laptele, însă unul spre a se hrăni, iar celălalt spre a se îndulci. De asemenea se întâmplă și la cel lucrător ce cetește Psalmi, care se arată că face și privitorul: Însă cel dintâi spre a se împuternici și a se întări sufletul, iar privitorul spre a se veseli și mai ales ca să alineze înfocarea inimii lui și spre a se înălța el către Dumnezeu și spre mișcarea vărsătoare de lacrimi. Pentru că deși întru dânsul saltă și dorește veselia Dumnezeieștilor străluciri și se preface din slavă în slavă și să înmulțaste, dar însă alcătuirea trupului lui și materialitatea inimii lui cea de lut slăbește. Iar cum că întru acest chip își petrece viața cel lucrător întru Dumnezeieștile cuvinte prin cunoștință, împreună și cu învățătura și meșteșugul cel cunoscător, nu poate să grăească cuvânt; de asemenea însă pre această cunoștință o primește prin tăcere și cel privitor și câte le învață de asemenea fără de grai, și pre ale sale privind, a grăi cuvinte nu poate; căci se zice: De la aceștia vei auzi pre minunate ale liniștei (însăimântătoare). Prea minunate au zis, ci în ce fel minunate, nu au putut să spuie; Pentru aceea s-au părăsit de a mai grăi pre cele negrăite și mai presus de cuvânt. Drept aceea să cade a-i fericii pre aceea, pre cari mai înainte i-au fericit Dumnezeiescul Cuvânt (Ioan 20. 29) ⁶⁹, adecă pre cei ce au crezut mai înainte de a vedea, cum sunt cei lucrători; Ci și pre cei privitori îi socotesc cum că sunt prea fericiti: Fiindcă dacă cel lucrător deși nu au văzut, ci numai din credință are pre a fi fericit, ce oare va gândi cineva pentru cel privitor? Carele umblă prin credință mai înaltă și mai presus decât cel lucrător și carele vede cele mari și minunate, și carele pătimește și în toată ziua vede sușurii întru inima lui și să înDumnezeiește după cuviință.

⁶⁶ *Facerea*, 18, 21: „Pogori-Mă-voi deci să văd dacă faptele lor sunt cu adevărat așa cum s-a suit până la Mine strigarea împotriva lor, iar de nu, să știu“.

⁶⁷ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 4, 42: „Iar femeii îi ziceau: Crede, nu numai pentru cuvântul tău, căci noi înșine am auzit și știm că Acesta este cu adevărat Hristosul, Mântuitorul lumii“.

⁶⁸ *Idem*, 20, 28: „A răspuns Toma și l-a zis: Domnul meu și Dumnezeul meu!“.

⁶⁹ *Idem*, 20, 29: „Iisus i-a zis: Pentru că M-ai văzut, ai crezut. Fericiti cei ce n-au văzut și au crezut“.

30. Pentru cea îndoită a omului alcătuire a trupului, aș împărțit potrivit în două părți Ziditorul tuturor și împodobitorul Dumnezeu pre petrecerea cea bună și pre viață; Și spre trebuința adecă celui văzut și simțit om, aș zidit pre toată zidirea cea văzută, iară pentru omul cel gândit, carele este sufletul, pre toate cele ce să înțeleg întru simțita zidire. Însă întru adevăr precum cu cea simțită a omului este unită și gândită, întru acest chip și în toată cea văzută zidire se vede că împreună se află în fiecare a parte gândită frumuseță; Și nu poate să zică cineva cum că vreuna din cele văzute este lipsită de gândita unire. Și aceasta cu bun cuvânt. Fiindcă dacă toate pentru om sunt făcute, prin Dumnezeescul Cuvânt al Atot-Țiitorului, să cuvenea fără de alt să nu se arate că se face nimic cu necuviință, și prin urmare să nu rămâie nimic neînțelese din câte sunt văzute în cele ale zidirii. Deoarece bine petrecând trupul din lucrarea celor văzute, sufletul creștinesc ar fi rămas deșert și atuncea trupul ar fi fost mai bun decât sufletul: care este cu necuviință. Că de unde ar fi avut sufletul duple cuviință pre a vieții mai întâi? De la Dumnezeu? Aceasta ar fi o neorânduială la Cela ce prin Cuvânt aș zidit pre toate. Căci atuncea se va afla puțin despărțită de alcătuire ființa aceea care s-ar mișca de la sineși către Dumnezeu. Și aceasta era să fie nemijlocit și la noi. Însă să cuvenea întru adevăr, din cea simplă înțeleasă să ne suim și să agonisim pre desfătare din privire. Ci deși rândueală de Înger ne-ar fi dat nouă, (care însă este afară de rândueala firei, a să întâlni minte materialnică și a se întinde spre cel bun asemenea cu mințile cele nematerialnice); Fiindcă aceea întru adevăr, nu din afară aș pre viața lor și pre întindere către cea dintâi Frumuseță, ci de la sineși începând să îndulcesc de Dumnezeescile și unatecele străluciri. Iar noi fiindcă suntem mai de jos duple fire și al doilea duple Îngeri cu cea mai de jos rândueală ca să zică așa, duple rândueală ne apropiem și ne unim cu Dumnezeu și cu frumuseța Lui. Și către aceasta dar nu facem ca începătură către ființele cele despărțite, sau către cele simple înțelese: Că aceasta este a Îngerilor, care la sineși aș pre începătură către Dumnezeasca întindere: Ci din cele alcătuite duple cuvânt mișcându-ne și ajungând întru cele proaste zidiri, venim întru cele nezidite ca la cele duple fire, și așa simplu către noi și către Dumnezeu ne aducem (unatec).

Dintru acestea dar vom avea pre bogăție înlăuntru nostru, adecă: de a ne desfăta gânditor și a vieții și a ne aduce către Dumnezeu. Decă întru toate cele simțite, cele ce să înțeleg, să privesc răspândite celor mai înainte arătați (privitorilor) pre care întru adevăr cel lucrător, ori nu poate să le vază, ori nu voește. Și nu poate adecă, fiindcă nu are pre omul acela carele să-i arate, sau scriptura; Iar nu voește, căci întru adevăr deși pre acestea le câștigă (om și scriptură), însă din mândrie și vicleșug nu crede pre aproapele, ci numai spre sineși să încrede, și pentru aceea rămâne negustat din învățătura acestora: și numai pre cele văzute ale scripturei le privește destulă povățuire luiși. Iar pre zidire întrebându-o slab (destrăbălat) către slujirea trupului, o socotește pre aceasta a fi cucernicie, și îndestulându-se cu aceasta, nu mai caută ceva mai mult. Iar cel privitor din zidirele cele văzute și-a ales luiși pre cele nevăzute, și aflând dar și pre scriptură că se conglăsuiește cu Duhul, cu bucuos picior înaintează către despărțitele ființe, și văzând pre buna cuviință și frumuseța acestora cu bucurie să înalță de la acestea prin Dar, și se duce la cele nezidite gândite ale lui Dumnezeu. Și după ce va dobândi pre nemărginirea și privirea acestora, pre cât este cu puțință, înaintează la raza Dumnezeescii frumuseți, negrăit unatec și mai presus de lume, cu mare spăimântare, după cum urmează, asemenea (priimind) și pre prea luminata strălucire aceea a Marei cuviințe în stare simplă și unatecă, nu are ce a se face de bucurie și minunare, când și primește fără de grijă curgerea Dumnezeescii veselii. Și celui lucrător adecă, cu osârdie și cu bună aplecare i se face dascăl, arătându-i calea ceea ce duce la adevăr, prin cuvânt și scriere.

„Despre împărtășirea Sfântului Duh“

31. După ce ai văzut ce este vărsarea în inimele credincioșilor și semnul vărsării, care este adecă Duhul cel Sfânt, din Tatăl prin Fiul, Cela ce plinește toată lumea, cu totul pretutindenea fiind

și cu totul în fieștecare din credincioși vărsându-se; Fără de pătimire împărțându-se și singuratec împărțându-se: Iar semnul al aceștii împărțării, sau al vărsării ceî întru noi fiind: aplecare întru smerenie a sărăciei, neîncetată vărsare dureroasă a lacrimilor, dragoste către Dumnezeu și către aproapele deplină și nemincinoșită, bucuria inimei și veselie întru Dumnezeu, îndelungă răbdare către datoria bunătașilor, către toate și în scurt a zice: facerea de bine, unirea minții și privirea și luminarea, puterea rugăciunii cu ferbințele pururea mișcătoare, și mai mult decât toate neîngrijirea de cele vremelnice întru aducere aminte de cele veșnice: Atunci zi: „Cât sunt de minunate lucrurile Tale Doamne“ (Ps. 138. 14)⁷⁰, cu adevărat „Prea slăvite s-au grăi pentru Tine Cetatea lui Dumnezeu“ (Psalm 86. 3)⁷¹, adecă zicându-se pentru inima cea credincioasă.

32. Marele Sfat al Dumnezeului nostru și cea după bună voință neînțeleasă a lui iubire de oameni mai presus de fire a Părintelui, pre care au venit să o aducă Iisus, Înger al ei făcându-să nouă, pentru covârșitoarea și cea mai presus de înțelegere sfințanie și bunătate și dragoste a neamului nostru: pre aceasta dacă înțelegându-o ai înțeles-o, întru care să adună toate cuvintele cele văzute într-un cuvânt scurtat, pre care Dumnezeu a-l da nouă s-au făgăduit; atuncea nu vei rămânea, niciodată înspăimântat, ci bucurându-te și împăciindu-te vei fi.

33. Scoposul Dumnezeestii măririi cel pentru hatărul nostru, și câte s-au făcut pentru acesta între noi și Dumnezeu, dacă întru adevăr îl vei cunoaște și vei înțelege adecă ce voește pentru noi Dumnezeu, și cum săvârșim cele ale noastre, și câte lipsesc de cele cuviincioase către trebuință, atuncea întristarea cea de Dumnezeu iubită, cu deplină adevărată smerită cugetare, facă-se lucrare ție de-a pururea.

„Despre privire“

34. Cel ce cugetă pre toate cele îndatorite către dragostea lui Dumnezeu, după aruncare cu luare aminte prin înțelegătoare vedere, acesta va afla fără de îndoială răsărind în sufletul lui acelea trei: zic adecă „credința, nădejdea și dragostea“, de la care să deșteaptă prin toate sfințitele Scripturi și cărți, întru a vorbi cu mare înțelepciune, ca să se facă întru adevăr dobândă la oameni, prin oarecare meșteșugiri. Iar sfârșitul, sau mai ales să zicem, temelia tuturor lucrătoarelor și privitoarelor bunătași, aceasta este cu adevărat: cea dintru noi Sfințită Treime, prin care ne unim cu Sfânta Treime, făcându-ne oarecum ca niște alți Îngeri.

„Despre privire“

35. Minte cea sănătoasă cuprinzător privește trei triadicești stări de taine pentru Dumnezeu: adecă, personală (a feții), firească și următoare ceî fireșci. Și adecă cea dintăi Treime, dăruiește pre a ei înfătoșare minții și mai ales din sfințitele scrieri; Iară cea firească treime să privește și din înțelegerea celor ce sunt; Iară cea următoare firei, să adună din adevărata cuvântare (logică). Și așa adecă în cea dintăi triadicească stare când va intra, sau mai bine a zice, mintea când se va pironi, întâlnește pre cel neapropiat, însă nu așa prost sau cum s-ar întâmpla; Iar întru cea de a doua cu adevărat, află bucurie și înțelepciune cu înspăimântare. Iară când va intra întru a treia treimicească stare, atuncea cu adevărat intră în negură unde este Dumnezeu, și se face cu totul simplă și nemărginită și nehotărâtă, întru neînchipuită și neformăluită stare. Iară când va privi întru aceste trei treimicești stări, sau mai ales va

⁷⁰ Psalmii, 138, 14: „Te voi lăuda că sunt o făptură așa de minunată. Minunate sunt lucrurile tale și sufletul meu le cunoaște foarte“.

⁷¹ Idem, 86, 3: „Îmi voi aduce aminte de Raav și de Babilon, între cei ce mă cunosc pe mine; și iată și cei de alt neam și Tirul și poporul etiopienilor, aceștia acolo s-au născut“.

vedea la Dânsule cu un chip oarecare de zece stări că cuprinde acestea, întru care zic Sfinții Părinți și propoveditorii adevărului, cum că lăcuește trupește toată plinirea Dumnezeirei, atuncea cu adevărat vede pre pacea care covârșăște toată mintea, întru desăvârșirea și nemărginirea Darului celui privitor.

„Despre privire“

36. Și iarăși când mintea va împărți întru acest chip, vede trei așzări ale Duhovnicescului Dar în tainică stare înlăuntru în cea a lui Hristos dăruire, care este izvorătoare de pace adecă: cea mai presus de lume, cea cuprinzătoare de lume, și cea întru sineși. Deci întru această Treimicească unime, ori cu adevărat a zice zecime, ori întru desăvârșita privire, mintea cu bunul Dar săvârșește în suflet tainic boldurile Dumnezeestii dragoste și pre cele ale eiși, și să strălucește și să înfrumusețază despre acestea și să bucură și să veseleşce; și prin urmare și ea (mintea) făcându-se întru Duhul, pre iubirea sufletului o întoarce către Dumnezeu și-l mișcă pre el către Dumnezeasca dragoste. Și de aicea începe a iubi pre Dumnezeu, și mai ales să rădică și înaintează în dragostea aceasta și să pleacă și vede, și să grăbește spre împlinirea poruncilor, pre cât este cu putință; Și să silește pentru toate prin Dar, ca să poată după doritul chip a se întinde și a vedea săvârșindu-se Dumnezeasca dragoste întru dânsul. Atuncea Dumnezeu și mintea să face cu prea slăvire într-un singur Duh: Deoarece când Dumnezeu după priimire învoitoare va lăcui în minte Duhovnicește, iar mintea după punere (aruncare) asemenea întru Dumnezeu, (care curat să privește cea zisă de Pavel: „Iar cel ce să lipește de Domnul întru un Duh este“ 1 Cor. 6.17)⁷²: atuncea Dumnezeu strălucire, și lumină și iubire (amor) să face minții, și prin urmare mintea să veseleşce în Dumnezeu cu minune bucurându-să într-o singură strălucire a întreitei Lumini, făcându-se în pace și odihnindu-se în Hristos cu înspăimântare duple cuviință

„Despre privire“

37. Cinci (5) cuvinte ori le zice cineva, ori voește a le zice, ori le gândește, ori iarăși le vede mintea cea privitoare, cuprinzător se văd împrejurul lui Iisus celui ce s-a făcut Om, adecă: Cuvântul slavei, și al dragostei și al Darului, încă și al păcii și al odihnei: Carele cuvânt adecă al slavei, dintru aducerea întru ființă a celor ce s-a făcut, și cele ce să văd, și cele ce să gândesc, ca într-o oglindă să privește, că: Toate ceea ce s-a făcut“ (Ioan 1.3)⁷³, ori veacuri și cele ce sunt în vreme, adecă toată podoaba cea cerească și cu mult mai vârtos cele de sub vreme. Și lucrul cel mai mare decât acesta, căci: „este de o fire și împreună șazător pre scaun cu Tatăl și cu Duhul“ (Efes. 1.20)⁷⁴; „Chip fiind a lui Dumnezeu celui nevăzut și strălucire a slavei Lui“ (Evr. 1.3)⁷⁵, și pre toate firește avându-le cât le are și Tatăl, pentru aceea că: „Însuși este întru Tatăl și Tatăl întru Dânsul“ (Ioan 14.11)⁷⁶. Iar al dragostei, (lipește la toate subiectele acestea „să privește“) căci „Cuvântul trup întru noi s-a făcut, și s-a sălășluit întru noi (Ioan 1.14)⁷⁷. Iar al Darului, dintru vărsarea de lumină

⁷² *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 17: „Iar cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El“.

⁷³ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 1, 3: „Toate prin El s-au făcut; și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut“.

⁷⁴ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 1, 20: „Pe aceasta Dumnezeu a lucrat-o în Hristos, sculându-L din morți și așezându-L de-a dreapta Sa, în ceruri“.

⁷⁵ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 1, 3: „Care, fiind strălucirea slavei și chipul ființei Lui și Care ține toate cu cuvântul puterii Sale, după ce a săvârșit, prin El însuși, curățirea păcatelor noastre, a șezut de-a dreapta slavei, întru cele prea înalte“.

⁷⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 14, 11: „Credeti Mie că Eu sunt întru tatăl și Tatăl întru Mine, iar de nu, credeti-mă pentru lucrările acestea“.

⁷⁷ *Idem*, 1, 14: „Și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din tatăl, plin de har și de adevăr“.

și dăruirea cea întru noi a Duhului celui de viață făcător, „Căci dintru plinirea Lui toți am luat, și Dar pentru Dar“ (st. 14)⁷⁸. Iar al păcii, că cărtia „bine vestitor s-a făcut celor de aproape și celor de departe, făcând pace, și împăcând pre cele de pre pământ cu cele cerești, de unde și Tatăl împreună ne-a sculat pre noi și ne-a pus să ședem împreună cu sineși“ (Efes. 2.13, 18)⁷⁹ întru cele cerești, și ne-a odihnit cu odihna cea întru Hristos. Fiindcă printr-însul fără de îndoială ne-am făcut moștenitori ai lui Dumnezeu, decât care lucru, nu numai că nu este nimic mai tare și mai puternic, dar nici întocmai, cu covârșire mai puternic mai presus de nemărginire fiind; De aceea întru Unimea Treimeii să privește trei cuvinte împreunate și unite către un sfârșit minunat al unui tainic scopos povățuindu-ne, dintru înțelegerea celor zise cinci cuvinte, cu adevărul și cu Duhul. Și așa înaintează cu dragostea și cu înfrânarea, cu privigherea și cu cetirea și cu rugăciunea cu smerită cugetare și cu lucrătoarea dreptate, pre cât este cu puțință nevoindu-se, și către arătările cele văzătoare de Dumnezeu și către Dumnezeestile înțelegeri după asemănare merge, și viețuește singur numai cu singur Dumnezeu, nicidecum schimbându-se din luarea aminte cea cuviincioasă luiși și din frica ceea ce i să cuvine: Și prin acestea dobândește multe și foarte strălucitoare dăruiri ale Duhului întru dragoste sfântă și întru bucuria inimii, și în pace mai presus de fire și întru celelalte adevărate bunătăți, și de aceea să face Biserică a lui Dumnezeu și nou moștenitor de deodată a zice după Dar Dumnezeu din punere.

*La ceea ce: „Ați zis Dumnezeu lui Avraam:
înmulțând voiți înmulți sămânța ta, și celelalte“...*

38. Decă când eă voiți privi spre Domnul Dumnezeu Omul cu ochiul liniștit al sufletului, întru făcătoarea de viață și luminătoarea putere a Duhului și mă fac întru cele zise mai înainte cinci cuvinte pentru Dânsul, atuncea văd minunat săvârșindu-se cea făgăduită de demult lui Avraam de la intrupatul Cuvânt zicându-se arătat: „Înmulțând voiți înmulți sămânța ta ca stelele cerului și ca nisipul cel de pre marginea mării“ (Fac. 13.17)⁸⁰. Căci precum când zice: „întru sămânța ta se va binecuvânta toate neamurile“ (Fac. 12.3)⁸¹; Prea Sfințitul Pavel readuce înțalesul sămânței la Iisus (Rom. Cap. 3)⁸², asemenea foarte cu bună cuviință și înmulțitoarea sămânța a lui Avraam, Domnul Iisus este, prea înmulțit fiind pentru unirea Dumnezeirei, precum și întru lucrare nemărginit pentru bunătatea, iar necercat pentru mulțimea, ca Cel ce cu adevărat înmulțit este, adecă Dumnezeul cel dăruitor, ca stelele cerului și ca nisipul cel după marginea mărilor. După neam este a lui Avraam și dintr-însul trăgându-se cu adevărat, și că nu are nici o unire să se zică de Dumnezeu despre Ismail, că nu era fiu al ceii slobode, ci: „cum că întru Isaac se va numi ție fiu“ (Fac. 17.19)⁸³. Nici

⁷⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 1, 14: „Și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din tatăl, plin de har și de adevăr”.

⁷⁹ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 13, 18:

“13. Acum însă, fiind în Hristos Iisus, voi care altădată erați departe, v-ați apropiat prin sângele lui Hristos.

18. Căci prin El avem și unii și alții apropierea către tatăl, într-un Duh”.

În citatul din text se cuprinde și stihul 17 din cap. 2 din *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*:

“17. Și venind, a binevestit pace, vouă celor de departe și pace celor de aproape”.

⁸⁰ *Facerea*, 13, 17: “Scoală și cutreieră pământul acesta în lung și-n lat, că ție-l voi da ție și urmașilor țai pentru vecie”. În citat e curpins și stihul 16 din cap. 13: (*Facerea*): “Voi face pe urmașii țai mulți ca pulberea pământului; și de va putea cineva număra pulberea pământului, va număra și pe urmașii țai.

⁸¹ *Idem*, 12, 3: “Binecuvânta-voi pe cei ce te vor binecuvânta, iar pe cei ce te vor blestema îi voi blestema; și se vor binecuvânta întru tine toate neamurile pământului”.

⁸² Cap. 3 din *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, se intitulează *Toți oamenii, fără osebite, sunt păcătoși*. Mai ales stihurile 21, 22, 29, 30, 31.

⁸³ *Facerea*, 17, 19: “Iar Dumnezeu i-a răspuns lui Avraam: «Adevărat, însăși Sarra, femeia ta, îți va naște un fiu și-i vei pune numele Isaac și Eu voi încheia cu el legământul Meu, legământ veșnic: Să-i fiu Dumnezeu lui și urmașilor lui”.

iarăși pentru Israil, fiindcă nici au venit la atâta mulțime, nici toți oamenii pământului nu a dobândit atâta binecuvântare pre cât Domnul nostru Iisus Hristos carele ca Cel ce din sămânța lui Avraam s-a luat, Dumnezeu Cuvântul, și este întru o față – Dumnezeu-Omul, al căruia și numai pacea duple nici un chip are hotar, ale căruia judecăți adânc mult și căile lui necercate sunt, și puterea, și înțelepciunea și toate cele Dumnezești dimprejurul Lui, sunt nemărginite cu nemărginire nemărginite; „Întru Dânsul și nevăzut neamurile au dobândit fără de așteptare pre binecuvântarea (Rom. 4.18) ⁸⁴.

Ci nici să potrivea și nici era de nevoie ca Dumnezeu să făgăduască cum că are să dea Dar Patriarhului pentru înmulțirea norodului din sămânța lui. Fiindcă întru adevăr pentru acestea a se bucura, este a neamului celui prost păgânesc; iar însă al bărbatului celui înțeleghător, este a se bucura de cele mai bune, precum era Avraam iubitor de Dumnezeu; și mai ales atâta, cât și Patriarhul acela au iubit din tot sufletul a se bucura mai ales de cea duple putere cunoștință și privire spre Dumnezeu. Și întru aceasta va priimi mulțime de Dumnezești înțelegeri și priviri și străluciri și prin urmare a se înmulți cu Dumnezească cuviință. Astfel să face Moisi mergător minunat, și slujitor vrednic, ca întru cunoștință să vază pre Dumnezeu arătându-i-se lui. Și au văzut pre cât a fost vrednic de a vedea; Și atâta s-a făcut de mult și atâta cunoștință de Dumnezească înmulțire a venit preste dânsul, ca preste nimenea altul (Eș. 34.29) ⁸⁵. Iar lui Solomon că i s-au dat de la Dumnezeu vărsare și mulțime de înțelepciune și de meșteșugul ființelor (Pild. Cap. 1) ⁸⁶ ca năsipul cel de pre marginea mării, duple care și înmulțit era decât toți cei de atunci: oricarele să-și aducă aminte și să știe și tare cu lesnire va cunoaște întru ce înmulțaste pre oameni Dumnezeu, și nu că le dărușce lor sămânță omenească. Fiindcă Dumnezeu desăvârșit nu să bucură de mulțimea poporului precum s-ar întâmpla, ci să bucură de înțelepciunea și știința Duhovnicescului suflet și de celelalte fapte bune, care este cu nelesnire de a le număra cineva.

Iar pre toate acestea le avea cu îndestulare nemărginită Domnul Iisus, sămânța lui Avraam, întru care au lăcuit toată plinirea Dumnezeirei trușce“ (Col. 2.9) ⁸⁷; Carele cuprinzător covârșaste măsurile nemărginitei mulțimi: și din Care devine toată ființa și mulțimea, precum și comorile și vistieriele cunoștinței și ale înțelepciunii cei ascunse întru Hristos. Și aceasta este duple Dumnezeasca cuviință cu adevărat dăruire, mai ales care cu bun cuvânt făgădușce prea aleasă prietenie a lui Dumnezeu cu Avraam; și vede înmulțire – întru Hristos Iisus – Dumnezească și nemărginită a celor cincii cuvinte cum am mai zis. Mai întâiu întru adevăr de la Dumnezeasca Lui slavă, vede mărimile Dumnezeștii firii Lui, ca a unui Dumnezeu adevărat ce este, care de Părinți și teologhiseșce că sunt nemărginite pentru mulțime și încercate pentru mărimea. Pe urmă cele ale atârării întru înfierea cea către Părintele și cele adevărate ale cei de o ființă către Dânsul: vărsarea Darurilor, împărțaste de zeciuri de mi de oameni, de se va întâmpla și de toată lumea, fără de patimi scădere. Încă și ale întrupării economii și câte altele sunt negrăite și mai presus de număr. Care toate, ca să zic pe scurt, este din Dumnezeasca slava Lui; Și din dragoste din dăruire, din pace și din odihna noastră, dacă cineva va privi pre cât este cu puțință, și mai presus de mulțimea stelelor cerului și mai presus de numărul nisipului cel de pre marginea mărilor, este ascunsă înmulțirea lui Hristos sămânța lui Avraam; Și după vrednicie va lăuda slăvind pre Dumnezeu pentru atâta de mare și înaltă și minunată și tainică făgăduință și vrednică numai singur lui Dumnezeu, izvorul

⁸⁴ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 18: “Împotriva oricărei nădejdi. Avraam a crezut cu nădejde că el va fi părinte al multor neamuri, după cum i s-a spus: «Așa va fi seminția ta»”.

⁸⁵ *Ieșirea*, 34, 29: “Iar când se pogora Moise din Muntele Sinai, având în mâini cele două table ale legii, el nu știa că fața sa strălucea, pentru că grăise Dumnezeu cu el”.

⁸⁶ *Pildele lui Solomon*, cap. 1. *Cum dobândește și se pierde înțelepciunea*.

⁸⁷ *Epistolă către Colosen a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 9: “Căci întru El locuiește, trușce, toată plinătatea Dumnezeirii”.

Darurilor, care să săvârșească întru cel mai presus decât toți aleșii prieteni prea credincioși, spre obșteasca și covârșitoarea bună fericire a neamului omenesc și mai ales al credincioșilor. Slavă Celui ce a binevoit să se facă atâta întru înmulțire, AMIN.

*La: „Laudă suflute al meu pre Domnul“ **

39. Laudă suflute al meu pre Domnul din cerurile cerului, a căruia ființă este lumină: Laudă-L pre El întru cei de sus, dimpreună cu toți Îngerii Lui și a puterii Lui: Că foarte laudată este și puterea și înțelepciunea, și binecuvântat este Numele cel Sfânt al Lui. Laudă pre Domnul din apele cele mai presus de tărie și cea mai presus de ele lumină, întru întărirea cerului și a rânduiei lui, și a acoperământului lui, și a împrejur mișcării lui cei minunate, și din aprinsul aer cel ce arde tot, din Soare, din Lună și din Stele, din slavă și din frumuseță și din deosebirea lor și așăzarea și mișcarea, și din înferbântata stare a cei fără de materie și fără de stare, care este prea înfricoșată. Din lumina zilei și din schimbarea ei, prin care prea cu înțelepciune pre cele din lume deopotrivă le rânduește. Laudă suflute al meu pre Domnul, din împotivnică amestecare a celor fără de asemănare mari patru stihii a totului (universului), a minunatei păci și a buneii stări, zic a apei, a focului, a aerului și a pământului. Din mișcarea cea multă și deosebirea celor zburătoare și al purtării de grijă pentru ele. Laudă-L pre El din mare și din stăpânirea puterii sale, pre care o înfrânează întărirea prea putredului năsip, și din toate cele târătoare dintru dansa minunate ființe de multe feluri și chipuri și mărimi și calități și purtare și obiceiuri și mai înainte deprindere și putere și lucrare.

Laudă iarăși cu pace și cu spăimântare pre Domnul, din grabnica și de tot felul de aducere a mării spre trebuința omului cea săvârșitoare de viață. Laudă pre Domnul bucurându-te, din pământ și din cele dintru dansul mișcătoare viețuitoare și târătoare, care sunt nenumărate după feluri și împetriciuni, și foarte multe; De asemenea din copaci și cele ce răsar dintr-înșii felurite roduri, și din cei neroditori în care vedem deosebite feluri: și ce este mai de mirare și de același neam. De asemenea și din plante, a fructelor, a curcubeilor, a grânelor și toate legumele, din cele ce sunt în ele bună mirosire, căldură, învârtoșare, umezală, uscăciune, cele ce să deosebesc în multe chipuri mai presus de cuvânt covârșitoare. Și din apele cele în multe forme și împetricite, și din ploii, și din ninsoare, din grindină, tunete și fulgere. Deci dintru acestea și atâtea feluri laudă suflute al meu pre Domnul, pentru neînțeleasa Lui putere și înțelepciune negrăită și slavă netălcuită, când de asemenea Ziditor toate cele văzute pentru nemărginita Sa dragoste ceea ce spre tine s-a făcut, ca în cele strălucite și prea slăvite să trăești, duple cuviință și cuvântare; Și slava și înțelepciunea și puterea Făcătorului tău să o oglindești, și al atât de iubitor, întrucât și pre Unul Născut Fiul Său dându-L pentru noi, în chip strein întrupându-Se mai presus de minte cu chip minunat.

„Despre Privire“

40. Ce S-au adus aminte, și așa au trebuit să zică, cea mai presus de putere Stăpânirea puterii Tale și mai presus de ființă Stăpâne? Și ce Te-ai sfătuit Prea Înțelepte Împărate, dacă așa să cuvine să grăesc? Și ce ai voit prin neînțeleasa bună voință Prea Bunule Dumnezeuule? Și ce ai făcut din nemărginita dragoste, Atot Țiitorule Doamne, din negrăita purtare de grijă cea spre noi, a Ta bunătate Prea Slăvite? Slavă nemărginitei bunătății Tale care ai arătat-o spre noi cu mai înainte necuprinsă, Tu care la toți și la toate ești necuprins și neajuns. Pentru care voesc și eu a zice împreună cu Cuviosul David: „Cât s-a mărit lucrurile Tale Doamne, foarte s-au adâncat gândurile

* Titlul apare în mss.: „La «Laudă suflute al meu pre Domnul»

Tale“ (Ps. 91.5) ⁸⁸. Fiindcă văz întru adevăr cu mintea întru Duhul și iată plină de slavă este casa Domnului: Pe lângă acestea mă văd întru același chip și pre mine întru slava casei Domnului, prea plină de slavă și Dar în negrăită odihnă și nespūsă pace vecinică. Și mă spăimântează cu totul și mă împung și mă rănesc de boldurile Dumnezezești dragoste și mă ard de ferbințală iubitoare (amoreasă), întru bucurie Duhovnicească și desfătare mai presus de lume și veselie; Și de Sfânta Lumină după Dumnezească dăruire mă umplu cu inima întru Duhul cu flacăra nestânsă; Și așa în cuvintele ființelor întru, și pre toate cuvintele ale tuturor adunându-le într-un cuvânt tainic, și pre toate cele ale scripturii totdeauna la același Cuvânt le văd sfârșindu-se. Și multe alte câte taine mi să descopere întru unul și același Cuvânt aducându-se și prin unul și același văzându-se, arătându-se celor ce văd întru adevăr și întru Duhul;

Acel Cuvânt este Marele Sfat al lui Dumnezeu: și spre Carele căutând David a cântat: „Sfatul Domnului în veac rămâne și cugetul inimei Lui în neam și în neam“ (Ps. 32.11) ⁸⁹. Căci Sfatul Domnului nimenea nu poate a-l deslega: și nu din învățătură, sau să vede, sau să dă acest Sfat, ci din Dar ipostatnic și Duhovnicească, întru adevăr luminând pre minte și pregătindu-o a vedea pre cele mai presus de lume. „Cine cunoaște puterea urgiei Tale Doamne? Și de frica Ta mânia Ta să o numere?“ (Ps. 89.13) ⁹⁰ zice Dumnezeasca scriptură. Că cu adevărat cunoștința cea Duhovnicească dintru mine zice: Cine cunoaște stăpânirea iubirei Tale? Și din lucrurile Tale poate număra dragostea Ta? Minunate sunt lucrurile Tale și ale dragostei Tale Doamne, și sufletul meu le cunoaște foarte. S-a minunat cunoștințele iubirei Tale: Cine poate cu totul căuta către dânsa? Fiindcă nu covârșăște numai cu însușirea, întinzându-se la nemărginită nemărginire, ci și cu felurimea asta negrăită și înaintează aici și acolo cu nehotărâtă înțelepciune și putere cuviincioasă. O! negrăite Doamne! Cu firea și cu puterea și cu lucrarea Unime, iar cu Ipostasurile și cu personalele însușiri Treime. Bine cuvântat ești cela ce ne-a bine cuvântat pre noi cu toată binecuvântarea cea Duhovnicească în fața Domnului nostru Iisus Hristos întru Carele ne-a adunat și ne-a așezat pre noi întru cele cerești, mai presus de toată începătoria și stăpânirea și puterea și Domnia, și decât tot numele carele se numește, ori în veacul acesta, ori în cel viitor (Efes. 1. 21) ⁹¹; Și ne-a pus împreună moștenitori și cu totul moștenitori ai Tăi Treime al unui Dumnezeu. Toate le-a dat nouă în stăpânire și cele din jur și cele de pre pământ cu minune, prin Iisus Hristos prin Care ne-am și îndreptat și cu cuvântul firește și cu Darul pământeni. O! covârșire a Dumnezezești dragoste și a iubirei ce minunate! De Tine Dumnezeule în Treime și Dumnezeu Cuvântul în Dar ne împărțăm de Tine. Proslăvit ești cu adevărat Doamne, care de atâta slavă ne-a învrednicit pre noi, mai presus de înțelegere cu adevărat, Negrăit ești Tu și câte faci sunt neînțelese mai presus de înțelegere și dragostea Ta cea pentru noi este cu covârșire nespūsă.

41. Fericit este bărbatul acela, a căruia simțirea cea gândită din liniștea cea cuvântătoare i-a înflorit; și precum am zice, către sine și s-a întors și trăește prin însuflarea și ajutorirea Duhului: Aceasta este rodul minții ce sănătoase prin Dar, care pre așezările sufletului le îndreptează și împreună rădică pre minte, și pre inimă prea lesne o preface, și prin cuget către cele Dumnezezești intraripează. Acesta a-și veni întru sineși fără de al liniștei meșteșug știutor și iscusit și fără de curățania minții ce prin Dar, cu adevărat mai cu neputință este, decât prin aer a înota omul. Iar

⁸⁸ *Psalmii*, 91, 5: „Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, adânci cu totul sunt gândurile tale!“.

⁸⁹ *Idem*, 32, 11: „Fericit este neamul căruia Domnul este Dumnezeul lui, poporul pe care l-a ales de moștenire Lui“. În mss., trimiterea se face la 32, 12. Am decalat în ediția de față trimiterea cu un stih: 31, 11: „Iar sfatul Domnului, rămâne în veac, gândurile inimii Lui, din neam în neam“.

⁹⁰ *Psalmii*, 89, 13: „Cine cunoaște puterea urgiei tale, și cine măsoară mânia Ta, după temerea de Tine?“.

⁹¹ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 1, 21: „Mai presus decât toată începătoria și stăpânirea și puterea și domnia și decât numele ce se numește, nu numai în veacul acesta, ci și în cel viitor“. Trimiterea se face în mss. dactilografiat cu creionul „fes 1, 21“, litera E fiind absentă.

împreună cu dânsa (cu liniștea) a pomeni și a vedea pre Dumnezeu, isprăvitor și foarte folositor lucru este; dar afară de aceasta, este și să socoteșce ca oarecare uitare de Dumnezeu, decât pomenire a lui Dumnezeu, și necunoștință și nevedere a lui Dumnezeu, mai vârtos de cât cunoștință și vedere a Lui. Și acela carele a aflat pre această Dumnezească simțire din Dumnezeasca dăruire, ar fi putut zice cineva cum că au aflat pre însuși Dumnezeu. Și nu are trebuință de cuvinte ca cela ce stă înaintea lui Dumnezeu. Ci deși este ales să slujască lui Dumnezeu, pre tăcere o sărută unul ca acesta, iară mai vârtos și nevrând tace. Dumnezeescul Duh întru dânsul locuește, și dragoste, și pace și bucurie Duhovnicească răsare dintru el; Viață viețuește schimbată, decât cea după obicei și de obște viață. Să veselește de Dumnezeu și ochii lui vede lumină gândită. Foc poartă inima lui: prostimea și întărirea, neiscodirea și îndurarea și nehotărârea, neînchipitura și pururea vecuirea cu înspăimântarea sunt împreună cu dânsul. Lacrimi neconținute izvorăsc din ochii lui și nimic mai puțin și din inima lui izvor de apă vie Duhovnicească. Împreună cu cele gândite, unicește să împreună cu totul și cu strălucirea Unuia împrejur să strălucește și să desfătează cu desfățare mai presus de lume; și să uimește și să veselește minunându-se și spăimântându-se întru desfățarea cea pentru Dumnezeu. Cela ce au gustat va înțalege, și va lăuda pre Dumnezeu după cuviință: mai presus de ființă, Prea Înalt, neînchipuit, neformăluit, nesămuit, necătățit, prost, nefelurit, nemărginit, nehotărât, neprins, netălcuit, fără de început, de-a pururea vecuitor, nezidit, nesticăcios, neînțăles, nearătat, mai presus de înțalepciune, mai presus de putere, mai presus de bunătate și mai presus de frumuseță: Lui i să cuvine slava și lauda în vecii vecilor AMIN.

„Despre Dumnezeasca luminare“

42. Doamne, pre cei lipsiți de minte, Tu Înțalepciunea chemându-ți, zici: „Veniți de mâncați pâinea mea, și beți vinul pre carele l-am dres vouă“ (Pilde 9.5)⁹²*. Decî crezând negrăitei Tale iubire de oameni, vin Doamne, eă cel lipsit de minte, deși păcătuesc la câte fac. Decî mă rog Ție, mă rog Ție, dă-mi mie în Dar îndurate hrană Duhovnicească și băutură pre Duhul Tău, Carele cu adevărat Duh este și Lumină. De aicea și ai Tăi cei ce poartă Duhul, lumină poartă, iar când Lumina aceasta negrăit o văd și mai presus de fire întru mine fiind, atuncea cred că Tu ești cu mine spre a mea îmbrăcăminte și spre a mea Sfântă fericită viață. Deoarece cei ce poartă Lumina, după cuvintele Tale, ai Tăi Hristoase Iisuse, întru Tine sunt îmbrăcați, avându-te pre Tine strălucirea slavei Tatălui și adevărata viață. Iară unii ca aceștia după Sfinții Tăi, și case și sălășuri și adăpostiri și Biserici arătat să strălucesc cu întreita strălucire a Dumnezeirei și acea mai presus de laudă; Să uimește (esă afară) din cele văzute și încetează de cele gândite și să odihnește întru Tine Duhovnicește, Dumnezeirea cea mai presus de Dumnezeire.

„Cum să face Dumnezeasca dragoste în suflet“

43. Dumnezeasca dragoste, prin poruncile dogmelor celor Dumnezești și prin cea din inimă făcătoare de viață a Duhului Dumnezească înfərbântare, în suflet să adună firește și cu multă înfocare să aprinde; Întru acest chip și Dumnezeasca dragoste ca un alt oarecare suflet este al prea curatei și neîncetatei și pururea izvorătoare Dumnezești rugăciuni: Încă și mișcare și lucrare, unire și împreunare, uimire și vedere și sfințită cu adevărat dobândire a strălucirei, și cale nerătăcită către Dumnezeu desăvârșită, și mai presus de fire unire și pricină fără de îndoială a Ipostatnicei de

⁹² Pildele lui Solomon, 9, 5: “«Veniți și mâncați din pâinea mea și beți din vinul pe care eu l-am amestecat cu mirodenii»”.

* Trimiterea s-a făcut ulterior dactilografierii. Într-o paranteză rotundă s-a lăsat un spațiu mai mare, Pilde e scris cu stiloul peste un text scris de mână, folosindu-se indigou-ul.

gând luminaire acei măi presus de fire, dupre cum Părinții zic. De gând zic, fiindcă este Dar a înDumnezeirei, arvuna moșcenirei cei viitoare a sfinților, amanet al slavei Lui Hristos a îmbrăcăminteii cei cerești și acei măi presus de lume veselii, a punerii de fii sfințită pecetei cei arătate ai lui Hristos de un chip strălucire părtașilor și împreună moștenitorilor a negrăitei Dumnezeirei Lui: Precum și frații ai Lui și moștenitori ai lui Dumnezeu și împreună cu Dânsul moștenitori, ceea ce să zice și este cel măi minunat lucru. Pentru aceea fericit este acela carele prin orice silință cuviincioasă va dobândi pre cele spuse, adecă pre negrăita dragoste a lui Dumnezeu prin osârdia sfințitei rugăciuni și cu cea desăvârșită liniște și petrecere. Fiindcă întru adevăr va fi lipit de Dumnezeu și schimbat cu cea Dumnezească făcătoare de Dumnezeu și măi presus de minte schimbare, întrucât să socotească ca o bucurie pre patimile cele pentru Hristos și să dorească prea mult a se afla întru poruncile Lui: A căruia slavă în veci AMIN.

„Asemenea pentru Dumnezeasca dragoste“

44. De toată privirea, chear și de cea Heruvimicească de vei zice, Dumnezeu firește cu nemărginire măi nemărginit să deosebește întru adevăr. Prin urmare dragostea Lui, din cea nemărginită bunătate în oarecare chip să vede. Și cunoscut este că cu chip de iubire să înțelege cele zidite; Și cele văzute pentru cele gândite fără de alt acestea toate s-au făcut. Pentru care și cu totul văzută se arată Dumnezeasca dragoste, și este vărsată întru cele gândite: în Îngerii adecă și în sufletele oamenilor, ca cele de Dumnezeu măi apropiate și măi familiare. Că al Ei însuși este, al Dumnezeirei, măi ales în ființele cele neputincioase, pentru care și altele arătat Dumnezeu face, a face așa cu drăgăstos chip și cu cea cuviincioasă mărime de suflet, ca să zic așa, sau marea înțelepciune, ca măi apropiat să zic: Întrucât cu adevărat este cu puțință să vază cu oareșicare chip pre dorul Celui cu totul tot a nevăzutului Dumnezeu, pre carele foarte luminos îl privesc prin cele văzute, adecă ca pre un – Edeon – nelipsit al celor gândite și măi presus de lume. Pentru că între iubitul Dumnezeu și iubitorul om, multe oarecare sunt făcute și puse înainte, care cu îndestulare propovăduesc pre Dumnezeasca dragoste. Iar măi ales când mintea în inimă strălucită va avea pre înălțare și pre vedere și se va lucra Duhovnicește și se va aprinde, și prin urmare când sufletul va priimi arvuna Duhovniceștii vieții inimelnic, în bună înțeleasă cu adevărat gândită lucrare: Atuncea întru adevăr fiindcă Dumnezește s-au luminat și măi presus de fire, începe nerătăcit și foarte sigur să privească tainele, ca un Dar – al celui ce iubește către cel iubit –, și să-și aducă aminte de El și a-l trage de aicea către dânsul și totdeauna a-l năluci pre cât este cu puțință (visa). Și atuncea cu fericire oglindește fața celui iubit, și dintru altele asemenea să spăimântează și se face oarecum uimit și ca un eșit din sineși, cu dorul lui Dumnezeu. Și fiecă simțire, sau înțelegere, le lasă pe urmă întru sine și se află întru nedumerire și nu știe ce are a să face de această covârșitoare privire. Și așa întrucât poartă pre acestea, să veselește și saltă și să bucură, și să îngrașă cu acestea și stă; și de aicea vine întru stăruință cum să iubească pre Dumnezeu. Și ajunge bine norocit întru aprindere de dragoste și aduce împreună cu ea (cu mintea) tainele lui Dumnezeu, și să lucrează prin focul inimei cel de viață făcător al Prea Sfântului Duh. Și măi ales să face întru adevăr un fel de cerc sfințit (circonferență) și deosebit dulce, cu minunare lucrându-se din acest Dumnezeesc amor și din cele făcute ale înfătoșării Sfințitei și Dumnezeștii Dragoste și prea arătat văzându-se îndrăgitor al nostru Dumnezeu nostru. Și iarăși ne suim la Dumnezeescul dor, după care Dumnezeu așazăndu-se întru noi ne îndrăgește: și de la Dumnezeu începe și la Dumnezeu contenește; Când închipuitor ajungem prin dorința și dobândirea Dumnezeștii îndrăgiri și întru Dumnezeasca asemănare, (cu închipuire zic) și ne facem bunî cu înțelepciunea, adecă lucrători cu privirea, îndrăgindu-ne de Dumnezeu și îndrăgind pre Dumnezeu; și tainele Dumnezeștii și făcătoare de viață uniri, și ale

uimirei, și cele ale lumini, și ale ceî întru tot strălucitoare cunoștințe, ca să zic, cu un cuvânt, pătîmind cele fericite patimi: Întru Hristos Iisus Domnul nostru.

„Despre frica cea din dragoste“

45. Câți veniți întru Dumnezeasca dragoste și întru Duhovniceasca odihnă cu tainice îndrăgiri și cu osârdie și cu înviitoare simțiri gustați din acest păhar, și după asemănător chip vă îndulciți și vă veseliți, fiindcă întru adevăr tare vedeți adânc de minuni mai presus de lume și dobândiți cu mare desfătare negrăite oarecare și vă odihniți în pace adâncă: Voi dar aceștia încă să cuvine să vă temeți, luare aminte având să vă rugați neîncetat lui Dumnezeu, smerindu-vă cu orice chip, auzind pe Dumnezeescul David, carele neîncetat și arătat strigă zicând către Dumnezeu: „Tu ești veselia mea, izbăvește-mă de cei ce m-au înconjurat“ (Ps. 31.8)⁹³; și învață cu mare glas, mai ales ca un purtător de Dumnezeu și zice: „Slujiți Domnului cu frică și vă bucurați Lui cu cutremur“ (Ps. 2.11)⁹⁴. Văzând și Pavel vasul alegerii, carele s-au răpit până la al treilea cer și în sfințitul raiu a intrat și au auzit graiuri nespuse, care nu sunt slobod omului a le grăi (2Cor. 2-4)⁹⁵; și pe urmă după atâta de mari taine să teme, nu cumva întrucât propoveduește la alții el să se facă necercat (1Cor. 9.27)⁹⁶. Și dacă Dumnezeescul și obștescul dascăl David zice: „Cei ce iubiți pre Domnul, urâți cele rele“ (Ps. 96.11)⁹⁷. aceasta adevărat înțalege: că cei ce iubiți pre Domnul, temeți-vă de Dânsul. Fiindcă viclenia stăruiește să se pricească împotrivindu-se și după Dumnezeasca dragoste și cu oarecare chip să se împleticească cu sufletul către luptă, pentru aceasta cu mult bun cuvânt poruncește, încă să se ia aminte și să urască pre răutate cei ce iubesc pre Domnul și câți voesc să ajungă în starea aceasta. Și dacă vă învățați că se cuvine să urâți, prin urmare este că se cuvine să vă temeți de aceasta. Că dacă nu era înfricoșătoare, ci să făcea alt fel, nu porunca Proorocul cu strășnicie mare ca să urască pre aceasta cei ce iubesc pre Hristos.

Deci deși întru adevăr înalt lucru este și de Dumnezeu văzut și cu Dar dăruită stare, cu a se veseli cineva și a se bucura de Domnul Dumnezeu, pentru cele mai presus de fire taine pre care le priimește: Dar fiindcă sufletul nostru este firește schimbăcios și mai ales desăvârșit nu se depărtează de materia cea pământească și de trupul ei, ca puțin oarecum să se teamă de luptă, ci este înjugat cu dânsa cu chip oarecare prea slăvit vrând și nevrând împreună viețuește cu dânsa (cu materia) și pătîmește și oarecum să prefacă împreună cu ea, ca cum ar zice cineva, cum că nu ar avea nici o stăpânire: Pentru aceasta dar este împotrivă luptătoare care nu să depărtează, și mai ales și din multe părți are pricină prin care îl împinge pre dânsul spre cădere, întrucât avem nevoie adevărat de această frică și de nevoie și de rugăciune. De a căruia frică câtă nevoie are sufletul acela carele să rădică către Dumnezeu și decât cutremur și de câtă luare aminte și rugăciune, pre acestea le las la cei mai buni după aplecare ascultători să le cerceteze și să le socotească. Și mai ales văzând pre acestea (sufletul) prin luminatorul Dar al Duhului și asemenea pătîmind și cele ale Dumnezeestii dragoste; căci dacă și Adam o avea pre această neapărută frică, când a primit pre cea atâta de Dumnezeu următoare și proorocească dăruire prea covârșitoare, întru adevăr nu se birua atâta de cu ticăloșie. Vai! Așa întru adevăr și cel născut din făgăduință Samson, și Purtătorul de Dumnezeu David și

⁹³ *Psalmii*, 31, 8: „Tu ești scăparea mea din necazul ce mă cuprinde, bucuria mea; izbăvește-mă de cei ce m-au înconjurat“.

⁹⁴ *Idem*, 2, 11: Am decalat trimiterea din mss de la *Psalmii*, 2, 9 la 2, 11: „Slujiți Domnului cu frică și vă bucurați de El cu cutremur“.

⁹⁵ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, (trimitere eronată în mss)

⁹⁶ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 9, 27: „Ci îmi chinuiesc trupul meu și îl supun robiei; ca nu cumva, altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic“.

⁹⁷ *Psalmii*, 96, 11: „Cei ce iubiți pe Domnul, urâți răul; Domnul păzește sufletele cuvioșilor Lui; din mâna păcătoșului îi va izbăvi pe ei“.

mulți alții, pe lângă care și Solomon cel prea înțelept. Deci dacă cei atâta de mari bărbați avea nevoie de frica aceasta și de nevoie și de luare aminte și de rugăciune, ce să cuvina să socotești pentru aceea care nu au meritat încă pre cea mai presus de fire dăruire și lucrare a Duhului? Nici s-au înălțat la Dumnezeuștiile uimiri ale dragostei și la Dumnezeasca beție a frumuseții lui Dumnezeu cei prea dorite? De cât de mare frică și cutremur are nevoie și de luare aminte și de statornică rugăciune întru Hristos Iisus cu cuget smerit neîncetat???

„După care chip și fel dragostea este întreită”

46. Iscusul cunoaște întreit pre începutul dragostei. Și după măsura celor dintâi întreite, prin urmare și cuvintele aceștia sunt întreite. Deci se află dragoste simțitoare, adică a simțirelor către oarecare ceva simțit, care este o poftă împătimită a oarecărui iubit, pre care și dobitoacele cele necuvântătoare de multe ori le iubește. Se află încă și altă dragoste a sufletelor, care este o aplecare cuvântătoare către oarece care se socotește bun spre a-l dobândi pre el. Însă se află și a treia dragoste gândită, din Darul Făcătorului de viață Duh, ceea ce este o atragere mai presus de fire și care mișcă în inimă binele fără de voe, arzând și lucrând întru privirea nemărginitului Bun, care este Dumnezeu. Fiindcă întru adevăr Dumnezeu să privește Bun, nu prin voea sufletului, Cel ce este și decât toate mai presus nemărginit Prea Bun: Ci după fire. Așa asemenea și Dorul Lui cel Dumnezeesc, nu se aprinde întru adevăr voind noi, fiindcă pururea mișcător este și lucrează înlăuntru în inimă firește lucrarea Făcătorului de viață Duh; Și atâta este departe de a se mișca cu voința noastră, întrucât să se întâmple și cea împotrivă, adică acesta mai cu samă să miște pre voință firește. Întrucât cu bunul cuvânt este și să zice Dumnezească Mângâere și este a lui Dumnezeu lucrare către suflet, prin însuflare Duhovnicească a de viață făcătorului Duh: iară sufletului îi este atârnare (legătură) către Dumnezeu.

Singură dar minunată este (Dumnezeasca dragoste), și unire și compătimită, care atrage pre toată mintea cu toate puterile sufletului și cu toată pornirea spre unirea Dumnezeiești frumuseți, cu gândită plecare a celui Bun. De unde nici una din cele mai înainte zise (două dragoste) nu se numesc mângâere cu adevărat, adică, nici pofta cea către cel dorit simțit, nici aplecarea cea către cele bune; Ci numai cea după privire bunădată gândită, care din lucrarea cea din plecarea Sfântului Duh să mișcă simțitor în inimă: această dragoste să numește mângâere și mângâitor să numește acela ce lucrează pre aceasta întru Sfântul Duh. Căci cu adevărat aceasta este dragoste chear, ai căria închipuiră sunt celelalte două, iar mai ales cea una a sufletului, care prin gânduri caută binele pentru bine, care este arătat închipuire a Dumnezeiești și Duhovnicești dragoste: Iară ceialtă simțită dragoste, urmează pre cea sufletească. Prin urmare cu bun cuvânt mai ales cu totul nu înțelege cele ale dragostei îndulciri și mângâeri și cu totul curățanie a dragostei fiind, acela carele nu se lucrează inima lui de puterea cea făcătoare de viață a Sfântului Duh, a izvorii pururea și arătat; Fiindcă nici gândurile firește nu mișcă pre scaunul sufleteștilor puteri, care este inima, nici prea puțin dinlăuntru, fără numai din afară. Deci asemenea cu mult mai vârtos simțirele. Pentru aceasta pre deasupra și închipuitor și umbros cu oarecare chip iubește cineva oarece pre acestea. Iar puterea însă întru adevăr și lucrarea Sfântului Duh, după ce cu totul va cuprinde pre toată locuința sufletului dinlăuntru și din adânc, atuncea prin urmare mișcă pre acesta, după cum s-a zis, și cu chip voritor răpește către Dumnezeasca frumusețe prin stăpâna dragoste pre puterile sufletului întru privire gânditoare a desăvârșitului Bine, prin atragere mai presus de lume; Și acela mai vârtos de Dumnezeu să poartă singur și după cele mai înainte zise să lucrează cu Dumnezeesc chip; și să împreună cu încredințare în tainele sufletului, care este stăpâna dragoste, și care-i dobândirea și folosul ei. Deci nimenea din oameni nu poate să

iubească desăvârșit nimic din toate, nici pre însuși acest Dumnezeu, mai înainte de împărțirea de viață făcătorului Duh, deși iubește pre cât poate; Ci încă nici cunoaște cu scumpătate ce este dragostea, orî cea dintru această negrăită dulceață, întru Iisus Hristos. Domnul nostru, Căruia i se cuvine slava, ș.c.l. Amin.

„Cum că prin trei chipuri mintea să înalță la privirea lui Dumnezeu, și celelalte...”

47. Precum cu de-amăruntul mișcarea trupului, afară de a ei și rândueală, îi trebuieșce și altceva, adecă ochi; și altceva mai presus de eiși (sau loruși) fire, adecă de lumină: Întru acest chip și mișcarea minții îi trebuieșce ochi, afară de a eiși rândueală și lumină mai presus de firea ei. Pentru aceasta nu toată mișcarea minții este dupre buna cuviință, ci numai mișcarea cea prin ochii și lumina Darului este cu bună cuviință. Ochii dar ai minții, una este: deșchiderea inimei care se face întru credință, iar lumina este însuși Dumnezeu, care în inimă se lucrează întru Duhul. Și precum lumina cea simțită, nu mișcă drept pre cel fără de ochi, asemenea și lumina cea gândită, adecă Dumnezeu, nu mișcă pre mintea aceluia ce nu are pre deșchiderea inimei, decât numai pre a aceluia ce o are. Ci precum nici ochii pot ca să lucreze fără de lumină, așa nici cu adevărat deșchiderea inimei fără de Dumnezeu, și mai ales nici este cu puțință a se deșchide inima, de nu va lucra Dumnezeu și nu se va arăta prin Darul și prin Dumnezeasca sa lumină în inimă.

„Despre împărțirea vederii”

48. După gândita unire a inimei cea prin Dar, mintea vede fără de rătăcire întru lumină Duhovnicească și să întinde la a eiși dorință, care este Dumnezeu; Și esă cu totul tot afară din simțiri, adecă fără de formă, fără de felime și fără de nălucire și se face departe de nălucirele celor simțite. Mintea noastră este un vas oarecare Dumnezeesc, carele dupre putere priimeșce înlăuntru pre cea neapropiată strălucire a Dumnezeștiu frumuseți; Și acest vas este întru adevăr minunat, carele să întinde cu mulțimea Dumnezeescului Duh care curge înlăuntru ei. Și de la mulțimea curgerii, și ea să află mai mare, iar cu cea mică, și aceasta mai mică să face. Și încă când curge cu îndestulare și aceasta se face mai puternică, iar când mai puțin, și aceasta se arată mai slabă. Încă și când se va vărsa multă înlăuntru adunându-se într-însul (în vasul minții), iarăși păzește aceea cât a priimit nerevărsată; Iar dacă puțin se va vărsa înlăuntru ei, îndată se află mai slabă și bolnavă, și nici poate să ție pre aceea care s-a vărsat înlăuntru ei. Încă pre cât mai mult va priimi, pre atâta se ușurează; Iar când este goală (deșartă de datoriile sale), atuncea se arată mai vârtos plină și mai grea decât se cuvine. Și încă mai cu lesnire cuprinde pre cel mult decât pre cel puțin; Adecă se întâmplă dimpotrivă decât ceea ce se face simțitelor vase. Și dupre altele încă, când cele mai mici decât cele mai mari sunt în stăpânire. Pentru aceasta mi se pare că și Fiul tunetului Ioan întru începutul Evangheliei lui a făcut zicând: „La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul” (1.1)⁹⁸ Ca cum prin mărimea Cuvântului, dimpreună deodată să mărească și întinderea auzitoareii minți, și prin marea învățătură a lucrului, îi dă aceștia mai multă lărgime, și o așază întărită și aproape de el spre îndămânateca întindere a privirei lui Dumnezeu; și prin falnicul glas, asemenea o așază împărțitoare a nemărginitei Lui înțălepciuni. Și când zice lui Anania Iisus, despre Pavel: „Vas ales îmi este mie” (Fap. 9.15)⁹⁹, aceasta se cuvine să înțălegem,

⁹⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 1, 1*; “La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul”. În *Biblia* de la 1688 acest adagio sună la fel cu o diferență “cătrec” (prep.) în loc de “la Dumnezeu”.

⁹⁹ *Faptele Sfinților Apostoli, 9, 15*: “Și a zis Domnul către el: Mergi, fiindcă acesta îmi este vas ales ca să poarte numele Meu înaintea neamurilor și a regilor și a fiilor lui Israel”.

despre cea cugetătoare a omului celui dinlăuntru; Pentru care acesta și la al treilea cer s-a răpit, precum îl auzim pre însuși că scrie: „cum că a priimit nespuse cuvinte, pre care a le grăi omul, nu poate” (2Cor. 12.14)¹⁰⁰.

„Despre privire”

49. Mentea noastră este ca un oareșicare loc, care priimește pre raza Dumnezești arătări (pre lumină). Iară osebirea ei este minunată, și se arată că pătimește cele împotivă locului celui trupesc. Fiindcă acela (trupescul) pre cât ar fi mai mult întins și mare, pre atâta priimește mai mare pre lucrul ce zace pre dânsul; Iară mintea altfel: pre cât să strânge și să strâmtorează pre sine (să zgârcește), pre atâta se face priimitoare de mai mari (daruri). Și când pe fiecă mișcare cuvântătoare, ori gânditoare ori în ce fel ar fi apucându-o, după ce o va aduna și o va micșora, atuncea vede pre Dumnezeu, care este mai mare decât toate. Îl vede însă pre Dânsul, pre cât Darul Prea Sfântului Duh îi dă și cât i să cuvine, și pre cât firea celui materialnic și zidit încape pre Cel afară de toate. Nu după nălucire și în deșert, nici ca cum visându-se, arătat rășchirându-și pre gândul său; Ci prin negrăita putere a Dumnezeescului Duh întru luminarea inimei, ceea ce să lucrează și pătimește mai presus de fire schimbare. Pre care cea ce o au priimit prin Dar: „El doarme și să liniștește, iar inima lui privighează” (Cânt. C. 5.2)¹⁰¹. Și mai degrab nu s-ar fi cunoscut pre sineși cineva că este om, decât pre lucrarea aceea că nu este Dumnezească și Duhovnicească (adecă să nu o cunoască). Că în vremea aceea are ferbinte mișcare a inimei de viață izvorătoare a Duhului, și cam mai de multe ori lacrimă umilitoare, lină și blândă îi urmează lui. Lucrarea aceea, nu numai pacinică cu sineși o săvârșăce pre inimă, ci și cu toți oamenii. Dintru aceea răsare curățania, blândețele, rugătoare nestrigătoare glasuri, deschiderea inimei, veselie și negrăită dulceață. Cea ce pre cea bună împărțășire o au câștigat, fuge cu adevărat, – și nu cu prefacere numai cu însuși auzul –, de toată dulceața trupului, de toată bucuria și bogăția și slava celor din afară și care să strică. Fiindcă pre toate acestea el luându-le (pre darurile împărțășirei), le are Duhovnicește și Dumnezeeste în inimă și în minte. Și să lucrează întru acestea, nu adecă întru gândul gol, ci cu adevărat și întemeat; Încă nici de lumina aceasta simțită să lucrează: fiindcă tâmpește aceasta prin a eiși grijire și învăluire de cele simțitoare și slăbește pre Lumina cea Dumnezească și gânditoare și cu adevărat dulce. Pentru aceasta și prea puțin să vede uneltindu-o și văzându-o pre aceasta, pentru omul cel din afară, când ca pruncii voește ceva să-l mângâie; Dar „pre toate le rabdă, pre toate le suferă, întru toate să întemează” (1Cor. 13.7)¹⁰² pentru hatărul îndulcirea ce dinlăuntru întru dragoste Dumnezească și întru privire cu așăzare. Și nu este nici un lucru care să-l năcăjască pre acesta și să-l scârbească, de nu undeva pre păcat l-ai fi zis. Pentru locul acesta, și arătat este că pentru minte, cu dor Dumnezeesc mult s-a ostenit Marele David, și pre pofta sa ne-o învață și pre osteneală ne-o arată, și: „cum că somn ochilor săi n-a dat, nici dormitare genelor sale, nici tâmplelor sale odihnă, până când, zice, am aflat locul Domnului” (Ps. 131.4, 5)¹⁰³. Și Solomon cel înțelept, sfătuește zicând: „Dacă Duhul celui ce stăpânește s-ar sui

¹⁰⁰ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 14: “Iată, a treia oară sunt gata să vin la voi și nu vă voi fi povară, căci nu caut ale voastre, ci pe voi. Pentru că nu copiii sunt datori să agonisească pentru părinți, ci părinții pentru copiii lor”.

¹⁰¹ *Cântarea Cântărilor*, 5, 2: “De dormit dormeam, dar inima-mi veghea. Auzi glasul celui drag! El la ușă bătând zice: Deschide-mi surioară, deschide-mi iubita mea, porumbița mea, curata mea; capul îmi este plin de rouă și părul ud de vlaga nopții”.

¹⁰² *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 7: “Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă”.

¹⁰³ *Psalmi*, 131, 4-5:

“4. Nu voi da somn ochilor mei și genelor mele dormitare și odihnă tâmplelor mele,
5. Până ce nu voi afla loc Domnului, locaș Dumnezeului lui Iacob”.

preste inima ta, tu locul tău să nu-l lași“ (Eclis. 10.4) ¹⁰⁴. Ci și Mântuitorul ucenicilor Săi poruncește zicând: „Sculați-vă să mergem de aici” (Ioan 14.31) ¹⁰⁵, și „Paștele cel închipuitor făcându-l în foișor” (Luca 22.12) ¹⁰⁶, pre locul acesta, cu taină ni l-au zugrăvit. Pentru aceasta mi se pare că fericește pre cei săraci cu Duhul (Mat. 5.3) ¹⁰⁷ pre sărăcia cea Duhovnicească cu taină arătându-o, adecă pre fugirea și ferirea minții cea despre toate; și ca cum am zice: goliciune și către sineși strângere. Căci atuncea mintea pre Împărăția lui Dumnezeu nu numai o vede, ci și pătimește veselie nemuritoare, în pace câștigându-o.

„Despre lucrător și privitor”

50. Cel privitor rodește pre dulceața părții cei cu adevărat bune (Luc. 10.42) ¹⁰⁸, fiind rod al adevăratei priviri, când privitorul uneltește tăcere și privește numai pre Iisus. Pre această dulceață cel lucrător nu o știe, fiindcă n-a gustat-o, și necunoscându-o „prea mult să grijașce și la multe să sileșce” (stih 41) ¹⁰⁹, întru a cânta și a ceti și trupul a-l face cu totul obosit, întrucât mai ales să muștră pre sineși ca un leneș și trândav de a se îndeletnici la nișce lucruri afară de datorii, iară nu cu mintea întru cele gândite și simțirelor nevăzute: Întru care și a se îndeletnici este dulceață negrăită și a se liniști bucurie nespasă. Și după cum se vede, nicădecum cu mintea nu cugetă, adecă cel ce să pirosește numai la cele din afară –, cum că pentru Cuvântul cel adevărat a lui Dumnezeu, – Cel de nimic lipsit –, să odihneșce buna noastră petrecere, Care ca un iubitor de oameni ce este obicinuește a se face din a Lui privire. Carele cu totul nefind lipsit de nimic, n-are trebuință de odihna noastră. Pentru care și Maria stând la picioarele Lui și ascultând la privirea cuvintelor Lui, să hrănea, și pre omul cel dinlăuntru al ei spre înțelegere pornindu-l, prin laude este priimită. Nu de asemenea și pre Marta deși să îngrija și să silea spre multe. Însă Cuvântul acolo a arătat, nu numai sfătuindu-le pre ele la cel mai bun, ci și pre toți oamenii cei după dănele învățându-și, ca nu numai să nu defaime ca pre nișce nelucrători pre cei ce voesc a privi și către El a se întinde cu îndeletnicire, ci și să-l laude și să se silească și ei a-și urma după putere.

„Despre cum privesc privitorii”

51. Ca în oglindă și în ghicitură întru cele de față și întru cele ce să fac privesc privitorii așazarea viitoare ce au a se face. Că precum oglinda, nici grosime ipostatnică arată, fără numai simplu arată înlăuntru ei; nici iarăși aceea ce să arată înlăuntru ei este nimica cu adevărat. Că înfătoșază chip de prea vederat lucru, încât tot cel ce iubește adevărul va mărturisi, că este ceea ce să priveșce în oglindă. Asemenea cu adevărat și cele ce sunt și cele ce să fac, nu materialitatea (grosimea), nici vreun alt ipostas, afară decât ceea ce să arată: Ci arată fără de îndoială chipuri de lucruri adevărate, celor ce au priimit putere de a privi și fără de greșală povățuesc către însuși adevărul. Decă când auzi pre Pavel zicând: „Prin credință umblăm, iar nu prin vedere” (2 Cor. 5. 7) ¹¹⁰

¹⁰⁴ *Ecclesiastul*, 10, 4: “Dacă mânia stăpânitorului se ridică împotriva ta, nu te clinti din locul tău, căci firea domoală înlătură mari neajunsuri”.

¹⁰⁵ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 13, 31: “Dar ca să cunoască lumea că Eu iubesc pe Tatăl și precum Tatăl Mi-a poruncit, așa fac. Sculați-vă, să mergem de aici”.

¹⁰⁶ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 22, 12: “Și acela vă va arăta un foișor mare, așternut; acolo să pregătiți”.

¹⁰⁷ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 3: “Fericiți cei săraci cu duhul, căci a lor este împărăția cerurilor”.

¹⁰⁸ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 10, 42: “Dar un lucru trebuie: căci Maria partea cea bună și-a ales, care nu se va lua de la ea”.

¹⁰⁹ *Idem*, 10, 41: “Și răspunzând, Domnul i-a zis: Marto, Marto, te îngrijești și pentru multe te silești”.

¹¹⁰ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 7: “Căci umblăm prin credință, nu prin vedere”.

să nu socotești că zice el despre credința ceea ce să face din auz prin cuvânt simplu; Căci cum el iarăși zice: „acum cunosc din parte, iar atuncea voi cunoaște precum și sunt cunoscut. Iar când va veni desăvârșirea, atuncea cea din parte se va strica” (1 Cor. 13. 10–11)¹¹¹. Vezi că această cunoștință de acum lucrează de a privi cineva pre aceea care va fi și în cel viitor, numai atâta deosebire are cea de față făcută de cea viitoare, precum cea desăvârșită de cea nesăvârșită este de un singur chip. Încă cel ce prin credință zice că umblă, iar nu prin vedere: „așa alerg, zice în alt loc, ca nu necunoscând, așa mă nevoesc, iar nu ca bătând aerul” (1 Cor. 9. 26)¹¹². Atâta era întru cunoștință despre cele viitoare cu încredințătoare adevărate, și nu ca cum el făcându-se luiși următor pre acestea le zice, să nu fie! Ci aceasta așa arată pre cea prin credință înșămnată ca îndoită dupre fel.

Fiindcă se află credință care are nevoie de dovezi, care din cuvinte simple să alcătuește. Și se află credință, care nici cu un chip nu-î trebuie dovedă a lucrului celui ce să vede, fiindcă încredințază de ajuns din oarecare vederate lucruri pre cel ce crede, care se cheamă și credință ipostatnică. Iar prin pildă voi cunoaște aceasta lămurit: Închipuește-ți ca o pricină că am zis ție, cum că ași fi văzut un om oarecare lucrător de pânze împestrițate, care putea prin cele suptiri fire ca să închipuească înlăuntru pe pânză, feare înaripate, lei, vulturi, cai, arme, războaie și altele de asemenea. Pre care dacă tu nu l-ai văzut cu ochii tăi, atuncea ai nevoie de credință, ca să crezi cu un cuvânt gol, cum că este un țesător ca acesta. Iar de se va întâmpla să vezi singur, nu pre lucrătorul acelei pânze, ci numai pre însuși pânza aceluia fără de alta vei cunoaște din privirea pânzei, cum că cu adevărat om aș alcătuit pre acea țesătură, căci nici de sineși nu putea a se țese, nici de vreun dobitoc, fără numai de om. Atunci întru adevăr altă credință teoreticească cuprinde pre sufletul tău, care cu totul să deosebește de cea dintâi. Asemenea este și asemănarea vederii, precum am zis, care se află prin credință. Că închipuește-ți de pildă, cum că ai fi văzut om, roș sau zmead la față, cu trup înalt, sau întru toate deopotrivă a fi: la ochi, la obraz, la păr, la nas, la buze și întru altele la care se vede înfășoșarea feței omenești: Această vedere este ipostatnică. Și de te va întreba cineva, care este felul pânzarului, pre carele fără de a-l vedea cum că este om, ci numai din vederea pânzei și cine aș făcut această pânză, ai să te plec cu încredințare cum că nu-î felul ipostasului lui, întrucât cu ochii tăi nu l-ai văzut? Întru adevăr adevărat cum că acesta este om nu te lepezi, ori cum ar fi fost chipul lui, deși are pânzarul împestrițat pre acea lucrare.

Acesta întru adevăr este felul cel neipostăsuț văzându-se, pre care deși nu s-au privit, însă de obște fără de îndoeală este arătat ca cum cu încredințare s-ar fi întâmplat a-l vedea. Așadar se află credință prin auzirea simplului cuvânt. Și iarăși se află credință ipostatnică, prin oarecare încredințător chip lămurit; Întrucât cu asemenea chip se află fel ipostăsuț, care se privește ca în persoană, și se află fel care nu în ceva să privește, însă prin cel de obște cuvânt. Decî toți privitorii se cuprind de credință ipostatnică. Iar chip însă văd, dar nu ipostatnic; Fiindcă dacă nu ar fi fost vedere înțelegătoare Dumnezeu, cum frumuseță să zice Dumnezeu? A căruia dar frumuseță a lui Dumnezeu gândită fiind, nu în ipostas să privește, asemenea să cugeți și a Acestuia vedere gândită, cu bună cuvântă, prea strălucită, prea slăvită, dând în suflet înțelegătoare lumină și umplând și luminând pre minte și înconjurând cu multe și felurite străluciri și pune într-însul tainice înțelegeri de Dumnezeu. Pre care și Manoe acela năluindu-o zicea: „Am perit o femeie, pre Dumnezeu văzând” (Jud. 13. 22)¹¹³. Și

¹¹¹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 10-11:

“10. Dar când va veni ceea ce e desăvârșit, atunci ceea ce este în parte se va desființa.

11. Când eram copil, vorbeam ca un copil, simțeam ca un copil, judecam ca un copil; dar când m-am făcut bărbat, am lepădat cele ale copilului.”

¹¹² *Idem*, 9, 26: “Eu, deci, așa aleg, nu ca la întâmplare. Așa mă lupt, nu ca lovind în aer”.

¹¹³ *Cartea Judecătorilor*, 13, 22: “Și a zis Manoe către femeia sa: «De bună seamă avem să murim, căci am văzut pe Dumnezeu!»”.

întru adevăr ori carele va închipui felul acelei priviri, mărturisește că aceea este înfătoșarea închipuirii lui Dumnezeu. Și Marelui Moisi întru aceasta i s-a arătat Dumnezeu, după cum este scris: S-au arătat Dumnezeu lui Moisi în vedere, iar nu întru închipuire, deși cu totul tot era lipsit de buna cuviință a Dumnezeieștii vederi, „văzând numai parte (Eșir. 33. 23) ¹¹⁴; oare și nevăzut cu totul era Dumnezeu? Frumuseță măsurată și fel curat, deși să oprește la Dumnezeire pre ai zice fel sau frumuseță, și cu mult mai mult față, carea are fel și frumuseță, totuși de la proroci cunoaștem că zice: „L-am văzut pre El, dar nu avea chip nici frumuseță, că chipul lui a lipsit” (Is. 50. 2) ¹¹⁵, pre care o zice pentru Dumnezeu Cuvântul, întrucât ca unul din făcătorii de rele ce spânzura pre lemn” (Luca 23. 33) ¹¹⁶ fără de a aduce vreo cunoștință a Dumnezeieștii firii. De vreme că întru adevăr după omenire deși avea frumuseță, ci din pricina muriciunei nu era întru Dânsul, dar chip de mort avea. Iară David iarăși pre El îl laudă, nu după omenire, ci-î zice Lui frumos cu chipul, și adaoge „Vărsatu-s-a Dar în buzele Tale” (Ps. 44.3) ¹¹⁷ care arătat este frumuseța Dumnezeirei. Și întru multe părți adecă David își aduce aminte de fața lui Dumnezeu, și acum adecă zice: „Întorsu-ț-ai fața Ta și m-am făcut turburat” (Ps. 87.15) ¹¹⁸; Și iarăși „Să nu întorci fața Ta de la mine” (Ps. 50.10) ¹¹⁹, și în alte multe părți. Și dacă față și frumuseță după cuviință nu se tăgăduiește a se zice la Dumnezeu. Care este neformăluit și fără chip și neînfațoșat, prin urmare cu bună cuviință se poate a se zice și chip, după cum și față de frumuseță. Pre care și Pavel o închipuea așa zicând: „Alerg, nu ca necunoscând; așa lovesc, cu ca bătând văzduhul” (1 Cor. 9.26) ¹²⁰. Fiindcă Dumnezeu și fără de a se vedea, precum este și fără de a se cuprinde: ci însă prin alt cuvânt se vede și să cunoașe cel necuprins. Pentru aceea și David aduce și caută fața Domnului totdeauna (Ps. 26.13) ¹²¹ ca cum cu oareșicare chip făcându-ne întru închipuirea Dumnezeirei Lui, vom dobândi mult și negrăit Dar și de Dumnezească îndulcire ne vom învrednici, precum când i-ar zice (David) lui Dumnezeu pentru sineși: „Sătura-mă-voi când mi se va arăta slava Ta” (Ps. 16.15) ¹²². Pentru că mult și cu nemărginire luminează slava vărsării de lumină a Dumnezeieștii Fețe preste fața acelor care privesc spre Dumnezeu întru adevăr și întru Duhul. Din care îndulcire și desfătare celor ce pățimesc aceasta nesuferită este, și ca să zic nepurtată pentru covârșirea; Iară celor ce nu au văzut-o și nu au gustat-o, este nespusă și neînțeleasă. Că dacă dulceața mierei nu poate cineva prin cuvânt a o spune celor ce n-au gustat-o, care cuvânt poate a se face, sau ce meșteșugire va unelti, ca acelea ce sunt mai presus de minte să le lumineze (arate) acelor care nu le-au văzut, nici au priimit vreo Dumnezească îndulcire și dobândire din acestea?

Iar pentru aceste destule sunt câte am zis. Deci Sfântul Pavel având ipostatnică credință în Dumnezeu și prin cea după bună cuviință măi presus de frumuseță privire a lui Dumnezeu, zice „prin credință umblăm, ș.c.l.” (2Cor. 5.7) ¹²³, nu prin privire închipuită văzându-se, nenchipuind pre

¹¹⁴ *Ieșirea*, 33, 23: “Iar când voi ridica mâna Mea, tu vei vedea spatele Meu, iar fața Mea nu o vei vedea!”

¹¹⁵ *Isaia*, 50, 2: “Pentru ce când veneam nu găseam pe nimeni și când strigam nimeni nu răspundea? Oare mâna Mea este prea scurtă, ca să răscumpere, sau nu am destulă putere, ca să izbăvesc? Prin certarea Mea sec marca și râurile le prefac în pustiu; peștii din ele mor, că nu mai este apă și se sfârșesc de sete”.

¹¹⁶ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 23, 33: “Și când au ajuns la locul ce se cheamă al Căpățânii, L-au răstignit acolo pe El și pe făcătorii de rele, unul de-a dreapta și altul de-a stânga”.

¹¹⁷ *Psalmi*, 44, 3: “Împodobit ești cu frumusețea mai mult decât fiii oamenilor; revărsatu-s-a har pe buzele tale. Pentru aceasta te-a binecuvântat pe tine Dumnezeu, în veac”.

¹¹⁸ *Idem*, 87, 15: “Pentru ce Doamne, lepezi sufletul meu și întorci fața Ta de la mine?”.

¹¹⁹ *Idem*, 50, 10: “Întoarce fața Ta de la păcatele mele și toate fărădelegile mele șterge-le”.

¹²⁰ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 9, 26: “Eu, deci așa alerg, nu ca la întâmplare. Așa mă lupt, nu ca lovind în aer”.

¹²¹ *Psalmi*, 26, 13: “Ție a zis inima mea: Pe Domnul voi căuta. Te-a căutat fața mea; fața Ta, Doamne, voi căuta”.

¹²² *Idem*, 16, 15: “Iar eu întru dreptate mă voi arăta feței Tale, sătura-mă-voi când se va arăta slava Ta”.

¹²³ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 7: “Căci umblăm prin credință, nu prin vedere”.

nefăcuta Dumnezeire. Că zice Dumnezeescul Macsim: Nefăcută zic Dumnezeirea, pre cea duple vedere ipostatnică strălucire a Dumnezeirei, care nu are naștere, ci mai presus de cuget întru cei vrednici să arată; Ci însă prin chip a căruia frumuseță să vede: Și despre care Dumnezească frumuseță așa arată Marele Vasile: Ce este mai iubit decât Dumnezeasca frumuseță? Și iarăși Frumuseță adevărată și prea dorită și prea iubită este aceea, care numai celui curat cu mintea este văzută, a feircitei Dumnezești fir. Încă și Pavel pre sine s-au mărturisit, deși prost era cu cuvântul, dar nu cu cunoștința (2Cor. 11.6) ¹²⁴: Că era mare duple cunoștință, prin care din parte cunoștea pre cel mai presus de înțelegere Dumnezeu în chip gândit cu Dumnezească cuviință. Această din parte cunoștință avându-o și Moisi văzătorul de Dumnezeu, și Dumnezeescul chip, nu în față văzându-L și frumuseța privindu-o, zice: „De ași fi știut că am aflat har înaintea Ta, arată-te pre Tine mie, ca în cunoștință să te văz” (Eș. 33. 13) ¹²⁵. Și fiindcă mai înainte priimitor au fost de Dumnezeasca arătare și de slava frumuseții Ei, însă nu și în persoană, cere și pre aceasta ca o mai desăvârșită. Însă Dumnezeu aceasta nu o au îngăduit-o: Fiindcă la tot sufletul de gând vedere, încă și Îngerească, aceasta este cu neputință și covârșaste hotarele a toată cunoștința. Că întru adevăr Moisi era de Dumnezeu văzător, însă în negură vedea pre Dumnezeu, dar nu în ipostas, ci în chip și frumuseță gândită, fără închipuire. Că cu acest chip firește au zis dar și Moisi și Ilie și toată ceata Prorocilor cea de Dumnezeu văzătoare.

Deci dacă prin credință umblăm ipostatnicește, pre cele despre Dumnezeu privind, și din fulgerătoarea slavă a frumuseții Feții Sale ne încredințăm și din vederea închipuirii (vederii) luminii Sale cei prea strălucitoare mărturisim aceasta, și nu prin credința auzului cuvântului prost auzim, că în ipostatnică credință umblăm, nu prin chip închipuită văzută, că în viitorul veac nu este trebuință de credință: Pentru aceea aicea este cea ipostatnică, iar atuncia cea mai bine încuviințată vedere a Dumnezești slave se va arăta foarte lămurit, duple cum adecă zice: se va vedea, pentru aceasta acum mai umbros. Precum și Cuviosul de Dumnezeu Grigorie zice: Alta din altă închipuire adunându-se, în care va fi chipul adevărului, care însemnează chipul cel umbros. Iar atuncia va fi față către față, și cea din parte se va strica, pentru arătarea celui desăvârșit (1Cor. 13.10) ¹²⁶. Deci acum precum zice Sfântul Augustin, cea din parte vedere a lui Dumnezeu este aceea care răpește pre tot sufletul cuvântător întru dragostea slavei Lui; Că întru aceasta prost se face sufletul și cu prostime unatec, și întru acest singuratec unul vede chipul cel ascuns a lui Dumnezeu și întru acest chip și frumuseța și fața Acestuia: veselind și împodobind și strălucind pre toată mintea, Care luminându-se și împodobindu-se și strălucindu-se Duhovnicește și mai presus de lume, prin acestea, să suptiază și să înalță și întru înspăimântare aduce pre privitor; Prin acestea să strălucește în taină sufletul, umplându-se de Dumnezească îndulcire și veselie. Și ca în scurt să zic, prin acestea să slăvesc și în Dumnezeesc iubitorii de vederea lui Dumnezeu, cea Dumnezeeste începătoare și iubitoare de auzire; Care se fac prietenii ai lui Dumnezeu și următorii văzătorii ai lui Dumnezeu, încă fiind întru adevăr cu acest trup împreună legați. Și pentru aceasta privind oglindesc prin simțire gândită dobândirea bunătăților celor viitoare, și din parte starea veacului aceluia, pre care „nici ochiul le-au văzut, nici urechea le-a auzit, nici inima omului le-a încăput” (1Cor. 2.9) ¹²⁷.

¹²⁴ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 6: “Și chiar dacă sunt neiscusit în cuvânt, nu însă în cunoștință, ci v-am dovedit-o în totul, față de voi toți”.

¹²⁵ *Iesirea*, 33, 13: “Deci, de am aflat bunăvoință în ochii Tăi, arată-Te să te văd, ca să cunosc și să aflu bunăvoință în ochii Tăi și că acest neam e poporul Tău”.

¹²⁶ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 10: “Dar când va veni ceea ce e desăvârșit, atunci ceea ce este în parte se va desființa”.

¹²⁷ *Idem*, 2, 9: “Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El”.

„La: „Ierusalimul ce să zidește ca o cetate, unde s-au suit semințiile Domnului, spre mărturia lui Istrail” (Ps. 121.3, 4) ¹²⁸.

52. Ierusalim că tâlcuește: loc al păcii, și este închipuire de loc a lui Dumnezeu, adică al sufletului carele aduce pacea cea întru Hristos. Și nu este a orișicărui suflet a aduce pace în Hristos și a-i da lui numele păcii, ci numai acelora care ca a unei cetăți ce să zidește, care are peatra cea din capul unghiului (Ps. 117.22) ¹²⁹, pre care în Sion o au pus Dumnezeu, (Is. 28.16) ¹³⁰ după făgăduință, peatră de mult preț. Iară Sion este turnul cel observator al Ierusalimului, care este închipuirea privitoare minții a sufletului celui pacinic. Fiindcă în altă parte nu vei afla, căutând minte înalt sburătoare și mult văzătoare și adevărat privitoare, fără numai în inima care au priimit pacea lui Hristos carea este arătătoare de pacea vieții. Decî sufletul carele aduce pacea cea Dumnezească și are peatra cea din marginea unghiului și de mult preț, și tăvălitele neprețuitele petre cele din sfințitele cuvinte, prin care lesne împrăștiatoarele se face hearele prin aruncarea petrelor și să omoară acele heare, care în muntele lui Dumnezeu să grăbesc a se sui; și asfaltul, carele este smerenia, pre care o lucrează Duhul Sfânt care arde cu foc Dumnezeesc învârtoșarea inimii și o preface în duh zdrobit și smerit îndulcindu-o. Și ape din ploii care de la Mântuitorul se dau și care curg în văile inimelor noastre ca râurile. Încă și lemne neputrezitoare, spre unirea cugetelor adevăratei lucrări, încă și piroane și sfredel, din frică aduncându-se și care către Dumnezeștile porunci silește. Arhitect pre Dumnezeescul Cuvânt și pre cei împreună cu El, pre aceea zic care supt meșteșugul lor iconomisind zidesc pre puterile sufletului. Și unelte lucrătoare adecă, postul, privigherea, cântarea de Psalmi, cetirea și cele câte alte s-au lăsat de noi, câte se cuprind spre lucrarea fapte bune. Și funia cea de finic, care este cea în scriptură Dumnezeștile legiuri; Și lumină gândită și foarte strălucitoare, și Soare care răsare și răvarsă lumină sufletului spre viață. Și cu un cuvânt în scurt a zice, pre acelea care toate simțitor spre zidirea cetății se ia, avându-le sufletul cel Dumnezeesc și Duhovnesc, acela este Ierusalimul cel gândit, și acela ca un oraș să zidește spre săvârșirea locuinții celui preste toate Dumnezeu și a Făcătorului de viață și Făcătoare de începătorie Treime: Că zice „Eu și Tatăl vom veni (Duhovnicești) și locaș la dânsul vom face” (Ioan 14.23) ¹³¹, ca cum ar zice: oraș pre el îl vom face și cetate cu adevărat minunată întinzându-se spre nemărginire.

Decî zice: „Ierusalimul cel ce să zidește” (Ps. 121.3) ¹³², dar nu cela ce s-au zidit, Că de este întru el lăcuind Cel necuprins, casă este care să întinde la nemărginire, Pentru aceea zice: care să zidește, Ci nu Oraș, ci – ca un Oraș – întru adevăr ce acum să zidește, și a multora și de multe feluri întru o adunătură alcătuește săvârșirea; Și întru înălțime și în lungime și în lărgime zidindu-se, lăcuință împărăției cei fără de început și mai ales cetate cu bună cuviință să zice. Dar fiindcă dincolo de zidire priimește încăperea pentru înlocuirea nemărginitului, care nu este proprie orașului ce să zidește, pentru aceasta în oraș ce s-au zidit să numește, ci – ca un oraș ce să zidește, după arătarea sfințitelor cuvinte, al căreia arătat semn este, cum că: Ierusalimul, Și cum că: se zidește ca o cetate, aceea adecă este: cum că părtașii ei, adecă puterile ei supt una și aceeași sunt, neîmpărțindu-se,

¹²⁸ Psalmii, 121, 3-4:

„3. Ierusalimul, cel ce este zidit ca o cetate, ale cărei porți sunt strâns-unite.

4. Că acolo s-au suit semințiile, semințiile Domnului, după legea lui Israel, ca să laude numele Domnului”.

¹²⁹ Idem, 117, 22: “Piatra pe care n-au băgat-o în seamă ziditorii, aceasta s-a făcut în capul unghiului”.

¹³⁰ Isaia, 28, 16: “Pentru aceasta așa zice Dumnezeu: «Pus-am în Sion o piatră, o piatră de încercare, piatra din capul unghiului, de mare preț, bine pusă în temelie; cel care se va biciui pe ea, nu se va clătina!»”.

¹³¹ Sfânta Evanghelie după Ioan, 14, 23: “Iisus a răspuns, și i-a zis: Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și vom face locaș la el”.

¹³² Psalmii, 121, 3: “Ierusalimul, cel care e zidit ca o cetate, ale cărei porți sunt strâns-unite”.

nicî rătăcindu-se, saū răspândindu-se încoace și încolo ci pace aducând întru Iisus fără de turburare o aū de la Acela și aceea.

Iară în ceea ce să săvârșă întru aceeași zidire a cetății, de la aceasta celor împărășiți este altă cunoștință: „Că acolo s-au suit semințiile, zice, semințiile Domnului, spre mărturia lui Istrail”, pre care mai înainte părtașe ale sufletului le zice cuvântul, iar acum seminție sufletului puterile lui, ci care sunt părtașe proaste seminții ale sufletului, seminții se fac Domnului; Fiindcă au făcut în suflet pacea cea Dumnezească și mai presus de lume, spre mărturia și încredințarea lui Istrail, în mintea celui văzător de Dumnezeu, întocmind și împreună lucrând întru toate lucrul lui Dumnezeu, spre cunoștința lui Dumnezeu. Și întru aceeași și toate cele Duhovnicești seminții ajută la zidirea cetății lui Dumnezeu Atot Țiitorului pacinică și Sfântă. Că acolo cu adevărat s-au suit puterile cele sufletești, care aū adus pre minte întru această plecare, ca să fie purtată de Dumnezeu și învioșită de la Dumnezeescul amor și să vază pre Dumnezeu. Fiindcă dupre cum ale sufletului seminții, saū puteri, împrăștiindu-se și aflându-se împărțite, pătinesc dintru această împărțire nefiind întru aceeași, și cu neputință este a se face suișuri și a se zidi sufletul, că nu se află acolo loc de pace, nicî Ierusalim ce să zideșce; Tot așa și când se vor aduna acestea întru una, cu neputință este a nu se sui acolo suișuri gânditoare și de mare sfat ale Domnului: Fiindcă împreună lucrează și mântuește pre mintea cea privitoare de Dumnezeu, care ca o cetate ce să zideșce, înlăuntru sufletului să așază pacinică și liniștită: ai căruia părtași lăcuitori, adecă puterile ei, sunt întru una, de unde gânditele puteri, acolo suie suișuri ale Domnului, puindu-se unatece și singuratece, care împreună aduce pre curata unire a minții ceī privitoare de Dumnezeu. Deci atuncea unul ca acesta cântă aceea: „Ierusalimul care să zideșce ca o cetate, ai căruia părtași sunt întru una, că acolo s-au suit semințiile Domnului spre mărturia lui Istrail, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

„Despre aceleași”

53. Așadar nu cred că ar fi de necuviință celor zise mai sus, a adăoga și pre aceasta: Deci dacă aū început a umbri în sufletul tău voința de a cunoaște pre Dumnezeasca lumină cea eșită din pace, Dacă s-a făcut, saū dacă voeșci a vedea sufletul, ca o cetate ce să zideșce; adecă Ierusalim; Dacă întru una sunt părtașele ei (ale cetății), ia aminte adecă cugetele și toate puterile ei de s-au adunat între ele și una către altele simple și unatece cu iubirea; Nu cetate împărțită, ci întru una zidindu-să; De să suie acolo seminții în Ierusalimul ce să zideșce ca o cetate, adecă cele mai de căpetenie puteri ale sufletului, Dumnezeescți fiind și împreunându-se Duhovnicește, spre a face suișurile: saū de să săvârșăsc acestea întru sine: Atuncea văzându-le pre acestea zidindu-să astfel, să nu încetezi din lucru. Căci amintește-ți de turnul acela și pre aceluia zidire, precum și pre despărțirea limbilor, și cunoșce cum că nu orice zidire să arată bună, precum și celor de afară. Două zidiri mai de căpetenie, zic, și suișuri să vede de ceī ce aū ochi; Cea dintăi către bun scopos făcându-se, întru lăcuință lui Dumnezeu: Al căruia semn este, că părtașii ei întru una sunt; Și semințiile, semințiile Domnului acolo să suie, mari fiind și minunate, pline de minunata pace și dragoste și de sfințanie, sufletului vestindu-și și pre el zidindu-l. Iar cea de a doua să face cu rău scopos și spre stricarea sufletului: ai căruia cunoașcere nemincinoasă este împărțirea limbilor celor de gând și cumplită turburare și cea mai ticăloasă locuință a patimilor, precum în pîrgul Halaniei gângăniile cele otrăvitoare. Prin urmare înțelegând bine pre deosebirea ale amândorora zidurile, nu te vei amăgi, când vei voi a alege din amândouă pre cea mai bună.

Deci dacă nu după vremuri (intervale) și de multe ori pace și unire a cugetelor și lumină gândită cuprinde pre adâncurile inimei tale. Dacă nu negrită îndulcire din Dumnezeasca privire să suie în inima ta; Dacă nu învioșitoarea ferbințală și Duhovniceasca ipostatnica lucrare pururea izvorătoare

să mișcă în mijlocul gâtlejului inimei tale, de care să ți să pară adesea ori cuprinzându-te și stăpânindu-te, când mădulările cele mai sus de inimă sunt în veselie și bucurie Duhovnicească și privire adâncă și tainică; Dacă nu gustă sufletul tău taine Duhovnicești și negrăite; Dacă nu negrăita bucurie și înspăimântare neînțeleasă, în același timp cu prostime întru tine să lucrează, întru Sfințitorul Hristosului tău înlăuntru tău răsare: atuncea cunoaște că sufletul tău nu este Ierusalim, nu să zidește ca o cetate, nici părtașii ei sunt întru una, adecă cugetele; Nici semințiile, adecă cuprinzătoarele puteri s-au făcut seminții ale lui Hristos nici să rădică acolo în suflet cele minunate și tainice, și împreună arătând minții pre cele ce „ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și pre inima omului celui neîmpărtașit de Dumnezeescul Duh nu s-a suit” (1Cor. 2.9)¹³³. Și socotește cu adevărat, cum că nu zidire, fără numai pîrg înțelegător al Vavilonului, al căruia sfârșit a fost sfărămarea și împărțirea limbilor (Fac. 11.8)¹³⁴ celor gândite și perzarea totului, precum mai sus s-au zis. Am voit să spuî care este pricina, pentru care unii socotesc a fi al fiecăruia suflet orașul Ierusalim cel ce să zidește? Și care este pricina pîrgului Halaniei și zidirea și sfărămarea? Și care este aceea: părtașii lui sunt întru una? Și iarăși pentru turnul Halaniei și pentru împărțirea multor feluri de limbi? Însă le las pre acestea grijindu-mă pentru scurtarea cuvântului ascultătorilor.

„La ceea ce să zice: „Acea a fost ceî de sub răsăritul Soarelui de bun neam (cilibiî)”

54. De bun neam poate sunt cei de la răsăritul soarelui, adecă cei care de la răsăritul strălucirelor și luminărilor gânditului Soare al dreptății s-au făcut de bun neam; și îmbunătățiți cu privirea lui Dumnezeu și cărățiți cu cugetul, „cari nu din sânge, nici din poftă bărbătească, nici din voe trupească, ci de la Dumnezeu s-au născut” (Ioan 1.13)¹³⁵, ca căroră inima și mintea intrând în Dumnezeștile și cereștile palaturi, să învrednicesc de vorbire împreună cu Dumnezeu și au a priimi pre cele negrăite taine ale împărăției, făcându-se „trup a lui Dumnezeu Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu și mădulări din parte” (1Cor. 12.27)¹³⁶ și de acelaș trup cu El și împreună moștenitor și părtași, moștenitor avându-L pre Dânsul; Și Părinte pre cel dintru înălțime Dumnezeu, și părtași Dumnezești firi mai presus de cuvânt făcându-se, cei pecetluiți cu de viață făcătorul Sfântului Duh, întru Carele să împărtașesc și viază și viețuesc și văd, îmbrăcați în haine foarte albe ale însuși Duhului și în hlamide aurite și împodobite cu pietre de mărgăritaruri, cu coifuri și cununii împodobite cu pietre de rubin și cu tot felul de pietre prețioase: Aceea mânâncă și bea la masa împărăției; și nu are sațiu acea mâncare nici băutura nectariului îndestulare, fiindcă acelea sunt Duh, și asemenea și ei Duhovnicește să împărtașesc de acestea. Foarte multe sunt la acele mese împărătești ca să săvârșesc mai presus de minune. Foc răcorind și înfocând spre viață și boldurile Dumnezeștii dragoste în inimă mișcând, apă vie vorbind și izvorând curgeri ale vecinicei vieți, aer bine mirositor și Duh de viață dătător și Lumină a singuratecei străluciri în trei Lumină, proastă, mai presus de ființă.

De aici unii ca aceștia privitori și îndulcitori ai aceștia luminări, s-au depărtat de la cele de jos și s-au unit cu cele de sus, au trecut cu vederea pre cele văzute și cu totul s-au făcut părtași ai celor gândite, au trecut pre cele curgătoare și au stat cu cei de un nume împreună, jos zac pre așternut și înconjură pre cele de sus, legați cu trupul sunt și jos trași, iar când Duhul amelintă, legăturile să

¹³³ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 9: “Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El”.

¹³⁴ *Facerea*, 11, 8: “Și i-a împrăștiat Domnul de acolo în tot pământul și au încetat de a mai zidi cetatea și turnul”.

¹³⁵ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 1, 13: “Care nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut”.

¹³⁶ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 27: “Iar voi sunteți trupul lui Hristos și mădulare (fiecare) în parte”.

deslegă, care arzându-se după ce s-au deslegat, îndată spre ceruri au sburat, cu înspăimântare și grăbnicie, singurateci făcându-se către privirea cea singuratecă a lui Dumnezeu. S-au singurățit despre toate și prin cele către singurățita privire a lui Dumnezeu mutându-se din slavă în slavă mai multă a Duhului, înaintează din bogăție în mai mare bogăție, desfătându-se întru cele negrăite și zicând întru sine: călătorie bună bogăție de la mine, și slavă și desfătare. Și întru acestea privind, după ce au văzut mai mari decât cele dintâi, s-au înspăimântat și ca niște goli și săraci arătându-se pre sine, au încremenit, sau mai ales a zice, s-au uimit cu mirare, și cuprinzându-se de bucurie inima lor, următori și împreună vorbitori s-au făcut Împăratului puterilor și împreună dănțuitori cu Îngerii, uimindu-se din vărsarea a atât de mare Dar, mai presus de veselie veselindu-se de acea negrăită moștenire și nespūsă iubire de oameni. Aceștia sunt după a mea cunoștință cei de la răsăritul soarelui de bun neam: Întru Hristos Iisus. Domnul nostru; A căruia slava stăpânirii în vecii vecilor Amin.

55. Când pre Dumnezeasca adevărire singuratec o va vedea mintea în Hristos atuncea este timpul tăcerii, fiindcă vreme de băătură este a Dumnezeescului nectar, de întreață înfălepciune și de veselie Duhovnicească; Vremea dobândirii tainicilor * minunări ** și a celor mai presus de fire lucruri. Și atuncea mintea arătat vede păharul în mâna Domnului, și „cum că din ceasta în ceea să pleacă” (Ps. 74. 8, 9) ¹³⁷ către dânsul, foarte învedereat privește, și cunoaște lămurit cum că drojdiile lui nu s-au deșărtat, fiindcă fundul vărsării de Dumnezeasca bunătate, și ca cum am zice, adâncirea bogăției și marginea Darului, la nimenea încă mai înainte de vreme să arată când se va deșerta, după viața aceasta de față, deși mai ales s-au aflat mai mare către suirea cea spre Dumnezeu și în Dumnezeire. Pentru că sfârșitul și desăvârșirea tuturor să păstrează spre dobândire pentru veacul cel viitor, care după cel răzâmat pre piept „nu s-au arătat ce vom fi” (1 Ioan 3. 2) ¹³⁸ și după Sfântul Pavel: „Acum cunoaștem din parte (1 Cor. 13. 9) ¹³⁹, iar atuncea va fi cea desăvârșită, când toți păcătoșii împreună cu dreptii vor bea din Dumnezeescul și tainicul păhar și sfârșitul lui, când și oglinzele se vor deslega și adevărul arătat se va descoperi, întrucât vor veni întru simțire a tainei cei de acum ascunse și acoperite: Dreptii adevărați ca desăvârșit să se veselească, având răsplată pre nădejdea cea către Dumnezeu și folosindu-se din rodul cel din faptele cele bune, despre care este scris: „se vor îmbăta din grăsimea casei Tale și din păharul desfătării Tale îi vei adăpa pre dânsii” (Ps. 35.8) ¹⁴⁰. Despre care și Domnul a zis că are să-i puie să șază pre cei dintru împărăția lui Dumnezeu și se va scula și le va sluji lor, dimpreună cu care S-a făgăduit și păharul a-l bea nou întru împărăția Lui (Mat. 26.29) ¹⁴¹ și împreună a se veseli: Iară păcătoșii îl vor bea spre fiere amară și spre întristare vecinică; Și atâta vor bea, întrucât să cunoască de ce nectar prea dulce s-au lipsit, pentru capul lor cel sec și rău norocit, păgubindu-se de acea băătură mai presus de dulceață. Pre a căruia gustare Dumnezeescul David îndeamnă zicând: „Gustați și vedeți că bun este Domnul” (Ps. 33.8) ¹⁴².

* Corectură cu creionul în mss., tainicilor în loc de tainelor.

** La baza paginii 1291 e scris cu cerneală roșie cifra “4”, de-a curmezișul, între două semne de egalitate, semnul egal având valoare de pauză, în aceste ultime texte (=4=).

¹³⁷ Psalmii, 74, 8-9:

“8. Paharul este în mâna Domnului, plin cu vin curat bine-mirositor, și îl trece de la unul la altul, dar drojdia lui nu s-a vărsat; din ea vor bea toți păcătoșii pământului.

9. Iar cu mâ voi bucura în veac, cânta-voi Dumnezeului lui Iacov”.

¹³⁸ Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan, 3, 2: “Iubiților, acum suntem fii ai lui Dumnezeu și ce vom fi nu s-a arătat până acum. Știm că dacă El Se va arăta, noi vom fi asemenea Lui, fiindcă Îl vom vedea cum este”.

¹³⁹ Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 13, 9: “Pentru că în parte cunoaștem și în parte proorocim”.

¹⁴⁰ Psalmii, 35, 8: “Sătura-se-vor din grăsimea casei Tale și din izvorul desfătării Tale îi vei adăpa pe ei”.

¹⁴¹ Sfânta Evanghelie după Matei, 26, 29: “Și vă spun vouă că nu voi bea de acum din acest rod al viței până în ziua aceea când îl voi bea cu voi, nou, în împărăția Tatălui Meu”.

¹⁴² Psalmii, 33, 8: “Gustați și vedeți că bun este Domnul; fericit bărbatul care nădăjduiește în El”.

Către acei păcătoși însă, cari nu să mai întoarcă la pocăință; Iară cei ce se vor întoarcă și se vor supune poruncilor, aceștia și paharul din amândouă părțile, și de aici și de acolo a chemărilor, cu buna voința Darului vor priimi și vor bea, și cu simțirele sufletului cu cunoștință se vor îndulci, și de aici vor înălța cântare cuviincioasă mulțămitoare către Dumnezeu, strigând: „Paharul Tău ne-a îmbătat pre noi foarte și mila Ta cea neînțăleasă” (Ps. 22.6-7) ¹⁴³; Acum însă ca întru oarecare adâncime așzată ca o drojdie, ne va urmări pre noi întru toate zilele lucrării vieții noastre întru statornicia cea viitoare și nemuritoare. Că vom fi pururea având întru noi Dumnezeuștile bunătăți, pe lângă acestea ne vom liniști și din amândouă părțile gustând (din vărsarea mâinei Domnului) la paharul celui înouitor și de viață făcător vom bea arătat, cu bun cuvânt înțelegând taina cea acoperită. Căci din cel vărsat înaintea lor, însămnează urmarea înfătoșării, și inchipuește cu încredințare și pre cea ca pre o arvună, și pre cea din partea care se va strica în viitor. De unde se dovedește că întru îndestulare vor fi acolo dreptii, decât aceia care să împărtășesc acum din parte, întrucât încă sunt prinși cu grosimea trupului și cu întunerecul celor de jos; Pentru aceea nu s-au zis de David cu multă lămurire, că vor bea, toți – dreptii și păcătoșii –, ci a pus pre aceea care poate este cu îndoială: dacă oare vor bea cei păcătoși (Ps. 74. 9) ¹⁴⁴? Iară pre cea mărturisită o au trecut ca pre o curat cunoscută să zică pentru dreptii că vor bea. Fiindcă dacă păcătoșii bea, unde au rămas încă dacă nu și dreptii? Care arătat este de acum, că întru atât priimesc și să sature, întrucât și să se veselească și să strice: „Veseli tu ne ai pre noi Doamne, întru lucrurile Tale, și întru lucrurile mâinilor Tale ne vom bucura” (Ps. 91.4) ¹⁴⁵. Iar lucrurile mâinilor Lui zicând, este a ținea paharul plin de vin neameștecat, și a-l pleca pre acesta cu multă iubire de oameni dintru aceea întru aceea, și a păstra într-însul drojdia pentru viitor; Iar acum strigă către Dumnezeu îmbătându-se: „Paharul Tău este îmbătându-ne pre noi ca un puternic” (Ps. 22.6) ¹⁴⁶: Întru Hristos Iisus Domnul nostru, Acăruia slava i se cuvine în vecii vecilor AMIN.

56. Cânta-te-voi Făcătorul meu și Te voi lăuda Prea înalte, Carele ai vărsat preste mine mila Darului Tău, Împunge-mă Iubitorule de suflete cu Sfântul Degetul Tău întru adâncul mijlocului inimii mele, O! Prea bunule Împărate precum știi Tu, cea ce faci minunate și streine lucruri; și pregătește-mă ca prin cuvintele Sfintei Mâinei Tale cele scrise în cartea vieții prin Dumnezeescul Tău Duh, să mă fac a vedea și a privi pre cea mai presus de spăimântare frumuseța Ta, prin simțire gândită, plină de toată bucuria și veselia cea tainică, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

„Pentru cele 4 chipuri ale păcii”

57. Este pace care mai mult să pare decât a fi pace, când trupul este întru desfătare, care multă turburare rădică împotriva sufletului, deși să pare pentru un timp fățarnicindu-se liniște. Și este pace a simțirilor, cu strângerea și fugirea din toate și căreia îi urmează liniștea. Însă întru adevăr și aceasta deși este fără de asemănare mai bună decât cea dintâi, ci însă firește puțin timp ține. Fiindcă când sufletul de gânduri va pătimi turburare, atuncea ca cum s-ar neliniști și trupul, și firește omul în total. Este încă și a treia pace, mai înaltă decât acestea a simțirelor și sufletul este în pace despre cugete, și puterile lor sunt în pace prin liniște și prin păzirea minții și a inimii, în omul

¹⁴³ Psalmii, 22, 6-7:

“6. Gătiti-ai masă înaintea mea, împotriva celor ce mă necăjesc, uns-ai cu untdelemn capul meu și paharul Tău este adăpându-mă ca un puternic.

7. Și mila Ta mă va urma în toate zilele vieții mele, ca să locuiesc în casa Domnului, întru lungime de zile”.

Am adăugat și stihul 6 cuprins în citatul la care se face trimiterea.

¹⁴⁴ *Idem*, 74, 9: “Iar eu mă voi bucura în veac, cânta-voi Dumnezeului lui Iacov”.

¹⁴⁵ *Idem*, 91, 4: “Că m-ai veselit, Doamne, întru făpturile Tale și întru lucrurile mâinilor Tale mă oi bucura”.

¹⁴⁶ *Idem*, 22, 6: Vezi nota 143, stihul 6.

cel dinlăuntru săvârșindu-se: Când și să roagă mai lămurit, și plânge mai dulce, și întru Dumnezeestile cuvinte ia aminte mai cu dulceață. Dară încă aceasta nu este cel din margene sfârșit al păcii. Fiindcă precum un lăutar, sau scripcar, carele necurmat să află întru meșteșugul cântărilor, dacă după oarecare nevoe a lor, sau osteneala mânelor răbdând, sau în oarecare neputință căzând, acea oarecare patimă, pre lăutar a nu cânta și pre scripcar a nu lucra după cum trebuie îl așază. Așa și sufletul nostru de puterile cele firești și de armonia lor lipsindu-se, nu rămâne totdeauna neschimbată întru sineși și cu statornicie, ci să lincezeșce, de voe și fără de voe căzând fără de așteptare în oarecare iuțală sau mânie, sau și în oarecare nestatornicie și trândăvie, sau prin vreuna din materie să îngroașă și să înăspreșce fără a cunoașce cum.

Iară când prin Darul neziditului Ziditor a toate îl va primi și se va îmărtăși neschimbatului Duh cel de viață făcător, atuncea să minunează și să înviețueșce, cu altă viață schimbându-se și înviindu-se, prin Făcătorul de viață Duh, întrucât priimeșce viață mai presus de fire, făcându-se neschimbăcios și statornic, și mai ales ca cum ar trăi prin de viața făcătoare putere. Întru acest chip și vede, că și lumina este de viață făcătoare, și să bucură întru adevăr văzând cele mai presus de fire și priimeșce pacea care covârșăște toată mintea, prin cea mai presus de minte făcătoare de viață înviețuire și luminare și vedere și prin bucuria tuturor văzutei taine. Nu să mai schimbă, nici osteneală simțășce cu totul, nici ia aminte la cursele și vicleniile diavolului; Ci pururea cu chip nemișcat vede pre Dumnezeu și pre cele ale lui Dumnezeu; Nu prin voința lui, nicidecum: ci cu puterea și voința Dumnezeescului și neostenitorului Duh, să mișcă în inimă lucrător și ipostatnic; Nu precum cineva ar socoti, ci numai precum singur Acest Duh știe, Cela ce cearcă adâncurile și cunoașce pre Dumnezeu și pre părtașii Lui îi umple de simțiri sufletești și-i învață taine. Deci pre cât timp avem prilej ca cu sârguință să ne înferbântăm pre înșine, și a nu stinge cu oarecare greșală pre Darul Duhului, și prin petrecere liniștită și sfințanie a fi plini de pacea cea în Sfânta Treime negrăită și mai presus de fire: Atuncea petrecem cu adevărata în smerenie și în dragoste și în rugăciune aducând pace trupului și sufletului și Duhului, și nesimțind osteneală dupre cum este zis. Că pacea cea cu osteneală făcută, nu este cu desăvârșită pace, ci pricinuitoare de săvârșire a păcii. Căci cea desăvârșită pace, dupre cele predate, să săvârșăște fără de osteneala cea trupească, ci întru încetarea cea desăvârșită a odihnei, și să odihnește în Hristos Iisus.

58. Dacă vei cunoașce și vei socoti bine, o iubitule cum că nefiind te-ai făcut, și aflând de Făcătorul și Ziditorul tău, și pricina pentru care Te-ai adus pre tine întru a fi, și a trecerii tale către nestricăciune: și cu băgare de samă vei lua aminte la mișcarea tuturor; de vei cunoașce bine și vei cugeta, și te vei face cu totul îndrăgitor cu toate aplecările, tale a prea dulcelui Iisus și Dumnezeu Făcătorul și Ziditorul tău, nu numai cu lucrarea și cu privirea, ci și a vederii feții Lui: Deci dacă așa viețuind practicești și teoreticești, atuncea te vei face părtaș Darurilor lui Dumnezeu, și Dumnezeu și Duhovnicesc, și cu totul asemenea Ziditorului tău, tu zidirea, și împreună veselindu-te întru Domnul tău și Părintele tău, întru odihna dragostei lui Dumnezeu în Hristos Iisus eșind din toate cele văzute, AMIN.

59. Când am văzut, adecă că am cunoscut puțină vedere gândită și de unde a venit aici așa de minunat, și unde voi ajunge, și al treilea închipuindu-mi pre Aducătorul și purtătorul meu, și Carele mă încetează; Și la nevăzutul Părinte când cuget și pre dragostea Sa cu totul o cunosc, și prin urmare văd taina scoposului meu ca într-o oglindă oarecare, întrucât negreșit însă atâta de mare veselie, dupre măsură de multe ori o priimește nemăsurată întristare, fiindcă înțeleg eu fără de îndoială că cu nevreducie mă port la chemarea mea. După aceasta privind iarăși cuget: Cum arăți mie pre neapropiată slava Ta prin zidire și pre cea fără mijlocire nespusa iubire, prin întruparea Unuia născut Fiului Tău. Și aceasta înțelegându-o bine, încă și cum te arăți mie și pre negrăita Ta unire cu mine cea mai presus de fire, cunoscând și că mă pui în Duhovniceasca împărtășire negrăit pururea izvorătoare: foarte mă minunez de slava Ta și mă spăimântează de mila Ta cea nemărginită

către mine, prin care mă despart de toate cele văzute și mă odihnești despre toate cele gândite, și mă liniștești și mă veselești nespus și netălcuit întru Tine Sfânta Treime mai presus de ființă.

60. Alt Înger pre pământ, viețuitor Ceresc, după Chipul și asemănarea lui Dumnezeu vrând Făcătorul a toate a face, prea înțelepțaste face pre om; și foarte potrivit pune într-însul suflet gândit și înțelegător de Dumnezească cunoștință și de orice meșteșug. Pentru care apoi zice: „Eu am zis, Dumnezei sunteți și fii ai Celui prea înalt (cu Darul) toți: (Ps. 81.6) ¹⁴⁷, ca nișce ai doilea Înger, adecă în tăcere privind pre Dumnezeu și către El rădicându-se drăgăstos întru lumină Duhovnicească. Însă a se sui om pământesc la stare Îngerească, cu neputință este, de nu se va face mai întâi Duh cu lucrarea, ca Îngerii. Fiindcă din credință prin Atot puternica nemărginită dăruire a lui Dumnezeu întru Duhul să face credinciosul, ca cum prefăcându-se cu un chip oarecare în tainică Dumnezească zidire. Și aceasta o arată Mântuitorul zicând: „Cum că, cel născut de la Duhul, Duh este” (Ioan 3.6) ¹⁴⁸. Dar cum că și să nasc Duhovnicește credincoșii cei cu aplecare după suflet, Ioan mărturisește zicând: „Le-au dat lor stăpânire Fii ai lui Dumnezeu să se facă cei ce cred întru Numele Lui; Care nu din sânge, nici din poftă trupească, ... ci de la Dumnezeu s-au născut” (Ioan 1.12-13) ¹⁴⁹, adecă la omul cel dinlăuntru, cel după chipul lui Dumnezeu celui ce l-au făcut pre el.

Dar fiindcă nașterea nu după fire, ci după Dar celor Duhovnicești să face cu adevărat și urmează singuratec după primire (absolut): pentru aceasta și scaun al Sfântului Duh după cuviință să săvârșaste mintea cea împărțășită. Fiindcă precum fierul cel ce să arde în foc și el foc se face, nu foc fiind și el cu firea, ci după împărțășirea cea după primire, întrucât va fi zăbovindu-se cu focul. Și întru adevăr și scaun al focului ca cum ar fi întronat și cu oareșicare chip odihnindu-se în fier focul; De asemenea și mintea, care prin naștere și unire și împărțășirea Duhului, și Duh și scaun al Duhului să reazăză, luându-se împreună cu lucrarea, și ca cum una făcându-se și odihnindu-se în minte Dumnezeu, ca într-un scaun. Și aceasta este începutul Sporirei sufletului cu minunat chip. Nu ca să vie în orânduială de Înger, adecă a cei mai smerite decât cereștile puteri, ci în rânduială cu Dumnezeu acelui Prea Înalt, după care în Scaun, apoi urmează în cel al Heruvimilor, după aceasta întru al Serafimilor și așa urmează până ce să face Înger întru tot simplu adecă al rânduiei cei mai smerite, vestind celor de aproape întru Duhul cele prea slăvite taine ale lui Dumnezeu. Că deși împărțășirea după cei înțelepțiți de Dumnezeu, trebuie să meargă înaintea predării, cum nu este dovedit că trebuie a să împărțășe arătat de Duhul, întrucât Scaun a lui Dumnezeu să fie mintea? Și după aceea să împărțășască pre cele Duhovnicești altora, întrucât să se facă Heruvim întru Duhul, plin de vărsarea înțelepciunii cei Duhovnicești, și atunci să voească a înțelepți pre alții, și în Serafim asemenea săvârșându-se, din darea înțelepciunii și din păharul ei și băutura, să vie la ferbinte și mișcătoare dragoste a lui Dumnezeu: fiindcă aceasta urmează Serafimilor, și după acestea și pre alții să-i încălzască către Dumnezeasca iubire și prin urmare să-i înviețuească cu focul. Și așa urmând înainte, să vie la starea de a învăța pre alții (aproapele), căci cu adevărat aceasta este de a fi Înger. De aceea cei ce nu s-au făcut Dumnezei întru Duhul și Scaune lui Dumnezeu, Heruvimi și Serafimi și după celelalte rândueale mai de jos, nu pot fi Îngeri cu adevărat și nici vor putea sluji lui Dumnezeu, nici a învăța cele cuviincioase cu adevărul și cu Duhul. Așadar adevărata sporire a sufletului, primește începutul de la împărțășirea Duhului celui Prea Înalt; și după cum s-au zis vine și să mișcă grabnic, întru Hristos Iisus Domnul nostru AMIN.

61. Mărturisește-mă Ție, negrăite Doamne, Prea Sfânta Treime, nu pre cât se cuvine Ție Stăpâne, ci pre cât mie îmi este cu putință. Că Tu cel nespus dimpreună cu cei ai Tăi, Te prea înalți,

¹⁴⁷ Psalmii, 81, 6: „Eu am zis: «Dumnezei sunteți și toți fii ai Celui Preaînalt»”.

¹⁴⁸ Sfânta Evanghelie după Ioan, 3, 6: „Ce este născut din trup, trup este; și ce este născut din Duh, duh este”.

¹⁴⁹ Idem, 1, 12-13:

“12. Și celor câți L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu.

13. Care nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut”.

prea întinzându-Te cu nemărginire; și cu cuvântul cu totul și cu mintea cine va voi a Te înțalege și a zice Ție: Dintru neființă cu mare cuviință a sfatului Tău m-ai făcut, ca pre nimenea altul, cu mâinele Tale m-ai plăzmit, după chipul și asemănarea Ta m-ai zidit. Iară eu deșertul, întru atât de mare vrednicie de cinste și slavă fiind, cumplit nerecunoscător m-am făcut despre poruncile Tale, care sunt sfântite și pline cu adevărat de pace și veselie și de Dumnezească lucrare. Și ceea ce-mi este mai de minunat, că mai înainte de a mă aduce întru a fi, pentru mine și viața mea, și a privi și a cunoaște și nesuferita cea despre Tine Duhovnicească îndulcire, ai adus lumea aceasta care este plină de atâta mărire de frumuseță și slavă, de putere și înțelepciune Duhovnicească și împodobită bogat și în multe feluri, fără de care nici un ceas niciodată nu putem a fi, și prin care trăesc trupește adecă, bine petrecând întru cele ce dobândesc și mă hrănesc; Iar sufletește, înțelegând și privind, mă spăimântez de Prea înțeleapta și prea puternica Pronie a noeanului dragostei Tale. Și aceasta Tu negrăite, iară eu nebunul dimpotivă cu desfrânare viața mea am petrecut-o până acum. Vai mie! Poruncilor Tale, cele cu adevărat dulci și doritoare celor înțelepți, nu m-am plecat. Vai nesimțirii sufletului meu! Vai împietririi mele carele nu cunosc întinatul, că numai pentru a trăi cineva trupește întru acestea ce sunt vremelnice, săracul, rob să face bogatului și să pleacă măi presus de putere poruncilor stăpânului său, deși grele sunt unele; și acestea nu pentru folosul său, ci pentru hatărul celui ce poruncește. Cum tu (către sine zice), cele ale Unui asemenea Ziditor și de bine făcător și hrănitor, pre aceste porunci, care pentru tine și pentru nemuritoare slava ta, să zic, cum fără de vitejie le strici și dimpotivă le așăzi pre ele? Vai nerușinării mele și împotiva ta vecinică răutate ticălosule!

62. Am zis Doamne săracului meu suflet cel cu adevărat păcătos, adecă zidirei Tale, Prea iubitorului de suflete, întru întoarcerea mea cea către Tine, Prea bunule, cela ce ești Prea negrăită dobândire: Ai suflete multe bunătați Duhovnicești, iaca mânâncă, bea, veselește-te; și când s-a rădicat păcătosul împotiva mea, m-am necăjit și m-am smerit foarte. Dar O! bogăția bunătații Tale, Prea Bunule întru a mă abate eu cu greșală din calea cea dreaptă a binelui, Tu apucând măi înainte întâmpinând minunat cu nemăsuratele Tale daruri, iarăși m-ai întors. Și așadar cu adevărat după ce am mâncat și am băut și m-am veselit Duhovnicește din mila Ta, iarăși mult m-am înstrăinat rătăcindu-mă. Și nu cunosc, care din cele două? Ori prin oarecare meșteșug al vreunui rău drac, sau din nebagare de samă a mea, sau poate întru adevăr și dintru la amândouă, sau poate și din judecățile Tale cele prea adânci, toate aceste sloboziri și părăsirea după deosebite chipuri, pedepsile materiei, unde nu era ipostas, și așa m-am ticăloșit și m-am smerit când mi s-a înfipt mie ghimpul (Ps. 31.4)¹⁵⁰, sau boldul cel purtător de moarte al păcatului. Și în scurt a zice, cât de multe răutăți vrăjmașul a rădicat în contra sufletului meu, pentru cea multă a mea lenevire și raa necunoștință și neluare aminte.

Însă Tu nu ai trecut cu vederea pre cele ale mele niciodată până în sfârșit, ci prin glas Duhovnicesc ai strigat, Prea Bunule, tainic în adâncul inimei mele și ai zis defăimatului meu suflet: „Mântuirea ta sunt Eu, nu te teme, ci te întoarce la odihna ta, nu te rătăci”. Și așa m-ai mângaiat, Doamne Iisuse cel prea fără de răutate, și arătat Te-ai făcut mie apărător al mântuirii mele, și ca o dreaptă a Părintelui Dumnezeu de mână m-ai luat ajutându-mi cu tărie, și certarea Ta m-au îndreptat iarăși, precum de multe ori întru negrăită desfătare tainică m-ai dus. Vino dar Cuvinte a lui Dumnezeu în inima mea, ca o pecete sigură, spre privirea negrăitei frumuseții Tale cei măi presus de fire. Vino în brațele mele, prin lucrarea cea făcătoare de viață a Sfințelor Tale porunci. Grăbește-te Împărate Iisuse Hristoase, Cel măi presus de ceruri: Vino ca să viețuesc Duhovnicește întru Tine, atinge-Te de mine simțitor, ca cela ce cu tot sufletul mă întorc la Tine, cea măi presus de lume veselie și cea negrăită dintru Tine (bucurie), strălucește fulgerul Tău, nemărginitule întru înțelepciune, ca gânditul meu suflet către

¹⁵⁰ *Psalmii*, 31, 4: “Că ziua și noaptea s-a îngreunat peste mine mâna Ta și am căzut în suferință când ghimpele tău mă împungea”.

dânsul și către Tine adunându-se, să se împrăstie și în perzare să se ducă cei ce-mi vrăjmășesc mie în deșert și mă gonesc în zădar și mă neajesc fără de milă. Rogu-te Doamne, păzește-mă de acum înainte ca lumina ochiului, ca vecinic dimpreună cu Tine să te privesc prea slăvite și negrăite Stăpâne.

63. Cine sunt eu, Doamne nezidite, decât pământ și cenușă? Și ce sunt anii mei, decât umbra ce trece și ca un vis înaintea Ta, Cela ce ești fără de început, în A căruia ochi: „o mie de ani, ca ziua de erî care a trecut și straja în noapte” (Ps. 89.4)¹⁵¹. Și care este priceperea mea pe lângă Tine, Cela ce ai făcut cerurile întru înțelegere și pământul și toate celelalte întru înțelepciune? Și acestea mai ales întru o clipeală, ca cu totul înaintea Ta, Prea iubitorule de suflete, ca un osândit să stau? Nu, rogu-te Doamne, mă cuceresc Ție Stăpâne, să nu fie aceasta! Părinții nu cer judecată asupra celor de curând prunci pentru cele făcute de ei, nici le pretind vreo lucrare, ci așa prost și cu iubire de milostivire și cu osârdie, pentru cele trebuincioase ale lor să grijăsc, hrănindu-î întru una și îmbrășoșându-î. Pentru aceasta Sfinte, cela ce ești al nostru vecinic și mai ales prea iubitor Născător, Carele ești Făcător a tuturor celor ale noastre dintru neființă: rogu-mă, nici de ale mele păcate, greșale și fără de legi să te întristezi, nici cere de la mine lucruri deopotrivă cu Darul Tău, iubitorule de oameni; Nu, Bunule, nu: Ci ca pruncilor să cuvine, și încă mai mult și mie cu nemărginire a mă erta de cele ale mele, și înmulțaste prea curat Darul Tău întru mine, ca celui ce de mai mult ajutor am trebuință, ca un neputincios ce sunt spre a cugeta. Așa cela ce m-ai făcut, și m-ai rezidit și m-ai reînnoit cu mai presus de bunătate scop, ca bine să-mi faci și cu prea mari Dumnezești frumusești să mă împodobești, ca pre o adevărată icoană a Ta, și să mă slăvești de asemenea curat și mai presus de toate, ca Cela ce ai venit nu ca să judeci, ci ca să mântuești lumea (Ioan 3.17)¹⁵².

64. De sinemî osândit sunt, precum și Tu singur vezi, Carele cunoști cele ascunse ale inimei, Doamne, și n-am trebuință Prea Înțelepte de nici un judecător, fiindcă judecată să face atunci Prea Bunule, când stă ceva cu îndoială. Iar unde este cel judecat de sineși și întru adevăr pre sineși să arată, și să mărturisește nu numai că este păcătos, ci cum că în fieștecare zi și în fieștecare ceas păcătuind: Cruță-l Doamne, iubitorule de oameni, la judecată. Milă cer și Dar caut, izvorul cel îndestulat al Darului și al milei, Tu cela ce bine ai voit a te face Om pentru mine, și „nici nu răsplătești nouă, – pentru prisosința bunătății Tale –, dupre mulțimea fără de legilor noastre” (Ps. 102.10)¹⁵³, nici dai nouă, pentru nemăsurata Ta iubire de oameni spre noi biruindu-Te, depărtez „pre cât sunt departe răsăriturile de la apusuri fără de legile noastre”. Deci Ție mă rog, nepomenitorule de rău, Doamne Iisuse Hristoase prea milostive Stăpâne, și Ție, deși cu nevrednicie, mă cuceresc, a-mi lăsa fără de legile mele și tot păcatul meu, și dă-mi pecetea Sfântului Duh desăvârșit întru inima mea și cu adevărat Sfânta Dăruire întru puterea Ta și întru înțelepciunea Ta. Ca așa întrucât făcând spre mine întru acest chip, prin Darul puterii Tale întru înțelepciune și înțelegere Duhovnicească dupre încăperea mea, să face cele plăcute înaintea Ta după care curgerile Darului Tău și ale prea curatei înțelepciunii Tale, iarăși să curgă întru adevărată înțelegere și lumină din inima mea; Și să mă aflu de aici împreună cu Tine și cu cei ai Tăi, părtași în vecii vecilor, luminat de prea slăvită lumina Ta, de acum, prin mila cea neajunsă și Darul Tău cel nespus, AMIN.

65. N-au cunoscut cineva mai arătat vicleniile, sau asuprelele diavolești, ca cele ce trebuie a le numi ca în ipostatnice fiind, precum a cel ce fuge de draci, și care în vremea asuprelelor va fi apărât: Și nimenea nu fuge de aceștia și să se izbăvească de ei precum mai înainte am zis, decât numai acel ce a dobândit în inima sa pururea curgătoare pomenirea Dumnezești suflări în ipostatnică. Iar aceasta se face prin credință și smerenie, dragoste a lui Dumnezeu și a oamenilor

¹⁵¹ *Psalmii*, 89, 4: “Că o mie de ani înaintea ochilor Tăi sunt ca ziua de ieri care a trecut și ca straja nopții”.

¹⁵² *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 3, 17: “Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască, prin El, lumea”.

¹⁵³ *Psalmii*, 102, 10: “Nu după păcatele noastre a făcut nouă, nici după fărădelegile noastre a răsplătit nouă”.

lucrătorește, care se naște din iubirea de liniște și privighere întinsă, și cetire, acum lucrătoare iar acum privitoare; și în sfârșit Teologia împreună cu rugăciunea. Iară dragoste lucrătoare se poate zice după cuviință, lucrarea sfințelor porunci ale lui Dumnezeu după putere. De aici nu numai înțâlgere a lui Dumnezeu prea curată și prea străvazătoare, ci încă și cunoștință cu de-amăruntul a drăceștilor pândiri ale rău meșteșugașului, încă și aducere în suflet de cunoștință adevărată și dreaptă judecată singură și ostenele mai mari și de asemenea nevoițe, și urând pre draci ce cu covârșire și neîncetat purtându-se cu mânie spre toată facerea de răutate către de Dumnezeu purtătorul suflet cu mare răutate. Decî de nu ar fi stat înainte cu iubire de oameni adevăratul Mântuitor credincioșilor al însuși poporului său, Hristos zic, nu s-iar fi mântuit cu adevărat nimenea din oameni, măcar și Sfânt de ar fi fost.

66. Prea lămurit am cunoscut și mă mărturisesc Ție Doamne, ca cum și decât dobitoacele cele necuvântătoare, mai de jos și mai rău mă aflu eu cuvântătorul, din neluarea aminte și din necunoștință. Fiindcă acelea pre însăși firea lor o păstrează și trăesc după dânsa, iară eu, nici într-un ceas n-am cunoscut pre curata lucrare a firei mele, cea întinată prin rele patimi, și a celor trecătoare împătimit și turburări. Decî de vreme ce înnebunindu-mă, nici pre firea mea o cunosc; și mai ales după răutate și pre deavoleasca sălbătăcie o am întrecut, căci cum să o mai numesc? Și sunt cu adevărat mai rău decât aceea cu alegerea: Și dacă ca aceea nebolnăvicios și nemuritor și fără de lipsă spre viețuire de ceva eram și eu atuncea cu mult mai mare m-ași fi arătat cu răutatea eu ticălosul și neînfrănat cu pomirile cele pătimase. Decî nu numai nemuritor nu sunt și cuprins și de boale dese și lungi și nelegiuind mă bucur întru păcatele mele și întru acestea zac, ci ceea ce este mai rău, că nu numai spre o răutate mă plec, întorcându-mă despre celelalte, precum fieștecare dintru aceea (draci), că unul al iubirei de argint fiind, altul al slavei deșarte, altul al iubirei de îndulciri și altul al altei patimi lucrător, sau mai ales și voitor și împreună ajutor unii altora celor ce li să pleacă lor: ci numai eu unul sunt iubitor și lucrător al tuturor patimilor. Și așa de cu împătimit, întrucât nici pornindu-mă de draci, nici lovit fiind dinafară, ci singur de bună voe jertfă jalnică cu ticăloșie cad într-însele.

Și pre care din răutate m-am săvârșit, nu ca fugind de bună voe de ele, sau înadins nevrând, ci fiindcă nu am putut, de aceea n-am săvârșit pre unele din ele. Decî cât după dreptul cuvânt, mai rău decât aceea cei cu totul nemuritori, nebolnavi și nelipsiți cu totul de nimic spre a vieții, dară însă către un singur fel de păcat fieștecare din ei să pleacă: Iară eu ale căruia zilele nu numai că sunt scurte, dar și cuprinse, precum am zis, de boale și neputință și răutate, pe lângă acestea și spre tot păcatul sunt pornit cu osârdie și a-l săvârși pre el, Vai! râvnitor foarte mult și întru toate mă bucur: și așa cu adevărat sunt mai rău decât draci. Însă Doamne, Doamne, Tu a căruia milă este covârșitoare, și cela ce Tu ești viața și cum că și a însuși dracilor acestora le voești pocăința, fără de pomenire de rău dând toată cererea: Întărește-mă cu înțelepciunea, ca cu toată datoria ce am să mă pocăiesc precum să cuvine pentru câte am păcătuit, și îmblânzește-Ți Prea Sfânta Fața Ta către mine, cela ce ești viața și fericirea cea mai presus decât toate, și a dreptilor neîncetată mai presus de lume dobândire și gândită dragoste și negrăită iubire de oameni și milostivire Stăpâne. Fă cu sufletul meu mare și minunată mila Ta, cela ce strigă: „miluește-mă”, lesne împăcătorule, ca așa lămurit să se arate, cunoscând că și draci întorcându-se spre pocăință și ~Doamne miluește-mă – zicând, pentru a Ta nemărginită bunătate nu ai fi voit a-î pune afară de mila Ta, nici Ț-ai fi întors izvorul Darurilor Tale de către dânsii. Fiindcă dacă pre mine cel mai rău decât aceea și decât dobitoacele cele necuvântătoare mă vei mului * întru adevăr, nu este nimeni răspunzător de păcate, nici om nici drac, carele căzând către Tine și strigând: „miluește-mă”, să nu afle îndată mila nemărginitei Tale bunătați: mila cea cu mult mai bogată și foarte minunată și mai presus de toată nădejdea, miluește-mă dară Iisuse și Părintele nostru, Cela ce ești cu adevărat izvorul milei.

* Așa apare în mss. Fie că este vorba de o greșală, *mului*. Dar ar putea fi și un verb creat de la *a mula, mulez*.

67. Multe în mintea mea ca înțalese sosesc Doamne, dar nici una cu adevărat este care până în sfârșit să o înțaleg bine și desăvârșit; și simplu a zice, întru toate nici una nu este nicidecum de a căruia cunoștință să nu fiu lipsit oarecum. Pentru aceasta întru adevăr precum este după cuviință lipsit și sărac mă arăt spre a cunoaște, după cum simplu: Cerul și pământul cu adevărat îl văd, iar ce sunt acestea? Și pentru care scop s-au zidit? Și pre ce s-au întemeat? Și cum să țin? Și câte altele despre acestea care sunt prea multe, și pre înțeleapta lor fire? Desăvârșit nu cunosc. Și nici aerul, apa și focul, care cu înlesnire să pot arăta, dar care este firea fiește căruia cine poate a o spune? Și cum una în jos, iar alta în sus, iar aerul în tot locul să poartă? Cu adevărat nu pot nici să-mi deschid gura mea să zic un-gr-, însă las de a le cunoaște pre acestea, fiindcă nu pot a zice nimic. Un păr ce se socotește cel mai mic lucru, desăvârșit nu poate să ajungă la mintea noastră, ce oare este? Și cum a eșit? Cu totul nu ajung în simțire, și cum după acestea va fi deși unii după vremuri și au cunoscut ce sunt perii. Pentru aceasta rogu-mă Ție Stăpâne, izbăvește-mă de înalta cugetare și de părere, care este pricina de a judeca pe aproapele și a-l osândi. Acopere-mă sub puternicul Tău braț, fiindcă prost sunt și foarte tâmpit la cugetare: Că cine a văzut măsurile cerurilor și ale pământului? Și greutatea lui câtă este? Și drumul Soarelui cel foarte grabnic și moștenitor și foarte minunat meșteșugit și statornic? Și cine va năluca pre stăpânirea care cu atâta înțelepciune pre acestea le poartă?? Și cum le va putea cunoaște pre acestea omul, care nu poate nici pre un fânțar a-l înțalege precum să cuvine, cum și ce fel este? Cu totul sunt eū necunoscător întru puterea înțelepciunii celor ce să fac; Ci numai nădăjduind în Harul Tău se cuvine a zice, orî înDumnezeindu-ne, săū împreunându-ne cu Tine mai presus de fire, numai din Dumnezeasca Ta lucrare să poate înțalege cele ale tale Dumnezeesti.

68. Numai singur acela carele au priimit prin vedere pre Duhovniceasca simțire din Dar, cunosc pre aceea care nu o au pre această Duhovnicească simțire, ci să poartă sufletește prin arătatele sâmuiri și mai ales cu cea arătată numai să mulțămesc; Fiindcă acesta după Dumnezeescul Pavel: „toate întru adevăr le judecă, iar acesta de la nimenea altul nu se judecă” (1 Cor. 2. 15) ¹⁵⁴, deoarece aceia nu au pre acea simțire, care și nici simțesc pre lipsirea Dumnezeescului Duh. Ci să fericesc mai cu samă din neînțalegere, iar pre cei vrednici îi ticăloșesc; fiindcă nu au priimit de la Dar pre Duhovniceasca simțire, ci mai ales să și poartă după Duhul cel lumesc. Și sunt unii ca aceștia, pre care Dumnezeescul cuvânt îl numesc: „sufletești” (1 Cor. 2. 14) ¹⁵⁵. Fiindcă adevărat cei Duhovnicești care întru adevăr sunt după simțire și care au apropiere și atingere de Dumnezeasca lucrare, deși după nici un chip nu judecă lucruri, cum s-ar întâmpla, orî cu neorânduială, orî după cea arătată, după cum cei mai mulți fac, ci după cea statornică și însuși adevărată, învățându-se de la viață Făcătorul și luminătorul Duh altă viață deosebită de cea obicinuită, care (Sfântul Duh) îi dăruiește mai presus de fire lucruri și lumină și cunoștință, și cuprinzător în câte a voit să vie și să rămâie. Ochiul acestora au deosebire de ale celorlalți. Și întru acest fel era Patriarhul acela Iacob, acre după cea a trecut și a schimbat multe locuri, numai întru unul au văzut felurite lucruri (Fac. 35. 9) ¹⁵⁶ întru adevăr cu ochiul cel privitor și au spus fiilor săi pentru acestea vrednice de minunare. Ci și Isaia marele glăsuitor întru Proroci, pre Iisus l-au văzut aducându-se ca o oaie spre junghiere (Is. 53. 7) ¹⁵⁷, și nu s-au pironit vederea cu adevărat la patimă, nici întru smerenia aceștia și întru cele ale aceștia poticniri, ci vedea tainic cu ochii cei Duhovnicești pre a aceștia (patimii) slavă după cum era să urmeze. Cu toate că vedea că Iisus era

¹⁵⁴ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 15: “Dar omul duhovnicesc toate le judecă, pe el însă nu-l judecă nimeni”.

¹⁵⁵ *Idem*, 2, 14: “Omul fireesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie și nu poate să le înțeleagă, fiindcă ele se judecă duhovnicește”.

¹⁵⁶ *Facerea*, 35, 9: “Aici, în Luz, Se mai arată Dumnezeu lui Iacob, după întoarcerea lui din Mesopotamia, și îl binecuvântă Dumnezeu”.

¹⁵⁷ *Isaia*, 53, 7: “Chinuit a fost, dar S-a supus și nu Și-a deschis gura Sa; ca un miel spre junghiere s-a adus și ca o oaie fără de glas înainte celor ce o tund, așa nu Și-a deschis gura Sa”.

întu acest fel, întrucât îi lipsa chipul și frumuseța, asemenea vedea și pre celelalte patimi: ci însă aū mărturisit pre Dumnezeirea Lui. Însă și ca să zic așa în scurt, fiecare din Sfinții Proroci înțelegător cu ochii cei de gând vedeau pre cele gândite întu strălucirea Duhului Sfânt.

Deci acela carele voește să înțeleagă bine și cu lesnire pre aceea care se poartă duple duhul cel lumesc, las să-și aducă aminte pre adunarea aceea a Cărturarilor și a Fariseilor, care o scrie în Dumnezeștile Evanghelii (Mat. 25. 1–8) ¹⁵⁸ cari se zăboveau întu cele văzute bune și toată împă-timirea lor era ca să viețuească spre arătare și să se numească fdascăli ai lui Istrail, urmând cu toată cucernicia a chipului și a petrecerii și nu căuta altceva, decât numai închipuirea chipului. Și să fățarnicea viața celor îmbunătățiți prin vorbele cele bune. De aceștia, O! HSe Iisuse, vai de orbiciune când pre adevăratul Fiu a lui Dumnezeu ticăloșește prin pizmă l-aū judecat la moarte, pre Dumnezeasca și chear și adevărata viață, din zavistie aū lucrat-o, pre care aū născut-o întu dânsii duhul cel lumesc. Dacă întu adevăr Duhul cel Sfânt nu ne zice nouă din pizmă nimic zavistnic, duple cum este scris, arătat este cum că Duhul lumii zice din zavistie, prin urmare și judecă cu nedreptate și întunecat. Pentru aceea duple cum este scris, își vor lovi capetele lor (Înț. S. 5. 5 ¹⁵⁹; Zah. 12. 10 ¹⁶⁰; Apoc. 1. 7 ¹⁶¹) în vremea când va judeca Dumnezeu pre toți și se vor ticăloși prin sineși, ci nu, nu degeaba, fiindcă întu adevăr vor vedea pre Carele l-aū împuns, și nedumerindu-se vor zice: Nu este acesta pre carele noi l-am defăimat?? Și pre viața lui am socotit-o nebunie? Cum Acesta s-aū socotit întu Fiii lu Dumnezeu? Fiindcă din întunerecul mândriei s-aū batjocorit de Duhul cel lumesc și ticăloșește s-aū poticnit, și duple cum era cu urmare, nu aū putut să înțeleagă pre însuși Adevărul și pentru aceea aū înaintat contra Lui carele avea pre stăpânirea adevărului, adevă pre Dreptul și Luminătorul Duh. Pentru care zice oare unde întu cele Duhovnicești Apostolul Pavel: „Aū nu știți cum că pre Îngeri vom să-ī judecăm?” (1 Cor. 6. 3) ¹⁶², cu atât mai vârtos pre cele viețuitoare. Întu acest chip Duhul cel Sfânt carei-L poartă are a judeca pre toate; și pre care, duple cum zice Domnul: „lumea nu poate să-L ia, nici să-L vază” (Ioan 14. 17) ¹⁶³. Căfi dară nu s-aū îmbrăcat prin simțire adevărată a sufletului cu cel mai presus de ceruri – Duhul cel Sfânt –, și nici nu-L are pre El întu eiși Carele lucrează negrăite minuni și să grăească pre cele netălcuite: aceștia sunt arătați cum că aū pre duhul lumii. „Voi, zice Pavel, nu sunteți după trup, ci întu Duhul; fără numai dacă nu locuește Duhul lui Dumnezeu întu voi”; iar dacă cineva nu are Duhul lui Hristos acesta nu este al Lui” (Rom. 8. 9) ¹⁶⁴. Vezī că

¹⁵⁸ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 25, 1-8:

1. Împărăția cerurilor se va asemăna cu zece fecioare, care luând candelile lor, au ieșit în întâmpinarea mirelui.

2. Cinci însă dintre ele erau fără minte, iar cinci înțelepte.

3. Căci cele fără minte, luând candelile, n-au luat cu sine untdelemn.

4. Iar cele înțelepte au luat untdelemn în vase, odată cu candelile lor.

5. Dar mirele întârziind, au ațipit toate și au adormit.

6. Iar la miezul nopții s-a făcut strigare: Iată mirele vine! Ieșiți în întâmpinarea lui!

7. Atunci s-au deșteptat toate acele fecioare și au împodobit candelile lor.

8. Și cele fără minte au zis către cele înțelepte: Dați-ne din untdelemnul vostru, că se sting candelile noastre”.

¹⁵⁹ *Cartea înțelepciunii lui Solomon*, 5, 5: “Și iată cum a fost socotit între fiii lui Dumnezeu și partea lui între sfinți”.

¹⁶⁰ *Zaharia*, 12, 10: “Atunci voi vărsa peste casa lui David și peste locuitorii Ierusalimului duh de milostivire și de rugăciune, și își vor aținti privirile înspre Mine și pe Care ei L-au străpuns și vor face plângere asupra Lui, cum se face pentru un fiu unul născut și-L vor jeli ca pe cel întâi născut”.

¹⁶¹ *Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul*, 1, 7: “Iată, El vine cu norii și orice ochi îl va vedea și-L vor vedea și cei ce L-au împuns și se vor jeli, din pricina Lui, toate semințiile pământului. Așa. Amin”.

¹⁶² *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 3: “Nu știți, oare, că noi vom judeca pe îngeri? Cu cât mai mult pe cele lumești”.

¹⁶³ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 14, 17: “Duhul Adevărului, pe Care lumea nu poate să-L primească, pentru că nu-L vede, nici nu-L cunoaște; voi îl cunoașteți, că rămâne la voi și în voi va fi!”.

¹⁶⁴ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 9: Dar voi nu sunteți în carne, ci în Duh, dacă Duhul lui Dumnezeu locuește în voi. Iar dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui”.

câți au pre Duhul lui Dumnezeu, nu sunt trupești, iară cei ce nu-L au pre acesta, jalnic Vai! nu numai că nu pot a judeca pre cele Dumnezești drept, ci nici pot a fi ai lui Hristos.!

Încă mai arătat și mai descoperit într-un alt loc arată Apostolul Pavel pre împotrivirea Duhului lumii către Duhul lui Dumnezeu și zice: „Noi nu am luat Duhul lumii, ci pre Duhul cel din Dumnezeu, ca să cunoaștem pre cele dăruite nouă de la Dumnezeu” (1 Cor. 2. 12)¹⁶⁵. Socotește dar cum că cele Dumnezești și adevărate numai aceea pot a le judeca și a le cunoaște, care au priimit Duhul lui Dumnezeu, după cum zice și Domnul: „Când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va povățui pre voi la tot adevărul” (Ioan 16. 13)¹⁶⁶. Vezi de unde este tot adevărul, carele firește fiind preste minte, când și a judeca adecă lesne, slobod fiind de păcate? Pentru aceasta și „Duhul sfatului, și Duhul înțelegerii, al înțelepciunii, Duh stăpânitor, Duh drept, Duhul adevărului se numește Duhul cel Sfânt. Și de la Isaia (Cap. 11)¹⁶⁷ adecă și Duhul judecării. Fiindcă într-un adevăr într-un acesta sufletul să poartă cu dreaptă voie și dreaptă judecată la cele zise și pre El lucrându-se acestea într-un acesta, judecând într-un Dânsul după cuviință, care și acesta este părtaș Duhului. Iară fără de Duhul, toate acestea sunt pline de întunec și pustii de adevăr. Iar acela carele este pustiu de adevărul Duhului și de cele zise, și pe urmă unelțește ca să judece ca cele mincinoase ca să scoată adevărul, să amăgește; „Căci nimenea zice, nu cunoaște cele ale altuia, fără numai Duhul carele este într-un el. Fiindcă Duhul toate le cercă” (1 Cor. 2. 11)¹⁶⁸, iară fără de El nu este cu puțință a se afla adevărul, neavând pre Duhul adevărului și pre al judecării. Și după altele zise, acela carele judecă fără de Duhul adevărului, acesta fără de alt va fi apărător și împreună ajutător al Duhului minciunei, fiindcă a cugetat după cum nu este adevărat; și ca să zic puțin pentru toate, și din adevăr a căzut acela și de voie și de la Dumnezeu și din slava Lui s-a izgonit și s-au tăiat în două, după dreptate, fiindcă a judecat și a hotărât cu obraznicie fără de adevăr și au predat adevărul cu greșală ca un alt Iudă. Fiindcă și acela cu adevărat de trei ori ticălosul, într-un aceasta s-a osândit, fiindcă a vândut dreptatea și adevărul, după cum se cuvenea, ticălosul, pre Domnul nostru Iisus Hristos carele s-au trimis de la Tatăl la noi Dreptate, și a zis că este însuși Adevărul. Farisee ticăloase, orbule, carele ești în deșert de Duhul Carele luminează pre ochii cei înțelegători ai sufletului, cel ce judecă cele ale omului cu greșală din cele văzute numai și obraznicești ca și aceea (fariseii) a vedea lucrurile, cari deși măi vârtos vedea sculara morților ca pre slăvire și nenumărate alte Dumnezești semne, pre care ca Dumnezeu adevărat singur le lucra Iisus prin singură amenințarea, pentru care se cuvenea să-L slăvească și să-L laude într-un adevăr și să crează într-un El; Însă aceștia să înrăutățească și să mânie, fiindcă Iisus cu înțelepciune și cu iubire de oameni deslega sâmbăta; și fiindcă nu postea învățății Mirelui (Luc. 5. 35)¹⁶⁹, nici își spălau mâinele lor. Neînțelegătorile și nebunile și plinule de întunec Farisee, tu voești să îndreptezi pre Izvorul darurilor și al înțelepciunii și al negrăitelor și nenumăratelor Lui bunătăți, și treci cu vederea pre atâtea de mari și multe lucruri ale Dumnezești Lui puteri? Cele măi defăimate le vezi, care și sunt și cunoștințe ale patimilor tale, O! cât de tăvălit ești și necunoscător și nesimțitor! Iată

¹⁶⁵ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 12: “Iar noi n-am primit duhul lumii, ci Duhul cel de la Dumnezeu, ca să cunoaștem cele dăruite nouă de Dumnezeu”.

¹⁶⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 16, 13: “Iar când va veni Acela, Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul; căci nu va vorbi de la sine, ci câte va auzi va vorbi și cele viitoare vă va vesti”.

¹⁶⁷ Capítolul 11 din *Isaia* intitulat *Puterea lui Mesia*. Mai ales 4-5:

“4. Ci va judeca pre cei săraci într-un Dreptate și după Lege va muștra pe sârmanii din țară. Pe cel aprig îl va bate cu toiagul gurii Lui și cu suflarea buzelor Lui va omorî pe cel fără de lege.

5. Dreptatea va fi ca o cingătoare pentru răunchii Lui și credincioșia ca un brâu pentru coapsele Lui”.

¹⁶⁸ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 11: “Căci cine dintre oameni știe ale omului, decât duhul omului, care este în el? Așa și cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le-a cunoscut, decât Duhul lui Dumnezeu”.

¹⁶⁹ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 5, 35: “Dar vor veni zile când Mirele se va lua de la el; atunci vor postî în acele zile”.

acuma că te poticnești întru care nu le socoteai de nimica: Întrucât nu te-ai minunat de marele minună, duple cum se cuvenea, de marele Lui lucrări pre care le-au lucrat, și întru adevăr nu L-ai slăvit și nu l-ai lăudat pre Cel ce le-au lucrat pre acestea. Iar acestea aducându-se cu smerenie și cu simplitate, ț-a dat precum tu socotești, cuvânt de a-l ucide. Ci după cum se vede, cel mai cumplit decât toate și mai înrăutățit lucru este înălțarea și tovarășa ei viclenia; și pre atâta de întunecată, pre cât să nălucește că cunoaște, și atâta-i de neînțelegător, precât este și recunoștința celui ce nu cunoaște.

Și iarăși: Farisee oarbe, carele nu cauți să înveți, cum că cea dinlăuntru pâharului să fie curată, ci zici că cea din afară (Mat. 23. 25)¹⁷⁰; și carele cugeți să curățim și să vedem curată pre cea din afară a blidului, nu auzi pre Hristos. Adevărata înțelepciune ce poruncește pentru judecată: „Nu judecați, zice, după față, ci pre cea dreaptă judecați” (Ioan 7. 24)¹⁷¹. Nu înțelegi, cum că drept este, nu de a judeca cineva după cea arătată? Fiindcă aceasta este cea după față, care este după cea văzută. Cum dar neînțelegătorule, nici de porunca Părintelui te temi? Nici după cum se vede nu înțelegi bine, cum că, nu cel văzut este adevăratul om și să cuvine a judeca nu după cea văzută? Nicidecum nu simțai rușinea? Iar după alt chip acoperi rușinea judecând din cele văzute. Și cu bună cuviință, ca cel ce-ți petreci viața ta lipsit fiind de lucrătoreea viață, adevă de a luminatei înțelepciunii și a adevărului și acei după această cunoștințe și a celorlalte bunătați, care de la Sfântul Duh se dau celor împărtașiți de Duhul. Fără de care, nu numai că nu poți fără de păcat a judeca pre cele streine, ci nici pre tine a te vedea bine, carele zaci întru cel rău și fără de a fi împărtașit de bunătațile Sfântului Duh. Dacă te plecî mie, „scoate mai întâi bârna din ochiul tău” (Luc. 6. 42)¹⁷², care este părerea, adevă de înălțare din mintea ta, și cu acest chip vei alege cu bun cuvânt și vei putea să scoți ștercul, care este păcatul cel din răpire și pe nesimțite făcându-se în ochiul aproapelui. Iar întrucât ochiul cel dinlăuntru nu vede pre înțelegătoreea lumină, bine cunoscut este, cum că bârna zace în ochiul tău și îndoapă întunecă într-însul. Să nu te întărești dar, – batjocorindu-te de demoni și întunecându-te prin patimile neînțelegerii –, întru acelea adevă câte sunt numai ale celor luminați, mai înainte de a căuta cu orice meșteșug de a alunga departe de la tine pre cel rău: Fiindcă uneltirea este primejdioasă și foarte cu primejdie pornirea ta. „Spune-vor și întru adevăr, judeca-se-vor, cei izbăviți de Domnul din mâinele vrăjmașilor” (Ps. 105. 10)¹⁷³ duple cum Sfântul David sfătuește pre cei ce i-au izbăvit Domnul din mâinele vrăjmașilor celor înțelegători, și din ale lor mâini adevă din împătimirii și fără de legi și de multe feluri de obiceiuri, adunându-i i-au unit pre ei către Sineși și către slava Sa.

Deci aceștia oarecum, cei adunați și uniți și luminați, lasă să zică și să judece. Iară tu fără de a fi plin de lumina Duhului, duple cum cu de-amăruntul s-au zis, asigură-te pre sineți prin tăcere și mai ales învață-te pre sineți și mărturisește cum că nu cunoști nici pre ceea ce să întâmplă încă. Iar dacă și oarecare cuvânt al mântuirii, iar nu al pierzării, în oarecare parte zici, cum nu te rușinezi pre Hristos auzindu-l: „Eū nu judec pre nimeni”, iar tu ce zici? Eū judec pre toate, tu cel neînvațat. O! de nesimțirea ta! „Tatăl, zice toată judecata o a dat Fiului” (Ioan 5. 22)¹⁷⁴. Fiul a luat de a judeca de la Tatăl, iar tu de unde ai luat-o pre aceasta? Oare arătat „lăcuște întru tine Treimea și umblă, duple

¹⁷⁰ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 23, 25: “Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că voi curățiți partea din afară a paharului și a blidului, iar înăutru sunt pline de răpire și de lăcomie”.

¹⁷¹ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 7, 24: “Nu judecați după înfățișare, ci judecați judecată dreaptă”.

¹⁷² *Sfânta Evanghelie după Luca*, 6, 42: “Sau cum poți să zici fratelui tău: Frate, lasă să scot paiul din ochiul tău, nevăzând tu bârna care este în ochiul tău? Fățarnice, scoate mai întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău”.

¹⁷³ *Psalmi*, 105, 10: “El i-a scos pe ei din mâna celor ce-i urau și i-a izbăvit pe ei din mâna vrăjmașului”.

¹⁷⁴ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 5, 22: “Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului”.

cum este făgăduită?” (2 Cor. 6. 16) ¹⁷⁵ Oare te vezi pre sineși întru Dumnezeu Cuvântul și pre Dumnezeu Cuvântul întru sineși? Ori întru Dumnezeu? Dară întru adevăr văile cele curgătoare curge întru inima ta, cele ale Sfântului Duh zic? Sau izvorărea întru neapropiată lumină din inima ta? Și toate celelalte câte Dumnezeu arătat lucrează întru Sfinții Lui? Așadar încetează-ți limba ta de la rău și buzele tale ca să nu grăiască vicleșug” (Ps. 33. 12) ¹⁷⁶, întreabă pre alții și te învață, ca nu cumva când te vezi judeca de bărbați (luminași) să te arăți că-ți judeci tu. Socotesc, zice că este mare neînțelegere, întrucât este orb cineva să încerce buchele cele din cărți; Ci cu mult mai neînțelegător este, cel ce fără de Duhul cel viu să socotească cum că cunoaște cele ale altuia, pre care, dacă cineva va cerceta cu amăruntime, nici pre cele ale lui nu le poate cunoaște.

Ci însă acestea adevărate meșteșugiri și pricinuirii ale vicleanului și urătorului de bine și zavisticului Demon, să pornească arătat contra noastră, fiindcă ne viclenim din înălțare și ne supunem fără de cuviință să uneltem a judeca, pentru ca să ne poticnim întru acest chip neiscușiți, întru adevăr fără a voi, când cu nefericire în loc să venim a ne învăța, rămânem nefolositori la aceasta: și dimpreună cu noi vătămăm și pre cei de aproape ai noștri, fiindcă ne facem lor pricină de sminteală și supuși la înfricoșata judecată a lui Dumnezeu, deoarece nu cunoaștem pre viclenirea demonului și nu ne supunem dupre cum se cuvine la porunca Marelui Pavel carele zice: „Să nu judecăm ceva mai înainte de vreme, până ce va veni – întru noi – Domnul” (1 Cor. 4. 5) ¹⁷⁷ întru Duhul, Carele ne luminează și ne descopere în adânc Dumnezești vederi și cunoștinți de lucruri tainice și descoperiri ne învață fără de rătăcire și cu asigurare, și ne arată cu lucru Duhovnicești și de Dumnezeu purtători și mai ales Dumnezei: și ne rădică în slavă și ne așază dându-ne nouă și Darul prevederii, când și vom înțelegere în ce răutate aduce pre cel ce judecă în deșert dăruirele lui Hristos. Și atunci întru adevăr vom judeca fără de primejdie întru dreptate.

69. De mult ajutor și de multă și foarte minunată purtare de grijă din început a învrednicit Dumnezeu din început pre Istrail și întru funie de împărțire a moștenirii mai mult decât pre toți oamenii îl avea pre el: Care ajutor și îngrijire la credincioșii cei după Hristos, Dumnezeu mari lucruri face și foarte minunate; și atâta aș întrecut pre cele din Istrail, precum pre trup sufletul; și atâta le ascunde pre cele de acolo, precum soarele pre stele, și pre atâta arată pre ale Istrailtenilor mai jos decât ale creștinilor, pre cât covârșăște trupul pe umbra lui. Fiindcă umbre sunt acelea ale Istrailtenilor cu adevărat pe lângă ale noastre. Și cel ce voește să înțeleagă, lasă să ia în vedere acolo cele ale lui Faraon, care era stăpân amar și nemilostiv, și pre greii ispravnicii (Eș. 1. 11-14) ¹⁷⁸, cei ce purtau

¹⁷⁵ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 16: “Sau ce înțelegere este între templul lui Dumnezeu și idoli? Căci noi suntem templu al Dumnezeului celui viu, precum și Dumnezeu a zis că: «Voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeul lor și ei vor fi poporul Meu»”.

¹⁷⁶ *Psalmii*, 33, 12: “Cine este omul cel ce voește viața, care iubește să vadă zile bune? Oprește-ți limba de la rău și buzele tale să nu grăiască vicleșug”. Trimiterea din mss. la stihul 13 nu corespunde citatului, drept care am operat decalarea la stihul 12.

¹⁷⁷ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 5: “De aceea, nu judecați ceva înainte de vreme, până ce nu va veni Domnul, Care va lumina cele ascunse întunericului și va vădi sfaturile inimilor. Și atunci fiecare va avea de la Dumnezeu lauda”.

¹⁷⁸ *Ieșirea*, 1, 11-14:

“11. De aceea au pus peste ei supraveghetori de lucrări, ca să-i împileze cu munci grele. Atunci a zidit Israel cetăți tari lui Faraon: Pitom și Ramses, care serveau lui Faraon ca hambare și cetatea On sau Iliopolis.

12. Însă cu cât îi împilau mai mult, cu atât mai mult se înmulțeau și se întăreau foarte, foarte tare, așa că Egiptenii se îngrozeau de fiii lui Israel.

13. De aceea Egiptenii sileau încă și mai strașnic la muncă pe fiii lui Israel.

14. Și le făceau viața amară prin munci grele, la lut, la cărămidă și la tot felul de lucru de câmp și prin alte felurite munci, la care-i sileau cu strășnicie”.

chipul lui Satană și dimpreună cu adunarea lor, care (creștinii) nu rabdă numai trupestile răutăți, ci mai ales și cu nemilostivire și pre suflet îl necăjesc cu mare nebulie neîntrerupt. Moisi acolo păvățuea pre norodul lui Dumnezeu, iar la noi mai cu covârșire însuși Adevărul, Fiul lui Dumnezeu și Cuvântul cel Ipostatic, carele mult covârșăște și cu nemărginire pre scriptura legei. Acolo toeag, iar aicea Crucea. Acolo cu prea slăvire lemnul în șarpe schimbându-l, pre șerpi au înghițit, și Crucea care era mai întâi organ al răutății, s-a făcut unealtă a bunătății, din oarecare prefacere: și perzătoare dracilor să arată. Să umple acolo de furtișaguri, de aur și de argint și de alte podoabe ale Eghiptenilor; Vedem că și noi pe cât timp în minte facem aceasta în ascuns, de la păcat pre simțitoarea înfrumusețare mutându-o către Dumnezeu. Acolo stâlț de nor și de foc trecând prin mare pre Istraile, aicea vedere minunată a lui Dumnezeu și luminată și înfocată dragoste a Lui, care povățuește pre mintea credinciosului întru neîncetate lacrimi, întru care toate cele ale vrajbei să perde și moare, după ce intră acolo mintea, precum și atunci după ce au trecut Iudeii prin mare și faraon cu ai lui în mare minunat au perit. Și în scurt a zice, dacă ar voi cineva să cerceteze, pre toate cele ale Iudeilor de atunci, le va afla umbră și închipuire de acelea pre care le fac creștinii acum adevărate.

Iar cel ce voește a ști mai curat pre osebiră care este între noi și între Iudei, și mai cuprinzător și mai arătat adecă de propoveduirea legei vechi și acei nouă creștinilor cuviincioasă: amintească-și, și nu va greși din cunoștință; Fiindcă acea veche despre zidire și despre toate cele văzute arată, adecă povestește cum că s-au făcut de la Dumnezeu întru început, zicând: „Întru început au făcut Dumnezeu cerul și pământul, și celelalte...” (Fac. 1.)¹⁷⁹, Iar a creștinilor însă propoveduire, nu numai că covârșăște pre cele simțite, ci și pre cele mai presus de simțiri și pre cele mai presus de înțelegere zidiri, iar mai cu samă și pre cele mai presus de cele nezidite și gândite, căci zice: „Întru început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul” (Ioan 1)¹⁸⁰. Și a Iudeilor adecă zice: „Au zis Dumnezeu să face, om după chipul nostru și asemănare” (Fac. 1. 26)¹⁸⁰; Iar a creștinilor zice: „Cuvântul trup s-a făcut și s-au sălășluit întru noi” (Ioan 1. 14)¹⁸¹. Aceea: „va stăpâni peșcii mării și paserile cerului și hearele și toate cele depre pământ” (v. 26), iar aceasta: „și din plinirea Lui, noi toți am luat” (Ioan 1. 16)¹⁸². În aceea zice: „Au zis Dumnezeu să se facă lumină” (Fac. 1. 3)¹⁸³; iar întru aceasta: „Dumnezeu cel ce au zis dintru întunec să strălucească lumina, au strălucit întru inimile noastre” (2 Cor. 4. 6)¹⁸⁴. Deci puind de față pre fieștecare din cele zise ale amândorora propovăduiri, foarte lămurit vei vedea că atâta să deosebește și covârșăște cele creștinești duple Dumnezeu cuprinzătoare, de cele ale Iudeilor bunătăți, pre cât cele ce s-au făcut în umbră și în chip. Iar acestea spre încredințatul adevăr cel despre creștinii cei duple Hristos. Pentru aceasta să lăudăm și să slăvim deopotrivă pre Dumnezeescul Har și pre îngrijire, care de la umbră și de la închipuire, ne-a mutat de la lucruri mai presus de lume și de la Mila cea mai presus de ființă, înălțând omenirea în Hristos Iisus, Domnul nostru, AMIN.

¹⁷⁹ *Facerea*, 1, 1: “La început a făcut Dumnezeu cerul și pământul”.

¹⁸⁰ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 1, 1: “La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul”.

¹⁸¹ *Facerea*, 1, 26: “Și a zis Dumnezeu: «Să facem om după chipul și asemănarea Noastră, ca să stăpânească peștii mării, păsările cerului, animalele domestice, toate vietățile ce se târăsc pe pământ și pe tot pământul!»”.

¹⁸² *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 1, 14: “Și Cuvântul s-a făcut trup și s-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr”.

¹⁸³ *Idem*, 1, 16: “Și din plinătatea Lui noi toți am luat, și har peste har”.

¹⁸⁴ *Facerea*, 1, 3: “Și a zis Dumnezeu: «Să fie lumină!» Și a fost lumină”.

¹⁸⁵ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 6: “Fiindcă Dumnezeu, Care a zis: «Strălucească din întuneric, lumina. El a strălucit în inimile noastre, ca să strălucească cunoștința slavei lui Dumnezeu, pe fața lui Hristos”.

„Cum că la toată simțirea cea gândită, luat se face Dumnezeu, pentru iubirea de oameni”

70. O! Prea Sfinte, în Ipostatnice cuvinte a lui Dumnezeu, și înțelegiunea și puterea! Cum Te voi lăuda Doamne, (ființa Ta sau slava) care este neapropiată? Cum voi cânta bunătatea Ta (care-î nemărginită) eu care sunt om prost, neînvațat și port minte neîncăpătoare? Ci însă voi cânta și voi lăuda pre cele ajunse, și așa poate să viu cândva întru simțirea oarecum a slavei Tale și a bunătății, și lipindu-se sufletul meu cu totul după Tine, să rămâe cu Tine desăvârșit; și așa auzind Tu, să mă tem de Tine, după cuviință, și despărțându-mă de toate să viu la Tine, după cum Profetul zice: „Auzit-am Doamne auzul Tău și m-am temut, înțales-am lucrurile Tale și m-am spăimântat” (Av. 3. 2)¹⁸⁶. Tu Cuvinte Prea Înalte, neînțalesule, bătând în ușă, adecă în auzul miresei ceî din Cântarea Cântărilor (5. 9)¹⁸⁷ a căruia inimă s-a rănit pentru Tine, carea în uimire făcându-se, a cerut cu mare dorință a Te vedea. Pentru aceasta și strigă: „Arată-mi mie fața Ta și voi auzi glasul Tău; Că fața Ta este frumoasă și glasul Tău dulce” (Cânt. C. 2. 14)¹⁸⁸. Că iubea cu adevărat a zice, pre care și Iov o zicea: „Cu urechea mea Te auzam mai înainte, iară acum Te-a văzut ochiul meu” (Iov. 42. 5)¹⁸⁹; Precum cu de-amăruntul ca pre un Cuvânt și înțelegiune, asemenea și Lumină fiind adevărată, „care luminează pre tot omul ce vine în lume” (Ioan 1. 9)¹⁹⁰: Lumină luminând și văzută curat și arătată. După aceasta așa luminându-se, vede gândit pre Soarele dreptății și alte Dumnezești și mai presus de fire cu fericit chip; și din faptele bune văzând pre Dumnezeu și pre cele Dumnezești mai presus de fire, netâlcuit le vede cu mare dor. De unde și Sfântul Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu propovăduiește arătat: „Văzut-am slava Lui ca slava Unuia născut de la Tatăl, plin de Dar și de adevăr” (1. 14)¹⁹¹; Fiindcă ca Dumnezeu fiind adevărat, și Lumină cu adevărat este, precum iarăși Ioan mărturisește, de la care și cei din plinirea Ta (v. 1. 16)¹⁹² după negrăit Dar a luat, Nesupusule, strigă: „Că Dumnezeu carele a zis ca dintru întunec să lumineze lumina, Acela a strălucit întru inimile noastre” (2 Cor. 4. 6)¹⁹³ și luminează negrăit și nespus și strălucește arătat; și așa pregătește a vedea mai presus de fire lucruri și mai presus de ceruri, pline de Dar și de adevăr și minunat a ne veseli; Întrucât nu numai să se facă oarecum cuprins cu iubirea de oameni auzului și vederii, ci încă și pipăirei, precum zice cel după pept: „pre Carele l-am văzut și l-am pipăit și mâinele noastre l-au pipăit” (1 Ioan 1)¹⁹⁴, despre Cuvântul vieții.

Deci dacă și îmbrăcăminte Te faci dreptilor și cu totul îi odihnești pre ai Tăi, arătat este că și vi spre pipăire gândită și de Dumnezeu lucrată, Bunule. Și câți întru Tine și întru a Ta credință cu fericire s-au botezat, (și) întru Tine mai cu fericire s-au îmbrăcat (Gal. 3. 27)¹⁹⁵ de mari daruri Dăruitorule,

¹⁸⁶ *Avacum*, 3, 2: “Doamne, auzit-am de faima Ta și m-am temut de punerile Tale la cale, Dumnezeu! Fă să trăiască, în cursul anilor, lucrarea Ta și, în trecerea vremii, fa-o cunoscută. Dar, întru mânia Ta, adu-ți aminte că ești și milostiv”.

¹⁸⁷ *Cântarea Cântărilor*, 5, 9: “Ce are iubitul tău mai mult ca alții, o, tu, cea mai frumoasă-nre femei? Cu cât iubitul tău e mai ales ca alți iubiți, ca să ne rogi așa cu jurământ?”.

¹⁸⁸ *Idem*, 2, 14: “Porumbița mea, ce-n crăpături de stâncă, la loc prăpăstios te-ascunzi, arată-ți fața ta! Lasă-mă să-ți aud glasul! Că glasul tău e dulce și fața ta plăcută”.

¹⁸⁹ *Cartea lui Iov*, 42, 5: “Din spusele unora și altora auzisem despre Tine, dar acum ochiul meu Te-a văzut”.

¹⁹⁰ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 1, 9: “Cuvântul este Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume”.

¹⁹¹ *Idem*, 1, 14: “Și Cuvântul S-a făcut trup. și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr”.

¹⁹² *Idem*, 1, 16: “Și din plinătatea Lui noi toți am luat, și har peste har”.

¹⁹³ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 6: “Fiindcă Dumnezeu, care a zis: «Strălucească, din întuneric, lumina»”.

¹⁹⁴ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, 1, 1: “Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noștri, ce am privit și mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul vieții”.

¹⁹⁵ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 27: “Căci, câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat”.

dupre cum au zis Pavel Sfințitul propoveduitor al adevărului, asemenea și Isaia, – trâmbița cea Proorocească și cu mare glas –, să veselea de Dumnezeu Părintele și de Domnul cu sufletul; Fiindcă s-au îmbrăcat cu chip minunat întru Tine Doamne cu haina mântuirii și cu îmbrăcămintea veseliei, asemenea și tatăl mai presus de minte Te-au încins. Că lumină nespusea mai presus de fire fiind împrejurul lor, întrucât spre a se vedea dând celui cuprins de Dumnezeu, de câtă dragoste, de câtă veselie, de câtă bucurie Te faci pricinuitor lor?? Și mai ales când și mântuire aceasta aduce: Că mântuirea a Ta este. Așadar pentru nemărginita bogăție a dragostei, și prin cele gândite nări mirositor Te faci, la câți dupre credință sunt sănătoși, și întru această parte pre ai Tăi îi odihnești prea minunat, care laudându-Te și binecuvântându-Te zic: „Că mir vărsat este Numele Tău” (Cânt. Cânt. 1. 2)¹⁹⁶ și propoveduesc celor de aproape, că ca un mir frumos este vederea Ta, și bine mirositor și răsuflător cu mirosul este Frățiorul meu și cu gustarea dulce. Și miros de Nard mi-au dat mirurile Tale” (v. 2)¹⁹⁷. Deci și Pavel purtătorul Tău zicea: „Că bună-mireazma lui Hristos suntem” (2 Cor. 2. 15)¹⁹⁸. Încă și gustare Te faci credincioșilor și prânz și mâncare și băutură adevărată în suflet, pre care cu prea slăvit chip îi înviezi, și-i hrănești și-i înmulțești și-i îndulcești tainic pre părtașii Tăi: Care și Sfințitul David pătimindu-o din a Te gusta, cu chip purtător de Dumnezeu ca un Prooroc zicea celor de aproape: „Gustați și vedeți că bun este Domnul” (Ps. 33. 8)¹⁹⁹.

Fiindcă deși ca un măr Te vezi, însă și ca o hrană foarte bună, vor mânca lipsiții și se vor sătura cei săraci cu Duhul, cei smeriți cugetători: Și din prisosința bunătății Tale Doamne gustând, Te vor lauda cei ce Te caută pre Tine pentru totdeauna, spre a te afla și a Te mânca: Fiindcă firea puterii Tale cei viețuitoare, se face mâncare vecinică și băutură Sfântă. „Că vii vor fi inimele lor, – cei ce Te mânâncă pre Tine –, în veacul veacului” (Ps. 21. 30)²⁰⁰. De vreme ce vecinic fiind și nestricăcios, și pre cei ce Te mânâncă pre Tine îi faci nestricăcioși, aducându-i către vecinicie, prin covârșitoarea Ta firească putere. Pentru aceasta din nemărginita Ta bunătate și cu bine lucrătoare și mai cu osebite bine făcătoare dragoste, chemi și rogi pre cei cuvântători zicând: „Veniți de mâncați pâinea mea și beți vinul meu, vinul pre carele l-am dres vouă” (Pilde 9. 5)²⁰¹ adecă pre Tine întru așa chip Sfânt numindu-Te. „Fiindcă în lat loc, sunt pâinea vieții” (Ioan 6. 35)²⁰² și pre mine m-au părăsit izvorul vieții” (Ier. 2. 13)²⁰³, și încă le dai zic, Trupul Tău și Sângele Tău, cele prea Sfințite, spre mâncare și băutură lor: și așa pre toate simțirele cele gânditoare le hrănești și veselești pre ai Tăi, Prea iubitorule de suflete Doamne, lumină, viață și orice fel de dobândire bogată a multor Tale bunătăți făcându-Te lor: Bine cuvântat ești Iisuse Manna cea Duhovnicească și cerească, nemărginită mirositoare și de mirosuri purtătoare, Slavă negrăitei Tale dragoste cei pentru noi Stăpâne, și nespusei milostivirei și îndelungei răbdării Tale Doamne, AMIN.

¹⁹⁶ *Cântarea Cântărilor*, 1, 2: “Miresmele tale sunt balsam mirositor, mir vărsat este numele tău; de aceea fecioarele te iubesc”.

¹⁹⁷ În mss. se făcea trimitere la stihul 3, dar citatul este cuprins tot în stihul 2. Vezi nota 196.

¹⁹⁸ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 15: “Pentru că suntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos între cei ce se mântuiesc și între cei ce pier”.

¹⁹⁹ *Psalmii*, 33, 8: “Gustați și vedeți că bun este Domnul: fericit bărbatul ce nădăjduiește în El”.

²⁰⁰ *Idem*, 21, 30: “Mânca-vor săracii și se vor sătura și vor lauda pe Domnul, iar cei ce-L caută pe Dânsul vii vor fi în inimile lor în veacul veacului”.

²⁰¹ *Pildele lui Solomon*, 9, 5: “«Veniți și mâncați din pâinea mea și beți din vinul pe care eu l-am amestecat cu mirodenii»”.

²⁰² *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 6, 35: “Și Iisus le-a zis: Eu sunt pâinea vieții; cel ce vine la Mine nu va flămânzi și cel ce crede în Mine nu va înseta niciodată”.

²⁰³ *Ieremia*, 2, 13: “Că două rele a făcut poporul Meu: pe Mine, izvorul apei celei vii, M-au părăsit, și și-au săpat fântâni sparte, care nu pot ține apă”.

„Că Duhul lui Dumnezeu îl lăcuște întru cei credincioși”

71. Minunat și mai ales și foarte minunat lucru este (întru simțirea cea gânditoare, de la suflarea) cea din Dumnezeu Părintele de la Făcătorul de viață Duh vărsarea cea în inimă de carne, aceea care a fost primit prin credință sănătoasă Iconomia întrupării Cuvântului, adică: pe de o parte Dăruirea cea de la nezidita și cea mai presus de ființă Dumnezeire și Dumnezeasca putere și lucrare, care să revarsă minunat; iar pe de alta, și să uneșce cu inima și să mișcă neîncetat și foarte mai presus de fire umplând de înspăimântare pre părtași.

72. Foarte minunat este și foarte mult mai cu samă, cum Părintele întru Duhul prin Cuvântul Lui, pre toate adică cele simțite și gândite pentru Sine zidindu-le, și întru una această Treime adunată, lăcuște în mintea cea omenească și umblă și arătat să sălășlueșce. Mare minune este! ca la fieștecarea din credincioșii cei evlavioși să se trimiță Îngerii de la Tri-Ipostatnica Dumnezeire. Încă și această nemărginită putere și de viață Treime bine-voind, întăreșce pre om, lucrându-l Dumnezeesc și Duhovnicesc făcându-l: Aceasta zic covârșășce mai pre sus orice minune.

73. Foarte minunat este cu adevărat, cum pre Raza Prea Înaltului Dumnezeu a toate o poartă inima credincioșilor și neîncetat o încredințază. Și pe de o parte, prin Sfânta Scriptură, pe din afară, face așa luminată pre minte – de la Dumnezeu –, aceasta zic este și dulce și foarte folositoare și iubitoare de oameni și minunată; iar pre de altă parte, și pre Sineși se dă, Vaî mie! Întru adevăr cu lucrul, Lumină credinciosului; și acestea înlăuntru inimei, iar nu în afară; și totdeauna, iar nu vremelnic: Aceasta arătat este mai presus de a se minuna cineva și ca o mai presus de înțelegere.

74. Foarte mult minunat este cu adevărat, cum Acela, Carele să poartă cu frică și cu înspăimântare de Serafimii și de toate puterile Cerurilor, să se poarte de inima credinciosului cu foarte minunat chip; Și nu numai a-l purta, ci și a se uni cu El și a se amesteca: cum nu este mai presus de minune!!!

75. Minune cu adevărat este și aceasta nu mică de asemenea ca Cel ce are Cerul scaun, Cel mai presus de înțelepciune Înțelept și mai presus de putere Dumnezeu, tron a avea pre suflet și pat și căruță a se face prin Dar. Încă și a se iubi de Acesta, încât și într-o suflare să fie cu dânsul și mai presus de ceruri lucruri a săvârși și tainic a crede câte se fac lui, cine poate duple vrednicie a se minuna!!!

76. Cu adevărat minunat lucru este și vrednic de înspăimântare; Cum Dumnezeu carele nu are loc odihnei Sale, să se odihnească în inimă cu Dumnezească cuviință. Și dacă un Împărat de acelaș neam întâmplându-se, care ar voi a priimi pre cineva cu dragoste, sau de mână a-l ținea, slavă și cinste adăogându-i aceluia, prin urmare de câtă bucurie și veselie se va umplea; Întrucât această milă fiind de la un Împărat pământesc, care nu s-a atins dinlăuntru în inimă. Dar când Dumnezeu cel fără de început și nezidit și al tuturor Făcător, Domnul, Căruia îi sta înaintea cu frică și cu cutremur zeciuiri de mii de Îngerii și-i slujesc mii de mii, nu așa prost, ci din lăuntru inimei S-a atins cu lucrarea, iar mai ales în carea și a lăcuit, nu vremelnicește, ci vecinic, încât și a se uni și a o slăvi foarte și a o înDumnezei minunat, dăruindu-i negrăite bunătăți: câtă negrăită slavă, cinste, veselie, și bucurie va simți, și acestea vecinic a i se face ei ‘Prea minunate și neînțelese’ Miluește-ne Doamne Sfântă Treime!

77. Minunat lucru este! Cum Cel a toate ziditor Dumnezeu, Carele cuprinde toate, să se cuprindă necuprins, arătat și neîncetat de inima cea credincioasă! Și de s-ar întâmpla oarecarele Împărat vremelnic și de scurtă stăpânire să vie și să bată la ușa oarecărui, și va intra înlăuntru și împreună va mânca și va bea la aceeași masă împreună cu el: Aceasta i s-ar fi făcut, duple cuviință, celui ce l-au priimit astfel pre Împăratul multă cinste și slavă și veselie și mângâere foarte de ajuns. Iar Împăratul cel vecinic, Domnul și Făcătorul a toate, viind simțitor și gânditor, nu la casă, ci liniștit intrând în inima vreunui miluit, nu numai ca să-i dăruiască pre cele din inimă bunătăți, ci și hărăzân-

du-î putere cerească și mângâere măi presus de lume și slavă măi presus de fire neîncetată: Ce crezi că va fi celui ce l-au priimit pre El? Și cât se va bucura și câtă veselie și îndulcire va avea unul ca acesta? Și câtă așazăre fericită? Minune neînchipuită cu adevărat este, că Cel ce umple toate și se află măi presus de toate, casă Dumnezească face pre inima omului și lăcaș al Său vecinic!

78. „Dumnezeu cel ce a zis ca dintru întuneric să strălucească lumină, Acela a strălucit în inimele credincioșilor Lumină” (2 Cor. 4. 6)²⁰⁴. Și „dragostea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimele lor prin Duhul Sfânt Carele l-au dat lor. Și a trimis Dumnezeu Duhul Fiului Său în inimele lor strigând: Ava Părinte” (Gal. 4. 6)²⁰⁵, și așa lipindu-se cu Domnul, O! ce minunată unire! Întru un Duh se face credinciosul cu Dumnezeu; Și așa de aproape fiind, întru simțire se face acelor zise ale Darului.

79. „Moștenitori lui Dumnezeu și împreună moștenitor cu Hristos” (Gal. 4. 7)²⁰⁶ cu oareșicare chip, adevă creștinii, ca părtași ai Dumnezeștii firii, al doilea Hristoși, ceea ce covârșește toată mintea și este afară de toată înțelegerea; Din care deopotrivă Fii ai lui Dumnezeu și Dumnezei după punere și Dar să fac prin lucrare credincioși, privindu-se ca niște măi presus de fire și măi presus de lume. Și pătimesc, sau măi bine a zice dobândesc „cele ce ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și pre inima omului nu s-a suit” (1 Cor. 2. 9)²⁰⁷ firește. Slavă cei necuprinse de minte dragostei celui cu adevărat iubitor de oameni, Părintelui și Dumnezeului nostru Prea Sfintei Treimi, și negrăitei cei măi presus de ceruri nemărginitei bunătații Sale.

„Cum că măi presus cu covârșire să cinstește de Dumnezeu tot credinciosul”

80. „Cei ce să nasc din Duhul, Duh sunt” (Ioan 3. 6)²⁰⁸ după hotărârea lui Iisus Hristos O! covârșitor Dar și negrăită dăruire! Zidești pre om cu atâtea multe haruri dăruit, Dumnezeul minunelor. Decî cea zidită, cu adevărat zidire este: Dar cel ce covârșește iubirea de cinste, Prea milostivnicul, O! Doamne! Cea măi presus de ființă și Atoată lucrătoare Treime, dăruind zidirei, Văi! întru Duhul cel nezidit, desăvârșit și pre cât nu este cu puțință a înțelege vreodată, unind pre om cu Sineși, înDumnezeindu-l și Fiū făcându-l; Fiindcă zice: „Eu am zis: Dumnezei sunteți și Fii ai Celui Prea Înalt toți” (Ps. 81. 6)²⁰⁹, și scris este despre Dumnezeu: „Că poruncă a pus și nu va trece” (Ps. 103. 10)²¹⁰; și cum că: „Toate câte a voit Domnul a făcut” (Ps. 134. 6)²¹¹; Și: „Sfatul Domnului rămâne în veac și cugetul inimei Lui în neam și în neam” (P. 32. 11)²¹² de vreme ce este fire neschimbătoare și neprefăcută; Decî și cuvântul Său și porunca Sa și voința Sa și Sfatul Său, aū venit aducându-L nouă, Ipostatnicul Cuvântul Său, Carele „Înger mare și minunatului Sfat celui măi presus de ființă făcându-se, însuflă adevă Duhul ucenicilor și Duhovnicești născându-î

²⁰⁴ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 6: “Fiindcă Dumnezeu, Care a zis: «Strălucească din întuneric, lumină» - El a strălucit în inimile noastre, ca să strălucească cunoștința slavei lui Dumnezeu, pe fața lui Hristos”.

²⁰⁵ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 6: “Și pentru că sunteți fii, a trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre, care strigă: Avva, Părinte!”.

²⁰⁶ *Idem*, 4, 7: “Astfel, dar, nu mai ești rob, ci fiu; iar de ești fiu, ești și moștenitor al lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos”.

²⁰⁷ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 9: “Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El”.

²⁰⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 3, 6: “Ce este născut din trup, trup este; și ce este născut din Duh, duh este”.

²⁰⁹ *Psalmii*, 81, 6: “Eu am zis: «Dumnezeu sunteți și toți fii ai Celui Preaînalt»”.

²¹⁰ *Idem*, 103, 10: “Hotar ai pus, pe care nu-l vor trece și nici nu se vor întoarce să acopere pământul”. Am decalat cu un stih trimiterea ce se făcea la *Psalmii*, 103, 9, citatul fiind din stihul 10.

²¹¹ *Idem*, 134, 6: “Toate câte a vrut Domnul a făcut în cer și pe pământ, în mări și în toate adâncurile”. Trimiterea în mss. se făcea la stihul 9. Am făcut modificarea pentru stihul 6 ce corespunde citatului.

²¹² *Idem*, 32, 11: (Am decalat trimiterea din mss.): “Iar sfatul Domnului rămâne în veac, gândurile inimii Lui, din neam în neam”.

cu a doua naștere, și Duh tainic îi arată pre ei și așa îi face Fiî ai lui Dumnezeu: „Căci câți se poartă de Duhul lui Dumnezeu, aceștia sunt Fiî ai lui Dumnezeu” (Rom. 8. 14)²¹³; Iar de sunt Fiî ai lui Dumnezeu, cu adevărat că și Dumnezeu: Că ceea ce să naște, de nevoie este a arăta și pre cel ce l-a născut; De aceea și Mântuitorul învață pre ucenicii a-l numi pre Dumnezeu: Părinte, câți au împărtașirea Duhului. Și așa Dumnezeu, și Fiî, și Duhuri Sfânta Treime lucrează pre credincioși și le dăruiește lor pre toată dăruirea cea minunată, care în sfârșit și pre înțelegerea cea suptire cu covârșire o acopere: AMIN.

„La aceea: „Cel ce-și întinde aripile Sale, i-a-și priimit pre ei și i-a-și luat pre umerile Sale”
(2 Leg. 32. 11)”²¹⁴

81. Înțeleg: vino întru simțire gândită despre câte acum voi să zic, și bine cunosc cum că înspăimântat te vei face și plin de Duhovnicească bucurie, ori întru adevăr și de Dumnezească dulceață. Zice prin David Duhul cel Sfânt: „Cela ce șezi pre Heruvimi, arată-te” (Ps. 79. 2)²¹⁵; Și iarăși: Cela ce vezi, adâncurile și șezi pre Heruvimi, și „s-a-și suit preste Heruvimi” (Ps. 17. 12)²¹⁶. Decî ce dar se întâmplă asupra credincioșilor? Care cu strein chip și prea covârșitor, mult se deosebesc întru sine; Fiindcă nu numai să sue Dumnezeu, ca găina pre puii săi, și ne înviețuește și ne îmbrătoșează și ne păzește pre noi și înlăuntru nostru ne veseleşce; Dar O! a înspăimântării pentru cea prea covârșitoarea Lui dragoste! Și asupra Sa ne pune și ca o căruță nouă, – și bine încuviințată mai presus de înțelegere, pentru nemărginita bogăție a dragoste –, să face pre Sineși nouă, păzându-ne cu asigurare și aducându-ne negrăit la nespuse lucruri și mai presus de cerul vieții; Și așa ne pregătește a ne bucura mai presus de ființă și a ne face în pace și a ne odihni, nepovestit și nespuse și a ne veseli și a ne bucura, în chip Dumnezeesce și Duhovnicește și a ne îndulci cu adevărat. Că zice Moisi cel Sfințit întru Duhul: „Întinzându-și aripile Sale, adevărat Dumnezeu, i-a-și priimit pre ei, și i-a-și luat pre spatele Sale” (2 Lege 32. 11)²¹⁷. O! negrăita Lui dragoste! Întrucât a-și întinde aripile Sale numai și a-și primi pre credincioși, și așa căruța prea arătată făcându-se lor, aceasta cu adevărat este și mai presus de vrednicia cea herovimicească și cu adevărat de multă negrăită veselie. Iar aceea: a-și primi și a-și lua pre spatele Sale, întrucât și umbrindu-și pre unii ca aceștia, dupre Dumnezeescul David, pre aceasta nici mintea Herovimicească nu este vrednică a o vedea și a lauda pre ceea ce să face; Că pre cât este slava Ta, pre atâta și mila Ta nemărginită, Prea Sfântă Treime, slavă Ție!

82. Shima, (adeacă chipul cel Monahicesc), și făgăduințele lui și petrecerea cea monahicescă, cere minte singuratecă. Dar aceasta numai Dumnezeu o lucrează; și o face la acela unde se află osârdie și cea dupre putere și legiuită: și o lucrează cu darea Făcătorului de viață Har. Iar face a se vedea prin unitate pre cea de un fel și de același fel a Atotputernicei Împărății și ai slavei Lui. Fiindcă numai El singur este Prea Înalt, nealcătuit întru toate, neasemănat și cu covârșire fără de asemănare neasemănat, Singur puternic cu adevărat, ai căruia împărtașire îi este cu puțință, numai singurateca adevărată înțelepciune, din care dupre dăruire este toată înțelepciunea înțelepților:

²¹³ Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, 8, 14: “Căci câți sunt mânați de Duhul lui Dumnezeu, sunt fii ai lui Dumnezeu”.

²¹⁴ Deuteronomul, 32, 11: “Întocmai ca vulturul care îndeamnă la zbor puii săi și se rotește pe deasupra lor, întinzându-și aripile, a luat pe Israel și l-a dus pe penele sale”.

²¹⁵ Psalmii, 79, 2: “Cel ce șezi pe heruvimi, arată-Te înaintea lui Efraim și Veniamin și Manase”. În mss., trimiterea se făcea la stihul 1 din Psalmul 79.

²¹⁶ Idem, 17, 12: “Și S-a suit pe heruvimi și a zburat; zburat-a pe aripile vântului”.

²¹⁷ Deuteronomul, 32, 11: “Întocmai ca vulturul care îndeamnă la zbor puii săi și se rotește pe deasupra lor, întinzându-și aripile, a luat pe Israel și l-a dus pe penele sale”.

Singur fiind cu adevărat vecinic și al tuturor ființelor Făcător și Ziditor. Decî cu drept cuvânt să zice foarte bine: „Că din Trănsul și prin Trănsul și întru Dănsul sunt toate: Aceluia fie Slava în vecii vecilor” (Romani 11. 36)²¹⁸, AMIN.

83. Decî de sunt acestea întru acest chip și toate împreună cuprinse fiind bune și alese, ca cele ce de la Dumnezeu au ființa și printr-însul împreună să țin și la Dănsul privesc, și oare cum întru Acesta sfârșit au, și câți după cuviință au lucrătoare pre faptele cele bune și uneltesc pre cele ce să zic mai jos, pre aceștia îi unește și de Dumnezeu îi lipește, ca pe lângă un Tată pre unii ca aceștia: adecă zic precum pre al bunătății, al dragostei, al înțelepțirii, al înțelepciunii, al cunoștinței, al privirei, al cuviincioasei lucrări, al în Dumnezeii și al Dumnezești plăceri și al Sfințitei bucurii, și mai cu samă al păcii cei mai presus de cuvânt, al fricei cel după evlavie, al puterii și al statului, al căii cei după buna credință, al iscusului și al tuturor câte se cuvin cuvântătoarei firii, încă și slavă aduce și veselie, și cu Dumnezeu îi asemănează și Dumnezeii îi face. Decî dacă după cum s-au zis toate fiind bune și desăvârșite și numai de la singur Dumnezeu au pre a fi: atuncea desăvârșit este acela cu adevărat, carele să face îndrăgitor numai celor bune. Iar dacă întru acest chip împărtășându-se, și pe urmă se va rumpe de la Dumnezeu Carele este izvorul și rădăcina cu adevărat a tuturor bunătăților și desăvârșirilor, atunci nu va mai avea nimic cât de puțin din cele după fire bunătăți și săvârșiri ale Făcătorului Acestuia și împreună Țiitorului și întru Carele s-au întemeat toate bunătățile și săvârșirile. Dar și cel ce i să pare că are bunătăți și săvârșiri, nu este cu adevărat încredințat dacă bine sau rău se află: Că oarecare înșălăciune este părerea și cumplită batjocură; Ci numai această trebuie, ca cu totul singur și cu unul Dumnezeu să rămânem și să așteptăm și numai în legea Lui cu mare sânguință să cugetăm și întru aceasta să ne plecăm. Fiindcă numai întru acest chip vom dobândi slava cea neperitoare și dulceața cea adevărată și nemărginită și nesfârșită și bogăție necheltuită și cu totul împreună vom avea ca pre o moșie pre toate bunătățile și săvârșirile, după cum am zis. Ci încă și pre însuși Dumnezeu, O! prea slăvită minune! Întru noi lăcuind și umblând, și vom dobândi cu adevărat mai presus de lume lucruri nevăzute și neauzite simțirelor celor din afară; Și așa vom trăi gânditor întru o unire Monahiceșce întru Hristos Iisus Domnul nostru; Căruia i se cuvine slava în vecii vecilor AMIN.

84. Când purtătoarea de Duh inimă va cugeta întru liniștită petrecere și se va lucra de Duhul, atuncea mintea unindu-se cu fericire cu Dumnezeescul adevăr, să face văzătoare de multe Dumnezești priviri, și întru cele nespuse și mai presus de lume să așază tainic; și ca un de curând venit și nemernic să socoteșce pre sine între ființe: Să desfătează și dobândeșce toate arătat întru Duhul, săvârșind lucruri mai presus de minte; și pre toată gândirea o aduce la acelea, și în scurt a zice, de multe ori oglindeșce pre Dumnezeu cu chip strein, și înspăimântare pătimeșce a lui Dumnezeu și spre în Dumnezeire vine, pătimind ceva mai presus de fericire. Și trece în tăcere și privire și iubire mai presus de fire cu răpire și cu întărirea Făcătorului de viață Duh și Luminătorului, întru Hristos Iisus Domnul nostru, AMIN.

85. Acela carele se lasă pre sineși după Dumnezeasca pronie și numai întru Dumnezeu cugetă, și ca cum dănuind și pre Dumnezeu văzându-L întru Duhul arătat întru sineși umblând și sălășluindu-Se, iată unul ca acela luminos s-a făcut împlinitor Dumnezești porunci a Domnului nostru Iisus Hristos care zice: „Rămâneți întru mine și Eu întru voi” (Ioan 15.4)²¹⁹, și s-au unit cu

²¹⁸ *Epistolă către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 36: “Pentru că de la El și prin El și întru El sunt toate. A Lui să fie mărirea în veci. Amin”.

²¹⁹ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 15, 4: “Rămâneți în Mine și Eu în voi. Precum mlădița nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămâne în viță, tot așa nici voi, dacă nu rămâneți în Mine”.

prea slăvire prin acestea cu Dumnezeu și s-a alcătuit împreună minunat și foarte cu fericire: Și așa cu totul s-a făcut întru toate singur lucrător al poruncilor. Fiindcă însuși Mântuitorul cu încredințare a zis: „Că cel ce rămâne întru mine și Eu întru dânsul, acesta mult rod aduce” (stih 5)²²⁰; adică fapte bune aduce. Decî las să se silească a urma cel ce voește să lucreze faptele bune, unul ca acela iubitor de Dumnezeu, prin privire și rugăciune și mai Dumnezească cugetare, și să rămâie și să stăruască cu toată puterea în Dumnezeu. Întrucât văzând Dumnezeu osteneala cea sfântă a sufletului lui, va pleca cerurile, O! prea slăvit minunea și înlăuntru sufletului acestuia se va vedea foarte cu prea slăvire și fără de așteptare umblând și săltând, spre dobândirea tuturor bunătăților și săvârșirilor celui împărțit și spre plăcerea sfintelor Lui porunci. Și aceasta este ceea ce zice: „Că fără de mine nu puteți face nimic” (Ioan 15.5)²²¹, de vi să pare a face ceva, adică.

86. Dacă trebuie a nu se ascunde comoara, nici Darul înțelepciunii cel de obște folositor, – din dragoste –, arătat este că nici cel după Dumnezeu lucru gândit și privirea și suire a minții, nu trebuie a le ținea în minte nescrise: ci trebuie a le scri și înșămări a le da, adică spre folosul cel de obște, – din dragoste. De vreme ce dobitoc cuvântător fiind omul, este și priimitor de minte și de meșteșug, dar când cugetă despre Dumnezeu pre cele dintru sine făcute ale credinței, atuncea priimește Dumnezească și cuviincioasă minte, și prin urmare intră cu meșteșug în Harul Sfintelor porunci cu însufletire. Și atuncea mai ales pentru aceasta trebuie mai mult ajutor a lui Dumnezeu și Dar împreună lucrător; și pentru a putea adesea să se roage cu lacrimi, cerând înlesnirea spre poruncile lui Dumnezeu. Dar când va binevoi Dumnezeu a se milostivi, „precum miluește tatăl pre fii” (Ps. 102. 13)²²², spre cel ce să roagă, vars îndată, Vaî mie! înfricoșată minune! din Duhul Său preste el în inimă și așa minunat îl mișcă pre el, adică pre priimitorul, întru prietenești și dorite rudiri și plecări. Și ca cum ar zice cineva, ca fiului pe lângă tată, priimește îndrăsneală de la el, ca pre o arvună acei de viață făcătoare vărsări și lucrări ale Duhului preste împărțitor, și îl îndulcește pre el prea cu covârșire, și-l îmbunează, și-l îmbunătățează, și-l smerește și-l înalță prin strein chip cu slavă și cu cinste prin unire și la iubitoare înfierbântări îl aduce pre el, încât întru totul oarecum vede împrejurul lui Dumnezeu ca pre o a lui moșcenire cu adevărat, mai presus decât toată alta acelor spre Dumnezeu; Fiindcă cuprinzător săltările Părintelui și bogăția și slava și puterea și frumuseța și înțelepciunea și stăpânirea și însemnătatea și toate împreună bunătățile și desăvârșirile, slava și lauda, acelea sunt oarecum desfătarea și fala Fiului și bucuria cu adevărat. Decî când sufletul întru privirile cele după fire întru împărțirea Duhului se face, – și aceasta este întru a privi pre Dumnezeu în Treime, precum zice Marele Vasile, atuncea foarte îndrăgitor cu adevărat făcându-se, pre însuși Părintele vede pre Dumnezeu și pre ale lui Dumnezeu deopotrivă, fiind ca ale sale, după chipul ce am zis, și îndestulându-se numai pre Dumnezeu singur a-l privi și a-l oglindi, și cu strein chip să bucură și să veseleşce, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

„Care este cea adevărată îndulcire”?

87. Socotesc cum că nici unul este care să nu cunoască pre cea judecată din lucruri, cum că aceasta cu adevărat poate să se zică dulceață: aceea, care fără de a se prihani de la fire și cuvânt, rămâne cu mult mai mult lucrându-se; Căci aceasta umple pre inimă de bucurie și veselie, încă și după plinirea aceștia, care departe este de îndulcirea cea numită trupească idolească fiind, iar nu cu adevărat dulceață. Decî caute fieștecare, care a ajuns la curata și neîntristata și de gând

²²⁰ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 15, 5:* “Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic”.

²²¹ *Idem, Ibidem.*

²²² *Psalmi, 102, 13:* “În ce chip miluește tatăl pe fii, așa a miluit Domnul pe cei ce se tem de El”.

Duhovniceasca îndulcire, și nu va păcătui, iar mai ales și lesne se va muta de pe pământ la cele cerești, numai la aceasta cugetând, și ... așa și tot sufletul. Fiindcă aceasta este cea adevărată și de căpitanie îndulcire a inimei și neschimbată și nemincinoasă a sufletului cuvântător și nemuritor, carea vecinic rămâne luminată pururea izvorătoare neprihănită, iar mai ales și dorită, și fericită, și acelor din veac sfinți împreună lăcuitoare, neturburată, pacinică, bună, înfățișătoare, luminătoare, cu bună față de Dumnezeu cugetătoare, strălucitoare, mângâitoare, plină de veselie și lucrându-se neîncetat. Și după aceasta cu acestea de te-ai îndulcit cu mintea și Duhovnicești din cercare, atuncea te vei pleca la toate acestea ce am scris; Iar de nu, atunci prin credință ține pre cele scrise și le păstrează pre ele.

„Despre trupeasca îndulcire”

88. Iar dacă aceasta nu este gândită și Duhovnicească, ci este trupească îndulcire și păcătoasă, va greși cineva și numai a o numi dulceață. Fiindcă când se va lucra, apoi aduce amară căință, și prin urmare mincinoasă dulceață să numește, căci cu adevărat falșă este și departe de sufletul cel cuvântător, ci-î necuvântătoare, de neam prost, trândavă, cu bucurie întunecată, turburătoare, urăcioasă, vremelnică, lesne veștejitoare și mai ales îmbătrânindu-se trupul, și este vrednică de rușine, cu viață rea, netrebnică, robită, plină de defăimări, de cugete împruțite și proaste și înjositoare, fără de înfășoare, desnădăjduită, nesocotitoare și plină de înnegrărită întristare și le aduce pre toate acestea asupra lucrătorului și săvârșitorului ei. De ai pățimit, cu totul cunoșci pre adevărul celor scrise, iar de te-ai păzit prin darul lui Dumnezeu, atuncea plecându-te adevărului cuvintelor mele, vei cunoaște bine că vei culege rodul vieții cei slăvite.

89. Lumină pururea strălucitoare și Duhovnicească și viață mai presus de lume am, Dumnezească hrană și desfătare, rădicări și plecări, plăcute uniri și dobândiri a întreitiei lpostatnicei Dumnezeirii cu strein chip, și împreună cu Domnul Iisus Hristos a tuturor negrăitelor străjuiri așazări; Dar Vai ticăloșiei și nebuniei mele! Vai răutății neștiinței mele! Mintea mea care întru acest fel s-a făcut prin Darul, mai presus de ceruri, este când alunecându-se, s-a furat spre cele mincinoase și pământestii și scârnave, și cu totul m-am făcut plin de rea împruțiciune. Vai mie! Cine nu se va minuna și nu va plânge pentru cele ale mele și din milă rugându-se pentru mine lui Dumnezeu celui iubitor de oameni, ca să-mi dea mie negrăită mai mare și Dumnezească putere, prin Făcătorul de viață și Luminătorul Duh, ca cu lesnire să mă smeresc și să scap de vrăjmășuirea diavolului și răului meu vrăjmaș al Sfintei și minunatei vieții mele? Toată ceata Sfinților Îngerii și toate sufletele dreptilor, cerești și rugați-vă lui Dumnezeu pentru mine, celui cu mintea nesimțitoare și în pământ plecată.

90. Dumnezeuul meu! Dumnezeuul meu! afară de Carele nimic nu este mai înalt, ca Cel necuprins, ca Cela ce ești Totul și al totului Făcător și cu nemărginire nemărginit mai presus de totul, ca Cel mai presus de ființă. Doamne al meu, Doamne negrăită Sfântă unire și nespusă împreună răsufare acelor miluiți creștini, slavă Ție. Cum Stăpâne, văzându-te strălucit întru inima mea ziua și noaptea, și nu pururea afară de mine mă voi face prin Darul cel covârșitor, ci mă lenevesc și mă fac nesimțitor către atâta de mare dăruire, prea Puternice? Vai mie! cât de păcătos sunt eu! Iată de ai fi cunoscut pre cel ce te-au legat? și către ce te-au legat? și pentru ce? degrab te-ai fi făcut lucru de înspăimântare și cu laude lui Dumnezeu cel mai presus de ființă ai fi mulțumit, mai ales pentru toate câte face prea slăvite și minunate, numai pentru singură a Sa bunătate.

91. Decî dacă cu adevărat ai fi înțales, suflete al meu, cât de departe ești de adevărata datorie și acelor despre Hristos taine, măi grabnic decât cuvântul spre înspăimântare aducându-te, ai fi judecat trândăvirea și lenevirea și nepăsarea ta, și ca să nu zic măi arătat, nesimțirea și nebunia”!

92. „În vremea aceea răspuns-au Iisus și au zis: Mărturisescu-Mă Ție Părinte, Doamne al cerului și al pământului, că Ai ascuns pre toate acestea de către cei înțelepți și pricepuți și le-ai descoperit pre ele pruncilor. Adevărat Părinte că așa au fost bună-voința înaintea Ta – vecinic” (Luca.10.21)²²³.

93. Cere, roagă-te, ca să nu pătimim ceva neînțelepțește întru întristările vieții, căci atunci lui Dumnezeu amândoi ne vom afla nevrednici:

și iartă-mă
SFÂRȘIT

²²³ *Sfânta Evanghelie după Luca, 10, 21*: “În acest ceas, El S-a bucurat în Duhul Sfânt și a zis: te slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al cerului și al pământului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți și de cei pricepuți și le-ai descoperit pruncilor. Așa, Părinte, căci așa a fost înaintea Ta, bunăvoința Ta”.

*A Domnului Calist Tilicude,
Cuvânt pentru iscusirea liniștei*

NU este cu puțință a ne pocăi, fără de liniște; Nici se poate și cât de puțin de curăție a ne atinge, fără de depărtare; Nici cu vorbirea și vederea oamenilor, este cu puțință de vorbirea și privirea lui Dumnezeu a ne învrednici. Pentru aceasta căroră le este grijă a să pocăi pentru cele de dânșii greșite, și de patimi a să curăți, și a să îndulci de vorbirea și privirea lui Dumnezeu, – care lucru este margenea, și scopos al celor ce petrec după Dumnezeu, și arvună, ca să zic, a moștenirii ceî vecinice a lui Dumnezeu –, cu toată iscusința liniștea o caută; Și a să depărta, și a fugi de oameni, lucru prea de folos o socotesc, cu toată așezarea cea cuviincioasă a sufletului.

Drept aceea să încep acelea ce sunt începutul în plângătoarea liniște: Defăimarea de sineși; pentru care ca mai curat să se facă, sunt: privigherile, și înfrânarea, și osteneala cea trupească; Al căroră sfârșitul în scurt este, curgerea lacrimilor, care curge din ochii celor ce cugetă smerit întru umilință cu adevărat a inimiei. Și către curățenie așa iaū aminte. Asemenea de acestea să țin prin lucrare; întru acestea iarăși sfârșitul fiind, pacea gândurilor, precum întru acelea (precum am zis) curgerea lacrimilor. Și de aicea începe mintea după chipul ce are fire să fie, pre firele celor ce sunt a le privi, și pre meșteșugul lui Dumnezeu a-l socoti, și Dumnezească înțelegere a zămisli, și al puterei, și al înțălepciunei, și al slavei, și al bunătății, și al celorlalte câte împrejurul lui Dumnezeu să privesc, lucru se face. Și întru cele tainice ale scripturei intră; Și din frumusețile bunătăților celor mai presus de lume să îndulcește, și dragostei lui Dumnezeu să face încăpere. Și așa de dor să prind, și să bucură, și cu inima bună să face, la vârful faptelor bune alergând, adecă la dragostea Ziditorului tuturor. Nici una din înșălările (lumi) aceștiea pătimind, sau văzând, fără numai pre singure alunecările și pornirele de păcate, și necuviincioasele mișcări din multe pricină, ca un schimbăcios suferind. Dintru care a să chema înapoi pre sine i să cuvine, departe oareunde de desnădăjduire stând; și la cele Dumnezești ale iubirei de oameni, cu bună nădejde întrarmându-să; Și cu lacrimi, și cu rugăciuni, întru cele zise bunătăți îndeletnicindu-să, și întru Dumnezeescul Raiū al dragostei pre cât este cu puțință desfătându-să. Nimica mai mult privind: nici chip, nici grosime, nici formă, nici altceva; ca în scurt să zic, afară de lacrimi, și de pacea gândurilor, și de dragostea lui Dumnezeu. Că întru acestea și nerătăcirea să păzește, și mântuirea sufletului celui ce să smereste, și să trezvește, și să roagă, întru Hristos Iisus Domnul nostru, să dărueste.

Șăzând tu în chiliea ta, îndrăsneală către Dumnezeu întru smerenie mintea ta să aibă. Pre semerenie aibi-o pentru prostimea ta și nimicniciea; Iară pre îndrăsneală, pentru necovârșita dragoste lui Dumnezeu, și nerăutatea pre care o are împrejurul omului; Că întru acest chip să aduce sufletul întru cinstea lui Dumnezeu: când măcar că se cunoaște pre sineși păcătoș, dar însă la iubirea de oameni a lui Dumnezeu se bizuește, și să atâră de dânsa. Pentru aceasta Sfințitul Pavel poruncește

zicând „Să ne apropiem cu îndrăsneală la Scaunul Darului” (Evr. 4. 16)¹. Fiindcă cu adevărat ochiul oarecare a rugăciunii, ori aripă, ori ținare oarecare cu chip strein este, îndrăsneala cea către Dumnezeu. Nu ca cum îndrăsnește cineva, ca cum ar fi bun! să nu fie! Iar tu de așezământul acesta departe fă-te: Ci adecă, când cu gândul negrăitei iubirei de oameni, și al dragostei, și al nepomenirii de rău a lui Dumnezeu, spre Dumnezeestile nădejdi s-ar întrarma. Deci roagă-te cu nărav îndrăsneț într-un cuget smerit, cu nădejde bună hrânindu-te întru Dumnezeu, după cele înainte puse, precum s-au zis, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

Să cade ție de-a pururea cu osârdie a lucra pre cele ce împilă și smerește pre trup, și pre minte o izbăvesc de supărare. Iar acestea sunt: mâncare cu măsură, băutură ușoară, somnul scurt, starea după putere la rugăciune, plecare a genunchilor pre cât este cu puțință, a fi chipul smerit, îmbrăcăminte a avea foarte proastă, cuvânt scurt numai cel de nevoie, culcarea pe jos, și altele câte pre trup împilă din parte. Împreună cu acestea, încă a lucra se cade pre cele ce deșteaptă pre minte, și spre a să lipi de Dumnezeu o ajută, care sunt acestea: Cetirea Dumnezeestilor scripturi, și ale celor întru acestea Sfințiți tâlcuitori; Și acetsea încă cu măsură. Cântarea de Psalmi cu bună pricepere, cugetarea a celor zisă în scripturi, și a minunilor celor ce să văd întru zidire, și rugăciune curată; Până când Darul Sfântului Duh, pre aceasta din inimă luminat o ar porni. Că atunci alt prasnic este, și a altei sărbători este vremea, nu ca gura mai grăindu-să, ci de la inimă lucrându-să întru Duhul. Iară pre unele ca acestea, acum întru acest chip lucrează-le: Pleacă-ți genunchile de câte ori ț-ar fi cu puțință, și așa săzând roagă-te; Și îngreindu-te de a te ruga, vino la cetire, precum s-au zis, și iarăși întoarce-te a te ruga; Și iarăși îngreindu-te a te ruga, către cântarea de Psalmi din parte scoală-te, și așa iarăși întoarce-te a te ruga; Și încă îngreindu-te, întru cugetarea cea mai înainte zisă, fă-te cu măsură, și așa iarăși apucă-te de rugăciune; Și lucrarea de mâini încă puțin o metaherisește, fiind a trândăviei împiedicare, precum de la Sfinții Părinți am auzit. Întru toată lucrarea ta cea după Dumnezeu, de dimineată până dimineată, de-a pururea povățuiescă înainte rugăciunea. Că pentru trândăvirea cea pentru rugăciune, sunt metaherisite celelalte ce s-au zis. De vreme când va veni la suflet mila, și va izvorî de la inimă ca dintr-un izvor pre rugăciune de la Darul Duhului, atunci întru singură Rugăciunea și privirea să indeletnicește mintea, de toate depărtându-să pre sineși; și întru singură rugăciunea și privirea să desfătează, ca în Raiul Dumnezeestii Dragoste.

Al tuturor lucrurilor celor bune, rugăciunea pre stăpânire o are; pre lacrăma pocăinții acestea născându-o. La pacea gândurilor desăvârșit folosește aceea, care pre singur Dumnezeu pacea cea desăvârșit, să sârguește să-l gândească. A dragostei lui Dumnezeu, aceasta este născătoare; Pre partea cea cuvântătoare a sufletului, aceasta singură o curățește, care pre Dumnezeu îl nălucește, născătorul lor și al Îngerilor curățitorul. Pre cea poftitoare a sufletului către Dumnezeu curată o păzește; Că lipindu-să și vorovind cu Dumnezeu, cel ce din fire este nemărginit, și mai presus de fire, bun și frumos, pre toată pofta o alipește de Dumnezeu. Iar pre mânie atâta o îmblânzește, pre cât să supune, și are trebuință, și să roagă lui Dumnezeu, și smerește pre suflet prin căderea cea către Dumnezeu; Că nimenea având trebuință, și rugându-să, nesmerită sau mânioasă poartă pre întâlegere. Pentru aceasta cuprinzător să zic: pre toate puterile sufletului și pre toate lucrările, și cele practice și cele gânditoare, Cuvioasa rugăciune le curățește și le îndreptează; Și mai ales când este luată împreună cu sine și privirea lui Dumnezeu, și pre Dumnezeescul următor al ei dorul, întru liniștită rânduială de hrană, și petrecere după cele mai înainte zise. Iară din care loc al inimii izvorăsc lacrămile, acolo înțâleagă-se și vază-se gândul tău, căutând înlăuntru tău nesupărat în vremea rugăciunii prin cea înlăuntru răsufare a nărilor întru rugăciune, și rămâie pre cât este cu puțință acolo; Că foarte folositor lucru este; și al lacrănilor celor necurmăte și multe aducător, și

¹ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 16: “Să ne apropiem, deci, cu încredere de tronul harului, ca să luăm milă și să aflăm har, spre ajutor, la timp potrivit”.

robiei minții ucigător; și al păcii cei de gând apărător; Și al rugăciunii pricină; Și spre suflarea rugăciunii cei ai inimii, cu Dumnezeu ajutor; Cu darul făcătorului de viață Duh, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

Să cade ție a ști privitorule, și al celor tainice văzătorule, și desfătătorule; Că precum doi: Dumnezeu și omul, așa prin urmare și două sunt, ori cu neamul vei să zici, ori cu felul: adecă plânsul, și cu urmare lacrimile. Însă să deosebesc una de alta cu multă mijlocime, deși amândouă sunt bune, și de Dumnezeu date, și al Dumnezeștii buneî voințe și al moștenirei pricinuitoare. Că acela adecă, are pre Dumnezeasca frică începătură, și pre așăzământul cel plângător; Iar acestea, pre Dumnezeasca dragoste, și pre Dumnezeu. Și acela adecă, nu atâta veseleşce; Iar acestea, și veselesc mult, și uimesc. Cel dintâi adecă, este al noilor începători; Iar celelalte, ale celor ce ajung la săvârșire prin Dar.

Cinci lucruri sunt ale liniștei: 1) Rugăciunea, adecă pomenirea lui Iisus cea de-a pururea, care să bagă prin suflare în inimă, fără de orice fel de cugetare, care prin înfrânarea cea cuprinzătoare a pântecelui zic, și a somnului, și a toată simțirea, înlăuntru în chilie cu smerenie să isprăvește. 2) Cântarea de Psalmi din parte; 3) Cetirea așîșderea din Dumnezeștile Evangheliî, și de la Dumnezeștii Părinți, și din capetele cele pentru rugăciune mai ales ale Noului Teolog, și ale lui Isihie, și ale lui Nichifor. 4) Cugetarea Judecății lui Dumnezeu, sau pomenirea morții și ale celor asemenea; 5) și puțină lucrarea a mâinilor, și iarăși să se întoarcă la rugăciune; Măcar deși silă ar avea lucrul, până ce se va obicinui mintea a lepăda de la sineși răspândirea, prin pomenirea cea către Domnul, și prin plecarea cea deasă la durerea inimii. Aceasta este lucrarea noilor începători, Monahî care voesc să se liniștească. Deci unul ca acesta este dator să nu iasă adesea ori din chilie; și de vederea și vorbirea tuturor să se depărteze; Fără numai pentru mare nevoie, și atunci cu luare aminte, și cu păzire, și rar. Că nu numai noilor începători, ci și însuși celor ce acum sporesc înainte, răspândire unele ca acestea îi pricinuesc.

Această rugăciune făcută cu luare aminte, adecă fără nici o cugetare, prin aceea adecă: Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, către însuși Domnul cel ce să pomenește, nematerialnic, și negrăit, cu totul mintea să întinde. Iară prin aceea: miluește-mă; către sineși, nesuferind pentru sineși să nu să roage. Iară spre dragoste sporind, pentru iscusința sângurătății, către însuși Domnul să întinde, a doua adeverire priimind. Pentru aceasta, nu de-a pururea pre rugăciune întreagă, Părinții să vede că o au dat spre învățatură: Ci unul adecă întreagă, precum (Sfântul Ioan) Gură de Aur. Iară altul, pre: Domnul Iisus, precum Pavel, adăugând întru Sfântul Duh; adecă când pre lucrarea Sfântului Duh o ar priimi inima, prin care lucrare să și roagă, care lucru este al celor ce au sporit, deși nu încă desăvârșit, precum este cel luminat. Iar cel al Scării zice: Cu numele lui Iisus bate pre protivnici. Și: Pomenirea lui Iisus să se lipească de suflarea ta, și nimic alt nu adaoge. Să cuvine încă și celor noi începători adecă, uneori toate graiurile rugăciunei; Iar alteori cu o parte dintru aceasta a să ruga în minte, precum s-au zis. Însă nu adesea ori a o schimba, ca nu dintru aceasta împărțire să pătimească. Dintru a îngădui lângă meșteșugul cel zis al curatei rugăciuni, deși nu curat întru alt fel adecă, pentru prinderile mai înainte în minte, cele ce fac împiedecări aceștia, și pentru gânduri: vine cel ce să nevoește întru deprindere, ca fără de silă să se roage, căci îngăduiește mintea în inimă, și nu cu silă prin înlăuntru suflarea să se bage, și iarăși afară să saie; Ci încă și de la sineși îngăduiește lângă aceasta și să roagă; Și aceasta este, și să numește rugăciune a inimei. Și povățuește înaintea aceștia oare care fierbințală în inimă, care împinge (afară) pre cele ce împedecă pre cea mai întâi desăvârșită curată rugăciune a să săvârși; Și așa mintea îngăduind, fără de împedecare în inimă să roagă. Iar dintru acest fel de ferbințală, și de rugăciune, dragostea cea către Domnul Iisus carele să pomenește, în inimă să naște. Din care și lacrimă dulce, prea multă curge a dorirei lui Iisus celui ce să pomenește.

Deci ca să se învrednicească cineva acestora, și celor după acestea tuturor, pre care acum a le zice nu este vreme; i să cuvine precum s-aū zis, pre frica lui Dumnezeu a o avea înaintea ochilor, cu pomenirea lui Iisus înlăuntru în inimă, iar nu prost afară; ca așa să se abată cu lesnire, nu numai de la lucrurile cele rele, ci și de la gândurile cele pătimate, și la sporire să vie, ca pre adevărarea să o aibă de aicea a dragostei lui Dumnezeu cea către dânsul. Numai el,, să nu ceară arătarea lui, ca să nu primească pre cel ce este întunerec, și cum că este lumină să fățarnicește. Căci când mintea, el adecă necerând, lumină vede, să nu o priimească, nici iarăși să o gonească pre aceasta; Ci întrebe pre cela ce are putere a-l învăța, și cea adevărată învețe-să. Și dacă va afla pre cela ce să-l învețe, nu precum numai din Dumnezeasca scriptură a cunoscut, ci și acela însuși cu fericire aū pățimit pre aceea lumina, har fie lui Dumnezeu. Iară de nu! apoi mai bine este a nu o priimi, ci cu smerenie către Dumnezeu a scăpa, nevrednic pre sine numindu-să de o vedenie ca aceasta, precum aceasta de la Părinți ne-am învățat cu lucrul. Că deși întru altele ale lor scripturi, semnele rătăcirii și ale luminării cei înșălătoare o spun, dar precum cele mai înainte zise, toate prin graiū viu le-aī auzit; întru acest chip, și pentru aceasta o veī auzi, că acum nu este vreme.

Ci acum aceasta mai vârtos împreună cu altele, și mai înainte de altele, să cade ție să te înveți: Precum cel ce voește să se învețe a săgeta, nu fără de semn pre arc îl întinde; Așa și cel ce voește să se învețe a să liniști, pre a fi de-a pururea blând cu inima, ca pre un semn aibă-o; Niciodată nimic a turbura, sau a să turbura, de nu undeva pentru blagocestie ar fi cuvântul. Însă aceasta cu lesnire s-ar fi putut isprăvi, de toate deodată abătându-să, și pre cele mai multe tăinuindu-le; Iar dacă și ceva s-ar fi întâmplat undeva a să poticni se cade îndată, și pre sineși a să prihăni, și de aceea înainte cu luare aminte a să păzi. Ca și cu liniște, și cu curată știință, pre Iisus începătură puindu-l, a chema, precum s-aū zis, Dumnezeescul lui Dar, (cu care) în cale sporind, odihnindu-să îl va avea în suflet. Și nu numai aceasta, ci și pre suflet odihnindu-l desăvârșit de draci, și de patimi, și cu negrăită veselie veselindu-l pre dânsul. Că deși îl supără iarăși, dar nu lucrează, căci nu să lipește de dânsii, nici poștește pre dulceața cea de la ei. Că toată dorirea unuia ca acestuia, către Domnul, cel ce pre al său Dar i-aū dat să întinde. Și a i să da războiū, de aicea să va slobozi, dar însă nu-l va părăsi. Pentru ce?? Ca să nu să înalțe mintea lui pentru binele carele l-aū aflat. Ci dându-i-să războiū de-a pururea mai dobândește smerenie; Prin care singură, nu numai că biruește pre cei mândri ce-ī daū războiū, ci și de daruri mai mari de-a pururea să învrednicește. Căroră, de ne-am învrednici și noi așa de la Hristos, Cel ce s-aū smerit pre sineși pentru noi, și unor smeriți ca acestora, pre Darul său l-aū dat bogat. Acum și de-a pururea, și în vecii vecilor

AMIN.

Adunarea de la Sfinții Părinți, pentru rugăciune și luare aminte

TOATĂ osârdia pustnicului este, ca nu înălțimea sufletului prin scularea asupra a îndulcirilor, să se smerească. Că cum va putea privi cu slobozi ochi către cea de un neam gândită lumină, sufletul cel plecat jos după îndulcirea trupului? Deci trebuie mai înainte de toate înfrânarea a unelti, care este singură păzitoare a întregii înțelepciuni; și pre Domnitoarea minte, să nu o lase a să îndulci cu cugete necurate. Deci este de trebuință luare aminte a omului dinlăuntru, ca nerăspândit să fie cu mintea, ci numai să o pironim la scoposul cel spre slava lui Dumnezeu, ca să fugim de osânda Domnului ce zice: „Vai vouă că asemenea sunteți mormânturilor celor văruite, care pe dinafară să arată frumoase, iar pre dinlăuntru sunt pline de oasele morților, și de toată necurăția” (Mat. 23. 27) ¹. Așa și noi, pre dinafară ne arătăm oameni drepti, iar pe dinlăuntru plini suntem de fățarnicie și fărădelege. Pentru aceasta este trebuință de mare nevoiță, și aceasta după lege: cu inima, cu cuvântul și cu fapta; ca nu în deșert să priimim Darul lui Dumnezeu. Că precum ciara prin săpătură să formălueste, așa și noi prin învățătura Domnului nostru Iisus Hristos formăluim pre omul cel dinlăuntru, plinind pre cea zisă de Pavel „Că desbrăcându-ne de omul cel vechiu, dimpreună cu faptele lui: să ne îmbrăcăm întru cel nou, carele să înnoește spre cunoștință, dupre chipul celui ce l-au zidit pre el” (Col. 3. 9) ². Iară om vechiu numește, toate împreună cele aparte păcate și întinăciuni, formând pre cel dinlăuntru om, întru înnoirea vieții până la moarte, ca vrednic să ne facem, dupre adevăr a zice: „Viez încă nu eū, ci viează întru mine Hristos” (Gal. 2. 20) ³.

Deci este trebuință de multă luare aminte și osârdnică privighere, ca nu cumva întru ceva afară de zisele porunci lucrând, cu numai de plată să ne lipsim, ci și întru asemenea osândă înfricoșată să cădem. Iară când diavolul uneltește vicleșuguri, și cu multă iuțime, ca niște săgeți înfocate, pre gândurile sale le va băga în sufletul cel ce să liniștește în sihăstrie, și fără de veste îl aprinde, și cu greu de înlăturat lucrează aducerile aminte cele odată intrate; pentru aceasta trebuie ca printrevire și rugăciune întinsă, pre niște asemenea năvăliri a le înlătura, precum un luptător prin mare pază și iuțală a trupului, răsturnând sfaturile protivnicului. Și cu totul la rugăciune și la chemarea aceluși de sus ajutor dându-să, va înlătura războiul și năvălirile săgeților. Că aceasta Marele Pavel ne-au învățat zicând „preste toate luând pavăza credinții, ș.c.l.” (Efes. 6. 19) ⁴.

¹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 23, 27: „Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că semănați cu mormintele cele văruite, care pe din afară se arată frumoase, înăuntru însă sunt pline de oase de morți și de toată necurăția”.

² *Epistolă către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 9: „Nu vă mințiți unul pe altul, fiindcă v-ați dezbrăcat de omul cel vechi, dimpreună cu faptele lui”.

³ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 20: „M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine. Și viața mea de acum, în trup, o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit și s-a dat pe Sine însuși pentru mine”.

⁴ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 19: „Rugați-vă și pentru mine, ca să mi se dea mie cuvânt, când voi deschide gura mea, să fac cunoscută cu îndrăzneală taina Evangheliei”.

Deci când sufletul va slăbi deasa și întinsa cugetare a minții, atunci aducerile aminte ce trec alătura, ale lucrurilor zic, le oglindește, și așa cugetul nepedepsit și neiscusit, aducându-să către pomenirea lucrurilor, întru acestea mai multă să îndeletnicește, și din înșălăciune în înșălăciune să mută, și în lucruri de rușine de multe ori și necuviințe a înțelegerilor, să strică în cele din urmă. Dar pentru această împuținare a sufletului și prefacere, trebuie multă silință a o îndrepta și a o întoarce înapoi, și de acum pe viitor întru cele bune cugetări cu scumpătate a ne îndeletnici. Ca un adevărat Filosof, îngrijitor având pre trup, și scăpare singură a sufletului, ori în târg de s-ar afla, sau la praznic, sau în munte, sau în țarină, sau întru mulțime de oameni, ca întru o firească Monastire să întărește, înlăuntru adunând pre minte, și filosofând pre cele cuviincioase lui. Că cu puțință este și în casă șazănd leneșul, afară să se rătăcească cu gândurile; Iar cel ce să află în târg, dar să trezvește, este ca în pustie către sineși și către Dumnezeu numai întorcându-să, și nu priimește în simțire, pre turburările cele ce cad din simțiri în suflet.

Deci cel ce să apropie de Trupul și de Sângele lui Hristos spre aducere aminte Acelui ce a murit pentru noi, și s-au sculat, nu numai a să curăți de toată întinăciunea trupului și a Duhului, ca nu spre osândă să mânance și să bea, ci și prin lucrare să arate cunoștința celui ce a murit pentru noi și s-au sculat. Și nu numai a să curăți de tot păcatul, ci să și moară păcatului și lumii, și să vieze întru Dumnezeu. Din gândurile cele viclene, unele adevă cu totul nu intră în sufletul nostru, de ne vom îngradi împrejur cu întărire; Iar altele, intră înlăuntru lenevind-ne noi, și răsar; Iar de se vor prinde fără de veste să inec degrab și să mistuesc. Altele, și intră și cresc, și spre lucrarea faptelor rele înaintează, și toată sănătatea sufletului nostru o strică, când în multă trândăvie ne vom afla. Însă fericit lucru este, ca nicidecum să se priimească gândul cel rău; Iar cel după acesta, de vor și intra gândurile, îndată să se izgonească, și să nu le dea voie a fi mai mult, ca să nu ne lucreze nouă rea hrană. Iar de ne vom și trândăvi până la atâta, este pentru iubirea de oameni a lui Dumnezeu și la aceasta mângăere. Că multe de la bunătatea cea negrăită de sus, pentru unele ca acestea răni, s-au făcut și leacuri.

Deci rogu-te pre tine, pre cât timp te afli în trup, nu-ți lăsa inima ta; Că precum plugarul nu poate a să încredința în vreunul din roadele sale, ci să rădică în țarina sa, că nu știe ce se va întâmpla lor mai înainte de a să închide în hambarele sale. Așa și omul, nu poate a-și lăsa inima sa, pre câtă vreme are suflare în nările sale. Și pre cum omul nu știe ce patimă îl va întâmpina pre el până la suflarea sa cea de pre urmă; Așa nu este cu puțință Monahului a-și lăsa inima sa, pre cât timp are răsuflare; Ci trebuie a striga totdeauna către Dumnezeu, pentru Împărăția lui și mila. Deci cunoscând bine vicleanul, că prea mult va putea răuși adevă asupra celui ce nerăspândit să roagă lui Dumnezeu, să silește prin orice chip bine cuvântat, și nebinecuvântat a o face pre minte să se împrăștie; Însă noi aceasta cunoscând, să ne împotrivim vrăjmașilor noștri, și când stăm la rugăciune și genunchile le plecăm, să nu lăsăm a intra în inima noastră, nici un gând, nici alb, nici negru, nici drept, nici strâmb, nici de-a dreapta, nici de-a stânga, nici scris sau nescris; decât cea către Dumnezeu rugăciune, și domnitoarea luminare ce să face din Cer, și strălucitoare de Soare.

Deci de multă nevoie, și de mult timp este trebuință întru rugăciune, ca să aflăm starea cea nesupărătoare a cugetului (ori a minții) unde locuște Hristos, precum zice Apostolul „Ați doară nu cunoașteți că Hristos locuște întru voi” (2 Cor. 13. 5)⁵. De voește cineva să cunoască starea minții sale, să se stăpânească pre sineși despre toate înțelegerile, și atuncia va vedea pre sineși mintea, cam ca coloarea Cerescului Sampfir. Că nu va vedea mintea întru sineși locul lui Dumnezeu, mai înainte de a să face mai presus decât toate înțelegerile tuturor lucrurilor. Și nu se va face mai presus, de nu se va desbrăca de patimi, cele ce îl leagă înțelegerile lucrurilor prin simțiri. Și patimile adevă să gonesc, prin faptele bune; Iară gândurile cele supțiri, prin privire Duhovnicească, și iarăși prin acestea, să arată acestuia lumina.

⁵ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 5: “Cercetați-vă pe voi înșivă dacă sunteți în credință; încercați-vă pe voi înșivă. Sau nu va cunoașteți voi singuri bine că Hristos Iisus este întru voi? Afară numai dacă nu sunteți netrebnici”.

*Scurtă cuvântare
despre Sfântul Calist Catafighiotul*

PREA Cuviosul Părintele nostru Calist, numit Catafighiotul, cine este, și ce patrie a avut, și unde a petrecut viața Monahicească, nimic de acestea nu ne-am înștiințat de la Istorici. (Poate pre numirea aceasta o avea, de la Biserica Născătoare de Dumnezeu, numită „Catafighi”). Iar cât dintru acestea de față capete ale sale. să dă cu părerea că era Bărbat cu adevărat prea înțelept, după cea de afară învățatură. Și mai ales întru înălțimea și adâncimea privirelor, lungimea și lățimea înțelegerilor, mai presus de orice altul mai pătrunzător. Că întru atâta s-a întins Fericitul întru lucrarea Darului, întru adâncimea mai presus de ființă a Tremii, și întru vederea lui Dumnezeu, și nemijlocita unire, și gândita tăcere, și mai presus de cunoștință, necunoștința tuturor lăsându-o, s-au rădicat prin covârșitoarea curățenie: ca un alt Înger cu adevărat, și Dumnezeu după Dar pe pământ s-au arătat.

Unii îl zic că a fi el Calist Xantopol, carele a Patriarhisit în Cetatea lui Constantin, carele pre cele câte 100 de capete le-au scris în două tomuri, acelea zic că cuprind cele mai multe despre lucrare; Iar aceste despre teorie numai și viața teoretică; Însă din teorie și practică alcătuite fiind împreunate. Trebuia însă după cuviință, unul să fie și tâlcuitorul acestora (Însă) fiindcă multe din acelea să văd și întru acestea de față, câte sunt spre lucrarea minții, și priimirea, și Dumnezeasca unire, și a inimii lucrare și luminare; Iară noi cel mai vechiu (original) am cunoscut mai de înțeles, nici o schimbare făcând ifosului, cu puțință fiind și mai priincios înțelepților între dânșii a potrivi pricinele fraselor, cu smerenie pe cele smerite, iar înalt și cu mare grăire a arăta pre cele înalte. Cu adevărat întristător lucru este, că din 100 de capete, și câte oareșicum cuprind despre teoreticeasca viață, prea înalte fiind, precum mie mi să pare, cu înțelegerea și cu marea glăsuire a fraselor, încă și cu trebuințele așezărilor, numai acestea de față a venit în mâinele noastre, în original păstrându-să.

Ale Sfântului Calist Catafighiotul
Capete socotitoare, înalte și mântuitoare,
*pentru Dumnezeasca unire și viața cea * privitoare*

1. **TOATĂ JIVINA** din ceea ce are fire, cu lucrarea sa din ce este mai bun să împărtășește, și din odihnă și din dulceață pe potrivă, și întru acestea să bucură, și pentru acestea pătimește. Decî și omul ca cela ce are minte, și firește pre a gândi o are vieață: mai ales să îndulcește și întru Împărtășire adevărată să face, când pre cele mai bune le gândește; și acelea ori bune cineva voește a le zice, ori bunătăți pentru sineși. (Care lucru să face cu adevărat) când are pre Dumnezeu în minte, și pre bunătățile Lui le socotește; Fiindcă el este marginea, și cel mai presus de minte gândit lucru, și desăvârșit iubește, și mai presus de minte pre om, și daruri desăvârșite și mai presus de minte bunătăți și bune lui gătește, și aceste mai ales vecinice.

2. Dacă toată nașterea face pre cel născut să se asemene cu cel ce l-a născut, precum auzis Domnul „Că cel născut din trup, trup este, și cel născut din Duh, Duh este” (Ioan 3. 6) ¹. Decî dacă Duh este cel născut din Duhul, arătat că și Dumnezeu va fi, ca Duhul carele l-a născut, de vreme că și Dumnezeu este Duhul, de carele după Dar s-a născut părtașul Duhului. Iar dacă unul ca acesta și Dumnezeu este, și văzător arătat ar fi putut fi după cuviință; Pentru că Dumnezeu, s-a născut Dumnezeu, dintru aceea că vede: Drept aceea cela ce nu vede, sau Duhovnicească naștere și împărtășire încă nu a născut, sau după ce s-a născut dobânditor al aceea, mijăște dintru neînvățătură pre puterea sa cea văzătoare, și cu nepedepsire despre razele cele Dumnezești gândite care sunt împrejurul Soarelui celui de gând al dreptății să întoarce: după ce s-a născut părtaș puterii cei văzătoare, să lipsește cu rea norocire de lucrarea aceștia, măcar deși să întinde către Sfințanie (cu privirea în sus).

3. Toate cele ce sunt după cuvânt auzit pre a lor mișcare de la Cel ce le-a născut pre dânsule, și mișcarea cea firească. Drept aceea cu urmare și mintea. Dar însă mișcarea minții are pre de-a pururea, și cea de-a pururea este lucru nemărginit și nehotărât. Decî dar afară de vrednicia sa și de firea cea după adevăr îi va fi ei, de se va mișca mărginit și hotărât. Și aceasta o va pătimi ea, dacă întru lucru mărginit și hotărât se va mișca. Pentru că nici este cu puțință a fi adecă lucru mărginit și hotărât, iar mișcarea minții cea spre dânsul, sau împrejurul lui a merge întru nemărginire. Decî dar mișcarea minții cea de-a pururea, are trebuință cu adevărat de oarecare lucru nemărginit și nehotărât, către carele după dreaptă socoteală și firea sa s-ar fi mișcat. Dar însă nemărginit și nehotărât nici un lucru nu este, afară de Dumnezeu, carele firește și cu adevărat este unul. Decî dar către cel cu adevărat unul, adecă către Dumnezeu, să cuvina minții a să întinde, și a privi, și a să mișca, că aceasta cu adevărat îi este ei fire.

* În mss. dactilografiate nu apare cuvântul *cea* în titlu (P. 1327). Dar la *Tabla alfabetică (Scară) de Sfinții și materialul ce compune cartea de față (Filocalia)*, p. 1591, în titlu apare “*viața cea privitoare*”.

¹ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 3, 6: “Ce este născut din trup, trup este; și ce este născut din Duh, duh este”.

4. Nemărginite sunt și nehotărâte și cele ce să văd împrejurul lui Dumnezeu; Dar însă nici întru acestea, desăvârșit nu poate mintea a să bucura, căutând pre acela dintru cărele are pre a fi. Pentru că de vreme ce fieștecare lucru, firește să bucură întru cel asemenea luiși; Una fiind mintea cu firea, deși multe este cu gândurile, întinzându-să și ca cum mișcându-să către Dumnezeu cel unul cu firea și mult cu lucrarea , cu neputință îi este a să bucura cu totul deplin, mai întâi a să face ca cum trecută de la cele multe. Decî dar întru singur Dumnezeu mișcându-să mintea, firește poate a să bucura cu totul deplin. Dar însă fieștecare lucru din cele ce sunt, mai vârtos întru osăbirea sa cea firească să bucură. Decî dar însușire firească îi este minții, și prea adevărată, aceea adevă întru singur Dumnezeu carele simplu este, și nehotărât unul, și să se miște, și să se întinză, și să se facă, și să se bucure cu totul deplin.

5. Toate mișcările a orice fel de lucru zidit, încă și a însuși minții, cu adevărat să sânguește și privește către stare și încetare, și aceea adevă să ajungă să stea și să înceteze, după aceea mișcare, și sfârșit îi este și pe potrivă odihna lucrului celui zidit. Dar însă mintea una fiind din cele zidite, întru zidite lucruri mișcându-să, n-au putut a să împărtăși stării și încetării. (Pentru că ziditul lucru fiind după a sa potrivă, au priimit pre a fi mărginit, ca cele ce s-a început, (atunci) pururea mișcarea minții ar fi rămas înapoi după dreptate, și cu urmare ar fi căutat unde se va mișca; și nicîdecum cu totul nu va avea pre încetare, sau pre a dobândi pre al ei sfârșit, sau mișcarea ei cea de-a pururea nu o va avea împreună cu sineși, după cele mai înainte arătate, dacă se va cuprinde cu cele mărginite și hotărâte, care lucru este departe de osăbirea cea firească a minții, fiindcă prea arătat pururea mișcătoare este). Decî dar nu este cu cuviință să fi aflat mintea pre a înceta sau a sta, întru lucruri zidite aflându-să. Decî dar unde ar fi putut mintea să-și uneltească pre osăbirea sa cea firească, adevă pre a sta prin mișcare, și întru acest chip a înceta și pace a avea, și a priimi simțire a odihnei cu întemeere, de nu ar fi ajuns întru cel nezidit și nescris împrejur? Iar acest lucru este Dumnezeu cu adevărat, și mai presus de lume unul fiind. Așadar întru acesta cel unul nescris împrejur, să cuvine minții să ajungă prin mișcarea sa, ca aflând pre încetarea sa cea firească, să stea întru odihnă de gând după cuviință. Pentru că acolo este stare prin Duhul, și odihnă cu strein chip, și margene nemărginită a toate. Și după ce va ajunge întru cel unul acela, nu lipsește mișcarea nicîdecum la toată mintea, fiindcă a ajuns pre cel nehotărât, și nemărginit, și nescris împrejur, fără de chip și fără de formă, și neamestecat; Pentru că acest fel este cel zis unul Dumnezeu.

6. De face Dumnezeu, după David „pre Îngerii săi Duhuri“ (Ps. 103. 5) ², încă și pre care din oameni îi naște Duhul „Duh pre dânșii îi face, după cum au zis Domnul“ (Ioan 3.6) ³; Cu adevărat alt Înger este omul cel născut din Duhul, prin arătată împărtășirea lui. Dar lucru al Îngerilor este aceea, adevă „a vedea fața Părintelui nostru cel din Ceruri“ precum și aceasta o au zis Domnul (Matei 18. 10) ⁴. Decî și cel arătat părtaș al Duhului Sfânt să cuvine a vedea întinzându-să în sus, precum este cu cuviință, fața lui Dumnezeu. Pentru care cu adevărat învață David, zicând „Căutați pre Domnul și vă întăriți, căutați fața lui pururea“ (Ps. 104. 4) ⁵. Decî dar nu păzește cea după cuviință, cea ce s-au făcut părtaș al Sfântului, și de vieață Făcătorului, și luminătorului, și de dorire lucrătorului Duh, și au ajuns întru cercarea nașterii cei negrăite din Duhul, și sus la vrednicia Îngerilor a alergat, apoi fieștecum, pentru prisositoarea sfieală, face a închide ochii cea către Dumnezeu simțire de gând a sa, și a nu voi a să întinde sus către Dumnezeu, și către cele Dumnezești, și mai ales Mântuitorul poruncind „să rămânem întru Dânsul de vreme ce și El rămâne întru noi“

² *Psalmii*, 103, 5: „Cel ce faci pe îngerii Tăi duhuri și pe slugile Tale pară de foc”.

³ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 3, 6: „Ce este născut din trup, trup este, și ce este născut din Duh, duh este”.

⁴ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 18, 10: „Vedeți să nu disprețuiți pe vreunul din aceștia mici, că zic vouă: Că îngerii lor, în ceruri, pururea văd fața Tatălui Meu, Care este în ceruri”.

⁵ *Psalmii*, 104, 4: „Căutați pe Domnul și vă întăriți; căutați fața Lui, pururea”.

(Ioan 15. 4)⁶. Și David zicând „Apropieați-vă către Dânsul și vă luminați“ (Ps. 33. 5)⁷. Decî dar de voim a face cele ce urmează și să cuvin: întru lumina lui Dumnezeu Tatălui, zic adecă pre Duhul Sfânt vom vedea, pre lumina cea împrejurul lui Dumnezeu, adecă pre Dumnezeescul adevăr, de nu cumva fără de știință primim a nu ne întoarce către Dumnezeștile raze.

7. Prin trei chipuri să suie mintea întru vederea lui Dumnezeu: de sineși mișcătoare, de altul mișcată, și întru acestea. Și chipul cel de sineși mișcătoare, de firea minții numai să săvârșește, pre a sa voire prin nălucire uneltindu-o; Al căruia margene este vederea celor ce sunt împrejurul lui Dumnezeu; pre care și Elinii (Filosofii) în oare care chip le-au nălucit. Iar al doilea este mai presus de fire, făcându-să prin voire și prin singură lumina lui Dumnezeu. Drept aceea și supt Dumnezeasca ținare atuncea toată să află, și să răpește întru Dumnezești descoperiri, și gustă din negrăite taine ale lui Dumnezeu, și vede săvârșiri ale celor ce vor să fie. Iar chipul cel între acestea, în parte să împreunează cu amândouă. Pentru că încât de voire și nălucirea sa să lucrează, să arată unit cu cel de sineși mișcat, iar cu cel de altul mișcat să împărtășește, în cât să unește către sine de Dumnezeasca strălucire, și negrăit vede, pre Dumnezeu mai departe de unirea sa cea de gând. Pentru că de toate cele ce să văd împrejurul lui Dumnezeu, și să grăesc, afară să face atuncea, nici începătorie de bunătate, sau în Dumnezeire, nici înțelepciune, sau ținare făcătoare de putere, sau purtare de grijă, sau alt ceva din cele Dumnezești văzătoare. Plină făcându-să prea mult de lumină gând, și încă de bucuria care să lucrează de Dumnezeescul foc, ce este amestecat cu dragoste.

8. Mintea uneltind pre a sa nălucire, spre a vedea pre cele nevăzute, de credință să povățuește; Iar strălucindu-să de Dar, cu nădejdea să întemează; Iar de Dumnezeasca lumină răpindu-să, vistierie să face a dragostei oamenilor, și cu mult măi vârtos a lui Dumnezeu. Întru acest chip rânduiala cea întreită a minții și mișcarea, întru credință, și nădejde, și dragoste desăvârșit făcătoare de Dumnezeu, și întemeetore și nemijlocită să face. Și după ce a ajuns pre acest turn din marginea Cetății, ca cum ar fi putut zice cineva, întru Cetatea cea tare a dragostei, pre sineși să întemează. Dintru care pricină este ceea ce să grăește de Pavel „Dragostea pre toate le acopere, pre toate le rabdă, pentru bunătatea credinții și a nădejdi, dragostea, zice nici odinioară nu cade“ (1 Cor. 13. 7)⁸ pentru unirea sa cea înfocată cu Dumnezeu, și pentru împreunarea cea negrăită.

9. Întru nici un lucru zidit este ales și osebit cel unul; căci cum că se deosebește fieștecare de fieștecare după oarecare chip a osebită, nu este departe a cunoaște. Însă după aceea că adecă sunt zidite, fieștecare de fieștecare nu deosebește, și începătură fiind și mărginite, și sub fire aflându-să, și nefiind chear neamestecat unul. Pentru că singur Unul cu adevărat este, cel nezidit, ca un fireș, ca un fără de început, neamestecat, ca un fără de sfârșit, și nehotărât, și pentru aceasta nemărginit: care lucru este Dumnezeu. Către carele de ar fi privit mintea, cu împărtășirea, și cu amelintarea Duhului celui făcător de vieață, întru toate zilele priimește pre a sa creștere, unită fiind, și întinsă, și fiindu-să de așazarea făcătoare de Dumnezeu. Și încă foarte a aînțales atuncea, că afară de cel unul, și de cea către acela privire întru Duhul, cu neputință îi este minții a să îndrepta spre măi bine. Una adecă fiindcă mintea să răsipește, pentru că s-a supus lumii cei în multe părți despicate, și patimilor, și cu urmare are trebuință spre privire, de o putere măi presus de lume, și pentru aceasta de unul cel măi presus de fire; Ca întru acest chip răpindu-să din cele împărțite, să se facă afară de patimi și împărțire, și așa ar fi dobândit chipul cel Dumnezeesc. Pentru aceasta și Domnul rugăciune face către Tatăl „ca una să fim credincioși întru Tatăl și întru el Fiul, prin Duhul, și așa una (să fie),

⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 15, 4*: “Rămâneți în Mine și Eu în voi. Precum mlădița nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămâne în viță, tot așa nici voi, dacă nu rămâneți în Mine”.

⁷ *Psalmii, 33, 5*: “Apropiați-vă de El și vă luminați; și fețele voastre să nu se rușineze”.

⁸ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 13, 7*: “Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă”.

precum Ei una sunt“ (Ioan 17. 21)⁹. (Adecă, nu cu rea credință precum Savelie a zis pre cel unul) ca să fim precum să cade desăvârșit, și prin darul Duhului celui ce unește, și prin vederea cea cu chip de unul, prin unul Dumnezeu. Aceasta nouă arătat ne este cea cu adevărat îndreptare spre mai bine, și aceasta este sfârșitul, și adevărata și singura odihnă; Iar alta, ca și zavistnica și urătoarea de oameni drăceasca însoțire, întru cinstire de mulți Dumnezei, care lucru o de n-ar fi mai fost, răpindu-o pe furiș, au sămănat pre unimea minții înșălare, și nu o au pre aceiași unime, să aibă pre nălucirea a unuia celui mai presus de lume. Că prin slujirea la mulți, și privirea, și despărțirea supuind pre minte, să se miște afară de a sa fire, și să o arate poftitoare a tot felul de patimi, și a minciunii, în locul adevărului și a a faptei bune. Dintru această pricină sfătuindu-să Duhul Sfânt prin Prorocul „Apropiați-vă, zicând, către Dânsul – adecă către cel unul –, și vă luminați“ (Ps. 33. 5)¹⁰. Și încă aiurea: „Eu Dumnezeu întâi, și Eu după acestea, și afară de mine nu este alt Dumnezeu“ (Is. 45. 5)¹¹. Și iarăși „Auzi Israile, Domnul Dumnezeul tău, Domnul unul este“ (2 Lege 6. 4)¹². Pentru că cele trei Ipostasuri ale unui Dumnezeirii, nu împărțind pre o domnie, ci și 3 sunt cu adevărat fețele, și iarăși unime nu mai puțin cu ființa, adecă, și cu puterea, și cu voirea, și cu lucrarea, și cu alte înființate bunătăți. Decî dar aceea adecă a sluji unimei lui Dumnezeu, și a privi spre Dânsa, și a să aduna mintea pre cât este cu puțință către aceea dela cele multe, voe a lui Dumnezeu este, și îndreptare spre mai bine a minții, ca o aflare a adevărului, și a Dumnezeștii doriri, și cu urmare naștere a înDumnezeirii.

10. Decî dacă minciuna este în multe părți despicață, iar adevărul unul, cu adevărat mintea ceea ce să întinde în sus întru Duhul către cel unul, cel mai presus e lume, cel mai covârșitor decât toate, către acela dintru care sunt cele multe; către însuși cel cu adevărat adevăr să întinde. Dar însă nu poate a fi mintea „slobodă de patimi, de nu adevărul o va slobози pre dânsa“ (Ioan 8.32)¹³. Decî dar mintea slobozindu-să de patimi, se face privind și în sus întinzându-să cu chip de unul, către unul cel mai presus de lume. Și să cuvine minții slobozenia către nepătimire, și către așăzarea cea cu chip Dumnezeesc, și către punerea de fii cea Duhovnicească mai vârtos, iar nicidecum robiea: Pentru că „robul, zice, nu știe ce face Domnul lui“ (Ioan 15.15)¹⁴. Iar dacă recunoștința este a robiei, arătat este că acela ce este părtaș al slobozeniei, știe tainele Tatălui, și bine și cu cuviință i s-au făcut lui a să sui pe potrivă la vrednicia punerii de Fii. Că precum aceea adecă a nu cunoaște, potrivnică este arătat ca la ceea, adecă a cunoaște; Întru aceștiași chip cu adevărat și rândueala robului, cu împotivire să află către cea firească. Și dacă acela ce nu știe, robește, (atunci) acela ce știe, cu adevărat nu este rob, ci slobod, orî ca să zic Fiu. Pentru că Duhul adecă slobozind cu adevărat, însuși Acela cu punerea face Fii ai lui Dumnezeu pre aceea întru care s-ar fi făcut. Pentru că zice „câți cu Duhul lui Dumnezeu să poartă, aceștia sunt Fii ai lui Dumnezeu“ (Rom.8.14)¹⁵. Decî dacă către cel mai presus de ființă unul a privi, este a fi al adevărului; Iar adevărul dăruiește minții pre slobozenie; Iar slobozenia este semn arătat al Dumnezeștii punerii de Fii; Iar decât Darul acesta al punerii de Fii, nici mai mare nimic, nici iarăși mai cuviincios altul este firei cei

⁹ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 17, 21*: “Că toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis”.

¹⁰ *Psalmii, 33, 5*: “Apropiați-vă de El și vă luminați; și fețele voastre să nu se rușineze”.

¹¹ *Isaia, 45, 5*: “Eu sunt Domnul și nimeni altul! Afară de Mine nu este Dumnezeu. Eu te-am încins, fără ca tu să Mă cunoști”.

¹² *Deuteronomul, 6, 4*: “Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeul nostru este singurul Domn”.

¹³ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 8, 32*:

¹⁴ *Idem, 15, 15*: “De acum nu vă mai zic slugi, că sluga nu știe ce face stăpânul său, ci v-am numit pe voi prieteni, pentru că toate câte le-am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute”.

¹⁵ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, 8, 14*: “Căci câți sunt mânați de Duhul lui Dumnezeu sunt fii ai lui Dumnezeu”.

cuvântătoare: Foarte lucru cu socoteală, și prea din cele de nevoie ar fi fost cu adevărat aceea, adecă a să întinde, și a privi, și a să aduna mintea purtătoare de Duhul, pre cât este cu putință către cel unul mai presus de lume, adecă Către Dumnezeu.

11. Zice Duhul cel Sfânt „Domnul Dumnezeuul tău, Domnul unul este“ (2 Lege 6.4)¹⁶; Atâta grijă este Dumnezeirei Duhului a înălța pre minte către unul cel mai presus de lume. Și decî nu este cu cale, a grăi; cum că pre cel unul îl propoveduește, iar pre întoarcerea minții cea către Dânsul și privirea nu o iubește. Pentru că ceea ce grăește Duhul cel Sfânt, aceasta voește și să se gândească; iar ceea ce să gândește, către aceasta și mintea să se întorcă. Pentru că depărtată fiind întoarcerea minții cea către cel gândit, și ceea ce ar fi putut gândi mintea departe este, și de nevoie este în zădar zisa propoveduire aceluî unul, și pentru aceea și credința. Iar dacă aceasta necuvios lucru este, drept aceea, adecă aceea a nu privi mintea pre cel unul, întorcându-să către acela și întinzându-să, necuvios lucru este.

12. Dacă fire este celor pricinuite, și mai ales celor cuvântătoare, către pricinuitorul său întinde, și a privi cu întoarcere: Iar pricinuitorul a toate îl arată pre Dumnezeu, dintru care și mintea, iar Dumnezeu este vârful și fireș unul: Drept aceea fire îi este minții, către cel ce este vârful și fireș unul, ca către un pricinuitor întorcându-să, a să întinde și a privi.

13. Dacă „dinTrânsul, și prinTrânsul, și întru Dânsul toate (Romani 11.36)¹⁷, decî și mintea una este din cele toate; Drept aceea dinTrânsul, și prinTrânsul aceea este, pentru asemănarea cea cu Dumnezeu. Decî și mai mult aceasta datoare este a privi la Dânsul. Iar aceea ce să zice la Dânsul, însemnează că se cuvine a privi cu întoarcere la arătarea unuia celui mai presus de lume. Decî datoare este mintea a privi la cel unul.

14. Dintru cel unul purcede cele multe, dar nu și din cele multe cel unul, dar însă zidirea este cele multe, decî arătat este că dintru cel unul este Ziditorul arătat, dar este mai presus de zidire, ca un Ziditor și Făcător, acela cel unul. Decî dar cela ce privește zidirea precum să cade, de nevoie este către cel unul mai presus de lume, va avea pre încheerea vederii sale. De vreme ce și sunt întru cele pricinuite prea multe ca niște răsunări ale Pricinuitorului, prin care să cunoaște cela ce cu meșteșug, și cu înțelepciune, și cu putere, și cu bunătate: cu mai înainte purtare de grijă, pre toate le-au adus dintru neființă, precum a voit. Pentru aceasta și Isaias, întru Duhul „rădicați, zice, ochii voștri și vedeți, cine au arătat pre aceste toate“ (Is. 40.26)¹⁸. Aceste toate, adecă pentru cele multe pricinuite au zis; Iar aceea, cine? către cel dintru carele sunt acestea (care e fireș după fire Unul) rădicând preMinte.

15. Să adună și zidirea întru una dar alcătuite din multe părți, și nu fără de început, ca ceea ce este zidită. Iară cela ce zidește unul este, nu numai unul ca un Făcător al împreună unirei a multe și de multe feluri, spre împreună suflare și, scopos al totului; Ci încă și nezidit ca un pricinuitor întâi începător. Pentru că suindu-să mintea pre urmă, de nevoie este să ajungă la oarece unul, și începător, și rânduitor al acestor văzute rânduiei ceî întru una; Sau de nu aceasta, întru nemărginire s-ar fi dus, care lucru este cu necuviință. Pentru că tot cela ce să mișcă și să face, este când nu a fost, și nefiind s-a început. Iar dacă s-a început, s-a și mișcat. Decî să cuvine a căuta, ce este cela ce au mișcat, și spre facere au adus, care va putea fi și nemișcat, întrucât este mișcându-să; Că de nu, ce este cela ce mișcă, care nu este supt altă începătorie de vreme ce este fără de început? Iar dacă nemișcat este, decî este și neschimbat; Iar dacă aceasta, cu adevărat și neamestecat, ca nu alcătuit fiind să se schimbe, cela ce neschimbat nouă ni s-a arătat. Pentru că alcătuirea, început este a

¹⁶ Deuteronomul, 6, 4: „Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeuul nostru este singurul Domn”.

¹⁷ Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, 11, 36: „Pentru că de la El și prin El și întru El sunt toate. A Lui să fie mărirea în veci. Amin”.

¹⁸ Isaia, 40, 26: „Ridicați ochii în sus și priviți: Cine le-a zidit pe toate acestea? - Cel ce scoate oștirea lor cu număr și pe toate pe nume le cheamă! celui Atotputernic și cu mare virtute nici una nu-I scapă!”.

gâlcevii; Iar aceea a deslegării, este lucru cel mai de pre urmă al mișcării. Decî acolo nu alcătuire este, ca să nu fie și gâlceavă; Nici gâlceavă ca nu și deslegare; Nu deslegare, ca nu și schimbare, și mișcare împrejurul celui neschimbat și nemișcat să se arate. Că cel ce mișcă, nu mișcându-să și spre mișcare aduce, nu făcut fiind sau făcându-să. Decî dar dacă este neschimbat și nemișcat, de nevoie este nealcătuit, și pentru aceasta și prea neamestecat, și neatârnat unul mai presus de lume. Către care mintea ceea ce să întinde, de toate în tot chipul afară să face, pentru privirea care o are către cel mai presus de frumuseță, și pentru dorirea cea către cel mai presus de totul, iar mai vârtos către Acela dintru carele este totul, și la carele firește toate să întind. Iar aceasta făcându-să, după socoteala cea cuviincioasă, și de patimi afară să face. Pentru că mintea ceea ce mai presus, și decât cele mai presus de frumuseță prea să întinde și să face, nicîdecum nu s-ar fi întâmplat ca să rămâie întru urăciunea patimilor. Pentru aceea „Aceluia unuia să-î slujești“ (2Lege 6.13)¹⁹ adecă celui unuia Sfințita Lege zice. Drept aceea către unul cel din vârf, să cuvine a ne întinde, dacă voim și legea lui Dumnezeu a o împlini, și mai presus de patimi a ne face.

16. „Domnul, zice, singur îi povățuia pre dânsii, și nu era cu ei Dumnezeu strein“ (2Lege 32.12)²⁰ Vezî puterea a unuia și celui singur, cum nu era împreună cu dânsii Dumnezeu strein, întrucât Domnul îi ducea pre dânsii? Dar însă Domnul pre cei ce-l urmează, nu pre cei ce să întorc către Dânsul îi duce. Iar căruia cineva îi urmează, către acela și să întoarcă. Decî de voim a nu avea împreună cu noi pre alt Dumnezeu, – drac sau patimă –, să urmăim celui singur și unuia prin întoarcere către Dânsul de gând; Ca și pentru noi nu cu necuviință să se fi părut că s-a zis „Că Domnul singur îi ducea pre ei. Drept aceea și Dumnezeu strein nu e împreună cu dânsii.

17. Deși de la unul, dar în multe feluri sunt dintru unul cele multe. Fiindcă cu adevărat și chipul celor ce sunt, dupre carele acestea dintru unimea cea dintăi purcegându-să în multe feluri este. Pentru că unele adecă dintru acestea, sunt începute și zidite; Iar altele, nezidite, și scăpate de pricina începătoriei cei vremelnice; Și tuturor adecă în tot chipul pricinuitor le este unul cel mai presus de ființă. Însă unora adecă cu zidirea, iar altora firește. Și pentru aceasta nu să cade la toate acestea deodată deopotrivă a ne apropiia pentru ceea ce să închipuiește și să arată, și de acestea a ne ținea. Ci la cele ce sunt subt începătură și zidire, să cuvine a ne apropiia pentru altceva, și nu înadins, precum la oglindă ne apropiem într-însa; Pentru că întru altfel nu să cade a ne apropiia de zidire pentru cea mai spre bună îndreptare, fără numai pentru ceea ce înainte să arată într-însa, a unuia celui ce este margenea. Iar la cele fără de început și firești, ne apropiem nu pentru altceva, ci pentru însuși acelea, și pentru Acela dintru care sunt; Că acelea sunt de carele cu adevărat să cade a ne apropiia înadins, și al acelora este de aproape și firește vârful cel unul; Iar mai vârtos acestea sunt de aproape și firește, precum să grăește ale Unuia celui ce este și margenea vârfului. Decî să cuvine nu numai a ne apropiia de acestea, ci și a ne lipi de dânsule, și către asemănarea celui dintăi și unul bun, prin acestea, a ne sârgui a ne închipui; Că prin împreună lucrarea și ajutorul Darului, să vedem vrednicia slavei lui Dumnezeu cei dupre chip și asemănare. Dintru aceste pricinuite, celor ce socotesc drept, prin cele adecă cu zidirea închipuite, li să întâmplă cu vederea a înălța pre minte, către oglindirea celui Unuia, și a o uni pre dânsa întru gândirea cea una a Unuia celui mai presus de lume. cu slobozenie și cu neamestecare, de privește adecă mintea întru acestea precum să cade. Iar cărora firește le este pricinuirea, mintea prin acestea închipuindu-să, sau după dânsule lucrându-să, este cu putință prin acestea a să uni pre sine către cel cu adevărat unul acela. Drept aceea din toate orice fel ar fi fost, orî zidite ființe pricinuite, firește să obicinuește a să aduna mintea către unul pricinuitorul cel în multe feluri, orî prin lucrare, orî prin vedere. Și dacă mintea, orî pre una, orî pre

¹⁹ *Deuteronomul*, 6, 13: “Să te temi de Domnul Dumnezeuul tău și numai Lui să-I slujești, de El să te lipești și pe numele Lui să te juri”.

²⁰ *Idem*, 32, 12: “Domnul l-a povățuit și n-a fost cu el dumnezeu străin”.

mai multe zidite sau firești uneltește, nu pentru cel unul le uneltește, nici pentru ca către cel unul să se adune pre sineși, și să se aducă, și cu totul către acela să privească, întru Sfânta împărtășire și amelintarea Duhului celui ce luminează simplu și cu chip de unul, și cu chip singuratec: întru păcat i să socotește ei aceasta, măcar deși are nălucire a bunului această uneltire a ei. Pentru că cele ce sunt din cel unul, la cel unul a aduce au fire pre cei ce le uneltesc pre acestea precum să cuvine. Pentru că toată purcederea care vine la noi cu dare de bine, precum zice Marele Dionisie, a arătării de lumină cei mișcate de la Tatăl, iarăși ca o putere făcătoare de unul cu întindere în sus, pre noi de iznoavă ne împlinește, și ne întoarce către unimea și făcătoarea de Dumnezeu neamestecare a Tatălui celui aducător. „Pentru că din Trânsul, și la Dânsul toate“ (Rom. **11**.36)²¹. Iar de nu să înalță către acesta, afară de fire este, și necuviincioasă uneltirea să face, nefăcându-să așa.

18. Este lucrare care merge înaintea vederei, și este lucrare care urmează văzătorului. Și aceea adecă să săvârșăște trupește, ca întru acest chip minții cei ce ar fi înfrânat pre pornirele trupului, și cu bună rânduială a să purta după socoteală le-ar fi lucrat, să fi putut a-i da ca cu picior slobod întru ale sale să treacă, care sunt cele gândite, și acolo bine să fi lucrat pre al său folos. Iar a doua, de la minte începe, și de la a gândi întru Duhul, să adună către cel mai presus de minte, care este Dumnezeu. De carele apropiindu-să mintea, întru unul să face, pentru că unul este Dumnezeu. Și deci și ea să unește către sineși întru una, și nedespărțită de iznoavă să face. Pentru că cel unul privindu-să, pricinuit este unimei, și al prostimei cei cu chip Dumnezeesc. Pentru că nepotrivit lucru este, ca privind mintea pre cel unul, a nu fi și ea una și simplă. Iar când vede împărțite și alcătuite din multe, nevoe este și ea a să împărți și în multe chipuri a să face. Și s-au zis de mine unul singuratec lucru (neamestecat) cela ce de sineși este înființat prost. Ca de vreme orice este, mintea prefacerile le pătimește după lucrare, iar ea este sânguratecă. Deci de nevoe este, una a fi și ea după lucrare, când vede pre cel unul. Iar dacă adecă pre cel unul l-ar fi privit, dar ea s-ar fi despărțit întru doime măcar cel prea puțin, ce ar fi fost lucrarea fluerului ei (alcătuire), despărțită fiind de la ceea ce vede pre cel unul? Pentru că sau vede altceva, sau nu vede. Iar dacă altceva ar fi pricinuit cineva că vede, iată că mintea nu vede pre cel unul simplu, ci două afară de socoteală. Și două văzând, una a fi nu poate; Pentru că se taie, precum s-au arătat, întru acelea ce vede. Iar de nu vede, dacă adecă nu ar fi voit aceasta cu neputință este. Că nu este cu puțință mintea cea cuvântătoare, și întru cea prea scurtă clipeală a vremei să pătimească nelucrare; Dar nici să tîmpește fluerul minții, ci iute o are pre aceasta, sau întru acest chip, alcătuite din multe ar fi fost, sau nu proastă alcătuită fiind dintru neasemenea oareșicare părți, precum se va întâmpla. Și dacă adecă o parte a fluerului privește, iar ceialtă spre alt oarecare chip al lucrării să rânduiește, și aceasta prihănire este a alcătuirii din părți; care lucru foarte cu prihană este să-l zică cineva la prostimea minții. Deci pentru aceasta unimea și prostimea minții, de adecă pre cel unul singuratec l-ar fi luat aminte, una și ea cu lucrarea să face. Și dacă una ar fi fost singuratecă, pre cel singuratec unul îl vede. Deci orice fel de lucrare sau vedere, de nevoe datoare este a să aduce către unul cel mai presus de minte. Pentru că va fi cu lucrarea zăcând sub împărțirea patimilor, neaducându-să prin simțirea sufletului la unimea a unuia cel mai presus de minte cu chip de unul. Care unime adecă știe a strecura și a curăți pre partea cea văzătoare a minții, când să rădică în sus și privește către cel unul Acela, și când cu patimă către Acela să lipește, „De la Carele toate, și prin carele, și întru carele toate“, și spre carele și să fac, și sunt, și întru ființă aduse sunt.

19. Margenea tuturor dorirelor, este unirea cea Dumnezească și mai presus de minte cu sufletul. Iar pentru Dumnezeasca unire, de nevoe este Dumnezeasca asemănare; Pentru Dumnezeasca asemănare, de nevoe este aceea, a lucra cu mintea, adecă a privi, pentru că acest fel este și Dumnezeu,

²¹ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, **11**, 36: “Pentru că de la El sunt toate. A Lui să fie mărirea în veci. AMIN!”.

dintru care și numele adevărat Dumnezeu i s-a împărțit lui. Dar însă aceea adevărată a privi, îndată să suie la gândirea lui Dumnezeu. Pentru că pretutindenea și întru toate, ca niște raze văzătoare slobode Dumnezeu întru mintea cea văzătoare. Și mintea cea văzătoare, în preajmă are pus pre Dumnezeu, iar Dumnezeu este unul mai presus de lume. Și este fire minții a să face acest fel cu lucrarea, în ce fel sunt acelea ce vede, precum arată limba cea Cuvântătoare de Dumnezeu a Dumnezeesului Grigorie, strălucirea lui Dumnezeu, grăind, și a vedea și a pătimi. Că mintea ceea ce o a văzut, aceasta o a și pătimit, atuncea întru acest fel s-a și făcut. Pentru că să vâpșește mintea, zice Pentru cel de la Damasc, după cele ce să văd de dânsa. Și precum întru împărțire și de multe feluri văzătoare, în multe feluri să face și să împărțește; Întru acest chip către privirea celui mai presus de lume, și cu neamestecare unul suită fiind, cu urmare una să face, precum de mine s-a grăit mai întâi. Iar după ce întru cea una s-a făcut, pre cel fără de început, și nemărginit, și fără de formă, și simplă după lucrare să face. Și aceasta pătimindu-o, și întru acest chip schimbându-să, în scurt după asemănarea lui Dumnezeu, după cât este cu puțină să află. Și de aicea aleargă în sus către marginea tuturor dorirelor, adevărată către Dumnezeasca și cea mai presus de minte, și negrăită unire; oare lucru este cel din margene scopos după Dumnezeu. Deci dar să cuvine pentru aceasta a să sârgui mintea, în tot chipul a să întinde sus, și a privi întru Duhul către privirea și vederea unuia celui mai presus de lume.

20. Când mintea întru multe, sau cel puțin măcar întru două va fi, arătat este că nu pre cel sânguratec unul îl vede, pentru aceasta și hotărâtă, și mărginită, și umbroasă este. Pentru că cele ce nu cu deslegare sunt simple acest fel sunt. Iar când se face întru pipăire nepipăită aceluia cu adevărat unul după privire de gând, fără de ochi puind gândirea asupra Aceluia întru Duhul, fără de început, nemărginită, nehotărâtă, și fără de formă, și fără de chip să face, și să îmbracă întru negrăire, și iscusește pre a făcea cu înspăimântare; și să umple de veselie, și pătimește cele negrăite. Dar fără de început, și nemărginită, și nehotărâtă, să nu zici că zic eu, cum că să face după ființă, ci după lucrare; De vreme ce și întru ceea ce să schimbă mintea, nu ființă îi este ei, ci lucrare. Pentru că dacă după ființă s-ar fi schimbat, văzând și pătimind în Dumnezeirea, adevărată în Dumnezeindu-să dintru a vedea pre Dumnezeu, ar fi fost după ființă Dumnezeu. Ci însă nu este aceasta a fi după ființă Dumnezeu, nici din Îngerii nici unul, afară de cel unul, și care este marginea și unul Dumnezeu. Deci dacă necuviincios lucru este a zice, că să în Dumnezeeste mintea după ființă, rămâne a zice că pătimește ea aceasta, prin însuși aceea, adevărată prin a vedea. Deci nu fire are ea a să schimba la ființă, ci la lucrare. Și întru alt fel dacă se preface mintea firește, precum s-au zis, ca acelea ce să văd de dânsa, dar însă nicidecât nu vede pre Dumnezeasca ființă, ci lucrarea, deci nici ea nu se va schimba după ființă, ci după lucrare.

21. Toate ca cum dintru unul cel mai presus de lume strălucite fiind, nu s-a depărtat de acolo, de unde a luat facerea în tot chipul; ci întru acelea precum s-a făcut, așa și împreună să țin, și să săvârșesc. Și nu este nimic întru nici un lucru dintru toate, întru care nu este curgerea de la Dânsul, și ca oarecare mirosire a Aceluia făcătoare, și a unuia celui ce este. Și toate cele ce să împărțesc din cela ce este, mai pre scurt, glas slobod întru sine, arătând nu pre cel unul mai presus de lume, (pentru că acesta este așăzământ mai presus de toate, orice fel, ori gândire, ori vedere), ci raze oarecare a unuia celui mai presus de lume. Drept aceea de vreme ce prin toate să strigă cel unul, și toate privesc către cel unul, și însuși unul cel mai presus de lume, prin toate cele ce sunt să arată pre sineși înaintea minții; De nevoie este a să duce de mână, și a să povățui, și a să trage mintea către unul cel mai presus de lume. Una adevărată silită fiind de învingere acelor multe ce sunt, iar alta și căci unul cela ce zidește (pentru care nouă acum ne este cuvântul) voește a să vedea de minte, pentru prisosirea bunătații; Ca întru aceasta mintea să pătimească pre a vieții, precum însuși zice cel negrăit „Eu sunt vieța, și aceasta este vieța cea vecinică, ca să te cunoască pre tine, pre cel

singur adevăratul Dumnezeu” (Ioan 11.25²²; 17.23²³). Și aiurea „(Cântați) Căutați pre Domnul, și va fi viū sufletul vostru” (Ps. 68.36)²⁴. Pentru că din căutare este vederea, iar dintru aceasta, și să se veselească mintea, precum zice David „Că a tuturor celor ce să veselesc, le este lăcaș la Tine” (Ps.86.6)²⁵. Și întru lumina Ta vom vedea lumină (Ps.35.9)²⁶. Sau în ce chip pre minte adecă o a zidit văzătoare (Ziditorul), iar pre ale sale întru toate cele ce sunt le-aū sāmānat, pre care ca prin oarecare ferestre, prin strălucire de gând, minții arătându-să, trage mișcându-o pre dānsa către sineși strălucită făcându-o.

22. Dumnezeu, care este una bunătatea cea Troicească, ceea ce o aū făcut, vrând o aū făcut. Dar însă ceea ce voește Dumnezeu, desăvârșit este bunătate, pentru că fire îi este Lui bunătatea. Decî a făcut pre minte luiși, sau celor ale sale văzătoare, care lucru este a aduna pre văzătorul către cel unul. Decî voit îi este lui Dumnezeu a fi mintea văzătoare luiși, și aceasta îi este desăvârșită bunătate. Iar Dumnezeu este cel chear și sânguratec unul, către care a privi și a să aduna mintea cu chip de unul, desăvârșită bunătate îi este pre a sa arătare.

23. Dacă unul este și împreună adunat dorul cel atocuprinzător, după supunerea celor de Dumnezeu înțelepțiți, unul este cu adevărat și cel dorit. Pentru că dacă ar fi fost două măcar cel puțin dorințele, orî două ar fi fost doritele, sau în două s-ar fi împărțit cel unul, și nicidecum nu s-ar fi numit unul și împreună adunat. Iar acum că este unul grăindu-să, și întru una adunat dorul cel atocuprinzător, arătat să cuvine a gândi, cum că unul este și cel dorit. Dar mai întâi este cel dorit, decât dorul cel împrejurul său către Dānsul, și nu este cu puțință nicidecum, mai întâi de a se prinde cineva de cel dorit, orî în ce fel de chip să fi putut să aibă pre dorul lui. Și este dorul, dragoste cu prisosință întinsă, pre care a o avea către Dumnezeu, și cea firească și cea scrisă lege a lui Dumnezeu, o cere de la noi cu datorie. Aceea adecă supuind pre minte, care este desăvârșit iubitoare de frumuseță, a să apuca de cel mai bun, care este Dumnezeu. Iar ceilaltă grăind „Să iubești pre Domnul Dumnezeuul tău din tot sufletul tău, din toată inima ta, și din tot cugetul tău” (2 Lege 6.5)²⁷. Iar Domnul Dumnezeuul tău, Domnul unul este. Decî dar unul este cel dorit, care lucru este unimea cea în Treime, care cu adevărat și mai întâi să cuvine a fi în minte, decât dorul cel către Dānsa. Drept aceea să cuvine mintea să dorească a să întinde în sus către unul cel mai presus de lume, ca prin aflarea și vederea acestuia, să strălucească și dorul cel către dānsa, și să poată omul a să face împlinitor și al legei, și al poruncii, după ce ar fi iubit dupre cele zise pre Domnul Dumnezeuul său.

24. Cu neputință este după ce s-a suit mintea către unul cel mai presus de gând, neîndrăgită oarecum a să face Lui. Pentru că frumuseță negrăită și negândită ivindu-să dintr-însul, întimpenă ca de la a totțiitoare rădăcină. Când și ca o mreață ce să primejduește să se rumpă pentru aflarea a multor pești, și tragere de strălucirele cele Dumnezeesti mintea să află; și pre cea mai presus de minte frumuseță mintea privindu-o, să înspăimântează. Și ca de la niște vin să îmbată; și ca cel nebun esă din sineși, și pătimizește luminarea cea mai presus de gândire, neîncăpând a privi vederea cea mai presus de frumuseță, a frumuseții cei de spaimă. Drept aceea cu adevărat și cu legătura dragostei împreună să ține, și ca de sete să află arzându-să. Pentru că unul este cel mai presus de

²² *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 11, 25: “Și Iisus i-a zis: Eu sunt învierea și viața; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri va trăi”.

²³ *Idem*, 17, 23: “Eu întru ei și Tu întru Mine, ca ei să fie desăvârșiți întru unime, și să cunoască lumea că Tu M-ai trimis și că i-ai iubit pe ei, precum M-ai iubit pe Mine”.

²⁴ *Psalmii*, 68, 36: “Să rădă săracii și să se veselească; cântați lui Dumnezeu și viu va fi sufletul vostru!” Am corectat în mss. *căutați* prin *cântați*, reconstituind textul în relație cu citatul.

²⁵ *Idem*, 86, 6, (Am decalat trimiterea din mss.): “Că în Tine este locașul tuturor celor ce se veselesc”.

²⁶ *Idem*, 35, 9: “Că la Tine este izvorul vieții, întru lumina Ta vom vedea lumină”.

²⁷ *Deuteronomul*, 6, 5: “Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău, din toată inima ta, din tot sufletul tău și din toată puterea ta”.

gând unul. Însă de toate să propoveduește ca un pricinuitor întâi începător a toate; ca un început și ca un sfârșit, ca o împreună ținere a totului. Dar pre frumusețile și bunătățile, a tuturor frumuseților și bunătăților, prin răvârsarea pre deasupra a puterii cei făcătoare de frumuseță, însuși dintru neființă le-au adus, așăzată fiind cu nemărginită mărginire mai presus de toate frumusețile și bunătățile, și fără de asemănare unul fiind mai presus de tot lucrul îndrăgit, ca un singur chear frumuseță și bunătate, mai presus fiind așăzată de toată frumuseța și bunătatea; Și ca cela ce singur după lege, și a firei și a rânduelii, este cu adevărat iubit ca un pricinuitor a toate, și ca cela ce pre atâta precât mai presus este suit decât toate cele iubite și îndrăgite, pentru covârșirea frumuseții și a bunătății. Și unul mai presus de lume cu adevărat, ca cela ce singur cu adevărat este cela ce este, și aducător dintru neființă al tuturor celor ce sunt. Decî să cuvine a ne întoarce cu bună norocire (ceea ce să vorbește) întru Duhul, către aflarea și cunoștința a celui singur numai, de unde sunt începuturile a toate, și unde sunt margenele a toate. Și cu adevărat de sineși se va deschide nouă ușa Dumnezeestii dragoste, prin darul lui Hristos și vom intra întru odihna Dumnezeului nostru, întru veselie și bucurie multă, și îndulcire aceluia una o vom cunoaște, și întru gustul Dumnezeestii desfătări vom fi, una și noi făcându-ne, și nu în multe despiciându-ne sau împărțindu-ne, după rugăciunea Mântuitorului cea către Tatăl, carele zice „ca să fie una precum noi una suntem” (Ioan 17.22) ²⁸. Decî atunci și ai poruncii adevărați păzitori vom fi aceea ce zice „Să iubești pre Domnul Dumnezeul tău din tot sufletul tău, și pre aproapele ca însuși pre sine” (Luc. 10.27) ²⁹, și de săvârșirea cea dupre om ne vom apuca, pre cât este cu puțință, pentru că sfârșitul legii dragostea este, întru care nu numai toată legea și Prorocii, ci și toți cei săvârșiți după Dumnezeu întru Hristos să spânzură.

25. A tot lucrul ce are fire a să uni cu Duhul, micșorare îi este împărțirea. Drept aceea și mintea cu lucrarea dacă ceva s-ar fi împărțit, afară este de aceea ce îi urmează ei după dar. Și o pătimește aceasta când privește oarecare lucruri de multe feluri; Pentru că nu este cu puțință, în feluri de vederi a avea pre neîmpărțire. Pentru că dacă cineva ar fi pricinuit una ca aceasta, nu va afla cu lesnire să dea cuvânt adecă, pentru ce pricină mintea liniștei alta este de cea a turbării; și pre mintea celor ce să tem de Dumnezeu cu ceea ce să supără de nestatornicia patimilor, asemenea cu hotărâre o va afla, care este cu neputință. Că întru acest fel făcându-să toată mintea cu lucrarea, în ce fel sunt cele ce să vede, de nevoie văzând alcătuite din multe, și ea să face în multe feluri (pis-trițată), și din prostime căzând, nu este cu puțință să fi putut a avea întru acest lucru pre neîmpărțire. Iar mintea care zace sub împărțire, nicidecum nu este curată de păcat, când și însuși aceea singură de sine, adecă a să împărți, păcat sau judecat de cei ce a putut a lua aminte la unele ca acestea. De vreme ce lucrul cel de gând al minții, trebuie să fie gustat cu chip de unul prin simțire de gând, din bunul cel mai presus de fire prin vedere în sus către unul cel prea Înalt și mai presus de lume. Însă acel lucru s-a abătut afară întru împărțirea cea afară de Dar. Decî dar să cuvine a ne ținea de unul cel mai presus de lume, și sus a ne întinde și a privi la Dânsul, și numai și singuratec cu tot sufletul, de voim a scăpa de împărțire și de deosebire. Încă dacă și către unul adecă ar fi privit, dar zidit, nu poate mintea a să face neîmpărțită. Pentru că unul zidit, nu este cu puțință a să zice chear fireș (neamestecat), pentru că hotărât este, și alcătuit din multe, și scris împrejur; Și pentru aceasta nici pre cel ce cu neamestecare (pre Dumnezeu) cu dreptate este a o numi că o are, nici neamestecată va avea și cu chip singuratec mintea pre a sa lucrare, către aceasta cu neclipire privind. Că va fi hotărâtă, și scrisă împrejur privirea aceștiea, cu alcătuire din multe, în ce fel este și lucrul cel ce să vede de dânsa; Și din Darul cel cu chip Dumnezeesc, carele o așază pre dânsa neamestecată, și fără

²⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 17, 22:* “Și slava pe care Tu Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi una suntem”.

²⁹ *Sfânta Evanghelie după Luca, 10, 27:* “Iar el, răspunzând, a zis: Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuși”.

de început, și nehotărâtă, și nescrisă împrejur, va cădea și afară va fi de cel tainic și unul mai presus de gând; Și de a sa slavă, care este îndulcire a osebirei cei începătoare de una, și de nehotărâre și prostime a neîncepăturii, care se face întru neînchipuire cu chip de unul, să lipsește; Și nu ajunge să pătimească pre nălucirea frumuseții cei mai presus de fire și negrăită. Decî dar să cuvine mintea către cel fără de început, prea singuratec, și nehotărât, și cu adevărat unul a privi, și sus a să întinde, și acolo a să sârgui a să lumina, și a să uni cu unimea cea cu începătorie adunătoare, și pentru aceasta cu sineși. Ca nu numai să se iubească de cel mai bun, ca ceea ce i s-a asemănat Lui, pre cât este cu puțință, și cu nehotărârea, și cu neamestecarea, și cu unimea, prin neînchipuire și neformăluire, ci și însăși să poată a iubi pre Dumnezeasca și cea mai presus de frumuseță, și mai presus de fire frumuseță, ca ceea ce a alergat în sus, după cele zise, către asemănare. Că de vreme ce celor asemenea firește să obicînuiește a li să face iubitor așzarea către cele asemenea, arătat este cu adevărat, că să va iubi și împrumut va iubi mintea pre Dumnezeu; Pentru că cel asemenea celui asemenea este asemenea. Și precum asemănarea are pre împrumut a să întoarce, va avea cu adevărat întru acest chip, și către a iubi aceea, adecă împrumut a să iubi. Decît care lucru mai mare pătimire între Dumnezeu și întru suflet, nu este nici una.

26. Mai presus de a sa fire mintea atuncea să face, când întru cea mai presus de minte va fi cu totul, și fără de chip, și fără de formă, și cu totul cu înDumnezeire neînchipuită făcându-să, și fără de început, și nemărginită, și ca să zicem o vorbă, mai presus de a sa unire. Iară când socoteala sa o are cu sineși, și întru Dumnezești și gândite lucruri ar fi fost îndeletnicindu-să, atuncea să zice că firește și să mișcă, și lucrează, și întru a sa fire stă. Dar prea mult mai presus să află, cea mai presus de fire decât cea după fire, și este prea mai înaltă. Decî să cuvine a iubi a ne sârgui ca să ne facem ai cei mai presus de fire, ca ceea ce mai vârtos mai bună este, după porunca ceea ce zice „Să râvniți pre cele mai bune din daruri” (1 Cor.12.31)³⁰. Dar însă cu adevărat mintea întru cea mai presus de fire fiind, este întru Dumnezeu; Că Dumnezeu este unul afară de toată firea, carele cu adevărat este cel prea de demult și de sineși unul cu neamestecare. Decî dar să cuvine către cel prea de demult, și cu prostime unul, sus a să întinde mintea, și a să sârgui a privi, și a să sui ca la cel mai presus de fire unul, mai presus de a sa firească lucrare suindu-să, mai bine să fie decât întru cea a sa după fire stând.

27. Fieștecare lucru din cele ce sunt, și să bucură cu plăcere, și să odihnește firește întru ale sale osăbiri firești. Care toate întru pricinuitorul cel prea de demult, mai întâi aduse au fost întru a fi, după pricină cu chip de unul. Decî atuncea întru adevărate veselii mintea va veni firește, și dulceață va avea nu puțină, și se va odihni cu totul, când pre toate trecându-le și lăsându-le înapoi, la cea începătorie de una și prea întâi pricină s-ar fi întors, și acolo ar fi ajuns prin întoarcere de gând, dintru carele și toate sunt, și cele ale tuturor adecă și începăturile a toate, și mijloacele, și sfârșiturile, și întru carele toate staū întru a fi, și pururea să țin, și prin carele către sfârșitul lor să aduc cele ce să săvârșesc; Și pentru carele bine pătimesc, cele ce bine pătimesc; De Carele și însuși odinioară mintea în ce fel este s-a zidit. Pentru că în oareșicare chip către sineși este mintea a să întoarce, către cea adevărată și pricină a toate întorcându-să, carele este al ei adevăratul întâiul chip. Dar de vreme ce fieștecare lucru pre sineși să iubește firește, și mai ales mintea aceasta o pătimește, ca ceea ce este icoană mai presus de frumuseță a frumuseții cei neajunse a unuia celui mai presus de minte. Pentru aceasta foarte iubește prin întoarcere privind către pricinuitorul său, că precum s-au zis, pre sineși să vede acolo privindu-să, și prea să iubeșe. Dar și întru alt fel, că și această dragoste oarecare iubitoare, firește este acelora dintru carele către acelea de la carele,

³⁰ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 31: “Râvniți însă la darurile cele mai bune, și să vă arăt încă o cale care le întrece pe toate”. În mss. trimiterea se făcea la stihul 30 care nu corespunde citatului luat din stihul 31 al ediției din *Biblia sau Sfânta Scriptură* pe care o utilizăm.

precum și împotrivă îndrăgire ține întru născători către cele născute. Pentru aceasta multă oarecare și negrăită dulceată să ivește minții, întorcându-să către unul pricinuitorul a toate. Pentru că către acela dintru carele este, să întoarce și către sineși precum s-a zis. Pentru că acolo mai întâi aduse sunt întru ființă toate prin cuvântul pricinei. Pentru aceasta și mintea ca ceea ce una este dintru toate, este a fi întru unul cel mai presus de minte, ca întru pricinuitorul cel ce este întâiul chip.

28. Precum dintru cel ce este mai presus de ființă, toată ființa, și firea toată dintru cel mai presus de fire, și dintru cel fără de vreme și nealcătuit, cele ce sunt în vreme și alcătuite, și încă dintru cel nezidit, cele zidite au fire a fi: întru acest chip și tot chipul, dintru cel fără de chip s-a făcut, și dintru unul cel mai presus de lume, cele multe și care să văd. Decî ceta ce nu se îndeletnicește către unul cel fără de Chip, și nu privește, și nu să atâră de acela, ci către alt oarece dintru cele ce să văd în chip și în zidire, acesta cu neasemănată măsură, mai întâi a cinstit pre cel jos pogorât lucru decât ceta ce să află mai presus de toate; și poate aproape stă de închinătorii de idoli. Pentru că întru aceea ce să îndeletnicește cineva, și către care privește, de aceea și dorește; și de care dorește, de aceea să și biruește; și de care biruit este, de aceea și robit este. Întru acest chip slujește acesta făpturei afară de Făcătorul. Pentru că de acest lucru mintea fieștecăriua, și robită este, și îi slujește, și îl iubește, pre carele îl privește, și întru carele să îndeletnicește. Iar dacă îndeletnicirea și privirea cea afară de cel unul fireș și fără de chip, atâta face a ne aluneca, (atunci) către unul cel simplu și fără de chip să ne fie nouă sârguința și cunoștința, prin întoarcere și întindere în sus de gând; Unde sunt comorile a toată cunoștința, și unde după ce vom ajunge, a toată vederea odihnă ne este, sau încetare, și nespună veselie întru multă minunare.

29. Dacă toate cele ce sunt doresc pre a fi, dar este a toate aceea, adecă a fi după pricină, întru unul cel mai presus de a fi: Decî dar toate, și mai vârtos cele cuvântătoare, din cele ce sunt drept și precum să cuvine mișcându-să. Decî mintea care nu să întinde către unul cel mai presus de a fi, nici pre acesta îl dorește, mișcarea răzvrătită și greșită o unelțește, și dintru a sa vrednicie cade, care este cunoștința a unuia celui mai presus de a fi, și cea cu Dânsul prea Dumnezească mai presus de minte cu chip de unul unire și iubire.

30. Pricinuitoarele cu prisosință au pre frumusețile pricinuitelor; Iar pricinuitorul al tuturor de obște, este unul cel mai presus de ființă. Decî adecă mintea s-ar fi apucat de oareșicare din cele după unul și cel mai presus de ființă, ca de un bun, sau ca de unul ori în ce chip vrednic de tragere de gând, arătat greșit este scoposul ei; Iubitoare adecă de frumusețe fiind, dar nu către cel mai presus de ființă, cel întâi și adevărat, dintru carele toate frumusețile cu împărtășire sunt frumuseți, ci către acelea care să împărtășesc din frumuseța Aceluia, prin trândăvie sau prin neștiință mișcându-să. Iar mintea ceea ce cu nemereală ia aminte către unul cel mai presus de ființă, pre a sa privire a gândului o întinde, cunoscând arătat că cu prisosință va dobândi aceea ce poștește, ca întru un pricinuitor, întru aceea privire de gând făcându-să, și cum că nimic nu este dintru ale sale, sau dintru oricare bun împărtășitor, fără numai unul cel mai presus de ființă. Pentru că dacă s-ar fi și părut oarecare lucruri că au putere împărtășitoare celor ale sale, însă nu de-a pururea au fire a petrece acestea întru îndrăgitoarea minte. Că de singur Sfântul Duh crezut este că se face acestea, și precum ar fi voit a le lucra, și oriunde; Ca ceta ce este Domn, și ca ceta ce este al firei cei stăpânești, și față a (unuia) unimeî cei în Trei-Ipostasuri. Decî către unul cel mai presus de ființă să cade a să întoarce mintea, unde nu numai izvorul a orice fel de bunătați este, ci și împărțirea darurilor cea neschimbată.

31. Toate cele ce sunt, poștește firește pre cel bun, dar Unul este cu adevărat bun, măcar deși multe să zic bune. Pentru că în scurt cu neamestecare bun, și cam cu totul săvârșitor întru cele multe, nu vei afla nimic; Ci după oareșicare împărtășire dintru cel bun, grăindu-se bune întru oarecare chip, dintru unul cel mai presus de ființă împărășindu-să din cel bun, dar nu aceasta arătându-să din sineși.

Pentru că acela singur unul cel mai presus de ființă bun este, chear și mai presus de bunătate, și izvor a toată bunătatea, și celor ale sale împărășitor, și către sineși întorcător firește a toată ființa, a sta întru a fi, a deprinderii, a puterii, a mișcării, a lucrării, a osăbirei, și a orîce fel de frumuseță și de bunătate. Și mai în scurt, toate cele ce sunt, și toate cele ce să văd împrejurul celor ce sunt, și de acolo dintru unul cel mai presus de ființă au luat arătarea cu facerea. Deci pentru aceasta mintea, către altceva, și nu către unul cel mai presus de ființă prost purtându-să, greșită are mișcarea; Mișcându-să adecă poate către cel bun, dar nu chear și de sineși bun. Nicî către acela, carele și pre altele prin covârșirea vărsării pre deasupra ceî făcătoare de bunătate, le îmbunătățază și le îndreptează spre mai bine, pre cele ce au trebuință de îmbunătățire și de îndreptare spre mai bine.

32. Mintea celor mulți adecă supt împărțire din nepricepere zăcând, și ca cum răspândindu-să de multe, nu știe pre cel bun cel fără de amestecare unul, dar nicî îl caută, nicî să îndeletnicește pentru acesta. Pentru că zice Duhul cel întru David: „Cine va arăta nouă cele bune? adecă zic mulți“ (Ps. 4.6)³¹, dar nu pre cel bun. Și cu cuviință. „Fiindcă să grijesc și să turbură pentru multe, neștiind că de unul este trebuință, a căruia parte (care de Sfânt a lui Dumnezeu Cuvânt, bună hotărâre s-au arătat“ (Luc. 10.42)³², sau necunoscând o au trecut, sau lenevindu-să, sau păgubindu-să de dânsa, nicî măcar în minte puind ca să caute pre cel mai vrednic a să căuta mai presus de toate. Iar cei ce s-au adus sub David povățuitor, și au judecat că se cade a urma aceluia „Însemnatu-s-au, zice, lumina feții Tale Doamne“ (Ps. 4.6)³³, adecă cunoștința slavei Tale ceî sânguratecă s-au însemnat ca întru o oglindă întru noi. Întru acest fel să bucură norodul cel prost (simplu) și mult întru cele multe bunătăți. Întru acest chip să strălucește înlăuntru, ceî ce viețuesc Duhovnicește, luminați fiind mai presus de lume de Duhul cunoștinții aceluia unuia și de sineși bun.

33. Precum tragerea curgerii de apă mai mare ar fi fost, cu Chip de unul vărsându-să, decât împărțirea și despicarea întru multe; Așa privirea minții, și mișcarea, și dorirea ei, mai tare va putea fi, aruncându-să gândirea nu în multe chipuri, ci cu chip de unul și fără de împărțire; Care lucru are fire a să face prin întinderea în sus, și privirea, și vederea către cel mai presus de lume și fireș unul. Pentru că adunător este cu adevărat unul cel mai presus de lume și neamestecat, și după ce s-ar învrednici mintea a-l privi pre acesta, cu neputință este să nu să închipuească, după cuviință, asemenea cu Dânsul, ca o icoană, și să nu să facă cu chip singuratec, neamestecată, nevăpsită, fără de chip, fără de felime, nepipăită, nehotărâtă, nemărginită, fără de formă, și încă cu prostime una mai presus de lume, strălucită făcându-să întru descoperirea cunoștinței ceî de taină, de razele Dumnezeestii și ceî mai presus de lume îndrăgiri, cu negrăire și cu negândire desfătându-să întru bucurie Duhovnicească, și veselie cerească. Și încă să și preface spre lucru mai Dumnezeesc, și întru Dumnezească închipuire să îmbracă, închipuindu-să Duhovnicește întru cel neamestecat, și nemărginit, și fără de formă, și unul, și întru altele cele mai întâi zise. Și decî dacă nu aceasta i s-ar fi făcut ei, și nu ar fi pătimit o schimbare Dumnezească ca aceasta, întru pipăirea și nălucirea a unuia celui mai presus de lume, nu încă au ajuns. Pentru că unime făcătoare de unul este Dumnezeu, și minte mai presus de gândire. Și atunci pre cât este cu puțință mintea îl nălucește pre acesta mai presus de lume, când împreună cu cele grăite, mai presus de gândire și una se va face, prin Dumnezeasca nălucire aceasta pătindu-o.

34. Treimea Dumnezeirei ceî mai presus de ființă, întru o unime adunată este mai presus de fire. Pentru că sângurime în trei lpostasuri este Dumnezeu. Decî nu este cu puțință a să face sufletul întru închipuire întru asemănare neclintită a lui Dumnezeu, de nu și el va fi cu trei părți, făcut fiind către sineși mai presus de fire una. Și zic pre suflet cu trei părți, nu dupre partea cea

³¹ Psalmii, 4, 6: „Mulți zic: «Cine ne va arăta nouă cele bune?» Dar s-a însemnat peste noi lumina feței Tale, Doamne!”

³² Sfânta Evanghelie după Luca, 10, 42: “Dar un lucru trebuie: căci Maria partea cea bună și-a ales, care nu se va lua de la ea”.

³³ Psalmii, 4, 6: Vezi nota 31.

cuvântătoare, cea poftitoare și mânioasă; Pentru că nu întru acestea chear este cu trei părți sufletul. Că nu cu alcătuire să află sufletul cel cuvântător către poftă și către iușime. Pentru că acestea sunt din partea cea cuvântătoare, luate lângă cea cuvântătoare, pentru aceasta de acum dobitocească vieată, ca cum aduse fiind întru fire lucruri necuvântătoare și întunecate de sineși. Iar sufletul și cuvântător este, și firea lui plină este de lumină de gând, și să cuvine cu adevărat pre acelea a le zice că sunt ale lui, fără de care a lucra pre a sa lucrare n-aș putut. Dar însă fără de iușime, și fără de poftă lucrează, și mai ales atuncea cu adevărat lucrează, când fără de acestea lucrează. Deci dar nu cu adevărat părți ale lui sunt acestea, ci precum am zis, ale cei dobitocești, și de jos întâmplări puteri sunt, ca cum aduse în firea lucrurilor lângă dânsul. Pentru că sufletul cel cuvântător gânditor, cele de sus socotește, și nălucește pre cele gânditoare și mai presus de sineși, sus întinzându-să, și ca cum am zice sărind, departe oareunde leapădă ca pre o bărfire proastă pre poftă și pre iușime, neavând întru care lucruri pre acestea să le uneltească, acolo unde este neasemănarea, și nechipul, și ne forma, și nevăpsala, și neînchipuirea, și altele câte cer cu datorie pre o minte, sânguratecă și cu totul neamestecată. Ci aceste cu trei părți cu alăturare, și cu potrivire firească, prin a sa prostime sufletul minte fiind, când uneltește pre cuvântare, și pre Duh, cele ce sunt prea osebite ale sale, și care nicidecum nu vatămă pre prostimea lui. Pentru că nici Treimea Dumnezeirei cei împărțășitoare de una, a căruia chip asemenea este sufletul, nu stă împotriva unimei și neamestecării sale, ci este și neamestecată una mai presus de ființă cu de-amăruntul Dumnezeirea, și nimic iarăși mai puțin, și așa cu întemeere Treimea. Deci acestea, sufletul, adecă mintea (pentru că minte este și cu totul minte sufletul), cuvântul și Duhul, după cum s-au făcut una mai presus de fire, pre adevărata asemănare ne o au dat nouă a ceii unimea Dumnezeirii în trei Ipostasuri. Iar aceasta nu este cu puțință a să face din altă parte, fără numai din privirea în sus și vederea acei mai presus de fire și Troicești unimi; Pentru că aceasta este ceea ce a făcut și pre suflet întru acest fel, și îl întoarce pre dânsul la aceasta, după ce a căzut de acolo. Și fără de privirea și vederea cea către Dânsa, (adecă către Troiceasca unime) cu neputință este a să face sufletului aceasta. Care lucru nefăcându-să, nici întorcându-să înapoi asemenea, întru acest chip și lipsită ne vom arăta mai ales la partea cea văzătoare și la adevăr, care mai vârtos mai vrednice sunt de sânguire. Și fără de care întru nepătimăș așăzământ a spori mai înainte, nu este cu puțință. Că precum întru bine cu lucrarea să cade noi a fi, ca să fim din cei nepătimăș, așa și către adevăr cu vederea, ca să fim cu chip Dumnezeesc, lui Dumnezeu celui ce este preste toate slujindu-î, și Dumnezef cu punerea și a ne face și a fi, după asemenea cea după putere, a închipuirei cei dintâi dorind. Iar dacă de nevoe este nouă una a ne face, pentru asemenea a unuia, celui ce este întâiul chip mai presus de lume; Iar acest lucru privirea în sus cea către însuși unul cel mai presus de lume, și vederea, și întinderea, și întoarcerea cea de gând au fire a ni-l face nouă, și aceea adecă a lua aminte nerăzvrătit către însuși el unul. Deci dar în tot chipul să cade a ne ispiti, a privi către unul cel mai presus de cuget, și mai presus de lume, și acolo a ne atârna cu totul și tot pre înșine, cu toată sânguina, și cu toată inima, și cu tot sufletul, și a hrăni întru înșine pre îndrăgirea celui unuia sângur mai presus de lume prea întins, ca însuși dorul lui în loc de aripi sfinte, ca să facă purtării noastre cei de gând, cei însuși către Dânsul. Și așa pururea ca întru un văzduh, întru așăzământul cel fără de chip, cu chip de unul împreună cu Dânsul vom fi, cel cu adevărat unul, Troicește pre Treimea gânditor, și cuvântător, și Duhovnicește luându-o, și la Dânsa cu adevărat privind și înspăimântându-ne, și cu unirea ceea ce este în puterea noastră cu cel Unul unindu-ne, cu chip de Unul mai presus de unire.

35. Sângurimea cea simțită, este începătură a toată mulțimea ce să numără, și sângurimea cea mai presus de lume, a toată mulțimea și care să vede, și care să gândește, și a tot ce este începătură este. Deci precum tot numărul de la sângurime are începutul, așa și tot carele este în orice chip, de la unul cel mai presus de lume să varsă după pricină, ori firească, ori făcătoare. Însă punerea

sângurimei ceî numărate, pre cât este simțită, firei sale cu urmare urmează, pentru că începătură fiind tuturor celor de sub simțire numărătoare, și simțirea întâi o pune pre aceasta numărându-o. Iar la una cea mai presus de lume, pentru că este mai presus de minte, cea împotivă să vede. Pentru că firește fiind sângurime mai presus de toate, mintea pre aceasta după toate o pune. Pentru că n-au putut nici o minte, pre Una cea mai presus de lume, a o face începătură, și de la aceasta a merge înainte spre cele multe, ci cea împotivă, de la cele multe spre aceea să suie și să adună. Și acolo adecă de nevoie este simțirei una cea numărată, pentru mergerea înainte la cele multe, întru alt chip nefiind cu puțință a număra, sau a păși înainte precum voește. Iar aicea de nevoie sunt minții cele multe, pentru aducerea în sus, și cum adunarea sa întru una, prin acestea spre una cea mai presus de lume, de altundeva a să sui precum voește, spre nălucirea a unuia celui mai presus de lume, de nicăirea putând. Decî întru acest chip mintea rânduială și cea eiși firească uneltindu-și, începe adecă de la cele multe, dar sfârșit face pre unul cel mai presus de lume și prea din vârf. Pentru că de vreme ce lesne cuprinsă este, și lesne hotărâtă cea numărată după simțire, firește simțirea și aceasta o pune, și cu punerea mai întâi precum firea ei cere; Iar sângurimea ceea ce să caută cu mintea, mai presus de lume, și mai presus de fire fiind, și de a gândi scăpând, departe oareunde este și de a sa cea după fire punere, întrucât să înceapă mintea de la aceea; Ci mai vârtos ca pre o mai presus de fire, mai presus de fire, nu început, ci sfârșit pre Dânsa o află mintea, după trecerea, ca așa să zic, numărarea celor multe. Pentru că de vreme ce mintea fire are pre a gândi, iar una cea mai presus de lume este de sineși necuprinsă, și neapropieată, și nevrând obicinuița minții să pleacă către cele multe, nici lucrătoare a fi despre a gândi putând mintea, nici pre cea din vârf și mai presus de lume una având putere să o prinză. Decî privind la cele multe, întru fieștecare dintru toate cele multe, privește gândit oareșice, nu aceea ce este după ființă, ci aceea ce este a oarecărui unuia. Apoi adunând dintru fieștecare lucru ce să vede, pre fieștecare gândit care înainte să vede, și întru sineși pre acestea la o învoială fiind, și nu protivnice văzându-le, și pre toate ca cum a unii rădăcinii și odrăsliri florii, cu urmare înainte merge de la cele multe, spre una cea prea din vârf dintru care sunt cele multe, și toate și firește să adună de la cele firești ce sunt, întru rânduială mai presus de fire, pre una cea mai presus de fire și mai presus de ființă ca întru o oglindă privind-o, precum are firea cea mai presus de fire a să vedea cu chip de unul de la cele după fire. Decî atunci mintea spre izvorătoare bunătate, și a tuturor frumuseților izvorărea și făcătoare, negrăit privind-o (înțelegându-să), și desfătându-să întru una cea mai presus de ființă, nu de bună voce să întoarce către cele multe, măcar deși sunt și bune, și părții cei bune părtașe. Pentru că iubitoare de frumuseță fiind prea mult firește, nu de voie să depărtează de la cele mai presus de toate, de nu cumva de la vre-o întâmplare oarecare i s-ar fi întâmplat ei aceasta. Dar de vreme ce chipul celor ce sunt în multe feluri este, în multe feluri are și pre privirea cea de gând, și în multe feluri mintea prin acestea la una cea mai presus de lume, și la cea mai presus de fire aleargă în sus. Să cuvine, precum socotesc eu, puțin oarecare câștig a meșteșugii, a căii cei prin cele multe, către una cea mai presus de ființă, cea mai presus de lume. Ca suindu-să mintea ca pre o scară prea întemeiată, să-și facă pre mișcarea sa, și să cunoască dacă ceva ar fi lipsit vre-odinioară întru aceasta, sau de adecă vre-odinioară este întru aceea, întru care să cuvine a fi, și dacă întru aceasta întrucâtva și să desfătează, și ce este ceea ce o smerește și o depărtează pre dânsa de frumuseța aceea și suirea, sau de Dumnezeasca ospățare; Și cum iarăși i s-ar fi făcut ei a să întoarce de unde s-a alunecat. Decî de aicea va cunoaște și pre ceața patimilor, și pre luminarea inimii cea curată, și pre cunoștința adecă o va fi putut privi ca întru o oglindă în ce fel este, și a vederii celor din ceruri părtașă va fi, și Dumnezeasca simțire va cunoaște; Și nu va fi lucru ascuns și necunoscut ei, de adecă privește, sau întru micșorare vine, și s-ar fi putut face întru știința a multor lucruri vrednice de mirare, și spre scoposul liniștii ce este îl va cunoaște și al închiderei. Decî zicem întru acest chip: Toate cele ce sunt, s-au împărțit întru

simțite zidite, întru zidite gândite, întru gândite nezidite, și întru unul cel nezidit mai presus de minte, mai presus de ființă. Întru acestea ochiul sufletului învârtindu-să, adecă mintea, și des întru acesta privind, și întru a voi spre a să liniști primind, să rădică dintru a lucra deosebii cele ce să cuvin, ca de pre niște trepte, spre a vedea, și a să îndeletnici întru cel ce cu adevărat este, și a să desfăta întru cele Cerești și întru razele adevărului, și a să încorona, și a să veseli, și a să îmbogăți întru nemărginire cu cele pururea vecuitoare, și minunat a să bucura și a să îndulci. Și poate prin lucrarea darului, și de pre pământ a să răpi sporind vremea înainte, și întemeiată a să face lumina cea de gând cu deprindere, și a nu simți pre cele de aicea prin ținerea celui mai presus de minte, și nălucirea celui mai presus de tot binele cu neasemănare. Decî în cinci părți Sfințita această scară împărțită fiind, și ca pre niște trepte suindu-să la scoposul cel din margene, nu depărtare de loc are treaptă de treaptă, ci osăbire; și ceea ce să deosebește de ceilaltă altă rânduială este, ca unei felurimi saū osăbirii oarecare firești, precum lucrurile cele ce sunt deopotrivă sunt, și cele simțite zidite, și cele gândite zidite. Însă cele de al doilea cu multă măsură covârșesc pre cele dintâi, pre cât pre simțire o covârșește minte prin osăbirea bunătații. Și iarăși covârșesc prea mult neziditele cele gândite, pre gânditele cele zidite, amândouă rânduelile acestea arătat fiind întru cele ce sunt; Însă pogorâte sunt cele ce sunt nezidite gândite, sub unul cel mai presus de minte nezidit. Și este de aicea arătat, că a sta mintea după ce a trecut de la lucrare întru cela ce covârșește pre toate cele ce sunt, și întru cea prea din vârf ascundere care zace mai presus de toate cele simțite și gândite a să face, cea mai bună a ei privire și gândire este precum cea mai de jos întru cele simțite zidite, saū și mai vărtos întru lucrare. Decî să cuvine, iubitoare de frumuseță fiind ea din fire, pre cel ce în tot chipul este mai bun a-l pofti, nu numai ca să se îndulcească, ci și ca să pătimească pre cea mai bună și mai presus de ființă minte, precum este cu cuviință, prefacere. De vreme ce precum s-au zis, în ce fel de lucruri privește mintea, și în ce fel de lucruri să desfătează, întru acest fel priimește și schimbarea (prefacerea). Însă în vreme ce cea împreună împleticită cu firea minții schimbare, nici odinioară nu va înceta de la dânsa, până ce va fi aceea adecă astăzi, după cele ce zice, până ce se vor mișca umbrele, adecă până ce ne vom muta dintru această de acum vieată, care arată întru oglindă și gâcire ca cum umbros, adevărul, să cuvine căzând cu mutare dintru vedere și privire a unuia celui mai presus de minte neziditului, a meșteșugi a sta ca întru un lucru mai de aproape, întru cele gândite nezidite, ca iarăși mai degrab la unul cel mai presus de minte nezidit să se facă nouă întoarcerea. Iar dacă ceață mai groasă ar fi căzut asupra, și ar fi întunecat pre gândire, și trândăvie ar fi vărsat asupra minții spre a privi, la rugăciuni prin lucrare întru inimă smerită să cade noi a o întoarce pre dânsa; Și după ce întunerecul prin puterea rugăciunei se va depărta, iarăși ca oarecare temelie a face pre cele simțite zidite, mai întâi lăcuind în inimă prin lucrare Duhovnicească ipostatnică lumină de gând, și mai întâi ținind mintea cu adevărat pre ținerea faptei bune ce lucrătoare prea cu știință. De vreme ce fire are mintea, ca pre oarecare vârf saū loc înalt a pași deasupra cu adevărat, și a vedea cele de mulți nu numai nevăzute, ci și necăutate și negândite. Și fără de care lucru nimenea nu va vedea, nici pre însuși, și nici mai vărtos pre Dumnezeu. Pentru care adecă lucrătoare faptă bună, cu trecerea acum în scurt a zice, poate că nu departe de scopos va fi.

36. Trei are sufletul dinlăuntru care are trebuință de lucrare: pre partea cea cuvântătoare, pre cea poftitoare, și pre cea mânioasă. Și trei dinafară: pre pofta slavei, a dulceții, și acelu mai mult. Decî pre aceste două întreite, cu bună știință sufletul privind la petrecerea cea în trup a lui Iisus Hristos prin cele patru fapte bune cuprinzătoare ale sale, prin înțelegere adecă, prin dreptate, prin întreagă înțelegere (care să mai tâlcuește și întreagă înfrânare), și prin bărbăție, întru Darul Domnului Iisus le tămăduiește, și dă minții sale cu neîntunecare a să înălța, și pre cele Dumnezești a le socoti, și a vedea pre Dumnezeu. Pentru căci când Domnul Iisus adus au fost de Duhul în pustie, ca să lupte pre diavolul, prin post adecă a tămăduit pre partea cea poftitoare; și prin privighere și liniștită rugăciune, pre cea

cuvântătoare; Iar pre cea mânioasă, prin răspundere împotrivă. Și pre iubirea de dulceți, pre iubirea de slavă, și pre iubirea de argint, întru acelea ce adecă flămânzind, nu a căutat precum îl sfătua dieavolul, ca pietrile pâinii să se facă; nici s-au aruncat pre sineși jos după aripa Bisericeii, ca de norod să se slăvească, ca cela ce n-au pățimit nimic prin căderea jos; Nici a să închina s-au supus, pentru făgăduință luării tuturor bogățiilor Împărățiilor: Ci prin împotrivă grăire cea cu chip mânios, pricepută și dreaptă, și întreg înțelegătoare și prin bărbăție, pre Satana l-au împins de la sineși, și pre noi întru aceasta învățându-ne pre surparea lui cea împotrivă a toată năpădirea. Decî însuși aceasta o va vedea cineva și pre crucea Mântuitorului, și o va cunoaște; Pentru că să roagă în vremea aceea Mîntuitorul depărtat de ucenicii săi, această vindecarea a părții ceî cuvântătoare este. Privighează și nu doarme, și sete rabdă pe cruce, această doftorie este a părții ceî poftitoare. Nu împotrivă răspunde, nici iarăși să pricește, sau strigă, și mai vartos clevetindu-să, și pentru ceî ce îl asupresc să roagă, aceasta este a buneî rîndueli ceî mânioase; pre dieavolul adecă prin răspunderea împotrivă a-l lovi, iar oamenilor celor ce îl asupresc, ca ceî ce să asupresc și ei de Satana, a le lăsa prin tăcere, și prin îndelunga răbdare, și pentru dânșii a răsplăti prin rugăciune. Să scuipe, palmă priimește, rabdă luare în răs, și batjocoră, această vindecare este a iubirei de slavă. Cu oțăt să adapă, fiere i să dă spre mîncare, să răstignește, cu sulița să împunge, această doftorie este a iubirei de dulceți. Gol să spînzură sub văzduh, fără de casă, pe cruce trecut cu vederea de toți ca oarecare strein și mișăl, aceasta este surpare a așăzămîntului celui iubitor de argint.

Decî dar pre a patimilor celor dinlăuntru, și acelor din afară de două orî aș arătat Mîntuitorul tîmădăirea: Când în lume a să arăta cu trupul a început, și când din lume a să duce * vrea. Drept aceea cel ce privește către Dînsul, și către învățatura lui, și către Cruce, dupre cât este cu puțință pre însuși asemenea Lui făcându-să, cu înțelegerea prin Dreptate, și cu întreaga înțelegere prin bărbăție pre acela va surpa, adecă prin lucrarea cea spre rău a patimilor acestora și a tuturor, prin acestea; și le va unelti pre dânsele precum să cade, și după aceste pre toate; și lucrător bărbat va fi după adevăr, și spre a vedea, și către Dumnezeu a să întinde, și a să îndeletnici prin pipăire de gînd prea gata va fi. Și decî întru acest chip mintea lui făcându-să, începînd de la cele multe simțite zidite, și luînd aminte spre bună norocire a lucrării lor ceî bune, și înțelegînd pre cele zidite gîndite, și spre cele nezidite gîndite mutându-să, ca întru o scară patru trepte atuncea a trecut. Iar după acestea îi urmează ei Dumnezeasca și cea mai presus de minte negrăire, și tăcere, și înspăimîntare, și în scurt să zic, privirea și vederea a unuia celui mai presus de lume, și unime mai presus de gînd. Ceea ce este coroana liniștii, dorirea cea din margene, și desăvârșirea, pre cât întru această vieață de acum, hotarul adevărului ceea ce să nădăjdueste, temeliea dragostei, îndreptarul minții, starea mișcării ei cea de-a pururea, și încetarea cea neînțeleasă, și așăzarea cea cu chip de unul, lucrarea cea ca întru arună a veacului ce va să fie, pricina bucuriei ceî nenălucite, foisorul păcii, stîngerea înțelegerii ceî trupești, întoarcere despre veacul cest de acum, pătimirea către cel ce va să fie, depărtarea de vieața cea pătimașă, firea cea împreună cu nepătımirea, bucuriea cea de veselie a sufletului, adunarea și odihna și paza mișcării și a puterii sale, și cu totul cuprinzător să zic, Dumnezeasca cunoștință, și nepătımirea.

Decî după ce s-ar fi prins mintea de a sa trîndăvie, sau de oarecare întâmplare de afară, să cade a socoti că iarăși al ei bine al vederei să se întoarcă, prin lepădarea patimii ceii ce stă împotrivă, și care o face pre dânsa departe de al său scopos. Și (să socotească) cât este departe de doritul cel din margene? Și pentru ce? Și de adecă întru simțite zidite, sau întru gîndite zidite, sau întru gîndite nezidite i-ar fi fost vederea ei, orî întru cugete deșarte, sau după trebuință oarecum s-ar fi despărțit de cela ce zace înainte, și singur cu adevărat și unul mai presus de lume, mai presus de tot unul **

* Completat în mss., a să duce cu creionul.

** Cu cifre arabe minuscule, scrise cu creionul între paranteze rotunde s-a modificat ordinea cuvintelor, dactilografiată... unul tot.

Și a rădica întru acest chip zăticnirile cele din mijloc, ca iarăși să se întoarcă cu chip de unul, precum este însuși rândueala cea spre privire și vedere a unuia celui mai presus de lume. Pentru că afară oareunde de cel mai presus de lume nezidit, mai presus de minte unul, mintea aflându-să, sub împărțire este, și nu cu adevărat întru cel bun, deși s-ar mișca bine. Căci acest (lucru) este binele cel din vârf, cel mai presus de minte, mai presus de ființă nezidit și prost unul. Și acesta este cel cu adevărat hotar din margene care zace împrejurul minții. Și deci sănătos mișcându-să mintea, acolo să află suindu-să prin cele zise, și pătimește unirea cea mai presus de minte. Decî să cuvine a urma pre cât este cu puțință pre cel nemărginit, și a cerca pre cel mai presus de minte, și a privi pre cel fără de chip unul, și a prinde din năvală pre cel necuprins, ca să fi putut dobândi pre cea sânguratecă moștenire a unuia Dumnezeu carele este marginea. Prin darul Domnului nostru Iisus Hristos și a făcătorului de viață Duh, prin care strălucire ne învrednicim Darului celui văzător, și Dumnezei cu punerea Dumnezei lucrându-ne, ne facem prin darul lui Dumnezeu.

37. Întru locul tănuirei cei Dumnezești suindu-să mintea, firește tăcere iscusește, fiindcă s-au unit cu neamestecare, și cu urmare sânguratecă, cu unul cel mai presus de gând, strălucită fiind prin împărțirea Duhului. Pentru că ce ar fi putut să zică după ce a ajuns mai presus de a sa fire de gând, și s-au făcut afară de toată gândirea, și goală cu totul, ca cea mai presus de gândire? Că dacă cuvânt ca încă să mai grăească îi rămâne ei, arătat este că și gândește. Pentru că tot cuvântul e din gândire, și dacă ceva gândește, cum au stătut întru laturea tănuirei? Căci nu este tănuit chear acel lucru, pre care mintea îl vede nevăzându-l altul. De vreme ce întru acest chip multe s-ar fi zis ascunse, că prea multe, său ca întru acest chip să zic, toate câte mintea vede, necunoscând altul ceea ce vede, pre aceasta o vede. Decî dar vor fi întru acest chip cele multe, tănuite, și de cel nemărginit aproape, care lucru este cu necuviință: Căci unul este cel chear tănuit, la carele mintea după toate să sue, ca la acela dintru carele este tot lucrul, orice să vede, orice să gândește. Decî și ea ca ceea ce a alergat în sus la cel mai presus de toate, și care să văd și care să gândesc, și care să grăesc, afară și de a gândi, și de a vedea, și de a vorbi să face. Și nu încă până întru atâta s-a suit, nici întru Dumnezeasca tănuire a ajuns, până când ar fi putut a grăi, pentru că gândește. Dar însă cel tănuit este negândit, decî și mai presus de cuvânt este. Decî dar mintea după ce s-a suit întru laturea Dumnezeștii tănuiri, și s-au făcut una, cu urmare tăcere iscusește, nu de bună voe, ci firește, și singuratec de Unul cel mai presus de gândire strălucindu-să.

38. Dacă cuvintele au fire a face pre minte a pași și a spori înainte, decî dar o vor sui pre dânsa după ce a sporit înainte unde cuvintele nu ajunge, întru lucrul adecă care să săvârșește prin tăcere. Iar dacă de-a pururea cuvinte ar fi fost minții, și de-a pururea are trebuință de dânselul sufletul, eu nu pricep care este sporirea înainte cea de gând dintru a grăi. Pentru că aceea adecă a grăi nu numai spre a lucra este de folos, ci nimic mai puțin și spre a vedea, întru care parte să sue mintea de la cuvintele cele ce să văd, întru forma lucrurilor celor ce sunt, către cel neamestecat mai presus de cuvânt, fără de formă, și cu deslegare și chear unul, când și tot cuvântul să pare în treacăt, său cel mai adevărat să zic, este de împiedecare. Pentru că cuvintele, mai pre scurt, întru mutare sunt de la o gândire poate la altă gândire. Iar cel mai neamestecat, și deslegat, și nehotărât, și fără de formă, și cu totul cu prostime unul cu adevărat, și mai presus de cuvânt aflându-să, cum de cuvinte va avea trebuință ca undeva să se mute? Său cum s-ar fi putut cuprinde? Pentru că cuvântul obiceiū are în oareșicare chip a face cuprindere. Iar cel mai necuprins, ca un nehotărât, și fără de formă este. Iar dacă cuvânt nu ar fi fost potrivit și cuviincios celui tănuit, unuia mai presus de minte, fiindcă este necuprins și fără de formă, cu adevărat potrivit îi va fi tăcerea. Decî dar aceea adecă a grăi, să cuvine la cei ce a sporit înainte a înceta întru a tăcea, întrucât a pașit înainte spre a privi cu prostime, neînchipuire, și fără de formă.

39. Dacă cuvintele sunt ale lucrurilor celor cunoscute; Iară cel tănuit este necunoscut; decî dar afară de cuvânt este Cel tănuit. Căci dacă mai presus de cunoștință este cunoștința celui

tăinuit, iar cel mai presus de cunoștință, nicidecum nu are trebuință de cunoștință, cu mult mai puțin va avea trebuință de cuvinte. Deci dar mintea ceea ce s-a suit la cel tăinuit cu prostime unul, tăcere iscusește firește; Și dacă nu din fire și fără de izvodire ar fi tăcut, încă nu a ajuns întru unul cel tăinuit, și cu întindere mai presus suindu-să.

40. Precum liniște iscusește oamenii, și din chilie uneori es afară, și prin însuși cercarea cunosc cu de-adinsul pre deosebirea șederei și a eșirei; Întru acest chip cu adevărat, și pre tăcere pătimind, și ai grăirei iarăși făcându-să, cei ce stăruesc cu vederea lângă slava lui Dumnezeu, să cunosc pre sine în ce așazământ sunt când din fire tăcerea cade asupra lor, nu din voie, și ce sunt când spre a grăi să pleacă, și încă dacă din fire le vine asupra lor tăcere, oare să roagă, sau nicidecum a deschide gura vreodinioară li s-au făcut lor când sta întru acel așazământ cu chip de unul. Că un alt Înger este pre pământ, fără de chip, fără de ochi, fără de formă, și cu prostime întru nemutate priviri ale minții împreunându-să cu adevărat, numai împreună cu sineși având înspăimântare și minunare fără de a gândi ceva; Iar mai vartos după ce aruncă pre gândire fără de ochi, la strălucirele cele fără de început și Dumnezești. Și după ce de acolo s-a pogorât mintea, ca ceea ce are pre schimbare, ajunge spre a grăi, și a să muta gânditor întru multe și de multe feluri de mutări. Și ca iarăși să li să întoarcă loruși așazământul tăcerii, ca cela ce este cu mult mai bun decât a grăi, pre liniște o iubește (sărută), și să păzesc împreună cu cele simțite de simțiri, și toată meșteșugirea o unelțește, cum ar fi putut scăpa împreună cu vorbirea și de însuși gândirea. Ca să poată a grăi și ei cu David „Asurzit-am, și m-am smerit, și am tăcut din bunătăți“ (Ps. 38.3)³⁴. Pentru că pre bunătățile cele grăite, mai jos lucru este, decât tăcerea cea cu socoteală.

41. Nici cu totul arătat este Dumnezeu, nici iarăși tăinuit; Ci că adecă este arătat este prea foarte luminos, dar ce este după ființă este tăinuit. Însă prea mult deosebit lucru este a ști aceea adecă ce este, de aceea adecă că este. Pentru că aceasta adecă din lucrări să arată, iar aceea adecă ce este, din ființă este. Care lucru cu adevărat la Dumnezeu desnădăjduire este și Îngerilor a-l ști. Pentru că Dumnezeu este mai presus de toată ființa, cu nemărginire nemărginit, și mai presus de toată mintea, și de a să gândi. Deci când ar fi ajuns mintea întru cele ce arată că este Dumnezeu, atuncea multe poate a grăi, și a filosofi prea bune, și Filosof poate a să zice, și de Dumnezeu cuvântător. Iar când s-ar fi ivit mai presus, și s-ar fi suit mai presus de la aceea, adecă că este, cuprinsă fiind de Dumnezeasca ascundere, de nălucirea adecă aceea ce este lucrându-să, și cu totul fără de chip, și nepipăit, și fără de ochi după cuviință s-ar fi făcut prin Darul, tot cuvântul care poate a grăi ceva pentru Dumnezeu nelucrător rămâne, și nemișcată să face mintea una făcându-să și vârându-să întru cel negrăit. Și atuncea toată să face a celui ce mai departe de toate, unde nu cuvânt, nu gândire, nu izvodire oarecare subțire a minții sporește înainte, care o face în multe feluri, ci prostime, nepricepere, și negrăire, și înspăimântare, (pre) cel fără de formă, și negrăit, și nemărginit, și nehotărât, și cu chip strein vede pre vederea celui nevăzut, și chipul cel fără de chip, deslegată și ea fără de chip, întru îndreptare făcută fiind; Și asemenea cu cele ce să văd de dansa, nevăzut și care fără de ochi i să aruncă asupra întru scurtime să zic, întru sineși văzându-le, cu Dumnezeasca și cea mai presus de fire frumuseță, și slăvind pre Dumnezeu cel ce o au zidit pre dansa întru acest fel.

42. Nu numai căci simplu (neamestecat) este Dumnezeu, aflându-să mai presus de toată alcătuirea cea din părți, să zice unul, ci căci și chear este cela ce este singur el întru toate cele ce sunt și să zic că sunt; Însă au pre a fi dintr-însul; pentru că aceea adecă ce nu chear și cu prostime este, nu este unul. Și ca cela ce neschimbat este pretutindenea cu necuprindere, și ca cela ce singur tuturor este neasemenea, și curat afară de toate; Și ca un pururea vecuitor, carele nici s-a început, nici va înceta, și ca cela ce întru toate strălucește întocmai cu neîntinare pre Dumnezeasca rază a purtării sale de grijă, măcar deși nu asemenea toate o priimesc pre aceasta. Încă și ca cela ce întru toate cu neșinerie să

³⁴ Psalmii, 38, 3: „Amușit-am și m-am smerit și nici de bine n-am grăit și durerea mea s-a înnoit”.

cunoaște, carele cere cu datorie pre o minte neprefăcută în multe feluri, fără de chip, fără de formă, nevăpsită, nestinsă de toate cele ce în oarecare chip sunt, și mai pre scurt, slobodă, care să se sue mai presus întru nemărginire a nehotărârei, și a vremii, și a locului, și a firei, și acelor împrejurul firei, ca întru oarecare chip să se vază (de dânsa) cu chip de unul, mai presus de unire de gând.

43. Când mai presus de a să gâdi să face împreunarea cea Duhovnicească, care să face între Dumnezeu și între minte, să zice că este mintea atuncea întru cea mai presus de a sa fire, pre cel mai presus de fire tănuit unul, prin simțire de gând cu deslegare nălucindu-l. Însă însuși mintea aceea ce pătimește, este pătimindu-o după a sa fire ceea ce s-a curățit prin Darul. Pentru că aceasta adecă este minții a gândi, care ochiului a vedea. Deci precum cela ce privește înlăuntru întru întunerec, nu vede adecă nimic, însă vede ca pre un lucru pre acel întunerec, și vede că nu vede, pentru că de i s-ar fi acoperit ochiul, poate că ar fi socotit că și lumină este împrejurul lui, și din lucruri oarecare. Iar acum văzând, luminos vede că nu vede. Și aceea adecă a trece puterea cea văzătoare înlăuntru întunerecului, și a ști pre cele ascunse, mai presus de firea ochiului este, dar nu aceea adecă a vedea că nu vede. Întru acest chip cu adevărat și la mintea ceea ce a alergat în sus întru Dumnezeuasca ascundere, și s-au făcut mai departe de a gândi, vede adecă nimic. Pentru că de unde? Însă vede că nu vede; și cum că ceea ce nu o vede, una este ca întru o ceață oarecare tănuită, dintru care să varsă tot în orice chip este; sau ce să vede, sau ce să gândește, orice să numără împreună cu zidirea, orice este nezidit cu pururea vecuire. Și de nu ar fi fost, nu s-ar fi văzut pre sineși, că mai presus să întinde mai presus departe de sineși. Iar acum văzând, prea arătat vede că nu vede, fiind mai presus de a vedea; Și vede că nu este cu puțință a să vedea aceea care nu o vede. Și înlăuntru adecă Dumnezești și cei mai presus de minte sânguratecei tănuirii, a intra, și a privi, mai presus de firea minții este. Iar aceea adecă a privi la Dumnezeuasca ceață a tănuirii aceea, și a năluci pre cea negrăită unime, care întru negrăită taină mai presus zace, mai presus de toate, și a vedea că nu vede înlăuntru Dumnezești cețe nimic, prea firesc lucru este a unii minți curate care vede întru Duhul. Pentru că nu închisă își are și mijind pe privirea cea gânditoare, și nelucrătoare mintea când vede, că nu vede fără numai (că vede) pre Dumnezeescul și cel cu prostime întru tănuire Unul; Pentru că acest semn al neînvățaturei este. Ci când mai vârtos arătat va vedea, atuncea aleargă în sus la cel mai presus de minte, și atuncea vede pre a sa nevrednicie, privind întru tănuirea unuia a celui prea simplu. Măcar că cum că unul este acela dintru carele sunt toate, și cum că este tănuit, prea foarte arătat vede; Iar ce este nu vede, și pentru aceasta să zice că este mintea întru cele mai presus de a sa fire, întrucât privește întru tănuirea cea prea simplă a lui Dumnezeu. Iar aceasta a fi ei, după fire îi este când curată s-au făcut. Și ca cum să zicem după fire îi este ei a să face întru cel mai presus de fire, fără de ochi, adecă fără de gândire a-și arunca gândirea la Dumnezeuasca și cea mai presus întinsă, mai presus de minte sânguratecă tănuire. Pentru că nu are atuncea pre orice fel de cunoscătoare priimire întru înțelegere, fără numai pre a unuia celui mai presus de fire, din care nu poate să iasă. Și deci acolo ajungând prin mișcarea care îi este ei firea, întru stare încetează și încetare; Nu stare zic despre a vedea, pentru că această este patimă de nebunie: ci stare și încetare, de a să muta de la gândire la gândire, sau vedere. Pentru că mintea după ce a sărit acolo, de vreme ce întru adânc de nemărginire, și de nehotărâre căzând, întru lumină de gând, întru necuprindere a Dumnezești aceea nevăzute împrejur tănuirii, ca cum am zice, lipsește și stă, nimic alt fără numai înspăimântare și luminare de gând cu bucurie pătimind. Și încă măcar deși nu să mută, însă cu lumina cea de gând să lucrează, privind cu nemișcare întru tănuirea cea mai presus de ființă, și singuratec și cu chip singuratecă, pentru intrarea înlăuntru cea neapropieată a strălucirii dintru care nu poate să iasă, nepricepându-să și înspăimântându-să. Iar dacă ar fi fost despre a vedea nelucrătoare, cum ar fi pățimit pre a să înspăimânta și a să lumina cu bucurie? Ci cu chipul acesta să zic că stă mintea după ce a ajuns acolo, că nu să mută privind pre cel unul, și de strălucirea celui

unuia, și cu pătimire lipindu-să, și bucurându-să, și stă nemișcată, dar nu mijind pre a sa îndulcire a vederei. Pentru că aceasta este patimă vrednică de fugă, iar nu de laudă, și de întunec al cunoștinții plină, nicăiri nicidecum a nu vedea. Iar starea cea zisă a minții, după strălucire neapropieată a luminii să face, și vedere este care nu caută mutare, ci încetare și stare. Pentru că nemărginit este acela unul, cel mai presus de fire, și mai presus de ființă cu ascundere tănuit, și netrecut de toată mintea; Și întru alt loc unde a privi nu iartă pre mintea ceea ce îl vede pre dânsul, pre cât ar fi fost împărtășită mintea curățâniei ceii ce să cuvine eî, și Dumnezeestii ajutorințe. Și nu întru alt chip cade cu mutare din Dumnezeasca aceasta vedere, și mai presus de frumuseță strălucire și nemărginire, fără numai trăgându-să de vreun lucru, pătimire având către dânsul, sau de vre-o primire întru înțelegere, sau și de fireasca schimbare pre care o pătimește.

44. A minții fire este, aceea: a gândi. Iar aceea adecă a gândi, întru mișcare și mutare este; Dar de vreme ce întru Dumnezeu făcându-să mintea, mai presus de gândire să află și de mișcare, cu cuviință întru acest chip s-ar fi putut zice mintea, că este întru cea mai presus de a sa fire, cu deslegare pre Dumnezeu nălucindu-l. Pentru că toată gândirea arătat este, că are fire a să face din oarecare lucru. Iar unde lucru nu să vede, gândire nici să naște, nici încă se află. Deci Dumnezeu cela ce nicidecum ori în ce fel de chip, nu este cu puțință a să vedea cu lucrul, nălucește pre minte firește din cele dimprejurul său, pre care adecă le lucrează, care acelea loc țin oareșicum puterii ce purcede dintru oarecare Puternic. Deci de vreme ce mintea întru altele toate, să obicinuește pre putere a o privi împreună cu acelea ce dau pre putere, aceasta o caută și la Dumnezeu să o pătimească; și neputând cu adevărat, (pentru că mai presus de ființă a toată mintea cea zidită este aceasta) pre cele dimprejurul lui Dumnezeu le vede, și (ceea ce să zice) pre Dumnezeu fără de ochi, cu simplu cuget, și împreună adunat îl nălucește. Și după ce a apucat văzduhul liniștii, și după ce s-a făcut nemeritoare Dumnezeestii blândețe ceî cu milostivire, și lucrând întru dânsul Dumnezeescul și închinatul Duh, din a gândi mai des, să răpește întru fără de chip, și fără de fel, și simplă așăzare înlăuntru inimei degrab vărsând, prin puterea Duhului cea mai presus de fire. Și stând întru nălucirea lui Dumnezeu, și nimic gândind, ci mai presus de a gândi făcându-să, dintru care lucru adecă dintru a gândi pre cele dimprejurul lui Dumnezeu, să suie la Dumnezeasca nălucire, precum s-au zis, simplă și ea făcându-să; Și să zice cum că întru cea mai presus de a sa fire este, că să face mai presus de a gândi.

45. Tot lucrul orice să zice tănuit, nevoe este ca să aibă oareșice înainte arătat, dintru care s-ar cunoaște, adecă că acest lucru este tănuit. Pentru că dacă nu, asemenea este mai vârtos celui ce nu este. Pentru că lucrul cela ce cu totul nu dă arătare cunoscătoare a ființii sale cătușidecât, deopotrivă s-ar fi socotit cu acel lucru care cu totul nicidecum nu este. Drept aceea și cu tănuirea lui Dumnezeu împreună sunt oarecare înainte arătând; Căroră când pre urmă urmându-le mintea, priimește simțire a Dumnezeestii tănuiri, prin lucrul cel înțales al lui Dumnezeu, suindu-să către cel neînțales; Întru care după ce a ajuns, știe că este oarece cu adevărat care scapă de a sa firească înțelegere, aflându-să mai presus de toată înțelegerea cea de gând, și Îngerească ori în ce fel ar fi, ca cela ce este mai presus de lumină: Și pricină, și început, și margene a toată firea și ființa, și tot lucrul ce este. Iar acela este mai presus de fire și mai presus de ființă aflându-să, cu nemărginire mai presus de toată ființa așăzământului. Și nenăscut, și fără de început, și nehotărât și de fire, și de loc, și de vreme, cu prostime necuprins; Și acesta este cel unul tănuit mai presus de minte. Și este Dumnezeasca înțelegere și firește din-Trânsul purcegându-să, prea multă oarecare fiind, și pre noi iarăși de la dânsul spre dânsul întinzându-ne în sus, și ca cum învărtindu-ne prin ducere de mână de gând, și întinderi în sus către începutul cel tănuit mai presus de fire unul; Atâta unindu-ne pre noi cu acestea, cât să înțelegem că este și că unul este. Încă și cum că în tot chipul nesocotit lucru de minte este, acea adecă a ști ce este după ființă acest tănuit unul. Iară pre acel mai presus de minte (lucru) aflat, și care scapă de înțelegere, cum ar fi putut cuvânt să-l treacă? Iar cuvânt a trece

lucru gândit n-aș putut; Însă cu neglăsire, și cu negrăire, și întru tăcere mintea măi presus de gândire, cu chip de unul a privi ca pre un tănuit, și a să bucura ca de un pricinuitor și purtător de grijă, și a să spăimânta ca cela ce este măi presus de lumină, și măi presus de bunătate, și măi presus de înțelepciune, și măi presus de putere, și a să îndulci de Dumnezeasca bucurie care eșă dintr-însul. Încă și din cele ce sunt nemărginite, și nehotărâte toate, prin care să vede cel măi presus de ființă tănuit unul, prea urmare este a unui firă cuvântătoare. Iar neurmător lucru este când mintea să află întru unele ca acestea, cuvinte a unelti și a trece mutându-să. Decī dar cela ce unelțește nu pre a tăcea, și pre a grăi, să lipsește de așezarea cea desăvârșită a minții. Pentru că aceasta este cea desăvârșită așezare a aceștiea, precum și de cei ce nimic măi întâi cinstesc decât adevărul s-ar fi putut mărturisi aceea adecă, ca să fi putut ajunge întru prea desăvârșită lucrare a ei; Iar lucrul cel prea desăvârșit este, privirea ei către cel prea desăvârșit, care și fără de ochi să grăește cum că să săvârșaste, decī dar cu mult măi puțin și cu negrăire.

46. Aruncând mintea spre a sa gândire fără de ochi, la cea prea Dumnezească sângurime, măi presus de începătorie începătoare, și prea din vârf ascundere și priimire, și aceasta fără de ochi de acolo vine asupra minții, cu chip de unul, și cu chip sânguratec, plină de strălucire măi presus de frumuseță, și măi presus de lumină și negrăită, și întru adânc de minunare, și întru înspăimântare cu zădărare cheamă pre minte întru tăcere. Și măi întâi fiind pre inimă prin lucrare Duhovnicească, și prin bucurie dulce, aceea să face minții luminate de gând, strălucire, și Dumnezeesc dor, după a sa măsură, și plăcută veselie. Și are pe pricină din Dumnezeu, de la carele este toată darea cea bună, pentru curăția minții, și pentru cea (ca cum ar fi putut zice cineva) materia cea din Dumnezeestile arătări cele deosebī ale scripturei, și ale lucrurilor celor ce sunt, care s-a văzut cu pricepere și cu îndreptare întru liniște și rugăciune. Pentru că nu precum s-ar fi întâmplat, că vede unimea cea tănuită a lui Dumnezeu, cea măi presus de gândire, ci întru strălucirea carea purcede de acolo cu chip de unul, care prea de prisosit umple pe privirea și vederea cea de gând; Care lucru cela ce nu le-a pătimit, și cu cuvântare și cu cunoștință dinafară să sue la cel măi presus de fire și tănuit simplu unul, nu din inimă bucurându-să (să face), nici iarăși gânditor strălucindu-să.

47. Cea prea strălucitoare și cu chip de unul, și sânguratecă minte, cea întru Dumnezeu vedere, aruncânduși lucrarea sa la cea sânguratecă Dumnezească ascundere, și la strălucirea care strălucește dintr-înșă, Dumnezească strălucire priimind a cei fără de început, și nemărginite săltări de lumină: nu numai pre a gurei tăcere cu datorie o cere, ci și pre a minții. Pentru că este cu puțință și gura tăcând, înlăuntru mintea a să alcătui după felurime, și întru cugete și înțelegeri a să muta, și a să preface prin multe feluri de vapsele. Care lucru acesta ar fi putut fi cuvântul cel înlăuntru așăzat, de care departe este mintea care a alergat în sus, la tănuirea cea prea, întinsă neînchipuită a Dumnezeestii unimi. Pentru că alta este partea cea văzătoare a minții, și alta aceea adecă a să alcătui prin felurimi, și a socoti, care lucru este al cuvântării cei înlăuntru așăzate. Dintru această pricină, după ce a ajuns mintea întru zidite și din părți alcătuite, sau întru alt fel oareșicum lucruri în multe feluri vapsite, întâi vede, și apoi așa socotește în multe feluri vapselele. Și încă chear întru un lucru singur, de multe ori ar fi putut afla mintea nu puține înțelegeri. Iar întru sângurateca adecă și cu chip sânguratecă aceea, și prea dinlăuntru Dumnezeasca ascundere, își întinde adecă și își lățește în sus pre al său văzător ochi, și de prostimea Dumnezeestii raze să strălucește, dar nici decât nu poate a să socoti prin felurimi alcătuite. Pentru că scapă prostimea cea una, de orice fel de materie de gând, sau de prefacerea cea în multe feluri vapsită. Că pre cât este tănuire, ce ar fi și fost cu puțință să grăească mintea prin alcătuire felurită, și prin gură, după ce s-ar fi socotit. Decī pentru aceasta tăcere iscusește firește, și cu gura și cu mintea, după ce a alergat în sus cu gândul întru cea sânguratecă prea dinlăuntru Dumnezească ascundere.

48. Când întorcerea minții va privi cu totul spre Dumnezeu, și se va înghiți partea ei cea văzătoare de razele cele prea strălucitoare ale Dumnezezeștii frumuseți, și fără de formă se va sui întru prostimea și nehotărârea a unuia celui tănuit fără de chip, și se va face ea una cu sineși, prin întindere în sus și privirea sa cea către unul, întru suflarea asupra ei a Duhului: atuncea arătat să face a așăzământului celui pruncesc la însuși înțelegerea. Și gustă din împărăția lui Dumnezeu celui negrăit și mai presus de fire, după cuvântul Domnului care grăiaște „De nu vă veți întoarce, și nu vă veți face ca pruncii, nu veți intra întru împărăția Cerurilor” (Mat. 18.3) ³⁵. Pentru că atuncea deslegată și neținută cu totul despre toate să face mintea, fiindcă s-a suit mai presus de toate hotarele a toată cunoștința, a orice fel de înțelegere a toată alcătuirea din părți, a orice fel de văpsire prin felurime, și fiindcă să întinde în sus la cel negrăit și mai presus de minte necunoscut. Drept aceea cu adevărat și tace firește pentru cea a sa așăzare, care nu numai mai presus de cuvânt, ci și mai presus de lucrare gânditoare este; Fiindcă are cu cel tănuit și fără de chip, pre lucrul cel mai presus de lumină, și vesel, și dulce, pre cât să înțelege la îndulcirea cea gândită.

49. Întru chipul cel fără de chip, și din frumusețea cea prea luminată nematerialnică, și nealcătuită din părți, și întru față prea simplă văd pre Dumnezeu văzătorii cu chip de unul, încoronându-să împrejur cu nemărginite bunătăți; strălucindu-să cu nenumărate frumuseți; Ca pre o minte care cu chip de raze împrejur strălucește pre toți cu înfrumusețarea în chipul luminii; Ca pre o bogăție negrăită și nepovestită; Ca pre o izvorătoare îndestulătoare, nemărginit izvorătoare, și pururea curgătoare de bunătate, și de frumusețe; Ca pre o comoară a slavei prea plină, fără de fund, nedeșartată, de multă veselie prea mult prea umplând pre mințile cele fără de ochi. Fiindcă bucurie și îndulcire a sufletului cu veselie nestricăcioasă după curgere, pururea curgătoare curge de jur împrejur cu taină dintru Dumnezeasca aceea și mai presus de lumină unime, care mai presus să află întru ascundere neintrată. Și încă văd cât de mare, și cât de neurmat noian să varsă dintru acea necuprinsă a bunătății cei negrăite, și a dragostei cei netălmăcite, și al purtării de grijă cei neînțelese, întru putere nehotărâtă, și înțelepciune negrăită și de Îngerii, și de însuși Serafimii neînțelese lucruri văd, care sunt mai presus de toată mintea. Și încă și pre cele ce ca cum să zămislesc întru noi dintru veacul cest de acum prin negrăit cuvânt, iar întru cel ce va să fie, vin întru a sa stare împlinindu-să, și ca cum de a doua oară să nasc și să săvârșesc; Care înspăimântează și pre mintea cea Heruvimicească, și numai oarecum umbros puind gând a să socoti. Pentru aceasta, O! bunătate, și sfat a lui Dumnezeu, și dragoste, și blândețe, și putere, și înțelepciune, și Dumnezească purtare de grijă! Cu adevărat „Fericii cărora s-au ertat fărădelegile, și cărora li s-au acoperit păcatele: (Ps. 31.1) ³⁶. Și „Fericit omul pre carele îl va pedepsi Domnul, și din legea Sa –și a Duhului –, îl va învăța pre el” (Ps. 93.12) ³⁷.

50. Întru Duhul și întru adevărul să descopere cele ce sunt nevăzute adecă de cei ce sunt în lume, fiindcă nu pot să ia pre Duhul cel Sfânt, precum Domnul a arătat cu hotărâre (Ioan 14.17) ³⁸. Iar cărora prea de folos le este aceea, adecă a să depărta, și departe a ședea de lume, și de cele din lume, și prin Dumnezeescul dar al luminării, lumină de gând pre ochii inimilor răsărind cel dintru înălțime al Soarelui celui gânditor; și li s-au făcut sprijinire lor de la Dumnezeu, întrucât să puie suișuri întru inimile lor, și să se lumineze cu veselie, cu strălucire de Dumnezeu văzătoare, precum este cu cuviință: întru acestea să văd prea luminos, și altele prea multe și Dumnezești, și gândite, și vrednice de Dumnezeasca vedere. Încă și venirea în starea de a doua oară care va să fie vecinică

³⁵ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 18, 3: “Și a zis: Adevărat zic vouă: De nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în împărăția cerurilor”.

³⁶ *Psalmii*, 31, 1: “Fericii cărora s-au iertat fărădelegile și cărora s-au acoperit păcatele”.

³⁷ *Idem*, 93, 12: “Fericit este omul pe care-l vei certa, Doamne, și din legea Ta îl vei învăța pe el”.

³⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 14, 17: “Duhul Adevărului pe care lumea nu poate să-L primească, pentru că nu-L vede, nici nu-L cunoaște; voi Îl cunoașteți, că rămâne în voi și în voi va fi!”.

și neabătută, celor ce cu cuvioșie au viețuit cum va fi, nu numai simțită, ci încă și mai presus de minte. Pentru că cu totul se vor schimba atunci, toți făcându-să ai celui mai presus de minte, și ai cei mai presus de toată gândirea, și viețuind și desfătându-să ca niște Dumnezei cu punerea, înaintea celui din fire Dumnezeu, desfătându-să și bucurându-să de bunătățile cele mai presus de fire; Care sar înainte dintru cel desăvârșit și singur din fire Dumnezeu; stând împrejurul acestuia, și prea cu Sfințanie, și prea curat săvârșesc cea Dumnezească și mai presus de minte prăznuire, și una fiind bucuria și sărbătoarea cea mai presus de veselie, a prea lăudatei acei veselii, împreună cu toate rânduile Îngerilor cele gândite. Multă oarecare negândită este curgerea aceea a veseliei ce nestricate, a celor mai presus de frumuseță. Pentru că dacă simțita frumuseță ce să apropie de minte prin organul cel simțitor, fiind hotărâtă, și curgătoare, nici neamestecată, nici nezdită, însă veselie nu fără de har să obicnuește a pricinii în suflet; nu departe este celor ce au minte, și socotită măsură, să înțeleagă și să priceapă, ce s-ar fi putut face întru cele ce sunt nu gândite, ci și mai presus de minte nehotărâte, și necurgătoare (nestricate) ajungând? Care din Dumnezeu dintru carele sunt, toată frumuseța și bunătatea izvorând; cele ce nu zidite, nu începute sunt, ci mai vârtos pentru veselie și bucurie, și Dumnezeasca vieață, și după vrednicia veacului aceluia și așzarea.

51. După ce au lăsat mintea pre întinderile cele cu întindere de loc, ale vremii, și ale locului, și osebirele cele hotărâtoare ale firelor, și după ce le-au trecut pre acestea, goală să face întru adevăr, cu prostimea cea cu chip de unul, și cu vieața cea cu nemeșugire și fără de chip. Și după ce fără de tot acoperământul și învălirea, prin negândite, și negrăite, întru începătorie, și necuprindere, și nemărginire, și nehotărâre, mai presus de fire s-a suit către nemărginire, în inimă de Duhul mișcată prin Dumnezeasca putere și strălucire, care să pare cum că și ea să întinde cu vederea minții: atuncea pacea lui Dumnezeu răsare în suflet; și bucuria cea negrăită a Sfântului Duh; și netălmăcită veselie să varsă într-insul, și înspăimântarea cea mai departe de cunoștință îl ține pre dânsul, când tănuit cântă: nu arăta-se-va „ci să vede Dumnezeul Dumnezeilor în Sion” adecă în mintea ceea ce către cele de sus călătorește, și spre cele înalte privește; „Doamne Dumnezeul puterilor, fericit este omul cel ce nădăjduiește spre Tine” (Ps. 83.13)³⁹.

52. Când mintea luminată fiind, zace întru înspăimântări de negândita tălmăcire, întru Dumnezeu și întru cele Dumnezești privindu-să pre sine, atuncea mănâncă, pre cât este cu puțință, roadele cele adevărate ale cunoștinței cei Duhovnicești, și Dumnezeu să lucrează, și să bucură, și întru Dumnezești înțelegeri sporește; Grăind adecă nicidecum nimica, nici oarecum mutându-să din loc în loc, nici înlăuntru, nici afară după așzământ. Dar nici socotind, ci văzând gânditor cu chip de unul, întru lumina adevărului și a Duhului desfătându-să, nemutate făcând pre cele ce să vad.

53. Când fața minții privind înlăuntru inimii, vede pre strălucirea Duhului din-Trânsul izvorând cu de-a pururea izvorâre, atuncea foarte este vremea ca să tacă.

54. Când toată fața cea de gând va vedea pre Dumnezeu, iar mai vârtos când toată mintea va ajunge înlăuntru lui Dumnezeu, sau ca așa să zic, când Dumnezeu va fi în toată mintea: atuncea adecă și mai mult firește vremea este să tacă.

55. Când mintea întru împărtășirea Duhului prin vedere, întru adevăr lângă Dumnezeu stând, și de slava din fața lui Dumnezeu, și de strălucire după chipul cel după puțință se va îndulci, să cuvine prea cu cuviință a tăcea, și cu liniște, și cu nerăspândire a privi. Iar dacă oarecare întunec neguros în oareșicare chip, între minte și între Dumnezeu se va pune de năprasună, ca pre oarecare cu chip de lumină și aprins foc, după socoteală firească, să cuvine a arunca împotriva întunecului cuvânt, adecă cu scurtare grăind. Însă al Dumnezești arătări, ca întru acest chip mai degrab, după ce va răsipi pre întunecul cel neguros cu lumina și cu ferbințala (lui), și după potrivă îndată să

³⁹ Psalmii, 83, 13: “Doamne al puterilor, fericit este omul cel ce nădăjduiește întru Tine”.

poată să fie împreună cu Dumnezeu precum mai înainte, și să vadă pre frumuseța lui, și precum este cu cuviință să se îndulcească de dansa, și să se înfrumusețeze, și să pătimească în scurt să zic, cele ce săvârșesc după privire de gând a minții, din Dumnezeu, prin primirea de viață făcătorului Duh. Și încă cu adevărat să se lățască, și să se slobozască întru adevărul și întru Duhul, prin Dumnezeu, de toate și de însuși cele împrejurul lui Dumnezeu. Acest lucru cu adevărat cu cuviință, și cu urmare văzătorul îl săvârșește. Însă cea ce ia aminte la singură lucrarea, mult lipsește ca să se ție de un așzământ ca acesta; Fiindcă nu s-a unit cu adevărat la sineși, și prin sineși la Dumnezeu. Deci nu este minune să cânte acesta sau să grăească în oareșcare chip din cele Dumnezești, și multe cu adevărat și adeseori prin cele dese de aicea, ca cum loviri la război, și înfricoșând și izgonind pre cea ce ne vrăjmuște pre noi prea mult și cu osârdine ne luptă. Pentru că îi va veni vremea cu urmare și acestuia, dacă va răbda cu adevărat din suflarea asupra-î cea Duhovnicească; când strălucirele cele ca în chip de scântei ale celor multe Dumnezești aude, și cântări, și cuvinte se vor aduna cu adevărat întru o văpaie; când și pre vrăjmașul cu lesnire și cu rană de moarte îl va lovi, arzând adecă și despărțind, sau mai vartos prăpădind pre întunerecul acela. Iar pre sineși cu vâpae și înferbântare, și prea mult iarăși Dumnezeu întru tăcere cântând din inimă și înspăimântându-să, și prea multe minuni prea slăvite ale tainelor lui și arătându-i-să. Pentru că nu cu necuviință cei ce sufăr pre Domnul să fericesc, sau că vremea înainte sporind moștenesc ca niște blânzi pământul cel de gând al făgăduinții, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

56. Când mintea cu fieștecarele din vărsările de lumină ale Duhului strălucindu-să să uimește, și nu să dumerește, și către cel nemărginit și nehotărât pre sineși să înțalege că să întinde și să schimbă: atuncea vremea e ca să tacă.

57. Iar când ca cum să cunoaște că s-a ostenit cu prea luminata vedere, și voește ca să scoată cuvânt, ca din întindere slăbind în oarecare chip să dobândească odihnă: atuncea firește vremea este ca să grăească; Însă cu scurtime graiuri, și însăși ale Dumnezeștii străluciri.

58. Când mintea prin mijloc de ape, scăpând de Faraon cel de gând va trece noaptea sa întru lumină de foc, și întru acoperământ de nor ziua sa (Eș. 40.35)⁴⁰: atuncea din tăcerea cea binecuvântată vremea sosește a liniștirea, și cu adevărat începătură de curățire a sufletului. Iar când aceștia cumplitul Amalic cel de gând se va împotivi, și neamurile care îi urmează lui oprind trecerea cea către pământul făgăduinții: atuncea vremea cuviincioasă este ca să grăească. Însă către Dumnezeu întru lucrare de gând, și întru a sa vedere; dedesubt țindu-i-să mâinele, ca a lui Moisi de demult, de Aron și de Or (Eș. 16.12)⁴¹.

59. Când dintru adâncul izvorului celui Dumnezeesc, și din privirea cea de gând, din inimă izvorăște putere Duhovnicească: firește sosește vremea ca să tacă. Pentru că atuncea negrăit să săvârșește slujba și încă închinăciunea a lui Dumnezeu de minte, întru adevăr și întru Duhul, și aceasta-î adevărată simțire gândită.

60. Când dintru privire de gând către Dumnezeu, cu totul adecă partea cea gânditoare a sufletului s-au umplut de Dumnezeasca înspăimântare, iar cea înțeleghătoare de vedere, și încă de veselie sufletească cu neîndoire: atuncea vremea este ca să tacă. Pentru că între Duhul cu bună simțire cu adevărat, cu strângere la un loc mintea îl privește, și închinându-să slăvește cu înspăimântare pre Dumnezeu cea ce strălucește întru dansa.

61. Cei ce întru Duhul și întru adevăr, după bună potrivire să închină lui Dumnezeu, și Lui îi slujaște după cuviință, nu numai în loc i să închină și îi slujaște, ci nimic mai puțin după potrivă,

⁴⁰ *Iesirea*, 40, 35: "Și Moise n-a putut să intre în cortul adunării, pentru că-l cuprinsese pe acesta norul și slava Domnului umpluse locașul".

⁴¹ *Idem*, 16, 12: "«Am auzit cârtirea fiilor lui Israel. Spune-le dar: Diseară carne veți mânca, iar dimineață vă veți sătura de pâine și veți cunoaște că eu, Domnul, sunt Dumnezeul vostru»".

nicî întru cuvântul cel prin buze grăit. Că precum simțirea cea de gând dintru îndreptare suită fiind sus la cel nescris împrejur, și al căruia nu este nicî un loc de odihnă, nu voește în loc a să închina. Întru acest chip cu adevărat cu cuviință, ca ceea ce s-au atins de adevărul celui nemărginit, și nehotărât, și fără de început, și fără de chip, și desăvârșit și neamestecat, și cu totul să zicem mai presus de minte, prin felurime de cuvinte, și prin hotărârea grăirei prin buze, a i să închina, și cu urmare a-î sluji, nicîdecum firește nu suferă, când adecă vremea va veni ca să strălucească în minte cu chip de unul, cunoștința adevărului, dintru amelintarea și suflarea asupra a Duhului. Întru care vreme cu totul tot despre toate slobodă mintea făcându-să, și încă și pre sineși trecându-să în oarecare chip, nu numai negrăire, ci și negândire cu bună cuviință cu adevărat iscusește, ca ceea ce să îndeletnicește și privește la cele mai înalte și de cuvânt și de minte, prin luminarea cea de gând, cu veselie și cu înspăimântare nemișcându-să, și nemutată cu totul dintru cea fără de ochi aruncare de gând, după oarecare chip făcută fiind, prin unirea cea mai presus de sineși.

62. Să cuvine mintea luând minte în sineși, cu păzire a îndrepta pre așăzarea sa cea de gând, cu pricepere, și cu întâlepciune, împreună și cu Dreptate. Și când se va simți pre sine că privește tainele cele simple și neînchipuite ale Cuvântării de Dumnezeu, întru tăcere liniștită să stea îndată nu fără de mirare, dar însă nu departe de a sa inimă care să lucrează întru Duhul și încă să luminează. Pentru că este vremea atuncea nu numai a liniștirii tuturor simțirelor despre cele simțite lucruri cu totul, ci și a tăcerii nu mai puțin despre orice cuvânt ce aleargă. Iar mai vârtos celor cunoscători (de să cuvine ceva a le zice) le este vremea și a liniștirii cei de gând obișnuite, și a nevederii. Pentru că mai pre scurt să cuvine a meșteșugi pre nemișcare în simțiri, în cuvinte, în gândire, ca mintea cu dreaptă nemerire, și precum să cade, prea sânguratecă întru vedere cu chip de unul, și cu chip sânguratec, aceluî unuia și singur întreit Dumnezeu, să Poată cu slobozenie a vedea după chip putincios pre nemărginirea cea mai presus de gândire, și neîncepătorie, și încă necuprinderea, și pre celelalte în scurt a zice, cele Dumnezești, și neschimbate, și slobode, și a să uni cu vederea împreună schimbată fiind și întinsă, și cu totul cu chip de Dumnezeu făcută fiind, prin darul cel Dumnezeesc, împreună cu veselie și cu minune. Iar de vreme ce mintea de o așăzare ca aceasta, pururea a să ținea ar fi voit, de ar fi fost cu puțință, dar nu poate, și schimbată fiind și viețuind împreună cu lucruri schimbătoare, și împreună fiind alcătuită oarecum cu trup și cu lucruri împrejur stătătoare: cu bună știință să cuvine a nu să depărta departe căzând din vederea cea cu chip de unul, nicî multe a grăi, ci puține adecă a grăi, și acestea încă din Dumnezeștile străluciri întru dânsa. Ca nu numai să poată iarăși a să întoarcă către unirea lui Dumnezeu cea mai presus de minte, ci și mai luminată unirea să simță, și cu nimic mai puțin și mai statornică. Pentru că pre cât mintea păzește strângerea și nerevărsarea câtuși decât, pre atâta întoarcerea ei către Dumnezeasca unire mai degrabă să face, și cu mai luminoase raze să unește, și încă mai cu roadă întru adevăr, cu împreună obicinuița cea către cele Dumnezești.

63. Când mintea din privirea cea de gând cu pătimire lipindu-să, și de Dumnezeasca arătare cea cu chip de unul se va schimba, și de cel necunoscut împrejur se va străluci, de cel prea depărtat de toată cunoștința și nedespărțită se va face, și simplă, și nehotărâtă, ca sub nor cu sângurime lumina frumuseții nescrisă împrejur privindu-o, pentru covârșitoarea prostime; fără de chip pentru covârșirea a tot chipul, fără de început pentru covârșirea a tot începutul ori în ce chip ar fi fost; pre aceea adecă necuprinsă, dar pre hotarul tuturor lucrurilor, și pre orice fel de cuprindere și unime întru sine cuprinzându-le, și pre toate umplându-le ca o prea plină, dar aceea nemărginită fiind, și în scurt cuprinzător să zic, când pentru trecerea cu vederea a tuturor celor ce sunt, întru privirea aceluî unuia pre toate le va vedea, prin cuvânt negrăit al puterii cei nematerialnice mai presus de gând, atuncea este vremea a tăcea, și tănuit și mai presus de lume, și ca așa să zic, fără de ochi și fără de grăire a să desfăta cu îndulcirea cea cu chip singuratec, întru mai Dumnezească învățatură de taină a adevărului. Dar când cele grăite sunt departe de la minte, și împrejurul ei să vede despărțire,

atuncea este vremea a grăi. Dar însă a grăi vrednice de suirea în sus către tăcere. Pentru că prea cu covârșire mai bună decât tot cuvântul s-ar fi putut zice, și prea cu covârșire tăcerea cea mai presus de cuvânt, cea în bună vreme. Precum și Solomon cel prea minunat, mai înainte rânduind, pre aceasta zice „Vremea este a tăcea, apoi vremea a grăi” (Ecl.3.7)⁴². Decî prea bun lucru este tăcerea cea în bună vreme, și cu adevărat a părții ceî dintăi. Iar dacă cumva încă nu este de față aceasta, nici încă la cele mai presus de cuvânt mintea cu chip de unul nu ar fi putut nemeri, dar încăi aceea, adecă a grăi în bună vreme fie dar a doua parte. Dar pentru ca să fi fost de un neam aceea adecă a grăi, și aproape cu aceea adecă a tăcea, precum aceea adecă a tăcea, așa și aceea adecă a grăi în vreme săvârșască-se, și către aceea adecă a nu grăi sărguească-se să vie prin aceea adecă a grăi, și a socoti pururea pre cele Dumnezești, și pre Ziditorul ei ca întru o oglindă a-l privi, pre cât este cu puțință, care povestește pentru Dânsul. Și aceasta este adecă aceea, în vreme a grăi. Dar precum să pare, să cuvine și întru acest chip oarecum cuprinzător cuvânt să mai însămnăm.

64. După ce mintea pre toate cele de aicea trecându-le, și mai presus suindu-să, și prin firesc chip cu dragoste va tăcea atuncea este vremea a să desfăta cu lucru mai presus de lume, și negrăit. Vremea a strălucirii și-a luminării ceî de gând, și a unirei minții, și a vederei prostime, și a nehotărârei, și a nemărginirei, și cunoștinții ceî mai presus de lumină; și în scurt să zic, vremea este a priimirei și a împărțirei din înțelepciunea cea Duhovnicească, cu care mintea să săvârșaste întru îndeletnicirea și întru tăcere, fiindcă a priimit întru înspăimântare pre veseliea cea negrăită.

65. Când sufletul prin simțirea adevărului se va simți pre sineși îmbătându-să de paharul Darului „ca un puternic” (Ps.22.6)⁴³, afară de minte făcându-să, arătat că atuncea vremea e a tăcea.

66. Când așăzarea omului celui dinlăuntru voește a striga „mulți să scoală asupra mea” (Ps.31.1)⁴⁴, atuncea vremea este a grăi. Dar graiuri după cum se cuvine, nu deșarte, ci asupra vrăjmașilor măsurate, și cuviincioase precum să cuvine.

67. „Când lumina feții Domnului se va însemna” (Ps.4.6)⁴⁵ cât de aicea să se înfrumusețeze și să se lumineze, și vărsare de Dumnezeasca veselie să cază asupra sufletului, atuncea cu adevărat vremea este a tăcea.

68. Când va fi văzut rădicându-să asupra lui mărturiî nedrepte și cele ce nu cunoaște întrebând și turburând (Ps.34.10)⁴⁶ atuncea este cu adevărat vremea a grăi, și încă împotrivă a grăi.

69. Prea din vârf, și ca cum să zicem prea din margene, încă și prea înaltă frumuseță și bunătate este Dumnezeu, întru toate cele ce sunt și cele ce să gândesc. Însă între toate cele ce să văd, prea cu multă deosebire mai bun la fire este omul; și cu încredințare mai bun decât toate fără de asemănare. Iar prin Darul cu adevărat și decât toți Îngerii este mai presus. Decî între prea multe lucruri ce sunt între Dumnezeu și între om, mintea cea văzătoare aproape de cel mai presus de gândire uimită să face, când încă dar mai luminător cu îndestulare încă nu a cercat. Decî carele pre cea lucrătoare în inimă Duhovnicească putere o a gustat, ași fi putut zice poate, la cea prea din margene frumuseță și bunătate să sue, adecă la Dumnezeu, și întru Dânsul după dăruire mai Dumnezească intră; Și îl vede cu chip de unul, și să uimește întru cel mai presus de minte adâncă sălășluire întru tăcere. Și acest lucru este cu adevărat, precum cineva ar fi putut să-l numească, amanetele sâmbetirei ceî dintăi, al căruia chip a fost sâmbetirea zidirei celor ce sunt a lui Dumnezeu. Și din altă sâmbetire mai mare, și mai întru altfel, a căruia nemincinoasă pildă a fost sâmbetirea cea rămasă norodului lui Dumnezeu, arătat

⁴² *Ecclesiastul*, 3, 7: “Vreme este să rupi și vreme să coși; vreme este să taci și vreme să grăiești”.

⁴³ *Psalmii*, 22, 6: “Gătit-ai masă înaintea mea, împotriva celor ce mă năcăjesc; uns-ai cu untdelemn capul meu și paharul Tău este adăpându-mă ca un puternic”. În mss. se făcea trimiterea la stihul 7 din Psalmul 22 care nu corespunde citatului din text.

⁴⁴ *Idem*, 31, 1: “Fericiti cărora s-au iertat fărădelegile și cărora s-au acoperit păcatele”.

⁴⁵ *Idem*, 4, 6: “Mulți zic: «Cine ne va arăta nouă cele bune?» Dar s-a însemnat peste noi lumina feței Tale, Doamne!”.

⁴⁶ *Idem*, 34, 10: “S-au sculat martori nedrepti și de cele ce nu știam m-au întrebat”.

să îndulcește, după ce către sineși să întoarcă de la Dumnezeu, și după ce pre sineși s-a cunoscut ca pre un chip după chipul cel dintâi, și mai pre scurt, pre cele între Dumnezeu și între oamnei ori în ce fel ar fi fost, nu numai la cele mai presus de minte și de socoteală trece călătorind după chip potrivit eiși întru minunată uimire, ci și bucurie nu pre cât ar fi putut cineva să spue are, și de Duhovnicească veselie să umple, strălucindu-să întru adevăr în tăcere, cu cele asupra ei de Dumnezeu văzătoare străluciri, și de Dumnezeu lucrătoare lucrări, și unindu-să întru acest chip cu unimea Dumnezeestii și cei mai presus de fire Dumnezeiri, întru Hristos Iisus.

70. Când (mintea) se va face lepădare a tuturor celor ce s-au făcut, ca cum nu ar fi cele ce sunt, pre cela ce cu adevărat este atuncea mintea negrăit îl nălucește, și mai presus și de lucrarea și de unirea cea de gând, ca ceea ce vede întru adevăr și întru Duhul prin covârșitoarea nemărginire a celor Dumnezești, ce să văd în oarecare chip împrejurul celor ce sunt. Și să face cu chip de unul, sau una ca așa să zic, cu negrăire de negrăire fiind ținută, plină de dragoste, plină de bucurie, însă nu prost, ci de acea bucurie care să face din lucrarea Duhului, ceea ce este desfătare deopotrivă cu a Îngerilor.

71. Precum nicidecum cu totul Doamne nu ești înțales după ființă de nici una, ori în ce fel de fire, și cuvântătoare și gânditoare, sau mai pre scurt de cunoștință ziditoare, nici măcar Heruvimii, ci mai presus afară stai de toată cunoștința, cu nemărginire nemărginit, fără de margene; Așa stăpâne și cele împrejurul tău, cu totul nemărginite și nehotărâte sunt. Decî îndată întru început puitorului de lege al așăzământului celui vechiului lui Moisi, prin necovârșitoare purtare de grijă l-ai poruncit să te propoveduească pre Tine că: Tu ești cela ce este, și cela ce grăește, dar și întru acest chip Tu iarăși prea nemincinos ești, și cela ce singur ești adevărul cel desăvârșit, că ai grăit pentru oarecare dintru ale Tale când te-ai arătat lor, însă numele Tău nu l-ai descoperit. Pentru că fără de asemănare este mai presus decât tot numele, nu numai dintru acelea câte sunt pre pământ, ci și dintru acelea ce sunt în Ceruri. Pentru că ființa pre tine te arată cei plini de lumina ta, dar însă fără de lucrul cel supus carele stă ființa cu adevărat, că așa cu urmare mai presus de ființă să fi arătat și gândirea cu totul neavând ceva supus dedesubt. Că prea arătat și mai presus de gândire, și decât toate cele ce au putere a să cunoaște, cu nemărginire nemărginit necunoscut și mai presus să te cunoști. Decât vremea desăvârșit te vezi mai presus fără de început, însuși vieață fiind, și netrecut, de gândirea cea a lucrului cu totul deplin nesimțit fugi, Tu cela ce pretutindenea cu totul de față ești, și mai presus de totul, ca cela ce ești făcător al totului, cu deodată ca întru o clipeală cuprindere și singur; Măcar că și a firelor celor de gând cuprindere și loc este netrecută, carele covârșești pre iuțimea minții, și apuci înainte prea suptire gândirea ei, ca cela ce ești mai presus de totul și mână a tot țitoare a totului te afli, cu chip necălătorit de minte. Și nici hotarul firelor măcar cât de puțin supus nu ești, pentru că Tu nehotărât ești; Și nu numai la fire mai presus de fire nepriceput, ci și după cele firești ce sunt împrejurul tău, ca o înțălepciune mai presus de înțălepciune, și mai presus de putere, și dragoste și bunătate, mai presus decât tot gândul dragostei și bunătății. Ce ar fi putut cineva să te grăească pre Tine, cel ce te grăești lumină neapropieată? Drept aceea cu adevărat mai presus de lumină ești. Ce, Judecător? Dar nu pre toate le cunoști mai întâi de facere? Unde acestea ale vreunui Judecător? Drept aceea cu adevărat mai presus de Judecător prea cu multă deosebire. Dar în ce fel de Ziditor să te grăească pre tine cineva, cela ce cu singură amelintarea voii zidești, și mai vartos cu una pre cele multe și deosebite înmaterialnicite? Iar întru cele nematerialnice, O minune! Pentru adâncul covârșirei! Ca să zic așa, cu o amelintare a pornirii voii, pre cele ale unii firii, pentru că Duhovnicești sunt, dar mulți și prea multe cu de osebirea așăzământului, Iar de ar fi voit și ale fețelor, lucrul cel prea cu totul minunat, și care scapă prea cu covârșire de toată gândirea celui ce gândește. Oare acestea ale vre-unui Ziditor? Nicidecum. Drept aceea cu adevărat mai presus de Ziditor. Iarăși Ziditor te numești și meșter te propoveduești? Și ce fel de ziditor fără de temelie, pre nici o stare zidind, măcar și pre cel prea mic lucru, precum Tu Stăpâne pre cel atât de mare pământ,

împreună cu cei atât de mari munți ai lui, și cu pietrele, și cu pădurele cele de multe feluri întemeindu-l pe dânsul pe nimic, și mai vărtos atât de cu întemeere? Sau ce fel de meșter din cele ce nicăire nimica nicidecum nu sunt aduce întru ființă, și mai vărtos întru o clipeală de ochi întru o bună rândueală, în ce fel atâtea sunt cele meșteșugite de Tine precum aduci Tu? Oare ale Tale lucruri de ziditor sau de meșter sunt? Cine grăind cele ce să cuvin va zice? Nicidecum cu adevărat. Decî mai presus de ziditor și de meșter, prea cu multă deosebire ești Tu O! Dumnezeule. Ce chip de dragoste vre-odinioară ar fi putut cineva să cunoască, sau să auză, sau să plăzmească în minte, și cătuși decât măcar, în ce fel prea minunată bunătatea ta, cu prea puternice așzământuri ale dragosteii ne arătate nouă, întru luarea cea ca noi, cu totul prea cu iubire de oameni, cât mai presus decât toate nădejdiile? Pre care lucru cu adevărat văzându-l aceea, căroră prin Dar le este putincioasă vederea, arătat întru noian nemărginit al dragosteii și al purtării de grijă cu strein chip, și cu adevărat afară de sineși să fac cu prea iute dorire precum să cuvine, și pre ale purtării de grijă aceștiea, după cum să cade să le numească, cu adevărat nu știu. Pentru că covârșaste prea cu multă covârșire și pre minte, și pre cuvânt, și pre tot auzul și gândirea, așzământurile cele de dragoste ale înomenirei Tale Dumnezeule prea bunele. Tată al tuturor te numești și ești? Dar cu negrăire pre orice fel de Părintime o covârșăști, și cu pricina, și cu stăpânirea, și cu purtarea de grijă, și cu împreună ținerea. Împărat te numești? Dar cu adevărat nu după partea vredniciei cea de față în mult, iar după ceea ce va să fie în puțin, însă nici cătușidecât după cea trecută. Ci cum? Minunat cu slobozenie și cu prostime, pentru că: „Împărăția Ta este împărăția tuturor veacurilor” adevărat împărăție deopotrivă acelu de față, acelu trecut și acelu ce va să fie și „stăpânirea Ta întru tot neamul și neamul” (Ps. 144. 13)⁴⁷. Așa întru toate cu totul neamestecat desăvârșit cu nemărginite măsuri mai presus ești, neamestecat și cu slobozenie mai presus de toată cea subțire gândire a minții (ca să zic împreună cu cuprindere pe potrivă) prea foarte și cu nemărginire afară scos ești, și Tu neînțalesule Doamne, și cele dimprejurul Tău; Pre carele nălucindu-le în oarecare chip mintea, mângăere are pentru vederea Ta cea după puțință ajunsă, și toată cu suflarea cea asupra a Duhului făcându-să, ca întru un nor se varsă cu taină; Nici desăvârșit putând a te vedea pre Tine, pentru nemărginita slavă și neapropierea, dintru care chip cu încetare mai presus de lume, încetezi negrăit pre cei ce te văd și deosebesc pre tine minunat; Nici prea cu totul fără a te vedea pre tine fiind. Drept aceea cu odihnă Dumnezească și mai presus de fire îi odihnești pre dânsii, negrăitule, negânditule, nescrisule împrejur, necuprinsule, și ca un scurt să zic, la toate nemărginitule, adevărat și la ființă, și la lucrare, AMIN.

72. Când mintea departe de multa gândire, după ce a scuturat de la sineși pre gândurile cele după fire osebite, și în multe părți dejghinate, mai presus să află de răsfirea cea de gând; Întru suflarea asupră-î și împărțășirea Duhului Sfânt carele o face pre dânsa una, și asupra inimii totdeauna cu izvorăre suflă, și după ce cu iubire voește a petrece adeseaori întru Dumnezeștile locuri, cu nălucirele cele pentru Dumnezeu ca cum s-ar fi felurit, întrucât prin una privire de gând cu deodată cuprindere, să privească ca în oglindă cu chip de unul pre cele atâtea de mari câte sunt împrejurul lui Dumnezeu și negrăite cu dorirea: atuncea prea arătat să face ai Dumnezeștii încetări, îndulcindu-să din ajutorul și Dumnezeasca pace, și mai de multe ori din Sfânta odihnă cea liniștită din inimă, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

73. Când mintea vorbind cu Dumnezeu, și să roagă ca oarecare fiu cu un părinte prea iubitor de fii pentru dieată, și pre lumina lui Hristos văzându-o, negrăit să veselește înspăimântându-să prea cu dorire, dor chear Dumnezeesc și mai presus de fire pre lucrarea Sfântului Duh cunoscându-o întru inima sa și mai presus de Dumnezeștile arătări întru dânsa, și săvârșindu-să voește a zbura mai presus cu taină și mai presus de lume: atuncea cu adevărat încetează de toate lucrurile sale, mai

⁴⁷ Psalmii, 144, 13: “Împărăția Ta este împărăția tuturor veacurilor, iar stăpânirea Ta din neam în neam. Credincios este Domnul întru cuvintele Sale și cuvios întru toate lucrurile Sale”.

presus de a gândi, după ce gândește, făcându-să, și cu minune cu îndulcire pătimind, și cu adevărat odihnind întru pacea de viață Făcător Duhul lui Hristos.

74. Încetat-au Dumnezeu de toate lucrurile carele au început a le face (Fac.2.2)⁴⁸; Însă după cea întru cuvânt și întru Duhul împlinire a celor ce s-au făcut. Cu deopotrivă chip și mintea ceea ce e asemenea cu Dumnezeu încetează de toate lucrurile sale, care a început întru început a le face, spre împreună plinirea lumii ce după fapta bună gândită. Însă după ce de al doilea a socotit, și după ce oarecum a netezit întru Cuvântul lui Dumnezeu, și întru Duhul cel făcător de vieață pre toată lumea, împreună și pre cele întru dânsa gândite din destul. Și după ce s-a suit de la acestea, iarăși întru Cuvântul lui Dumnezeu și întru Duhul, la cele oarecum grăite „Me-ta-fisica” (adecă la cele după cele firești), și după ce mai presus s-a suit la cele neamestecate și slobode tainice minunii ale Cuvântării de Dumnezeu, atuncea să face întru încetare, și din odihnă și din pace multă, prea foarte să îndulcește întru adevăr gânditor, și încă să înDumnezeeste întru lumină a cunoștinței, și întru împărțășire a Duhului celui făcător de vieață, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

75. Precum după ce a încetat Dumnezeu, nu de toate lucrurile sale a încetat, ci numai de cele ce a început a le face; Dar de cele fără de început și nezidite, și ca cum care îi sunt Lui lucrări firești nu a încetat. Așa deopotrivă, cu Dumnezească urmare și mintea, după ce a cercat prin Cuvântul cel Dumnezeesc, și prin Duhul cel făcător de vieață, și au trecut prin zidirea ceea ce să vede, nu de lucrurile cele ce îi sunt ei firești, și care nici s-au început, nici încă să sfârșesc încetează, nici decum; Ci de lucrurile cele ce să văd încetează, de cele ce să încep și să sfârșesc, dintru acestea și încetarea cea firească după nemișcare urmând cei ce au încetat, urmează stării ce Cerești a minții. Pentru că de nu s-ar fi făcut pururea mișcătoare prin suflarea asupra-î, cea făcătoare de vieață, cea de-a pururea a Duhului, pentru privirea în sus cunoscătoare a celor ce să văd, nici de este încetare de gând va cunoaște, care cu chip de Unul să învârtește împrejurul sângur lui Dumnezeu cu de-a pururea mișcare, și înDumnezeeste pre părtațul aceștiea, întru odihna cea întru Hristos care este și netălmăcită, și negrăită.

76. „Să nu te sârguești, zice Solomon, a scoate grai înaintea feții Domnului, Că Dumnezeu este în Cer sus, și tu pre pământ jos” (Eclis.5.1)⁴⁹. O! cât de prea arătată, și cu dreaptă nemereală, și dă, și luminează ce este vremea tăcerii. Pentru că arătat grăește: De vreme ce tu jos pre pământ fiind, înaintea feții Domnului celui din ceruri care este sus ești, și a atâta Dar te-ai învrednicit, întrucât cel de jos să cugeți cele de sus și să le socotești. Cu gândirea puindu-te a sta înaintea feții Domnului, să nu te sârguești a scoate grai, pentru că este vreme a tăcerii. Să nu voești gânditor lucrându-te de adevăr, și cu chip de unul, și cu chip Dumnezeesc (pentru că aceasta este înaintea feții Domnului a fi) când pre cele ce sunt multe împrejurul lui Dumnezeu cu chip sânguratec mintea le vede, și cu prostime, și cu una aruncătură de gând întru Dumnezeu; să nu te sârguești zic, această patimă și înaintea feții Domnului stând, grai a scoate. S-au întru acest chip dacă vei face, pre sineți te-ai fi sârguit de bună voie, fără de bună știință, a te pogori, și a te lăsa jos. S-au și într-acest chip ar fi fost cu puțință celor ce tâlcuesc înțelegerea graiului acestuia să grăească. Au fost când era firea cea omenească nevătămată, și pentru aceasta după dreptate departe de rele, aproape fiind de Dumnezeu, și pre Dumnezeu văzându-l, și pre frumuseța feții Lui întru Adam strămoșul, desfătându-să cu bucurie, împreună cu minune întru desfă-tare nematerialnică, gândită, Cerească și nestrucată. Pentru că întru adevăr mult dar prea să vărsasă întru sufletul omului aceluși dintăi, și mintea cea cu chip Dumnezeesc a aceluia plină era cu multe vederi cunoscătoare, și întinderi sus

⁴⁸ *Facerea*, 2, 2: „Și a sfârșit Dumnezeu în ziua a șasea lucrarea Sa, pe care a făcut-o; iar în ziua a șaptea S-a odihnit de toate lucrurile Sale, pe care le-a făcut”.

⁴⁹ *Ecclesiastul*, 5, 1: „Nu te grăbi să deschizi gura ta și inima ta să nu se pripească să scoată o vorbă înainte lui Dumnezeu, că Dumnezeu este în ceruri, iar tu pe pământ; pentru aceasta să fie cuvintele tale puține”.

către Dumnezeu. În Raiu simțit (era), și avea îndulcire de cele gânditoare; și ca așa să numesc, fericită vieață, fiindcă cu adevărat cu sine era unit și Dumnezeu, și întru sine petrecea și întru Dumnezeu, precum este cu cuviință. De vreme ce să apucasă de starea cea cu chip de unul, și cu Dumnezeesc chip cu adevărat, și foarte cu cuviință ca cela ce să făcuse după chipul lui Dumnezeu. Ci acestea adecă bunătăți de la Dumnezeu, ca întru scurtare să zic, toate pentru noi era. Iar vrăjmașului buneî soarte și slavei noastre pierzătorul drac, care să lovisă de zavistie, suferit acest lucru nu i-a fost. Că cum? Și decî mult iscusit a fost a tot perzătorul acesta a amăgi și a ațâța pre nădejdea noastră, ca cum prin sfătuire prin blânde cuvinte, și a zgândări pre pofta către Dumnezeire mai înaltă decât ceea ce aveam, pre îndreptarea poruncii lui Dumnezeu clevetindu-o, lucrătorul cel dintăi al răutății. Dintru care lucru cu adevărat peirea înșălăciunei ticăloșaste o am pățimit, și de la Dumnezeu și din Dumnezeasca desfătare izgoniți ne-am făcut, și din vieața cea cu chip de unul Duhovnicească a minții, și dintru a vedea pre a lui Dumnezeu față și slăvit prefăcându-se de raza Dumnezești frumuseță, ticăloșaste am căzut; Și ne-am aflat, o! să nu fi fost! împărțiți și dejghinați * întru alte multe, și întru viețile cele împărțite și deosebite precum nu să cădea bucurându-ne. Întrucât și pre mulți Dumnezei și deosebiți a cinsti, în locul a unuia Dumnezeiri cei în trei Ipostasuri, cu adevărat pre cei ce nu sunt Dumnezei, și draci înșălători și vătămători și vrăjmași, am pierdut pre cel adevărat unul, și pre cea una și unită vieață și rândueală, și ne-am dejghinat întru multe și osebite lucruri. Și puterea noastră cea de gând și vârtutea, sau mai bine să zic mai potrivit, întinderea cea în sus, a lipsit nu cu necuviință, și întru adânc am venit; nu a unui rău măsurat; Și pre cele de jos, noi chipurile lui Dumnezeu și petrecătorii cei Cerești și de sus, noi nevrednicii nebunește am ales a le cugeta.

Dar de vreme ce nu este neschimbată, nici iarăși neplecată firea noastră, este cu puțință cu adevărat (și aceasta cu bună socoteală) precum din prea multă slava aceea, la cea prea departe neslavă ticăloșaste ne-am alunecat, iarăși a ne întoarce, și sus a privi, și iarăși a vedea pre prea cinstită fața lui Dumnezeu. Însă nu precum întâi atâta de aproape, dar cu toate acestea măcar mai departe, și a o vedea și strălucirea frumuseții lui a pătimi. Pentru că și Moisi pre Dumnezeescul, și tot numărul Prorocilor. încă și Părinții cei înainte acestora, Avraam adecă și cei asemenea cu dânsul, o a văzut pre cât era cu puțință aceasta, și prea arătat, și cu strălucirea cea dintru cea frumuseță s-au desfătat din destul, și încă și înspăimântare pentru slava cea neapropieată ei. Unii adecă prin sineși s-au ticăloșit, iar alții pământ pre sine și cenușă s-au socotit și s-au numit; Iar alții nici a zice da măcar a putea, pentru covârșirea mării lucrului ce s-a văzut. Decî pentru această amortire de glas și zăbăvnicie de limbă, s-au defăimat pre sine, și altă oarecare, pentru raza acei vederi mai presus de frumuseță, prea foarte lăudată și fericită patimă a pățimit cu prea slăvire. Dintru aceasta cu adevărat și David Dumnezeescul poftind strălucirea frumuseții feții Domnului, striga către Dumnezeu jelindu-să „Când voi veni și mă voi arăta feții Dumnezeului meu” (Ps.41.2)⁵⁰. Și încă pre așezarea sufletului întru care s-a văzut fața Domnului vrând să o arate, zice către Dumnezeu „Lăcui-vor dreptii împreună cu fața Ta” (Ps.139.13)⁵¹. Și încă și pre tăria câtă o dă sufletului fața lui Dumnezeu când se vede, cu înțălepciune o a arătat zicând „Întors-ai fața Ta și m-am făcut turburat” (Ps.29.7)⁵². Iar dacă pentru întoarcerea Dumnezești fețe să întâmplă turburare, atunci prin starea de față aceștia, și prin privirea, cu adevărat pace Duhovnicească urmează sufletului. Iar atâta de prea mare Dar fiind, întrucât după Dumnezeasca dragoste și după bucurie să

* *dejghinați*, formă regională, moldovenească pentru *dezbinați*.

⁵⁰ *Psalmii*, 41, 2: “Însetat-a sufletul meu de Dumnezeu cel viu; când voi veni și mă voi arăta feței lui Dumnezeu?”.

⁵¹ *Idem*, 139, 13, (Am decalat de la stihul 14, la stihul 13 trimiterea din mss.): “Iar dreptii vor lăuda numele Tău și vor locui cei drepti în fața Ta”.

⁵² *Idem*, 29, 7: “Doamne, întru voia Ta, dat-ai frumuseții mele putere; dar când Ți-ai întors fața Ta, eu m-am tulburat”.

arată cele ale Duhului, ori daruri să cuvine a le grăi, ori mâncării de roade. Încă și cei ce viețuesc cu Sfințenie și cu cuvioșie îi arată cum că umblă întru lumina feții Domnului zicând „Doamne întru lumina feții Tale vor umbla, și întru Numele Tău se vor bucura toată ziua” (Ps.68.16)⁵³; adică acea zi Duhovnicească, precât trimite omului celui dinlăuntru Soarele cel de gând și negrăit pre razele cele neîntinate și făcătoare de viață ale Lui, și strălucește în minte simțirea celui mai presus de lume. Întru care vreme să rădică de pre pământ, și la Cer să mută toată aducerea a sufletului. Și omul să bucură, și sălțeze, și cântare de laudă precum este cu cuviință tocmește, și să veselește întru bucurie și veselie, și dulceață a sufletului. Câte ar fi putut cineva să spue? Luminându-să și strălucindu-să cu Lumina Feții Domnului.

Drept aceea întru alt loc să roagă Domnului „Să nu întorc, grăind, fața Ta de la mine, și mă voiu asemăna celor ce să pogoară în groapă” (Ps.142.7)⁵⁴, pentru că pricină de întunec este întoarcerea de la noi a feții Domnului. Iar întoarcerea către noi, pricină este a toată lumina cea gândită, dintru care cu cuviință și de bucurie Duhovnicească, precum și pentru sineși zice „Însemnatu-s-au preste mine lumina feții Tale Doamne” și împreună mai adaoge cu cuvântul „dat-ai veselie în inima mea” (Ps.4.6. 7)⁵⁵; Iarăși din luminarea feții Domnului mărturisind că i s-a făcut lui și dăruirea cea Duhovnicească a Dumnezeesului Dar. Și care oare ar fi fost cei ce staū lângă fața Domnului și Lui i să roagă, zice că sunt Bogații cei duple gândire ai norodului lui Dumnezeu; Pentru că cu adevărat Sfinți adică și oameni ai lui Dumnezeu mulți sunt, însă nu toți deobște este cu puțință a vedea fața lui Dumnezeu, și a viețui viața Îngerească pre pământ încă trăind. Mult trebuind până acolo. Pentru că acest lucru este numai acelora singuri, care socotesc că se cuvine a sluji lui Dumnezeu și a i să închina cu înțelepciune Duhovnicească, și cu cunoștință întru adevăr și întru Duhul. Căci cu adevărat și bogați ai norodului lui Dumnezeu cu cuviință s-ar fi putut zice, fiindcă s-a strălucit înlăuntru cu taine a multora vederi, și multă înțelepciune și cunoștință; Care după Pavel, nu a tuturor este, de vreme ce are adânc de Dumnezească și Duhovnicească bogăție. Drept aceea zice „Feții Tale, – zicând către Dumnezeu precum s-au zis minunatul David –, se vor ruga bogații norodului (Psalm 44.14)⁵⁶. Decă pentru aceasta, acesta măi mult decât toți știindu-le, ca cel ce măi mult decât toți să umpluse de Dumnezeasca înțelepciune, Solomon prea slăvitul, prea foarte cu bună potrivire învățând zice „Să nu te sârguești a scoate graiū înaintea Domnului. Că Dumnezeu este în Cer sus, și tu pre pământ jos”. Când după Dumnezeescul dar te-ai fi făcut înaintea feții Domnului, după ce întru Dumnezeasca și cu chip de unul nălcire s-ar fi suit adică vederea minții, atuncea vremea este a tăcea. Decă să nu te sârguești a scoate graiū nici măcar unul, prostește urmând obișnuirii cei grăitoare, că nu este vremea atuncea a grăi, pentru că Dumnezeu te faci tu, pre pământ încă fiind, când vezi fața lui Dumnezeu celui din ceruri cu Îngerească urmare. „Pentru că și Îngerii, precum Mântuitorul aū zis, de-a pururea văd fața Tatălui vostru celui din Ceruri” (Mat.18.10)⁵⁷. Drept aceea și când întru alt loc auzi pre Solomon grăind „lumină dreptului de-a pururea”, din vărsarea de lumină a feții Domnului să socotești că pătinesc ei aceasta, cu chip

⁵³ *Psalmii*, 68. 16: “Dumnezeule, întru mulțimea milei tale auzi-mă, întru adevărul milei Tale”.

⁵⁴ *Idem*, 142, 7: “Degrab auzi-mă, Doamne, că a slăbit duhul meu. Nu-Ți întoarce fața Ta de la mine, ca să nu mă asemăn celor ce se coboară în mormânt”. În mss. trimiterea se face la stihul 8. O nouă decalare de stihuri, conformă cu ediția *Bibliei* din care se dau citatele în notele de subsol. Indicația din mss. este invocată pentru o eventuală confruntare a cronologiei și uneltelor de lucru folosite de traducătorii *Filocaliei*.

⁵⁵ *Idem*, 4, 6-7:

“6. Mulți zic: «Cine ne va arăta nouă cele bune?» Dar s-a însemnat peste noi lumina feței Tale. Doamne!

7. Dat-ai veselie în inima mea, mai mare decât veselia pentru rodul lor de grâu, de vin și de untelemn ce s-a înmulțit”.

⁵⁶ *Psalmii*, 44, 14: “Și se vor închina Lui fiicele Tirului cu daruri, feței tale se vor ruga mai-marii poporului”.

⁵⁷ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 18, 10: “Vedeți să nu disprețuiți pe vreunul din aceștia mici, că zic vouă: Că îngerii lor, în ceruri, pururea văd fața Tatălui Meu, Care este în ceruri”.

Îngeresc după Dumnezeescul Dar, de-a pururea văzând fața Domnului, dintru care să varsă lumina cea ca un izvor. Pentru că Înger altul, ca să nu zic Dumnezeu, omul să face și este pre pământ. Încă și în dăruirea cea iconomisitoare a darului Domnului te întorci, făcându-te ceea ce Dumnezeu este sus, aceasta tu pre pământ jos, Dumnezeu adevă, lucrul cel de mirare, nu trecând prin cuvânt, nici prin gândire mutând și mișcând pre al tău cuget, ca cum gânditor împărțindu-te, ci cu chip de unul aruncând gândirea, și ca un Dumnezeu privind fără de ochi, și fără de mișcare, după proastă și sângurată privire. Și încă desfătându-să întru raza cea prea luminoasă și neapropieată, care sare din fața Domnului. Decî aceasta este starea cea din vârf și râvnită celor ce au pricepere a minții către Dumnezeu; Ceea ce este ca cum am zice floarea curățeniei ceî gânditoare; Unirea credinții cea rugată de la Dumnezeu, care să săvârșească întru împărțirea Duhului; Rada cea bine slăvitoare a Dumnezești și de Dumnezeu făcătoare înțelepciunii; Temeiul păcii ceî Duhovnicești; odrasla strălucirii, sălașul bucuriei ceî nenălucite, ușa dragostei lui Dumnezeu, pricina izvorării ceî din inimă a apelor celor nedeșertate ale Duhului; hrana și desfătarea sufletului cea întru adevăr a Manei ceî închipuitoare; Și creșterea și prefacerea Dumnezeștilor și negrăitelor taine, și începerea descoperirelor; împlinirea adevărată aceluî unuia și întâi; perirea cea de istov a orice fel de gânduri; încetarea a toatei cugetări, gândirea cea mai presus de gândire; pricina înspăimântării, schimbarea și prefacerea minții cea mai presus de minte către cel neamestecat, și nehotărât, și necuprins, și fără de chip, și fără de formă, și fără de felurime, și fără de mărime, și fără de sumă, nepipăit, și mai presus de lume, și mai pre scurt, așezarea întoarcerii de a doua oară către cea cu chip Dumnezeesc. Decî să nu care cumva din neînvățătură, după ce ai ajuns întru această stare, și cu oarecare chip Dumnezeesc te lucrezi prin iubirea de omenia darului, să te sârguești a scoate graiuri măcar unul înaintea feții Domnului. Că Lui cea una și firește va fi mărirea, acum și în veci.

77. Mintea vrând a privi pre cele mai presus de dânsa gândite, dacă nu prin Dumnezeescul dar împreună lucrătoare către aceasta ar fi avut și pre a sa inimă, neputincioase și neluminate, și turburate lucruri vede. Pentru aceasta și de a sa dulceață, de cea mai adevărată lipsită este, măcar deși pentru necunoștință i să pare că să îndulcește, de ceea ce încă nu a gustat dintru aceasta; Precum cu adevărat să pare în oarecare chip că să îndulcește și cel ce mănâncă pâinea cea de ovăz, măcar că prea mult este lipsită de dulceața pâinei, pentru necunoștința gustului a pâinei ceî din făina curată.

78. După unirea cea de gând a inimei prin darul, fără de rătăcire întru lumină Duhovnicească, mintea vede și să întinde la dorirea sa, care este Dumnezeu. După ce cu totul afară de simțire s-a făcut, nevăpsită adevă și nefelurită, și nenălucită de al doilea să face, de nălucirele celor simțite (adevă despre ele).

79. Mintea de Darul spre a privi povățuindu-să, cu adevărat Mannă Duhovnicească de-a pururea mănâncă. Pentru că Manna cea simțită care o mânca Israil, avea adevă putere îndulcitoare vrednică de cuvânt, trupul hrănindu-l. Iar ce era aceea la ființă, necunoscut lucru era. Drept aceea și „Manna” să numea, cuvîntul acesta arătând pre lucrul cel necunoscut. Pentru că „Ce este – aceasta” (Eș. 16.15)⁵⁸; (Mannă Evreește să tâlcuește «Ce este aceasta») cuvîntul însemnând. Și ceea ce vede mîncându-o, pre ființa aceștiea necunoscându-o, ce este aceasta? zicea. Decî de-a pururea și privitorul să minunează în minte, și către sineși ce este aceasta? Zice, care adevă veselește văzându-să, și îngrașă Duhovnicește pre minte mîncându-să, însă de sineși este prea afară de a să gândi, ceea ce este lucru Dumnezeesc și mai presus de fire; Și hrînind cu prea slăvire și adăpând pre minte, nesimțit fuge afară de înțelegera minții, nu numai ca un lucru ce este nepriceput după ființă, ci și mult mai mult ca un nemărginit și nehotărât.

⁵⁸ *Ieșirea*, 16, 15: „Și văzând fiii lui Israel, au zis unii către alții” «Ce e asta?» Că nu știau ce e. Iar Moise le-a zis: «Aceasta e pâinea pe care v-o dă Dumnezeu să o mâncați»”.

80. Trei sunt cele ce mărturisesc adevărul, ai fi putut zice; și după cuviință: Zidirea, scriptura, (și) întru Duhul. Pentru că din scriptură și din zidire dacă se văd Duhovnicește, se vede cel singur neamestecat adevăr, și cel dintru acesta alcătuit. Și după ce prin cele zisă trei, au ajuns întru cele de aicea două, și stă întru dănsel mintea, cale nerătăcită a aflat prin Darul lui Hristos. Pentru că a nemerit adecă din adevărul cel neamestecat, înălțime și adâncime, și încă și de gând lățime nemărginită. Pentru care lucruri și întru înspăimântare făcându-să, îngrozită fiind cântă. Iar din alcătuitul (adevăr) lângă cele zisă, și pace a inimii a aflat, și dragoste, și bucurie, dintru care pricină înspăimântată fiind cântă cu dragoste. Însă are trebuință omul de îndelungare multă a vremii, și de osteneală, și de răbdare, ca simțirele în oarecare chip lepădându-le, și cu mintea rumpând pre cele simțite lucruri, să fi putut sta întru cele gândite; după care vederea adevărului strălucește în suflet. Însă nu zic cum că adevărul are trebuință de unele ca acestea spre a sa aflare, adecă de îndelungare a vremii spre a să înțelege, sau de osteneală și de răbdare; Ci am zis cum că omul are trebuință de acestea, de vreme ce adevărul adecă unul este și neamestecat, măcar de să și arată în două părți privindu-să. Și mai în scurt despre toate părțile strigă, pre sineși mărturisidu-să celor ce voesc a vedea. Iar omul alcătuit fiind, și cu simțirele alcătuit, și încă prefacerilor supus, și schimbărilor, iară uneori afară de sineși, și în oarecare chip însuși împotriva sa precum nu știe să face, din părere viclenind, și cu necredință bolind. Și deci prin cele trei acestea, zid adecă prin părere, necredință și viclenie, din adevărul cel ce să mărturisește din trei acelea, adecă din scriptură, din zidire, și din Duhul, ticăloșește cade. Pentru aceasta are trebuință spre lepădarea cumplitei păreri, și de celelalte (de care am zis că are trebuință), și ca smerindu-să mintea să creadă cu prostime; Și apoi întru acest chip îndată prin scriptură, și prin zidire întru Duhul, să cunoască arătat nu numai pre cel prea neamestecat adevăr, și pre cel alcătuit dintr-însul. Și încă și ce lucru era care o oprea pre dânsa de vederea adevărului, și așa fi putut adăuga că și o despărța, și o depărta de îndulcirea (acestuea).

Deci unul este adecă și singur din fire neamestecat adevărul cel dintâi, dintru carele și cel dintru acesta alcătuit pentru noi alcătuiții. Și acesta este lucru cel mai de pre urmă și prea bun pus în preajma minții noastre, pentru care să sârguește toată petrecerea și nevoița celor ce s-au purtat după scoposul Duhului: ca mintea adecă, pre cât este cu puțință, goală să vază și să se îndulcească din strălucirea dintru cel dintâi și singur adevăr, și din cel alcătuit dintru acestea cu chip minunat. Care lucru întru alt chip vreodinioară nu s-ar fi putut face, fără numai prin smerenie și prin prostime, întru credință prin mărturisirea scripturei și a Zidirei întru Duhul. Iar când mintea pre adevărul îl va vedea, precum s-au zis, întru câte trei puterile sale, prin mărturia celor mai sus zisă trei, atuncea iarăși ca cum dintru acestea înapoi întorcându-să, a eiși să face cu mult mai smerită și mai simplă, și cu întemeere credincioasă. Și dintru acestea cu vesel picior (ceea ce adecă să vorbește) către vederea adevărului să sue, cu razele aceluia strălucindu-să înlăuntru mai luminat; Prin care raze întorcându-să întru sineși, pentru mărirea slavei cea văzută de dânsa, să pogoară la partea cea mai smerită și mai simplă, și să înspăimântează de credință ținută fiind. Și așa ca pre un oarecare vârtej Dumnezeuesc învărtindu-să și înconjurând, prin smerenie, și prin prostime, și prin credință suindu-să și văzând pre adevăr, și prin raza adevărului prin mai multă smerenie aducându-să înlăuntru, și mai simplă întru credință mai mult făcându-să, nu încetează pururea săvârșind drumul acesta, până nu s-ar fi zis aceea adecă „astăzi“ întru smerenie, întru prostime, și întru credință, prin mărturia scripturei și a zidirii întru Duhul văzând adevărul, și iarăși înapoi întorcându-să la cele de unde s-a pornit. Și așa înDumnezeindu-să în toate zilele prin Dar, și cu cel mai presus de minte strălucindu-să, și vieață plină de toată bucuria viețuind întru Hristos Iisus Domnul nostru, ca întru o arvună gustă din îndulcirea veacurilor bunătăților ce vor să fie.

81. Viețuirea cea văzătoare, prin trei acestea are fire a să înființa întreagă și neprihănită, zic adecă: prin credință, prin împărțășirea cea adevărată a Duhului, și prin știința înțelepciunii. Pentru că vederea este, ca să zic întru arătare, cunoștința acelor gândite întru cele simțite. Iar uneori și a celor goale gândite despărțindu-să de cele simțite, la acei ce au venit adecă întru sporire. Decî dintru această pricină este trebuință de credință, Că „de nu veți crede, zice, nu veți pricepe” (Isaia 7.9)⁵⁹. Și încă este trebuință și de Duh, de vreme ce: „Duhul pre toate le cercă și pre adâncurile lui Dumnezeu” (1 Cor.2.10)⁶⁰. Drept aceea Dumnezeescul Iov a zis „Suflarea atot Țiitorului este ceea ce mă învață pre mine” (Iov.32.8)⁶¹. Apoi firește Dumnezeasca lucrare a acestuia în inimă cu adevărat ferbinte, saū ca așa să zic, viețuind, și cu urmare înviind mai presus de lume, și de toată răspirea o oprește pre dânsa, și îi dă cu liniștire, și cu multă mulțămire, și cu mângâere, și încă și cu Dumnezească dragoste prea cu lesnire să vază pre cele Dumnezești, și împrejurul acestora să se învârtască, și pre Dumnezeu să-l nălucescă cu chip nou. Și pe potrivă întru Dânsul să se veselească cu mai mare nesuferită dorire, și cu cuviincioasă bucurie. Încă are trebuință și de înțelepciune, precum am zis, Că „înțelepciunea, zice scriptura, va lumina fața omului” (Înț.S.7.28)⁶². Va lumina spre aceea, adecă să se mute lesne de la simțire la gândire, și de la cele simțite la cele gândite și Dumnezești priviri să se sue, și întru descoperiri de gând negrăite lucruri să vază. Va lumina spre aceea adecă să vază prin privire de gând, și cu chip de unul să nălucescă pre Dumnezeu cel mai presus de ființă. Cu adevărat „fericit este omul pre carele îl vei certa Doamne, și din legea Ta îl vei învăța pre el” (Ps.93.12)⁶³. Că acesta este cel cu adevărat înțelept, carele prin certare a venit întru credință, și prin învățătura Duhului să învață cele negrăite ale lui Dumnezeu. Mare lucru este cu adevărat înțeleptul, cela ce prin credință umblă întru unirea și împărțășirea mai presus de fire a Duhului. Și cu adevărat trei sunt ținute (după cum a zis Sfântul Grigorie Teologul): Dumnezeu, îngerul, și bărbatul iubitor de înțelepciune; Alt înger pre pământ fiind cu strein chip, privitor cu adevărat al zidirei cei văzute, și adevărat ucenic tainic al Dumnezeștii eșiri celor nezidite ale lui Dumnezeu, ori al darurilor, de ar fi vrut cineva să zică; Apucându-să în oarecare chip și de cunoștința lui Dumnezeu, celui ce în tot chipul este nevăzut, cu deodată cuprinzătoare aruncare de gând după asemănarea Îngerească.

Întru acest fel este (ca întru umbroasă zugrăvire să zic) cela ce prin credință, și prin Sfântul și de vieată făcătorul Duh este înțelept, și atâta de fericit. Măcar că din destul îmi era mie să mă fi izbăvit de supărare, de ași fi zis acelea ce Luca în Evanghelie propoveduește pentru Iisus Domnul, vrând să povestească puterea și laudele înțelepciunii și a darului. Pentru că așa acesta întru oarecare loc pune scriind: „Că Iisus sporea cu înțelepciunea, cu vrâsta și cu Darul” (Luca.2.52)⁶⁴. Și iarăși „Că creștea și să întărea cu Duhul, umplându-să de înțelepciune” (stih.40)⁶⁵. Iar acum fiindcă mă pornesc să zic mai lămurit pentru cele ce ne zac înainte, adăog și acea ce zice Sfințitul Solomon către Dumnezeu: „Cele din ceruri, cine le-au cercat? Și sfatul Tău cine-l va cunoaște, de nu vei da Tu înțelepciune, și de nu vei trimite pre Duhul Tău cel Sfânt întru cele înalte? Că așa să ne îndrepteze

⁵⁹ *Isaia*, 7, 9: “Și capitala lui Efraim este Samaria și mai mare peste Samaria este feciorul lui Remalia. Dacă nu credeți veți fi zdrobiți!”. Indicarea sursei din care s-a preluat citatul se face cu creionul pe mss. dactilografiat.

⁶⁰ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 10: “Iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său, fiindcă Duhul toate le cercetează, chiar și adâncurile lui Dumnezeu”.

⁶¹ *Cartea lui Iov*, 32, 8: “Dar duhul din om și suflarea Celui Atotputernic dau pricepera”.

⁶² *Cartea înțelepciunii lui Solomon*, 7, 28: “Cu adevărat Dumnezeu nimic nu iubește, fără numai pe cel ce petrece întru înțelepciune”.

⁶³ *Psalmii*, 93, 12: “Fericit este omul pe care îl vei certa, Doamne, și din legea ta îl vei învăța pe el”.

⁶⁴ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 2, 52: “Și Iisus sporea cu înțelepciunea și cu vârsta și cu harul lui Dumnezeu și la oameni”.

⁶⁵ *Idem*, 2, 40: “Iar Copilul creștea și Se întărea cu duhul, umplându-Se de înțelepciune, și harul lui Dumnezeu era asupra Lui”.

cărările celor de pe pământ. Și să se învețe oamenii cele plăcute ție, și cu înțelepciunea să se mântuiască“ (Înț.Sol.9.16–18)⁶⁶. Vezi? Înțelepciunea împreună cu împărtășirea Duhului până întru cât putere ajunge? Și cât departe de mântuire călătorește cela ce nu are înțelepciune și Duh de la Dumnezeu, și nici de înțelepciune și împărtășirea Duhului să povățuește? Deci pentru Mântuitorul „întru care a lăcuit toată plinirea Dumnezeirii“ (Co.2.9)⁶⁷ unele ca acestea s-au scris, și pre rând cu cuprindere pentru tot neainul omenesc, nu este departe de a înțelege, cât este nevoie de înțelepciunea cea împreună cu ajutorul Duhului. Și câtă putere și sporire au dobândit prin milă de la Dumnezeu cel iubitor de suflete, înțeleptul cel Duhovnesc; pre cele ce sunt în Ceruri cercându-le, și mergând înainte spre cunoștința sfatului acelui prea înalt, lucrul cel de spaimă! Însă fie.

Dar de vreme ce atâta până acum am grăit pentru văzător, cu cuviniță ar fi fost a grăi, și a nu ne lenevi măcar câtuși decât a arăta și pentru vedere, și din parte a aduce aminte, și întru oarecare fel a hrăni pre socoteala celui ce cu dragoste este ascultător. Pentru că aceasta a poruncit Dumnezeu cu totul cuvântătorilor, ca să dea adecă cu împărtășire fără de zavistie celor mai de jos, și de la cei mai de sus cei mai de jos cu evlavie să se împărtășască din cele după putere ale Dumnezești străluciri, și din lucrările cele gânditoare. Însă către cei de aceeași rândueală, cu împărtășire și fără iubire de trufie a face întâlnirele și voroavele cele pentru cele gândite și pentru Dumnezeu. Că întru acest chip nu numai îndreptarea și nerătăcirea în Biserica Dumnezeului celui viu ar fi strălucit foarte luminat, ci și cuvioasa și prea frumoasa față a dragostei, ceea ce este semnul ucenicilor lui Hristos ar fi luminat de-a pururea întru inimile noastre, prin Sfântul Duh cela ce să varsă întru noi, spre desăvârșirea și nevicleana dragoste a lui Dumnezeu și a oamenilor. Și așa am fi viețuit pre pământ cu chip Îngeresc, și cu adevărat fericită viețuie. Și cu nimic mai puțin și prea dulce, ca cei ce am fi fost atârnați de Dumnezeasca și de Dumnezeu făcătoarea dragoste cea cu două odrasle, întru care să spânzură toată legea și prorocii, decât care nici un lucru ori în ce fel, nicidecum nu este mai dulce sufletului, și mai ales când din vederea și cunoștința lui Dumnezeu, și acelor Dumnezești, și întocmai este să zic, din Darul cel luminător fără de nici o mijlocire are vărsare.

Deci cela ce cu dinadinsul să nevoește, ca după scopos drept și bine să se sue la Dumnezeu, ca să se unească cu Dânsul, și întru adevăr să se înDumnezească, și întocmai este să zic să se mântuească, de vreme ce fără a să înDumnezei mintea, a să mântui omul nu este cu puțință, după arătarea Cuvântătorilor de Dumnezeu, împreună cu lucrarea cea după putere a poruncilor Domnului, către vederea cea după puțință acelor ce sunt și să văd să întinde; Nici pre lucrare avându-o oarbă, ca pre ceea ce este lipsită de vedere, nici iarăși pre vedere neînsuflețită agonisindu-o, ca pre cea cu adevărat fără de lucrare. De aicea întru acest chip cu înțelepciunea cea după socoteală și minte, și cu știința cea Sfințită a scripturelor, prin bună pornire, ceea ce să vorbește, începe cu bună luare aminte a privi la lumea lucrurilor cestor simțite, împreună cercând și pricina lor, care este învățator a Ziditorului (adecă arătător) celui nemărginit cu puterea, și nemărginit cu înțelepciunea. Și după aceea întru cât după aruncare de gând, și să desfătează și să hrănește pe potrivă la minte întru ascuns prin cele ascunse. Și deci vremea înainte mergând, și cu viețuie cea neturburată viețuind întru liniște, și așa numai întru cele Dumnezești lucruri filosofind, prin scripturi și prin cele ce să văd, întreabă și lucrul cu de-adinsul are, pre cât este cu puțință a vedea Duhovnicește pre zidire

⁶⁶ *Cartea înțelepciunii lui Solomon*, 9, 16-18, (Am modificat trimiterea din mss. care indica stihurile 16-19):

“16. Cu greu ne dăm seama despre cele ce sunt pe pământ și cu osteneală găsim cele ce sunt chiar în mâna noastră; atunci, cine a putut să pătrundă cele ce sunt în ceruri?

17. Cine a cunoscut voința Ta, dacă Tu nu i-ai dat înțelepciune și dacă nu i-ai trimis de sus Duhul Tău cel Sfânt?

18. Astfel, s-au făcut drepte cărările celor de pe pământ și oamenii au învățat ceea ce este plăcut înaintea ta, și prin înțelepciune au cunoscut mântuirea”

⁶⁷ *Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 9: “Căci întru El locuiește, trupește, toată plinătatea Dumnezeirii”.

întocmită cu scriptura, și pre închipuire cu adevărul, prin vedere mai suitoare. Care lucru făcându-se, de aicea mintea împreună cu blândeța închinatului Duh, și cu lucrarea ei, să sue la vedere, și știință Sfințită adevărată, precum Marele Dionisie zice la treapta cea sfințită a vederei, ca cu cuprindere să zic, a doua, adecă la Dumnezeștile vederi și gândiri fără de acoperământ și închipuire. Decî de aicea ca cum goală mintea către cele gândite goale aruncând înțelegerea, și spre Dumnezeștile arătări într-însa prea mult îndrăgindu-le, prin a sa curățenie și în sus întindere către Dumnezeu, poartă întru sineși ca întru o oglindă, prea luminate raze de soare prea strălucite; Și de darul după rândueală iarăși hrănită fiind cu cele după putere ce i să cuvin, merge înainte ca cum către a treia treaptă, către multele acelea vederi cele fericite, pre Dumnezeștile eșiri (cărări) cu chip mai unit și strâns despre cele multe deosebite, la dorirea cea negrăită a neschimbatei și ascunsei sângurimii cu bună nemereală de gând suindu-să (adecă pre cărări) împreună cu toată simțirea cea de gând. Ca cum întru un foc și de Dumnezeu lucrătoare dorire din inimă a lui Dumnezeu prefăcându-să, văzătoare (mintea) de luminătorul Duh întru adevăr, și întru aducere aminte, și cu totul și toată este, după cum zice Marele Dionisie iarăși, a săvârșirei ceî cu chip de unul în Dumnezeită, împărtașitoare a însuși celui unuia, pre cât este cu puțință.

Decî întru niște trepte ca acestea ale împărtașirei ceî în Trei-Ipostasuri ceî ascunse cu chip de unul, cu de trei ori fericire purtătoarea de Dumnezeu, și cugetătoare de Dumnezeu minte sus zburând, și din nesuferitele bolduri ale Dumnezeștii îmbătări, și din dorirele aceea cele nebunești (entusiasmate) arătat și prea luminat, și rănită de dragoste, și ca cum arzându-să, pre sineși cunoscându-să prea chear dintru adevărat așazământ să uimește, și cu adevărat își esă din sineși, fiindcă a intrat înlăuntru întru tainele cele nehotărâte ale Cuvântării de Dumnezeu, cu față veselă ospătându-să, prin aruncare de gând fără de ochi cu cel nemărginit, și fără de început, și necuprins, și cu totul tot netălmăcit, și cu totul neajuns de minte; Și nălucind pre a lui Dumnezeu ca cum oarecare noian de ființă nemărginită și nehotărâtă, carele covârșaste mai presus de toată gândirea și a vremii și a firei, după Teologul Grigorie cela ce a zis „Și aceasta este (precum încă a zis și Sfântul Dionisie) ospătarea privirei hrănind gânditor și în Dumnezeind pre tot cela ce în sus să întinde la aceea. Însă când începe de la vederea și cunoștința lucrurilor celor ce sunt, precum acest arătător de cele Sfințite zice acolo; Unde explică pre Sfințitele însemnări ale Ierarhieii noastre. Precum încă și Marele Vasile cuprinde grăind: „Când vre-un văzător covârșaste frumuseța cea întru cele ce să văd, și va sta lângă însuși Dumnezeu a căruia vedere are fire a să arăta numai întru inimele cele curate, atuncea către cele mai înalte ale Cuvântării de Dumnezeu sporind, și privitor poate să se facă”. Și iarăși acel grai a lui David celui ce întru Duhul grăia, adecă „Dimineața voi sta înaintea Ta și voi privi” (Ps. 5. 3)⁶⁸ Marele zice: Când voi sta înaintea ta, și de însuși vederea cea pentru tine prin minte mă voi apropiia, atuncea pre lucrarea cea privitoare prin luminarea cunoștinții o vom priimi. Și este cu puțință să auzim deopotrivă grăind unele ca acestea pre Sfințitul Macsim, și arătând luminat cât este de mare lucru sporirea vederei și a cunoștinții lui Dumnezeu cea prin scriptură și prin zidire. Și cum că luminarea cunoștinței de aicea să (începe) obicînueste a să face, prin care să face fericita în Dumnezeire cea după aruncare de gând. (Lucru de și altă dată, însă mai vârtos acum rar și anevoe de aflat întru sihastri, precum lipsa celui ce din încălecarea darului prin iscus s-ar fi putut învăța, precum sfetnicul cel desăvârșit al liniștii, zice Sfântul Isac Sirul întru acel cuvânt, ce îndată începe a grăi pentru Duhovniceasca simțire și puterea cea văzătoare). Decî zice Sfințitul Macsim „Lumină de Dumnezeu lucrătoare ziceam că sunt învățăturele Sfinților, ca cele ce pricinuesc lumină a cunoștinței, și în Dumnezeesc pre ceî ce să supun”. Potrivindu-să luminat cu prea Sfințitul Dionisie cela ce zice „Pre câte alte de Dumnezeu lucrătoare lumină, după urmare, cuvintele scripturei cu

⁶⁸ Psalmii, 5, 3: “Dimineața vei auzi glasul meu; dimineața voi sta înaintea Ta și mă vei vedea”.

descoperire nouă ne-aș dăruit, acestea și noi cu taină ne-am învățat”. Și într-un alt loc zice „Dumnezeasca cunoștință, pre cei ce sus pre dânsa privesc, pre cât este cu puțință după măsura lor, sus îi întinde, și îi face una după unirea sa cea întinzătoare”. Și iarăși „Toată eșirea arătării de lumină, cei ce de la Tatăl purcede, care cu bună dare vine la noi, iarăși ca o putere făcătoare de unul cu întindere în sus pre noi ne înalță, și ne întoarce către unirea Tatălui celui adunător, și către făcătoria de Dumnezeu neamestecare, „Pentru că din-Trânsul, și la Dânsul sunt toate” (Romani 11.36)⁶⁹.

Înțelegi în ce chip cele ce cu întindere în sus, după întoarcere, adecă Dumnezească aruncare de gând, spre Dumnezeu într-un înțelepție s-ar fi întins, ori din cele ce sunt, sus întinzându-se pre Dumnezeu îl vede, ori din scriptură, ori cea închipuitoare, cei într-un alt chip oricum Dumnezească, să unește cu Dumnezeu, și Dumnezeu să face, încă și Dumnezeu s-a zis anume unul, ca acesta. Pentru că câți zice, din cele de gând și cuvântătoare, către unirea tănuirei cei Dumnezești începătoare, pre cât este cu puțință, cu totului tot s-au întors, și către Dumnezeștile străluciri ale ei, pre cât pot ajunge neîncetat în sus să întind prin cea după puțință (de este cu cale să zic) asemănare cu Dumnezeu, și Dumnezești numărî deopotrivă s-au învrednicit, precum și Teologhiceasca limbă a lui Grigorie, prea minunat zice arătat: jivină aicea iconomisindu-să, și într-un alt loc mutându-să (pentru om zicând), și sfârșit al tainelor, prin privirea cea către Dumnezeu, înDumnezeindu-să. Și Sfântul Macsim zice „Chipul cel gândit al Dumnezeștii străluciri, prin înțelepciune pre cei cunosători îi schimbă într-un Dumnezeire; Cariî dintru schimbarea la față cea dintr-înșă a cuvântării, cu față descoperită pre mărirea lui Dumnezeu o privesc”. Într-un chip vieța cea văzătoare are trebuință de acele trei care mai întâi le-au zis, adecă de credință, de Duhovnicească împărtășire, și de știință a înțelepciunei, într-un Hristos Iisus Domnul nostru.

82. Viețuirea cea văzătoare, împreună cu făcătorul de vieță Duh, de multe oarecare și vrednice de minune vederi de gând, umple în taină pre văzător; nici într-un același ceas, nici iarăși deodată cu totul. Ci prin multă vreme, și prin lungă filosofie, încă și după orânduială și ca cum pre o scară. Și uneori adecă pre acesta ar fi putut a-l auzi grăind, când este într-un vedere pentru prisosința liniștirii, și din fuga tuturor, afară de Dumnezeu” Deosebî sunt eu până ce voi trece” (Ps.140.11)⁷⁰. Iar alteori pentru întoarcerea cea cunosătoare către cele ce sunt „Cât s-au mărit lucrurile Tale Doamne, toate într-un înțelepciune le-ai făcut” (Ps.103.25)⁷¹. Și aceea „mirosul hainelor tale, (Cânt.C.4.10)⁷² ca mirosul unei țarine pline, pe care o ai blagoslovit” (Fac.27.27)⁷³. Iar uneori mai cu întindere în sus făcându-l, și într-un gândite suiiri a intra lucrându-l, îl supune a grăi către Dumnezeu „Într-un mirosul mirurilor tale dinapoî voi alerga” (Cânt.C.1.2)⁷⁴. Și aceea „Înalța-te-voi pre tine Dumnezeul meu, Împăratul meu, și binevoiî cuvânta numele Tău în veac și în veacul veacului (Ps.144.1)⁷⁵ Mare

⁶⁹ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 36: „Pentru că de la El și prin El și într-un El sunt toate. A Lui să fie mărirea în veci. Amin!”.

⁷⁰ *Psalmii*, 140, 10, (Am decalat trimiterea la stihul 11 din mss.): „Cădea-vor în mreaja lor păcătoșii, ferit sunt eu până ce voi trece”.

⁷¹ *Idem*, 103, 25: „Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate cu înțelepciune le-ai făcut! Umplutu-s-a pământul de zidirea Ta”.

⁷² *Cântarea Cântărilor*, 4, 10: „Cât de dulce, când dezmierzi, ești tu sora mea mireasă; și mai dulce decât vinul este mângâierea ta. Și mireasma ta plăcută este mai presus de orice mir”.

⁷³ *Facerea*, 27, 27: „Atunci s-a apropiat Iacov și l-a sărutat. Și a simțit Isaac mirosul hainei lui și l-a binecuvântat și a zis: «Iată, mirosul fiului meu e ca mirosul unui câmp bogat, pe care l-a binecuvântat Domnul”.

⁷⁴ *Cântarea Cântărilor*, 1, 2. Manuscrisul trimite la stihul 3: „Răpește-mă! Ia-mă cu tine! Hai să fugim! – Regele m-a dus în cămările sale: ne vom veseli și ne vom bucura de tine. Îți vom preamări dragostea mai mult decât vinul. Cine te iubește, după dreptate te iubește”. Dar citatul din textul Sfântului Calist Catafighiotul face parte din stihul 2: „Miresmele tale sunt balsam mirositor, mir vărsat este numele tău; de aceea fecioarele te iubesc”.

⁷⁵ *Psalmii*, 144, 1: „Înalța-Te-voi Dumnezeul meu, Împăratul meu și voi binecuvânta numele Tău în veac și în veacul veacului”.

este Domnul și laudat foarte, și mării Lui, întăritu-s-a și nu voi putea spre dânsa” (Ps.138.6) ⁷⁶. Iar întru altele încă lucrează pre văzătorul, când în sus să întinde a cânta pentru vederea cea mai presus de ființă: „Iar Tu prea înalt ești Doamne (Ps.91.8) ⁷⁷ și pomenirea Ta în neam și în neam (101.13) ⁷⁸ Foarte te-ai prea înălțat mai presus decât toți Dumnezeii (96.10) ⁷⁹. Alteori și întru nehotărâre pre arătat îi aduce să strige „Nu este asemenea ție întru Dumnezei Doamne, și nu este dupre lucrurile tale” (Ps.85.7) ⁸⁰. Încă și multe cunoscător, și loc Sfânt a lui Dumnezeu arată lor când văd Duhovnicește, întru care să sue și pre care sta” cei nevinovați cu mâinele și curați cu inima” (Ps.23.4) ⁸¹. Încă și suiri întru acest chip până la Ceruri, și pogorări până întru adâncuri, adecă la cele înalte și adânci taine ale Duhului le dă să vază. Și încă uneori îi pune în preajmă minunat împrejurul chipului privirei cei în față a Treimeii, Iar uneori îi îndeletnicește a privi întru uimire la vederea lui Iisus, și a rânduelii cei în trup a lui, și a tainelor celor mai presus de fire ce urmează ei. Și atuncea cu totul după multele și fericitele vederi, nu lasă pre văzător, de nu și întru însuși sânurile lui Dumnezeu cu chip nou, O! ce dar, îl va băga luminat fiind, întru adevărata încetare netălmăcită, și desfătare Duhovnicească mai presus de fire (ca să nu zic întru beție și Dumnezească unire) a bunătații lui Dumnezeu. Întru acele sânuri adecă prea blagoslovite, care au mult adânc de Dumnezeestii taine, și care din destul să apropie de simțirea lui Dumnezeu celui mai presus de ființă. Pre care sânuri, moștenire din început le-au avut și Avraam, când și însuși Dumnezeu soartă a lui Avraam să făcusă, după cea zisă „Eu sunt Dumnezeul lui Avraam” (Matei 22.32) ⁸². Decî Dumnezeu mai ales a lui Avraam fiind Dumnezeu, cu urmare și sânurile lui Dumnezeu, sânuri ale lui Avraam sunt. Decî și întru sânurile lui Dumnezeu orî sânuri ar fi vrut cineva a le zice, suind bagă întru toate neamestecat cu prea foarte multă veselie, și în Dumnezeeste întru adevăr, și fericită face întru a doua oară întru dulceața a sufletului, și neținută bucurie netălmăcită vieața cea văzătoare întru Duhul, pre mintea cea împărtașită din înțălepciune, și care cu de-adinsul are grijă și nevoiță sus a privi, întru Hristos Iisus Domnul nostru Amin.

83. De vreme ce și zidirea, și scriptura prin cuvântul, lui Dumnezeu s-a lătit, și Duhovnicește văzându-să, pre minte și pre toate puterile ei le întărește, spre privirea și înțălegerea lui Dumnezeu, mai întâi lucrându-să inima și mai întâi mișcându-să Duhovnicește; Pentru aceasta prea foarte cu înțălepciune zice învățând Sfântul David „Când cu cuvântul Domnului să întăresc – mințile (Pre care acum Cerurile cheamă), și toată puterea lor cu Duhul gurei lui” (Ps.32.6) ⁸³. Decî când? Când să arată pământul cel gânditor, adecă inima noastră, plin de mila Domnului, adecă de puterea cea de Duhul mișcată, și de lucrarea, și de mișcarea cu bună simțire și arătat. Iar mai întâi de a simți mintea în inimă pre lucrarea, și puterea, și mișcarea, nu numai nu va avea întărire dintru a socoti pre zidire, și prin Dumnezeasca scriptură cu vedere și Duhovnicește, și dintru a aduna întru o potrivire pre cele întru dânsule, ci și frică prea foarte multă este, nu cumva să se pearză rău nălucindu-să. Decî pentru aceasta (de voim să avem îndeletnicire a vedea pre Dumnezeu din scriptură, și din zidire, și cu chip de unul, și cu chip sânguratec, pre cele multe, pricinii ale celor ce sunt, și pre vedere întru

⁷⁶ *Psalmii*, 138, 6: “Minunată este știința Ta, mai presus de mine; este înaltă și n-o pot ajunge”.

⁷⁷ *Idem*, 91, 8: “Ca să piară în veacul veacului. iar Tu, Preînalt ești în veac, Doamne”.

⁷⁸ *Idem*, 101, 13: “Iar Tu, Doamne, în veac rămâi și pomenirea Ta din neam în neam”.

⁷⁹ *Idem*, 96, 10: “Căci Tu ești Domnul Cel Preînalt peste tot pământul; înălțatu-te-ai foarte, mai presus decât toți dumnezeii”.

⁸⁰ *Psalmii*, 85, 7: “Nu este asemenea Ție între dumnezei, Doamne, și nici fapte nu sunt ca faptele tale”.

⁸¹ *Idem*, 23, 4: “Cel nevinovat cu mâinile și curat cu inima, care n-a luat în deșert sufletul său și nu s-a jurat cu vicleșug aproapelui său”.

⁸² *Sfânta Evanghelie după Matei*, 22, 32: “«Eu sunt Dumnezeul lui Avraam și Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iavoc»? Nu este Dumnezeul morților, ci al viilor”.

⁸³ *Psalmii*, 32, 6: “Cu cuvântul Domnului cerurile s-au întărit și cu Duhul gurii Lui toată puterea lor”.

o potrivire și un Duh împreună adunându-le, vedere cu chip de unul și neamestecată, fără de chip văzând întru nehotărâre, și nemărginire, și neîncepere) mai întâi să căutăm să aflăm pre comoara cea înlăuntru inimii noastre ascunsă, și să rugăm pre Dumnezeu Sfântul, ca să umple pământul nostru de mila Lui. Și atunci, de ar fi fost vreo putere, sus să lăsăm cu slobozenie prin minte, către înțelegerea lui Dumnezeu cea cu chip de unul, precum s-au zis, și cu chip sânguratec, neamestecat, fără de chip, putere vecuitoare, nemărginită, și nehotărâtă, întru vedere, și ajutorul: și al cuvântului și al Duhului.

84. Când omul prin simțire și prin prostetece așezări ale sufletului, cu cuget smerit întru răbdarea, și întru nădejdea cea prin credință, săvârșind prin fapta bună drumul poruncilor, și făcătoarea de vieață și pururea izvorătoare putere și lucrare a Sfântului Duh va veni în inimă, luminând întru adevăr pre puterile cele sufletești, firește mișcându-să prea luminat și îndemnând, către sineși chemând prea foarte degrab pre mintea ceea ce cu lucrarea este minte neamestecată, și negrăit să urnește cu dânsa, până întrucât să fie atunci cu adevărat fără de îndoeală, întru Duhul, unul, mintea și Darul: atunci cu adevărat atunci, mintea de sineși pornită fiind vine spre a vedea, ajutorindu-să de suflarea asupra a darului; stând adecă netălmăcită din învățarea cea de aicea și rătăcirea prin lucrări, și prin lumina de vieață făcătorului Duh, și merge întru descoperiri de taine Dumnezești gândite, și prin tot felul de tăcere, și prin liniștită a sa căutătură firească, ajunge a intra înlăuntru întru mai presus de fire negrăite lucruri. Și pre atâta mai mult vede, și de Dumnezeu să prinde, și spre aceea adecă a vedea pre Dumnezeu, dupre cât este cu puțință, sus să întinde, cu știința acelor Dumnezești care este adunată din Sfânta cetire, precât dupre măsură să deosebește în liniște, smerindu-să și rugându-să, cela ce de la Dumnezeu întru Sfântul Duh să lucrează.

Deci atunci nici dintru a Cuvânta de Dumnezeu este afară, ci deodată îndată este chear Cuvântător de Dumnezeu, și a nu Teologhisi nu suferă, și de-a pururea. Iar fără de darul cel ceresc, cele ce zic, și fără de Duhul, carele luminat cu pururea mișcare în inimă, Ah! câte mintea vede, năluciri ale ei sunt; Și câte Teologhisește, cuvinte în deșert sunt în aer vărsate, pre organul cel simțitor al sufletului nerădicându-l precum să cuvine. Și din auz să lucrează, și din cuvinte ce vin dinafară, unde rătăcirea cea prea cumplită acelor gândite, și a însuși Teologiei, prea foarte rău a dobândit; Intrare pre alătura, nu din inimă lucrându-să (adecă ca Cuvântătorii de Dumnezeu) de luminatul Duh, de unde este neschimbat adevărul cel cu chip de unul al celor gândite, și al Teologiei. Pentru că, ca sobornicește să zic, în inima întru care nu este de față arătată părtașului puterea cea de vieață făcătoare și luminătoare a Duhului, și cu lucrarea prin pururea izvorâre, ori suflând, ar fi voit cineva a zice, ori curgând: unire de gând nu este acolo, ci mai vărtos despărțire. Nici putere și stare, ci neputință și schimbare. Nici iarăși pe potrivă lumină și vedere a adevărului, ci mai vărtos întunec și deșartă plăzmuire a nălucirei, și mai în scurt cale a necuvântării și a rătăcirei. Pentru că întru trei rânduele sau căi, precum zic Părinții, are trecere mintea: firește adecă mai presus de fire, și afară de fire. Când vre un lucru gândit întru lucru supus (înființat) vede mintea, după fire vede, însă cu lucrarea cea mai presus de fire a darului. Iar când cu ipostăsuire vede, și nu întru supus, drac poate, sau Înger, dacă adecă una s-au făcut mintea întru pace și luminarea Duhului ațâțându-să mai cu vărtute, mai presus de fire vede, și arătat este că și fără de rătăcire. Iar dacă pre cele ce să văd, văzându-le să împărțește, și să întunecă mintea, și puterea cea de vieață făcătoare să stingă, afară de fire vede, și a rătăcirei este aceea vedere. Pentru aceasta nu să cuvine a să întinde în sus mintea către vedere Duhovnicească cu ipostăsuire, nici vederei a crede nici cât de puțin, nelucrându-să inima după cele ce mai întâi s-au grăit, și nemișcându-să de puterea Sfântului Duh, de am fi voit să fim cu minte sănătoasă și întreagă la socoteală.

85. Oarecare cu cerească rouă a darului, să ispitesc să vindece pre aprinderea patimilor sale (prea foarte bine făcând). Pentru care cu adevărat s-a scris „Roua cea de la Tine vindecare nouă ne va fi” (Isa.26.19)⁸⁴. Iar oarecărora această zisă rouă, cu mai mare oareșicum sprijineală Dumnezească, li s-a unit și întru Mannă li s-au prefăcut, și ca cum în oarecare chip din oarecare grâu pâine li să face, prin zdrobirea smereniei ceî din inimă, și prin apa lacrimilor, și prin focul Duhovniceștii cunoștințe, după vrednicie aceasta și prea cu cuviință pătimind, și întru mâncare cu chip Îngerească cuviincioasă făcută fiind. Pentru care cu bine cuvântată pricină, cel mai de multe ori s-a zis „și pâine Îngerească a mâncat omul” (Ps.77.29)⁸⁵. Iar uneori după sporirea înainte, prin chip oarecare mai înalt, li s-au făcut și arătat li să vedea însuși firea lor Mannă. Pentru care Evanghelia zice „Cel născut din Duh, Duh este” (Ioan 3.6)⁸⁶. Rânduiala cea dintâi este, a sihastrilor celor înțelepți. Iar cea de a doua, a celor ce și tăcere iscusește împreună cu Dumnezeasca cunoștință. Iar cea de a treia, a celor ce s-au lățit cu totul, și s-au prefăcut întru Hristos Iisus Domnul nostru.

86. După ce va scăpa mintea prin darul, gânditor, precum este cu cuviință, de Faraon, și de Egiptet, și de cele grele și cu osteneală de acolo, încă și de viețuirea cea trupească care învăluiește valuri pătimașe ale amărăciunii și ale răutății ceî sarate, și după ce va ajunge întru gânditoarea pustie, adecă întru deprindere, izbăvindu-să de Faraonitenii ceî gândiți: și cu cuprindere să zic, după ce, cele ce atuncea s-au întâmplat Evreilor grele, gânditor și le va pătimi și se va izbăvi de dânsese, cu urmare Mannă gândită mânâncă cu întemeere prin simțirea sufletului, pre al căruia chip de demult îl mânca Israil simțitor. Și întru început adecă, uneori aducându-și aminte, pomenește gândite jertfe Egiptenești (precum aceea simțite cămurî) cu primejdie mai de multe ori, și cu nimic mai puțin și cu greșală. Și deci pentru aceasta Dumnezească întoarcere de la sineși pătimește, până ce prin rugăciunea pocăinții ceî cu întoarcere de a doua oară, după cuviință ar fi îmblânzit pre Dumnezeu. Și deci dacă mai adesea să satură de Mannă împreună cu liniște, vremea înainte mergând, și darul adăogându-î ei și ajutor și putere, pe trupul cel de gând al ei arătat îl vede prea chear prefăcut, precum ar fi putut cineva zice, cu chip oarecare întru firea Mannei. Și sunt unuia ca acestuia ce mânâncă Mannă, măsuri Duhovnicești și cumpene, pre care uneltindu-le ca pre o cumpănire, nu adună Mannă mai mult decât hrana ei cea de peste zi, ca nu făcând vermî ca cea mai mult decât măsura, toată să peară, și împreună să peară cu dânsa, pentru nehrană, mintea ceea ce nu păzește măsura. Și arătată ar fi fost mintea că mânâncă Mannă, întru câtă vreme nicidecum nimic alt mâncând, vieață viețuește prea arătat mai bună decât tot cela ce orice, și oricât mânâncă (zic adecă gânditor). Însă cum că se preface oarecum și ea prin deprinderea hranei întru felurime, ca cum să zic, a Mannei, semn este nepoftirea a orice fel a altora streine, pre care era pofindu-le mai înainte, și când în tot locul Mannă poate a mânca, și când se va face, de cinstirea de Dumnezeu lipită fiind. Și însă nu este minune să se fi prefăcut cineva întru firea aceluî lucru, dintru care adeseaori gustă și în lungă vreme să satură; nici afară de cuviință, prefacerea minții cea întru firea Mannei, ori în ce fel de chip ar fi fost. Pentru că firește îndesirea și necurmarea hranei, are obicei a preface întru sineși pre cela ce să hrănește. Și atuncea nu numai rânduiala Îngerilor arătat are mintea, ci și Dumnezeștii puterii de fii părtașe a se face, după îndatorita vrednicie, din mărire Duhovnicească întru mărire mutându-să. Nu numai către cel unul privind, ci și ea către sineși prefăcându-să una, și întru acest lucru viețuind, și mai presus de lume desfătându-să, și (ca așa să zic) îndulcindu-să de tainice lucruri negrăite cu chip Dumnezeesc și cu iubire de Dumnezeu, întru Sfântul Duh, și în oarecare chip după asemănare celor ce să * văd și să cântă de dânsa cu adevărat

⁸⁴ *Isaia*, 26, 19: “Morții Tăi vor trăi și trupurile lor vor învia! Deșteptați-vă, cântați de bucurie, voi cei ce sălășluiți în pulbere! Căci roua Ta este rouă de lumină și din sânul pământului umbrele vor învia”.

⁸⁵ *Psalmi*, 77, 29: “Pâine îngerească a mâncat omul; bucate le-a trimis lor din destul”.

⁸⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 3, 6: “Ce este născut din trup, trup este; și ce este născut din Duh, duh este”.

* celor ce să corectat cu creionul apăsăat peste textul dactilografiat.

făcându-să, întrucât și întru fire a Mannei să vede pre sineși. Însă această rândueală, mai înaltă și mai cinstită este mult decât cea ce să cunoaște adevărat pre sineși că mânâncă Mannă, dar nu întru fire oarecum a Mannei pre sineși s-a prefăcut. Pentru că pre cea mai dintâi adevărat, este cu puțință să o pătimească întru început, după ce s-a strâns mintea la sineși întru unire de gând. Iar cea de a doua, arătare luminată este a unirei cei mai chear, și a descoperirii tainelor celor mai cunoscătoare, și a slobozeniei cei desăvârșit cei de toate, și a materialnicei cei prea întinse.

87. Din fire simplă este mintea, căci și acela a căruia icoană este, simplu este adevărat Dumnezeu. Deci fiind întru acest fel, și simplu (adevărat fără de amestecare) a lucra iubeste. Pentru că tot lucrul, pre aceea ce din fire îi este luiși iubeste. Însă să face în multe feluri nu pentru sineși, ci pentru simțiri și pentru cele simțite, prin care îi sunt acestea priimirele celor gândite. Iar când pre a sa cuvântare o va pune să judece și să hotărăscă cu bună știință, pre cât este cu puțință, întru sineși și între simțiri împreună cu cele simțite, care nici pre simțiri mai tâmpite decât să cuvine să le facă, nici pe frumusețile celor simțite, sau să le întunece cu lenevirea, sau să le prea cinstească cu nebarbăția, și pre stăpânirea minții cu nebăgare de samă să o supue acestora; Ci să împartă cu întreaga socoteală ceea ce să cuvine fieștecăruiia părți: atunci îndată și ia eiși să face sănguratecă și neamestecată, pre cât este din fire, iarăși făcându-să, și de cele împărțite despărțindu-să, și iarăși firește începe a iubi pre cel unul neamestecat, și cu singurime și fără de amestecare a lucra; Pre carele iubindu-l îl caută, și căutându-l, pre a sa zburare mai presus de toată alcătuirea o face, până ce ar fi aflat pre cel cu adevărat și chear unul, și neamestecat, care este Dumnezeu. Este Când cu adevărat și supt singure aripele acestuia, acum adevărat acoperindu-să, iar altele înălțându-să să veselește, precum este cu cuviință mintea cea de Dumnezeu păzită și de Dumnezeu purtată a să veseli.

88. Asupra vederei cei străbătătoare a sufletului, de vreme ce a căzut ca oarecare neguroasă grosimea cea din patimi, l-au făcut a vedea altele în locul celuia ce este. Iar când prin deasă rugăciune, și prin împlinirea poruncilor, și prin întinderea în sus către vederea lui Dumnezeu, va despica minte, prin Darul, de la sineși pre cea neguroasă grosime, chear vede că vede pe Dumnezeu, de tâlcuire nicidecum având trebuință la aceasta, precum nu are trebuință de cel ce să-l învețe acelea ce simțitor vede. De nu adevărat îl oprește lucrul ce supără și să pune asupra luminii ochilor. Pentru că precum potrivire au cele simțite simțirelor celor ce să află sănătoase, așa cele gândite s-au potrivit și s-au alcătuit gândurilor celor ce sunt curate de norul patimilor. Și precum din apucătoare simțire prin priimire, să face înțelegerea celor simțite; așa din privirea cea gânditoare, obiceiul are a să face vederea celor gândite, pe urma cărora urmează prin darul vederea lui Dumnezeu cea fără de chip, și nefelurită, și nenălucită, și neamestecată; Care țintă având pre minte de toate, și cele simțite și cele gândite, cele ce orî în ce fel ar fi fost, slobodă o face încuindu-o pre cu înspăimântare și cu nemișcare, întru adevăr de nemărginire și de necuprindere, și de nehotărâre, pre cât nu este cu puțință să se arate prin cuvânt.

89. O! Stăpâne Atot Țiitorule, cea ce ești început a toate celor ce să văd și ce să gândesc, început având pre neîncepere. O! nemărginitule! Și fire pre cea mai presus de fire. O! necuprinsule: și ființă pre cea mai presus de ființă. O! nefăcutule: și chip încă pre cea fără de chip. O! nevăzutule: și osăbire firească pre pururea vecuire. O! nesticăciosule: și formă pre cea fără de formă. O! neurmatule: și loc pre nescriere împrejur. O! nehotărâtule împrejur: și înțelegere pre cea neînțeleasă. O! necercatulule și cunoștință și vedere, pre nevedere și netălmăcire. O! neapropieatulule și negânditulule: și cuvânt pre negrăire. O! nepovestitulule: și tâlcuire pre netălcuire. O! nesupusulule: și pre negândire gândire. O! nesocotitulule de minte: și mai pre scurt, punere pre lipsirea cea mai presus de toate; O! Cel mai presus Dumnezeule! Totului tot ești minune, și liniștită bunătate, și îndrăzneală, și dragoste, și dulcețată, și îndulcire a sufletului, și nădejde întemeiată în toate, și cu adevărat neingrijire, și bucurie. Tu cea ce ești singura slava cea ipostatnică, și Împăratul, și înțelepciunea, și puterea.

Pentru aceasta firește te faci negrăită eșire afară de toate cele ce să văd, și încetare de toate cele ce să gândesc, și odihnă întru Tine e minunată celor ce cu împărtășirea Sfântului Duh te văd pre Tine. O! netălmăcite Dumnezeule.

90. Iar minunându-să, (adecă de Dumnezeu) să dorește mai mult; Iar dorindu-să, curățește, zice glasul cel de Dumnezeu cuvântător al lui Grigorie; Iar curățind, cu chip Dumnezeesc ne lucrează; Iar după ce ne-am făcut întru acest fel, ca cu ai săi atunci vorbește. Dar nu numai Dumnezeu întru acest chip, ci și cei ce s-au curățit, cu totul ca cu ai săi întru Duhul și întru adevăr, cu cei Dumnezești și cu Dumnezeu vorbesc. Drept aceea și Cuvântătorul de Dumnezeu adaoge: Dumnezeu cu Dumnezei și unindu-să și cunoscut făcându-să. Vezi minunatul lucru al unirei? Că zice: Dumnezeu cu Dumnezei unindu-să. Și dacă unirea este acelor ce în oarecare chip sunt deopotrivă, arătat este că și așăzările unirei, și al îndulcirii deopotrivă aceleași sunt. Pentru aceasta zice: și cunoscut făcându-să. Deci așșidera și cei cu chip Dumnezeesc, și Dumnezeu din Darul, ca cu ai săi cu cei Dumnezești și cu Dumnezeu vorbesc și-l cunosc, precum Dumnezeu (după chip deopotrivă) vede și să unește, cu cei ce sunt cu chipuri Dumnezești și Dumnezei după cele mai sus zise. Dintru această pricină Marele, adecă Teologul Grigorie, adaoge spre arătare, și nu fără de cuviință. Și poate că pre atâta să cunoaște Dumnezeu de cei curați, și de Dumnezeu aceștia, precât atunci îi cunoaște pre dânșii după chip deopotrivă, cel din fire (Dumnezeu) pre cei din punere Dumnezei. Deci cât ai fi putut sâmui cuviința socotelii? Adevărat mult fericiti sunt cei ce întind în sus, precum să cuvine, către vederea și privirea lui Dumnezeu, cu toată puterea sufletului și cu știință Duhovnicească, în vremea când îi vezi cum că pentru neapucarea lui Dumnezeu cea pentru neîncepere ce să vede împrejurul lui, și pentru necuprindere, și pentru nescriere împrejur, și pentru cea cu totul pururea vecuire și nemărginire, cu totuși tot s-a făcut ai minunei cei întru Dumnezeu cei prea minunate, și ai cei prea mari înspăimântări. Dintru care lucru sufletele lor cu dorire să lipește de Dumnezeu; și dorire atâta de reținută pătimește cu bună norocire, încât să topește când văd pre Dumnezeasca față, și pre frumuseța ei cea prea frumoasă. Și atunci cu adevărat, după urmare întru acest chip să curățească, și să fac ai lucrării de Dumnezeu cu chipuri Dumnezeu și Dumnezei, și cu Dumnezeu întru adevăr să unesc. Carele cu adevărat și prin prisosirea cea multă a lucrului ce s-a văzut de dânșii, și prin urmarea a darului celui mai presus de fire al înDumnezeirei, și al Dumnezeștii uniri cunoscuți făcându-să, minunat prin frumuseța cea mai presus de toate, răpește pre toată simțirea cea de gând a acestora, și pre toată dorirea, și împrejurul Său trași îi are, ca pre alți Îngeri, fără de scăpare cântând, prea cu cuviință „Dumnezeu a stătut întru adunare de Dumnezei, și în mijloc pre Dumnezei va alege” (Ps.81.1) ⁸⁶. Și aceea „Dumnezeul Dumnezeilor, Domnul aș grăit, și aș chemat pământul – adecă pre cei din pământ făcuți –, de la răsăriturile Soarelui până la apusuri” (Ps.49.1) ⁸⁷ de unde „și boerii noroadelor s-au adunat împreună cu Dumnezeul lui Avraam” (Ps.46.9) ⁸⁸, și cu urmare aș stătut împrejurul lui Dumnezeu, precum Serafimi stău împrejurul lui, Dumnezești străluciri de taine mai presus de lume, și fără de răspândire șiindu-să de Dumnezeu, carele este afară de toate cu nemărginire nemărginit. Deci dacă „cei curați cu inima, după a lui Dumnezeu hotărâre, fericiti sunt că aceea pre Dumnezeu îl vor vedea” (Mat.5.8) ⁸⁹, cum nu prea luminat fericiti sunt văzătorii, curățindu-să cu minunarea cea din cunoștința lui Dumnezeu prin nesporire suindu-să? Deci dar să cuvine ca dorind fericirea, și să pătimim înDumnezeirea, și așa nemișcat să stăm Heruvimicește împrejurul lui Dumnezeu, și de cea văzătoare și știință și lucrare să ne ținem cu toată sârguința, întru Hristos Iisus Domnul nostru.

⁸⁶ *Psalmii*, 81, 1: “Dumnezeu a stat în dumnezeiască adunare și în mijlocul dumnezeilor va judeca”.

⁸⁷ *Idem*, 49, 1: “Dumnezeul dumnezeilor, Domnul aș grăit și aș chemat pământul”.

⁸⁸ *Idem*, 46, 9: “Mai-marii popoarelor s-au adunat cu poporul Dumnezeului lui Avraam, că ai lui Dumnezeu sunt puternicii pământului; El s-a înălțat foarte”.

⁸⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 8: “Fericiti cei curați cu inima, căci aceia vor vedea pe Dumnezeu”.

91. Prea foarte voesc să te văz pre tine, și apoi cu urmare să te cânt făcătorule de vieată, vieața celor ce întru oarecare chip te văd pre tine, Doamne Dumnezeul meu! Dar vrând nu pociu, precum este vrednic să zic, și nu mă dumeresc întru adevăr, și mă uimesc. O! cât te iubește pre tine mintea, Stăpâne, Făcătorule prea înțeleptule, și pre tine singur văzându-te, pace dobândește și odihnă potrivită ei. Pentru că poștește firește, după aceea ce este minte, că după ce s-ar fi slobozit și ar fi încetat de învățarea cea din afară și care să vede, de sineși singură să gândească, și mai virtos să socotească cu firească iuțime pre cele mai înalte, și să se lipească întru adevăr, de cele mai subțiri decât nematerialnicia ei. Deci cu socoteală firească de sineși pornită, ca cum sus aleargă către cel mai înalt decât toate, și mai presus decât toată nematerialnicia, adevă către Tine; Și mai virtos de ajutorinița Sfântului Duh prin credință, după cuviință ajutorindu-să, și întru acest chip cu adevărat sus întinzându-să, sau mai virtos prea chear după aceea adevă că este minte, de cele gândite ce sunt împrejurul Tău, ca de oarecare rudeniile ale ei sus trăgându-să, te dorește pre Tine și mai mult să te vază, împreună cu toată osârdia sufletului. Și O! ce fel de minunate și fericite, pătimește firește! Pentru că de gând fire având, precum am zis, mai mult decât toate zidirele zburătoare și grabnică este, și dorire după cuviință are pre cele gândite, cu adevărat a le gândi, precum dobitoacele cele simțitoare a mânca. Pentru că după chip potrivit, aceasta îi este minții a gândi, ceea ce este dobitoacelor cele simțitoare a mânca. Că dintru a gândi, pe potrivă i să face minții: a trăi, a crește, a să îndulci, și a să veseli, precum și dobitoacelor celor simțitoare este dintru a mânca.

Însă unele ca acestea le pătimește cu adevărat, dintru a lucra, adevă către Tine, și mai ales prea cu covârșire, când după ce netălmăcit s-ar fi făcut întru Tine, și prin Duhovniceasca Ta bunătate va ajunge întru tragerea negrăitei slavii Tale, amestecându-să din dorirea ei. Pentru că lucrul acela ce are dorire osăbită spre ceva, ce ar fi putut face după cuviință, după ce ar fi dat de vreo tragere oarecare, și mai virtos de una ca aceasta, în ce fel ești Tu, și mai virtos din purtarea ta de grijă către un dorit atâta de mare, în ce fel ești Tu? Pentru că Tu Împărate atotînțelepte, atotputernice, prea bunule Doamne, după ce ai zidit jivină gândită pre minte, întru acest fel o faci, în ce fel adevă să fie putincioasă a să veseli firește întru ale Tale, și negrăit întru ținerea Dumnezești Tale doriri, cu uimire a să face, și întru oarecare chip să fie putincioasă a avea așăzământ către Tine cu nebunie, din cuviințioasă îmbătătoare Dumnezească însuflare a Ta. Și mintea adevă întru acest chip să află, pentru că desăvârșit s-au zidit iubitoare de podoabă; Și pentru că este prea foarte iubitoare de podoabă, după aceea ce are fire din purtarea de grijă, cu urmare dorire are a gândi pre cele prea bune, și de-a pururea a pofti pre cele mai înalte, și înainte a dori, și a să bucura întru adevăr de cele mai alese. Însă O! în ce fel de arăți Tu aceștia, și cum o răpești pre dânsa prea foarte cu înțelepciune, trăgându-să de dorirea vederei Tale, și depărtată de toate împreună deobște, afară de Tine singur, cu toată dragostea sufletului! Nicî în multe feluri schimbat numai te vezi O! Tu prea dulce, nicî numai neamestecat; Nicî cuprins, nicî necuprins; Nicî înfricoșat, nicî blând; Ci acum adevă aceasta, iar acum aceea, Ca întru acest chip cu adevărat, de aicea, de acolo, mișcarea minții, încă și schimbarea, nicidecum să poată a să abate către vreun lucru cevași din cele de aicea ce sunt, afară de Tine, ca cum pentru schimbarea cea în multe feluri, sau pentru neamestecarea, pentru dorirea neapucării, sau a apucării; pentru înfricoșarea, sau blândeța, și cu totul cuprinzător să zic, unul bunul, și frumosul cu cuprindere fiind, și al tuturor bunătăților și frumuseților început făcător, mai presus de bunătate, și mai presus de frumuseță, întru nimic oarecarele alt lucru nu este cu puțință cu adevărat a privi mintea, și a petrece, și în multe feluri și în multe chipuri a să veseli, fără numai întru Tine. Pentru că Tu, pre toate după pricinuire, întru sineși le ai, și mai presus de toate te afli ca un Ziditor mai presus de frumuseță.

Dintru această pricină unul fiind Dumnezeule după ființă, în multe feluri te vezi, cu lucrurile, pentru mulțimea lor, și iarăși pentru mărimea lor mult. Pentru că și lucrul cel prea minunat și

însăpământător este, că de te și faci cu adevăr apucat, de aicea iarăși neapucat în oarecare chip de faci. Pentru că Tu cela ce după ființă ești necuprins cu totul, și după lucrare, și după putere încă nu te cuprinzi oarecum. Pentru că măsură a puterii Tale, cine a aflat? Și pre înțelepciunea Ta, cine o ai cunoscut? Și pre noianul bunătății Tale, cine l-au urmat? Măcar că dintru acestea după alt chip, înțales ești în oarecare chip. Deci cu adevărat mintea începând a privi dintru cele ce întru cele ce să văd sunt gândite, să sue mergând cu urmare la unimea și neînțelegerea cea împrejurul Tău Mântuitorule; Și pentru dulceața și prea multa veselie a lucrului celui prins, și pentru căci este iubitoare de frumuseță, să sârguește cu toată sârguința, și să prigonește oarecum, încă să se mai sue, pre cât este cu puțință, mai departe; dar de vreme ce nu poate să ajungă mai departe, socotind, precum să cuvine, ceea ce-î scapă fără de îndoială, ca ceea ce este lucru mai presus stătător, și mai ales, cu urmare ținută să face de multă oarecare apucare de dorire, și după potrivă cu nebunie să îmbată spre Tine, și doriri aprinse repezi suflă în suflet, ațâțarea a Dumnezești dragoste, făcând pre lucrul cel înțales al celui neînțales; și pre nedobândire, dobândire a dorirelor socotindu-o, nu mai vârtos trăgând lucrul cel prins cel împrejurul Tău atotînțelepte, decât aprinzând cela ce scapă, și prin neajungerea cunoștinței face și a fi Tu prea minunat de dânsa, și a fi dorit prea mult. Pentru că nu numai ce este după ființă (pentru că acest lucru fiecăruia, și cu totul în tot chipul, prea cu prisosire cu neputință este) ci și cel al înființatei Dumnezești puteri și lucrări, și totul din cele gândite ce să văd și să grăesc de Dumnezeu, împrejurul Tău Dumnezeule, neînțales este, care sunt nemărginite, precum s-au zis, pentru mărirea, și necercarea pentru mulțimea. Însă măcar deși cu totul a ajunge la marginea acestora cu neputință este, a a unora ce sunt nemărginite, dar cu puțință este, prin apropierea de Tine cea prin curățenie, și prin privirea frumuseții Tale, spre mai luminate și mai strălucite vederi, ale celor ce sunt împrejurul Tău a ajunge, și a ne înDumnezei pe potrivă. Drept acea și arzi cu rânire pre mintea ceea ce îngăduiește lângă Tine, după cuviință, strălucindu-o mai mult și mai mult pre dânsa, și întru adevăr băgându-o întru oarecare ascunse tainice vederi, mai presus de ceruri. O! sângurime prea cântată și Treime prea cinstită, adâncul cel fără de fund al puterii și al înțelepciunii. Cum dintru însuși ori începerea, ar fi voit cineva a zice, ori linia, întru întunerecul cel prea Dumnezeesc al Tău, bagî pre mintea ceea ce s-au curățit după lege, mutându-o pre aceasta de la mărire la mărire, însă de multe ori petrecând ea și înlăuntru întunerecului celui prea luminat; Nu știu (precum Tu ști) ori întru carele înlăuntru s-au adus Moisi de demult, ori că acesta al aceluia este chip, ori că al acestuia acela. Însă cum că acesta prea chear gândit întunerec este, și cum că întru Dânsul să săvârșăsc Dumnezește și mai presus de fire întru taina sufletului, negrăit tainele Dumnezești uniri și dragoste, cei ce să aduc înlăuntru cu lumina lumintorului Duhului Sfânt, prea luminat (aceasta) o știu.

92. Cine pre Tine cu dragoste Dumnezească Treime văzându-te nu să bucură, cela ce ești Împăratul și neîncetatul ocârmuitor, și împărțitor arătat a orice fel de folos și de bine, și izvorător al tuturor acestora? Și cine pentru vederea Stăpânirei Tale cei atot țiitoare, poate a să bucura cu bucurie adevărată? Arătat că nimenea nicidecum. Pentru aceasta „fericiți cei curați cu inima” că aceea te văd cu ochiul al sufletului, pre Tine cela ce ești prea cu covârșire bucurie chear Duhovnicească, și să bucură adevărat cu luminată veselie, și cu înaltă dulceață a sufletului, și de nesugerită dorire să umple de multe ori, măcar deși să luptă de multe ori cu trupești înconjurări, și drăcești năpădiri asuprale pătimesc. Pentru că Duhovniceasca lumină a frumuseții Tale Doamne, cu nemărginire nemărginită este prea cu covârșire slobodă de a să apropiea câtuși decât scârbă lumească, care prin darul face a să străluci. Pentru aceasta, dulceața toată merge înainte cu toată pofta și Sfânta dorire și negrăită dragoste. Dintru această pricină dragostea Ta cu nesuferite mai presus de fire bolduri raniși face pre cei ce te văd pre Tine, după oarecare subțire gândire; Dintru această pricină întru mireazma mirurilor Tale, pe urma Ta urmând aleargă, cu tare și cu neslăbită

întindere sufletele acelea de care te vezi negrăite Dumnezeule, și întru sineși a te atrage pre Tine să ispitesc în tot chipul, biruite fiind cu adevărat și topite de dorirea Ta minunat. Drept aceea fără de uitare te aū pre Tine în minte, atârnate fiind de frumuseța Ta cea măi presus de fire. Iar măi vârtos de-a pururea și Duhovnicește măi întâi ții pre inima lor, și noaptea cu adevărat și ziua, și somnul a zburat de la ochii lor Și cu dulceață

(Atâtea s-au aflat de Dascălul Nicodim Aghioritul).

AMIN.

A fericitului
Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului
Pentru Sfințita și de Dumnezeu făcătoarea rugăciune,
adecă, ce coprinde această Dumnezească rugăciune
Cap. 296 (în cartea sa fața 194)

ACEASTĂ Dumnezească rugăciune, este chemarea Mântuitorului, adecă: „Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă“. Aceasta este rugăciune, făgăduință, și mărturisire a credinții, dătătoare de Duhul Sfânt, dăruitoare de Dumnezeștele daruri, curățire a inimei, gonire a dracilor, sălășuire a lui Iisus Hristos, izvor a gândurilor și cugetărilor celor Dumnezești, izbăvire a păcatelor, tămăduire sufletelor și trupurilor, dătătoare de Dumnezeasca luminare, și izvor milei lui Dumnezeu, și celor smeriți dătătoare de descoperirele și tainele cele Dumnezești, și chear Mântuire; de vreme ce și Mântuitorul Nume al Dumnezeului nostru coprinde întru sine, care Nume este chear cel chemat întru noi al lui Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, și după cum zic Apostolii: „nu este un alt nume întru care să ne mântuim” (Fap.4.12)¹. Drept aceea este rugăciune, căci prin-trînsa cerem Dumnezeasca milă și făgăduință, și ne dăm lui Hristos prin chemarea Lui. Aceasta este și mărturisire, căci Petru mărturisind s-a fericit. Ea este și dătătoare de Duh Sfânt „Căci nimeni nu poate zice pre Iisus Domn, fără numai cu Duhul Sfânt” (1 Cor.12.3)². Ea este dătătoare de Dumnezeștele daruri, căci pentru aceasta zice Hristos lui Petru” îți voi da ție cheile Împărăției Cerurilor” (Mat.16.19)³. Ea este curățirea inimei, căci vede pre Dumnezeu (Mat.5.8)⁴, și cheamă și curățește pre cel ce vede pre Dumnezeu. Ea este gonirea dracilor, pentru că cu Numele lui Iisus Hristos s-au gonit și să gonesc toți draci. Ea este sălășuirea lui Hristos căci cu pomenirea Numelui Său este Hristos întru noi, și prin pomenire locuește, și umple cu veselie, căci zice „Adusu-me-am aminte de Dumnezeu și m-am veselit” (Ps.76.3)⁵. Ea este izvor Dumnezeștilor gânduri și cugetări, căci Hristos este comoara a toată înțelepciunea și cunoștința, și întru care locuește, acestea le dăruiește. Ea este izbăvire de păcate, pentru că rugăciunea aceasta zice „Câte vei deslega pe pământ vor fi deslegate și în Ceruri” (Mat.16.19)⁶. Ea este tămăduire sufletelor și trupurilor, căci zice „Întru Numele lui Iisus

¹ *Faptele Sfinților Apostoli*, 4, 12: “Și întru nimeni altul nu este mântuirea căci nu este sub cer nici un alt nume, dat între oameni, în care trebuie să ne mântuim noi”.

² *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 3: “de aceea, vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema lui Iisus! – tot așa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, – decât la Duhul Sfânt”.

³ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 16, 19: “Și îți voi da cheile împărăției cerurilor și orice vei lega pe pământ va fi legat și în ceruri, și orice vei dezlega pe pământ va fi dezlegat și în ceruri”.

⁴ *Idem*, 5, 8: “Feriți cei curați cu inima, căci aceia vor vedea pe Dumnezeu”.

⁵ *Psalmii*, 76, 3: “Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu și m-am cutremurat; gândit-am și a slăbit duhul meu”.

⁶ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 16, 19: Vezi nota 3.

Hristos scoală și umblă“ (Fap.3.6)⁷ și te tămăduiește Iisus Hristos. Ea este dătătoare de Dumnezeasca lumină, căci Hristos este lumina cea adevărată, și lumina lui și darul le dă celor ce îl cheamă“ și să fie, zice, lumina Domnului Dumnezeului nostru preste noi“ (Ps.89.19)⁸, și „cel ce urmează mie, va avea lumina vieții“ (Ioan 8.12)⁹. Ea este izvorniliu ce Dumnezeescu, căci prin ea cerem milă, și „Domnul este milostiv, și să îndură spre toți care îl cheamă, și celor ce strigă către Dânsul degrab le face izbândă“ (Ps.144.8, 19, 20)¹⁰. Aceasta celor smeriți este dătătoare de descoperiri și de tainele cele Dumnezești, căci și pescarului Petru i s-au dat aceasta prin „Descoperirea Părintelui celui din Ceruri“ (Mat.16.17)¹¹ și Pavel „s-a răpit întru Hristos și auzit descoperiri“ (2Cor.12.4)¹², și pururea lucrează aceasta. Singură ea este mântuire, căci nici întru alt nu ne putem mântui, zice Apostolul, decât de la Mântuitorul lumii Hristos (Filip.3.20)¹³; Drept aceea și la ziua cea de apoi „toată limba va mărturisi acest nume și-l va cânta – vrând nevrând, căci Domnul Iisus Hristos este întru slava lui Dumnezeu Părintelui“ (Filip.2.10)¹⁴. Și acesta este semnul credinții noastre, de vreme ce suntem și ne chemăm creștini; și mărturia că de la Dumnezeu suntem zice: „Tot Duhul care mărturisește pre Domnul Iisus Hristos că a venit în trup, de la Dumnezeu este“ (1Ioan 4.2)¹⁵ precum am zis mai sus. Iară cel ce nu mărturisește, nu este de la Dumnezeu, și acesta este al lui Antihrist care nu mărturisește pre Iisus. Drept aceea toți credincioșii trebuie să mărturisască neîncetat acest Nume pentru propoveduirea credinței, și pentru dragostea Domnului nostru Iisus Hristos de care nicicum nici odinioară nimic să nu ne despartă, și pentru Darul și ertarea și mai înainte de toate mântuire, căci întru acest Dumnezeesc Nume Apostoliu au făcut și au învățat minunate lucruri. Dumnezeescul Evanghelist zice „Iar acestea s-au scris ca să credeți; că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu. Iată credința, „și pentru ca crezând, să aveți viață întru Numele Lui“ (Ioan 20.31)¹⁶, iată și mântuirea și viața.

⁷ *Faptele Sfinților Apostoli*, 3, 6: „Iar Petru a zis: Argint și aur nu am; dar ce am, aceea îți dau. În numele lui Iisus Hristos Nazarineanu, scoală și umblă!“.

⁸ *Psalmi*, 89, 19: „Și să fie lumina Domnului Dumnezeului nostru peste noi și lucrurile mâinilor noastre le îndreptează“.

⁹ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 8, 12: „Deci iarăși le-a vorbit Iisus zicând: Eu sunt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții“.

¹⁰ *Psalmi*, 144, 8, 19-20:

„8. Îndurat și milostiv este Domnul, îndelung-răbdător și mult-milostiv.

19. Voia celor ce se tem de El o va face și rugăciunea lor o va auzi și-i va mântui pe dânșii.

20. Domnul păzește pe toți cei ce-L iubesc pe El și pe toți păcătoșii îi va pierde“.

¹¹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 16, 17: „Iar Iisus, răspunzând, i-a zis: Fericit ești Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-au descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu, Cel din ceruri“.

¹² *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 4: „că a fost răpit în rai și a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omul să le grăiască“.

¹³ *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 20: „Cât pentru noi, cetatea noastră este în ceruri, de unde și așteptăm Mântuitor, pe Domnul nostru Iisus Hristos“.

¹⁴ *Idem*, 2, 10: „Ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pământesti, și al celor de dedesubt“.

¹⁵ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, 4, 2: „În aceasta să cunoașteți duhul lui Dumnezeu: orice duh care mărturisește că Iisus Hristos a venit în trup, este de la Dumnezeu“.

¹⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 20, 31: „Iar acestea s-au scris, ca să credeți că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, și, crezând, să aveți viață în numele Lui“.

Cap. 297

*Cum că toți creștinii: Preoții, Monahii și mireni,
sunt datorii să se roage în Numele lui Iisus, după putere
(Tot din cartea Sfântului Simeon Tesalonicul)*

ACEASTĂ numire să o zică tot drept slăvitorul ca o rugăciune, cu mintea și cu limba, stând și umblând, șezând și sculându-se, și spre aceasta să se nevoească pururea, și va afla mare bucurie și liniște; Căci cei ce s-au îngrijit de aceasta, prin cercare cunosc aceasta. Deși lucrul acesta este mai presus de cei ce sunt în lume, și de chear Călugării cari sunt în mijlocul valurilor, cu toate acestea însă fiecare să zică această rugăciune măcar la vreme orânduită. Toți au datorie a zice această rugăciune după putere, și cei Sfințiși, și Călugării și mireni. Dar Călugării ca niște rânduiți spre aceasta, având datorie nelipsită pentru aceasta, măcar de ar fi și în valurile slujirei lor, trebuie să se nevoească a zice această rugăciune după putere, și ca să se roage Domnului neîncetat, măcar de ar fi și cu vreo grijă și turburare, și măcar de ar fi și răsipiți cu gândul la lucruri lumești, nu trebuie să se lenevească, ci să se întoarcă la rugăciune, și să se bucure căci să întoarce. Cei hirotonisiți să poarte grijă de aceasta ca de un lucru Apostolesc, și ca o Dumnezească propoveduire, ca una ce săvârșește lucruri Dumnezești, și ca ceea ce arată dragostea lui Hristos. Iar cei ce sunt în lume, să aibă aceasta după putere ca o pecete și semn al credinței, pază, sfințenie, și gonire a toată ispita. Drept aceea toți, cei hirotonisiți, mireni și Călugări, sculându-să din somn trebuie să se gândească întâi la Hristos și pre Hristos să pomenească întâi și această pomenire trebuie a o aduce lui Hristos ca un prinos și pârgă a tot gândul; Căci trebuie ca noi mai înainte de toată cugetarea, să pomenim pre Hristos cel ce ne-a mântuit și ne-a iubit atâta de mult. Căci suntem și ne chemăm creștini, ne-am îmbrăcat într-însul la Sfântul Botez, ne-am uns cu mirul Său, ne-am împărțășit, și ne împărțășim Sfântul Său Trup și Sânge, suntem mădulări ale Lui, și Biserică, și locuște întru noi. Pentru aceasta suntem datorii a-l iubi, și a ne aduce aminte pururea de Dânsul. Drept aceea fiecare să aibă vreme orânduită după putere, și să-și rânduească numărul de câte ori să zică această rugăciune, socotindu-o ca o datorie.

Ale oarecărui Sfânt nenumit, (Anonim)
Cuvânt foarte minunat, pentru cuvintele Dumnezeștii rugăciunii, adecă:
pentru „Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă”

CĂTĂ PUTERE are rugăciunea lui Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă“? și ce fel de daruri dăruiește celor ce o uneltesc? Și întru care vrednică așezare îi aduce? Nu este cu putință să o spunem noi și să o arătăm, fiindcă acest lucru este mai presus de puterea noastră. Noi numai aceasta să o zicem pentru această rugăciune a lui „Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă“, de unde a luat începutul, și care întâi au zis aceste cuvinte ale rugăciunii. Deci de sus și din început, (întemeeat) pre însuși Dumnezeasca scriptură au luat început această rugăciune, și cei trei Verhovnici Apostoli ai Stăpânului Hristos au zis din cuvintele rugăciunii: Pavel zic, Ioan și Petru. Și de la dânșii le-am luat noi ca o moștenire de la Părinți dată, care sunt Dumnezești și descoperiri ale Sfântului Duh, și glăsurii ale lui Dumnezeu. De vreme ce și așa credem noi, că câte au grăit și au scris purtătorii de Duh Apostoli, toate sunt graiuri ale lui Hristos care le-au grăit din gura Apostolilor. Pentru că acest fel de făgăduință le-au dat lor Domnul nostru întru Sfințita Evanghelie; Că și însuși Fiul, și Tatăl și Duhul Sfânt vor veni să se sălășluească întru dânșii (Ioan 14.23)¹; și nu numai întru Apostoli, ci și în fieștecare hristiean ce păzește poruncile lui. Drept aceea prea Dumnezeescul Pavel, carele s-au învrednicit să se sue până la al treilea Cer, zice pre: Doamne Iisuse „nimenea nu poate să zică Domn pre Iisus, fără numai întru Duhul Sfânt” (1 Cor.12.3)². Că nu poate să zică nimenea acest Nume a lui Iisus Hristos fără numai cu Duhul Sfânt arată Apostolul Pavel cu un chip prea minunat, cum că acest Nume este prea înalt, și mai presus decât celelalte nume ale celor mulți. Pentru această și nu este cu putință să îl zică cineva întru alt chip, fără numai cu Duhul Sfânt. Și Cuvântătorul de Dumnezeu Ioan carele au tunat pre cele Duhovnicești și Teologhicești, au luat sfârșitul lui Pavel, și l-au făcut început, și grăește: „Tot Duhul carele mărturisește pre Iisus Hristos că a venit în trup, de la Dumnezeu este” (1 Ioan 4.2)³. Și pentru că mărturisește cu hotărâre iarăși acest Dumnezeesc Apostol, cum că tot Duhul carele mărturisește pre acest Nume a lui Iisus Hristos este de la Dumnezeu, adeverează cu aceea ce zice, că Numele și mărturisirea lui Iisus Hristos este al Dumnezeescului și Duhovnicescului Dar, și nu este prost și cum s-ar întâmpla. Asemenea și Verhovnicul Apostolilor Petru, au luat sfârșitul lui Ioan și l-au făcut început, adecă pre Hristos; Căci în vremea când au întrebat Domnul nostru pre uncenicii Săi zicând: „Iară voi cine ziceți că sunt Eu? grăește Petru: Tu ești Hristos Fiul lui Dumnezeu” (Mat.16.16)⁴, care

¹ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 14, 23*: “Iisus a răspuns și a zis: dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și vom face locaș la el”.

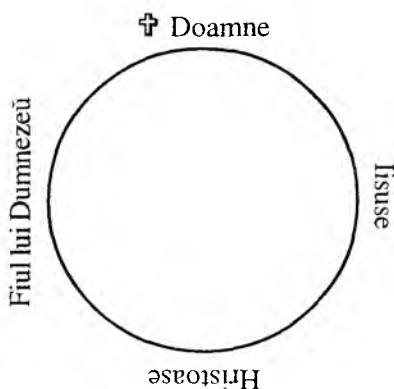
² *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 12, 3*: “De aceea, vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema Iisus! – tot așa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, – decât în Duhul Sfânt”.

³ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan, 4, 2*: “În aceasta să cunoașteți duhul lui Dumnezeu: orice duh care mărturisește că Iisus Hristos a venit în trup, este de la Dumnezeu”.

⁴ *Sfânta Evanghelie după Matei, 16, 16*: “Răspunzând Simon Petru a zis: Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu”.

aceasta i-aŭ descoperit-o Dumnezeu și Tatăl din Cer, precum o mărturisește Domnul nostru în Sfințita Evanghelie.

Și socotește pre acești prea Sfinți trei Apostoli ai lui Hristos, la aceste trei cuvinte ce grăește, ce fel sunt legați între dânșii unul cu altul, ca întru un țarcălan; Căci unul ia iarăși de la celălalt pre aceleași Dumnezești glasuri, cât pre acel cuvânt ce îl zice cel dintâi, mai pre urmă cel de al doilea îl face început, și întru acest chip și cel de al treilea, și săvârșăște pre rugăciunea aceasta. Pentru căci Pavel zice „Domnul Iisus”, Ioan „Iisus Hristos”, și Petru „Hristos Fiul lui Dumnezeu” și să face un țarcălan minunat. Și pre sfârșitul ce este aceea adecă: Fiul lui Dumnezeu, să împreună cu începutul care este aceea adecă: Domnul. De vreme ce nu este nici o deosebire ca să zică cineva Domnul și Fiul lui Dumnezeu. Căci și amândouă acestea arată pre Dumnezeirea unuia născut Fiul lui Dumnezeu. Și pentru ca să înțelegă fieștecarele, iată că scriem și țarcălăm:

Și cu acest chip prin învățatură ne-aŭ dat Fericiții Apostoli, să zicem întru Duhul Sfânt, și să mărturisim pre Domnul Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu. Și de vreme ce sunt și trei, sunt și vrednici de credință. Pentru că tot cuvântul cu trei mărturii să întărește și să încredințezează. Încă și rândueala Apostolilor care aŭ zis aceste Dumnezești graiuri, nu este fără socoteală, ci are tâlcuirea sa. Pentru căci întâiul ce a zis acestea, este Pavel, și în mijloc Ioan, și pe urmă Petru. De la Pavel cela ce este mai pre urmă decât ceilalți ucenici ai lui Hristos s-aŭ început tainica dare prin învățatură a rugăciunei: Domnului Iisus Hristos ș.c.l. Și prin Ioan merge la Petru, carele este cel întâi, și acolo să sfârșăște. Și precum socotesc

acest lucru * este semn al sporirei noastre ceș duple rândueală, și al unirei noastre cu Dumnezeu prin lucrare și vedere cu dragostea. Pentru căci Pavel însemnează pre lucrare, precum însuși zice „mai mult decât toți m-am ostenit” (1 Cor. 15. 10) ⁵. Ioan însemnează pre vedere, căci și numele Cuvântător de Dumnezeu ce îl are, îl arată. Și Petru însemnează pre dragoste, precum îl mărturisește Domnul nostru în vremea când i-aŭ zis „iubește-mă Petre, paște oile mele” (Ioan 21. 16) ⁶. Întrucât cine să îndeletnicește întru această rugăciune, sporește și întru lucrătoarea faptă bună, și din lucrare să sue la vedere și câștigă și pre dragostea lui Dumnezeu, și să unește cu Dânsul.

Și nu numai acestea ce le-am zis însemnează aceste Dumnezești graiuri ale rugăciunei, ci descopere și pre dogma cea dreaptă a credinții noastre, și răstoarnă pre tot eresul ereticilor. Pentru căci aceea, adecă „Doamne” arată pre Dumnezeasca fire a lui Hristos și răstoarnă pre eresul acelor ce zic, cum că este numai om, iar Dumnezeu nu este. Aceea, adecă „Iisuse” arată iarăși pre omeneasca fire alui Hristos și răstoarnă pre eresul acelor ce îl zic, cum că este numai Dumnezeu, iar om nu este, ci după nălucire să arată om. Aceea adecă „Hristoase” arată pre amândouă firele, și pre cea Dumnezească și pre cea omenească, cum că sunt amândouă întru o față și întru un ipostas, și răstoarnă pre eresul acelor ce zic, cum că Hristos are două ipostasuri despărțite unul de altul. Și

* lucru, cuvânt adăugat cu creionul pe mss. dactilografiat.

⁵ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfantului Apostol Pavel*, 15, 10: “Dar prin harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt; și harul Lui care este în mine n-a fost în zadar, ci m-am ostenit mai mult decât ei toți. Dar nu eu, ci harul lui Dumnezeu care este cu mine”.

⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 21, 16: “Iisus i-a zis iarăși, a doua oară: Simone, fiul lui Iona. Mă iubești? El i-a zis: Da, Doamne, Tu știi că te iubesc. Zis-a lui Iisus: Păstorește oile Mele”.

aceea, adică „Fiule alui Dumnezeu” arată cum că la Hristos Dumnezeasca fire este neamestecată și după unirea ce a făcut cu firea omenească, și cea omenească asemenea și aceasta este neamestecată; și răstoarnă pre eresul acelora ce zic, cum că Dumnezeasca și omeneasca fire întru Hristos a luat amestecare, și s-au amestecat una cu alta. Decî aceste patru ziceri, ca unele ce sunt graiuri Dumnezești și sabii Duhovnicești, răstoarnă și strică două cumpene de eresuri protivnice între sineși la răutate și la eres, însă de un rang, și împreună glăsuite la păgânătate.

Iată și pildă spre mai multă înțelegere:

Acestea sunt cele ce prin învățatură ni s-au dat de Dumnezeu înțelepțiții Părinții noștri, careii erau desăvârșiți și purtători de Duh bărbați; Care și pre fieștecare dintru acestea Dumnezești graiuri, adică pre „Doamne Iisuse Hristoase Fiule alui Dumnezeu”, precum ne-au lăsat-o dare prin cuvânt Dumnezeștii Apostoli, atâta le-au tipărit în inimele lor, și atâta le-au iubit, mai ales pre prea dulcele Nume „Iisus” care îl avea numai pre acesta pentru desăvârșita și cu totul întreagă rugăciune, cât în toată viața lor să nevoia neîncetat cum să se sature de dulceața lui Iisus, și totdeauna era flămânzind și însetând de Iisus. Măcar deși să umplea de Duhovnicească bucurie nepovestită, și luoa Dumnezești daruri, și să făcea de aceea afară de trup și de lumea aceasta; ca și cum ar fi fost

„Doamne”

„Hristoase”

Răstoarnă pre cei
cu Samosateanul

Pre cei cu Nestorie.

Pre cei cu Eftihie și
Dioscor. cei ce zic o fire

Pre Armenii cei ce zic că
Hristos a pățimit cu Dumnezeirea

„Fiule a lui Dumnezeu”

„Iisuse”

Îngerî pământești și oameni Cerești. Decî la atâta înălțime a faptei bune s-a suit, prin mijlocirea acestiea prea dulce numiri a lui Iisus, Încă nouă începătorilor și nesăvârșiților, după cuviință ne-au dat prin învățatură să zicem încă și pre „miluește-mă” adică „Doamne Iisuse Hristoase Fiule a lui Dumnezeu, miluește-mă” nu pentru altă pricină fără numai să ne cunoaștem măsurile noastre, și așezarea și starea noastră; Și cum că avem trebuință de mare și bogată milă a Sfântului Dumnezeu, și suntem ca orbul acela de care grăește Sfințita Evanghelie, carele având dor să ia lumina ochilor săi, striga în vremea când trecea pre acolo Domnul și zicea „Iisuse miluește-mă” (Luca 18.38)⁷. Așa și noi câți suntem orbi la suflet, să rugăm pre Dumnezeu, ca să trimiță mila sa în noi, și să ne deschidă ochii sufletului, ca să vedem gânditor. Și pentru aceasta urmează să zicem și pre „miluește-mă”. Alții iarăși vrând să păzască și întru aceasta dragostea aproapelui, zic rugăciunea așa „Doamne Iisuse Hristoase Fiule a lui Dumnezeu, miluește-mă” și să roagă pentru toți frații lor, fiindcă știu că dragostea este plinirea legii și a Prorocilor, și este o faptă bună ce covârșaste pre fieștecare poruncă și lucru Duhovnicesc la dânsa. Drept aceea și cu dragostea aproapelui împreunează pre

⁷ Sfânta Evanghelie după Luca, 18, 38: “Și el a strigat, zicând: Iisuse, Fiul lui David, fie-ți milă de mine!”.

rugăciunea lor, și roagă pre Dumnezeu ca să-i miluească și pre dânșii, și pre frații lor, și cu acest chip îndeamnă pre Dumnezeu mai mult să miluească. Pentru căci și pre Dumnezeu deobște îl numesc, adecă Dumnezeu al nostru al tuturor, și pentru căci cer de la Dânsul și pre mila Lui deobște pentru toți frații. Și mai ales mila prea bunului Dumnezeu atunci să obicinuște a veni întru noi, când ne va vedea că păzim dreapta credință întru dogme, și pre săvârșirea poruncilor întru lucruri. Pre care și pre amândouă le coprinde înlăuntru acest puțin stih al rugăciunei aceea adecă: „Doamne Iisuse Hristoase Fiule a lui Dumnezeu, miluește-ne“.

Încă pentru aceste Dumnezești Nume, adecă „Doamne Iisuse Hristoase” de vom vrea să cercetăm și vremile întru care s-au zis, și dintru început iarăși le aflăm cu aceeași rânduială ce le zicem. Adecă, întâi s-au zis aceea „Domnul” apoi „Iisus” și mai pre urmă „Hristos”. Pentru căci în scriptura cea veche pretutindenea aflăm, și mai înainte de lege și după lege, că pre Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu îl numește Domn. Precum din vremea lui Lot: unde zice „Aū plouat Domnul foc de la Domnul” (Fac.12.17)⁸; Și la Psalmii lui David „Aū zis Domnul Domnului meu” (Ps.109.1)⁹. Și iarăși la Sfințita Evanghelie în vremea când a bine vestit Gavriil Născătoarei de Dumnezeu pre inomenirea Fiului și Cuvântului lui Dumnezeu, carele i-aū zis „Veī chema Numele lui Iisus” (Luc.1.31)¹⁰ Pentru căci fiind Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, Domn și stăpânitor a toate și Dumnezeu, a voit pentru nemărginita Sa bunătate și milostivire să se facă om, pentru ca să mântuească pre om, și pentru aceasta s-aū și numit „Iisus” care va să zică „Mântuitor și izbăvitor al omului”. Iarăși aceea adecă „Hristos” care arată pre înDumnezeirea firei omenești ce o aū luat Domnul nostru, și s-aū intrupat și s-aū făcut om, mai înainte de patimă și de moartea Sa, o oprea ucenicilor Săi și nu îi lăsa să-i propoveduească Hristos. Însă după patimă și după înviere, cu mare îndrăsneală îl numea Petru înaintea norodului Iudeilor pre Hristos zicând „Să-l cunoască toată casa lui Israil, căci și Domn pre Dânsul, și Hristos l-aū făcut” (Fap.2.36)¹¹. Pentru căci firea omenească care o aū luat Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, îndată și atunci s-aū uns de la Dumnezeirea Lui. Însă după ce s-aū răstignit, și aū învieat din morți, și s-aū înălțat la Ceruri și aū șazut de-a dreapta Tatălui, atunci s-aū făcut împreună Dumnezeu. Pentru aceasta și atunci de aceea după înălțare, era vremea să se arate numirea aceasta a lui Hristos și să se propoveduească de Apostoli și Hristos, și Fiū a lui Dumnezeu, și Dumnezeu. Întrucât întâi s-aū zis „Domnul” apoi „Iisus” și mai pre urmă „Hristos și Fiul lui Dumnezeu”, precum să arată și întru rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluește-ne”; Pre care Purtătorii de Dumnezeu Părinți, și o aū luat ca pre o moștenire de la Părinți dată a Sfinților Apostoli și prin învățătură ne-aū dat-o nouă.

Și pentru aceste cuvinte ale rugăciunei atâta am zis noi, cât ne-aū fost în puterea noastră, ca cum am fi tăiat flori din oarecare copaciū mare și bun. Dară rodul ce să află învistierit înlăuntru acestor Dumnezești cuvinte, să-l spue alții, aceea adecă care prin multă vreme și prin cercare a sporit întru această lucrare a rugăciunei, și aū gustat dulceața rodului, și aū ajuns la săvârșire.

AMIN.

⁸ *Facerea*, 12, 17; “Domnul însă a lovit cu bătaii mari și grele pe Faraon și casa lui pentru Sarai, femeia lui Avram”. Am decalat trimiterea de la *Fac.*, 12, 24 la 12, 17.

⁹ *Psalmii*, 109, 1: “Zis-a Domnul Domnului Meu: «Șezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale»”.

¹⁰ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 1, 31: “Și iată vei lua în pântece și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus”.

¹¹ *Faptele Sfinților Apostoli*, 2, 36: “Cu siguranță să știe toată casa lui Israel că Dumnezeu, pe Acest Iisus pe Care voi L-ați răstignit, L-a făcut Domn și Hristos”.

*Tâlcuirea lui „Doamne miluește”
Prea folositoare să o știe fieștecare creștin*

DOAMNE IISUSE HRISTOASE miluește-mă, și mai în scurt, Doamne miluește, din vremea Apostolilor s-au dăruit creștinilor ca să îl zică neîncetat, precum și îl zic. Însă ce însemnează aceasta „Doamne miluește” puțin sunt astăzi care cunosc, și strigă în fieștecare zi fără de folos, Vai! și în deșert pre Doamne miluește, dar mila lui Dumnezeu nu o priimesc, fiindcă nu știu ce cer. Decî trebuie să cunoaștem, cum că Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu după ce s-au întrupat, și s-au făcut om, și au pățimit, și s-au răstignit, și cu vărsarea prea Sfântului Său Sânge au răscumpărat pre om din mâinele dieavolului: de atunci s-au făcut Domn și Stăpân al omeneștii firii. Dar și mai înainte de a să întrupa Domn era al tuturor zidirelor văzute și nevăzute, ca făcătorul și ziditorul lor; însă al oamenilor și al dracilor care nu au voit de la sine să îl aibă Domn și Stăpân al lor, nu era și El Domn al lor, Domnul a toată lumea. Pentru că prea Bunul Dumnezeu, carele și pre Îngerî și pre oameni i-au făcut de sineși Stăpânitorî, și le-au dăruit pre cuvântare, ca să aibă cunoștința și dreaptă judecată, ca un Bun ce este și adevărat, nu au voit să rădăce de sinea stăpânire, și să-î stăpânească sălnicește, și fără de voea lor. Însă pre aceea care voesc să fie supt stăpânirea și ocârmuirea lui Dumnezeu, pre aceea îi ocârmuește și îi stăpânește; Iar pre cei ce nu voesc, îi lasă să-și facă voile lor, ca niște de sineși stăpânitorî ce sunt. Pentru aceea și pre Adam, carele s-au înșălăț de protivnicul Dieavol și s-au făcut și El protivnic lui Dumnezeu, și nu au voit să asculte porunca Domnului, l-au lăsat Dumnezeu în de sineși stăpânirea sa, și nu au voit să-l stăpânească cu sălnicie. Însă pizmătareșul dieavol, carele l-au amăgit întru început, nu au încetat de a-l amăgi, până ce l-au făcut asemenea cu dobitoacele cele necuvântătoare, și trăea ca un dobitoc necuvântător și fără de minte. Spre carele în sfârșit milostivindu-să Prea milostivul Stăpân Dumnezeu, au plecat Cerurile și s-au pogorât pre pământ și s-au făcut om pentru om, și cu Prea curatul Său Sânge l-au izbăvit din robiea păcatelor, și prin Sfânta Evanghelie l-au povățuit cum să petreacă după plăcerea lui Dumnezeu, și duple Cuvântătorul de Dumnezeu Ioan „ne-au dat stăpânire să ne facem Fiî ai lui Dumnezeu” (Ioan 1.12)¹²; și cu Dumnezeescul Său Botez ne-au născut a doua oară, și ne-au scos din înșălăciune; și cu Prea curatele Sale taine, hrănește în fieștecare zi sufletul nostru, și îl înviețuește, și în scurt a zice, cu nemărginita Sa înțălepciune a aflat chipul să rămăie nedespărțit în totdeauna cu noi și noi cu Dănsul, ca să nu mai aibă nicî o încăpere întru noi dieavolul.

Decî câșî din creștinî, duple atâtea harurî căroră s-au învrednicit, și duple atâtea facerî de bine ce au priimit de la Stăpânul Hristos iarășî s-au înșălăț de dieavolul, și prin mijlocirea lumî și a trupului depărtându-să de la Dumnezeu, să stăpănesc de păcat și de dieavolul, făcând voile lui; Însă nu sunt desăvârșit nesimțitorî, încât să nu simtă răul ce au pățimit, ci cunosc greșala lor și robiea în care au

¹² *Sfânta Evanghelie după Ioan, 1, 12:* “Și celor câșî L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu”.

căzut, dar nu pot ca singuri de sine să scape, pentru aceea aleargă la Dumnezeu, și strigă pre „Doamne miluește”, ca să se milostivească spre ei, Prea milostivul Domnul, și să-i miluească, și să-i priimească ca pre fiul cel curvar, și să le dăruiească iarăși Dumnezeescul Său har; și prin mijlocirea lui să scape din robiea păcatului, și să se depărteze de dieavolul, să priimească iarăși slobozenia lor, ca să poată prin acest chip să ceară cele plăcute lui Dumnezeu, și să păzască poruncile Lui. Decî acești creștini, dupre cum am zis, oare cu un asemenea scop strigă pre „Doamne miluește” aceștia vor dobândi negreșit și mila Prea bunului Dumnezeu, și vor priimi Darul Său spre a să slobozi din robiea păcatului, și să se mântuească. Iar aceea care nu aū nicidecum știință de acestea care am zis, nici cunosc paguba lor, că sunt robiți cu totul la voile trupului, și la lumeștile lucruri, nici aū lesnire să se gândească la robiea în care sunt, ci fără nici un scopos strigă numai pre „Doamne miluește” mai mult din obicei, aceștia cum este cu puțință să priimească mila lui Dumnezeu? Și mai ales o astfel de minunată și nemărginită milă? Că mai bine ar fi fost să nu fi priimit mila lui Dumnezeu, decât să o dobândească și iarăși să o pearză, fiindcă este îndoită greșala lor. Că precum de va da cineva vreo peatră prețioasă în mâna unui mic copil, sau a vre unui om prost, care să nu știe cât prețuește, cari după ce o vor lua-o în mâinele lor o perd, arătat este, că n-aū perdut-o ei, ci aū perdut-o acela care le-aū dat-o.

Și ca să înțelegi mai bine cele zise, socotește * cum în lumea aceasta, acela care este lipsit și sărac și vrea să ea milostenie de la vreun bogat, acela merge și zice „miluește-mă”, adecă ai milă de mine pentru sărăciea mea, și îmi dă cele de trebuință. Și iarăși acela carele are datorie, și voește ca să „erte datoria împrumutătorul său, el merge către dânsul și zice „miluește-mă” adecă, fă-ți milă de mine pentru lipsa mea, și îmi dărește mie datoria care îți datoresc.

Asemenea și cel ce greșaste, vrând a-i fi milă de el acela căruai aū greșit, să duce la el și zice „miluește-mă”, adecă: fie-ți milă de mine la greșala mea care ți-am făcut. Asemenea și păcătosul strigă către Dumnezeu pre: Doamne miluește, dar nu știe nici ce cere, nici ce zice, nici pentru ce o zice, dar nici cunoaște ce este mila lui Dumnezeu, pe care îl roagă ca să i-o dea lui, nici la ce îi folosește mila care i-o cere; Ci numai din obicei strigă „Doamne miluește” fără a cunoaște nimic din acestea. Decî cum îi va da Dumnezeu mila sa? Pre care el necunoscându-o o defaimă? și iarăși primindu-o îndată o pierde, și păcătuește mai mult? Mila lui Dumnezeu nu este altceva, decât darul Prea Sfântului Duh, pre care trebuie a-l cere de la Dumnezeu noi păcătoșii, strigând neîncetat pre „Doamne miluește”, adecă: fie-ți milă de mine Doamne al meu, în starea cea ticăloasă în care mă aflu, și priimește-mă iarăși în darul Tău. Dă-mi mie Duh puternic, ca să mă întărească a mă împotivi ispitelor dieavolului și răului obicei al păcatului. Dă-mi mie Duhul sfatului, ca să mă înțelepțesc, și să viū în simțirea de sine-mi ca să mă îndreptez. Dă-mi mie Duhul friceii, ca să mă tem de tine, și să păzesc poruncile Tale. Dă-mi mie Duhul Dragosteii, ca iubindu-te pre Tine, să nu mă depărtez de la Tine mai mult. Dă-mi mie Duhul păcii, ca să păzesc sufletul meu în pace, și să-mi adun toate gândurile mele, ca să fiū liniștit și neturburat. Dă-mi mie Duhul curățenieii, ca să mă păzască curat despre toată întinăciunea. Dă-mi mie Duhul blândeții, ca să fiū blând către fieștecăre din frații mei creștini, și să mă depărtez de mânie. Dă-mi mie Duhul smeriteii cugetării, ca să nu cuget înalt, și să mă mândresc.

Decî ceta ce cunoaște trebuința ce are de toate acestea, și le cere de la Prea milostivul Dumnezeu strigând „Doamne miluește” acesta foarte cu încredințare va lua aceea ce cere, și va priimi mila Domnului și Dumnezeescul harul Lui. Iară cel ce nu știe nimic din toate acestea ce am zis, ci numai din obicei strigă „Doamne miluește”, acesta nu este cu puțință să afe mila lui Dumnezeu. Pentru că și mai înainte, multe daruri de multe ori a luat de la Dumnezeu, dar nu a cunoscut, nici a mulțumit lui Dumnezeu carele i le-aū dat. Că unul ca acesta a luat mila lui Dumnezeu, și când s-a

* Cuvântul *socotește* a fost adăugat cu creionul pe mss. dactilografiat, la p. 1398.

zidit, și când s-a făcut om, a luat de asemenea mila lui Dumnezeu, și când s-a născut de a doua oară prin Sfântul Botez făcându-să drept slăvitor creștin. A luat mila lui Dumnezeu și când s-a izbăvit de multe primejdii sufletești și trupești, câte au încercat în viața sa. A priimit mila lui Dumnezeu, și când de multe ori s-a învrednicit împărtășirii Dumnezeieștilor și Prea curatelor taine. A priimit mila lui Dumnezeu, de câte ori a greșit înaintea Domnului, și l-au prea amărât cu păcatele sale, și nu * a perit și nici s-a pedepsit duple cum să cuvenea. A priimit mila lui Dumnezeu, când în multe chipuri i s-au făcut bine de la Dumnezeu, și nu a cunoscut, ci pre toate le-au uitat, negrijindu-să de a sa mântuire până la sfârșit. Un asemenea creștin cum va afla mila lui Dumnezeu, fără a simți, și fără a cunoaște, ca să priimească asemenea har de la Dumnezeu, duple cum am zis? Nici să cunoască ce zice? Ci numai să strige „Doamne miluește” fără nici un scopos și sfârșit, decât numai din obicei.

AMIN.

* S-a adăugat *nu* cu creionul în mss., p. 1399.

*Al Sfântului Simeon Noul Teolog **
Cuvânt 21,

*Pentru credință, și învățătură
pentru cei ce zic că nu este cu puțință
în mijlocul celor lumești, la săvârșirea faptelor bune a ajunge;
și povestire foarte folositoare.*

FRAȚILOR ȘI PĂRINȚILOR, bun lucru este a propovedui noi către toți mila lui Dumnezeu, și a face cunoscută fraților noștri milostivirea Lui cea către noi, și negrăita bunătate. Decî precum vedeți, nu am postit, nu am privigheat, nu m-am culcat pre jos, și m-aș mântuit pre mine degrab Domnul, dupre cum zice Dumnezeescul David (Ps. 114.6) ¹, și ca mai în scurt să zic, numai am crezut și m-aș priimit pre mine Domnul. Că multe sunt care ne împedecă pre noi de a câștiga smerenia; iar credința de a o afla, nici o împedecare nu este. Că dacă din suflet vom voi, și credință îndată am lucrat, că dar al Stăpânului este ea, și firească bunătate și creștere, deși sub stăpânirea de sineși a voirei noastre să supune și ea. Că și Schiftii și Varvari, cred cuvintele unii altora. Și ca cu lucrul să vă arăt vouă lucrarea credinții cei din tot sufletul, ascultați; și vă voi povesti vouă povestire spre întărirea celor zisă, pre care din gură adevărată o am auzit:

Oarecarele Gheorghie cu numele, tânăr fiind cu vrâsta, ca de douăzeci de ani, care lăcuia în Constantinopole în vremile noastre, frumos la față, și încuviințat chipul, și năravul, și umbletul avându-l, cât dintru acestea și prepus rău avea oarecării pentru dânsul, cei ce numai acoperământul cel pe dinafară îl văd, și rău judecă pre cele streine. Acesta s-aș făcut cunoscut oarecării Călugăr Sfânt, carele într-o Mănăstire de ale cetății petrecea, și starea sufletului său arătându-i-o lui, aș luat de la dânsul o mică poruncă numai spre aducere aminte. Aș cerut încă și o carte tânărul, care să cuprindă întru dânsa lucrurile petrecerii Monahilor, și povestirele pustnicilor, și nevoinței cei lucrătoare, ca să ea de la dânsul. Și i-aș dat Starețul scriptura Sfântului Marco Monahului, care învață pentru legea cea Duhovnicească. Și pre aceasta ca o de însuși Dumnezeu trimisă primindu-o tânărul, și ca cum mare oareșice nădăjduind să dobândească, așa de cu dorire și cu luare aminte o aș petrecut pre dânsa toată, și dintru toate s-aș folosit. Însă trei capete numai, ca să zic așa, întru inima sa le-aș înfipt. Și unul era acesta, adecă carele așa e pus întru însuși zicerile Sfântului: „Căutând vindecare, grijaște-te de știință, și câte îți va zice ție, și vei afla folos”. Iar altul este: „Cel ce mai înainte de lucrarea poruncilor, pre lucrările Duhului le caută, asemenea este robului celui cu argint cumpărat, carele îndată după ce s-aș cumpărat, împreună cu zăpășul de

* Așa cum este scris în *Spre știință la Cuvântul pentru cele trei chipuri ale lucrării amintite și ale rugăciunii*, Cuvântul acesta 21 este copiat din mss. ce se află în Biblioteca Schitului Român “Prodromul” care este tălcuit din cea Elinească deoarece în Filocalia Elenă este pe apla”.

¹ *Psalmiu, 114, 6*: “Cel ce păzește pe prunci este Domnul; umilit am fost și m-am izbăvit”.

cumpărare, și pre slobozenie caută să i să scrie lui“. Iar altul este acesta: „Orb este, acela ce zice «Fiule a lui David miluește-mă» (Mar. 10.48)², carele să roagă trupește, și încă nu are cunoștință Duhovnicească. Iar după ce, cel ce era orb oarecând, a căutat și a văzut pre Domnul, nu încă Fiul lui David, ci „Fiul a lui Dumnezeu mărturisindu-l, i s-a închinat” (Ioan 9.35–38)³. Decî pre acestea cetindu-le tînărul acesta, s-a minunat, și minunându-să a crezut că prin grijirea științei, va afla folos; și prin lucrarea poruncilor, pre lucrarea Sf. Duh o va cunoaște; și cu Darul Acestuia, cu mintea va cunoaște și va vedea pre Domnul. Decî cu dragostea lucrului acestuia și cu pofta pătruns fiind, pre frumuseța cea dintăi, și nearătându-i-să, o căuta. Și nimic alt nu a lucrat, (după cum cu jurămînd m-a încredințat) fără numai pre mica aceea poruncă, care i s-a dat lui de la Starețul acela, în fieștecare seară o făcea, și așa pre pat dormea. Decî știința zicându-î lui, tot mai fă și alte metanii, și alți Psalmi adaoage, și mai de multe ori a zice – Doamne Iisuse Hristoase Fiule a lui Dumnezeu miluește-mă“ –, că poți. Decî pre aceasta cu sânguință o asculta, și fără de îndoire ca pre niște de la Dumnezeu zise așa pre toate le lucra, și niciodată nu a dormitat muștrându-l pre el știința, și zicându-î: pentru ce aceasta nu o ai făcut?

Decî aceștia urmându-î întru toate fără de lipsă, și pre aceea în toate zilele a o adăuga mai mult silindu-să, în puține zile, multă s-a făcut și rugăciunea cea de sară. Că ziua avea iconomia unei case a oarecărui Patrichiu din Palatul Împărătesc, și în fieștecare zi eșea din Palat de să grija de cele trebuincioase vieții, cât dintru aceasta nimăruî din oameni era cunoscute cele ce să lucra de dânsul noaptea. Pentru aceea și lacrimi în fieștecare noapte din ochii lui curgea, și mai adeseori plecări de genunche cu fața la pămînt făcea, lipite picioarele unul de altul și nemișcate în laturî avându-le, pentru starea înainte la rugăciune. Și rugăciunile cele de la dânsul către Dumnezeu, să cetea cu durere, cu suspinuri, și cu lacrimi, și ca cum ar fi de față Domnul trupește, așa la prea curatele lui picioare cădea, și cerea ca un orb să se miluească, și sufletește să vază. Și fiindcă în fieștecare seară rugăciunea să adăoga, cheltuia vremea până la miezul nopții, nicidecum în vremea rugăciunii trîndăvindu-să, sau molesindu-să el, nici vreun mădular al trupului mișcându-să nicidecum, până și la întoarcerea ochiului și căutătorei; și așa sta nemișcat ca un stălp, sau ca un fără de trup. Decî stînd el întru una din nopți, și Dumnezeule curățește-mă pre mine păcătosul grîind, cu mintea mai vîrtos decît cu trupul, o strălucire Dumnezească prea cu îndestulare de năprasnă s-a arătat de sus, și pre tot locul acela l-a umplut. Și acest lucru făcându-să, nu a cunoscut tînărul și a uitat el de era în casă, sau era sub vre-un acoperămînt, că numai lumină despre toate părțile vedea, și nici cunoștea de stă el pre pămînt, nici frică era întru dânsul ca să nu cază, nici vre-o grijă a lumii avea, nici îi venea în gîndul lui atuncea cîte vin în gîndurile acelora care a trup omenesc. Ci cu totul cu lumină nematerialnică cuprins fiind, și i să părea că și el s-a făcut lumină, și pre toată lumea o a uitat, de lacrimi, și de bucurie negrăită, și de inimă bună plin s-a făcut. Apoi în Cer s-a suit mintea lui, și altă lumină a văzut decît ceea ce era aproape de dânsul mai luminată. Și s-a arătat lui cu prea slăvire că aproape de lumina aceea stă, cel mai sus pomenit Sfîntul acela și întocmai cu Îngerii Starețul care i-a dat lui porunca aceea și cartea.

Deci după ce am auzit eu aceasta, am socotit că și rugăciunea Sfîntului acela mult i-a ajutat lui, și a iconomisit ca să arate tînărului pre Dumnezeu, și (m-am minunat) ce fel de înălțime a faptei

² *Sfînta Evanghelie după Marcu*, 10, 48: “Și mulți îl certau ca să tacă, el însă cu mult mai tare striga: Fiule al lui David, miluește-mă”.

³ *Sfînta Evanghelie după Ioan*, 9, 35-38:

“35. Și a auzit Iisus că l-au dat afară. Și găsindu-l, i-a zis: Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?”

36. El a răspuns și a zis: Dar cine este, Doamne, ca să cred în El?”

37. Și a zis Iisus: L-ai și văzut! Și Cel ce vorbește cu tine, Acela este.

38. Iar el a zis: Cred, Doamne. Și s-a închinat Lui”.

bune avea Sfântul acela. Și după ce au trecut vedenia aceea, și întru sineși, precum zicea, iarăși s-au venit tânărul, de bucurie și de spaimă era ținut și cuprins, și din inimă lăcrăma, și lacrimilor dulceață le urma. Pre umră pe pat s-a culcat, și în ceasul acela a cântat cocoșul, și cum că este miezul nopții i-au arătat, și după puțin și Bisericele la utrenie au tocat, și el s-au sculat să cânte după obicei; iar în noaptea aceea nici când de somn suptire luând. Acestea s-au făcut, precum Dumnezeu care le-au făcut pre dânsele cu judecățile care știe, nimic mai mult tânărul acela lucrând, fără numai acelea care le-ați auzit, pre care cu dreaptă credință, și cu neîndoită nădejde le-au făcut. Decî să nu zică cineva că spre cercare pre acelea le-au lucrat acela. Că nici până la gând i-au venit aceasta lui, sau o au zis, sau o au cugetat. Că cel ce cearcă și ispitește, nu are credință. Ci pre toată altă înțelegere pătimașă și iubitoare de desmerdări lepădându-o tânărul acela, așa (dupre cum să jura) de cele de la știința lui să grija; cât întru toate celelalte lucruri simțite ale vieții, cu nesimțire să afla, cât nici pre însuși mîncarea sau băutura cu dulceață, sau mai adeseaori nu o priimea.

Ați auzit frații mei, câte poate credința cea întru Dumnezeu, care prin lucruri să adeverează și să întărește? Ați cunoscut că nici tineretele sunt lepădate, nici bătrânețele folositoare, nefiind înțelegere și frica lui Dumnezeu? V-ați învățat că nici în mijlocul cetății nu ne împedecă pre noi despre a lucra poruncile lui Dumnezeu, dacă sârguitori vom fi și deștepți, nici liniștea ne folosește sau depărtarea de lume, dacă ne vom trîndăvi și ne vom lenevi? Toți auzim pre David, și ne minunăm și zicem: că un David era, și altul nu au mai fost. Iată aicea și decît David mai mult. Că acela și de la Dumnezeu pre mărturie o a luat, și Prooroc și Împărat s-au uns, și părtaș al Sfântului Duh s-au făcut, și multe avea dovezile cele pentru Dumnezeu. Decî după ce a păcătuit, și de darul Duhului s-au lipsit, și de proorocie s-au păgubit, și de obiceinuita vorbire a lui Dumnezeu s-a înstrăinat; ce minune este dacă pre acestea iarăși le-au căutat, după ce s-au adus aminte de Darul dintru care au căzut. Iar acesta, nimic de acest fel luând în minte cândva, ci numai lipit fiind de lucrurile lumii, și numai la cele materialnice căutând, și pre gând avându-l, nimic nălucind cândva ceva mai înalt decît cele pământești; O judecățile tale, Doamne! Numai a auzit pentru acestea, și îndată au crezut; și atîta au crezut, cât și lucruri potrivite și cuviincioase credinței au arătat, prin care mintea aceluia înaripind-să, la Cer au ajuns, și pre Maica lui Dumnezeu spre milostivire o au tras, și prin solirea aceștiea pre Dumnezeu l-au milostivit, și darul Duhului până la dânsul l-au pogorât. Și acesta atîta pre dânsul l-au întărit, cât și până la Cer au ajuns, și lumină a vedea s-au învrednicit, pre care toți o poftesc, și puținî o dobîndesc.

Tânărul acesta, care nici anî mulți au postit, nici cândva pe jos s-au culcat, nici cu haină de păr s-au îmbrăcat, nici părul și l-au tuns, nici afară din lume cu trupul au eșit, ci cu duhul numai au privegheat puține zile, mai presus decît Lot în Sodoma vestit și lăudat s-au arătat. Iar mai bine să zic, Înger în trup, ținut și neținut, văzându-să și neștiindu-să, om dupre cel văzut, și fără de trup dupre cel gândit; tuturor despre toate să vedea, și singur ca un Dumnezeu cel ce pre toate le cunoaște fiind. Pentru aceea prin apusul Soarelui îl diadohisește pre acesta, prea dulcea lumină a Luminătorului celui gândit (adecă a lui Hristos Dumnezeu, Soarelui dreptății). Care lumină îl adeverea mai înainte, și îl încredința că îl va priimi, și îl va diadohisi lumina cea neîncetată și vecinică. Și cu cuviință, că dragostea lui Dumnezeu celui căutat de dânsul, afară l-au scos pre dânsul, și din lume, și din fire, și din toate lucrurile; și tot pre dânsul al Duhului și tot lumină l-au lucrat, și mai ales pre cel ce lăcuia în cetate, și casă chivernisea, și grijă de robî, și de slobozi purta, și pre toate le făcea și le lucra, câte sunt trebuincioase vieții aceștiea. Ci ajuns acestea și tânărului spre laudă, și pre noi spre dorire și spre urmare să ne pornească.

Decî ori încă voiți și altele mai mari să vă zic vouă, care nici auzul vostru poate nu va putea să le priimească? Cu toate acestea, ce decît acestea mai mare să va zice, sau cea mai desăvârșit? Cu

adevărat nimic nu este mai mare lucru, după cum Grigorie Teologul a zis: Începutul, zice, al înțelepciunii, este frica Domnului. Că unde este frica, acolo este păzirea poruncilor, și unde este păzirea poruncilor, acolo curățenia trupului, a norului celui ce să pune pre dinaintea sufletului, și nu îl lasă să vadă curat pre Dumnezeuasca rază; Iară unde este curățenia, acolo strălucirea; Iar strălucirea este, împlinire a dorirei ce Dumnezeuști, la cei ce pre cele prea mari, sau pre cel prea mare, sau pre cel mai presus de mare îl poftesc și îl doresc. Drept aceea acestea zicându-le, au arătat că sfârșit nesăvârșit a toatei fapte bune este luminarea Duhului, întru care tot cel ce a ajuns, sfârșitul adecă și marginea tuturor celor simțite au apucat, și începutul cunoștinței ce Duhovnicești au aflat. Acesta frații mei sunt minunile lui Dumnezeu. Pentru aceasta pre Sfinții Săi cei ascunși îi arată Dumnezeu, ca cei iubitori adecă de fapte bune, să le râvnească acestora, iară cei răi, fără de răspuns să se facă. Ci aceea ce, pentru trândăviea nu o dobândesc, să nu poată răspunde nimic în ziua judecării. Că nemincinos este frații mei, Cel ce s-au făgăduit să mântuească prin singură credința cea întru Dânsul (Mar.16.16)⁴.

Deci miluiți-vă pre sinevă, și pre noi cei ce vă iubim pre voi, și de multe ori pentru voi plângem și lacrimi vărsăm; Că întru acest fel ne poruncește nouă înduratul și milostivul Dumnezeu să facem. Și crezând cu tot sufletul întru Domnul, lăsați pământul, și pre toate cele ce sunt trecătoare, și apropiați-vă la Dânsul, și lipiți-vă de Dânsul. Că încă puțin, și Cerul și pământul vor trece; și afară de Acela nu este stare, nici margene nici înțelegere a căderii păcătoșilor. Că neînchipuit este Dumnezeu, și necuprins. Deci care va fi locul, spune-mi de poți, a celor ce cad din Împărăția Lui? Mie îmi vine a plânge, și pre inima mea o cheltuesc, și pentru voi mă topesc, că un Stăpân ca acesta mare dăruitor, și de oameni iubitor având, cât pentru singură credința cea către Dânsul, unele ca acestea prea mari daruri ne dăruiește nouă, care și acum covârșesc și auzul, și mintea, și care nici pre inimă de om cândva s-a suit (1Cor.2.9)⁵, noi ca niște dobitoace necuvântătoare, mai mult cinstim pre singur pământul, și pre cele de pre pământ, care nouă pentru multa milostivire răsar pentru îndestulata trebuință trupului; Ca dintru acestea cu măsură hrânindu-ne, și sufletul nostru fără de împedecare să facă călătoria către cele de sus, adecă hrânindu-să și el cu hrana cea gândită, care i să trimite lui de la Duhul, după măsura curățirii și a unirei. Pentru aceasta ne-am zidit, pentru aceasta ne-am adus întru ființă, ca aicea prin mici bunătăți făcându-ni-să bine, prin mulțămirea și prin dragostea cea către Dumnezeu, acolo mai mari, și mai vecuitoare să dobândim. Însă Vai mie! că pentru cele ce vor să fie nicidecum grijindu-ne, nemulțămitori suntem și pentru însuși cele din mâini și de față, și ne facem asemenea dracilor, ori și mai răi, de să cade adevărul să-l zicem. Și pentru aceasta și de mai multă pedeapsă avem trebuință, pre cât și cu mai multe bunătăți ni s-au făcut bine decât aceea. Și pre cât cunoaștem pre Dumnezeu că s-au făcut pentru noi, ca noi, afară de singur păcatul, ca din rătăcire pre noi să ne izbăvească, și din păcat să ne slobozască. Dar ce să cade mie să zic? Tuturor acestora cu singur cuvântul credem, iar cu lucrurile întru adevăr ne lepădăm. Au nu pretutindenea să numește Hristos și prin cetăți, și prin sate, și prin viețile de obște, și prin munți? Caută de ți să pare și cearcă cu de-adinsul, de păzesc poruncile Lui, și din mii cu adevărat, și din zeciuri de mii, abea pre unul vei afla că este cu cuvântul și cu lucrul creștin. Au nu în Sfânta Evanghelie a zis Domnul nostru și Dumnezeu „Cel ce crede întru mine, lucrurile care Eu fac, și acela va face” (Ioan 14.12)⁶. Deci care din noi îndrăznește să zică, că eu fac lucrurile lui

⁴ Sfânta Evanghelie după Marcu, 16, 16: “Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi”.

⁵ Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 2, 9: “Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe el”.

⁶ Sfânta Evanghelie după Ioan, 14, 12: “Adevărat, adevărat zic vouă: cel ce crede în Mine va face și el lucrurile pe care le fac Eu și mai mari decât acestea va face, pentru că Eu Mă duc la Tatăl”.

Hristos și cred drept întru Hristos? Aș nu vedem fraților, cum avem să ne aflăm necredincioși în ziua judecării, și mai rea muncă decât cei ce nu au știut pre Dumnezeu, vom pătimi noi. Că nevoe este ca ori ca niște necredincioși să fim osândiți, ori Hristos să se dovedească mincinos, care lucru cu neputință este, fraților mei, cu neputință. Însă acestea le-am scris, nu oprind fugirea de lume, și pe petrecerea vieții cei în mijlocul multora protimisindu-o. Ci deplin adevărind pre toți cei ce vor ceti povestirea aceasta, cum că cel ce voește să facă fapta bună, în tot locul au luat (putere) de la Dumnezeu, ca să poată a o săvârși. Și întru altfel, încă și mai mult pricina aceasta este îndemnătoare spre depărtarea de lume. Că dacă acela în mijlocul lumii învârtindu-să, și nimic pentru lepădarea de lume, sau pentru necăștigare, sau pentru ascultare socotind cândva, atâta s-au miluit, căci au crezut numai din suflet, și căci pre Dumnezeu au chemat. Câte bunătați să cuvine să nădăjduim că vor dobândi mai vărtos, cei ce pre toate ale vieții, și pre rudeni deodată le-au lăsat, și pre însuși sufletele lor le-au dat pentru Dumnezeu la moarte, dupre cum însuși Dumnezeu au poruncit? (Ioan 15.13)⁷. Că cel ce a început a lucra pre cele bune, fără de îndoire, cu credință și cu punere din tot sufletul, și pre folosul cel ce dintr-însele să pricinuește îl simte, însuși de la sine va cunoaște, că mare împedecare este celor ce voesc să viețuească dupre Dumnezeu, grija lumii și petrecerea cea întru dânsa.

Deci pricina cea pentru tânărul acesta zisă, este minunată, și prea slăvită, și nici am auzit de s-au făcut în altul oarecarele vre-un lucru ca acesta; iar deși s-au făcut în vre unii, și se va face, de nu degrab din lume vor fugi, să cunoască și să știe, că vor cădea din bine ca acesta. Fiindcă și acest lucru, de la însuși tânărul acesta m-am învățat cu de-amăruntul. Că făcându-să Călugăr mai pre urmă, m-am întâlnit cu dânsul, având trei sau patru ani în petrecerea Monahicească, și treizeci și doi de ani ai vrăstei trupului său; că cu de-adinsul îl cunoșteam pre dânsul, ca pre unul ce era prieten al meu, și din copilărie împreună crescut cu mine. Pentru aceea și adăogând, mi s-au spus mie acestea. Că după minunata cea schimbare și sprijinirea ceea ce mă presus de om s-au făcut la mine, nu multe zile, zice, au trecut, și dese ispite ale lumii mi s-au întâmplat mie, dintru care și pre sinemi mă vedeam, că despre lucrurile cele ascunse (adecă nevoințele) eram împedecat, și de binele acela câte puțin lipsit, și pofteam să mă fac afară de toată lumea, și deosebii să caut pre cel ce mi-au arătat mie. Că pentru aceasta și nădăjduesc frate, și crez că mi s-au arutat mie, ca către sine și pre mine nevrednicul să mă tragă, și să mă depărteze de toată lumea. Și de vreme ce a face acest lucru îndegrad nu am putut, câte puțin pre toate cele mai înainte zise uitându-le, întru cea desăvârșit întunecare am ajuns, cât nici îmi venea în minte vre-un lucru dintru acelea vre-odată mic sau mare, până și la gând subțire, dintru acelea care mai înainte am zis.

Deci în multe rele, mai vărtos decât cele ce mi s-au întâmplat mie mai înainte, am căzut; și așa mă aflam ca cum nici aș fi gândit cândva, sau aș fi auzit Sfintele graiuri ale lui Hristos. Încă și pre Sfântul acela carele m-au miluit atuncea, și mie adesea poruncă mi-au dat, și cartea cea zisă a Sfântului Marco mi-au trimis, ca pre unul din oamenii cei mulți îl vedeam, și nici cuget supțire pentru cele arătate mie pentru dânsul, nu luam. Și acestea zise, le spui ție, ca să te înveți cu de-adinsul, în ce fel de groapă a perzării, din trândăvire m-am pogorât eu ticălosul, și să te minunezi, și să te spăimântezi de negrăita bunătațe a lui Dumnezeu ceea ce s-au făcut după acestea spre mine. Că nu știu cum îți voi spune, necunoscut așa întru ticăloasa inima mea, dragostea cea către Sfântul Bătrân a rămas. Pentru care după cum socotesc, după trecerea atâtor ani, iubitorul de oameni Dumnezeu, cu rugăciunile aceluia, m-au umilit, și printr-însul, iarăși din rătăcire și din adâncul relelor răpindu-mă, m-au izbăvit. Că nu m-am depărtat desăvârșit de la dânsul eu nevrednicul. Ci și la chiliea lui când să întâmpla de era în cetate, mă adeseaori mă duceam, și pre cele făcute le mărturiseam, deși poruncile lui, eu cel fără de știință nu le păzeam. Iară acum precum vezi, multe

⁷ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 15, 13*: "Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi".

mulțimi ale păcatelor mele, trecându-le cu vederea Domnul cel milostiv, și a fi împreună cu Părintele meu totdeauna, pre mine cel cu adevărat nevrednic, m-aș învrednicit. Decî cu osteneală multă, și cu mai multe lacrimi, și cu străinătatea cea cu de-adinsul, și cu ascultarea desăvârșit, și cu tăerea cea desăvârșit a voii mele, și cu multe alte meșteșugiri, și cu mai aspre fapte, cu alegere necurmată și neînduplecată călătorind, eu, adecă, o mică și întunecată puțină oarecare rază a prea dulcelei aceea și Dumnezeștiu luminii, m-am învrednicit a vedea iarăși. Iar în ce fel de vedere, precum atuncea am văzut, încă până acum nu m-am învrednicit a vedea.

Decî acestea, lăcrămând le grăia mie, și decăt acestea altele mai multe. Iară eu ticălosul, Sfintele graiuri ale aceluia auzindu-le, și socotind că este plin de Dumnezeescul dar, și înțelept cu adevărat, deși neînvățat era din înțelepciunea cea din afară; și nu numai acestea, ci și cum că știință adevărată a însuși lucrurilor, din cunoștința cea lucrătoare au câștigat, l-am rugat pre dânsul să-mi spue, cum poate credința niște minuni ca acestea să le lucreze, și în chip de învățatură înscris pre acestea să mi le alcătuiască. Iar el și a le grăi au început, și pre cele zise a le scrie nu s-au lenevit. Pre care ca să nu lungesc cuvântul, întru alte cuvinte le-am scris spre masă de veselie, celor ce cu credință pre cele scrise le vor ceti. Pentru aceasta, vă rog pre voi fraților întru Hristos ca să alergăm cu sârguință și noi pe drumul poruncilor lui Hristos și fețele noastre nu se vor rușina. Ci precum fieștecăruia ce bate cu îndelungă răbdare, îi deșchide ușile Împărăției Sale, și dă celui ce cere Duh drept și Prea Sfânt; și nu este nimenea din cei ce din tot sufletul cer, să nu să îmbogățască din darurile Lui. Așa și voi vă veți desfăta, și veți dobândi bunătățile Lui cele negrăite, pre care le-au gătit celor ce îl iubesc pre Dânsul, acum adecă din parte și cu înțelepciune mai înaltă; iar în veacul cel ce va să fie, întregi și desăvârșit, împreună cu toți Sfinții cei din veac; Întru Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia i să cuvine slava în veci

AMIN.

*Tot al celui întru Sfinți Părintelui nostru:
Simeon noul cuvântător de Dumnezeu*

Cuvânt: pentru cele trei chipuri ale luării aminte și ale rugăciunii.

(Spre știință. Cuvântul acesta, precum și cel din urmă, este copiat din manuscrisul ce să află în Biblioteca Schitului Român „Prodomul”, care este tâlcuit din cea Elinească deoarece în Filocalia Elenă este pe apla. * Cuvântul 102. (Cartea Sfântului).

Trei sunt chipurile luării aminte și ale rugăciunii, prin care sufletul să suie și sporește, sau să pogoară și pierde. Și să suie adecă, dacă în vremea lor unelțește chipurile acestea; iar să pogoară, când fără de vreme, și fără de pricepere le ține pre acestea. Decî trezvia și rugăciunea, așa sunt legate una de alta, precum sufletul cu trupul; care fără de una, nici ceialtă nu poate să stea. Și prin două chipuri amândouă să amestecă. Și întâi adecă, că trezvia stă împotriva păcatului, fiindcă este ca oare carele strejar, și înainte mergător; Iară rugăciunea urmându-î, pre toate gândurile cele urâte, care de strajă s-au împedecat, le ucide îndată și le pierde; fiindcă luarea aminte singură nu poate să lucreze aceasta. Și din războiul acesta al luării aminte și al rugăciunii, să pricinuește și vieața și moartea. Pre care dacă adecă o curățim prin trezvie (adecă pre rugăciune), sporim; Iar dacă nu o păzim curată, ci o micșorăm pre aceasta, și o întinăm: ne facem netrebniți și nesporiți. Decî de vreme ce am zis, că luarea aminte și rugăciunea în trei chipuri să împărțăște, să cuvine și pre deosebirele ale fieștecăruia chip dintru acestea, să le descoperim. Ca cela ce voește să dobândească vieață, și voește să lucreze, dintru aceste deslușite trei așezări adevărindu-să, să aleagă pre cel mai bun. Ca nu pentru neștiință, pre cel mai rău ținându-l să se alunece și să cadă din cel mai bun.

Pentru întâia luare aminte

Decî ale întâii luări aminte, osăbirele sunt acestea: Când cineva la rugăciune stând, și mâinele și ochii împreună cu mintea la Cer rădicându-le, și Dumnezeuști noime cu mintea închipuind, și frumusețile cerești năluindu-le, și rânduelile Îngerilor, și corturile dreptilor, și în scurt să zic: toate câte le-au auzit din scripturî, pre acestea în vremea rugăciunii auctându-le în minte, deșteaptă ca cum pre sufletul spre dorire Dumnezeuască, și arătat caută la Cer. Uneorî și lacrimi din ochi sloboade. Câte puțin oare cum și cu inima să trufește și să înalță; și i să pare că Dumnezeuască mângâere este ceea ce i s-au făcut, și întru o lucrare ca aceasta să roagă să petreacă. Aceste sunt semnele rătăcirii. Că bunul nu este bun, când nu bine să face. Decî dacă se va liniști unul ca acesta, cu liniște desăvârșit și neșită, cu neputință este să nu-și iasă din minți. Iară deși întru aceasta poate nu va cădea, dar întru deprinderea faptei bune, și întru nepătimire a veni, este din cele cu neputință.

* În mss., p. 1407 s-a adăugat cu creionul explicația: “deoarece în Filocalia Elenă este pe apla”.

Deci dintru această luare aminte să rătăcesc, și cei ce simțit cu ochii cei trupești văd lumină, și bune oare care mirezme mirolesc, și glasuri aud, și altele multe ca acestea. Și unii adecă desăvârșit s-au îndrăcit, și din pricina aceasta, din loc în loc, și din țară în țară eșiți din minte au umblat. Iar alții pre cea ce Îngerul luminii să fățarnicește că să închipuește necunoscându-l, și priimindu-l, s-au amăgit. Și neschimbați, și neîndreptați de aceea, până în sfârșit au rămas, nici o sfătuire de la oamenii priimind. Iară alții îndemnați fiind de dieavolul cel ce i-au amăgit pre dânșii, însuși ei cu mâinele lor s-au ucis. Iară alții, de răpi, și în prăpastii pre sineși s-au aruncat. Alții s-au spânzurat. Și cine ar fi putut să povestească deosebirele înșălăciunei și ale amăgirei dieavolului? Dintru acestea zise, este cu puțință celui înțelept, și care voește să se învețe, oareșicare câștig, carele dintru întâia luare aminte să naște. Iară dacă poate și întru acestea nu va cădea cineva, pentru petrecerea cea împreună cu alții (fiindcă aceasta mai de multe ori pustnicilor să întâmplă), dar însă neprocopsiți prin aceasta, toată vieța și-o petrec.

Pentru a doua luare aminte

Iară a doua luare aminte, este aceasta: Când cineva pre a sa minte de la cele simțite adunându-o întru sineși, și pre simțirele cele dinafară și le păzește, și pre toate gândurile și le adună, ca nu vreunul tănuindu-să, la lucrurile cele deșarte să umble. Și uneori adecă cercare gândurilor făcând, iar alte ori rugăciuni către Dumnezeu din gură grăind, ia aminte. Și acum adecă pre gândurile cele robite către sineși trăgându-le, iară alteori și însuși cu totul de patimi robindu-să, începe cu silă către sineși a să întoarce. Și nu este cu puțință celui ce așa bate război, să fie în pace niciodată, sau cu cununa dreptății să se încununeze. Că să asemănă unul ca acesta omului ce bate război noaptea, care glasurile vrăjmașilor adecă le aude, și ranele le priimește, dar a-î vedea curat cine sunt, sau de unde au venit, sau cum îl săgetează, sau pentru ce, nu poate. Fiindcă întunerecul este pricinuitoar minții de o pagubă ca aceasta; și nu va scăpa cel ce așa bate război, de a nu să zdrobi de gândiții vrăjmași cei de alt neam. Și pre osteneală adecă o rabdă, iar de plată să păgubește, fiindcă de mărirea deșartă să fură, ca cum ar fi un luător aminte, și de dânsa să domnește și să batjocorește. Uneori și asupra altora să înalță, căci nu sunt unii ca aceștia, și îi prihănește. Și păstor al oilor pre sine să alcătuește. Și să asemănă orbului ce făgăduiește să povățuească pre orbi. Acestea sunt chipurile luării aminte cei a doua.

Pentru aceea să cuvine iubitorului de osteneală, să se învețe vătămarea cea dintru dânsule. Însă mai bună este cea a doua, decât cea dintâi, precum noaptea ceea ce are lună plină, decât cea fără de stele și neluminată.

Pentru a treia luare aminte

Iată dar și pentru a treia luare aminte vom începe să zicem, care este lucru strein și cu greu de tâlcuit, celor ce nu cunosc nu numai greu de cunoscut, ci mai cu totul și de necrezut; Lucru care nu întru mulți să află. Și mi să pare că o bunătate ca aceasta, împreună cu ascultarea a fugit de la noi. Că ascultarea, pre îndrăgitorul ei, de răul veac de acum răzlețindu-l, și fără de grijă și nepătimas pre dânsul arătându-l, sprinten și nepregetător către calea care să caută de dânsul îl lucrează: dacă și povătuitor nerătăcit va afla. Că de care lucru din ceste vremelnice își va lipi pre minte, cea ce prin ascultare s-au omorât despre toată împătımirea lumii și a trupului?? Și de care grijă să va trage, cea ce lui Dumnezeu și Părintelui său, cu sufletul și cu trupul s-au dat, și toată grija asupra lui o au aruncat? Și numai trăește lumii, nici ziua omului o mai pofteste. De aicea gânditele incunjurări ale

puterilor celor împotrivnice, care ca niște funii pre minte întru nenumărate încurcături de gânduri o trag, să rump, și slobod să arată, și cu stăpânire bătând război, și iscodind gândurile vrăjmașilor, le gonește cu bună meșteșugire, și cu curată inimă își înalță rugăciunile. Acesta este începutul petrecerii cei Monahicești. Iar cei ce nu așa fac începutul, să vor zdrobi în zădar.

Iară începutul luării aminte cei a treia, nu să începe dintru a căuta cineva în sus, și dintru a-și întinde mâinele, și a-și aduna cugetele, și din Cer ajutor a cere. Că aceste sunt duple cum am zis, osebirele întâi rătăcirii. Dar nici dintru a doua luare aminte iarăși face începutul, și mintea numai la simțirele cele din afară luând aminte, iară pre vrăjmașii cei dinlăuntru nu-i privește. Că unul ca acesta, precum au zis, să săgetează, și nu săgetează, să rânește, și nu știe; robit să duce, și pre cei ce îl rodesc a-i munci nu poate. Și totdeauna pre spatelul lui, iar mai bine să zic, în fața lui lucrează și teslăresc păcătoșii, și măreț în deșert și trufaș îl lucrează pre dânsul.

Iară tu, o iubite, dacă voești pre o lucrare născătoare de lumină și veselitoare ca aceasta să o lucrezi, de aicea sârguiește-te a pune început: După cea cu de-amăruntul ascultare, pre care cuvântul, mai sus o au zugrăvit, trebuință este ție, și cu știință pre toate să le faci. Că fără de ascultare, nici știința nu este curată. Și dator ești a-ți păzi știința, întâi adecă, despre Dumnezeu, apoi despre Părintele tău cel Duhovnesc, și a treia și despre toți oamenii, și despre materii. Și despre Dumnezeu adecă ești dator să-ți păzești știința, ca câte știi că nu plac lui Dumnezeu, pre acestea să nu le faci. Iar despre Părintele tău ca pre acelea care îți zice ție, duple scoposul și voia lui, pre toate să le faci, și să nu adaogi ceva mai mult, nici să scazi. Iară despre oameni să cuvine ție să-ți păzești știința, ca pre acelea care tu le urăști, altuia să nu le faci. Iară întru materii, dator ești să te păzești de uneltirea cea preste trebuință întru tot lucrul: și întru hrană, și întru băutura, și întru îmbrăcăminte, și în scurt să zic, pre toate să le faci ca înaintea feții lui Dumnezeu, nemustrându-te de nimic întru nici un lucru de știință. Și de vreme ce mai înainte am curățit, și am făcut cale adevăratei luării aminte, de să pare, și pentru deosebirele ei, arătat și în scurt să vorbim.

Iar adevărata și nerătăcita luare aminte și rugăciune este, a păzi mintea pre inimă când să roagă, și înlăuntru aceștia de-a pururea a să întoarce, și a să învârti, și dintru adâncul acela a-și înalța rugăciunile către Domnul. Și după ce înlăuntru acolo „va gusta că bun este Domnul” (Ps. 33. 8)⁸, și să va îndulci, nu se va mai depărta de locul și sălășluirea inimei. Că atunci va zice și el împreună cu Apostolul Petru „Bine este să fim noi aicea” (Mat. 17. 4)⁹. Și totdeauna acolo, în locurile inimei căutând și înconjurându-le, pre noimele și gândurile cele sămănate de vrăjmașul, scoțându-le le gonește. Însă celor ce nu știu petrecerea aceasta, foarte aspră li să pare, și cu greu de isprăvit. Că și este cu adevărat sugrumător lucrul și ostenitor, nu numai celor neînvățați și nedepriși, ci și celor ce cu întemeere s-au deprins, și s-au iscusit, dar încă pre dulceața întru adâncul inimei o au priimit, și nu o au trimis. Iară celor ce pre dulceața aceștia o au dobândit, și pre îndulcirea aceștia în gâtlejul inimei o au tras, împreună cu Apostolul Pavel și ei strigă „Cine ne va despărți pre noi de dragostea lui Hristos?” (Rom. 8. 35)¹⁰ și celelalte. Că Sfinții Părinții noștri auzind pre Domnul zicând „Că din inimă es gândurile cele rele, uciderile, preacurviele, furțișagurile, minciunile, și mincinoasele mărturii, și acestea sunt care spurcă pre om” (Mat. 15, 19, 20)¹¹; și cum că au sfătuit

⁸ Psalmii, 33, 8: “Gustați și vedeți că bun este Domnul; fericit bărbatul care nădăduiește în el!”

⁹ Sfânta Evanghelie după Matei, 17, 4: “Și răspunzând, Petru a zis lui Iisus: Doamne, bine este să fim noi aici; dacă voiești, voi face aici trei colibe: Ție una, și lui Moise una, și lui Ilie una”.

¹⁰ Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, 8, 35: “Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foamea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia”.

¹¹ Sfânta Evanghelie după Matei, 15, 19-20:

“19. Căci din inimă ies: gânduri rele, ucideri, adultere, desfrânări, furțișaguri, mărturii mincinoase, hule.

20. Acestea sunt care spurcă pe om, dar a mânca cu mâini nespălate nu spurcă pe om”.

„ca pre dinlăuntru să fie curățit paharul, ca și pre dinafară să se facă curat” (Mat. 23, 26)¹², pentru aceea lăsând toată cugetarea a altei lucrări, întru păzirea aceasta a inimei s-au nevoit, cu de-adsul știind, că cu aceasta, pre toată ceialaltă lucrare fără de osteneală o vor apuca și o vor dobândi. Iară fără de această lucrare, altă faptă bună a rămânea întru dânsii nu poate.

Pre aceasta adevă unii din Părinți, liniște a inimei o au numit. Iară alții, luare aminte. Alții, străduire a inimei. Iară alții, trezvie, și împotrivă grăire. Alții, iscodire a gândurilor și păzire a minții. Și toți asemenea pământul inimei lor l-au lucrat. Și prin lucrarea aceasta au dobândit a să hrăni cu Manna cea Dumnezească. Pentru aceasta zice Eclisiastul „Veselește-te tânărul întru tinerețea ta, și umblă în căile inimei tale fără prihană” (Eclis. 11, 9)¹³ și depărtează cugetele cele rele de la inima ta”. Și „dacă Duhul celui ce stăpânește se va sui preste tine, tu locul tău să nu-l lași” (Ecl. 10, 4)¹⁴; iară loc, zicând, pre inimă o au arătat, precum și Domnul zice în SF. Evanghelie „Să nu vă răspândiți cu mintea aicea și încolo” (Luca 12, 29)¹⁵. Și iarăși „strâmtă este poarta, și încăjtită calea care duce în vieță” (Mat. 7, 14)¹⁶. Și „Fericiți cei săraci cu Duhul” (Mat. 5, 3)¹⁷ adevă, cari nici un cuget al veacului acestuia nu au întru sineși. Zice încă și Apostolul Petru „Treziiți-vă și privegheați, că împotivnicul nostru diavolul, ca un Leu răcnind umblă, căutând pre cine să înghiță” (1 Pet. 5, 8)¹⁸. Și Pavel prea arătat pentru păzirea inimei scrie Efesenilor (6, 12)¹⁹ Că „nu ne este nouă lupta împotriva sângelui, și a trupului” și celelalte. Și câte și Dumnezești Părinții noștri, întru ale lor scripturi, pentru păzirea inimei au grăit, arătate sunt celor ce cu iubire de osteneală pre acestea le vor căuta.

Și mai înainte de toate, trei lucruri să cade să păzești; și așa pre lucrul cel căutat să-l încep: 1) negrijire întru toate cele necuvântate și bine cuvântate lucruri, adevă să păzești omorârea despre toate; 2) știință curată întru toate, adevă să te păzești pre sineți neprihănit de a ta știință; și 3) să aibi nepătimire cu totul desăvârșit, adevă neplecându-te cu împătimire la nici un lucru al veacului acestuia, nici al însuși trupului.

Apoi șezând în chilie liniștită, și întru un unghiș, deosebă, IA AMINTE SĂ FACI CEEA CE-ȚI ZIC ȚIE: încuie ușa, și adunându-ți mintea ta de la tot lucrul deșert, șezi, apoi răzămându-ți barba ta de piept, pleacă și pre ochiul cel simțit împreună cu mintea ta înlăuntru pieptului tău; Decă strâmtorează și pre suflarea duhului nărilor tale, ca să nu răsufle des și fără de trebuință. Și cearcă cu mintea întru cele dinlăuntru ale tale ca să afli locul inimei, unde au fire să fie sălășluite toate puterile cele sufletești. Și întâi adevă vei afla întunec și grosime, și întunecare neînduplecată; Însă îngăduind tu, și acest lucru noaptea și ziua făcându-l, O! minune!! vei afla neîncetată veselie. Că îndată ce va afla mintea locul inimei, vede numai decât acelea care niciodată nu le-au știut. Că

¹² *Sfânta Evanghelie după Matei*, 23, 26: “Fariseule orb! Curăță întâi partea dinăuntru a paharului și a blidului, ca să fie și cea din afară”.

¹³ *Eclisiastul*, 11, 9: “Bucură-te, omule, cât ești tânăr și inima ta să fie veselă în zilele tinereții tale și mergi în căile inimii tale și după ce-ți arată ochii tăi, dar să știi că, pentru toate acestea, Dumnezeu te va aduce la judecata Sa. Alungă necazul din inima ta și depărtează suferințele de trupul tău, căci copilăria și tinerețea sunt deșertăciune”.

¹⁴ *Idem*, 10, 4: “Dacă mânia stăpânitorului se ridică împotriva ta, nu te clinti din locul tău, căci firea domoală înlătură mari neajunsuri”.

¹⁵ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 12, 29: “Și voi să nu căutați ce veți mânca sau ce veți bea și nu fiți îngrijorați”.

¹⁶ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 7, 14: “Și strâmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puțini sunt care o află”.

¹⁷ *Idem*, 5, 3: “Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor”.

¹⁸ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, 5, 8: “Fiți treji, privegheați. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghiță”.

¹⁹ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 12: “Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpânilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri”.

vede aerul cela ce este în inimă, și pre sineși tot luminos, și de socoteli și de deslușiri plin. Și de atunci despre ori care parte să va ivi vreun gând, mai înainte de a intra și a să lucra, sau a să închipui, cu chemarea lui Iisus Hristos Îl gonește pre acesta și îl pierde. De aicea mintea începe să aibă pomenire de rău asupra dracilor, și rădică asupra lor pre mâniea cea firească, și gonindu-î, surpă pre vrăjmașii cei gândiți. Iară pre celelalte, le vei învăța cu ajutorul lui Dumnezeu, prin păzirea minții, pre Iisus în inimă fiindu-l.

Și pentru ce, întâia și a doua păzire, și luare aminte, nu poate să facă desăvârșit pre Monah??

Răspuns : De vreme ce nu duple rânduială pre acestea le unelțește. Că pre acestea prin scară, Ioan cel al scării, le-au însemnat zicând așa : Unii adecă sunt care micșorează și împuținează patimile; Iară alții sunt care cântă, și pre cea mai multă vreme întru cântare o cheltuesc; Iară alții, care întru rugăciunea minții îngăduesc; Iară alții, care caută întru vedere, și întru adânc petrec, duple chipul scării. Că zice, să se caute pricina. Decî cei ce voesc pre scară să se sue, nu de sus în jos încep să călătorească, ci de jos în sus. Și mai înainte pre treapta cea dintâi pășesc, apoi pre cea după aceea, și așa duple rânduială pre toate. Și întru acest chip este cu puțință de la pământ să se rădice cineva, și la Cer să se înalțe. Decî dacă voim „la bărbat desăvârșit a plinirei vrăstei lui Hristos să ajungem“ (Ef. 4.13)²⁰, ca niște prunci, duple vrăstele cele unele după altele, să facem începutul de a ne sui pre scara cea întărită; ca și la măsurile bărbatului, și ale bătrânului, câte puțin călătorind, să ajungem. Și întâia treaptă adecă vrăstă a petrecerii cei Monahicești este, ca să micșoreze cineva patimile, și să le împuțineze. Care lucru este și celor noi începători. Iar a doua treaptă și vrăstă mai pre urmă și mai înaltă, care face pre cel Duhovnesc din copil holtei, este stăruirea și îngăduirea întru cântarea de psalmi, că după demolirea, și micșorarea, și împuținarea patimilor, cântarea de Psalmi firește în limbă să îndulcește, și bine plăcută să socotește la Dumnezeu. Fiindcă nu este cu puțință „a căuta Domnului pământ strein“ (Ps. 136.4)²¹, adecă în inimă pătimasă. Și acesta este semnul al celor ce sporesc. Iară a treia treaptă și vrăstă, mai pre urmă și mai înaltă, al celui ce din tânăr și holtei a venit în vrăsta bărbatului celui Duhovnesc, este îngăduirea întru rugăciune, care lucru este al celor ce au sporit. Însă să deosebește rugăciunea de cântarea de Psalmi, precum bărbatul cel desăvârșit, de copil și de tânăr, duple treapta pre care ne suim. Lângă acestea, treapta cea a patra, și vrăsta cea mai înaltă și Duhovnicească, este cea a bătrânului și a căruntului, care este căutarea cea neabătută a privirei și a vederei, care lucru este al celor desăvârșiți. Iată că să săvârși calea, și sfârșit luoă scara.

Decî acestea așa așazate fiind, și de la Duhul poruncite, și grăite și hotărâte, întru altfel nu este cu puțință copilul să se facă bărbat, și la starea celui cărunt să se sue, dacă nu de la treapta cea dintâi, duple cum am zis, făcând începutul, și prin cele patru trepte bine călătorind, la săvârșire se va sui. Iară începutul de a veni întru lumină, cela ce voește Duhovnicește de a doua oară a să naște, este împuținarea și micșorarea patimilor, adecă păzirea inimei, că întru altfel nu este cu puțință a să împuțina și a să micșora patimile. Iară a doua, afară de acestea, este întinderea cântării de Psalmi : Că după ce se vor domoli patimile și se vor împuțina, prin starea împotivă a inimei împotivă patimilor, atunci pofta împrietenirei cu Dumnezeu aprinde pre minte. De aicea mintea împunericindusă, pre gândurile cele ce năvălesc despre toate părțile, și caută să intră în inimă, prin luarea aminte împingându-le, le gonește. Și iarăși întru a doua luare aminte și rugăciune, mai de multe ori stăruie

²⁰ Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel, 4, 13: „Până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsură vârstei deplinătății lui Hristos”.

²¹ Psalmii, 136, 4: «Cum să cântăm cântarea Domnului în pământ străin?» Am decalat trimiterea din mss., cu un stih de la 136, 5 la 136, 4.

și zăbovește, unde războiul duhurilor atuncea năvălește, căci foarte duhurile patimilor au fire să turbure adâncul inimei, însă cu chemarea Domnului Iisus Hristos să prăpădesc, și să topesc ca ceara. Și de acolo după ce se scot și să izgonesc, pre dinafară prin simțiri turbură pre minte, de unde și prea degrab simte alinare care să face întru dânsa. Iară a scăpa și a să izbăvi de răii draci cu totul, și a nu i să da războiul de la dânsii, cu neputință este. Că acest lucru este numai al celui ce întru bărbat desăvârșit au ajuns, și al celui ce s-au depărtat de toate desăvârșit, și întru luarea aminte a inimei totdeauna îngăduiește. Și dintru acestea, și întru priceperea cărunteții, adecă întru suirea vederei, câte puțin, câte puțin, cela ce este luător aminte, să rădică; Care lucru este al celor desăvârșiți numai.

Deci cela ce pre acestea în vremea lor, cu bună tocmire și rânduială le lucrează, acesta poate după scoaterea afară din inimă a patimilor, și întru cântarea de Psalmi să îngăduiească, și pre gândurile cele ce să rădică prin simțiri, și cu multă turburare, după lege să le muncească; Și pre ochiul cel simțit, împreună cu cel gândit adecă al inimei, când și de acest lucru ar fi trebuință, să-î întinză și să caute la Cer, și curat întru adevăr să se roage. Și acest lucru iarăși câte odată, și prea de puține ori, pentru dracii cei ce în aer ne pândesc. Ca să fie inima din strejuire și păzire curățită. Căci dacă rădăcina va fi Sfântă, după Dumnezeescul Apostol, arătat este că și ramurile și rodul“ (Efes.5. 26)²². Iară afară de chipul carele am zis, cela ce ochiul și mintea la Cer le rădică, și cu mintea oarecare lucruri voește să le nălucească, Idolii mai vartos, și nu adevăr oglindește. Că pentru căci este inima lui necurată, de aceea cu întâia și a doua luare aminte nu sporește. Că precum la zidirea Casei, nu acoperământul mai întâi, apoi temeliea o punem, că cu neputință este acest lucru. Ci întru alt chip, adecă întâi temeliea, și după aceea zidirea, și apoi după aceasta și acoperământul. Așa și pentru acestea vei înțelegi. Că mai întâi adecă pre inimă păzindu-o, și pre patimi după aceasta micșorându-le, pre temeliea cea Duhovnicească a casei o punem. Și de atuncea turburarea ceea ce prin simțiri să rădică de la duhurile cele viclene, pre a doua luare aminte înapoi împingându-le, și mai degrab de războiul scăpând, deasupra temeliei, păreții casei cei Duhovnicești îi înfigem. Și după aceea, prin cea desăvârșit către Dumnezeu plecare și căutare, și pre acoperământul casei îl întindem și îl săvârșim. Și așa casa cea Duhovnicească o săvârșim : întru Hristos Iisus Domnul nostru, căruia i să cuvine slava în veci

AMIN.

²² *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel, 5, 26: "Ca s-o sfințească, curățind-o cu baia apei prin cuvânt".*

Din viața
Sfântului Macsim Capso-calivitul
Ianuarie 13

CÂND s-au întâlnit Sfântul Grigorie Sinaitul cu Sfântul Macsim Capso-calivitul, acesta (Sfântul Grigorie) i-a zis aceluia, între alte vorbiri și aceasta : Spune-mi mie rogu-te, ții rugăciunea minții, Cinstite Părinte? Iar acelea (Sfântul Macsim) zâmbindu-să de râs puțin, i-a zis lui : Nu voi ascunde de tine Părintele meu, minunea a de Dumnezeu Născătoarei care o au făcut spre mine. Eu din tinerețile mele aveam multă credință către Doamna mea de Dumnezeu Născătoarea, și o rugam cu lacrimi ca să-mi dea darul acesta al rugăciunii ceî cu mintea în inimă. Și întru una din zile, mergând la Biserica Ei, după cum aveam obiceiul, o am rugat iarăși cu nemăsurată ferbințală a inimei mele : Și când sărutam cu dorire și dragoste Sfânta Ei Icoană, îndată am simțit în pieptul meu, și în inima mea o fierbințală și o vâpae, care nu mă ardea, ci mă răcorea, și mă îndulcea, și pricinuia sufletului meu mare umilință. De atunci Părinte, mai mult a început inima mea să zică neîncetat dinlăuntru în inimă rugăciunea, și mintea mea a să îndulci întru pomenirea lui Iisus al meu, și a de Dumnezeu Născătoarei mele, și a fi totdeauna împreună cu pomenirea lor, și dintru abea vreme niciodată n-au mai lipsit rugăciune din inima mea. Iartă-mă Părinte.

Iar Dumnezeescul Grigorie a zis către Dânsul : Spune-mi mie Sfinte, și-au urmat vreodată în vre-o vreme care ai zis rugăciunea aceasta, adevă : Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă, vre-o schimbare Dumnezească, sau vre-o uimire, sau vre-un al rod al Sfântului Duh? Iară Sfințitul Macsim a zis către dânsul : O! Părinte, pentru aceasta mă duceam în locuri pustii, și doream de liniște totdeauna, pentru ca mai mult să dobândesc pre rodul rugăciunii, care rod este o dragoste covârșitoare către Dumnezeu, și o răpire a minții către Domnul.

Iară Sfântul Grigorie a zis către dânsul : rogu-te Părinte, ca să-mi spuî : le ai pre acestea care ai zis? Atuncea Dumnezeescul Macsim s-au zâmbit de râs iarăși, și am zis către dânsul : dă-mi să mânânc, și nu mai cerca rătăcirea și înșălarea mea. Iară Sfântul Grigorie a zis către dânsul : O! de aș fi avut și eu înșălarea ta, Sfinte. Însă te rog pre tine, să-mi spuî mie, când să răpește mintea ta întru vedere, ce vede cu ochii ei de gând? Și de poate atuncea mintea împreună cu inima să grăiască rugăciunea? Iară Dumnezeescul Macsim a răspuns : Ba, nu poate, căci când vine darul Sfântului Duh întru om prin rugăciune, atuncea încetează de aceea rugăciunea, fiindcă să stăpânește mintea cu totul de darul Sntului Duh, și nu mai poate să lucreze cu puterile ei, ci rămâne nelucrătoare, și să supune numai Sfântului Duh, și unde voește Duhul cel Sfânt o duce. Orî în vreun aer nematerialnic al Dumnezeștiî luminî, orî întru altă oarecare vedenie nepovestită, orî, care și mai de multe orî, întru oarecare vorbire Dumnezească; și în scurt, precum voește Duhul cel Sfânt, așa mângâie pre robii săi, după cum să cuvine fieștecărui, așa îi dă și darul lui. Și aceasta care o zic, poate cineva să o vază arătat la Prooroci, și la Apostoli, cari s-au învrednicit a vedea atâtea vedenii, măcar deși

oamenii îi batjocorea, și îi avea de rătăciți, și beți, și din minte eșiți. Și Proorocul Isaia a văzut pre Domnul pre scaunul înalt, și prea înălțat, și pre Serafimii stând împrejurul lui“ (Isa. Cap 6) ¹; Iară întâiul Mucenic Ștefan „au văzut Cerurile deschise, și pre Iisus stând dea dreapta Tatălui, și celelalte“ (Fap.7.56) ².

Întru acest chip și acum robii lui Hristos să învrednicesc a vedea vedenii de multe feluri, pre care unii nu le cred, nici le primesc întru nici un chip că sunt adevărate: ci le socotesc că sunt niște rătăcirii, și pre aceea care le văd, îi au că sunt rătăciți. Și mă minunez foarte de aceasta, și mă mir, cum oamenii aceia s-au întunecat, și s-au orbit, și ca niște orbii cu sufletul, nu cred aceea, care s-au făgăduit nemincinosul Dumnezeu prin gura Proorocului Ioil, că va să-l dea credincioșilor? Acolo unde zice „Că voiți vărsa din darul Duhului meu preste tot credinciosul, și preste robii mei, și preste roabele mele“ (Ioil 3. 1-2) ³, pre care Darul l-au dat Domnul nostru, și-l dă și acum, și-l va da și până la sfârșitul veacului, dupre făgăduința Lui, tuturor credincioșilor robilor Lui.

Deci când Darul acesta al Sfântului Duh ar veni întru cineva, nu-î arată lui cele obicnuite, nici pre cele simțite ale lumii aceștia : Ci îi arată acelea care nu le-au văzut nici odinioară, nici le-au nălucit, și atuncea mintea omului aceluia să învață de la Sfântul Duh taine înalte și ascunse, pre care, dupre Dumnezeescul Pavel „nu poate ochiul trupesc al omului să le vază“ (1 Cor.2.9) ⁴ nici mintea omului poate să le socotească de la sineși cândva. Și pentru ca să le înțelegi cum le vede mintea noastră, ia aminte la ceea ce voiți să o zic : Ciara când este departe de foc, este ciară tare și să prinde de mâna omenească, iar după ce o puî în foc să topește, și acolo în văpaie să arde, și să aprinde și să face toată lumină, și așa să săvârșaste toată întru lumină, și nu este chip să nu să topească în foc, și să nu să facă ca niște apă : Așa și mintea omului, când este singură neîmpreunată cu Dumnezeu, înțelege acelea câte sunt ale puterii ei; Iară când se va apropiea la focul Dumnezeirei, și de Duhul cel Sfânt, atuncea de aceea să stăpânește cu totul și tot prea Sfântul Duh să aprinde, și să topește de Dumnezeștile noime, și nu este chip acolo în focul Dumnezeirei să gândească pre ale sale, și pre acele care voește.

Atuncea aū zis Dumnezeescul Grigorie către dānsul : Maī sunt și altele asemenea, Capsocalivitul meū, care sunt ale rătăcirii și ale înșălării? Iară marele acesta Macsim i-aū răspuns : Că altele sunt semnele înșălării, și altele ale Darului. Căci Duhul cel rău al înșălăciunei, când se va apropiea de om, îi turbură mintea, și-l sălbătăcește, îi face pre inimă aspră și o întuneacă, îi pricinuește temere, și frică și trufie, îi slăbănogeste ochii, îi turbură creerii, îi înfiorează tot trupul, îi arată cu nălucire în ochii lui lumină, nu strălucită și curată, ci roșie și îi face pre mintea lui uimită și drăcească, și-l îndemnează să zică cu gura lui cuvinte necuvioase și hulitoare. Și acela carele vede pre însuși duhul înșălăciunei, maī de multe ori să iuțăște, și este plin de mânie, și pre smerenie cu totul desăvârșit nu o știe, nici pre plānsul cel adevărat și pre lacrāmi : Ci totdeauna să fālește cu isprāvile

¹ *Isaia, 6.* Capitol intitulat *Slava Domnului*, este vorba de primele două stihuri din acest capitol:

“1. În anul morții regelui Ozia, am văzut pe Domnul stând pe un scaun înalt și măreț și poalele hainelor Lui umpleau templul.

2. Serafimii stăteau înaintea Lui, fiecare având câte șase aripi: cu două își acopereau fețele, cu două picioarele, iar cu două zburau”.

² *Faptele Sfinților Apostoli, 7, 56:* “Și a zis: Iată, văd cerurile deschise și pe Fiul Omului stând de-a dreapta lui Dumnezeu!”.

³ *Ioil, 3, 1-2:*

“1. Dar după aceea, vărsa-voi Duhul Meu peste tot trupul, și fiii și fiicele voastre vor profeti, bătrânii voștri visuri vor visa iar tinerii voștri vedenii vor vedea.

2. Chiar și peste robi și peste roabe voi vărsa Duhul Meu”.

⁴ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 2, 9:* “Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El!”.

lui, și să slăvește, și fără de sfieală, și fără de frica lui Dumnezeu să află prin patimi; Și în scurt, își esă cu totul desăvârșit din mințile sale, și vine la pierzare desăvârșit. Dintru care înșălăciune, O! să ne izbăvească Domnul, pentru rugăciunile tale.

Iară semnele Darului sunt acestea : când să propie la om Darul Sfântului Duh, îi adună pre minte, îl face să fie luător aminte și smerit, îl aduce întru pomenirea morții, a păcatelor sale, a judecării ceea ce va să fie, și a muncii ceî vecinice. Și face pre sufletul lui lesne umilincios, a plânge și a să tângui, îi face și pre ochii lui blânzi, și plini de lacrimi : Și cu cât să apropie de om, pre atâta îl îmblânzește în sufletul lui, și îl mângâe prin Sfintele patimi ale Domnului nostru Iisus Hristos și prin nemărginita Lui iubire de oameni, și pricinuește în mintea lui videnii înalte și adevărate : Întâi, pentru necuprinsa de minte a lui Dumnezeu Putere, cum cu un cuvânt a zidit pre toate zidirele dintru neființă întru ființă. Al doilea, pentru puterea lui cea nemărginită care ține și ocârmuește pre toate, și are purtare de grijă pentru toate. Al treilea, pentru necuprinderea și neînțelegerea Sfintei Treimi, și pentru noianul cel neurmat și neajuns al Dumnezeștiî Ființii Ei, și celelalte. Și atuncea dacă să va răpi mintea omului de acea Dumnezească lumină, și să va lumina cu luminarea cunoștinței ceî Dumnezești, inima lui să face alinată, prea blândă, și izvoraște rodurile Sfântului Duh : bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, milostivirea, dragostea, smerenia, și celelalte (Gal.5.22)⁵ : Și priimește sufletul lui o bucurie nepovestită. Aceasta după ce le-a auzit Sfântul Grigorie, a rămas uimit, și să minuna de acestea care grăia Dumnezeescul Macsim, și de aceea nu îl mai numea pre dânsul om, ci Înger pământesc.

⁵ Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel, 5, 22: "Iar roada duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința".

Cuvânt :

*Cules din viața Sfântului Grigorie Arhiepiscopul Tesalonicului
făcătorului de minuni, că trebuiește toți creștinii să se roage neîncetat
(alcătuit de Dascălul Nicodim Aghioritul)*

SĂ NU SOCOTEASCĂ cineva frații mei Creștini, cum că numai Preoții și Monahii au datorie ca să se roage neîncetat și totdeauna, iar nu și mireni. Nu, Nu. Toți creștinii deobște avem datorie totdeauna ca să ne aflăm întru rugăciune. Pentru că scrie Prea Sfințitul Patriarh al Țarigradului Filofteiu, în viața Sfântului Grigorie al Tesalonicului (Palama), cum că Dumnezeuescul Grigorie, avea un prieten iubit cu numele Iov, om prostatic și îmbunătățit foarte, cu carele odată vorbind împreună Sfântul, i-au zis și de rugăciune. Și cum că fieștecare creștin trebuiește totdeauna ca să se nevoească întru rugăciune, și să se roage neîncetat, precum poruncește Sfântul Apostol Pavel, deobște la toți creștinii „neîncetat vă rugați“ (1Tes.5.17) ¹. Și precum zice și Proorocul David, cu toate că era Împărat și avea grijele împărăției sale „Mai înainte vedeam pre Domnul înaintea mea pururea“ (Ps.15.8) ². Și Cuvântătorul de Dumnezeu Grigorie, învață pre toți creștinii, și le zice : Cum că mai de multe ori trebuiește ca să avem întru pomenire pre Numele lui Dumnezeu, decât să luăm pre răsufierea noastră. Și zicând acestea Sfântul (Grigorie) către prietenul său Iov, și altele mai multe; și zicea încă, cum că trebuiește și noi, ca să facem ascultare la cele poruncite de Sfinți. Și nu numai să ne rugăm noi totdeauna, și să învățăm și pe ceilalți pre toți deobște, și pre Monahii, și pre mireni, și pre întâlepti și pre proști, și pre bărbați și pre femei, și pre copii, și să-i îndemnăm ca să se roage totdeauna. Auzind acestea bătrânul acela Iov, i s-au părut lucru nou, și au început a să împotivi și a zice Sfântului, cum că a să ruga cineva totdeauna, este numai a pustnicilor și a monahilor, care sunt afară de lume și de turburări, și nu a mirenilor care au atâtea grijă și slujbe.

Deci Sfântul iarăși îi zicea și alte mărturii și adevăriri nenumărate, iară bătrânul Iov nu s-au plecat; Și Dumnezeuescul Grigorie fugind de multa vorbire și împotivire, au tăcut, și s-au dus fieștecarele la chiliea sa. Și pe urmă acolo unde Iov să ruga în chiliea lui deosebit, să arată Îngerul Domnului înaintea lui, trimis de la Dumnezeu, carele voește mântuirea tuturor oamenilor. Și după ce l-au muștrat mult, pentru ce să pricisă cu Sfântul Grigorie, și-i sta împotivă la lucruri văzute, de la carele să pricinuește mântuirea creștinilor, i-au poruncit din partea Dumnezeului celui Sfânt, ca de acum înainte, să-și ia aminte bine, și să se păzască să nu mai vorbească nimic împotivă la asemenea lucruri de suflet folositoare, că să împotivește voia lui Dumnezeu; Ci nici cu mintea lui măcar să se învoească, de a primi gând împotivă, și de a cugeta altminte, de câte i-au zis Dumnezeuescul

¹ *Epistola întâi către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 17: “Rugați-vă neîncetat!”.

² *Psalmii*, 15, 18: “Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin”. În mss. se face trimitere la *Ps.*, 14, 8. Versiunea autorizată ebraică a *Bibliei* numerează psalmii de la 11-113 cu o cifră în plus spre deosebire de *Septuaginta*. Ediția *Bibliei* pe care o folosim în reproducerea citatelor a folosit textul *Septuagintei* pentru Vechiul Testament confruntat și cu textul original ebraic.

Grigorie. Atuncea prostaticul acela bătrân Iov, îndată s-a dus la Sfântul, și a căzut la picioarele lui, cerându-și ertare pentru împotivirea și pricirea, și i-a arătat și câte i-a zis Îngerul Domnului.

Vedeți frații mei, cum a datorie deobște toți creștinii, de la mic până la mare, ca să se roage totdeauna cu rugăciunea minții, adevărat : Doamne Iisuse Hristoase Fiule a lui Dumnezeu miluește-mă, și totdeauna să se obicinuească, să zică mintea și inima lor? Și socotiți cât să îmblânzește Dumnezeu de aceasta, și cât folos vine dintru aceasta, întrucât pentru nemărăginita Lui iubire de oameni, a trimis și Înger Ceresc, ca să ne descopere, ca să nu mai avem în sfârșit nici o îndoire la aceasta.

Dar ce zic mireni? Noi suntem înlăuntru atâtor trebă, și în grijele lumești, și cum este cu puțință ca neîncetat să ne rugăm? Iar eu le răspund : că Dumnezeu nu ne-a poruncit nouă ceva cu neputință, ci numai toate acelea care putem să le facem, acelea ni le-a poruncit. Pentru aceasta este cu puțință ca să o puie în lucrare pre aceasta fieștecare, ca adevărat să-și ceară întru dorire mântuirea sufletului său. Că de ar fi fost cu neputință, cum era să fie deobște la toți mireni, și nu s-ar fi aflat atâtea în lume care să o puie în încercare? Dintru care să fie spre pildă multora, Tatăl Sfânt Grigorie Palama, care zisei mai sus, Constantin acela minunatul, carele cu toate că era înlăuntru la Împăratul, și să numea Părinte și Dascăl al Împăratului Andronic, și să îndeletnicea în toate zilele întru slujbele împărătești, deosebit că avea și grijele casei lui, că era foarte bogat, și avea moșii multe, și slugi, și copii și femei. Și cu toate acestea, atâta era de nedespărțit de la Dumnezeu, și atâta era dat la neîncetata rugăciunea minții întrucât mai de multe ori uita aceea ce vorbea împreună Împăratul și boerii Palatului pentru trebile împărătești cu dânsul. Și întreba iarăși pentru acelea trebă, odată și de două ori. Pentru care de multe ori ceilalți boeri care nu știeau pricina, să supăra, și îl prihănea, cum așa degrab uită, și cu întrebarea lui de a doua oară supăra pre Împăratul. Iară Împăratul știind pricina, îi ținea parte, și zicea : Fericitul Constantin, are ale lui grijă, și acelea nu-l lasă să ia aminte la vorbele nostre, care sunt pentru trebile vremelnice și deșarte; Căci mintea lui a blagoslovitului, este pironită la cele adevărate și Cerești, fiindcă și toată luarea aminte a lui este la rugăciune și la Dumnezeu.

Deci precum spune Prea Fericitul Patriarh Filofteiū, acest Fericit Constantin era cinstit și vrednic de iubire, și de Împăratul, și de toți Megistanii, și de Boerii Împăratului, precum a fost iubit de Dumnezeu. Și s-a învrednicit de-a pururea fericitul, ca să facă și minuni; Fiindcă odată (zicea Prea Sfințitul Filofteiū la viața Sntului Grigorie fiului său) intrând întru o corăbioară cu toată familia lui, ca să meargă sus de la Galata, la un Sihastru ce să liniștea acolo, pentru rugăciune și blagoslovenie; Pe drum a întrebat pre slugi dacă a luat și ceva mâncare, ca să ducă Avei aceluia să se ospăteze, iară ei a zis că din grăbire a uitat și n-a luat nimica. Iară mergând mai înainte cu caicul, și-a pus mâna sa înlăuntru în Marea, și cu tăcuta rugăciune a minții, ruga pre Dumnezeu, pre Stăpânul Mărilor, ca să dea vre-un vânat. Și pre urmă după puțin ceas, O! minunate lucrurile tale Hristoase Împărate, cu care prea slăvit mărești pre robii Tăi! își scoate mâna sa din Mare, fiind un pește mare în mână, ce să numește „Lavrache“, pre care aruncându-l în corăbioară înaintea slugilor sale, a zis : Iată că Domnul nostru s-a grijit și pentru Ava sluga Sa, și i-a trimis mâncare. Vedeți frații mei, cu ce fel de slavă proslăvește Iisus Hristos pre robii Săi, pre aceea care sunt totdeauna cu dânsul, și cheamă neîncetat Prea Sfântul și prea dulcele lui Nume.

Încă și Dreptul și Sfântul acela Evdochim, a nu a fost și el în Țarigrad înlăuntru la Împăratul, și la Împărăteștile trebă? Nu să aduna cu Împăratul și cu Boerii palatului? Și cu atâtea grijă și slujbe? Dar cu toate acestea avea pre rugăciunea minții totdeauna nedespărțit de el, precum spune la viața Sfântului Simeon Metafrast, unde aflându-să înlăuntru în lume, și la cele lumești de trei ori fericitul, a petrecut cu adevărat o vieță Îngerească și mai presus de lume, și s-a învrednicit de al dătătorul de plată Dumnezeu, ca să ia sfârșit Dumnezeesc și fericit. Și alți mulți și nenumărați cari a fost înlăuntru lumii, și a fost cu totul și desăvârșit dați la această mântuitoare rugăciune a minții, precum să află la Istoriei.

Deci frații mei creștini, vă rog și eu împreună cu Dumnezeescul Ioan Gură de Aur, pentru mântuirea sufletelor voastre, nu vă leneviți la acest fel de lucru al rugăciunii, ci urmați acestora pre care i-am zis, și precum este cu puțință urmați-le lor. Și dacă vi să pare cu greu lucru la început, apoi să fiți adeveriți și încredințați ca de la fața Atot Țiitorului Dumnezeu, ca însuși acest Nume al Domnului nostru Iisus Hristos, chemându-să în toate zilele neîncetat de noi, care să ne înlesnească toate greutățile, și cu vreme multă după ce vom deprinde, și ne vom îndeletnici la acestea, atunci cu cercarea vom cunoaște cum că nu este cu neputință, nici cu greu; ci cu puțință și cu ușurință.

Pentru aceasta și Dumnezeescul Pavel, care știa mai bine decât noi folosul cel mare care are rugăciunea, ne-au poruncit ca „neîncetat să ne rugăm”. Și nu au voit ca să ne sfătuiască vre un lucru cu anevoie și cu neputință ca să nu-l putem face, și prin urmare nefăcându-l să ne arătăm neascultători, și călcători așăzământului lui, și pentru aceasta să ne osândim; Ci scoposul Apostolului unde au zis „neîncetat vă rugați” (1 Tim. 5.17)³. au fost ca adecă să ne rugăm cu mintea noastră, care este cu puțință ca să o facem, totdeauna. Pentru că și când facem lucrul mâinilor, și când umblăm, și când ședem, și când mâncăm, totdeauna putem să ne rugăm cu mintea noastră, și să facem rugăciunea minții către Dumnezeu bine plăcută și adevărată. Cu trupul să lucrăm, și cu sufletul să ne rugăm; Omul cel dinafară să facă toată slujba trupului, iar omul cel dinlăuntru să fie cu totul și tot, afiorosit la slujba lui Dumnezeu, și să nu lipsască nici odinioară de lucrul acesta Duhovnicesc al rugăciunii minții, Precum ne poruncește și Dumnezeu – Omul în Sfințita Evanghelie zicând : „Iară tu când te rogi, intră în camera ta, și închide ușa ta, și roagă-te Tatălui tău întru ascuns” (Mat. 6.6)⁴. Cămară a sufletului este trupul, uși ale noastre sunt cele cinci simțiri; Sufletul intră în cămările sale cele dinlăuntru, când nu umblă mintea încoace și încolo, la lucrurile lumii, ci să află înlăuntru inimii noastre, și simțirele noastre să închide; însă rămân închise, atunci când nu le lăsăm a să pironi la simțitele și văzutele lucruri ale lumii.

Cu acest chip rămâne mintea noastră slobodă de toată împătımirea cea lumească, și cu rugăciunea minții cea ascunsă, te unești cu Dumnezeu Tatăl tău. Și atunci, zice : „Tatăl tău cel ce vede întru ascuns, va răsplăti ție la arătare” (Mat. 6.7)⁵. Vede cunosătorul celor ascunse Domnul Dumnezeu rugăciunea minții tale, și-i răsplătește cu văzute și mari daruri. Fiindcă și aceasta este adevărata și desăvârșita rugăciune, și aceasta umple pre suflet de Dumnezeescul Dar, și de Duhovniceștile dăruiri, ca și Mirul, că pre cât mai mult îl acoperi înlăuntru în vas, pre atâta mai mult mirosește vasul. Așa și rugăciunea, pre cât mai mult o ascunzi înlăuntru inimii tale, pre atâta mai mult să umple de Dumnezeescul Dar. Fericți și bine norociți sunt aceia, care să vor deprinde la acest lucru Cereșc, pentru că cu acesta biruesc toate supărările viclenilor draci, precum și David au biruit pre mândrul Goliat. Cu aceasta strică pre sburdările poftelor trupești, precum și cei trei Cuconi au stins flacăra cuptorului. Cu acest lucru al rugăciunii minții, împlânzesc patimile, precum și Daniil au împlânzit lefi cei sălbateci. Cu aceasta pogoară roua Sfântului Duh în inimile lor, precum și Ilie au pogorât ploaie în Carmin. Această rugăciune a minții este care să suie până la scaunul lui Dumnezeu Cuvântătorul la Apocalips (Cap 4)⁶, „și cei 24 de bătrâni au căzut înaintea Mielului, având fieștecăre alăută și năstrapă de aur, pline de tămâeri, care sunt rugăciunile Sfinților”⁷. Această rugăciune a minții, este o lumină ce luminează totdeauna pre sufletul omului, și îi aprinde inima lui de focul

³ *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 17: “Rugați-vă neîncetat”.

⁴ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 6, 6: “Tu însă când te rogi, intră în camera ta și, închizând ușa, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție”.

⁵ *Idem*, 6, 7: “Când vă rugați nu spuneți multe ca neamurile, că ele cred că în multa lor vorbărie vor fi ascultate”.

⁶ *Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul*, cap. 4. Intitulat *Priveliștea cerească. Tronul lui Dumnezeu cu douăzeci și patru de bătrâni și cu patru heruvimi*”.

⁷ *Idem*, 4, 10: “Atunci cei douăzeci și patru de bătrâni, căzând înaintea Celui ce ședea pe tron se închinău Celui ce este viu în vecii vecilor și aruncau cununile lor înaintea tronului zicând”.

dragostei lui Dumnezeu. Aceasta este lanț care ține unit pre Dumnezeu cu omul. O! ce Dar, fără de asemănare al rugăciunii minții! O! lucru adevărat, minunat, și ales! Să fii împreună cu Dumnezeu prin minte! Îngerii nu au glas materialnic, ci cu mintea lor aduc lui Dumnezeu neîncetată slavoslovie. Aceasta este lucrul lor, la aceasta este afiorosită toată viața lor.

Deci dar și tu frate, când între în camera ta, și încui ușa, adevărat mintea ta să nu să împrăștie aicea și acolo, și intră înăuntru în inima ta, și simțirele tale sunt închise, și nu sunt pironite la lucrurile lumii aceștia, și așa te rogi totdeauna cu mintă ta, atunci te faci asemenea cu Sfinții Îngeri. Și Tatăl tău care vede rugăciunea ta cea tainică, care îi aducă întru ascunsurile inimii tale, cu mari Daruri Duhovnicești are să-ți răsplătească la arătare. Deci și ce alt mai mare, și mai mult voești decât aceasta? Ca să te afli totdeauna împreună cu Dumnezeu, precum am zis, cu mintea, și neîncetat să vorbești împreună cu Dânsul? Fără de carele nu poate vre-odată vre-un om să fie fericit, nici aicea, nici în ceialtă viață.

Deci frate, orișicare vei fi, când vei lua în mâinele tale această carte, și cetindu-o vei afla cu cercare folos în sufletul tău, mă rog cu căldură, să-ți aduci aminte să faci o rugăciune către Dumnezeu, cu un „Doamne miluește“ pentru păcătosul sufletul meu, celui ce s-a ostenit la această carte, și celui ce a ostenit ca să o tipărească, cari au mare nevoie de rugăciunea ta, ca să afli milă Dumnezească sufletelor lor, împreună cu al tău. Fie, Fie, Fie.

AMIN.

SFÂRȘIT,

al întregului material ce alcătuiește amândouă tomurile al FILOCALIEI Elinești :

(Spre știință).

Încă noi aici la urma acestora, am alăturat și următoarele cuvinte, aflate în urmă, a oarecărora Sfinți și Dascăli ai Bisericii Răsăritului, precum și a oarecărora Cuvioși Părinți Români, ca cele ce privesc tot spre un scopos.*

* Mss. dactilografiate al traducerii *Filocaliei* de la Schitul Prodromul, versiune în limba română a celor două volume ce alcătuiesc antologia publicată în 1782, la Veneția, se încheie la p. 1421.

Așa cum se va preciza în mss. la p. 1460; „potrivit scoposului ce urmărim adevărat: a alătura la urma *Filocaliei* numai material privitor la rugăciune”.

Studiul duhovnicesc
(Ava Varsanufie – Optima) *

PRINTRE problemele esențiale ale vieții monahale este și studiul duhovnicesc. Fără cercetarea cărților duhovnicești și fără rugăciune nu se face sporire duhovnicească, spune Sfântul Nil Ascetul. Monahul nu citește pentru a dobândi cunoștințe, ci pentru folosul duhovnicesc. Dar ce trebuie studiat? Câte cărți?

Bătrânul Varsanufie povestește: „Nicolae se plânge că are multe îndoieli. Spune că multe nu le înțelege deloc. Pe drept cuvânt m-a copleșit cu întrebările lui. Cum este asta? De ce aceea este așa? Și i-am spus: „Iartă-mă, dar nu-ți pot da răspuns la toate.“ – De ce? – Deoarece și eu și toți ucenicii mei ne-am sculat la orele 4 dimineața și suntem în picioare de atunci.“ – „Mulți laudă pe Ava Dorotei, dar eu nu înțeleg nimic din el.“ – „Și te măhnești de asta? Într-adevăr nu înțelegi nimic? Cred că ceva tot înțelegi. Harul lui Dumnezeu dă unora zece talași, iar altuia un dinar. Dar și pentru acel dinar suntem datori ca să mulțumim lui Dumnezeu. Și asta nu e de mirare. Bătrânul Macarie, când era începător, i se părea că înțelege bine pe Avva Dorotei. Mai târziu, fiind ieromonah, ne spunea că multe nu le înțelege.

Așadar, dacă părintele Macarie, o minte îngerească, nu înțelege bine cartea aceasta, nu te mira că nici tu nu înțelegi. Cartea aceasta pentru profunzimea cu care a fost scrisă, este socotită temeliea vieții duhovnicești. Și fiind inspirată de Duhul Sfânt, de cincisprezece secole de când a fost scrisă nu și-a pierdut din valoare. – Dar de ce eu nu simt acum mângâiere din cele ce spuneți? – „Nu știu. Ai o întristare. Dar și pentru asta trebuie să mulțumim lui Dumnezeu. Pronia Lui știe mai bine decât noi ce ne este de folos. Totuși nu trebuie să uităm că nimeni nu le poate cuprinde pe toate dintr-o dată. Este nevoie de o înaintare metodică cu răbdare. Altfel se poate câștiga numai o cunoștință deșartă, și nimic mai mult.“ Și Bătrânul a continuat: – La Optima, prima carte care se citește este *Cuvintele ascetice* ale Avvei Dorotei. Monahul este dator ca să citească această carte în întregime la cel puțin trei ani. Ea este alfabetul vieții monahale.

A spus Bătrânul: „Folosiți toate ocaziile pentru care le aveți să citiți! Nu ascultați pe vrăjmașul vostru care vă spune că aveți atât timp de citit și atunci veți citi. Pentru voi acum este timpul cel mai bun; acum puteți dobândi „cultura“. Citiți cât puteți mai mult! Îmbogățiți-vă mintea voastră cu cunoștințe mute și inima cu smerenie adâncă, știindu-vă pe voi înșivă mai răi decât ceilalți. Va veni timpul când nu veți mai putea citi cărți. Să țineți minte!

(asta nu face parte din *Filocalie*) **

* Text scris de mână cu un pix albastru și subtitlul dat între paranteze cu cerneală. Pe pagina de stânga 1422 a mss. *Filocaliei* traduse la Schitul Prodromul.

** Text scris cu cerneală în subsolul paginii.

*Cuvânt pentru numele „Iisus”
Din cuvântul cel de la Tăierea împrejur
a Domnului nostru Iisus Hristos*

CARE SĂ AFLĂ în vieța lunii lui Ianuarie în întâia zi.

(După ce istorisește, anonimul Dascăl, pricina pentru care Domnul Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, a răbdat tăierea împrejur a opta zi, zice și următoarele pentru acest Dumnezeesc Nume „Iisus“):

„Și au fost puse Nume întru Tăierea împrejur Fericitului Prunc „Iisus“, carele s-au adus din Cer de Arhanghelul Gavriil întru acea vreme, când bine au vestit prea Curatei Fecioarei Mariei Zemislirea lui, mai înainte până a nu să zămisli în pânțele, adevă mai înainte până a nu să învoi prea Sfânta Fecioara cu cuvintele bine vestitorului, mai înainte până a nu zice: „Iată Roaba Domnului, să-mi fie mie acum duple cuvântul tău“ (Luca 1.38) ¹. Pentru că întru acele cuvinte ale ei, îndată Cuvântul lui Dumnezeu Trup s-au făcut, sălășluindu-să întru prea Curatul și prea Sfântul Ei Pânțele. Decă acest prea Sfânt Nume „Iisus“ carele de Înger mai înainte de zămislire s-au numit, întru Tăierea împrejur s-au dat lui Hristos Domnului, care era încredințarea, pre cum mai înainte au tâlcuit același Înger lui Iosif în vis arătându-să și zicându-și „Veți numi Numele lui „Iisus“, pentru că acela va mântui pre norodul său de păcatele lor“ (Mat.1.21) ². Încă și Sfântul Apostol Petru de Numele lui Iisus mărturisește, zicând „Nu este întru nimenea altul mântuire: pentru că nu este nici un nume supt Cer altuia dat între oameni întru carele să cade a ne mântui noi“ (Fap. 4.12) ³. Acest Mântuitor Nume „Iisus“ mai înainte de veci în sfatul Treime era înainte gătit, scris, și până acum păzit spre a noastră izbăvire; iară acum ca un mărgăritar fără de preț, spre răscumpărarea neamului omenesc, din vistieriele cele Cerești s-au adus: Și prin Iosif întru descoperirea tuturor s-au dat, cele neștiute și cele tănuite ale înțelepciunii lui Dumnezeu, întru Numele acesta s-au arătat. Acest Nume ca un Soare lumea au strălucit, duple cum grăește Prorocul: „Va răsări vouă celor ce vă temeți de Numele meu, Soarele dreptății“ (Malah.4.2) ⁴. Ca un Mir bine mirositor au umplut lumea de mireasmă „Mir vărsat, zice, este Numele tău“, (Cânt.C.1.2) ⁵, nu în vas ținut Mirul Numelui Lui, ci vărsat. Căci până când Mirul

¹ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 1, 38: „Și a zis Maria: Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău! Și îngerul a plecat de la ea”.

² *Sfânta Evanghelie după Matei*, 1, 21: «Ea va naște Fiu și se va chema numele Lui: Iisus, căci el va mântui poporul Său din păcatele lor».

³ *Faptele Sfinților Apostoli*, 4, 12: «Și întru nimeni altul nu este mântuirea, căci nu este sub cer nici un alt nume, dat între oameni, în care trebuie să ne mântuim noi».

⁴ *Maleahi*, 4, 2: “Și cine va putea îndura ziua venirii Lui și cine se va putea ține bine, când El se va arăta? Căci El este ca focul topitorului și ca leșia nălbitorului”.

⁵ *Cântarea Cântărilor*, 1, 2: “Miresmele tale sunt balsam mirositor, mir vărsat este numele tău; de aceea fecioarele te iubesc”.

în vas să păzește, până atunci și bună mirosirea lui în laturea lui să ține: Iară când să varsă, îndată buna mirosire umple văzduhul.

Neștiută era puterea Numelui lui Iisus, în sfatul cel măi înainte de veci, ca întru un vas acoperindu-să. Iară după ce din Cer pre pământ acest Nume s-a vărsat, îndată ca niște Mir de aromate, prin buna mirosire a Darului celui de la vărsare pruncescul sânge întru Tăierea împrejur, pre lume o au umplut. Și „toată limba acum mărturisește: Că Domnul Iisus Hristos, este întru slava lui Dumnezeu Tatălui“ (Filip. 2. 11) ⁶. Arătată s-a făcut puterea Numelui lui Iisus, căci că minunatul acela Nume „Iisus“ au minunat pre Îngerii, au bucurat pre oameni, au înfricoșat pre draci, pentru că și dracii cred și să cutremură, și de singur Numele acesta tremură Iadul, să clătesc cele dedesubt, boiarul întunecului să stinge, cad ciopliții, să gonește întunecul idoleștii îndrăcirii, iară lumina blagocestei răsare și luminează pre tot omul ce vine în lume. „Întru acest Nume prea mare a lui Iisus tot genunchiul să pleacă, al celor Cerești, și al celor pământești, și al celor dedesubt (Filip. 2. 10) ⁷. Acest Nume a lui Iisus, este armă tare asupra împotivnicilor precum zice Sfântul Ioan Scărarul: Totdeauna cu Numele lui Iisus să bați pre protivnici, pentru că măi tare armă decât aceasta, nu vei afla nici în Cer nici pre pământ. Acest prea scump Nume „Iisus“ O! cât este de dorit celui care îl are pre Dânsul! Că Iisus este „cu totul dorire, cu totul dulceată“ (Cânt. C. 5. 17) ⁸. Acest prea Sfânt Nume „Iisus“ O! cât este de iubit legatului lui Iisus, celui robit întru dragostea Lui! În minte Iisus. Pre limbă Iisus: „Iisus să crede cu inima întru dreptate, Iisus să mărturisește cu gura întru mântuire“ (Rom. 10. 10) ⁹. Orî umblând, orî șezând, orî ceva lucrând, Iisus înaintea ochilor: „N-am judecat, zice Apostolul, a ști ceva întru voi, fără numai pre Iisus“ (1 Cor. 2. 2) ¹⁰, că Iisus celui care să lipește către Dânsul, îi este luminare a minții, frumuseță a sufletului, sănătate a trupului, veselie a inimii, ajutor întru necaz, bucurie întru mahnire, doftorie în boale, întru toate primejdiile apărare și nădejde de mântuire, și singur Acesta iubitorului (și îndrăgitorului) săi, plată și (mântuire), răsplătire.

S-au scris oarecând Numele cel nespus al lui Dumnezeu, dupre cum povestește Ieronim, pre o tăbliță de aur care să purta pre capul Arhierelui celui mare“ (Eșire 28. 32) ¹¹. Să scrie acum Dumnezeescul Nume a lui Iisus cu singur sângele său cel vărsat la a lui Tăiere împrejur, și să scrie nu pre aur acum materialnic, ci pre Duhovnicesc, în inimile, zic, și în gurele robilor lui Iisus, precum întru a celui carele s-a zis «Vas ales îmi este mie acesta, ca să-mi poarte Numele Mie» (Fap. 9. 15) ¹². Ca o prea dulce băutura, Numele său prea dulcele Iisus, voește în vas să fie purtat, căci cu adevărat dulce este, celor ce îl gustă pre El cu dragoste, către care să grăește în Psalmii „Gustați și vedeți că bun este Domnul“ (Ps. 33. 8) ¹³. Pre acela gustându-l Prorocul strigă „Iubi-te-voi Doamne tăria mea“ (Ps. 17. 1) ¹⁴. Pre acesta gustându-l Sfântul Apostol Petru, zice „Iată noi

⁶ *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 11: „Și să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl”.

⁷ *Idem*, 2, 10: „Că întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești, și al celor pământești și al celor de dedesubt”.

⁸ *Cântarea Cântărilor*, 5, 16, (Am decalat trimiterea din mss.): „Gura lui e negrăit de dulce și totul este în el fermecător; iată cum este al meu iubit, frice din Ierusalim, iată cum este al meu mire!”.

⁹ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 10, 10: „Căci cu inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturisește spre mântuire”.

¹⁰ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 2: „căci am judecat să nu știu între voi altceva, decât pe Iisus Hristos, și pe Acesta răstignit”.

¹¹ *Ieșirea*, 28, 32: „Acesta va avea la mijloc, sus, o deschizătură pentru cap și o deschizătură să aibă împrejur un guler țesut cu platoșa, ca să nu se rupă”. Citatul evocat în text apare în stihul 36 al capitolului 28. *Veșminte sfințite*: „Să faci după aceea o tăbliță șlefuită de aur curat, și să sapi pe ea, cum se sapă pecete, cuvintele” «Sfințenia Domnului».

¹² *Faptele Sfinților Apostoli*, 9, 15: „Și a zis Domnul către el: „Mergi, fiindcă acesta îmi este vas ales, ca să poarte numele Meu înaintea neamurilor și a regiilor și a fiilor lui Israel”.

¹³ *Psalmii*, 33, 8: „Gustați și vedeți că bun este Domnul; fericit bărbatul care nădăjduiește în El”.

¹⁴ *Idem*, 17, 1: „Iubi-te-voi Doamne, virtutea mea. Domnul este întărirea mea și scăparea mea și izbăvitorul meu”.

le-am lăsat toate, și în urma Ta am mers“ (Mat. 19. 27) ¹⁵ „Căci la cine altul să mergem, cuvintele vieții vecinice au“ (Ioan 6. 68) ¹⁶. Prin această dulceață Sfinților pătimitori, și muncile cele amare atâta li s-au îndulcit, cât și de singură cea mai amară moarte nu s-au temut ei: „Cine pre noi, striga, ne va despărți de dragostea lui Dumnezeu? Necazul? Sau primejdia? Sau sabia? ... Nică moartea nică vieață“ (Rom. 8. 35) ¹⁷ „fiindcă tare este ca moartea dragostea“ (Cânt. C. 6. 8) ¹⁸. Decă întru care vas acea negrăită dulceață a Numeului lui Iisus iubește să se poarte? Cu adevărat în cel de aur, „ca aurul în ulceaua primejdiilor și a necazurilor lămurit“ (1 Petr. 1. 7) ¹⁹, carele ca cu niște pietre scumpe să împodobește cu ranele cele suferite pentru Iisus, strigând „Eū ranele Domnului Iisus pre trupul meu le port“ (Gal. 6. 17) ²⁰; un vas ca acesta trebuie dulceții aceea. În unul ca acela Numele lui Iisus dorește să fie purtat. Nu în zădar Iisus la luarea Numeului săi întru Tăerea împrejur varsă sânge, voindu-o aceasta: Ca vasul cel ce va să poarte Numele Lui, să se roșască cu sânge. Că după ce Domnul aū câștigat vas ales Numeului său pre Pavel Apostolul, îndată aū adaos a zice „Eū îi voi spune lui, căte i să cade lui să pătimească pentru Numele Mieū“ (Fap. 9. 16) ²¹. Caută la vasul Mieū cel sângerat, rănit, așa să scrie Numele lui Iisus, cu roșala sângelui, cu durerile și cu chinurile celor ce „până la sânge staū, împotriva păcatului luptându-să“ (Evr. 12. 4) ²².

Decă te sărutăm pre Tine cu dragostea, O! prea dulce Nume a lui Iisus! Ne închinăm cu osârdie prea Sfântului Numeului Tău O! prea dulce și întru tot îndurate Iisuse! Lăudăm Numele Tău cel prea mare Iisuse Mântuitorule, cădem la sângele cel vărsat întru Tăierea împrejur, Pruncule cel fără de răutate, și Doamne cel desăvârșit. Și ne rugăm bunătății Tale ceii prea multe, pentru acel prea Sfânt Nume al Tău, și pentru acel prea scump Sânge ce s-aū vărsat, și încă și pentru Maica Ta cea fără de prihană, care fără de stricăciune te-ai Născut, să verși asupra noastră mila Ta cea bogată, să îndulcești inimile noastre prin Tine însuși Iisuse, să ne aperi și să ne îngrădești pre noi de pretutindenea cu Numele Tău Iisuse, însămnează-ne și ne pecetluște pre noi robii Tăi cu acest Nume Iisuse, ca și în veacul cel ce va să fie ai Tăi să ne aflăm, și cu Îngerii prea cinstiți și de mare cuviință Numele tău Iisuse să-l slăvim și să-l cântăm, în veci AMIN.

¹⁵ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 19, 27: „Atunci Petru, răspunzând, I-a zis: Iată noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție. Cu noi oare ce va fi?“

¹⁶ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 6, 68: „Simon Petru I-a răspuns: Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieții celei veșnice“.

¹⁷ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 35: „Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foamea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia?“

¹⁸ *Cântarea Cântărilor*, 6, 8: „Solomon are șaizeci de regine și optzeci de concubine, iar fecioare socoteala cine le-o mai ține?“

¹⁹ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, 1, 7: „Pentru ca credința voastră încercată, mult mai de preț decât aurul cel pieritor, dar lămurit prin foc, să fie găsită spre laudă și spre slavă și spre cinste, la arătarea lui Iisus Hristos“.

²⁰ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 17: „De acum înainte, nimeni să nu-mi mai facă supărare, căci eu port în trupul meu, semnele Domnului Iisus“.

²¹ *Faptele Sfinților Apostoli*, 9, 16: „Căci Eu îi voi arăta căte trebuie să pătimească el pentru numele Meu“.

²² *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 4: „În lupta voastră cu păcatul, nu v-ați împotrivit încă până la sânge“.

*Din împreună alcătuire
Acelui întru Sfinții Părintelui nostru Calist
Patriarhul Constantinopolului
Chip de luare aminte al rugăciunii
(Cuvântul cest de față, precum și cel următor, în Filocalia Elină nu este;
Iar în cea Slavonă, precum și în multe din manuscrisele Românești
se află așa precum s-aū copiat)*

MAI ÎNTĂI de toate, să începe la trupul celui ce să nevoește și ia aminte rugăciunii, mișcări (clătiri) oare care, ca niște săltături pe supt piele: cele ce să par unora înșălare. Vine și ferbițială de la rărunchi, ca încingându-i și cuprinzându-i pre dânsii, să pare și aceasta înșălare. Iar acestea nu sunt ale înșălării, ci a firii, și vin ca niște osăbirii, născându-să din nevoița aceluia. Iar dacă cineva le slăvește pre acestea ca din Dar, și nu din fire, aceasta este adevărată înșălare. Însă acestea – oricare ar fi –, dator este cel ce să nevoește a nu le iubi, ci a le goni. Vine și altă ferbițială de la inimă, și dacă adecă să împreună pogoară mintea la gânduri curvești, înșălare este cu adevărat: Iar dacă trupul tot adecă din inimă să inferbântă, iar mintea este cūrată, și nepătimașă, și de fu ca cum lipită la cel prea mai înlăuntru adânc al inimii, aceasta este întru adevărinița a Darului, și nu a înșălării. Uneori să face pre la cei ce așa are, și sudoare din multa ferbițială ce să face în trup; și atuncea să pornește de la inimă Sfânta lucrare, rădicând ca o foaie oarecare de la inimă, și pornind pre minte de la cele mai înlăuntru ca cum lipită de Dumnezeasca aceasta lucrare, încât îi este a striga des des: „Iisuse al meu, Iisuse al meu”; Fiindcă împreună după deșchiderea inimiei, aceasta nu mai strigă mintea, adecă: Iisuse al meu; și nu poate mintea a zice toată rugăciunea adecă: Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă, din cele dese deșchideri ale inimii, ci numai aceasta „Iisuse al meu“. Iar cei ce grăesc, cum că pre toată rugăciunea o săvârșesc, întru starea aceasta, să împrelestesc. Pentru că când s-ar lipi mintea, precum zisăram, de Dumnezeasca lucrare, la cea prea mai înlăuntru a inimii intrând, nu poate mai mult a striga, fără numai „Iisuse al meu“. Și atuncea să face de la Sfânta aceasta rugăciune, și uimire de la inimă, când de la Sfânta lucrare mângăere este mare; Și atuncea saltă și izvoraște cu dulceață și lacrămnă de la inimă, și curge din ochi cu îndulcire: și aceasta este cea de bucurie mahnire. Și ferbe atuncea și inima din multa aceea Sfințită lucrare, și să face tot trupul înfocat, și strigă mintea spăimântându-să „Doamne miluește“. Și precum untul de lemn în vas plin inferbântându-să de foc foarte, din multa ferbere să varsă și afară: Așa să face și la inimă, când ar ferbe aceasta din Dumnezeasca lucrare, își varsă și la trup ferbițiala, și face pre aceste înfocat. Și atuncea simte cei ce pătinesc aceasta, că cele dinlăuntru ale lor, în scurt, saltă afară.

Să fac încă și altele oarecare prea slăvite, la acei ce are pre cea grăită stare, (când este și lumina). Pentru această strălucire pre dinlăuntru, unul ca acesta pricepe ceea ce îl luminează pre dânsul mai mult decât razele Soarelui. Și din inimă îi izvoraște lumina. Să face încă și înlăuntru inimii și alte

taine, cele ce nu le pot a le da prin scrisoare. Pentru că vede mintea zidirea toată, și uimindu-să din pornirile Sfintei lucrări, și din Dumnezeștile taine care să înțeleg, înalță dintru adâncul inimii slavoslovie, cele ce nu pociu a le da cu scrisoarea. Pentru că tot să face omul întru acel timp înDumnezeit, din Dumnezeasca aceea pornire, și afară de toate cele materialnice și de toate cele simțitoare, și ca cum neținut de bucurie, ca cel ce este demult vin beat. Apoi de la acestea să răpește mintea la vederi Dumnezești, și vede taine înfricoșate, cele ce nu le pot scrie cu de-amăruntul. Pentru că vede mintea vederi Dumnezești, vede și desfătările dreptilor, și frumusețile Raiului. Și încă mai în sus răpindu-să mintea, vede în Cer înfricoșate și prea slăvite taine. Și pre cât să curățește Omul de la asuprelele protivnicilor, pre atâta vede mai mari decât acestea, precum i-ar dăruia lui Prea Sfântul Duh,

Căruia mărirea i să cuvine în veci AMIN.

*Al Acestuia:
Cuvânt în scurt, pentru Rugăciune*

RUGĂCIUNE NEÎNCETATĂ este a chema Numele lui Dumnezeu totdeauna, ori de vorbește cineva, ori de șade, ori de umblă, ori de lucrează, ori de mănâncă, ori altceva de face. În toată vremea, și în tot locul să cuvine a chema Numele lui Dumnezeu, precum scrie „Neîncetat vă rugați” (1 Tes. 5.17)¹. Așa să strică ispita vrăjmașului. De nevoie este a să ruga cineva cu inima, a cânta și cu gura, când este deosebi; Iar dacă este cineva în târg, ori cu oarecare să află, nu trebuie cu gura a cânta, ci cu singur cugetul. Să cuvine și ochii a-i păzi, și jos a căuta, pentru răspândire și mreșile vrăjmașului. Rugăciunea desăvârșită este: a grăi către Dumnezeu fără de împrăștierea minții, și a aduna toate cugetările cu simțirele. Aceasta povățuește pre om a muri despre tot omul și lumea, și despre toate cele ce sunt într-însa. Rugăciune să înțelege, că schimbă turburările, că vede, că s-au veselit mintea luminându-să întru Domnul; Iar al ei este, dacă s-ar atinge de ceva, și spre aceea nu să turbură, de ar năpăstui-o și toată lumea. Fiindcă cel ce desăvârșit să roagă, să omoară odihniile sale și lumiile. Iar rugăciunea cea cu smerenie, cu osteneală, cu lacrimi, și a nu face cineva voea sa, taie pomenirele, care ori lucrând, ori văzând, ori auzind, ori grăind să face; fiindcă pre acestea le-au isprăvit Părinții. Iar afară de lacrimi, și de osteneală, și de tăerea vocii, nu le-au isprăvit.

Rugăciune și cântare, nu numai cu mintea să cuvine a face cineva, ci și cu buzele; Fiindcă Prorocul David grăește: „Doamne buzele mele vei deschide, și gura mea va vesti lauda Ta” (Psalm 50.16)². Și Apostolul arătând că să caută și buzele zice: – Inima– și: „roada buzelor ce să mărturisesc Numele Lui” (Evrei 13.15)³; Căruia i să cuvine slava în vecii vecilor,

AMIN...

¹ *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 17: “Rugați-vă neîncetat”.

² *Psalmii*, 50, 16: “Doamne, buzele mele vei deschide și gura mea va vesti lauda Ta”.

³ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 15: “Așadar, prin El să aducem pururea lui Dumnezeu jertfă de laudă, adică rodul buzelor, care preaslăvesc numele Lui”.

*Capete ale Legii ceî Dumnezeești
și Duhovnicești
în număr de 18,
ale Prea Cuviosului și de Dumnezeu Purtătorului,
Părintelui nostru Marco Pustnicul (*)*

1. „Biserica Dumnezeului celui viu“, după glasul Marelui Pavel, suntem (1Cor.3.16)¹. Și de este așa, precum și este, mult mai ales, celui ce a câștigat chemarea lui Iisus cea adevărată, și cu cea prea curată pomenire a lui Dumnezeu, pre gemetele pruncilor celor Vavilonești le înving (Ps.136.1-8)².

2. Doimea: Dragostea și Smerenia, fac răbdare. Iară fără de pomenirea lui Dumnezeu, să fură degrab și nu înțâlege, dacă nu iarăși cel grabnic și Prea slăvit Numele lui Iisus Hristos, va sosi mai în degrab.

3. Priimitoare de lumină, cea născătoare de lumină, rugăciunea lui Dumnezeu să numește. Ceea ce luminează adecă pre cei de o iubesc pre ea, și întunecă pre cei ce nu vor să audă de dânsa.

4. Arătat-u-s-au tot pâlcul duhurilor celor viclene, ca un nor mare întunecând pre Soare; și au strălucit ca un Soare chiemarea cea înfricoșată a lui Iisus din inima cea curată, tot întunerecul fără de veste făcându-l, și luminarea Soarelui întru frumuseța cea dintru început arătând.

5. Corabia întru noian primejduindu-să, de multe ori de la cârmaciū să sprijinește. Și Călugărul de patimi fiind înviforat, de la pomenirea lui Iisus să sprijinește. Spune-mi mie iubitele de învingerea adevărului, cea ce nu voești a lucra rugăciunea: De unde voiū priimi în vremea ispitelor ajutorul cel de sus? Așa este și eū grăesc acestea, afară de povățuitorul cel neînșălat mulți pier. Iară cei ce sunt fii ai ascultării, având înfrânare și smerenie, cu toată bucuria strigă „Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă“.

* Capetele de față, precum și următoarele trei cuvintele le-am prescriș întocmai după un manuscris din Mănăstirea Vatopedului. (Nota traducătorului).

¹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 16: “Nu știți, oare, că voi sunteți templu al lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi?”.

² *Psalmi*, 136, 1-8:

“1. La râul Babilonului, acolo am șezut și am plâns, când ne-am adus aminte de Sion.

2. În sălcii, în mijlocul lor, am atârnat harpele noastre.

3. Că acolo cei ce ne-au robit pe noi ne-au cerut nouă cântare, zicând: «Cântați-ne nouă din cântările Sionului!»

4. Cum să cântăm cântarea Domnului în pământ străin?

5. De te voi uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea!

6. Să se lipească limba mea de grumazul meu, de nu-mi voi aduce aminte de tine, de nu voi pune înaintea Ierusalimului, ca început al bucuriei mele.

7. Adu-Ți aminte, Doamne, de fiii lui Edom, în ziua dărâmării Ierusalimului, când ziceau: «Stricați-l, stricați-l până la temeliiile lui!»

8. Frîca Babilonului, ticăloasa! Fericit este cel ce-ți va răsplăti ție fapta ta pe care ai făcut-o nouă”.

6. Cu Numele lui Iisus bate pre luptătorul, și înfrânarea cu multa smerenie să se înjuge cu tine, și niciodată „nu te vei teme de frica de noapte și de săgeata ce zboară ziua“ (Ps.90.5)³.

7. Armă pre Psalmi, și zauă Numele lui Iisus, și așa se va scula întru ajutorul tău. Și nu te supune iubitele celor ce cuvintează în deșert ce zic să nu aibi grijă de lucrarea minții.

8. Sfărâma-se-va întru inimele vrăjmașilor noștri celor viclenii, sulilele cele ce asupra noastră de la dânșii cu vicleșug să pornesc. Sulița cea adevărată: Numele lui Iisus Christos, lesne va sfărâma inimile paserilor celor viclene, și de robiile lor cele spurcate cu ușurință pre noi ne va slobozi.

9. „Cel ce lăcuește întru ajutorul celui Prea Înalt“ (Ps.90)⁴, întru acoperământul lui Iisus se va sălășlui. Iar cel ce nu este așa, este ca un pom ce are frunze, iar nu rod, dupre glasul Sfintei Evanghelii „Tot pomul carele nu face rod bun, să taie și în foc să aruncă“ (Mat. 7.19)⁵. Și altul grăește: Întru adevăr înfricoșat este cuvântul tău Părinte!

10. Fericit bărbatul carele să teme de Domnul. Așa este, însuși Iisus Mântuitorul nostru a zis: „Să iubești pre Domnul Dumnezeul tău“ (Mar.12.30)⁶, și cel ce îl iubește pre El, să și teme de Dânsul, și Numele cel Sfânt al Lui îl cheamă. Iar cei ce numai caută și nu lucrează răgăciunea, aceștia sunt după Prorocul ce zice: „Acest norod cu gura mă cinstește pre mine; iară inima lor departe este de la mine, și în deșert mă cinstește pre mine“ (Isaia 29.13)⁷.

11. „Arma te va înconjura pre tine adevărul Lui“ dupre glasul Prorocului (Ps.90)⁸, de la Duhul Sfânt. Nu este adevăr afară de Numele lui Iisus, nici pre cer, nici pre pământ. Acest înfricoșat Nume strigându-să întru inimele noastre, în degrab izvodirele vrăjmașilor noștri, ca ceara de foc se vor topi.

12. „Legea lui Dumnezeu întru inimă, – cel prea blând David legiuiește –, și nu se vor împiedica pașii lui“ (Ps.36.31)⁹. Deci în deșert să turbură cei ce să pun de pricină a nu grăi așa: Doamne Iisuse Christoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă.

13. Al cei nedespărțite Treimi, Unul Iisus începătorul vieții, de nu va dărui pre aceea întru inimele noastre, nu avem alt ajutor, nici în cer, nici pre pământ, precum însuși întru Evanghelie au zis: „Fără de mine nu puteți face nimic“ (Ioan 15.5)¹⁰.

14. Mâna Domnului să ne acopere pre noi ca așa să strigăm neîncetat, rugând Sfânt Numele Lui întru răbdare multă și smerenie, pentru ca să aflăm cea neturburată a cugetului așazare. Că însuși Iisus Mântuitorul nostru a zis: „Ceea ce grăesc vouă, tuturor grăesc: Privegheați“ (Mar.13.37)¹¹.

15. Cel ce voește a fi Călugăr, neîncetat să roagă cu înfrânare și cu smerenie; și unde s-ar afla, mai nici pre sine să se socotească, dupre glasul Mântuitorului Iisus „Tot cel ce să înalță pre sine, se va smeri, iar cel ce să smerește pre sine, se va înălța“.

16. „Alcătuți Praznic, – Prorocul David a zis –, până la cornurile Oltarului“ (Ps.117.27)¹². Să punem și noi praznic până la sufliteasca liniște, despre asuprelele protivnicilor, aceasta strigând: Doamne Iisuse Christoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă.

³ Psalmii, 90, 5: „Nu te vei teme de frica de noapte, de săgeata ce zboară ziua“. Am decalat cu un stih trimiterea pentru a corespunde citatului.

⁴ Idem, 90, 1: „Cel ce locuiește în ajutorul Celui Preaînalt, întru acoperământul Dumnezeului cerului se va sălășlui“.

⁵ Sfânta Evanghelie după Matei, 7, 19: „Iar orice pom care nu face roade bune se taie și se aruncă în foc“.

⁶ Sfânta Evanghelie după Marcu, 12, 30: „Și: «Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din tot cugetul tău și din toată puterea ta». Aceasta este cea dintâi poruncă“.

⁷ Isaia, 29, 13: „Și a zis Domnul: «De aceea poporul acesta se apropie de Mine cu gura și cu buzele Mă cinstește, dar cu inima este departe căci închinarea înaintea Mea nu este decât o rânduială omenească învățată de la oameni“.

⁸ Psalmii, 90, 4: „Cu spatele te va umbri pe tine și sub aripile Lui vei nădăjdui, ca o armă te va înconjura adevărul Lui“.

⁹ Idem, 36, 31: „Legea Dumnezeului stă în inima lui și nu se vor poticni pașii lui“.

¹⁰ Sfânta Evanghelie după Ioan, 15, 5: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic“.

¹¹ Sfânta Evanghelie după Marcu, 13, 37: „Iar ceea ce vă zic vouă, zic tuturor: Privegheați!“.

¹² Psalmii, 117, 27: „Dumnezeu este Domnul și S-a arătat nouă. Tocmiți sărbătoare cu ramuri umbroase, până la coarele altarului“. Am decalat cu un stih trimiterea din mss., pentru a fi corespunzător citatului în Biblia sau Sfânta Scriptură, ed. cit.

17. Cei ce s-au lepădat de lume, și cele negre le poartă, cu care nărav pre cei întunecați îi vor învinge? Decă dacă lipsiți vor fi de liniștea cea mai dinlăuntru a înfricoșatei chemări ai lui Iisus, nu vor putea a să împotivi celui viclean, precum zice Apostolul (Efes.6.11)¹³ și pre alt inimelnic cel a-l câștiga.

18. „Noaptea nopții vestește – înțelegerea cea Duhovnicească –; Nu sunt graiuri – ce să grăesc simțitor ale Numelui lui Iisus, ci cuvintele cele cugetătoare –, ale cărora nu să aud glasul lor“ (Ps.18.2)¹⁴. Iar cel ce caută și să roagă cu înfrânare și cu smerenie, ajunge în cel Duhovnicesc Raii, al dragostei „Iară dragostea este Dumnezei“ (1Ioan 4.8)¹⁵; A căruia slavă în vecii vecilor

AMIN.

¹³ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 11: „Îmbrăcați-vă cu toate armele lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva uneltirilor diavolului”.

¹⁴ *Psalmi*, 18, 2: „Ziua zilei spune cuvânt și noaptea nopții vestește știință”.

¹⁵ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan*, 4, 8: „Cel ce nu iubește, n-a cunoscut pe Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este iubire”.

Anonimă

ÎNTREBARE: Cine sunt închinătorii adevărați, care nici un Munte, nici în Ierusalim se vor închina lui Dumnezeu Tatălui? De nu se vor închina în Ierusalim, bine cunoscut este că nici întru alt loc pre pământ, că nimic este mai cinstit decât Ierusalimul?

RĂSPUNS: Cu adevărat de auzire înfricoșată și minunată este, întrebarea, și pentru aceasta său răspunsul și deslegarea mai arătată, știind că nu este tuturor a încăpea auzirea Dumnezeștilor taine; Ci însă dintru arătare Sfântă de la bărbații cei Sfințiși cari acum sunt în trup, mai arătat o vom face ceea ce au zis. Mers-au oarecare din cei de aicea, la oarecare bărbat Sihastru ce să liniștea, și i-au zis: Mă minunez Părinte cum suferi a fi despărțit de Sfânta Biserică, și de Sfânta Comunicătură, și de Sfințita adunare? Către care au răspuns omul, cel Dumnezeesc și i-au zis: Toate adunările, și leturghiile, și praznicile, și împărtășirea Sfintei Taine, și Jertfele pentru aceasta sunt: ca să se curățască omul pre sine de păcatele lui, și să se sălășluească într-însul Christos Dumnezeu, precum este zis de Hristos „Că vom veni Ei și Tatăl, și lăcaș într-însul vom face“ (Ioan 14.23) ¹, și „Mă voiți sălășlui întru dânșii, și voiți umbla, ș.c.l. (2Cor.6.16) ². Decî de va fi omul lăcaș însuflețit, și de Dumnezeu zidit, și va viețui întru el și Tatăl, și Fiul, și Sfântul Duh, și va umbla, atuncea să deosebește sufletul cel purtător de Dumnezeu de toată dragostea Bisericilor celor zidite, și de la jertfele cele văzute, (Cuvântul acesta „Jertfele“, nu-l numără în loc de Sfânta Împărtășire, căci mai sus după aceasta, a pus și pre acelea; Decî ale tale sunt acelea, și alta aceasta), și de la mulțimele adunărilor și ale praznicilor celor omenești. Și „nici întru acest Munte, și nici în Ierusalim dorește să se închine lui Dumnezeu“ (Ioan 4.21) ³, căci înlăuntru întru sine are pre Tatăl, înlăuntru și pre Fiul: Arhiereul; înlăuntru și pre Sfântul Duh; focul; înlăuntru jertfelnic; pre știința cea curată, înlăuntru curățitoare a păcatelor: lacrămile cele Duhovnicești; înlăuntru Ierusalimul carele veselește sufletul. De aceea ca cel ce este Duhovnicesc, cu ochii cei Duhovnicești aduce jertfele cele Duhovnicești. Că „Duh este Dumnezeu“ Decî oriunde de i să închină Lui – i să cade să i să închine cu Duhul și cu adevărul“ (Ioan 4.24) ⁴. Că tot ce este văzut vremelnic este, precum ne învață pre noi Apostolul; De faci ori jertfe, ori prinoase, ori slujbe, iar acele nevăzute sunt vecinice, cele ce sunt întru Duhul Duhovnicești; și adevărate, fiind în inimă, „pre care ochiul nu le-a văzut, și urechea nu le-a auzit, și

¹ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 14, 23: “Iisus a răspuns și i-a zis: Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și vom face locaș la el”.

² *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 16: “Sau ce înțelegere este între templul lui Dumnezeu și idoli? Căci noi suntem templu al Dumnezeului celui viu, precum Dumnezeu a zis că: «Voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeul lor și ei vor fi poporul Meu”.

³ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 4, 21: “Și Iisus i-a zis: Femeie, crede-Mă că vine ceasul când nici pe muntele acesta, nici în Ierusalim nu vă veți închina Tatălui”.

⁴ *Idem*, 4, 24: “Duh este Dumnezeu și cei ce I se închină trebuie să i se închine în duh și în adevăr”.

la inima omului nu s-a suit“ (1Cor.2.9) ⁵ mai înainte de venirea lui Hristos care au grăit, și ne-au descoperit nouă prin Duhul Sfânt carele viețuește întru noi; Pre carele de s-au învrednicit cineva a-l câștiga, este ca cum s-ar înDumnezei spre sălășluirea lui Dumnezeu, întru sineși fiind Acela; și el întru Dânsul. Iară mai ales a zice, și însuși pre sineși să închină singur întru sineși, și pre sineși să cinstește, văzând trupul său lăcaș lui Dumnezeu, fiind și casă, și jertfelnic, și Biserică Aceluia. Deci pre unii ca aceea nici Cerurile, nici Îngerii, nici jertfele cele văzute, nici altceva din cele ce sunt în lume, sau mai presus de lume, nu are cinstit mai mult decât pre biserica trupului său. Că întru dânsul vede împlinirea Sfintei Treimi viețuind. Iată ai auzit tainele cele dăruite de la Hristos ai venirei Lui cei către noi. Pentru aceasta mai mare este decât toate bunătățile liniștea și tăcerea cea cu înțelegere ca ceea ce este pricina înțelegerii de Dumnezeu, dupre cela ce zice: „Îndeletniciți-vă și cunoașteți că Eu sunt Dumnezeu“ (Ps.45.10) ⁶. Pentru aceasta însuși Domnul învățându-ne chipul tăcerii și arătându-ne roada cea dintru dânsa, atâta de cu stăpânire zice „Iară tu când te rogi intră în cămara ta, și închide ușa ta, și roagă-te Tatălui tău în taină, și Tatăl tău cel ce te vede pre tine rugându-te întru ascuns, îți va da ție la arătare“ (Matei 6.6) ⁷. Pentru aceasta dar și însuși prin Prorocul zice „Spre cine voiți căuta? Fără numai spre cel smerit și tăcut, și carele să cutremură de cuvintele mele“ (Isa.66.2) ⁸. Au zis și Sfântul Macarie: Scaunul Dumnezeirei este mintea noastră și duhul, gura noastră este masa lui Hristos. Deci să nu punem pre dieavolul pre scaunul lui Dumnezeu. Și iarăși: Să nu iasă cuvânt spurcat pe unde intră Hristos. Și: „Limba noastră este trestie a scriitorului ce scrie degrab“ (Ps.44.2) ⁹, adevă Duhul Sfânt. Deci precum trestia fără de cele ce scrie nu umblă, așa și limba noastră să lucrează de Sfântul Duh de scoate dintru sine cuvinte bune. Iară mișcându-se de la dracul cel necurat, scoate cuvinte urâte și pângărite, și sloboade vorbe deșarte și clevetiri; Căci precum este izvorul, așa și curgerea cea dintru dânsul.

⁵ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 9: “Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El”.

⁶ *Psalmii*, 45, 10: “Opriti-vă și cunoașteți că Eu sunt Dumnezeu, înălța-Mă-voi pe pământ”.

⁷ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 6, 6: “Tu însă, când te rogi, intră în cămara ta și, închizând ușa, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție”.

⁸ *Isaia*, 66, 2: “«Toate acestea mâna Mea le-a făcut și sunt ale Mele, zice Domnul. Spre unii ca aceștia îmi îndrept privirea Mea: spre cei smeriți, cu duhul umilit și care tremură la cuvântul Meu”.

⁹ *Psalmii*, 44, 2: “Limba mea este trestie de scriitor ce scrie iscusit”.

*Din viața Sfântului Nifon
celui din Țarigrad*

Au întrebat oarecare frate pre Sfântul Nifon zicând: Spune-mi mie Părinte cuvânt de folos cum să mă mântuesc? Și au răspuns Starețul zicând: Fiule! în mijlocul oamenilor lăcuind, aceasta ești dator a face: a nu prihăni pre nimeni nicidecum, nici a te socoti pre sineți ca cum pre un lucru bun ai fi făcut cândva. Și a te păzi pre sineți a nu zice că cutare bine petrece, iar cutare întru înfrânare; Fiindcă aceasta este aceea: adevă să nu judeci. Ci pre toți cu deopotrivă ochiū ca o punere cu un gând și cu proastă inimă vezi-ți, și priimește pre toți ca pre Hristos. Să nu pui urechea ta lângă omul ce clevește, nici să de îndulcești cu unul ca acela, ci cu tăcere multă ține-ți gura ta. Zăbavnic fii la vorbire, și grabnic la rugăciune, și să nu prihănești cândva pre cela ce clevește, nici pre altul oarecarele ce lucrează fără de lege, ci de-a pururea caută la ale tale greșale, și prihănește-te pre sineți, și te defaimă în fiecare zi. Au zis fratele. Aceasta a nevoitorilor celor desăvârșiți este. Și au răspuns Fericitul: Fiule! Tinereța dacă are smerenie, destul îi este ei; Că nimic nu cere Dumnezeu de la tânăr, fără numai curățenie și smerenie. Decî tu Fiule fii blând și pacinic, îndurat și milostiv, și te socotește pre tine dedesubtul tuturor oamenilor, și vei fi întru adevăr sălășluindu-te cu Dumnezeu. Și te silește a nu năluci cu mintea cum că ai ajuns la măsura curățeniei Sfinților. Ci grăește-ți ție de-a pururea așa: Suflete! cunoaște că întru păcate ai covârșit și pe draci, iară vre un lucru bun încă nu ai făcut pentru Dumnezeu. Și vaî nouă smerite, ce vom face în ziua judecării! Și fie-ți rugăciunea ta fiule în toată vremea veștii tale ca a unui păcătos, și zi în fiecare cirtă: Doamne Iisuse Christoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă, și aceea adevă: Dumnezeule curățește-mă pre mine păcătosul. Zi și graiurile acestea totdeauna: Doamne de cele ascunse ale mele curățește-mă, și de cele streine iartă pre robul tău. Și cunoaște și aceasta, ca niciodată să te mulțumești cu lucrurile cele bune ale tale, nici să te cutezi spre dănele, că nu știi de sunt plăcute lui Dumnezeu, sau nu. Pentru aceasta cutează mai ales spre Dumnezeu, și spre puterea Lui, ca niște țărăni nefolositoare socotindu-te pre sineți, și deci de aicea îți va fi ție îndreptarea.

Zis-au iarăși fratele: Părinte! Cum poate omul să biruească toată ispita ce-i vine de la vrăjmașul? Răspuns-ai Starețul: Fiule! Orice fel de ispită dacă ț-ar veni ție asupra-ți, tăcerea este biruința ei și smerenia, și a zice: Blagoslovește Părinte. Că toate lucrurile celui smerit cugetător, cunoscute sunt la Dumnezeu, și lăudate de Sfinții Îngerii, iară de spaimă și înfricoșate la toți dracii. Decî tu fiule, fă-te smerit cu inima, și zdrobit foarte, ca să dorească Duhul Sfânt a să sălășlui întru tine, și să-ți dea ție putere a goni de la sineți pre toată grija cea lumească. Întrebat-au iarăși Fratele: Care părinte, precum s-au înmulțit acuma Sfinții, fi va până în sfârșitul veacului? Zis-au Fericitul: Fiule, până la sfârșitul veacului va lipsi Proroc Domnului Dumnezeu; Asemenea nici Satani slujitor. Însă în zilele cele mai de apoi, câți întru adevăr vor sluji lui Dumnezeu, se vor ascunde pre sineți cu bună istețime despre oameni, și nu vor fi desăvârșit semne întru dânșii, și minuni precum în zilele de acum. Ci pe cale lucrătoare și măsurată vor călători cu smerenie, și mai mari decât Părinții cei

lucrători și purtători de Dumnezeu se vor afla în ochii lor ca să facă semne, ca dintru o pricină ca aceasta, de a doua oară ațîțându-se oamenii foarte cu osârdie, să se aducă către nevoiță. Că vor fi cei ce împodobesc scaunele Preoțești în toată lumea, cu totul neiscușiți, neavând știința de faptele cele bune. Asemenea și cei mai mari ai Monahilor vor fi. Că se vor birui cu totul de lăcomie de pânțec toți, și de slava deșartă, și vor fi smintele oamenilor mai vârtos, și nu pildă, pentru aceasta mai ales va fi nebăgată în samă fapta bună. Căci atunci mai mult iubirea de argint va împărăți, și va-i Monahilor celor ce sunt bogați, că ocara va fi aceștia Domnului Dumnezeu, și nu va vedea fața Domnului, în Iisus Hristos cel viu! Monahul său mireanul carele își dă aurul său cu dobândă, de nu se va depărta de o lăcomie ca aceasta, întru adâncul Tartarului se va cufunda; Că nu voesc să-l aducă roadă lui Dumnezeu prin facerea de bine a săracilor. Pentru aceasta fiule, precum mai înainte am zis, de necunoștință ținânduți fiind, cei mai mulți se vor prăpăstui întru lățimea căii cei late și largi rătăcindu-să.

Întrebat-ai iarăși fratele: Spune-mi mie Părinte, cum oarecare îți necăjesc trupurile lor prin înfrânare, și patimile împărătesc întru ei, mânia, vrajba, pomenirea de rău, zavistia, și cea mai rea decât toate, nemilostivirea și scumpetea. Iară oarecare din cei îmbunătățiți, și mânâncă și bea vin, și nici un lucru al păcatului nu să află întru dânșii. Ce oare este aceasta? Iar Cuviosul auzi: Precum mi să pare fiule, cei ce postesc mult și nu să îndreptează, din gura lor pătinesc. Că cel ce nu are păzire a gurei sale totdeauna, măcar tot anul de ar posti, nimic nu să folosește. Pentru că când diavolul te zădărește pre tine spre iușime, tu să nu grăești, și ai biruit patima; Iarăși spre zavistie te aduce pre tine, tu să nu clevești, și cu totul ai biruit pre vicleanul, că rodul: clevetirea, al zavistia este. Dacă te va înfoca pre tine bântuitorul spre curvie, să nu deșchizi gura ta spre vorbirea de muere, nici la mâncare sau la băutura prea mult să intre, și l-ai biruit pre dânsul; și luând vre un lemn mic, bate-te pre sineți și durerea gonește pre război. Că de folos îți este ție ca unul din mădulările tale să piară, și nu tot trupul tău să se arunce în ghena focului. Dacă Verul și porcul sălbatec va porni pofta spre bucate de mult preț, mergând la eșitoare învață-te putoarea lor. Dacă te va ocări pre tine cineva, sau te va osândi, sau te va face moji, tu smerește-ți gândul tău, și te osândește pre sineți ca pre un păcătos, și adu-ți aminte de Iisus Hristos. Fiul lui Dumnezeu, că scuipit auzi fost, batjocorit de oameni păcătoși, și cu trestia capul ai fost bătut, și atunci socotește-te pre sineți nevrednic de a trăi. Iar pentru cei îmbunătățiți ce mânâncă și beau, cunoaște fiule că aceștia ostași viteji sunt, care auzi călcat patimile păcatului, și acuma sunt Domni și Stăpânitori, fiindcă ai luat darul nepătimirii de la Dumnezeu. Că mai întâi înfrânându-să și nevoindu-să, auzi dobândit scoposul de care dorea. Însă cei ce o fac aceasta, (adecă în adunare), când sunt singuri de sine și să liniștesc, pre cele ale înfrânării le lucrează, împlinind pre urmă prin nemâncare pre cele ce auzi lipsit prin deslegarea ce o ai făcut când se întâmpla a fi înaintea oamenilor.

*Din cartea ce să numește: „Chir Hariton“
Pentru gândurile cele de hulă, și pentru tămăduirea lor*

Precum trei sunt pricinile gândurilor celor de hulă: neluarea aminte zic, mândria și zavistia dracilor, așa sunt și Trei doftoriile cele împotriva lor, adecă: prima este luarea aminte și rugăciunea al doilea este smerenia și a treia a nu le băga în samă, adecă a le defăima. Pentru aceasta oricine voește și iubește a să izbăvi de gândurile cele de hulă, trebuiește mai întâi să-și adune toată mintea în inima lui înlăuntru, și să se roage cu multă luare aminte, și rugându-să să se silească să nu lase așazarea cuvântării cei din inimă să grăească, ci cu o grea și stăpânitoare căutare, să o facă pre dânsa să nu grăească. Însă numai aceasta nu este de ajuns, ci după ce va face pre cuvântul cel dinlăuntru să tacă, trebuie să-și dea ei să zică și această scurtă rugăciune, adecă „Doamne Iisuse Christoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă“, și numai aceasta să o zică și alt nimic nici un cuvânt, și să o zică fiind și răsufarea puțin, adecă să fie suflarea până să zică odată cuvintele acești rugăciuni, și atunci să se răsufle, însă mintea să rămâie neclintită, neînchipuită, privind numai la locul inimii pentru văzătoarea lucrare. Iară auzurile minții nimic alt auzind fără numai cuvintele rugăciunii aceștiea. Pentru că această rugăciune zicându-să întru acest chip, are să piarză desăvârșit toate gândurile, nu numai cele de hulă, ci și cele urâte trupești și viclenile aducerii aminte. Pentru că înfricoșatul și Sfântul Nume al Domnului nostru Iisus Hristos zicându-să înlăuntru în inimă, cu credință ferbinte, și cugetându-se des, ca focul arde, și ca cuțitul cel tăios lovește și taie pre draci care să află în arătarea inimii, precum am zis, și grăesc cu cel dinlăuntru cuvânt hule și urâte gânduri. Pentru carele au zis Sfântul Ioan Scărarul: Cu Numele lui Iisus bate pre luptătorul. Și Înălțatul Nil au zis: Dumnezeu numindu-să gonește pre draci.

A doua doftorie a gândurilor celor urâte, este smerenia. Pentru aceasta cel ce voește să se izbăvească de dânsule, trebuie să aibă smerită și zdrobită inima; Asemenea să aibă și pre cele ce nasc pre smerenie, adecă să sufere cu mulțămintă toate scârbele și ispitele care i-ar veni de la oameni și de la draci, sau de la răzvrătita lui fire, avându-se pre sineși vrednic de toate pedepsile pentru păcatele lui. Și să nu să mânia și să urgisască, nici să osândească, sau să clevească pe fratele său nebăgându-l în samă ca pre un prea de nimic și fără de minte; Și să nu cerceteze sau să cerce prea mult pre credință mai presus de puterea lui, și de cunoștința minții lui, avându-se pre sineși necunoscător și nevrednic a cerca acestea, și fiind credința cea proastă în inima lui. Toate acestea făcându-le, ca să se izbăvească de gândurile huli precum au zis Părinții.

A treia doftorie pentru gândurile cele de hulă, este a nu le băga în samă, adecă când omul să roagă în inima lui, precum am zis mai sus, și zice rugăciunea, adecă „Doamne Iisuse Christoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă“, fiind puțin și răsufarea, când are pre inima lui smerită, și face toate celelalte câte îi sunt lui prin puțință, și după aceasta i să întâmplă lui gânduri de hulă, atunci trebuie să știe cum că aceste gânduri de hulă, sunt numai din pizma și răutatea dracilor, și pentru aceasta nu trebuie să se mârhească pentru acelea, nici să se desnădăjduească, ci să le defăime, ca

pre unele ce nu sã nasc dintr-însul, nici din voea lui, ci sunt ale rãului Dieavol nașteri și sãmãnãturi, care sãmãnã acest fel de gânduri de hulã asupra lui Dumnezeu, și asupra celor Sfinte, nu pentru alt sfârșit, ci numai pentru ca sã turbure și sã mãhneascã sufletul omului, și mai ales ca sã-l opreascã din drumul faptei bune, și plãcute lui Dumnezeu.

Pentru aceasta și noi cunoscând rãutatea și mãestriele lor, sã cuvine sã le defãimãm pre dãnsele, și sã nu le bãgãm în samã nicidecum, pãrãndu-ni-sã a fi pãcat pentru acest fel de gânduri. Pentru cã pre cât ni se va pãrea a fi pãcat, pre atãta mãi mult ne va supãra. Și precum cãnd voește sã miargã cineva în vre-o cetate, dupã aceasta trecãnd pre vre-un drum, întãmpenã cãini care îl latrã, însã el nu ea aminte la lãtrãturile cãinilor, ci defãimãndu-i și nebãgãnd samã de dãnșii, trece drumul fãrã de turburare, și sã silește înainte, pentru ca sã ajungã la locul unde îi este scoposul. Așa trebuie sã facã și creștinul cãnd îi vine asupra lui gânduri de hulã și vicleane, adecã trebuie sã le defaime ca pre niște lãtrãturi ale vicleanului Dieavol, și sã mieargã întru prochimenul drum al faptei bune, avãnd credința ca o anghirã, și ferbinte și neîndoitã la Dumnezeștile lucruri, și țind în inima lui ca o întãrire nemișcatã mãrturisirea credinței, pre care o a luat de la Sfãnta Bisericã. Credința este pavãzã și sulițã prin care poate creștinul „sã stingã toate sãgețile-gãndurilor celor de hulã, pe care le aduce Dieavolul“, precum ne poruncește Apostolul (Efes.6.16)¹ cu acest chip Dieavolul sã biruește și sã rușineazã cu toate gândurile cele de hulã, și omul lesne sã izbãvește de dãnsele cu Darul lui Christos.

13- Oricine voește caute sã vazã și în cartea ce sã numește: *Everghetinos*, Cap 3, pricina 30, și acolo va gãsi și altele; Pentru cã Cuviosul Panvo, supãrãndu-se odatã de gândurile hulii și mãhnindu-se, pentru acestea, aũ auzit Dumnezec glas carele i-aũ zis: Panvo, Panvo „nu te griji pentru pãcate streine, ci pentru ale tale“. Acolo va gãsi, cum cã Sfãntul Sfințitul Mucenic Petru al Alecsandriei aũ zis: Și noi Fraților sã defãimãm aceste gânduri, ca niște Satanicești și ale celui de alt neam al nostru, și așa prin defãimarea lor, putem a ne izbãvi de dãnsele, cu Darul lui Hristos Dumnezeu: Cãruia i sã cuvine slava în veci

AMIN

¹ *Epistola cãtre Efeseni a Sfãntului Apostol Pavel*, 6, 16: “În toate luați pavãza credinței cu care veți putea sã stingeți toate sãgețile arzãtoare ale vicleanului”.

Învățătură Duhovnicească a omului celui dinlăuntru

*„Omul cel dinlăuntru în cămara inimii sale osebindu-se, se învață și să roagă în taină”
„Înfierbântându-să inima mea înlăuntru meă, și în cugetul meă se va aprinde foc” (Ps.38.4) ¹.*

Înainte cuvântare

DE VREME CE mulți sunt într-o neștiință ce este lucrul dinlăuntru al omului cugetător de Dumnezeu, nici ce este cugetarea de Dumnezeu înțelegând, nici pentru rugăciunea ceea ce să face cu mintea ceva știind, ci gândesc că numai cu acelea rugăciuni să cade a să ruga, care sunt scrise în cărțile cele Bisericești, iar pentru tainica voroavă cea în inimă cu Dumnezeu și pentru folosul carele esă de acolo nicidecum nu știu, nici ai gustat vreodată din Duhovniceasca aceea dulceață. Și precum cel ce s-au născut orb, numai de strălucirea Soarelui aude, iar în ce chip este strălucirea aceea nu o știe prin a sa neștiință; Așa și aceea pentru învățătura cugetărilor de Dumnezeu, și pentru rugăciune, numai câte aud, iară a înțeleg nu înțeleg, și să lipsesc de multe bunătăți cele Duhovnicești, rămânând în urmă și de sporirea cea îmbunătățită care duce la cea desăvârșit plăcerea lui Dumnezeu. Pentru aceea să pun aicea înainte oarecare sfătuiră pentru învățătura cea dinlăuntru, și spre rugăciunea cea cugetătoare de Dumnezeu, pentru cei proști mai ales, ce voind să înceapă, cu încet încet a să povățui Domnul ajutând.

Deci Duhovniceasca învățătură a omului celui dinlăuntru, să începe din cuvintele lui Iisus Hristos acestea: „Iar tu când te rogi, intră în cămara ta, și închizând ușa, roagă-te Părintelui tău în taină” (Mat.6.6) ².

Cap 1

Pentru că îndoit este omul, și pentru învățătura rugăciunii cea în cămară.

Îndoit este omul: cel dinafară, și cel dinlăuntru: trupesc și Duhovnesc. Cel dinafară trupesc este și văzut, iar cel dinlăuntru, Duhovnesc este și nevăzut, după cuvântul Sfântului Apostol Petru: „Ci omul cel tăinuit al inimii într-o nestrăciune a Duhului celui blând și tăcut” (1Pet.3.4) ³ și

¹ Psalmii, 38, 4: „Înfierbântatu-s-a inima mea înăuntrul meu și în cugetul meu se va aprinde foc”.

² Sfânta Evanghelie după Matei, 6, 6: “Tu însă, când te rogi, intră în cămara ta și, închizând ușa, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, și Tatăl tău. Care vede în ascuns și-ți va răsplăti ție”.

³ Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru, 3, 4: “Ci să fie omul cel tăinic al inimii, într-o nestrăciunea podoabă a duhului blând și liniștit, care este de mare preț înaintea lui Dumnezeu”.

Sfântul Apostol Pavel arată cum că îndoit este omul grăind: „Dacă omul cel dinafară să strică, dar cel dinlăuntru se înnoește“ (2 Cor.4.16)⁴, iată arătat spune Apostolul, că este omul cel dinlăuntru, și cel dinafară. Omul cel dinafară, din multe mădulări să alcătuește, iar cel dinlăuntru cu mintea, cu luarea aminte de sine, cu frica Domnului, și cu Darul lui Dumnezeu vine întru săvârșire. Faptele omului celui dinafară sunt arătate, iară ale omului celui dinlăuntru sunt neștiute, după Psalmistul „Apropiea-se-va omul și inimă adâncă“ (Ps.63.7)⁵. Și Apostolul grăește: „Cine știe din oameni pre cele ale omului fără numai Duhul omului carele lăcuește într-însul“ (1Cor.2.11)⁶, Unul numai cel ce ispitește inimile și rărunchii, știe toate tainele omului celui dinlăuntru. Îndoită este și învățătura cea din afară și cea dinlăuntru, Cea din afară în cărți, cea dinlăuntru în cugetarea de Dumnezeu; Cea din afară în iubire de înțelepciune, cea dinlăuntru în iubirea de Dumnezeu; Cea dinafară în vorbire la cele încurcate, cea dinlăuntru în rugăciune; Cea din afară în istețimea minții, cea dinlăuntru în căldura Duhului; Cea dinafară în meșteșugiri, cea dinlăuntru în gânduri. Înțelegerea cea dinafară umflă, cea dinlăuntru smerește; Cea dinafară Prea iscodește vrând a ști toate, cea dinlăuntru își ea aminte de sineși, și nimic alt nimic nu pofteste a ști, fără numai pre Dumnezeu, ca David către dânsul grăind fie „Ai zis inima mea pre Domnul voi căuta, căutatu-te-aș pre Tine fața mea, fața Ta Doamne voi căuta“ (Ps.26.13)⁷; Și iarăși: „În ce chip dorește Cerbul de izvoarele apelor, așa dorește sufletul meu spre Tine Dumnezeule“ (Ps.41)⁸.

Îndoită este și rugăciunea: cea dinafară și cea dinlăuntru; Ceea ce să face aeeva, și cea tainică; Cea sobornicească, și cea care să face la singurătate; Cea datornică, și cea de bună voie. Ceea ce să face aeeva după rândueala Bisericească, datornica și soborniceasca rugăciune, are vremile sale: Polonojnița (Mezo-noptica), Utrenia, Ceasurile, Leturghia, Vecernia, Pavicernița. Spre care rugăciunii și cu clopotul să cheamă norodul, fiindcă datorii sunt ca o dajdie cuviincioasă să o dea Împăratului celui Ceresc, în toate vremile și zilele. Iară rugăciunea ceea ce să face în taină, adecă cea de bună voie, aceea să face și fără de vreme, și când va voi cineva nesilindu-l nimenea, numai singur Duhul mișcându-l. Rugăciunea cea Bisericească care număr de Psalmi așezați, de tropare, de canoane, și de celelalte cântări și lucrări Preotești; Iar cea tainică și de bunăvoie, după cum este fără de vreme, așa și cu numărul nehotărâtă este, pentru că cât vooeste cineva să roagă, uneori scurt, altădată lung. Aceea cu gura și cu glasul întru a auzi ce grăește, iară aceasta numai cu mintea. Aceea să face stând, iară aceasta și umblând, și șazănd, și în pat odihnind, oricând, și ori în ce chip se va întâmpla omul a fi poate să-și rădice mintea sa către Dumnezeu. Cea sobornicească să face în lăcașul Domnului, în Biserică, sau după întâmplare în orișicare casă, unde se vor putea aduna, iară aceasta sânguratecă să săvârșaste, în cămară încuiată întru sineși, după Cuvântul Domnului: „Iară tu când te rogi, intră în cămara ta, și închizând ușa ta, te roagă Părintelui tău în taină“ (Mat.6)⁹.

Îndoită este și cămara, cea dinafară și cea dinlăuntru. Cea materialnică este de lemne sau de piatră, iar cea Duhovnicească cămară este inima sau mintea, sau după Sfântul Teofilact gândirea cea tainică; Însă toate acelea, una este. Cămara aceea materialnică stă întru un loc, iar aceasta pretutindena cu omul împreună să poartă, oriunde ar fi fost omul, de-a pururea inima lui înlăuntru lui, întru care poate să adune cu mintea sa gândurile sale, să se închiză, și să se roage în taină către Dumnezeu, măcar deși în norod este și cu mulți vorbește. Fiindcă rugăciunea cea dinlăuntru, de se

⁴ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 16: „De aceea nu ne pierdem curajul și, chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinlăuntru însă se înnoiește din zi în zi”.

⁵ *Psalmii*, 63, 7: „Ca să pătrundă înlăuntru omului și în adâncimea inimii lui”.

⁶ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 11: „Căci cine dintre oameni știe ale omului, decât duhul omului, care este în el? Așa și cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le-a cunoscut, decât duhul lui Dumnezeu”.

⁷ *Psalmii*, 26, 13: „Ție a zis inima mea: Pe Domnul voi căuta. Te-a căutat fața mea; fața Ta, Doamne, voi căuta”.

⁸ *Psalmii*, 41, 1: „În ce chip dorește cerbul izvoarele apelor, așa Te dorește sufletul meu pe Tine, Dumnezeule”.

⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 6, 6: vezi nota 2 de la pagina anterioară.

va întâmpla cuiva în mijlocul norodului fiind, a să rădica cu Duhul către dânsa, nici buzele nu-î trebuiește, nici cartea nu caută, nici mișcare de limbă uneltește, nici glasul gâtlejului, măcar că și spre acela la singurătate să pleacă; Ci numai singură înălțarea minții către Dumnezeu, și adâncarea într-însul, care lucru în tot locul a lucra este cu puțință. Cămara cea materialnică numai pre un om care să sihăstrește într-însa îl încuie, iară cea dinlăuntru Duhovnicească încape întru sine pre Dumnezeu, și pre toată Împărăția cea cerească, duple cum însuși Hristos în Evanghelie grăește „Împărăția lui Dumnezeu înlăuntru vostru este“ (Luca 17.21) ¹⁰. Care și în cuvintele acestea ale Sfântului Macarie Eghip. să arată așa: „Inima voastră mică este, însă într-însa se încape toate lucrările: Acolo este Dumnezeu, acolo Îngerii, acolo vieața și împărăția, acolo cetățile cele cerești, acolo vistierele Darului“. Decî întru aceea cămara dinlăuntru a inimii mai vârtos, decît întru aceea care este între păreți, a se închide adesea omul i să cade, și adunând toate gândurile sale, să puie mintea sa înaintea lui Dumnezeu, și să se roage către Dânsul cu căldura Duhului, și cu credință vie, împreună și a să îndeletnici în cugetarea de Dumnezei, ca să poată a crește în bărbatul cel desăvârșit.

Cap 2

Pentru rugăciunea care încălzește pre om
spre dragostea aceea care îl unește cu Dumnezeu.

Întâi să cuvine a să ști aceasta: Cum că unui om creștin, iar mai ales când este vre-o față Duhovnicească, duple datoriea chemării sale, să cade negreșit pentru aceasta a avea grijă de-a pururea, ca să se unească cu Dumnezeu Ziditorul, Iubitorul, Făcătorul de bine, și cu binele său cel desăvârșit, din care și către care zidit este. Fiindcă unui suflet ce este zidit de Dumnezeu, nu-î este alt centru fără numai de Dumnezeu, de la carele firea și ființa sa o are, și întru Dânsul are el să viețuească în veci. Pentru că toate cele văzute pre pământ iubite sunt și dorite, orî bogăția, orî slava, sau femeea, sau feciorii, și în scurt a zice toată frumuseța și dulceața, și cele iubite ale lumii aceștia nu sunt firești ale sufletului, fără numai ale trupului oarecare vremelnice fiind, ce degrab se vor trece ca umbra. Iară sufletul fiind vecinic, nu este cu puțință a să odihni undeva în veci, fără numai întru singur Dumnezeu cel vecinic. Ca întru binele Său cel desăvârșit, care este mai frumos decît toate frumusețile și dulcețile, și mai dulce și mai iubit, și în locul său cel firesc, unde a și eșit și unde va să se întoarcă. Că după cum trupul din pământ fiind, în pământ să întoarce, așa și sufletul de la Dumnezeu fiind la Dumnezeu să întoarce, și întru dânsul petrece, pentru că spre aceea și zidit este de la Dumnezei, ca întru Dânsul să petreacă în veci.

Drept aceea, aicea în vieața aceasta vremelnică, împreunarea cea cu Dumnezeu, cu de-adinsul să cade a o căuta, ca în cea viitoare, cu Dânsul și întru Dânsul vecinic a fi să se învrednicească, iar a se uni cineva cu Dumnezeu, nu poate cu altceva așa, ca cu dragostea cea desăvârșit a inimii. Fiindcă și păătoasa muere cea Evanghelicească, pentru aceasta a dobândit de la Dumnezeu marea milă cea ertătoare de păcate, și unire tare cu Dânsul, „pentru că ai iubit mult“ (Luca 7.47) ¹¹. Căci că El iubește pre cei ce-l iubesc; și de cei ce să lipesc de Dânsul se lipește; și celor ce-l caută pre El, pre sineși să pune înainte; și celor ce doresc a să îndulci de dragostea Lui fără de sațiu, le dă dulcețată. Iar ca să poată omul a deștepta acest fel de dragoste Dumnezeiască, și a să lega cu nedespărțită legătură a dragosteii, i se cade adesea a să ruga, rădicându-și mintea sa către

¹⁰ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 17, 21: “Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru”.

¹¹ *Idem*, 7, 47: “De aceea îți zic: Iertate sunt păcatele ei cele multe, căci mult a iubit. Iar cui se iartă puțin, puțin iubește”.

Dumnezeu. Că precum lemnele adăogându-se la foc adeseori înmulțesc văpaea, așa și rugăciunea adeseori făcându-să cu adâncarea minții întru Dumnezeu, deșteaptă în inimă dragostea cea Dumnezeiască, care când se va aprinde, pre tot omul cel dinlăuntru îl încâlzește, și îl luminează, și îl învață, și cele nearătate și cele de taină ale înțelepciunii Sale îi arată lui. Și îl va face pre el ca un Serafim, ca o văpae de foc, de-a pururea înaintea lui Dumnezeu stând, cu Duhul și cu mintea privind la El, și de acolo scoțând dulceața cea Duhovnicească.

Cap 3

Cum că rugăciunea care să grăește cu buzele,
fără de luarea aminte, nimica nu este.

Cu cale este să aducem aicea oarecare ziceri Apostolești nelesne înțalesă, pentru rugăciunea care se face cu Duhul, sau cu mintea, și deslegarea lor să le punem. În trimiterea către Efesenii, Sfântul Apostol Pavel sfătuește a să ruga cu Duhul zicând „Toată rugăciunea și rugăminte, rugându-vă în toată vremea cu Duhul“ (Efe.6.18)¹². Același Apostol în trimiterea cea către Corinteni grăește: „Duhul mei să roagă, iară mintea mea fără de roadă este“ (1 Corinteni 14.14)¹³.

ÎNTREBARE: Decî în ce chip să fie aceasta, căci când se roagă omul cu Duhul, mintea rămâne fără de roadă?

RĂSPUNS: Zicerea aceasta „Duhul“, în multe feluri să înțelege din Sfânta Scriptură la om. Uneori să pune în loc de suflare, uneori în loc de însuși sufletul, altădată în loc de oarecare dorire, și punere bună sau rea, și în loc de oarecare faptă bună dilăuntru, și care nu este bună, dupre cum aceasta: „Duhul smereniei, Duhul dragostei, Duhul îndurărilor, etc“ (Is.4.2)¹⁴ și improtivă: Duhul mândriei, Duhul urăciunii, Duhul iubirei de argint, ș.c.l. Uneori să pune Duhul în loc de oarecare Dar al Sfântului Duh, precum: Duhul înțelepciunii, Duhul priceperii, Duhul înainteii vederii, ș.c.l. Iară altă dată să ia în loc de însuși mintea, precum întru același Apostol să scrie: „Înnoți-vă, zice, cu Duhul minții voastre“ (Efes.4.23)¹⁵. Când adecă sfătuește Apostolul pre Efesenii, ca să se roage cu Duhul, pune acolo Duhul în loc de însuși mintea, pre care dator este omul când se roagă să o pironască întru Dumnezeu. Iar când și către Corinteni grăind, spune pe Duhul rugându-se, iară mintea fără de roadă rămâind, atuncea pune pe Duhul acela în loc de suflarea omenească și de glas, ca cum ar fi grăit către dânșii: Ce fel de folos este vouă, O Corinteni! că numai cu glas care esă din suflarea voastră vă rugați, iară mintea voastră nu-și ia sama la rugăciune, ci alt lucru oarecare nălucește? Ce folos este cu limba multe a grăi, iară cu mintea a nu pricepe nimic din cele grăite? Deși întunerec de cuvinte omule veți grăi, deși cu tot gâttejul veți striga cât poate Duhul tău, când mintea ta nu stă înaintea lui Dumnezeu, și nu privește la Dumnezeu, ci cu gândurile aiurea să pleacă, rugăciunea ta aceea, nici o dobândă nu îți va aduce ție, nici nu va fi auzită de Dumnezeu, ci fără de roadă va rămânea. Bine a socotit aceasta și Sfântul Chiprian zicând „Decî Apostolul dă Corintenilor, iar lângă dânșii și nouă tuturor, pre sine să pune când grăește „Ruga-mă-voiū cu Duhul, ruga-mă-voiū

¹² *Epistola către Efesenii a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 18: „Faceți în toată vremea, în Duhul, tot felul de rugăciuni și de cereri, și întru aceasta priveghind cu toată stăruința și rugăciunea pentru toți sfinții”.

¹³ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 14, 14: „căci, dacă mă rog într-o limbă străină, duhul meu se roagă, dar mintea mea este neroditoare”.

¹⁴ *Isaia*, 4, 2: „În ziua aceea se va arăta mlădița Domnului în podoabă și în slavă și roadele pământului în mărire și în cinste pentru aceia din Israel care vor fi scăpați”.

¹⁵ *Epistola către Efesenii a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 23: „Și să vă înnoțiți în duhul minții voastre”.

și cu mintea, cânta-voiū cu Duhul, cânta-voiū și cu mintea“ (1Cor.14.15)¹⁶. Când zice mă rog cu limba și cu glasul, care esă din suflarea mea, dator sunt și cu mintea a mă ruga. Că rugăciunea fără de luare aminte și fără de umilință, este ca cădelnița sunând fără de foc și fără de tămâie“ (Această zicere într-un alt loc o scrie Sfântul).

Cap 4

Cum că rugăciunea scurtă și adeseaori făcută,
mai de folos este decât cea lungă.

S-au cunoscut de cei iscușiți într-un cugetarea de Dumnezeu, pentru rugăciunea care se face cu mintea în inimă, cum că mai călduroasă și mai folositoare este aceea, rugăciune, care se face scurtă și adeseaori, decât aceea care cu îndestulare, (deși cu îndestulare, nu fără de folos este, însă aceea într-un ceș desăvârșiți, iară nu la cei noi începători). Fiindcă în rugăciunea cea îndelungată, mintea omului care nu s-a obicinuit în lucrul acela, nu poate lung a sta înaintea lui Dumnezeu; ci cu neputința cea obicinuită a nestatorniciei biruindu-să, să răpește spre cele dinafară, și căldura Duhului degrab într-însul să (răcește) stinge, și să face rugăciunea aceea, nu rugăciune, ci turburare a minții, trăgându-o gândurile înaoace și încolo. Care lucru să face și în cântările cele sobornicești ale Bisericeșii, și în pravila chiliei cea cu multă cetire. Iară rugăciunea scurtă și deasă, mai statornică este, când mintea toată la un ceas mic se va aduna într-un Domnul zic, și mai cu căldură a să săvârși poate. Pentru aceasta și Domnul a zis „Rugându-vă nu graiți multe, că nu într-un multa cuvântare veți fi auziți“ (Mat.6.7)¹⁷. Și Sfântul Ioan Scărarul învață: Nu începe mult a cuvânta, ca nu către căutarea cuvintelor să se răspândească mintea. Un cuvânt al Vameșului a îmblânzit pre Dumnezeu, și un cuvânt credincios a mântuit pre tâlharul. Multa cuvântare adecă de multe ori în rugăciune pre minte o aș făcut a năluci, și o aș răsipit, iar un cuvânt de multe ori a putut aduna pre minte“.

ÎNTREBARE: Dar va zice cineva, pentru ce Apostolul scriind către Tesalonicheni grăește „Neîncetat vă rugați“ (1Tes.5.17)¹⁸?

RĂSPUNS: Obiceiu este în Sfânta Scriptură, lucru care să face adeseaori, a-l numi cum că de-a pururea să face, dupre cum aceasta „În cortul cel dintâi de-a pururea intra Preoții săvârșind slujbele“ (Evr.9.6)¹⁹, în toate zilele în ceasuri rânduite spre aceea, iar nu neîncetat ziua și noaptea; adeseaori, iar nu cu neșire. Iară de aș și fost neșind Preoții din Biserică, păzind focul carele era pogorât din Cer, și puind lemnișoare ca să nu să stingă, însă și aceea nu o făcea toți împreună, ci pre rând schimbându-să, dupre cum este scris și pentru Sfântul Zaharia „Și aș fost când sluja el în rânduiala Preoției sale înaintea lui Dumnezeu“ (Luca 1.8)²⁰. Asemenea să cade a înțâlege și pentru rugăciunea ceea ce să poruncește deasă a Apostolului neîncetat să fie. Pentru că nu poate omul așa să petreacă în rugăciune, ca să nu înceteze dintr-înșă ziua și noaptea, de vreme că trebuie să fie vreme

¹⁶ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 14, 15: “Atunci ce voi face? Mă voi ruga cu duhul, dar mă voi ruga și cu mintea; voi cânta cu duhul, dar voi cânta și cu mintea”.

¹⁷ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 6, 7: “Când vă rugați, nu spuneți mult ca neamurile, că ele cred că în multa lor vorbărie vor fi ascultate”.

¹⁸ *Epistola întâia către Tesalonicheni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 17: “Rugați-vă neîncetat”.

¹⁹ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 9, 6: “astfel fiind întocmite aceste încăperi, preoții intrau totdeauna în cortul cel dintâi, săvârșind slujbele dumnezeiești”.

²⁰ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 1, 8: “Și pe când Zaharia sluja înaintea lui Dumnezeu, în rândul săptămâinii sale”.

și a altor lucruri, și la grija și la economisirea pentru cele de nevoie, vremea lucrului, vremea vorbirii, vremea mâncării și a băuturii, vremea odihnei și a somnului; Apoi cum va fi cu puțință a să ruga neîncetat? Fără numai se va putea cu răstâmpuri a să ruga. Iar rugăciunea ceea ce să face des, să socotește cum că s-ar face neîncetat.

Prin urmare, deasă și scurtă să fie rugăciunea ta, fără înmulțirea graiurilor celor de prisosit, duple cum și Sfinții Părinți învață. Sfântul Teofilact în tălcuirea sa la Matei scriind grăește: Nu să cade a îndelunga rugăciunea, ci des și puțin a grăi. Iară în cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur, care sunt la trimiterile Sfântului Apostol Pavel scrise este așa: Cea ce prea mult vorbește în rugăciune, acela nu să roagă, ci în deșert cuvintează. Și iarăși Sfântul Teofilact la același loc Evanghelicesc ce s-au zis mai sus zice: Grăirea cea multă este vorbire în deșert. Bine au zis Apostolul: „Voesc cinci cuvinte cu mintea a grăi, decât întunerece de cuvinte cu limba“ (1 Cor. 14. 19)²¹, adecă: mai bine îmi este mie să fac scurtă rugăciune către Dumnezeu cu luare aminte, decât a grăi cuvinte fără de număr și fără de luare aminte, și numai văzduhul de cuvinte și cu glasul a-l umplea. Încă și acele cuvinte Apostolești care au zis mai sus „Neîncetat vă rugați“ (1 Tes. 5. 17)²², se cade a le înțalege și pentru rugăciunea care să face cu mintea, pentru că mintea poate să fie de-a pururea pironită întru Dumnezeu, și a să ruga Lui neîncetat. Decî începe acum O! suflete, cu încet a te stinge de învățătura ceea ce este pusă înainte, și începe întru Numele Domnului, duple îndemnarea Apostolului ce grăește „Toate oricâte faceți cu cuvântul, sau cu lucrul, sau cu mintea, toate întru Numele Domnului Iisus Hristos faceți-le“ (Col. 3. 17)²³. Adecă, faceți, zice, cu bună punere înainte, necăutând atâta folosul său, măcar și Duhovnicesc de ar fi, cât slava lui Dumnezeu, ca întru toate cuvintele, lucrurile și gândurile noastre, să se slăvească Numele Domnului Iisus Hristos Mântuitorul nostru.

Însă mai întâi arăt ție cu talmăcire scurtă ce este rugăciunea: Dumnezeu. A să ruga este, a sta cu mintea sa înaintea lui Dumnezeu, și a privi la El cu cuget neabătut, și a vorbi către Dânsul cu frică, și cu nădejdea cea cu bună cucernicie. Decî adună-ți toate gândurile tale, și pre toate grijele cele lumești din afară lepădându-le de la tine, pune-ți mintea ta înaintea lui Dumnezeu și să privești la Dânsul:

AMIN

²¹ *Înăia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 14, 19: “Dar în Biserică vreau să găsesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăț și pe alții, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină”.

²² *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 17: “Rugați-vă neîncetat”.

²³ *Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 17: “Orice ați face, cu cuvântul sau cu lucrul, toate să le faceți în numele Domnului Iisus și prin El să mulțumiți lui Dumnezeu-tatăl”.

*Scurtă cuvântare
despre Starețul Vasilie de la „Poiana Mărului”*

ACEST ÎNCUVIINȚAT și cinstit Părinte Vasilie Schimonahul, a fost Stareț al Schitului Poiana Mărului din România, într-o vreme fiind cu Starețul Paisie de la Monastirea Neamțului, al căruia și Stareț din tundere i-a fost, adecă Cuviosului Paisie. Pentru care singur acesta în răspunsul cel către Monahul Atanasie Moldoveanul din Sfântul Munte, în capul al zecilea, împotriva prihănirei ce aducea acela Starețului Vasilie, adecă că este grec, și altele mai multe, mărturisește așa: Pentru Starețul meu Părintele Vasilie, îți vestesc ție așa, că acest om puțin nu tocmai de la toată țara Rusească și țara Românească mărturisit este. Ci și trei Patriarhi: al Alecsandriei, al Antiohiei, și al Ierusalimului, cu mulți Arhierii întâmplându-să în București, cari auzind de dânsul l-au chemat în București, și sobornicește de el întrebând și socotind; Apoi l-au întrebat pre dânsul mult pentru credința sfântă, și pentru învățătura cu care învață pre frații ce ce viețuesc împreună cu dânsul. Și aflându-l fără prihană și neclintit întru credința cea dreaptă, și învățătura lui socotind, că de la sine nimic nu zice, și cunoscându-l că după puterea Sfințitei Scripturi învață, urmând întru toate Sfinților Învățători Bisericești, și întru nimic nu au aflat într-însul prihană. Și foarte s-au bucurat Prea Sfinții Patriarhi, și l-au bine-cuvântat, și au mărturisit pentru dânsul înaintea a tot Soborul, ca, nimenea să nu se îndoească pentru învățătura lui...

* Acest text dactilografiat este cuprins în mss. pe care-l tipărim în ediția de față la p. 1458-1459, între care se află un desen ce-l va reprezenta pe Cuviosul Paisie, Starețul Sfintei Monastiri Neamțul. Se precizează, de asemenea: "A să pune la începutul celor două cuvântări de mai sus".

*Înainte cuvântare **
către Capetele Fericitului Filofteiă Sinaitul:
Facerea Schimonahului Vasilie,
Starețul de la Schitul „Poiana Mărului“, din România

NU NE ESTE NOUĂ lupta împotriva trupului și a sângelui ci împotriva Căpiteniilor, și a Domniilor, și asupra Stăpânilor în tunecului veacului acestuia, împotriva Duhurilor răutății cei de subt Cer“ (Efes.6.12) ¹.

Ostași dar ai Împăratului celui pământesc poartă sabia, gata fiind spre războiul protivnicilor; Și poartă una ca această Sabie, și cei ce nu sunt ostași, ci numai pentru singur obiceiul, dar nu spre gătire de război, că nici știu iscusul, cum împotriva a să lupta cu vrăjmașul. Iar aceștia a tot desăvârșit este chipul, și războiul nostru cel Duhovnicec, pentru care acum înainte stă cuvântul, Că tot cel ce să leapădă de lume și să face Călugăr, primește împreună și Sabie Duhovnicească, ca un ostaș al lui Hristos și este spre războiul Duhurilor răutății, către care și zicerea în ceasul tunderii: Primește frate Sabie Duhovnicească, ceea ce este graiul lui Dumnezeu, pre carele și purtându-l în gura ta, și în minte și în inimă, strigă neîncetat „Doamne Iisuse Christoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă“. Ci în vremea noastră, cam mulți, și poate și toți, poartă această Sabie pentru singur numai obiceiul, dar nu spre trebuința oarecărui război. Că nedepinzându-se cum pre aceasta înaintea ochilor vrăjmașilor a o întoarce, și a o prinde pre aceea ca cu o văpaie proastă, și trupește o așază pre aceasta dar nu lucrătoare. Adecă: pentru o slavă a Psaltirei o ață, și pentru o catizmă trei cetind, sfârșesc numărul răgăciunii cei din afară. Iară mai mulți până în sfârșit depărtând pre acest grai a lui Dumnezeu, iar mai vârtos a zice arma cea de văpaie, ceea ce păzește poarta inimii, să îndestulează cu singură cântarea Psaltirei, și a canoanelor și a troparelor, care sunt al Bisericii așazământ. Părându-li-să că această Sfântă și de cinci cuvinte rugăciune, proștilor și necărturarilor călugări rânduită este pentru pravilă. Acăroră una ca aceasta nedreaptă părere îndreptându-o și surpându-o cel dintru Sfinți Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului, dă, și lege pune, tuturor Arhierilor, Arhimandriților și Eghemenilor, Preoților, Diaconilor, Monahilor și Oamenilor mireni, și toată dregătoria și meșteșugirea avându-o în loc de pravilă, ca pre suflarea sa și vieța pe această Sfântă rugăciune a lui Iisus, în minte și în gură a o lucra în tot ceasul și vremea, deși nu pot ei cu meșteșugire a o cunoaște lucrarea aceea. Că acela este lucru, zice, a singur Călugărilor celor ce s-au lepădat de lume.

* Pe pagina 1442 a mss. de la Schitul Prodromul, nota de subsol precizează. “aici să se puie (adecă sus) scurta cuvântare despre starețul Vasilie, ce e pusă la urma acestor două înainte cuvântări”.

¹ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 12: “Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpânilor, împotriva stăpânilor în tunecului acestui veac împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri”.

Iar dacă și Marele Vasilie, poruncește celor necărturări Călugări această rugăciune a lui Iisus a o săvârși cu numărul pravelii și ne-meșteșugită: a înțalege să cuvine, că celor nedepriși, poate și mirenilor această lege o pune, ca și aceștia după a lor măsură să slavoslovească pre Dumnezeu, iar nu deșerți să fie. Însă cel ce poartă Sabia aceasta, sau graiul lui Dumnezeu, întru înțelegere după cea dinlăuntru luare aminte, știe vremea când trebuie a o întoarce pre ea spre vrăjmașul, și a să ruga împotriva adaosilor celor rele, și spre patimi și gânduri, sau pentru păcatele sale. Iar uneori după oare-care împreunare și nepăzire alunecându-se, cu cuvântul său cu iuțimea, cu ochiul său cu pofta, sau cu deșarta slavă și cu părerea, și cu cele asemenea acestora; Pentru care lovit fiind cu știința sa, și răb-dând mustrarea aceea, să întoarce către Dumnezeu căindu-să, și rugându-se din inimă și cu mintea, și căutând miluit a fi. Că toată una ca această pravilă, spre singură pocăința și luarea aminte a inimii să face, după chipul văduvei aceea ce ședea lângă Judecătorul ziua și noaptea, și cerând izbândă de la pârâșul ei (Luca 18.2-8)². Și aceasta este rânduiala lucrării minții ceea ce să cuvine celor pătimiși.

Deci nimenea să nu defaime cuvântul acesta, că și cei ce întărită pre Dumnezeu cu unele ca aceste păcate, cu puțință le este a să deprinde lucrarea minții. Că punem cinci trepte acelor ce lucrează patimile: 1) rădicându-se cineva spre mânie și dosadă, să petreacă totdeauna răutățind spre cel ce l-a scârbit. 2) Ca scârbit fiind, răul să-l pomenească numai la mai multe zile. 3) O săptămână să ție mânie. 4) Întru o zi numai să pomenească răul, și 6) Vrăjmașuind, dosădind, turburându-se și turburând, și numai întru un ceas adăogându-se. Iată câte feluri de așzări, însă toate supt Iad sunt acestea, până când lucrează patimi, aș zis Sfântul Dorofteiu. Și unora ca acestora nu să cuvine nici le este cu puțință a să atinge de lucrarea minții. Că aceștia sunt asemenea omului însăgetat de la vrăjmașul săi, și luând săgeata cu mâinile sale, și-o înfige pre ea în inima sa. Pentru care a zis Cuvântătorul de Dumnezeu „Tot cel născut de la Dumnezeu păcat nu face, iar cel ce face păcat, de la diavolul este“ (1 Ioan 3.9)³.

Iată și alte cinci trepte acelor ce să împrotivesc păcatelor: 1) Cel ce s-a scârbit de cineva, iar el să scârbește, nu că dosădire a priimit, ci căci nu a răbdat. 2) Cel ce să nevoește a răbda totdeauna, iar pre umbră s-a biruit din răpire. 3) Cel ce nu voește a răspunde rău, însă din obicei să răpește. 4) Cel ce să nevoește a nu zice nicidecum cuvânt rău, și să scârbește că dosădire a priimit, însă să defaimă pentru aceasta pre sine și să căește, și 5) Cel ce nu să scârbește că dosădire a priimit, dar nici să bucură. Iar aceștia toți sunt cei ce să împrotivesc patimilor, că nu cu voirea aș priimit patima, și o lucrează, ci să și scârbesc și să nevoesc. Și asemenea sunt unii ca aceștia, celui însăgetat de la vrăjmașul lui, și fiind îmbrăcat în za, nu priimește rane; Aș zis același Sfânt Dorofteiu: Căroră tot li să cuvine, și cu puțință le este a să deprinde lucrarea minții. Că să curățesc aceștia în toate zilele, cu bun Darul lui Hristos prin rugăciunea minții, și cu cea de toate ceasurile pocăință. Pentru care văzătorul tainelor a zis „Că de vom zice că păcat nu avem, ne înșălăm pre sine: Iar dacă păcatele noastre mărturisim, credincios și Drept este, ca să ne erte nouă și să ne curățască pre noi de toată nedreptatea“ (1 Ioan 1.8)⁴.

În știință să fie și aceasta: Că această Sfințită rugăciune a lui Iisus, multora de demult, și celor de acum, a fost peatră de smintează și de împedecare. Că deși ulți, și poate și toți, să roagă cu această simplă și din afară rugăciune, și nu este cineva pentru aceasta pricindu-se. Iar cea

² Sfânta Evanghelie după Luca, 18, mai ales în 2-8. Vezi stihul 3: „Și era în cetatea aceea, o văduvă, care venea la el zicând: Fă-mi dreptate față de potrivnicul meu”.

³ Înția Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Ioan, 3, 9: „Oricine este născut din Dumnezeu nu săvârșește păcat, pentru că sămânța lui Dumnezeu rămâne în acesta; și nu poate să păcătuiască, fiindcă este născut din Dumnezeu”.

⁴ Idem, 1, 8: „Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi”.

cu meșteșugire a ei lucrare, ceea ce este păzirea inimii cu mintea într-o rugăciune, puțină foarte o știi. Și singur Sfântului Grigorie Sinaitului i s-au împotrivit, chiar Părinții cei cuvântători ai Muntelui Atonului când a început pre ei a-i învăța. Și dacă acești Cuvioși Părinți, care să depărtase de Cetății, întru acest chip au făcut împedecare aceșii prea mari lucrări, apoi ce să cuvine a zice pentru Călugării cei ce s-au amestecat lumii? Însă cel ce va voi pre sufletul său a-l mântui dator este a să pleca scripturilor și învățăturilor Sfinții Părinți, iar nu a oamenilor celor trupești. Că nu întru un unghii, ci prin mijlocul a singurei Cetății cei împărătești (Constantinopolul) a înflorit această Sfințită lucrare a minții. Nu numai întru singurii Călugării, ci mai ales însuși Sfinții Patriarhi ai Cetății lui Constantin, învățători au fost aceștii lucrări: Ioan Gură de Aur, Ignatie, Fotie și Calist, cei ce unul după altul întru așa vreme au Patriarhisit. Pentru care scrie Sfântul Simeon Tesalonicheanul, cum că toți întregii cărți ale sale, pentru singură această lucrare a minții rugăciune, au alcătuite prea cu înțelepciune și cu meșteșugire. Decă nu să cuvine a ne mira de aceasta, că acum unele ca aceste învățături și scripturi, nici măcar cu cuvântul a să purta între Călugării? Că toți pot numai de vor voi, și Călugărul și mireanul Psaltirea a cânta, și canoanele spre slujba cea de obște a Sfintei Biserici, cele de Sfinții Părinți date; Iară pre Domnul Iisus nimenea poate cu mintea a-l zice, fără numai prin Sfântul Duh“ după Apostolul (1Cor.12.3) ⁵.

Pentru aceasta Sfinții Părinți cei ce au fost lucrători și învățători ai aceștia, seamănă pre cântarea cea dinafară pruncului celui mic, iară pre rugăciunea minții bărbatului celui desăvârșit. Și precum pruncul nu este ocărât, că urmează după vreme a fi bărbat, așa și cântarea cea dinafară, ceea ce pentru neputința prunciei noastre de la Dumnezeu este dată, nu este socotită de prihană și trecerea cu vederea, când cineva pre toată sârguința către rugăciunea minții o întoarce, foarte puțin cântând Psalmi, Canoane și Tropare, nădăduindu-se prin rugăciunea minții cântarea cea înțelegătoare a afla. Dintru carea iarăși aleargă spre cea văzătoare rugăciune: și cu cea potrivire cunoaște pre cântare, ca pruncul către bărbatul cel desăvârșit. Căci, zice, iarăși dă vreme cântării, iar mai mult rugăciunii; Pentru că nici poate unul ca acesta mult a cânta. Că cei ce dinafară cântă, și nu știu prin simțire cele grăite, aceștia pot a cânta mult, a zis Sfântul Grigorie Sinaitul. Și pentru aceasta pururea să cuvine a numi pre cântare Luceafăr, iar pre rugăciune Soare; Și arătat este că Luceafărul puțină vreme să vede, iar Soarele toată ziua strălucește. Așa să înțelegi a fi cântarea și rugăciunea. Și să nu zică mulți din Sfinți multă cântare au ținut. Ci înțelege și crede, că aceiași Sfinți Părinți ne poruncesc nouă, neîndoind din cântare a ne sui spre rugăciune. Și precum era și Sfântul Grigorie Sinaitul, carele pentru neștiința celui mai bun, singură cântarea ținea. Apoi de la oarecarele Critean povățuit fiind, au schimbat multa cântare spre rugăciunea minții, și din iscus a cunoscut, că nu este atâta de curând și ușoară sporire din cântare, precum din rugăciune; Poruncind tuturor ca toată sârguința a avea pentru rugăciune, și puțin a cânta pentru trândăvire.

Pentru aceea tu fără de toată îndoirea așa fă, ca nu și ție pentru neplecarea ta, să ți să zică răspunderea Apostolului ceea ce grăește „Bună voirea inimii mele, și rugăciunea către Dumnezeu pentru Israel este spre mântuire. Că mărturisesc lor că râvna lui Dumnezeu, ci nu după înțelegere. Că neînțelegând dreptatea lui Dumnezeu, și pre a sa dreptate căutând a o pune, nu s-au supus dreptății Lui Dumnezeu... Că ce grăește Scriptura? Aproape este graiul în gura ta și în inima ta... Că dacă vei mărturisi cu gura ta pre Domnul Iisus te vei mântui... Că toate carele va chema Numele

⁵ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 12, 3:* “De aceea, vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema fie Iisus! – tot așa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, – decât în Duhul Sfânt”.

Domnului se va mântui“ (Rom.10.1–13) ⁶. Și poate acest grai, și mărturisire și chemare a fi înțelege, înlăuntrul tău Hristos prin Sfântul Botez sălășluindu-se. Pre carele a-l chema, și a-l grai, și a-l mărturisi dator ești neîncetat, uneori cu inima, iar uneori cu gura zicând „Doamne Iisuse Hristoase miluește-mă. Ea aminte de aceea Omule de sineși și încurmezișirei inimii tale, ca nu pentru aceasta să trimită spre tine Dumnezeu Duhul uimirei, ochi a nu vedea, și urechi a nu auzi. Propoveduind spre tine Sfințita Scriptură, ca al doilea Ilie spre Israil către Dumnezeu, căruia tu ca întru ascuțitul simcelii calci (Fap.9.5) ⁷.

Drept aceea, nu te nădăjdui, nici crede ori în ce de ai spori, măcar Duhovnicește de ar fi, de nu te vei supune a chema pre Iisus Hristos spre tot gândul rău, și spre tot războiul vrăjmașului; Că nu vei afla mai tare armă asupra vrăjmașului, (aș zis Sfântul Isihie) nici în cer nici pre pământ, mai mare decât Numele lui Iisus. Și nu-ți este ție cu puțință a fugi de amara adăpare a relelor gânduri, nici a înceta a mânca pâine de tărăță, până ce vei râvni a gusta pâinea cea curată ceea ce s-au pogorât din cer. Pre care cei ce o vor mânca, nu vor flămânzi în veac, priimind veselie și bucurie, dar nu frică sau necuvântătoare mângâere, ceea ce este părere a bucuriei. „Că precum Legea neputând a săvârși pre om prin sine fără de păcat, ci îi trimetea pre toți către Hristos și pre acesta îl voia, deși să părea a fi micșorat (Gal. 3.23-24) ⁸ așa și cea dinafară cântare, înainte deprinzând pre lucrător îl dă lui Iisus, adecă rugăciunii ai minții lui Hristos ca cum neputând pre acela prin sine întru Duhovniceasca lucrare a-l aduce. Deși singură aceea pentru răgăciune să scurtează, și de a doua să face. Iar deși nu toți vor să se adaoge dintru aceea către Hristos nu este pricina cântării, precum nici Legea împotivirei Jidovilor; Ci singură înțelegerea lor cea trupească, și neștiința puterii cei ascunse întru Sfânta Scriptură. Că li să pare că aceea a trăgăni dulci glasuri, și a vărsa din limbă frumoase cuvinte, aceea este începutul și sfârșitul rugăciunii cei către Dumnezeu. Și n-ai înțales cea zisă de la Dumnezeu „Că cel ce crede întru mine, râuri de apă vie vor curge din pânțele lui“ (Ioan 7.38) ⁹. Că tot cel ce să botează, primește din înălțime această apă vie cu taină întru adâncul inimii sale. Pentru care scrie

⁶ *Epistola către Roman a Sfântului Apostol Pavel*, 10, 1-13:

1. Fraților, bunăvoința inimii mele și rugăciunea mea către Dumnezeu, pentru Israel, este spre mântuire,
2. Căci le mărturisesc că au râvnă pentru Dumnezeu, dar sunt fără cunoștință.
3. Deoarece, necunoscând dreptatea lui Dumnezeu și căutând să statornicească dreptatea lor, dreptății lui Dumnezeu ei nu s-au supus.
4. Căci sfârșitul Legii este Hristos, spre dreptate tot celui ce crede.
5. Căci Moise scrie despre dreptatea care vine din lege, că: «Omul care o va îndeplini va trăi prin ea».
6. Iar dreptatea din credință grăiește așa: «Să nu zici în inima ta: Cine se va sui la cer?», ca adică să coboare pe Hristos!
7. Sau: «Cine se va coborî întru adânc?», ca să ridice pe Hristos din morți!
8. Dar ce zice Scriptura? «Aproape este de tine cuvântul, în gura ta și în inima ta», – adică cuvântul credinței pe care-l propovăduim.
9. Că de vei mărturisi cu gura ta că Iisus este Domnul și vei crede în inima ta că Dumnezeu L-a înviat pe E; din morți, te vei mântui.
10. Căci cu inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturisește spre mântuire.
11. Căci, zice Scriptura: «Tot cel ce crede în El nu se va rușina».
12. Căci nu este deosebire între iudeu și elin, pentru că Același este Domnul tuturor, Care îmbogățește pe toți cei ce-L cheamă pe El.
13. Căci: «Oricine va chema numele Domnului se va mântui».

⁷ *Faptele Sfinților Apostoli*, 9, 5: “Iar el a zis: Cine ești, Doamne? Și Domnul a zis: Eu sunt Iisus, pe Care tu îl prigonești. Greu îți este să izbești cu piciorul în țepușă”.

⁸ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 23-24:

“23. Iar înainte de venirea credinței, noi eram păziți sub Lege, fiind închiși, pentru credința spre Hristos, pentru ca să ne îndreptăm din credință”.

24. Astfel că Legea ne-a fost călăuză spre Hristos, pentru ca să ne îndreptăm din credință”.

⁹ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 7, 38: : “Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura: râuri de apă vie vor curge din pânțele lui”

în viața prea Sfințitului Ignatie Purtatul de Dumnezeu, că au tăiat necredincioșii inima lui, și au aflat întru dânsa scris cu cuvinte de aur „Iisus Christos“. Și au fost aceasta spre rușinarea acelor necredincioși, și spre încredințarea tuturor credincioșilor, adecă cum că toți la Sfântul Botez primesc întru sineși pre Christos.

Pentru aceasta, cei mai desăvârșiți și mai adânci întru Darurile cele Duhovnicești din Sfinții Părinți, întâi poruncesc nouă a ne curăți de patimi, prin chemarea Numelui lui Iisus Hristos cu mintea și cu inima, spre tot gândul rău, și războiul, și adaosul vrăjmașului, ceea ce trebuie a fi simțitoare, dar nu prost și cea pentru obiceiul făcută numai răgăciune, pre care și moartă a o numi nu este păcat. Și întru una ca această înțelegere a luării aminte și răgăciune, puind noi mare începătură a până la moarte a petrece luptându-ne cu vrăjmașul și cu patimile noastre ne învață pre noi Fericiții Părinți, măcar și o mie de rane de vom primi în toată ziua, nicidecum să nu ne depărtăm de această purtătoare de viață lucrare, adecă, de chemarea lui Iisus Hristos pre acel ce este întru inimile noastre, precum iată și mai sus pentru aceasta s-au zis. Și așa de va căuta Dumnezeu spre folosul nostru, va rădica pre cel ce va voi a ști pre această bună începătură, și la rugăciunea minții cea văzătoare. Iar oarecarii, pre care și ușori cu cugetul a-î numi să cuvine, auzind că mai degrabă să face sporire prin lucrătorea această rugăciune a minții, aleargă mai înainte de vreme a spori în cea văzătoare, părându-li-să ca în mâini celor ce voesc pre aceasta să le afle. Iară alții înștiințându-să că cei văzătoare puțin să învrednicesc, dar nu toți, slăbesc, sau cu totul nu bagă în samă de lucrarea rugăciunii minții. Fără de care nu-î este cu putință cuiva a scăpa de lucrarea patimilor, și de alcătuirea celor viclene gânduri, pentru care întrebați vor fi în ceasul morții, și răspuns vor da la înfricoșata Judecată.

Așadar unii ca aceștia datorî sunt a înțelege, că pentru văzătorea rugăciune nu toți ne vom osândi, cei ce nu ne-am învrednicit aceștia pentru neputința noastră, Iar pentru a minții și a inimii păzire, prin care ne este cu putință a sta împotriva Diavolului și a gândurilor celor rele, și a-l birui pre el, nu prin sine, ci prin înfricoșat Numele lui Hristos, vom a da cuvânt lui Dumnezeu. Că purtând pre Hristos întru noi, după Darul Sfântului Botez, nu știm; Iar mai adevărat a zice, nu voim a ne deprinde cum a-l chema pre Acela spre ajutor în ceasul războiului. Și pentru singură aceasta ne defaimă pre noi Apostolul zicând: „Aū nu știți că Hristos este întru voi? fără numai de sunteți neiscușiți“ (2Cor.13.5)¹⁰; Adecă, nedeprinși, cum a lucra cu mintea în inimă Numele lui Iisus. Dar de vreme că nu numai celor de acum, ci și celor de demult mai multora li s-au sfârșit zilele ne învrednicindu-să încă în viață rugăciunii cei văzătoare, nu este cu datorie a să îndoi cineva pentru acesta, că nedreptatea loc la Dumnezeu nu are. Ci cu adevărat pentru ostenelele lor cu care s-au ostenit întru adevărata cale cea Părintească, Dumnezeu le dă lor după moarte lucrarea rugăciunii cei văzătoare, în urma rugăciunii cei lucrătoare, cu care ca cu o vâpaie de foc trec vămile văzduhului, precum a zis Sfântul Isihie, și să face soarta lor cu acei Sfinți „ce încă nu au priimit aicea făgăduințele“ după Apostolul (Evr.11.13)¹¹, și s-au ostenit în viața lor prin nădejde.

Aceasta dar întru acest chip s-au alcătuit cu mărturii din Sfânta Scriptură, pentru singură rugăciunea minții cei lucrătoare, ceea ce să cuvine încă celor pătimași; Iar acum să zicem după nevoe pentru înșălarea ceea ce năpădește ueia ca aceștia măsurî. Decî întâi, aū zis prea Sfințitul Patriarh Calist, vine căldură de la rărunchi, ca încingându-î sau cuprinzându-î pre aceea, care și să pare înșălare a fi, iar acestea nu sunt înșălări, ci a firii precum ar fi osăbirî, născute din nevoința aceluia. Sau iar dacă le va priimi cineva pre acestea că din bun Dar sunt, iar nu din fire, aceasta întru

¹⁰ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 13, 5: “Cercetați-vă pe voi înșivă dacă sunteți în credință; încercați-vă pe voi înșivă. Sau nu vă cunoașteți voi singuri bine că Hristos Iisus este întru voi? Afară numai dacă nu sunteți netrebnci”.

¹¹ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 11, 13: “Toți aceștia au murit întru credință, fără să primească făgăduințele, ci văzându-le de departe și iubindu-le cu dor și mărturisind că pe pământ ei sunt străini și călători”.

adevăr este înșălare. Iar acestea ori în ce fel ar fi, de nevoie este celui ce să nevoiește, a nu băga de samă pentru unele ca acestea; Ci a le trimite și a nu le priimi. Și vine și altă căldură de la inimă, și dacă adecă să împreună pogoară mintea în gândurile cele de curvie, înșălare este cu adevărat. Iar dacă trupul tot din inimă să înferbântă, și mintea este curată și fără de patimă, și ca cum acoperindu-să înlăuntru întru adâncul inimii, aceasta este cu adevărat din bun Darul, iar nu din înșălăciune. ☩

Una dar cu aceasta știind să cuvine întru sincer începutul a deprinde pre minte, în ceasul răgăciunii, a sta deasupra inimei, și a privi întru adâncul acelia; Iar nu la jumătate, adecă de o parte, sau la sfârșitul de jos. Încă pricina acestora întru acest fel este: Când mintea stă deasupra inimii, și prin mijlocul acelia lucrează rugăciunea, atuncea ca un Împărat șazănd la înălțime, să uită cu toată slobozenia spre toate gândurile răutății cele ce să târască pe jos, și le lovește pre acelea de piatra Numelui lui Iisus, ca pre al doilea prunci Vavilonești, și de aceea pentru atâta depărtare de la coapse, poate cu totul a scăpa de aprinderea cea trupească, ceea ce este întru firea noastră prin călcarea lui Adam. Iar dacă la jumătate de inimă de la piept începe cineva luarea aminte a face întru rugăciune, atuncea una pentru lipsa ceea ce să întâmplă căldurei inimei, iar alta slăbindu-să mintea, și tâmpindu-și vederea sa prin cea deasă lucrarea rugăciunii, sau prin însuși rădicarea războiului de la vrăjmașul: cade mintea însuși de sine către coapsă, și să amestecă cu căldura cea poftitoare la jumătatea inimei, adecă dinspre piept. Iar oarecare dintru cea de margene nechibzuială, iar mai ales a zice, neștiind ce este vârful sau mijlocul inimei, și ce este jumătate, și ce este sfârșitul acelia, încep a lucra rugăciunea jos la sfârșitul inimei lângă rărunchi, și așa des atingându-să mintea de inimă, și de des de rărunchi, însuși de sine cheamă pre înșălare, precum fermecătorii pre șerpi; Că nu este celor ce așa fac luarea aminte, a scăpa de împărțirea vrăjmașului. Iar alții de cea mai depre urmă prostime și neînțelegere bolind, nu știu nici singur acela locul inimei – cea ce este în partea de sub țita stângă –, și li să pare aceea a fi pre la buric prin mijlocul pântecelui, și îndrăznesc, Vai de înșălarea lor! acolo a lucra cu mintea rugăciunea!

Deci cunoscând unele ca acestea semne, să cuvine precum am zis, a face cu mintea luare aminte și rugăciunea, în mijlocul inimei deasupra de țita stângă, dar nu la jumătate de pept, iar mai ales nici din jos de rărunchi. Apoi a cunoaște prin simțire cu mintea întru rugăciune, și căldura care este Dumnezeuască vărsată în inimă ca niște mir cu bun miros prin Sfântul Botez, și care este ceea ce s-au adus nouă din călcarea strămoșului, sau și prin aceea care este de la diavol ațâțată. Că cea dintâi în singură inima cu răgăciunea să începe, și în inimă sfârșăște rugăciunea, dând sufletului adevărire și Duhovnicești roduri. Iar a doua de la coapse are începutul, și către coapse sfârșăște rugăciunea, asprime, și răceală, și turburare aducând sufletului. Iar a treia, din amestecarea părții cei poftitoare aprindere rădicând, înfocând mădulările și inima cu dulce pătimire a curviei, și pre minte robindu-o întru spurcate gânduri, și către împreunarea trupurilor trăgându-o. Care și cu puțință îi este sârguitorului în degrab a cunoaște și a însemna. Că au zis Sfântul Grigorie Sinaitul: Dacă înlăuntru coapselor celor firești, își închipuește vrăjmașul precum voește, în locul căldurei cei Duhovnicești pre a sa aprindere aducând, și în locul veseliei, bucurie necuvântătoare și dulceață udăcioasă aducând, și ca pre bun Darul, lucrând pre a sa înșălare a o socoti silește, atunci vremea, și iscusul și simțirea, arătată pre aceea o face s-au învățat. Dar de vreme ce cu iscusul și cu simțirea să cunoaște înșălarea, pentru aceea nu să cuvine a să teme, sau a să îndoii pre Dumnezeu a chema, ai zis același Sfânt. Iar dacă oarecare și s-au răzvrătit vătămăți fiind cu mintea, să înțelegi că din singură rânduirea de sineși, și înalta cugetare au pățimit aceasta. Că nu spre frică, sau spre îndoirea noastră de Sfințita aceasta lucrare au scris Sfinții Părinți pentru înșălare multe feluri de chipuri și pricini ce năpădesc lucrătorului, ci spre păzirea noastră și cunoașterea sataniceștii violenții lucrării. Pentru care calea cea împărătească și necăzută, tuturor celor ce să luptă cu patimile poruncesc a ținea, în doi sau în trei viețuind în pustie,

unde bunii Sfătuitoari frate pe frate având, și Sfânta Scriptură ziua și noaptea ispitind, pot cu bun Darul lui Christos a să deprinde neînșalat întru această lucrare a minții.

Iar oarecarii din cei mai mulți, nu să știe de unde li s-au părut lor, ca când ar fi de aceea celor de acum Călugări, nu să dă lucrarea Sfântului Duh precum celor mai dinainte: Că iată au trecut una ca această vreme. Ci aceasta este cea dintăi împedecare celor ce așa grăesc; Fiindcă pentru semne și facerea de minuni aceasta au zis Părinții, pentru oarecare micșorare a credinții făcându-să, după cuvintele lui Hristos: „Fericiți cei ce nu au văzut și au crezut“ (Ioan 20.29)¹², dar nu de încetarea Sfântului Duh. Că aceasta întru însuși nașterea de a doua oară tuturor credincioșilor neîndoit să dă, și nașterea întru noi petrece deși nu simțim omorâți fiind cu păcatele. Decă datorii suntem prin lucrarea poruncilor, și prin chemarea lui Iisus Hristos a învia această dăruire, pre ceea ce este întru inimele noastre, și a vedea gânditor ceea ce înainte am priimit ca o lege Duhovnicească, care pre lespede a inimei noastre o purtăm scrisă. În vrednicindu-ne nu cu mijlocire Herovimicește a vorbi către Hristos ci cu curată rugăciune a inimei. Pentru aceasta nu este cu dreptate a socoti pricină de păcate, și a aduce prihană vremii și lui Dumnezeu întru lipsirea lucrării Sfântului Duh: Ci acelor trei cumpliți urieași, toată pricina aceasta scriind, necredința zic, lenevirea și nebăgarea de samă, a înceta de minciună, și apucându-să de adevăr să se apropie fără de îndoială către deprinderea lucrării minții, Depărtând de la sine și pre cei mai de frunte împrotivitori: zic, iubirea de argint, iubirea de dulceți și mărirea deșartă. Și așa putem și pre altele mai cu lesnire a le perde din sufletele noastre: Domnul nostru Iisus Hristos învățându-ne: A căruia slava este în vecii vecilor

AMIN.

¹² *Sfânta Evanghelie după Ioan, 20, 29*: “Iisus I-a zis: Pentru că M-ai văzut, ai crezut. Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut”.

A Aceluiași
Stareș Vasilie de la Poiana Mărului
Înainte cuvântare către cartea Sfântului Grigorie Sinaitul

MULȚI CETIND această Sfântă carte a Sfântului Grigorie Sinaitul, și neștiind cercarea lucrării ceî cu mintea, greșesc înțelegerea cea dreaptă, socotind că acest lucru a fost numai a singurii Bărbaiilor celor Sfinți și nepătimași. Și de aici fiindu-să după obiceiul cest de acum, de singură cetirea Psalmilor și a troparelor, și a canoanelor, s-au așăzat pre singură rugăciunea cea dinafară; Și nu înțeleg aceasta, că acest fel de rugăciune cu cântarea, ne-ai dat-o nouă Părinții până la o vreme, pentru neputința și pruncia minții noastre; Ca pre încet deprinzându-ne, să ne urcăm la treapta lucrării ceî cu mintea, iară nu până în sfârșit să petrecem întru aceasta. Că ce este mai trupesc lucru decât acesta, când cetind cu buzele rugăciunea noastră cea dinafară suntem trași că părerea cea cu bucurie, părându-ne că facem un lucru mare, și mângându-ne cu singur numărul (adecă cât facem), și cu aceasta hrânind pre Fariseul cel dinlăuntru? Decî de la acest fel de neputințe trupești luându-ne pre noi Sfinții Părinți, ca pre niște prunci de la țâțele ceî ce-î hrănește cu lapte, ne arată nouă prostimea aceștii lucrări, asemănând cântarea cea cu glas și cu limba, neamurilor; Că zice acest Sfânt (Grigorie Sinaitul): Să cade cântarea noastră a fi Îngerească, după cum ne este și viețuirea, iară nu trupească, ca să nu zic păgânească. Că a cânta cu glas și cu strigare, pentru lenevirea noastră și pentru nepricepere a fost dată, rădicându-ne pre noi către cea adevărată.

Decî ce fel de roadă este dintru acest fel de cântare, din afară, au însemnat-o Sfântul Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu întru a doua luare aminte a chipului rugăciunii zicând „Iar a doua luare aminte este aceasta: Când cineva pre a sa minte de la cele simțite adunându-o întru sineși, și pre simțirele cele din afară și le păzește, și pre toate gândurile și le adună, ca nu vreunul tăinuindu-să, la lucrurile cele deșarte să umble. Și uneori adecă cercare gândurilor făcând, iar alteori rugăciunii către Dumnezei din gură grăind, ia aminte. Și acum adecă pre gândurile cele robite către sineși trăgându-le, iară alteori și însuși cu totul de patimi robindu-să, începe cu sila către sineși a să întoarce. Și nu este cu puțință celui ce așa bate război să fie în pace niciodată, sau cu cununa dreptății să se încununeze. Că se asemănă unul ca acesta omului ce bate război noaptea, care glasurile vrăjmașilor adecă le aude, și ranele le priimește, dar a-î vedea curat cine sunt, sau de unde au venit, sau cum îl săgetează, sau pentru ce, nu poate. Fiindcă întunecarea minții este pricinuitoare de o pagubă ca aceasta; Și nu va scăpa cel ce așa bate război, de a nu să zdrobi de gândiții vrăjmași ceî de alt neam. Și pre osteneală adecă o rabdă, iar de plată să păgubește, fiindcă de mărirea deșartă să fură, ca cum ar fi un luător aminte, și de dânsa să domnește și să batjocorește. Uneori și asupra altora să înalță, căci nu sunt unii ca aceștia și îi prihănește. Și păstor al oilor pre sine să alcătuește. Și să asemănă orbului ce făgăduiește să povățuească pre ceî orbi“.

Deci cum putem păzi mintea cu simțirele cele dinafară, sau să o adunăm pre ea dintru acestea? Care singure de sine cu firea să răspândesc și umblă la lucruri simțitoare: Auzirea auzind cele netede sau nodoroase, Mirosirea mirosind cele bine mirositoare sau puturoase, Gustarea gustând cele dulci sau amare, Vederea văzând cele frumoase sau necuvioase, Pipăirea pipăind cele bune sau rele? Și cu unele ca acestea scuturându-se și alergând ca niște frunze purtate de vânt. Iară mintea singură amestecându-se tuturor acestora, și socotind lucrurile lor, este cu puțință a înceta cândva de gândurile cele de-a dreapta, sau de-a stânga? Niciddecum, și niciodată. Deci dacă nu pot simțirele cele dinafară a opri de gânduri pe minte, de nevoe este dar minții a fugi de simțiri în ceasul rugăciunii înlăuntru la inimă, și a sta acolo surdă și mută de toate gândurile. Că dacă să depărtează cineva numai pre dinafară: de vedere, de auzire și de vorbire, dobândește oarecare liniște de patimi, și de gândurile cele rele, Atunci cu mult mai mult mai ales se va îndulci odihnindu-să de supărarea gândurilor celor rele, și va gusta – bucuria cea Duhovnicească, care să face prin rugăciunea cea cu mintea, și prin luarea aminte a inimii, când va depărta mintea sa de la cele cinci simțiri dinafară, și o va încuia pre dânsa înlăuntru și fireasca cămară. Că precum sabia cea cu două ascuțisuri, ori încotro o vei întoarce, taie cu ascuțitul ei cele ce să va întâmpla; Așa lucrează și rugăciunea lui Iisus Hristos fiind întoarsă uneori spre gândurile cele rele și spre patimi, iar alteori pentru păcate, sau pentru aducerea aminte de moarte, și de judecată, și de muncile cele vecinice care sunt găsite păcătoșilor.

Iară de va vrea cineva (fără de rugăciunea lui Iisus) numai cu rugăciunea cea cu cântare, și cu simțirele cele din afară, prin răspunderea împotrivă să surpe adăogirea vrăjmașului, și să stea împotrivă la orice fel de patimi sau gând viclean, acesta degrab să și biruește de multe ori. Fiindcă biruindu-l pre el diavolul răspunzându-i împotrivă, și iarăși supuindu-i ca cum ar fi biruiți de dânsul cu răspunderea împotrivă, își bat joc de el, și pleacă părerea lui către mărirea deșartă, și către nebăgarea de samă, numindu-l pre el învățător și păstor oilor. Și știind pentru aceasta Sfântul Isihie zice: „A birui mintea pre nălucirea cea drăcească prin sine singură nu poate, și nici odinioară această să nădăjduască. Pentru că vrăjmașii vicleni fiind, și a să birui să fățarnicesc, despre altă parte prin mărirea deșartă împedecându-te pre tine. Iar prin chemarea Numelui Lui Iisus Hristos a sta și a te înșala pre tine, nici un minut nu vor suferi“ (Cap 24). Și iarăși „Caută să nu te asemeni cu Israilul cel de demult, și vei fi dat și tu luptătorilor celor gânditori, Pentru că acela de la Dumnezeuul tuturor slobozit fiind de Eghipt, ajutor ș-au scornit luiși pre Idolul cel vărsat. Iară Idol vărsat vei înțalege pre mintea noastră cea neputincioasă, care adecă până să roagă lui Iisus Hristos împotriva duhurilor vicleșugului, lesne le biruește pre acelea, și cu știință meșteșugită, biruește pre puterile cele nevăzute și luptătoare ale vrăjmașilor. Iar când spre sine nebunește ar nădăjdui, cade cădere năprasnică, și să sfărâmă asemenea porumbului“ (Cap 25, 26). Destul este a cunoaște dintru acestea puterea și măsura a lucrării ceї cu mintea și aceї dinafară, adecă a rugăciunii lui Iisus, și a cântării.

Deci să nu socotești aceasta, bine credincioase cetitorule! că luându-ne pre noi Sfinții Părinți de la cea multă cântare din afară, și poruncindu-ne a ne învăța lucrarea cea cu mintea, aduce prihană Psalmilor și canoanelor, să nu fie! De vreme ce sunt date de la Sfântul Duh acestea Sfintei Biserici: întru care toată lucrarea cea sfințită prin Hirotonie să însemnează, și păzind toată taina orânduiei lui Dumnezeu Cuvântul până la a doua venire a Lui, și ținând întru sine și Învierea noastră. Și nu este ceva omenesc în chipul cel Bisericesc, ci toate lucru a Darului lui Dumnezeu; neavând cu vrednicia noastră adăogire, nici iarăși pentru păcatele noastre vre-o impuținare. Însă nouă nu ne este cuvântul pentru cinurile Bisericeї, ci ne este pentru pravilă și viețuirea cea de obștea fieștecăruia din Călugări, care cu silința și cu dreptatea inimii s-au deprins a trage Darul Sfântului Duh. Iară nu cu singure cuvintele Psalmilor, (fără de luarea aminte) care să cântă numai cu buzele și cu limba, precum zice Apostolul: „Voesc a zice cinci cuvinte cu mintea mea, decât zece miї cu limba“ (1 Cor.

14.19)¹³. Că se cade mai întâi cu acest fel de cinci cuvinte a curăți mintea și inima, zicând pururea întru adâncul inimii „Doamne Iisuse Christoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă”, și așa a să urca la cântare înțelegătoare. De vreme ce tot cel ce a început de curând, și este pățimaș, poate a lucra întru înțelegere această rugăciune întru păzirea inimii; Iară cântarea nicidecum nu poate, până ce nu se va curăți mai întâi cu aceasta. Pentru aceea Sfântul Grigorie Sinaitul, cercând cu amăruntul, și socotind viețile și scripturile, și meșteșugirea cea Duhovnicească a tuturor Sfinților, mai mult decât toți prin Sfântul Duh cel ce viețuia într-însul, așază a avea toată silința pentru rugăciune. Și iarăși Sfântul Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului, având același Duh și Dar, poruncește și sfătuește, pre Arhierii, pre Preoți, pre Călugări și, pre mireni, în toată vremea și în tot ceasul, a zice și a răsufla cu această sfințită rugăciune. Că zice dimpreună cu Apostolul: „Nu este altă armă mai tare, nici în Cer, nici pre pământ, decât Numele lui Iisus Christos” (Efes.1.21)¹⁴.

Și să știi și aceasta, râvnitorule al aceștii Sfințite lucrări cu mintea: Că nu numai la pustie, sau la singurătate, au fost învățători și mai mulți lucrători ai aceștii Sfințite lucrări: Ci mai mulți în singure Lavrele cele mari, care erau prin mijlocul Cetăților. Și este a te minuna, cum Sfințitul Patriarh Fotie, fiind luat la Patriarhie din drăgătoria boerească, și nefiind Călugăr sau învățat la acest fel de treaptă înaltă (adecă la această lucrare a minții), și atâta au sporit, cât a strălucit fața lui, ca al doilea Moisi din Darul Sfântului Duh ce era întru dânsul. Zice încă și Sfântul Simeon Tesalonicheanul mărturisind pentru dânsul, că și carte a așăzat cu toată înțelepciunea meșteșugului filosofesc, pentru acest fel de lucrare a minții. Și zice că și Sfinții Patriarhi ai Constantinopolului, Ioan Gură de Aur, și prea sfințitul Calist, împreună cu prea Cuviosul Ignatie, au scris ale sale prea minunate cărți pentru această lucrare dinlăuntru.

Și încă ce nu îți ajunge ție, O iubitorule de Hristos cetitor ca lepădând toată îndoirea să te apuci a te deprinde la luarea aminte cea cu mintea? Că de vei zice, nu sunt la vieață sângeratecă, este ție chip Prea Sfințitul Patriarh Calist, care s-a învățat la lucrarea cea cu mintea în Lavra cea mare a Atonului, fiind în slujba bucătăriei; Iară de te îndoiești că nu ești întru pustie adâncă, al doilea chip îți este ție al luării aminte a inimii, Sfântul Episcop Fotie. Și iarăși de te vei lenevi cu pricina ascultării (fiind sub ascultare) către trezvirea minții, pentru aceasta vei fi și de râs, că nici pustiea, nici vieața cea osebită atâta aduce către sporire întru această Lucrare, precum ascultarea întru înțelegere, zice Sfântul Grigorie Sinaitul. Sau iarăși te temi de partea cea de-a dreapta, ca cum nu ai avea învățator la acestea, îți poruncește ție singur Domnul a te învăța din scriptură zicând: „Cercați scripturele, și într-însele veți afla vieață vecinică” (Ioan 5.39)¹⁵. Sau te tragi și de-a stânga, turburându-te că nu afli loc cu tăcere, și pentru aceasta Sfântul Petru Damaschin te întărește zicând: „Aceasta este începutul mântuirii omului, să lase voea și înțelegerea sa, și să facă voea lui Dumnezeu și înțelegerea; Și așa nu se va afla întru toată făptura lucru, sau începere, sau loc care să poată să-l împedecă pre el”. Iară de te și mai împedeci, află pricină ca cum de nevoe din multe cuvinte ale Sfântului Grigorie Sinaitul care zice multe pentru înșălarea ce să întâmplă întru această lucrare, te îndreptează singur acestași Sfânt zicând: Nu să cade a să teme, sau a să îndoii a chema pre Dumnezeu. Că măcar de s-au și întors oarecare fiind vătămați cu mintea, înțeleg că aceasta au pățimit-o dintru începerea singur și înălțarea minții. Că cel ce este întru supunere, și caută pre Dumnezeu, cu întrebare și cu multă smerită înțelepciune, nicidecum nu să va vătama cu Darul lui Hristos. Decă cel ce viețuește drept și fără de prihană, ferindu-să de plăcerea oamenilor și de înălțarea minții, toate taberile dracilor de se vor rădica asupra lui, și miș de ispite, nu-l va vătama pre

¹³ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 14, 19: “Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăț și pe alții, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină”.

¹⁴ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 1, 21: “Mai presus decât toată începătoria și stăpânia și puterea și domnia și decât tot numele ce se numește, nu numai în veacul acesta, ci și în cel viitor”.

¹⁵ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 5, 39: “Cercetați Scripturile, că socotiți că în ele aveți viață veșnică. Și acelea sunt care mărturisesc despre Mine”.

el, aŭ zis Părinții: Că cel ce umblă după plăcerea sa și după sfatul său, acesta cade întru înșălăciune. Iară de să împedecă oarecare de piatra Sfințitei scripturii, luând pricină (fiindcă ne arată nouă calea înșălăciunei) spre oprirea lucrării ceî cu mintea, aceștia să se cunoască pre sine, că întorc cele de sus în jos, și cele de jos în sus. Că nu spre oprirea aceștii lucrării, ci ferindu-ne pre noi de înșălăciune Sfinții Părinți ne arată nouă rătăcirile, prin care vine înșălăciunea. Precum și Sfântul Grigorie acesta, poruncind a nu să teme, nici a să îndoi cel ce să învață întru această lucrare, aduce două chipuri de înșălăciune: adecă, începerea singur, și înălțarea minții.

Așadar vrând Sfinții Părinți a fi noi nevinovați de unele ca acestea, ne poruncește a cerca Sfintele scripturii, și dintru acelea a ne îndrepta, având frate pe frate sfătuitor bun, precum zice Sfântul Petru Damaschin: De nu să poate a să afla Stareț iscusit, cu cuvântul și cu lucrul, după chipul Sfinților Părinți, știind bine scriptura Părinților, apoi deosebî întru tăcere * să cade a avea sfătuire Duhovnicească din învățăturile și îndreptările Sfinților Părinți, și întrebare pentru tot lucrul și apucarea cea bună“. Deci să cade și nouă cetind scriptura a păzi această măsură și acest cin, iară nu a fugi de învățatura și îndreptarea aceștiea. Precum oarecarii neștiind cercarea lucrării cu mintea, și pârându-le a fi socotitori, cu trei pricinî să înștiințază pre sine, iară mai ales a zice, să depărtează de învățatura aceștii Sfințite lucrării: Cea mai dintâi, lasă aceasta Sfinților și Bărbaților celor fără de patimă, și acestora singuri socotesc ei a fi acest fel de lucrare, iară nu și celor pătimași. Cea de a doua este, impușinarea cea cu totul a îndreptărilor și a învățătorilor aceștii fel de viețuirii său cale; iar cea de a treia este înșălăciunea ceea ce vine lucrării aceștiea. Și pricina cea mai dintâi a acestora, este netrebnică și nedreaptă, că treapta cea dintâi a Călugărilor celor ce aŭ început de curând, este a impușina patimile cu trezvia minții, și cu paza inimii, care este rugăciunea minții, ceea ce să cade celor lucrători. Iară cea de a doua este fără socoteală, și nu are îndreptare; Că în loc de învățator, scriptura este învățator nouă, neaflându-să învățator, precum am zis mai sus. Iară cea de a treia, este ea singură împedecătoare, că ei cetind pentru înșălăre, singuri de sineși să și împedecă cu aceleași scripturii socotindu-le strâmb. Că în loc de a primi scriptura spre păzire și cunoașterea înșălăciunei, pre aceasta o află și o priimesc a fugi de lucrarea minții. Precum ar fi oarecare din mai marii ostașilor, și s-ar înștiința de la cineva că vrăjmașul lui pânđește calea, vrând să-l biruească pre el cu înșălăciune și cu pândire pre ascuns, neputând a face cu el războiul la arătare; Iară el nefiind priceput, în loc de a meștesugi pre acesta, și să dea fără de veste la acest fel de pândire a acestora, și să-i biruească, să înfricoșază unde nu este frică, și pleacă fuga, făcându-și ocară întru oamenii totdeauna, iar mai ales înaintea Împăratului său, și a Boerilor lui.

Iară de te temi de acest fel de lucrare și deprindere, din singură cucernicia și prostimea inimei tale, cu mult mai vârtos și eŭ după tine mă tem. Ci nu după basne proaste, adecă, temându-te de lup să nu mergi în pădure. Că cu adevărat frică și cutremur, sfărâmarea inimei și smerenie, și multă cercare întru Sfințita Scriptură, și sfătuire a fraților celor de un gând trebuie la această lucrare, iară nu fugire și lepădare, nici îndrăsnire și începere singur. Că zice: Cel îndrăzneț și nebăgător de samă, căutând mai mult decât vrednicia sa și așazământul, cu trufie aleargă la aceasta și ajunge mai înainte de vreme. Și iarăși de nălucește cineva cu părerea ajunge cele înalte, aŭ agonisit poftire dieavolească, iară nu adevărul: Pre acesta lesne îl vânează dicavolul cu cursele lui ca pre o slugă a lui. Și ce este nouă și sporirei ceî înainte a minții și a sfințitei rugăciuni, căruia de abea să învrednicesc unul dintru o mie, precum zice Sfântul Isac? Că destul este nouă pătimașilor și neputincoșilor, destul, a cunoaște măcar urma tăcerii minții, care este rugăciunea cea lucrătoare a minții, cu care să gonesc din inimă adăogirele vrăjmașilor, și gândurile cele rele. Cel ce este lucru al Călugărilor celor ce a început de curând și celor pătimași, prin care să urcă cineva întru rugăciunea cea văzătoare și Duhovnicească, de va voi

* *știind bine scriptura Părinților, apoi deosebi întru tăcere*, rând dactilografiat în mss., p. 1454, în subsol și adus în text, conform indicației scrise cu creionul și evidențiată de relația asteriscului față de cuvintele adăugate în frază.

Dumnezeu. Și nu să cade nouă pentru aceasta a slăbi, căci nu să învrednicesc mulți rugăciunii cei văzătoare. Că nu este nedreptate la Dumnezeu, numai să nu ne lenevim pre calea care duce către această Sfințită rugăciune. Adecă, cu lucrarea rugăciunii minții a ne împotivi adăogirelor, patimilor, și gândurilor celor rele. Și așa săvârșindu-ne noi pre calea Sfinților, ne vom învrednici părții lor, măcar deși nu vom dobândi aicea săvârșirea, precum zice Sfântul Isac, și alți mulți Sfinți.

Și încă iarăși și aceasta este vrednică de mirare și de înspăimântare, cum oarecare știind scriptura nu cearcă aceasta? Iar alții nici știind, nici întrebând, îndrănesc cu înțelegerea lor la această luare aminte a minții, încă și zicând că luarea aminte și rugăciunea, să cade a să lucra în partea poftirei? Că zice ei: Că aceea este mijlocul pântecelui și a inimei! Iar aceasta este cea mai dintâi și de bună voe înșălăciune. Că nu numai rugăciunea și luarea aminte, nu să cade a să face întru această parte, ci și singură căldura care vine din partea cea poftitoare la inimă în vremea rugăciunii, nu să cade nicidecum a o priimi. Iară mijlocul pântecelui să cheamă singură inima, după cum zice Sfântul Teofilact. Care nici la buric, nici prin mijlocul pântecelui are locul ei, ci sub țâța stângă. Că așa să tocmește cele trei părți ale sufletului: Partea cuvântării în pept; Partea cea mânioasă sau a râvnii, în inimă; Iar partea cea poftitoare în mijloc la buric, Către care și diavolul are lesne intrare, după cum zice Iov: „îmbăloșându-o, și înferbântându-o, ca lipitorile și broaștele în ismerul cel noroios, având hrană și indulcire sărătura poftirei. Pentru aceasta zice Sfântul Grigorie Sinaitul: Nu puțină nevoie este a ajunge adevărul arătat, și a fi curat Darul de cei împotivnici. Că întru cei ce au început de curând, mai ales s-a obicinuit diavolul a arăta înșălăciunea lui, în chipul adevărului, închipuind viclesugurile lui ca cele Duhovnicești, altele în locul altora, închipuind cu nălucire înlăuntru mijlocului celui firesc precum voește. Și în locul căldurei aducând pre a sa ardere, iară în locul veseliei aducând bucurie dobitocească, și indulcire umedă. Și mi să pare de folos a fi lucrătorului a ști pentru aceasta, că arderea sau căldura care esă de la mijloc la inimă, uneori iasă singură de sine firește fără de gânduri de curvie, și ceasta nu este înșălăciune, ci înființarea firei, zice Sfântul Calist Patriarhul. Iară de socotește cineva și aceasta că este din Dar, iară nu din fire, aceasta cu adevărat este înșălăciune. Și zice: Iar în ce fel sunt acestea nu trebuiește celui ce să nevoiește a să griji pentru ele, ci a le întoarce îndărăpt. Iară alteori amestecând diavolul arderea lui cu pofta noastră, trage mintea în gândurile cele de curvie, și aceasta este negreșit înșălăciune. Iară de să înferbântă tot trupul și mintea este curată și fără de pătimire, cât să se acopere mintea întru adâncul inimei, începând și sfârșind rugăciunea în inimă, aceasta este cu adevărat din bun Dar, iar nu din înșălăciune.

Și să întâmplă oarecărora din cei nevoitori nu puțină împedecare către această sfințită lucrare a minții, și neputința cea trupească. Că neputând a ținea cu măsură și cu hotărâre, ostenelele și posturile cele mai presus de fire, care le avea Sfinții, li să pare lor că nu este cu puțință fără de acestea a începe lucrarea minții. Și acest fel de pagubă a lor, rădicându-o întru măsură întocmită Marele Vasilie, întru acest fel învață zicând: Înfrânarea să așază împotiva puterii cei trupești fieștecăruia. Că și aceasta mi să pare a fi cu cale a lua aminte, ca nu cumva cu înfrânarea cea fără măsură, sfărâmând puterea cea trupească, vom face trupul deșert și netrebnic către sporire. Că să cade a-l avea pre acesta lucrător, iar nicidecum a-l slăbi cu nemăsurarea. Că de ar fi fost bine a ne slăbi cu trupurile, și a zăcea abea viū, negreșit întru acest fel ne-ar fi făcut pre noi Dumnezeu dintâi. Iară de vreme ce nu ne-au făcut întru acest fel, greșesc cei ce nu păzesc precum e cea bine făcută. Pustnicul să păzască dar singură credința dreaptă, ca nu cumva să se încuibeză răutatea în suflet pentru lenevirea, și să se slăbească trezvirea minții și rădicarea cugetului cea cu de-adinsul către Dumnezeu, întunecându-să (din pricina nemăsurării) Sfințirea cea Duhovnicească și lumina care să face de acolo în suflet. Că de vor crește bunătățile cele zise, nicidecum nu vor avea vreme patimile a să rădica asupra trupului, îndeletnicindu-să sufletul către cele de sus, și nedând vreme trupului spre scularea patimilor.

Deci făcându-se acest fel de aşazământ în suflet, cu nimic nu să osebeşte cel ce mănâncă bucate de cel ce nu mănâncă. Şi nu numai post a săvârşit unul ca acesta, ci şi înfrânarea cea neîncetată, şi care laudă pentru grijirea şi luarea de samă cea aleasă pentru trup. Că nu ştie vieaţa cea măsurată a înferbânta poftete. Şi iarăşi Sfântul Isac asemenea zice la aceasta: Trupul cel neputincios, de îl vei sili mai presus de măsura lui turburare preste turburare aduce sufletului. Şi Sfântul Ioan Scărarul zice: Văzut-am pre vrăjmaşul acesta (adecă pântecetele) fiind odihnit, şi dând deşteptare minţii; Şi iarăşi văzut-am pre acesta slăbit de post, şi făcând vărsare de sămânţă, ca să nu ne nădăduim spre noi, ci spre Dumnezeu cel viu. Acestora asemenea să întocmeşte şi istoria pentru care aduce aminte Prea Cuviosul Nicon zicând: Că întru aceste vremi de acum, s-a aflat un bătrân singur în pustie, nevăzând oameni treizeci de ani, nici pâine mâncând, fără numai rădăcini; Şi aū spus că în toţi anii aceea era foarte supărat de dracul curviei. Şi aū socotit Părinţii, că nici trufia nici hrana a fost pricina războiului, ci căci nu era învăţat bătrânul la trezviea minţii, şi la luptarea împotriva adăogirelor vrăjmaşului. Pentru aceasta zice Sfântul Macsim: Dă trupului osteneală după putere, şi întoarce toată nevoiţa ta spre lucrarea minţii. Şi iarăşi Sfântul Diadoh zice: Postul are laudă după sine, iară nu către Dumnezeu; Că este lucrător, fiindcă orânduieşte bine pre cei ce să nevoesc întru întreagă înţălepciune. Deci nu să cade nevoitorilor buneii credinţe a să trufi pentru aceasta, ci a aştepta sfârşitul cugetului nostru întru credinţa lui Dumnezeu. Că nici meşterii a tot felul de meştesuguri, laudă cândva sfârşitul din făgăduinţa uneltei, ci aşteaptă fieştecare felul însemnării acestora, ca dintru acelea (adecă din unelte) să se arate meştesugirea cea adevărată prin făgăduinţa dintăi.

Deci văzând acest fel de aşzare pentru priimirea hranei, nu îţi pune toată silinţa şi nădejdea numai spre post; Ci postindu-te cu măsură şi după puterea ta, te sileşte la lucrarea minţii. Şi de ai puterea a te îndestula cu pâine şi cu apă, bine este, că zice: nu întăreşte trupul celelalte bucate, precum pâinea şi apa. Însă să nu îţi pară că faci vre-o faptă bună postindu-te așa, ci te nădădueşte a câştiga din post întreaga înţălepciune, zice Sfântul Dorofteiū. Iar de eşti neputincios, îţi porunceşte ţie, Sfântul Grigorie Sinaitul a mânca o litră de pâine, şi a vea pe zi, adecă în zilele de deslegare, trei pahare sau patru de vin, sau de apă, void tu să afli pre Dumnezeu, şi din toate cele dulci ce să vor afla a primi câte puţin. Ca şi de înălţare să scapi, şi de făpturile lui Dumnezeu să nu te scârbeşti, mulţămind Lui pentru toate. Aceasta este socoteala celor pricepuţi. Iară de te îndoeşti pentru a ta mântuire mâncând din toate bucatele cele dulci şi bând puţinul vin, aceasta este necredinţă şi neputinţa cugetului. Iară măsura priimirei bucatelor cea fără de păcat şi după Dumnezeu, să pune în trei aşzări: Înfrânarea, îndestularea, şi săturarea. Înfrânarea este încă a flămânzi după ce te vei scula de la masă; Iară îndestularea este, nici a fi flămând, nici a să îngreuia; Iar săturarea este, a să îngreuia puţin. Însă a mânca după săturare, aceasta este uşa îndrăcirii pântecelui, prin care intră curviea. Iară tu acestea socotindu-le, îţi alege ceea ce să cade după puterea ta, netrecând aşzământurile. Că acelor desăvârşiţi este şi aceasta, după Apostolul, adecă: „şi a flămânzi, şi a să sătura, şi a fi puternic întru toate” (Filip.4.12)¹⁶. Acestea Ńi s-aū arătat ţie, O iubitorule al luării aminte a minţii! din singure cuvintele ale Sfinţilor Părinţi celor mari, ce este măsura înfrânării, şi postul cel cu socoteală, şi cum să cade a să nevoi la luarea aminte. Deci acestea auzind, nu să cade a ne depărta de la lucrarea minţii, ci a ne sili la aceasta cu toată sârguinţa, rugând pre Domnul nostru Iisus Hristos, ca să ne fie ajutor şi învăţător la aceasta: Căruia i să cuvine mărirea în vecii vecilor

AMIN.

¹⁶ *Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 12: “Ştiu să fiu şi smerit, ştiu să am şi de prisos; în orice şi în toate m-am învăţat să fiu şi sătul şi flămând, şi în belşug şi în lipsă”.

Scurtă cuvântare
despre Cuviosul Paisie Starețul Monastirei Neamțului.
prescrisă din precuvântarea la cele paisprezece trimiteri
ale Sfântului Apostol Pavel, pag. 32. Nota 4.

CUVIOSUL Paisie s-a născut în orașul Poltava din Malorusia la 1722, a fost dat la învățătură în Kiev, de unde, după patru ani, fugi la o monastire de pe Nipru. Egumenul acelei monastiri îl făcu rasofor la 1741, după câțiva ani se duse la Kiev în Lavra Pecerschei și de acolo veni împreună cu alți câțiva monahî în țara Românească la Schitul Poiana Mărului, unde rămase mai bine de trei ani și învătă limba română. După aceea s-a dus la Muntele Athos și viețui în monastirea Pantocrator, unde la 1750 fu îmbrăcat în Schima monahală. Strălucind prin mari virtuți, Paisie atrase în jurul său vreo opt ucenici români, și învățând limba elinească, ce este izvorul din care a izvorât toate cărțile bisericești, începu a tâlmăci românește cărți de învățătură. Hirotonisindu-se Preot, atrase pe lângă sine și mai mulți ucenici, între care și slavoni, așa că acum pravila și slujba bisericească se făcea la el în amândouă limbele. Neputând dobândi o așezare liniștită, părăsi Sfântul Munte cu ucenicii săi, vreo șaizeci la număr, și veni în Moldova, unde cu voea Domnitorului Grigorie Calimah se așază în monastirea Dragomirna, la 1763, iar când cu trecerea Bucovinei la Austria (1775), s-a mutat în monastirea Secul. La 1779 i se dădu și monastirea Neamțul, care de atunci deveni focarul vieții monahale din țară și Metropola tuturor monastirelor ei. Paisie muri la anul 1796 venerat de toți pentru virtuțele sale și iubirea sa de învățătură culturală.

Culegere și coprire în scurt de pe unul din manuscrisele aflătoare în biblioteca monastirei Române „Prodomul”, din răspunsul Cuviosului Paisie Neamțanul, către Monahul Atanasie Moldoveanul din Sfântul Munte Athos.

Cuviosul Părintele nostru Paisie Starețul monastirei Neamțul din România, pe vremea când locuia în Sfântul Munte în una din chiliile monastirei Pantocratorului, un anume Monah Atanasie moldovanu, care din ambele scrisori se vede că era și el stareț al unei chilii din Sfântul Munte, în urma oarecăroră schimburi de cuvinte fără rost dintre ucenicii amândurora stareți, acel Monah Atanasie, din părută râvnă pentru folosul aproapelui, sau mai bine a zice după Sfântul Isac, cu râvnă nebună, să hotăraște din neiscusintă și din cea de pre urmă necunoștință, și alcătuește cu multă ușurință o scrisoare plină – după lămurirea cuviosului Paisie –, de înfricoșate hule. Și așa fără a se mai gândi mult, sau mai vartos a zice, fără a se ruga mai întâi, ori a întreba pe vre un iscusit, după cum zis Sfinții Părinți, o trimite Cuviosului Paisie. Iar Cuviosul priimindu-o și cetindu-o împreună cu Duhovniceștii lui Fiî, aș aflat într-însa, nu precum i să părea Părintelui Atanasie că

ceea ce zice el este doftorie pentru folosul sufletului, ci – O vai! de mintea cea întunecată de blestemata părere! acea scrisoare aducea cu sine otravă purtătoare de moarte sufletului.

Deci după aceasta Cuviosul merge la Duhovnicul Sfinției Sale, Părintele Daniil din schitul Sfântul Dimitrie, (poate Lacu), precum și la soborul celorlalți Cuvioși Părinți ai Muntelui, cărora arătându-le și cetindu-le acea scrisoare, l-au sfătuit cu toții ca să facă răspuns împotriva celor zise de către Monahul Atanasie, în care să-i arate în ce protivnică rea urmare a căzut. Și de se va pocăi, să dea singur iscălitură cu mâna lui cum că ce a zis în acea scrisoare foarte a greșit, pentru care să căește. Ce o fi urmat după răspunsul Cuviosului Paisie cu încredințare nu se știe, însă numai aceasta se vede seninat, că răspunsul atât de cu Duh este făcut, încât numai o voință împetrită nu se va pleca adevărilor celor zise. Răspunsul coprinde afară de introducere, încă paisprezece capete, prea cu înțelepciune și cu înaltă cunoștință Teologhicească alcătuite, iară noi pentru scurtime, și potrivit scopului ce urmărim, adecă: a alătura la urma *Filocaliei* numai material privitor la rugăciune, copiem aici numai parte din acele capete. Însă spre știință facem numărarea titlurilor fiecăruî început de cap în parte, care sunt următoarele:

Introducerea

Întru aceasta Cuviosul arată în scurt, ce urmare a luat nechibzuita scrisoare a Monahului Atanasie, și care sunt pricinele, și de cine povățuit și îndemnat a fost a scri răspunsul.

Capul 1 coprinde: Pentru clevetire; Întru care Cuviosul îi arată deslușit și foarte minunat, cu frumoase mărturiile din Sfânta Scriptură, cum că deși poate s-ar fi aflat pricină binecuvântată a să porni din dragoste către îndreptarea oarecărora părute greșăli ale Cuviosului, însă aceasta cum s-a făcut, a fost numai urmarea unei arătate clevetiri, născută din zavistie.

Cap 2 este Pentru pravila bisericască (Copiat tot mai jos).

Cap 3 este Pentru pravila Cuviosului (Asemenea).

Cap 4 poartă titlu: „Răspuns asupra hulei tale cei dintâi Părinte Atanasie, cu care ai hulit pe pravoslavnică mea credință, socotind pe Papa întru o mărturisire a fi cu mine”. Întru acest cap arată pe larg Cuviosul de credința cea pravoslavnică, punând și patru mărturisiri de credință Sfinției Sale, și din singure cuvintele lui Atanasie îi astupă gura, punând și cuvântul Părinților: adecă cum că au știut capul ce a scris mâna.

Cap 5 coprinde răspunsul Cuviosului împotriva hulei a doua a monahului Atanasie, cu care a hulit pe Sfânta noastră credință și pe Sfânta Biserică, grăind pe Papa a crede așa precum și Sfânta noastră Biserică crede.

Cap 6 coprinde răspuns asupra hulei a treia a monahului Atanasie cu care a hulit pe Sfânta noastră drept slăvitoare credință, rău tălcuind din Psaltire cuvântul pentru eretic.

Cap 7 arată de întrebare pe aproapele.

Cap 8 zice pentru Sfântul Grigorie Sinaitul (și acesta vezi mai jos).

Cap 9 răspunde spre mincinoase și zavistnică prihană a monahului Atanasie asupra fraților celor Duhovnicești ai Cuviosului.

Cap 10 mărturisește pentru starețul Cuviosului Paisie, Părintele Vasilie, pe care am pus-o mai sus.

Cap 11: Răspunsul spre a patra hulă a monahului Atanasie, cu care a hulit pe Sfintele cărți grecești cele scrise cu mâna. (Rezumat): Acel monah Atanasie, ascultând sfatul vrăjmașului mântuirii noastre a hulit Sfintele cărți grecești cele scrise cu mâna, grăind așa: „Să știți că cărțile grecești cele scrise cu mâna, Biserica nu le priimește. Credem că acei ce le-au făcut sunt Sfinți, și le cetim, dar nu le avem la evlavie... și alte mai multe”. Către această hulă Cuviosul Paisie, face un răspuns pe larg și bine documentat, mai întâi rostind o rugăciune (după cum are obiceiul la tot începutul), foarte arzătoare și umilincioasă către Domnul nostru Iisus Hristos și către toți Sfinții,

spre a-î ajuta a răspunde împotriva acestei hule. Iar după aceasta arată în ce stă hula lui Atanasie, aducând mărturiile de mare credință, că Biserica noastră drept slăvitoare de răsărit numai pe ale ereticilor cărți nu le primește, iar pe ale Sfinților cărți, cele ce cu Sfântul Duh grăite sunt, nu numai că le primește, ci și poruncește, ca pentru dânsule la nevoie chear și sângele a ni-l vărsa. La urmă după ce sfătuește mult pe Atanasie, închee: că dacă nu are evlavie a ceti pe Sfintele cărți, ceea ce să roagă să nu fie, cel puțin să nu le hulească.

Cap 12: Întru acest cap arată Cuviosul pricina alunecării lui Atanasie, care a încheat-o numai întru a nu ceti pe nici o carte creștinească, cu pricină de smerenie, și nici chear pe Noul Testament.

Cap 13: Face răspuns spre rătăcita urmare a monahului Atanasie, cu care aruncă pre cei ce păcătuiesc, drept slăvitori creștini, întru desnădăjduire, socotind, că dacă nu fac fapte precum cred, nici un folos nu le este lor din drept slăvitoare credință. Aici ca și în celelalte, foarte înalt și bine lămurit întărit pe temeinice mărturii, răspunde Cuviosul împotriva acestei socoteli, arătând că, fiindcă credință dreaptă și Sfântă avem, măcar deși păcătoși suntem, avem nădejde de mântuire, prin pocăință, precum glăsuește tot danțul cel sfințit al Miresei lui Hristos. Decă bine este a zice, că unui Atanasie, prin gura căruia dieavolul grăia hule asupra celui Prea Înalt, îi trebuia un Paisie ca cel plin de Dar și de adevăr, întru Sfântul Duh.

Cap 14 este pentru folosul cetirei Sfințelor cărți, pe carele la rând îl vom pune în întregime.

*Coprindere în total al Cap. 2
din răspunsul Cuviosului Paisie Nemțanul către Monahul Atanasie:
Pentru pravila bisericească*

DE VREME CE, Părinte, pricina scrisorii tale ce ai scris către mine, precum am zis, nu este alta ci numai de pravila Bisericească, de care învățându-mă scrii ca să nu trecă nouă nicidecum, fiindcă aceasta o ai luat Sfinții de la Sfinții Apostoli; Să ia aminte foarte în ce fel eu mă țin de aceasta, și atunci toată învoirea care pentru mine ți-a venit ție, o vei lepăda de la inima ta. Dumnezeasca Leturghie, din vremea Sfinților Apostoli și până în vremea Sfântului Vasilie celui mare, era a Sfântului Iacob, fratele lui Dumnezeu, slujindu-se de Sfânta Biserică; Pre care Sfântul Vasilie cel mare puțin, iar Sfântul Ioan Gură de Aur, mai mult cu Sfântul Duh o ai scurtat-o. Întru acest chip să înțelegi și de pravila Bisericească, pre care măcar că și de la Sfinții Apostoli ai luat-o Sfinții Părinți, dar ce luară? pricina numai a vremilor întru care Sfinții Apostoli să rugău, dar pravila nu așa desăvârșit, precum ține acum Sfânta Sobornicească Biserică a noastră a răsăritului. Că în vremea Sfinților Apostoli nici tropare nu ai fost, nici condace, nici canoane, nici altele multe, precum acum ține Sfânta Biserică; Că acestea toate, nu întru o vreme, ci în multe vremi și ani, și în multe feluri de la mulți Părinți cu Sfântul Duh s-au scris, și ai dat Sfintei Soborniceștii și Apostoleștii Biserici. Și această pravilă ai poruncit Sfinții Părinți ca să nu trecă nicidecum în Sfinte și cinstite Lavre, (adecă necetite să nu rămâie), și în Monastirele cele cu vieață de obște, și întru toată lumea prin toate Bisericile mirenești, și întru tot locul unde se află rândueala Preoției; ca să fie o împreunare și o gândire întru toți drept slăvitorii creștini. Și așa și până acum, cu Darul lui Dumnezeu, preste toată lumea unde se numește creștinătate, netrecută și neschimbată să păzește aceasta. Că dacă vei merge în Rusia, dacă nu în Ierusalim, dacă și aici în Sfântul Munte, dacă și la marginea pământului, pretutindenea întru drept slăvitorii creștini, și preste tot locul unde se află rândueala Preoției, vei afla una ca aceasta de obște cu toată păzirea și cu frica lui Dumnezeu păzindu-se pravila bisericească. Și această pravilă ca să se săvârșască întregă și desăvârșit, trebuie să fie ceteți, cântăreți, ipodisconi, diaconi, preoți, și altă rândueală Bisericească, precum Sfinții Părinți la Sfintele și a toată lumea Soboare cu Duhul Sfânt ai rânduit și ai dat Sfintei Soborniceștii și Apostoliceștii Biserici.

Deci dacă așa este, precum și este adevărat: Atunci aicea să ei aminte foarte cu înțelegere, ca să cunoști pravila Bisericească deplin întreg și desăvârșit, precum să ține în Sfânta și Dumnezeasca Biserică, de cei ce ai îmbrățișat vieața pustnicească, și cari șed întru fără de grijă Călugări, nefiind ei nici ceteți, nici cântăreți, nici Ipodisconi, nici Diaconi, nici Preoți, ci numai simpli călugări. Că nu ai poruncit lor Sfinți Părinți nici înainte de soboare, nici în vremea Soboarelor, nici după Soboare ca să cetească desăvârșit nelăsând nimica din pravilă, și aceasta pentru multe și în multe feluri de pricină; Una ca să nu vie în nebagare de samă rândueala Bisericească; Că dacă ar fi fost și

prost monah, și ar fi împlinit întreg și desăvârșit pravila bisericească, precum în soborniceasca Biserică s-a legiuit, atunci singur pre sine s-ar fi hirotonisit Ceteț, Cântăreț, Ipodiacon, Diacon și Preot. Și aceasta nu că păzire a pravilei Bisericești ar fi fost, ci numai spargere și răsipire și micșorare ar fi fost rânduelei ceî Bisericești. Și acum să eaî aminte: dacă eû monah prost, nefiind în nici o treaptă a Preoției, și aș fi început la pravila mea, la utrenie, sau la ceasuri, ceti Sfânta Evanghelie, aû ecteniile, aû vozglasurile și prochimene, și altele cele ce rânduelii Preoțești i să cade. ar fi fost aceasta a mea pravilă după porunca Sfinților Părinți! Nicidecum. Ci acest lucru al meu ar fi fost al nebuniei mele ceî măi de pre urmă, și măi ales a mândriei însemnare, și împotriva Pravilei Sfintei noastre Biserici. Și aceasta fiecare din ceî ce bine înțaleg va mărturisi că așa este, și nu întru altfel. Dar dacă eû cetind pravila Bisericească, și de cele de sunt ale treptelor Preoției, adecă ale Preotului, ale Diaconului, ale Ipodiaconului, ale Cetetului și Cântărețului măi ales, una ca aceasta a mea pravilă, nu să poate să se zică că este desăvârșit Bisericească, ci numai o parte oarecare din pravila Bisericească, și pentru aceea fieștecărui cu știință este, că călugărilor pustnici nefiind în nici o treaptă a Preoției, nicidecum nu li s-aû poruncit de la Sfinții Părinți ca să ție desăvârșit pravila Bisericească. Dar în soborniceasca Biserică, s-a poruncit de la Sfinții Părinți întreagă și desăvârșit să se ție. nimic nicidecum lăsând, precum și până acum, și aici în Sfântul Munte și preste toată lumea, întreagă și nemișcată buna rândueală Bisericească în Sfinte Lavre, în monastiri, și în Bisericele mirenești, și unde se cade, de pravoslavnicii creștini să ține.

Drept aceea rogu-te Părinte să eaî aminte cu înțalegere de ceea ce voiû să grăesc către tine, și vei cunoaște de a pustnicilor așazare. Sfinții Părinți la Sfintele și a toatei lumî Soboare, dând rândueală și pravilă Sfintei și Sobornicești Biserici să nu treacă nicidecum necetită, una aû poruncit să fie pravila în Sfânta soborniceasca Biserică, ceea ce este în toată lumea, pentru o gândire și o împreunare tuturor drept slăvitorii creștini care să află preste toată lumea. Dar celor ce locuesc în pustietate călugări, niciodată nicăiri nu aû poruncit Sfinții Părinți ca să fie a lor o pravilă preste toată lumea. Ci una numai sobornicească și împreunată pravilă poruncesc Sfinții Părinți pustnicilor, ca să nu fie nicidecum deșerți din lucrarea cea Duhovnicească, numai pururea să petreacă întru rugăciune, întru ispitirea gândurilor, întru pomenire de moarte, în cetirele Dumnezești scripturi, întru cântarea Psalmilor, și întru alte plăcute lui Dumnezeu lucrări; Și pentru aceasta Sfinții pustnicești monahî, în loc de rândueala Bisericească. în vremile cele rânduite, în multe feluri ale sale praveli ținea: Unii Psaltirea întreagă pentru zi și pentru noapte cânta, iar alții jumătate de Psaltire, iar alții măi neputincioși cincizeci de Psalmi; Alții și din Bisericeasca pravilă ținea, ce să cădea monahului; Dar alții a prea Cuviosului Pahomie pravilă o ținea; Iar alții pentru toată Bisericeasca pravilă, numai ceî doisprezece Psalmi cânta neîncetat ziua și noaptea, precum și în părțile Eghiptului Sfinții Părinți făceaû, și altele în multe feluri aveaû praveli, în loc de rândueala Bisericeî, precum celor ce cetesc cărțile Părintești: Patericul, ale Schitului, Lavsaiconul și celelalte, tuturor le este știut. Și acești Sfinți Părinți ceî ce ședeau în pustietate, și unele ca acestea în multe feluri și osebite din soborniceasca rândueală a Bisericeî fiind pravilă, nu se împotrivaû Sfintei lui Dumnezeu Biserici; Ci măi ales la trebuință și întâmplare, și sufletele lor pentru dânsa puneau, sângele vărsându-și pentru aceasta. Iar pravila Sfintei Sobornicești Biserici una se ținea preste toată lumea. Și dintru aceasta să se știe că Pustnicești Sfinți Părinți altă pravilă aveaû, și alta Soborniceasca Biserică.

Deci aceasta precum am zis, nu era a lor împotrivire asupra Bisericeî, ci măi ales o împreunare și o gândire. Că Sfinții Părinți pustnicești, nu cea înaltă cale, ci numai cea măi proastă de pravilă a sa totdeauna alegea, precum grăește Sfântul Kir Sinaitul, precum scrie de aceasta Sfântul Sofronie Patriarhul Ierusalimului. Dar dacă nu te vei încredința Sfinția ta de aceasta, și vei spune mie că în vremile cele măi dinainte încă nu era pravila Bisericeî după rândueala aceasta de acum așazată, și

pentru aceea cine cum aș voi, așa aș ținut pravila; Nu îți răspund: că și atunci, măcar că nu era pravila Bisericii atâta deplin în Sfânta lui Dumnezeu Biserică precum acum (de vreme că multe lui Dumnezeu plăcute cântări pre urmă cu Duhul Sfânt Bisericii lui Dumnezeu s-au dat, precum Octoihul și Triodul, ș.c.l.), Numai ori în ce fel a fost una pravila, o singură pravilă aș fost și atunci preste toată lumea în Sfânta lui Dumnezeu Biserică, pentru o gândire a tuturor. Dar Părinților celor pustnicești, nici atunci era, nici acum este o pravilă. Și pentru mai mare încredințare, voi scrie ție puțin din Patericul Schitului, ca să cunoști că n-aș fost o pravilă a pustnicilor cu a Monastirilor, numai să ia aminte: Oarecarele pustnic, a întrebat oarecând pe Marele Varsanufie grăind: Cum să cade să petreacă cei ce sunt în singurătate? a răspuns: Ceasurile și pesnele, poruncile Bisericii sunt, și bine sunt alcătuite, pentru o împreunare a tuturor oamenilor, și în viețile cele de obște așșderea pentru împreunarea tuturor. Dar Schitenii nici ceasuri aș, nici pesne nu grăesc, ci numai la singurătate petrecând, rocodele și învățătură și puțină rugăciune fac. Și mai jos iarăși grăește: Dar pentru cântările cele de sară doisprezece Psalmi grăesc, așșderea și noaptea doisprezece Psalmi zic. Și după Psalmi începând rucodeală, cineva grăește Psalmi de rost, iar altul ia sama de gândurile sale, și de viețile Sfinților; și alteori citește cinci sau opt foi și iar se apucă de rucodeală, și altele. Dintru aceasta poți să înțelegi, că nici mai înainte era o pravilă a Sfinților Părinți celor pustnicești cu a Monastirei, și acum nu este una.

Dar dacă mă vei întreba: în ce fel nu este o pravilă a Părinților celor pustnicești cu a Monastirei? eu îți voi arăta și din cuvintele tale, numai să ia aminte. Sfinția ta scriind către mine, grăești că dacă nu te-ai fi împăcat ca să cetești pravila Bisericească, ar fi dat ție Duhovnicul tău ca să cetești cu Psaltirea pravila Bisericească. Acum te întreb Părinte Atanasie, este cu puțință a chema pre singură Psaltirea pravilă Bisericească? Dacă vei zice că este cu puțință, atunci să intre în Biserică, măcar oriunde în Monastire, și să începă a ceti Bisericeasca pravilă numai cu singură Psaltirea, fără de alte cetiri ce să cade Soborniceștii Bisericii; Ce dar, aș nu te vor opri pre tine ca pre cela ce nu știi ce faci? Iar dacă vei voi a ceti în Soborniceasca Biserică pravila Bisericeii cu metaniile, aș nu te vor goni pre tine atunci fără de cinste afară din Biserică, ca pre cela ce nu are minte? Dar dacă nu este cu puțință în Soborniceasca Biserică pre aceasta a îndrăzni a o face, arătat este că aceasta nu este pravilă Bisericească, ci numai în loc de pravilă Bisericească să dă Pustnicilor de la Sfinții Părinți după puterea lor a ceti în vreme rânduită ce să cade. Și dintru acestea toate, de ajuns arătare ție-ți este, că alta este Pravila Călugărilor Pustnicii, și alta a Soborniceștii Bisericii.

Capul 3

De pravila mea

DE PRAVILA MEA vrând Sfinția ta a defăima, măi întâi rog pe Sfinția ta cu îndelungă răbdare a asculta, ca să te înștiințez de a mea cu multă nevoie aici în Sfântul Munte cu frații petrecere, și atuncea de pravila mea vei înțalege. Venind eū Părinte aici în Sfântul Munte, de la a mea Părintească pravoslavnică mică Rusie, drept ție îți mărturisesc, că cu atâta sărăcie am venit aicea, cât și cu trei lei dator rămăsesem celor ce aū venit cu mine frați, și în acea vreme am venit, când aproape până la cinci lei să suea o măsură de grâu, și de rucodelie nu mă învățasem, ci numai cu posmag singur cea cu multă nevoie a mea (fiind și cu trupul neputincios) rânduieam vieața mea. Și să crezi mie Părinte, dacă nu ar fi ajutat mie – după Dumnezeu – Sfinții Părinți de limba mea, cei ce petrec în Sfântul Munte, nicidecum aș fi putut petrece aici în Sfântul Munte pentru nevoea și slăbiciunea mea cea măi de pre urmă. Că de multe ori descuț și iarna umblam, și fără de cămașă, și întru altă rea pătimire petreceam.

Una ca aceasta dar eū aici din început având petrecerea, adevărat ție grăind nu miș, că mică după măsura mea și pravila țineam. Și dacă se întâmpla mie aū de la Lavră, aū de la Hilindaru cu posmag a mă întoarce până la smerita mea chilie, aū și din pădure aducând lemne pentru a mea rucodelie, sau și alt lucru măi greū întâmplându-se, atunci o zi sau două ca un slăbănog zăceam, neputând împlini pravila mea, și atuncea mărturisam Duhovnicului: că de vreme ce de neputința mea cea măi de pre urmă, și pentru cea cu anevoie aicea petrecere a mea nu pot să împlinesc pravila mea, numai de multe ori și las, ce voiū a face? Că îmi zice mie gândul ca să mă întorc pentru aceasta iarăși în Rusia, și acolo după puterea mea voiū ținea pravila? Iar ei după înțalepciunea ce s-aū dat lor de la Dumnezeu, întărindu-mă îmi grăia: Ba nu fiule, să nu eși din Sfântul Munte, numai precum poți așa să o ții și pravila și să mulțumești lui Dumnezeu și nu va avea a te părăsi pre tine Dumnezeu, și singură a ta întru nevoie mulțămire se va socoti de la Dumnezeu în loc de toată pravila. Și eū după a lui sfat fiind a mea mică pravilă, viețuiam mulțămind lui Dumnezeu întru a mea neputință, rugându-mă bunătății lui ca și până în sfârșitul vieții mele să mă întărească a petrece aici în Sfântul Munte al Atonului.

Deci măi pre urmă aū venit și Visarion, și cu dânsul împreună ceteam o parte din pravila Bisericească. Dar când a venit Partenie și Chesarie, atuncea mare nevoie având pentru strămtorarea locului (că eram despărțiți la două colibī) ceteam pre la chiliī fieștecarele după puterea noastră. Și vrând a ne împreuna, am schimbat coliba cea măi din jos pentru chilia Sfântului Constantin, și nici așa n-am putut a ne împreuna pentru lipsa caviilor, că aveam numai două caviī, ci și acelea erau netrebnice; Și când aū venit Iordache și Martirie, atuncea am poruncit (fiind vara) a ceti împreună pravila la Sfântul Constatin, și pe urmă văzând apropiindu-să eara, și neavând unde nici capul a ne pleca nefiind caviī, văzând pe ocolita a noastră nevoie, am început singuri a zidi la Sfântul Constantin ca la cinci caviī. Și cine poate spune Părinte nevoea noastră ce am răbdat ca la patru

luni, fără încălțăminte și fără cămăși puțin nu toată iarna umblând? și zidind cavi, cărând pământ și piatră, și altă fără de măsură muncă având? Iar în zilele Duminicelor și ale Praznicilor, în loc de odihnă, după posmag pe la Monastiri umblând, și fără de haine tremurând de frig. Atuncea Părinte pentru marea nevoie și munca cea fără de măsură, de multe ori frații cădea ca morți, și fără de mâncare adormeau.

Întru una ca aceasta nevoie a noastră se întâmpla de multe ori că și din pravila noastră rămânea, și în loc de pravicorniță porunceam atunci numai Miluește-mă Dumnezeule și Crez într-unul Dumnezeu să cetească, și să se culce; Numai și atuncea utrenia nu lăsăm, ci ceteam după puterea noastră: uneori trei Catizme, și alteori și mai mult. Dar în loc de ceasuri Paraclisul Prea Sfinței Născătoare de Dumnezeu ceteam, alteori lăsăm, alteori ceasurile ceteam. Și întru una ca aceasta nevoie fiind, și în datorie am intrat până la douăzeci de lei și mai mult, de vreme că pentru nevoea noastră am vrut toți să ne răsipim. Și una ca aceasta nevoie a noastră Sfinția ta necunoscând, nici știind, numai părându-ți-să de noi, ca, când întru atâta îndestulare și largime petrecem, așa prost nevrând a ceti, așa asupra noastră năpădești și tuturor de noi grăești ca de niște rătăciți de noi socotind, și multe cele ce nu să cade către noi scrii, de care pe urmă va fi. Dar acum Părinte, măcar că și aceeași nevoie avem, că și datoria până acum nu am dat-o, și întru mare strâmtorare ne aflăm, și în lipsa celor trebuincioase, agonisind hrana din munca mâinilor noastre, și aceea nu cumpărând, numai posmag din Monastire aducând, care mai vârtos drept Dumnezeu, decât drept rucodelia noastră ne hrănește pre noi. Și întru altă rea pătimire petrecem, numai cu bun Darul lui Dumnezeu caviile sfârșind, acoperământ avem, și ne-am adunat la un loc, și cetim pe măsura noastră împreună pravila Bisericească ce să cade nouă a ceti, și fără de mare nevoea noastră nu lăsăm. De vreme ce și acum întâmplându-se cel mai greu lucru, nu este cu puțină ca să nu lăsăm ceva din pravila noastră, că fără de măsură muncă are; Că de multe ori câte douăzeci și câte treizeci de oca lemne din pădure de departe aducând pentru rucodelia noastră, și viind în caviile noastre ca niște slăbănogi și omorâți, se întâmplă oareșice puțin ca să lăsăm din pravila noastră, și pentru aceasta avem Duhovnic, avem și mila lui Dumnezeu, care și știe neputința noastră și nevoea.

Dar de mine ce scrii Sfinția ta, că mă închiz în cavie, și nimenea nu știe de fac? Să întâmplă rar și aceasta Părinte ca să și nu merg cu frații la pravila împreună, dar nu fără de pricină, de vreme că sunt om în lăuntru stricat cu trupul, și de multe ori să întâmplă ca nu numai să stau, și nici să șez pentru durerea trupească, și pentru alte multe pricini de nevoie. Dar dacă ar fi și pentru lenea mea, atunci și de aceasta nici o stricăciune nu este sufletului tău. Iată pe de o parte am descoperit ție Părinte de petrecerea noastră cea cu multă nevoie și de pravila noastră. Dar Sfinția ta voe ai și putere ce vei să faci cu noi: Dacă ne vei scoate pre noi din Sfântul Munte, bine, că nu suntem vrednică a ședea aicea întru atâta Sfânt loc împreună cu Sfinții Părinți, pentru lenea noastră. Dacă ne vei trimite pre noi și în matca focului, și binecuvântat să fie Dumnezeu, că pentru lucrurile noastre cele rele, vrednic vom primi și plată; Numai să știi Părinte de aceasta, că nu spre lucrurile noastre, pre care și nu le avem, nici spre rugăciunea noastră, ci numai spre mila lui Dumnezeu și spre rugăciunile Prea Cuvioșilor Părinți, celor ce lăcuiesc în Sfânt locul acesta, nădejdea noastră având, nu ne desnădăjduim, măcar și mai vârtos și decât toți oamenii mai păcătoși suntem. Și întru acest chip Părinte ce am scris Sfinției tale întru răspuns de pravila Bisericească și a mea, iarăși nu arunc spre tine nici o prihană.

Capul 8

Răspuns pentru Sfântul Grigorie Sinaitul

ȘI DE SFÂNTUL Grigorie Sinaitul, ce scrii către mine grăind: Că m-am întâlnit și cu Părinții care cetesc cartea Sfântului Grigorie Sinaitul, dar și aceștia după obiceiul Sfântului Munte urmează, căci Sfântul Grigorie învață calea mântuirii după cum l-a luminat Dumnezeu, dar nu dă învățătură ca să nu cetească pravila Bisericii și altele... Și îți răspund așa: Orbul carele niciodată nu a văzut pre Soare, măcar și de la toți de aude de mărirea Soarelui și de lumina lui, dar nu să îndulcește așa precum acela ce vede cu ochii săi strălucirea luminii Soarelui. Asemenea și cel ce niciodată nu a gustat miere, măcar că de multe ori aude de dulceața ei, nu așa însă pricepe pe dulceața ei precum acela ce cu singur lucru de multe ori gustând s-a îndulcit. Asemenea și Sfinția ta, nu numai necetind, ci nici vreodată văzând, fără numai auzind, și aceea rar numai, de cartea Sfântului Grigorie Sinaitului, și vei grăi de acest Sfânt Grigorie cum învață. Auzi dar și ia aminte, ca să poți înțalege puterea cărții Sfântului Grigorie Sinaitul.

Acest purtător de Dumnezeu Părinte, pre toată Sfânta Scriptură și a învățăturilor Bisericești, și a Sfinților Părinți, cu mare băgare de samă și cu durere ispitind, cu Duhul Sfânt a scris cartea sa pentru așazarea și pentru rândueala pustniceștii vieți, dar nu a Monastirei, și nimic singur de la sine n-a scris, ci toate din Sfânta Scriptură, și din învățatura tuturor Sfinților celor de demult a adunat, și precum aceea a învățat, așa și acest Sfânt învață și grăește, că, alta este lucrarea pustniceștii vieți, și alta cea de obște vieată, și fieștecarele întru care chemat fu, petrecând într-însa se va mântui. Și precum eu ți-am zis: Că alta este pravila Soborniceștii Biserici, și alta cea pustnicească. Așa și acest Sfânt învață, și aduc mărturie pre Sfântul Marele Varsanufie, cel de demult Sfânt; precum eu ție puțin mai sus ți-am scris în cuvântul de pravila Bisericească. Și pentru aceasta dacă voești desăvârșit a cunoaște învățatura Sfântului Grigorie, precum el cu Sfântul Duh de la cei de demult Sfinți Părinți luând învață, să cetești cu mare socoteală și să ia aminte cu osârdie în ce fel învață pre pustniceștii Călugări, și cum le pune el rândueală și pravilă, și altele pre care în de Dumnezeu însuflata lui carte să scrie, și atunci vei putea înțalege pre învățatura Sfântului. Și scrie Sfântul Grigorie Sinaitul pre care cărți să cade a ceti călugărul, ca să se învețe cum i să cade lui a șede în chilie. Și grăește: Să cetești totdeauna de cea fără de grijă, și de rugăciune, adecă: a Sfântului Ioan Scărarului, a Sfântului Isac Sirul, a Sfântului Macsim, a Sfântului Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu, a Ucenicului lui Nichita Stitat, a Sfântului Isihie, și a Sfântului Filofteiu Sinaitului, și cele asemenea acestora.

Dar ce grăești că Sfântul Grigorie nu învață ca să nu cetească Pravila Bisericii? Adevărat așa este, că precum Sfinții Părinți la Sfintele a toatei lumii Soboare, cu Duhul Sfânt a dat Bisericii lui Dumnezeu o sobornicească pravilă, ca să cetească în viețile cele de obște și în mirenești Biserici în toată lumea, pentru o împreunare a tuturor pravoslavnicilor creștini. Asemenea și acest Sfânt urmând Sfinților Părinți, multe cu Sfântul Duh a alcătuit lui Dumnezeu plăcute cântări, pre care le-a

și priimit Sfânta lui Dumnezeu Biserică, și până acum ținându-le le cântă, și în veac le va ținea. Aș alături Sfântul acesta Grigorie, Troișnicile, care în toate Duminicile să cântă după canonul Troișnicului, care este: Cade-să cu adevărat a te mări pre tine Dumnezeu Cuvântul și Canonul Cinstitei Crucii, și altele. Dar de vreme că Sfinții Părinți cei pustnicești nu una, ci în multe feluri avea pravila, asemenea și acest Sfânt dintru ale lor învățături luând cu Sfântul Duh aș alături cartea sa, și aș pus în ea pustnicilor călugări altă pravilă, dar nu Bisericească. Și dacă vorești a cunoaște, să cetești cartea Sfântului și vei cunoaște desăvârșit. Și aceasta nu împotriva Sfintei Biserici aș făcut, ci după cum cei de demult Sfinți Părinți învață: Că alta este pravila Bisericească cea Sobornicească, și alta este acelor ce petrec în pustie monahi. Precum eu în cuvântul de pravilă Bisericească, cât a fost cu puțință, ca mai pre scurt cuvântul meu ț-am ivit.

*Din al acestuiași răspuns Cap 14,
care este pentru folosul cetirei cărților*

AM VOIT ȚIE Părinte de multe lucruri trebuincioase a-ți pomeni, dar mai ales decât toate de aceasta te rog, ca să lași în deșarta și goala aceasta gândire a nu ceti cărți, că vezi în ce groapă a pierzării ai căzut, împreună și cu ucenicii tăi în urmarea împotriva Sfintei Biserici; Pentru aceasta una că nu cetești pre cărți cu băgare de samă. Că eu vieța voastră o laud, nevoițele voastre le fericesc, și mă folosesc de petrecerea voastră; Ci la această nevoieță a voastră trebuiește și minte, și socoteală, ca să nu fie deșartă toată osteneala voastră; ci să fie și vieța voastră și urmarea toată după urmarea puterii Sfintei credințe și a Sfintei Scripturi. Că dacă nu va fi după puterea Sfintei Scripturi urmarea voastră, atunci nici spre un folos va fi vouă toată munca și nevoieță vieții voastre. Aū nu știți că urmarea cea dreaptă după puterea Sfintei Scripturi cap este? Dar dacă capul va fi tăiat, ce folos de trup? Adecă: Dacă va fi urmare împotrivoare asupra Sfintei Biserici și spre puterea Sfintei Scripturi, ce folos va fi de multa nevoieță? Că măcar deși pre morți va înviea unul ca acesta, nu se va mântui. Pentru aceea Părinte Atanasie, dacă voești singur să te mântuești, și ucenicilor tăi calea împărătească a poruncilor lui Dumnezeu, ceea ce duce către împărăția cea cerească, a arăta, să te lipești cu tot sufletul tău către cetirea cărților; Aceasta și ție și ucenicilor tăi să vă fie neîmprelestit învățator, și cu întrebarea celor iscuși îndreptându-vă pre voi la calea mântuirii: Că întru alt fel a să mântui cineva nu să poate. Că așa grăește Sfântul Ioan Gură de Aur. Nu se poate a să mântui nimenea, dacă nu des să îndulcește cu cetirea cea Duhovnicească. Iar Sfântul Vasilie cel mare învață să învețe Starețul după puterea Sfintei Scripturi pre frați, iar dacă nu, atunci va fi mincinos martur spre Dumnezeu, și fur de cele Sfinte se va socoti.

Și Marele Anastasie Sinaitul grăește: Pentru aceea datorî suntem întru toate ce grăim și facem, a avea arătare din Dumnezească Scriptură, ca nu cumva cu obiceiurile omenești împrelestindu-ne vom cădea din calea cea dreaptă în prăpastia perzării. Și iarăși zice: Să cade nouă cu frică și cu dragoste întru Dumnezeștile Scripturi să ne învățăm, și să ne rădicăm pe sine și unul pre altul cu pomenirile Sfintelor Scripturi. Și Sfântul Marele Nicon Mavrioru (de la Muntenegru) scrise așa: De vreme că nu ispitim cu smerenie și cu dreaptă minte ziua și noaptea cu frica lui Dumnezeu Sfintele Scripturi, de tot ne abatem din calea cea dreaptă, și cu mirenească și trupească poftă și urmare, departe suntem de la Dumnezeu. Sfântul Ioan Gură de Aur iarăși zice: Pentru aceea multe rugăciuni trebuie, și totdeauna învățatură a Dumnezeștilor Scripturi, ca pre focul relelor patimi să-l stângă, și pre fumul întunecării lumești să-l răsipească; Că rugăciunea și cetirea Sfintelor Scripturi foarte ne folosește pre noi, ca nimic alt, dacă aceasta o facem cu trezvie. Că aceasta este hrana sufletului, aceasta este împodobirea, aceasta este vieța, și rădicarea minții și întărirea, și spre acest lucru totdeauna să ne nevoim, și spre acestea să ne sârguim. Asemenea și toți Sfinții Părinți ne învață pre noi rădicându-ne către cetirea cea cu osârdie a cărților. Și să nu zici Părinte că una saū două cărți ajunge pentru cetirea către îndreptarea cea sufletească. Că și albina nu numai dintru una saū

din două florî, ci din multe floricele dulceța adunând, face miere. Așisderea și cel ce cetește pre cărțile Sfiniților Părinți, dintru una să îndreptează pentru Sfânta credință a urma drept, din alta de pustnicie, și din alta de ascultare; și pre scurt a zice, dintru ale multora Sfinți Părinți învățături să îndreptează omul către vieța Evangheliei. Și pentru rugăciunile Sfinților acelora ce cu Sfântul Duh au făcut pre cărți, scapă și de cea împrelestită și împrotivitoare urmare asupra Sfintei Biserici, și să îndreptează în calea mântuirii, scăpând de multe împletituri și vicleșuguri ale diavolului cu bun Darul Domnului nostru Iisus Hristos.

(Notă) De aici înainte închee Cuviosul Paisie răspunsul său ce cuprinde paisprezece capete, cu rugămintele sfātuind pre Monahul Atanasie împreună și cu ucenicii lui, a să întoarce dintru împrelestirea în care au căzut).

(Spre știință): Tot în acel manuscris după care am copiat răspunsul Starețului Paisie către Monahul Atanasie, se mai află și alt răspuns al acestuiași Cuvios Paisie făcut din Monastirea Dragomirna către Ieromonahul Sofronie Starețul Schitului Robaia, pentru îndreptarea vieții de obște. Încă și un altul toț de același, făcut către Ieromonahul Agaton Starețul Schitului Voronei, asupra unui Ieromonah Teopemt nou hulitor al Sfintei Rugăciuni a Domnului nostru Iisus Hristos).

A acestuiași

*Fericit întru pomenire Părinte al nostru Arhimandrit Paisie Melicicovki,
Egumenul Monastirilor Neamțului și Secului*

ALCĂTUIRE despre rugăcinea minții,

NUMITĂ pe rusește „Sytoc“ (Mărturie), scrisă de Starețul Paisie în vremea când se afla în Monastirea Dragomirna, asupra oarecăruia deșert filosof Monah ce petrecea în Munți Moșenilor din Moldova, nouă hulitor împotriva Sfințitei Rugăciuni a lui Iisus (Traducere din Rusește).

Înainte cuvântare a Starețului Paisie

AU AJUNS auzul până la mine cel mai de pre urmă, cum că oarecarele din monahiceasca chemare îndrăznește a huli Dumnezeasca pururea pomenită și de Dumnezeu făcătoarea rugăciune a lui Iisus, care sfințit să lucrează cu mintea în inimă; zidindu-și a sa boală de limbă pe năsipul deșartei înțălepciuni, fără de toată mărturiea. Și îi întramează pre dânșii, îndrăznesc a zice, la aceasta vrăjmașul, ca cu a sa limbă, ca cu a sa unealtă a prihăni acest prea neprihănit și Dumnezeesc lucru, și cu orbirea înțălegerii lor a întuneca acest gândit Soare. Pentru aceasta plângând a lor rea înțălepciune, a acestor ce rătăcesc din pântece și grăesc minciună (Ps.57.3) ¹, și temându-mă ca nu cineva din cei neîntăriți în cunoștință, auzind ale lor băsnuiți de cuvinte, să cadă în groapa relei huliri asemenea lor, și a greși de moarte înaintea lui Dumnezeu, hulind învățătura a multora de Dumnezeu purtători Părinților noștri, care mărturisesc și învață din această Dumnezească rugăciune, din luminarea Dumnezeescului Dar, către aceea și nerăbdând mai mult a asculta hulitoarele cuvinte la această prea neprihănită lucrare, și mai ales îndemnat fiind de cererea râvnitorilor aceștii de suflet mântuitoare lucrări, m-am hotărât eu, măcar deși aceasta covârșăște neputincioasa mea minte și slabele puteri, chemând întru ajutor pe Prea dulcele meu Iisus, fără de carele nimenea nu poate nimic să facă, spre răsturnarea mincinoasei cunoștințe acelor deșerți la minte, și spre întărirea de Dumnezeu alesei turme întru Numele lui Hristos adunată întru al nostru lăcaș, a scri puțin ceva despre Dumnezeasca rugăciune a minții culegere din învățăturile Sfinților Părinți, pentru tăria, neclintita și nestrămutata încredințare. (Rugăciune):

„Fiind praf și cenușă, plec genunchile cele gânditoare ale inimii mele înaintea neapropiatei mărimi a Dumnezești slave Tale, și te rog pre Tine prea dulce Iisuse al meu, Unule născut Fiule și Cuvinte alui Dumnezeu, strălucirea Slavei, și Chipul Ipostasului Părintesc, luminează-mi întunecata mea minte, și cugetul, și dăruiește Darul tău ticălosului meu suflet, ca osteneala mea aceasta să slujască spre slava Prea Sfântului Tău Nume, și în folosul acelora care voesc, ca prin a minții și

¹ Psalmii, 57, 3: „Înstrăinat-s-au păcătoșii de la naștere, rătăcit-au din pântece, grăit-au minciuni”.

Sfințită lucrare a rugăciunii ceî cu mintea în inimă, să se lipească de Tine Dumnezeu nostru, și pre Tine negrăitul Mărgăritar, neîncetat a te purta în sufletele lor și în inima lor, și spre îndreptarea acelora, care după nemărginita lor necunoștință

aū îndrăznit a huli pre această
Dumnezească lucrare.“

Împrotiva hulitorilor Rugăciunii minții

Cap 1

Despre aceea că rugăciunea minții este lucrare a Sfinților Părinți celor de demult.

Daū să fie în știre, că această Dumnezească lucrare a Sfințitei rugăciuni a minții, aū fost lucru neîncetat acelor vechi de Dumnezeu purtători Părinți ai noștri, și la multe locuri pustiți și în Monastiri de chinovii ca Soarele aū strălucit aceasta între Călugări: În Muntele Sinaiului, în schitul Eghiptului, în Muntele Nitriei, în Ierusalim, și în monastirele cele de prin prejurul Ierusalimului, și cuprinzător a zice, întru tot răsăritul, în Constantinopole, în Muntele Atos, și la multe ostroave cele după marea; și în vremile cele după urmă, cu Darul lui Hristos și în marea Rusie. Cu această luare aminte a Sfințitei rugăciuni, mulți din Purtătorii de Dumnezeu Părinți ai noștri, aprinzându-să cu Serafimizeasca vâpae a dragostei către Dumnezeu, și după Dumnezeu către aproapele, s-aū făcut osârdnici păzitori ai poruncilor lui Dumnezeu. Și curățindu-și sufletele lor și inimile de toate prihanele omului celui vechiū, s-aū învrednicit a fi vase alese ale Sfântului Duh, umplându-se de ale lui felurite Dumnezești daruri. Aceștia s-aū arătat în vieața lor luminători și stâlpi de foc pentru toată lumea, și lucrând nenumărate minuni cu lucrul și cu cuvântul, aū adus nenumărată mulțime de suflete omenești către mântuire. Și mulți dintr-înșii supuindu-să tainelor și Dumnezeștilor însuflări, aū scris cărți cu învățăturile lor despre această Dumnezească rugăciune a minții, după puterea Dumnezeștii Scripturii a vechiului și noului testament, pline de înțelepciunea Sfântului Duh. Și aceasta a fost după osebita Pronie a lui Dumnezeu, ce nu oarecum în vremurile cele mai de pre urmă să fie întru uitare. Multe din aceste cărți, cu slobozirea lui Dumnezeu pentru păcatele noastre, s-aū pierdut de Sarachini ceî ce aū supus Împărăția Grecească, iară oarecarele după a lui Dumnezeu orândueală s-aū păzit până în vremurile noastre de acum.

Asupra aceștii pomenite și Dumnezească lucrare a minții, și păzirea raiului inimei, nimenea niciodată din ceî drept credincioși n-aū îndrăznit a slobozi hule; Ci totdeauna toți s-aū arătat către dânsa cu mare cinste și cu cea mai înaltă cucernicie, ca către un lucru plin de tot folosul Duhovnicesc. Iară stăpânitorul răutății și vrăjmașul a tot lucrul bun, diavolul, văzând că mai mult prin această lucrare a rugăciunii minții, cinul călugăresc, alergând partea cea mai bună șade cu neruptă dragoste la picioarele lui Iisus, sporind în săvârșirea Dumnezeștilor lui porunci, și prin aceasta să face lumină și lumina a lumii, aū început a să topi cu zavistia și a întrebuița toate meșteșugurile sale, ca să prihănească și să hulească acest lucru de suflet mântuitor, și dacă s-ar putea, desăvârșit a-l pierde despre fața pământului. Și precum s-aū zis mai sus, prin Sarachini (Turci) ceî asemenea lui întru toate, aū pierdut cărțile, iar în cereasca și curata această lucrare a grâului aū semănat plevile lui cele stricătoare de suflet, ca prin mijlocirea celor fără de judecată a aduce asupra acestui mântuitor lucru hulă, cu aceea, ca singuri rânduitorii care să ating de această lucrare, pentru a lor înălțare, în loc de grâu să secere spinii, și în loc de mântuire să afle pierzare. Și cu aceasta încă dieavolul nu s-a îndestulat, ci a aflat în părțile Italiei pre șarpele din Calavria, înainte mergătorul lui Antihrist, cu mândria întru toate asemenea

dieavolului, pre Ereticul Varlaam, și sălășluindu-să într-însul cu toată puterea sa, l-a mișcat pre el a huli pravoslavnică noastră credință precum pentru aceasta cu de-amăruntul să scrie la Troid în sinacsarul a Duminecei a doua săptămână a Sfântului Marelui post.

Între alele au îndrăznit el (Varlaam) felurit și cu limba și cu mâna a huli și a respinge și Sfințita rugăciune a minții, precum scrie pentru aceasta întru a sa Sfințită carte, în Capul 31, cel dintru Sfinți Părintele nostru Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului, a căruia și cuvintele le pun înainte aici care zice așa: „Acest ticălos Varlaam mult a hulit și a scris multe asupra Sfintei rugăciuni și asupra Dumnezeștii străluciri ceî din Tavor și a Darului“ (Mat.17.5)². Neînțelegând și chiar nevrând a înțelegă ce însemnează cuvintele „neîncetat vă rugați“ (1 Tes.5.17)³. Dar cum va putea înțelegă cel cu mintea deșartă, și cu nălucirele cugetului unit cu cel trufaș? Și nici aceea ce însemnează cuvintele „Ruga-mă-voi cu Duhul, ruga-mă-voi și cu mintea“ (1 Cor.14.15)⁴. Nici aceea „Cântând și strigând întru inemele voastre Domnului“ (Col.3.16)⁵; și cum că „Aș trimis Dumnezeu pre Duhul Fiului său, adecă Darul, întru inemele noastre strigând Avaa Părintele“ (Gal.4.6)⁶. Și „Voesc cinci cuvinte cu mintea mea a zice, decât zece mii de cuvinte în limbă“ (1 Cor.14.19)⁷. Drept aceea el a defăimat și rugăciunea minții, sau mă ales chemarea Domnului, care este mărturisirea lui Petru cel ce a propoveduit zicând „Tu ești Hristos Fiul lui Dumnezeu celui viu“ (Mat. 16. 16)⁸, și predania a singur Domnului cel ce zice în Evanghelie „Orice veți cere de la Tatăl întru Numele meu, se va da vouă“ (Ioan 15.16)⁹. Și „Cu Numele meu dracii veți scoate, ș.c.l.“ (Mar.16.17)¹⁰. Și „Că Numele lui este vieată vecinică. Acestea, zice, s-au scris, ca să credeți că Iisus este Christos Fiul lui Dumnezeu, și crezând vieată să aveți întru Numele lui“ (Ioan 20.31)¹¹. Și chemarea lui Iisus Hristos este datătoare de Duh Sfânt, că zice „Nimenea nu poate zice Domn pre Iisus, fără numai prin Duhul Sfânt“ (1 Cor.12.3)¹². Ci însă și mii altele pentru aceasta s-au zis.“ (Sfântul Sim. Tes. Cap 31, pag.44).

Ce a reușit cu a sa începere, începătorul de răutate bălaur, fiul pierzării, de trei ori blestematul, Ereticul Varlaam, pre care, precum am zis, l-a învățat el ca să hulească împotriva rugăciunii minții ceî Sfințite? Aș putut el cu a sa hulire ca să întunece lumina acestei gânditoare lucrări, precum el s-a nădăjduit până în sfârșit a o pierde? Nicidecum. Că durerea lui s-a întors la capul lui. Întru acea vreme, Marele luptător și înainte stătător al blagocestiei, Prea luminatul întru Sfinți Părintele nostru

² *Sfânta Evanghelie după Matei, 17, 5*: „Vorbind el încă, iată un nor luminos l-a umbrat pe el, și iată glas din nor zicând: «Acesta este Fiul Meu cel iubit, în Care am binevoit; pe Acesta ascultați-L»”.

³ *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel, 5, 17*: „Rugați-vă neîncetat”.

⁴ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 14, 15*: „Atunci ce voi face? Mă voi ruga cu duhul, dar mă voi ruga și cu mintea; voi cânta cu duhul, dar voi cânta și cu mintea”.

⁵ *Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel, 3, 16*: „Cuvântul lui Hristos să locuiască întru voi cu bogăție. Învățați-vă și povățuiți-vă între voi, cu toată înțelepciunea. Cântați în inimile voastre lui Dumnezeu, mulțumindu-I, în psalmi, în laude și în cântări duhovnicești”.

⁶ *Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel, 4, 6*: „Și pentru că sunteți fii, a trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre, care strigă: Avva, Părinte!”.

⁷ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 14, 19*: „Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăț și pe alții, decât zece de mii de cuvinte într-o limbă străină”.

⁸ *Sfânta Evanghelie după Matei, 16, 16*: „Răspunzând, Simon Petru a zis: Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu”.

⁹ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 15, 16*: „De acum nu vă mai zic slugi, că sluga nu știe ce face stăpânul său, ci v-am numit pe voi prieteni, pentru că toate câte le-am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute”.

¹⁰ *Sfânta Evanghelie după Marcu, 16, 17*: „Iar celor ce vor crede, le vor urma aceste semne: în numele Meu, demoni vor izgoni, în limbi noi vor grăi”.

¹¹ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 20, 31*: „Iar acestea s-au scris, ca să credeți că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, și, crezând, să aveți viață în numele Lui”.

¹² *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 12, 3*: „de aceea, vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema fie Iisus! – tot așa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, – decât în Duhul Sfânt”.

Grigorie Palama, Arhiepiscopul Tesalonicului, carele întru desăvârșită ascultare, și neîncetată și Sfântă îndeletnicire a rugăciunii minții, ca un Soare a strălucit în Sfântul Munte al Atonului cu dăruirile Sfântului Duh, încă mai înainte de urcarea pe scaunul Arhiepiscopiei al acelei Biserici al Tesalonicului, dintru Împărăția în Dumnezeiului Împărat Andronic Paleologul, întru împărăteasca Cetate în numita mare Biserică a înțelepciunii lui Dumnezeu, la soborul ce s-a adunat împotriva sus numitului Varlaam, umplându-se de Duhul lui Dumnezeu, îmbrăcându-să întru nebiruită putere de sus, gura celui ce o aș deșchis asupra lui Dumnezeu o aș îngrădit, și până în sfârșit l-aș rușinat, și toate eresurile lui cele ca vreascurile și toate cuvintele cele hulitoare, cu cuvinte de foc însuflate și cu scrierile le-aș ars și în cenușă le-aș prefăcut. Și de toată soborniceasca Biserică a lui Dumnezeu, acest Varlaam ereticul, și cu Anchidin, și cu toți cei de un gând cu dânșii, de trei ori s-aș dat anatemi; Ci și până astăzi de aceeași Biserică în fiecare an în Duminica Pravoslaviei împreună cu alți eretici el să blastemă așa: Lui Varlaam și lui Anchidin, și următorilor și moștenitorilor lor, anaftema de trei ori.

Priviți aici prietenilor cei ce ați îndrăznit a huli rugăciunea minții, cine aș fost hulitorul ei cel dintâi, aș nu Ereticul Varlaam cel de trei ori dat anaftemei de Biserică? Cel ce are a să blestema în veci? Nu vă împărtășiți și voi acestei rele hule a acestui eretic și acelor de un gând cu dânșii? Nu cumva să cutremură sufletul vostru a cădea asemenea lor blestemului Bisericii? Și a fi depărtați de la Dumnezeu? Sculându-vă asupra lucrului Sfânt, și smintind cu reaua voastră hulire pre sufletele cele neîntărite întru cunoștință a aproapei vostru? Aș doară nu vă înspăimântați de înfricoșata îngrozire cea din Evanghelie? (Mat. 16.6) ¹³. Aș doară nu vă temeți după cuvântul Apostolului „Că înfricoșat este a cădea în mâinele Dumnezeului celui viu” (Evr. 10.31) ¹⁴, căzând sub vremelnica și vecinica pedeapsă pentru aceasta, fiindcă nu vă pocăiți? Ce pricină cu bun chip ați aflat voi, a huli acest prea neprihănit și fericit lucru? Desăvârșit nu mă dumeresc. Chemarea Numelui lui Iisus Hristos gândiți voi că este nefolositoare? Ci și a ne mântui prin altceva cu neputință este, fără numai întru Numele Domnului nostru Iisus Hristos. Mîntea omenească prin care să lucrează rugăciunea este prihănită? Aceasta este cu neputință. Fiindcă Dumnezeu aș zidit pre om după chipul său și asemănarea. Iar chipul lui Dumnezeu și asemănare este sufletul omului, care după zidirea lui Dumnezeu este curat și neprihănit. Așa și mîntea fiind stăpânitoare simțirei sufletului, precum în trup este vederea, asemenea este neprihănită. Aș doară inima, pre care ca pre un jertfelnic, mîntea sfințit lucrează lui Dumnezeu tainic. Sfânta rugăciune, pricinuește hule? Nicidecum. Fiind zidirea lui Dumnezeu, precum și tot trupul, și este prea frumoasă. Iar dacă chemarea lui Iisus este mîntuitoare, și dacă mîntea și inima omului sunt lucrul mâinilor lui Dumnezeu: Atunci ce prihană va fi omului a înălța din adâncul inimei cu mîntea rugăciunea către prea dulcele Iisus, și a cere de la Dânsul milă?

Aș doară pentru aceea voi huliți și lepădați rugăciunea minții, căci gândiți voi că Dumnezeu nu aude pre cea tainică în inimă săvârșită rugăciune, ci numai pre aceea aude care să face cu gura? Aceasta este hulă asupra lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu e cunoscător de inimă, și cu de-amăruntul știe toate cele mai suptiri cugete ale inimii, chear și pre cele viitoare le știe ca un Dumnezeu și atotevăzător. Și singur El cere pre cea curată și neprihănită jertfă, anume: tainica rugăciune trimisă din adâncul inimei, poruncind „Iar tu când te rogi, intră în cămara ta, și încue ușa ta, și roagă-te Părintelui tău în taină, și Părintele tău cel ce vede întru ascuns, îți va da ție la arătare” (Mat. 6.6) ¹⁵.

¹³ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 16, 6: “Iar Iisus le-a zis: Luați aminte și feriți-vă de aluatul fariseilor și al saducheilor”.

¹⁴ *Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel*, 10, 31: “Înfricoșător lucru este să cădem în mâinile Dumnezeului celui viu”.

¹⁵ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 6, 6: “Tu însă, când te rogi, intră în cămara ta și, închizând ușa, roagă-te Tatălui tău. Care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție”.

Iar Gura lui Hristos luminătorul și dascălul a toată lumea, Sfântul Ioan Gură de Aur zic, în voroava a nouăsprezecea Evangheliei de la Matei, cu cea de Dumnezeu dată a Sfântului Duh înțâlepciune, cuvintele acestea le atâră, nu către rugăciunile care le zicem noi cu gura și cu limba numai, ci către acea tainică și fără de glas din adâncul inimii trimisă rugăciune, pre care el ne învață a o săvârși nu cu mișcările trupului, nici cu strigările glasului, ci cu osârdnica voință, cu toată liniștea, cu înfrângerea cugetelor, cu lacrimile cele dinlăuntru, cu durerea sufletului și cu închiderea ușilor celor gânditoare. Și aduce întru mărturie pentru această Dumnezească rugăciune din Dumnezeasca Scriptură, pre de Dumnezeu văzătorul Moisi, pre Sfânta Ana și pre Dreptul Avel, zicând: „Pătimași cu sufletul? nu poți și a nu striga. Pentru că a te ruga și a cere, precum am zis, este osebit unuia celui bolnav. Și Moisi pătimind așa, s-a rugat, și durerea lui s-a auzit, pentru care și Dumnezeu a zis către dânsul „Ce strigi către mine?” (Eș. 14. 15)¹⁶. Și Ana, iarăși, făcând tot ce a voit, iar glasul ei nu să auzea, pentru că inima ei striga (1 Imp. 1. 15)¹⁷. Aș nu și tăcând Avel, după sfârșit (moarte) să ruga? Sângele lui sloboza glas, mă covârșitor decât glasul trâmbiței. Suspina și tu ca și Sfântul Moisi, eu nu te opresc. Rumpe, precum a poruncit Proorocul, inima ta, iar nu hainele. Dintru adâncuri cheamă pre Dumnezeu „Dintru adâncuri zice, am strigat către tine Doamne” (Ps. 129. 1)¹⁸, jos, în inimă, strigă cu glasul; Fă rugăciunea ta în taină”. Și iarăși măi jos: Fiindcă nu oamenilor te rogi, ci lui Dumnezeu cel atotevăzător, care aude măi înainte de glas, și cel ce cunoaște cugetele cele nefăcute, Dacă așa te rogi, vei primi mare plată, „Tatăl tău, zice, cel ce vede întru ascuns, va da ție la arătare” (Mat. 6. 6)¹⁹. Și măi jos: Fiindcă el (Dumnezeu) este nevăzut, voește ca și rugăciunea asemenea să fie făcută.

Vedeți prietenilor! că după mărturia nebiruitului stâlp al buneii credințe, este alta – afară de cea zisă cu gura –, tainică, nevăzută, fără de glas, din adâncul inimii înălțată către Domnul rugăciune, pre care ca pre o jertfă curată o primește Domnul întru miros de bună mireasmă Duhovnicească. Să bucură de dânsa și să veselește, văzând că mintea care trebuie a o afierosi lui Dumnezeu, să unește cu el prin rugăciune. Pentru ce spre această rugăciune, mărturisită de Gura lui Hristos zic de Sfântul Ioan Gură de Aur, vă într-armați limba voastră cu hulă, hulind și rău cuvântând, suduind, lepădându-o, și întorcându-vă ca de un lucru oarecare spurcat? Și cutremur mă cuprinde pre mine, din pricina începerii voastre ce necuvântătoare. Ci și încă căutând pricinele voastre, vă întreb pre voi: Aș pentru aceasta huliți această mântuitoare rugăciune, că oarecine din lucrătorii aceștii rugăciuni ș-au eșit din minte, ori aș priimit oarecare înșălare în loc de adevăr, ori aș pătimit oarecare vătămare sufletească, și pentru aceea vi s-au părut vouă, cum că rugăciunea minții aș fost pricină de o asemenea vătămare? Ci nu, nu, cu singur lucrul cu totul nu este așa! Sfânta rugăciune a minții, în puterea scrierilor de Dumnezeu Purtătorilor Părinți, cu Darul lui Dumnezeu lucrându-se, curăță pre om de toate patimile, îl pornește cu osârdie spre paza poruncilor lui Dumnezeu, și este păzit de toate săgețile și înșălăciunile vrăjmașului nevătămat. Dacă cineva va îndrăzni la această rugăciune cu rândueală de sineși, și nu după învățătura Sfinților Părinți, fără întrebarea și sfatul celor iscusiți și fiind îngâmfat, pătimăș și neputincios, și trăește fără ascultare și supunere, și către aceea caută vieață pustnicească fără de alta, care, pentru a sa încapățănare nu este vrednic a vedea nici urma ei: Unul ca acela cu adevărat și eu întăresc, lesne va cădea întru toate mreșile și înșălăciunile

¹⁶ *Ieșirea*, 14, 15: “Moise însă a zis către popor: «Nu vă temeți! Stați și veți vedea minunea cea de la Domnul, pe care vă va face-o El astăzi, căci pe Egiptenii pe care îi vedeți astăzi nu-i veți mai vedea niciodată”.

¹⁷ *Cartea întâi a Regilor*. 1, 15: “Răspunzând însă Ana, a zis: «Nu, domnul meu! Eu sunt o femeie cu inima întristată; nici vin, nici sicheră n-am băut, ci îmi dezvălui sufletul meu înaintea Domnului»”.

¹⁸ *Psalmii*, 129, 1: “Dintru adâncuri am strigat către Tine, Doamne! Doamne, auzi glasul meu!” În mss. trimiterea se făcea la Ps. 128, modificată de noi, în funcție de ediția *Bibliei* folosită în note.

¹⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 6, 6: “Tu însă, când te rogi, intră în camera ta și, închizând ușa, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție”.

diavolului. Și ce? Rugăciunea este pricină de a lui înșălăciune? Nu, nicidecum. Iar dacă voi prihăniți pentru aceasta rugăciunea cea gânditoare, las ca să fie pentru voi prihănit și cuțitul, care dacă s-ar fi întâmplat micului prunc, jucându-să, din pricina necunoștinței lui a să junghia pre sineși cu dânsul: Asemenea trebuie a opri și ostașilor întrebuițarea săbiilor ostășăști, care ei le priimesc împotriva vrăjmașilor, dacă s-ar fi întâmplat oarecărui nebun ostaș a să junghia pre sine cu a lui sabia. Dar precum cuțitul și sabia nu sunt pricină de nici o prihană, ci numai vădesc nebulia celor ce s-au junghiat pre sineși cu dânsele: Așa și sabia cea Duhovnicească, zic Sfințita rugăciune a minții, nevinovată este de nici o prihană; Ci singură începerea de sineși a fi pricină drăceștilor înșălăciuni, precum și a tot felul de vătămare sufletească.

Dar încă ca cum nedumerindu-mă până acum, vă întreb pre voi: Care sunt pricinele cele de căpetenie a bolirei voastre de limbă? Decî pricinele acestea sunt următoarele: 1) Nu după poruncile lui Dumnezeu, adecă, nu cu ispitire este cetirea voastră a Sfințelor scripturi; 2) Necredința către învățatura Sfinților Părinților noștri, care învață pentru această rugăciune a minții, de Dumnezeu dată lor înțelepciunea Duhului, în puterea Sfințelor Scripturi; și a 3) în sfârșit, a voastră întunecată învățătură: Voi poate, ori niciodată nu ați auzit nici ați văzut scrierile de Dumnezeu Purtătorilor Părinților noștri, ori dacă nu este aceasta, atunci puterea de Dumnezeu înțelepțitelor cuvinte ale lor, noi nicidecum nu o să înțelegeți: Iată pricina cea de căpetenie, și a voastră rea înțelepție.

Dacă voi cu frica lui Dumnezeu, și cu tare luare aminte și cu neclătită credință și cu ispitire iubitoare de osteneală și cu smerită înțelepciune ați fi cetit cărțile Părinților, cele mai mult cuviincioase spre cetire numai Călugărilor, cele ce cuprind într-însele toate cunoștințele Evanghelicești viețuirii, zic cărțile Părtești care sunt trebuincioase Călugărilor pentru folosul sufletului, și pentru îndreptarea și agonisala cea adevărată, sănătoasă, neînșălătoare, smerită și înțeleaptă cunoștință, precum este trebuincioasă răsuflarea spre alcătuirea vieții cei trupești: dacă voi ați fi cetit cărțile acestea, atunci niciodată nu v-ar fi slobozit Dumnezeu pre voi a cădea în așa groapă a relei huliri. Ci mai mult prin această lucrare El va fi aprins cu al Său Dumnezeesc Dar întru negrăita Sa dragoste; Așa că și voi ca Apostolul ați fi strigat „Cine ne va despărți de dragostea lui Hristos?” (Rom.8.35)²⁰: Întru care vor fi învrednicit a ajunge cu lucrarea, această gânditoare rugăciune. Și voi nu numai nu ați fi hulit, ci și sufletele voastre cu osârdie le-ați fi pus pentru dânsa, simțind de la această luare aminte a minții, cu singur lucrul și cu iscusul negrăitul folos al sufletelor voastre. Însă precum voi cărțile Prea Cuvioșilor Părinților noștri cu neclătită credință nu le cetiți, ori și cetindu-le nu le credeți, precum arată rodirile hulirei voastre, ori cu totul a le ceti le-ați lepădat, pentru aceea ați și căzut întru această înțelegere protivnică lui Dumnezeu, ca cum niciodată nu ați auzit creștineștile scrieri, așa voi huliți și lepădați această Sfințită Rugăciune, mărturisită, după lămurirea Sfinților Părinți celor de Dumnezeu înțelepțiți, de toată Dumnezeasca Scriptură.

Decî ca să vă izbăviți, și voi și toți cei ce să îndoesc de aceasta, de așa vătămare de suflet, nu găsec altă doftorie mai priincioasă, afară de aceea, că mă voiți stărui pre cât imi va ajuta mie Domnul și va grăbi cu al Său Dar, a arăta că de Dumnezeu Purtătorii Părinții noștri luminați cu Dumnezeescul Dar, întăresc zidirea învățătorei lor de suflet folositoare despre aceasta întru tot Sfințită rugăciune cu taină lucrându-se de minte în inimă, pe neclătită piatră a Sfințelor Scripturi. Iar voi văzând singuri arătat și seninat, prin ajutorirea cu taină a Darului lui Dumnezeu ce se va atinge de sufletele voastre, adevărata învățătură a Sfinților Părinți, și vindecându-vă de această a voastră neputință, să aduceți lui Dumnezeu pentru a voastră alunecare pocăință din inimă, și vă veți învrednici de Dumnezeasca lumină, desăvârșit ertării pentru greșala voastră.

²⁰ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 35: “Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos” Necazul sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foamea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia?”

Cap 2

De unde această Dumnezească rugăciune a minții își are începutul? Și care mărturie de Dumnezeu Purtătorii Părinții noștri aduc pentru aceasta din Sfânta Scriptură?

Maî înainte de a arăta de unde această Dumnezească rugăciune își are începutul dintăi, trebuie a pune înainte spre înștiințare următoarele: Las să fie în știre, că după scripturile Sfinților și de Dumnezeu Purtătorilor Părinților noștri, sunt două rugăciuni a minții: Una a noilor începători, care să cuvine lucrării, iar ceialtă acelor desăvârșiți, care să cuvine privirei; Aceea este începutul, iar aceasta sfârșitul, pentru că lucrarea este suire a privirei. Trebuie a ști că după Sfântul Grigorie Sinaitul sunt opt vedenii, pre care numărându-le zice așa (Vezi cap. 130). *

Puind aceasta înainte vă înștiințaz, după măsura cea neputincioasă a cunoștinții mele în ce putere a înțeleg lucrarea și privirea. Las să fie în știre (zic către cei asemenea mie prea proști), că toată nevoința călugărească care cu ajutorul lui Dumnezeu s-ar fi îndemnat oarecine: la dragostea către Dumnezeu și aproapele, la blândeță, smerenie, răbdare, și la toate celelalte Dumnezești și Sfinte Părintești porunci, la cea desăvârșit după Dumnezeu supunere și cu trupul și cu sufletul, la post, privighere, lacrimi, metanii, și alte chinuiri ale trupului, la atot osârdnica săvârșire a pravelii cei din Biserică și chilie, la îndeletnicirea rugăciunei cu taină în minte, la plâns și cugetare pentru moarte: Toate aceste nevoințe, până când mintea să ocârmuește de singura stăpânire de sine, cu încredințare să numește lucrare, iară nicidecum privire.

Iar dacă așa nevoință a rugăciunii minții deși s-au numit oareunde în scrierile Sfinților Părinți privire, aceasta numai după obicinuita vorbă, pentru că mintea ca ochiul sufletesc să numește privire. Iară când, și cine cu ajutorul lui Dumnezeu, și cu nevoința cea mai de sus zisă, iar mai mult decât toate cu adâncă smerenie își va curăți sufletul său și inima de toată spurcăciunea patimilor trupesti și sufletești, atunceea Darul lui Dumnezeu maica cea de obște a tuturor, luând pre mintea cea de Dânsul curățită ca pre un prunc mic de mână ducându-l, îl sue ca pre niște trepte în sus zisele Duhovniceștile vedenii, descoperindu-î lui după măsura curățaniei lui negrăitele și neajunsele de minte Dumnezești taine. Și aceasta întru adevăr să numește adevărată Duhovnicească privire care și este privitoare, orî după Sfântul Isaac, rugăciunea cea curată, dintru care este înspăimântare și privire. Iar a intra întru acestea vedenii, nimenea nu poate cu de sineși stăpânitoare sa voiață și nevoiață, dacă nu-l va cerceta pre el Dumnezeu, și cu Darul Său să-l povățuească în ele. Însă dacă cineva fără de lumina Darului va îndrăsni a să sui întru așa vedenii, acela să știe, după Sfântul Grigorie Sinaitul (Cap 130), că își închipește nălucire iar nu privire, nălucind și nălucindu-să cu duh nălucitor. Așa este socoteala pentru lucrătoreea și privitoarea rugăciune. Iar acum vremea este a arăta, de unde Dumnezeasca această rugăciune a minții își are al său început.

În știre să fie, că, după nemincinoasa mărturie a de Dumnezeu înțelepțitului, Prea Cuviosul și de Dumnezeu Purtătorul Părintele nostru Nil. Pustnicul Sinaiului, încă în Raiu de singur Dumnezeu s-au dat omului celui întâi zidit Dumnezeasca rugăciune a minții, cuviincioasă celor desăvârșiți. Sfântul Nil Sinaitul, celor ce să roagă cu osârdie, spre a păzi cu bărbăție rodul rugăciunei ca să nu fie deșartă osteneala lor, le zice așa: (Vezi Cap 49) Lămurind aceste cuvinte luminătorul Rusiei Prea Cuviosul Părintele nostru Nil Pustnicul de la Sorsca, cel ce a strălucit ca un Soare în Marea Rusie cu lucrarea rugăciunei minții, după cum aceasta se arată în de Dumnezeu înțelepțita sa carte, zice așa: Acest Sfânt (Nil Sinaitul) a adus-o aceasta din vechime, adecă „a lucra și a păzi“ (Fac.2.3)²¹, pentru că scriptura

* În original sunt de față mărturiile; Iar noi pentru scurtime, cităm capul și pag. mărturiilor aduse din *Filocalie*.

²¹ *Facerea*, 2, 3: “Și a binecuvântat Dumnezeu ziua a șaptea și a sfințit-o, pentru că într-însă S-a odihnit de toate lucrurile Sale, pe care le-a făcut și le-a pus în rânduială”.

zice, că, Dumnezeu făcând pre Adam l-a sălășluit pre el în Raiu a lucra și a păzi Raiul. Și aici Sfântul Nil Sinitul lucrul Raiului îl numește pre Rugăciune, iară paza, ferirea despre cugetele cele rele după rugăciune. Asemenea și Prea Cuviosul Dorofteiu zice, că, omul cel întâiu zidit, sălășluit de Dumnezeu în Raiu, a petrecut întru rugăciune, cum scrie pentru aceasta întru întâia sa învățătură.“

Din aceste mărturii arătat este că, Dumnezeu zidind pre om după chipul Său și asemănare, l-a băgat pre el în Raiul dulceții, a lucra saduri nemuritoare, adevă cugete Dumnezești, curate, înalte și desăvârșite, după Sfântul Grigorie Teologul. Și aceasta nu este alt nimic, fără numai că el ca cel curat și cu sufletul și cu inima, a petrecut în cea privitoare a Darului rugăciune, cu singură mintea Sfințit lucrându-o, adevă în dulcea privire a lui Dumnezeu, și cu bărbăție ca pre lumina ochiului o a păzit, ca lucrul Raiului, și aceasta (rugăciunea) niciodată în suflet și în inimă să nu să împuțineze. Pentru aceasta, mare este slava Sfintei și Dumnezești rugăciuni a minții! A căruia margene și vârful, adevă începutul și săvârșirea, sunt date de Dumnezeu omului în Raiu, de acolo își are ea pre al său început. Dar fără de asemănare mai mare a agonisit slavă, când cea mai Sfântă decât toți Sfinții, mai cinstită decât Heruvimii, și mai slăvită fără de asemănare decât Serafimii; Prea Sfânta Fecioara de Dumnezeu Născătoarea petrecând în Sfânta Sfinților, prin rugăciunea minții s-a suit la marginea înălțimei a vederei de Dumnezeu, și s-a învrednicit a fi sălaş desfătat, al celui neîncăput de toată făptura, sălășluindu-să într-însa Ipostatnic Cuvântul lui Dumnezeu, și dintr-însa pentru mântuirea omenească fără de sămânță s-a născut; Precum pentru aceasta mărturisește nebiruitul stâlp al dreptei credințe, cel dintru Sfinți Părintele nostru Grigorie Palama Arhiepiscopul Tesalonicului, în cuvântul cel de la intrarea în Biserică a Prea Sfintei Stăpânei noastre pururea Fecioarei Maria, el zice că Prea Sfânta Fecioara de Dumnezeu Născătoarea petrecând în Sfânta Sfințelor, și înțelegând desăvârșit din Sfânta Scriptură, pre care o cetea în toată Sâmbăta, pentru perzarea neamului omenesc cea prin neascultare, și umplându-se pentru dânsul de mare jale, a priimit de la Dumnezeu rugăciunea minții pentru grabnica miluire și mântuire a neamului omenesc. Arăt aici singure cuvintele Sfântului Grigorie, vrednice de cunoștință Îngerească, puține din cele multe;

„Această Dumnezească Pruncă Fecioară, auzind și văzând, a priimit împreună durere pentru neamul omenesc, și a căutat cum ar afla tămăduire și vindecare potrivit aceștii pătimiri. Și îndată ea a aflat a să întoarce cu toată mintea către Dumnezeu, priimind pentru noi această rugăciune, ca să îndemne pre cel neîndemnat, și mai curând să-l plece spre noi, ca singur El să strice din mijloc blestemul, așazănd foc și arzând pășunea sufletului, să lege către sine pre zidire, vindecând pre cea neputincioasă. Cu așa chip Fecioara cea cu Dar dăruită privind pentru sine ce este mai priincios și mai osebitor în toată firea, a așază rugăciunea minții ca o minunată și mai prea slăvită și mai bună decât tot cuvântul. Decă căutând mai cu meșteșugire și mai deosebit a vorbi către Dumnezeu, Ea a venit către Dânsul, singură Hirotonisită, ori mai bine a zice de Dumnezeu aleasă rugătoare“. Și mai jos: „Și nevăzând nimic mai bun din cele ce sunt în ființă decât rugăciunea pentru om, să întinde cu sârguință tare către dânsa, și din nou o face cea mai mare și desăvârșită, și află, și lucrează, și cu cea următoare după aceasta, arată lucrarea, ca cea mai înaltă suire către privire. Iar privirea cu atât mai mare este înaintea celor zise mai sus, pre cât adevărul este mai sus decât nălucirea. Decă adunându-vă toți întru sinevă, și curățându-vă mintea, auziți de aceea mărirea tainei: Eū voesc a zice cuvânt, ce va folosi toată adunarea cea numită cu Numele lui Hristos, însă mai ales care să atârna de cei ce s-a lepădat de lume; Și cel ce a gustat, pentru lepădare, oarecare din acele bunătăți, care și il așază cu Îngerii, și-și agonisește viețuirea în Ceruri, acela să dorească a urma după puterea sa celei dintăi și singure ce din pruncie s-a lepădat pentru pacea lumii, Pururea Fecioarei Miresei“. Și mai jos: „Așadar căutând ce este mai de nevoie rugătorilor pentru vorbire, mai înainte de a veni rugăciunea, Fecioara află Sfânta liniște, liniștea minții, depărtarea de lume, uitarea celor de jos, și înțelegerea celor tainice și înalte, punere înainte spre cele mai bune: Această lucrare, este după adevăr suire către privirea celui ce este,

ori mai bine a zice către vederea de Dumnezeu, și este ca o scurtă arătare pentru sufletul ce a agnosit-o luiși ca o adevărată lucrare. Toată altă faptă bună este ca o doftorie, schimbătoare pentru sufleteștile neputințe și înrădăcinate prin urăciunea viclenilor patimi, iar vederea de Dumnezeu este roada sufletului celui sănătos, ca oarecare sfârșit săvârșit și chip al lucrărilor de Dumnezeu. Și pentru aceasta omul Dumnezeu să face, nu cu cuvântul, ori cu socotitoare potrivire cu privire la toate cele văzute de jos pământești și omenești: Ci cu petrecerea în liniște, pentru că prin aceasta noi ne rumpem și ne ducem de la cele de jos, și ne suim către Dumnezeu. Decî răbdând cu rugăciunea și cu cererile ziua și noaptea în foișorul viețuirii cei de liniște, noi ne apropiem oarecum către această neapropiată și fericită Fire. Cei ce rabdă cu chipul acesta, și cei ce s-au curățat inimile cu Sfințita liniște și le-au prefăcut negrăit Aceluia care este mai presus de simțire și de minte Sfânt, vede pre Dumnezeu întru sineși ca în oglindă. Și așa liniștea este grabnică și scurtă ducere de mână, ca cea reușitoare și care unește cu Dumnezeu, mai ales pentru cei ce o țin pre dânsa deplin. Iar Fecioara care din mici unghii (tânără vrăstă) așa să zic, a petrecut într-însa, ca ceea ce s-au liniștit mai presus de fire din singură prunceasca vrăstă, pentru aceea Ea singură din toți și a născut neispitită de bărbat, pre Dumnezeu – Omul Cuvântul.“

Și mai jos: „Pentru aceea și Prea Curata lepădându-se de singură petrecerea vieții, așa zicând, mutându-se de la prietenii și fugind de cele pricinuitoare de vieață, s-au ales de nimeni nevăzută și nechinoviarhă, petrecând întru cele neintrate: Aici s-au deslegat de toată legătura cea materialnică, și a scuturat toată unirea și dragostea cea către toți, și a întrecut toată pogorârea către trup; Ea a adunat toată mintea într-o una cu dânsa întoarcere și petrecere și luare aminte întru neîncetata Dumnezeasca rugăciune. Și cu dânsa fiind singură întru sine, s-au făcut mai presus de turburarea cea cu multe cugete și chipuri, și cuprinzător, de tot chipul și lucrul. Aceasta a săvârșit nouă și negrăită cale la Cer, care este, să zic așa, gânditoarea tăcere. Și către aceasta lipindu-să și luând aminte cineva cu mintea, sboară mai presus de toate zidirele și făpturile, și mai bine foarte decât Moisi, vede slava lui Dumnezeu și privește Dumnezeescul Dar, nesupuindu-se nicidecum puterii simțirelor această bucurelnică și Sfântă privire a nespurcatelor suflete și minți: Căroră împărtaşindu-să, Ea, după Dumnezeeshii Scriitorii de cântări, este luminat Nor de apă vie, și geana zilei cei gânditoare, și Căruța Cuvântului cea în chip de foc“. (Sfântul Grigorie Palama).

Din aceste cuvinte ale Dumnezeescului Grigorie Palama, cel ce are minte, poate a înțelega mai luminos decât Soarele, că Prea Sfânta Fecioara Născătoarea de Dumnezeu, petrecând în Sfânta Sfințelor, cu rugăciunea minții s-au suit la margenea înălțimei vederei de Dumnezeu; Și cu lepădarea de lume pentru pace, cu Sfânta liniște a minții, cu gânditoarea tăcere, cu adunarea minții întru neîncetata Dumnezeasca rugăciune și luarea aminte, și cu suirea prin lucrare la vederea de Dumnezeu, a dat singură prin sine Dumnezeescului și Călugărescului cin, chip al viețuirii cei cu luare aminte după omul cel dinlăuntru: Ca Monahii cei ce s-au lepădat de lume privind la Dânsa, cu osârdie să se sârguească pre cât le este puterea, cu rugăciunile Ei, a fi următori Aceștia întru cele mai sus zise Călugărești ostenele și sudori. Și cine poate după vrednicie a lăuda Dumnezeasca rugăciune a minții, lucrătoarea căria, spre folosul și chip al sporirei Monahilor, povățuindu-se cu lucrarea Sfântului Duh, precum s-au zis, a fost singură Maica lui Dumnezeu?

Dar spre întărirea și neclătita încredințare pentru cei ce se îndoesc de Dânsa, ca pentru un lucru nemărturisit și neîncredințat, vremea este a arăta, ce mărturii de Dumnezeu Purtătorii Părinții noștri, cei ce a scris din lumina Dumnezeescului Dar, aduc pentru dânsa din Sfânta Scriptură.:

Dumnezeasca rugăciune a minții are neclătita temelie în cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos: „Iară tu când te rogi, intră în camera ta, și încuie ușa ta, și roagă-te Părintelui tău care este în taină, și Părintele tău cel ce vede întru ascuns va da ție la arătare“ (Mat.6.6)²². Pentru aceste cuvinte,

²² *Sfânta Evanghelie după Matei*, 6, 6: “Tu însă, când te rogi, intră în camera ta și, închizând ușa, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răspunde ție”.

precum s-a zis în Capul 1, luminătorul a toată lumea, Sfântul Ioan Gură de Aur, cu înțelepciunea cea dată lui de Dumnezeu, lămurește privitor la aceasta fără de glas și tainică din adâncul inimii trimisă rugăciune, aducând spre mărturie din Sfânta Scriptură pre Văzătorul de Dumnezeu Moisi, pre Sfânta Ana Maica lui Samuit Prorocului și pre Dreptul Avel și sângele lui ce striga din pământ, că ei întru rugăciunile lor n-au slobozit nici un glas, și au fost auziți de Dumnezeu. Acest mare învățător a toată lumea, Gura lui Hristos Sfântul Ioan Gură de Aur, încă și deosebi au așezat întru trei cuvinte, învățatură pentru această Dumnezească rugăciune a minții, * precum scrie pentru acesta nemincinosul martor – Fericitul Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului – în cartea sa, Cap 294, pre care Sfânta a toată lumea Soborniceasca Biserică o are întru mare cinste, ca un stâlp și întărire a adevărului.

Stâlpul cel de foc și Gura cea de foc a Sfântului Duh, ochiul Bisericeii, zic, Sfântul Vasilie cel Mare, lămurind zicerea Sfintei Scripturi „Bine voi cuvânta pre Domnul în toată vremea, pururea lauda lui în gura mea“ (Ps.33.1) ²³ frumos învață pentru gura minții și lucrarea minții, aducând mărturie din Sfânta Scriptură; ale căruia și singure cuvintele pline de Dumnezeasca înțelepciune, le pun înainte următoarele: „Pururea lauda lui în gura mea“: „Să pare că Prorocul zice cele cu neputință: Cum poate fi lauda lui Dumnezeu în gurile oamenilor totdeauna? Când omul vorbește pentru obicuințele lucruri ale vieții, atuncea el nu are în gură lauda lui Dumnezeu; Când doarme, tace, negreșit și chear când mânâncă și bea, cum dar gura lui poate a înălța laudă? La aceasta răspundem: Că este oarecare gânditoare gură a omului celui dinlăuntru, cu care el să hrănește împărțându-se de Cuvântul vieții, care este „pâinea ceea ce să pogoară din Cer“ (Ioan 6.33) ²⁴. Pentru aceste buze au zis Prorocul „Gura mea o am deschis și am tras Duh“ (Ps.118.131) ²⁵. Către aceasta și Domnul ne îndeamnă pre noi ca să avem gura noastră încăpătoare pentru destula priimire a adevăratei hrane zicând „Lărgeste gura ta și o voi umplea pre ea“ (Ps.80.9) ²⁶. Pentru aceasta, odată însemnată și întărită în cunoștința sufletului, gândul cel pentru Dumnezeu poate a să numi lauda lui Dumnezeu, totdeauna aflătoare în suflet. Și după cuvântul Apostolului, cel sârguitor toate poate a le face întru slava lui Dumnezeu; Așa că tot lucrul și tot cuvântul, și toată lucrarea minții, are însemnatate de laudă: „Ori de mânâncă, dreptul, ori de bea, ori altceva de face, toate întru slava lui Dumnezeu le face“ (1Cor.10.31) ²⁷. La unul ca acela și când doarme inima lui privighează“. Așa zice Sfântul Vasilie. Decî din cuvintele lui să arată că afară de gura cea trupească este și altă gură a minții, și este lucrare a minții, și laudă, făcându-se totdeauna gânditor în omul dinlăuntru.

Cel cu numele Fericirei al Egiptului, saū mai bine a zice, Soarele a toatei lumii, cel ce a strălucit cu negrăitele dăruiri ale Sfântului Duh, Cerescul om, Marele, zic, Macarie, în cereștile sale cuvinte despre această Sfințită rugăciune zice așa: „Să cuvine creștinilor totdeauna a avea pomenirea lui Dumnezeu, pentru că este scris „Să iubești pre Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta“

* Când Starețul Paisie a scris acestea, poate încă nu văzuse cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur pentru rugăciunea minții, fiindcă aceasta s-a scris încă în Monastirea Dragomirna, degrab după mutarea Starețului în Moldova din Munte. Iar mai pre urmă Fericitul a tradus cuvintele acestea (ale Sfântului Ioan Gură de Aur) pe limba Slavonă, și s-a tipărit în număr cu alte scrieri pentru acest lucru, întru o deosebită carte, intitulată *Spice frânte*. Și după aceasta și alte cărți ale Sfinților pomenite aici s-a tradus de el, și s-a dat întru o ediție a sa, numită *FILOCALIE (Jubirea de bine)*.

²³ *Psalmii*, 33, 1 (Am decalat trimiterea din mss.): „Bine voi cuvânta pe Domnul în toată vremea, pururea lauda Lui în gura mea“.

²⁴ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 6, 33: „Căci pâinea lui Dumnezeu este cea care se coboară din cer și care dă viață lumii“.

²⁵ *Psalmii*, 118, 131: „Gura mea am deschis și am aflat, că de poruncile tale am dorit“.

²⁶ *Idem*, 80, 9: „Că Eu sunt Domnul Dumnezeuul tău, Cel ce te-am scos din pământul Egiptului. deschide gura și o voi umple pe ea“.

²⁷ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 10, 31: „De aceea, ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți“

(Mat. 22.37)²⁸. Nu numai atunci să cuvine el a iubi pre Domnul când intră în casa cea de rugăciune, ci și umblând, și vorbind, și mâncând și bând, trebuie să aibă pomenirea lui Dumnezeu și dragoste și dorire: Pentru că El zice „Unde este comoara voastră, acolo va fi și inima voastră“ (Mat. 6.21)²⁹.ș.c.l.

Prea Cuviosul și de Dumnezeu Purtătorul Părintele nostru, Sfântul Isaia pustnicul, pentru învățatura cea ascunsă, care este rugăciunea lui Iisus, săvârșită cu mintea în inimă, aduce întru mărturie cuvintele Dumnezeștii Scripturi „Înferbântându-s-a inima mea înlăuntru meū, și cugetul meū se va aprinde foc“ (P.38.4)³⁰.

Prea Cuviosul Simeon, mărturisit în cartea Sfântului Simeon Tesalonicheanul, carele în mijlocul Împărăteștii Cetăți ca Soarele a strălucit cu rugăciunea minții întru negrăitele daruri ale Sfântului Duh, și pentru aceea de toată Biserica este numit „Noul Teolog“, întru al său cuvânt despre cele trei luări aminte, scrie pentru rugăciunea minții și luarea aminte așa: „Sfinții Părinții noștri auzind pre Domnul zicând, că «De la inimă es cugetele cele rele, uciderile, prea curviile, curviile, jocurile, mărturiile mincinoase, hulele, și toate cele ce spurcă pre om» (Mat. 15.19)³¹, și iarăși, auzind că El învață a curăți paharul pre dinlăuntru, ca să fie și pre dinafară curat“ (Mat. 23.26)³², au lăsat tot alt lucru, și s-au nevoit numai pentru păzirea inimei, știind cu încredințare că ei cu această lucrare lesne vor dobândi și toată altă faptă bună. Că fără de această lucrare, cu neputință este a ținea vre-o faptă bună“. Aceste cuvinte ale Cuviosului lămurit arată, cum că mai sus zisele cuvinte ale Domnului, Dumnezeștii Părinți și le-au pus loruși mărturie și temelie – păzirea inimei, adevă gânditoarea chemare a lui Iisus. Acest Prea Cuvios aduce mărturie pentru Dumnezeasca rugăciune a minții și alte ziceri ale Sfintei Scripturi, zicând: „Despre aceasta zice și Eclisiastul (11.9)³³ Veseleşte-te tânărul întru tinerețile tale și umblă în căile inimei tale neprihănit, și lasă cumpliția de la inima ta“. Și „Dacă Duhul cel ce stăpânește se va sui preste tine, să nu lași locul tău“ (Eclis. 10.4)³⁴. Iar loc numește pre inimă, precum și Domnul a zis: „De la inimă es cugetele cele rele“. Și iarăși „Nu vă înălțați (Luca 12.29)³⁵, adevă nu răsiți mintea voastră încoace și încolo. Și iarăși „Strămtă este poarta, și îngustă calea care duce în viață“ (Mat. 7.14)³⁶. Iarăși „Fericți cei săraci cu Duhul“ (Mat. 5.2)³⁷. adevă cei ce nu au nici un cuget al veacului acestuia.* Și Apostolul Petru zice

²⁸ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 22, 37: „El i-a răspuns: Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău“.

²⁹ *Idem*, 6, 21: „Căci unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta“.

³⁰ *Psalzii*, 38, 4: „Înferbântatu-s-a inima mea înăuntru meu și în cugetul meu se va aprinde foc“.

³¹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 15, 19: „Căci din inimă ies: gânduri rele, ucideri, adultere, desfrânări, furtişaguri, mărturii mincinoase, hule“.

³² *Idem*, 23, 26: „Fariseule orb! Curăță întâi partea dinăuntru a paharului și a blidului ca să fie curată și cea din afară“.

³³ *Eclisiastul*, 11, 9: „Bucură-re, omule, cât ești tânăr și inima ta să fie veselă în zilele tinereții tale și mergi în căile inimii tale și după ce-ți arată ochii tăi, dar să știi că, pentru toate acestea, Dumnezeu te va duce la judecata Sa. Alungă necazul din inima ta și depărtează suferințele de trupul tău, căci copilăria și tinerețea sunt deșertăciune“.

³⁴ *Idem*, 10, 4: „Dacă mânia stăpânitorului se ridică împotriva ta, nu te clinti din locul tău, căci firea domoală înlătură mari neajunsuri“.

³⁵ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 12, 29: „Și voi să nu căutați ce veți mânca sau ce veți bea și nu fiți îngrijorați“.

³⁶ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 7, 14: „Și strămtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puțini sunt care o află“.

³⁷ *Idem*, 5, 2: „A poruncit ca, în ziua cea următoare, cu tămâie de ajuns și cu vin mult neamestecat să adape pe toți elefanții – care erau de toți cinci sute – și după ce se vor sălbătici de acea băătură multă, să-i slobozească asupra iudeilor ca să-i omoare“.

* Întru aceștia anume înțales lămurește sărăcia Duhului și Sfântul Vasile cel Mare zicând: „Înfrângerea inimei este pierderea cugetelor omenești. Cine a defăimat ceste de față, și singur pre sine s-a afierosit Cuvântului lui Dumnezeu, și cugetul său l-a îndreptat în cugetări Dumnezești și cele ce covârșesc pre om, acela cu adevărat are inimă curată făcându-o pre ea jertfă neprihănită Domnului, pentru că „Inimă înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi“ (P.50.18)³⁸. Cine nu are nici o îngâmfare, și nu să mândrește cu nici un lucru omenesc, acela este și înfrânt cu inima și smerit cu Duhul. Pre unii ca aceștia și Domnul îi ferește zicând „Fericți cei săraci cu Duhul“ (Cuvânt la Ps.33)

³⁸ *Psalzii*, 50, 18: „Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima frântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi“.

„Trezviți-vă și privegheați pentru că vrăjmașul vostru Diavolul umblă ca un Leu răcnind căutând pre cine să înghiță“ (1Pet.5.8)³⁹. Și Apostolul Pavel, seninat scrie pentru paza inimii zicând „Nu este lupta noastră către trup și sânge, ci către începătoriile și stăpâniile și către țiitorii lumii întunerecului veacului acestuia, către Duhurile răutății cele de sub Cer“ (Efes.6.12)⁴⁰.

Prea Cuviosul Isihie Prezviterul, Teologul și Dascălul Bisericii Ierusalimului, Prietenul și împreună vorbitorul cu Marele și Prea Cuviosul Părintele nostru Evtimie; cel ce a scris din lumina Dumnezeescului Duh, înțelepciune Dumnezească, pentru această Sfințită gânditoare chemare a lui Iisus, zic, despre rugăciunea minții, carte în 200 de capete, aduce pentru aceasta următoarele mărturii din Sfânta Scriptură: „Fericii cei curați cu inima că aceia vor vedea pre Dumnezeu“ (Mat.5.8)⁴¹; Iarăși ia aminte ca să nu fie cuvânt tainic în inima ta fără de lege (A 2 Lege 15.9)⁴². Și „Dimineața voi sta înaintea Ta și mă vei vedea“ (Ps.5.3)⁴³; Și „Fericit care va lua și va zdrobi pruncii tăi de piatră“ (Ps.36.11)⁴⁴; Și „În dimineți am ucis pre toți păcătoșii pământului ca să perz din cetatea Domnului pre toți cei ce fac fără de lege“ (Ps.100.10)⁴⁵; Și „Gătește-te Israile a chema Numele Domnului Dumnezeului tău“ (Amos 4.12)⁴⁶. Și Apostolul „Neîncetat vă rugați“ (1 Tes.5.17)⁴⁷, și singur Domnul zice „Fără de mine nu puteți face nimic. Cel ce petrece întru mine și Eu întru el, acela va aduce roadă multă; Iar cel ce nu va petrece întru mine se va scoate afară precum vița“ (Ioan 15.5, 6)⁴⁸ Și „Ca să fac voia ta Dumnezeu meu am voit și legea ta în mijlocul pântecelui meu“ (Ps.39.11)⁴⁹, ș.c.l. pre care pentru mulțime le las.

Dumnezeescul și Purtătorul de Dumnezeu Părintele nostru Ioan Scărarul, aduce pentru această Sfântă rugăciune și adevărată liniște a minții mărturia Dumnezeesții Scripturii, zicând: Marele lucrător al Mării și desăvârșitei Rugăciunii a zis „Voesc cinci cuvinte a le zice cu mintea, ș.c.l. (1 Cor.14.19)⁵⁰ Și iarăși „Gata este inima mea Dumnezeule gata este inima mea“ (Ps.56.10)⁵¹; Și: „Eu dorm iar inima mea priveghează“ (Cânt.C.5.2)⁵² Și „Striga-voi cu toată inima mea (P.118.145)⁵³ adecă, cu trupul și cu sufletul.

³⁹ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, 5, 8: “Fiți treji, privegheați. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghiță”.

⁴⁰ *Epistolă către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 12: “Căci lupta noastră nu e împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpânitorilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri”.

⁴¹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 8: “Fericii cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu”.

⁴² *Deuteronomul*, 15, 9: “Păzește-te să nu intre în inima ta gândul nelegiuit și să zici: Se apropie anul al șaptelea, anul iertării: și să nu se facă din pricina aceasta ochiul tău nemilostiv către fratele tău cel sărac și să-l treci cu vederea; că acela va striga împotriva ta către Domnul și va fi asupra ta păcat mare”.

⁴³ *Psalmi*, 5, 3: “Dimineața vei auzi glasul meu; dimineața voi sta înaintea ta și mă vei vedea”.

⁴⁴ *Idem*, 36, 11: “Iar cei blânzi vor moșteni pământul și se vor desfăta de mulțimea păcii”.

⁴⁵ *Idem*, 100, 10: “În dimineți voi judeca pe toți păcătoșii pământului, ca să nimicesc din cetatea Domnului pe toți cei ce lucrează fărădelegea”.

⁴⁶ *Amos*, 4, 12: “Drept aceea, iată ce-ți voi face Israele – și cu de-adinsul îți voi face aceasta! Pregătește-te, Israele, să te întâlnești cu Dumnezeul tău!”.

⁴⁷ *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 17: “Rugați-vă neîncetat”.

⁴⁸ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 15, 5-6:

“5. Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic.

6. Dacă cineva nu rămâne în Mine se aruncă afară ca mlădița și se usucă; și le adună și le aruncă în foc și ard”.

⁴⁹ *Psalmi*, 39, 11: “În capul cărții este scris despre mine. Ca să fac voia Ta, Dumnezeu meu, am voit și legea Ta în lăuntru inimii mele”.

⁵⁰ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 14, 19: “Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăț și pe alții, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină”.

⁵¹ *Psalmi*, 56, 10: “Gata este inima mea, Dumnezeule, gata este inima mea! Cânta-voi și voi lauda slava Ta”.

⁵² *Cântarea Cântărilor*, 5, 2: “De dormit dormeam, dar inima-mi veghea. Auzi glasul celui drag! El la ușă bătând zice: Deschide-mi, surioară, deschide-mi, iubita mea, porumbeța mea, curata mea, capul îmi este plin de rouă și părul ud de vлага nopții”.

⁵³ *Psalmi*, 118, 145: “Strigat-am cu toată inima mea: Auzi-mă, Doamne! Îndreptările Tale voi căuta”.

Dumnezeescul Părintele nostru Filofteiu, Egumenul Lăcașului Rugul Maicei Domnului din Sinaiu, cel ce a alcătuit o mică cârtică pentru gânditoare pază a inimii – capete – neprețuite mărgăritare de Dumnezească înțâlepciune, prea pline de negrăită dulceață cerească a Sfântului Duh, pune spre neclătită temelie a cuvintelor sale zicerile Sfintei Scripturi „În dimineți am ucis pre toți păcătoșii pământului, ș.c.l.“ (Ps.100.10)⁵⁴ Și „Împărăția lui Dumnezeu înlăuntru vostru este“ (Luc.17.21)⁵⁵; Și „Asemănatu-s-au Împărăția lui Dumnezeu grăunțului de muștar, ș.c.l. (Mat.13.31)⁵⁶; Și „Fără de mine nu puteți face nimic“; Și „Cu toată paza păzește pre inima ta“ (Pil.4.23)⁵⁷; Și „Curăță paharul pre dinlăuntru, ș.c.l.“ (Mat.23.26)⁵⁸; Și „Nu este lupta noastră către trup și sânge, ș.c.l.“ (Efes.6.12)⁵⁹; Și „Trezviți-vă și privegheați, ș.c.l.“ (1Petru 5.8)⁶⁰; Și „Că împreună mă veselesc cu legea lui Dumnezeu după omul cel dinlăuntru, ș.c.l.“ (Rom.7.22,23)⁶¹.

Dumnezeescul Părintele nostru Diadoh, Episcopul Fotichiei, mărturisit în cartea Sfântului Ierarh a lui Hristos Simeon Tesaloniceanul, pune cu cuvântul său următoarea temelie din Dumnezeasca Scriptură, la cele 100 de capete – pline de Duhovniceasca înțâlepciune – care să află în Dumnezeasca lui carte, despre rugăciunea lui Iisus cu mintea lucrându-se în inimă: „Nimenea nu poate zice Domn pre Iisus fără numai prin Duhul Sfânt“ (1Cor.12.3)⁶²; Și din pilda Evangheliei cu neguțătorul cel ce caută bune mărgăritari, aduce următoarele cuvinte: Acest de mult preț mărgăritar pre care îl poate agonisi acela care își vinde averea sa, și pentru aflarea lui va avea negrăită bucurie, ș.c.l.

Prea Cuviosul Părintele nostru Nichifor pustnicul, mărturisit întru aceeași carte a sus numitului Ierarh Simeon, întru al său cuvânt pentru păzirea inimii prea plin de Duhovnicesc folos, asemănează această Dumnezească în inimă lucrare a rugăciunii vistieriei cei ascunse în țarină, și o numește făclie aprinsă, aducând zicerile Sfintei Scripturi „Împărăția lui Dumnezeu înlăuntru vostru este“ (Luc.17.21)⁶³ Și „Nu este lupta noastră către trup ș.c.l.“ (Efes.6.12)⁶⁴ Și „Ca să lucreze și să păzască“ (Fac.2.15)⁶⁵.

⁵⁴ *Psalmii*, 100, 10: „În dimineți voi judeca pe toți păcătoșii pământului, ca să nimicesc din cetatea Domnului pe toți cei ce lucrează fărădelegea”.

⁵⁵ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 17, 21: „Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru”.

⁵⁶ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 13, 31: „O altă pildă le-a pus dinainte, zicând: Împărăția cerurilor este asemenea grăunțului de muștar, pe care luându-l, omul l-a semănat în țarina sa”. În mss. se face trimitere la *Mat.*, 13, 45: „Iarăși este asemenea împărăția cerurilor cu un neguțător care caută mărgăritare bune”.

⁵⁷ *Pildele lui Solomon*, 4, 23: „Păzește-ți inima mai mult decât orice, căci din ea fășrește viața”.

⁵⁸ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 23, 26: „Fariseule orb! Curăță întâi partea dinăuntru a paharului și a blidului, ca să fie curată și cea din afară”.

⁵⁹ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 12: „Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpânilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri”.

⁶⁰ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 8: „Fiți treji. Privegheați. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită”.

⁶¹ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 22-23:

„22. Că, după omul cel lăuntric, mă bucur de legea lui Dumnezeu;

23. Dar văd în mădularele mele o altă lege, luptând împotriva legii minții mele și făcându-mă rob legii păcatului, care este în mădularele mele”.

⁶² *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 3: „De aceea, vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema fie Iisus! – tot așa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, – decât în Duhul Sfânt”.

⁶³ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 17, 21: „Și nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo. Căci, iată, împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru”.

⁶⁴ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 12: „Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpânilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri”.

⁶⁵ *Facerea*, 2, 15: „Și a luat Domnul Dumnezeu pe omul ce făcuse și l-a pus în grădina cea din Eden, ca s-o lucreze și s-o păzească”.

Fericitul și de Dumnezeu Purtător Părintele nostru Grigorie Sinaitul care prin lucrarea aceștii Dumnezești rugăciuni a ajuns în marginea vederei de Dumnezeu, și ca Soarele a strălucit cu Dorurile Sfântului Duh în Sfântul Munte al Atonului, și în alte locuri, cel ce a lucrat troparele Troișnice și canonul Sfintei Crucii, cel ce a cuprins scrierile tuturor Purtătorilor de Duh Părinți, a alcătuit carte prea plină de tot folosul sufletesc, întru care mai mult decât toți ceilalți Sfinți cu supțirătate învață pentru această Dumnezească rugăciune, care să lucrează Sfințit cu mintea în inimă; Și aduce spre întărirea cuvintelor sale următoarele din Sfânta Scriptură „Pomeniște pre Domnul Dumnezeuul tău totdeauna“ (2Lege 8.18)⁶⁶ Și „În dimineți samănă sămânța ta, ș.c.l.“ (Eccl. 11.6)⁶⁷; Și „Dacă mă rog cu limba – adevă cu gura – Duhul meu să roagă – adevă glasul meu (să știi că Gura, și limba, și Duhul și glasul meu sunt) ș.c.l.: Și „Voesc a zice cinci cuvinte cu mintea mea, ș.c.l.“ (1Cor. 14.14 și 19)⁶⁸, aducând întru mărturie și pre Scărarul, care aduce aceste cuvinte către rugăciune. Și: „Silită este împărăția Cerurilor, ... (Mat. 11.12)⁶⁹; Și „Nimenea nu poate numi Domn pre Iisus, ... (1Cor. 12.3)⁷⁰ ș.c.l.

Următorul Apostoleștilor urme, nebiruitul stâlp al drepte credințe, cel ce a stricat cu totul ca pre niște țesături de păianjen cuvintele celor luptători de Duh ale Latinilor, zic, Marco Prea Sfințitul, Prea Înțeleptul și Cuvântărețul, Mitropolitul Efesului, întru începutul tâlcuirii Bisericeștii rândueli, scrie pentru Dumnezeasca rugăciune a lui Iisus cu taină săvârșită de minte în inimă, întrebuițând mărturiile din Dumnezeasca Scriptură, a căruia și singure de Dumnezeu înțelepțiile cuviinte le punem înainte următoarele: „Să cuvenea după porunca ce ni s-a poruncit «Neîncetat a ne ruga» (1 Tes. 5.17)⁷¹, „Și cu Duhul și cu adevărul a aduce închinăciune lui Dumnezeu“ (Ioan 4.24)⁷². Dar sârguința pentru cugetul vieții și legătura grijei pentru trup, îi întoarce pre mulți și îi înstrăinează de la Împărăția lui Dumnezeu, care este înlăuntru nostru, precum ne vestește Cuvântul lui Dumnezeu, și împedecă a petrece lângă jertfelnicul minții și a aduce de la sine Duhovnicești și cuvântătoare jertfe lui Dumnezeu, după Dumnezeescul Apostol ce zice „Că – noi suntem Biserica lui Dumnezeu“ (2Cor. 6.16)⁷³ celui ce viețuește întru noi; Și „Duhul lui cel Dumnezeesc ce lăcuște întru noi“ (1Cor. 3.16)⁷⁴. Și nimic nu este de mirare, dacă aceasta obicinuie așa face cu mulți din cei ce viețuesc în trup; Ci când vedem prin oarecare din Monahii ce s-au lepădat de lucrurile lumii, din pricina luptei cei de gând, de la punerea patimilor și a marei turburări ce s-au sculat asupra lor; și întuneacă partea cea cuvântătoare a sufletului, încă nu pot a ajunge curata rugăciune, deși foarte o doresc aceasta. Îndulcitoare se face curată în inimă și neîncetata pomenire a lui Hristos și de la dânsa negrăită luminare.

⁶⁶ *Deuteronomul*, 8, 18: „Ci ca să-ți aduci aminte de Domnul Dumnezeuul tău, , că El îți dă putere să faci bogăție, ca să-și țină, ca acum, legământul Lui, pe care cu jurământ l-a întărit cu părinții tăi”.

⁶⁷ *Ecclesiastul*, 11, 6: „Dis-de-diminează seamănă sămânța și până seara nu odihni mâna ta, căci nu știi care va izbuti, aceasta sau aceea, sau dacă amândouă sunt deopotrivă de bune”.

⁶⁸ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 14, 14 și 19:

„14. Căci, dacă mă rog într-o limbă străină, duhul meu se roagă, dar mintea mea este neroditoare.

19. Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăț și pe alții, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină”.

⁶⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 11, 12: „Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea”.

⁷⁰ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12, 3: „De aceea, vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu aice: Anatema fie Iisus! – tot așa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, – decât în Duhul Sfânt”.

⁷¹ *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, 5, 17: „Rugați-vă neîncetat”.

⁷² *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 4, 24: „Duh este Dumnezeu și cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh și adevăr.

⁷³ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 16: „Sau ce înțelegere este între templul lui Dumnezeu și idoli? Căci noi suntem templu al Dumnezeului celui viu, precum Dumnezeu a zis că: «Voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeul lor și ei vor fi poporul Meu”.

⁷⁴ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 16: „Nu știți, oare, că voi sunteți templu al lui Dumnezeu și că Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi?”.

Prea Cuviosul Părintele nostru Rusianul, Sfântul Nil Sorsca, alcătuiind cartea sa pentru gânditoarea pază a inimii din învățăturile de Dumnezeu Purtătorii Părinți, și mai ales dintru ale Sfântului Grigorie Sinaitului, întrebuințază din Sfânta Scriptură aceste mărturii: „De la inimă es gândurile cele rele, ș.c.l.“ (Mat.15.19)⁷⁵ Și „Curăță paharul pre dinlăuntru... (Mat.23.26)⁷⁶ Și „Cu Duhul și cu Adevărul să cade a ne închina Tatălui“ (Ioan 4.24)⁷⁷ Și „Dacă mă rog cu limba, ș.c.l. Și „voesc 5 cuvinte cu mintea... (1Cor.14.14 și 19)⁷⁸.

Luminătorul Rusiei iarăși, Sfântul Ierarh Dimitrie Mitropolitul Rostovului, cel ce cu Duhovniceasca sabie a cuvântului a stricat ca pre mrejele păianjenului rătăcirilor răscolnicilor, și a lor protivnică lui Dumnezeu, și putredă cunoștință și protivnică Sfintei Scripturi, Cel ce a scris multe învățături spre folosul Sfintei Biserici, prea pline de înțelepciunea Sfântului Duh, și cel ce a făcut Voroavă pentru lucrarea gânditoarei rugăciuni ce dinlăuntru plină de folos Duhovnicească, întrebuințază din Sfânta Scriptură mărturiile următoare: „Iar tu când te rogi, ș.c.l. (Mat.6.6)⁷⁹ Și „Ție au zis inima mea, ș.c.l. (Ps.26.13)⁸⁰ Și „Împărăția lui Dumnezeu înlăuntru vostru este“; Și „Cu toată rugăciunea și cu cererea, rugându-vă în toată vremea cu Duhul“ (Efes.6.16)⁸¹; Și „Dacă mă rog cu limba, ș.c.l. (1Cor.14.14)⁸². Aceste cuvinte el, în unire cu Sfinții: Scărarul, Grigorie Sinaitul și Nil. Sor. le înțelege pentru Rugăciunea minții.

Însă și tipicul Bisericesc tipărit întru Împărăteasca și Marea cetate a Moscoviî, puind înainte Bisericeasca punere de lege pentru metanii și rugăciune, aduce pentru această Dumnezească rugăciune următoarele ziceri din Sfânta Scriptură „Duh este Dumnezeu, ș.c.l. (Ioan 4.24)⁸³; Și „Dacă mă rog cu limba, ș.c.l. Și „Voesc cinci cuvinte, ș.c.l. (1Cor.14.14, 15, 19)⁸⁴. Și aduce întru mărturie pre Sfinții Părinți: Ioan Scărarul, Grigorie Sinaitul și Antioh, și din parte ale lor Dumnezești învățături pentru această rugăciune a minții. Iar la sfârșit zice: Și noi cu aceasta aici am isprăvit cuvântul pentru Sfânta și pururea pomenită rugăciune a minții. Iar pre urmă zice și pentru Sfânta Rugăciune cea de obște tuturor, care să săvârșaste după rândueala Bisericească.

Iată că cu Darul lui Dumnezeu am arătat, că, Purtătorul de Dumnezeu Părinți înțelepțiți cu luminarea Sfântului Duh, temelia învățătorei lor pentru gânditoarea rugăciune ceea ce cu sfințenie să lucrează și cu taină să săvârșaste întru omul cel dinlăuntru, o pun pre nemișcata piatră a Dumnezești Scripturi a Noului și a Vechiului Așezământ, împrumutându-și de acolo ca dintr-un

⁷⁵ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 15, 19: „căci din inimă ies: gânduri rele, ucideri, adultere, desfrânări, furtişaguri, mărturii mincinoase, hule”.

⁷⁶ *Idem*, 23, 26: „Fariseule orb! Curăță întâi partea dinăuntru a paharului și a blidului, ca să fie curată și cea din afară”.

⁷⁷ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 4, 24: „Duh este Dumnezeu și cei ce l se închină trebuie să i se închine în duh și adevăr”.

⁷⁸ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 14, 14 și 19:

„14. Căci, dacă mă rog într-o limbă străină, duhul meu se roagă, dar mintea mea este neroditoare.

19. Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăț și pe alții, decât zeci de mii de cuvinte, într-o limbă străină”.

⁷⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 6, 6: „Tu însă, când te rogi, intră în cămara ta și, închizând ușa, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție”.

⁸⁰ *Psalmii*, 26, 13: „Ție a zis inima mea: Pe Domnul voi căuta. Te-a căutat fața mea; fața Ta, Doamne, voi căuta”.

⁸¹ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 16: „În toate luați pavăza credinței, cu care veți putea să stingeți toate săgețile cele arzătoare ale vicleanului”.

⁸² *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 14, 14: „Căci, dacă mă rog într-o limbă străină, duhul meu se roagă, dar mintea mea este neroditoare”.

⁸³ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 4, 24: „Duh este Dumnezeu și cel ce l se închină trebuie să i se închine în duh și adevăr”.

⁸⁴ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 14, 14-15 și 19:

„14. Căci, dacă mă rog într-o limbă străină, duhul se roagă, dar mintea mea este neroditoare.

15. Atunci ce voi face? Mă voi ruga cu duhul, dar mă voi ruga și cu mintea; voi cânta cu duhul, dar voi cânta și cu mintea.

19. Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăț și pe alții, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină”.

izvor nesecat atâtea de multe mărturi. Decî cine din drept credincioșii creștini văzând aceasta, poate măcar cît de puțin a să îndoii despre acest Dumnezeesc lucru? Fără numai cei supuși Duhului nesimțirei, care aud și văd, iar a înțalege și a cunoaște nu voesc. Însă cei ce au frica lui Dumnezeu și înțalegere sănătoasă, văzând atâtea mărturi a atâtor martori, cu un suflet recunosc că acesta este Dumnezeesc lucru, mai cu deosebire înaintea altor nevoițe călugărești, și mai osebitor și mai priincios Îngerești – Monahiceștii tagme. Pentru această lucrare, cei mai de sus pomeniți și alți mulți Dumnezești Părinți ai noștri (precum Sfântul Calist și Ignatie, ș.a.) întru ale lor scrieri pun înainte multe vrednice de auzit, mai dulci decît mierea și fagurul prea pline de Duhovniceasca înțalepciune a cuvântului, învățându-ne nevoița cea dinlăuntru și gânditoare, împotriva vrăjmașilor celor gânditori, și cum trebuie a întoarce spre dânsii această Duhovnicească sabie și cea de văpaie nebiruită armă Numele lui Iisus, care păzește porțile inimei, adecă cum trebuie această Dumnezească rugăciune a lui Iisus cu sfințenie a o lucra cu mintea în inimă.

Despre această Sfințită lucrare a Sfintei Rugăciuni, și mai cu osebite și pentru singur începutul ei, și pentru aceea, cum cu iscusul trebuie a să învăța noii începători: Eū cel mai după urmă, după puterea neputinței minții mele, să cuvine măcar oarece puțin a scrie din învățatura Sfinților Părinți. Și mai întâi trebuie a arăta că această Dumnezească rugăciune este meșteșug Duhovnesc, pe urmă după învățatura Sfinții Părinți, ce îndeletnicire trebuie a avea mai înainte gătire către dânsa.

Cap 3

Despre aceea, că această Sfințită rugăciune a minții este meșteșug Duhovnesc.

În știre să fie, că Dumnezeștii Părinții noștri a numit această Sfântă și gânditoare lucrare a rugăciunii – Meșteșug – Sfântul Ioan Scărarul în cuvântul 27 cel pentru liniște, învățând pentru taina rugăciunii minții, zice: Dacă tu cu așezământ ai învățat acest meșteșug, nu poți a nu ști ce zic eū. Șezând la înălțime, câți și ce tâlhari vine ca să între și să fure roadele tale. Straja aceasta istovindu-se, să scoală și să roagă, pe urmă iar șade și cu bărbăție să apucă de lucrarea cea mai dinainte. Sfântul Isihie Preotul Ierusalimului asemenea zice despre această Sfințită rugăciune: (Vezi cap 1). Sfântul Nichifor pustnicul învățând pentru aceasta zice: „Veniți și vă voi arăta vouă meșteșug, orî mai bine a zice învățatură vecinică a viețuirei cei Cerești, ducând pre lucrătorul ei fără de osteneală și primejdie în limanul nepățimirei“.

Prin urmare – Meșteșug – Sfinți Părinți, precum am arătat, numesc pre această Sfânta Rugăciune. Și gândesc, că precum omul nu poate a să învăța singur meșteșug oricare ar fi fără de iscusit meșter: Așa și această gânditoare lucrare a rugăciunii, fără de iscusit povățuitor cu neputință este a să deprinde cineva. Iară lucrul acesta, după Sfântul Nichifor, celor mulți, sau chear și tuturor vine de la învățatură; Însă caldă aū priimit-o de la Dumnezeu. Pravila cea Bisericească după tipic și după Sfintele cărți Bisericești, care drept credincioșii creștini mirenî și Călugării sunt datorî în fiecare zi a aduce bir Cerescului Împărat, poate fiecare învățat cu gura a o ceti și a o săvârși fără de nici o învățatură. Iar cu mintea în inimă a aduce lui Dumnezeu tainica jertfă de rugăciune, fiindcă acesta este meșteșug Duhovnesc, fără de învățatură, precum s-aū arătat, cu neputință este. Decî fiind meșteșug Duhovnesc, ea face și neîncetată lucrare Monahilor; Că nu numai cu lepădarea de lume și de cele din lume, cu schimbarea numelui la tundere, cu osebirea hainelor, cu neîngrijirea, cu fecioria, cu curăția, cu sărăcia cea de bună voe, cu deosebirea mîncării și cu locul vieții; Ci și cu singură rugăciunea cea gânditoare și cu Duhovniceasca luare aminte după omul cel dinlăuntru, Monahii aū avut lucrare mai cu covârșire înaintea oamenilor din lume.

Cap 4

Ce pregătire să cuvine aceluia care voește a trece această Dumnezească lucrare.

Pre cât este această Dumnezească rugăciune mai mare decât toată altă nevoie Călugărească, care, după Sfinții Părinți este vârful tuturor începătorilor, izvorul faptelor bune, suptire și nevăzută întru adâncul inimei lucrare a minții: Pre atâta și suptiri și nevăzute, abea ajunse de mintea omenească, să întinde asupra ei de nevăzuții vrăjmași ai mântuirii noastre, mreji în multe chipuri de înșălăciuni și năluciri. Pentru aceasta cel ce cu osârdie voește a să învăța această Dumnezească lucrare, trebuie după Sfântul Simeon Noul Teolog, a să da pre sineși cu trupul și cu sufletul ascultării întru împreună glăsuire cu Sfânta Scriptură, adecă a să da pre sine întru deplină tăere a vocii sale și a socotelii sale omului care se teme de Dumnezeu, și care este osârdnic păzitor al poruncilor Lui cele Dumnezești; iar nu celui nepractisit întru această gânditoare nevoie, ci celui ce va putea după scrierea Sfinților Părinți a arăta supusului nerătăcita cale către mântuire, zic, calea lucrării rugăciunii minții ce cu taină săvârșită de minte în inimă. Aceasta este foarte de nevoie pentru aceea, ca prin adevărata ascultare întru cunoștință el să poată a să face slobod de toate vorbile și grijele și împătimirele lumii aceștia și a trupului. Cum nu poate fi slobod unul ca acela, care, pre toată grija cea pentru al său suflet și trup o au aruncat lui Dumnezeu, și după Dumnezeu Părintelui său?: Prin smerenie care să naște din ascultare, după mărturia Sfântului Ioan Scărarul, și al multor Sfinți Părinți, va putea el a scăpa de toate înșălăciunile și mreșile cele diavolești, și pacinic și cu liniște fără de toată vătămarea va petrece totdeauna îndeletnicindu-să întru acest gânditor lucru, cu mare sporire a sufletului.

Iar dacă cineva s-a dat pre sine ascultării, însă în Părintele său nu au aflat cu singur lucru și cu iscusul povățuitor vrednic aceștia Dumnezești Rugăciuni a minții, (în vremea de față, Vai! vrednică de mult plâns și de tânguire, că cu totul lipsesc povățuitori vrednici aceștia lucrări), nu să cuvine el pentru aceasta a să desnădăjdui. Ci petrecând întru adevărată ascultare după poruncile lui Dumnezeu, (iar nu cu rânduirea de sine, mai ales fără de ascultare, căruia s-au obicinuit a-i urma înșălăciunea), aruncând toată nădejdea spre Dumnezeu împreună cu Părintele său, las, în locul adevăratului povățuitor, cu credință și cu dragoste să se supue învățătorei Prea Cuvioșilor Părinților noștri, cari au așternut până la suptirătate învățătura pentru această Dumnezească lucrare, din luminarea Dumnezeescului Dar, și de aici las să-și atragă povețe pentru această rugăciune. Și în toată întâmplarea, Darul lui Dumnezeu, pentru rugăciunile Sfinților Părinți, va grăbi a-l înțelepți, fără de toată îndoirea, a să învăța acest Dumnezeesc lucru.

Cap 5

Despre aceea, ce este această Sfințită rugăciune a lui Iisus, după bunătatea sa și lucrarea.

Puind tare și neclătită temelie aceștia Dumnezești rugăciuni, și o asemenea pregătire, care este fericita ascultare, vremea este a arăta din învățăturile Sfinților Părinți, ce este această Sfântă Rugăciune după bunătatea sa și lucrare. Și pentru aceasta ca cel ce voește să se învețe a ei Duhovnicească lucrare, să privească către care mare și negrăită sporire întru toate faptele bune rădică pre nevoitorul aceștia; și cu aceasta s-ar fi îndemnat întru dorință cu multă osârdie și cu Dumnezească râvnă, a să lipi de această Sfântă lucrare a rugăciunii ce de gând. Sfântul Ioan

Scărarul în cuvântul său – 28, cel pentru rugăciune, întru început zice: (Vezi Cap 29 la urmă al cărții Sfântului Calist și Ignatie, pag. 1172, unde aduce mărturie pe Sfântul Ioan Scărarul). Sfântul Grigorie Sinaitul zice: (Vezi tot Capul 113 din cartea Sfântului Grigorie Sinaitul, pre care Cuviosul Paisie îl pune de față). Fericitul Marele Macarie zice: Cap a toată buna sârguință, și vârful tuturor îndreptărilor, este aceea, ca să așteptăm noi întru rugăciune, dintru care putem a agonisi prin cerere de la Dumnezeu și toate celelalte fapte bune. Prin rugăciune cei vrednici să împărtaşesc de Sfințiania lui Dumnezeu, și de Dumnezeștii lucrări, și (să face) unirea minții cu Domnul întru negrăită dragoste. Cine totdeauna să silește pre sine a aștepta întru rugăciune, acela cu Duhovniceasca dragoste să aprinde întru Dumnezeasca dorire și în învățata dorință către Dumnezeu, și primește întru măsură știută, Dar Duhovnicesc a Sfintei săvârșiri“ (Cuv. 40, Cap 2) Sfântul Isihie Ierusalimeanul zice: (Vezi tot Capul 171, pag. 150). Sfântul Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului pentru această Sfințită Rugăciune zice: (Vezi începutul Cap. 296, aici în Filocalie pag. 1396).

Tot asemenea și alți de Dumnezeu purtători Părinți scrie pentru această Sfințită rugăciune, ale sale învățături, pline de Dumnezească înțelepciune, arătând pentru a ei lucrare, care să trage de la dânsa negrăit folos, și sporire să face printr-însa în Dumnezeștile dăruiri ale Sfântului Duh. Cine văzând că această Sfințită rugăciune aduce pre nevoitor către această cerească vistierie a feluritelor fapte bune, nu se va aprinde cu râvnă Dumnezească spre pururelnica lucrare a rugăciunii, ca printr-însa neîncetat să ție în suflet și în inimă pe Prea Dulcele Iisus, neîncetat pomenind întru sine a Lui întru tot îndrăgît Nume, și prin aceasta a să înfălbânta către negrăita lui dragoste? Fără numai acela, care lipindu-se de cugetele cele lumești, s-au legat cu legătura truștilor grijă, ceea ce îi trag pre mulți și îi înstrăinează de la Împărăția lui Dumnezeu, care este înlăuntru nostru. Numai acela nu va arăta osârdie a să atinge de gânditoarea lucrare a rugăciunii, care cu singur lucrul și cu iscusul n-au gustat cu gâtlejul sufletului această negrăită Dumnezească dulceață, folositoare lucrării, și nu știe cât are acest lucru întru sine înlăuntru ascuns Duhovnicesc folos. Iar cei ce voesc cu dragoste a fi uniți cu Prea Dulcele Iisus, scuișând în toate frumusețile lumii aceștia, în toate îndulcirile, chear și truștea odihnă, nimic alt nu vor voi a avea în viața aceasta, fără numai neîncetat a să îndeletnici întru lucrarea Raiului aceștii Rugăciunii.

Cap 6

Despre aceea, cum să cuvine întru început a să învăța lucrarea acestei Dumnezeștii Rugăciunii cu mintea în inimă.

În vremurile cele de demult această întru tot Sfințită lucrare, au răsărit în multe locuri, oriunde avea petrecerea Sfinții Părinți. Pentru aceea atuncea și învățatori ai acestei Dumnezeștii lucrări erau mulți; Din pricina aceasta și Sfinții Părinții noștri scriind pentru dânsa, au arătat numai negrăitul folos cel Duhovnicesc ce să trăgea dintr-însa, neavând, precum eu gândesc, nevoie a scri pentru singur meșteșugul acestei lucrări care să cuvine noilor începători. Iar dacă undeva oareunde au și scris pentru aceasta, dar aceasta au fost numai pentru cei ce știu acest meșteșug al lucrării foarte seninat, iar pentru cei ce nu știu cu totul neînțales. Însă oarecarii dintr-înșii când au văzut că adevărații și neînșalații povățuitori ai aceștii lucrări au început cu totul a să împușina, și temându-să ca să nu să peardă adevărata învățatură pentru începutul acestei gânditoare rugăciunii, au scris și singur începutul și meșteșugul, cum să cuvine a să învăța noii începători, și a intra cu mintea înlăuntru inimei, și acolo adevărat și fără înșălăciune a lucra cu mintea rugăciunea. A acestor Părinți chear Dumnezeasca învățatură a lor pentru acest lucru să cuvine a o pune la mijloc aici înainte:.

Sfântul Simeon Noul Teolog pentru începutul acestei lucrări zice așa: (Vezi cuvântul cel pentru cele trei luări aminte pag. 1410 *, la luarea aminte a treia, începând de la cuvintele acestea: Adevărata și nerătăcita luare aminte și rugăciune stă întru aceea: ș.c.l. până la întrebarea cea de la urmă).

Sfântul Nichifor pustnicul, învățându-ne încă mai luminat pentru intrarea minții în inimă zice: (Vezi cuvântul său, pag. 969 * începând de la aceste cuvinte: Iar dacă povățuitor nu este, să cade a căuta cu durere, ș.c.l. până la urma cuvântului).

Dumnezeescul Grigorie Sinaitul, învățându-ne iarăși cum trebuie cu mintea a lucra în inimă mântuitoarea chemare a Domnului nostru Iisus Hristos zice: (Vezi în cartea acestui Sfânt la pag. 1011 *. Capul 2 din cele 15 capete pentru liniște). Și iarăși acestași Sfânt învățând pentru liniște și rugăciune, și cum trebuie a ședeă într-însa zice: (Vezi tot acolo la pag. 1019 * capetele 1 și 2 din cele de la urma cărții).

Și așa toți cei mai sus pomeniți Părinții, precum am arătat, ne pune de față foarte lămurită învățătură și meșteșug, pentru a învăța cei noi începători lucrarea minții. Iară de la această învățătură să poate a înțelegă și învățătura celorlalți Sfinți pentru această lucrare, pusă mai acoperit.

Sfârșit.

Iar lui Dumnezeu celui milostiv, fie slavă, cinste, închinăciune, și mulțămire întru nesfârșiți veci.

AMIN

* Indicarea paginii se face cu creionul

*Al celui întru Sfinți
Părintelui nostru Ioan Gură de Aur:
Arhiepiscopul Cetății lui Constantin,
din Trimiterile cele către Monahii: Cuvântul al 2-lea, din Tomul 7:
Plin de folos și de trezvie **

Zice Dumnezeuescul Apostol „Neîncetat vă rugați (1 Tes. 5. 17) ¹, fără de mânie și fără de gânduri“ (1 Tim. 2.8) ²; și bine auzis Sfântul „fără de gânduri“: Pentru că tot gândul cel ce desparte pre minte de la Dumnezeu, deși bun să pare a fi, dar însă tot de la diavolul este, pentru ca să nu zic că al însuși Diavolului este. Fiindcă toată nevoița diavolului aceasta este, ca să despartă și să depărteze pre minte de la Dumnezeu, și să o tragă la grijele cele lumești și la dulceațuri. Și porunci și faceri de bine îi pune dinlăuntru în inimă, și altele oarecare cugete ca cum binecuvântate, sau mai vârtos necuvântate: Căroră nu să cuvine a lua aminte nicidecum. Pentru că toată nevoița sufletului este, a nu despărți pre minte de la Dumnezeu, nici a să împreuna și împreună a cugeta cu gândurile cele necurate, nici a lua aminte la cele ce ca pre icoană le zugrăvește în inimă Diavolul, cel ce a toate asemănător și zugravul cel viclean. Uneori adecă chipuri, iar alteori forme și văpsele și fețe; Iar după acestea toate, și diavolul să închipuește. Și ticălosul om întru un loc stând, socotește cum că aiurea undeva este, amăgindu-se; Și i să pare că vede pre oarecare, și cu fețe grăește, și rânduește lucruri, care sunt a rătăcirii cei Diavolești.

Deci să cuvine a ne întemea, și a purta în frâu pre minte, și a o înfrâna pre dânsa; și pre tot gândul și pre toată lucrarea diavolului a o munci prin Chemarea Numelui Domnului nostru Iisus Hristos. Și unde stă trupul, acolo să fie și mintea, ca între Dumnezeu și între inimă nimic alt să se afle, ca un zid în mijloc, sau ca un gard care întunecă pre inimă, și o desparte de la Dumnezeu. Și măcar că vreodinioară răpește pre minte, nu să cuvine a zăbovi în gânduri; Ca nu învoeala gândurilor, întru faptă să se socotească, înaintea Domnului în ziua judecării, când va judeca pre cele ascunse ale oamenilor. Deci îndeletniciți-vă totdeauna, și rămâneți lângă Domnul Dumnezeu nostru, până ce se va milostivi spre noi; Și nu căutați alt nimic, fără numai milă de la Domnul slavei. Iar căutând milă, întru smerită și umilită inimă căutați. Și strigați de dimineață – până sara, și de este cu puțină și toată noaptea, aceea adecă: „DOAMNE IISUSE HRISTOASE FIULE A LUI DUMNEZEU MILUEȘTE-NE“. Și siliți pre mintea voastră la lucrul acesta până la moarte: Pentru că de multă silă are trebuință lucrul acesta: „Că strâmtă este poarta, și necăjită este calea care duce în viață, și cei ce se silesc intră întru dânsa“ (Mat. 11. 12) ³, pentru că acelor ce să nevoesc este Împărăția Cerurilor.

* Acest cuvânt este copiat din manuscrisul aflător în peștera Părintelui Nifon „Prodromitul“.

¹ Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel, 5, 17: “Rugați-vă neîncetat”.

² Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel, 2, 8: “Vrea deci ca bărbații să se roage în tot locul, ridicând mâini sfinte, fără de mânie și fără șovăire”.

³ Sfânta Evanghelie după Matei, 11, 12: “Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea”.

Deci vă rog pre voi, nu depărtați inima voastră de la Dumnezeu, ci îngăduiți și o păziți pre dânsa cu pomenirea Domnului nostru Iisus Hristos totdeauna, până ce se va sădi Numele Domnului înlăuntru în inimă; Și alt nimic să nu gândiți, fără numai să se mărească Hristos întru voi. Deci vă rog pre voi, pre canonul rugăciunii aceștia niciodată să nu încetați. Ci ori de mâncați, ori de beți, ori de călătoriți, ori altceva de faceți, neîncetat strigați „Doamne Iisuse Hristoase Fiule a lui Dumnezeu miluește-mă“. Că această pomenire a Numeului Domnului nostru Iisus Hristos, să zădărescă spre războiul pre vrăjmașul. Pentru că toate prin pomenirea aceasta are a le afla sufletul cel ce să silește, ori bune, ori rele. Însă mai întâi pre cele rele are a le vedea înlăuntru în inimă, și apoi pre cele bune. Pentru că pomenirea aceasta, are a zădări pre Bălaorul, și pomenirea aceasta are a-l smeri pre el. Pomenirea aceasta are a vădi pre păcatul cel ce lăcuește întru noi, și pomenirea aceasta are a-l nimicii pre el. Pomenirea aceasta va porni pre toată puterea vrăjmașului întru inimă, și pomenirea aceasta îl va birui pre el, și îl va desrădăcina încet încet. Pentru că pogorându-se partea Numeului Domnului nostru Iisus Hristos întru adâncul inimii, pre bălaorul cel ce stăpânește adecă pre lăcașurile cele din inimă îl smerește, iar pre suflet îl mântuește și îl face viu.

Deci neîncetat să rămâneți în inimă, Numele Domnului Iisus strigând, ca să înghiță inima pre Domnul, și Domnul pre inimă, și să se facă amândouă acestea întru una. Iar lucrul acesta nu este de o zi, sau de două; ci de ani mulți și de vremi, și este trebuință de nevoiță și de osteneală, până ce se va scoate afară vrăjmașul și se va sălășlui înlăuntru Hristos. Pentru că „nu ne este nouă lupta câtră sânge și trup, ci către începătoriile și stăpâniile, către duhurile răutății“ (Efes.6.12) ⁴ precum zice Apostolul. Așa să cuvine a să ruga cel ce să roagă: ca pre tot gândul său să-l adune, și să-l întinză a chema pre Dumnezeu cu durere a sufletului, și nici cuvinte lungi a întinde, nici graiuri a grai. Pentru că nu întru mulțimea graiurilor, ci întru trezviea gândului zace aceea adecă, a fi auzit. Și aceasta cu puțință este a o vedea dintru acelea ce s-au făcut la Ana mama lui Samuil (1Imp.1). Deci să cuvine cel ce să roagă a nu întinde cuvinte lungi, ci de a să ruga rugăciuni, precum Hristos prin Pavel a poruncit, a să ruga prin puține curmări (1Cor.14.27) ⁵. Pentru că dacă întru lungime pre cuvânt îl vei întinde, apoi de multe ori lenevind-te, multă slobozenie vei da Diavolului a să apropia și a te împedeca pre tine, și pre gând a-l depărta de la cele grăite. Iar dacă vei face rugăciunile dese și neconținute, apoi pre toată vremea cu desimea o cuprinzi, și vei putea a face rugăciunea cu multă trezvie.

Voești să te înveți privigherea, rugăciunea, trezviea și stăruirea? Mergi către Ana, învață-te ce au făcut aceea, „S-au sculat, zice, toți de la masă“ (1Imp.1.9) ⁶ și îndată aceea nu s-au plecat către somn, nici către odihnă. Drept aceea mie mi să pare, că și la masă șazănd, ușoară era, și nu să îngreioia cu oarecare mâncări, pentru că nu ar fi slobozit atâtea lacrimi. Și nu pentru că luminat și mare glas au slobozit, pentru aceasta s-a auzit: ci pentru că foarte înlăuntru în inimă striga, „de vreme ce glasul ei, zice, nu să auzea“ (St.13) ⁷, și o au auzit pre dânsa Dumnezeu. Că nici este trebuință atâtea de glas, pre cât de gândire; Precum nici de întinderea pâinelor, pre cât de întins și osârduitor suflet. Nici de starea trupului ori în ce fel de chip ar fi, ci de cuget. Pentru că măcar afară din Biserică de vei fi, strigă: DOAMNE IISUSE HRISTOASE, MILUEȘTE-MĂ“; Măcar deși nu vei

⁴ *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 12: “Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpânitorilor, împotriva stăpânitorilor întunericii acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduh”.

⁵ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 14, 27: “Dacă grăiește cineva într-o limbă străină, să fie câte doi, sau cel mult trei și pe rând să grăiască și unul să talmăcească”.

⁶ *Cartea întâia a Regilor*, 1, 9: “Atunci Ana, după ce au mâncat și au băut ei în Șilo, s-a sculat și a stat înaintea Domnului. Iar preotul Eli ședea atunci pe scaun la ușa cortului Domnului”.

⁷ *Idem*, 1, 13: “Și fiindcă Ana vorbea în inima sa, iar buzele ei numai se mișcau, dar glasul nu i se auzea, Eli socotea că ea e beată”.

mișca buzele, dar însă strigă cu mintea, pentru că și tăcând noi ne aude Dumnezeu. Nu să caută locul, ci scoposul; Că măcar oriunde ai fi, roagă-te. Biserică ești, nu căuta loc. Marea era dinainte, și dinapoi Eghipteni, și în mijloc Moisi nimica grăind, și zice către dânsul Dumnezeu „Ce strigi către mine?” (Eș.14.15) ⁸. Deci și tu când îți va veni ispită, la Dumnezeu aleargă și scapă, pre Stăpânul Iisus îl cheamă. Că aș doară om este, ca să te duci către loc? Dumnezeu de-a pururea este aproape, încă tu grăind va zice: Iată de față sunt. Încă nu ai săvârșit rugăciunea, și El îți dă cererea. Pentru că dacă vei avea pre minte curată de patimile cele necuvioase, măcar și în târg de vei fi, măcar în cale, măcar și pre marea, măcar în gazdă, măcar ori și unde ai fi, vei putea a ruga pre Dumnezeu și a dobândi cererea ta.

De multe ori, zice, am cerut și nu am luat! Cu adevărat căci rău ai cerut: Sau fără de credință, sau cu răspândirea minții, sau pre cele ce nu-ți sunt ție de folos. Iar dacă și pre cele ce îți sunt de folos de multe ori ai cerut, însă nu ai îngăduit, pentru că scris este „Că întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre” (Luca.21.19) ⁹, și „Cela ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui” (Mat.10.22) ¹⁰ Pentru că dacă nu vei cere cu osteneală și cu îngăduială multă, nu vei lua. Fiindcă se cuvine mai întâi să dorești, și după ce vei dori, să cești din adevăr cu credință și cu răbdare pre cele ce sunt de folos fieștecăruia, întru nimic judecându-te de a ta știință, cum că cu lenevire sau cu trândăvire ai cerut, și atunci vei lua, când va voi Dumnezeu. Pentru că mai bine decât tine știe, ce îți este ție de folos. Și poate pentru aceasta întârziează a da, pre a ta aproape cădere (sau stăruire) cu îngăduială către Dânsul, înțelepțește meșteșugindu-o, ca să cunoști ce este Darul lui Dumnezeu, și să păzești cu frică pre ceea ce ți s-a dat. Pentru că pre tot lucrul pre care îl câștigă cineva cu osteneală multă, să sânguește a-l păzi, ca nu cumva de-l va perde, să piarză și pre multa lui osteneală, și pentru căci ar fi defăimat Darul lui Dumnezeu, nevrednică să se facă veciniceii vieții. Pentru că ce a folosit pre Solomon, că aș luat degrab Darul înțelepciunii, și l-aș pierdut pre el?

Deci nu te împușina cu sufletul de nu vei lua degrab cererea ta; Că de ar fi știut Bunul Stăpân, că degrab luând tu Darul, nu l-ai fi pierdut, gata ar fi fost și mai înainte de cererea ta, să ți-l dea ție. Iar acuma purtând grijă de tine face aceasta. Că dacă robul cela ce aș luat talantul, pentru că nu aș lucrat cu dânsul s-aș osândit (Luca.19.24) ¹¹, cu mult mai vârtos se va osândi cel ce îl va pierde pre el. Ia aminte de sineți, și despre toate părțile cearcă-te pre sineți; și pre ochiul minții neadormit să-l ai spre păzirea ta: că prin mijlocul curselor treci; Lațuri ascunse despre toate părțile sunt înfipte de la vrăjmașul. Deci din toate părțile te păzește, „ca să te mântuești ca o căprioară din cursă” (Pilde.6.5) ¹². Pentru că aceea neprinsă este de lațuri, pentru vederea cea ascuțită a ei, de unde și numită aș fost cu numele „vederei cei iuți”. Dar însă aceea să cuvine să știi, că nici pre păzirea alteia oarecăriia porunci, nici pre însuși dragostea cea către Dumnezeu, nici pre cea către aproapele vom putea îndrepta cândva, dacă ne vom rătăci cu mintea întru altele. Încă și nevoința cea după Evanghelia lui Hristos a buneii plăceri cei către Dumnezeu, prin depărtarea de grijele lumii și prin cea desăvârșită înstrăinare de cele de gând răspândiri ale minții, să îndreptează. Așa și Domnul Ucenicilor, după ce curata și nerăspândita așzare a minții și a sufletului le punea de față, aș mărturisit grăind „Voi nu sunteți din lumea aceasta” (Ioan 15.19) ¹³. Și împotrivă mărturisa, cum că cu neputință este a priimi

⁸ *Ieșirea*, 14, 15: “Atunci a zis Domnul către Moise: ce strigi către Mine? Spune fiilor lui Israel să pornească”.

⁹ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 21, 19: “Prin răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre”.

¹⁰ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 10, 22: “Și veți fi urâți de toți pentru numele Meu; iar cel ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui”.

¹¹ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 19, 24: “Și a zis celor ce stăteau de față: Luați de la el mâna și dați-o celui ce are zece mine”.

¹² *Pildele lui Solomon*, 6, 5: “Și te izbăvește ca o căprioară din mâna vânătorului și ca o pasăre din mâna păsăranului”.

¹³ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 15, 19: “Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este al său; dar pentru că nu sunteți din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea lumea vă urăște”.

lume pre cunoștința lui Dumnezeu, și nici pre Sfântul Duh a-l încăpea. Pentru că zice „Părinte Drepte! și lumea pre tine nu te-a cunoscut“ (Ioan 17.25)¹⁴: Și iarăși: „Duhul adevărului, pre carele lumea nu poate să-l primească“ (Ioan 14.17)¹⁵.

Deci să cuvine a să deslega de legăturile cele către împătımirea vieții aceștia, cel ce voește cu adevărat a urma Lui Dumnezeu. Și aceasta să îndreptează, prin cea desăvârșit depărtare și uitare a obiceiurilor celor vechi. Și aceasta făcând, cu toată păzirea să cuvine a păzi pre inima noastră, ca niciodată prin gândirea cea pentru Dumnezeu să o scoatem afară; sau pre pomenirea minunilor Lui, cu nălucirea celor deșarte să o întinăm; Ci prin cea de-a pururea și curată aducere aminte a avea tipărită întru sufletele noastre, ca pre o pecete neștearsă, pre cuvioasa Pomenirea lui Dumnezeu, și împreună ne rădică către lucrarea poruncilor Domnului, și de dânsule iarăși păzindu-se aceasta, către îndelungata stare și necădere. Și pre aceasta o arată Domnul uneori adecă zicând: „Dacă mă iubiți pre mine, poruncile mele să le păziți“ (Ioan 14.15)¹⁶; Iar alteori „De veți păzi poruncile mele, veți rămânea întru dragostea mea“ – Și încă cu chip prin carele mai mult să ne rușinăm, zice „Precum și Eu am păzit poruncile Tatălui meu, și petrec întru dragostea Lui“ (Ioan 15.10)¹⁷. Iar cel ce strică întru lucrare pre păzirea cea cu de-adinsul a poruncit, arătat este că a slăbănogit întru pomenirea lui Dumnezeu. Folosește încă și nerăspândirea sufletului, dar și a fi deosebi cu lăcuința. Pentru că a avea viață amestecată, vătămător lucru este. Drept aceea ca nu prin urechi, sau prin ochi zădăriri să priimim, și ca să putem petrece întru rugăciune, să ne osebim mai întâi cu lăcuința. Pentru că așa vom putea birui pre obiceiul cel ce a întâmpinat mai înainte, întru carele streini cu toțul de poruncile lui Dumnezeu am viețuit.

Deci fără de aceea, adecă „Dacă cineva vine către mine, să se lepede de sine“ (Mat. 16.24)¹⁸, când ar fi putut împlini cineva vreuna dintră acestea? Pentru că se cuvine nouă celor ce ne-am lepădat de sine, și am rădicat Crucea lui Hristos așa să urmăm Lui. Iar lepădarea de sine, este uitarea cea desăvârșit a celor trecute, și depărtarea de voile sale. Iar dacă ne vom lăsa nouă vre-o pomenire oarecare pământească întru oareșicare știință stricăcioasă, întru această minte adecă ca întru un noroiu îngropându-ne, de nevoe este sufletului nevăzut să fie de la Dumnezeu, și nemișcat către dorirea frumuseților celor cerești, și a bunătăților celor gătite nouă întru făgăduință. Și ca în scurt să zic, nici pentru însuși cele de nevoe ertat ne este a ne griji, adecă, pentru hrană și îmbrăcăminte; Ca nu ca de niște spinii, de gândurile cele viclene ale lumii ținuți să fim. Care gânduri opresc pre aducerea de roadă a sămănăturii ce sămănată de lucrătorul de pământ al sufletelor noastre. Fiindcă a zis Domnul nostru Iisus Hristos „Că aceștia sunt cei ce a căzut în mărăcinii, cari de grijă, și de băgății, și de dulcele lumii aceștia să îneacă, și nu săvârșesc rod“ (Luca 8.14)¹⁹. Pentru că nici păcatului oarecare vreme îi vom da, nici vrăjmașului loc întru inimile noastre îi vom lăsa, când prin deasa pomenire vom avea pre Dumnezeu lăcuind întru noi. Ci și luarea aminte a cugetului; și obicnuita nerăspândire, cu lesnire s-ar fi făcut întru niște copii ca aceștia prin povățuirea cea dreaptă, dacă des s-ar fi cercetat de al înainte stătătorii unde a

¹⁴ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 17, 25: „Părinte drepte, lumea pe Tine nu te-a cunoscut, dar Eu te-am cunoscut, și aceștia au cunoscut că Tu M-ai trimis“.

¹⁵ *Idem*, 14, 17: „Duhul Adevărului, pe Care lumea nu poate să-L primească, pentru că nu-L vede, nici nu-L cunoaște; voi Îl cunoașteți pentru că rămâne la voi și în voi va fi“.

¹⁶ *Idem*, 14, 15: „De Mă iubiți, păziți poruncile Mele“.

¹⁷ *Idem*, 15, 10: „Dacă păziți poruncile Mele, veți rămânea întru iubirea Mea, după cum și eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân întru iubirea Lui“.

¹⁸ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 16, 24: „Atunci Iisus a zis ucenicilor Săi: Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie“.

¹⁹ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 8, 14: „Cea căzută între spini sunt cei ce aud cuvântul, dar umblând cu grijile și cu bogăția și cu plăcerile vieții, se înăbușă și nu rodesc“.

pre minte, și ce învățesc în gânduri. Fiindcă pentru prostimea vrăstei, și neviclesugul și neiscușința cea către minciună, mărturisesc adecă cu lesnire pre tainele sufletului. Și pentru că nu des să prinde întru cele oprite, unul ca acesta ar fi putut fugi de gândurile cele necuvioase, temându-se de rușinea muștrărilor.

Și auzi Dumnezeu: „Să facem om după chipul nostru“ (Fac.1.26)²⁰. Pre om cel dinlăuntru grăindu-l. Dar vei zice tu: Nu grăește nouă pentru gânduri, ci pre om l-auzi după chipul lui Dumnezeu, iar gândul cum este om? Ascultă pre Apostolul grăind: „Omul nostru cel dinafară să strică, iar cel dinlăuntru să înnoește din zi în zi“ (2Cor.4.16)²¹. Decă doi pre oameni cunosc: Unul pre cel văzut, iar altul pre cel ascuns întru cel văzut. Decă înlăuntru avem pre om, și îndoiți oarecare suntem; Și atuncea cu adevărat grăim că înlăuntru suntem oameni, iar dinafară nu, pre săvârșire întru cuvântătoarea parte a sufletului avându-o. Drept aceea adecă trupul este organ al omului sufletului. Iar chear om este aceea adecă ce să privește la însuși sufletul, și aceea: să stăpânească. Decă să stăpânească auzi cu totul, sau cu partea cea cuvântătoare? Partea cea stăpânitoare în trup este, sau în suflet? Însă întru ce este partea cea stăpânitoare? Fără decât numai întru covârșirea părții ce cuvântătoare. Pentru că cu cât lipsește omul cu puterea trupului, cu atâta covârșește cu alcătuirea părții ce cuvântătoare. Că auzi „Să facem după chipul nostru“, nu să se mânia; Pentru că nu s-auzi luat împreună patimile lângă chipul lui Dumnezeu, ci cuvântătorul, stăpân al patimilor s-auzi făcut: S-auzi dat ție să stăpânești pre cele necuvântătoare, ca să stăpânești pre patima cea necuvântătoare. Decă dacă pre heară stăpânești, pentru ce și pre hearele cele dinlăuntru nu le stăpânești? Dacă pre cele dinafară le stăpânești, pentru ce pre cele dinlăuntru le lași neîmpărățite? Decă Împărat te-ai zidit: Drept aceea nu avea gând înalt, nici să fii ușor și nestatornic cu mintea. Pentru că necuviincios lucru este, dacă pre paserile cele sburătoare afară adecă le surpi, iar pre tine însuși cela ce atâta de ușor și cu răspândire a minții te înalți, să nu te surpi (adecă să te pogori).

Decă nu te îngâmfa, înălțându-te mai presus de ceea ce ești, și să cugeți mai mult decât firea cea omenească. Nici laudându-te, să te umfli, nici slavă căuta, nici ceva mare pre sineși să te socotești. De vreme ce vei fi ca o pasere neîntărită, aicea și acolo împrejur purtându-te. Stăpânește pre gândurile cele dintru tine, ca să fii stăpân al tuturor. Fiindcă stăpânirea dobitoacelor cea dată nouă, datoare este să ne pue pre noi la rândueală, spre a ne stăpâni înșine pre noi. Că precum nici un folos este de casă, nici de cetate, nici de uși, dacă nu vor fi păzitori, și cei ce știu când adecă a le încuia și când a le deschide: Întru acest chip nici Monahului nu-î este nici un folos din alte fapte bune, dacă nu va fi socoteala cea cuvântătoare portar sfaturilor lui, pre închiderea și deschiderea inimei cu de-adinsul și cu multă știință avându-o încredințată; Și știind pre care adecă să cuvina a le scoate afară, și pre care a le băga înlăuntru. Și dacă vre un gând ar fi făcut silă, să cuvina a-l sugruma pre el dinlăuntru, și a nu-l lăsa pre el afară până la cuvinte; Ci pre rădăcina acestuia a o usca, și întemeeată ușa a o avea, și pre străjuire cu de-adinsul, și pre sfaturile cele viclene a nu le lăsa să se nască, și pre cele născute a le sugruma. Pentru aceea însuși Dumnezeu pre însuși gândurile cele viclene dinlăuntru le perde grăind: „Cel ce caută spre muere spre a o pofti pre ea, iată auzi preacurvit cu dânsa întru inima sa“ (Mat.5.28)²². Vezi cum nu le lasă pre dânsa să odrăsească, sau să ia stăpânire, nici pre poftire, nici pre mânia? Pentru că

²⁰ *Facerea*, 1, 26: „Și auzi Dumnezeu: «Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră, ca să stăpânească peștii mării, păsările cerului, animalele domestice, toate vietățile ce se târăsc pe pământ și tot pământul!»

²¹ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 16: „De aceea nu ne pierdem curajul și, chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinăuntru însă se înnoește din zi în zi”.

²² *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 28: „Eu însă vă spun vouă; că oricine se uită la femeie, poftind-o, a și săvârșit adulter cu ea în inima lui”.

grăește: „Cel ce să mânie spre fratele său, vinovat va fi măteii focului” (Matei 5.22) ²³. Să fie ușile închise, zice, și gândurile cele viclene degrab să vor birui; Pentru că din mânie și din poftă, tot păcatul să naște în suflet.

Pentru aceasta și David să roagă către Dumnezeu grăind „Să nu abați inima mea” (Psalm 140.4) ²⁴: Nu că Dumnezeu o abate pre ea, să nu fie! Ci aceea ce o grăește întru acest fel este: Să nu lași a să pleca, zice, sau a să abate spre gânduri viclene, pentru că de acolo este izvorul răutății și al vicleșugului. Că precum cu ochiul des înconjurând, și uneori adecă către cele din laturi împrejur să poartă, iar alteori către cele de sus și către cele de jos des întorcându-se, a vedea luminos pre ceea ce zice înainte nu îți este cu puțință; Ci să cuvine a răzâma socoteala pre lucrul cel văzut, dacă voește cu adevărat a face pre vedere: Întru acest chip și mintea omului de miî de griji ținută fiind, cu neputință îi este luminat a privi la adevăr, și a fi gata a priimi în inimă pre închipuirele cele ce să fac din Dumnezeștile învățăturî, din pricina obiceiului celui rău al învățăturilor celor ce mai înainte o au apucat pre dânsa. Pentru că întru alt chip a să întipări în suflet cele Dumnezești, nu este cu puțință, nescotând pre cele mai înainte deprinse de dânsul în socoteală din obicei. Pentru că mintea nerăspândindu-se la cele dinafară, nici de simțiri vărsându-se spre lume (cele lumești), să întoarce adecă către sineși, și prin sineși să suie către gândirea cea pentru Dumnezeu. Și cu a aceluia podoabă strălucindu-se și luminându-se, și pre uitarea a însuși firei sale priimește. Nici de grija hranei, nici de a îmbrăcăminteî pre suflet trăgându-l: ci încetează de grijile cele pământești, și pre toată sârguința sa spre câștigarea a vecinicilor bunătăți a o adaoga. Pre care fie nouă a le dobândi, Întru Hristos Iisus Domnul nostru:

Căruia i să cuvine toată slava,
Acum și pururea și în veci vecilor
AMIN.
AMIN.AMIN.

²³ *Sfânta Evanghelie după Matei*. 5, 22: “Eu însă vă spun vouă: Că oricine se mânie pe fratele său vrednic va fi de osândă; și cine va zice fratelui său: netrebnicule, vrednic va fi de judecata sinedrului; iar cine va zice: nebunule, vrednic va fi de gheena focului”.

²⁴ *Psalmii*, 140, 4: “Să nu abați inima mea spre cuvinte de vicleșug, ca să-mi dezvinovățesc păcatele mele; iar cu oamenii care fac fărădelege nu mă voi însoți cu aleșii lor”.

Scrierile
Prea cuviosului și de Dumnezeu Purtătorului
Părintelui nostru Nil „Sorsca“

Adecă:
Tipicul lui pentru viața Aschetică,
Lămurit de Episcopul Iustin
și tradus de
Ierodiaconul Teodosie Duca (Aghioritul).
Iar acum,
Complectat și îndreptat după originalul cel vechiu Român,
în
Chirașa, Sfântul Munte Athos.

Se recomandă:
tuturor drept măriturilor Creștini, – Călugărilor, Călugăriților și lumenilor celor ce râvnesc viața
cea drept-Cinstitoare, fiindcă „tuturor este folositor și trebuie a-l avea pre acesta”, zice Sfântul Nil
despre al său tipic.

Anul prescrierii: 1919. /12/1.

Înainte cuvântare
– istorică –
la această ediție „Română”,
a cărții Sfântului Nil de la „Sorsca” (Rusia):

Alcătuită de Prescriitorul Schimonah Aghiorit (Athos)

UNA DIN CELE Prea Înalte însușiri (Atribute) ale Dumnezeuului nostru cel proslăvit în: Tatăl, în Fiul și în Sfântul Duh, este numindu-se „PRONIA” – cea arătată către zidirele Sale, păstrându-le ființa. Și ce este cu mult mai negrăită aceasta, căci și când „omul” cel mai cinstit decât toate zidirele din neîntălegătoarea sa socoteală și răzvrătire, punându-se în stare de rebeliune față de Ziditorul și al său Stăpân, Prea Bunul și mult Înduratul Dumnezeu, nu a încetat de a purta grija de el, înnoindu-i în fieștecare minut toate mijloacele acelea cu care se putea păstra întru a fi – trupește –, și așăza întru bine a fi – sufletește –. Căci toată istoria vechiului și noului Testament pentru petrecerea celor dintru aceste două Așăzământuri, sunt pline de minunile Milei Înduratului nostru Dumnezeu, arătate cu îmbelșugare către rău răsvrătitul om.

Una decî din aceste minuni ale Proniei lui Dumnezeu ce alcătuește – Albumul – Scripturilor celor însuflete de Sfântul Duh, ale de Dumnezeu purtătorilor Părinților noștri, din Biserica cea luptătoare – Ortodoxă de răsărit – a Dumnezeu-Omului Iisus Hristos –, și mai ales acelea numite cu numele – „Trezvire”, în scoposul numai de a introduce pre toți cei unși cu Numele lui Hristos (adecă și drepți și păcătoși) creștini, întru lucrul cel mai de căpetenie decât toate lucrurile cele bune, cel prea asigurat, cel prea împodobit și cel ce orice nume de bună cuviință i se potrivește: adecă al „Rugăciunei” – Împărătesei tuturor faptelor bune –, zic, este și cartea ce-ți stă în mână, O! prea iubite cetitorule, a Prea Cuviosului Părintelui nostru Nil-Sorsca.

Una, iarăși, din minunile Proniei ale Înduratului nostru Mântuitor Iisus Hristos săvârșită cu ticăloșia mea, este că a iconomisit ca încă de mult să-mi cadă în mână această carte purtătoare de lumină, floare din buchetul raiului celui înțălegător, Carte în care din lanțul Părinților celor – Trezvitori –, (după Dascălul Nicodim Aghioritul), și cred că nu va greși din cuviință numindu-o cineva „Alavastru purtătoare de Mirul cel conducător spre viața cea veșnică”: care, nu din singur auzul, ci lucrul o arată că-î este săvârșirea.

Așadar și eu – tăciunile cel mult înnegrit –, îndată ce o am cetit, m-am încropit cu râvna cea pălită, – pentru nevremea odrăslirei –, și foarte poșteam a o avea mai deslușită traducerea, deoarece manuscrisul ce-l aveam în față, fiind copiat * după altele manuscrisuri ale traducerii întru un timp

* Aici se încheie textul primei pagini dactilografiate a cărții Sfântului Nil Sorsca. Pe verso e pagina albă 1504 cu tăieturi (linii oblice) și cu scuza “iartă cetitorului”.

De viețuești la singurătate cu unul sau cu doi împreună, sau întru Chinovie, ia aminte Sfintelor Scripturi, urmând urmelor Părinților, și supu-ne-te aceluia care este vestit ca bărbat Duhovnesc – în cuvânt, viață și socoteală.

(Cuvintele Prea Cuviosului Nil Sorsca).

foarte înaintat, s-a strecurat până la noi printre cei mulți prescriitori multe greșeli din copiere și mai ales că și traducerea aducea cu sine un syntax nu așa lămurit și potrivit ultemelor traduceri ale Sfinților aduși ca mărturie. Și deci pentru acest scopos am rugat pre cel între Ierodiaconi: Teodosie Luca, din lăcașul „Sfântului Ioan Teologul” – Provata –, bine cunoscător al limbei Rusești moderne, ca să ne traducă după ultima ediție (1892) cuvintele Sfântului Nil-Sorsca, socotind că ne vom potoli dorința cea cu scopos bun. Așa că după un interval de două luni, ne-a răcorit setea noastră cu noua traducere. (Laudă să cuvine ascultării cei grabnice a acestui smerit suflet). Dar însă înfățișându-o cu vechiul manuscris, am văzut că nu mică se află deosebirea, mai ales în cuvintele mărturiilor aduse de Sfântul de la alți Sfinți, – care mai toată cartea este alcătuită din acestea –. Pentru care noi ajutându-ne rugăciunile Părinților din acest Sfânt Munte, am căutat în parte fiecare citație a fiecărui Sfânt adusă spre mărturie și am pus-o așa după cum se află în cărțile acelor Sfinți traduse în limba Română după originalele cele vechi, parte în manuscrisuri, iar parte tipărite, adecă: ale Sfântului Isaac, ale Sfântului Ioan Scărarul, ale Sfântului Grigorie Sinaitul, ale Sfântului Nil Sinaitul, și ale altora mulți. Pentru această nepotrivire, fiecare se va încredința, dacă va înfățișa edițiile cele noi rusești de astăzi cu cele vechi ediții slavonești, care nu numai că zic altceva cu totul deosebit de original, ci nici – parafrașă – nu poate cineva a le numi pre acestea. Asemenea dupre cum și *Filocalia*, ediția cea nouă rusască, este foarte departe de adevărul edițiilor celor vechi slavonești.

Prin urmare, așa complectată fiind, spre încredințarea cetitorului, la parte din citațiile aflătoare aici întru aceste cuvinte, am pus capul său cuvântul însușit Sfântului adus spre mărturie, iar la altele nu, deoarece subiectele sunt așa de lămurite, încât le poate găsi cu lesnire cel ce va voi, iar la altele nu am avut de față cartea celui Sfânt, ci le-am lăsat așa după cum se află în traducerea cea veche a acestei cărți. Însă la cuvintele cele însușite acestui Sfânt Nil, drept să mărturisim, multă îmbunătățire le-au făcut lămuritorul ediției cei nouă, după cum singur mărturisește întru înainte cuvântare, din pricina deosebirilor din vechile ediții. (Și aceasta s-au întâmplat, nu din alta, ci din mândria prescriitorilor și acelor ce să îndeletnicesc la asemenea lucruri, a nu voi să spună așa după cum se află în original, ci fiecare din părerea cea înșălată, a introduce noutăți inventate streine adevărului ce-î stă înainte).

Așadar, O! prea încuviințatele cetitor, ai în mână carte adusă în starea aceasta, nu cu puțină frică de Dumnezeu, și nici cu voe de sineși aleasă a prescriitorului, ci, povățuit de nenumărate mijloace prin îndemnările celei prin viū glas ale Duhovnicescului meu Părinte, care nu mică râvnă arată la asemenea începeri. Și de va binevoi Dumnezeu, ca prin împărtășirea acestor purtătoare de Duh cuvinte, să te faci în Dar prin alegere întru simțirea lor cea cu lucrul și cu adevărul, astfel ca nu numai însuși pătimind cele așternute aici sistematec, ci și altora în vremea cea cuviincioasă, să te faci lumină povățuitoare către unele ca acestea: atunci prin împărtășire unindu-te cu Unimea Treimeii cei mai presus de toate, și proslăvind pre Sfântul cel ce ți s-au făcut ție pricină de această negrăită Dăruire prin cartea de față, cucernicindu-mă și zdrobit așternându-mă gânditor la picioarele tale, te rog, roagă-te prea Milostivului Domnului și Dumnezeului nostru Iisus Hristos, pentru nevrednicul prescriitor, asemenea și pentru cei ce au ajutat rădicând greutățile acestui lucru de suflet folositor, ca să ne ajute a pune bun început în calea mântuirii de acum înainte, iar la înfricoșata Judecată a dobândi Milă. Însă dacă și în tipar se va da, atunci mijlocitorului fie a dobândi moștenirea fericirii cei făgăduite de la:

Tatăl, Fiul și Sfântul Duh,
Un Dumnezeu în Treime,
Căruia i se cuvine toată slava cinstea și închinăciunea
Acum și pururea și în vecii vecilor,
AMIN.

*Stihurīla acestea: (de prescriitor) **

1.

Streine glasurī se rotesc,
din gurī defăimătoare,
Zicând că aceste pricinuesc
acum multora înșălare.

2.

Nesocotind rău norociții,
Că numai începere de sine,
Precum hotărâsc Părinții,
aduce pre înșălăciune.

3.

Iar celor ce drept călătoresc
pe al Mântuirii drum,
Foarte se potrivesc
și mai ales acum:

4.

Când prea s-aū împuținat,
ceī întru acestea iscusii
Care prin al lor viū sfat,
Putem de dânșii să fim povățuii.

5.

Deci nesocotind a lor rătăcire,
precum și a veacului rea grijire
Să cetim cu luare aminte:
Ceste de față neprețuite cuvinte

6.

Și încredințându-ne întăritor,
pentru cele priimate prin gură
de la al nostru Povățuitor,
Acestea ne vor fi ca o cenzură.

7.

Care fie ca cu toții dimpreună
Să punem bună începătură,
Întru acestea de aici înainte:
Cu Darul Domnului Iisus, iubite.

AMIN.

* *De prescriitor*, s-a adăugat cu creionul între paranteze. Poezia e dactilografiată strâns de trei ori câte două strofe puse una lângă alta, iar sub primele șase strofe (2 x 3) e dactilografiată, centrat, ultima strofă, a șaptea.

Înainte cuvântare la ediția slavonă

OARECÂND fericitul Ieronim, adunând din cele mai bune și mirositoare flori Evanghelicești o cunună de flori a pocăinții, a trimis-o, din peștera Vitilemului, către prietenul său, în depărtata sgomotoasă Romă, sfātuindu-l a o pune pe frunte, iar totodată cu aceasta a-și lua aripile cele ușoare ale porumbiții și a sbura căutându-și odihnă întru Domnul, – Părintele cel de obște al tuturor. Tipicul Prea Cuviosului Nil, după alcătuirea sa, este asemenea cununii Fericitului Ieronim. Alcătuirea lui fiind cât se poate de bine, de lămurit, înalt și practico-privitor, sfātuim, după pilda Marelui Dascăl al Bisericei, pe iubiții noștri compatrioți Ortodocși, a-l pune pre el pe fruntea lor, ca o cunună mirositoare a pustnicului nostru de la Sorsca, adunat de el din cele mai alese flori ale Părinților, spre a mireșmi cu ele pre cei luători aminte.

Viața Prea Cuviosului Nil de la Sorsca cu deosebire este însemnată, dar și scrierile lui în cel mai înalt grad sunt sfātuitoare.

Prea Sfințitul Filaret, Arhiepiscopul Cernigovului, foarte simpatec răspunde despre viața și mai ales despre tipicul Prea Cuviosului Nil: „precum viața Prea Cuviosului Nil a fost o vieță deosebită, zice el, așa nu a fost până atunci în Biserica rusască o asemenea compunere, precum este tipicul Prea Cuviosului Nil despre viața cea ascheticească. Tipicul pe care-l compune, înainte cuvântare, unsprezece capete și încheerea, este o alcătuire deosebită după înțelegerea cea adâncă a Duhovniceștii vieții cei ascunse, unde mărturia despre povățuirile nevoitorilor a apucat înainte cu dovada despre Cuvântul lui Dumnezeu, iar cugetele curg lămurite prin îndelungata iscusire a vieții... Învățăturile Prea Cuviosului Nil cuprind în sine observații despre cugete adânci psihologhicești asupra lucrărilor sufletului. El desparte lucrarea sufletului în cele mai mici abea prinse părți; arată, cum cugetul din nepăcătuitor pre încet trece în lucruri mult și mai mult greșite”. (Observația Duhovniceștii literaturii rusești, cart. 1. pag. 169.)

O cunoștință mai apropiată cu scrierile Prea Cuviosului Nil, lămurit arată, că răspunsul Prea Sfințitului Filaret este pe deplin adevărat. Sfantul Nil este cu adevărat mare Părinte al Bisericii rusești, după a sa osebită nevoiță și învățătură. Pilda vieții lui și a învățăturii lui, totdeauna a putut și pot aduce mare folos.

Însă cu părere de rău, că toate edițiile vieții lui aflătoare și ale scrierilor lui, au multe neajunsuri, și de aceea pentru înțelegerea învățăturii lui, de trebuință este ca pre toate a le aduce întru lămurire și a le înfățișa cât se poate de bine și de regulat, pentru cei ce doresc să se învețe de la al său Sfințitor nevoitor.

Lucrul cel mai de căpetenie al învățăturilor Prea Cuviosului Nil, arată viața cea ascunsă Duhovnicească. Dar oare drept la noi cred, acei ce zic, cum că viața cea Duhovnicească ascunsă se atâră numai de către pustnici? Nu și nu, acest lucru este trebuincios pentru toți, nu numai pentru călugări, ci și pentru pravoslavnicii mireni, fiindcă noi toți – într-un botez, am murit pentru viața cea păcătoasă și trupească și ne-am născut întru viața cea Duhovnicească și sfântă.

Drept aceea, de dorit este, ca tipicul Prea Cuviosului Nil lămurit și regulat alcătuit, să fie carte de masă întru una singură tuturor călugărilor, călugăriților și creștinilor celor ce râvnesc viața cea blagocestivă.

AMIN.

*Viața Prea Cuviosului
și de Dumnezeu purtătorului
Părintelui nostru Nil de la Sorsca*

MARELE PĂRINTE al Bisericii rusești, iar după a sa nevoință și învățătură, numit, dascălul ascheticității simplității și a vieții cei privitoare, Prea Cuviosul Nil, după poreclă („Naicov”, s-a născut pe la anul 1433). Despre începutul și locul nașterii sale, nu este nimic cunoscut. Dar, fără îndoială, el a fost din Rusia mare, judecând adecă după întinsele legături cu persoanele cele deosebite și după înaltele lui studii, și se cade a crede, că și el singur se trăgea din neamul boeresc. Dar drept este, că Prea Cuviosul Nil se numește pre sine neînvățat și țaran, însă neînvățat el poate că se numea după smerenia cea adâncă, iară țaran de aceea că s-a născut și a trăit între neamurile sale printre locuitorii sătești.

Tunderea în călugărie Prea Cuviosului Nil a primit-o și începutul vieții călugărești a pus în locașul Prea Cuviosului Chiril-Beloazereschii (Lacul-alb). Aici el s-a folosit de sfaturile înțeleptului și strictului Stareț Paisie Iaroslavof, care mai pe urmă a fost Egumen la Lavra Sfântului Serghie (lângă Moscova), și a fost poftit pentru Mitropolit, însă pentru smerenia sa, nu a priimit această înaltă vrednicie.

Sfântul Nil viețuind în Monastirea Sfântului Chiril de la Lacul alb oarecare timp, împreună cu ucenicul său și împreună nevoitorul – Monahul Inochentie, din neamul boeresc al Ohlebinilor, a călătorit la Sfintele locuri din răsărit, cu scopos ca să vadă viața cea Duhovnicească întru iscusințele nevoitorilor de atunci: după cum povestește însuși, el a fost la Sfântul Munte Athos, în părțile Tarigradului și întru alte locuri de primprejur.

Deci trăind vreo câțiva ani în Sfântul Munte, precum și călătorind pre la Monastirile din Constantinopol, Prea Cuviosului Nil întru acest anumit timp, și-a adăpat sufletul său cu învățăturile Marilor Părinți pustnici de atunci, cari prin calea curățirii cei lăuntrice și a neîncetatei rugăciuni săvârșită cu mintea în inimă, a ajuns strălucirele cele purtătoare de lumină ale Sfântului Duh. Prea Cuviosul Nil, nu numai a învățat cu mintea și inima a se ruga, ci și întru îndeletnicirea cea de-a pururea a însușit (întors) lecțiile cele de suflet mântuitoare ale de Dumnezeu învățătorilor Părinți: Antonie cel Mare, Vasilie cel Mare, Efreim Sirul, Isaac Sirul, Macarie cel Mare, Varsanufie, Ioan Scărarul, Ava Dorofteiu, Macsim Mărturisitorul, Isihie, Simeon Noul Teolog, Petru Damaschin, Grigorie, Nil și Filofteiu Sinaiții, ș.a. De aceea cu zicerile acestor Părinți Mari, prea plină este această carte, numită: „Predanie despre viața cea Ascheticească”.

Deci întorcându-se în Monastirea de la Lacul Alb, Prea Cuviosul Nil n-a mai voit a mai trăi într-însa, ci și-a zidit luiși chilie nu departe de Monastire, după ograda, unde a și trăit nu mult timp la singurătate. După aceea s-a dus ca la cincisprezece kilometri de la Monastire la Pârăul Sorsca, a înfipt aici Cruce mai întâi a zidit o bisericuță și chilie liniștitoare, și pe lângă dânsa a săpat o fântână; iară când s-a adunat pe lângă el vreo câțiva frați pentru viețuire, atunci a clădit și Biserică (mai

mare). Locașul său și l-au înființat cu oarecare deosebire tipicuri pustnicești, după forma Schiturilor din Sfântul Munte (Achiticesc), drept care a și fost numit Schit: pentru aceea Prea Cuviosul Nil să cinstește ca înființatorul vieții cei Ascheticești în Rusia, într-o strânsă și regulată alcătuire.

Sfinții Părinți nevoitori, au împărțit viața Monahicească în trei chipuri: întâiul chip, chinovia, când mai mulți călugări viețuiesc și se nevoesc într-un loc, al doilea chip: acheticia, când un călugăr viețuiește și se nevoește cu doi sau trei frați, cu hrană de obște și îmbrăcăminte, cu obștească osteneală și rocodea; iar al treilea chip: – pustnicia, când un călugăr se nevoește la singurătate. Acel deci al doilea chip al Monahiceștii viețuirii, ca cel din mijloc între cele două, – pre care Cuviosul Nil l-a numit „cale împărătească” –, au voit el a-l înființa în locașul său.

Schitul Prea Cuviosului Nil a avut asemănare și cu Monastirele noastre diortime, care adesea ori se alcătuiau din doi și trei Monahi, pe când în Schitul Cuviosului, aproape de sfârșitul vieții lui, numărul aschitiilor au crescut până la doisprezece. A avut asemănare și cu monastirele chinoviatice, fiindcă la aschitiu de obște era și ostenelele, și haina și hrana. Dar se deosebea Schitul său de toate locașurile noastre după îndreptarea cea lăuntrică a sa, după acea lucrare a minții, care urma nevoe a alcătui lucrul cel mai de căpitanie al grijilor și silinților pentru toți aschitiu. În noul său Schit, Prea Cuviosul a continuat a învăța Dumnezeasca scriptură și scrierile Sfinților Părinți, așezând după dânsa viața sa și a ucenicilor săi.

Istoria vieții sale lăuntrice, din parte au descoperit-o singur Cuviosul într-o trimitere către un nevoitor al său de aproape, după cererea sa. „Scriu către tine, zice el, arătându-mă pre sinemî, dragostea ta cea către Dumnezeu mă silește și mă face pre mine fără de minte, spre a-ți scrie ție despre sinemî. Nu prost și după cum ni s-ar întâmpla se cuvine nouă a urma, dar după Sfânta Scriptură și după predania Sfinților Părinți. Fugirea mea din Monastirea Sfântului Chiril, au n-au folosit pentru folosul cel sufletesc Așa, pentru acesta. Eu am văzut că acolo trăesc nu după legea lui Dumnezeu și predania Sfinților Părinți, ci după voea lor și socoteala cea omenească. Mulți sunt și de aceea carii, călcând așa nedrept, nălucesc, cum că petrec viața îmbunătățită... Când am trăit amândoi în Monastire, tu știi, cum mă depărtam eu de legăturile cele lumești și mă stăruiam a petrece după Sfânta Scriptură, – deși din lenea mea – nu reușam. După sfârșitul călătoriei mele, am venit în Monastire, și afară de dânsa în apropiere mi-am făcut chilie și am trăit cât am putut. Acum m-am mutat departe de la Monastire, am găsit cu Darul lui Dumnezeu loc după gândul meu, puțin lesnicios pentru oamenii cei lumești, precum singur ai văzut. Trăind la singurătate, mă ocup cu cercarea Duhovniceștilor Scripturi: Mai întâi de toate încerc poruncile Domnului și tâlcuirea lor, predaniile Apostolilor, pe urmă viețile și învățăturile Sfinților Părinți. Despre toate acestea cugetez, și ce aflu, după socoteala mea, lui Dumnezeu plăcut și folositor pentru sufletul meu, prescriu pentru sinemî. Întru aceasta este viața mea și răsufarea. Pentru neputința și lenevirea mea, eu mi-am aruncat nădejdea la Dumnezeu și la Prea Curata Născătoarea de Dumnezeu. Dacă mi se întâmplă ceva a preîntâmpina, și de nu aflu aceea în scriptură, la o vreme o las la o parte, până voi afla. De voea mea și după a mea socoteală nu îndrăsnesc nimic a hotări. De viețuiești la singurătate (cu unu sau cu doi) sau în chinovie, ia aminte Sfintele Scripturi și urmează urmelor Părinților, sau supune-te aceluia, care este vestit ca bărbat Duhovnicesc – în cuvânt, viață și socoteală... Sfânta Scriptură aspră este numai pentru acela, care nu voește a se smeri prin frica lui Dumnezeu și a se retrage de la cugetările cele pământești, și voește a viețui după voea sa cea pătimească. Alții nu voesc smerit a cerca Sfânta Scriptură, ci nici voesc ca să audă despre aceea, adecă cum trebuie a viețui, ca cum nu este scrisă pentru noi Scriptura, nici trebuie a se împlini în timpul nostru. Dar nevoitorilor celor adevărați și în timpurile cele vechi și în cele de acum și întru toate veacurile Cuvintele Domnului pururea vor fi cuvinte curate, ca argintul cel curat: Pentru dânsii poruncile Domnului, sunt mai scumpe decât aurul și petrele cele scumpe, și mai dulci decât fagurul și merèle.

Calea cea nouă a vieții, aleasă de Prea Cuviosul Nil, înspăimântău pe cei din vremea sa; Dar cu adevărat a fost de ce a ales pentru al său Schit, Prea Cuviosul Nil, după mărturia celor ce l-au văzut, a fost sălbatec, pustiū și posomorât. Toată localitatea Schitului este josită și băltoasă. Singur pârăuful Sorsca, ce a dat nume plăcutului lui Dumnezeu, abea se trage în jos după curgere și mai mult samănă a baltă, decât pârău curgător. Și aicea s-a nevoit nevoitorul lui Hristos. Încă sunt întregi: iazul, săpat de Cuviosul Nil, fântâna ostenelelor lui cu prea gustoasă apă, pre care o întrebuițază pentru vindecări, haina Sfântă nevoitor a cărei păr înghimpă ca acele. Toată chinovia Schitului se alcătui de un Ieromonah, un Diacon și doisprezece bătrâni; în numărul lor era Dionisie din domni Zvenigorodenilor, și Nil Polev, urmaș din domni de la Smolens, amândoi eșiți din monastirea lui Iosif de la Volocolam, pentru că atunci Cuviosul Nil strălucea ca un luminător în pustia aceasta.

Pentru clădirea Bisericii și a cimitirului de mâinele Cuviosului Stareț și a aschitiilor lui, a fost năsipit pe loc băltoș un deal înalt, iar pentru nevoile fraților Prea Cuviosului Nil a făcut la pârăul Sorsca o moară mică. Fiecare chilie a fost așazătă pe înălțime, și fiecare de la Biserică și de la altă chilie era la distanță de o aruncătură de peatră. După pilda celor de la răsărit aschitiū se adună în Biserica lor numai Sâmbăta, Duminica și la praznice, iar în celelalte zile, fiecare se ruga și ostenea în chilia sa. Privigherea aschitiilor hotărâtor se prelungea toată noaptea. După fiecare catismă se puneă câte trei sau patru cetiri de la Sfinții Părinți. În timpul leturghiei cântău numai Sfințe Dumnezeule, aliluia, heruvicul și acionul, toate celelalte se ceteă lung și încet. La Sâmbete în cimitirul fraților, se săvârșă obșteasca panahidă.

Așa a fost înființarea Schitului și tipicul bisericesc al Prea Cuviosului Nil de la Sorsca. În ceia ce privește la purtarea cea din afară și a lucrării, Cuviosul prescriș desăvârșită neagonisală aschiticească și prostime întru toate. Cele de nevoe pentru viață, poruncește a le agonisi numai cu ostenelele mâinilor sale, poftorind cuvintele Apostolului: „Dacă cineva nu voește să lucreze, nici să mănânce” (2 Tes. 3.10)¹. Milostenia călugărească, zicea el, este a ajuta fratelui cu cuvântul în vremea nevoii și a-l mângâia în scârbă cu socoteala cea Duhovnicească, Milostenia cea sufletească pre atâta este mai înaltă decât cea trupească, pre cât sufletul este mai presus de trup. De va veni la noi cerșetorul, îl vom odihni după putere, și de va cere pâine, îi vom da lui și-l vom slobozi pre el.

Viața cea nouă ascheticească, încă nevăzută până atunci la Rusia, iar adeseaori arătata scârbă sufletească despre stricarea cărților bisericești și silința după putere de a le îndrepta, negreșit rădicaū împotriva Cuviosului nemulțămiri, dar el cu răbdare mergea pe calea sa, fiind întru cinste de către bunii Ierarhi și chear de marii Domni. Cuviosul a fost la soborul cu ereticii despre cele jidovești la 1491. Singur ravnitorul pravoslaviei, Arhiepiscopul Ghenadie de la Novogorod, în anul 1492, însuși personal a voit a vedea și a auzi păreriile Cuviosului Nil despre oarecare lucrări nepricepute. Chear Marele Domn ținea pe Cuviosul și pe dascălul lui Paisie Iaroslavof întru mare cinste. După sfârșitul soborului despre Preoții văduvi și Diaconii, Sfântul Nil ca cel ce avea intrare către Stăpânitorul, pentru viața sa cea temeinică și fapta bună, și ca cel respectat de Domnitorul, a propus, ca, bine ar fi ca să nu fie sate pe la monastiri, ci să trăească monahii din ostenelele mâinilor sale. Cu dânsul uniți au fost toți nevoitorii de la lacul-alb (Sorsca).

În testamentul său cel înaintea morții, Cuviosul Nil, poruncind ucenicilor a arunca trupul său în pustie spre măncarea hearelor, sau a-l îngropa în groapă cu defăimare, au scris: „El greșit înaintea lui – Dumnezeu și nevrednic este de îngropare. Adăugând și aceasta: Cât a fost întru puterea mea, m-am stăruit a nu mă folosi nici cu o cinste pre pământ întru această viață, așa las să fie și după moartea mea”. (Și după moarte Sfântul Părinte a rămas credincios luiși. Așa când în 1569 Împăratul Ioan cel cumplit, a voit după osârdia sa în schitul Cuviosului Nil a zidi Biserică de peatră în locul celei de lemn, atunci Sfântul arătându-i-se Țarului, cu asprime i-au poruncit a nu zidi asemenea biserică).

Cuviosul Nil s-a pristăvit la 7 Mai 1508. Sfințele moaște se odihnesc sub acoperământ în pustia sa.

¹ Epistola a doua către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel, 3, 10: “Căci și când ne aflăm la voi, v-am dat porunca aceasta: dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce”.

Înainte cuvântarea
către cartea Sfântului Nil de la Sorsca
alcătuită de Cuviosul între Schimonahî Vasilie,
Starețul de la Poeana Mărului din România

SFINȚII PĂRINȚI, cariî învață cu singure poruncile lui Hristos a defăima patimile și a curăți inima de gândurile cele rele, pune aceste două așezări să le aibă lucrătorul, ca cum ar fi niște arme mai tari, adecă: Frica lui Dumnezeu și aducerea aminte că este Dumnezeu aicea lângă el, dupre cum este scris: „Cu frica lui Dumnezeu se depărtează fieștecarele de la cele rele” (Ps. 18.10) ¹. Și iarăși: „Mai înainte am văzut pre Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clătesc” (Ps. 15.8) ². Și adaogă către unele ca acestea, a avea aducere aminte de moarte și de matca focului, și a treia, cetirea Sfintei Scripturi. Bune sunt acestea toate bărbaților celor bunî și cucernici și iară celor nesimțitori și împetriți la inimă, măcar și singură matca focului, sau singur Dumnezeu întru simțire de i se va descoperi, nicicum nu va aduce lor frică. Încă și singură mintea călugărilor celor ce au început curând, degrab se tâmpește de către aducerea aminte despre unele ca acestea și fuge despre ele ca și albina de fumegarea fumului. Dar dacă este bună și de folos aducerea aminte de unele ca acestea, însă către aceste bunătăți, au arătat Părinții cei Duhovnicești și isusiți, încă și mai mare și neasemănată bunătate, adecă lucrarea cea cu mintea, care poate ajuta celor ce se vor nevoi, măcar de ar fi și foarte neputincioși. Și bunătății cei dintăi adecă (temerii de Dumnezeu și aducerii aminte că este Dumnezeu aicea lângă el) îi este chip și asemănare, cei ce macină în râșniță cu mâinele lor și cu putere, iar bunătății cei de a doua, adecă lucrării cei cu mintea, îi este chin și asemănare, cel ce macină în moiri cu apă și cu meșteșug. Că precum apa singură de sine pornește roata și peatra, așa și Numele lui Iisus cel prea dulce, dimpreună cu aducerea aminte că este Dumnezeu aicea lângă el, pornește mintea întru rugăciune, aceluî ce viețuește totdeauna întru Hristos. Pentru care Isihie cel mare între Cuvântătorii de Dumnezeu însemnând zice: „Sufletul cel ce este îmbunătățit și îndulcit de Iisus, înalță laudă făcătorului de bine, ca oarecare bucurie și dragoste și (mulțămire) mărturie, mulțămindu-î și chemându-l pre El cu veselie” (Cap. 92). Și iarăși: „Precum nu este cu puțință a petrece această viață nemâncând și nebând, așa nu este cu puțință sufletului a ajunge întru ceva Duhovnicesc și plăcut lui Dumnezeu, fără de paza minții sau a se slobozi de păcatul cel ce-l face cu mintea, măcar deși se nevoește cineva a nu greși pentru frica minciunilor” (Cap. 109). Și iarăși: „Intrând gândurile în inimă nevrând noi, și întărindu-se și stând, știe a le goni dintru adâncul inimii rugăciunea lui Iisus (Cap. 137).

Deci fiind întru cercare la cinul și deprinderea aceștii fel de taină, Marele bătrân Nil pustnicul de la Sorsca, au așezat această carte, arătând într-însa începutul lucrării cei cu mintea și biruirea și

¹ *Psalmii*, 18,10: “Frica de Domnul este curată, rămâne în veacul veacului, judecățile Domnului sunt adevărate, toate îndreptățite”.

² *Idem*, 15, 8: “Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin”.

biruința, a luptătorilor celor nevăzuți și a noastră. Că cu chipul cel dintâi, măcar de ar fi fost și sporire fără de luare aminte a minții, însă foarte cu zăbavă și cu durere, iară cu chipul cel de al doilea, degrab și prea lesne se apropie lucrătorul către Dumnezeu, zice Sfântul Grigorie Sinaitul. Că la chipul cel dintâi se face numai singură răgăciunea și învățătura cea dinafară și lucrarea poruncilor, iar aicea se face amândouă păzirile, și cea dinlăuntru și cea dinafară. De vreme ce lucrătorul cel ce a început de curând, după ce se va lepăda de lume și de facerea păcatelor celor mari care sunt de moarte, și va pune așezământ înaintea lui Dumnezeu, ca să se oprească nu numai de păcatele cele mici din toate zilele, care sunt de ertat, pentru care singur Domnul poruncește „a ne ruga neîncetat” (Mat. 26.41) ³ ci și de lucrarea acestor patimi și de gândurile cele rele. Și de va intra cu mintea înlăuntru la inimă și va începe a chema pre Domnul Iisus spre toată lupta și spre tot gândul cel rău, sau de se va învoi din neputința sa adăogiri vrăjmașului și va face cele împotriva poruncilor lui Hristos, cade către dânsul cu rugăciunea inimii, părându-i rău pentru această învoire și defăimându-se pre sine, și de va petrece întru aceasta până la sfârșitul lui căzând și sculându-se, biruindu-se și biruind, și „cerând izbăvire ziua și noaptea de la pârașul său,, (Luca 18.3) ⁴, a nu va dobândi acesta moștenirea bunătăților celor nădăjduite? Că precum cercarea învață, se fac căderile (cele ce nu sunt de moarte) celor ce se nevoesc, adevăratele cele cu gândul, sau cu simțirea, precum sunt acestea: cu cuvântul, cu iușimea și cu poftirea, dintru cele trei părți ale sufletului, sau cele preste simțirile cele trupești adevărate, cu vederea, cu auzirea, cu grăirea și cu mirosirea. Și nu este cu puțință și singur bărbaților celor mari, a scăpa cu totul de prihana acestor păcate din toate zilele, care nu sunt de moarte. Al cărora este începutul: cugetul, cuvântul, nepriceperea, uitarea, vederea, voea, întâmplarea, care să și iartă cu Darul lui Hristos cel din toate zilele, zice Sfântul Casian.

Iar de se va slăbănogi cineva pentru acestea și va zice că Sfântul Casian socotea numai pentru Sfinți că se curățesc cu Darul lui Hristos de acest fel de păcate din toate zilele, iar nu pentru cei ce au început de curând și sunt cu patimi, fie dar loc și la acest fel de părere, iar mai vârtos să luăm socotire și deslegare acestor fel de lucruri dintr Sfânta Scriptură, în ce fel se osândește cu acest fel de păcate și patimi din toate ceasurile, tot cela ce a început de curând și este cu patimi, și cum se face vinovat muncilor celor de veci? Și cum poate iarăși și acesta a dobândi ertare cu Darul lui Hristos ca și toți Sfinții, prin mărturisirea cea către Dumnezeu și prin pocăința cea din toate ceasurile. Că zice Sfânta Doroftei: Este unul de lucrează patima și este altul de se împotrivesc patimii. Și cel ce lucrează patima, când aude vre un cuvânt, să turbură, sau zice cinci cuvinte, sau zece pentru unul și vrăjmășuește și se scârbește, și după ce încetează din turburare, tot gândește rău asupra celui ce i-au zis un cuvânt, și ține minte de rău asupra lui, și-i pare rău căci n-au zis mai multe cuvinte decât cele ce au zis, și gătește întru sine cuvinte încă mai rele ca să-i zică lui, și pururea zice: pentru ce nu-i zic lui, iacă așa, și voi să-i zic: ia așa și așa și pururea se mânie. Aceasta este o așezare. Și aceasta este la cel ce este întru obiceiul cel rău. Dumnezeu să ne izbăvească pre noi de acest fel de așezare! Că acest fel de așezare este cu totul supusă muncii. Este altul, carele când aude vreun cuvânt, să turbură și zice și acela cinci cuvinte, sau zece pentru unul, și se scârbește căci n-au zis și altele mai rele, și se întristează și ține minte răul, și face puține zile întru acestea și să schimbă; Altul face o săptămână întru acestea, și se schimbă, altul face numai o zi și se schimbă; Altul ocărăște, vrăjmășuește, să turbură și îndată să schimbă. Iată câte feluri de așezămături sunt, însă toți aceștia sunt sub iad, până când vor lucra patimile. Dintru toate

³ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 26, 41: “Privegheați și vă rugați ca să nu intrați în ispită. Căci duhul este osârduitor, dar trupul neputincios”.

⁴ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 18, 3: “Și era, în cetatea aceea, o văduvă, care venea la el, zicând: Fă-mi dreptate față de potrivnicul meu”.

unele ca acestea, arătat este cunoscut acum, pentru ce nu poate cel pătimas a se curăți cu Darul lui Hristos cel din toate zilele de păcatele cele ce se par că sunt mici și nu sunt de moarte.

Să venim și la deslegarea aceea, adică cum se iartă acest fel de păcate celor ce au început de curând și sunt pătimiși? Că zice iar Sfântul Dorofteiu: Este unul când aude vre un cuvânt, să scârbește întru sine, nu căci i-au venit ocară, ci căci n-au răbdat. Acesta este din așăzământul celor ce să nevoesc și să împrotivesc patimilor. Iar altul se nevoește și se ostenește, iar mai pe urmă se biruește din supărarea patimii. Altul nu voește a răspunde rău, iar din obicei se răpește și zice. Altul se nevoește a nu zice nicidecum un cuvânt rău, însă să scârbește căci l-a ocărât, dar se defaimă pre sine căci că pentru aceasta să scârbește și-i pare rău. Altul nu se scârbește căci l-au ocărât, dar nici să bucură pentru aceasta. Iată aceștia toți sunt cei ce se împrotivesc patimilor, fiindcă cu voința au stămpărat patima și nu voesc ca să o lucreze, ci să scârbesc și să nevoesc. Că au zis Părinții: tot lucrul pre carele nu-l pofteste sufletul este în puțină vreme. Și să zic vouă și pildă cui se aseamănă cel ce lucrează patima și o primește: Asemenea este omului celui săgetat de la vrăjmașii lui, și el ia săgețile cu mâinele sale și le bagă în inima sa. Iar cel ce se împrotivește patimii, este asemenea celui ce este săgetat de la vrăjmașul său, însă el este îmbrăcat în platoșă și nu se rănește; unul ca acesta măcar de va fi și pătimas, însă poate cu Darul lui Hristos a dobândi ertăciune de acest fel din păcate din toate zilele, care se fac nu după așăzământ, ci fără de voe, pentru care au poruncit Domnul Sfântului Apostol Petru „a erta în fieștecare zi de șaptezeci de ori câte șapte” (Mat. 18.21) ⁵. Și întărește aceasta Sfântul Atanasie Sinaitul zicând: Cunoaștem și înțelegem pentru cei ce primesc Sfintele Taine ale Trupului și Sângelui Domnului, că măcar de vor și avea oarecare păcate, precum sunt acestea: cu limba, cu auzul, sau de vor fi răpiți cu căutarea cu ochii, sau cu mărirea deșartă, sau cu grija, sau cu iușimea, sau cu altceva dintru acestea întinându-se pre sine, și va mărturisi Domnului și așa primesc Sfintele Taine, credem că unora ca acestora primirea Sfintelor Taine, se face lor întru ertarea păcatelor. Asemenea acestora zice și Sfântul Pimen: Voesc pre omul cel ce au greșit și se pocăește, decât pre cel ce nu au greșit și se mândrește.

Dar de vreme ce s-au zis întru început pentru iscusința cea bună a defăimării patimilor cu rugăciunea cea cu mintea și cu lucrarea poruncilor, se cade acum a arăta mai descoperit și singură lucrarea și lovirea minții cu patimile. Vine adăogirea vrăjmașului ori cu ce fel de patimă, sau cu gând rău, iar lucrătorul cheamă pre Hristos împotriva acestora, și pierde diavolul cu adăogirea lui. Au căzut din neputință cu gândul, sau cu cuvântul, sau cu iușimea, sau cu poftirea cea trupească, și se roagă lui Hristos și se mărturisește lui, și-i pare rău pentru aceasta, fiind cuprins de trândăvie și de întristăciune, înghesuind mintea lui și inima, să apucă de aducerea aminte de moarte și de matca focului și cum că este Dumnezeu aicea lângă el, și de acestea răcorindu-se puținel, cheamă pre Hristos. Apoi aflând liniște de luptă, iarăși roagă pre Hristos ca să-l erte de păcatele cele de voe și de cele fără de voe. Și mai drept a zice, în ceasul războiului, ori întru al liniștei cei sufletești, aleargă la Hristos și-i este Hristos lui orice-i trebuie întru toate întâmplările, ori de vor fi bune ori rele. Și nu este tras unul ca acesta de părere, ca cum ar săvârși ceva rugându-se, sau făcând cele plăcute de la frică și de la muncă, și de la păcate și de la pocăință. De vreme ce altă înțelegere are rugăciunea cea din afară și alta cea dinlăuntru. Că acela adică (cel ce face rugăciunea cea din afară) plinind numărul de cântare, să nedăjduește către Dumnezeu, iar lăsându-o aceasta să ticăloșaste. Iar celălalt adică (lucrătorul celui dinlăuntru) fiind lovit cu știința sa de păcatele cele din toate zilele și ceasurile, pentru care s-au zis mai sus, și răbdând adăogirea vrăjmașului, strigă pururea către Hristos purtând în minte acest cuvânt: măcar de te veș urca și spre toată săvârșirea scării, te roagă pentru ertarea păcatelor. Și acela: „Voesc cinci cuvinte cu

⁵ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 18, 21: “Atunci Petru, apropiindu-se de El, l-a zis: Doamne, de câte ori va greși față de mine fratele meu și-i voi ierta lui? Oare până de șapte ori?”.

mintea mea, decât întunerece cu limba” (1Cor. 14.19)⁶. Și așa cu toată neîndoirea plinește cuvântul cel zis de Sfântul Dorofteiu, adevărat împotriva patimilor, încă oare și mai mult.

Așadar acest Sfânt așază împotriva patimilor numai până la singură scârbirea și desleagă cu pildă zicând: Că unii ca aceștia sunt asemenea cu cei ce sunt însăgetați de la vrăjmașul, dar fiind îmbrăcați în platoșă, nu se rănesc. Iar aceasta a luat-o Sfântul de la Prorocul ce zice: „Iată s-au scârbit și s-au dus trist, și voiți vindeca căile lui”. Precum și cel cu Gura de Aur zice: Numai căci te vei întrista pentru păcate și aceasta va fi ție mare tămăduire. Însă aceasta nu stă numai până la scârbire adevărată, ci este și rugăciune și înfrânare, adevărată inimă smerită și pocăință și așază-mânt bun spre păzirea poruncilor, și suspinare și mărturisire. Precum și singură rugăciunea celor ce merg spre somn învață zicând: de m-am jurat cu Numele tău, său de l-am hulit în gândul meu, său am ocărât pre cineva, său am întristat, său am osândit, său am grăit de rău, său m-am mâniat, și celelalte aduceri aminte ale păcatelor celor de ertat, care se fac fără de voce, care se întâmplă celor ce să învață, la lucrarea cea cu mintea. Către care mulți nici nu voesc să-și rădice ochii, luând aminte la acest fel de căderi în păcate din toate ceasurile, și socotind că tot cel ce să învață la această sfințită lucrare, i se cade să fie curat de unele ca acestea, care nu este așa prost, și precum s-a arătat: Fără numai de va lucra cineva patima de voce. Și așa aceleași patimi și aceleași păcate, se fac unuia miros spre viață, iar altuia spre moarte. Că cel dintâi adevărat cel ce să împotrivesc patimilor, vine dintru acestea întru smerenie și în pocăință și în cunoașterea neputinței sale, iar cel de a doua adevărat cel ce lucrează patima de voce, vine întru împetrirea inimii și perzare vecinică dintru îndrăsnirea sa.

Iară de va zice cineva, că se poate și fără de lucrarea cea cu mintea a se curăți de acest fel de păcate, prin Darul lui Hristos cu pocăința, acestuia a doua oară cu cele ce s-au scris aicea îi răspundem întru acest fel: De o parte ține poruncile lui Hristos iar de altă parte rugăciunea cea din toate zilele ce este adevărată: lasă nouă greșalele noastre; și-mi dă și așază-mânt adevărat a nu trece nici o poruncă, anume: a nu pofti, a nu mă mânia, a nu osândi, a nu grăi de rău, a nu minți, a nu grăi cuvinte deșarte, a iubi pre vrăjmași, a face bine celor ce ne urăsc, a se ruga pentru cei ce asupresc. Apoi, a te depărta de iubirea de îndulciri, de iubirea de argint, de gândurile cele de curvie, de griji, de mărirea deșartă și de nebăgarea de samă, și mai drept a zice, de toate păcatele și gândurile cele rele. Și cu acest așază-mânt să te apropie către deprinderea lucrării ce cu mintea. Și ia aminte cu de-adinsul, de câte ori vei trece poruncile în fieștecare zi după așază-mântul tău, și de câte ori te vei răni cu păcatele și cu patimile și cu gândurile cele rele. Și te aseamănă și văduvei aceea care sta înaintea Judecătorului ziua și noaptea, și încep a striga către Hristos în toate ceasurile pentru fieștecare poruncă pre care o vei trece și pentru fieștecare patimă și gând rău, cu care te vei birui. Și ia către acestea sfătuitor bun Sfânta Scriptură. Și zăbovind câtăva vreme întru unele ca acestea, vino și mă învață, ce vei vedea în sufletul tău. Așază doară și singur nu vei cunoaște, că este lucru cu neputință a încăpea acest fel de luare aminte în rugăciunea cea din afară, fără numai singură lucrarea cea cu mintea? Că lucrarea cea cu mintea, învață pre iubitul ei la taina unora ca acestora, și-i înștiințază sufletul lui, că nu-și perde pravila, lăsând cântarea de Psalmi cea multă, și canoane și tropare (numai de-și va întoarce toată nevoița de la lucrarea cea cu mintea) ci mai mult o înmulțește. Că precum toată puterea și voea legii era a aduce pre toți către Hristos măcar că de să și părea că se micșorează cu aceasta, așa și multa cântare duce pre lucrător la rugăciunea cea cu mintea. Însă nu este ca să petreacă aceasta în toată viața cea călugărească; fiindcă singură cercarea rugăciunii ce din afară ne învață când ne rugăm cu aceasta, căci cunoaștem a fi oarecare îngădire între noi și între Dumnezeu, ca un zid de aramă, precum zice Proorocul, nelăsând mintea noastră a se uita luminat întru rugăciune către Dumnezeu. Fiindcă a lua aminte inimii să cuvine, întru care încăpe toate puterile cele sufletești și care poartă izvor de gânduri bune și rele.

⁶ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 14, 19: "dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăț și pe alții, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină".*

Iar de vreme ce această carte învață păzirea cea mare, pre cei ce voesc a petrece întru tăcere și arată pricinele înșălăcinei cei vine, pentru aceasta trimițând pre cetitorul acolo, să mai zicem numai aceasta: Sfinții Părinți despart numai în trei cinuri toată viața călugărească: Cea dintâi obșteea, adică viața dimpreună a mai multora, cea de a doua, calea împărătească, sau de mijloc o numesc, care este doi sau trei a vieții la un loc, având dimpreună agonisire de cele de trebuință și dimpreună cu hrana și îmbrăcămintea, dimpreună la osteneală și la lucrarea cu mâinele și toată purtarea de grijă a vieții a o avea dimpreună, preste acestea toate a-și lepăda voea sa și a se supune unul altuia întru frica lui Dumnezeu și întru dragoste. Iar viața cea de a treia este sihăstria cea osebită, carele este lucrul bărbaților celor desăvârșiți și sfinți. Iar acuma oareșicare neluând aminte la puterea Sfintei Scripturi, ș-au aflat loruși al patrulea cin, sau petrecere, nu după voea, nici după așăzământul Sfinții Părinți, că făcându-și fieștecarele chilie ori unde îi este voea sa, umblă după agonisire și după chivernisele și după celelalte. Și după acest cin și viețuire a lor, se aseamănă celor ce sunt sihastru; iar după oprirea și certarea cea înfricoșată a Sfinților Părinți, care opresc pre toți cei ce pățimesc cu patimile cele sufletești și îndrănesc a se lupta deosebii sihăstrește cu dracii, nu sunt asemenea sihastrilor, ci sunt asemenea celor ce încep singuri și celor ce să împedecă singuri: Pentru că singuri aflându-și loruși viața, singuri să și împedecă într-însa, neputând a vieții în ea cu pace și cu stare, ca întru o măsură și rândueală ce nu este a lor. Și luând aminte cineva cu osteneală la cartea Sfântului Grigorie Sinaitul, va afla acolo nu altceva numind singură începerea și luptarea cea deosebii, fără numai viața cea singuratecă și neîmpărțășită cu alții. Iar mai vârtos și scriitorul vieții Sfântului Grigorie (Sinaitul), arată, că nici pre vreun ucenic de ai lui, nu au lăsat ca să viețuească aproape unul de altul, sau departe singur în chilie deosebii, ci în trei Lavre și în două pîrguri strângând mulțime de călugări, bătrâni și tineri, le-au dat lor rândueală de lăsarea voci și de ascultare, și-i învăța pre toți la lucrarea cea cu mintea zicând: Nu se cade a învăța pre toți la lucrarea cea cu mintea, ci numai pre cei ce sunt supt ascultare, măcar de vor fi și proști și nu vor ști carte. De vreme ce ascultarea are împărțășire dintru toate faptele cele bune, pentru smerenie; iar celora ce nu sunt supt supunere, nu se dă, ca să nu se înșale, măcar proști, măcar învățați de vor fi aceea, fiindcă cel ce începe singur, nu poate să scape de părere și de celelalte (răutăți).

Deci singur acest Sfânt Nil (Sorsca) răspunzând multe și înfricoșate cuvinte asupra celor ce voesc să viețuească deosebii și sunt cu patimi, și foarte lăudând calea cea împărătească, zice: Că este cinul și așăzământul acesti căi în Muntele cel Sfânt al Aftonului, unde și până astăzi, așăzământul chiliilor celor de demult și celor de acum, ca un chip viu arată tuturor calea cea împărătească. Că de sunt oarecare chilie cu biserică, sau colibii fără de biserică, au încăpere tot de două sau de trei căvii supt un acoperemânt, iar nu de una singură. Că de ar fi fost cale împărătească aceasta, adică a vieții fieștecarele deosebii, aproape unul de altul, sau departe, apoi ce nevoe sau trebuință ar fi fost să pomenească pentru doi sau trei? Că după această părere măcar de vor fi doi sau trei, sau prea mulți, tot una este aceea, că face voea sa fieștecarele. Și aceștii vieți est chip și asemănare acel frate tânăr, carele să sălășluisse singur într-o chilie, și i-au poruncit să meargă pe la toți Părinții și să ceară ertăciune, zicând: ertați-mă Părinților că sunt sihastru. După aceasta au zis Părinții: De vei vedea pre vre unul din cei tineri suindu-se la cer, apucă-l de picioare și-l surpă jos la pământ. Dar ce fel de cuvânt este unora ca acestora? Că zic aceștia care viețuesc singuri așa: Că pentru ca să nu mâni pre altul, adică pre fratele meu și pentru ca să mă depărtez de vorbirea cea deșartă și osândirea, pentru aceea viețuesc singur deosebii. Dar nu știu frate, că aceasta care o ai zis și cele asemenea acestora, mai vârtos smeresc și înfruntează pre om, iar nu-l înalță, că au zis Părinții: Că celor tineri le este de folos a cădea. Iară mărirea deșartă și părerea și viclenia și cele asemenea acestora, înalță și trufește.

Deci, pentru aceasta mai bine este a vieții dimpreună cu alt frate și a-și cunoaște neputința sa și măsura, și a se defăima pre sine pentru aceasta, și a se ruga și a se pocăi înaintea Domnului, și a se

curăți cu Darul Lui Hristos cel din toate zilele, precum iată s-aū zis pentru aceasta, decât purtând înlăuntru mărirea deșartă și părerea, dimpreună cu vicleșugul, și a le acoperi și a le hrăni cu viața cea singuratecă. Pentru care patimi poruncește Scărarul dimpreună cu toți Părinții cei mari, a nu îndrăzni nici urma tăcerii cei singuratece să vază. Adecă, cel ce are mărirea deșartă și părere și vicleșug, să nu îndrănească nici să gândească să șază la singurătate. Că și singură această viață singuratecă, nu puțină vătămare s-aū deprins a face celui ce are patimi ca acestea. Că zice Marele Varsanufie: Pricina tăcerii cei osebite, aduce înălțare minții. Dar de vreme ce tăcerea (liniștea) cea osebită, trage pre cel neputincios și pătimaș către înălțarea minții, încă și singure patimile cele sufletești îl silesc pre el la aceasta, apoi ce fel de nădejde este a îndrăzni la acest fel de luptare deosebă, și nu a se supune învățătorei Sfinților Părinți, adecă a viețui în liniștea cea osebă doi sau trei în calea osebă împărătească. Că deși va lăsa cineva gândul și voea sa, cu credință tare sfătuirii fratelui său, unul ca acesta cu adevărat fără de osteneală deodată a ajuns la porunca Domnului ce zice: „Nu vă grijiți cu sufletele voastre ce veți mânca, nici cu trupul intru ce vă veți îmbrăca” (Mat. 6.25)⁷. Că și lucrarea unuia ca acestuia și șederea și umblarea, care se face cu sfătuirii și cu voea fratelui său, pentru cea din nevoe trebuință a vieții lor, va scăpa de ațățarea și de adăogirea împotivnicului, care sucește și cutremură pre tot cela ce începe singur, ca grăul în ciur. Că singură această viață dimpreună, prin poruncile lui Hristos dă sârguință spre tot lucrul, căria să și împotivește diavolul, neputând a încăpea aicea iubirea de sine și lipirea către patimi, cari primesc înferbântarea vrăjmașului și silesc pre tot cel ce este cu patimi și viețuește singur deosebă, ca să treacă din lucru în lucru și din grijire în grijire.

Și cu adevărat este a vedea intru aceste vremi de acu, minune prea înspăimântată! Că lăsând viața cea deosebă s-aū împărțășit cu frații cei ce viețuesc dimpreună la toate, cari nu aū între dânșii aceasta: adecă, acesta este al meu, iar acesta al tău, care se numește de Părinți: grijire deșartă. La care viață dimpreună petrecând ei și știindu-și pre ei că lucra mai înainte după voea lor și spre a lor agonisire lucra mult în fieștecare zi cu mâinele și tot o potrivă în fieștecare zi, le-aū dat lor ca să lucreze intru o săptămână numai atâta lucru cât lucra loruși în fieștecare zi când ședeau singuri deosebă. Iară ei slăbind aū zis: că le este cu greu aceasta. Și dacă i-aū lăsat pre ei să lucreze numai jumătate lucrul acela, ei aū zis că este cu neputință și aceasta. Și fiind întrebați cu muștrare, aū răspuns: că a lucra noi singuri pentru sinene, aceasta o făceam din oareșicare sârguință și râvnă, iar aicea la viața cea dimpreună, în loc de sârguință și râvnă, crește cărtirea și lenevirea. Decă adevărat s-aū zis că, tot cel ce viețuește dimpreună la toate, cu un frate sau cu doi, să slobozește de iubirea de sine și de lipirea de patimi, prin singură petrecerea aceasta. Și este dator a se sili pre sine, pentru singure poruncile lui Hristos intru tot lucrul. Că fără de acest fel de învățatură și credință, să socotește pe sine a fi rob, sau argat, care să lipsește de plată și petrece viață neviețuită. Că precum celui ce petrece singur deosebă și este neputincios și cu patimi, pornirea și silința spre tot lucrul cel din afară, să face iubire de sine și lipire de patimi, așșderea și celui ce petrece la viața cea dimpreună, singure poruncile lui Hristos pornește sârguința către lucrarea ceea ce să întâmplă intru viețuirea lor.

Pentru aceasta de trebuință este și se cade nouă celor ce suntem cu patimi, a ne ținea de calea cea împărătească, viețuind dimpreună la toate cu un frate sau cu doi, intru tăcere ca să ne izbăvim și de înșălăciune și să nu fim supuși iubirei de sine și lipirei către patimi, și să scăpăm de prihana începerii cei singure: iar în locul tuturor unora ca acestora, vom afla calea cea lesne și ușă deschisă spre lucrarea poruncilor lui Hristos și deprindere spre cea sfințită lucrare cu mintea. Intru Hristos Iisus Domnul nostru, căruia i se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, dimpreună cu cel fără de început al lui Părinte, și cu Prea Sfântul și Bunul și de viață Făcătorul Duhul Lui, acum și pururea și în vecii vecilor,

AMIN

⁷ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 6, 25: “De aceea zic vouă: Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca; au nu este sufletul mai mult decât hrana și trupul decât îmbrăcăminte?”.

*Introducere la scrierile
Prea Cuviosului Părintelui nostru Nil Sorsca
(editorul rus)*

DE LA CUVIOSUL Nil Sorsca, au ajuns până la noi, trimiterile lui și tipicul viețuirii cei ascheticеști.

Trimiterile Sfântului Nil au de scopos, viața cea lăuntrică pustnicească, despre care cu amărunțire a spus cugetele sale în tipicul cel ascheticesc. Două trimiteri a scris Cuviosul Nil către Casian cel călugărit de el, fostul Domn – Mavruschi –, care a venit în Rusia cu princessa Sofia din Grecia, a slujit oarecare timp ca boer la Arhiepiscopul Ioasaf de la Rostov și în anul 1504 s-au pristăvit călugăr în locașul din Uglici.

Întru una din trimiterile sale, Sfântul Stareț îl învață pre Casian, cum să se lupte cu gândurile, sfātuindu-l pentru aceea rugăciunea lui Iisus, îndeletnicire cu lucrul mâinelor, învățătura Sfintei Scripturi, păzirea pre sine despre smintelele cele din afară și mai pe urmă îi desfășură vreo câteva învățături obștești despre ascultare către povățuitorul și a celorlalți întru Hristos frați, pentru smerenie, răbdare în scârbe, despre rugăciune pentru chear vrăjmași, și cele asemenea. Întru a doua trimitere, aducându-i aminte pe scurt despre sărăcia și scârbele răbdate de Casian din tinerețe, despre părinții lui cei vestiți, a lui robie, mutarea în pământ strein; și dorind a-l mângâia pre el, Cuviosul arată pentru el din Sfânta Scriptură, că Domnul adesea orî scârbele le aduce asupra celor ce-l iubesc pre el, că toți Sfinții, Prorocii, Mucenicii, au ajuns mântuirea prin calea pătimirei; Arată mai ales de Iov, Ieremia, Moisi, Isaia, Ioan Botezătorul și alții, și scoate încheerea, că, dacă sfinții atâta au răbdat, cu atâta mai mult datorî suntem noi a răbda pre pământ, cei păcătoși, că noi trebuie a ne folosi de aceste sărăcii și scârbe, pentru curățirea a înșine de păcate, și pentru a noastră mântuire.

În trimiterea către alt ucenic al său și nevoitorul Inochentie, ce înființase decî atunci osebit locaș, Cuviosul Nil în scurt zice despre sine însuși, despre viața sa cea împreună cu el în monastirea Lacului-Alb, despre a sa permutare, după sfârșitul călătoriei la răsărit, despre înființarea Schitului său, despre ale sale pururelnice îndeletniciri cu Sfânta Scriptură, cu viețile Sfinților Părinți și cu ale lor predani, iar mai pe urmă învață pe Inochentie a împlini poruncile Domnului, a urma vieților Sfinților, a păzi predaniile lor și a păzi și a învăța de aceea și pe frații săi. Încă două trimiteri sunt scrise de Cuviosul Nil către necunoscuți călugări. Întru una din ele, foarte pe scurt, poruncește monahului – pomenirea morții, scârbă pentru păcate, neșită petrecere în chilie, smerenie și rugăciune. Iar în ceialtă destul de întinsă, dă răspunsuri la următoarele patru întrebări puse înainte de oarecare Stareț: adecă, cum a se împotrivi gândurilor curviei, cum va birui pre gândul hulii, cum se va retrage de lume și cum nu se va rătăci din calea cea adevărată. Răspunsurile acestea, mai ales la cele dintâi două întrebări, sunt după literă cuprinse în tipicul cel ascheticesc. Din cuprinsul trimiterilor Sfântului Nil, se vede că pe el mult l-au ocupat acele cugetări – ce a fost multora trebuincioase –, și care sunt adunate și alcătuite sistematic în tipicul ascheticеștii viețuirii.

Ceea ce este mai scump și mai de căpetenie și mai însemnat ce ne-a rămas după Sfântul Nil, și care negreșit va trece printr-un rând de veacuri ca nemuritoare oglindă a monahiceștii viețuirii, sunt capetele lui cele de privire, sau regulamentul vieții aschetice, vrednic de cele mai dinainte timpuri ale pustniceștii vieții din Egipt și Palestina, ca cel ce și el este pătruns de Duhul Sfânt Antonie Macarie. Întru înainte cuvântare spre tipicul său, Sfântul Părinte se atinge de purtare cea din afară a monahilor, zicând pe scurt pentru a lor supunere către povățuitorul, despre ostenelele cele trupești, despre hrană și băutură, despre priimirea streinilor și poruncește a păzi sărăcia și neagonisala nu numai în chili, ci și întru împodobirea bisericeii, așa, ca nimic să nu fie într-însa nici de aur, nici de argint, oprește a eși undeva fără voea Starețului de asemenea a nu intra în Schit femeii, sau a ținea în Schit băeții. În tipic judecă hotărâtor despre lucrarea cea gânditoare, sub a cărui nume înțelege el cea lăuntrică și Duhovnicească nevoiță. Spuind mai întâi cu cuvintele Sfintei Scripturi și ale Sfinților Părinți despre covârșirea acestei lăuntrice lucrări, înaintea celei din afară, despre neîmplinirea celei din afară fără de cea lăuntrică, despre trebuința celei din urmă nu numai pentru pustnici, ci și pentru cei ce petrec în monastirele cele chinoviatice, Cuviosul Nil împărtășite tipicul său în unsprezece capete, pre care cu lesnire este a le pune în trei părți.

Deci, în cele dintâi patru capete ale părții întâi, Sfântul Stareț vorbește despre ființa cea lăuntrică a pustniciei, sau despre lupta noastră lăuntrică cu gândurile și cu patimile, și despre aceia cum vom putea purta noi această luptă, spre a ne întări întru dânsa și cum vom putea dobândi biruința.

În capul al 5-lea, partea a doua, cel mai de căpetenie și mai pe larg cap, arată îndeobște cum vom putea duce noi lupta cea lăuntrică împotriva a fiecare din cele opt gânduri de moarte și patimi, de la care se nasc toate celelalte, și anume împotriva: îndrăcirii pântecelui, curviei, iubirei de argint, mâniei, mahniciunei, trândăvirei, slavei deșarte și împotriva mândriei. Iar în celelalte șase capete a părții a doua, desfășură mijloacele cele deobște trebuincioase pentru reușita conducere a luptei cei Duhovnicești, care sunt: rugăciunea cea către Dumnezeu și chemarea Sfântului Său Nume, pomenirea morții și a înfricoșatei Judecăți, înfrângerea cea lăuntrică și lacrimile, păzirea pre sine despre gândurile cele rele, înstreinarea pre sine despre toate grijile, liniștea, și în sfârșit, păzirea vremei cei cuviincioase pentru îndeletnicirea la această lucrare. Iar la urmă Cuviosul arată cu ce socoteală a așăzat el acest tipic.

Multe au luat din scrierile Prea Cuviosului Nil, Cuviosul Cornilie Comelschi, întru al său călugăresc regulament, cel ce s-a nevoit în Monastirea Sfântului Chiril îndată după dânsul; Iar Inochentie împreună ostenitorul cu Sfântul Nil, cel ce a adunat întru una pentru Chinoviarhul său locaș cele unsprezece Duhovnicești capete ale fericitului său dascăl, îl numește pre el: frumoasă arătare a călugăriei în timpurile noastre, râvnitorul Duhovniceștilor Părinți, și zice că, el a adunat din scrierile cele de Dumnezeu însuflate ale Sfinților Părinți aceste capete, pătrunse de Duhovniceasca lor înțelegciune, pentru mântuirea sufletelor și pentru petrecerea monahiceștii vieți.

Să ne privim deci și noi întru această curată oglindă a pustniceștii vieți, făcând dintru dânsa scoatere și nescăpând însă nici un cuget ce să atârnă către lucrare, și sprijinindu-ne, unde aceasta va trebui și cu putință va fi, de singurele graiurile Sfântului Părinte, ca prin așa chip, să putem închipui, după putere, deplina lui învățătură despre viața cea ascheticească, spre a noastră înșine povăț, întru Hristos Iisus, Domnul nostru.

AMIN.

Introducerea Sfântului Nil Sorsca, întru al său tipic

INTRODUCÂND pre ucenicii săi întru a sa învățătură, Cuviosul Nil, întru această introducere despre lucrarea cea gânditoare mai cu samă, despre aceea, cine s-a îndeletnicit cu aceasta, de unde este împrumutată, cum despre ea au cugetat Sfinții Părinți, pentru cine este de trebuință și cu ce simțiri trebuie a ne îndeletnici de dânsa, zice următoarele:

Lucrarea cea gânditoare este cugetare adâncă, gândire de Dumnezeu, privire și rugăciune a inimii, sau voroava cea lăuntrică cu Domnul. Mulți din Sfinții Părinți s-au îndeletnicit cu aceasta și ne-au vestit nouă: despre lucrarea inimii, despre păzirea cugetului și a sufletului, întru felurite cuvântări, care au fost insuflate lor de Darul lui Dumnezeu, fiecăruia după a sa măsură. Osebit lucrării aceștia Sfinții Părinți s-au învățat de la însuși cuvintele Domnului, care a poruncit a „curăți cea dinlăuntru a vasului său, fiindcă de la inimă es gândurile cele rele, care spurcă pre om” (Mat. 23.26⁸; 15.18, 19⁹) și au înțeles, „că se cuvine cu Duhul și cu adevărul a ne închina Tatălui” (Ioan 4.24)¹⁰. Pomenit-au ei și cuvântul Apostolului: „Dacă mă rog cu limba (adecă cu buzele numai), duhul meu, adecă glasul meu, să roagă numai, iară mintea mea fără de roadă este” (1 Cor. 14.14, 15)¹¹; și de aceea mai cu samă mai cu sârguință s-au grijit despre rugăciunea minții, după porunca aceluiaș Apostol, care zice: „Voesc cinci cuvinte cu mintea mea a le zice, decât întunerece de cuvinte cu limba” (stih 19)¹².

Despre această lăuntrică lucrare Sfântul Agafon au zis, că lucrarea cea trupească, adecă rugăciunea cea din afară, nu este mai mult decât frunza, iară cea lăuntrică, adecă rugăciunea minții este rodul; Iar fiecare pom, după înfricoșata zicere a Domnului, ce nu face rod, adecă lucrarea minții, se taie și în foc se aruncă” (Mat. 7.19)¹³. Și iarăși au zis Părinții: Cine se roagă numai cu singure buzele, iară despre minte nu poartă grijă, acela se roagă în aer, fiindcă Dumnezeu ia aminte minții. Sfântul Varsanufie zice: Dacă nu lucrarea cea lăuntrică cu Dumnezeu va ajuta omului, în deșert se ostenește întru cea din afară”. Sfântul Isac Sirul lucrarea cea trupească, fără de cea a minții, o aseamănă cu mitrasele cele neroditoare și cu țâțele cele uscate, fiindcă aceea nu se poate apropia la cunoștința lui Dumnezeu. Iar Sfântul Filofteiū Sinait poruncește „a se ruga pentru acei monahi, care din prostie nu înțeleg lupta

⁸ *Sfânta Evanghelie după Matei, 23, 26*: “Fariseule orb! Curăță întâi partea dinăuntru a paharului și a blidului, ca să fie curată și cea din afară”.

⁹ *Idem, 15, 18-19*:

“18. Iar cele ce ies din gură pornesc din inimă și acelea spurcă pe om.

19. Căci din inimă ies: desfrânări, furtișaguri, mărturi mincinoase, hule”.

¹⁰ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 4, 24*: “Duh este Dumnezeu și cel ce l se închină trebuie să l se închine în duh și adevăr”.

¹¹ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 14, 14-15*:

“14. Căci, dacă mă rog într-o limbă străină, duhul meu se roagă, dar mintea mea este neroditoare.

15. Atunci ce voi face? Mă voi ruga cu duhul, dar mă voi ruga și cu mintea; voi cânta cu duhul, dar voi cânta și cu mintea”.

¹² *Idem, 14, 19*: “Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăț și pe alții, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină”.

¹³ *Sfânta Evanghelie după Matei, 7, 19*: “Iar orice pom care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc”.

cea gânditoare și de aceea nu se grijesc și de suflet; și a le vesti lor, ca ei, adecă, după măsura aceea, precum lucrătorește să depărtează de faptele cele rele, întru acest chip să curețe și mintea lor, care este ochiul sufletului, sau puterea cea privitoare a lui” (Cap. 37).

Deci mai întâi Sfinții Părinți cei mai dinainte, nu numai întru liniștea pustiei ș-au păzit mintea lor și a agonisit Darul nepătimirei și a curăției cei sufletești, ci și mulți din ei cei ce locueau prin orașe întru ale sale monastiri, precum Sfântul Simeon Noul Teolog și fericitul lui Dascăl, Sfântul Simeon Evlavisul (studitul), cei ce au viețuit în mijlocul mult noroditului Țarigrad, au strălucit acolo ca luminătorii, cu ale sale Duhovnicești dăruiri. Asemenea este cunoscut și despre Sfântul Nichita Stitat și alți mulți. Pentru aceea și Fericitul Grigorie Sinaitul, știind că toți Sfinții au aflat Darul Duhului prin împlinirea poruncilor lui Hristos mai întâi simțitoare, iar apoi și Duhovnicește, cu mintea poruncește a se învăța pentru cele ale trezvirii și liniștei, care sunt păzirea minții, nu numai singuri pustnicii, ci și celor ce viețues în chinovie; Fiindcă fără de aceasta, minunata aceea și marea dăruire nu se agonisește, au zis Părinții. De asemenea și Fericitul Isihie Preotul Ierusalimului hotărâște: „Precum cu neputință este întru această viață de acum a viețui omul fără de hrană și băutură, așa cu neputință este sufletului fără de păzirea minții și curățania inimii (adecă trezviria), întru ceva Duhovnicească și plăcut lui Dumnezeu a ajunge, sau a se slobozi de păcatul cel gânditor; De se silește cineva pre sine a nu păcătui cu lucrul pentru frica muncilor”. (Cap 109).

De la adevăratul împlinitor al poruncilor lui Dumnezeu, au zis Părinții, că, nu trebuie numai aceea, ca cu lucrurile cele din afară a le împlini pre acelea, ci, ca și mintea și inima să le păzască a nu călca aceia, ce este poruncit. Deci pentru lucrarea această Duhovnicească trebuie practisat povățuitor întru aceasta. Sfântul Simeon Noul Teolog, din încercare zice, că „mulți au agonisit această frumoasă de bun neam și de lumină purtătoare lucrare, prin mijlocul învățătorei, însă rari au priimit-o pre aceasta drept de la Dumnezeu, prin stăruința nevoinții și căldura credinții; și că, nu mică nevoie, zice, este a-ți afla țieți învățator neamăgit la această lucrare, ca să nu te înșale pre tine, carele ș-a agonisit cunoștința practică și calea cea Duhovnicească cu mărturia Dumnezeestii Scripturii” (trei luări aminte). Căci dacă și atunci în timpul cel de nevoie, cu greu era de a afla neînșalat povățuitor; iar acum cu lipsa unora ca acestora Duhovnicești, încă mai greu este aceasta pentru cei ce au nevoie de acesta. Dar dacă nu se află povățuitor, Sfinții Părinți au poruncit a ne învăța din Dumnezeestile Scripturii, după cuvântul însuși Domnului ce zice: „Cercați Scripturile și întru dânsele veți afla viață vecinică” (Ioan 5.39)¹⁴. Căci „câte s-au scris mai înainte, întru scripturi, spre învățatura noastră s-au scris, zice Sfântul Apostol” (Rom. 15.4)¹⁵.

Așadar Sfinții Părinți nevoindu-se trupește, în același timp și Duhovnicește lucrat-au via inimei lor, și, prin așa chip curățindu-și mintea de patimi, aflat-au pre Domnul și au dobândit cunoștința cea Duhovnicească! Iară nouă celor aprinși cu văpaea patimilor, ne-au poruncit a scoate apă vie din izvorul Dumnezeestii scripturii, care poate a atinge patimile cele ce ne ard pre noi și a ne povățui spre toată cunoștința cea adevărată. Drept aceea, și eu mult păcătosul și nepriceputul, adunând oarece din sfintele Scripturi pentru acestea ce ne-au poruncit nouă Sfinții Părinți, am scris aceasta pentru aducerea aminte însumi mie, ca și singur, negrijilivul și leneșul, a fi lucrător acestora, pentru că până acum am fost pustiu de toată fapta bună, Duhovnicească și trupească, și ca oarecare rob, am fost cumpărat de necuvioasele patimi, întru toate pre sinemă biruindu-mă păcatului. Deci toate acestea le-am adunat eu, nu din cele ce sunt în bună stare, ci singur legat fiind cu legăturile pătimicioasei boale, am zis acestea din parte; și nu de la sinemă, ci din Sfânta Scriptură, scoțând puțin din cele multe și ca un câine hrănindu-mă din sfărământurile, ce cade din cuvântătoarea masă a Domnilor noștri, adecă a fericitilor Părinți, ca să fim următori lor, măcar întru puțin.

¹⁴ *Sfânta Evanghelie după Ioan*, 5, 39: “Cercetați Scripturile, că socotiți că în ele aveți viață veșnică. Și acelea sunt care mărturisesc despre Mine”.

¹⁵ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 15, 4: “Căci toate câte s-au scris mai înainte, s-au scris spre învățatura noastră. ca prin răbdarea și mângâierea, care vin din scripturi, să avem nădejde”.

Partea întâi

Arătarea capetelor care se cuprinde întru această parte:

- 1) **DESPRE FELURITELE** lucrări aduse asupra noastră și cele întru noi micșări ale cugetelor, cu care trebuie a duce lupta cea gânditoare, spre a nu da loc să ne ducă până la patimă.
- 2) Despre cele mai de căpetenie mijloace, care trebuie a sta împotriva gândurilor celor asupritoare și cum le vom unelti.
- 3) Despre aceea, cum și cu ce trebuie a ne întări pre înșine în nevointă împotriva vrăjmașilor ce se scoală asupra noastră. și
- 4) Încheerea celor ce s-au zis mai sus în cele 3 capete.

Capul 1

SFINȚII PĂRINȚI învață, lupta cea gânditoare însoțită de biruință sau de înfrângere, se întâmplă nouă în multe feluri: Mai întâi rădica (vrăjmașul) închipuirea cugetului său a lucrului, care este „prinderea”, -- Asuprela; după aceea priimirea aceluia, care este „învoeala” (însoțirea), mai departe unirea cu acela, care se numește „împreunarea” – Amestecarea; după aceasta subjugarea de la el, care se numește robia și în urma acestora „Patima”. (Vezi Sfântul Filofteiu Sinaitul Cap 34).

§ a) Asupreală (prinderea)

Sfântul Ioan Scărarul, Filofteiu Sinaitul și alții, asupreală numesc tot gândul cel prost, sau închipuirea a oricărui lucru, pe neașteptate venit în inimă și stându-î înainte minții. Iar Sfântul Grigorie Sinaitul zice, că „asupreală este însuflare provenită de la vrăjmașul, care-î zice: fă aceea, sau cealaltă, precum au fost aceasta zis însuși lui Hristos Dumnezeuului nostru: „Zi, ca petrele acestea să se facă pâini” (Mat. 4.3)¹²; Sau pe scurt a zice, aceasta este oarecare cuget venit omului în minte” (Cap. 67). Și pre această prindere o numesc nepăcătuitoare și nu are nici laudă, nici osândire, pentru că ea nu atârână de la noi, fiindcă cu neputință este, ca să nu fim noi asupriți de meșteșugirile vrăjmașului, după aceea ce zice Sfântul Simeon Noul Teolog: „De când diavolul cu dracii lui a aflat apropiere către om, depărtat fiind pentru neascultare din Raiu și de la Dumnezeu (întru această stare a depărtării el) poate decî a clăti cugetele și mintea fiecăruia” (trei luări aminte). Însă numai cei desăvârșiți care s-au rădăcat pe treapta cea înaltă a vieții cei Duhovnicești, pot a petrece neclătiți, ci și acestora se face în oarecare vreme, precum zice Sfântul Isaac.

¹² *Sfânta Evanghelie după Matei*, 4, 3: “Și apropiindu-se ispititorul a zis către El: De ești Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pâini”.

§ b) Învoeala (tocmeala)

Pre învoeală Sfinții Părinți o numesc împreună vorbire cu gândul cel mai înainte venit, de pildă: ca cum tainicul nostru cuvânt către arătatul gând, cu patimă sau fără patimă ar vorbi. Și altfel: priimirea gândului adus de la vrăjmașul, ținerea lui, învoirea cu el și lăsarea cea de bună voe a petrece el întru noi. Aceasta Sfinții Părinți o numără decî nu totdeauna a fi fără de păcat, dar el poate fi și lăudat, dacă cu plăcere de Dumnezeu se va face. Iar cu plăcere de Dumnezeu se face așa: dacă cineva nu va depărta îndată cugetul cel viclean, ci puțin împreună cu el va vorbi, ținindu-l întru sine oarecare timp; și dacă vrăjmașul va pune spre el pătimașă cugetare, atunci cu totul și tot să stăruască împotriva a pune lui cugetele cele potrivnice, adică cele bune, sau a le schimba întru bine. Iară prin care mijloc vom putea face aceasta, noi despre aceea, dând Dumnezeu cuvânt, vom spune mai pe urmă.

§ c) Împreunarea (amestecarea)

Pe împreunare Sfinții Părinți o numesc, bine voitoarea priimire a cugetului de către suflet, ce a venit întru el, sau a lucrului celui închipuit lui. Aceasta se face spre pildă, atunci, când cineva va priimi cugetul cel sămănat de la vrăjmașul, sau lucrul cel de el închipuit, intrând cu el în unire prin vorbire gânditoare, și pe urmă se pleacă, sau așază în mintea sa a urma așa, precum îl însuflă cugetul vrăjmașului. Despre punerea în socoteală a acestuia (adecă a-l învinovăți) Sfinții Părinți socotesc a o pune asupra aceluia ce au pășit pe acea treaptă și măsură a sporirii cei Duhovnicești, întru care se află cel ce se nevoește. Și anume: dacă cineva a ajuns oarecare sporire și s-au învrednicit a priimi de la Dumnezeu ajutor și putere a tăia cugetele cele viclene, dar însă nu le va tăia pre ele din lenevire și din nepază, unuia ca aceluia nu-i este fără de păcat. Iar dacă cineva este nou începător și către tăierea asuprelilor și ale aducerilor este încă neputincios și se pleacă puțin în partea cugetului celui rău; dar îndată căindu-se și prihănindu-se pre sine, mărturisește aceasta Domnului și-l va chema pre El spre ajutor, după cuvântul lui Dumnezeu „mărturisiți-vă Domnului și chemați Numele lui” (104.1), atuncea Dumnezeu îi eartă lui, după milostivirea Sa, pentru neputința lui. Și aceasta o au zis Părinții pentru împreunarea cea gânditoare, adecă, despre lăsarea și abaterea în partea cugetului: Căci câteodată cineva din cei ce se nevoesc, măcar deși se face biruit în cugete, dar temeiul minții lui în adâncimea inimii lui tare stă întru aceea, ca cu singur lucrul a nu greși și fără de lege a nu săvârși. Acesta este întâiul chip al împreunării. Iară al doilea chip al împreunării, care este cu patimă, după cuvintele Sfântului Grigorie Sinaitul (Cap. 75), stă în cele următoare: Când cineva cu voe sa priimește pe cugetele cele aduse de vrăjmașul, și, învoindu-se și împrietenindu-se cu ele, să biruește de dânsule, așa, că nu numai nu se luptă împotriva patimii, ci și se hotărăște pre toate a le face (adecă păcatul) după însuflarea lui; Și de nu plinește hotărârile sale cu singur lucrul, nu pentru altceva, decât numai din lipsa timpului, sau a locului, sau din altă pricină, ce n-au slobozit a săvârși cea mai dinainte hotărâtă. Însă asemenea stare a sufletului foarte este greșită și se află sub certare, adecă a epitimiei bisericești.

§ d) Robirea

Robirea este tragerea cea fără de voe a inimii noastre către sositul gând ce s-au întâmplat, sau pururenică sălășluire a lui întru noi – împreună cu el, pentru care se strică așzarea noastră cea bună. Iar întâia întâmplare este când pre mintea ta o biruesc cugetele și ea fără de voie, împotriva dorinței tale, se poartă de gândurile cele viclene; atuncea tu îndată, cu ajutorul lui Dumnezeu poți

a o ținea și a o întoarce către sine și către lucrul tău. Iar a doua întâmplare se face atunci, când mintea, ca de furtună și de valuri răpită este și rumptă de la buna sa așazăre de către cugetele cele rele, neputând deci a veni întru pacinica și liniștita așazăre. Și aceasta obișnuit să întâmplă mai mult din răspândire și din vorbirele cele nefolositoare și de prisos. Iar învinovățirea întru aceste întâmplări este felurită: Decî să luăm sama după aceea, cum și când cugetul să încuibeză în suflet și lucrează? În timpul rugăciunii, adevă ceî casnice, orî ceî sobornicești? sau nu în timpul rugăciunii, sau ceî de mijloc ce este fără osebite-nepăcătuitor cuget, sau dea dreptul înainte de la cele rele... Decî dacă mintea în timpul rugăciunii se robește cu viclenele cugete, această stare este greșită și osânduitoare, pentru că în timpul rugăciunii, mintea toată trebuie îndreptată către Dumnezeu și a lua aminte rugăciunii, cu totul și tot întorcându-se cu toate cugetele cele streine. Iar dacă nu este în timpul rugăciunii, ci întru cele de nevoie ale vieții întâmplări, intră în suflet cugetele și întru el rămân, atunci, această stare este fără de păcat, fiindcă și Sfinții trebuințele cele trupești cuviincioase vieții, le săvârșău bine-cuvântat și nevinovat. Însă în tot cugetul de acest neam, zic Părinții, mintea noastră, dacă se păzește pre sine întru așázarea cea blagocestivă, este cu Dumnezeu nedespărțită; iar de viclenele cugete, totdeauna se cade a ne întoarce.

§ e) Patima

Patimă, cu adevărat numesc așa aplecare și așa lucrare, care, mult timp încuibându-se în suflet, prin mijlocul deprinderii, se preface ca întru firea lui. Decî omul vine întru această stare de bună voe și din singură alegerea; și atunci cugetul, întărindu-se din deasa cu el întoarcere și petrecere și încălzit și hrănit în inimă, prefăcându-se întru deprindere, neîncetat îl turbură și-l învâluește pre el cu sfaturile cele pătimeșe aduse de la vrăjmașul. Aceasta se face atunci, când vrăjmașul foarte adesea orî îi închipuește omului oarecare lucru, sau persoană ce hrănește patima și-l învâpăează pre el către hotărâtă iubirea lor, așa că omul, vrând sau nevrând gânditor se robește de ele. Iar pricina aceștia se face, precum s-a zis, din cea mai dinainte aleasă negrijire și îndeletnicirea cea din îndelungat timp cu lucrul. Patima, întru toate chipurile ei, neschimbat se află supusă, sau pocăințit, potrivit cu pricina, sau muncii ceî viitoare. Și așa se cuvine a ne căi și a ne ruga despre izbăvirea de toată patima, fiindcă toată patima este supusă muncii, nu pentru aceea că am fost luptați de dânsa, ci pentru nepocăința. Pentru că dacă ar fi fost aceasta (munca) numai pentru lupta vrăjmașului, atunci oarecarii, neajungând încă desăvârșita nepățimire, nu ar fi putut primi izbăvire, precum zice Sfântul Petru Damaschin. Și se cuvine celui învâluit de orice fel de patimă, cu toate puterile a se împotrivi ei, a zis Părinții. Să luăm spre pildă patima curviei: De este luptat cineva de această patimă, către orice persoană, acela trebuie cu totul a se depărta de dânsa și de împreună vorbirea și petrecerea cu ea și de atingerea de hainele ei și de mirosul ei. Că de nu se va păzi cineva pre sine de toate acestea, acela închipuește patima și curvește gânditor în inima sa, a zis Părinții, el singur aprinzându-și întru sine vâpaea patimilor, și, ca pre niște heară povățuește în cugetul său pre cugetele cele viclene.

Încheierea Lămuritorului de tot ce a zis aici Sfântul Nil

Așa Sfinții nevoitori ne mărturisesc nouă, că toate căderile în păcate se săvârșesc, nu întru altfel, ci treptat. Treptat cea dintâi ese asupreală, când fără de gând și împotriva voii intră în suflet închipuirile cele păcătoase și îndemnările, sau prin închipuirile cele dinafară, orî lăuntrice, sau prin nălucire. Aceasta este fără de păcat, dar este numai frâu și apropierea către păcat; și ceî mai mari

Sfinți în timpurile cele mai Sfințite, adeseaori se vedeau nevoiți a se lupta cu asuprelele. Învoeala însemnează priimirea asuprele și cea de bună voe cugetare despre ea, aceasta nu totdeauna este fără de păcat. Împreunarea este îndulcirea sufletului prin gândul cel din noi venit, sau chip, adică, când cineva priimind cugetele sau nălucirile arătate de vrăjmașul și cu el este vorbind gânditor, îndată așază în minte, ca să fie așa, precum însuflă cugetul. Aici trebuie numaidecât pocăință și chemarea ajutorului lui Dumnezeu. Robirea este stare a sufletului când forțat și fără de voe se abate mintea spre gândurile cele rele, care strică pacinica așzare a sufletului, și mintea cu anevoe, fără numai cu ajutorul lui Dumnezeu, se întoarce întru sine. Patima este îndelungată îndulcire și întoarcere întru deprindere prin cugetele cele pătimase sămănate de la vrăjmașul și întărită din deasa cugetare, nălucire și împreună vorbire cu ele. Decă aceasta este robia vrăjmașului și a păcatului, și cel ce nu se va pocăi și nu va lepăda de la sine patima, va fi supus muncilor celor vecinice. Aici trebuie mare și încordată luptă, iar mai cu samă ajutorul Darului, spre a lăsa păcatul.

Iată decă unde este începutul și rădăcina păcătuirii noastre! Vine în suflet gândul, se închipește lucrul, păcătuitor sau fără de păcat, aceasta-i tot una, noi întoarcem spre el luarea aminte, ne gândim la dânsul, ne răpim de el, începem a ne abatem spre el, iară lucrul cel mai de căpetenie, lucrul mântuirii sau al pomenirii lui Dumnezeu și al petrecerii întru toate cele Dumnezești, uităm. Și toate acestea adese ori se lucrează fără știința noastră. Așa suntem noi de ticăloși, răspândiți, ușurei și negrijilivi, că ne purtăm de tot vântul acestor cugete și năluciri; Ele neîncetat ca un vând oarecare, ne învărtesc pe noi de dimineța până sara și de sara până dimineța, și de la aceasta pătimim dea pururea. Și aceștia adeseori ne supunem noi fără de cunoștință. Amar nouă! Ce este a face spre a ne izbăvi, fără îndoială, de așa perzătoare așzare? Este de trebuință a ști tare și totdeauna a nu uita, că nu numai din slăbiciune, nu numai din răspândire, sau din negrijă, sau din ușurătatea noastră toate acestea se întâmplă cu noi, dar și din pricina cea mai însemnată, adică din necunoștința acelei urmări (proces) prin care cugetele ne duc pre noi până la patimă, din nevrerea și neștiința a ne lupta cu ele și a le birui, din uitarea despre numirea noastră și din necunoștința cu cel a le sta împotrivă. O' cum este de trebuință a învăța aceste felurite mișcări ale gândurilor în lupta cea Duhovnicească! Cum trebuie totdeauna a nu uita și a pune în lucrare acele mijloace, care ne izbăvesc pre noi de înfrângere și ne dau biruință asupra lor! De altfel, cum oare și să ne mântuim noi???

Cap al doilea (2)

PRIN CE CHIP putem a ne împotrivi acestor ispite diavolești, împotrivă puindu-le rugăciunea și liniștea, și despre tainicile Dăruirii cu care Domnul cu Dar luminează pre plăcutii Săi, mai presus de toate cugetele omenești.

Sfinții Părinți ne povățuesc, cum că nevoitorul să stea împotriva fiecărei părți a vrăjmașului, cu putere potrivită lucrării aceștia, având în vedere că el va purta biruință, sau va pătimi înfrângere în mintea sa. Și mai cuprinzător a zice, trebuie a ne împotrivi gândurilor celor viclene, precât ne este nouă cu putință. Că urmarea împotriva luptării, va fi vrednică sau cununii, sau pedepsi, Cununile adică biruitorului, iar muncile, celui ce aș greșit și nu s-a pocăit în viața aceasta. Greșala care merită muncă, după cuvintele Sfântului Petru Damaschin este aceea, când cineva va aduce cugetul la îndeplinire de faptă; iar acelora, care tare se luptă și în mijlocul puterniceii asuprelă a vrăjmașului nu slăbesc, li se împleticesc luminoase cununi.

Cea mai bună și mai sigură luptă poate fi atunci, când gândul numit: asupreală, sau băntueală, se taie din singur începutul, și când va fi rugăciunea cea neîncetată. Fiindcă zic Părinții, că cine se împotrivesc celui întâi cuget, adică asuprele, acela, să zicem așa, cu o lovitură va tăia toate

următoarele ei lucrări: Pentru că cel ce se luptă cu înțelegere, omoară pre singura muma a răilor puișori, adică pre vicleana asupreală, care este gândul cel dintâi. Iar mai vârtos în vremea rugăciunii trebuie a aduce pre mintea noastră întru așa stare, întrucât ea să fie și surdă și mută, precum aū zis Sfântul Nil Sinaitul Cap 11); și a avea inimă deșartă de tot cugetul, chear după arătare de s-ar părea și bun, precum aū zis Isihie Ierusalimneanul, fiindcă, din cercare este știut, că cu lăsarea celor fără de patimă bune cugete, urmează și cele rele și pătimișe, și intrarea celor dintâi, deșchide ușa și celor de al doilea (Cap. 163. Isihie). Așadar trebuie cu toată puterea a te deșărta pre sineși și de acele cugete, care se închipuesc bune, ca neîncetat, fără de opreală, a privi întru adâncul inimei și a striga; „Doamne, Iisuse, Christoase, Fiule a lui Dumnezeu, miluește-mă; și a rosti câte odată, toată rugăciunea aceasta iar altă dată o jumătate, scurtându-o așa: „Doamne Iisuse Hristoase, miluește-mă, și iarăși schimbând, zi: Fiul lui Dumnezeu, miluește-mă, căci aceasta va fi cu lesnire cei noi începători, însă prea adeseaori a schimba cuvintele nu se cuvine, precum învață Sfântul Grigorie Sinaitul (Cap 2 din cele 15). Iar după zicerea: Doamne Iisuse Christoase, Fiul lui Dumnezeu, miluește-mă”, oarecare Părinți adaog încă cuvântul „pre mine păcătosul”, și aceasta Domnului Dumnezeu, este plăcut, iară nouă păcătoșilor cu deosebire priincios.

Deci așa, strigă cu stăruință, ori de șezi, ori de stai drept, ori de ești culcat, strigă, închizând mintea în inimă, și pentru neopreala cea lăuntrică, ține, pre cât este cu putință, pre însuși suflarea, spre a nu răsufila adeseori, precum învață Sfântul Simeon Noul Teolog (pentru meșteșug). Iară Sfântul Grigorie Sinaitul zice: „Cheamă pre Domnul Iisus, cu toată osârdia, cu dor și cu răbdare și cu de-a pururea așteptare, tăind tot cugetul” (Cap 2 din 15). Iară întru aceea ce zic Părinții, cât este de folositor pentru adunarea minții întru rugăciune a ține suflarea și a nu răsufila des, curând te încredințază singură încercarea. Însă dacă nu poți a te ruga întru liniștea inimei și fără de gânduri, ci vezi că ele se înmulțesc în mintea ta, nu te împușina de aceasta, și la nimic uitându-te, ține-te de rugăciunea aceasta. Că Sfântul Grigorie Sinaitul știindu-o desăvârșit cum că nouă pătimișilor, cu neputință este a birui pre gândurile cele vicleane, aū zis: „Nimenea din cei noi începători nu va putea ținea mintea și va tăia cugetele, de nu singur Dumnezeu o va ținea și va depărta gândurile. Că aceasta numai cei puternici și mult sporiți întru Duhovniceasca lucrare sunt în stare a ținea mintea și a alunga gândurile; însă și ei, nu cu a lor putere le alungă, ci cu Dumnezeu, nevoindu-se întru împotivă luptarea lor și îmbrăcați fiind cu Darul și cu toată înțarmarea lui” (Cap 3 din cele de la urmă). Și iarăși: „iară tu, văzând necurăția duhurilor celor rele, adică gândurile, rădicându-se, sau închipuindu-se în mintea ta, nu te înfricoșă și nu te turbura. Și măcar ce și s-ar închipui ție, duple părere, oarecare lucruri de bună înțelegere, nu întoarce spre ele nici o luare aminte; ci, pre cât este cu putință, ținind răsufilarea și închizând mintea în inimă, în loc de armă, des și cu stăruință cheamă pre Domnul Iisus; și toate cugetele, ca de niște foc, nevăzut arzându-se de Dumnezeescul Nume al Domnului Iisus, vor fugi” (Cap 2 din cele 15).

Iar dacă și după aceasta nu vor înceta, obrăznicind a năvăli și a te supăra cugetele, atunci scoală-te și roagă-te împotiva lor (anume chear pentru singure cugetele) și pe urmă cu tărie ține-te de lucrul cel dintâi, adică chemarea Numelui Domnului Iisus, cu închiderea minții în inimă; (despre aceea cum se va săvârși rugăciunea împotiva cugetelor, cu ajutorul lui Dumnezeu vom zice mai pe urmă). Iară când gândurile și după rugăciunea cea asupra lor nu se rușinează a năvăli, atâta cât nu poți a păzi pre inimă cu mintea, atunci încep a rosti rugăciunea cu gura, și zi-o neîncetat de multe ori cu stăruință și cu răbdare. Iar în caz de slăbiciune și neputință, cheamă pre Dumnezeu spre ajutor, silindu-te pre sineși, după putere a nu tăia rugăciunea; și toate acestea cu ajutorul lui Dumnezeu, desăvârșit se va depărta și se va perde. Iară când mintea se va liniști și se va slobozi de robia cugetelor, atunci iarăși ia aminte inimii și săvârșăște rugăciunea cu mintea; căci îndeletnicirile și ostenelele faptelor bune sunt felurite, dar alăturându-se inimii este izvorul a tot binele: și „precum

livezile se adapă cu apă, așa aceasta adapă sufletul”, zice Sfântul Grigorie Sinaitul (Cap 5 din urmă). Acest fericit Părinte, înfălegând scrierile tuturor purtătorilor de Duh Părinți și urmându-le lor, poruncește ca cu toată stăruința a ne griji de rugăciune, tăind în timpul ei tot gândul, nu numai cel rău, ci și cel părut bun, fiindcă pre liniște o numește el „înstrăinare de toate cugetele, până la o vreme, ca nu luând aminte ca celor bune, să perzi pre cea mai mare” (C.9 din 15).

Liniștea este a căuta pre Domnul în inimă, adecă cu mintea a păzi inima întru rugăciune și cu aceasta singură a te îndeletnici pururea, zice Sfântul Simeon Noul Teolog. Lucrul acesta, adecă, a păzi pre minte în inimă, depărtând toate gândurile, până când se va căpăta deprinderea, foarte este greu. Greu însă este nu numai pentru noi începători, dar și pentru aceea, cari, măcar deși mult s-au ostenit, dar dulceața rugăciunii cu simțire înlăuntru inimii, după lucrarea Darului, încă n-au dobândit-o și nu au simțit-o. Și din oarecare este știut, cât este de greu această îndeletnicire întru rugăciunea minții și cu anevoe de împlinit pentru cei neputincioși; Dar acela carele a aflat Darul, se roagă fără de osteneală și cu dragoste, mângâindu-se din Dar. Căci când lucrătorește va veni rugăciunea, atuncea lucrarea ei desăvârșit adună mintea întru sine, îl îndulcește pre el și de toată robia îl slobozește, precum zice Sfântul Grigorie Sinaitul: „Pentru aceasta se cuvine pre cât îți este cu puțință, cu răbdare a petrece întru rugăciune, întorcându-se despre toate gândurile și până la o vreme a nu te scula la cântare. Întru răbdare zice, să fie șederea ta, dupre cuvântul Apostolului” întru rugăciune răbdând” (Col. 4.2)¹³, și nu lenevindu-te degrab a te scula, pentru durerea cea cu osteneală și pentru strigarea minții cea gânditoare și pentru cea deasă înfigere, aducându-ne aminte de cuvântul Prorocului (Ier. 8.21)¹⁴ „Durere m-au cuprins pre mine ca pre ceea ce naște” (Capul 1 de la urmă). Asemenea pomenind și pe al Sfântului Efrem, care ne învață așa: Pătimizește chinuire prea cu durere, ca pe alături să treci de boala deșartelor dureri. Și iarăși Sfântul Grigorie Sinaitul asemenea poruncește: „Ca plecându-te pe jos și adunând mintea în inimă, numai de este ea deșchisă, cheamă pre Domnul Iisus spre ajutor; Și bolind cu umerile și capul durundu-te de multe ori, rabdă cu durere și cu dorire întru acelea, căutând în inimă pre Domnul” (Capul 1 de la urmă). Și spre întărirea acestora aduce însuși cuvintele Domnului, că: „Silă este împărăția cerurilor și silitorii o răpesc pre dânsa” (Mat. 11.12)¹⁵ sub cuvântul „silă și silitorii”, Domnul, după cuvântul lui, înțalege: silința cea pentru acestea și osteneala cea dureroasă. Și iarăși zice: „Iară când mintea din întindere va slăbi și se va slăbănogi și trupul și inima va simți oarecare durere, din puternica și neîncetata chemare a Domnului Iisus, atunci sculându-te, apucă-te de cântare, ca să dai lui oarecare liniște și slăbire” (Cap. 17 din 15).

Aceasta este treapta cea înaltă a lucrării cei Duhovnicești și așa este învățătura celor înțelepți de Dumnezeu, pentru toți nevoitorii, singur de petrece cineva, sau împreună cu ucenicul. Și dacă ai ucenic credincios, zice, atunci lasă-l pre el să cetească Psalmi, iară tu ia aminte cu inima rugăciunei (C. 9, 15). Decă așa Cuviosul Grigorie cu însuși cercarea trecând calea cea Duhovnicească, ne poruncește și nouă, ca toată stăruința să o punem pentru rugăciunea minții, iară Psalmi a întrebuița puțin pentru alungarea mahniciunei – trândăviei, adăogând și troparele cele de pocăință, numai fără de cântare, după cuvântul Scărarului: Că le ajunge lor spre veselie durerea inimei, care pentru blagocestie se face și căldura Duhului, care se dă lor spre bucurie și mângâere, precum zice Sfântul Marco. De asemenea poruncește a adăoga și întreit Sfântul spre toată cântarea și Aliluia, după rânduiala Părinților celor vechi: Varsanufie, Diadoh și a altora” (Cap. 9 din 15). Iar când Darul lui Dumnezeu ne va îndulci rugăciunea și va simți că lucrează în inimă, atuncea mai vârtos Sfântul Grigorie poruncește a ne stăru întru dânsa „Dacă, zice, vei simți că rugăciunea lucrează în inima ta și nu încetează a face întru dânsa

¹³ *Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, 4, 2: “Stăruieți în rugăciune, priveghind în ea cu mulțumire”.

¹⁴ *Jeremia*, 8, 21: “De durerea fiicei poporului meu sunt îndurerat, umblu posomorât și groaza m-a cuprins”.

¹⁵ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 11, 12: “Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea”.

mişcările, nu o lăsa și nu te scula la cântarea Psalmilor, până când de nu ea, după rândueala lui Dumnezeu te va lăsa pre tine, fiindcă așa urmând, tu ai fi lăsat pre Dumnezeu înlăuntru, începând a-l chema pre El afară de tine și te-ai fi pogorât de sus în jos. Cu așa chip tu și rugăciunea vei lăsa și pre minte o vei lipsi de liniștea ei, pe când liniștea, după singur cuvântul ei, cere, spre a o păzi, adecă pre minte în pace și întru liniștită așazăre; Că Dumnezeu este pacea, strein de toată turburarea și strigarea” (Cap. 5 de la urmă). Și iarăși: „Dar pentru ca, cu lucrarea rugăciunii inimii, să nu cazî întru înșălăciune, nu lăsa întru tine nici un fel de nălucire, nici de un fel de chip și videnii, fiindcă asupraele care sunt puternice năluciri și mișcări, adecă umblarea cugetului, nu încetează a fi și atuncea, când mintea se află în inimă și săvârșăște rugăciunea, și nimenea nu este în stare a fi stăpân preste dănele, afară de cei ce au ajuns prin Darul Sfântului Duh săvârșirea și afară de cei ce s-au agonisit statornicia minții prin Iisus Hristos (Cap 3 de la urmă).

Iar ce privește despre tipicul, prin care în Duhovniceasca îndeletnicire se pune înainte: un ceas a se ruga, un ceas a ceti, un ceas a cânta, și așa a petrece toată ziua, el este bun potrivit după timpul, măsura și puterea celui ce se nevoește; Însă aceasta lășăm a fi în voea ta, sau a te așaza pre sineți după această împărțire a Sfântului Grigorie Sinaitul (Cap. 99), sau fără de slăbire a te ținea, ca puzura să petreci întru lucrul lui Dumnezeu, adecă întru rugăciunea minții. Iară celor ce nu cunosc rugăciunea minții, care, după cuvântul Sfântului Ioan Scărarul (28), este izvorul bunătăților, ce le adapă pre ele, ca pre niște Duhovnicești saduri: să cuvine mult și îndelungat timp a petrece pentru cântare și adeseori a schimba o Duhovnicească îndeletnicire cu alta. Că alta este lucrarea liniștei și alta a vieții cei chinoviatece; și una și alta, după cuvântul celor înțelepți, bună este întru a sa măsură, și al al său loc Drept aceea au zis Părinții că a cânta se cuvine cu măsură, iar mai mult a se îndeletnici întru rugăciune. Dar când ar veni lenevirea, trebuie a cânta (psalmi), sau a ceti despre viețile și nevoințele Părinților, fiindcă corabia nu are trebuință de lopeți, când o aduce pre ea vântul, suflare cu măsură dându-î aceștia spre înotare, pe deasupra mării cei sărate a patimilor iară când corabia se va opri din lipsa vântului, atuncea trebuie a întrebuița lopețile, sau altă mai mică luntre pentru a să purta. Iar oarecarii, dorind a se prici, arată de la Sfinții Părinți și de la nevoitorii de acum, cum că să săvârșesc starea cea de toată noaptea și neîncetata cântare... Dar acestora Sfântul Grigorie Sinaitul poruncește a le răspunde din scriptură așa: Cum că nu ale tuturor toate sunt săvârșite, pentru neajungerea stăruinții și din slăbirea puterii; Ci cele puține, celor mari, nu la toți sunt puține; Iar cele mari, la cei mici, nu de toți săvârșite... Că nu toți nevoitorii cei vechi și cei de acum, au călătorit pe una și aceeași cale și nu toți toate până la sfârșit au împlinit (Cap 5 urmă). Și iarăși (Sfântul Grigorie Sinaitul) zice: Iară pentru cei ce au ajuns întru sporire și care s-au învrednicit de luminare, lor le trebuie nu cetirea psalmilor, ci tăcere, rugăciune neîncetată și privire; Fiindcă aceștia sunt uniți cu Dumnezeu, și nefolositor le este a rumpe mintea lor de la El și a o supune turburării. Pentru că mintea unora ca acestora, când se va retrage dintru rugăciunea minții cea din pomenirea lui Dumnezeu, și pentru lucruri nu așa de însemnate cu dragoste se va ținea, preacurvește (C. * 8 din cele 15).

Pentru cel ce a pățimit o așa de înaltă stare, Sfântul Isac Sirul scrie: că când se va întâmpla cea negrăită bucurie Duhovnicească, aceasta îndată taie rugăciunea din gură, fiindcă atunci ca cum ar înceta gura și limba, și inima-păzitoarea cugetelor, și mintea-cârmaciul simțirelor, și cugetul-pasărea cea iute sburătoare și obraznică: atunci decî cugetul, nu are rugăciunea sa și să mișcă nu cu de sine stăpânirea, ci singur el se povățuește de o altă putere, fiindu-se în robiea cea tainică și se află întru cea nepătrunsă și neajunsă de minte, pre care singur nu o cunoaște. Aceasta este simplu aceia ce se grăește înspăimântare și vedenia rugăciunii, iar nu singură rugăciunea; fiindcă mintea se face

[†] Se observă prescurtarea cuvintelor care nu este neapărat unitară, Cap, C. dar și K. pentru cap, capete, Cuv. și Kuv. pentru Cuvânt (Text), urm. și urmă pentru „următoarele”...

atunci mai presus de rugăciune, care se leapădă (de cunoștință) pentru aflarea celui mai bun și ea se află întru uimire, fiindcă fără de toată dorința (voința) după cuvântul Apostolului „saū în trup, nu știu, saū afară de trup, nu știu, Dumnezeu știe” (2 Cor. 12.2)¹⁶. Sfântul Isaac * (Kuv. 32) „Pre rugăciune, Sfântul Isaac, o numește sămânță, iar această stare, adunarea snopilor, când cel ce seceră, singur să minunează de negrăită videnia aceia, cum din proaste și goale semințe, pe care le-au sămănat, îndată fără de veste au crescut înaintea lui mănunche de spice coapte. Pre aceasta zice, o numesc rugăciune, numai pentru aceea, că din rugăciune își are pricina și dăruire și în vremea rugăciunii se dăruiește Sfinților această negrăită dăruire și precum voesc fac arătarea, ca să întărească gândurile pentru cele Duhovnicești, al căruia nume, nimenea nu-l poate hotări. Decă când prin lucrarea Duhului, se va mișca sufletul către Dumnezeestile acelea și prin necuprinsa unire se va asemena Dumnezeirei, și se va străluci întru ale sale mișcări cu raza luminii cei înalte și mintea se va învrednici de simțirea fericirii cei viitoare, atuncea și pre sine se uită și pre toate cele vremelnice ce să află aici, și decă mai mult nu are mișcare întru ceva” (Cuv. 32). Și întru alt loc zice: „Că în vremea rugăciunii să răpește mintea de-a pururea fără de voe întru gândurile celor fără de trupuri, spre care nu sunt slobode simțirele și se aprinde înlăuntru de năprasna bucurie, care face pre limbă a tăcea; Întru desfătarea cea neasemănată a ei, izvoraște din inimă de-a pururea oarecare dulceață și trage toată mintea din tot; Fără de simțire dupre vreme și vreme, cade în tot trupul oarecare desfătare și veselie, pre care limbă trupească nu poate a le spune pre dănsule, până ce toate cele pământeste, cenușă și gunoaiie le va socoti întru pomenirea acestora: Și când zice, va veni omului desfătarea acea, care saltă în tot trupul lui, unul ca acesta așa socotește în ceasul acela, cum că nu este altceva împărăția cerurilor, fără numai aceasta” (Cuv. 8). Și iarăși zice (Sfântul Isaac): Cel ce au aflat bucurie întru Dumnezeu, nu numai la patimă nu se uită, ci nici la viața sa, că dragostea lui Dumnezeu este mai dulce decât viața, și cunoștința cea dupre Dumnezeu, dintru care se naște dragostea, este mai dulce decât mierea și fagurul” (Cuv. 32).

Ci acestea sunt negrăite și nespuse, O minune, strigă Sfântul Simeon Noul Teolog: „de limbă va grăi acestea? Care minte îl va tâlcui? Care cuvânt îl va descoperi? Că înfricoșat lucru cu adevărat este, înfricoșat și mai presus de tot cuvântul! Văz lumină, pre care nu o are lumea, și stând în chilie, văz înlăuntru meu pre Făcătorul lumii și vorbesc cu El, și-l iubesc pre El, și mă hrănesc bine cu singură vederea, și, cu El unindu-mă, cerurile covârșesc. Și acest lucru îl știu adevărat și întemeiat... Unde este atunci trupul? Nu știu, fiindcă Domnul pre mine mă iubește și întru sine însuși mă priimește și în brațe mă ascunde, și, fiind în ceruri, în același timp și în inima mea: și aici și acolo este văzut de mine. Stăpânul mă arată pre mine deopotrivă nu numai cu Îngerii, ci și mai cu bun Dar înaintea lor, fiindcă cel nevăzut pentru ei, și cel neapropiat cu ființa, mie văzut se face și cu ființa mea se unește. Aceasta este aceea, despre care vestește Apostolul „că n-au văzut, și urechea n-a auzit și la inimă de om nu s-au suit” (1 Cor. 2.9)¹⁷... Și petrecând întru aceasta, nu numai nu voește a eși din chilie, ci dorește a se ascunde întru adâncul pământului, ca și acolo, afară de toată lumea fiind, să privească pre nemuritorul său Stăpân și Ziditor (Kuv. 5, partea 2). Unindu-se cu Noul Teolog, și Sfântul Isaac zice asemenea: căci când se va rădica de la om acoperemântul patimilor, adecă de la ochii lui cei gânditori, și ar oglindi el această negrăită slavă, îndată mintea lui să înalță întru uimire. Și de nu ar pune Dumnezeu hotar întru această viață acestei stări, cât se cuvine întru

¹⁶ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 12. 2: “Cunosc un om în Hristos, care acum paisprezece ani – fie în trup, nu știu; fie în afară de trup, nu știu, Dumnezeu știe – a fost răpit unul ca acesta până la al treilea cer”.

* În mss., Sfântul Isaac și Sfântul Isac reprezintă un singur Sfânt Părinte, într-o ortografie ezitantă, ce utilizează dubletul pe aceeași pagină și chiar în același pasaj.

¹⁷ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 2, 9: “Ci precum este scris: «Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El”.

ea a zăbovi, atunci, măcar deși slobozită ar fi fost a urma aceea și întru toată viața omului, niciodată nu ar fi voit a eși el din această minunată videnie” (Cuv. 17).

Dar Dumnezeu cu a Sa milă așa rânduește, ca la un timp să se împuțineze Darul Lui întru Sfinți, ca să poată ei a purta grijă și pentru frații lor cu slujirea cuvântului, care-î învață către buna cinstire, precum zice Marele Macarie (Cetește la Sfântul Macarie Egipteanul în Cuv. 8 despre rugăciunea cea desăvârșită acelor desăvârșit, prin pilda celor 12 trepte)..., adecă, dacă ar avea cineva așa Dar, ca cum pururea să fie cuprins de dulceața acestor minunate priviri, nu ar fi putut mai mult despre nimic vremelnice a auzi sau a vorbi, sau a primi asupra-și greutatea cuvântătoarei învățături, sau oarecare prea mică grijă. Ceî ce au gustat odată întru acest trup muritor, nemuritoare hrană, și încă fiind în lumea cea de puțină vreme, s-au învrednicit din partea acelei bucurii, care se pregătește întru cereasca patrie, nu pot deci a se lipi de cele frumoase ale lumii aceștia, sau a se teme de ceva scârbicios și cumplit: ci cu Apostolul îndrănesc a striga: „Nimic poate să ne despartă pre noi de dragostea lui Dumnezeu” (Rom. 8.39)¹⁸. Toate acestea, după cuvântul Sfântului Isaac, se dă acelora, cariî au văzut asemenea încercări și le-au simțit pre ele întru sine însuși, alungând Darul acesta cu povățuirea Părinților și din gura lor au deprins adevărul și întru acestea și acest fel ș-au petrecut viața lor. Iară noi netrebnicii, ai multora păcate fiind vinovați și plini de multe patimi, pentru aceea singuri nici nu am fi fost vrednici chear și a auzi despre asemenea lucruri; Însă nădăjduind la Darul lui Dumnezeu, am îndrăsnit a zice despre dănele din parte câteva cuvinte din Sfintele Scripturi a Purtătorilor de Duh Părinți, ca să cunoaștem măcar puțin, cât suntem noi de ticăloși și fără de judecată, lipindu-ne și împătîmîndu-ne de lumea aceasta, adunând lucruri putrezitoare și pentru ele dându-ne la grijă și turburări, cu vătămare pentru sufletele noastre.

Deci toate acestea întru laude noi înșine le socotim și de faptă bună le avem! Dar amar nouă zice Sfântul Isaac „că noi nu înțelegem vrednicia sufletelor noastre, și nu cunoaștem pentru care petrecere suntem chemați. Și viața aceasta a neputinților, și așăzarea viilor, și necazurile lumii, și însuși lumea și răutățile ei și odihnele ei, se socotesc de noi ca oareșice deosebit” (Cuv. 17); Iară viața cea dupre Duh, – din cufundarea în lenevire, din iubirea de lume și din negrijire –, noi zicem că ea ar fi fost însușită numai vechilor Părinți, iar nouă nu ne este de trebuință, ci încă cu neputință sunt asemenea nevoie. Dar nu este așa, nu este! Cu neputință dar sunt ele pentru aceea, cariî fără de grijă și de singură voea lor se robesc pre sine patimilor și care nu voesc a se pocăi cu adevărat și a se nevoi pentru lucrul lui Dumnezeu și se dau nefolositoarelor grijă ale lumii aceștia; Iară pentru aceea care cu osârdie se pocăesc, cariî cu multă dragoste și frică caută pre Dumnezeu și către El singur privesc și după poruncile Lui urmează, pre aceea pre toți Domnul îi primește, îi miluește, le dăruiește lor Darul Său și îi proslăvește. Așa ne încredințază pre noi toată Dumnezeasca Scriptură. În vechime mulți Părinți și singuri ei au trecut această stadiu și pre alții i-au povățuit pre dânsa: însă numai acuma au încetat unii ca aceea a fi, din pricina lipsei povățuitorilor. Dar cine cu totul tot se va înțălepti și mai mult îl va ajuta de acum și până în veac. Iară pre aceea cariî nu voesc a se nevoi, aducând și pre alții întru negrijire și desnădăjduire și în deșert cuvintează, cum că acum în timpul de față nu dă Dumnezeu Daruri ca celor de demult, pre aceea Apostolul îi numește înșălați și înșălând și pre alții. Dar sunt și de aceea, care nu voesc nici să auză de aceea, cum că și în vremea de acum este Dar. Însă Sfântul Grigorie Sinaitul pre unii ca aceștia îi numește întunecați din resimțirea cea mai de pre urmă, din necunoștință și din puțină credință (Cap 6 din 15).

Iară noi, cunoscând toate acestea din Sfintele Scripturi, și dacă dorim cu stăruință a ne îndeletnici la lucrul lui Dumnezeu, să ne depărtăm, pre cât se poate, de deșărtăciunea lumii aceștia, grijindu-ne a împuțina patimile, adecă a păzi pre inima noastră de cugetele cele viclene și întru toate împlinind

¹⁸ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, 8, 39: “Nici înălțimea, nici adâncul și nici o altă faptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru”.

poruncile Domnului. Iară spre a păzi inima, trebuie totdeauna a avea rugăciune, căci întru aceasta se cuprinde treapta cea întâi a vrâstei cei monahicești și fără de aceasta cu neputință este a împricina patimile, zice Sfântul Simeon N. T. (în trei luări aminte). Și mai vărtos în timpul nopții se cuvine mult mai mult a se îndeletnici călugărul întru această Duhovnicească lucrare zic Părinții. Fericitul Filofteiu Sinaitul auzis „Că mintea se limpezește mai vărtos noaptea” (Cap 24). Și Sfântul Isaac zice „Toată rugăciunea pre care o aduci noaptea, cinstești-o mai cu deosebire decât toate lucrările cele de ziua; fiindcă simțirea dulceții, care se dăruiește pustnicilor în timpul zilei, din lumina lucrărilor celor de noapte izvoraște peste mintea cea curată” (Cuv. 34). Unit cu aceasta și ceilalți Sfinți învață. De aceea Sfântul Ioan Scărarul auzis: „Noaptea mai mult îndeletnicește-te la rugăciune, iar mai puțin la cântare. . . Dar, ostenindu-te în rugăciunea minții, sculându-te să ne rugăm (adecă cu cea trupească) auzis El întru alt loc (Cuv. pentru rugăciune).

Deci întru acest chip se cuvine și nouă a urma, când mintea se va osteni întru rugăciunea minții, adecă să o îndeletnicim puțin pre ea cu cântarea Psalmilor, sau a troparilor, sau cu altceva, urmând după aceea, cine și ce pravilă are. Dar pe lângă aceasta trebuie a nu uita, că multa cuvântare, după cuvintele Sfântului Ioan Scărarul, adeseaori răspândește mintea în timpul rugăciunei, iar puțină cuvântare, adeseaori o adună. Însă: întru răspândirea gândurilor, mai vărtos îndeletnicește-te cu cetirea, auzis Sfântul Isaac (Cuv. 34); De asemenea și Îngerul a poruncit Sfântul Antonie celui mare: „Când mintea ta se răspândește, atuncea mai vărtos stăruiește-te la cetire, sau cu rocodelie” (în viața lui). Iară celor noi începători, când năvălesc asupra lor gândurile, foarte folositor este pentru ei, oarecare lucru de mână împreună cu rugăciunea, sau vre o slujire oarecare (ascultare). Căci cea mai osebită și mai mare trebuință pentru ei se face, când îi împresoară gândurile cele de mâhnire și de scârbă, învață Părinții.

Îndeobște și cuprinzător, întru această gândită lucrare, Sfântul Isihie al Ierusalimului, pune înainte patru meșteșuguri (Cap 14, 15, 16, 17 și 18): sau a se păzi de asupreală, adecă a priveghea după gânduri și a le tăia întru singur începutul; sau a avea inima cu adâncime totdeauna tăcând și liniștind despre tot gândul și cugetul și a se ruga, sau a chema des spre ajutor pre Domnul Iisus Christos prin smerenie; sau a avea pomenirea morții. Toate acestea ca un portar închid ușile cele dinlăuntru pentru toate gândurile cele viclene”. Și fiecare din aceste meșteșuguri aflându-se osebit în orișicine, să numește trezvia minții noastre și lucrare gânditoare. Luând aminte la toate acestea, fiecare dintre noi să se nevoească cu orânduiala ceea ce se cuvine, (adecă spre care are fire fiecare mai cu lesnire).

Cap al treilea (3)

„Pentru întrebuințarea mijloacelor, adecă, cum și prin ce trebuie a ne întări prin înșine și a ne apăra în luptă împotriva sculărilor vrăjmașilor, sau întru nevoiea cea gânditoare, și întru ce să cuprinde toată deplinătatea lucrării întru petrecerea noastră”.

Întărirea în lupta cea lăuntrică și întru nevoiea cea gânditoare, arătată întru toate scripturile, să cuprinde întru aceea, ca, când vom fi tare luptați de gândurile cele viclene, să nu ne împricinăm, nici să ne mâhnim, sau să încetăm cugetarea noastră cea dinainte în calea nevoieții. Căci când ne înfrângem de gândurile cele spurcate, viclesugul răutății vrăjmașului bagă întru noi rușine, ce ne ține pre noi a nu privi către Dumnezeu întru simțirea pocăinții și a înălța împotriva lor rugă. Însă noi să le biruim pre ele cu pocăința cea de-a pururea și cu neîncetata rugăciune și să nu dăm dosul vrăjmașilor noștri, adecă să nu ne întorcem îndărapt, măcar deși în fiecare zi vom primi mii de rane de la ei. Și să ne hotărâm întru sine însuși chear până la moarte, ca nicidecum să nu lăsăm această

lucrare purtătoare de viață, fiindcă o dată cu ispitele ni se trimite nouă ascunsa cercetare a milii lui Dumnezeu. Sfântul Isaac zice: „Că nu numai nouă pătimășilor și neputincioșilor, se întâmplă gânditoare căderi, ci și acelora care staū pe treapta cea înaltă a curăției și cari sub brațul ferirei cunoștinții Domnului, petrec viața lor întru liniștea cea vrednică de fericire, dar după aceasta în urma ispitei, la ei se face pace și mângâere și cugete înțelepte și liniștite” (Cuv. 51). Și iarăși „Că de câte ori omul să face netrebuincios cuiva, și neîncetat din neiscușița sa aū stătut străpuns și aruncat, și întru toată vremea întru neputință fiind: uneori răpește steagul din mâinele taberii fiilor uriașilor și să scoate numele lui și să laudă mult mai mult mai presus decât cei ce să luptă și sunt cunoscuți întru biruință și priimește cunună și scumpe daruri, mai cu deosebire decât toți tovarășii săi” (Cuv. 50).

Iată cum Sfinții ne încuviințează și depărtează de la mintea noastră toată îndoeala, ca noi – în lupta cea gânditoare, în timpul turburării aduse de gândurile cele spurcate, să nu slăbim, nici să venim întru desnădăjduire. Și iarăși zice Sfântul Isaac: „Iară când ne vom învrednici de cercetarea Darului, nu te face fără de grijă, adecă nu te da neluării de samă și nu te înălța; ci smerit întoarce-te către Dumnezeu și-ți mulțamește Lui și ado-ți spre pomenire greșalele cele făcute de tine în vremea slobozirei. Adu-ți aminte cât de adânc ai căzut tu atunci și ce minte dobitocească și neînțelegătoare a fost la tine atunci; Cugetă despre ticăloșia firei tale; numără toate necuratele cugete și acei spurcați Idoli ce s-au înfipt în mintea ta în vremea furtunei (adecă când el s-au rătăcit, fiind fără de căldura Darului). Închipește-ți acel ceas al turburării și a mișcărilor celor fără de rândueală, care te-aū ajuns pre tine nu demult de acestea, cu întunecarea ta; Adu-ți aminte cât de iute și pe neașteptate te-ai povârnit tu în partea patimilor și te-ai îndulcit de ele, afundându-te cu mintea ta întru întunec. Și toate acesta amintindu-le, căește-te și te prihănește pre sineși. Cunoaște și aceea, că toate acestea le aduce asupra noastră Pronia lui Dumnezeu, pentru aceea, ca să ne smerim noi” (Cuv. 49). Iată ce aū zis și Sfântul Grigorie Sinaitul tot despre această țință: „Dacă omul nu va fi părăsit și biruit și stăpănit, robit fiind și biruindu-se de toată patima și gândul și duhul, neaflând ajutor nici din fapte, nici de la Dumnezeu și nici de la altceva cu totul, așa ca întru toate înghesuind fiind, abea nu vine întru desnădăjduire, atunci el nu poate a se sdrobi și a se avea pre sine dedesuptul tuturor și poate mai rău decât însuși dracii, ca cel ce de dânșii este tiranisit și biruit. Și aceasta este cea după iconomie a Proniei pedepsitoare smerenie, prin care cea a doua și mai înaltă se dă de la Dumnezeu, care este Dumnezeasca putere, ceea ce lucrează și face toate printr-însa, unealtă pre aceasta văzându-o, (adecă puterea pre smerenie), și prin aceasta minunile lui Dumnezeu lucrându-le” (Cap. 117 pe la urmă).

Ia aminte la aceasta cu frică: că, de nu-ți vei smeri înțelegerea ta, atunci *Darul* te va lăsa pre tine, – și tu negreșit – biruit vei fi întru aceea, întru care ispitit ai fost de cugetele cele asupritoare; deoarece tare a sta întru bunătați nu vei putea: căci aceasta este lucrul Darului, carele te poartă pre tine, ca maica pre copilul ei pe mâinile sale, păzindu-te de toată împotivirea. Foarte se cuvine a ne păzi, ca noi înșine să nu dăm frâu spre întărirea gândurilor celor viclene ce să scoală asupra noastră, iar aceasta se va face întru așa vreme, când vom începe a merge pe calea lui Dumnezeu nu drept, fără osârdie și cu răzvrătire. Și așa, cine dorește a se desăvârși întru dragostea lui Dumnezeu, și cu adevărat a se mântui și a face lucrul Domnului, acela, cu multă osârdie și silință să viețuească și câtă putere are să se nevoească întru toate, unit cu Dumnezeasca Scriptură, și toate plinindu-le cu dreaptă cinstire întru smerenie, totdeauna cu râvnă de lenevire și slăbănogire. Căci toată deplinătatea lucrării în viața noastră și închee întru aceea, ca pururea, întru toate lucrurile, întru tot începutul, cu sufletul și cu trupul, cu cuvântul, cu lucrul și cu gândul, cu toate puterile ce sunt întru noi, a petrece în lucrul lui Dumnezeu, cu Dumnezeu și în Dumnezeu. Sfântul Filofteiū zice: „că, asemenea precum noi, viețuind încă în lume, în mijlocul deșertăciunei ei robiți am fost cu toată mintea și cu toate simțirele păcătoasei înșălăciuni, să cuvine nouă, când am început a viețui după

Dumnezeu, cu toată mintea și cu toate simțirile a sluji Dumnezeului celui viu și adevărat și a ne alcătui cu adevărul în voea lui Dumnezeu, a împlini Sfintele lui porunci și cu totul a ne depărta de tot lucrul neplăcut lui Dumnezeu, după Scriptura ce zice: „Către toate poruncile tale m-am îndreptat și toată calea nedreaptă am urât” (Ps. 118. 128)¹⁹ Cap 33).

Îndeosebi: sculându-se din somn, mai înainte de toate trebuie a proslăvi pre Dumnezeu și a ne mărturisi Lui, iară pe urmă a începe și aceste lucrări, adică, rugăciunea, cântarea, cetirea, rucodelia, și care se va cere ceva după lucru. Iară mintea totdeauna trebuie a o avea întărită întru cucernicie și nădejdea cea spre Dumnezeu, ca toate a le face spre buna plăcere de Dumnezeu iară nu pentru slava deșartă, sau plăcerea omenească, tare cunoscând, că Cel ce este pretutindenea și toate le plinește, – Domnul – pururea este cu noi; fiindcă Acela, care au dăruit nouă urechea, au nu toate le ascultă? Și carele au zidit ochiul, au nu toate le vede? Și de se va întâmpla a vorbi cu cineva, voroava ta să fie după Dumnezeu, – plăcută lui Dumnezeu, păzându-te despre cârtire, osândire, deșarta cuvântare și iubirea de pricire. Asemenea și întru mâncare și băutură, toate cu frica lui Dumnezeu să se primească. Mai vârtos se cuvine a ne păzi pre înșine în timpul somnului cu bună cucernicie și temere de Dumnezeu, cu cugetările înlăuntrul nostru adunate și cu bună rânduială în însuși așăzarea cea dinafară a mădulărilor noastre; fiindcă somnul cel vremelnic, este închipuire a veșnicului somn, adică al morții, și culcarea noastră pe pat, trebuie a ne aduce aminte de punerea noastră în mormânt; Și pe lângă toate acestea, pururea trebuie a avea înaintea ochilor noștri pre Domnul, după pilda lui David zicând pentru sine: „Mai înainte am văzut pre Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clătesc” (Ps. 15. 8)²⁰. Deci cel ce urmează prin așa chip, pururea întru rugăciune petrece.

Și la care trupul îi este sănătos, aceluia i se cuvine a-l obosi și a-l deprinde pre el cu postul, cu privigherile și cu lucrările care cer umilință și osteneală, spre pildă: cu metaniile și cu greu lucru de mână, ca să fie el robit sufletului și să ne izbăvim de patimi, cu Darul lui Hristos. Iar fiind trupul neputincios, să cuvine a-l întări pre el, pre cât este de nevoie. Iară despre rugăciune, nimenea să nu fie fără de grijă, nici cel sănătos, nici cel neputincios. Fiindcă osteneala cea trupească, în măsură cuviincioasă, să cere de la toți, care au trup sănătos și tare; iară lucrul cel gânditor, ce să cuprindă întru aceea: ca pre minte să o aibă întru bună cucernicie, și întru nădejdea lui Dumnezeu și întru pomenirea lui Dumnezeu, și spre a se ținea tare pre sine întru dragostea lui Dumnezeu, acest lucru este pentru toți neschimbat, fără a deosebi și pre cei sunt în mană neputinței și boale grele. Asemenea și către aproapeii noștri, după porunca Domnului, să cuvine a avea noi dragoste; și dacă ei se află aproape de noi, să o arătăm pre aceasta cu lucrul și cu cuvântul, când aceasta nu strică dragostea lui Dumnezeu; Iară când ei sunt departe de noi, prin Duhul să întindem dragostea noastră către ei, isgonind din inimile noastre toată pomenirea de rău cea asupra lor și umplându-ne cu dorință spre a le sluji lor cu bună osârdie. Că dacă Domnul ne va vedea pre noi așa, atunci și păcatele noastre le va erta și rugăciunile noastre ca o aducere bine mirositoare le primește și milele sale cu îmbelșugare asupra noastră le revarsă. (Cu însemnare, Că Cuviosul Nil, vorbind despre înalta bunătate a rugăciunii, n-au lăsat fără de învățatură și acel interval de timp, care de noi trebuie a fi întrebuițat pentru primirea hranei, băuturii și celelalte... Chiar, zice el, și întru trebuința cea de nevoie, mintea ascunsă se învețe, fiindcă și aceasta cu frică să cuvine a o împlini, după cum zice și Sfântul Filimon.

¹⁹ *Psalmi*, 118, 128: “Pentru aceasta spre toate poruncile Tale m-am îndreptat, toată calea nedreaptă am urât”.

²⁰ *Idem*, 15, 8: “Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin”.

Cap al patrulea (4)

„Înceeerea totalului părții aceștia zise până acum”.

Iată că darul lui Dumnezeu, am zis pe scurt din Sfintele Scripturi, despre lucrarea cea gânditoare, adecă: cum sunt de felurite sculările vrăjmașului, și lupta care se face în vremea nevoinții aceștia, ce împotivă luptare trebuie la aceasta, adecă: ca cel mai bun meșteșug pentru aceasta, este a păzi inima sa întru rugăciune, fără de toate cugetele. Apoi lămurind din parte puterea și lucrarea acestora, am îndrăsnit a arăta Sfinte ziceri despre aceea, adecă de ce Dar se învrednicesc aceia, care trec calea aceasta cu singură fapta, care eu nevrednic sunt și a mă atinge de unele ca acestea. Încă am zis și despre aceia, adecă cu ce poate a se (osteni) întări cel ce să nevoește întru această mare lucrare, și despre aceia: ce viață și cum trebuie o petrece acela, carele să grijaște despre ajungerea întru această aleasă luptă a marelui biruinți, adecă: liniștea minții și cea adevărată rugăciune.

Iar după aceasta, Dumnezeu înțelegându-ne, vom zice și despre celelalte meșteșuguri ale feluritelor lupte și biruinți.

Partea a doua,

II

În partea a doua, Cuviosul Nil arată cu deosebire, cum vom putea noi purta lupta cea lăuntrică împotriva fiecăruia din cele opt păcătoase și de moarte gânduri și patimi, din care se nasc toate celelalte. Zicând:

Cap 1

Multe feluri de chipuri sunt ale luptei cu gândurile cele viclene, prin care se cade nouă a rădica biruința asupra lor, după cuvintele Sfinții Părinți, privind după măsura și treapta desăvârșirii cei năravnice a celor ce să nevoesc, anume: adecă prin rugăciune asupra lor (gândurilor), prin grăirea împotriva lor și prin defăimarea lor și izgonirea. Decă a le defăima și a le călca și a le alunga pre gânduri, pot numai cei desăvârșiți; Iar a le răspunde împotriva, pot cei sporiți; iară celor neputincioși și noilor începători, se cuvine a se ruga asupra lor și a aduce gânduri bune împotriva celor rele, precum poruncește Sfântul Isaac: în chipul bunătăților a fura pe patimi; sau precum zice Sfântul Petru Damaschin: aducere bună în gând să avem, lucru pregătit împotriva patimilor. Așa zic și alți Sfinți Părinți. Drept aceea când ne vor învifora pre noi gândurile, așa că nu putem în pace și liniște lăuntrică a săvârși rugăciunea, atunci trebuie a ne ruga chear asupra lor și pre cele viclene a le schimba în cele folositoare. Iară cum anume ne vom ruga pentru acelea, și cum vom schimba pre cele rele în cele bune, pentru aceasta vom pune înainte Sfintele Scripturi.

Sfinții Părinți au zis, că cele mai de căpetenie pătimașe gânduri, din care se nasc și celelalte gânduri ale patimilor sunt 8: 1) cel al îndrăcirii pântecelui, 2) al curviei, 3) al iubirii de argint, 4) al mâniei (iuțimeii), 5) al scârbei (mâhniciei), 6) al trândăvirei (întristării), 7) al slavei deșarte, și al 8) al mândriei. Și așa ca pre un mai întâi decât toate gândurile, Părinții punând pre cel al îndrăcirii pântecelui, atuncea și noi vom zice despre el mai întâi, ca să nu schimbăm rândueala celor înțelepți, noi neînțelegători, ci urmând cuvintele Sfinților Părinți, așa să facem:

§ a

Cel întâi gând, al îndrăcirii pântecelui

Dacă te supără, – adecă face puternică și pururelnică năvălire asupra ta – gândul îndrăcirii pântecelui, închihuindu-ți ție felurite mâncări gustoase și scumpe, și îndemnându-te pre tine spre prisos, nu la vreme, ci peste măsură a priimi băutură și mâncare, atunci adu-ți aminte, mai înainte de toate de cuvintele Domnului: „Să nu să îngreueze inimele voastre cu sațiul mâncării și cu beția”

(Luc. 21.34)²¹, și însuși pre Acela, pre Domnul roagă-l și-l cheamă pre El spre ajutor. Cugetă despre ceea ce a zis Părinții: Că, aceasta, zic ei, patimă în călugări este rădăcina a tot răul, iară mai vartos a curviei. Și întru singur începutul vieții, căderea strămoșului nostru Adam, de la aceasta s-au tras, fiindcă el gustând din mâncarea cea oprită, s-a lipsit de Raiu și pre toți urmașii lui i-au supus morții, precum este zis oareunde „Frumos era la vedere și bun la mâncare rodul ce m-a omorât” (Fericirele Gl.7). De atunci și până acum, mulți, cei ce s-au robit pântecelui, au căzut și cad cu cădere mare, precum este cunoscut din Sfintele Scripturi și din cercare. Cunoscută îți este și aceasta, că, cea mai dulce și mirositoare mâncare, foarte curând se preface în putreziciune și împuțiciune, așa că nimic bun din ea nu rămâne, precum zice Marele Varsanufie. Pricepându-o aceasta, prihănește-te pre sineți, că cu lăcomie dorești acea dulceață priimită pentru simțiri, care așa de curând se preface întru rea putoare. Și așa vei birui patima îndrăcirii pântecelui, uneltind mâncare și băutură în potrivită măsură și timp.

§ b

Pentru măsura hranei

Măsura, sau cătimea hranei din fiecare zi, a zis Părinții ca fiecare să-și rânduească pentru sineși aceasta, adecă, că dacă se va arăta că-î este de prisos și aduce greutate, să o împuțineze; iară când va cunoaște că măsura cea priimită neajunsă este pentru susținerea trupului, atuncea să facă mică adăugare; și prin așa chip, cunoscând temeinic din cercare, să-și muncească pentru sineși atâta cătime de hrană, cât va putea întări (susține) puterile trupului, slujind nu iubirei de îndulcire, ci adevăratei trebuinți. Cu așa chip cât va fi hotărât, las să mănânce, mulțămind lui Dumnezeu, iară pre sine prihânindu-se ca pre un nevrednic și de această mică mângâere. Iar tuturor a hotărî o măsură, cu neputință este, fiindcă trupurile au deosebite trepte întru putere și tărie, asemenea aramei, fierului, cearei... Însă, pentru cel nou începător, cea mai bună măsură este aceea, ca să lase hrana atunci, când încă simte foame, dar dacă se va sătura, nu greșăște, iară prea săturându-se, să se prihănească pre sine. Prin acest chip el mă înaintea cunoaște înfrângerea de la vrăjmașul și face luiși cale de biruință asupra lui.

§ c

Pentru timpul hranei

Părinții au poruncit a se posti, adecă nevoitorul, – a nu primi hrană până la al noulea ceas, adecă până la al treilea ceas după amiază. Iară cine mai mult se va așăza a rămânea fără hrană până sara, acelaia îi este voea cea bună. Îndeoște însă ei (Părinții) au așăzat, ca în zilele de primăvară și de toamnă a gusta mâncarea, când ziua va începe a se pleca, adecă când trecând două ceasuri după amiază, va sosi cel al noulea. Dar de vreme ce în țările noastre de la Nord, vara și iarna, precum zilele așa și nopțile, acum foarte când se măresc, când se micșorează, întru înapoiată rânduială una către alta, împotriva locurilor mai apropiate de mijlocul pământului – de ecuator, spre pildă: de Palestina, Constantinopol și altele, atunci nouă se cuvine a gusta hrană, potrivindu-ne cu lungimea și scurtimea zilelor. Iar în zilele de dulce, să poate mai de dimineață a însemna ceasul gustării hranei de prânz, și dacă trebuie, se poate a gusta puțin și sara, adecă a cina.

²¹ *Sfânta Evanghelie după Luca, 21, 34*: “Luați seama la voi înșivă, să nu se îngreueze inimile voastre de mâncare și de băutură și de grijile vieții, și ziua aceea să vină peste voi fără de veste”.

§ d

Despre deosebirea hrani

După cuvintele Sfântului Grigorie Sinaitul (Cap 6 de la urmă), cei mai bine cunoscători și mai socotitori, câte puțin gustă din toată mâncarea, oricât ar fi aceasta de gustoasă și de dulce; la aceștia nu este aceea: ca pre una să o aleagă, iar pre alta să o lepede, prin aceasta ei, și lui Dumnezeu pentru toate mulțămire trimit și pre sufletul lor mai înainte și-l păzesc de înălțare. Prin așa chip fugind de trufie, ne depărtăm pre înșine și de disprețul către buna zidire a Bunului Dumnezeu – Ziditorului. Iar celor neputincioși – cu credința și cu sufletul, mai de folos le este a se înfrâna de oarecare mâncări, mai cu deosebire dulci, adecă plăcute lor, fiindcă ei, precum zice același Sfânt Grigorie nu au încredințare întru aceea, că ei vor fi păziți de Dumnezeu și vor gusta fără de vătămare; Căroră le poruncește Apostolul „legumi a mânca” (Rom. 14.2)²². Iară când vreo mâncare oarecăruiă îi este vătămătoare, după starea cea bolnăvicioasă sau după alcătuirea trupului, atunci să cuvine acela a nu se îndemna pre sine spre gustarea celor vătămătoare, ci să mănânce cele folositoare pentru el; fiindcă Marele Vasilie zice: Nu se cuvine a lupta împotriva trupului, cu acele mâncări, cu care trebuie a-i sluji lui spre alcătuire.

§ e

Pentru deosebirea trupurilor

Cine are trup tare și sănătos, acela să cuvine a-l obosi pre el, orî și prin ce ar putea, ca să ne izbăvim de patimi și ca să fie el, cu Darul lui Hristos supus duhului. Iar de are cineva trupul bolnăvicios și neputincios, acela să-î dea oarecare odihnă, ca nu desăvârșit să slăbească pentru lucrare. Că celui ce să nevoește, cuviincios îi este, nu îmbelșugarea, ci mai vârtos lipsa și neajungerea, așa că a da trupului numai cea de trebuință fără de untdelemn, precum întru cătimea hrani așa și a băuturii, cu socoteală să o facem, iar în timpul ispitirii trupului de vrăjmașul, mai vârtos să cere înfrânare. Fiindcă mulți neînfrânându-și pântecelul, au căzut în patimile necinstirii și în prăpastia spurcăciunii, despre care și a vorbi este rușine, iară când pântecelul este înfrânat cu înfrânarea cea socotitoare, atuncia intră în suflet soborul tuturor faptelor bune. „Dacă, zice Marele Vasilie, vei înfrâna pântecelul, vei intra în Raiu, iară de nu-l vei înfrâna, te vei face vânat morții cei vecinice”. Iară când cineva din pricina ostenelei de călătorie, sau pentru vre un alt lucru greu, va arăta trupului său oarecare pogorământ, și-î va da lui oarece mai mult peste măsura cea obicinuită, întru mâncare, sau întru băutură, sau întru somn, atunci aceasta este fără prihană și nesupusă osândirii, fiindcă el a urmat așa cu socoteală și cu bine cuvântată pricină.

§ f

Al doilea gând al curviei

Mare este nevoința noastră în lupta cu duhul curviei și foarte ostencioasă, căci este cumplit foarte, având îndoit război, fiindcă lupta aceasta cuprinde și sufletul și trupul – toată ființa noastră. De aceea se cuvine nouă cu tărie și neîncetat a ne stăru de aceea, ca neadormit și cu trezvie să păzim inima noastră de gândurile cele curvești, iară mai vârtos în Sfintele Praznice, când

²² *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, 14, 2: “Unul crede să mănânce de toate; cel slab însă mănâncă legume”.*

ne gândim a ne împărțiși cu Sfintele Taine, căci în acest timp vrăjmașul cu totul și tot să silește a spurca știința noastră. Dar când ne spurcă pre noi cu gândurile cele curvești, atunci să cuvine a însufleși întru noi frica lui Dumnezeu, a aduce întru pomenirea noastră acea, că de Dumnezeu nimic poate fi ascuns, ci nici singură cea mai mică mișcare a inimei, și, că Domnul este Judecătorul și luătorul de samă pentru toate acestea, chear și pentru cea tainică și ascunsă. Atunci să cuvine a învioșa și pomenirea noastră și acea făgăduință, pre care am zis-o înaintea Îngerilor și a oamenilor, adecă de a petrece întru întreagă înțelepciune și curăție. Iar curăția și întreaga înțelepciune, nu să atârnă numai către viața cea dinafară, ci și lăcaș al înțelepciunii trebuie a fi omul cel ascuns al inimei, ce să păzește pre sine de gândurile cele spurcate: aceasta este înaintea lui Dumnezeu mult iubită și mult prețuită. Iară cine adeseori și de bună voe se predă cugetelor celor curvești și cu ele să spurcă pre sine, acela prea curvește întru inima sa, au zis Părinții, și de nu se va păzi pre sine, atunci de la gânduri vine și către singur lucru. Iară cât este de mare această nevoie (adecă de va veni în singur lucru), arătat este din aceea că nici un păcat nu se numește cu așa nume, precum acest păcat să numește de Părinți „cădere”, fiindcă cel ce a căzut în el, să face fără de îndrăsneală și se trage tare către desnădăjduire.

Iar în timpul luptei despre curvie, gândesc, că de folos este a cugeta pentru sine însuși, despre acea chemare și din care suntem, adecă cum că noi ne aflăm îmbrăcați în chipul cel Îngeresc: și cum vor îndrăsni a călca știința noastră și a micșora acest chip purtat de noi cu urăciune curvească? De asemenea să ne aducem aminte de rușinea și ocară cea înaintea oamenilor, fiindcă și cu această închipuire a rușinei, putem a împinge în laturi scoposul cel rușinos și urât al acestui gând. Să ne închipuim noi, cum că întru singur lucru suntem prinși de cineva, întru însuși spurcata lucrare, oare n-am fi dorit noi atunci măi bine a muri, decât a ne arăta întru așa rușine? Și așa cu alte chipuri să ne stăruim a tăia de la noi cugetele cele necurate. Iară cea măi de căpitenie și puternică și măi purtătoare de biruință armă împotriva duhului necurăției, să cuprindă întru rugăciunea cea stăruitoare către Domnul Dumnezeu, precum arată Sfinții Părinți. Sfântul Măxim Mărturisitorul ne învață a ne înarma asupra gândurilor celor curvești cu rugăciunea, împrumutând cuvintele pentru aceasta de la Cântătorul de Psalmi David: „Cei ce mă gonesc acum m-au încunjurat” (Ps. 16.11)²³; „Bucuria mea izbăvește-mă de cei ce m-au încunjurat” (Ps. 31. 8)²⁴. Și Sfântul Ioan Scărarul zicând pentru acest lucru, pune înainte marturi pre cei ce să ruga asupra gândurilor celor curvești așa: „Dumnezeule spre ajutorul meu ia aminte (Ps. 69.1)²⁵ și celelalte. Pe lângă aceasta trebuie a chema spre ajutor pre acei Sfinți, care sunt știuți cu osebite nevoițe și ostenele întru păzirea curăției și a întregii înțelepciuni precum spre pildă, Daniil cel de la Schit a poruncit unui frate ce era de curvie luptat, a se ruga și a chema spre ajutor pe Mucenița Tomaida, ucisă pentru întreaga înțelepciune, și a zice așa: Dumnezeule, pentru rugăciunile Sfintei Mucenițe Toamidei, ajută-mi! Și fratele cel luptat, rugându-se așa la mormântul Sfintei Mucenițe, îndată a fost izbăvit de patima curviei. Având asemenea mărturii, să ne rugăm și noi și să chemăm pre ajutor pre aceea, despre care întru Sfânta Scriptură să zice, că ei s-au nevoit pentru întreaga înțelepciune și curăție.

Iară dacă lupta stă cu tărie asupra-ți, atunci sculându-te și întinzând ochii și mâinele spre cer, roagă-te, precum a poruncit Sfântul Grigorie Sinaitul și Dumnezeu zice, le va gonii pre gânduri. Roagă-te și așa, precum zice Sfântul Isaac: „Tu Puternic ești Doamne și a Ta este biruința; deci Tu luptă-te și biruește întru aceea pentru noi Doamne” Și precum ne învață Sfântul Ioan Scărarul zicând: strigă către cel ce poate a te mântui pre tine, nu cuvinte alcătuite cu meșteșug, ci cu smerită și proastă strigare „miluește-mă Doamne, că neputincios sunt”. Și atunci vei cunoaște puterea

²³ Psalmii, 16, 11: „Izgonindu-mă acum m-au încunjurat, ochii lor și-au ațintit ca să mă plece la pământ”.

²⁴ Idem, 31, 8: „Tu ești scăparea mea din necazul ce mă cuprinde, bucuria mea; izbăvește-mă de cei ce m-au încunjurat”.

²⁵ Idem, 69, 1: „Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte! Doamne, să-mi ajuți mie grăbește-Te!”.

celui Prea Înalt și pre vrăjmașii cei nevăzuți, nevăzut îi vei alunga. Și totdeauna bate pre luptători cu Numele lui Iisus; Fiindcă mai tare armă decât aceasta nu vei afla nici în cer, nici pre pământ” (Cuv. 21). După luarea de samă a acestui Sfânt (Scărarul), vrăjmașul priveghează după noi și în timpul acela, când simte că noi nu putem a ne înarma asupra lui cu rugăciunea, adevă a ne ruga și înlăuntru și în afară, atunci mai vârtos năvălește asupra noastră. Ia aminte dar cu privighere, O! călugăre, și nu slăbi întru rugăciune, mai ales atunci când te turbură pre tine gândurile cele spurcate, precum mai înainte am zis noi. Înaltă ochiul tău cel trupesc și sufletesc, pre cât îți va fi ție cu putință, după timp și după măsura puterii tale; și de o vei face aceasta, cu lucru vei cunoaște, că cu puterea celui Prea Înalt și cu nevăzutul ajutor, tare să biruesc gândurile. Iară de vei lenevi, pe urmă te vei rușina, ca cel biruit de ei având știința spurcată.

Să cuvine a ști noi și acel vicleșug diavolesc, aū zis Părinții, prin care el bagă în mintea noastră gânduri și aduceri aminte despre femeștile și tinere și bine potrivite fețe; deci îndatăși să le tăem pre ele, măcar că și acele persoane ar fi blagocestive, care și după arătare n-ar fi zădărat patimile, fiindcă dacă vei întârzia, atuncea răul înșălător, lesne va preface aceste cugete întru spurcate și urâte poftte. Este câteodată, că și singuri noi ne amărâm asupra gândurilor curvești și cugetăm despre ele, și ne prihănim pre noi întru aceea că dorim așa urăciune, care este însușită numai celor necuvântătoare, iar de va fi și afară de fire, aceasta și la dobitoace este streină... Dar întru așa împreună simțire, mai vârtos noilor începători, trebuie a se păzi pre sine, ca nu mult gândind de acestea, sub chipul luptei, să se arate împlinitor patimii. De aceea, mai fără de grijă pentru noi este, a tăea asuprelele, adevă începutul gândurilor. Iar a intra cu ele în luptă, aceasta pot cei puternici, carii s-au deprins cu bună plăcere Dumnezească a mărgini aceste gânduri. În sfârșit, păzește-te pre sineți de vorbirea cu femeile și de privirea spre dănselle, asemenea depărtează-te de petrecerea cu cei tineri, cu chip mueratec și frumoase persoane și de privirea spre ei oprește-te; fiindcă aceasta este mreață diavolească la călugări, precum aū zis oarecine din Părinți: Și dacă se poate, să nu fii cu ei deosebă, zice Sfântul Vasile cel Mare, nici chear pentru cinstită trebuință, fiindcă, zice, nu este nimic pentru tine măi trebuincios, ca sufletul tău, pentru care Hristos a murit și a înviat... Și nu dori să auzi de la cineva necuviincioase vorbiri, care zădăresc patimile.

§ g

Al treilea gând: al iubirei de argint

Neputința iubirei de argint, vine din afară de firea noastră, și să face din puțina credință și din necunoștință, aū zis Părinții. De aceea și nevoința împotiva ei, nu se face mare la aceea, cari își iaū aminte de sine cu frica lui Dumnezeu și cu adevărat doresc a se mântui. Iar dacă această boală se va înrădăcina întru noi, atunci se face mai rea decât toate boalele, și dacă ne vom supune ei, ne aduce întru așa perzare, pre care Apostolul a numit-o nu numai rădăcină a tot răul: mâniei, scârbei și celorlalte, ci și închinare de Idoli” (1 Tim. 6.10²⁶. Col. 3.5²⁷). Mulți pentru iubirea de argint, nu numai din viața cea ortodocsă aū căzut, ci și de credință s-a lepădat, cu sufletul și cu trupul perind, precum se zice în Sfânta Scriptură. Și Sfinții Părinți aū zis: că, cel ce adună aur și argint și să nădăduște spre el, acesta nu crede că este Dumnezeu carele să grijaște de el. Încă și aceea aū zis-o Sfânta Scriptură, că: dacă cineva este robit ori de mândrie, ori de iubirea de argint, saū în parte cu

²⁶ *Epistola întâia către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, 6, 10: “Că iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor și cei ce au poftit-o cu înfocare au rătăcit de la credință, și s-au străpuns cu multe dureri”.

²⁷ *Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 5: “Drept aceea, omorâți mădularele voastre, cele pământești; desfrânarea, necurăția, patima, pofta rea și lăcomia, care este închinare la idoli”.

una din aceste patimi, atunci dracul nu-l mai luptă cu altă patimă, pentru că și aceasta una de ajuns este pentru perzarea lui. De aceea cu totuși tot se cuvine a ne îngrădi pre sine de această perzătoare și de suflet vătămătoare patimă, rugând pre Domnul Dumnezeu ca să taie de la noi duhul iubirei de argint. Însă nu numai de aur, argint și de averi să cuvine nouă a ne înstrăina, ci și de toate lucrurile, afară de cele mai de nevoie pentru întrebuințare, ca: haine, încălțăminte, chilie, vase și unelte pentru rucodea; și toate acestea a le avea nu pentru acestea să cădem întru legăturile cele lumești. Iar biruința cea adevărată asupra iubirei de argint și îndeobște a iubirei de lucruri, să cuprindă întru aceea, că nu numai a nu avea, ci nici a pofți agoniseli nici de un fel. Aceasta ne va duce pre noi către sufleteasca curăție.

§ h

Al patrulea gând, al mâniei (iuțimei)

Dacă ne chinuește pre noi gândul mâniei, îndemnându-ne către pornirea de rău și întărâtându-ne spre mânie, adevăc a răsplăti rău celui ce ne-a scârbit pre noi, Atunci noi trebuie a ne aduce aminte de cuvintele Domnului: „De nu veți arăta fiecare fratelui vostru din inimile voastre greșalele lor, nici Tatăl vostru cel Ceresc nu va erta vouă greșalele voastre” (Mat. 18.35²⁸, Mar. 11.26²⁹). Decî tot cel ce voește a lua ertare greșalelor sale, mai înainte de toate singur trebuie de la inimă a erta pe fratele său, fiindcă Domnul așa a poruncit a cere ertarea datoriilor “precum și noi ertăm”. Prin urmare arătat este, că dacă noi singuri nu vom lăsa, atunci și nouă nu se va lăsa (Mat. 6.12–15)³⁰, așa trebuie a înțelege aceasta, că, dacă nouă ni se pare că chear facem vre-un bine, dar nu lăsăm mânia, acesta (binele) lui Dumnezeu nu-î priimit. Părinții au zis: Că cel mânios chear mort de ar învia, rugăciunea lui nu este priimită. Nu pentru aceea au zis Părinții, că cel mânios ar putea să învieze pre cineva, dar pentru ca să arate urăciunea rugăciunii lui. Drept aceea să cuvine nouă, ca nicîdecum să ne mâniem, nici să facem rău fratelui, nu numai cu lucrul, sau cu cuvântul, ci nici cu chipul, fiindcă altul poate și cu o singură căutătură să scârbească pe fratele său, ci se cuvine pe gândurile mâniei nezăbovind a le tăia din inimă. Mare biruință se face asupra gândurilor mâniei, când noi ne rugăm pentru fratele ce ne-a scârbit, precum poruncește Ava Dorofteiu cu așa cuvinte: „Ajută Doamne fratelui meu și pentru rugăciunile lui, miluește-mă și pre mine păcătosul” (P. Mânie pag. 37). Căci a te ruga pentru fratele, este dragoste și miluire, iar a chema spre ajutor rugăciunea lui, este smerenițe, iar a-î face lui bine, pre cât va fi cu puțință, împlinim poruncile Domnului care zice: „Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pre cei ce vă blestemă pre voi, bine faceți celor ce vă urăsc pe voi și rugați-vă pentru cei ce vă asupresc” (Mat. 5.44)³¹. Că celui ce împlinește acestea (porunci), Domnul a făgăduit atâta de mare răsplătire, – care este mai presus de toate celelalte făgăduinți –, încât nu numai împărăția cea cerească, nu numai mângăere

²⁸ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 18, 35: “Tot așa și Tatăl Meu Cel ceresc vă va face vouă, dacă nu veți ierta fiecare fratelui său – din inimile voastre”.

²⁹ *Sfânta Evanghelie după Marcu*, 11, 26: “Că de nu iertați voi, nici Tatăl vostru cel din ceruri nu vă va ierta vouă greșalele voastre”.

³⁰ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 6, 12-15:

12. Și ne iartă nouă greșalele noastre, precum și noi iertăm greșităilor noștri;

13. Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău. Că a Ta este împărăția și puterea și slava în veci. Amin!

14. Că de veți ierta oamenilor greșalele lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc;

15. Iar de nu veți ierta oamenilor greșalele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșalele voastre”.

³¹ *Idem*, 5, 44: “Iar Eu vă zic vouă: Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc”.

și bucurie, ca celorlalți, ci, punerea de fi: „Veți fi, aș zis El, Fi ai Tatălui vostru, carele este în ceruri” (Mat. 5.45)³². Și însuși Domnul D–zeul nostru Iisus Hristos dându-ne nouă această poruncă, ne învață și cu a Sa pildă, ca noi după putere să-i urmăm Lui. Cât rău a răbdat El de la Iudei pentru noi păcătoșii și nu numai nu s-a mâniat asupra lor, ci și s-a rugat pentru ei către Părintele, zicând: „Părinte, iartă-le lor păcatul acesta” (Luca 23.34)³³. Și toți Sfinții, cari au călătorit pe această cale, au aflat Dar, fiindcă nu numai n-au răsplătit cu rău celor ce i-au scârbit pre ei, ci și bine le făcea lor și să ruga pentru dânșii, acoperind neajungerile lor și se bucurau de îndreptarea lor, când ei își veniau în simțire, învățându-i pre ei cu milă și cu dragoste.

§ i

Al cincilea gând: al mahniciunei, (scârbei)

Nu mică nevointă se cere nouă întru lupta cu duhul mahniciunii, adevă al scârbei, fiindcă el aruncă pre suflet întru desnădăjduire. Și de va fi scârba adusă de la oameni, să cuvine a o răbda cu bărbăție, și pentru acela carele ne-au pricinuit-o, a ne ruga, precum mai sus am zis; Tare încredințându-ne că toate acestea nu ni se întâmplă nouă, fără de Pronia lui Dumnezeu, și că în sfârșit Dumnezeu toate câte ne trimite nouă, le trimite spre folos și spre mântuirea sufletelor noastre: măcar deși cea trimisă, nu ni se pare nouă de folos în timpul de față, însă urmările arătat vor arăta, cum că cu adevărat nu ne este de folos nouă aceea care singuri o dorim, ci aceea, care o rândește Dumnezeu. Pentru aceasta nu trebuie noi a ne încânta de omeneștile cugete, ci a crede din tot sufletul, cum că ochiul lui Dumnezeu, cel atotvăzător, le vede pre acestea, că fără de voea Lui, nimic nu se poate a se întâmpla cu noi, și cum că ispitele cele aduse asupra noastră, le trimite El după a Sa bunătate, ca răbdându-le pre ele, să priimim de la El cunună. Pentru că fără de ispite, nimenea niciodată nu poate să primească cunună. Drept aceea, pentru toate acestea să înălțăm mulțămirea lui Dumnezeu, Făcătorului de bine și mântuitorului nostru. Că „Gura ceea ce de-a pururea mulțamește, zice Sfântul Isaac, blagoslovenie va lua de la Dumnezeu și în inima cea mulțămitoare, intră Darul” (Cuv. 73).

Deci în tot chipul trebuie a ne ținea de cârtire asupra celor ce ne-au scârbit, fiindcă tot același Sfântul Isaac zice „Că Dumnezeu toate neputințele omului le răbdă, iar pre acela, carele de-a pururea citește, nu-l lasă nepedepsit” (Cuv. 73). Și să cuvine a avea scârba cea pentru păcate, căci folositoare este nouă întru pocăință, însă numai cu bună nădejde către Dumnezeu, fiind încredințați, că nu este păcat, care va birui milostivirea lui Dumnezeu. Deci această scârbă unită cu bucurie, și-l face pre om osârdnic către tot binele și întru tot necazul răbdător, că „întristarea cea după Dumnezeu, a zis Apostolul pocăință spre mântuire, fără de părere de rău lucrează” (2 Cor. 7.10)³⁴. Iar scârba cea împotrivnică acestei mahniri, cea venită nouă de la draci, cu totul trebuie să ne nevoim a izgoni din inimă, precum și celelalte rele patimi, îndeletnicindu-ne cu rugăciunea și cu cetirea și a ne împărtăși prin voroave cu oamenii cei Duhovnicești. Fiindcă scârba care nu este după Dumnezeu, să face pricină a tot răul, și dacă va petrece mult întru noi, îndată va priimi chipul neașteptării – adevă prefăcându-se întru desnădăjduire, făcând pre suflet pustiu și trândav, slab și nerăbdător, iară către rugăciune și cetire lenevos.

³² *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 45: “Ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, că El face să răsară soarele peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei drepti și peste cei nedrepti”.

³³ *Sfânta Evanghelie după Luca*, 23, 34: “Iar Iisus zicea: Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac. Și împărțind hainele Lui, au aruncat la sorti”

³⁴ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 7, 10: “Căci întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, fără părere de rău; iar întristarea lunii aduce moarte”.

§ j

Al șaselea gând: al întristării, sau trândăviei

Când se va întări asupra noastră mâhnirea pentru multe, atuncea sufletului îi stă înaintea mare nevoință. Cumplit este acest Duh al trândăviei, înjugat fiind cu duhul scârbei, căci când sporește, ajută acestuia după urmă, făcându-se el mai cumplit și mai îngreuetor. Lupta cu acest Duh, este cu deosebire puternică la aceea care trăesc în liniște. Căci când se rădică asupra sufletului acele valori grele ale întristării, omul pierde nădejdea de a mai vedea vreodată sfârșitul lor, iară vrăjmașul pe lângă aceasta, îi bagă și acest gând perzător, cum că pătimirea cea mare a lui în timpul de față, măi pe urmă încă mai mult se va mări, cum că el este părăsit de Dumnezeu, că Dumnezeu nu se măi grijaște de el, cum că toate acestea s-au întâmplat lui fără de Pronia lui Dumnezeu și cum că aceasta numai lui singur i s-au întâmplat, iar la alții aceasta nici n-au fost și nici vreodată se va face. Dar aceasta nu este așa, nu este. Dumnezeu, ca un Părinte iubitor de fii, nu numai pre noi păcătoșii, ci și pre Sfinții Lui, care din veac bine i-au plăcut, ca pre fiii Săi, i-au certat cu toiagul cel Duhovnesc, din dragostea cea către dânșii, ca mai mult să sporească ei în faptele cele bune. Dar această stare a Duhului atât de grea, curând negreșit i se face schimbare și după dânsa urmează cercetarea Milii lui Dumnezeu și mângâerea. Că precum întru acel ceas foarte cumplit, omul nu socotește, că va putea măi mult a petrece întru a sa bună nevoință, – ci toate bunătățile i le închipuește lui vrăjmașul grețoase –, așa, după trecerea acestui ceas, toate pentru el să luminează, toate se fac priimite, toate cele scârbicioase pier, ca și cum nu ar fi; și iarăși se află pre sine osârdnic către faptele cele bune și să minunează de schimbarea sa spre cele bune. Atuncea hotărârea lui, spre a trăi cu sfințanie și cu plăcere de Dumnezeu, se face măi tare, în urma încredințării, că Dumnezeu cu Mila Sa toate le rânduește lui spre folos și învățătură, și pre ispите le aduce numai din dragoste către el, pentru desăvârșirea lui. Și încă mai mult se învăpăează cu dragostea către Dumnezeu, știind cu adevărat, că „credincios este Domnul, și niciodată nu sloboade asupra noastră ispите mai presus de puterile noastre” (1 Cor. 10.13)³⁵.

Deci, fără de slobozirea lui Dumnezeu, vrăjmașul nu poate nicidecum să ne facă nouă ceva, căci el măhnește Duhul nostru, nu atât pre cât ar fi voit el, cât îi va slobozi lui Dumnezeu. Și înțelegând aceasta din ale lui încercări, Monahul mult și măi mult se înțelepțește cu schimbările ce să întâmplă cu Duhul lui, și cu bărbăție toată aducerea cea scârbicioasă o rabdă, știind, că cu nimic așa poate a arăta dragostea sa către Dumnezeu, precum cu lina răbdare a scârbelor și cum că aceasta îl suie pre el către săvârșirea cea înaltă. Fiindcă nimic așa nu pregătește călugărului cununii ca trândăvirea, zice Sfântul Ioan Scărarul (Pag. 80), dacă și el pe lângă dânsa neslăbit se îndeamnă pre sine către Dumnezeasca lucrare. Iar când va sosi lupta cea înfricoșată de la acest Duh, atunci să cuvine cu tărie a ne îngrădi pre înșine despre duhul nemulțămirii, temându-ne, spre a nu cădea în hulă; fiindcă vrăjmașul în timpul acesta, se silește a răni pre suflet anume cu această armă, adevă cu a hulei și cu a nemulțămirii. Și omul biruit fiind de Duhul trândăviei, din însuflarea vrăjmașului, să umple de îndoală, de frică și de desnădăjduire, și cum că el nu va putea fi miluit de Dumnezeu și nu va priimi ertarea păcatelor și izbăvire de vecinicile munci și mântuire. Atuncea multe și alte hulitoare gânduri intră în suflet, pre care a le scri nu se poate, și nu se duce de la el nici într-un timp, orî de va ceti, orî de va face ascultare. Însă atuncea toată silința trebuie a o întrebuița călugărul nevoitor, spre a nu sta întru desnădăjduire și a nu se lenevi de rugăciune. Și câtă putere are se cuvine atuncea a se ruga și întru rugăciunea aceasta, este foarte folositor a cădea cu fața la pământ.

³⁵ *Întâia Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, 10, 13: “Nici să cârțiți precum au cârtit unii din ei și au fost nimiciți de către pierzătorul”.

Deci să se roage cel mâhnit, după învățătura Marelui Varsanufie așa: “Doamne vezi-mă scârba mea, și miluește-mă”! Dumnezeuule ajută-mă păcătosului. Sau după învățătura Sfântului Simeon Noul Teolog, așa: „Stăpâne nu slobozi asupra mea ispită, să scârbă, să boală, mai presus de puterea mea, ci izbăvește-mă de ele, să dăruiește-mi mie tărie spre a le putea purta cu mulțămire. Iar uneori a se ruga așa, precum a poruncit Sfântul Grigorie Sinaitul a se ruga cel luptat de această patimă, adică, întinzând mâinile spre înălțime și rădicând ochii spre cer; Fiindcă aceste două patimi – curvia și trândăviea –, le-aș numit el cumplete (C. 4 de la urmă) Și lângă rugăciune adaoge cetire și rucodea, cu câtă putere ai îndemnându-te pre sineși către ele: fiindcă și una și alta dau mare ajutor în lupta aceasta. Să întâmplă uneori că și după toate acestea, nu se face ușurătate de această patimă a cumpletei trândăvii, atunci începe marea nevoe și trebuiește multă tărie și din toate puterile să se nevoească întru rugăciune. Iar împotriva Duhului nemulțămirii și al huli, zi așa: Mergî înapoia mea satano, Domnului Dumnezeuului meu mă închin și aceluia unuia slujesc, și toate cele amare și scârbicioase, le priimesc cu mulțămire, ca cea trimisă de la El, pentru curățirea păcatelor mele, precum este scris: „Mânia Domnului o voi suferi, că i-am greșit lui” (Mihea 7.9)³⁶. La tine singur și asupra capului tău să se întoarcă nemulțămirea și hula și ție să ți le socotească Domnul. Depărtează-te de la mine, Dumnezeule, cel ce m-aș zidit dupre chipul și asemănarea Sa, să te surpe și să te taie pre tine. Iar dacă și după aceasta nu va înceta a te supăra acest Duh, schimbă gândul tău la altceva lucru Dumnezeesc sau omenesc.

Și mai înainte de toate, sufletul, cel ce voește a plăcea lui Dumnezeu, să se apuce cu tărie și să se ție de răbdare și nădejde, precum scrie Sfântul Macarie. Fiindcă meșteșugul răutății vrăjmașului, acesta adică, a aduce asupra noastră trândăvire spre a lipsi pe suflet de nădejdea cea spre Dumnezeu. Însă Dumnezeu niciodată nu va lăsa pre sufletul cel ce nădăjdește spre El, să-l biruească năpăștile, deoarece știe toate neputințele noastre. De vreme ce, adică și oamenii știu, ce greutate poate duce calul, câtă măgaru, câtă cămila, și sarcină pun pe fiecare după puterea lor; Asemenea dacă și olarul știe, cât timp trebuie a ținea în foc vasele făcute de el, ca nu cele ținute mai mult să crape, iară cele neținute să se arate slabe; și dacă întru oameni este pentru lucrurile lor destulă socoteală, au nu cu mai mult cunoștința lui Dumnezeu cunoaște, ce ispită a aduce asupra fiecărui suflet, spre a-l face pre el vrednic de împărăția cerească, și a-l învrednici pre el, nu numai de slava cea viitoare, ci și aici de mânărea Sfântului Duh? Știind aceasta să cuvina a răbda cu bărbăție și liniște, șazănd înlăuntru chiliei noastre. Cu adevărat, câteodată este trebuință, precum zice Marele Vasile, a intra în voroavă cu oarecare practisit și învățat om, fiindcă cercetarea unui asemenea om, la bună vreme și bine nemerită și voroava cea cu el întru măsură, adică fără multă și deșartă cuvântare, poate nu numai a alunga din suflet trândăvirea cea încuibată în el, ci și, dându-i lui oarecare odihnă, a-i înnoi puterea și osârdia către depărtata nevoință cea întru blagocestie; Dar Părinții înțălegând lucrul din însuși încercarea, zic, că în ceasurile ispitirei aceștia, mai bine este a petrece în chilie, neșit liniștindu-te.

§ k

Al șaptelea cuget, al slavei deșarte

Multă trezvie ne trebuiește nouă asupra duhului slavei deșarte, fiindcă el este foarte ascuns și cu tot vicleșugul să furișază întru scopurile și lucrurile noastre, spre a împedeca calea monahului către adevărata sporire; și să silește a strica și a întoarce lucrul nostru așa, ca el să nu fie pentru Dumnezeu, ci pentru trufie și plăcerea omenească. Pentru aceea să cuvina nouă în tot timpul, cu

³⁶ Miheia, 7, 9: “Îndura-voi mânia Domnului, căci am păcătuit împotriva Lui, până când El va judeca pricina mea și îmi va face dreptate; El mă va scoate la lumină și voi privi dreptatea Lui”.

de-adinsul a cerceta pre înșine și pre ale noastre îndeletniciri, – și cele dinafară și cele gânditoare –, oare pentru Dumnezeu și pentru folosul sufletului să săvârșesc ele? Să cuvine cu totul a fugi de laudele omenești și a ne aduce aminte de cea zisă prin Sfântul David: „Că, Dumnezeu a răsipit oasele celor ce plac oamenilor” (Ps. 52.7)³⁷, și așa să alungăm pururea tot gândul cel ce ne laudă pre noi și care ne silește a face ceva pentru plăcerea omenească. Și cu tot sufletul să ne întărim gândurile întru acest fel, ca toate să le facem noi pentru Dumnezeu. Iar dacă cineva, cu toată dorința sa, de a avea adevărata putere înainte pentru Dumnezeu, să biruește câteodată de gândul slavei deșarte, împotriva voii sale, acela să mărturisască cugetul său întru rugăciunea către Domnul și să-l întoarcă pre el la cel împotriva, adică smerindu-se și defăimându-se pre sine, și Cunoscătorul de inimă, înaintea căruia îi este descoperit sufletul nostru și toată mișcarea cea întru dânsul, iartă și întru nimic îl socotește pre acela (gândul).

Iar în lupta cu gândul slavei deșarte, trebuie a urma așa: când vom simți oarecare îndemnare spre a ne slăvi în deșert, atunci să ne aducem aminte de lacrimile noastre și de înfricoșata aceea stare a noastră înaintea lui Dumnezeu întru osebită rugăciunea noastră, dacă le avem pre ele. Iar dacă nu este la noi nici una, nici alta, să ne închipuim noi înșine eșirea noastră din lumea aceasta, și nerușinoasa aceea slavă deșartă, cu acest chip se va alunga. Iar dacă și după aceasta vrea să se încuibeze ea întru noi, să ne temem măcar de acea rușine, care va urma după slava deșartă. Fiindcă cel ce să înalță, încă aici, mai înainte de ispitirea viitorului veac, nu va scăpa de înjosire, zice Sfântul Ioan Scărarul. Iară când va începe cineva a ne lăuda, și cu a sa laudă, – prin lucrarea nevăzutului vrăjmaș și a singurei inimei noastre cei orbite –, va naște întru noi gând, cum că suntem vrednici de cinste și înălțime, și îndestulați de a stăpâni locuri înalte, îndatăși să ne aducem aminte de mulțimea și greutatea greșalelor noastre, sau și numai una din ele, cea mai mult urăcioasă închipuindu-o în mintea noastră și să zicem așa: Judecă tu însuși, vrednici sunt de laude și cinste cei ce au făcut unele ca acestea?... Atuncea îndatăși ne vom vedea neprețuiți și de nici o laudă vrednici, și suflările vrăjmașului se vor strica și a ne mai turbura pre noi vor înceta, a zis Sfântul Nichita Stitat. Însă dacă nu ai întru tine ceva din cele mari și rușinoase păcate, atunci cugetă la săvârșirea tuturor poruncilor Domnului și vei vedea, că toată nevoița ta este ca o picătură, în măsură cu marea cea nemărginită. Întru acest fel totdeauna grijindu-ne, cu toate chipurile să ne păzim pre noi de slava deșartă. Iară de nu ne vom trezvi, ci des ne vom pleca către gândurile slavei deșarte, atunci, înrădăcinându-se, ele vor naște întru noi înălțare și trufie, care sunt începutul și sfârșitul a tot răul.

§ 1

Al optulea gând, al mândriei

Ce să zicem despre înălțare și mândrie? Numele lor sunt felurite, dar întru adevăr ele sunt una și aceeași: și mândria și defăimarea, și înălțarea inimii, și fudulia și trufia, și întru alt chip să numesc de Părinți; Însă toate acestea prea blestemate sunt, precum zice Scriptura: „Dumnezeu celor mândri le stă împotriva” și „Urât este înaintea Domnului tot cel înalt cu inima” (Pil. 3.34³⁸; 16.6³⁹), și necurat se numește. Căci având pre Dumnezeu împotrivnic, cel urât și necurat înainte Lui, unde? întru ce? când? și cum poate să afle vreun bine? De la cine va primi milă? Și cine îl va curăți pre el? Decî cu amărăciune este și a vorbi despre aceasta... Fiindcă cel ce s-au robit pre sineși acestei patimi, adică mândriei, acela însuși pentru el este și drac și vrăjmaș și acela întru sine însuși totdeauna

³⁷ Psalmii, 52, 7: “Că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor; rușinatu-s-au, că Dumnezeu i-a urgisit pe ei”.

³⁸ Pildele lui Solomon, 3, 34: “De cei batjocoritori El râde, iar celor smeriți le dă har”.

³⁹ Idem, 16, 6: “Prin iubire și credință se ispășește păcatul și prin frica de Dumnezeu te ferești de rele”.

poartă gata pe perzare. Drept aceea să cuvine nouă să ne temem și să ne înfricoșăm de patima mândriei și totdeauna să fugim de dânsa, căci a o izgoni pre ea de la sine, cu neputință este, și aceasta totdeauna să o avem întru pomenire, adecă, că, fără de ajutorul lui Dumnezeu, nici un bine nu se poate face, ci de vom fi lăsați de Dumnezeu, atunci asemenea, precum frunza se clatină. sau precum praful se șpulberă de vânt, așa și noi vom fi turburați și batjocoriți de la diavolul și oamenilor ne vom face lucru de plâns. Întălegând aceasta, cu toate puterile să ne stăruim a petrece viața noastră întru smerenie. Iar celui ce voește a se învăța smerenia – această Dumnezească învățătură –, mai întâi se cuvine a se avea pre sine mai jos decât toți, adecă, a se socoti pre sine mai prost și mai păcătos decât toți oamenii, și mai spurcat decât toate făpturile, deoarece așezat din rânduiala cea arătată fiecăru fir a zidirei, și mai rău decât însuși dracii, ca cei ce ne silim de ei și ne biruim; Iar al doilea, a alege totdeauna locul cel mai de pre urmă, și în trapeze și întru adunări în mijlocul fraților, și a purta haina cea mai proastă, a iubi lucrurile cele proaste și nebăgate în seamă, la întâlnirea fiecăru frate a apuca înainte cu înjosită și curată metanie, a iubi tăcerea, a nu fi guraliv întru adunări, și a fugi de sfezi și improtivă cuvântări, a fi întru ostenele, a nu iubi a fi arătat și a nu voi să stăpânească cuvântul său, măcar deși i s-ar părea că este bun; Fiindcă la cei noi începători, omul cel dinlăuntru este potrivit cu cel dinafară, aș zis Părinți, „Căci dacă cel din afară nu este bine așezat, zice Sfântul Vasilie cel Mare, nu crede buneii așezări nici celei dinlăuntru”.

Deci Sfântul Grigorie Sinaitul zice, că slava deșartă și mândria cu smerenia să surpă, iar smerenia petrece, adecă a te defăima pre sineți și a grăi așa: „De unde știu eu cu de-amăruntul păcatele oamenilor, în ce fel sau câte sunt? că covârșesc, sau sunt deopotrivă cu fărădelegile mele? Și pentru necunoștința, O! suflete, suntem de desubtul tuturor oamenilor, ca niște pământ și cenușă și de desubtul picioarelor lor. Însă cum și nu a mă avea pre sinemi mai spurcat decât toate zidirele, fiindcă ele întru cea după fire, precum s-a zidit staū, iară eu pentru fărădelegile mele cele nenumărate, întru cea afară de fire mă aflu? Pentru că cu adevărat fearele și dobitoacele sunt mai curate decât mine păcătosul, și pentru aceasta sunt dedesubtul tuturor ca în iad și mai înainte de moarte pogorât fiind zac. Și cine nu știe întru simțire, că păcătosul și decât dracii este mai rău, ca un rob al acestora și ascultător, și de aceea împreună cu dânșii, și pentru aceasta adâncul împreună cu dânșii aș moștenit, o ticăloase suflete. Și ceta ce și mai înainte de moarte, pământul și iadul și adâncul îl lăcuște, cum pre sineți drept numindu-te te amăgești cu cugetul, păcătos și pângărit și drac prin lucrurile cele rele făcându-te? Vai de înșalarea și rătăcirea ta, răule drace, câine necurate și cu totul pângărite, focului și întunerecului pentru acestea trimițându-te!” (Cap 115).

Acestea toate s-aș zis pentru mândria cea călugărească, întru al ei înșales, adecă când cugetul cel mândru intră în inima omului, în urma aceea, că el mult s-aș ostenit, mult s-aș nevoit și multe rele pătimiri aș răbdat pe calea faptelor bune, sau pentru viața cea blagocestivă. Dar încât este împreună cu aceasta și altă mândrie, însușită oamenilor celor lumești, aș zis Părinții, adecă când cineva în deșert să slăvește cu chemarea și cu numele cel bun al Monastirei, sau cu mulțimea fraților. Iară pre mândria acelora, care să mândresc cu mulțimea satelor și a averilor monastirești, sau cu cunoștința în lume, nu știu cum să și o numesc. Încă sunt între călugări și de aceea, care să înalță înaintea celorlalți cu nimic, nimic chear al său neavând, adecă, buna glăsuire pentru cântare, sau pentru cetire limbă bine răsunătoare și lămurită. Și care este cinstea și lauda omului de la Dumnezeu pentru aceea, că să alcătuește nu binele lui, ce nu se atâră din voea lui, ci din fire? Iar oarecarii încă în deșert să laudă pentru iscusința lucrului de mână, și socoteala pentru ei aceeași este. Alții să fudulesc cu numele cel din lume al părinților lui, sau cu slava neamurilor, sau și cu aceea, că ei până la venirea lor la călugărie – se aflaū întru cinste și în numărul celor cu dregătorie. Și aceasta este culmea nebuniei, fiindcă toate aceste să cuvinea a le ascunde. Iară cine și după lepădarea sa de

lume, ar fi început a căuta slavă, umblând a priimi cinste de la oameni, rușine îi este lui. De asemenea cinste să cuvine mai curând a ne rușina, decât a ne umfla cu ea. Că pentru călugăr, proslăvirea cea căutată, nu este slavă, ci rușine.

Iar dacă cineva pentru viața lui cea îmbunătățită, va fi necăjit și luptat de gândurile deșartei slave și ale mândriei, să cuvine a ști el, că pentru biruirea acestor cugete, nu este altă armă mai puternică, decât rugăciunea cea către Domnul Dumnezeu, și să zică din adâncul sufletului așa: Doamne, Stăpâne și Dumnezeu meu! Duhul slavei deșarte și al mândriei depărtează-le de la mine, iară duhul smereniei dăruiește-mi-l mie robului tău. Iar totodată și cu aceasta a se defăima pre sine să cuvine, precum am zis mai sus; Fiindcă Sfântul Ioan Scărar ca despre fața mândriei și a slavei deșarte, zice: "Dacă singur pre sine înaintea Domnului mai des te vei defăima, pre noi ca pre un păianjen ne vei rumpe" (pag. 120). Însă mândrie, Sfântul Isaac (Cuv. 37) nu numește aceea, când gândul cel mândru numai va trece prin minte, nici dacă se biruește cineva după vreme, fiindcă Dumnezeu nu osândește, nici pedepsește pentru un singur cuget venit fără de voe; Ci dacă omul îndată se va arăta în suflet cugetul cel mândru, îndată va respinge mișcările lui cele pătimase, atuncea aceasta nu este alta decât înclinare, pentru care Domnul nu muncește. Dar mândrie cu adevărat este aceea, când omul priimește cugetele cele mândre, ca cum cuviincioase și vrednice de trebuință, și nu le socotește perzătoare și protivnice lui Dumnezeu. Iară vârful mândriei este, când patima aceasta se află în lucruri și cuvinte, aceasta nu va rămânea fără osândire. Așa și despre slava deșartă și în scurt despre fiecare patimă au zis Părinții.

Partea a treia (3)

Întru această parte a treia, sfințitul învățător desfășură mijloacele deobște, trebuincioase pentru reușită biruință a Duhovniceștei lupte, care sunt: 1) Rugăciunea cea către Dumnezeu și chemarea Prea Sfântului Său Nume; 2) Pomenirea morții și despre înfricoșata judecată; 3) Păzirea despre gândurile cele rele; 3) Despre lacrimi; 5) Depărtarea de toate grijile și liniștea îndeletnicirii cei Duhovnicești.

Cap 1

„Pentru rugăciunea cea către Dumnezeu și chemarea Sfântului Său Nume”

Pentru toate gândurile cele rele, trebuie a chema spre ajutor pre Dumnezeu, fiindcă noi, precum au zis Sfântul Isaac, nu totdeauna aflăm întru noi putere spre a ne împotrivi gândurilor celor viclene, iar alt ajutor întru acest lucru, afară de ajutorul lui Dumnezeu, nu este. Drept aceea, povățuindu-ne de învățăturile Sfântului Nil Sinaitul, să cuvine nouă cu stăruință, cu suspinuri și lacrimi, a ne ruga Stăpânului Hristos așa: „Miluește-mă Doamne, și nu mă lăsa să piei! Miluește-mă Doamne, că sunt neputincios! Rușinează Doamne, pe dracul cel ce mă luptă. Nădejdea mea, umbrează asupra capului meu în ziua luptei cei drăcești. Pre vrăjmașul cel ce mă luptă, surpă-l Doamne și pre gândurile ce mă împresoară, le împlânzește cu liniștea Ta; Cuvinte a lui Dumnezeu” (în Cuvinte pentru cele opt gânduri). Sau după învățătura Sfântului Teodor Studitul – a se ruga asupra gândurilor celor spurcate, cu cuvintele Prorocului David: „Judecă Doamne, pre cei ce-mă fac mie strâmbătate: că războiul cu cei ce să oștesc asupra mea, și mă departe tot Ps. 34; Și precum a scris Scriitorul de cântări *: Mentea mea cea răsipită, adună-o Doamne și inima mea cea împărăginită și crescută cu rea earbă, o curățește. Ca lui Petru dăruiește-mi mie pocăință, ca vameșului – suspinare, ca curviei – lacrimi, ca să strig către tine: ajută-mi mie și de cugetele cele spurcate izbăvește-mă. Pentru că ca valurile mării, să scoală asupra mea fărădelegile mele și ca o corabie întru adânc mă înec de gândurile mele; ci în limanul cel lin povățuește-mă Doamne prin pocăință și mă mântuește! Că foarte mă scârbesc pentru neputința minții mele, căci nevoind cu adevărat pățimesc schimbare fără de voe, – clătinare, învăluire, și spargere, pentru aceasta strig Ție: Treime Sfântă, fără de început, ajută-mi și în starea celor bune, a gândurilor și a simțirelor, rânduește-mă.

Și așa culegând din Sfintele Scripturi cea cuviincioasă și de trebuință, asupra fiecărui cuget și la tot timpul, și prin asemenea chip vom fi chemând pre Dumnezeu spre ajutor împotriva tuturor gândurilor, și Acela le va nimici și le va strica pre dânsule. Iară dacă și nouă neputincioșilor, vreodată va trebui a sta împotriva gândurilor celor viclene ce ne necăjesc, împotriva a le grăi și a le

* David.

alunga, atunci să o săvârșim aceasta nu prost și cum s-ar fi întâmplat, ci asemenea după pilda Sfinților Părinți, cu Numele lui Dumnezeu și cu graiurile Dumnezeieștilor Scripturi, zicând fiecăruî cuget: Domnul să te certe pre tine” (Iuda st. 19), și „Depărtați-vă de la mine cei ce lucrați fără de legea și abateți-vă de la mine toți cei ce vicleniți (Ps. 6.8) ⁴⁰, ca să mă învăț întru poruncile Dumnezeului meu, și după pila acelui Stareț carele zicea: Depărtează-te blestemat și vino iubite. Care cuvinte auzindu-le un frate, și socotind că vorbește cu cineva, l-a întrebat pre el zicând: Cu cine ai vorbit acestea tu Părinte? Iar Starețul i-a răspuns: Eū am alungat gândurile cele rele, iar pre cele bune le-am chemat. Acestea și acelea asemenea acestora să zicem și noi, când trebuință va fi și ni se va întâmpla unele ca acestea.

Cap 2

Pentru pomenirea morții și pentru înfricoșata Judecată, și ce trebuie să facem noi ca să câștigăm acest gând în inimă.

Părinții zic îndeobște, că în Duhovnicescul nostru lucru foarte folositor este și de trebuință, a avea pururelnică pomenirea morții și a înfricoșatei Judecăți; Iar Sfântul Filofteiu Sinaitul rânduește acest lucru chear tipic și rîndueală; De dimineață, zice, adevă până la vremea mîncării, petreci întru pomenirea lui Dumnezeu, adevă întru rugăciune și păzirea inimii, iară mai pe urmă, mulțămînd lui Dumnezeu, trebuie a cufunda mintea noastră întru cugetarea de moarte și despre înfricoșata Judecată” (Cap 2). Și cel ce să ațerosește pre sineși acesteî cugetări, aceluia mai vartos i se cuvine a avea întru sine graiurile Domnului: „Întru această noapte sufletul tău vor să-l ceară de la tine” (Luc. 12.20) ⁴¹, și „despre tot cuvântul deșert veți da samă în ziua judecării” (Mat. 12.36) ⁴², și „Cugetele cele din inimă spurcă pe om” (Mat. 15.18) ⁴³; Saū cuvintele Sfinților Apostoli „Sfârșitul s-aū apropiat” (1 Pet. 4.7) ⁴⁴, și „Va veni ziua Domnului ca un fur noaptea” (1 Tes. 5.2) ⁴⁵, și „tuturor nouă se cuvine a sta înaintea divanului lui Hristos” (2 Cor. 5.10) ⁴⁶, și „Cuvântul lui Dumnezeu judecă nu numai lucrurile și cuvintele, ci și cugetările inimei” (Evr. 4.12) ⁴⁷. Iar povățuitorul Părinților, Sfântul Antonie cel Mare, zice: „Să cuvine nouă a cugeta așa întru sine, ca și ziua aceasta nu o vom ajunge la sfârșit”. Sfântul Ioan Scărarul scrie: Adu-ți aminte de cele de pre urmă ale tale și în veac nu vei greși (Sir. 7.38) ⁴⁸, și pomenirea morții pururea să fie cu tine. Sfântul Isaac Sirul a zis: Totdeauna poartă, omule, întru inima ta pomenirea despre cugetarea ta de aicea. Și toți Sfinții lucrarea aceasta și singurî aū avut-o neîncetat

⁴⁰ *Psalmit, 6, 8*: “Depărtați-vă de la mine toți cei ce lucrați fărădelegea, că a auzit Domnul glasul plîngerii mele”.

⁴¹ *Sfânta Evanghelie după Luca, 12, 20*: Iar Dumnezeu i-a zis: Nebune! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi?”

⁴² *Sfânta Evanghelie după Matei, 12, 36*: “Vă spun că pentru orice cuvânt deșert, pe care-l vor rosti, oamenii vor da socoteală în ziua judecării”.

⁴³ *Idem, 15, 18*: “Iar cele ce ies din gură pornesc din inimă și acelea spurcă pe om”.

⁴⁴ *Întăia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru, 4, 7*: “Iar sfârșitul tuturor s-a apropiat; fiți dar cu mintea întregă și privegheați în rugăciuni”.

⁴⁵ *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel, 5, 2*: “Căci voi înșivă știți bine că ziua Domnului vine așa, ca un fur noaptea”.

⁴⁶ *A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 5, 10*: “Pentru că noi toți trebuie să ne înfățișăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău”.

⁴⁷ *Epistolă către Evrei a Sfântului Apostol Pavel, 4, 12*: “Căci cuvântul lui Dumnezeu e viu și lucrător și mai ascuțit decăt orice sabie cu două tășuri, și pătrunde până la despărțitura sufletului și duhului, dintre încheieturi și măduvă, și destoinic este să judece simțirile și cugetările inimii”.

⁴⁸ *Cartea înțelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul), 7, 38*: “În tot ce faci adu-ți aminte de sfârșitul tău și nu vei păcătui niciodată”.

și altor doritori de mântuire i-au sfătuit a o avea. Și nu numai sfinții, ci și chipul cel dinafară al înțelepciunii glăsuște, că pomenirea morții foarte este de trebuință pentru nărvnica săvârșire.

Dar ce să cuvine a face noi cei pățimași și neputincioși? De unde ne vom învăța această lucrare, ca măcar cât de puțin să înfigem și să înrădăcinăm întru inimile noastre acest gând? Că desăvârșirea și deplinătatea pomenire despre moarte și despre judecată, este o dăruire și un minunat Dar a lui Dumnezeu, a zis Sfântul Isaac, dar nestatornicia noastră, înălțarea cugetului și uitarea cea întunecată nu lasă a se întări întru noi și a ne învăța întru acestea, adecă despre moarte, judecată, iad și fericirea cea vecinică, chear noi adeseori le aducem în minte acestea și câteodată vorbim și unul cu altul despre moarte, dar înlăuntrul inimii noastre a le adânci și a le înrădăcina cuvintele acestea nu putem? Însă pentru aceasta să nu ne împruțăm și să nu încetăm stăruința noastră despre acestea, fiindcă cu ajutorul lui Dumnezeu, prin osteneală și cu timp vom ajunge întru cea dorită reușire. Iar cel ce dorește a ajunge întru aceasta, să cuvine să urmeze așa: Trebuie el cu tărie să nu uite ce s-au zis mai sus de cuvintele Scripturii, înțelegând acea mare trebuință și folosul pomenirii morții; și a se încredința, că precum pâinea este mai de trebuință decât toate bucatele, așa și pomenirea morții, mai trebuincioasă este decât toate faptele bune. Și precum celui flămând cu neputință este a nu-și aduce aminte de pâine, așa și cel ce dorește mântuire, cu neputință este a nu avea pomenirea morții, a zis Părinții. Mai ales să-și adune mintea sa întru aceea ce au zis Părinții în scripturile lor, despre felurile și înfricoșatele chipuri ale morții, precum de pildă: Sfântul Grigorie Teologul și alți mulți.

Socotesc că de folos este nouă a ne aduce aminte și despre acele felurite morți, care au fost în timpul nostru, și nu demult, despre care am auzit, sau cărora am fost văzători. Câți, nu numai din mireni, ci și din călugări știm noi de aceia, care întru norocire petrecând și iubind viața veacului acestuia, aveau nădejde spre viață îndelungată, carii fiind încă departe de bătrâneță, pe neașteptate au fost secerati de moarte? Mulți din ei au fost ajunși de ceasul morții așa de iute, încât nu au putut zice nici un cuvânt; Unii la mâncare și băutură șazănd, îndată au slobozit răsufierea cea mai de pe urmă, unii s-au sfârșit mergând pe cale, alții au adormit cu vecinic somn pe pat, pe care s-au culcat, cu gând, a-și odihni trupul cu puțin somn. Iar oarecarii, după cum știm, în ceasul cel mai de pe urmă s-au supus chinurilor atât de cumplite și muncitorești, că și a le închipui este înfricoșat. Drept aceea, aducându-le aminte spre pomenire nouă, toate acestea, să cugetăm, unde sunt cunoscuții noștri și prietenii? Ce au rămas acum de la aceea, carii au fost aicea întru cinste, slavă, și împodobiti cu stăpânire? Oare s-au folosit cu bogăția și cu toată materialnica îmbelșugare? Au nu acestea toate s-au întors întru putreziciune, fum și praf?

Și să ne aducem aminte de Scriitorul de cântări (Sfântul Ioan Damaschin) care zice despre acestea: Care desfătare lumească rămâne neîmpărtașită de scârbă? Sau care slavă stă pre pământ neschimbată?? Toate-s mai neputincioase decât umbra și toate-s mai înșălătoare decât visurile. Întru o clipeală și pre toate acestea moartea le apucă. Decî cu adevărat toate sunt deșertăciune cele din lumea aceasta, câte cu noi nu petrec după moarte; Acolo nu va merge bogăția lumii aceștia, nici se va pogori cu noi slava veacului acestuia, ci viind moartea toate acestea pier. (la panahidă). Și așa înțelegând deșertăciunea veacului acestuia, pentru ce ne sbatem în deșert, lipindu-ne de cele ale vieții aceștia? Calea pre care călătorim este îngustă, viața noastră este fum, abur, țărână și praf, întru puțin se arată și curând piere, chear și cale a o numi pre ea nu face, și decât calea mai proastă este, după cuvântul Sfântului Ioan Gură de Aur. Cel ce călătorește, zice acest Sfânt, socotește în care parte voește a merge și se duce, iar întru care nu voește, nu merge, și când se află la Hotel, știe când a venit acolo și când are a se duce: seara sau dimineața a se duce, are voe, iar de va voi, poate a întârzia, sau a se grăbi cu ducerea. Iară noi, ori de voim, ori de nu voim, trebuie nestrămutat a eși din lumea aceasta, și nouă nu ne este știut când vom eși

dintr-însa, și nu stă în voea noastră spre a rămânea aici oarecare timp, deși noi am voi aceasta, ci pe neașteptate vine asupra noastră înfricoșată taina morții. Sufletul cu sila se desparte de trup, rumpând – după voința lui Dumnezeu – și despărțind încheeturile și vinele, care le întărește fireasca legătură. Și ce vom face atuncea, dacă mai înainte nu vom gândi de acel ceas și dacă nu ne-am pregătit pentru el aflându-ne negata? Fiindcă întru acel ceas amar, vom înțâlege, cât de mare este nevoița sufletului ce să desparte de trup! O! ce plâns va rădica el atuncea! Dar nimeni nu va fi ca să-î ajute lui, nimeni nu-l va milui. Către Îngerii va întinde ochii, dar fără de folos se roagă, către oameni întinde mâinile sale, dar nu va afla pre cel ce i-ar ajuta lui, cu adevărat pe nimeni, afară de Dumnezeu și de faptele lui.

Drept aceea, cunoscând scurtimea vieții noastre, să ne grijim de ceasul acela al morții, nedându-ne la deșertăciunile lumii aceștia și întru grijii nefolositoare, „pentru că în deșert să turbură tot omul”, zice Scriptura. Că măcar deși toată lumea de-am dobândi-o pentru sine, dar în groapă ne vom sălășlui, nimic luând din lumea aceasta: nici frumuseță, nici slavă, nici stăpânire, nici cinste, nici alt oarecare bine. Iată noi privim în mormânturi, oare ce vedem? Vedem frumuseța noastră cea zidită, fără de chip, neslăvită, neavând bunătate. Văzând oasele goale, vom cunoaște zicând întru noi „Cine este Împăratul, sau săracul? Cine este slăvitul, sau neslăvitul? Unde este frumuseța și dulcele lumii aceștia? Aș nu toate acestea s-au prefăcut întru putreziciune și au priimit vedere urâtă? Și iată tot ce are lumea frumos și dorit, s-au schimbat întru netrebnicie: ca o floare ce cade veștejită, ca umbra ce trece, așa trec toate cele omenești. Să ne minunăm de așa nestatornicie și să strigăm către sufletul nostru: O minune! ce taină este aceasta, care s-au făcut pentru noi? Cum ne-am dat stricăciunii? cum ne-am înjugat cu moartea? Cu adevărat, cu porunca lui Dumnezeu, precum este scris. Că pentru călcarea poruncii durere s-au făcut lui Adam, gustarea din pom cea de demult în Edem, când ș-au vărsat șarpele veninul; Că pentru aceea au intrat moartea, care mânâncă pre tot neamul omenesc. Ci cu adevărat, Stăpânul ce mai înainte au văzut moartea și cu adâncul negrăitei înțelepciunii Sale, punând hotar vieții noastre, venind, au surpat pre șarpe și dăruindu-ne nouă înviere, întru altă viață sălășluește pe robii Săi.

Și așa să luăm în mintea noastră a doua venire a Domnului, și învierea noastră, și înfricoșata Judecată, aducându-ne aminte toate câte despre aceste întâmplări a zis Domnul în Evanghelia Sa, precum a scris Grăitorul de Dumnezeu Matei: „Însă îndată după necazul acelor zile, Soarele se va întuneca și luna nu-și va mai da lumina sa, și stelele vor cădea din cer, și puterile Cedruului se vor clăti. Și atuncea se va arăta semnul Fiului Omenesc pre Cer, și atunci vor plânge toate semințiile pământului, și vor vedea pre Fiul Omului viind pre norii Cerului cu putere și cu mărire multă. Și va trimite pre Îngerii Săi cu glas mare de trâmbiță, și vor aduna pre cei aleși ai Lui din cele patru vânturi de la margenele Cerurilor până la sfârșiturile lor” (Mat. 24.29–31)⁴⁹. Iară Cuvântătorul de Dumnezeu, Ioan, iubitul ucenic al Domnului, scrie următoarele cuvinte ale Lui: „Că va veni ceasul, întru care toți cei din mormânturi vor auzi glasul Lui, și vor eși cei ce au făcut cele rele întru învierea Judecării” (Ioan 5.28–29)⁵⁰. Și iarăși scrie Evanghelistul Matei: „Iară când va veni Fiul omenesc

⁴⁹ *Sfânta Evanghelie după Matei, 24, 29-31:*

“29. Iar îndată după strămtorarea acelor zile, soarele se va întuneca și luna nu va mai da lumina ei, iar stelele vor cădea din cer și puterile cerurilor se vor zguduî.

30. Atunci se va arăta pe cer semnul Fiului Omului și vor plânge toate neamurile pământului și vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului, cu putere și cu slavă multă.

31. Și va trimite pe îngerii Săi, cu sunet mare de trâmbiță, și vor aduna pe cei aleși ai Lui din cele patru vânturi, de la marginile cerurilor până la celelalte margini”.

⁵⁰ *Sfânta Evanghelie după Ioan, 5, 28-29:*

“28. Nu vă mirați de aceasta: că vine ceasul în care toți cei din morminte vor auzi glasul Lui.

29. Și vor ieși cei ce au făcut cele bune, spre învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea osândirii”.

întru mărirea Sa, și toți Sfinții Îngeri cu Dânsul, atuncea va șede pe Scaunul Slavei Sale. Și se vor aduna înaintea Lui toate limbile: și-î vor despărți pre ei unul de către altul, precum alege păstorul oile din capre. Și va pune oile de-a dreapta Sa, iară caprele de-a stânga. Atuncea va zice Împăratul, celor de-a dreapta Lui: Veniți blagosloviții Părintelui meu de moșteniți Împărăția care este gătită vouă de la întemeierea lumii... Atuncea va zice și celor de-a stânga Lui: Duceți-vă de la mine blestemaților în focul cel vecinic, carele este gătit diavolului și Îngerilor lui... Și vor merge aceștia întru munca vecinică, iară dreptii întru viața de veci” (Mat. 25.31–46)⁵¹.

Și ce poate fi fraților, mai înfricoșat și mai amar, decât acel groaznic răspuns și videnie, când vom vedea pre toți cei ce au greșit și nu s-au pocăit, și pentru nepocăința lor, cu dreaptă hotărârea lui Dumnezeu trimițându-se în muncile cele veșnice, cutremurându-se și strigând cumplit și fără de folos plângând? Și cum nu ne vom cutremura și nu vom suspina, când vom lua în mintea noastră cele înfricoșate și cumplite munci, despre care zice Scriptura: Focul cel vecinic, întunerecul cel mai dinafară, prăpastia cea adâncă, vermele cel cumplit, și neadormit, scrâșnirea dinților și celelalte dureroase pătămări, care vor ajunge pre oamenii cei ce au păcătuit, și cu faptele lor au mâniat pre Prea Bunul Dumnezeu, dintru care cel dintăiu sunt eu? Ce frică fraților, ne va cuprinde pre noi atuncea, când se vor pune scaunile, cărțile se vor deschide și Dumnezeu va șadea la Judecată cu slavă și însuși Îngerii stând înaintea Lui cu cutremur? Și ce vom face noi atuncea, cei ce suntem vinovați întru multe păcate, când vom auzi, că, Domnul pre cei binecuvântați ai Părintelui Său îi vor chema întru Împărăția Sa cea cerească, iară pre cei păcătoși despărțindu-î din mijlocul aleșilor, îi va trimite în muncă? Ce răspuns vom da? Ce vom zice, când toate lucrurile noastre vor sta nouă înainte-ne întru înfătoșare și toate cuvintele noastre cele tainice și cugetările, cele lucrate întru ascuns ziua și noaptea, se vor descoperi înaintea tuturor? Ce rușine ne vor acoperi pre noi atuncea? Căci a ne lepăda de faptele noastre cele rele, nu va fi cu puțință atuncea, adevărul se va dovedi și frică mare și rușine va pătrunde pre sufletele păcătoșilor. Însă nu va fi aceea și cu cei drepti, căci ei vor fi întru bucurie și veselie, vor intra în camera cea cerească și vor primi răsplată pentru faptele lor cele bune. Și cine poate, fraților, a spune frica aceea și cutremurul ai a doua venirii ai Domnului și ai înfricoșatei Judecăți – cea nemitarnică și nefățarnică? Căci zice oarecarele din Părinți: că, dacă ar fi fost cu puțință atunci a muri, toată lumea ar fi murit de frica aceea.

⁵¹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 25, 31-46:

- “31. Când va veni Fiul Omului întru slava Ta, și toți sfinții îngeri cu El, atunci va șede pe tronul slavei Sale.
 32. Și se vor aduna înaintea Lui toate neamurile și-i va despărți pe unii de alții, precum desparte păstorul oile de capre.
 33. Și va pune oile de-a dreapta Sa, iar caprele de-a stânga.
 34. Atunci va zice Împăratul celor de-a dreapta Lui: Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii.
 35. Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit;
 36. Gol am fost și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine.
 37. Atunci dreptii Îi vor răspunde, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând, Te-am hrănit? Sau însetat și Ți-am dat să bei?
 38. Sau când Te-am văzut bolnav sau în temniță și am venit la Tine?
 40. Iar Împăratul, răspunzând, va zice către ei: Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut.
 41. Atunci va zice și celor de-a stânga: Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este gătit diavolului și îngerilor lui.
 42. Căci flămând am fost și nu M-ați primit; gol, și nu M-ați îmbrăcat; bolnav și în temniță, și nu M-ați cercetat.
 44. Atunci vor răspunde și ei, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând, sau însetat, sau străin, sau gol, sau bolnav, sau în temniță și nu Ți-am slujit?
 45. El însă le va răspunde, zicând: Întrucât nu ați făcut unuia dintre acești prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut.
 46. Și vor merge aceștia la osândă veșnică, iar dreptii la viață veșnică”.

Pentru aceea să ne temem și să ne cutremurăm și să adâncim toate acestea în mintea noastră, măcar deși inima noastră nu ar fi voit aceasta, să o silim de a gândi aceasta, și în sufletul nostru a striga: Vai! Întunecatele suflete, iată s-a apropiat vremea despărțirii tale de trup! Până când nu vei înceta de faptele cele rele? Până când vei petrece întru lenevire? Pentru ce nu gândești de ceasul cel înfricoșat al morții? Pentru ce nu te cutremuri de Judecata cea înfricoșată a Mântuitorului? Ce răspuns vei da? Sau ce vei zice atuncia spre îndreptarea ta? Când iată faptele tale înaintea stați, înfruntându-te și mărturisind asupra ta! Ci doar o suflete până când ai vreme, depărtează-te de faptele cele rușinoase, apucă-te de viața cea bună, aleargă către Domnul, întâmpenă-l și cu credință strigă: „Am greșit Doamne, am greșit Ție rău! Dar știu a Ta iubire de oameni cea cu îndurare: pentru aceea cad și mă rog bunătații Tale, ca să vie preste mine Mila Ta Stăpâne; Că să turbură sufletul meu și cu durere va fi întru eșirea sa din ticălosul și spurcatul acesta trup, ca nu cumva sfatul vrăjmașului cel viclean să-l întâmpene și să-l pogoare întru întunec, pentru păcatele cele știute și neștiute din viața aceasta. Milostiv fii mie Stăpâne, și să nu vază sufletul meu întunecatul chip al viclenilor draci, ci să-l priimească pre dânsul Îngerii Tăi cei prea străluciți și Prea luminați. Cea ce ai stăpânire a erta păcatele, eartă-mi-le mie ca să odihnesc și să nu se afle păcatul meu înaintea Ta, după desbrăcarea trupului meu, neavând nici o spurcăciune pe chipul sufletului meu, și să nu mă cuprinză pe mine mâna cea întunecată a stăpânitorului lumii aceștia, ca să mă arunce întru adâncul iadului, ci întâmpene-mă și-mi fii mie mântuitor și Acoperitor. Miluește, Doamne, pe sufletul meu cel spurcat cu patimile vieții aceștia, și curat îl priimește pre el prin pocăință și mărturisire și cu puterea Ta mă rădică la Dumnezeasca Ta Judecată. Și când vei veni, Dumnezeule, cu slavă pe pământ și vei șede, Milostive, pe scaunul Tău, a judeca dreaptă judecată, iară noi toți golii ca niște osândiți, stând înaintea nemitarnicii Tale judecări, și când vei începe a face cercare greșalelor noastre, care am păcătuit cu fapta, cu cuvântul și cu gândul, atuncia, Prea Bunule, să nu vadești tainile mele, nici să mă rușinezi înaintea Îngerilor și a oamenilor, ci cruță-mă Dumnezeule, și mă miluește. De vreme ce cugetând înfricoșata Ta judecată, Prea Bunule, mă cutremur și mă tem de ziua judecării, de știința mea muștrându-mă, și mă scârbesc foarte de lucrurile mele cele viclene, și nu mă dumeresc, cum voi răspunde Ție, nemuritorule Împărate, că pre Tine cu amar te-am mâniat: cu ce îndrăsneală voi căuta spre Tine, înfricoșatele Judecător, ești cel spurcat și curvar? Ci, Doamne al meu Bunule Îndurate Părinte, Fiule Unule născut și Duhule Sfinte, miluește-mă și mă izbăvește atunci de focul cel nestins, și mă învrednicește a sta de-a dreapta Ta, Judecătorule Prea drept.”

Însemnare: Rugăciunea aceasta este alcătuită de Cuviosul Nil, din rugăciunile Sfântului Mare Mucenic Evstratie și a Cuvioasei Maicii noastre Macrina.)

Cap 3

Pentru lacrimi, și ce să facă cineva ca să le dobândească.

Deci așa și cu asemenea chip rugându-ne și cugetând, precum mai sus s-a arătat, dacă cu Darul lui Dumnezeu vom dobândi întru acestea lacrimile, să cuvine a plânge atât, pre câtă putere și tărie avem, fiindcă plânsul ne izbăvește pre noi de focul cel vecinic și de celelalte munci viitoare, aș zis Părinții. Iară dacă nu putem să plângem mult, să ne silim pre înșine, măcar vreo câteva picături de lacrimi să slobozim cu înfrângerea inimii: Fiindcă, dupre cum zice Sfântul Ioan Scărarul, „Bunul nostru Judecător, spre lacrimile noastre, precum și spre tot lucrul nostru privind, le judecă pre ele, nu după cătime, adecă mulțimea lor, ci după felime și după măsura puterii și a firei noastre. Am văzut, zice el, mici picături de lacrimi ca niște sânge ce pică vârsându-se cu simțire dureroasă

și cu osteneală, de asemenea am văzut și izvoară de lacrămă, fără de durere vărsându-se. Văzând și una și alta, am ales nu cățătimea lacrărilor, ci cele ce cu dureroasă simțire a inimei; Și socotesc că și Judecata lui Dumnezeu asemenea este” (pag. 61).

Iară dacă din neputință, sau din neputarea de grijă a noastră, sau din altă oarecare pricină, nu putem a avea măcar puține lacrămă, să nu ne mâhnim, nici să ne împuținăm, ci să ne scârbim, și să suspinăm, și să plângem, și să ne tânguim, căutându-le pre acestea cu bună nădejde: Fiindcă scârba și chinuirea minții, zice Sfântul Isaac, împlinește lipsa măsurii tuturor faptelor trupesti” (Cuv. 58). Unit cu acesta și Sfântul Ioan Scărarul judecă: „Oarecare dorind și neaflând lacrămă, se ticăloșesc pre sineși, se îngreuează cu gemete și cu grijă sufletească, lăuntric să mâhnesc și să tânguesc, și toate acestea fără de pricină pot împlini locul lacrărilor, măcar deși acelea se socotesc de ei întru nimic” (pag. 65). Încă sunt întâmplări, zice Sfântul Isaac, când lacrămile nu sunt din pricina oarecăruia neputințe, nu numai la aceea care doresc și le caută pre acestea, ci și la aceea, care acum au agonisit și au primit Darul lacrărilor și pârăul cel cu dor al lor se împuținează, și căldura inimei se răcește, pentru neputința cea trupestă. Și Sfântul Simeon Noul Teolog, vorbind despre lacrămă, învață a plânge pururea, numai dacă, după oarecare negrăită cunoștință a lui Dumnezeu, sau din întâmplată neputință, nu sacă izvorul lacrărilor. Asemenea se arată și din Sfânta Scriptură, întru care Cântătorul de Psalmi David, ca cum schimbând lacrămile cele dinafară pe plânsul cel dinlăuntru, zice „Jertfa lui Dumnezeu, – Duhul umilit –, inimă înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi” (Ps. 50. 18)⁵². Pentru aceea să cuvine a ne scârbi în cuget și a ne mâhni și a căuta lacrămile prin Duh umilit și inimă smerită.

Iar dacă voim cu adevărat a căuta lacrămile, se cuvine așa a face, precum poruncește Sfinții Părinți în Sfânta Scriptură, iar măi ales Sfântul Simeon Noul Teolog, care aducând înainte aceea, ce au zis de ele Cântătorul de Psalmi David și Scărarul, zice: „Cel ce voește a învăța acest lucru, întru singurătate să se deprindă, numai de nu va slăbi firea trupului, că Atuncea nu este de folos a te oști împotriva firii, sau măi bine, cel măi însemnat și măi bun mijloc pentru toată Duhovniceasca învățătură, lăsăm a căuta în singură cartea Sfântului Simeon Noul Teolog. Dar peste putere a obosi firea trupului nu este de folos, fiindcă, dacă măi presus de putere vei sili trupul cel neputincios spre lucruri, întunecare către întunecare adaogi sufletului, și turburare preste dânsul aduci, zice Sfântul Isaac (Cuv. 73), unit cu alți Părinți. Dar însă se cuvinte a ști, că Părinții înțeleg aici pre neputința cea adevărată, iar nu pre cea prefăcută și închipuită neputință a gândului. Iar întru celelalte este bine a te sili pre sineși, precum zice Sfântul Simeon Noul Teolog. El și aceea a zis, căci când sufletul nostru petrece întru o asemenea așazăre, nu poate decă a rămânea fără de lacrămă. Însă noi, dacă nu putem a ne duce întru acest fel de cumpănire, să ne sârguim a agonisi măcar o parte mică de lacrămă și să o cerem aceasta de la Domnul Dumnezeu cu durerea inimei, fiindcă Părinții au zis, că Darul lacrărilor este o dăruire a lui Dumnezeu, din numărul darurilor celor mari și a poruncit a-l cere de la Domnul.

Pentru că zice Sfântul Nil Sinaitul „Măi înainte de toate pentru dăruirea lacrărilor te roagă” (Cap 5). Iar Sfântul Grigorie Papa Romii, scrie: Cel ce petrece în faptele cele bune și s-au învrednicit de oarecare dăruire de la Dumnezeu, dar lacrămă încă n-au agonisit, acela să cuvine a să ruga de aceea, spre a plânge: sau cugetând la înfricoșata judecată, sau pentru dorința Împărăției Cerurilor, sau căindu-se pentru faptele cele rele măi dinainte făcute, sau închipuindu-și Crucea Domnului și privind la Cel ce pătimește pentru noi, la Cel răstignit Prea Scumpul nostru Răscumpărător. Prin așa chip și el va călca pe acea treaptă pe care se află nevoitorii cei mari, cari ard cu dragostea. Spre

⁵² Psalmii, 50, 18-19:

“18. Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi.

19. Iar ea a zis: «Dă-mi binecuvântare, Tu mi-ai dat pământul de la miază-zi; dă-mi și izvoarele de apă.» Și i-a dat izvoarele cele de sus și izvoarele cele de jos”. Am adăugat la trimitere și stihul 19.

lămurirea noastră Sfântul Grigorie aduce din Sfânta Scriptură zicerea despre Ashani, fiica lui Halev. Căci șazând pre catâr și suspinând, aș cerut de la tatăl ei partea de pământ care avea apă, zicând „Uscatul me-ai dat mie, adaoge mie și cel cu apă, și aș dat tatăl ei, și uscatul și cel cu izvoarele cu apă cele de sus și cele de jos” (Is. Navi 15. 18-19)⁵³. Ashani *, să tâlcuește: sufletul șazând pre catâr, iar aceea, că Ashani oftând, a cerut de la tatăl ei pământul cel izvorător de apă, închipuește acel adevăr, că și nouă să cuvine, cu mare durere a inimei și cu suspinuri să cerem de la Ziditorul nostru pre Darul lacrimilor. Cu acesta sunt uniți și alți Sfinții Părinți.

Iară cum vom cere? Și cum vom începe a ne ruga pentru dăruirea lacrimilor? Și de unde vom pune începutul? Nu din altă parte, decât numai din Dumnezeuștile Scripturii: „Că, nu suntem îndestulați a cugeta ceva de la sinene” (2 Cor. 3.5)⁵⁴, ci îndestularea noastră este Scriptura cea de Dumnezeu însuflată, precum aș scris Sfinții, de pildă: Sfântul Andrei Criteanul: De unde voiți începe a plânge faptele ticăloasei mele vieți? Sau care început voiți pune tânguirii mele cei de față? Ci ca un Îndurat deruește-mi mie Doamne, lacrimile umilinții, ca să plâng înaintea Ta Mântuitorule, să mărturisesc câte am greșit cu ticălosul meu suflet și cu spurcatul meu trup, ca întărit fiind cu ajutorul tău, să mă leped de necuvântarea cea mai dinainte și să-ți aduc lacrimile pocăinții”. A Sfântului Ghermano, Patriarhul Constantinopolului: „Dumnezeul meu, Făcătorule a toată lumea, Ziditorul meu, cel ce ai scos oarecând apă din peatra cea netăiată și ai îndulcit apele cele amare ale Merii, dăruiește luminii ochilor mei izvoare de lacrimi, umple capul meu de apele cele curățitoare și pre genele mele le fă nori pururea curgători de lacrimi! Fiindcă la necurăția cugetului meu și la spurcăciunea sufletului meu, trebuiește Stăpâne, Isopul iubirei Tale de oameni. Dăruiește ochilor mei neîncetate ape de lacrimi și iazăre de suflet curățitoare”, A Sfântului Efreem Sirul: „Dăruiește-mi mie Stăpâne, nevredincului – pururelnice lacrimi spre luminarea inimei, ca, luminându-mă cu inima, să scoț cu dulceață izvoare de lacrimi întru curata rugăciune, ca să se înece catastiful cel mare al păcatelor mele întru puținele lacrimi și să se stingă cu acest puțin plâns focul cel de acolo arzător”, A Sfântului Simeon Noul Teolog: „Doamne, Ziditorule al tuturor însuși dăruiește-mi mână de ajutor, curăță spurcăciunea sufletului meu și dăruiește-mi lacrimile pocăinții, – lacrimi de dragoste, lacrimi de mântuire, lacrimi ce curățăsc întunerecul minții mele, și luminat prin mine făcându-mă, spre a te vedea pre Tine, Lumina lumii și luminarea ticăloșilor mei ochi”; A Scriitorului de cântări: „O! Hristoase! Împăratul tuturor, dăruiește-mi mie lacrimi ferbinți, ca să plâng sufletul meu, pe care rău l-am păgubit. Dăruiește-mi mie, Hristoase, ca un Îndurat, izvoare de lacrimi a Dumnezeuștii umilinți, ca să plâng și să spăl spurcăciunea dulceților și să mă arăt curățit înaintea Ta... Dăruiește-mi mie lacrimi, Hristoase Dumnezeule, precum de demult le-ai dăruit Tu femeii cei păcătoase”... Și celelalte asemenea acestora stihuri de rugăciune, care se află întru Sfintele Scripturi, se cuvine cu osârdie a le rosti din adâncul sufletului, cerșind lacrimi și des rugându-te către Domnul, ca să ne dăruiească nouă Darul acesta al lacrimilor, care, după cuvintele Sfântului Isaac Sirul, este mai bun și mai covârșitor decât celelalte Daruri, și prin care, de-l vom agonisi, vom intra întru curăția cea sufletească și ne vom învrednici de toate Duhovniceștile bunătați.

Însă sunt oarecare și așa, cari încă n-au agonisit desăvârșit Darul lacrimilor, ci-l agonisesc – unul prin privirea tainilor inconomie și iubirei de oameni a Domnului – altul, prin cetirea povestirilor vieților, nevoinților și învățăturilor Sfinților, altul, numai prin mijlocul singurei rugăciuni ai Lui Iisus, la singurătatea făcută, altul, vine întru umilința din oarecare rugăciuni, alcătuite de Sfinți,

⁵³ Cartea lui Iosua Navi, 15, 18: “Dar când a trebuit să plece, a fost învățată să ceară de la tatăl său o țarină. Și când a descălecat ea de pe asin, Caleb i-a zis: «Ce vrei?»”.

* Acsa, în Biblia, ed. cit.

⁵⁴ A doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, 3, 5: “Nu că de la noi înșine suntem destoinici să cugetăm ceva ca de la noi înșine, ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu”.

altul, i se deschide din oarecare canoane și tropare, altul, din aducerea aminte a păcatelor sale, altul, din pomenirea morții și a judecății, altul, cu dorință de îndulcirea cea viitoare și cu alte feluri de chipuri agonisesc Darul lacrimilor. Însă fiecare orî din ce lucru să pornește spre lacrimi, despre aceea și să cuvine aceluia să cugete, spre a ține plânsul până atunci, până când se va duce, fiindcă, cel ce dorește a se izbăvi de păcate, prin plâns se va izbăvi de dănele și cel ce dorește mai înainte a se păzi de ele, cu plânsul se păzește, au zis Părinții. Întru aceea și să alcătuește calea pocăinții cu rodul ei, ca și în timpul ispitelor ce vine peste noi, și la tot cugetul adus nouă de la vrăjmașul, să cade a plânge înaintea bunătății lui Dumnezeu, ca să ne ajute nouă. Și dacă ne vom ruga cu cunoștință, Domnul nu va întârzia a ne da nouă odihnă și pace. Iar Sfântul Simeon Noul Teolog pre toate faptele cele bune le numește oștire, iară pre umilință și plâns, le numește Voevod și Împărat al oștirii, fiindcă, plânsul, zice, pe de o parte întrarmează, învață și ne întărește pre noi a ne lupta cu vrăjmașul întru toate întreprinderile, iară pe de alta, ne păzește de înfrângerea celui protivnic.

..i. Iar dacă și așa s-ar fi întâmplat, ca adecă, mintea noastră adâncindu-se întru oarecare proaste cugete, deșteptate de auz sau de vederea lucrurilor priimite, sau scârbicioase pentru simțiri și fără de folos, și s-ar fi mișcat de dănele până la vărsarea lacrimilor, atuncea aceste firești lacrimi trebuie a le întoarce și a le preface întru cele de folos, adecă întru Duhovnicești și mântuitoare, întorcând mintea noastră către slavosloviea lui Dumnezeu, sau către mărturisirea săvârșirelor Lui și fapte, sau către cugetarea despre moarte, judecată, despre munci și altele, și prin așa chip a plânge cu lacrimi pline de Dar. Că zice Sfântul Ioan Scărarul: „Lacrămile cele firești, a le întoarce întru lacrimi Duhovnicești, lucru vrednic de laudă este (pag 62). Iară dacă sufletul nostru, cu Darul lui Dumnezeu, se umilește și lăcrămează fără de întinderea noastră, ci singur de sine, acesta nu este altceva, decât Dumnezeasca cercetare și lacrimile acelea sunt lacrimile Darului său blagocestive. Pe aceste lacrimi se cuvine a le păzi ca pe lumina ochiului, până când se vor duce, din oarecare iconomie, pentru că ele au mare putere și lucrare spre perderea și desrădăcinarea păcatelor și a patimilor, mai mult decât acele lacrimi care se fac din nevoie și cu feluri de meșteșuguri ale noastre.

Iar când, cu luare aminte de sine, adecă cu păzirea inimii, lucrează întru noi prin Darul lui Dumnezeu, Duhovniceasca lucrare a rugăciunii, pătrunzându-ne pre noi cu căldură, ce înferbintează inima și veselește sufletul, negrăit învăpăindu-ne pre noi cu dragostea către Dumnezeu și omenire, luminându-ne mintea și revărsând întru cele dinlăuntru ale noastre simțirea bucuriei, – atuncea lacrimile se revarsă singure de sine și curg fără de efortare din partea noastră, de sine eșite, mângâind sufletul cel necăjit, precum zice Sfântul Ioan Scărarul care este asemenea pruncului ce plânge și împreună și zâmbind a râde, adecă arătându-și bucuria aceasta pe fața sa. O! și să ne învrednicească și pre noi Domnul de aceste lacrimi! Fiindcă nouă, noilor începători, slabi și neînvațați, afară de aceasta, nu este altă mângâere. Iară când cu Darul lui Dumnezeu, Darul acesta al lacrimilor întru noi se va înmulți, atunci și lupta cu vrăjmașul se va face mai ușoară și gândurile se împăciuesc și să liniștesc, și mintea, ca cu oarecare îndestulătoare mâncare, să satură și să îndulcește de rugăciune, și din adâncul inimii se varsă oarecare negrăită dulceață, simțită în tot trupul și toată simțirea cea dureroasă din toate mădulările o preface întru mângâere. Iată mângâerea ce se trage din plânsul Raiului, zice Sfântul Isaac, despre cuvântul Apostolului „Fiecăruia după Darul ce i s-au dat lui” (Rom. 12.3–6)⁵⁵. Atunci bucuria cea simțită de om, se face așa, de care nu se află în veacul acesta. Și aceasta nimănu pe deplin nu este cunoscută, afară de aceia care cu totul și tot s-au afierosit pre sine, din tot sufletul, la acest lucru.

⁵⁵ *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel, 12, 3-6:*

“3. Căci, prin harul ce mi s-a dat, spun fiecăruia din voi să nu cugete despre sine mai mult decât trebuie să cugete, ci să cugete fiecare spre a fi înțelept, precum Dumnezeu i-a împărțit măsură credinței.

4. Ci precum într-un singur trup avem mai multe mădulare și mădularele nu au toate aceeași lucrare,

5. Așa și noi, cei mulți, un trup suntem în Hristos, și fiecare suntem mădulare unii altora;

6. Dar avem felurite daruri, după harul ce ni s-a dat. Dacă avem proorocie, să proorocim după măsura credinței”.

Cap 4

„Pentru păzirea pre sine despre gândurile cele rele”.

Deci când Domnul se va învrednici cu Darul Său a afla lacrimi și a plânge, sau când ne va ajuta nouă a săvârși rugăciune curată, atunci cu toate puterile să ne păzim de Duhul mâniei și de celelalte necuvioase gânduri. Fiindcă vrăjmașul nostru mai ales întru acest timp, sau se silește a ne turbura pre noi cu cugetele dinlăuntru și cu pătimășele mișcări sau să viclenește din afară a aduce asupra noastră luptă și împotrivire, spre a împedeca lucrul nostru și a-l face de prihană. Căci zice Sfântul Ioan Scărarul: „Când te vei ruga curat și cu trezvie, îndată după aceasta vei fi luptat și aprins de mânie că aceasta este viclenia vrăjmașilor noștri” (pat. 186). De aceea, tot lucrul cel bun, iar mai ales rugăciunea, totdeauna trebuie a o săvârși cu toată luarea aminte și cu simțire, iară după rugăciune a ne feri de iușală și de mânie, precum și curat a fi și de alte turburări de suflet vătămătoare. Pentru că la cei noi începători, nemânieră să ține și să păzește cu lacrimile, ca cu oarecare frâu, și de vom slobozi frâul acesta, sau nu-l vom îndrepta bine, îndatăși umblă fără de rîndueală.

Asemenea zice și Sfântul Nil Pustnicul Sinaitul: „Foarte zavistuește dracul pre omul cel ce să roagă, și toată măestria o uneltește, spre a strica gândul acestuia. Deci nu încetează gândurile lucrurilor, pornindu-se prin aducerea aminte, și toate patimile prin trup rădicându-le, pentru ca să poată împedeca pre Prea bună a acestuia alergare și eșirea cea către Dumnezeu” (Cap 47). Și: „Când mult trudindu-se prea vicleanul drac, nu ar putea împedeca rugăciunea sârguitorului, puțin slăbește, și apoi izbândește asupra lui după ce s-ar ruga: Pentru că, sau spre iușime aprinzându-l, prăpădește pre cea din rugăciune adunată întru el prea bună așzare, sau spre oarecare poftă dobitocească zădărându-l, mintea o ocărăște” (Cap 48). Și: „Rugându-te precum să cuvine, pre cele ce nu se cuvîn le așteaptă, și să stai cu bărbăție roada ta păzându-o. Pentru că la aceasta din început pus ai fost, „a lucra și a păzi” (Fac. 2.15)⁵⁶; Deci, lucrând, să nu lași nepăzită ostenița: Iar de nu, nimic ai folosit tu rugându-te” (Cap 49). Și aceasta acest Sfânt, „a lucra și a păzi” au adus spre mărturie cuvintele din istoria lui Adam în Raiu fiindcă Scriptura zice „Au făcut Dumnezeu pre Adam și l-au sălășluit pre el în Raiu, spre a lucra și a-l păzi pre el (adecă pe Raiu) (Fac. 2.15)⁵⁷ Și lucrarea cea din Raiu, el au numit-o rugăciune, iară păzirea pre sine, sau a inimii sale după rugăciune, pre ferirea de relele și viclenele gânduri. Și așa, dacă Domnul ne va învrednici pre noi cercetării Sale cu Darul Său în vremea rugăciunii, adecă a plânge, atunci să ne păzim pre înșine cu totul și tot de toate gândurile cele rele, iară mai vârtos relele cuvinte și fapte, și simțirele noastre să le îngărdim cu îngrijire, ca nu prin ele să se rădice asupra noastră lupta. Iar dacă fără de voea noastră, sufletul nostru va cădea întru oarecare cugetări, îndată să alergăm către Făcătorul nostru cu rugăciunea, și Acela le va răsipi pre dânsule. Căci mai bun lucru decât acesta (rugăciunea) și mai cu bună nădejde, alt meșteșug nu este. Și prin chipul acesta, cu ajutorul lui Dumnezeu, noi păzim sufletele noastre întru frica Lui, nelăsând mintea noastră a se împrăștia și a slăbi din învăluirea gândurilor, nici a fi răpită de oarecare deșarte plăceri; Ci cu focul umilinții să alungăm din suflet întărirea gândului celui slab. Iar după lacrimi și după rugăciune, tare să stăm întru aceeași, adecă, întru așzarea Duhului cea din lacrimi și din rugăciune.

⁵⁶ *Facerea*, 2, 15: “Și l-a luat Domnul Dumnezeu pe omul pe care-l făcuse și l-a pus în grădina cea din Eden, ca s-o lucreze și s-o păzească”.

⁵⁷ *Idem. Ibidem.*

Cap 5

„Pentru lepădarea a orice fel de grijă, adecă omorârea despre toate”

Această minunată lucrare, despre care am vorbit noi, negreșit cere tăcerea grijilor, adecă, spre a muri despre toate cele lumești și a te îndeletnici cu toată stăruința și luarea aminte, numai întru singur lucrul lui Dumnezeu, precum au zis Părinții cei trezvitori, cari cu însuși încercarea au cunoscut această înțelepciune întru luarea aminte. Că Sfântul Macarie cel mare zice (Cuv. 19): „Cela ce voește a se apropia către Domnul și a se învrednici de viața cea vecinică, și a se face lăcaș a lui Hristos și a se umplea de Duhul cel Sfânt spre a fi în stare de a aduce rodirile Duhului și curat și fără prihană a împlini poruncile lui Hristos: acesta să cuvine întâi a începe cu aceea, ca mai înainte de toate să creadă cu adevărat întru Domnul, și cu totul și tot a se încredința pre sineși vestirilor poruncilor Lui și întru toate a se lepăda de lume, pentru ca nu mintea cu totul să fie îndeletnicindu-se întru ceva din cele văzute... Și lui i se cade totdeauna a gândi, ca pre singurul Dumnezeu a-l avea înaintea ochilor săi și Lui Unuia a-î fi plăcut și neîncetat a petrece cu credință întru rugăciune, întru așteptarea Domnului totdeauna așteptând cercetarea și ajutorul Lui: aceasta una având fiecare minută scoposul minții lui. Pe urmă, din pricina păcatului ce viețuește întru noi, să cuvine lui a se sili pre sine spre tot lucrul cel bun și spre împlinirea tuturor poruncilor Domnului... Și mai înainte de toate întru neștearsă pomenire, ca o pildă, să ție smerenia Domnului și viața Lui și blândeța, în purtarea cu oamenii, și să petreacă întru rugăciune, totdeauna crezând și cerând, ca Domnul viind să se sălășluească într-însul, spre a-l săvârși și a-l întări pre el spre împlinirea tuturor poruncilor Sale... Atuncea Domnul, având o așa voință a lui și bună dorință, cum adecă să silește pre sine întru pomenirea Domnului și cum inima sa, chear împotriva voii sale, îl duce neîncetat spre bine, atuncea Domnul face cu el Mila Sa, îl izbăvește pre el de vrăjmași și de păcatul ce viețuește întru el, umplându-l pre el de Sfântul Duh. Și atunci decî, fără de nevoie, și fără de osteneală, după tot adevărul, face el toate poruncile Domnului, iară mai bine a zice, singur Domnul face întru el poruncile Sale și el atuncea, curat va aduce roada Duhului”.

Iar Sfântul Vasile cel Mare zice: „Începutul curăției sufletului este liniștea”. Și Sfântul Ioan Scărarul zice: „Lucrul liniștei este negrijirea despre lucrurile cele binecuvântate și ne binecuvântate, și rugăciune fără lenevire, iar a treia, lucrare a inimii fără de preget” (pag. 176). Iară lucruri „binecuvântate” le numește aici (Scărarul), nu îndeletnicirile cele dinafară, care au intrat întru obiceiul, precum: agonisala satelor și ocârmuirea a multor moșii, și celelalte, carele sunt către învăluirele cu lumea, fiindcă toate acestea necuvântătoare nouă ne sunt și necuviincioase. Dar sub aceste binecuvântate, Sfântul Părinte înțelege aceea, ce să pare bine cuviincios și pentru mântuirea sufletului folositor, spre pildă: voroavele și întâlnirile în timpul cel cuviincios și întru socoteală, cu Părinți și frații cei Duhovnicești și cucernici. Căci toate aceste vorbiri binecuvântate, scot afară din hotarele sale pre cel ce le face fără cuviincioasa băgare de samă, și așa uneltindu-se, urmează nevoea ca și ele să se întoarcă întru cele nefolositoare, defăimătoare și necuvântătoare, adecă în iubirea de pricire, împotriva cuvântare, cârtire, osândire și alte greșale, către care se face lesnicioasă și nepricepută trecerea întru acestea de la voroava cea bine cuvântată.

Decî zice: Celui ce nu au învățat carte, cu neputință este a se deprinde din fire la cetirea cărților, căci cea de pe urmă nu poate fi fără cea dintâi (Sfântul Ioan Scărarul pentru deslușirea liniștei). Și mai simplu a zice: celui neînvățat, cu neputință îi este a spune din cărți, sau a canonarhisi. Și cu mult mai mult, cel ce n-a agonisit pre cea dintâi, adecă negrijirea despre lucrurile cele bine cuvântate și a celor nebinecuvântate, adecă – celui ce n-a murit despre tot ce este pământesc și lumesc, – cu

neputință îi este a săvârși cântare cu înțelegere și fără lenevire, sau rugăciune lăuntrică cu luare aminte, adecă lucrarea inimii, despre care lămurește mai sus Sfântul Ioan Scărarul. Și întru alt loc iarăși zice: „Un mic păr turbură ochiul și puțină grijă strică liniștea”; și încă „Cel ce a gustat din rodul rugăciunii, adeseori cu un singur cuvânt își sporcă mintea, așa că apucându-se iarăși de rugăciune, nu află aceea, ce mai înainte de aceasta au simțit” (pag. 176) *. Asemenea și Sfântul Simeon Noul Teolog zice: „Să-ți fie viața ta liniștită, fără de grijă și despre toate omorâtă”, și după această învățătură, el învață despre rugăciune și trezvie. Și Cuviosul Isaac Sirul către cel ce voește cu adevărat a se liniști și a-și curăți mintea sa cu rugăciunea, zice așa: „Depărtează-te pre sineți de vederile cele lumești și taie vorbirele, și nu voi a face obicei de a primi în chilia ta pe prietenii, nici prin chip de bunătate, afară numai pre cei ce sunt cu tine de un nărav și de o minte și de o taină. Și teme-te de amestecarea vorbirei cei sufletești” (Cuv. 23), care adeseori lasă urme pe multă vreme și după tăcerea vorbirei, precum singur am cunoscut-o cu încercarea. Căci se întâmplă că cuvântul cel de prisos, spus de o persoană nouă iubită și apropiată, nu puțin timp ne turbură pre noi și împedecă păzirea minții și tainica învățătură a cugetării de Dumnezeu.

Iar întru alt loc, mai cu strășnicie zice Sfântul Isaac: „O! ce rea este vederea și vorbirea celor ce petrecând liniște mai mult decât acelor ce sunt deslegați și departe de liniște! Că întru adevăr, O fraților! Precum iuțala, sau țaria înghețării, de năprasna căzând pe vârfurile pomilor, le usucă pre dânsule și le prăpădește, așa și împreunăriile oamenilor, măcar de ar fi mici cu totul, și că prin părere, spre bunătate aduse, usucă florile faptelor bune cele de curând înflorite, din împreună amestecarea liniștei și care încunjură cu moliciune și cu gingășie pomul sufletului, cel răsădit lângă izvoarele apelor pocăinții. Și precum țaria brumei, ceea ce apucă pre cele de curând răsădite, le arde pre dânsule: așa și vorbirea oamenilor, pre rădăcina minții, ceea ce a început a înverzi verdeața faptelor bune, acelor ce de o parte neajungeri mici au, să obișnueste a vătămă sufletul, cu cât mai ales grăirea și vederea proștilor și a nebunilor, ca să nu zic a mirenilor? Că precum cel de bun neam și cinstit om, când s-ar îmbăta, își uită blagorodia sa și să necinstește așăzarea lui, și să batjocorește cinstea lui din gândurile cele streine, care au intrat preste dânsul din puterea vinului: așa și întreaga înțălepciune a sufletului să turbură din vederea și din vorbirea oamenilor, și-și uită chipul strejuierei sale și să șterge din mintea lui gândul voirei lui și să desrădăcinează dintru dânsul toată întemeerea așăzării acei lăudate. Deci dacă vorbirea și lățirea, care întru răspândire să întâmplă celui ce este întru liniște, sau și apropierea acestora, cât a vedea, sau a auzi numai, de ajuns sunt acestuia, cele ce intră și bagă prin ușile vederii și ale auzirei, răceală și turburare a minții despre cele Dumnezești ai pricinii lui, și dacă mic ceas atâta pagubă poate monahului celui înfrânat a-î face: ce vom zice pentru întâmpinarea cea de-a pururea și pentru cea multă zăbovire întru acestea?” (Sfântul Isaac Cuv. 13).

Iar ceta ce iubește a se îndeletnici întru cele lumești, se lipsește de viață, zice același Părinte întru alt loc (Cuv. 43), și nu am ce să zic despre el, fără numai cu plângere să plâng plâns nemângâiet, al căruia auzire zdrobește inimele celor ce aud. Și iarăși „O singură vedere a celor lumești, poate a da putere și hrană patimilor, spre a slăbănogi pe nevoitor și a schimba așăzarea sa și folosul sporirei lui”. Pentru aceste pricinii, zice Sfântul Isaac, Monahului nu i se cuvine a intra întru împărtășire cu acele lucruri, care aprind întru el lupta, ci să cuvine lui cu totul a fugi de toți și a nu se apropia către nimic, întru care slobozenia lui îl supune ispitei. Fiindcă întru însuși acel timp, întru care venim noi către Dumnezeu, facem așezământ, spre a ne depărta pre înșine de toate acestea; și nu numai a ne lepăda, ci nici să vedem pre nimenea din cei lumești, nici vreo rândueală lumească, nici a auzi cuvintele lor, nici cele pentru dânsii. Și încă multe asemenea cu acestea scrie Sfântul acesta și alți Sfinți. De aceea adevărul acesta să crede nestrămutat.

* Paginile se referă la edițiile Sfinților Părinți folosite de traducătorii *Filocaliei* venețiene în limba română și a textelor ce s-au adăugat ulterior.

Cap 6

„Pentru că nu mai înainte de vreme, ci cu asemenea cumpănire să cade a face această Duhovnicească lucrare”.

Toate aceste bune și înfrumusețate fapte, să cuvine a le săvârși la bună vreme și întru cuviincioasă măsură, precum zice Marele Vasilie: a le preîntâmpina toate cu dreaptă socoteală, pentru că fără de dreapta socoteală, și cea bună adeseaori se întoarce întru vătămare, dacă nu se păzește timpul și măsura, iară când dreapta socoteală, bine păzește vremea și măsura, mare și minunat folos va afla. Și Sfântul Ioan Scărarul, pe temelia Sfintei Scripturi zice: „Vremea este la tot lucrul de sub Cer” (Eclis.3.1).⁵⁸ la toate în viața noastră cea sfințită, zice, este vreme. Vremea liniștei și vremea neturburătoasei împărtășiri, vremea neîncetatei rugăciuni și vremea slujirei cei nefățarnice. Decă să nu ne înșale pre noi trufașa osârdie, ca să căutăm pre cele ale vremii, mai înainte de vreme, spre a nu ne lipsi și de aceea, ce s-ar putea dobândi, în vremea sa. Fiindcă vremea este a te osteni pentru sămănat și vremea este a culege spicele negrăitului Dar” (pag. 144 Deslușirea gândurilor). Același adevăr îl lămurește întru alt loc cu altă pildă zicând: „Nu fără de primejdie este ostașului celui necinstit a se despărți pre sine de ceata sa și a intra în luptă el singur cu vrăjmașul, așa și Monahului nu fără de primejdie este a începe liniștirea, neiscusindu-se pre sineși și neînvățându-se întru smerenia patimilor, prin îndelungata deprindere la luptă; Căci acela pierde trupește, iar acesta sufletește. Fiindcă calea adevăratei liniștiri, este calea celor înțelepți, și acelor numai, cari întru greaua lor nevoie, s-au agonisit Dumnezeasca mângâere și ajutorul pentru luptă” (pentru deslușirea liniștei).

101: Când unul din frați a cetit din pateric Marelui Varsanufie, că cel ce cu adevărat voește a se mântui, să cuvine mai întâi a trăi în frățime, a răbda, după pilda Domnului, și ocările, și înfruntările, și necinstele și cecelealte, și pe urmă a merge la liniștea cea desăvârșită, care este suirea pe Cruce, adecă omorârea despre toate; Și spre răspuns la aceasta au zis: Adevărat au zis Părinții și întru alt fel nici poate a fi”. Iară altuia i-au zis: „Că mai înainte de a afla omul pre sine însuși și nu se va stăpâni pre sine, pricina liniștei îi aduce înălțarea minții, iar să stăpânește desăvârșit pre sine acela, carele este desăvârșit în smerenie”. Și încă au zis: „Dacă vei îndrăzni a călca mai presus de măsura ta, atunci să știi, că vei pierde și pre aceea care ai avut-o. Însă ține-te de calea cea de mijloc, luând aminte voiți lui Dumnezeu. Fiindcă de va voi cineva mai înainte de vreme a petrece fără de grijă, atunci vrăjmașul cel de obște îi va pregăti lui mai multă turburare, decât odihnă, și-l va aduce pre el până la aceea, că va fi nevoit a zice: mai bine de nu m-ași fi născut”. Iară Sfântul acesta (Varsanufie) au zis acestea, fiindcă la aceștia să întâmplă multe înșălări, precum zice Sfântul Grigorie Sinaitul: „Mulți întru liniște, din cei neiscușiți, s-au supus de demult înșălării – și acum se supun: cei noi începători și de sine rânduitori și cei după multe ostenele, pentru neînțelegătoarea lor liniște, s-au făcut și să facă lucru de răs și de defăimare... Fiindcă pomenirea lui Dumnezeu, adecă rugăciunea minții, este mai înaltă decât toate lucrările și capul tuturor faptelor bune, întocmai așa, precum este dragostea lui Dumnezeu. Și acela care fără de rușine și cu obrăznicie caută să intre către Dumnezeu, spre a vorbi cu Dânsul curat, și a-l sălășlui pre El cu dinadinsire, acela zic, lesne să omoară de la singur dracii, dacă va fi slobozită aceasta; Fiindcă cu mândrie și cu obrăznicie, și mai înainte de vreme, și nevrednic fiind, să silește a ajunge la această înălțime. Pentru că numai cei puternici și desăvârșiți, sunt în stare împotrivă a se lupta deosebi cu dracii totdeauna și a scoate asupra lor „sabia Duhului, care este graiul lui Dumnezeu” (Ef. b.17) iară cei neputincioși și noi începători, fuga, cu cucernicie și cu frică, ca o întărire nelutându-o, neîndrăsnind mai înainte de vreme a se lupta și lepădându-se de luptă, și cu chipul acestea a înlătura moartea” (Cap 7 de la urmă).

⁵⁸ *Ecclesiastul*, 3, 1: “Pentru orice lucru este o clipă prielnică și vreme pentru orice îndeletnicire de sub cer”.

Auzind aceasta, să cuvine a lua aminte, și mai înainte de vreme să nu îndrăsnim a ne întinde la înalta nevoie, spre a nu suferi vătămare și a ne perde sufletul. Ci păzind vremea cea cuviincioasă și măsura cea mijlocie, vom merge mai fără de grijă și cu mai bună nădejde; Calea cea de mijloc, zice scrierile Sfinților, este fără de greșală și fără împedecări. Așa că timpul cel priincios pentru liniște, poate fi acela, căruia îi va merge înainte mai întâi învățătura de sineși cea împreună cu oamenii, iară calea cea de mijloc, este petrecerea întru tăcere cu unul său cu doi frați, precum a scris Sfântul Ioan Scărarul „Că cei ce voesc a sluji lui Hristos pururea să aleagă priincioase pentru aceasta, locurile și chipurile petrecerii, care petrecere călugărească să cuprindă în trei așzământuri: sau singurătatea cea osebită, adecă sihăstria, sau cu unul ori cu doi a petrece întru liniște, sau chinoviarhă. Și din Scripturi adunând zice: „Nu te abate nici la dreapta nici la stânga, ci mergi pe calea cea împărătească” (2 Legea 5.32)⁵⁹. Din arătatele chipuri ale viețuirii, cel din mijloc, adecă petrecerea cea liniștită cu unul său cu doi, după părerea Sfântului Ioan Scărarul pentru mulți a fost mai cu bună nădejde. Fiindcă zice „amar celui singur, când va cădea întru mahniciune, sau în somn, sau întru lenevire, sau întru desnădăjduire: că nu este cine din oameni întru acel ceas a-l scula și a-l îmbărbăta”. Și spre mărturia aceasta el aduce cuvintele a însuși Domnului: „Unde sunt doi sau trei adunați întru Numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor” (Mat. 18.20)⁶⁰; și zicerea înțeleptului: „Mai buni sunt doi decât unul (Ecl. 4.9)⁶¹, adecă, bine este Tatălui cu Fiul, prin lucrarea Dumnezeescului Duh împreună a se nevoi: unul singur fără ajutorul altuia, de va intra în lupta cea împotriva Duhurilor, acela să omoară de dânșii (adecă, rabdă de la ei mai multe primejdioase răniri”).

Și numărând oarecare bune năravuri ale oarecăroră, Sfântul Ioan Scărarul a zis: „Că unora ca acestora petrecerea cea cu alții nefolositoare este, fiindcă ei sub povățuirea învățătorului de la liniște, ca de la un liman lin, să suie spre Cer, neavând nevoie a petrece întru turburările și smintelele cele din chinovie” (Cuvânt pentru liniște). Dar acei care sunt neiscusiți și încă se biruesc de patimile cele sufletești, Părinții au poruncit ca nici să se atingă de liniște, cu atât mai vartos de singurătate, adecă de osebi. Iară patimile cele sufletești sunt: slava deșartă, părerea de sine, viclenia și altele care se trag dintru acestea. Că cine pătimește cu patimile acestea și intră în liniște, acela se aseamănă cu omul, carele a sărit din corabie pe o scândură și gândește că fără de nevoie va ajunge la mal, a zis Sfântul Ioan Scărarul. Dar aceea care încă să luptă cu tina, adecă cu patimile cele trupesti, pot a eși la viața cea liniștită, și atuncea nu prost și cum s-ar fi întâmplat, ci în vremea sa și dacă au povățuitor iscusit. Fiindcă singurătatea, adecă de osebi, cere tărie îngerească. Fiindcă cei ce încă sunt luptați de patimile cele sufletești, zice, nici a îndrăzni măcar urmă de liniște să vadă, ca nu cumva să pătimească eșire din minte” (Cuvânt pentru deslușirea liniștei, pag. 175).

Aflăm și pre alți mulți minunați și mari Părinți, cari așa au învățat și așa au făcut, precum se vede din scripturile lor. Așa și Sfântul Isaac mai mult decât toți Părinții ferește liniștea, și pre Sfântul Arsenie cel mare îl laudă ca pre un desăvârșit liniștitor, însă și el a avut slujitori și ucenici. Tot asemenea și Sfântul Nil Sinaitul și Daniil cel de la Schit și alți mulți, precum se povestește în viețile lor, au avut ucenici. Și pretutindenea în scripturi se găsesc laude și încuviințări pentru liniște, de petrecerea cea cu unul său cu doi întru tăcere; De asemenea petrecere și noi am fost văzători, întru Sfântul Munte al Aftonului, în părțile Constantinopolului și întru multe alte locuri. Dacă undeva vețuește vre-un Duhovnicesc bătrân cu unul său cu doi, iară de nevoie și cu trei, și dacă încă un altul să liniștete în apropiere, atunci el, în vreme numită viind unul către altul, să

⁵⁹ *Deuteronomul*, 5, 32: “Și să le zici: Vedeți, să vă purtați așa cum v-a poruncit Domnul Dumnezeuul vostru și să nu vă abateți nici la dreapta, nici la stânga!”.

⁶⁰ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 18, 20: “Că unde sunt doi sau trei, adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor”.

⁶¹ *Ecclesiastul*, 4, 9: “Mai fericiți sunt doi laolaltă decât unul, fiindcă au răsplătă bună pentru munca lor”.

luminează între sine cu Duhovnicești voroave. Iară noi cei noi începători și nepricepuți, ne înțelepțim și ne întărim unul de la altul, precum este scris: „Frate pe frate ajutorindu-se, suni ca o cetate tare” (Pil. 18.19)⁶², și avem Dascăl neînșălător, – pre Dumnezeu însufletele Scripturii. Pentru aceea nouă ni se pare foarte lesnicioasă petrecerea cea cu unul, saū cu doi frați credincioși și întru o înțelegere întru lucrul lui Dumnezeu, ca să ne învățăm voea lui Dumnezeu din Sfintele Scripturii. Și dacă Dumnezeu a dat cuiva a înțelege mai mult, să învețe frate pe frate și celor luptați de la draci și necăjiți de patimi, să ajutăm unul altuia, precum zice Sfântul Efreem, și prin chipul acesta, cu Darul lui Dumnezeu, ne vom îndrepta către faptele cele bune.

Deci când voim a zidi viața cea liniștită, mai înainte de toate se cuvine nouă a ne așaza pre înșine rugăciunea, ca să ne dea nouă Dumnezeu însușirele cele trebuincioase spre săvârșirea ei, precum zice Scărarul, adecă, șederea cea cu răbdare, – petrecerea la un loc –, ca să nu fim după părerea așezământului spre răs vrăjmașilor și întru sminteală altor frați lucrători. Ci să petrecem tare întru faptele cele bune: fiind păziți, cu Darul Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, pentru rugăciunile Prea Curatei Stăpânei noastre Născătoare de Dumnezeu Fecioarei Mariei, și ale tuturor Sfinților care au strălucit întru nevoințele bunătăților.

Și să cuvine nouă și aceea a o ști, că noi alegem locul liniștei, nu pentru ca să facem pravilă mare, că cunoscut este, precum zice Sfântul Isaac, că viețuirea cea cu mai mulți, mai bine ne îndemnă întru aceasta ci ca să ne retragem de nefolositoarele turburări, vorbe și altele, neplăcute lui Dumnezeu și să petrecem întru poruncile Lui, agonisind toate cele de trebuință din ostenelele noastre, iar de nu, apoi să luăm puțină milostenie, de unde va ști bunătatea lui Dumnezeu, dar prisosul cu totul să-l înlăturăm, și să fugim ca de un venin purtător de moarte de gâlcevii și de vrăjbi pentru dobânzile cele trecătoare și trupești: Și să facem aceea ce este plăcut lui Dumnezeu, adecă cântare, rugăciune, și învățătură întru lucrurile cele Duhovnicești, rucodea și osteneală întru oarecare lucru. Și așa puțin câte puțin, după părerea noastră, apropiindu-ne de Dumnezeu, cu omul cel dinlăuntru, vom trimite întru faptele cele bune slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh – Unuia între Treime Dumnezeu. Acum și pururea și în vecii vecilor,

AMIN.

⁶² *Pildele lui Solomon*, 18, 19: “Frate ajutat de frate este ca o cetate tare și înaltă și are putere ca o împărăție întemeiată”.

*În urmă cuvântare
(a Sfântului Nil Sorsca)*

ACESTEA deci cu ajutorul lui Dumnezeu, noi cei nepricepuți după măsura proastei noastre cunoștințe, am scris spre aducere aminte mie și celor asemenea mie, care sunt întru orânduiala celor ce să învață, dacă și bine vor voi. Și nu de la sineși, precum și întru începutul acestor scrieri am zis, ci din Dumnezeștile și de Dumnezeu însuflătele Scripturi ale Sfinților Părinți cei Purtători de Duh și luminați cu cunoștința. Pentru că toate câte sunt cuprinse aici, nu fără de mărturia Dumnezeștilor Scripturi sunt. Și dacă ceva se va afla întru acestea, neplăcut lui Dumnezeu și nefolositor sufletului, pentru necunoștința mea, – dar să nu fie aceea –, ci voea lui Dumnezeu cea desăvârșită și bine priimită să se facă: eu însă cer ertare. Iar dacă cineva mai bun și mai folositor înțelege decât acestea, acela așa și să facă, și noi pentru aceasta ne bucurăm. Iar dacă cineva dintru acestea folos va căpăta, acela și pentru mine păcătosul să se roage, ca să afli milă înaintea Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Dieta pentru sine a Cuviosului Nil Sorsca

CĂTRE ACEASTA încă și eu nevrednicul Nil, pre ai mei pururelnici domni și frați îi rog, care sunt de un nărav cu mine: după sfârșitul meu aruncați trupul meu în pustie spre mâncarea hearelor și a paserilor, de vreme ce mult a greșit lui Dumnezeu și este nevrednic de îngropare. Iară dacă aceasta nu veți face, atunci săpând o groapă la locul unde petreceam, cu toată necinstea îngropați-mă. Temeți-vă de cuvântul, pe care Marele Arsenie l-a zis ucenicilor lui: „La judecată voi sta cu voi, dacă cuiva veți da trupul meu”. Pentru că și silința mea a fost aceea, după puterea mea, ca să nu mă învrednicesc nici de o cinste și slavă a veacului acestuia, precum în viața aceasta așa și după moartea mea. Deci vă rog pre voi pre toți, ca să vă rugați pentru sufletul meu cel păcătos, și ertare cer de la toți și de la mine ertare va fi. Dumnezeu să ne erte pre noi pre toți.

AMIN.

*Al Aceluiași Sfânt Nil Sorsca,
în urmă așăzământ ucenicilor lui*

CU LUCRAREA Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și cu sporirea Prea Curatei Maicii Sale: am scris scrisoare de suflet folositoare, mie, și celor întru Domnul pururea fraților mei, cari sunt de un nărav cu mine. Că așa vă numesc eu pre voi, iară nu ucenici. Că Unul este nouă învățator: Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, cela ce a dat nouă Dumnezeasca Scriptură, și Sfinții Apostoli, și Prea Cuvioșii Părinți, cari au învățat și învață către mântuire neamul omenesc. De vreme ce aceștia toți, mai întâiu au făcut binele, și apoi așa și pre alții au învățat. Iară eu nu sunt lucrător nici a vreunui bine, ci numai spui Dumnezeasca Scriptură, celor ce priimesc acestea și voesc a se mântui... Și de vreme ce Scriptura zice: „Nemernic sunt și nemernicim pre pământ” (Fac. 15.13)⁶³, iară acolo veață vecinică și netrecută viețuirea cea după moarte, sau întru odihnă, sau întru muncă, care va da Domnul fieștecăruia duple lucrul său, pentru aceea să cade nouă a ne griji pentru viața ceea ce va să fie după moarte. Și eu pentru aceasta am dat scrisoare fraților mei: Întru mântuire mie și tuturor celor ce vor voi, rădicând știința spre cele mai bune, și păzind de negrijuliva și reaua viețuire și de pricinile oamenilor, care socotesc rău cele trupești și de așăzământurile cele viclene și deșarte să țin, care de la vrăjmașul nostru cel de obște și înșălătorul, și dintru a noastră lenevire să întâmplă.

Iar întru început asemenea am gândit, a pune: pentru credință.

Crez întru Unul Dumnezeu, cel slăvit în Sfânta Treime: Tatăl, și Fiul și Sfântul Duh, de o ființă și nedespărțiți. Asemenea și întrupării Fiului lui Dumnezeu, crez, și desăvârșit Dumnezeu, și desăvârșit om pre Acela îl mărturisesc. Și ceialtă credință mărturisită a credinții cei drept-slăvitoare, toată o priimesc, și o mărturisesc cu tot sufletul meu. Pre Prea Sfânta și Doamna mea, Prea Curata și Pururea Fecioara, ceea ce este Născătoare de Dumnezeu: cu multă credință și cu dragoste o mărturisesc și o măresc și o slăvesc și o cinstesc. Și pre toți Sfinții îi cinstesc și-i priimesc și-i proslăvesc. Și mă împreun, cu Darul lui Hristos, și alerg cu tot sufletul meu către Sfânta Soborniceasca și Apostoleasca Biserică, și toate învățăturile câte au luat Sfânta Biserică de la Domnul, și de la Sfinții Lui Apostoli, și de la Sfinții Părinți care au fost la Soboarele a toată luarea și de la toate cele după alocurea, și de la ceialți Sfinți Părinți: și luând ne-au dat nouă pentru cea dreaptă mărită credință și pentru poruncile lucrărilor...; acestea toate le cinstesc și le priimesc cu multă credință și dragoste. Iară spre învățătorii cei cu nume mincinos, pre învățăturile ereticești și așăzământurile lor, pre toate le blestem eu și cei împreună cu mine; Și toți ereticii streini să ne fie nouă.

Și de vreme ce mulți și bine credincioși frați vin la mine, vrând a viețui, și de multe ori m-am lepădat, ca un păcătos și nepriceput fiind cu sufletul, și cu trupul neputincios, iară cei nepriimiți de mine, nu mă lasă să mă odihnesc, nici încetează ei de a mă supăra: și dintru acestea să face nouă nu

⁶³ *Facerea*, 15, 13: “Atunci a zis Domnul către Avraam: «Să știi bine că urmașii tăi vor pribegi în pământ străin, unde vor fi robiți și apăsați pentru sute de ani»”.

mică turburare: Am socotit acestea, de va fi voea lui Dumnezeu, până ce vor veni către noi am hotărât, ca așazământurile Părinților să le aibă și să păzească poruncile lui Dumnezeu. Și a face poruncile și așazământurile Sfinților Părinți, iară a nu-î îndrepta. Și tăgăduirele pricinuirei întru păcate, a aceloră ce zic: cum că acum nu este cu puțință a vieții după Sfânta Scriptură și a urma Sfinților Părinți, să înceteze. Că măcar deși suntem noi păcătoși și neputincioși, dar cât ne va fi prin puțință să cade a ne asemăna și a urma pomeniților și Dumnezeștilor Părinți; Măcar de nu va fi și cu puțință nouă a ajunge către râvna, adevă ferbințala aceloră. Și nu-l va vrea cineva întru acestea, să înceteze a supăra ticăloșiile mele. Fiindcă eu pre unii ca aceștia îi trimit fără de folosință, precum și mai înainte am zis. Și către unii ca aceștia nu vin voind a-î stăpâni, ci căci viind către mine mă supără. Și măcar și cei ce petrec la noi, de nu se vor nevoi a păzi acestea, nici vor asculta pre cuvintele noastre care le grăim lor din Scripturi, eu a da samă pentru aceea care fac voea lor, nu voesc și nevinovat sunt. Iară de voesc așa a vieții (după Sfinții Părinți adevă) fără de nici o pricină și nevoie îi priimim pre unii ca aceștia, spuindu-le lor cuvântul lui Dumnezeu, măcar deși eu singur nu fac. Ca și eu cu Darul lui Hristos pentru rugăciunile celor ce se vor folosi, să mă învrednicesc stării cei Dumnezești precum este scris: Că ticăloși fiind, învăța pre cei ce trecea chipul cufundării cei de acolo, pentru mântuirea lor spuind, ca nu și aceea întru aceeași tină să se cufunde; Așa că pentru mântuirea aceloră, și pre aceea Dumnezeu i-au izbăvit de tină”. Și iarăși zice: „Nu voi a fi Judecător amar, pre cei ce învăța cu cuvântul, văzând pre aceea mai cu lenevire grijindu-se pentru lucrare; Că de multe ori neajungerea lucrurilor, o au plinit folosul cuvântului” (Sfântul Ioan Scărarul pentru deslegarea gândurilor) Și iarăși întru alt chip: temându-se de păcat în multă vreme, trebuie a-l depărta, precum zice Sfântul Măcșim, că „mulți suntem cei ce învățăm dar puținii sunt cei ce fac”.

Însă, cuvântul lui Dumnezeu nimenea nu este dator a-l ascunde prin a sa neputare de grijă: ci a mărturisi a sa neputință, și a nu ascunde adevărul lui Dumnezeu; Ca să nu fim vinovați spunerii cei întru alt fel, dimpreună cu călcarea poruncilor și a cuvintelor lui Dumnezeu. Și așa cuvintele Sfinților Părinți și altele mai multe pentru acestea și Dumnezeștile Scripturi cercând, am așazăt celor ce vin către noi și celor ce le trebuie, acestea. Iară mai ales nu eu, ci fericirii și Sfinții Părinți și Dumnezeasca Scriptură a păzi acestea. Că așa noi voim și iubim. Iară de se va lenevi cineva din frați, sau dintru negrijirea lor va cădea, să cade a mărturisi aceasta celui mai mare, și acela precum să cade greșala să o tămăduască. Și așa ori în chilie, ori afară de chilie greșala ce se va întâmpla cuiva, cu mărturisirea să se îndrepteze; Și multă păzire să cade a avea cela ce esă undeva din chilie: Și mai mult, așazământul a păzi. Că multora este urâtă cea după Dumnezeu tăerea voii sale. Și pentru unii ca acea întru Dumnezeasca Scriptură s-au zis: Mai bine este a-l goni, decât a-l lăsa să-și facă voea sa. Că cel ce socotește a face îngăduire cu iubire de oameni către unii ca aceștia, în vremea eșirei sufletului lui, cu umilință face a-l blestema pre el.

Și aceasta de la Sfinți cu păzire este așazătă nouă. Ca Domnul și Prea Curata Lui Maică să așaze cele pentru noi. Ca dintru dreptele ostenelele lucrării mâinilor noastre și cu sudoare a câștiga hrana de ziuă și cele trebuincioase lucruri. Că zice Apostolul „Cel ce nu lucrează, nici să mănânce” (2 Tes. 3. 10)⁶⁴. Că petrecerea și trebuința noastră, dintru acestea trebuie a să așaze. Și să cade a lucra lucrurile cele ce să lucrează în chilie (sub acoperământ); Iar de se va întâmpla vre-o trebuință și altele, ca: părechii de boi a mâna și a ară, și altele mai grele ostenele, întru viețuirea dimpreună, lăudate sunt de Dumnezeștile Scripturi; Iară celor ce sunt deosebii, de ocară este aceasta. Iară de nu ne îndestulăm întru trebuințele noastre, dintru lucrarea mâinilor noastre, pentru neputința noastră, sau pentru altă oarecare pricină trebuincioasă, să luăm puținică milostenie de la iubitorii de Hristos cât ne este de trebuință. Iară agonisirile cele ce sunt adunate cu de-a sila dintru streine

⁶⁴ *Epistolă a doua către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, 3, 10: “Căci și când ne aflăm la voi, v-am dat porunca aceasta: dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce”.

ostenele, a le băga în monastire, nicădecum nu este nouă de folos. Că cum vom putea să păzim poruncile Domnului, având acestea, care poruncesc: „Pre cel ce vrea să se judece cu tine și să ia de la tine haina, lasă-î lui și cămașa” (Mat. 5.40) ⁶⁵? Și celelalte câte sunt ca acestea pătimitoare și neputincioase, trebuie ca de un venin purtător de moarte a fugi și a le goni din calea trebuințelor noastre. Și întru vinderea lucrului mâinilor noastre, să cade a nu păgubi pe fratele, iar mai vârtos singur a pătimi păgubire. Așisderea și pre cei ce lucrează la noi, nu se cade a-î lipsi de mirticul lor, ci mai mult a le da cu blagoslovenie și a-î slobozi cu pace.

111 Deci cele preste trebuință să cade nouă nicădecum a nu le avea. Dar a da celor ce cer și de la cei ce ia a nu întoarce, aceasta celor nedreptiți a fost poruncit, zice Marele Vasilie. Cel ce nu are mai mult decât cele ce-î trebuie, nu este dator acest fel de dar a face. Și de va zice, că nu am, nu a mințit, zice Marele Varsanufie, că arătat este acel călugăr, care nu este supus a face milostenie, cu descoperită față poate a zice: „Iată noi am lăsat toate și în urma Ta am mers” (Mat. 19.27) ⁶⁶. Că zice Sfântul Isaac: că neaverea este mai sus de acest fel de dare, iar milostenia călugărească este a ajuta fratelui cu cuvântul în vreme de nevoie și a mângăea scârba lui cu cunoștință Duhovnicească: Ci și aceasta acelor ce pot este; iar acelor ce a început de curând, este a răbda scârba și necazul și ocară de la fratele: și aceasta este milostenia cea sufletească. Și atât este mai sus decât milostenia cea trupească, cu cât este mai mare sufletul decât trupul, zice Sfântul Dorofteiu. Iară de va veni vreun strein să-l odihnim pre el, cât ne va fi în puterea noastră, însă după aceasta de-î va trebui, să-î dăm lui de blagoslovenie pâine și să-l petrecem pre el. Iară eșire a face din locașul nostru, nu prost, nici precum s-ar întâmpla, ci numai pentru cele cu trebuință și eși din chiliile noastre, nu este cu cale, precum zice Marele Vasilie. Cel mai mare cu bună orânduială să îndrepteze pre frați întru împărțirea lucrurilor, așisderea și trimiterea fieștecăruia, ceea ce i se cuvine să i se dea. Și să cade să poruncească, ca cei trimiși să nu se lepede de cea întru Domnul ascultare: Ci cu frica lui Dumnezeu și cu multă trezvie intrarmându-se, ca și lui și celor ce sunt împreună cu el să le fie de folos. Și toate cele ce am scris întru acest așăzământ, doresc ca și viū fiind eū, și după moartea mea să fie păzit în chiliile noastre. Și acest fel de cuvinte să cade a aduce fraților și streinilor, adevă dintru acelea care ne încredințăm, că se face pentru zidirea și îndreptarea sufletelor, care aū putere și învățătură către auzirea zicerilor celor de folos. Și acestea dar ce sunt scrise, de sunt către bună plăcerea lui Dumnezeu și folosul sufletelor, așa să facem, iară de nu, mai bine să faceți precum este plăcut lui Dumnezeu și de folosul sufletelor voastre.

Pentru înfrumusețarea Bisericească, scrie Sfântul Ioan Gură de Aur, că de va întreba cineva vrând a aduce în Biserică vase scumpe spre trebuința bisericeii, sau altfel de înfrumusețare, să-î poruncim lui a le împărți săracilor pre acelea. Că zice: Nimenea n-aū fost osândit cândva, pentru căci n-aū înfrumusețat bisericile, și ceilalți Părinți zic asemenea. Prea Cuvioasa Muceniță Evghenia, vasele cele de argint ce aū fost trimise pentru trebuința Bisericeii, nu le-aū priimit, zicând: Călugărilor nu se cade a avea agonisire de argint și de aur, măcar și pentru trebuința bisericeii nu se cade a avea. Asemenea și celelalte înfrumusețări fără de treabă, ci numai cele ce sunt de trebuință bisericeii a aduce. Iară Marele Pahomie și singură zidirea Bisericeii nu vrea să fie înfrumusețată. Că aū zidit Biserică în monastire, care este în Mohosih, și aū făcut într-însa stâlpi de cărămidă frumoși: Apoi aū gândit că nu este cu cale a se minuna de lucrul mâinilor omenești și pentru frumuseța zidirei sale a se mări. Ș luând funii aū legat stâlpii și aū poruncit fraților a trage cu toată puterea, până ce i-aū strâmbat și i-aū făcut nefrumoși. Și zicea: ca nu cumva pentru lauda meșteșugului alunecându-se mintea, să fie vânare diavolului, că multe sunt meșteșugurile aceluia. Și de vreme ce acest Sfânt Mare, așa aū zis și aū făcut, cu cât mai mult se cade nouă a ne păzi de acest fel de lucruri, de vreme ce suntem mai neputincioși și mai pățimași și cu mintea mai alunecători.

⁶⁵ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 5, 40: “Celui ce voiește să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i și cămașa”.

⁶⁶ *Idem*, 19, 27: “Atunci Petru, răspunzând, l-a zis: Iată noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție. Cu noi oare ce va fi?”.

Iară pentru hrană și băutură, după puterea trupului său și îndreptarea sufletului, fieștecarele să facă: fugind de prea săturare și de iubirea de îndulciri. Și spre îmbătare a bea tot felul de băuturi nicidecum nu se cade. Ceî sănătoși și ceî tineri să ostenească trupul cu post și cu sete și cu ostenele, după câte este cu puțință. Ceî bătrâni și ceî neputincioși, să-l odihnească puțințel. În chiliile noastre nu se cuvine a avea vasele și celelalte lucruri de mult preț și frumoase; Asemenea și zidirea chiliilor și celelalte sălășluri ale vieții noastre, toate să cade a le câștiga nu de mult preț, precum zice Marele Vasilie, și veșmintele să fie lesne de aflat pretutindenea și lesne de cumpărat. Muerile a veni la noi în Schit, nu se cuvine, nici vre-un dobitoc parte femească spre slugire; asemenea și copii a ținea spre slujbă, nu se cuvine: Și a ne păzi în tot chipul de fețele cele netede ce sunt în chipul mueresc. Dumnezeului nostru slavă în veci

AMIN.

*În urmă cuvântare,
la cartea Sfântului Nil Sorsca,
alcătuită de Fericitul Stareț Vasilie, de la Poiana Mărului din România*

DÂND DAR RĂSPUNS, pre cât a fost cu puțință, celor ce pățimesc cu îndoirea și în deșert să luptă cu cele de-a dreapta și cu cele de-a stânga spunerii împotrivă, trebuie a trece la cele nesiprăvite, luând cuvântul dintru buna vestire a Evangheliei ce este: „Doamne! aș nu bună sămânță ai sămănat, și cum aș crescut pleve? (Mat. 13.27)⁶⁷. Că nu este cu puțință a nu se fura binele de cele răle. Precum și acesteia Sfințite lucrări a minții, să împleticește înșălăciunea, precum volbura pre copaci; Și are aceasta încăpere din părere și singură începere cărora le este doftorie! Smerenia și cercarea Scripturilor și sfătuirea cea Duhovnicească: Iară nu temere la deprinderea întru lucrarea minții. Că zice Sfântul Grigorie Sinaitul: că nu suntem noi datori a ne teme, sau a ne îndoii chemând pre Dumnezeu, măcar deși oarecare s-aș întors, vătămați fiind cu mintea. Înțelege că aceasta aș pățimit-o dintru singură începerea și înălțarea minții. Iară pricina înălțării minții, este începutul cel fără de socoteală, și fără de măsură, și viață osebită. Și pricina cea dintâi surpându-o acest Sfânt zice: „Pentru aceasta dator este cel ce petrece întru tăcere, a ținea totdeauna calea cea împărătească, că cela ce începe fără de măsură, întru toate lesne știe a-i urma părerea, căria, înșălăciunea priimitoare se face. “Iară cea de a doua tăindu-o zice: „Că acelor puternici și desăvârșiți este a se lupta deosebi cu dracii, și sabia Duhului, care este Cuvântul lui Dumnezeu, a o scoate asupra lor” (Sfântul Grigorie Sinaitul pentru înșălăre la urmă). Iară singur chipul și lucrul înșălăciunii este, împreunarea vrăjmașului către poftirea ce dinlăuntru părți a mijlocului. Iară cea de a doua vederea întru nălucirea minții. Și pentru cea dintâi puind păzire zice: Măcar și vrăjmașul întru cele dinlăuntru firești ale mijlocului închipuește cele Duhovnicești, precum voește, în locul căldurei ce Duhovnicești a sa înferbântare aducând, în loc de veselie, bucurie fără de treabă și dulceață spurcată aducând: și ca cum s-ar lucra Darul a sa înșălăciune să nevoește a o socoti. Ci vremea, și iscusința și simțirea, arătat aș făcut pre acela.” Iară pentru cea de a doua puind păzire, învață zicând: „Iară tu de petreci în tăcere, nicidecum să nu priimești orice vei vedea cu simțirea, sau cu mintea înlăuntru sau din afară: sau chip al lui Hristos sau al Îngerului, sau al Sfântului, sau lumină, sau foc, ș.c.l.” (tot acolo Sfântul Grigorie Sinaitul).

Aici iarăși viază împedătorul și sărind, face pricinuitoare înșălăciunii, pre lucrarea minții. Părându-i ca cum aceasta (înșălăciunea), cântării ce din afară nu se amestecă. Însă întru încredințare să fie tuturor, că măcar de are asemenea încăpere această înșălăciune întru cântare, sau întru rugăciune, pentru neiscusința lucrătorilor, zice Sfântul Ioan Scărarul, să cuvine ca să cercăm și să vedem și să măsurăm, care dar îndulcire este nouă întru cântare de la dracul curviei, și care este dintru cuvintele cele Duhovnicești, și din Darul și puterea care sunt întru dânsele. Și iarăși: cântând

⁶⁷ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 13, 27: “Venind slugile stăpânului casei, i-au zis: Doamne, n-ai semănat tu, oare, sămânță bună în țarina ta? De unde dar are neghină?”.

și rugându-te, păzește căldura ceea ce vine, ca nu cumva de la doftorii cei amari să fie amestecată. Ia sama de aici, aū nu această înșălăciune asemenea să atinge și de cei ce cântă, precum și de cei ce să învață întru rugăciune? Ci de vreme ce cei ce nu știu lucrarea minții, aū numai singură păzirea, ca adecă să sfârșească pravila cântării; iară pentru gândurile cele rele și înferbântarea poftelor nu le este lor cuvânt: pentru aceasta nici nu se cunosc, când se înferbintează singură partea poftirei și când se îndulcește patima cu împărtășirea vrăjmașului, și nici știu cum să scape de acestea. Ci dupre cum zice Scriptura: luptele dar aud și rane priimesc, iară cine sunt aceștia și pentru ce fac lupta, nu cunosc; măcar și pre spatele lor, iară mai ales pre fețele lor lucrează păcătoșii fără de legea. De aici dar cunoscând, că nu lucrarea minții este pricina înșălăciunei, ci singură începerea de sineși și înălțarea minții noastre, nu se cade a fugi de aceasta, că nu ne aduce nouă aceasta înșălăciune, ci mai ales deșchide nouă ochii minții către vederea și cunoașterea înșălăciunei, pre care nu este cu puțință cuiva a o cunoaște, ne învățându-se întru această sfințită lucrare a minții, măcar de va fi și pustnic mare și petrecător întru tăcere.

Însă să cuvine a înțelege și aceasta lucrătorii și bine este a o cunoaște: Că de se va înferbânta cândva căldura de la mijloc singură de sineși, fără de gânduri de curvie, ajungând către inimă, nu trebuie a se spăimânta pentru aceasta, nici a slăbi cu sufletul: numai cu singură voința și cu mintea a se întoarce despre aceasta, și ca cum nu ar fi de trebuință a o da înapoi. De vreme ce și aceasta de o va priimi cineva, saū va gândi că este Dar, se va înșăla. Că singură lucrarea cea neînșălată, celor ce aū început de curând întru rugăciune este, ca în inimă să înceapă cu mintea rugăciunea, și în inimă să o sfârșască, întru cât să se acopere mintea întru adâncul inimii, iară nu în partea poftirei, zice Sfântul Calist Patriarhul. Iar mai mult decât toate dator este întru început a înțelege, ca să nu fie luarea aminte a minții lui în ceasul rugăciunei la jumătatea inimei, nici din dosul inimei: ci de deasupra în mijlocul inimei să păzască cu mintea. Iară pricina acestuia aceasta este, precum cu cercarea s-aū cunoscut: De se va uita mintea de la mijlocul peptului drept la jumătatea inimei făcând rugăciunea, apoi vrând și nevrând, uneori să atinge de căldura poftirei, ca cum s-ar apropia către mijloc, măcar de va și cunoaște aceasta, întorcându-se de către dânsa, însă multă osteneală și turburare va să aibă, pentru neiscusita luare aminte a sa. Iară din josul inimei de va îndrăzni cineva a face luarea aminte, mintea unuia ca aceuia lăsându-se toată prin mijloc, și de acolo uitându-se întru adâncul inimei și făcând rugăciunea, prea curvie face întru a sa inimă, aprinzând mădulările sale, și de bună voea sa dând încăpere vrăjmașului înlăuntru săū, care este arătată înșălăciune, Căriea înșălăciune mulți din vremile de acum, dintru neștiință împreunându-se, și pătimind, ce aū pătimit?? aū lăsat de a să învața la lucrarea minții, zicând că acest lucru este al singur Sfinților și oamenilor nepătimași. Și așa s-aū făcut împedecare loruși și tuturor celor ce aū voit a începe această luare aminte a minții: Căroră mai bine le-ar fi fost, a-și lega o peatră de gât și a se îneca, decât a sminti și pre sineși și pre alți mulți lucrători. De vreme ce n-aū mărturisit pre a sa ne cunoștință și de sine începere cu îndrăsnire; ci încă aū fost și învățători, zicând: că vor să pătimească aceea ce aū pătimit el, și toți cei ce vor vrea a se învăța luări aminte a minții. Care să nu fie așa. Pentru aceasta să cade fieștecărui, de deasupra a umbri cu mintea pre inimă, și tot aceasta este dupre cum zice Scriptura, mijlocul inimei, iară un Împărat pre scaun înalt, poate a se depărta cu totul de mijloc, și căldura poftii a o întoarce îndărpt, iară mai ales și uitându-se dintru înălțimea aceea, pre toți cei ce să târască înaintea lui jos, de unii a se întoarce, pre alții a-i goni, iară pre alții a-i ucide de Peatra, care este Hristos care sunt și să numesc „pruncii Vavilonului”: Dumnezeuului nostru slavă,

AMIN.

RUGĂCIUNE

Mărindu-te, te mărim Prea Bunule Iisuse,
Cel preste toate: Dumnezeu-Împărate Christoase,
Că prin Darul Proniei Tale cei negraite,
Ai pus aceste dulci cuvinte nouă dinainte.

Pre care, oricine de le va ceti cu evlavie,
Va dobândi cu sine o altă negraita sabie,
Prin care va tăea cu lesnire orice rău,
Ce a luat stăpânire în sufletul său.

Deci, ferbinte te rugăm Stăpâne,
Trimite de sus Darul Tău, Prea Bune,
Ca să ne ajute a pune început bun,
Spre calea Mântuirii, măcar de acum:

AMIN, AMIN, AMIN.

*Părintele Ioan Cronștandschi **

Cu puțință este a avea cineva inimă curată???

„Inimă curată zidește întru mine Dumnezeu, și Duh drept înnoește întru cele dinlăuntru ale mele” (Ps. 50. 11) ⁶⁸.

Cum oare să avem noi inimă curată, și cum să iubim cu toată inima pre Dumnezeu și pre aproapele ca pre înșine, când noi am moștenit necurăția în însuși fățul nostru cu urmare de la părinți, fiindcă zice Proorocul și Împăratul David: „întru fără de legi sunt zămislit și în păcate m-a născut maica mea” (Ps. 50. 11) ⁶⁹?. Când și după botezul nostru în pruncie, ori în vrâstă, rădăcinile păcatului rămân întru noi, și nouă ne este lăsat ca singuri să ne ostenim la curățirea și lucrarea Duhovniceștii noastre câmpii a inimei, cu smulgerea a însuși rădăcinilor păcatului, prin ajutorul Darului lui Dumnezeu, a sfințelor slujbe, a Bisericeștilor taine a pocăinții și ale împărtășirei și a neîncetatei învățături întru cuvântul lui Dumnezeu?.

Cum vom avea inimă curată, când noi trăim în lume prea curvară și păcătoasă, plină de tot felul de smintelesne priimite de stricata noastră minte, inimă și voie, și cu covârșire molipsitoare pentru păcătoasa noastră fire?

Cum să avem inimă curată, când noi suntem leneși la rugăciune, la îndeletnicire întru Cuvântul lui Dumnezeu și la Duhovniceștile cugetări?

Cum să avem inimă curată, când noi singuri zămislăm necurăția într-însa prin lăcomia, îndrăcirea pântecelui, neînfrânare, beție, interes și alungare după agonisală prin cea dulce-pătimașă privire cu nesățioasă poftă?

Cum vom avea inimă curată, când cetele necuratelor Duhuri neîncetat să silesc prin felurite cugete viclene, spurcate și hulitoare a spurca sufletele noastre, care sunt neîngrădite cu credința și cu frica lui Dumnezeu?

Cum vom avea inimă curată, când suntem ocupați cu cetirea feluritelor cărți smintitoare, de ale noastre naționale și streine, prin care să hrănești mândria minții împreună cu toate patimile trupești și lumești?

Deci, cum să avem inimă curată, când iubim prea mult a dormi și întru singurele visurile din somn priimim necurățiile păcatului și slăbănogim pre inimile noastre?

Da, greu este și foarte greu! Dar însă se poate, prin neîncetată luare aminte întru sine, prin neîncetată rugăciune, prin cugetare cu pocăință pentru a noastră viitoare hotărâre după moarte, și despre înfricoșata Judecată și groaznica ghenă pregătită diavolului și păcătoșilor nepocăiți, prin deasa luare aminte a Cuvântului lui Dumnezeu, împărtășirea cu Sfintele Taine, și mai în scurt prin însuși stăruința și osârdie în fapt bune.

* La *Tabla alfabetică (Scară) de Sfinți și materialul ce compune cartea de față*, numele este dat Ioan.

⁶⁸ *Psalmii*, 50, 11: „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeu și duh drept, înnoește întru cele dinlăuntru ale mele”.

⁶⁹ *Idem*, 50, 6: „Că iată întru fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea”.

Mântuirea sufletului nostru să află atât în stăpânirea lui Dumnezeu și dreapta răsplătire, cât și întru a noastră singură stăpânire, întru a noastră bună voință, luare aminte, stăruință și osârdie. Nouă ni s-a-uzis: „Trezviți-vă și privigheați pentru că protivnicul vostru diavolul, ca un Leu răcnind, umblă căutând pre cine să înghită. Căruia împotiviți-vă” (1 Pet. 5. 8)⁷⁰. Citește pildele Mântuitorului din Sfânta Evanghelie, cugetă despre dănele, înțelepțește-te și mântuește-te. „Împărăția cerurilor cu sila să răpește și căutătorii cei puternici o află pre ea zice Domnul” (Mat. 11. 12)⁷¹. Ostenește neîncetat asupra curățirii inimii, sub conducerea Sfintei Biserici, ale ei Sfinte slujbe, taine și a înțeleptilor păstori, lucrează faptele bune și lesne te vei mântui. Domnul șade la ușile inimii noastre și bate, deacă cineva deșchide ușile, El intră către dânsul și cînează cu el. Priviți nemăsurată bunătate! Ce nemărginită pogorâre! Însă și diavolul de asemenea șade la ușile inimelor noastre și bate, și cel ce-î deșchide lui ușa sa, – el îndată intră și turbură sufletul, muncește, rănește rumpe, și spre toate faptele cele rele îl îndeamnă și-l face pre el rob și prizoner al său. Cui decî trebuie a deșchide ușa inimii? Privește, câtă neîncetată luare aminte să cuvine să avem către înșine și păzire a inimii, după poruncile Domnului?!!!

„Dinlăuntru din inima omului es cugetele cele rele, preacurviile, curviile, uciderile, furțișagurile, cămătăria, răutatea, vicleșugurile, zavistia, nebunia: toată această răutate dinlăuntru esă și spurcă pre om” (Mar. 7.21–23)⁷². Iată câtă adunătură de mârșăvie a necurăției păcatului este în inima omului, și câtă trebuință să cere neapărat fiecărui om, ca neîncetat a o curăți (pre inimă), a o lumina, a o întări întru adevăr și dreptate, a o sfinți cu Sfântul Duh, prin înflăcărata rugăciune și a tainelor pocăinții și a împărtășirii cu preacuratul Trup și Sânge al lui Hristos Dumnezeu. El cere în fiecare ceas și minută luare aminte a noastră, lucrarea curăției cei cu Dar „Curăță mai întâi pre cea dinlăuntru a paharului și a blidului, a zis Domnul Fariseilor, (Mat. 23.26)⁷³ ca și cea dinafară a lor să fie curată: Care pre dinlăuntru sunt pline de răpire și de toată necurăția”. Citește cuvintele Domnului cele înfruntătoare pentru Farisei și cărturari.

Da, inima noastră să pleacă la iubirea de sine, zavistie, viclenie, murdărie, urăciune, curvie, fățarnicie, împușinare de suflet, mahniciune, cămătărie, asprime, neîncetat să trage cu părăsirea despre Dumnezeu călcarea Sfintelor Lui porunci și către voia Diavolului, cu retragerea de către Împărăția lui Dumnezeu și spre sălășluirea în inimă a Împărăției vrăjmașului, satanicească, a toată nedreptatea și necurăția, precum: a desprețuirii și defăimării aproapelui, a deșertăciunii, a slavei deșarte, a iubirii de argint și celelalte. Citește mai des Sfânta Evanghelie, și intră într-înșă, pune în inimă toate cuvintele, pildele și sfaturile Mântuitorului nostru, a Domnului Iisus Hristos și vei fi mare înțelept și mare neguțător.

Fântână adâncă este inima omului, însă această fântână este necurată, scârnăvă și îngunuioșată: deoarece inimile noastre sunt pline de cugetări rele, de prea curvii, de curvii, de răutăți, de vicleșuguri, de hule, de mândrii, de zavistie, de nebunii, ș.a.: Trebuie decî a scoate dintr-înșă în fiecare zi și în fiecare ceas această puturoasă și plină de păcat apă, – cu rugăciunea, cu pocăința, cu aplecarea de sine spre toată fapta bună, cu privigherea, cu postul, cu omorârea trupului a patimilor și a poftelor lui, cu împotivirea către tot păcatul, până și la sânge dacă se va cere.

⁷⁰ *Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru*, 5, 8: “Fiți treji, priveghiați. Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită”.

⁷¹ *Sfânta Evanghelie după Matei*, 11, 12: “Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea”.

⁷² *Idem*, 7, 21-23:

“21. Nu oricine îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu celui din ceruri.

22. Mulți îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am proorocit și nu în numele tău am scos demoni și nu în numele tău minuni multe am făcut?

23. Și atunci voi mărturisi lor: Niciodată nu v-am cunoscut pe voi, Depărtați-vă de la Mine cei ce lucrați fărădelegea”.

⁷³ *Idem*, 23, 26: “Fariseule orb! Curăță întâi partea dinăuntru a paharului și a blidului, ca să fie curată și cea din afară”.

Inima noastră este câmp înțelenit de iarbă și de gunoi, și neputând a odrăsli rod de viață, adevărat rodurile credinței și ale faptelor bune; Trebuie deci neîncetat a smulge această gunoioasă și fără de număr iarbă și a curăți inima cu de-a pururea luare aminte de sine, cu însuși ispitirea de sine, cu sineși osândirea, cu de sine osteneala, cu de sine bătaia, cu lacrămile, cu îndeletnicirea către toată fapta bună, și mai ales întru osârdnica rugăciune ziua și noaptea, cu cetirea Sfințelor Scripturi, cu scrierile Sfinților Părinți, și cu cântarea Psalmilor. Sfinții toată viața s-au ostenit pentru curățania inimii, și s-au curățit de toată spurcăciunea și s-au făcut Biserici ale Sfântului Duh, și bine mirezmesc și însuși trupurile lor cu nesticăciunea și cu aromatele Sfântului Duh.

Pentru ce dormi suflute al meu, și nu te curățești pre sineși în fieștecare zi????!!

Deci scoală-te și lucrează până în sfârșit!!!

Acest îmbunătățit și Sfânt Bărbat: Părintele Ioan Cronștand, a fost Protoereu al orașului Cronștand – Rusia, fiind și Duhovnic casei Imperiale. Toată viața a trăit în feciorie cu preoteasa; A scris nenumărate scrieri Teologhicești și năravnice, dintre care foarte de mare valoare este cartea numită *Viața mea este în Hristos Iisus*. Care împreună cu cuvînțelul de față este tradusă de răposatul Ierodiacon Teodosie; Care cuvînțel l-am pus și noi aici ca un deget arătător către cetitor!!!! Acest Părinte este numit ca un milionar, nu de bani, ci de minuni ce le-a săvârșit în viață. A mai scris o carte împotriva: „Nicevoului” (asta nu-î nimic). A răposat pe la anul 1910.

*Tablă Alfabetică
(Scară) de Sfinți
și materialul ce compune cartea de față (Filocalia):*

A.A.A.

Sfântul Antonie cel Mare: 170 capete – Învățătură pentru năravul oamenilor și pentru buna-viețuire / I-40
Alegere de la Sfinți: pentru Rugăciune și luare aminte / II-453
A Anonimului: Cuvânt foarte minunat, pentru cuvintele Dumnezeieștii Rugăciunii adevărate: “Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluește-mă” / II-505
Alt Anonim (Scriitor nenumit): Întrebare: Cine sunt închinătorii cei adevărați, care nici în munte, nici în Ierusalim se vor închina lui Dumnezeu Tatălui? Iar de nu se vor închina în Ierusalim, binecunoscut este că nici într-un alt loc pe pământ, pentru că nimic este mai cinstit decât Ierusalimul / II-541

C.C.C.

Sfântul Casian Romanul: către Castor Episcopul, pentru cele 8 gânduri ale răutății / I-84
(Același): către Leontie Egumenul, pentru Sfinții Părinți cei din Schit și pentru dreapta socoteală cuvânt plin de folos / I-89
Sfântul Calist și Ignatie Patriarhii: suta întâi (100 capete): Meșteșug și îndreptar cu ajutorul lui Dumnezeu, prea cu de-adinsul; și de la Sfinți având mărturiile, pentru cei ce aleg și primesc cu liniște a vieții Călugărește, și pentru chipul traiului vieții și pentru hrana lor. Și pentru cât de mari bunătăți este pricinuitoare liniștea celor ce cu socoteală o uneltesc pre dânsa / II-305
Același: Suta a doua: 93 capete: pentru Luare aminte / II-388
Același, Catafighiotul nămit: suta a treia: 93 capete: prea socotitoare, înalte și mântuitoare, pentru Dumnezeiesca unire și viața cea privitoare / II-456
Același: Chip de luare aminte al rugăciunii / II-535
Același: Cuvânt în scurt, pentru rugăciune / II-537
Calist Tihicude: Cuvânt pentru iscusirea liniștei / II-449
Cuvânt cules din viața Sfântului Grigorie Palama: cum că trebuie toți creștinii să se roage neîncetat (Dascălul Nicodim) / II-527
Cuvânt pentru numele “Iisus” / II-532
Chipul Mântuitorului: Pentru chipul Domnului nostru Iisus Hristos / I-36
Chipul Maicii Domnului: Pentru chipul Maicii Domnului / I-38

D.D.D.

Sfântul Diadoh Episcopul Fotichi: 10 Hotărâri / I-220
Același: Cuvânt pustnicesc, împărțit într-o 100 de capete, pentru lucrătoria cunoștință și pentru dreapta socoteală cea Duhovnicească / I-221
Sfântul Dimitrie Episcopul Rostovului: Învățătură Duhovnicească a omului celui dinlăuntru, cuprinsă dintr-o înainte cuvântare și 4 capete, foarte de folos / II-547

E.E.E.

Sfântul Evagrie Monahul: Cuvânt pentru închipuirea vieții Monahicești, care învață cum să cade a se nevoi și a se liniști Monahul / I-64

Același: 23 de capete pentru deslușirea patimilor și a gândurilor / I-70

Același: Din capetele trezvitoare / I-82

F.F.F.

Sfântul Filimon: Cuvânt foarte folositor / I-492

Sfântul Filofteiū Sinaitul: 40 Capete pentru trezvire / II-200

G.G.G.

Sfântul Grigorie Sinaitul: 157 Capete felurite: pentru porunci, Dogme, înfricoșări și făgăduințe; Încă și pentru gânduri, patimi și bunătăți; Încă și pentru liniște și rugăciune / II-175

Același: 7 Capete pentru ispitirea din somn / II-200

Același: Alte 10 Capete, știință cu de-amăruntul pentru liniște și pentru rugăciune; Încă și pentru semnele Darului și ale înșălării și care este osebirea căldurei și a lucrării și care este de povățuitor lesne împreună vine rătăcirea / II-202

Același: Alte 15 Capete pentru liniște și pentru cele două chipuri ale rugăciunii / II-206

Același: Alte 7 Capete, pentru cum să cade a ședeă în rugăciune cel ce să liniștește, și nu degrab a să scula / II-214

Sfântul Grigorie Palama: către Monahia Xenia, Cuvânt despre patimi și despre bunătăți și pentru rodirile ce să nasc din fără de grija minții / II-222

Același: 10 Cuvinte la cele 10 porunci ale punerii de lege ce întru Hristos adecă ale noului Testament / II-242

Același: Cuvânt pentru cei ce cu sfințanie să liniștesc / II-247

Același: 3 Capete pentru rugăciune și curățania inimii / II-255

Același: 150 Capete Firești, Teologhicești / II-257

Același: Tom Aghioritesc pentru cei ce cu sfințanie să liniștesc (adecă din Sfântul Munte) / II-298

H.H.H.

Chir Hariton: pentru gândurile cele de hulă și pentru tămăduirea lor / II-545

I.I.I.

Sfântul Isaia Pustnicul: 27 Capete pentru păzirea minții / I-58

Sfântul Isihie Ierusalimneanul: 203 Capete, către Teodul, foarte folositoare și mântuitoare, pentru trezvire și rugăciune cu liniștire / I-145

Sfântul Ioan Carpațiū: 100 capete către Călugării ce din India care-î scrisese lui, Mângâitoare / I-251

Același: Tot către acei Călugări, cuvânt pustnicesc, foarte mângâitor / 269

Sfântul Ioan Damaschin: Cuvânt de suflet folositor și minunat / I-486

Sfântul Ilie Ecdicul: Adunări de flori: Flori de cuvinte sfātuitoare a iubitorilor de înțelepciune celor sârguitori. Izvor ce curge rouă de cuvinte de năravnice învățături aici vei afla, de vei trece curat / I-528

Același: 139 Capete: St' h: Să luminează mintea de cunoscătoarea privire, către înălțime rădicându-se, cetind cuvintele acestea. Însă iarăși să întunecă nălucindu-se în patimi / I-536

Sfântul Ioan Gură de Aur: Cuvântul al 2-lea, Tom 7 din trimerile cele către Monahi: plin de folos și de trezvire / II-598

Părintele Ioan Cronștandschi: „Cu puțință este a avea cineva inimă curată”? / II-671

M.M.M.

Sfântul Marco Pustnicul: 200 de capete ce cuprinde Legea Duhovnicească / I-109

Același: 226 de capete: pentru cei ce li să par din lucruri a se îndrepta / I-120

Același: Trimerite către Călugărul Nicolae / I-135

Sfântul Macsim Mărturisitorul: Cuvânt înainte la capetele cele pentru dragoste, către Elpidie Preotul / I-298

Același: 400 de capete pentru dragoste / I-299

Același: 700 de capete pentru Teologhie și pentru Iconomia întrupării Fiului lui Dumnezeu, și pentru bunătăți și răutăți / I-340

Același: Tălcuire pe scurt la rugăciunea „Tatăl nostru” către un iubitor de Hristos / I-451

Sfântul Macsim Capso-calivitul: Cuvânt din viața Sfântul Macsim Capso-calivitul. Ianuarie 13 / II-524

N.N.N.

- Sfântul Nil Sinaitul: 153 capete, pentru Rugăciune / I-172
 Același: Cuvânt pustnicesc foarte trebuincios și prea folositor / I-184
 Sfântul Nichita Stitat: 300 capete lucrătoare / II-93
 Sfântul Nichifor din Singurătate: cuvânt pentru trezvie și păzirea inimii, plin de mult folos / II-166
 Sfântul Nifon din Țarigrad: Din viața Sfântului Nifon celui din Țarigrad / II-543
 Sfântul Nil Sorsca: Scrierile Prea cuviosului și de Dumnezeu Purtătorului Părintelui nostru Nil „Sorsca“ / II-604

P.P.P.

- Sfântul Petru Damaschin: Cartea 1: Început împreună cu Dumnezeu, a pricinii Cărții aceștia / I-553
 Același: Cartea 2: Cuvinte scurte douăzeci și patru după Alfa-Vita, pline fiind de Duhovnicească cunoștință / I-634
 Starețul Paisie Monastirea Neamțului: Coprindere în total al Cap. 2 din răspunsul Cuviosului Paisie Nemțanul, către Monahul Atanasie / II-570
 Același: Alcătuire despre rugăciunea minții / II-579

S.S.S.

- Sfântul Simeon Metafrast: 150 Capete pentru Duhovniceasca săvârșire / II-14
 Sfântul Simeon Noul Teolog: 154 Capete lucrătoare și de Dumnezeu grăitoare / II-66
 Același: Cuvânt 21, Pentru credință și învățătură pentru cei ce zic cum că nu este cu putință în mijlocul celor lumești la săvârșirea faptelor bune a ajunge; povestire foarte folositoare / II-512
 Același: Cuvânt pentru cele trei chipuri ale luării aminte și ale rugăciunii / II-518
 Sfântul Simeon Tesalonicul: Cap 296 din cartea Sa, pentru Sfințita și de Dumnezeu făcătoarea Rugăciune / II-502
 Același: Cap 297, Cum că toți creștinii: Preoții, Monahii și mireni, sunt dator să se roage în Numele lui Iisus, după putere / II-504
 Studiul Duhovnicesc / II-531

T.T.T.

- Sfântul Teodor Episcopul Edesiei: 100 capete a faptelor bune / I-274
 Același: Cuvânt Teoreticesc / I-291
 Sfântul Talasie Livianul: 400 capete Pentru dragoste, înfrânare și cea după minte petrecere / I-466
 Sfântul Teognost: 75 Capete pentru lucrare, pentru privire și pentru Preoție / I-502
 Sfântul Teofan Monahul: Scară a Dumnezeieștilor daruri, care prin cercare s-a cunoscut de Purtătorii de Dumnezeu / I-549
 Sfântul Teolipt al Filadelfiei: Cuvânt carele descopere pre lucrarea cea ascunsă întru Hristos Iisus / II-155
 Același: 9 Capete, pentru lucrarea cea Duhovnicească / II-162
 Tâlcuire lui „Doamne mi-luește” prea folositoare să o știe tot creștinul / II-509

V.V.V.

- Starețul Vasilie de la Poana Mărului: Înainte cuvântare către capetele Sfântului Filofteiu Sinaitul / II-554
 Același: Asemenea către cartea Sfântului Grigorie Sinaitul / II-561
 Același: Asemenea către cartea Sfântului Nil Sorsca / II-613
 Același: În urmă cuv. către cartea Sfântului Nil Sorsca / II-668

*SFÂRȘIT, SFÂRȘIT, și iar SFÂRȘIT,
Cu ajutorul lui Dumnezeu Celui întreit Sfânt,
AMIN, AMIN, AMIN.*

*Astăzi 5 Ianuarie, anul Mântuirei 1922
Sfântul Munte Athos*

**SCHITUL ROMĂNESC PRODROMU
Sf. MUNTE ATHOS-KAREIA
GRECIA**

Tel: 003/0377-23294; Telex: 003/0377-22798

nr.2

18 Ianuarie 2002

Domniei Sale
Doamna DOINA URICARIU
Președinte Director General al
EDITURILOR UNIVERSALIA - BUCUREȘTI

Stimată Doamnă Președinte Director General,

Ne-am bucurat mult aflând de la Domnul Profesor Academician Virgil Cândea, iar acum din scrisoarea Domniei Voastre din 17 Ian.2002, că o dactilogramă a Filocaliei Românești, în două tomuri, rod al ostensivelor monahilor români de la Schitul Prodromu din Muntele Athos - Grecia, se află în stadiul final de tipărire la Editurile Universalia de sub conducerea Doamnei Voastre.

Valoarea acestei lucrări și însemnătatea editării ei fiind arătate deplin de Domnul Prof.Acad.Virgil Cândea, în stadiul care însoțește lucrarea, prin prezenta Vă facem cunoscut că suntem de acord și Vă dăm toată binecuvântarea pentru răspândirea acestei ediții, care pe lângă valoarea ei documentară și culturală, va aduce mult folos duhovnicesc cititorilor ei.

Mulțumindu-Vă dinaintea pentru exemplarele oferite Schitului nostru și aflându-ne la începutul unui an nou, Vă dorim anul 2002 binecuvântat de Dumnezeu cu sănătate și cele mai frumoase realizări în activitatea editorială a Domniei Voastre. Dumnezeua întru mulți și fericiți ani.

STAREȘ,

Ierom. Petroniu

Mesajul prețios de binecuvântare primit la Grupul de edituri Universalia de scriitoarea Doina Uricariu din partea Prea Cuviosului Ieromonah Petroniu, stareșul Schitului Românesc "Prodromul" din Muntele Athos.

Muntele Sfânt *din Filocalia de la Prodomu*

Timpul petrecut cu lectura și îngrijirea *Filocaliei de la Prodomu*, cum a numit-o Academicianul Virgil Cândea pentru a o deosebi de traducerea modernă a *Filocaliei* împlinită de Părintele Dumitru Stăniloae, la sfârșitul anilor '40 și de alte tălmăciri parțiale ale ediției venețiene, traduceri datând din secolele XVIII și XIX (câteva și de la început de secol XX) a fost un miracol pentru mine, ca scriitoare, ca poetă, ca editoare și, nu în ultimul rând, ca om ce caută o cale de purificare, de înaintare înspre cunoașterea Rațiunii supreme din care izvorăsc rațiunile tuturor și căreia toate i se subordonează. Am trăit sentimentul refacerii acelei unități a firii omenești, tot mai sfâșiată de pseudo-orizonturi, și din fiecare pagină *calea ascezei* mi s-a arătat drept *o cale a armoniei*, iar *calea iubirii de Dumnezeu*, a însoțirii noastre cu Logosul providențial ca o împlinire a destinului nostru.

Am citit *Filocalia* ca pe un tezaur de scrieri duhovnicești atotcuprinzător, ca pe o desăvârșire a destinului nostru prin îndumnezeire, ca pe un Decalog și o pogorâre în cunoașterea sufletului omenesc și a celui îmbunătățit.

Dar dincolo de revelația Capetelor și Cuvintelor Sfinților Părinți, citite în veșmântul acesta, deopotrivă fraged și vechi al limbii românești, smulgându-se tăcerii pentru a-l zidi pe omul dinlăuntru, pilduitoare a fost opera de zidire din schiturile românești și, între acestea, lucrarea dusă la capăt a *Filocaliei* la Schitul Prodomu ¹. După lectura *Noului Testament de la Bălgrad* ² și a *Bibliei lui Șerban Cantacuzino de la 1688* ³ prilejuită de cele două evenimente editoriale de la sfârșitul anilor '80, citirea și recitirea paginilor filocalice și confruntarea lor cu aceste superbe ediții ale

¹ Prea Cuviosul Ieromonah Petroniu Tănase, Starețul Schitului Prodomu, Schitul Românesc Prodomu, Sfântul Munte Athos, Grecia, *Scurt îndrumător pentru pelerinii români*, 1998.

² *Noul Testament*, tipărit pentru prima dată în limba română la 1648 de către Simion Ștefan, Mitropolitul Transilvaniei, reeditat după 340 de ani din inițiativa și purtarea de grijă a Prea Sfințitului Emilian, Episcop de Alba Iulia, Editura Episcopiei Ortodoxe române a Albei Iulii, 1988.

³ *Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și Noului Testament*, tipărită întâia oară în 1688, în timpul lui Șerban Vodă Cantacuzino, Domnul Țării Românești, retipărită după 300 de ani în facsimil și cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii ortodoxe, Editura Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii ortodoxe Române, București 1988.

Sfintelor Scripturi cu glosarul lor de cuvinte și tectonica frazelor m-au așezat în cel mai ales loc sau punct geometric al limbii religioase și duhovnicești românești în ceea ce am putea numi o grădină a Maicii Domnului limbii noastre, păstrătoare a Sfintei ortodoxii, depozitară a unei viziuni exemplare a lumii, martoră și moștenitoare a unei strălucite culturi bizantine, în stare să exprime cele mai însingurate și smerite trasee ale îndumnezeirii și despățimirii. O carte precum o scară de ridicare a omului la Dumnezeu ale cărei trepte sunt înălțate și urcate de cititorul textelor isihaste.

Duhovniceasca învățătură din aceste pagini e însăși lucrarea “curățitoare, luminaătoare și săvârșitoare a filosofiei cărți” “având același scopos: spre a îndumnezei pe om” iar faptul că săvârșirea ei s-a făcut la Athos, Muntele Sfânt așează marile Texte ale limbii religioase românești într-o simbolică triadă și unitate.

Prea Cuviosul Ieromonah Petroniu Tănase, Starețul Schitului Prodromu, unde s-a păstrat manuscrisul acestei ediții, ce vede acum pentru prima oară lumina tiparului, ne ajută să înțelegem locul privilegiat unde s-au adunat, întregit și prescris, de-a lungul unui deceniu, versiunile scrierilor isihaste în limba română.

“Alături de Țara Sfântă, Athosul este Muntele cel Sfânt care împreună cu Sinaiul și Taborul, alcătuiesc triada munților descoperirilor dumnezeiești. Pe Sinaiul din mijlocul pustiului, Dumnezeu Tatăl a dat poporului ales Legea Vechiului Testament; pe Taborul Galileii, Dumnezeu Fiul le-a arătat ucenicilor Săi “pe cât se putea” strălucirea Slavei Sale; iar pe Athos, muntele din mijlocul mării – icoană a Bisericii, mereu bătută de valuri pe marea vieții și de-a pururi neclătită, – Duhul Sfânt, în chip tainic, prin energiile Sale Sfînțitoare, să descopere pe chipurile înduhovnicite ale monahilor. Triadă a munților sfinți: Sinaiul Vechiului Așezământ, Taborul așezământului celui Nou și Athosul, arvună a veacului viitor. Nu întâmplător pe Athos s-a definit învățătura dogmatică a Bisericii ortodoxe despre Energiile necreate și nu întâmplător în Sfântul Munte s-a făurit Filocalia rugăciunii neîncetate”⁴.

Iar dacă ne gândim că această versiune integrală a *Filocaliei* are la temelie ei, între manuscrisele păstrate la Prodromu și în vasta operă de tălmăcire în limba română și lucrarea călugărilor îndrumați de Paisie Nemțeanul și tezaurul limbii desăvârșit în marile schituri și școli de limbă românească din Moldova, semnificația acestei ediții genuine pe care o înfățișăm acum cititorilor reprezintă, printr-o pilduitoare triadă, un document lingvistic unic, una dintre cele mai frumoase ctitorii de limbă românească dăruită nouă de o incintă zidită la Prodromu “ca să aibă și Românii un sfânt lăcaș, în grădina Maicii Domnului, în care să se slujească în frumoasa limbă românească”.

⁴ Prea Cuviosul Ieromonah Petroniu Tănase, *op. cit.*, p. 3.

*
* *
*

Scrise de-a lungul a mai bine de o mie de ani, între secolele IV și XV după Hristos, de Sfinții Părinți care au creat o tradiție creștin ortodoxă și un model al îndumnezeirii și despătimirii, textele alese și adunate de Sfântul Macarie din Corint (1731-1805) și Sfântul Nicodim Aghioritul aflător la Muntele Athos, în *Filocalia*, publicată “pe elinește”, la Veneția, în 1782, au dezvoltat o învățătură isihastă ce a crescut dimpreună cu mănăstirile chinovale athonite. Iar chemarea “Veniți să ne suim în Muntele Domnului”, la înălțimile cele duhovnicești, “ajungând la vârful nepătimirii” a definit un dublu urcuș și o dublă zidire ce s-au împlinit concomitent.

Monahismul a găsit la Athos încă din secolul IV un spațiu izolat, aspru și purificator, ce a dăinuit până în zilele noastre. La anul 963 s-a întemeiat prima mănăstire chinovală athonită, Mănăstirea Marea Lavră după modelul căreia s-au ivit și alte mănăstiri chinovale unde și-au desăvârșit viața pustnicească grecii, ivriții, rușii, românii, sârbii, bulgarii, veniți la Muntele Sfânt din toate țările ortodoxe care au identificat Muntele Athos cu opera întregii ortodoxii⁵.

La 1360, în mănăstirea Clutumușiu al cărei ctitor este Alexandru Basarab, domnitorul Ungro-Vlahiei, trăiau mulți monahi români, de unde și numele dat mănăstirii de “Marea Lavră a Țării Românești”. Românii nu și-au întemeiat la Athos o mănăstire a lor ci s-au stabilit cu alți frați în chinovii, la Clutumușiu, la Zografu, la Esfigmenu, trăind cel mai adesea în chilii viața sihăstrească.

În secolul al XIX-lea, când s-au născut statele naționale, monahii români, aghoriți și-au întemeiat și ei o mănăstire a lor și aceasta a fost Schitul Prodromu unde s-a găsit manuscrisul dactilografiat ce stă la baza acestei ediții. Locul ales pentru înălțarea schitului numit Vigla se află la capătul de Răsărit al peninsulei athonite și el este descris ca un tărâm bătut de furtuni, ca un spațiu pustiu și pietros ce supune la aspre încercări și sacrificii pe cei ce și-au ales viața sihăstrească unde “sufletul nostru să strălucească mai mult decât soarele în Sfântul Botez” și “mântuitoarele porunci mai lesne să săvârșesc” iar “toată adunarea bunătăților să înmulțește”. La Athos “monahii... cu liniște să singurătesc”, “lucru aducător spre îndumnezeire”.

Chipul omului îmbunătățit în peisajul auster al pietrei vânoase ce rezistă talazurilor și furtunilor este un leitmotiv în paginile *Filocaliei*, indiferent de secolele cărora le aparțin scrierile Sfinților Părinți. Ceea ce pare o metaforă pentru cititorul contemporan se arată a fi o dăltuire a ființei și o așezare a temeiurilor acesteia în chiar vasul acestui peisaj purificator.

Ascensiunea și locuirea Muntelui Sfânt oglindește suișul lăuntric, verticalitatea “nematerialnică”. Schitul Prodromu, unde și-au întemeiat românii mănăstirea lor și unde s-a păstrat printre alte două sute de manuscrise și *Filocalia* ce vede acum lumina tiparului, a fost pus sub patronajul marelui pustnic Sfântul Ioan Botezătorul, de unde și numele care înseamnă Înainte Mergător în limba greacă.

⁵ Prea Cuviosul Ieromonah Petroniu Tănase, *op. cit.*, p. 4.

La mijlocul secolului al XVIII-lea câțiva monahi pustniceau și singurătau la Paraclisul Ioan Botezătorul, care poartă pe peretele său din Sud o înscricție despre reînnoirea sa de către Ieromonahul Iosif Hiotul, la 1754, ceea ce înseamnă că zidurile sunt mai vechi în timp, chiar dacă nu s-au găsit însemnări ale anului când a fost construit. Pe la 1800 se știe că la chilia Sfântului Ioan Botezătorul din Vigla se aflau trei sihaștri români: duhovnicul Iustin cu doi ucenici, Patapie și Grigorie. Despre duhovnicul Iustin aflăm că era “monah îmbunătățit”, cuvânt de prețuire adus lucrării de desăvârșire umană, cu care ne este înfățișat în textul de introducere la *Filocalie* și domnitorul Ioan Mavrocordat “cel întru toate îmbunătățit”. Despre acest duhovnic s-au păstrat mărturiile ale Harului său deosebit de la Dumnezeu decând a alungat un nor de lăcuste imediat ce a început să cânte troparul “Mântuiește Doamne, poporul Tău” și acesta e cel ce s-a gândit să facă împreună cu ucenicii săi o așezare monahicească mai mare din chilia unde nevoiau pentru a o preface în schit.

Mănăstirea Lavra le-a dat binecuvântarea și ei au adus apa până la chilia Prodromu, la vremea aceea vigla fiind cu totul lipsită de apa ce se afla la Kir Isaia.

Aducerea izvorului a fost primul pas al unei întemeieri întărite de înscrisuri și îndatoriri față de Mănăstirea Lavră. După moartea duhovnicului Iustin, la anul 1816, lucrarea și osteneala acestuia au fost continuate de Monahii Patapie și Grigorie care au mers în România ducând cu ei actele de întemeiere ale schitului pe care le-au depus la Mănăstirea Neamțu unde s-au stabilit. Drumul acesta la Mănăstirea Neamțu și-a avut rostul lui vegheat de Dumnezeu în “acea întâlnire dintre proiecte și texte, dintre înscrisuri și iconomia lui Dumnezeu”, ceea ce înseamnă “rânduială”, “întocmire”, “alcătuire”. De vreme ce tălmăcirile paisiene din secolul XVIII vor pune temelia *Filocaliei* prescrise între anii 1911-1922 la Prodromu de monahii athoniți.

Cei doi monahi Patapie și Grigorie au murit iar gândul de întemeiere a schitului și-a mutat izvorul roditor în alți doi monahi, Nifon și Nectarie, din Mănăstirea Horația-Moldova. Ei au mers la Athos, la Schitul Sfânta Ana, așezându-se apoi la Kerasia, în apropiere de Prodromu. Ei au aflat de aprobarea Mănăstirii Lavra pentru înființarea schitului, au găsit actele la Mănăstirea Neamțu, le-au dus la Mănăstirea Lavra și au răscumpărat la 1851 chilia Prodromu ce fusese dată unor călugări greci. Actul dat de Mănăstirea Lavra s-a întărit din nou cu noi articole și monahii Nifon și Nectarie au început să adune fonduri pentru construirea schitului. Mitropolitul Sofronie și domnitorul Moldovei Grigore Ghica au dăruit o sumă importantă de bani, 3000 de galbeni, și aprobarea ca să se strângă ajutoare pentru ridicarea schitului din popor. Trei tablouri păstrează chipurile acestor ziditori și sprijinitori ai viitorului Schit Prodromu, cărora le-a fost susținător poporul român cunoscut alături de domnitorii lui și Biserica ortodoxă pentru dărnicia lui față de mănăstirile din Sfântul Munte din multe hrisoave și manuscrise vechi, din mărturiile istoriografiei greacă și slavă, unde s-a arătat că “nici un alt popor ortodox n-a făcut jertfe mai mari și n-a susținut cu mai multă dărnicie mănăstirile din Sfântul Munte, ca România”.

În 1856 Patriarhul Kiril emite sigiliul patriarhal prin care aprobă înființarea și funcționarea Schitului Moldovenesc Prodromu. În 1857, s-a pus temelia bisericii mari, lucrare încheiată în 1866, când a avut loc sfințirea în ziua de 21 mai, de sărbătoarea Sfinților Împărați Constantin și Elena. La sfințire au fost de față arhiereul Isaia Vicol, egumenul mănăstirii Golia de la Iași, personalități de la Mitropolia Moldovei, închinători din țară, monahi din tot Athosul și credincioși veniți din toate țările ortodoxe. Paraclisul s-a sfințit cu hramul Adormirea Maicii Domnului. La vremea aceea obștea monahilor prodromiți numără aproape o sută de monahi.

Deasupra ușii de intrare în noua biserică având hramul Botezul Domnului, o construcție impunătoare cu trei turle masive, o lungime de 30 de metri și 8,5 metri lățime, încadrată între două benzi verticale tricolore ale steagului românesc s-a așezat această pisanie: "Acest sfânt locaș românesc, cu patronul Botezul Domnului și a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cu viață chinovitică, este fondat ca azil al tuturor românilor, fără deosebirea lor..."

Pictată între anii 1862-1863 în întregime în stilul secolului al XIX-lea de inspirație renescentistă, Biserica de la Prodromu dăruiește credincioșilor o simbolică reprezentare pe peretele sudic al pridvorului. Pe zid, mâna inspirată a pictat chiar Muntele Athos cu cele 20 de mănăstiri ale muntelui și sfinții care au trăit în ele, între care se află și 14 sfinți români, purtând inscripția: "Acești sfinți s-au sfințit în pământul Țării Românești". Icoana Sfântului Munte reia această excepțională întruchipare a întregirii Sfintei Ortodoxii și cuprinde poate cheia cea mai potrivită pentru înțelegerea Muntelui de înțelepciune dumnezeiască și duhovnicească din paginile *Filocaliei*, cele ce s-au tipărit la Veneția la 1782.

Fără să fie legați întotdeauna prin locul unde s-au născut, s-au chinovit și sihăstrit de Muntele Athos care le-a fost și le va rămâne spațiul de profundă rezonanță și desăvârșire, Sfinții știuți sau anonimi ce au scris capetele și cuvintele și gândurile din *Filocalia* au locuit și urcat Muntele Athos al scrierilor duhovnicești pentru desăvârșirea lor și a celor ce le-au urmat sfintele nevoițe ale desăvârșirii.

Reluând numele lor și scrierile lor din cuprinsul acestor două volume de la Sfântul Antonie cel Mare, Sfântul Isaia Pustnicul, Cuviosul Monah Evagrie, Sfântul Casian Romanul, Sfântul Marcu Pustnicul, Cuviosul Isihie Ierusalimneanul, Sfântul Nil Sinaitul, Sfântul Diadoh, Sfântul Ioan Carpaftiul, Sfântul Teodor Episcopul Edesiei, Sfântul Macsim Mărturisitorul, Sfântul Talasie Livianul, Sfântul Ioan Damaschin, Sfântul Filimon, Sfântul Teognost, Sfântul Filoftei Sinaitul, Sfântul Ilie Ecdicul, Sfântul Teofan, Sfântul Petru Damaschin, Sfântul Simeon Metafrast, Sfântul Macarie Eghipteanul, Sfântul Simion Noul Teolog, Sfântul Nichita Stitat, Sfântul Teolipt, Mitropolitul Filadelfiei, Sfântul Nichifor cel din Singurătate, Sfântul Grigorie Sinaitul, Sfântul Grigorie Palama, Mitropolitul Tesalonicului, Sfântul Calist Patriarhul, Sfântul Ignatie Xantopolii, Sfântul Calist Catafighiotul, Sfântul Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului, Sfântul Simeon Noul Teolog, Sfântul Macsim Capso-Calivitul, Sfântul Grigorie, Arhiepiscopul Tesalonicului, Sfântul Calist, Patriarhul Constantinopolului, Sfântul Marco Pustnicul, Sfântul Nifon din Țarigrad, Sfântul Dimitrie al

Rostovului, Starețul Vasilie de la Poiana Mărului, Cuviosul Paisie Nemțeanul, Sfântul Ioan Gură de Aur la Sfântul Nil Sorsca și Părintele Ioan Cronstandschi adăugați *Filocaliei*, ar putea fi reprezentați ca un munte al desăvârșirii, prin scrierile lor având ca scop “îndumnezeirea omului și lucrarea despătimirii și trezvirii”.

Schituri și monahi, Sfintele Scripturi și Sfinții Părinți în “împeștriată” (adjectiv al bogăției împlinirii spirituale), în înaintarea acestora pe calea îmbunătățirii și îndumnezeirii omului, ne-au dăruit mistica hristologică. Toate aceste fețe luminate se întâlnesc în aceste sute și sute de pagini care-și înviesc cititorii la lectură. Citirea lor ne apropie de ceea ce Sfântul Grigorie Palama numește “în-Dumnezeirea” și În-omenirea Cuvântului lui Dumnezeu”.

Și nu poți să nu crezi după o lectură atât de plină de daruri că prin fiecare din ele “la ceruri o treptătoare cu grăbnie se înalță”.

Filocalia de la Prodromu va rămâne în tezaurul marilor texte tălmăcite în românește un text fundamental pe care nu doar locul împlinirii lui îl îndreptățește la această comparație care răsfrânge spațiul sacru în zidirea spațiului launtric spre desăvârșire, o carte în care se oglindește Muntele Sfânt, o carte ziditoare asemeni Muntelui Sfânt.

De vreme ce așezați în “scaunul sfânt al rugăciunii, adică al liniștii”, cum scria Sfântul Simion Noul Teolog, monahii români de la Prodromu ne-au lăsat, în Biblioteca Schitului cu peste 5 000 de cărți și 200 de manuscrise, comoara de înțelepciune din această *Filocalie*, *Filocalia de la Prodromul*.

Scrierile ei traduse într-o limbă românească fragedă, dulce, curată și indestructibilă se lasă cuprinse de “ochiul sufletului învârtindu-să adică mintea”, cum ar spune Sfântul Calist Catafighiotul.

În nevoia noastră de smerenie în fața lor și de laudă a darurilor fără de sfârșit primit e din pagini, nu putem să nu le apropiem de zisele Sfântului Calist și ale Sfântului Ignatie: “Pre a căror slavă și frumusețe și strălucire și pestrițare a înțelepciunii, nici nu putea cu lesnire a o răbda sufletul, ci ar fi sărit din trup din multă minunare”.

Iar cititorul ce se va apropia de duhovniceștile scrieri nu poate să nu asculte îndemnul și urarea, lăsate tocmai lui de Sfântul Calist Patriarhul și Sfântul Ignatie Xantopolii din capul: 15 din *Meșteșug și îndreptar cu ajutorul lui Dumnezeu, prea cu de-adinsul*:

“O, de le-ar da Domnul tuturor pricepere! Iară tu și fieștecare ce voiește să viețuiască după Dumnezeu, ca dintr-o poală a hainii, din niște graiuri ca acestea, pre toată țesătura cea de aur și Duhovnicească a fericitei ascultări înțelegându-o, silește-te, precum mai înainte s-au arătat să afli învățător nerătăcit și desăvârșit”.

Doina URICARIU

(New York – București, dec. – ian. 2001 – 2002)